C. CRISPI SALLUSTII QUAE EXSTANT. CUM NOTIS INTEGRIS GLAREANI, RIVII, CIACCONII, URSINI, ...

Digitized by Google

Digitized by Google

C. CRISPI
SALLUSTII
QUAE EXSTANT.

TOMUS SECUNDUS.

Digitized by Google

Digitized by Google

C. CRISPI SALLUSTII QUAE EXSTANT.

CUM NOTIS INTEGRIS

GLAREANI, RIVII, CIACCONII, URSINI, CARRIONIS, MANUTII, COLERI, C. ET A. POPMAE, PALMERII, PUTSCHII, DOUZAE, GRUTERI, RUPERTI, GRASWINCKELII, ET JOSEPHI WASSE;

ATQUE SELECTIS

CASTILIONEI, ZANCHII, J. FR. GRONOVII, JANI BROUKHUSII, &c.

ACCEDUNT

JULIUS EXSUPERANTIUS
ET
PORCIUS LATRO,
UT ET
FRAGMENTA HISTORICORUM,

CUM NOTIS INTEGRIS

A. POPMAE, COLERI, RUPERTI, WASSE, BROUKHUSII, &c.

CURA

SIGEBERTI HAVERCAMPI.

Cum INDICIBUS copioſiſſimis.

TOMUS SECUNDUS.

AMSTELAEDAMI, Apud F. CHANGUION, J. CATUFFE, H. UYTWERF.
HAGAE COMITIS, Apud P. GOSSE, J. NEAULME, A. MOETJENS, A. VAN DOLE.
ULTRAJECTI, Apud STEPH. NEAULME.

M. DCC. XLII.

Digitized by Google

Digitized by Google

PRISCAE AC VERAE

Nobilitatis, inſignique eruditionis viro,

Do. JOANNI VUERNHERO A RISCHACH,

Domus Teutonicae Friburgi Briſgoae Commendatori,

Henricus Glareanus

S. D. P.

Cum hac noſtra aetate in emendandis optimis autoribus doctiſſimi quique in omni arte viri certatim ſatagant, laborent, deſudent, quod germana lectio eorundem indigne temporum injuria depravata, tandem priſcam recipiat lucem, ac in integrum reſtituatur: quod in Livio, Cicerone, Plinio, aliiſque multis & ſecimus ipſi, & alios feciſſe videmus: nequeo hercle ſatis admirari, cur in Salluſtium, tam veterem, tam frugiferum, tantae poſtremo exiſtimationis apud omnes claſſicos autorem, ut Quintilianus Thucydidae comparare non dubitarit: nemo hodie dignum lectu, quod ſciam, quicquam tentarit, quo ſanaret tot vulneribus a barbarie diutina confoſſum, tam mutilum, tam lacerum, ut, ſi a mortuis hodie reſurgat, ſuorum ſcriptorum fragmenta agniturus quidem fuerit, ſed haud abſque lachrymis inſpecturus. Collegerunt quidam floſculos ex eo, verbis ejus ſaepe corrupte citatis: ut editio nupera florum in hunc autorem, quae Hutteno adſcribitur. Quae ſi ejus eſt, levi (ut dici ſolet) ille brachio ſibi fortaſſis luſit, non in hoc ut ederetur. Cujus indicium mihi facit primus ſtatim in ſcholiorum veſtibulo flos, ubi ait: *Studere ſe.* Deinde continuo confirmandae rei gratia, Salluſtii verba ſubinfert: *Qui ſtudent ſeſe praeſtare caeteris animantibus*, quaſi, accuſativus *ſeſe*, ad *Student*, non ad *Praeſtare* referatur. Quod, ne videamur hic Grammaticem docere, lectori diſcutiendum relinquo. Idem dico de Commentario in Catilinam, qui initio quidem ſplendide, nec abſurde rhetoricatur, ut exiſtimes propemodum vel Vallae, vel non indoctioris eſſe: at in poſterioribus deinde commentationibus vix alicujus docti viri putabis; tantum abeſt, ut Vallae videri poſſit. Tranſeo nunc Soldi cujuſdam, ac Badii longiſſima commenta, multis in locis nec coelum, nec terram attingentia: ut locorum, qui plurimi hic corrupti ſunt, difficultates nihilominus vexent ac turbent le-

ctorem. Male me habuit, ut verum fatear, cum quotidie in ſcholis praelegatur, in ore omnium, in manibus verſetur: denique nemo ſit, qui illum non devoraſſe videri velit: interrogati tamen multi de locis aliquot depravatis, ne verbum quidem dignum, οὐδὲ γρῦ, reſpondere queant. Quapropter, quando in aliis autoribus nunc ſaepe id laboris haud gravate ſuſceperim, nec ejus rei hactenus poenituerit: etiam hic me ſtudioſis operae precium facturum exiſtimavi, ſi quae in hoc autore ſciolorum ignorantia, & longa vetuſtas depravarit, pro virili reſtitueremus. Ad quae non nudam duntaxat conjecturam adferimus, ſed hiſtoriae apud alios autores collationem, codicumque veterum fidem. Inter quos pervetuſtus unus Julii Gothi, adoleſcentis eximiae ſpei, & nobis in primis familiaris ſuit, quem ipſe e Biturigibus, cum illic ſub Alciato, doctiſſimo viro, juris prudentiae ſtrenue operam navaret, huc attulerat, ex Italia tamen antea in Galliam delatum. Ald. Manutius. Venetiis ante aliquot annos editionem exhibuit, ut tum putabant, ſatis emendatam: laudandam certe ſi ad prioris ſeculi exemplaria edita conferatur. Verum ſi penitius introſpexeris, Dii boni, quantum illic reperias errorum. Eam tamen noſtrae aetatis librarii certatim, tanquam ſimiae, a viginti nunc annis imitati, ne latum quidem digitum ab ea diſceſſerunt. Unde factum eſt, ſi quis ſecus, quam ea habebat, legeret; ut identidem audiret impudenter obgannientes: Aliter atque tu legis, habet litera Aldina. Quaſi piaculum commiſiſſet, qui non ſtatim illi acquieviſſet. Non exiſtimo opus eſſe, ut adoleſcentes ad hunc frequentiſſime legendum invitem. Vino vendibili (ſecundum proverbium) non eſt opus ſuſpenſa hedera. Hoc unum tamen ſciat ſtudioſus adoleſcens, majorem ex hoc autore fructum eſſe ad firmandum conſolidandumque ſtylum, quam ut paucis dici queat. Certe epiſtolaris anguſtia in tam exigua opella nos plura dicere non patitur. Benignitati tuae integerrime vir, ac nobilitatis antiquae ingens decus, hoſce labores noſtros offero, haud neſcius majora tuam decere clementiam. Sed a parvo cliente magnus Patronus parva ſperare poteſt, magna haud ſcio deſiderare ne potius an ſperare. Bene vale.

Eriburgi Briſgoae, Cal. Novemb.
Anno a natali Chriſti 1537.

JOAN-

Digitized by Google

JOANNES RIVIUS

ATTHENDORIENSIS, GENEROSO AC NOBILI ADOLESCENTI, ERNESTO A SCHONEBURGK, GLAUCII ET TUALDENBURGI DOMINO,

S. D.

Quum ſis, Erneſte optime, ſummo loco atque in ampliſſima familia natus (quis enim in his terris, aut antiquitatem ſtirpis, aut generis tui claritatem, aut amplitudinem atque gloriam majorum tuorum ignorat) non me hercules admirari ſatis poſſum tuam iſtam prope ſingularem in literarum ſtudio aſſiduitatem & diligentiam, qua es praeter tui loci hominum morem, haud minus profecto ac ingenio naturaeque bonitate praeditus. Nam quum hodie fere, qui ſunt nobili genere nati, alea magis & venatu, & comeſſationibus perdere tempus ament, ut ne alia pejora commemorem, tu in liberalibus diſciplinis, & in doctrina atque humanitate percipienda, tempus ineuntis adoleſcentiae totum pene conſumis. Quae res ipſa quidem, quam non ſolum praeclara, tibique & honorifica & glorioſa, verum etiam utilis aliquando futura ſit, non ſatis verbis conſequi, nec oratione complecti queo. Perge igitur (ut coepiſti) mi Erneſte, in ſtudiis atque literis operam omnem ponere, ut & ei ſpei ac expectationi, qua mirifice jampridem omnes impleſti, ſatis uſquequaque facias, & ad egregia familiae tuae decora hanc quoque doctrinae gloriam adjicias: quaſque a moribus laudes accepiſti, hoc ceu cumulo augeas. Quis enim neſcit, quanta patris tui fuerit, viri clariſſimi, atque omni decorum & ornamentorum genere praeſtantiſſimi, in regendis ditioni ſuae ſubditis populis ſapientia? quae in jure dicendo ſeveritas, juſtitia, aequitas? quae, & quam gravis apud omnes autoritas? quam prompta & parata ad opitulandum miſeris atque inopibus, quos quidem conſpiceret ſtrenue in re quaerenda laboranteis, liberalitas & benignitas? quanta in extruendis arcibus, inque oppidis inſtaurandis magnificentia? Quis item, quae patrui tui fuerit rei militaris ſcientia? quae in

re bellica adminiſtranda peritia, uſus, exercitatio? Qua ex laude, ita ut inter omnes fere conſtaro video, aſpirare ad eum vix potuit illo ſeculo quiſquam. Recte igitur ac praeclare facis Erneſte, qui generis tui claritatem hac quoque ingenuarum diſciplinarum ſcientia, & cognitione exornes atque illuſtres. Felicem vero Germaniam noſtram, ſi exemplo tuo nobilitas ad boneſtiſſimarum artium ſtudia, & ad excolendum doctrinis liberalibus animum excitetur, ab aliiſque turpibus atque inboneſtis (quibus) heu, dedita nimis eſt rebus atque ſtudiis avocetur: non quin relaxare interdum venatu animum, atque aliquod ad requiem animi corporiſque concedere tempus liceat, ſed quod non totam aetatem, atque adeo omne vitae tempus venandi ſtudio, luxurioſis conviviis, cotidianis fere luſtris & belluationibus, alea denique chartiſque luſoriis tribuendum eſſe cenſeam. Hac ego tua, mi Erneſte, in optimarum artium ſtudio diligentia excitatus, quem in reſtituendo, & corrigendo Salluſtio nuper laborem cepi, tibi dedicandum eſſe duxi. Nec vero dubito, quin ſis hunc ipſum autorem, ſic a mendis, quibus innumeris fere ſcatebat, maxima ex parte repurgatum, hilari fronte accepturus: maxime namque & praecipue hiſtoriarum lectio tibi tuique ordinis hominibus cum voluptati fore, tum uſui, mihi videtur. Quo magis probo judicium praeceptoris tui Mavortii, viri & doctrina, & pietate longe praeſtantis, eoque nomine mihi profecto chariſſimi, qui ejuſcemodi ante hac ſemper autores, qui res geſtas conſcripſere, proponere vobis, atque explicare interpretatione ſua conſueverit. Bene vale una cum fratribus chariſſimis, mi optime ac ſuaviſſime Erneſte.

Dreſdae, Calend. Julii.
Anno 1542.

JOSE-

ET PRAEFATIONES.

JOSEPHO STEPHANO

EX EPISCOPO VESTANO,

VALENTINAE ECCLESIAE

DECANO,

AND. SCHOTTUS

S. P. D.

QUONIAM *vita ipſa qua fruimur, brevis eſt, memoriam noſtri quam maxime longam efficere, rectius eſt:* LICEAT enim mihi iiſdem verbis appellare te, doctiſſ. STEPHANE, quibus olim uſus eſt, quem tibi nunc, velut depoſitum, fide bona, reddo, SALLUSTIUS, Hiſtoriae facile princeps, a Petro Ciacconio egregie emendatus. Qui ut ſaeculi noſtri alter Varro jure optimo eſt appellatus; ſic & geminam huic Salluſtianae Varronis ſententiam, & tanquam ex tripode pronunciatum oraculum, VITAM LEGENDO, SCRIBENDOQUE PROCUDITO, & ſervavit ipſe egregie, ut ſe vixiſſe poſteris teſtatum faceret, & aliis exemplum juvandae rei litterariae reliquit ſempiternum. Ut enim togatorum ille doctiſſimus, plura commentando ſcripſit, quam ut legendo ſatis otii ſuppeditare poſſet, tot tantaque legit, ut ne paginam quidem litteris notare potuiſſe videatur: cujus rei ſi fidem quis requirat, Divum Auguſtinum, qui pleraque ejus monumenta legendo contrivit, dare locupletem teſtem poſſumus: Sic & Ciacconius, qui totum ſe ad illius Criticorum principis imitationem contulerat, cum vaſtum illud Naturae opus Plinii majoris edolandum ſuſcepiſſet, omnes paene fontes, unde ille hauſerat, qui quidem exſtarent, omnemque adeo Antiquitatem, non legebat ſolum attente, cogitateque,

Digitized by Google

verum etiam Scholiis explanabat. Erat enim ſingularis in eo homine, ut te non fugit, ac prope divina in emendandis Scriptoribus antiquis εὐστοχία, atque felicitas. Quo in numero, quos nunc foras damus, amicorum precibus victi, M. Varronis de Re Ruſtica libri tres, &, quem Tibi acceptum ferimus, Sallustius. Utrumque diligentiſſime emendavit; illum, quidem, quis credat? poſt Victorium & Scaligerum: bone Deus, quales viros? Hunc vero hiſtoricorum coryphaeum, poſt tot tantorumque virorum induſtriam, Rivii, Manutii, Carrionis, Popmae; aliorum. Ut enim Catonis, de Latinis, aemulum fuiſſe hoc epigrammate didicerat Ciacconius,

Et verba antiqui multum furate Catonis,
Criſpe, Jugurthinae conditor hiſtoriae:

Sic ab illo viciſſim ſtylum eſſe mutuatum Corn. Tacitum, obſervarat. Hos itaque diligenter horis ſubſecivis inter ſe contendit, & perantiquos codices nactus Romae, in orbis luce, ſumma fide, accurationeque comparavit. Cornelius enim Criſpi ſummus admirator, (ut & Sulpicius Severus, & noſter Aurelius Victor, hiſtorici non inſuper-habendi,) eum in deliciis habuit, & de manibus, ut apparet, non deponebat: verum, ut quod ſentio dicam, conciſam illam Criſpi brevitatem, non cuivis obviam promptamque natura non perinde felici praeditus, conſequi non potuit, ut non in affine vitium, ut fieri amat, obſcuritatis inciderit. *Brevis eſſe laboro*, *Obſcurus fio:* cetera prudentiſſimus, me hercle, ſcriptor, & qui Civilem egregie informet. Sed non hic Ariſtarchum ago, nec Critici perſonam ſuſtineo. Illud tantum, de Imitatione (quando de ſtudiis, etiam ſacris inter nos colloqui libenter ſolemus) de qua Rhetores quaerunt, diſſeruntque Critici, tribus, quod ajunt, verbis, ſententiam expediam. Cum enim duo ſint apti diſciplinis perdiſcendis ſenſus, videndi, & audiendi, quaeri illud, & controverti video, uter alteri praeſtantior. Sed philoſophi certant. Demus, quod plerique concedi ſibi volunt, legendo Eloquentiam citius parari; audiendo vero, rerum copiam uberiorem capi, actionemque melius diſci: Efficitur itaque Historiam, de hac enim ſermo inſtituitur, aſſidua lectione, ſtylique exercitatione immane quantum creſcere, quod & Eloquentiae pars ſit, eamque augeat; Imitatione itaque indiget & ipſa, quae, ut doctiſſimi homines volunt, *Sermonis eſt*, *ſententiarumque ad ſermonem veterum*, *mentemque apta conformatio*, *ſtylo expreſſa.* Ea non ſolum verborum eſt, & phraſium, quae ad Litteratores pertinent, homines eruditos; ſed & διανοίας: quam Ora-

Oratoriae, eidemque ἀντίστροφος, ut Ariſtoteles ait, vel, ut M. Tullius vertit, *altera ex parte reſpondens*, Dialectica informat, praeceptionibuſque inſtruit optimis. Romani itaque Graecos, diſciplinarum principes, hi vero Hebraeos, Chaldaeos, AEgyptioſque ad imitandum ſibi, tamquam expreſſas majorum imagines, propoſuerant: quaeque a Graecis Latini accepiſſent meliora facere animo excelſo elatoque ſtuduerunt. *Hiſtoriae* vero Graecae, de qua nobis in praeſens ſermo eſt, optimus auctor, & tanquam Senatus Princeps, omnium ſuffragiis dictus, *Thucydides*: ſive ſermonis Attici elegantiam, ſive rerum concinnitatem, ſive utrumque ſpectes; cujus aemulus SALLUSTIUS exſtitit: ut illum in ſuis caſtris cecidiſſe, Senecae patri videatur. Fabius certe, & ipſe ingeniorum cenſor egregius, Thucydidae Salluſtium opponit, aequatque. Aſinius tamen Pollio, iniquus ingeniorum aeſtimator, ut priſcorum verborum affectatorem damnat Criſpum; Et Catonis verborum furem arceſſere non dubitat Poëta, neſcio quis: cum tamen Martialis Hiſtoriae principem pleno ore, fremant omnes licet, appellarit;

CRISPUS *Romana primus in hiſtoria*.

Sed fugit Pollionem ratio: quod & Livium, alterum Romanae hiſtoriae ocellum, Patavinitatem ſapere dixerit: hoc amplius, & ſe M. Tullio, Eloquentiae Latinae principi, anteponere non erubuerit. Sed valere Criticum illum ſiniſtrum, reſque ſibi ſuas habere, & ut melius Graeci, οἰμώζειν, jubeamus: aequiores, qui ſecundum Salluſtium ſententiam dabunt, audiamus. Illud vero quaeri etiam video non injuria: Quid nam eſſe cauſae dicendum, cur tam multa Criſpum ex Demoſthene tranſtuliſſe, luce meridiana clarius appareat? Nimirum, quia Graeciae Oratorum principem, qui inter decem claros, familiam ducit, Thucydidem octies ſua manu exſcribere non piguit; teſte Luciano, & Procopio. Cur amabo? ut genium dicendi imbiberet, altius haereret memoriae, exprimeretque, ut facit, felicius. Manus enim, ut Democritum dicere ſolitum accepimus, Sapientiae eſt inſtrumentum. Quae cum ita ſint, profligata jam illa quaeſtio eſt, cur in Thucydidis imitatore Salluſtio, toties Demoſthenis ſententiae, coloreſque appareant: qui & ipſe, quantus eſt, Thucydidae magnam partem ſua refert accepta, vel Dionyſii Halicarnaſſaei ſingulari judicio; & libello, exemplis amplificato. Verum cum temporum, ut fit, injuria nonnulla Thucydidis hiſtorica amiſerimus, quae & SALLUSTIO communis cum illo conditio ſorſque exi-

exiſtit, deperditis quinque Hiſtoriarum libris; eo fit ut ex Demoſthene petantur reliqua, quae Thucydidis interciderunt. Sed rem uno de multis exemplis, dicis gratia, illuſtrabo. Libro I. Hiſtoriarum SALLUSTII, hoc eſt, in naufragii tabulis Neptuno maris potenti nunc ſuſpenſis, elegans eſt, vitaeque utilis ſententia in ore M. Aimilii Lepidi Coſ. ad Quirites: RES, inquit, SECUNDAE MIRE SUNT VITIIS OBTENTUI. Hanc Seneca pater Thucydidae tribuit; locum tamen Demoſthenis laudat, qui Olynthiaca ſecunda hodie legitur: (ut quidem de optimo & antiquiſſimo codice, calamo exarato, olim docui, niſi Notae in Gallico tumultu, vel preſſae, vel in plagiariorum malam manum incidiſſent:) αἱ γὰρ εὐπραξίαι δειναὶ συγκρύψαι καὶ συσκιάσαι τὰ τοιαῦτα ὀνείδη. *In hac*, inquit Seneca Controverſia XXV. *Sententia Graeca, tam brevi, habes quae ſalvo ſenſu detrahas: deme vel* συγκρύψαι, *vel* συσκιάσαι, *conſtabit ſenſus, etiamſi non aeque comptus, aeque tamen integer. At in* SALLUSTII *ſententia nihil demi ſine detrimento ſenſus poteſt.* Sic Criticus ille. Verum Fabii & Paterculi auctoritate facile adductus ſum ad credendum, a Thucydide primum id pronunciatum; cujus maxime aemulus fuit, cum Demoſthene, SALLUSTIUS. Locum itaque dum ſtudioſe inveſtigo, tandem aliquando in Clemente Alexandrino libro VI. Stromat. repperi. Quare propius factum eſt nihil, quam, ut cum Archimede Geometra, apud Vitruvium lib. IX. Architecturae, exclamarem, εὕρηκα, εὕρηκα. Thucydidae verba adſcribam, ut ex comparatione precium operae ſit: Εἰώθασιν δὲ οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, φησὶν, οἷς ἂν μάλιστα καὶ δι' ἐλαχίστου ἀπροσδόκητος εὐπραγία ἔλθῃ, εἰς ὕβριν τρέπεσθαι. Quem & Philiſtus hiſtoricus ſic eſt imitatus: Τὰ δὲ πολλὰ κατὰ λόγον τοῖς ἀνθρώποις εὐτυχοῦντα, ἀσφαλέστερα παρὰ δόξαν καὶ κακοπραγίαν. εἰώθασι γὰρ μάλιστα οἱ παρὰ δόξαν ἀπροσδοκήτως εὖ πράσσοντες, εἰς ὕβριν τρέπεσθαι. Solon quoque, Athenienſium legiſlator, idem & poëta; & ab illo mutuatus, (ut pleraque in Gnomas ſuas ex illo tranſtulit) Theognis Megarenſis, candem ſententiam per παρῳδίαν extulit:

Τίκτει τοι κόρος ὕβριν, ὅτ' ἂν πολὺς ὄλβος ἕπηται
Naſcitur ex magnis opibus petulantia major.

Sed cum Graecis Latinus quoque hiſtoricus ſymbolam conferat. Trebellius enim Pollio: *Claudii*, inquit, *Imp. plerique milites, ſecundis rebus elati, quae ſapientum quoque animos fatigant.* Accipe igitur, doctiſſ. Stephane, libenti animo Ciacconii tui SALLUSTIUM, ex tua biblio-

Digitized by Google

bibliotheca profectum, & mea opera in vulgus commendatum, tamquam Thucydidis imitatione felicem: quae virtus in conciſo dicendi genere aliis non perinde ceſſit: & hiſtoriae Latinae principem, cum quo componere unum, & item alterum liceat, Caeſarem, & Livium, praeterea neminem. His ſi quem ſubjicere libeat, quod de Marone poëtarum prope Deo Alcinous ait:

Longe erit a primo quiſque ſecundus erit.

Sed haec, fatebor enim, nimis multa apud te, cui domi his meliora naſcuntur. Commentaris enim quotidie, ediſque in lucem, quod publice ſit profuturum Eccleſiae Dei laboranti, ut litteras tamen non negligas, quibus praediti, humani & eſſe, & appellari ſolent. Sed facere non debeo, quin poſtremum hoc Manibus Ciacconii, optime de litteris meriti, officium tamquam juſta, perſolvam. Epitaphium itaque illius, te hortante maxime, pro coronide ſubjiciam, quod nuper Roma ad me miſſum eſt: ut tanti viri memoria ante oculos verſetur, poſteritatique innoteſcat: ne idem tumulus, qui corpus contexit, idem etiam nomen obruiſſe videatur. Erat enim in illo, dum vixit, ut ſummum bene-merendi ſtudium, quo aequalium conceſſit nemini: ſic & modeſtia ſingularis, tantaque honorum contemptio, ut ne laudari quidem ſe ſuſtineret; aut praedicari ab iis, qui illius eſſent opera uſi, aequo animo auribuſque acciperet: Sed *dignum laude virum Muſa vetat mori*, inquit Lyricus Venuſinus. Vivet itaque Ciacconius in animis poſterorum, ſi, ut ſpero & opto, M. Varronis Agricultura, & C. Plinii majoris vaſtum Naturae opus, ab eo illuſtratum, aliquando lucem accipiet: Certe memoriam illius excipient omnes anni conſequentes: in quo omine deſino. Vale.

Romae, ad Divum Jacobum.

Petro Ciacconio Toletano
Viro varia eruditione. acri judicio
Morumque probitate illustri.
Qui sacrosanctis bibliis canonib. q.
Ac ss. patrum scriptis emendandis
Inter alios a Gregor. XIII. P. M. allectus.
In eo munere strenue obeundo deceſſit
AEdes haec ex test. heres p.
Vixit Ann. LVI. obiit VII. Kal. Novemb.
cIↄ. Iↄ. LXXXI.

Latinus Latinius Viterbienſis.

Quid monumenta loco, licet arte & mole ſuperbo,
Concluſa Petro *conſtruis* Ciacconio,
Auriferi generoſa Tagi gens accola? nonne
Spectata virtus hominis, & vis ingeni?
Famaque jam latum celebris diffuſa per orbem,
Caſura nullis ſaeculorum ſaeculis:
Clarior ad ſeros ſed perventura nepotes,
Satis modeſto gloriae peperit viro?
Ambiat iſta tumens, & quaerat inania vulgus,
Cujus ſuperſtes fama nulla eſt funeri.
At tibi, Petre, *novos per ſaecula ſemper honores,*
Certatim ubique doctiores adſtruent.

FR.

Digitized by Google

FR. RAPHELENGIUS
LECTORI.

Adnotata ab eruditiſſimo viro P. Ciacconio ad C. Salluſtium, vulgamus, benivole Lector. ſuaſit hoc fama viri meruit doctrina, qua & iſtam meruit. Adnotata voco: nam ut ſerioris haec illi curae fuerint, non crediderim; aliud agentis potius (prima illi ſemper, uti accepimus, Plinii majoris emendatio erat) ludicra, & per occaſionem adſcripta, ſuae memoriae. At ſi his ſtudium impenſius intendere lubido fuiſſet, multo haec pulcerrima haberemus. Quod ipſo dignum ſit, loquor. nam vel iſtis ſimilia dare non poſſit quilibet. Edimus autem qualia nacti. niſi quod quaedam omiſimus, quibus loca nonnulla emendabat, aut e conjectura, aut e libro, ad eum modo quo excuſa. nec enim editionem L. Carrionis viderat: tantum Lugdunenſem forma minori. quaedam tamen reliquimus etiam: qua ut minimum viri induſtriae derogaretur, qua firmandae noviter receptae lectioni. Multus eſt in collatione Taciti cum Salluſtio: ſed uſus tantum veteri editione, ante diſtributum in Annales & Hiſtorias opus, atque hoc mutavimus, bono legentium. Contextum ſervavimus, quem ſocer Plantinus ex emendatione Carrionis excudit ANNO CIↃ. IↃ. LXXIX. Sed quum ſeriem paginarum iſtius editionis ſequi non potuerimus; quod per bella non omnia ex voluntate ſuppeditant; numeros nihilo minus in marginibus adnotari curavimus, uti & huic editioni reſpondere poſſint Scholia Douſae, Popmae, Rivii, Carrionis, atque aliorum, quae ſeorſim habentur. Eadem in Rerum Indice numeros antiquos reliquimus. nam aliter eſt in in novo, quem jam adſinximus Locutionum Salluſtianarum. Neceſſitudo nos ſubigit facere, benivole Lector, quo alios pellicit profunda avaritia. Subſeſſores iſtos librorum ab aliis magnis ſumtibus editorum typographos intellego, inclutae noſtrae artis dehoneſtamenta. qui numeros iſtiuſmodi ad oras adponere, magno lectorem incommodo, quam tantillos ſumptus Indici ipſi recognoſcendo facere malunt. Homines cetera ſtolidi; quibus una lucri cura, boni honeſtique incuria, dubium ignaviores, an avariores. Sed vivimus, & vivit Deus: qui te ſervet.

Digitized by Google

ALDUS PIUS MANUTIUS BARTHOLOMAEO LIVIANO,

VENETARUM COPIARUM GUBERNATORI, ROMANAEQUE MILITIAE INSTAURATORI,

S. P. D.

C. *Criſpi Salluſti de Conjuratione Catilinae*, & *de Bello Jugurthino, duo exemplaria e Lutetia Pariſiorum Joannes Laſcaris, qui ſuperioribus annis egit apud Venetos Legatum Regium*, & *Jocundus Veronenſis, viri bonarum literarum ſtudioſiſſimi, in Italiam attulerant, mihique, quae utriuſque eſt liberalitas, excudenda dederunt, quae quam ſint correcta* & *emendata, ſtatim in principio de Conjuratione Catilinae licet cognoſcere. Nam quum fere in aliis legitur:* Nam imperium facile his artibus retinetur, quibus in initio partum eſt. Verum ubi pro labore deſidia, pro continentia & aequitate libido, atque ſuperbia invaſere, fortuna ſimul commutatur cum moribus. Ita imperium ſemper ab optimo quoque ad minus bonum transfertur. *in his ſic habetur:* Ita imperium ſemper ad optimum quemque a minus bono transfertur: *quae vera eſt lectio. Eſt enim ſenſus: Imperium in initio virtute ab optimis partum, eadem virtute facile retinetur. Pravis autem rectoribus factis, immutatur fortuna cum moribus,* & *imperium rurſus ad optimum redit.*

Hos libros, Liviane, Tibi dicaviamus; tum quia Te Ducibus iis, quorum his libris geſta traduntur, fortitudine & *rei militaris ſcientia jam aequaſti, tum etiam, quod paucis admodum datur,* & *legis facta,* & *facis legenda. Deinde, quia ſaepe me hortatus es, ut enchiridii forma, libros, quibus Clarorum Virorum geſta continentur, excudendos curarem, quo belli eos tecum commodius habere poſſes. Accipe igitur nunc, quae Salluſtii ad noſtram aetatem Hiſtoriae pervenere: ſintque apud Te longa monimenta mutuae benevolentiae noſtrae. Venetiis menſe Aprili* M. D. IX.

Digitized by Google

AD ANTONIUM TRIULTIUM, CARDINALEM, PAULI MANUTII IN HISTORIAM SALLUSTII * PRAEFATIO.

Cum omnes me litterae, omniſque libero homine digna cognitio vehementer delectat, Antoni Triulti, Cardinalis ampliſis, tum vero paſcor incredibili voluptate, & afficior majorem quendam in modum ſenſibus intimis, dum Hiſtoriam tracto. Quid enim poteſt eſſe jucundius? rerum interitus oblivio eſt, at eae reviviſcunt Hiſtoria, cum in noſtram memoriam revocantur: quaeque multorum annorum ſpatio, multis abhinc ſaeculis geſta ſunt, ea nos, exiguo volumine comprehenſa, & tanquam in conſpectu noſtro poſita, cognoſcimus. Si ſermonibus delectamur: reſonat in ſcriptis hominum vox eloquentiſſimorum, nihil temere, nihil incompoſite narrantium, omnia graviter, ſuo quidque ordine, & loco; ſi conſuetudine clarorum virorum? verſamur, vetera legentes, cum regibus, cum principibus viris, magnis in bello ducibus, ſapientiſſimis rerumpublicarum rectoribus, ora ipſa mehercule, lineamenta & formam non tam corporis, quam animi, eorum, quos numquam vidimus, videmur tamen quaſi praeſentes intueri; quod ſi recte inſtruendae vitae rationem ac doctrinam ſequimur: uſu maxime rerum quaeritur prudentia, uſus eſt, vel cum experimur ipſi, vel cum, experientibus aliis, quid evenerit, obſervamus, nobis ipſis, experiri multa ſi velimus, facile non licet, labore opus eſt, ac tempore & fortuna tentanda; nec tentatur interdum ſine periculo, commodius ergo, ac tutius, eventis aliorum examinandis, prudentia comparatur, id autem, profecto vides, Antoni doctiſſime, ac ſapientiſſime, proprium eſſe Hiſtoriae bonum: in qua patent fortunae viciſſitudines, regnorum mutationes, hominum ſive vitia, ſive virtutes: ex quibus, quae vitanda nobis ſint, quae expetenda, nullo noſtro periculo, nullo labore, ſedentes in otio docemur, atque hoc in genere Polybius inter Graecos, de noſtris maxime is, cujus nunc

* Praefixa Editioni Aldinae 1560.

nunc libros tibi inſcriptos emitto, Salluſtius excellit, eventa enim ita narrat, ut cauſſas ſimul aperiat, ex quo oritur illa omnium pulcerrima ſcientia, ut malorum, & calamitatum origine perſpecta, nihil agamus, niſi quod ratio perſcribit, omniaque noſtra conſilia, omnes actiones veterum exemplorum regula metiamur. Quae cum ſit omnium, qui annales antiquorum evolvunt, communis utilitas: alia quaedam tua condicio eſt, habes enim hiſtoriam in familia tua: neque tibi ipſi, ſi quid invenire vis egregium, & imitatione dignum, confugere ad libros neceſſe eſt, neque longius evagari, & quaſi peregrinari animo, ac mente, more multorum, domo petas licet omnium virtutum exempla, perſequere majores tuos cogitando, quae fuerit eorum in pace juſtitia, in bello virtus, in omni fortuna moderatio, ſi attendes, nihil ad gloriam domeſticam requires, juſtus Ariſtides, prudens Themiſtocles, fortis Epaminondas: de Romanis multi, multis eximiiſque virtutibus inſignes, horum alii facta dum legunt, bonas artes ex eorum vita diſcunt, & ad eaſdem res, eademque ſtudia laudis cupiditate rapiuntur, at tu refer animum ad tuos majores, eminere videbis, inſtructum egregiis artibus, Joannem illum Jacobum Triultium, magni animi, ſummi conſilii virum, ſcientia rei militaris aetate ſua facile principem; praeterea, juſtum, liberalem, abſtinentem, plane, praeter decus & gloriam, nihil in vita cogitantem, nam de laudibus Hieronymi, parentis tui, quia tecum quaſi loquor, ne ſervire tuis auribus videar, nolo multus eſſe: tantum dicam; quam diu vixerit, Gallicam rem in bello floruiſſe; poſtea quam, hoſtium multitudine oppreſſus, fortiter pugnans in acie perierit, concidiſſe; tantum in uno viro momenti fuit, ac roboris. Age, ſint haec, ut ita dicam, in campeſtri quadam luce poſita: quid? in urbe Roma, id eſt in omnium gentium celeberrimo theatro, non ſpectata, probataque vehementer eſt trium tuae gentis Cardinalium doctrina, religio, ſapientia? ut Triultiorum nomine, multorum vocibus in multas partes diſſipato, non ipſa tantum Roma, ſed omnis Italia, omnis, ubi colitur humanitas, Europa perſonaret. Omitto alios: ſunt enim multi: nec tu quemquam ignoras, non enim ſunt ex imaginibus, aut ex illa colorum inani ſpecie majores tui cognoſcendi: quaerenda tibi facies tuorun non eſt: clari ſunt ex recte factis: virtute diſtinguuntur: cum alius in alia, in omnibus ſimul omnes enituerint. Quae tu quoniam a primis annis ad hanc aetatem non modo cogitaſti, verum etiam vita ac moribus expreſſiſti; propterea te, Epiſcopatu Tolonenſi jam antea inſignitum, legationibus honeſtatum, primum Peruſina, & Avenionenſi, in quibus miram juſtitiae laudem tuliſti,

Digitized by Google

ſti, deinde ad regem Galliae, & ad Venetam Rempublicam, ubi prudentiam, ubi gravitatem incredibilem praeſtitiſti, proximis diebus Cardinalem creavit Paulus IV. Pontifex omnium optimus, omniumque maximus, judicio praeditus acerrimo in aeſtimandis hominum ingeniis, ac moribus, itaque animatus, ut, quae cujuſque meritis praemia debentur, ea libentiſſime, ac liberaliſſime perſolvat, in quo nemo eſt, qui tuam animi ſingularem aequitatem, ac moderationem vehementer non admiretur, ac laudet; qui ſummae nuncium dignitatis, cum eſt ad te, multis praeſentibus, allatus, ita acceperis, ut nemo, te commotum, nemo, ne leviter quidem affectum, ex vultu, aut oratione, aut ullo corporis geſtu potuerit intelligere; ita patuit, quod ab inſipientibus ambigi, ac diſputari quandoque ſolet, bonis viris virtutem magis ipſam diligi, quam virtutis inſignia; honorem eſſe praemium recte agendi, finem non eſſe; magnos illos, ac praeſtantes eſſe homines, qui laudabiliter ita vivant, quaſi laudem percupiant, ita laudem, aut dignitatem excipiant, quaſi nihil minus antea cogitaverint; quod in te & animadverſum eſt maxime, & obſervatur quotidie magis; colere enim te quidem ſtudioſius, quam antea, omnes videntur: ipſe autem, qui antea fueras, idem omnibus es, nemo excluditur ſermone tuo, nemo congreſſu: tui omnibus copiam facis: eandem omnibus humanitatem oſtendis. Sequitur inſolentia fortunam, comes eſt rerum ſecundarum arrogantia, tu manſuetudinem amas: tu continentiam, tu benignitatem perpetuo retinens, jure ergo hoc etiam nomine Cardinalis es: jure habes hanc, quo tui te pro Petri Eccleſia ſuſcepti labores extulerunt, maximi ſacerdotii dignitatem, & nunc tu quidem comitatu ſtipatus honeſtiſſimo familiarium tuorum, multo tamen inſignior atque ornatior cohorte tuarum virtutum, quae tibi comites ubique ſunt, Romam redibis exſpectatus, expetituſque, columen futurus Chriſtianae Reipublicae, ſplendor ſacri collegii, ornamentum familiae tuae. I, decus Italiae, amor ac deliciae bonorum omnium, diis bene juvantibus, ad eam urbem, quae ſola peregrinam virtutem excipit, ſola ornat honoribus, ſola dominam facit rerum omnium humanarum, nos autem, quibus tuam juſtitiam, tuam benignitatem oſtenderas, laeti tua dignitate, maeſti diſceſſu, te proſequimur abeuntem optimis ominibus; favemus animis, precamur linguis; vota prorſus eadem, quae pro parentibus ac liberis noſtris pro tua ſalute ſuſcipimus. Atque ego, in hac omnium eximia laetitia pariter & moleſtia, praecipuo quodam dolore divellor; quia fato neſcio quo meo contigerit, ut quam diu Venetiis fuiſti, ego ſemper afflictus importuno morbo jacuerim: quo etiam nunc lan-

Digitized by Google

langueo: & ad morbum accedit aegritudo: quoniam quidem, aliis ad te adeuntibus, deque iſta dignitate gratulantibus, ipſe excludor unus, nec poſſum meae ſummae erga te obſervantiae praeſenti officio ſatisfacere; hac tamen ſpe ſuſtentor, quod humanitas ac ſapientia tua facile fortunam a crimine ſejunget, conſilio aliquid peccatur: accuſes: jure feceris, culpam autem in iis rebus, quae non a voluntate noſtra pendent, ſapiens nemo unquam dixit eſſe, quare nec tu mihi, quia non valeo, vitio dandum putabis: & hoc ipſum, quia, me non valere, non tam corporis, quam officii cauſſa doleo, laudi etiam fortaſſe tribues, equidem habeo non voluntatis modo teſtem, verum etiam ſtudii ac benevolentiae auctorem in te meae, hominem honoratum, & cum omni virtute excellentem, tum vero omnium, quos ego in vita viderim, humaniſſimum, Petrum Carneſeccium Protonotarium, qui te amat egregie, facitque plurimi, tuaſque laudes utraque manu ad aſtra ſaepe tollit; verum ego non id ſolum ſpecto, mea ut uni tibi pateat obſervantia, illuſtrabo eam, ſi potero, meis aliquando ſcriptis, & pateſaciam omnibus gentibus; interim, ut haec tibi noſtra ex aliquo ſigno voluntas illuceſcat, praeclaram edo tuo cum nomine Salluſtii Hiſtoriam: cui tu ſi locum dabis inter eos libros, qui ab oculis tuis abeſſe non ſolent; vigebit apud te noſtri memoria: quoties eam videbis, toties animo tibi occurram; adero tibi ſaepe abſens; tacitus ſaepe tecum loquar; meque eſſe de tuis familiaribus unum, de iis maxime, qui operam tibi aſſiduam praebent, qui tuo potiſſimum honori ſerviunt, exiſtimabis, quod ut ita ſit, vehementer opto: &, ſi aſſequor, feram in caelum iſtam humanitatem, colam animo, tuebor officiis, & imitabor, quantum potero: ſtudio certe, ſi minus re licebit, tibi ut ſatisfaciam, elaborabo.

CHRI-

Digitized by Google

CHRISTOPHORUS PLANTINUS
LECTORI
S.

Nunc demum tibi Salluſtius, humaniſſime lector, e genuinis ſermonis Romani fontibus reſtituitur. Siquidem ab Aldo Manutio viro doctiſſimo ante nos obſervata & annotata non negleximus: orthographiam ex veterum monumentis hauſtam imitati ſumus: varietates lectionum (quam multas variaſque in alia editione me non legiſſe affirmo) pro tua utilitate collegimus: ac ne quid tanto auctori deeſſe videretur, ſuccinctis doctorum virorum annotationibus ornavimus. Qua in re tantum ſignificandum putavi, ut potius amorem tibi meum ad tua ſtudia quam maxime promovenda oſtenderem, quam oſtentarem prudentiam. Bene vale: ac noſtris laboribus utitor, fruitorque; noſque mutuo, ut ſoles, diligito. M. D. LXIV. *pridie Id. Jun.*

Digitized by Google

DEDICATIONES.

M. ANTONII MURETI

AD SALLUSTIUM,

DE HISTORIA

PROLEGOMENA.

Librum de conjuratione Catilinae explicare ingreſſus, quinque mihi capita initio tractanda ſuſcepi.

I. Unum, quid Hiſtoria:

II. Alterum, quae Hiſtoriae leges.

III. De ſuavitate & fructu Hiſtoriarum.

IV. Quae praecipue obſervanda in Hiſtoriis legendis: & quomodo in eo a pleriſque peccetur.

Poſtremo de SALLUSTIO pauca dicam, niſi temporis anguſtiis excluſus, vela colligere cogar.

Primum itaque dicam de Hiſtoriae legibus: tum de ipſius pulchritudine, ſuavitate, & fructu: deinde quae potiſſimum obſervare debeant, qui hiſtorias legunt. Addam de Salluſtio quaedam: quibus expoſitis, librum de Conjuratione Catilinae explicare ingrediar.

Hiſtoriae leges Cicero lib. II. de Oratore ſub perſona Antonii hiſce verbis complexus eſt: *Nam quis neſcit primam eſſe Hiſtoriae legem, ne quid falſi dicere audeat, deinde ne quid veri non audeat, ne qua ſuſpicio gratiae ſit in ſcribendo, ne qua ſimultatis. Haec ſcilicet fundamenta nota ſunt omnibus. Ipſa autem exaedificatio poſita eſt in rebus, & verbis. Rerum ratio ordinem temporum requirit, regionum deſcriptionem: vult etiam, quoniam in rebus magnis, memoriaque dignis conſilia primum, deinde acta, poſtea eventus ſpectan-*

Digitized by Google

ctantur, & de conſiliis ſignificari quod ſcriptor probet, & in rebus geſtis declarari, non ſolum quod actum aut dictum ſit, ſed etiam quomodo; & cum de eventu dicitur, ut cauſae explicentur omnes, vel caſus, vel ſapientiae, vel temeritatis: hominumque ipſorum non ſolum res geſtae, ſed etiam qui fama, ac nomine excellant de cujuſque vita atque natura. Verborum autem ratio, & genus orationis fuſum, atque tractum, & cum lenitate quadam aequabile profluens ſine hac judiciali aſperitate, & ſine ſententiarum forenſium aculeis perſequendum eſt. Haec Cicero. Prima igitur lex, ne mentiatur, ea bimembris eſt. Secunda, ut ſervetur ordo temporum. Tertia, ut adhibeantur, cum opus eſt, regionum deſcriptiones. Quarta, ut conſilia, acta, eventa. Quinta, ut de conſiliis, &c. Sexta, ut non tantum res geſtae, ſed etiam, &c. Septima, de genere dicendi. Nunc de ſingulis breviter explicabo.

De Prima. Plato lib. II. de Republica duo genera narrationum facit, *Hiſtoriam, & Poëſim ſive Fabulam.* Cic. I. de Legibus, in Poëmate ad voluptatem pleraque referri, ait, in Hiſtoria ad veritatem omnia, & alibi: *Veritatem, Hiſtoriae animum eſſe.* Polybius quoque: *Si quis*, inquit, *veritatem ex Hiſtoria tollat, pulcherrimi eum corporis oculos effodere atque eruere, nervos ſuccidere, oſſa confringere, ipſam animam eripere, & ſolem quodam modo de mundo tollere.*

Hac in parte plerique Graecorum paulo liberiores fuere. Neque ſine cauſa dictum eſt a Juven. & *quidquid Graecia mendax Audet in hiſtoria.* Cic. quidem ait apud Herodotum lib. I. & apud Theopompum eſſe innumerabiles fabulas, ſed & Cteſiae, & aliorum varietas eodem modo culpatur. Plutarchus quidem de Herodoto ita ſcribit: τὰ ψεύσματα καὶ τὰ πλάσματα αὐτοῦ βουλομένοις διεξιέναι πολλῶν ἂν βιβλίων δεήσειεν. Thucydides quoque eum, etſi non nominet, acerbe tamen perſtringit, ut λογογράφον, qui ſectetur magis τὸ προσαγωγότερον τῇ ἀκροάσῃ, ἢ τὸ ἀληθέστερον. & ſcripta ſua nonnullis ἀτερπέστερα viſum iri διὰ τὸ μὴ μυθῶδες αὐτῶν, ſed ſibi ſatis eſſe, ſi a gravibus, & cordatis viris utilia judicentur, ſe enim inſtituere κτῆμα ἐς ἀεὶ μᾶλλον, ἢ ἀγώνισμα εἰς τὸ παραχρῆμα ἀκούειν. At de ipſo Thucyd. Joſephus lib. I. adverſus Apionem: Πολλὰ δὲ καὶ Θουκυδίδης ὡς ψευδόμενος ὑπό τινων κατηγορεῖται· καί τοι δοκῶν ἀκριβεστάτην τὴν καθ' αὐτὸν ἱστορίαν συγγράφειν. Seneca lib. VII. Natur. Quaeſt. cum quiddam de cometa ex Ephoro retuliſſet, idque refutare inſtitueret, ita ſcribit: *Nec magna molitione detrahenda eſt auctoritas Ephoro. Hiſtoricus eſt. Quidam incredibilium relatu commendationem parant, & lectorem, aliud acturum, ſi per quotidiana duceretur, miraculo excitant. Quidam creduli, quidam negligentes*

tes ſunt, quibuſdam mendacium obrepit, quibuſdam placet. Illi non evitant, hi appetunt, & hoc in commune de tota natione, quae approbare opus ſuum, & fieri populare non putat poſſe, niſi illud mendacio aſperſerit. Ephorus vero non relligioſiſſimae fidei, ſaepe decipitur, ſaepe decipit. Haec Seneca non tantum adverſus Ephorum, ſed adverſus omnes Hiſtoricos Graecos, ac quodammodo in omne Hiſtoricorum genus. Sed ut idem urbaniſſime in Ἀποκολοκυνθώσει ſcribit: *Haec ita vera ſi quis quaeſierit unde ſciam: primum ſi noluero, non reſpondebo. ſi libuerit reſpondere, dicam quod mihi in buccam venerit: quis unquam ab hiſtorico jurato res exegit?* Sunt qui Herodotum defendant, quod utatur verbis φασὶ, λέγουσι & ſimilibus, & fidem penes auctores eſſe velit; ſed hoc quoque defenſionis genus eleganter illudit idem ille non gravis tantum, & ſeverus, ſed etiam, quoties collibuit, ſalſus, & aculeatus ſcriptor Seneca lib. IV. Natur. Quaeſt. his verbis: *Quod Hiſtorici faciunt, & ipſe faciam. Illi cum multa mentiti ſunt ad arbitrium ſuum, unam aliquam rem nolunt ſpondere: ſed adjiciunt, penes auctores fides erit.*

Latini majore quadam fide ac religione uſi putantur, ut Salluſtius, Livius, Tacitus. Flavius tamen Vopiſcus non dubitanter affirmat, neminem ſcriptorem, quantum ad Hiſtoriam pertinet, non aliquid eſſe mentitum; ac gloriatur, ſe multa prodidiſſe, in quibus Livius, Salluſtius, Cornelius Tacitus, Trogus manifeſtis teſtibus convincerentur. Tertullianus quoque Cornelium Tacitum *mendaciorum loquaciſſimum* vocat. Cauſam, quae etiam communis eſt Tacito cum Plutarcho in Sympoſiacis, nos in oratione in Tacitum habita expoſuimus.

Sed tamen ſummo ſtudio vitandum eſt mendacium Hiſtoriam ſcribenti: Ut enim medici ajunt arteriam aſperam nihil deglutire poſſe, ſed omnia rejicere quae in ipſam inciderunt, ita Hiſtoria omne mendacium a ſe reſpuit ac repellit. Quare praeclare Lucianus ait: bonum Hiſtoriae ſcriptorem nihil a quoquam metuere, nihil ſperare debere, ſed plane liberum eſſe non tantum ab omni ſpe metuque, ſed etiam a gratia atque odio, alioqui enim faciet quod improbi judices ſolent, qui ſe gratia, aut muneribus corrumpi ſinunt: & tum ſpe praemii falſa confinget, tum vera metu periculi ſubticebit. Difficile tamen id eſſe autor eſt Plutarchus in Pericle: οὕτως ἔοικε πάντη χαλεπὸν εἶναι καὶ δυσθήρατον ἱστορίᾳ τἀληθές, ὅταν οἱ μὲν ὕστερον γεγονότες τὸν χρόνον ἔχωσιν ἐπιπροσθοῦντα τῇ γνώσει τῶν πραγμάτων, ἡ δὲ τῶν πράξεων καὶ τῶν βίων ἡλικιῶτις ἱστορία τὰ μὲν φθόνοις καὶ δυσμενείαις, τὰ δὲ χαριζομένη καὶ κολακεύουσα, λυμαίνεται καὶ διαστρέφει τὴν ἀλήθειαν. & Thucydides: ἐπιπόνως δὲ ηὑρίσκετο, διότι οἱ παρόντες τοῖς ἔργοις

ἔργοις ἑκάστοις, οὐ ταῦτα περὶ τῶν αὐτῶν ἔλεγον, ἀλλ' ὡς ἑκατέρων τις εὐνοίας ἢ μνήμης ἔχοι.

Ergo vetera ſcribentibus ſequendi optimi auctores; recentia, diligenter audiendi ii, qui & interſuerunt, & fide digniſſimi ſunt, & adhibendum judicium. Non tamen ſi quid falſi exciderit, tota Hiſtoria rejicienda eſt, non enim cyathus unus aquae marinae totum Tybrim reddere amarum poteſt.

Saepe autem audivi multos quaerentes de concionibus directis, num quid eae corrumperent hiſtoriam; quidam eas in totum damnant: Pompejus Trogus, ut eſt apud Juſtinum lib. XXXVIII. eas in Livio & Salluſtio reprehendebat; ſed eas ſi damnamus, eadem ſententia omnes propemodum Hiſtoriae ſcriptores damnandi erunt, Herodotus, Thucydides, Xenophon, Halicarnaſſeus, Livius, Salluſtius, Caeſar. Denique haud facile quemquam nobiliorem ſcriptorem Hiſtoriae, qui ab illis perpetuo abſtinuerit, nominarim. Immo vero illa praecipue in parte ſe eorum nobiliſſimus quiſque jactat, & ingenium, judicium, eloquentiam oſtentat, & eis ſublatis non erit cur Hiſtoria Ciceroni opus maxime oratorium eſſe videatur. Immo vero delebitur omnis ex Hiſtoria pulchritudo. Mihi praeclare munere ſuo fungi videtur Hiſtoriae ſcriptor, qui hac in re praeſtat id quod Thucydides ſe praeſtitiſſe dicit. Cujus haec verba ſunt: Ὅσα μὲν λόγῳ εἶπον, ἕκαστοι ἢ μέλλοντες πολεμήσειν, ἢ ἐν αὐτῷ ἤδη ὄντες, χαλεπὸν τὴν ἀκρίβειαν αὐτὴν τῶν λεχθέντων διαμνημονεῦσαι ἦν, ἐμοί τε ὧν αὐτοῖς ἤκουσα, καὶ τοῖς ἄλλοθέν ποθεν ἐμοὶ ἀπαγγέλλουσιν. ὡς δ' ἂν ἐδόκουν μοι ἕκαστον περὶ τῶν ἀεὶ παρόντων, τὰ δέοντα μάλιστα εἰπεῖν, ἐχομένῳ ὅτι ἐγγύτατα τῆς ξυμπάσης γνώμης τῶν ἀληθῶς λεχθέντων οὕτως εἴρηται.

Atque haec dicta ſint de veritate, cujus prima cura Hiſtoriam ſcribenti eſſe debet.

II. Lex eſt ut ſervetur ordo temporum, non enim Hiſtoricis, & Poëtis idem permittitur.

III. Ut adhibeantur cum opus eſt, regionum deſcriptiones, quales multae apud Caeſarem, Livium, Polybium, ceteros. Africae apud Salluſtium in bello Jugurthino, ſine illis coeca quodammodo hiſtoria eſt.

IV. Ut conſilia, acta, eventa exponantur.

V. Ut de conſiliis interponat ſcriptor judicium ſuum, quod ſaepiſſime Thucydides, Xenophon, & Polybius faciunt, & propterea Lucianus ait in Hiſtoriarum ſcriptore requiri non tantum δύναμιν ἑρμηνευτικὴν, ſed etiam σύνεσιν πολιτικὴν. Qui hoc adimit hiſtorico, actuarium quendam aut ſcribam eſſe hiſtoricum volunt.

VI. Ut notet hiſtoricus in eventis quid caſu, quid ſapientia, quid temeritate evenerit. Multa enim ſtulte cogitata caſus in melius vertit. Unde dictum eſt ταὐτόματον ἡμῶν καλλίω βουλεύεται, id eſt, *fortuna quam nos, ſaepe melius conſulit.* Cic. lib. I. Att. ep. 9. & Victor. lib. XXXV. Variar. cap. 24. & quando brevitati conſulendum eſt, quid hoc valeat, optime intelligetis e tribus libellis Plutarchi, uno Περὶ τῆς Ῥωμαίων τύχης. duobus autem Περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου τύχης ἢ ἀρετῆς.

VII. Ut non tantum res geſtae, ſed etiam fama, atque natura. Sic Thucydides Periclis, ſic Xenophon Clearchi & aliorum, ſic Salluſtius Catilinae, Catonis, Caeſaris.

VIII. Ut genere dicendi utatur tracto & fluenti, id eſt, ut Ariſtoteles loquitur εἰρομένῳ non κατεστραμμένῳ. Hac de re vix quidquam crediderim certo ſtatui poſſe, ita ſunt inter ſe diſſimiles, ac diverſi, qui Hiſtoriis ſcribendis excelluerunt. Quid enim tam diſſimile, quam Salluſtius, aut Tacitus Livio? aut apud Graecos Herodotus, ac Xenophon Thucydidi, aut Polybio? ſed hac de re paucis diſputari non poteſt, & erit aliud tempus de ea copioſius diſſerendi.

Tria ſuperſunt, de quibus me dicturum eſſe promiſi. Unum de laudibus Hiſtoriae. Alterum de iis quae praecipue obſervanda putarem in Hiſtoriae lectione verſantibus. Tertium de Salluſtio ipſo, nunc, ut quod promiſeram praeſtem, tria reliqua breviter, ac perſpicue tractare conabor.

I. Quanta igitur ſit in Hiſtoriarum lectione ſuavitas, vel ex eo cognoſci poteſt, quod nihil ſuavius eſt quam citiſſime, & ſine labore diſcere: ut ait Ariſtoteles III. Rhetor. Id autem ex omni genere ſcriptorum maxime praeſtat Hiſtoria. *(Oſtendi hoc breviter poteſt aliorum comparatione ſcriptorum.)* Atque hoc naturale eſſe vel e puerulis cognoſcitur, qui nulla re magis quam fabellarum auditione capiuntur. Neque vero haec cupiditas, ut plaeraeque aliae eorum, quibus pueriles animi commoventur, aetate minuitur, ſed aetatis progreſſu magis magiſque confirmari ſolet: Cumque aliis rebus adoleſcentia, aliis ſenectus oblectari ſoleat: alia viros, alia mulieres ſtudia teneant: cum, quae vulgo placent, eruditis fere diſpliceant: quae gravibus, & ſeveris probantur, ea hilares, ac remiſſi fere averſentur, ac fugiant: neminem reperias, niſi plane ſtupidum & ſenſus communis expertem; quin ſe legendis, audiendis, cognoſcendis Hiſtoriis eximiam quandam voluptatem percipere fateatur. Ita quod ſummus Poëtarum Latinorum dixit: *trahit ſua quemque voluptas*, cum aliis in rebus veriſſimum ſit, in hac nutare quodammodo videtur: cum & ſexus, &

Digitized by Google

& aetas, & ingeniorum varietas omnis in Hiſtoriae ſuavitate, ac jucunditate conſentiat. Vidit hoc Homerus, qui cum Sirenas quaſdam feciſſet in freto Siculo, quae ad ſe vel invitos traherent omnes eos, qui praeternavigarent: non tam blando vocis ſono, & modulatis numeroſiſque cantiunculis id fieri ſolitum oſtendit, quam quod illae omnem ſe hiſtoriam tenere, eamque iis, qui curſum ad ſe convertiſſent, traditaras eſſe profiterentur. Verſus certe quibus Ulixem ad ſe allicere conantur, hoc indicant: quos ita Cicero expreſſit (lib. V. de Finibus.)

O decus Argolicum, quin puppim flectis, Ulixes,
Auribus ut noſtros poſſis agnoſcere cantus?
Nam nemo haec unquam eſt tranſvectus caerula curſu,
Quin prius adſtiterit vocum dulcedine captus.

Quod igitur philtrum habere poterant, in quo ineſſet tanta vis ac poteſtas ad homines ineſcandos, nemo ut effugeret? Nam ſi nihil aliud fuiſſet, niſi mollis, & ſonora vox: certe multos graves viros reperiemus, qui omnem ejus generis voluptatem facile contemnant, ac reſpuant. Aliud quippiam fuiſſe oportet, quo omnes ſine ullo diſcrimine caperentur. Quid igitur eſt?

Nos grave certamen belli cladémque tenemus
Graecia quam Troiae divino numine fixit.
Omniaque elatis rerum veſtigia terris.

Videtis ut ſapientiſſimus Poëta nullam eſſe ad homines retinendos majorem aut efficaciorem Hiſtoria illecebram ſenſerit? Quanta cum voluptate audire ſolemus eos qui multas regiones luſtrarunt, multorum populorum mores & inſtituta cognoverunt, multis magniſque negotiis interfuerunt, de rebus a ſe viſis, auditis, cognitis, verba facientes? Ut interdum nos ab eorum ore pendentes cibi potioniſque capiat oblivio. Quomodo apud Homerum Ulixes, apud Virgil. AEneas in Didonis convivio audiuntur? At ejuſmodi voluptates omnis Hiſtoriae pars cupioſiſſime abundantiſſimeque ſuppeditat. Cumque reliqui ſcriptores, niſi aliquo orationis lenocinio oblandiantur, aut ne attingi quidem, aut cito de manibus deponi ſoleant, certe quidem ſatietatem, & languorem ac laſſitudinem afferant:

Hi-

Digitized by Google

Hiſtoria praecipue illa quidem, ſi ornate ac luculenter ſcripta ſit: ſed tamen, ut veriſſime ait Plinius Junior, *quoquo modo ſcripta delectat.* Tenentur manibus ſtudioſorum hominum, & leguntur avidiſſime ex Graecis quidem non illi modo principes Herodotus, Thucydides, Xenophon, quos praeter rerum gravitatem, ſumma ſapientia, & ſumma eloquentia commendat: aut illi primis proximi, Dionyſius Halicarnaſſeus, Diodorus Siculus, Plutarchus, Arrianus, (quem alterum Xenophontem eſſe dixerunt) Joſephus, qui Graecae orationis cultu & elegantia, homo Judaeus, Graecorum praeſtantiſſimos provocat: ſed & alii multo deterioris notae, Appianus, Dio Coccejus, & horum ſuppares: etiamque alii, qui nihil ornatus ad rerum explicationem adhibuerunt, Joannes Zonaras, Nicephorus Calliſtus, Nicephorus Gregoras, Laonicus Chalcondylas, Georgius Cedrenus, aliique his ipſis, quos modo nominavi, minus etiam eruditi, & minus ornati. Ex Latinis autem florent quidem maxime Salluſtius, Livius, Caeſar, & is, quem ego Latinum Thucydidem vocare ſoleo, Tacitus: legimus tamen & Suetonium, & Curtium, & Juſtinum, & ferreum ſcriptorem Ammianum Marcellinum, & inquinatos plane, ac ſordidos narratores Capitolinum, Lampridium, Vopiſcum, Trebellium Pollionem: & alios, quos, ſi quid aliud, quam Hiſtoriam ſcripſiſſent, nemo prorſus attingeret. Nunc tantum poteſt Hiſtoriae ſuavitas, ut eorum quoque ineptias devoremus ac concoquamus. Ut enim aliorum quorundam vitiorum ſemina in omnibus hominibus innata & ingenerata ſunt, ita & curioſitatis. Neque fere quenquam videas, qui non ita cupidus ſit cognoſcendi aliena conſilia, ac negotia, ut non interdum etiam ſuorum obliviſcatur. Vitioſa res, fateor, & moleſta, & odioſa, ſed tamen quando evelli radicitus ex animo vix poteſt: ineamus aliquam rationem, qua, & huic cupiditati indulgeamus, & id ſine cujuſquam querela, aut reprehenſione faciamus. Inquiramus anxie ac ſollicite in omnia, & dicta, & facta veterum: demus operam ut omnia eorum conſilia penitus pernoſcamus: ita & explebimus, atque exſatiabimus illud πολυπραγμοσύνης ἐξύπτευον, & id non modo ſine injuria, verum etiam maxima noſtra cum voluptate, & aliorum laude ac commendatione faciemus.

De voluptate, quae ex Hiſtoria capitur, ſatis multa dicta ſunt, nunc de utilitate dicendum eſt. In quo illud primum conſiderandum eſt: eos qui Hiſtoriae cognitione deſtituti ſunt, puerorum ſimiles videri. Praeclare enim Cicero: *Neſcire quid geſtum ſit, antequam tu naſcereris, hoc eſt, ſemper puerum eſſe.* Narrat Plato in Timaeo Solonem, cum multa audiviſſet de ſacerdotum AEgyptiorum ſapientia, ad eos diſcendi cauſa

pro-

Digitized by Google

profectum eſſe, cum autem de rebus antiquis cum uno eorum colloqui exorſus eſſet; & animadvertiſſet ſenex AEgyptius, ea pro vetuſtiſſimis a Solone haberi, quibus alia longe antiquiora ipſi tenerent, ita eum alloquutus dicitur: Ὦ Σόλων Σόλων. Ἕλληνες ἀεὶ παῖδές ἐϛέ. γέρων δὲ Ἕλλην οὐκ ἐϛιν. Et paulo poſt: Νέοι ἐϛὲ τὰς ψυχὰς πάντες. οὐδεμίαν γὰρ ἐν αὐταῖς ἔχετε δι' ἀρχαίαν ἀκοὴν, παλαιὰν δόξαν, οὐδὲ μάθημα χρόνῳ πολιὸν οὐδέν. Ut ergo ſi quis triginta aut quadraginta annos natus, puerili eſſet aſpectu, ac figura corporis, deformis ac ridiculus haberetur: ita nihil turpius, aut ad res gerendas inutilius, quam cum aetate proceſſeris, animo tamen atque ingenio ſemper eſſe puerili. Contra vero in ſenibus commendatur prudentia. Illa vero Hiſtoriis legendis aeque bene comparatur, melius etiam quam libris, ac praeceptis philoſophorum, nam prudentia exemplis magis, quam praeceptis continetur. Itaque Panaetius Scipionem hortabatur, & ipſe Scipio nunquam fere Cyri-Paediam de manibus deponebat.

In deliberationibus nihil utilius eſt cognitione Hiſtoriae, ſimilia enim e ſimilibus eveniunt. Quare ſi μάντις ἄριϛος ὅς τις εἰκάζει καλῶς. talis erit qui ſe in Hiſtoria diligenter exercuerit. Extant in Hiſtoriis praeclara exempla omnium virtutum: quibus animus ad imitandi ſtudium accenditur. Neque ulla pars eſt Hiſtoriae, quae non proſit ad vitam. Vides bonis bene ſuccedere: malis male? Diſce qualia conſilia ſunt, tales plaerumque eſſe & eventus. Vides bonis multa aſpera, atque incommoda objici? paupertatem, ignominiam, exilium, cruciatus corporis, &c. Diſce ea mala non eſſe: neque tantum acerbitatis eſſe in eis excipiendis, quantum gloriae in fortiter perferendis. Vides homines improbos abundare divitiis, gloria, honoribus, potentia, & ſimilibus? Diſce ea vera bona non eſſe. Nihil enim vere bonum eſt, niſi quod meliores eos, in quibus eſt, & laudabiliores facit. Sed facile eſt ad intelligendum, fructuoſiſſimam eſſe Hiſtoriae tractationem; ſed quidam eas ita tractant, ut ſummo ſtudio nihil profutura conquirant. Quaerunt utro oculo luſcus fuerit Annibal, utro Philippus, utro Horatius Cocles. Ac ne ludere me putetis, adfirmo vobis, vidiſſe me longam & accuratam diſputationem hominis eruditiſſimi, Utro oculo male uſus eſſet Vatinius. In quem etiam jocans dixi, De Vatinio quidem neſcire me, eos certe, qui talia anxie quaererent, male ipſos utroque oculo uti. Recitabo nunc verba Senecae, quibus hos exagitat.

Seneca de Brevitate vitae, ad Paulinum: *De illis nemo dubitabit quin operoſe nihil agant, qui in litterarum inutilium ſtudiis detinentur, quae jam apud Romanos quoque magna manus eſt. Graecorum iſte morbus fuit, quaerere quem numerum remigum Uliſſes babuiſſet; prior ſcripta eſſet*

*** **

Ilias,

Ilias, an Odyſſea. Praeterea an ejuſdem eſſet auctoris. Ecce Romanos quoque invaſit inane ſtudium ſupervacua diſcendi. His diebus audivi quemdam ſapientem referentem, quae primus quiſque ex Romanis ducibus feciſſet. Primus navali praelio Duillius vicit, primus Curius Dentatus in triumpho duxit elephantos. Primus Claudius Romanis perſuaſit navem conſcendere, Caudex ob hoc ipſum appellatus. Primus ex familia Valeriorum Corvinus, cum Meſſanam viciſſet, Urbis captae in ſe tranſlato nomine, Meſſana appellatus eſt, paulatimque vulgo permutante litteras, Meſſala dictus. Primus Sylla in circo leones ſolutos dedit, cum alioquin alligati darentur: ad conficiendos eos miſſis a Boccho Rege jaculatoribus. Primus Pompejus in circo duodeviginti elephantorum pugnam edidit commiſſis more praelii hominibus noxiis. Primus Metellus victis in Sicilia Poenis triumphans ante currum centum viginti duxit elephantos. Sulla ultimus Romanorum protulit pomerium. Haec Seneca irridet, quanto juſtius irriſurus multos, quorum hoc tempore omnis in ejuſmodi nugis occupatur induſtria? Similia leges in Suetonii Tiberio, cap. 70. & in Juvenalis Satyra VII. extrema, Quintiliano lib. I. & Gellio lib. ultimo.

II. Quaenam igitur obſervanda ſunt? Livius: *Ad illa mihi pro ſe quiſque intendat animum: quae vita, qui mores fuerint: per quos viros, quibuſque artibus domi, militiaeque & partum, & auctum imperium ſit: labente deinde paulatim diſciplina, velut deſidentes primo mores ſequatur animo: deinde, ut, magis magiſque lapſi ſint: tum ire coeperint praecipites: donec ad haec tempora, quibus, nec vitia noſtra, nec remedia pati poſſumus, perventum eſt.* Locus Suetonii in Auguſto cap. 89. *Componi aliquid de ſe, niſi & ſerio, & a praeſtantiſſimis, oſtendebatur: admonebatque Praetores, ne paterentur nomen ſuum commiſſionibus obſoleſieri:* Tale quid & Alexandrum Magnum imperaſſe Horatius refert, & Appulejus.

III. De Criſpo vero SALLUSTIO quid attinet dicere? Nimirum quod de Carthagine, in Jugurthino bello, idem uſurpavit, *Silere melius eſſe, quam pauca dicere:* Colligam tamen tanquam per Satyram, veterum judicia, atque eclogia: ut quo in precio eſſe debeat veterum commendatione diſcat juventus, &c. Reſtat, ut ad ejus explanationem veniamus.

Digitized by Google

LUDOVICUS CARRIO
CHRISTOPH. PLANTINO
SUO S. D.

Salluſtium *Criſpum multis millibus opera mea meliorem, nunc ad te mitto. Caſtigationes non mitto: nam & illas, quas ex libris membranaceis & aliis bujuſcemodi, ante annos duodeviginti, cum cura digeſſimus, ad manum non fuere; neque mibi novas ſcribere totque & tantis auxiliis, clade Lovanienſi, ſpoliato, quodque in Galliam verſus iter pararem, nunc erat volenti; igitur vicem illarum, Criticum meum emendationum Salluſtianarum, dis juvantibus, in tempore dabo. Vale. Bonna, non procul a Corneliana Ubiorum ara Matronalibus.* cIↄ. Iↄ. LXXIX.

DEDICATIONES
AD
NOBILISSIMUM ET AMPLISSIMUM
SENATUM NORIBERGENSEM
CHRISTOPHORI COLERI
PRAEFATIO.

Nobiliſſimi & Ampliſſimi Viri, Salluſtium meum ad vos mitto. Cui enim magis debeo, quam vobis? Veſtro auſpicio, veſtro favore ac beneficio nobiliſſimum hunc Auctorem, quaſi peregrinatum in theatrum hoc Germaniae noſtrae reduco Germanus; non introduco, dico. Fecere id ante me clari viri, Huttenus, Glareanus, alii. Sed mehercule faedum adſpectu eum nobis ſtitere:

—— lacerum crudeliter ora,
Ora manuſque ambas, populataque tempora raptis
Auribus, & truncas inhoneſto vulnere nares.

Veſtro inquam ſubſidio, Viri Prudentiſſimi, hunc graviſſimum ſcriptorem denuo auſus ſum dare in vulgus. Dum enim eundem in praeclara illa Academia veſtra publice interpretor, plurimis eum inter legendum, uti fieri ſolet, mendis liberavi, lociſque prope innumeris obſcurum & tene-

Digitized by Google

tenebricoſum illuſtravi. Vereor dicere apud vos, Viri Prudentiſſimi, quantos Politicorum & ad quamcumque etiam Rempublicam neceſſariorum praeceptorum theſauros in hoc auctore aperuerim, protulerim, explanaverim; ne ſcilicet meipſum laudem. Sed audeo apud vos dicere, talem eſſe hunc ſcriptorem, qui ſui vel negligentibus vel contemptoribus ſuis oculos egregie perſtringere poſſit: certe prudentiſſimis etiam & perſpicaciſſimis nebulam non unam, quam vix perviderint, objicit. Ac licet neque aetate magna neque doctrina ſim, conabor tamen brevi reabſe planum facere, non eſſe ſolum inter veteres Tacitum, a quo Galli hodie & Itali πολιτεύεσθαι diſcant. Eſt certe magnus & ſerius ſcriptor Cornelius Tacitus, & qui noſtris aulicis naſum emungere egregie poſſit. De quo etiam ſcio quid Lipſius judicet, nec repugno. Ego etiam aliquando utrumque diligenter inſpexi, & audebam alterum cum altero contendere. Videtur mihi Salluſtius omnes docere: Tacitus paucos & doctos. Hic ad Principatum maxime; ille ad omnes Reipublicae formas utilis eſſe. Ille monere; hic cavere. Ille ſapere, ut docearis: hic docere, ut ſapias. Quid multa? Dignus Salluſtio magiſtro Tacitus; dignior Tacito diſcipulo Salluſtius. Ita enim ubique imitatur Salluſtium ille, ut eum diſcipulum Salluſtianum merito appellem. Quae vero ſtili elegantia in Salluſtio? quae brevitas, quis nitor, quae eloquentia? Per hunc Atticae Muſae Romam etiam luſtrarunt. Audiant hoc Ciceroniani noſtri & doleant. Si Atticus ſermo eſt optimus, ut eſt abſque dubio; Salluſtius eum certe eſt adſecutus. Quid ni Cicero potius, inquient iſti? Dicam cauſſas. Thucydides inter Atticos primus habetur; is grandis, magnificus, nec ſine ubertate rotundus. Ei quam ſimillimus eſſe ſtuduit Demoſthenes, quod hodieque apparet. Cicero licet Demoſthenem ſummopere admiratus ſit, tamen ejus Orationis genus numquam adſequi potuit. Mollior multo Cicero, & luxuria quadam verborum laſciviens & exſultans. Unde Calvus orator preſſus & nervoſus, Demoſtheni quam Cicero ſimilior judicatur a Seneca & Quintiliano, talium rerum aequiſſimis arbitris. Aſiatici quidam fuerunt, qui ſuperfluum quoddam & redundans orationis genus ſectati ſunt. ob ejus ſermonis ſtudium nimium, Ciceronem inſectati ſunt Brutus & Calvus ſummi oratores. Contra ſi orationis filum ſpectes Salluſtius Demoſtheni & Thucydidi ſimillimus, quod exemplis evincere poſſem, ſi id nunc res pateretur. Sed idem de Salluſtio & Cicerone ſenſiſſe novi Jul. Scaligerum & Ad. Turnebum, ſummos viros. Satin clare demonſtravi magis Ciceronem Aſiaticum, quam Atticum, & Demo-

ſtheni ſimiliorem eſſe Salluſtium quam Ciceronem? Non abſurdum putavi apud vos, Viri Ampliſſimi, aliquid etiam de ſtilo & oratione diſputare, in qua re, quamvis ſeria, hodie mire ludunt vulgares magiſtri, & non nemo etiam de plebe. Sed nonne hujus negotii litterarii cura fuit olim ſummis in Republica & ſapientiſſimis viris? Hiſce deliciis ſeſe oblectarunt magnae illae animae, Plato, Ariſtoteles, Cato, Caeſar, Cicero. ὁ λόγος ὥσπερ πλάσης ἀγαθὸς καλὸν τῇ ψυχῇ περιτίθησι σχῆμα, ajebat olim Socrates. Reliquas Salluſtianae hiſtoriae virtutes alibi expoſui, neque hic committam, ut fiat *Crambe repetita.* Libabo tantum nonnullas alias cauſſas, ob quas praeſtantiſſimum hunc auctorem ad vos miſerim, Viri Prudentiſſimi. Eae mihi tres nunc occurrunt, & quidem ab ipſo auctore. Dignitas ejus, Materia, Utilitas. Familia nobili fuit, fuit in Republica totius orbis terrarum maxima verſatus. Fuit aliquando Praetor; fuit totius Numidiae praefectus. Julio Caeſari amicus & Conſiliarius fuit. Auguſtinus, vir in ſacra & profana eruditione admirabilis, cum ſuam Civitatem Dei exſtrueret, hoc quaſi Architecto uſus eſt. Ejus auctoritate, prudentia, veritate nixus, Ethnicorum ſtructuras cum fundamentis eruit ac disjecit. Veſtrae igitur civitati ſpero non erit dedecori is, quo ſanctam illam ſuam ornavit Auguſtinus. Principi civitati Germaniae, Principem Hiſtoricum Romanum commendo. Qui Reipublicae Ariſtocraticae initia, progeſſus, mutationes & finem per cauſſas miro judicio & experientia exſequitur, eum vos Ariſtocratici antiſtites, gratum acceptumque hoſpitem habere debetis. Aut ego valde fallor, aut hic ipſe Salluſtius veſtrae civitati, nihil aliud quam ſpeculum. Praeterea Philoſophi magnos nobis fructus oſtentant ex Ethicis & Politicis praeceptis, fateor. At quid de illo nos non ſperabimus, qui nobis ea per exempla non in aureis & memoriam inſtillat tantum, ſed in mentem penitus intromittit, oculiſque ſpectanda praebet. Talis Salluſtius omnino; ad cujus Hiſtoriam & cenſuras quaecumque civitas ſeſe ſerio compoſitura eſt, nae illam ego vel corruptiſſimam probis moribus brevi futuram exiſtimabo. Deus veſtram Rempublicam florentiſſimam ſervet & augeat. Viri Nobiliſſimi & Ampliſſimi Valete.

EPI-

Digitized by Google

EPIGRAMMATA
QUAEDAM DE AUCTORE HUJUS EDITIONIS.

PETRI WESEMBECII,
JC. CONSILIARII SAXONICI.

In veterum libris acuiſſe fideliter aureis
Res eſt paucorum, non ſine laude tamen:
Praeſertim ſi quis majorum facta revolvat,
Et legat exactas gnaviter Hiſtorias.
Tu egregie hoc Colere *facis, dum mente ſagaci*
Perſequeris Muſas Juſtitiasque deam.
Atque haec cum juvenem jam fama decuſque ſequatur,
Quantus eris aetas quando ſenilis erit?

Digitized by Google

DEDICATIONES
SCIPIONIS GENTILIS
JC. ET ANTECESSORIS.

Ut ne tuus ſine me coeli Salluſtius auras
Hauriat? atque virum docta per ora volet
Victor, & antiqua per te jam luce refulgens?
Non ita me Colere *Aonides iüerint.*
Namque mihi quamvis doctrinae conſcius ullae
Non ſim, omniſque a me ſit procul ambitio:
Omnibus hoc tamen in libris atque omnibus eſſe
Inſcriptum cupio poſtibus, atque velut
Per pulchros ederam hortorum proſerpere muros:
Scipio Coleri suspicit ingenium.

RESPONSUM COLERI.

Ut ne tuum tam doctum & acutum, bellum Epigramma
Contra-hoſtimento grato animo haud memorem;
Atque aliqua noſtrum in te effundam prorſus amorem?
Scipio, *non ita me Aonides iüerint.*
Nam quamquam minime ſcribundis verſibus aptus
Sim nunc, atque a me ſit procul ille vigor:
Omnibus hoc tamen in ſaxis ego parietibuſque;
Omnibus hoc mactis ſcalpam ego in arboribus,
Scalpam ego in arboribus ſilvas hac luce reviſens:
Coleri ingenium Scipiadae auxit amor.

JANI

Digitized by Google

JANI GRUTERI
J C.

Pingue ſolum cultoris eget non deſide dextra
Quod cupis in fructus luxuriare novos.
Si quis ei nimium tamen imperet, illico vena
Proventus melior divitis illa macet.
Tale tuum non eſt fatum divine SALUSTI,
Cultura aetatem quem modo jugis arat.
Sed mage quam coleris, magis hoc es fertilis, hocque
Uſque penu dominos uberiore beas.
Nunc quoque dum tete mollit ſubigitque COLERUS
Ingenii obtineas quaeſo prioris ador:
Immo illi meſſis reſpondeat amplior, ipſe
Quanto quam reliqui te mage, CRISPE, *colit.*

CONRADI RITTERSHUSII
J C.

Dum tuus in CRISPUM *Criticus labor exit in auras,*
COLERE *applaudunt tota theatra tibi.*
Hic erit; hic, perhibent doctorum corda, novum qui
Romanae lumen praeferet Hiſtoriae.
Hic faciet, Taciti ne major deinde minori
Ob commentatorem amplius invideat.
Fallor, an ex illo te gloria tanta manebit,
Quanta eſt parta ſuo Lipſiadae e Tacito?

Digitized by Google

DEDICATIONES

MICHAELIS VIRDUNGI,

P. L.

Nunquam aditis ſum Criſpe *tuis accedere viſus,*
Quin gelidus toto pectore inhorruerim.
Tunc mihi, neſcio quod, templum ſubluſtre locumque
Sacravit Divis quem pia relligio
Endogradi, facies auguſto horrore verendae
Ac ſolitam exſuperanti videor ſpecie.
At tu illuſtraſti cunctas, Colere, *tenebras*
Accenſis facibus protinus innumeris.
Gaude Criſpe *Stygis pota, ſi quid ſapis, unda,*
Jam tua, jam cunctis templa ſerena patent.

JANI DOUSAE,

NORDOVICIS DOMINI, CURIAE HAGAE-COMITIS SUPREMAE SENATORIS, ACADEMIAE LUGDUNI BATAVORUM CURATORIS.

Ex ejus Epiſtola quadam ad quendam Germanum:

Nominis hoc ſtudioſa mei gens veſtra meretur;
Hoc Rittershusae *pondus amicitiae.*
Gentilis *meret hoc pietas, leſſuſque* Coleri
Dousiadae *expenſum quem tulit ille meo.*
Coleri *cui municipum ſe nemo meorum*
Praeferat exculti dotibus ingenii:
Nemo fide aut pietate parem ſe dicere poſſit,
Aut cui plus Jani *debeat umbra mei.*

De vita, ſcriptis ac ſtilo Salluſtii, peculiaris Oratio Chriſtophori Coleri extat typis vulgata ab eodem Typographo, quod te ſcire volui Lector, ſi forte eam deſideres.

VIRI

Digitized by Google

VIRO CLARISSIMO

SCIPIONI GENTILI

MEO, S. D.

CHRISTOPHORUS COLERUS.

Nunc demum ſatis mihi placeo, dum me & mea tibi, mi Scipio, placere intelligo. Et vero talibus cenſoribus mihi opus erat, qualis tu, contra improbulas iſtorum voculas, qui me actum egiſſe in Salluſtio proclamant. Vellem equidem amplius aliquid potuiſſe me. Imo nolui plus audere, praeſertim in haec fragmenta, quae ſive emendare, ſive illuſtrare velis, opus eſt meris conjecturis; καὶ τοῦτο οὐκ ἀβαρὲς apud noſtros. Feci igitur in his fragmentis ſecundum Catonis praeceptum: *Quod eſt eo uti decet, & quod agas agere, pro viribus.* Nam in bellum Catilinarium & Jugurthinum ingentes commentarios confeceram: ſed placuit tantum Notas excerpere, exemplo aliquot magnorum virorum. Atqui ne hujus quidem operae tumultuariae poenitet poſt Carrionis induſtriam. Sed aliquando & haec & illa fortaſſean iterabimus. Tu anime mi vive litteris, vive Juriſprudentiae, vive amicis. Mihi quidem certum eſt te imitari in omnibus iſtis. Idque ut faciam — οὐχ ὁ σὸς λόγος μόνος εὖ ἴσθ᾽ ἀκριβῶς ὁ δ᾽ ἴδιος πείθει τρόπος. Vale.

DEDICATIONES

AMPLISSIMO VIRO,

D. CORNELIO NEOSTADIO,

CURIAE HAGAE-COMITIS SUPREMAE SENATORI DIGNISSIMO, DOMINO ET FAUTORI SUO

HELIAS PUTSCHIUS.

S. P. D.

Vir Ampliſſime, a Natura hoc omnibus hominibus tributum videmus; ut quod animo carum acceptumque habent, id a fatorum, & vetuſtatis legibus, ſumma ope aſſerant; & ſi forte annis collapſum, aut aetate deformatum eſt, erigere, & ad priſtinum ſtatum reducere in votis habeant. Accidit id C. Criſpi Salluſtii praeclaris ingenii monumentis: in quibus emendandis & ab iniquitate temporum vindicandis doctiſſimus quiſque deſudavit jam inde ab initio, nam poſt renatas cum Typographia (quae, dono Dei, labaſcenti hoc aevo mortalium generi data eſt) literas, nemo fere repertus eſt, qui non Salluſtio pro viribus optime conſultum vellet. Is enim eſt ſcriptor, qui unus eorum omnium qui res populi Romani domi militiaeque geſtas compoſuere, veriſſime cuncta eſt perſecutus, indoctos docet, doctos delectat, & tot ingenii ſui admiratores habet quot lectores. Laborarunt igitur viri doctiſſimi, ne divina illius orationis majeſtas enervaretur aut caderet, nam niſi barbariei graſſanti doctorum accurata diligentia obviam iviſſet, horror profecto & ſquallor totum terrarum orbem obſediſſent, & ſemel corrupta eloquentiae regula aeternum perſtitiſſet. Sed memoria noſtra (ut proavos omittam) fuere viri duo, quibus Salluſtius ipſe, ſi animam reciperet, plurimum ſe debere fateretur; Joannes Rivius, & Ludovicus Carrio, quorum alter acquiſita ingenti tum Manuſcriptorum tum cuſorum codicum mole, politiſſimum ſcriptorem multis naevorum millibus, quae illi ſupina deſcribentium negligentia, & indocta magiſtellorum arrogantia inuſſerant, liberavit, alter hiſtoriarum libros, prae-

Digitized by Google

praeclarum mehercule opus, majorum ignavia deperditos, quanta potuit ſedulitate, collegit, compoſuit, & Reipublicae literariae L. M. ſpectandos propoſuit. Quo magis mirabuntur quidam, me hominem adoleſcentem, poſt tot tantorumque doctiſſimorum hominum accuratam diligentiam, tam ſerio ſcriptori auſum manus admovere, qui, ſi inſtitutum noſtrum cognoverint, & quo conſilio opus hoc aggreſſus ſim, judicabunt me magis merito feciſſe. Cum enim in hoc ſtudiorum genere alius alio plura invenire poſſit, nemo omnia, mihique autorem noſtrum ad antiquitus ſcriptos & cuſos codices contendenti, multa in animum venirent, aut ab aliis omiſſa, aut neglecta; non fuit conſilium diutius apud me detinere, ex quibus magnum Criſpo noſtro commodum venturum praeſciebam. Adde quod Hiſtoriarum libros, ex variis authoribus, tum vero maxime ex Servio, Virgiliano interprete, quem nupere nobis liberalitas Cl. Petri Danielis dedit, multis in locis auxeramus, priſcoque nitori quantum quidem in tanta caligine potuit, reſtitueramus, amiciſſimuſque Raphelengius editionem pararet: & (quod rei caput eſt) Illuſtriſſimus Joſephus Scaliger inſtitutum noſtrum non improbaret; auſus ſum me in vulgus dare: non tamen totum: Nam ecce Breves Notas damus, in quibus Salluſtianae ſaluti magis quam cultui ſtuduimus. Conſtitueramus quidem Indicem ſcribere ad exemplum Indicis Lucretiani: ſed quia ad finem deduci non poterat, cum nimirum jam Criſpus noſter ſub prelo anhelaret, excerpſimus has, quas vides, annotatiunculas. Sed cum ſine patrono tenellus hic foetus prodire vereretur, circumſpicienti mihi cui potiſſimum me meaque commendarem, occurriſti tu, Vir ampliſſime; cui hoc debebam multis de cauſſis. Tum quod Criſpus noſter merito tuus dici poſſit, quem poſtquam juvenilis adolevit aetas, tibi familiariſſimum reddidiſti, tantoſque ex eo Sapientiae, ac verae Virtutis fontes imbibiſti, ut impeditiſſima Republica tanta negotia ſuſtinueris, quanta ante te nemo. Tum etiam quod beneficia tua, quibus me in amicorum tuorum numerum nullo meo merito aſciviſti, conſiliis juviſti; & reapſe benevolentem tuum erga me animum ſaepius oſtendiſti, grati ac memoris animi teſtimonium videbantur poſtulare. Verum ego vix ſatis gratus videar, ſi tibi animam quam nequeo, conceſſero. Accipies igitur opellam noſtram, majoris alicujus muneris obſidem, & ab ea Zoilorum irruentium morſus defendes. Vale, cum Nobiliſſimo tuo collega Jano Douſa. Stadae. Anno cIɔ. Iɔ. cI. IV. Eid. Decembris.

DEDICATIONES

JANI DOUSAE
AD
HELIAM PUTSCHIUM

ELEGIA.

Sic mihi ſic liceat Aſtraeae pondera Lancis
Suſpenſum ad poſtes ire, Vacuna, tuos;
D m ſua clamoſus differt Vadimonia Praetor,
Dum Fora PROLATIS otia REBUS amant;
Ut mihi grata tui, PUTSCHI, monimenta laboris,
Quae CRISPO impenſum te juvat ire tuo.
Gratulor, & merito: quid enim? niſi PUTSCHIUM amarem
At poteram CRISPI nomen amare mei,
Primos cui Latiae Hiſtoriae dat Marcus honores.
Debuit & DOUSAE non nihil ille ſuo.
Fragmina tot teſtor Critico congeſta labore
Nobilis Hiſtorici, par cui nemo cluit.
Illa obelos experta meos, Criticaſque lituras,
DOUSICAE opis certum nunc quoque pignus habent;
Quid refert, ſi falce meas invadere meſſes
Neſcio quae laevae ſuſtinuere manus?
Haud equidem indignor, fieri mage talia miror,
Vix tibi, vix oculis credulus ipſe meis.
Quiſquam adeone effrons, plagiari ut nomina captet,
* Poſt compilati ſcrinia FRUTERII?
Sed neque † CAR LIPSI folia attrectavit inultus.
Hoſtibus eveniant talia probra meis!
Sic repetundarum DAMNAS cornicula quondam
Ludibrium offenſis debuit alitibus.
Ah pudet, ah: nec tale aliquid, tot cognita ſcriptis,
Promeruiſſe unquam DOUSICA viſa FIDES.
Non ita GRUTERI noſtri mens candida; non tu
Mi PUTSCHI, tribui queis ſua cuique placet.
Macte: hoc ad Genium ſapere eſt Rectique Bonique:
Et paream, ſi non hoc ego pectus amem.
At tu, dum ſupereſt Lacheſi quod torqueat, annos
Vive tuos, & ſint mollia Fata tibi.

* *Obertum Giſanium* intelligit. † *Lud. Carrionem* innuit.

PE-

Digitized by Google

PETRI SCRIVERII IN HELIAE PUTSCHII BREVES AD C. CRISPUM SALLUSTIUM NOTAS,

EPIGRAMMA.

Nae ſibi mirificum facinus feciſſe videtur,
  O Putschi, o animae portio magna meae:
Si modo quis Verres ſexcenta volumina cudat,
  Doctaque Centones mittat in ora ſuos;
Praeclaros iſtos magno molimine factos
  E loculis, Lipsi, ſeu mage, Dousa, tuis.
Haec alios collecta juvet: brevis iſte libellus
  Mi placet, Historico convenit iſte ſuo:
O Putschi, brevis ille fuit, brevis eſſe laboras:
  Tu quoque, at obſcurus non tamen eſſe potes.
Nempe illuſtraſti quaecunque obſcura fuere;
  Macte vir, illuſtris docta per ora volas.
Nec parvum a parva ſurgit tibi nomen opella;
  * Maximus es, Putschi: ſic modo ſaepe veni.

EJUSDEM ALIUD.

Dicere dicta prius, plagiari munere fungi
  Cum videas, non hoc convenit in Criticos:
Εἴσιδε· Ἀντίοχος τὴν Λυσιμάχου ποτὲ τύλην,
  Κοὐκ ἔτι τὴν τύλην εἴσιδε Λυσίμαχος.
Convenit in Verres, non in te candide Putschi:
  Fide, ſed & Crispus gaudeat; haec tua ſunt.

* Alluſio ad Statilium Maximum, qui in Salluſtio apud ſaeclum prius commentarium ſcripſit.

JOAN-

*JOANNES RIVIUS STUDIOSIS.

Quam fuerint depravatae antehac hiſtoriae Salluſtianae, vel illud inter alia eſſe indicio poteſt, quod tot egregii ac praeſtantes ingenio doctrinaque viri, in tollendis harum mendis, tantum operae collocarint. Inter quos primas jure ſuo Pomponius Laetus obtinet, qui conquiſitis undique exemplaribus antiquis, Salluſtium eſt emendare conatus, ut nihil ferme addendo, quemadmodum ipſe inquit, ſic non pauca detrahendo. Poſt hunc Philippus Beroaldus recognoviſſe Salluſtium ſucciſivo ac tumultuario ſtudio ſeſe teſtatur, idque ita res videlicet indicat. Benenictus quoque Philologus in emendando Salluſtio multum operae poſuit, neque parum hic profuit ſtudioſis Aldus, qui ad exemplaria Salluſtii duo antiquiſſima excudiſſe hunc ſe auctorem affirmat. Nec minus Aleander, qui editionem Aldinam cum venerandae vetuſtatis codice, cujus ipſi copiam fecerit Paulus AEmilius, contulit, & exemplar recognitum Aſcenſio dedit excudendum. Ego vero cum obiter pauca admodum & quaſi in tranſcurſu ſolum, ab his viris emendata viderem, putavi nimirum idem mihi faciundum, quod in Terentio ante feceram, ut & accuratiore ſtudio & induſtria majore, quam ante nos alii, abſit invidia dicto, reſtituere & corrigere, quae depravata corruptaque hoc in auctore eſſent, conarer. Id quia fieri Marte noſtro, ut dicitur, ac citra veterum codicum adminiculum nullo modo poterat, omnium primum id operam dedi, horum mihi ut alicunde copia fieret. Intellexeram autem e Georgio Fabricio noſtro, Merſeburgi vel potius in monaſterio Benedictinorum CC. fere paſſus ab hac urbe ſito, bibliothecam eſſe auctoribus optimis, & codicibus in membrana deſcriptis, ut ſi uſquam, inſtructiſſimam atque ornatiſ-

* Hanc Praefatiunculam Fragmentis Hiſtoriarum Salluſtii praefixerat Jo. Rivius, quare hoc loco repoſuimus, ut antecedat Carrionis & Douzae Praefationes ad eadem Fragmenta.

Digitized by Google

natiſſimam. Itaque per egregium atque humaniſſimum virum Dn. Joan. Cochlaeum ab optimis patribus impetravi, ut antiquiſſimorum voluminum atque exemplarium Salluſtii, quae exſtare illic inaudieram, copia nobis fieret, quibus uſus ipſe, quod coeperam, exſequi facilius atque efficere tandem poſſem. Quo nomine permultum ſane ſtudioſi debent familiae Benedictinae, quae cum primis optimos quoſque auctores, & exemplaria vetuſtiſſima ſemper conſervavit. Abſque hac enim eſſet, quot egregii hodie auctores, quos exſtare videmus, deſiderarentur? quam multa veterum ſcriptorum volumina prorſus intercidiſſent? Neque vero interim ita ſum codicibus antiquis ſiſus, nullo ut adhibito judicio fidem illorum ubique ſequerer, nam & correctiſſima quaeque ex impreſſis contuli, & veterum grammaticorum citationes obſervavi, & quid animadverſum ab aliis eſſet, adnotavi. Quod autem non minus ſaepe conjecturas meas attulerim, quam certo & conſtanter pronuntiarim, in cauſſa fuiſſe ſibi quiſque perſuadeat velim, quod nulla re perinde optimos quoſque corruptos & depravatos eſſe auctores exiſtimem, atque temeritate illa ſciolorum quorundam facile quidvis immutantium. Itaque nihil ferme uſpiam citra exemplarium veterum fidem atque conſenſum temere ſum immutare auſus. Quamvis autem ſedulo eſt a nobis opera data, uti quidquid hic mendorum eſſet tolleremus, adeo ut & perſecuti minima quaeque ſimus: affirmare tamen haud auſim, eſſe omnia prorſus ad unguem, ut dicitur, caſtigata, namque id fieri nullo modo potuit. Ceterum quia nihil opis erat ab exemplaribus manu ſcriptis in Orationibus quibuſdam ex Hiſtoriarum Salluſtii libris, nam hoc titulo circumferuntur, caſtigandis, haud ita multa in his emendare licuit. Sed tamen hoc quoque ſtudioſi, qualecumque eſt, quod ceu corollarium addere libuit, boni vos conſulere velim. Aliquando, ut ſpero, Salluſtium ipſum noſtra opera multo, quam nunc circumfertur, emendatiorem, ac in antiquum paene nitorem, inque priſtinam dignitatem reſtitutum, daturi in publicum ſumus. Valete.

DEDICATIONES

AUGUSTINO MAPHEO

RERUM ROMANARUM THESAURARIO

*POMPONIUS LETUS

S.

Marcus Valerius Probus, unice vetuſtatis amator, cum animadvertiſſet veteres negligi: & gloria fraudari: contracta multa exemplaria emendare: diſtinguere & annotare curavit. In eoque ſe plurimum exercendo laudem non exiguam eſt aſſecutus. Ego tanti viri exemplo: impar licet doctrina & ingenii dotibus: id ipſum aliqua ex parte conatus ſum. Eademque via ingreſſus & tanta undique aſperitate confuſus vix tuto pedem figere: & e ſilva egredi potui. Nam cum omnia volumina corrupta ſint: quae ad noſtram venere aetatem: nemo qui ſe novit attingere audet. Probatus ille dicendi character: quia jam multis ſeculis materia deſuit: & dicendi exercitatio Forenſis in quadam epidictici generis effigiem vel potius umbram abiit, non amplius (ut credimus) reditura interiit. Unde fit ut magiſtrum eloquentiae ſtilum ignoremus, quod ita depravati ſunt codices jam pluribus annis: ut non ex ſententia inveniās niſi fuerint nimium amantes ſui & ex falſa ſcientiae perſuaſione moleſti qui ſe intelligeri profiteri velint: ea de cauſa ſi quid hoc rudi ſeculo elaboravi, quod minime legentibus ſatisfaciat: non me ſed tempora lectores accuſent: in quibus non emendator modo: ſed ne interpres quidem bonus in minimis priſcorum ſententiis vulgo inveniri poteſt: quamquam nihil ea re difficilius eſt. Quis eum niſi mentis inops ſe omnia tenere confirmet: ideo ſi gloſulas in Vergilium legeris ſub titulo meo: oro ne fidem praeſtes, neque temerarius ſum neque audax, neque eam expoſitionem unquam tentavi. Ille quiſquis eſt, qui falſum epigramma poſuit, ſentiet quid profuerit me tanto mendacio provocaſſe; ſemper ejus opinionis fui (quod minime ignoras) parum his fore laudis, qui in aliorum dictis ſententias aucupantur. Eſt enim periculoſa interpretatio, niſi cognitio rerum praeceſſerit, non tamen inficior, eſſe qui poſſunt, ſed ipſe de me loquor qui conſcius meae im-

* Quoniam Pomponii Leti mentionem in proxime praecedenti Praefatione fecit Rivius, ejus, ut & Beroaldi & Aſcenſii Praefationes hoc loco ſubjecimus.

Digitized by Google

imbecilitatis rem arduam & nullius honoris non aggredior. Eſt perniciosa quorundam labes & macula, ut plus in fronte oſtendant quam in receſſu valeant. Praeterea multos praecipitat inanis gloriae ſpes, & libros imprimendi facultas multis ſeculis intermiſſa paulo ante revocata. Depravantur incuria quadam codices, lucro potius (cujus mortales avidiſſimi ſunt) quam emendationi conſulitur; adeoque in ea parte peccatur, ut quod exiſtimatur omnibus eſſe commodo id praecipue ad linguae Romanae jacturam niſi adhibeatur diligentia excogitatum eſſe videatur. Etenim ab hinc annos tris, cum libros Salluſti de conjuratione Catilinae & de bello Jugurthino & conciones quaſdam ejuſdem librorum qui deſiderantur ſaepius repeterem, contractis antiquis exemplaribus invenimus multa eſſe addita multa praepoſtere commutata. Scripſit ille plus quam requirebat Hiſtoria numeroſe, ut ea obſervatione velut carminis lege ſeriem verborum poſteritas tueretur. Sed quis de futuris vitiis aut virtutibus teſtari poteſt. Majores noſtri propter rerum Romanarum magnitudinem numquam exiſtimaverunt imperium ita ruiturum ut ex toto lingua vitiaretur. Fallimur certe niſi putemus aetates omnis velut hominem conſeneſcere. Emendavimus nihil addendo, detraximus non pauca fide vetuſtatis admonente. Plerique petierunt a me & prope quotidianis convitiis efflagitarunt, repugnavi ſemper & contra meos mores quibuſdam ſum viſus nimis auſterus, pervicit tandem jure contubernalitatis unius comitas. Itaque Antonio Moretto Brixiano bonarum litterarum ſtudioſo (nam is ſaepius inſtitit) permiſi ut impreſſoribus ſuis traderet ſub certa conditione, pepigimus ut intereſſet qui cognoſceret. Homo negocioſus & officioſus ita faciendum recepit. Scio Auguſtine pro tua humanitate & eruditione hoc te probatarum. Nam cum ſoleas diligentiam praeſertim in litteris laudare, conſilium & inſtitutum meum (ſum enim vel unus e tuis domeſticis qui pro tua ingenuitate & officio erga litteratos tuis facultatibus aeque ac meis utor) facile ab omni offenſiuncula vindicabis. Vale feliciſſime.

DEDICATIONES

PHILIPPUS BEROALDUS

IN

PRAEFATIONE SALLUSTIANA

De ejus laude dicit ſic.

C*riſpus Salluſtius ob elegantiam inimitabilemque in ſcribendo brevitatem aſſecutus eſt primas inter Hiſtoricos partes, quod epigrammaticus poëta illo diſticho expreſſit.*

Hic erit, ut perhibent doctorum corda virorum,
Criſpus Romana primus in Hiſtoria.

Etenim ita creber rerum frequentia eſt, ut verborum prope numerum ſententiarum numero ſequatur: ita verbis, quorum novator dictus eſt, concinnus, ita elegans, ita preſſus: ut neſcias utrum res verbis, an verba rebus illuſtrentur. Salluſtium Quintilianus Thucydidi celeberrimo apud Graecos non dubitavit opponere, in quo cum ſit praecipua virtus brevitas, ut Seneca refert, hac eum Salluſtius vicit: ex cujus oratione nil demi ſine detrimento ſententiae poteſt. Unde haud immerito dixit Macrobius Salluſtium in genere dicendi breviſſimo dominari. Et magnam profecto jacturam paſſa eſt Latina lingua deperditis Salluſtii libris, quibus geſta Romanorum complectebatur, nobis tantummodo ſuperſunt illius divini viri Catilina atque Jugurtha. Salluſtius ab Auguſtino ita laudatur: ut eum appellet nobilitate veritatis Hiſtoricum. Cujus orationes, ut inquit Seneca, leguntur in honore Hiſtoriarum, quae haud dubie volumina indicant quanta in ſcribendo majeſtate quamque divino fuerit decoratus ingenio. Haec Beroaldus.

NO-

NOBILISSIMO NEC MINUS DISERTO ET CUM PRIMIS OBSERVANDO ATQUE REVERENDO

D°. FRANCISCO DE ROHAN, LUGDUNENSIUM ARCHIPRESULI ET GALLIARUM PRIMATI,

JODOCUS BADIUS ASCENSIUS CUM VENERATIONE SALUTEM DICIT.

Cajus Criſpus Salluſtius, egregius ille nobilitate veritatis, ut inquit Auguſtinus, Hiſtoricus, ab Aulo Gellio concinnus verborum novator merito nuncupatus, Thucydidi Graeco a Fabio noſtro Quintiliano collatus, & ab Anneo Seneca citra injuriam praelatus, & ab lepidiſſimo epigrammatico Martiale Romana primus in Hiſtoria judicatus. Is inquam, cui ſine detrimento ſententiae ne apex quidem unus detrahi poſſet, viſus eſt mihi multa de temporis edacitate, mortaliumque negligentia conqueſtus, tot videlicet lucubrationes, quae Thucydidicam redolerent lucernam, totque tam ſacri laboris monumenta quibus vel invitis ſatis nominis aeternitatem meruerit, temporum calamitate ita periiſſe, ut ne reliquiae quidem, quae quota tantorum operum pars, ſalvae atque integrae legi valeant, multam tamen Pomponio Leto, homini nimirum doctiſſimo, agere gratiam, qui eas ex invidae oblivionis & incultae barbariei faucibus receperit. Mihi quoque earum recognoſcendi atque elucidandi partes concredere, multa quidem ut qui oneri impar forem, quod Hiſtoriae unde ipſis lumen depromerem interciderint, quod aliis curis diſtinerer, quod jam interpretem ſortitae eſſent, atque id genus alia nequicquam excuſanti. Nam quanto ego me difficiliorem reddere, tanto ille acrius inſtare, orare demum egregium ſibi vindicem ne totus intereat diligerem. Atque quod oranti viſus ſum recepiſſe modo utcunque proſecutus. Tuam domine Franciſce eximiam praeſtantiam his Salluſtianis reliquiis, noſtriſque familiariſſimis commentationibus praeſidem imploro, oroque ſupplex patiare hanc opellam tuo fauſtiſſimo nomini dicatam per Gallias tuas diffundi. Tantum eſt. Vale dulce litterarum litteratorumque & decus & praeſidium. Ex officina noſtra Calchographa Pariſiis pridie Calendas Novembris. Anni hujus M. D. quarti.

GUILHELMI RAMESII

SAGIENSIS AD LECTOREM EPIGRAMMA.

Ad Rhodani tandem venit Salluſtius oras,
Senſibus eximiis plenus, & eloquio.
Scilicet, antiquam Lugdunum ut viſeret urbem
Uſui & optato civibus inde foret.
Quem penitus Gothe lacerarant agmina gentis
Corporis ut ferme totius impos erat.
Sed facilem plagis Aſcenſius ille medellam,
Et melius nervis nunc dedit antidotum.
Hunc emptes igitur, tanto tibi vulnere ſanum,
Nec ſis dammoſo parcus in aere tuo.

Digitized by Google

LUDOVICI CARRIONIS

C. SALLUSTII CRISPI

HISTORIARUM LIBROS A *ſe collectos*, *auctos*, *& reſtitutos*, *ad* GUIDONEM LAURINUM *Clinquerlandii*, *Erkegemii*, *&c.* *Dominum*,

PRAEFATIO.

Quonam litterarum fato, Guido Laurine, ex tot, tantiſque veterum ſcriptorum monimentis, quae ad omnem immortalitatem comparata, ſingularis quoſdam ac prope divinos, univerſo hominum generi, fructus allatura videbantur, ad nos tam pauca pervenerunt? contra; eorum, quibus, ſine magno mehercule horum ſtudiorum incommodo, carere poteramus, nihil fere periit: nihil ad aetatem noſtram, Barbarorum vi intactum, non permanſit? Quod tametſi tibi haud quaquam dictu foret difficile, qui ita in reliquo omnium diſciplinarum genere verſaris, ut in Hiſtoria excellas; ita Hiſtoriam tractas, uti Privati Juris Publicique ſcientiam, aliaſque artis bonas, quibus ſumma nominis claritudo paratur, ad illius tantum illuſtrationem compararis; ego tamen, & quod ſentio, dicam, & quod dicere decrevi, quam pauciſſumis abſolvam.

Humanioris diſciplinas, ſicuti ego accepi, coluere, atque habuere initio Graeci; genus hominum a pueritia ſuetum gloriae; cetera, eloquentes magis quam ſapientes, a quibus, quo tempore Romani artes ſuas acceperunt; ea tempeſtate plerique homines nec Graecorum libros magni facere, nec ingenium agreſte admodum colere, quicquam penſi habebant: ſed domi, militiaeque intenti, armis vicinos laceſſe-

re,

re, finis ſuos tueri, alienos invadere; poſtremo, omnia aut retinendae aut recuperandae libertatis facere, pulchrum & glorioſum putabant. Sed, ubi Romae multa & praeclara ſcriptorum ingenia provenere; tum vero Romani, non, ut ante, de rerum bellicarum laude contendere, ſed de doctrinae praeſtantia in ſingulare certamen venire, ac propius cum Graecis pedem conferre, quibus rebus, & maxume ingeniorum praemiis, excitata plebes, cum his ſtudiis quietem ſimul & libertatem tueretur; Athenis atque ipſi Graeciae diſciplinarum copia praeſtitit: tumque externos libros & alia eruditionis inſtrumenta ſibi paravit. Studiorum autem finis fuit, Caeſarum Germanorum imperium. Ex quo tempore diſciplinarum odium, non paullatim, ut antea, ſed veluti tabes, in univerſum terrarum orbem conjectum eſt. nam & domi litterae, etiam ante, nihili fieri conſueverant: neque fere amplius quam imperitante Julio Caeſare, dum armatos togati eloquentia opprimerent, & res Romana plurimum imperio valeret, Graecia a noſtris ſuperata eſt, mox poſtquam Germani, quorum in poteſtate plerique conceſſerant, imperium adepti ſunt; non modo doctrina neglegi, ſed veterum etiam rerum Romanarum auctorum libri, quod telum majores humanitatis defendendae comparaverant, pro nihilo duci; atque ea, quae legendo aſſequi imperitiſſumus quiſque poterat, quaeque magis erant accepta popularibus, ſumma ope retineri, omniumque manibus haberi coeperunt, interea reipublicae innoxiae, incredibile memoratu eſt, quantae ea res cladi fuerit, nam in ſubvertenda diripiendaque a Barbaris Urbe, alia quidem dicta ſunt, ſed de opprimunda Romani nominis gloria, ab omnibus certatum eſt. Cum enim ſingularum gentium virtus habeatur tanta, quantum eam laudando praeſtantia ingenia extollere potuerunt; Romanorum facta ſatis ampla, magnificaque, & aliquanto etiam quam fama feruntur, ſicuti ego exiſtimo, majora fuere, ſed quia ſcriptorum, qui haec atque talia ſcribendo, ſeque remque publicam celebravere, magna pars Barbarorum injuria aut diuturnitate belli attrita eſt; & qui fecere, & qui facta aliorum ſcripſere pauci laudantur, poſtremo mortales, quae ſibi nemo facilia factu putat, vera pro falſis ducunt. Igitur exſtinctis aut oppreſſis Hiſtoriae ſcriptoribus; praeclara rerum geſtarum memoria deleta eſt; Romana Reſpublica oblivione praeceps abiit. Quarum rerum ego maxuma haec documenta habeo, quod prioribus illis temporibus, Licinius Macer, Fabius Pictor, Tubero, Hemina, Valerius Antias, Claudius Quadrigarius, Caelius, Siſenna, alii rerum noſtrarum auctores; poſterioribus, Titus Livius, Trogus Pompejus, C. Plinius, Cor. Tacitus, &, qui pri-

Digitized by Google

primus aut in primis eſt, C. Salluſtius Criſpus, ferme ab ſtirpe interierunt. Igitur ubi ea contagio, quaſi peſtilentia, invaſit, latiuſque ſaevire ac miſcere omnia coepit; agendum atque obviam eundum fuit. Quod ſi Romani non ante ſcribendi, quam Barbari graſſandi, finem feciſſent; longe rectius, aequabiliuſque ſeſe haec ſtudia haberent: neque multo maxumam librorum vim, forte an fato, ereptam nobis, nequiquam quereremur. Sed profecto fortuna pleraque rerum humanarum gubernat, & ex ſua lubidine moderatur: claros obſcurat; ignotos ignobiliſque extollit. Quo mihi rectius eſſe videtur, fortunae reliqua ſcriptorum monumenta haec atque talia gratificando, eorum retinendorum diu noctuque laborare; quam, naturae infirmitatem accuſando, fruſtra niti, neque aliud ſeſe, niſi querendo, fatigare. Atque ego quidem, qui procul ab omni rerum publicarum cura, quae minime mihi hac tempeſtate cupienda videtur, aetatem ago, ne incultu & ſocordia ingenium, quo neque majus aliud neque praeſtabilius in natura mortalium invenias, torpeſcere ſinerem; ſtatui res P. R. ab C. Salluſtio Criſpo compoſitas, ac ſuperiori aetate, vi, aut per neglegentiam ſuppreſſas, illuſtrare, & in hominum memoriam ſcribundo revocare; nam eum ſcriptorem in primis ego praeclarum exiſtumo, verborum atque ſententiarum brevitate. Igitur illius Hiſtorias, quanta fieri potuit induſtria, a me collectas, auctas & reſtitutas, ad te, Guido Laurine, mitto; ut quod officium re ipſa nuper praeſtitiſti, gratum id mihi fuiſſe, verbis oſtendam: ſimul ut me cum M. Laurino fratre tuo, de cujus viri laudibus, quia multi dixere, praetereundum puto, uti conſueviſti, ames: & adverſus eos, qui, quia fractos & convulſos Hiſtoriarum libros edere decrevi, huic tanto tamque honeſto labori meo, imperitiae nomen imponent; tuearis atque defendas. Vale. Lovanio A. D. IV. Kal. Sextilis cIↄ. Iↄ. LXIV.

DEDICATIONES

JANUS DOUZA

CHRISTOPH. PLANTINO

SUO S. D.

Penſum meum jam abſolverim, quaeris? An ego negotioſis omnibus, & pro Criſpi Hiſtoria certatim, ſua quaſi pro ſalute nitentibus, vitam ſilentio tranſigens, ductarie tantum facimus emolirer? Tutemet videto, mi Plantine, quam nec in hoc genere opera parcus mea, nec reſtrictus fuerim in largiendo. Etenim ſupplementi vicem auctarium, tria Novavetera Fragmenta, Salluſtio adjeci: non quidem de meo (ne quid erres) ſed proinde ut nunc mos viget, atque ut ſartores faciunt, de alieno. Unde igitur? unde, niſi a communi Achate, doctiſſimo Belgici generis, Lipſio noſtro? Is enim hic (ut ſcis) & fundus eſt, & jugis quaſi theſaurus nobis. Nec hac ſtruice uſuraria contentus, etiam altera quinque prioribus adtexui; quae princeps ego, ab aliis per incogitantiam (ut videtur) omiſſa, non terra, aut mari, ſed ex Plutarchi & Iſidori ſyntheſibus mihi, tibique, ac Criſpi amatoribus evolvi. Nunc itaque, mi Plantine, (Quae res tum datori, tum acceptori, toti denique Reipublicae litterariae bene feliciterque vortat) *promiſſas tibi in principem Hiſtoricum Notas expenſas fero; recens a me, occaſione novae editionis uſo, ſaltuatim & quaſi per Saturam conlectas, in quibus ſi cui ſorte vota praecipitaſſe, meque ac ſpes meas nimia ſcribendi lubidine corrupiſſe judicatus fuero, nae hercule ego cum illo pignus haud auſim dare. Quid enim? Fateor me ad hoc ſcriptionis genus majori ſtudio, quam conſilio protractum, quippe qui operam celocem, non corbitam dare coactus (ſollemne illud noſtrum, ut Plautiſſemus, agnoſcis,) diebus pauciſſimis non artifici aſcia politum opus,*

Digitized by Google

opus, ſed rude & velut agreſti falce deformatum hoc, quodcumque vides, in tempore tibi exhibere properavi; metuens videlicet moram aliquam operis tuis incommode creare, & quidem inter reciprocos Comitiorum aeſtus, mediis conatibus meis ex tranſverſo incurrentium, & moleſtiſſimam aggerum procurationem; quae me totum fere hunc menſem, alieniſſimo hercle tempore, & domo, & caris meis, hoc eſt, libris expertem fecerunt. Nil itaque mirum, ſi, ſpatiis excluſus iniquis, praeter animi quam libuit ſententiam, ſolito indiligentius hic fuerim. Et tamen qui noſtra haec cum alliorum Correctorum exemplis conferre voluerit, facile is, opinor, intelliget, cauſſam non eſſe, cur me hujus quamvis tumultuarii laboris poenitere tantopere debeat. Nam quantum mihi reſtat, obſecro, ad eos omnes, qui ante nos in Criſpi Fragmentis reconcinnandis operae pretium aliquod facere priores occupavere? quorum ut neminem merita ſua laude privatum cupio, ita & me in has veluti Salluſtiani naufragii tabulas aliquantam induſtriae partem contuliſſe aequos atque iniquos omnes faſſuros eſſe confido; de qua competitoribus noſtris adhuc in mentem non venerit; nec tamen tantam, (quid enim ſciens contra verum niti me poſtulem?) quantam aut rei ipſius dignitas aut tua etiam de me exſpectatio mereri fortaſſe, vel poſtulare videbuntur. Habes ecce confitentem reum, & qui Albini illius exemplum aemulus (pace Cenſorii Catonis quod fiat) deprecari noxam mavult, quam noxa vacare: apud te praeſertim, cujus formularum Genius, hoc eſt, typorum celebritas ac elegantia, maximam adverſus invidos huic Notarum noſtrarum abortioni fiduciam parit: &, puto, propter hoc legentur. Summa tamen expurgationis noſtrae (cum Petroniano Bolenio dicam) haec eſt: Placebo tibi, ſi me culpam emendare permiſeris, cujus adeo me non poenitet, ut & gratias mihi hoc nomine inſuper deberi exiſtimem, quod famam modeſtiamque meam poſt publicas utilitates habuerim, & cujus rei lubet periculum me facere praeoptarim potius; dum quid modo emolumenti ex eo litterarum ſtudioſis accederet: non quia mihi induſtria atque ingenium meum amplius aequo probarentur; ſed inter tot tamque varia judiciorum certamina, veteres mutantium ſcripturas, viſum eſt faciundum, ut & ſententias nonnullorum excuterem, & noſtras ſimul ſuſpiciones lectori proponerem; ex quarum comparatione veritas magis elucere poſſet, verum id fruſtra, an ob rem fecerim, in tua atque eorum, qui haec cognitione ſua haud indigna judicabunt, manu ſitum eſt, Plantine, quibus ſi conſilii noſtri rationem non diſplicuiſſe cognovero, accendetis, quare ad digniora porro gradum facere avidius capiar: veterum dico Latinorum Oratorum,

 Poë-

Poëtarum, atque Hiſtoricorum Fragmenta; quae ſola nunc reliqua, de tot egregiis ingenii facinoribus, deorum nobis benignitas fecit, quod opus ego ex Caſca & Opica illa vetuſtate, omnique ſcriptorum genere cum cura & fide coacervatum, non vitio mentis, neque ex ambitione mea, ſed Lipſianae maxime auctoritatis fiducia caute atque meditate jampridem aggreſſus, ad exodium porro ducere cogito: tibique eis hercle paucas tempeſtates, mi Plantine, cum dis volentibus repraeſentare. Eadem additurus & Praecidanea noſtra, in quibus, (uti ſpero) operam meam accuſari non ſinam: quippe ad eas res aciem jampridem omnem paratam atque inſtructam habens. Lubet enim paratragoediare, hoc praeſertim ſaeculo tam ventoſo & ambitioſe perſonato. Nam qui minus vero mihi hoc licere autumem, quam meris oſtentatoribus iſtis, factioſa lingua, ignava opera, ſubleſta fide? qui multa Caſtigationum millia in omne ſcriptorum genus minati, poſt inaniſſimum dictorum ſtrepitum, nihil aliud lectori, quam fumum ex fulgore relinquunt, qui tamen tanti non eſt, ut ideo oculis noſtris vel minimum dolorem concinnent. Quid jam? Rideo, ait Galba, cantherio. Vale flos Calcographorum Galliae tuae, ſimul autem ſalve. Lugduno Batavorum.

QUA-

Digitized by Google

ET PRAEFATIONES.

QUADRIGAE SIDERUM VERE ILLUSTRI,

Dº. NICOLAO,
Dº. CHRISTOPHORO,
Dº. SIGISMUNDO,
Dº. FRANCISCO,

BURGHAUSIIS:

STOLTZENAE, SEIFERDORFII, SCHILTBERGAE, GIRSDORFII, NEUDORFII, ET SACKEROVII DYNASTIS, &c.

Genere, virtute, doctrina, fama, nemini per Germaniam ſecundis,

JANUS GRUTERUS,

S. P.

Cur Salluſtius iſte viam ad vos affectet, jure quaereretis, Viri Nobiliſſimi, niſi is eſſet nominis veſtri amabilis ſplendor, eaque erga me comitas ac dignatio, ut nulli juſtius ſacrari aut deberet, aut poſſet. Nimirum, cum toties verborum tuorum ſalutes, Domine Nicolae, auribus iſtis oculiſque inſinuaverit, verus ille Muſarum Charitumque pullus, Tob. Scultetus; tuque praeterea, Domine Sigiſmunde, nullo non amore, atque honore Gruterum proſecutus fueris; praeſens quidem, aliquot annos ab ore ejus publice pendere non dedignatus; abſens vero epiſtolari adloquio priſtini adfectus caritates erga ipſum tener-

rime exercendo: iiſdemque item inſtiterit veſtigiis Dominus Franciſcus; honorificas ejus ſalutationes frequenter permittente ad me, amiciſſimo illo capite, Sculteto: nihil minus profecto poſſum quam immeritam hanc veſtram benevolentiam ac comitatem, tam longo magnoque temporum ac locorum intervallo conſtantiſſime conſervatam, haud amplecti modo atque obſervare; ſed producere ac publicare orbi huic cultiori; ſi non columna aliqua literata; at ſaltem circumſcriptiore hac tabella, ſic quoque, mei in Burghauſiorum familiam officii cultuſque arrham plane devotam. Ea fine ſane, & te quoque, Domine Chriſtophore, facie ac voce alata minus alioqui cognitum, auſus ſum adjungere germanis tuis, conſtituendae quadrigae. Si enim licuit illi, apud Poëtam, inclamare:

Fratrem ne deſere frater;

Multo id ego honeſtius praeſtitero, in certamine iſto, officioſo magis quam cruento: tanto quidem confidentius, quod uno eodemque jugo hiſdem copulatus, quamquam caperere aut proſilire, aut decumbere, aut conſiſtere; ne poſſes quidem; utpote triumvirorum iſtorum impetu abripiendus per conſtantis hujus amoris ſtadium, volens nolens. Sed nulla heic opus vi; bonitate naturae tuae ita in omnibus conſpirante cum optimis fratribus; ut jam nunc ſine controverſia, non tam audiatis quam ſitis, inter Germaniae nobiliſſimos doctiſſimi, inter doctiſſimos nobiliſſimi, inter utroſque optimi. Qua quoque de cauſſa, nominis veſtri character praeſcriptus huic noſtro libello; cui alioquin opus erat Numine aliquo tutelari, contra vitii virus, hodie nimis quam communis, inſcitiae atque invidiae, quod ut porro profligare queatis; valetudinem vobis longam opto voveoque, meique amorem perennem. E Bibliotheca Palatina I. Auguſti cIↄ Iↄ cvI.

NO-

Digitized by Google

NOBILISSIMO, POTENTISSIMOQUE

PRINCIPI

HENRICO MARCHIONI

ET

COMITI DE KENT,

COMITI DE HARROLD, VICE-COMITI GODERICH, DOMINO RUTHIN, BARONI LUCAS DE CRUDWELL; REGIAE DOMUS CUBICULARIO, HEREFORDIENSI COMITATUI PRAEFECTO,

ET

REGIAE MAJESTATI A SANCTIORIBUS CONSILIIS,

S. P. D.

JOSEPHUS WASSE.

Quanquam, Celſiſſime Princeps, haud neceſſe habeo deprecari Orationis culpam, cujus Ipſe, permiſſu tuo, gratiam feciſti; ne tamen a more publico diſſidere videar, edendum qua animi fiducia id gratiae apponi mihi poſtularim. Nempe ergo haec ſcripta eo colore ad Te accedunt; quo Gens aliqua generis primordia, Coloniae ſuas adeunt Origines. Indigna quidem illa noſtra, quae ex ſe mereantur aditum; in hoc uno facilioris veniae, quod, ut hae ſtirpis Auctori-

ctoribus, ita & iſta Atavorum tuorum munificentiae accepta referri debeant. Ipſae AEdes, ubi haec adornavimus, ex duabus illis, quibus non immerito ſuperbiunt, Reginis, Alteram Veſtri nominis, ſibi Fundatricem vindicant; in maximis ſuis laudibus habentes, quod eodem Columine, quo Domus Veſtra, nitantur. Fave modo donis tuorum, & avito beneficio favoris tui recentior accedat cumulus. Patere Eliſam *illam utriuſque noſtrum, in Te hoc pacto colam; neque enim alia re magis honori ejus conſulturum me exiſtimo, quam ſi litterarum earum ſpecimina, quas heic illa florere juſſit, Auctorem quem verba noſtra conari docuiſſe dicitur, altera ab illa* ELISABETHA PRINCEPS, *ipſe Tibi nuncupem. Tibi potiſſimum, & ante omnes, quem neceſſitudo ſanguinis, & in me voluntas, duplici jam nomine, benignitatis Illius aeque ac virtutis haeredem conſtituunt. Et ſane ſi deſideraretur, qua praecellis, Innocentia morum, reliquae artes Gentilitiae litterarium hoc & inane munuſculum adverſum Te gratum fore parum confirmarent. Petere nimirum, ut ſub tutela corruptiſſimi Nobilis in lucem exiret Auctor Ampliſſimo Ordini infenſus; in quo Magnatum flagitia, peculatus, & foedae poteſtatum nundinationes utramque faciunt paginam, quid eſt, ſi non hoc eſt, contumelia? Ecquid aliud putet quiſpiam his moribus, quam ore alieno callide ſibi ſummiſſum accuſatorem: maliſque ſuis lubidinibus vicaria Scriptoris opera vim factam? Verum quae recte olim in Patres jaciebantur, in Te, niſi Calumniae nomine, venire nequeunt: tantumque aberit ut tacita ſint actionum tuarum exprobratio: ut illae contra vel ipſi* C. MARIO *ſatis intemperanter in Vos debacchanti verecundiam incutiant. Quod ergo tuum unius patrocinium hodie* SALLUSTIUS *ambit, id tua Proſapia, tua praeſtat benevolentia: quod fidenter id nec abſurde facit, vita moreſque tui fecere. Non eſt, quod vereatur indignatione libera perſequi patrimoniorum decoctores, graveque illorum aes alienum exagitare; coram Te praeſertim in re familiari adminiſtranda prudentiſſimo; & cujus Fides haud paullo minoris, quam Publica ducitur. Non jam vinoſa Senatorum ingenia, quibus nulla peſtis nocentior in vitam invaſit, & inſanas aevi veteris perpotationes maledictis vexare deſinat; audiente Te, qui totus ad ſobrietatem compoſitus, illius verba exempli tui auctoritate comprobaſti. Damnetur tuto Principum virorum inertia, nimis inhoneſta labes, nulla offenſione Tua; cujus mens, vel luxu Aulico circumflua, rigorem ſuum intactum ſervare novit: qui numquam ita illecebris ejus, in malum otium evictus es, quin acer intentuſque omnia, quaſi nullo impoſito, per Te Ipſe adire, atque agere ſoleas: unus aliorum munia ſuſtinere. Eant Ilii felices, qui ad Exer-*

citus

citus cum imperio ſunt, quibuſque bene velle, eſt favere ac cupere Reipublicae. Eant, volente bono Eventu, cum gloria redituri. Eant, omnibus fauſta atque laeta precantibus, praeter eos; qui nihil optatius habent, quam terrarum orbem Galliam fieri. Pergant Iô invicti, ſecum publica fata ducentes: Galliam, furta belli parantem, nominis ſui tumultu miſceant. Te togata manent decora, &, triumphatis ſaeculi moribus, haudquaquam aſpernanda Tropaea; Civilia quidem illa, & de hoſte domeſtico, de dolo malo, de ſcelere, & injuria parta. Quantum enim Heroes Illi, ne bello inferiores ſint incumbunt, tantum Ipſe, ne in officio vincaris. In hoc invigilant Curae tuae, ut, Pacem, quam brevi horum arma parient, Pacis artibus ornes. Ut quid deceat in factis teneas; ut quicquid abſonum, & indecorum; quicquid agreſtis neglegentiae eſt, id omne quod abhorret, e vita procul amoveatur. Hae dotes animi non Te magis utilem Reipublicae quam in Aula acceptum reddunt. Et quis Regium latus, omnis illud virtutis & fidei ſacrarium, adſtare magis idoneus, quam nullius probri compertus? Quis ad juvanda conſilia Principis accommodatior, quam qui bene rem procurat ſuam? Ad belli arbitria tractanda, quam Ille, qui in tanto poſitus iterati ſaepius honoris faſtigio (quaſi ad privatum duntaxat illis gradibus exſurgatur) optume pacem pati novit? Quis Cleri Anglicani *vices aptius diſponat, quam qui graviſſumis eorundem monitis, vivendo adſtipulatur. Sed hanc Imperii molem, qua Tu fide adminiſtraveris, & quanta cum Illuſtrorum virorum concordia, qui apud nos Capita rerum ſunt: quale horum paratis atque decretis momentum attuleris, quia privati modus non capit, omitto dicere, ne ſortem meam excedam; eoque lubentius, quod ſupervacaneum eſſet, poſt Honorum grande praeconium, poſt judicium* SERENISSIMAE ANNAE, *laudes tuas vulgari orationis genere moliri. Quod apte dicam privatus, quodque ad* SALLUSTIUM *attinet; cauſſentur poſthac in eo qui volent incondita locorum nomina; ſint, per me licet, quibus* Faeſulae, *agerque* Picenus, *aeque ac ultima* Scythiae *vulnerent aures; quibus vel ipſa Roma barbara videatur. Cum vero a Te peto Italiae terrae alumno, ut Hiſtoriam rerum in ea geſtarum lectione digneris; idem eſt ac ſi poſtulem, itinerum tuorum libros commentarios evolvas: & quae oculis perluſtraſti loca, ea denuo legendo reviſas. Praeſertim cum Is ipſe ſis, cui rara indulgentia Fortunae intra pomoeria aeternae Urbis adoleſcere contigerit. Qui non contentus amoenitate atque elegantia ejus raptim & in tranſcurſu frui, etiam in Villam tuam Hortoſque illam tranſtuleris; utque ipſa adeo* Campania *domi ſit, imitando feceris. Hortos, non dico* Salluſtianos, *jam nomen & fabulam, ſed uni-*

*** *** **

verſos

verſos P. Rom. Quiritium, *opere aut impenſa viſendos, parum erat vidiſſe, niſi ſuperaſſes. Hinc eſt, quod uti ſuos quiſque Penates, ita Tu Italiam alteram paene Tibi patriam noveris: unuſque ſis ex multis, qui dum res Latiales recognoſcas, minime interim peregrineris. Eſt ergo mihi, quo invidiam Editionis hujus ampliore animo ſubeam; quo in jus judiciumque Lectorum concedam ſcribendi reus: cui, ut ut virum Patricium minus ex more Romano tractaſſe acciderit, Errata ſaltem qualiacunque Romanae indolis Patrono redimere ſit datum: atque ea, quae ab impari ingenio majori luce ſuffundi nequibant, ſplendore Tanti Nominis illuſtrare. At tu* VIR NOBILISSIME, *parva haec in quibus Critica noſtra proluſit, veris mox armis & juſto certamine decretura, boni conſulas; meque majora indies, & magis ardua meditantem, non indignum putes, qui otia Tibi debeam.* CANTABRIGIAE, *Idibus* Martiis, *Anno* MDCCX.

LE-

Digitized by Google

LECTORI

S. D.

J. WASSE.

Nihil aeque a legentibus ignorari conſuevit, atque Recenſitoris officium; aliis hominem ad regendas dumtaxat Operas impoſitum putantibus, ad cavendum, ne quid detrimenti capiat Reſpublica Alphabetaria; aliis, ut Auctorem pro Themate habeat, in quod aliqua moribus formandis idonea commentetur. Quo itaque in praeſenti aequiora poſtules, oſtendemus, quae tandem ipſi, cum aliis, tum praecipue nobis incumbere putarimus; quo uſque interim & quatinus propoſitum aſſecuti fuerimus, tuo Lector arbitratu feras ſententiam. Typographos in edendis omne genus Scriptoribus, unius alteriuſve codicis fidem ſecutos accepimus; unde factum, ut primae Editiones etſi derivatae a probatioribus membranis, interpretationibus ubique ſcateant; neque temere poſſit inveniri ullum elegantius Dictum, aut ab uſu communi remotior Conſtructio, quin aut ſomniantium Monachorum, aut perverſe medentium manus experta fuerit. Et quantam cladem & calamitatem bonis litteris attuliſſe cenſes data opera Depravantes, quorum medicina tot tantaeque dicendi veneres extinctae ſunt? Quin ut quiſque eruditior, ita Auctorem ſuum foedius accepit, eidemque vulnera graviora inflixit. Non enim difficile eſt indoctorum lupinos ab aere genuino internoſcere: ſed aſſumenta aptiora ſubodorari, ejus unius eſt, qui praeter acrimoniam ingenii, ſtylum cujuſque aetatis probe perſpectum habet. Adhoc, ſi collatione Exemplarium aliquando pro ſplendore priſtino eniteſcat, deerit fortaſſe qui Ipſius errores in locorum nominibus, temporum computo, rerum geſtarum enumeratione, adhibitis a Re Nummaria Lapidariave teſtibus idoneis, perſequatur; ſaltem qui Leges, Mores, Locutiones etiam paullo inſolentiores orna-

 te

te atque copioſe expediat. Veram jam vides Editoris provinciam, & cui ſufficienter ornandae, vix ullius acumen ſatis ſubtile, nulla plane Lectio quantumvis immenſa, ſatis ampla eſſe videtur. Proinde carptim onus aggreſſi ſunt Interpretes, quod integrum ſuſtinere nequibant. Hic excuſſa barbarie ſtyli naſum condere: ille idem docentes inter ſe invicem committere: Politicam, Geographicam excutere: ſcribendi modum artemque ad amuſſim Ariſtotelicam perpendere. Quod ad Salluſtium attinet, nollem quidem tam munifici eſſe voluiſſent in eum librarii; quorum gloſſae linearum ferme numerum exaequant. Neque enim a Sciolorum calamis inquinatiorem alium poſt natam eloquentiam extitiſſe affirmaverim. Et profecto, praeterquam quod omnium manibus aſſidue tereretur, nemo magis huic peſti obnoxius atque opportunus eſſe poterat. Amputatae ejus periodi, ſubiti ictus ſententiarum, dictio ex inopinato praeciſa, & ignara verba, Interpretem poſtulare videbantur. Ea orationis pernicitas, ut ni Litteratoris alicujus ſaburra inhiberetur, periculum erat, ne oſcitantes animos tranſvolaret, atque a tergo relinqueret. Hinc totiens inculcatum infelix iſtud *coepit*, aliaque verba adſcititia, & Ellipſium ſupplendarum. Nec tamen his ſordibus contentus *Pomponius Laetus*, caſtiores Salluſtii editiones & ipſe talis vir, ex *Sanſeverina* familia, *Vallae* Diſcipulus, ulterius contaminaſſe fertur. Et ab illius temporibus ad noſtram uſque aetatem plures enarrare, notaſque Reales in eum conſcribere quam purgare malebant. In hoc vulgo eminent Omnibonus, Zanchus, Bononienſis, Philologus; inter eos qui Hiſtorice & Politice rem agunt, Caſtilionens, Rupertus, Graſwinckelius, Loccenius; & qui artem, ſenſuſque ad regulam ſcribendi exigit *Paulus Benius;* quorum labores hac in parte nos illaetabili atque ingrato onere ſublevarunt. Eorum vero qui in oratione Salluſtii emendanda poſt *Aldum* & *Aleandrum* exſudarunt, agmen ducit *Hen. Loritus Glareanus* ex pago *Glarona* Helvetius, poetices & muſices cultor. Hic *Eraſmi*, cujus conſuetudine utebatur, aemulus, ingentis induſtriae fuit, & duodecim L. Lat. Auctores commentariis mixti generis illuſtravit. Haud ergo mirandum, ſi ingenium illud, quod in tot ac tam diverſa ſcriptorum genera ſe diffuderat, minus integris viribus ad Hiſtoricum noſtrum acceſſerit. Praeſertim cum neque ſubſidia pro ingenii opibus nactus fuerit, neque, praeter Enarratores, quos diximus, exceptis *Aldi* & *Julii Gothi* codicibus, quicquam in rei diſcrimen adduxerit. Accedit, quod in hac provincia parum diu moratus, cum ſua religione ſe Lectoremque fruſtra torquet, falſis nodis inveniendis, quam veris ſolvendis vir melior. Neminem

fere

Digitized by Google

fere pro ſua ſententia citat; ſed ex orationis junctura atque ſerie, aut locis inter ſe comparatis acute, nec ſemper vere, argumentatur. Lectiones quandoque genuinas ob non bene perceptam L. Linguae indolem Auctori abjudicat. Prodiit editio ejus, in qua praeter *Jug.* & *Catil.* habentur etiam Orationes adverſariae, *Baſil.* apud *Cratand.* cIɔIɔ XXXVIII. Eodem tempore melioribus auſpiciis ad idem opus paratus ac meditatus acceſſit *Joan. Rivius* Atthendori natus, qui *Miſenae Hermundurorum* ludo litterario praefuit. Eum ex his, quae acute juxta atque eleganter in Salluſtium, abſoluto *Terentio*, elucubravit, virum fuiſſe graviſſimum facile comperior. Primus ille Interpretum ἄτα παιδὸς ὤρα habuit, neque animi ſecus quam aurium judicium in ſcriptis oſtendit. Teſtantur hoc ſententiae antea male tornatae, & ſine arte fluentes, quas novato verborum ordine, inciſis, membriſque permutatis, priſtinis numerorum legibus obedire coegit. In Orationibus potiſſimum omnes amputavit ille verborum moras, & concitatae facundiae ſcriptorem ſua volubilitate redonavit. Ex codicibus, quos e *Monaſterio Benedictinorum* nactus eſt, unum cumque bonae notae, ex vicinae civitatis nomine *Merſeburgenſem* vocat: alterum vero potiorem, & cujus plerumque fidem ſequitur, in acquirentis gratiam, nominat volumen *Fabricianum;* caeteros, niſi per Satyram, non memorat. Quinetiam correctiſſima quaeque ex impreſſis contulit, Beroaldinum, Aldinum, Badianum, Argentoratenſe, ubi *Orationes* ex libris deperditis, & *Ep.* de *Rep. Ordin.* Exemplaria Gymnici, Baſileenſe, Hervagii, Venetum, quod excudit *Pincius*, *Pomponius* caſtigavit. Interea *Gram.* vett. aut ſuperioris aevi Doctorum citationes minime negligit; adeo ut quodcumque huic ad perfectiſſimum Commentarium defuerit, aut aetati qua floruit, aut humani ingenii imbecillitati adſcribi mereatur. Verum, ut quod res eſt dicam, Scripturam veterem non ubique diſtincte ſatis exponit, ſollemni Antiquorum vitio ſatis habens dixiſſe, *ita vetuſti.* Dictionem non ſemel genuinam ut a *Cicerone* diverſam, improbat, nonnulla, in vocum terminatione praecipue, extra Codices audet; multa probat adulterina & mali coloris, a corruptis Auctorum quos citat exemplaribus. Lectio ejus ut exacta, ſic exilis, nec ſatis diffuſa, vix Latinorum partem tertiam complectitur. Graecorum haud quenquam tetigit. Poſtremo, plurima in quibus ſiat obtinetque, in hac tanta Litterarum luce, tum clarius, tum firmius aliquanto dici, aut etiam pro ſupervacaneis haberi poterunt.

Hunc deinde ſex annorum intervallo excepit ***Petrus Ciacconius***, *Toleti* in *Carpetanis* natus; doctus, acer, acutus; ſed in Moribus, quam Sermone, & Loquentia veteris aevi magis verſatus. Notae ejus, quae cum ipſo Auctore brevitate contendant, parcimonii Salluſtiani exemplum luculentum, loca fere continent parallela, aut exempla, quibus hodierna Scriptura fulciatur; quae quidem ille recens a Catone, Tacito, Apulejo (nam Graecos ſubminiſtraverat *Victorius*) apposite hanc in rem allegat. Quod ſi heic ſtetiſſet, in ſuſpicionibus ſuis parcior, neque conjecturis inanibus ſine more modeſtiaque indulſiſſet; etſi in teſtimoniis quae adducit multa inſint communia, trita, inventu facilia, longe majorem a **Doctis**, & magis veram laudem reportaſſet. Nunc vero, quamquam in aliquibus ἰδιωνὸς ἄεϛος, quaedam ſatis expergite comminiſcatur, nemo omnium eſt a quo ſaepius diſſentire cogar. Codices, tam ille, quo cum *Jug.* & *Cat.* conſerebat, inter bonum malumque medius, quam illi duo litteris Longobardicis exarati, quorum ope nonnulla in *Orat.* & *Epiſt.* emendabat, *Romae* adhuc *B. Jacobi* aede, cui inſtructiſſimam ſuam Bibliothecam legaverat, adſervantur. Prodiit ex ejus recenſione *Criſpus*, cIↄIↄXLIV.

Nondum vero Critici cum Gloſſatoribus debellatum exiſtimarunt: novus ergo ex *Manutiorum* familia vindex aſſurgit, *Aldus* Pauli filius; qui MSS. tribus tantum uſus, *A. Caſarii Caeſenatis*, ***P. Hyantapbii Sabini***, & *F. Urſini*; loca quamplurima indicando, in quibus Graecos Noſter adumbratus eſt, laudem prope ſingularem ſibi quaeſivit. Emiſſa denique Editione Anno cIↄIↄLXIII. *Cypriano* a *Popma* Nobili Friſio lampada tradidit. Sex illi viro Codices ſcripti, ex *Bib. D. Martini* primus, dehinc *Lovanienſis*, *Genepeus*, *Martinianus*, quem *Coloniae* viderat, liber *Guil. Canteri*, illique quibus antea uſus *Vincentius Caſtilioneus*, niſi forte ex ejus notis citaſſe cenſendus ſit. Caeteros, tametſi de iis magnifice loquatur, verbiſque quam poſſit ampliſſimis eorum virtutem extollat, eos pervetuſtos, integerrimos eſſe; nulla tamen nota, nulla ſignificatione dignatus eſt. Caeterum, in notis pauca ſaltem praeſtitit, ipſomet fatente *Grutero*, qui in illum & libros ejus haud paullo iniquior videtur. Verba nempe *Grammaticorum* ad membranas expendit; de Legibus, Antiquitatibus, & Inſcriptionibus vetuſtis non pauca ſcitu digniſſima in medium adducit. In eo peccat, quod, cum Salluſtio nimis ex formula *Catonis* agens, & *Siſennae*; multa paſſim ad horridam iſtius ſaeculi indolem deformare aggrediatur. Cenſuram egit cIↄIↄLXXII. Hunc ſequitur *Petrus Victorius*

Digitized by Google

ſtorius Graecis Latiniſque litteris praeclare doctus, operique peridoneus. Verum exemplar ἐ πατρῷ κίμμαλ@ꝯ, quod ei ſuppeditaverat optimis utcunque auctoribus frequens *Bib. Medicaea*, magni viri genium deſtituit. Salluſtium tamen pro copiis dedit, *Florent.* cIↄIↄLXXVI. *Ludovicus* inde *Carrio* J. C. patre Hiſpano, matre *Belgica* natus, vir praeſtantis ingenii, & in Latinis *Scholiaſt.* Vett. *Grammaticis* antiquis verſatiſſimus, Fragmenta primus juxta ſeriem annorum diſpoſuit, anno, ut ipſe ait in Epiſt. ad *Guidonem Laurinum*, cIↄIↄLXIV. poſt paullo, una cum reliquo opere, a ſe ex libris antiquis emendato edidit *Antwerp.* cIↄIↄLXXIX. *Criticum*, ubi ratio emendationum reddenda eſſet, non addidit, abſentiam librorum & cladem Lovanienſem cauſſatus. Unde merito accidit, ut haec Editio non ſit in omnibus admodum probatae fidei, quod nempe Conjectorem inter, & Codices diſtinguere haud liceat. Quin immo vocum Terminationes caeterumque ſermonis filum ad antiquorum exempla tacentibus *MSS.* diduxiſſe ſuſpicor. Ut res aliquando palam fiat, optimorum Codicum nomina, quae quidem memoriae prodidit, ex Libris *Emendationum* ejus I. 5. & *Comm. Antiq.* III. 20, &c. recenſebo. Sex itaque omnino ſunt; in primis ex *Collegio Buſlidiano* per excellentiam opinor dictus *Buſlidianus*, dein *Gemblacenſis* vetuſtiſſimus liber, item alius, qui olim fuerat *D. Benigni Divionenſis.* In notis ad Fragmenta unum adhibet *Nicolai Fabri*, Cardinalis *Briconeti* alterum, tertium *Vaticanum*, quos omnes *Cl. Puteani* opera nactus eſt. Codices etiam *Grammat.* Antiqq. eidem, aut *Melch. Hittorpio* Colonienſis Bib. Cuſtodi, aut denique Bib. Elnonenſi deberi teſtatur. His ille praeclaris ſubſidiis fretus, conjecturis renunciavit; loca qua ſcriptura, qua ab interpunctione mendoſa egregie reſtituit. Hiſtoriam raro, Graecos, praeter *Plutarchum*, & *Demoſthenem*, eoſque ſemel adductos, ne attigit quidem. Auctores Salluſtianae dictionis aemulos ubique negligit, intentus libris ſuis, quorum venuſtates numquam non aſſequitur. Huic ejus labori cIↄIↄLXXX. ſucceſſit *Janus Douza*, tum admodum juvenis. Multa & ille loco non ſuo poſita, alia perquam obſcura, ſoliſque juvanda conjecturis in integrum reſtituit. Quaedam, ratione temporis accurate habita, aptius digeſſit, & additione aliquot Fragmentorum Hiſtoriae Romanae fines prolatavit. *Epiſtolas* Caeſari ſcriptas, de quarum Auctore cum pleriſque dubitarat *Carrio*, Salluſtio aſſeruit. In notis apparate factis, acutus; ob inopiam librorum hariolatur, lenocinante conjectura quandoque in pravum abſtractus; non tamen in omnibus fruſtra eſt. In explicando felix, ſed diffuſior; nonnulla ex Graecis adducit, verbis autem ſuis, unde

Digitized by Google

unde Salluſtiani naufragii tabulae multum illuſtrantur. Eodem tempore *Janus Mellerus Palmerius*, ex Noſtro quaedam carptim ſelecta, in *Spicilegio* ſuo (ſi ita librum nominemus, cujus Auctor tam ſaepe falcem in meſſem alienam immiſerit) emendanda ſuſcepit. Cum codices, quos ſequi poterat, habuerit, *Tholoſanum*, *Bertinienſem*, *Sigeburgenſem*; adhoc *Modii*, *Brunnii*, *Stanaei*, & *Fragmentum Colonienſe*: indomito & ferocienti ingenio permittere omnia maluit. Ter, vel ad ſummum quater, de Auctore bene meritus eſt; in caeteris, ſed acerrime, ſed Latiniſſime, nugatur.

Proximus autem, cui Correctura Salluſtiana, Doctis quaſi per manus tradita, obtigit, *Fulvius* erat *Urſinus*, patria Romanus, & ex Alex. Farneſii Cardinalis Domeſticis. Sed ille, quamvis in hoc litterarum genere egregius homo foret, in Antiqq. quam Locutione antiqua plus viderat; uno interim codice *Romano*, eoque non inſignite optimo nixus (ut Ciacconiana quae ſuis interſpargit, ne memorem) ex Gemmis, Numiſmatibus, & Inſcriptionibus haud contemnenda protulit. Paucis denique reſtitutis, in caeteris aliter ſentire mihi videtur. *Salluſtium* dedit cIɔIɔxcv. Haud ita multo poſt, *Chriſt. Colerus*, in Franconia natus, quaedam eo ſpectantia molitus; quae qualia ſint, dicant illi qui viderint; mihi interim fama atque auditione compertum eſt, illum omnia fere ſua minima maxima (more quorundam aetatis noſtrae racematorum, inter Bibliopolas, quam Criticos habendorum) ſublegiſſe. Conſarcinatoris Notae lucem, qua vix dignae erant, adſpexere *Norimb.* cIɔIɔxcix. Pauculas earum & Nos, *Gruterum* ſecuti, retinuimus: alias citat, corrigitque *Helias Putſchius*, qui & ipſe, ante auſpicatum *Gramm. Antiqq.* ingens Opus, in hoc ſtadio cucurrit. MDCI. Scriptis niti ſe profeſſus eſt, *Rittershuſii*, *Ciacconii*, *Cujacii*; quibus adjunge *Vaticanum*, *Bongarſii Schedas*, *Auguſtanos*, poſtremo Librum, olim ſuum, nunc vero *Bib. Lugdunenſis*. Omnia exſpectari poterant a tanta indole; ſed, cum vix annum ingreſſus eſſet viceſimum quintum, erudito orbi quaſi *oſtenſus tantum*, immature obiit. Quaedam, id aetatis, ſat commode obſervavit, allatis Scholiaſtarum a ſe emendatorum teſtimoniis, quibus e Graecis perpauca admiſcuit. Circa haec tempora neſcio quid in *Salluſtium* annotarat eloquentiſſimus *M. A. Muretus*; nam praeter illa quae in *Libro Var. Lect.* inveniuntur, aut notis ad Ciceronis Catilinarias obiter tangit, nihil ejus vidiſſe memini. Prodiiſſe tamen Ingolſt. MDCIV. docet ὁ πολυμαθέςατος, & magni Voſſii in opere maximo ſuccedaneus *J. Alb. Fabricius*. Verum enim vero, ut omnibus numeris perfecta atque elaborata incederet Oratio Salluſtiana,

Digitized by Google

luſtiana, tot jam, tantorumque limas cenſorias experta, reſtabat exoletas, & probatiſſimae fidei membranas adire de novo; ut unius cujuſque ſcriptura diſtincte memorata, inter manus principem & correctricem ubique fieret diſtinctio. Hoc in ſe recepit *Janus Gruterus* Bib. Palatinae Praefectus, magnae vir lectionis, acerrimi judicii, diligentiae planae ſtupendae, & quaſi in poſterorum ignominiam natae; Tantae praeterea in codicibus tractandis religionis, ut a ſuperſtitioſo parum abfuerit. Uberrimam illi librorum copiam Electorales loculi ſuppeditarunt; inter impreſſos quidem Ed. *Vicentinam* CIↃCCCCLXXV. *Mediolanenſem*, CIↃCCCCLXXII. quas omnium primas eſſe non recte opinatur, & a quarum caſtitate defecit illa, quam etiam citat, *Tacuini*, cui praefuit *Laetus*. His *Aldinam* CIↃIↃXXI. Antwerpienſem Carrionis, omneſque deinceps adnumerat. MSS. XIV. excuſſit, interque illos *Commelinianum*, ipſa exeſum vetuſtate, Palatinum *Nazarium*, qui uſque ad Jugurthae Caput CXX. pertinet. Caeteri pro ſua quiſque bonitate numeris Arithmeticis ſignificantur. Recentiſſimum ex iis Pal. XII. ſcriptum narrat CIↃCCCCLVII. Pal. IX. litteris fuiſſe evanidis, & quod *Nazario* etiam contigit, ab alia manu, non ubique ſervatis ſcripturae priſcae veſtigiis, ſuperpictis. Pal. II. inter aniles ponit membranas; Pal. III. interdum bene monere, IV. largiter a Gloſſographis acceptum ait. Simul his recenſet *Vaticanum*, in quo tantum Jugurthae & Catilinae Orationes inerant, illoſque, quos contulerat *Bongarſius*. Horum auctoritate, verborum ordinem in melius reformavit; multa ab inſulſis litteratoribus intruſa, ſuſtulit; quaedam etiam ſummo MSS. & vetuſte editorum conſenſu in Orationis contextum, uti vocant, intulit. Vocum complurium terminationes a Gramm. regulis potius quam Codicum ſuffragio comprobatas immutavit. Non eſt quod in illo temere culpes, niſi quod libris ſuis addictior, in paucis rectum ingenium corrumpat: non quod deſideres, niſi quod Lectiones quas probat, ad alia feſtinus, haud ſatis ubique tueatur. An vero in emendando Salluſtio palmam reportet, ex eo conjicias, quod neque *Auſonius Popma*, qui appoſitis ad Fragmenta Auctorum locis unde deſumta erant; Noſtrum ad fratris ſui exemplaria exegerat *Franek.* CIↃIↃCXIX. neque *Cl. Gronovius*, qui, peracta CIↃIↃCLXV. cenſura, idem vas incruſtaverat, ſatis dignum operae pretium feciſſe viſi ſunt. Hactenus Salluſtianae dictionis Conditores ſtylo perſecuti ſumus, non quidem ea gratia ut inter illos nomen profiterer meum, ſed ut exinde liqueret, eſſe pauca, quae Patrum induſtria nobis in eadem palaeſtra certantibus reliqua fecerit; ne a me fortaſſe qui tantum ab illis do-

Digitized by Google

doctrina, & ope libraria, quantum aetatis intervallo ſim inferior, majora quam par eſſet exſpectarentur. Quae vero in *Salluſtio* recudendo apud animum meum propoſui, ea hujuſmodi ſunt. Primo nimirum, ut ejus contextus quam emendatiſſime ad iſtius Editionis fidem repraeſentarem, in qua, adhibitis optimis exemplaribus, Cenſor quam minimum ingenio ſuo permiſiſſet; eoque nomine mihi ante omnes *Gruteriana* ſe probavit. Ad eam ergo ſcripturarum diverſitates expendimus. Non quod illam ubique purum putum *Salluſtium* exhibere duxerim, ſed ne *Popmae* aut *Rutgeri* editionem, ejuſve traducem *Pariſienſem*, cujus praeter indicem nihil umquam Doctus laudavit, ne denique *Hackianam*, indignam *Gronoviano* nomine ſequendo, meras hominum Opiniones pro MSS. auctoritate incauto Lectori propinarem. Sciebam aliquos nimis intemperanter ingenio ſuo uſos in corrigendo, aliorum e contra mentes tantam ſuperſtitionem occupaſſe, ut multo patientius librariorum quam Editoris judicia ferant; neque aliter in Conjectantes exardeſcere, quam ſi arma adverſum Deos Penates, & nomen Latinum ſumſiſſent. Ne illorum tempeſtatem ſubirem, pauca in *Notis*, in *Textu* quam pauciſſima mihi permiſi. Proxima erat cura, ut, loco Notarum, quas nullo judicio ex *Bocharto*, Geographiae, & Antiquitatum Scriptoribus plena manu conjecerat Servus *Hackianus*, aut ἀπροσδιονύσως ſcripſerat; *Gruteri*, aliorumque, maxume ſi *Varia Lectione*, aut *Conjectura* commendarentur, ſuo quaeque ordine comparerent. Hae, quod praecipuarum mutationum Hiſtoriam contineant, omniumque *Editionum* quaſi *Epitoma* ſint, fere integrae, & Auctorum verbis habentur; excepto, ubi nos idem ſuſius tractamus, illoſve errantes, quod non raro accidit, in viam revocamus. Poſt *Julium Exſuperantium*, & *Latronem Porcium*, de quibus, quod opera noſtra non multum emendatiores prodeant, nihil attinet dicere; ſequuntur *Fragmenta Hiſtoricorum vett.* quae poſt *Riccobonum*, & *Anton. Auguſtinum* collegerat *A. Popma*, multo maxume quam antehac emendatius excuſa. Notas *Auſonii* (quibus noſtrae paſſim interſparſae) cuilibet paginae ſubjectas habes; quae a Graecis depromta ſunt, ea jam Graece damus; *Catonis* omnia, ex hoc, alioque *Popmae* libro huc adducuntur, propterea quod Illum ex omnibus unum maximi facit *Salluſtius*. Sunt qui conſilium noſtrum hac in parte reprehendunt, neque cui inſerviant uſui haec, & hujuſmodi ramenta ſatis ſe intelligere profitentur. At ipſe item neſcio, quem in finem iſti animum ad legendum appellunt? ſi ut Latine ſcribant; ut Hujus indolem intimis percipiant ſenſibus; Eorum quos ſtylo expreſſerit reliquias ne ſtatim pro nihilo habeant; neu

Digitized by Google

neu quos *Critici* veteres ob Hiſtoriam quandam reconditam, ob Ritum aliquem remotiorem, Conſtructionem inſolitam cum laude citaverint, eorum collecta Monumenta criminentur. Quin potius crebro ſecum ipſi revolvant, quantum *Virgilio* lucis, vel unius *Ennii* λείψανα infundant; quantae verborum amoenitates in hoc tanto Scriptorum diſpendio nos fugerent, ni ſupereſſet *Lucretius*. Verum, ut poſtrema ingenia, (& quorum nemo non omnes *Scaligeros*, *Caſaubonos*, *Lambinos*, *Salmaſios*, unico *S. Delphini* Litteratore facile mutaverit) aliquo modo demereamur, Indices damus; unum Auctorum, quos obiter emendare aggreſſi ſumus, alterum vero Gloſſarum, & Formularum; quem a nobis, officium ſervile dedignantibus, ſumma extorſit animi pertinacia. Praemiſſa eſt, nunc primum, toti Operi *Salluſtii* Vita, quam luculentiſſimo dicendi genere, & doctrina abundanti conſcripſit, mihique peramice dono dedit V. Cl. *Joannes Clericus*. Caetera mea ſubſidia ut paucis exſequar; Codices typis excuſos *Venetiis*, hunc CIↃCCCCLXX. omnibus *Gruterianis* annis duobus priorem, illum CIↃCCCCLXXVIII. mecum communicavit *Rev. Pater*, *Joannes Morus Elienſis Epiſcopus*, bonis Artibus promovendis natus. Qui, dum alii Theſauros litterarios fere cum blattis & tineis dividunt, opes ſuas ultro recludit; ita nempe in illos jus privatum exercens, ut interea publici juris eſſe videantur. Tres deinde impreſſos in *Bib. R. Societatis* inſpexi, primum per *Rubeum* excuſum *Venetiis* CIↃCCCCXC. forma majori; ex reliquis, primore pagina defectis, alterum *Lugduni* editum CIↃCCCCXCVI. ſuadent characteres *Gothici*. Vidi praeterea, *Badianum Pariſ.* CIↃIↃIV. *Baſileenſem* CIↃIↃLXIV. *Carrionis* etiam *Antwerp.* CIↃIↃLXXIX. *Gruteri* Francof. MDCVII. Denique, *A. Popmae* Editionem *Franek.* MDCXIX. manu ſubinde notatum *J. Pricaei* mihi permiſit Vir. Doct. & de Studioſis omnibus praeclare meritus *J. Laughton* B. Pub. *Cantabr.* Praefectus. De MSS. ne deſponderem animum primus effecit Rev. *Joannes Poſtletbwayt* Gymnaſii *Paulini* Rector digniſſimus, qui *Salluſtium* in membrana pulchre, ſed recenter exaratum, permiſſu *Reverendiſſ. P. Thomae Archiepiſcopi Cantuarienſis*, ex Bibliotheca *D. Martini* apud *Londinenſes* inopinato obtulit. Alium haud paullo vetuſtiorem, litteris exaratum minuſculis, & mala manu interpolatum, ſuppeditavit *Bib. Publica*. Tertii, & quidem optimae notae, olim Monachorum *Burienſium*, copiam fecerunt Eruditi *Pembrochienſes*. Duos poſtea, pares illi bonitate, a V. Cl. *Hen. Hadriano a Marck*, in gratiam meam impetravit *Hadrianus Relandus*, in *Academia Trajectenſi* Lingg. Orientalium *Profeſſor* celeberrimus. Neque

Digitized by Google

que hoc tam inſigni beneficio devinxiſſe contentus, nobiliſſ. *Koblium* perpulit, ut libros ſuos cum pluribus MSS. *Romae* & alibi commiſſos, noſtrae fidei concrederet. Haud *alias* umquam plus *mihi* ſperare licuit. Ecce autem ex improviſo mors ipſius *Koblii*: ictu ſanguinis extinctus eſt, & una fortunarum ejus obitus, eas forenſe funus merſerat, omnia intercipiunt: *& nubibus irrita donant*. Putavi me defunctum infortunio; ſed non adeo felix eſſe potui, ut ſimplici vulnere affectus, cum fortuna deciderem. Nam, ex ſeptem Codicibus *Guelferbytanis* quorum dederat *Cl. Leibnitius*, ne uno quidem eorum frui licuit. Damnum tamen, quod in hiſce factum eſt, ſi non reſarciant, magnopere ſublevabunt ſex MSS. *Oxonienſium* ſcripturae variantes, quibus haud ita pridem ad oram *Pariſienſis* adpictis, Editionem noſtram auctam eſſe voluit *J. Hudſonus* S. T. P. Bibilothecae *Bodlejanae Proto-Bibliothecarius;* cujus ingenium atque eruditionem plurima *Graecae Linguae* monumenta ab illo nitidiſſime, & fideliter edita teſtantur. Ad hoc *Arondelianus*, quem in Bib. *Soc. Regiae* excuſſimus. Liber iſte optimis quibuſque proximus, olim *Bilibaldi Pirkheymeri* fuit, Senatoris *Norimbergenſis*, & *Eraſmi* familiaris. Poſtremo, Regius *Arondeliano* praeſtantior, cujus uſuram benigne praebuit Vir in omni litterarum genere maximus, &, *cujus ſe pectore cuncta vetuſtas Condidit, & major collectis viribus exit, R. Bentlejus C. Trin.* apud nos *Magiſter*, & *Bibliothecarius Regius*. De caeteris interim codicibus, quos paſſim in notis adhibemus, propter numerum (octoginta fere ſunt,) ſilere melius, quam parum dicere; & ne nimis jam loquaces Catalogos pertexamus, inſtituti ratio, librique immodice creſcentis moles prohibent. Quod ad Notas attinet; in iis ſcripturam *Gruterianam*, a *Popma*, *Benio*, *Rutgero*, aliiſque improbatam, ex MSS. Patribus, & omne genus Auctoribus *Salluſtianae* dictionis aemulis non raro vindicavimus. Ejus rei exempla ab locis infra memoratis, ſi forte non vacat plura legere, petenda ſunt. (*a*) Si in auctoritatibus quandoque nimii videamur, ſcias Lector, & ipſas alibi ſollicitatas a librariis, quorum a petitionibus optime *defendit numerus*; tum ejuſmodi fere eſſe quae in Lexicis fruſtra quaeras. Ubi compertum eſt, Auctorem aevi ſequioris evidenter Noſtrum παρωδεῖν, ibi lectiones variantes non ſine fructu appoſuimus. (*b*) Neque antiquiores, *Graecos* potiſſimum, a quorum fon-

(*a*) P. 11. not 3. pag. 137. not. 1. pag. 64. not. 10. pag. 50[illegible] 4. Addend. 11. 18. &, 1. 8. 1. 10. (*b*) Pag. 7. not. 1. pag. 170. not. 2. pag. 174. no[illegible] 2. pag. 243. not. 1. pag 345. not. 5. pag. 348. not. 4.

Digitized by Google

fonte multa derivaſſe *Salluſtium* in propatulo eſt, neglekimus. Neque id fruſtra; nam illi, uno & altero excepto, contra ac Noſter, ſcatere verbis, & quaſi diffluere ſermonis copia ſolent; unde ſaepe numero fit, ut ſenſa ejus, preſſiora licet, aperias, ſententiaſque confragoſas, & ante expectatum cadentes aliquanto rectius componas. (*a*) Quod de integris ſententiis dixi, idem etiam de loquendi Formulis, verbiſque ſolitariis dictum velim; quae ſaepe allatis *Graecis* multo clarius elucent. (*b*) Nonnulla eo propoſito adduximus, ut inde conſtaret, quomodo antiqui locum aliquem ſubdifficilem interpungendum cenſuerint. (*c*) Alia tantum ornatus gratia, atque ut haberet quibuſcum in ſimili materia commiſſus emineret *Salluſtius*, animoſque juvenum, ad imitandum accenderet. (*d*) In *Moralibus* etiam ad quae, velut manu ducit, homo *ignava opera & philoſopha ſententia*, quaedam nobis, contra morem, permiſimus; tum ut recte dicta primis Auctoribus reſtituerentur, tum ut harum rerum ſtudioſis eſſent, unde otium oblectarent. (*e*) *Variantium Lectionum* ſylvam, non interpoſito judicio exhibere, quid aliud eſt, quam corrigendi onus Lectoris cervicibus imponere; rogare Illum, cui prodeſſe debueras. Atque, ut *Judex* ille dici nequit, qui de *Controverſiis* cognoſcit, neque ſtatuit, ſic neque *Criticus* eſt vocandus, qui enumeratis anxie ſcripturae diverſitatibus, eligendi facultatem, qua minus poteſt polletque, Lectoris arbitrio permittit. Habes ergo Cenſoris partes a nobis ubique ſtudioſe peractas, una cum rationibus quibus ſe noſtra ſententia tuetur. Non ita tamen ut exſpectes argumenta magno verborum ambitu concepta, & quaſi manu facta, id quod lectionis inopia fere fit. Noſtra, pro Auctoris genio plerumque brevia, ſubſtricta, verbis aliorum quam noſtris, tecte innuere, quam ambitioſe concludere maluerunt. Saepius itaque uno alterove teſtimonio ſcrupulum exemtum, (*f*) Doctum erroris convictum, (*g*) Noſtrum contra Codices firmatum, (*h*) verba quae propritim adhibet, atque ἐκ τ͂ ἅπαξ λεγομένων illuſtrata reperies, quae alioqui frigidis nempe ratiunculis, aut ventoſi ingenii viribus fruſtra explicaturum quemquam ſperaveris. (*i*) Interea non eo uſque Geographiae (*k*), Anti-

(*a*) Pag. 12. not. 2. p. 233. not. 4. p. 326. not. 1. p. 350. not. 1. p. 397. not. 3. (*b*) Pag. 79. N. 3. Addend. I. 8. X. 20. II. 8. III. 15. VI. 5. X. 16. pag. 189. 4. 290. 5. (*c*) Pag. 6. not. 1. pag. 512. not. 4. (*d*) Pag. 190. not. 1. pag. 21. not. 2. (*e*) Pag. 225. not. 1. p. 226. not. 3. p. 450. not. 2. p. 463. not. 2. Addend. I. 12. (*f*) Pag. 69. 3. 128. 3. 201. 5. 325. 4. (*g*) Jug. cap. 30. pag. 236. 3. 267. 1. (*h*) Pag. 192. not. 2. 273. 2. 325. 4. 370. 2. 377. 3. (*i*) Pag. 76. 1. 501. 2. (*k*) Pag. 196. 2. 258. 2. 280. 1. 250. 3.

Digitized by Google

Antiquitatum, (*a*) Hiſtoriae (*b*), obliti, quin & hiſce rebus noſmet immiſceamus. Unum eſt, in quo a propoſita ſeveritate aliquantiſper ceſſi; partim in tuam gratiam, quo te facilius exorari patiare; deinde ut hujus Academiae MSS. a Peregrinantibus fere praetermiſſos, Orbi literato, quantum in me erat, oſtentarem. Nolui ſcilicet Auctorem ullum a me in *Salluſtii* medelam adductum, ipſum interea male ſanum emittere. Hinc extra provinciam non ſemel egreſſi ſumus (*c*), quod nobis ſine fraude licere, praeſertim cum ea re praebuerimus latiſſimam culpandi aream, nulli dubitamus. Reliquum eſt, ut ſi qua turbata nec ſuo loco poſita invenias, abſentiae noſtrae imputare velis, & illis Crucibus, qui me tua cauſſa nimis diu exercitum habuerunt. VALE.

(*a*) Pag. 60. 2. pag. 209. 3. 252. 4. Addend. I. 15. IV. 8. VI. 43. (*b*) Addend. II. 7. III. 13. (*c*) 16. 5. 48. 2. 77. 2. 133. 2. 294. 3. 435. 1. 447. 5. 483. 4.

VI.

VITA SALLUSTII

EX

PETRO CRINITO

DE

HISTORICIS

AC

ORATORIBUS LATINIS.

C CRISPUS SALLUSTIUS Amiterni natus traditur in agro Sabino, quo anno Athenienſium urbs a L. Sulla devicta, atque vaſtata eſt, ut Romani annales referunt, ex nobili Salluſtiorum familia ortus eſt, quae diu in ſecundo ordine dignitatem ſervavit. idem in urbe educatus creditur, & a teneris annis operam, ac ſtudium impendiſſe optimis diſciplinis. ſed cum in ea tempora incidiſſet, quibus corrupti civium mores variis partibus, atque factionibus forent, neque virtuti praemia, aut bonis ingeniis adeſſent, in tam depravata civitate, quod idem Salluſtius fatetur, victum ejus ingenium voluptatibus, facile ſuccubuit. itaque cum ad Rempublicam pro aetate ſoret delatus, propter civium improbitatem & factiones, multa adverſa pertulit. nam tum praecipue Sullanis partibus infecta civitas aeſtuabat. Conſtat ex veterum commentariis, Salluſtium ipſum ingenio fuiſſe acri, & in ſtudiis literarum accurato, tum maxime in ſcribenda Hiſtoria. Praeceptorem habuit inter alios Ateium Praetextatum, qui Philologum ſe appellavit, & ab eo edoctus eſt de ratione recte ſcribendi, ut a Suetonio Tranquillo traditur, qui & Aſinium quoque Pollionem ſcribit ab eodem Praetextato eruditum, atque inſtructum: maxime autem M. Catonis ſtudioſus fuit: ex cujus commen-

Digitized by Google

mentariis verba excerpſit, & velut breviarium ad uſum proprium habuit: quod Octavius quoque Auguſtus in epiſtola ad M. Antonium refert, in qua ipſum Antonium, ſeu inſanientem increpat, quod ea ſcribere vellet, quae mirentur potius homines, quam quae intelligant. Sed interim ad Salluſtii commentarios. Hiſtoriam compoſuit de L. Catilinae conjuratione contra R. Senatum, & item de bello Jugurthae, qui Numidiae rex factus, diu contra Romanos ſtrenue rem geſſit. Hiſtoriam praeterea de Romanorum geſtis, ut de Mario, & Sulla, nec non de Pompejo contra regem Mithridatem: quod opus libris aliquot a Salluſtio abſolutum traditur, & adhuc ſuperſunt quaedam, veluti abſolutiſſimi operis reliquiae, in quibus Salluſtii diligentia in hiſtoria deſcribenda, atque gravitas appareat In parte operis de rebus Punicis, tanto animi ſtudio incubuit, ut a quibuſdam ſcriptum ſit, eum regionem adiiſſe, ac maxima ſolertia perluſtraſſe, quo majore fide atque officio veritatem exploraret. Avienus certe Rufus plurimum Salluſtii diligentiam, atque ſtudium commendavit: ſed & Gellius, vir Romanus, qui veterum eruditionis Ariſtarchus habebatur, ita de Salluſtii oratione diſſerit: *Elegantia*, inquit, *Salluſtii, verborumque facundia, & novandi ſtudium, cum multa prorſus invidia fuit, plures non mediocri ingenio viri conati ſunt reprehendere pleraque, & obtrectare, in quibus plura inſcite, aut maligne vellicant.* quin & hunc proprietatis ſervantiſſimum vocat. Titus autem Livius tam iniquus Salluſtio fuit, ſicuti ab Annaeo Seneca ſcribitur, ut quaedam ex Hiſtoria Thucydidis tranſlata, & eleganter aſſumta, velut depravata, & corrupta illi objecerit, idque ipſum non in Thucydidis gratiam effecit, ut Arellius Fuſcus dicebat, verum putavit ſe facilius Salluſtium vincere, ſi prius Thucydidem ipſum praeferret. Aſinius quoque Pollio librum ſcripſit, quo Salluſtii ſcripta reprehenderet, quod in iis nimia quadam affectatione antiquitatem ſequeretur. Fabius vero Quintilianus, vir maturo, & gravi judicio, aſſeruit, oratione Salluſtii, atque brevitate nihil fieri poſſe perfectius, praeſertim apud vacuas & eruditas aures, neque veritus eſt idem Fabius, Thucydidi, in ſcribenda Hiſtoria apud Graecos principi, Salluſtium ipſum opponere, ſicuti T. Livium Herodoto: quo factum eſt, ut cum plures voluerint dicendi genus Salluſtianum ſequi, minime ſint aſſecuti. eſt enim ejus oratio tam abſoluta, tam caſta, tam innocens, ut merito ab eruditis divina brevitas cenſeatur; nam & Arruntius, qui belli Punici Hiſtoriam ſcripſit, Salluſtio tantum conceſſit, ut ejus orationem maximo ſtudio ſequeretur: quod alibi diximus. Nec illud ignoratur, con-

ſue-

Digitized by Google

ſueviſſe Salluſtium magno labore ac ſtudio ſcribere, ut nihil non abſolutum, atque perfectum videri poſſet, quod ex ipſa lectione facile colligitur. Amicos in primis doctrina, & ingenio nobiles, habuit, ut Cornelium Nepotem, Meſſalam, & Nigidium Figulum, qui periiſſe in exſilio traditur; Julium praeterea Caeſarem magno ſtudio dilexit, a quo etiam, ut creditur, dignitate praefecturae honeſtatus eſt. Illud item a Suetonio refertur, Lenaeum grammaticum, Pompeji libertum, ſatyras contra Salluſtium compoſuiſſe, eumque mordaci & virulento carmine laceraſſe, ut qui lurconem illum, popinonemque, & nebulonem, ac laſtaurum appellarit, tum vita ſcriptiſque monſtroſum, ac M. Catonis verborum furem ineruditiſſimum: quod ipſum non alia ratione a Lenaeo factum creditur, quam ut ſtudium ſuum, atque officium erga patronum Pompejum probaret: quem virum Salluſtius ore improbo, animo autem inverecundo eſſe ſcripſerat. itaque mirandum non eſt, ſi tam acerbe, atque ſatyrice libertus Lenaeus contra Salluſtium aciem ſtyli exacuit. Quantum odii, atque inimicitiae inter hunc & M. Ciceronem exſtiterit, notiſſimum eſt: quod utriuſque violentae, atque acerrimae orationes ita demonſtrant, ut neuter videri poſſit ſatis ſui rationem habuiſſe; dum alteri malediceret. Qua in re non ſunt multa referenda, cum ex Hieronymi, ac Fabii auctoritate conſtet, eos homines longe aberraſſe, qui confictas magis orationes ab aliis, quam a Salluſtio & Cicerone habitas crediderint. Et ſane tam corruptis moribus Salluſtius, ingenio tam proclivi ad luxum fuit, ut paternam domum, vivente adhuc patre, turpiſſima ratione venalem haberet, quod illi inter alia vitia a M. Cicerone exprobratur. Sed a Varrone etiam & Gellio traditum eſt, eundem fuiſſe in adulterio deprehenſum ab Annio Milone, loriſque caeſum, ac data pecunia dimiſſum; qua ratione factum eſt, ut M. Cicero appellare illum non dubitaverit, menſarum aſſeclam, cubiculorum pellicem & adulterum. Dignitates publicas geſſit, & quaeſturae, & tribunatus honorem aſſecutus eſt, ſed nulla quidem laude, aut commendatione, adeo lubidine magis, quam ratione, & publice & privatim vixit: nam & ad judicum ſubſellia abſtractus, fortuna extrema (ut inquit Cicero) ſtetit. Scribunt autem grammatici, ea de cauſa ſenatu ejectum fuiſſe a cenſoribus, quod ingenti libidine matronas conſectaretur. Illud quoque de Salluſtio relatum eſt, patrocinio & favore C. Caeſaris conſecutum fuiſſe praeturam Africae inferioris, ex qua dives factus, cum in Urbem rediret, pretioſiſſimos hortos in regione ad Malum Punicum comparavit, ac Tiburti villam, quae a Cicerone itidem

*** *** *** *

illi

Digitized by Google

illi objiciuntur. Neque deſunt, qui ſcribant Terentiam M. Ciceronis uxorem ab eo repudiatam, Salluſtio nupſiſſe, ac deinceps Meſſalae Corvino, viro in eloquentia clariſſimo: quod etiam ſuo loco ſcripſimus. Sciendum eſt, fuiſſe plures Salluſtios: nam & Cneus a M. Tullio celebratur, in Salluſtiorum familia inſignis, & M. Ciceroni, ac Cn. Pompejo maxime familiaris: quod ex iis epiſtolis colligitur, quas Cicero ad Pomponium Atticum ſcribit. qua in re imprudenter quidam decepti ſunt, cum Salluſtii Empedoclea ignorarent, ut alibi demonſtravi. Sunt, qui tradant, ad annum ſecundum & LX. eum vixiſſe, & in patria annis aliquot poſt obitum C. Caeſaris diem extremum obiiſſe: quod ex veterum commentariis colligitur. Illud praeterea de hoc ipſo Criſpo Romae circumlatum eſt, ut multi teſtantur:

Hic erit, ut perhibent doctorum corda virorum,
Criſpus Romana primus in Hiſtoria.

GE-

Digitized by Google

GERARDUS JOANNES VOSSIUS
IN
HISTORICIS LATINIS.

C. SALLUSTIUS CRISPUS *natus Olympiadis* CLXXIII. *an.* III. *quem ad annum Anonymus* ἐν Ὀλυμπιάδων ἀναγραφῇ *haec annotat:* Σύλλας τὰς Ἀθήνας ἐξεπολιόρκησε μηνὸς Ἀνθεστηριῶνος. Κρίσπος Σαλούστιος ἱστοριογράφος ἐγεννήθη. *Sylla Athenas expugnat ſecundo menſe hiberno. Criſpus Salluſtius Hiſtoricus naſcitur.* Is eſt annus Urbis conditae IↃCLXVIII. Ubi videmus, Graecos ſcribere Σαλούστιος. *Et ſane itidem in* MSS. *meis, & antiquioribus editionibus, vocatur* SALUSTIUS. *Sed ſcribendum* SALLUSTIUS *gemino* LL. *quomodo legitur in aliis* MSS. *& lapidibus. Marmor effoſſum juxta rudera Salluſtianae domus:*

M. AURELIUS PACORUS
ET M. COCCEJUS STRATOCLES
AEDITUI VENERIS HORTORUM
SALLUSTIANORUM BASEM CUM
PAIMENTO MARMORATO
DEANAE
D. D.

Neque aliter lapis alius, cujus vide ſis inſcriptionem apud Aldum de Orthographia. Natus autem eſt Amiterni in Sabinis, anno uno poſt natum Veronae Catullum, ut notat Euſebius ad annum MDCCCCXXXI: *quadriennio autem ante bellum obiit Actiacum, ut idem ſcribit ad annum* MDCCCCLXXX. *Doctiſſimus Hieronymus Wolfius putabat, nomen ejus ſimplici* L. *ſcribi oportere, quia vel a ſale ſit, vel ſalute. Sed* ἔτυμον *utrumque eſt incertum. Et cur non a ſale geminato* LL *aeque eſſe poſſit, ac ab eodem venit* ſallo, *unde* ſallitus, *pro ſalſo? Quare puto, non recedendum eſſe a libris antiquis, atque inſcriptionibus, in quibus* L *geminatur. Tribunus plebis erat, quo*

anno Clodius a Milone occiſus fuit, puta anno Iↄccii, quo Cn. Pompejus Magnus, compluribus menſibus conſul ſine collega fuit. Tribunatu eo, quem nulla cum laude geſſit, ut Ciceroni, ita & Miloni, infeſtus admodum erat: idque quia in Fauſtae, L. Sullae filiae, adulterio deprehenſus, virgis a Milone eſſet caeſus, nec niſi pecunia data dimiſſus. Nempe iſtud in cauſſa eſt, cur Clodianis ſemper ſtuduerit adverſus Milonem. Vide Pedianum, Gellium, Servium, Horatii interpretes. item orationem ſub Ciceronis nomine jam Auguſtaeo, vel Tiberii aevo, editam. Ex quibus etiam diſcimus, ob adulteria ac ſtupra ſenatu fuiſſe motum ab Appio Claudio Pulcro, & L. Calpurnio Piſone Caeſonio Coſſ. nempe anno Urbis Iↄcciii, ſive juxta alios Iↄcciv: quo conſules erant L. ÆEmilius Paullus & C. Claudius Marcellus. Ejus e Senatu ejectionis meminit & Dio lib. XL. Ac ne alium Salluſtium ſignari putes, clare ait id contigiſſe Σαλουστίῳ, τῷ τὴν ἱστορίαν συγγράψαντι. Eo anno Milo jam exulabat: unde conſequitur, quod a Milone Tribuno pl. virgis caeſum dicebamus, id antea contigiſſe; non eopſe anno, ut vir eruditus putabat. Etiam diſcimus iiſdem ex ſcriptoribus, a C. Julio Caeſare, rerum potito, dignitatem Senatoriam recuperaſſe, quaeſtoremque factum, & poſtea etiam praeturam obtinuiſſe. Praeturae mentionem quoque invenio apud Hirtium pene initio libri de bello Africano: Item C. Salluſtium Criſpum praetorem ad Cercinam inſulam verſus, quam adverſarii tenebant, cum parte navium ire jubet; quod ibi magnum numerum frumenti eſſe audiebat. Item apud Dionem lib. XLII. de hoc ipſo legas: Στρατηγὸς γὰρ ἐπὶ τῷ τὴν βουλὴν ἀναλαβεῖν ἀπεδέδεικτο. Narrat ibidem, ut cum in Campania Caeſaris milites, quos in Africam praemittere ſtatuerat, ſeditionem concitaſſent, ac Salluſtius praetor Romam contenderet, quo Caeſarem hujus rei faceret certiorem, propemodum fuerit occiſus a compluribus militum, qui eum inſequebantur, nec cuiquam parcebant, imo duos etiam ſenatores occiderant. Apud eundem lib. XLIII. refertur, ut Caeſar Numidiae praefecerit Salluſtium; ille autem provinciam expilaverit: ac a Caeſare quidem fuerit abſolutus; ſed infamiam non effugerit; quod qui in Hiſtoria acerbus eſſet alienorum vitiorum caſtigator, turpiter ipſe in hoc munere ſe dediſſet. Ex hac autem praeda Numidica ita ditatus fuit, ut in Quirinali monte forum emeret, quod Salluſtii vocatur, ubi nunc aedes S. Suſannae: item hortos, qui hodieque Salluſtiani nominantur. Haec oſtendunt, vitam ejus laudari a nemine poſſe. Nempe omnis ejus gloria a praeclaris ſcriptis proficiſcitur. Sed vix ejus quicquam integre ad nos pervenit,

Digitized by Google

venit, praeter bellum Jugurthinum, & Catilinarium. Ita vulgo inſcribuntur. Sed poſterior genuina inſcriptio, DE CONJURATIONE CATILINARIA. *Teſtis Salluſtius ipſe bis verbis:* Igitur de Catilinae conjuratione, quam veriſſime potero, paucis abſolvam. *At ex nobili Hiſtoriarum opere, quo imprimis hiſtorici principis nomen meruit, nihil habemus praeter quatuor oratiunculas, epiſtolas duas, & lacera aliquot fragmenta, quae ex Grammaticis antiquis, atque aliis ſcriptoribus, collecta ſunt. Duae vero ad Caeſarem orationes, ut vocant, de Republica ordinanda, utrum Salluſtii ſint, non convenit inter eruditos. Carrio Salluſtio abjudicat: & pro illo eſt, quod veterum nemo, qui tantopere gaudent Salluſtium ad partes advocare, inde aliquid depromat. Diſſentit autem Douza, cui favent libri vett. & dictio ipſa, quae, quicquid dicat Carrio, plane Salluſtium redolet. Sin genuinae non ſint, negari tamen non poſſit, valde eſſe antiquas, & quidem Juliani, aut Auguſtaei aevi: ſaltem non infra Flavianum. Sed genuinas eſſe arbitror, non tamen ut orationes eſſe putem, ſed epiſtolas duntaxat. Nam poſterioris auctor bis ait, ſe illa ſcribere, ac diſertim litteras appellat. Planeque veriſimile eſt, miſſas eſſe ad Caeſarem, cum in Hiſpanias contra Petrejum & Afranium proficiſceretur: quemadmodum jamdudum Ciacconius obſervavit. Illa vero in Ciceronem oratio, etſi a Fabio quoque tanquam Salluſtii laudetur: tamen, quod res indicat, omnino eſt alicujus declamatoris: credo Porcii Latronis, vel alterius alicujus ex illis, quos nominat M. Seneca in Suaſoriis, & Controverſiis. Fidem ejus valde commendant antiqui. Nam* certiſſimus auctor *dicitur Vibio Sequeſtri de Fluminibus. Item Hieronymo libro de locis Hebraicis, & exinde Iſidoro lib.* XIII. *cap.* 21. *Adhaec* nobilitatae veritatis Hiſtoricus *nuncupatur ab Auguſtino lib.* I. *de Civitate Dei, cap.* 5. *Avienus etiam in deſcriptione orae maritimae, dicit omnia illius dicta eſſe* praejudicatae auctoritatis, *appellat quoque* expreſſorem efficacem ſtyli, & veritatis. *Objectant adverſus ea aliqui, quod, pravo loliginis ſucco, pleraque ad Ciceronis laudem pertinentia, quae apud alios legere ſit, praeterierit. Verum ea potius neglexiſſe ego arbitror, vel ut falſa, vel ut incerta plane, vel ut exigua ac minuta. Quod ad dictionem Salluſtii attinet, omnes antiqui judicant, brevem ac nervoſam eſſe, & Thucydideae aemulam. Sane ſcriptor eſt plane Atticus, qua laude Demoſtheni propior eſt, quam Cicero ipſe: ut bene cenſet Turnebus in Adverſariis ſuis. Sed ut Thucydidem non omnes probarunt, ita nec Salluſtii dictio omnibus probaba-*

batur. Nam Aſinius Pollio damnabat eam, tanquam obſcuram, & in tranſlationibus audacem: ut Tranquillus auctor eſt lib. de claris Grammaticis in Philologi vita. Imprimis vero reprehendi ſolet, quod antiqua verba ex Catonis Originibus excerperet: cujus rei meminere Auguſtus apud Tranquillum in ejuſce Caeſaris vita, idemque Tranquillus lib. de claris Grammaticis in vita Lenaei, & Fabius ex antiquo epigrammate lib. VIII. *cap.* 3. *Sed haec impedire non potuere, quo minus a Tacito (at quanto viro!)* rerum Romanarum florentiſſimus auctor *lib.* III. *Hiſtoriarum diceretur. Imo juxta Martialem lib.* XIV. Criſpus Romana primus in Hiſtoria *eſt. Auguſtino quoque lib. de Vita beata vocatur* electiſſimus penſator verborum. *Imo Graeci ipſi ejus Hiſtorias tanti fecere, ut eas verterit Zenobius, ſophiſta is, qui Romae docuit ſub Adriano Caeſare; quique epitomen proverbiorum Didymi, & Tarrhaei ſcripſit; ut teſtis eſt Suidas in* ζωΐδιος. *Atque inde eſt, quod Salluſtii quoque meminit Stephanus in* Ἄζιλις. *Utinam vero exſtaret Aſper Grammaticus, Salluſtii interpres, teſte Hieronymo. Quaedam ex eo citat Soſipater. Joannes Baptiſta Pius annotationum Poſteriorum cap.* LXXXIV. *citat* antiquum auctorem, qui vitam Salluſtii ſcribit. *Eum non vidi. Sed ſcio vitam Salluſtii e veteribus reliquiſſe Aſconium Pedianum: ut cognoſcere eſt ex Acrone ad Horat. Sat.* II. *lib.* I. 41. *E junioribus idem conati Pomponius Laetus, & Petrus Crinitus. Sed his fides habenda, quatenus veterum ſcrinia compilarunt. Cave autem cum Salluſtio hoc confundas Criſpum Salluſtium, ad quem in Odis ſcribit Horatius, Hiſtorici hujus ſororis filium, Auguſti amicum: de quo Seneca lib.* I. *de Clementia, & Tacitus lib.* I. & III. *Annal. A quo & metallum quoddam Salluſtianum eſſe dictum, Plinius auctor eſt lib.* XXXIV. *cap.* 2.

C. CRI-

C. CRISPI SALLUSTII
VITA.

AUCTORE

JOANNE CLERICO.

Bonorum Virorum timiditati, inconſtantiae, aut imprudentiae vix ignoſcere poſſumus, ſi quid aliquando moribus ſuis indignum, & ante actae Vitae minus conſentaneum protulerint. Sed multo magis iram noſtram movent improborum honeſti ſermones; quibus, ut nequitiam ſuam occultent, certiuſque noceant, uti ſolent; nihil enim ſceleratius, quam armis Virtutis uti, ut Vitium tuearis. Non puto autem quemquam pravae hujus ſimulationis labe magis infectum vixiſſe, quam celeberrimum Hiſtoricum C. CRISPUM SALLUSTIUM, ut liquebit ex ejus vita; quam ex Veteribus colligere ſtatui, ut quicumque eam legent, hoc exemplo intelligant non eſſe propterea exiſtimandum bonum quemquam fuiſſe, quod Virtutem calamo defenderit, niſi conſtet mores cum ſermonibus conſenſiſſe. Nemo certe elegantius & acrius in ſuae aetatis vitia, quam SALLUSTIUS, invectus eſt; nec quiſquam vitae minus ſeverae fuit.

Natus erat (*a*) Amiterni, in Sabinis, apud quos extant etiamnum antiquae ſeveritatis reliquiae, anno ab Urbe condita (*b*) DCLXIX. *L. Cornelio Cinna* III. & *Cn. Papirio Carbone Coſſ.* Hi Sullae infenſi bellum civile concitarunt, quod non deſiit, niſi poſtquam Sulla, triennio poſt, rerum potitus eſt. His annis, omnis generis flagitia in Italia commiſſa, ple-

(*a*) *Vide* Euſebium *in Chron. ad An.* MDCCCCXXXI. (*b*) A. C. LXXXV.

plebejaeque & nobiles familiae graviſſimas calamitates paſſae ſunt; unde intelligere licet miſerrimo ac flagitioſiſſimo aevo natum eſſe *Salluſtium*, & quo multo plura, quae vitaret, quam quae ſequeretur, videbat. Parentes tamen ejus inculpatae vitae fuiſſe credibile ſit, quod priſcus Declamator, qui nomine *Ciceronis* in *Salluſtium* invectus eſt, omniaque conquiſivit, quae in eum dici poſſent, nihil in fama, rumoribuſque ſubſequentis aetatis invenerit, quod iis exprobraret. Patrem certe *Salluſtii* ſe *praeterire* ait; *qui ſi*, inquit, *numquam in vita ſua peccaſſet, tamen majorem injuriam Reipublicae facere non potuiſſet, quam quod eum talem filium genuerat.* Subjicit, ſe *non exſequi ſi qua in pueritia peccaſſet Salluſtius, ne parentem ejus accuſare videretur, qui eo tempore ſummam ejus poteſtatem habuit.* Quae verba ſatis oſtendunt, probra nulla in Hiſtorici noſtri parentes tunc temporis jacta; neque enim iis vehemens Declamator pepercillet, ut *Salluſtii* nequitiam credibiliorem redderet.

Plebejam ejus familiam, non patriciam, ut nonnulli volunt, fuiſſe liquet, ex eo quod Tribunus Plebis fuerit; ac ſane ubique in nobiles invehitur, ac praeſertim in Hiſtoria Belli Jugurthini, & poſteriore Epiſtola ad C. Caeſarem *de Republica Ordinanda.*

A teneris annis excultam eloquentiam, & operam diligentem litteris a *Salluſtio* datam, ſatis oſtendunt ejus ſcripta; neque enim ita ſcribunt, qui ſerius ſe ſe ad litterarum ſtudia contulerunt. Ideo fidem ei minime detraxerim dicenti Epiſt. II. ad Caeſarem *poſtquam ſibi aetas, ingeniumque adoleviſſet, ſe haud ferme armis atque equis corpus exercuiſſe, ſed animum in litteris agitaſſe; &, quod natura firmius erat, ingenium in laboribus habuiſſe.* Sed & hoc diſerte teſtatur (*a*) *Suetonius*; Praeceptorem enim ejus fuiſſe docet Attejum praetextatum, nobilem Grammaticum Latinum, qui ſe *Philologum* vocavit, & qui *Salluſtium* familiariſſime coluit. Vix tamen videtur, more aliorum, cauſas actitaſſe, ut gratiam ac famam ſibi actionibus forenſibus compararet. Nulla certe memoria ejus rei, apud Veteres; nec *Cicero*, qui tot aequalium ſuorum, qui operam ſuam vendiderunt in foro, meminit, *C. Criſpi Salluſtii* mentionem ullam uſquam fecit. Si quis ſilentii cauſam fuiſſe inimicitiam, quae inter eos fuit, ſuſpicetur; doceat cur *Cicero* ejus ſaltem obiter non meminerit, ut vituperaret. Ac ſane genus eloquentiae Salluſtianae minus aptum foro fuit; aptiſſimum Hiſtoriae, quae ab otioſis legitur. Quare (*b*) *Quintilianus*, vitari

(*a*) *In lib. de Illuſtribus Grammaticis cap.* 10. (*b*) *Lib.* IV. *cap.* 2.

tari oportere judicat in cauſis agendis illam Salluſtianam (quamquam in ipſo virtutis locum obtinet) brevitatem, & abruptum ſermonis genus, quod otioſum fortaſſe lectorem minus fallit, audientem tranſvolat.

Declamator, (*a*) quem dixi, turpiſſimam adoleſcentiam *Salluſtio* exprobrat, nefandarumque voluptatum amorem objicit; quae criminationes, ut falſae eſſe poſſunt, non omnino incredibiles ob ſequuta flagitia videntur. *Domum paternam*, ſi accuſatori credimus, *vivo patre*, *turpiſſime venalem habuit*, *ac vendidit;* morique coegit ex moerore patrem, quo nondum mortuo, jam pro herede omnia gerebat. Nec aetatis tirocinio lapſus, poſtea ſe correxit, ſed abiit in ſodalitium Sacrilegi neſcio cujus Nigidiani; bis accuſatus eſt, apud Judices, bis abſolutus; verum ita ut non innocens eſſe, ſed Judices pejeraſſe viderentur.

Cum ad capeſſendos Reipublicae honores contenderet, (*b*) Quaeſturam eſt conſequutus, quam ſi petiit legitimo anno, hoc eſt, vigeſimo quinto, Quaeſtor fuit A. U. C. (*c*) DCXCIV. Quinto Caecilio Metello Celere & L. Afranio Coſſ. Alioſne honores ambiverit, an difficultatibus deterritus ad privatam vitam, iis miſſis, conceſſerit, non ſatis liquet. Ab hoc certe tempore nullos honores, ad Tribunatum uſque Plebis, geſſit. In ipſo adoleſcentiae ardore, videtur ea admiſiſſe, quae aeternam nomini ejus infamiam inuſſerunt. (*d*) *M. Varro* Scriptor graviſſimus, in libro quem inſcripſerat *Pius*, aut *de Pace*, *C. Salluſtium* in adulterio deprehenſum cum Fauſta, Sullae filia, a Milone ejus viro loris bene caeſum, &, cum pecuniam dediſſet, dimiſſum fuiſſe prodidit.

Attamen A. U. C. DCCII. (*e*) Tribunatum Plebis adeptus eſt, tempore quo uſque adeo turbata erat Reſpublica, ut eo deventum ſit, ut Cn. Pompejus Magnus Conſul, ſine collega, crearetur. Cum autem paullo ante T. Annius Milo P. Clodium occidiſſet, Pompejuſque legem de vi tuliſſet, qua inſtituebatur quaeſtio de ea caede; ulciſcendi occaſionem nactus *Salluſtius*, ſibi non defuit. Cum duobus aliis Tribunis Plebis inimiciſſimas conciones, ut ſcribit *Aſconius Pedianus* in *Ciceronis* Milonianam, de Milone habuit, invidioſas etiam de Cicero-

(*a*) *Cap.* 5. (*b*) *Ibidem.* (*c*) A. C. LX. (*d*) *Apud Aul. Gellium* Lib. XVII. cap. 18. *Vide & veterem Scholiaſten* Horatii *ad Sat.* II. *Lib.* I. (*e*) A. C. N. LII.

Digitized by Google

cerone, quod Milonem ſummo ſtudio defenderet; eratque maxima pars multitudinis infenſa non ſolum Miloni, ſed ipſi etiam, propter inviſum patrocinium, Ciceroni. Poſtea tamen cum de accuſandi ſtudio multum remiſiſſet *Salluſtius*, in ſuſpicione fuit in gratiam rediiſſe cum Milone & Cicerone.

Crediderim, hiſce temporibus, ſcriptam fuiſſe Hiſtoriam Catilinariae Conjurationis; cum *Salluſtius*, exacto Tribunatus tempore, privatus ageret, nec Ciceroni eſſet infenſus; rem enim ita narrat, ut ea lecta Hiſtoria, nemo non acta Ciceronis ſit probaturus. Forte & bellum Jugurthinum, & Civilia, quae id inſequuta ſunt, aliaque cum iis connexa, eodem illo tempore conſcripſit, aut aliquanto poſterius. Certe non ſunt ea ſcripta hominis adoleſcentis, teſtaturque ipſe, initio conjurationis Catilinariae, ſe tum demum Hiſtoriam aggreſſum ſcribere, (*a*) *ubi animus ex multis miſeriis atque periculis requievit*, & *ſibi reliquam aetatem a Republica procul habendam decrevit*; quod vix ante Tribunatum, quem anno aetatis XLI. geſſit, fieri potuit. Tum vero ſtatuit *res geſtas Populi Romani carptim* (ſic ipſe loquitur) *ut quaeque memoria digna viderentur perſcribere*; *eo magis quod ei a ſpe, metu, partibus Reipublicae animus liber erat.* Haec ſunt verba hominis honores nullos amplius ſperantis, aut certe ambitionem egregie diſſimulantis. At nec ante diſſimularat honorum cupiditatem; nec poſtea, rerum potiente Caeſare, eorum contemtum prae ſe tulit.

Itaque ante omnia Catilinariam conjurationem, quae contigerat anno ejus vitae XXX, ac proinde cujus teſtis fuerat, ſcribere undecim circiter poſt annis aggreſſus eſt, ſi calculos recte ponimus. Tum Jugurthinum bellum, quod diu ante quam naſceretur, & Civile, quod eo puero geſtum eſt, conſcripſit. Periit poſtremum Opus, ſi fragmenta quaedam excipias, quae tamen ſat ampla ad nos pervenerunt, ut ex iis intelligere poſſimus, non minus accurate ac cetera perſcriptum fuiſſe. (*b*) Sed mihi videor ex loco *Auſonii* poſſe colligere tempora, quorum Hiſtoriam ſcripſerat *Salluſtius*, in iis libris qui perierunt. *Auſonius* in Idyllio XXXII, ad Nepotem, docet puerum, quos libros legere eum oporteat, & quos ipſe, in gratiam ejus in manum iterum ſumere ſit paratus. Itaque memorato *Terentio*, ſic loquitur de *Salluſtii* libris:

Jam

(*a*) Cap. 3. (*b*) *Suetonius de Ill. Gramm.* cap. 10.

Digitized by Google

S A L L U S T I I.

Jam facinus, Catilina, *tuum;* Lepidique tumultum,
Ab Lepido, *&* Catulo; *jam res & tempora Romae*
Orſus, bis ſenos ſeriem connecto per annos.
Jam lege civili miſſum Mavorte duellum,
Movit quod ſocio Sertorius *exſul Ibero.*

Haec ſunt omnia opera *Salluſtii*, excepto bello Jugurthino, quod cur omiſerit *Auſonius*, non intelligo. Forte aliquot verſus vetuſtate interciderunt. I. Occurrit bellum Catilinarium, de quo nihil neceſſe eſt dicere. II. Hiſtoria tumultus excitati a *Marco AEmilio Lepido*, anno Urbis Conditae DCLXXXVII. poſtquam anno ſuperiori Conſul fuiſſet: Is tumultus a Pompejo & Catulo oppreſſus eſt, eodem anno. III. Inde *Salluſtius* ſcripſerat Hiſtoriam rerum in Republica Romana per duodecim annos geſtarum, ante Lepidi tumultum; quorum duodecim annorum initium fecerim circiter ab anno U. C. DCLXIII, quo bellum Marſicum inchoatum, ab eo enim tempore, uſque ad extremam Dictaturam Sullae, duodecim circiter anni fluxerunt. Multa autem inveniuntur fragmenta *Salluſtii*, ex quibus liquet eum res a Sulla geſtas ſcripſiſſe; quae ea temporis intercapedine continentur. IV. Bellum ſcripſerat Sertorianum, quod coeperat ſub finem vitae Sullae, proximeque duodecim annos memoratos conſequebatur; Metellus enim in Hiſpaniam contra Sertorium miſſus eſt anno U. C. DCLXXIV. qui duodecim illorum annorum ultimus fuit. Si ea Hiſtoria ad receptas uſque Hiſpanias pertexta eſt, quod credibile videtur, pertinuit ad annum DCLXXXI. nam eo demum anno, occiſis Sertorio & Perperna, pacatae ſunt Hiſpaniae.

Hinc videmus quamvis *Salluſtius* carptim ſcripſiſſet Hiſtoriam Romanam, nec continua temporum ſerie lucubrationes ſuas edidiſſet, ex tribus poſtremo memoratis operibus potuiſſe contexi circiter octodecim annorum Hiſtoriam; quae utinam ſane exſtaret! Fragmenta enim ejus ſitim noſtram excitant, non reſtinguunt. Hi autem libri, quamvis ab auctore eo ordine, quem memorat *Auſonius*, editi, videntur poſtea a Grammaticis in ordinem quemdam redacti, ut ex tribus operibus una conflaretur Hiſtoria, Librique ejus perpetuo ordine a primo ad ultimum decurrerent, commodiuſque ad teſtimonium citarentur. *Aſinius Pollio*, in libro quo *Salluſtii* ſcripta reprehenderat, ut nimia priſcorum

verborum adfectatione oblita, tradebat, *In eam rem adjutorium ei feciſſe maxime quemdam Atteium Praetextatum, nobilem Grammaticum Latinum, declamantium deinde adjutorem atque praeceptorem.* Ab hoc ajebat *Salluſtium, Hiſtoriam ſcribere aggreſſum, breviario rerum omnium Romanarum, ex quibus quas vellet eligeret, inſtructum fuiſſe, antiquaque ei verba & figuras ſolitum eum eſſe colligere.* Videtur Grammaticus non ignobilis ea in re ingenio ac voluntati *Salluſtii* gratificatus eſſe, potius quam ſuum ipſius judicium ſequutus; nam in praeceptis Rhetoricis ad Aſinium Pollionem, ei *nihil aliud ſuadebat*, ut prodidit Suetonius, *quam ut noto, civilique & proprio Sermone uteretur, vitaretque maxime obſcuritatem & audaciam in translationibus.* Credibile eſt *Salluſtium* ea re gravitatem ſtyli captaſſe, & priſcorum illorum Romanorum ſermonem imitatum, quorum moribus erat diſſimillimus, ut flagitioſae vitae maculas elueret, perſuaderetque iis, quibus ſatis notus non erat, falſa eſſe omnia, quae de illo minus honeſta jactabantur.

Verum hae artes belle homini non ceſſerunt, nam anno (*a*) U. C. DCCIV. Coſſ. L. AEmilio Paulo & C. Claudio Marcello, Appius Claudius Pulcher Cenſor, non repugnante Collega L. Calpurnio Piſone, omnes libertinos, ut docet *Dio* Lib. XL. multos etiam nobilium, atque inter eos *Criſpum Salluſtium*, qui Hiſtoriam conſcripſit, Senatu ejecit. Quod factum, ſi veteribus (*b*) Grammaticis credimus, propter adulteria; dicitur enim ab iis *Saluſtius tanto ardore inſaniviſſe in libertinas, quanto moechus in matronas, quod cum illi in Senatu a Cenſoribus objectum eſſet, reſpondit ſe non matronarum, ſed libertinarum ſectatorem eſſe. Quare ex Senatu*, inquiunt, *ejectus eſt.* Hoc quoque ei exprobrat perſonatus ille (*c*) *Cicero*, qui Declamatione in ejus mores invectus eſt. Idem nos docet, poſtquam Cenſores Senatum, more majorum legiſſent, nuſquam conſpectum eſſe *Salluſtium* Romae, ſuſpicaturque tum ſe *conjeciſſe in ea caſtra, quo omnis ſentina Reipublicae confluxerat;* hoc eſt, in Galliam ad Caeſarem ſe contuliſſe. Non minoribus (*d*) conviciis eum exagitavit *Lenaeus*, Pompeji Magni libertus, ex amore erga patroni memoriam, quem

(*a*) *A. Chr. N. L.* (*b*) *Schol. in* Sat. II. *lib.* I. Horatii. (*c*) *Cap.* 5. & 6. (*d*) Suetonius *de illuſtr. Gramm.* cap. 15.

Digitized by Google

quem *Salluſtius* ſcripſerat *oris probi*, *animo inverecundo fuiſſe.* Ideo Lenaeus poſtea Hiſtoricum noſtrum *acerbiſſima Satira*, ut docet Suetonius, *laceravit*, laſtaurum & lurconem & nebulonem popinonemque *appellans*, & vita ſcriptiſque monſtroſum, *praeterea* priſcorum, Catoniſque verborum ineruditiſſimum furem. Qua ex occaſione, ſic de Pompejo ſcripſiſſet *Salluſtius*, poſt interitum ejus Hiſtoriae, conjicere non poſſumus; at conſtat Caeſarianis partibus e Senatu expulſum faviſſe.

Certe poſteaquam Reſpublica armis oppreſſa eſt, anno ſequente, (*a*) U. C. DCCV. C. Claudio Marcello & L. Cornelio Lentulo Coſſ. a Caeſare (*b*) eſt in Senatum reductus; Quaeſtura iterum accepta, ut honeſtius in ampliſſimum ordinem reciperetur. Eum autem *honorem*, ſi adverſae famae credimus, *ita geſſit*, *ut nihil in eo non venale habuerit*, *cujus aliquis emtor fuit. Nihil non aequum ac verum duxit*, *quod ipſi facere collibuiſſet.* Propter iteratam Quaeſturam, priſcus Declamator, cujus verba protulimus, *bis Senatorem*, *bis Quaeſtorem factum* ait. At *Dio* lib. XLII. vult, ut recuperaret dignitatem Senatoriam, Praetorem creatum. Malim, Quaeſtura in eum collata, factum hoc eſſe; eo enim Magiſtratu capto, Romana Juventus ingrediebatur Senatum.

Hoc tempore, viris doctis videtur ſcripſiſſe ad Caeſarem duas illas Litteras, quae perperam Orationes inſcribuntur, *de Republica ordinanda.* Sed poſteriores quidem, hoc tempore, ſcripſiſſe potuit; at priores non niſi propemodum confecto bello ſcripſit. Malim ergo haſce differre in annum DCCVII, aut certe ad finem anni antecedentis cum victus eſſet Cn. Pompejus.

Igitur ſub finem anni DCCVI. cum in Aſia eſſet Caeſar, ab iis (*d*) qui Roma ad eum venerant cognovit, litteriſque urbanis animadvertit multa Romae male & inutiliter adminiſtrari, neque ullam partem Reipublicae ſatis commode geri; quod & contentionibus tribunitiis pernicioſae ſeditiones orirentur, & ambitione atque indulgentia Tribunorum Militum, & qui legionibus praeerant, multa contra morem, conſuetudinemque militarem fierent, quae diſſolvendae diſciplinae, ſeveri-

(*a*) *Cicer. in Salluſt.* cap. 6. (*b*) *A. C. N.* XLIX. Id. cap. 7. (*c*) A. C. N. XLVII.
(*d*) Hirtius *de Bel. Alexand.* cap. 65.

ritatiſque eſſent. Hanc crediderim occaſionem fuiſſe, ſcribendi iterum ad Caeſarem de ordinanda Republica; qua de re, cogitare ſerio non potuit, niſi poſt victum Pompejum. Antea quidem *Salluſtius*, Caeſare nondum in Macedoniam profecto, vigenteque bello, multa monuerat, ea de re, in Epiſtola, quae II. Oratio perperam dicitur, ubi de *M. Bibulo* & *L. Domitio*, quaſi viventibus loquitur, cum Bibulus mortuus ſit ante pugnam Pharſalicam, & Domitius ex ea fugiens interfectus. Sed in altera Epiſtola, in qua de bello, quaſi confecto, loquitur, rem eamdem iterum aggreditur. Itaque, quae prior eſt, eam oporteret eſſe poſteriorem, quod etiam ipſum ejus, quae poſterior eſt, prooemium ſatis oſtendit.

Antequam autem Caeſar contra Scipionem, Pompeji ſocerum, in Africam iret, anno U. C. DCCVII, quo Caeſar iterum Dictator fuit, M. Antonius Magiſter Equitum, Praetor factus eſt *Salluſtius*; qui honor videtur non tam monitorum de Republica ordinanda, quam turpium adulationum iis admiſſarum praemium fuiſſe. At *Salluſtio* propemodum fatalis fuit; (*a*) cum enim eſſet in Campania, apud Caeſarianos milites, mox in Africam tranſmittendos, motaque ab iis eſſet ſeditio, quam fruſtra compeſcere tentavit, ab iis ferme eſt interfectus. Quin etiam cum Romam ad Caeſarem contenderet, ut hac de re certiorem faceret, inſequuti eum complures militum, obvios quoſque occiderunt; ipſum, ſi adipiſci potuiſſent, e medio ſublaturi.

Caeſar vero, placatis militibus, ſub brumam in Africam, cum parte exercitus, trajecit, ſecumque *Salluſtium* duxit, quem, paucis diebus poſtquam adpuliſſet, cum penuria annonae premeretur, (*b*) ad Cercinam inſulam, quam adverſarii tenebant, cum parte navium, ire juſſit, quod ibi magnum numerum frumenti eſſe audiebat. (*c*) Ejus adventu C. Decimius Quaeſtorius, qui ibi cum grandi familiae ſuae praeſidio praeerat commeatui, parvulum navigium nactus conſcendit, ac ſe fugae commendavit. *Salluſtius* interim a Cercinatibus receptus, magno numero frumenti invento, naves onerarias, quarum ibi ſatis magna copia fuit, complevit atque in caſtra ad Caeſarem miſit. Quid aliud in eo bello geſſerit *Salluſtius*, nemo prodidit, ſed fidelem

(*a*) *Ex Dione* lib. XLII. (*b*) Hirtius *de Bello Afric.* cap. 8. (*c*) *Ibid.* cap. 34.

Digitized by Google

lem ac ſtrenuam operam Caeſari navaſſe, ex praemio intelligere eſt. (*a*) Anno enim U. C. DCCVII, confecto Africano bello, (*b*) Caeſar eum in Numidia recepta, verbo quidem adminiſtrandae provinciae cauſa, reipſa autem expilandae, pro Praetore, reliquit. Itaque dona multa *Salluſtius* accepit, multa rapuit, Romamque deinde reverſus, cum a Numidis accuſaretur, maximam infamiam retulit; quod cum libros ſcripſiſſet, in quibus copioſa & acerba oratione invectus erat in eos qui ex provinciis quaeſtum feciſſent, rebus ipſis quod ſcripſerat non expreſſiſſet. Ne (*c*) tamen cauſſam diceret, (*d*) ſeſtertio duodecies cum Caeſare pactus eſt, ſi credimus perſonato *Ciceroni*. Graviſſimus certe Hiſtoricus *Dio*, prodidit eum, licet a Caeſare dimiſſum, ſuis ipſius ſcriptis perennem infamiam ſibi creaſſe, quod vita ab iis prorſus diſſentiret.

Ea praeda, (*e*) qui modo ne paternam quidem domum redimere poterat, repente tamquam ſomnio beatus, hortos pretioſiſſimos, qui (*f*) *Salluſtiani* ab ejus nomine, dicti ſunt, villam Tiburtinam, & alias poſſeſſiones ſibi comparavit.

Qua ratione, vitam poſtea traduxerit *Salluſtius*, Veteribus tacentibus, nobis non liquet. Credibile eſt ornandae domui, exſtruendis villis, deliciiſque undequaque ſibi parandis occupatum fuiſſe; ita ut ſaluberrimis praeceptis, quae in Hiſtoriis tradiderat, exemplo ſuo, vim ponduſque detrahere pergeret. De ejus oratione in *Ciceronem*, & *Ciceronis* in *Salluſtium*, nihil addam; quia, licet antiquae ſint, nec infra aevum Tiberianum, animi cauſa, a Rhetore quopiam confictas nemo amplius dubitat.

Septuageſimo aetatis anno, fato functus eſt, quadriennio (*g*) ante bellum Actiacum, hoc eſt, anno (*h*) U. C. DCCXIX. S. Pompejo & S. Cornificio Coſſ. Vir ſane fuit memorabilis, ſi Hiſtorias ejus ſpectes; quae, ſi nimium antiquioris ſtyli ſtudium excipias, nullis aliis poſtponendae ſunt, principemque locum, inter Romanos Hiſtoricos, etiam judicio Veterum, ei pepererunt. Nec brevitatem ac efficaciam ſingularem dictionis dumtaxat laudant, ſed etiam veritatis ſtudium; quod ita intelligendum, ut de aliis loquenti fides habeatur, de ſe ipſi

(*a*) A. C. N. XLVI. (*b*) *Dion.* lib. XLIII. (*c*) *Cicer. in Salluſt.* cap. 8. (*d*) *Nonageſies mille ſſ. eoque amplius.* (*e*) *Id. Ibid.* (*f*) *De iis vide* Fam. Nardinum *Vet. Romae* lib. IV. cap. 7. (*g*) *Vide Euſeb. in Chron.* (*h*) A. C. N. XXXV.

ipſi nihil credatur niſi quod re ipſa comprobatum eſt. Facile credo; cum ſe Reipublicae longum valedixiſſe putaret, (*a*) *Conſilium ei non fuiſſe*, ut ipſe dicit, *ſocordia atque deſidia bonum otium conterere, neque vero, agrum colendo ac venando, ſervilibus officiis intentum, aetatem egiſſe*, ſed honeſtioribus ſtudiis & ſcriptionibus operam dediſſe. At nec oblitum deliciarum ac voluptatum opinor; quibus & puer & adoleſcens & ſenex, quaſi Sirenibus quibuſdam adhaeſit; nec, ut puto, dum Hiſtorias, florente aetate ſcriptitaret, nuncium remiſit.

Idem fecit, quod (*b*) plerique Philoſophorum, *diſertorum in convicium ſuum, quos ſi audias in avaritiam, in libidinem, in ambitionem perorantes, indicium profeſſos putes, adeo redundant ad ipſos maledicta in publicum miſſa!* Interea ejus Hiſtoria, ut ceteris omnibus, utamur oportet, quippe quae non minus gravia ac utilia praecepta, exemplaque continet, quam ſi ſcriptor ſanctitate morum priſcos omnes Romanos ſuperaſſet.

(*a*) *Conjur. Catil.* cap. 4. (*b*) Seneca *apud Lactant.* Lib. III. cap. 15.

VETE-

VETERUM SCRIPTORUM

ET

NONNULLORUM RECENTIORUM

DE

SALLUSTIO

JUDICIA ET TESTIMONIA.

AUGUSTUS CAESAR.

Suetonius in Vita Auguſti.

T*uque dubitas Cimberne Annius an Verrius Flaccus imitandi ſint tibi? ita, ut verbis, quae Criſpus Salluſtius excerpſit ex Catonis Originibus utaris, an potius Aſiaticorum oratorum inanibus ſententiis, verborum volubilitas in noſtrum ſermonem transferenda?*

Vellejus Paterculus. Hiſt. lib. II.

AEmulus Thucydidis Salluſtius.

Et:

Paene ſtulta eſt inhaerentium oculis ingeniorum enumeratio: inter quae maxime noſtri aevi eminent, princeps carminum Virgilius, Rabiriuſque, & conſecutus Salluſtium Livius, Tibulluſque & Naſo, perfectiſſimi in forma operis, nam vivorum ut magna admiratio; ita cenſura difficilis eſt.

Horatius, Serm. lib. I. Sat. 2.

Libertinarum dico: Salluſtius in quas
Non minus inſanit, quam qui moechatur.

Acro ad Horat. lib. I. Sat. II. 41.

ILLE FLAGELLIS AD MORTEM CAESUS] *Hoc de Salluſtio videtur dicere. Salluſtius enim Criſpus in Fauſtae, filiae Sullae, adulterio deprehenſus ab Annio Milone, Flagellis eſſe caeſus dicitur: quod Aſconius Pedianus in Vita ejus ſignificat.*

Eadem fere Porphyrio.

Servius ad VI. AEn. 612.

Si re vera caeſi; Saluſtius, quam Milo deprehenſum ſub ſervi habitu verberavit in adulterio ſuae uxoris, quae fuerat Fauſti Sullae filia.

Aſconius Pedianus.

Fertur Salluſtius tanto ardore inſaniviſſe in libertinas, quanto moechus in matronas: quod cum illi in Senatu a cenſoribus objectum eſſet, reſpondit, ſe non matronarum ſectatorem eſſe; quare ex ſenatu ejectus eſt, quod ipſe excuſat in Catilinae bello.
Haec vetus Interpres Horatii, ad Sat. II. 47.

Idem:

Digitized by Google

Idem in Argum. Milon. pag. 779. & ibid. ad cap. 6. pag. 812.

Salluſtium fuiſſe Tribunum plebis, quo anno Cn. Pompejus ſolus Conſul erat, oſtendit. Unde colligas ingenio fuiſſe Tribunicio & turbulento. Notanda hic ſunt Tullii verba: *Diviſa ſententia eſt, poſtulante neſcio quo. Nihil enim neceſſe eſt omnium me flagitia proferre. Sic reliqua auctoritas Senatus emta interceſſione ſublata eſt.*
Nempe per Munatium & Salluſtium, mercede corruptos. Qui dividi poſtularat, is erat Q. Fuſius. Vid. Aſconius ibid. & in cap. XVII. p. 861. in XVIII. p. 865. in XXV. p. 897.

Seneca Rhetor Decl. lib. III.

* *Orationes Salluſtii in honorem Hiſtoriarum legantur.*

Seneca Philoſophus Epiſt. CXIV.

Salluſtio vigente, amputatae ſententiae, & verba ante exſpectatum cadentia & obſcura brevitas fuere pro cultu. Arruntius, vir rarae frugalitatis, qui Hiſtorias belli Punici ſcripſit, fuit Salluſtianus, & in illud genus nitens.

Et ibidem.

Quae apud Salluſtium rara fuerunt, apud Arruntium crebra ſunt, & paene continua, nec ſine cauſſa, ille enim in haec incidebat: at hic illa quaerebat.

Et lib. IX. Decl. I. & Controverſ. XXV. lib. 5.

Cum ſit praecipua in Thucydide virtus brevitas, hac eum Salluſtius vi-

* Quaſi dicat, non admodum probari. Vid. Corradus in Quaeſtura Cic. p. 161.

Digitized by Google

vicit, & in ſuis illum caſtris cecidit, nam in ſententia Graeca tam brevi, quam ſalvo ſenſu detrahas vocem aliquam, conſtabit ſenſus, etiamſi non aeque comtus, attamen integer; at ex SalluſtI ſententia nihil demi ſine ſenſus detrimento poteſt. Titus autem Livius tam iniquus Salluſtio fuit, ut hanc ipſam ſententian, & tamquam tranſlatam, & tamquam corruptam, dum transferretur, objiceret Salluſtio, nec amore Thucydidis facit, ut illum praeferat; ſed laudat quem non timet, & facilius putat poſſe a ſe Salluſtium vinci, ſi ante a Thucydide vincatur.

Martialis lib. XIV.

Hic erit, ut perhibent doctorum corda virorum,

Criſpus Romana primus in hiſtoria.

Quinctilianus lib. II. c. 5.

Livius a pueris magis legendus quam Salluſtius, & hic Hiſtoriae majoris eſt auctor: ad quem tamen intelligendum jam profectu opus ſit.

Et lib. III. c. 10.

Criſpus Salluſtius in bello Jugurthino & Catilinario nihil ad hiſtoriam pertinentibus principiis orſus eſt.

Et lib. IV. c. 2.

Vitanda illa Salluſtiana, quamquam in ipſo virtutis locum obtinet, brevitas, & abruptum ſermonis genus: quod otioſum fortaſſe lectorem minus fallit, audientem tranſvolat, nec, dum repetatur, exſpectat.

Et

Digitized by Google

Et lib. VIII. c. 3.

Nec minus noto Salluſtius epigrammate inceſſitur:

Et verba antiqui multum furate Catonis,
Criſpe, Jugurthinae conditor hiſtoriae.

Et lib. IX. c. 3.

Ex Graeco tranſlata Salluſtii plurima.

Et lib. X. c. 1.

Neque illa Salluſtiana brevitas, qua nihil apud aures vacuas atque eruditas poteſt eſſe perfectius, apud occupatum variis cogitationibus judicem & ſaepius ineruditum captanda nobis eſt: neque illa LivI lactea ubertas docebit ſatis eum, qui non ſpeciem expoſitionis, ſed fidem quaerit.

Et ibidem.

At non Hiſtoria ceſſerit Graecis: nec Thucydidi opponere Salluſtium verear: nec indignetur Herodotus aequari ſibi T. Livium, cum in narrando mirae jucunditatis, clariſſimique candoris, tum in concionibus, ſupra quam narrari poteſt, eloquentem; ita dicuntur omnia cum rebus tum perſonis accommodata; ſed affectus quidem, praecipue eos qui ſunt dulciores, ut parciſſime dicam, nemo Hiſtoricorum commendavit magis: ideoque immortalem illam SalluſtI velocitatem diverſis virtutibus conſecutus eſt, nam mihi egregie dixiſſe videtur Servilius Nonianus, pares eos magis quam ſimiles.

Et ibidem.

Attici praeciſis concluſionibus obſcuri, Salluſtium atque Thucydidem

Digitized by Google

ſuperant; triſtes ac jejuni Pollionem aemulantur; otioſi & ſupini, ſi quid modo longius circumduxerunt, jurant Ciceronem ita locuturum fuiſſe.

Et lib. X. c. 3.

Sane manifeſtus eſt SalluſtI ex ipſo opere labor.

Statius Papinius lib. I. Sil. 4.

Sed tuas artes puer ante diſcat:
Omne quis mundi ſenium remenſus,
Orſa SalluſtI brevis, & Timavi
Reddis alumnum.

Cornelius Tacitus Hiſt. lib. III.

C. Salluſtius, rerum Romanarum florentiſſimus auctor.

Juſtinus Hiſt. lib. XXXVIII.

Pompejus Trogus in Livio & Salluſtio reprehendit, quod conciones directas, ac orationes operi ſuo inferendo Hiſtoriae modum exceſſerint.

Agellius lib. I. c. 15. Noct. Attic.

Salluſtius, novator verborum.

Et lib. III. c. 1.

Salluſtius, vel ſubtiliſſimus brevitatis artifex.

Et

Digitized by Google

Et lib. IV. c. 15.

Elegantia orationis Salluſti, verborumque facundia & novandi ſtudium cum multa prorſus invidia fuit: multique non mediocri ingenio viri conati ſunt reprehendere pleraque & obtrectare: in quibus plura inſcite aut maligne vellicant, nonnulla tamen videri poſſunt non indigna reprehenſione.

Et lib. X. c. 20.

Salluſtius, proprietatis in verbis retinentiſſimus, conſuetudini conceſſit.

Et lib. eodem c. 26.

Aſinio Pollioni in quadam epiſtola, quam ad Plancum ſcripſit, & quibuſdam aliis C. Salluſtio iniquis, dignum nota viſum eſt, quod: &c.

Et lib. XVII. c. 18.

M. Varro in litteris atque vita fide homo multa & gravis, in libro quem inſcripſit, Pius, aut, De Pace, C. Salluſtium, ſcriptorem ſeriae illius & ſeverae orationis, in cujus Hiſtoria notiones cenſorias fieri atque exerceri videmus, in adulterio deprehenſum ab Annio Milone, loris bene caeſum dicit, & cum dediſſet pecuniam, dimiſſum.

Suetonius De claris Grammaticis: de Philologo.

Aſinius Pollio librum ſcripſit, in quo Salluſtii ſcripta reprehendit, ut nimia verborum affectatione oblita.

Et ibidem.

Philologus coluit familiariſſime C. Salluſtium, & eo defuncto, Aſinium

Digitized by Google

nium Pollionem, quos Hiſtoriam componere aggreſſos, alterum breviario rerum Romanarum, ex quibus quas vellet eligeret, inſtruxit; alterum praeceptis de ratione dicendi; quo magis miror Aſinium Pollionem credidiſſe, antiqua eum verba & figuras ſolitum eſſe colligere Salluſtio, cum ſciat cum ſibi nihil aliud ſuadere, quam ut noto civilique & proprio ſermone utatur, vitetque maxime obſcuritatem SalluſtI, & audaciam in tranſlationibus.

Et de Lenaeo.

Lenaeus tanto amore erga patroni (Pompeji) memoriam exſtitit, ut Salluſtium Hiſtoricum, quod eum oris probi, animo inverecundo, ſcripſiſſet, acerbiſſima ſatyra laceraverit, (a) laſtaurum & lurconem & nebulonem, popinonemque appellans, & vita ſcriptiſque monſtroſum, praeterea priſcorum Catoniſque verborum ineruditiſſimum furem.

Macrobius Sat. lib. III. c. 15.

Salluſtius, graviſſimus alienae luxuriae objurgator & cenſor.

Et lib. V. c. 1.

Quatuor ſunt genera dicendi: copioſum; in quo Cicero dominatur: breve, in quo Salluſtius regnat: ſiccum; quod Frontoni adſcribitur: pingue & floridum; in quo Plinius ſecundus quondam; & nunc, nullo veterum minor, noſter Symmachus luxuriatur.

Symmachus lib. V. Epiſt. 65.

Interea recuſo ſententiam, quae rem venaticam ſervile dicit officium. Sta-

(a) Vid. Voſſ. Etymolog. p. 281.

Statuerit hoc ſcriptor ſtilo tantum probandus: nam morum ejus damna non ſinunt, ut ab illo agendae vitae petatur auctoritas.

Auſonius in Protreptico.

Jam facinus Catilina tuum, Lepidique tumultum,
Ab Lepido & Catulo jam res & tempora Romae,
Orſus, bis ſenos ſeriem connecto per annos.
Jam lego civili miſtum Mavorte duellum,
Movit quod ſocio Sertorius exſul Ibero.

Sidonius Apollinaris in Panegyri Anthemii Auguſti.

Qua Criſpus brevitate placet, quo pondere Varro,
Quo genio Plautus, quo flumine Quinctilianus,
Qua pompa Tacitus numquam ſine laude loquendus.

Et in Panegyri Narbonenſi.

Et te multimoda ſatis verendum
Scriptorum numeroſitate Varro:
Et te qui brevitate Criſpe polles:
Et qui pro ingenio fluente, nulli
Corneli Tacite es tacendus ori.

Apulejus Apologia.

Neque Cato gravitatem requirit, neque Laelius levitatem, neque Gracchus impetum, nec Caeſar calorem, nec Hortenſius diſtributionem, nec Calvus argutias, nec parcimoniam Salluſtius, nec opulentiam Cicero.

nium Pollionem, quos Hiſtoriam componere aggreſſos, alterum breviario rerum Romanarum, ex quibus quas vellet eligeret, inſtruxit; alterum praeceptis de ratione dicendi; quo magis miror Aſinium Pollionem credidiſſe, antiqua eum verba & figuras ſolitum eſſe colligere Salluſtio, cum ſciat eum ſibi nihil aliud ſuadere, quam ut noto civilique & proprio ſermone utatur, vitetque maxime obſcuritatem Salluſti, & audaciam in tranſlationibus.

Et de Lenaeo.

Lenaeus tanto amore erga patroni (Pompeji) memoriam exſtitit, ut Salluſtium Hiſtoricum, quod eum oris probi, animo inverecundo, ſcripſiſſet, acerbiſſima ſatyra laceraverit, (a) laſtaurum & lurconem & nebulonem, popinonemque appellans, & vita ſcriptiſque monſtroſum, praeterea priſcorum Catoniſque verborum ineruditiſſimum furem.

Macrobius Sat. lib. III. c. 15.

Salluſtius, graviſſimus alienae luxuriae objurgator & cenſor.

Et lib. V. c. 1.

Quatuor ſunt genera dicendi: copioſum; in quo Cicero dominatur: breve, in quo Salluſtius regnat: ſiccum; quod Frontoni adſcribitur: pingue & floridum; in quo Plinius ſecundus quondam; & nunc, nullo veterum minor, noſter Symmachus luxuriatur.

Symmachus lib. V. Epiſt. 65.

Interea recuſo ſententiam, quae rem venaticam ſervile dicit officium. Sta-

(a) Vid. Voſſ. Etymolog. p. 281.

JUDICIA ET TESTIMONIA.

Statuerit hoc ſcriptor ſtilo tantum probandus: nam morum ejus damna non ſinunt, ut ab illo agendae vitae petatur auctoritas.

Auſonius in Protreptico.

Jam facinus Catilina tuum, Lepidique tumultum,
Ab Lepido & Catulo jam res & tempora Romae,
Orſus, bis ſenos ſeriem connecto per annos.
Jam lego civili miſtum Mavorte duellum,
Movit quod ſocio Sertorius exſul Ibero.

Sidonius Apollinaris in Panegyri Anthemii Auguſti.

Qua Criſpus brevitate placet, quo pondere Varro,
Quo genio Plautus, quo flumine Quinctilianus,
Qua pompa Tacitus numquam ſine laude loquendus.

Et in Panegyri Narbonenſi.

Et te multimoda ſatis verendum
Scriptorum numeroſitate Varro:
Et te qui brevitate Criſpe polles:
Et qui pro ingenio fluente, nulli
Corneli Tacite es tacendus ori.

Apulejus Apologia.

Neque Cato gravitatem requirit, neque Laelius levitatem, neque Gracchus impetum, nec Caeſar calorem, nec Hortenſius diſtributionem, nec Calvus argutias, nec parcimoniam Salluſtius, nec opulentiam Cicero.

Feſtus Avienus, in ora Maritima.

Interrogaſti, ſi tenes, Maeotici
Situs quis eſſet aequoris: Salluſtium
Noram id dediſſe, dicta & ejus omnibus
Praejudicatae auctoritatis ducier
Non abnuebam; ad ejus igitur inclytam
Deſcriptionem (qua locorum formulam
Imaginemque, expreſſor efficax ſtili
Et veritatis, pene in obtutus dedit
Lepore linguae) multa rerum junximus.

Vibius Sequeſter lib. de Fluminibus.

Salluſtius, auctor certiſſimus.

Marius Victorinus in librum Cic. de Inventione.

Hiſtoria & brevis eſſe debet in expoſitione, & aperta & probabilis; ut Salluſtius ſibi omnia in Catilina tribuit.

Spartianus in D. Hadriano.

Amavit (Hadrianus) genus dicendi vetuſtum, controverſias declamavit, Ciceroni Catonem, Virgilio Ennium, Salluſtium Caelio praetulit: eademque jactatione de Homero ac Platone judicavit.

Vopiſcus in Aureliano.

Nemo ſcriptorum, quantum ad hiſtoriam pertinet, non eſt aliquid mentitus, in quo Livius, in quo Salluſtius, in quo Cornelius Tacitus, in quo denique Trogus, manifeſtis erroribus convincerentur.

Et

Digitized by Google

Et in Probo.

Et mihi quidem id animi fuit, non ut Salluſtios, Livios, Tacitos, Trogos, atque omnes diſertiſſimos imitarer viros, ſed Marium Maximum, Suetonium Tranquillum, &c.

Et lib. II. c. 13.

Quod quidem non fugit hominem nequam Salluſtium, qui ait: Sed omnis noſtra vis in animo & corpore ſita eſt; animi imperio, corporis ſervitio magis utimur. Recte, ſi ita vixiſſet ut locutus eſt, ſervivit enim faediſſimis voluptatibus, ſuamque ipſe ſententiam vitae pravitate diſſolvit.

Lactantius.

Salluſtius, homo eruditus.

Et:

Salluſtius, homo nequam, ait: Sed omnis noſtra vis in animo & corpore ſita eſt: animi imperio corporis ſervitio magis utimur, *recte, ſi ita vixiſſet ut locutus eſt, ſervivit enim foediſſimis voluptatibus, ſuamque ipſe ſententiam vitae pravitate diſſolvit.*

Hieronymus in epitaph. Neapolitani ad Heliodorum.

Neque enim propoſui hiſtoriam ſcribere, ſed noſtras breviter flere miſerias, alioquin merito ad haec explicanda & Thucydides & Salluſtius muti ſint.

Digitized by Google

Et lib. I. adverſus Jovinianum.

Cicero rogatus ab Hirtio, ut poſt repudium Terentiae, ſororem ejus duceret, omnino hoc facere ſuperſedit, dicens non poſſe uxori ſe & Philoſophiae pariter operam dare, illa interim conjunx egregia, & quae de fontibus Tullianis hauſerat ſapientiam, nupſit Salluſtio inimico ejus, & tertio Meſſalae Corvino, & quaſi per quoſdam gradus eloquentiae devoluta eſt.

Idem de locis Hebraicis, & ex eo Iſidorus Orig. lib. XIII. c. 21.

Salluſtius, auctor certiſſimus.

Auguſtinus de Civitate Dei lib. I. c. 5.

Salluſtius, nobilitatae veritatis hiſtoricus.

Et Epiſt. V. ad Marcellinum.

Nobiliſſimus hiſtoricus.

Johannes Sarisberienſis, Policratici lib. III. c. 12.

Unde & Criſpo, Hiſtoricorum inter Latinos potiſſimo, ſed & ipſi Ciceroni placuit: In malis factionem eſſe, quod in viris bonis vera amicitia eſt.

Pe-

Digitized by Google

Petrarcha.

Criſpus Salluſtius, nobilis hiſtoricus veritatis (ſic enim de illo apud auctores veriſſimos ſcriptum video) quo fidelius res Africae complecteretur, libros Punicos perquiſivit, peregrinamque linguam, per interpretem, flagranti ſtudio ſcrutatus eſt, quin & maria tranſgreſſus dicitur, ut oculis ſuis crederet de conditionibus locorum. Bellum Jugurthinum, conjurationemque Catilinae, compendioſo, & ad unguem, ut dici ſolet, caſtigato ſtylo complexus eſt, ſed nullo famoſior quam Hiſtoriarum libro, qui aetati quoque noſtrae, ne certum ejus ſileam dedecus, amiſſus eſt: veterum quidem teſtimonio illuſtris, apud nos ſolo jam nomine ſuperſtes.

L. Vives.

Salluſtius, rerum Romanarum florentiſſimus ſcriptor, ut inquit Tacitus, frequens eſt in manibus puerorum, ſed mihi aptior videtur provectioribus. Inimitabilis eſt in illius ſcriptis gratia: quae quotieſcunque repetita, nunquam taedium ſui, aut ſatietatem lectori afferant.

Qu. Eſtaugius.

Nemini dubium eſt Salluſtium plures majoreſque hiſtoriarum libros ſcripſiſſe, qui partim temporum injuria, partim invidia hominum jam dudum periere. Neque abſurdum eſt inde ſuſpicari, ſi bellum Jugurthinum, quod ipſe non vidit, & tamen Romanis ſuis ita diligenter notavit, ea quoque memoriae mandaſſe, quae ſuo tempore potiſſimum contigere: quemadmodum contentionem inter Marium, Sullamque ortam, ob bellum Mithridaticum: Octavii, Mariique necem: Africam Pompeji Magni victoriam: Sullae tyrannidem: Metelli Pompejique in Hiſpanias miſſionem: Sertorii, pugnaeque ejus finem: Gladiatorum bellum: Tribunatum plebi reſtitutum: Piratarum exitium: Syriam victam. Et cum his pleraque alia, quae a Salluſtii nativitate uſque ad Catilinae conſpirationem geſta ſunt, ubi interfuerunt anni exacti viginti & quinque. Deinde, a Catilinae conjuratione uſque ad Salluſtii obitum,

etiam ardua haud pauca acciderunt: velut, Magni Pompeji triumphus: Ciceronis exſilium, & trucidatio: Gallicum bellum: Clodius interemtus: Reſpublica oppreſſa: Africana expeditio: Julius Caeſar confoſſus: Octaviani Aug. imperium: L. Antonii ſeditio. Quare haud facile creditu, tam diligentem hiſtoricum haec Romana omiſiſſe. Sed hanc, pro dolor, jacturam debemus aut Gothis & Vandalis orbis devaſtatoribus: aut Ciceronianis vel Livianis Salluſtio infenſiſſimis: nam iſte Patavinus tunc viginti quatuor annorum natus erat, cum Salluſtius ex humanis ceſſit: cujus tandem libri etiam a jactura quantumvis mitiore, immunes non fuerunt. Sic ex Livio, parum ſupereſt: ex Ennio fere nihil, ex Salluſtio pauca, uti res humanae ſemper fuerunt. Praeterea non abs re, a quibuſdam dicitur inimitabilis, veluti liquet vel ex auctoribus, qui poſt eum de Jugurtha ſcripſerunt: ut Livius, & abbreviatores ejus, praeſertim Florus lib. III. *cap.* I. *& lib.* LXII. *Oroſius lib.* V. *cap.* 15. *Valerius Maximus lib.* II. *cap.* 2. *& lib.* VI. *cap.* 11. *Frontinus lib.* I. *cap.* 8. *& lib.* II. *cap.* I. *&* 4. *Eutropius lib.* IV. *cap.* 8. *Plinius, & alii, qui ad tantam dicendi gratiam nunquam pervenerunt. Vir ille clariſſimus, philoſophus, orator magnus, verus hiſtoricus, adverſarios habuit Ciceronem in primis, propter Terentiam: Aſinium Pollionem, propter Ciceronem: Titum Livium, propter ſcribendi famam: qui cum ſuis curarunt aſſidue, ut omnino Salluſtii vitium, non cum ſcriptis ejus oblivioni traderetur. Ita ſimilitudo illa ſtudii, raro benevolentiam, aemulationem potius afferre ſolet.*

Julius Caeſ. Scaliger Oratione pro Cicerone.

Id quod & Salluſtius, omnium ſcriptorum numeroſiſſimus, nuſquam aſpernatus eſt.

Et ibidem.

A Salluſtio autem brevitatem illam peti debere, cum ſcribis; neque quid velis intelligo, neque tam vulgi animo conceptam, adeo perſuaſam, adeo decantatam in illo viro brevitatem unquam comprehendi. Nam ſi, quoniam frequentibus aſyndetis utitur, aut quod non longis periodis ambit argumenta rerum, properare tibi videtur, iſto tibi quoque

Digitized by Google

que pacto brevibus atque interceptis ſaltibus centum milliariorum iter minus longum videbitur, quam unius modo ſtadii intervallum, quod uno ſpiritu confeceris. Ac contra videmus Salluſtium ipſum, cum quid ſemel dicendum aſſumpſit, adeo perſtare ut ſaepenumero egredi videatur, &c.

Ibidem.

Neque vero Salluſtium, politiſſimum auctorem, rejiciunt: (Ciceroniani) ſed anxium illud atque inſititium dicendi genus, ſed multa ſuperſtitioſa verba.

Idem lib. IV. Poët. c. 24.

Quaſi vero commentarium ſcripſerit ille, non Hiſtoriam pleniorem; qui ſit Hiſtoriae pater appellatus.

Et lib. III. c. 96.

Ambitioſe igitur feciſſe videtur Salluſtius quibuſdam, quod Poëtarum more, cum dicere orſus eſſet de Catilina, omiſſa ea narratione repetit hiſtoriam ab ipſis ultimis Romae rudimentis. Nos virum ſuo in genere praeſtantem cum recte tum neceſſario feciſſe judicamus: ut oſtenderet corruptam civitatem, cujus & pars eſſet Catilina.

Joannes Bodinus.

De Salluſtio, quod omnia fere ejus ſcripta interciderunt, non ita facile judicari poteſt, ex iis tamen, quae habemus, integerrimum ſcriptorem & rerum magnarum uſu peritum fuiſſe conſtat, ut enim Jugurthinum bellum verius ſcriberet, in Africam uſque navigavit, libere tamen de rebus judicat, quid enim liberius eſt, quam in uno Caeſare & Catone Romanorum omnium illius aetatis collocare virtutem?

Ju-

Digitized by Google

DE SALLUSTIO JUDICIA ET TESTIMONIA.

Juſtus Lipſius.

Ex iis qui ſuperant, C. Caeſar laudatur in primis; ſi ut diſertus narrator; libens aſſentio: eſt enim ejus viri pura oratio ſine fuco ac calamiſtris ornata, vel Romanis vel Atticis Muſis digniſſima, ſin ut perfectus hiſtoricus; dubitare me dicam, cum & non nulli fidem ejus in hiſtoria civili requirant, & tertium illud ἠθικὸν ϗ πολιτικὸν *totum ei deſit. Itaque ipſe Caeſar, ceteroqui minime ſui contemtor, Commentarios inſcripſit non Hiſtorias, & hoc ipſo laudem veram meruit, quod falſam affectare contemſit. Jam vero princeps Hiſtoricorum audit Livius; ſi magnitudinem operis & varietatem rerum ſpectamus; recte. Sed tamen (quod more majorum liceat) a Livii lectione ſemper commotior ſurrexi, non ſemper melior, aut ad vitae caſus inſtructior: Salluſtius unus ex* VIII. *viris illis eſt, qui feliciter conſecutus videtur haec omnia, & quem, ſi mei arbitrii res ſit, in hoc luſtro principem ſenatus hiſtorici legere non dubitem, nam ceteri deinceps minorum quaſi gentium hiſtorici, quantum a ſuperiorum aetate, tantum & a laude afuerunt, niſi quod admirabile eſt, quantum inter iſtos unus excellat imitator SalluſtI Corn. Tacitus, omni virtute antiquis proximus, longo quidem intervallo, ſed tamen proximus.*

Ludovicus Carrio.

Quarum rerum ego maxuma haec documenta habeo, quod prioribus illis temporibus, Licinius Macer, Fabius Pictor, Tubero, Hemina, Valerius Antias, Claudius Quadrigarius, Caelius, Siſenna, alii rerum noſtrarum auctores; poſterioribus T. Livius, Trogus Pompejus, C. Plinius, Corn. Tacitus, & qui primus aut in primis eſt, C. Salluſtius Criſpus ferme ab ſtirpe interierunt.

Et:

Nam eum ſcriptorem in primis ego praeclarum exiſtimo verborum atque ſententiarum brevitate.

C. CRISPI

Digitized by Google

C. CRISPI SALLUSTII HISTORIARUM FRAGMENTA.

LIBER I.

I. Res populi R. M. Lepido, Q. Catulo Coſſ. ac deinde militiae & domi geſtas compoſui. *Donatus Pomp. Meſſalinus.*

Cato

Res populi] In tanta rerum antiquarum obſcuritate, tamque denſis errorum tenebris, quae prima ſint in his C. Saluſtii Criſpi Hiſtoriis, quae ſecunda, difficilis eſt dijudicatio; atque eo difficilior; quod neque veteres eam rem ratione perſecuti ſunt: & ſi qui aetatis poſterioris idem agere tentarunt, iiſdem etiam veſtigiis, quibus inſiſtimus, inhaerere, & per omne ſcriptorum genus errare debuerunt: neque certam aliquam ſcribendi rationem, quaſi viam, tenere potuerunt. Igitur nos, quibus in rebus hujusmodi diligentius inquirendis induſtriam graviorum diſciplinarum tractatio negavit, & in inveniendis ingenium, natura ſatis parce eſt elargita, ita haec Hiſtoriae Salluſtianae fragmenta, & veluti è naufragio tabulas, componemus, ut ſi navem integram & fartam tectam eſſe praeſtare non poſſimus: quis enim id ſperet? ſaltem efficiamus ut minus lacera, minuſque diſſipata, & in partes pauciores diſſoluta eſſe videatur. Haec autem primo hiſtoriae loco poſui, quod Tib. Donatus ſub initium Æneidos, Virgilium, qui prius rem, deinde poſuerit perſonam, ita tueatur; ut Saluſtium, omni metrorum ratione liberum, ſic hiſtoriam coepiſſe ſcribat, *primo ut rem, mox pop. Rom. perſonam poneret.* Adde quod Auſonius in Protreptico ſuo, hiſtoriarum Salluſtii argumentum breviter recenſens, ita canat:

Jam facinus Catilina tuum, Lepidique tumultum,
Ab Lepido & Catulo jam res & tempora Romae
Orſus, bis ſenos ſeriem connecto per annos.
Jam lego civili miſtum Mavorte duellum,
Movit quod ſocio Sertorius exſul Ibero.

Quae Auſonii ac Donati commode, ni fallor, ad haec verba referri poſſunt, quae cum bis a Priſciano, primo genitivum Romae, pro adverbio notante, deinde, idem poſterius repetente, tum vero etiam apud Rufinum, ſive quis alius auctor eſt libelli *De Metris Comicis*, a Pompejo Meſſallino adducuntur. Meſſallini verba ex libro *de pedibus & numeris oratorum* adſcribam, neque enim parum ad eam quam exprimendam curavi ſcripturam confirmandam, & vero multum, ad Priſcianum vehementer duobus, libris XV. in locis corruptum emendandum faciunt. *Nunc ſi videatur*, inquit, *Salluſtianae periodi numeros inſpiciamus. Res popu*, dactylus. *li Ro, mani, Marco*, tres ſpondei. *Lepido*, anapaeſtus. *Quincto Catulo*, ſpondeus & anapaeſtus. *Conſulibus*, paean primus. *ac deinde*; dichoreus ſive ditrochaeus. *militi*, dactylus. *& domi*, creticus. *geſtas*, ſpondeus. *compoſui*, choriambus. Hactenus ille, quod tametſi ita certum loci hujus conſtituendi argumentum ſit, ut vehementer mirer homines quosdam cum in hunc ſcriptorem incidiſſent, magis etiam, quaſi dedita opera, ejus ſcripturam vitiare voluiſſe: tamen & apud Meſſalinum & apud Rufinum, copulam, &, ex veteribus Priſciani libris, cum in alio etiam vulgato extaret, neceſſario repoſui. Fuerunt conſules M. Aimilius Q. F. M. N. Lepidus, & Q. Lutatius Q. F. Q. N. Catulus, an. U. C. CIↃCLXXV. Carrio. Tacit. Ann. II. *Res Imperatoris Domitiani compoſui.* Ciacconius. Videtur Salluſtius aemulatus eſſe exordium quo Thucydides hiſtoriam ſuam exorſus eſt, cum dixit: Θουκυδίδης Ἀθηναῖος ξυνέγραψε τὸν πόλεμον τῶν Ἀθηναίων καὶ Πελοποννησίων, ὡς ἐπολέμησαν πρὸς ἀλλήλους. Nam verbum *compoſuit*, eodem modo uſurpavit, quo Graecus ſcriptor, ξυνέγραψε, quod poſitum eſt, pro συγγράψαι. Ad Salluſtium reſpexit Tacitus cum dixit Lib. XI. *Res Imperatoris Domitiani compoſui.* M. autem Lepidi, & Q. Catuli conſulatus, de-

ſcriptus

Cato Romani generis diſertiſſimus multa paucis abſolvit. *Servius & Acron.*

Fannius vere. *Victorinus.*

Nos in tanta Doctiſſimorum hominum copia. *Servius.*

Neque me diverſa pars in civilibus armis movit a vero. *Aruſianus.*

Nobis primae diſſenſiones vitio humani ingenii evenere : quod inquies,

ſcriptus eſt in veteri apud me Senatusconſulto, quod in aenea tabella inciſum eſt ita : ΕΠΙ ΥΠΑΤΩΝ ΚΟΙΝΤΟΥ ΛΥΤΑΤΙΟΥ ΚΟΙΝΤΟΥ ΥΙΟΥ ΚΑΤΛΟΥ ΚΑΙ ΜΑΡΚΟΥ ΑΙΜΙΛΙΟΥ. . . . . ΜΑΡΚΟΥ ΥΙΩΝΟΥ ΛΕΠΙΔΟΥ, &c. URSIN.

CATO] Marius Fabius Victorinus commentario I. ad Ciceronem de inventione, *Salluſt.* inquit, *cum aliis hiſtoriographis ſingula tradidiſſe* Lib. I. *Hiſtoriarum : dat Catoni brevitatem* ; *Romani generis diſertiſſimus multa paucis abſolvit.* Servius quoque lib. I. Æneidos notat a Salluſtio dictum : *Romani generis diſertiſſimus.* quin & Acron. Satyr. ult. Lib. I. Horat. ad illud ; *eſt brevitatis opus* ; *ſic.* inquit, *& Cato laudatur a Salluſtio quod multa paucis abſolveret. Vox multa*, ex Acrone apud Victorinum reponenda eſt. CARRIO. Ita *Hieronymus* Tacito auctore, Ep. II. *Cato Cenſorius Rom. generis diſertiſſimus.* WASSE.

MULTA PAUCIS ABSOLVIT] Cicero de Oratore : *Talis noſter Cato & Pictor & Piſo, qui neque tenent quibus rebus ornatur oratio (modo enim huc iſta ſunt importata) & dum intelligatur, quid dicant, unam dicendi laudem putant eſſe brevitatem.* Scripſerat inter alia Cato bellum Carthaginienſe, qui liber bis a Nonio citatur. Nihil tamen potius ejus Originum libris ; de quibus Cicero in Bruto : *Jam vero Origines ejus, quem florem aut quod lumen eloquentiae non habent ?* In iis quoque inſertae plurimae ejus & graviſſimae Orationes. Caeterum Originibus puto nihil aliud ſignificari quam Antiquitates, qua voce ſuos libros inſignivit Varro. Gloſſarium vetus : *Origo ἀρχαιολογία.* COLER.

FANNIUS VERE] Adducit hunc locum Marius Victorinus apud quem legitur : *Fannius vero brevitatem*, pro quo alii repoſuerunt, *Fannius vere.* Sed cum Salluſtius brevitatem Catoni tribuerit, fortaſſe pro, *brevitatem*, ſcribendum erit, *ubertatem*, nam illud, *vere*, non placet, & factum videtur ex eo, quod in vulgatis eſt, *vero.* URSIN. *Salluſtius*, inquit ibi idem Victorinus, *dat Fannio veritatem.* CARRIO. Inter Oratores refertur à Paterculo duobus locis. Meminit ejus Cicero quoque ad Atticum Lib. XII. Epiſt. V. ubi & generum vult fuiſſe Laelii. COLER. Duo fuere Fannii, cujus utriuſque meminit in Bruto Cicero : *Horum aetatibus adjuncti duo C. Fannii, Caji Marcique filii fuerunt : quorum Caji filius, qui conſul cum Domitio fuit, unam orationem de ſociis & nomine Latino, contra Gracchum reliquit : ſane & bonam & nobilem.* & poſt aliqua : *Aliter autem & Fannius M. F. C. Laelii gener, & moribus, & ipſo genere dicendi durior. Is ſoceri inſtituto, (quem, quia cooptatus in Augurum collegium non erat, non admodum diligebat : praeſertim cum ille Q. Scaevolam ſibi, minorem natu generum, praetuliſſet : cui tamen Laelius ſe excuſans, non genero minori dixit ſe illud, ſed majori filiae detuliſſe) is tamen inſtituto Laelii Panaetium audiverat : ejus omnis in dicendo facultas ex hiſtoria ipſius non ineleganter ſcripta perſpici poteſt : quae neque nimis eſt infans, neque perfecte diſerta.* Ejus quoque Annalium meminit Cicero primo de LL. & Lib. II. de Orat. item ad Atticum Lib. XII. Epiſt. 5. ubi & indicat a Bruto fuiſſe in compendium redactos. VOSSIUS.

NOS IN] Et haec ab eodem Servio Lib. IV. Aeneid. ſine libri numero allata, huc pertinere exiſtimavi, cum enim, Mario Victorino teſte, ſingulos hiſtoriographos recenſuiſſet : tandem de ſe loquens ; *nos*, inquit, hoc eſt, eodem interpretante Servio, *ego in tanta, &c.* CARRIO.

IN TANTA OCTISSIMORUM] Locutus fuerat, arbitror, de Caelio, Rutilio, Pictore, Quadrigario, Antiate, Siſenna, praecipuis Hiſtoricis, ſeque omnibus aetate praecedentibus. His adde & Venonium ex Cicer. I. de Leg. & Lib. XII. ad Atticum. COLER.

DIVERSA PARS] Pro *adverſa, oppoſita, contraria.* Tacitus XIV. *ſtabat pro littore* diverſa *acies.* Livius, in diverſum *equi concitati.* Confer Quintilianum Inſtitut. IV. 1. V. 13. Itaque ex MSS. legendum, pro *adverſa*, apud eundem Declam. VI. p. 84. confer Juſtinian. Inſtitut. II. Tit. I. §. 30.

NOBIS] Ex Priſciano Libr. V. Exemplar S. Martini Lovanienſis duas voces a vulgata editione variat. primum enim legit ; *nobis nuper primae* : deinde ; *agitur*, pro, *agit*, quod poſterius, licet probante Thoſano codice, nondum admiſi. Sic in Critico emendationum Salluſtiniarum emendavimus apud Salluſt. bello Jugurthino cap. XXV. *Porro animus cupidine caecus ad inceptum ſcelus rapiebat.*

Digitized by Google

inquies, atque indomitum, ſemper in certamine libertatis, aut gloriae, aut dominationis agit. *Priſcianus.*

Nam a primordio urbis ad bellum Perſi Macedonicum. *Idem.*

II. Res Romana plurimum Imperio valuit, Ser. Sulpitio & M. Marcello

bat. Cum vulgo ubique legeretur, *rapiebatur*; loco ab hominibus ineptiſſimis Salluſtianas loquendi rationes ignorantibus foede depravato. CARRIO.

INQUIES] Saepe in *inquietum*, librariorum inſcitia, vertitur, ut apud Boëtium Conſ. IV, 3. *ferox atque* inquietus *linguam litigiis exercet.* Ita Edit. Sitzmanni Amſtelod. 1667. & Bertii ibid. 1667. ad Cod. Rittershuſii & B. Pub. Cantab. *inquies*; quod Plauto, Plinio, Tacito, Gellio, Apulejo, in uſu. Servius ad Aeneid. IV. 245. habet, *inter certamina dominationis aut libertatis agit.* Edita lectio potior. WASSE.

SEMPER IN CERTAMINE LIBERTATIS, AUT GLORIAE, AUT DOMINATIONIS AGIT] Quidam pro, *agit*, *agitur* reſcribere inſtiterunt, veteris (ut videtur) codicis fidem ſecuti, unde ſuſpicio eſt, *agitat*, in Salluſtio ſcribi debere. & certe mecum facit Priſcianus, hujus Fragmenti laudator, qui *agitur* hoc loco (lego *agitat*) pro *agit* poſitum obſervaſſe videri poteſt. Quid? quod plerumque frequentativis evenire ſolet, ut pro ſimplicibus ab Hiſtorico noſtro ponantur, qua de re exempla, quod in promtu ſint, praeterfluere ſino. DOUZA. Paulo aliter Servius ad V. Aeneidos. *Inter certamina dominationis aut libertatis agit.* PUTSCHIUS. Xenophon. I. Paed. *Homines in nullos magis inſurgunt, quam in eos, quos Imperium in ſe adfectare ſentiſcunt.* RUPERTUS.

AUT GLORIAE] Vide not. ad Juſt. Lib. I. Cap. 1. §. 7. in qua omiſimus illud Flori Lib. III. Cap. 12. §. 4: *Armenios etiam & Britannos, ut non in uſum, ita ad Imperii ſpeciem, magna nomina acquiſiviſſe, pulchrum atque decorum.* RUP.

AUT DOMINATIONIS] Noſter ſupra Jug. VI. *Natura mortalium avida Imperii.* RUP.

AD BELLUM PERSI] *Perſi*, pro, *Perſis*, uſurpavit etiam Tacitus Salluſtium imitatus, cum dixit Lib. IV. *Per bella Perſi.* CIACC. & URSINUS. Priſcianus obſervat hic, *Perſi*, pro, *Perſis*, idem quoque bis Lib. XIV. *Ad*, inquit, *modo perſonae, modo loco, modo tempori, modo numero adjungitur. perſonae*; Virgilius primo Aeneid. *Ad te confugio. loco*; *idem eod. ad Trojam pro caris geſſerat Argis. tempori*; ut Salluſtius Lib. I. Hiſt. *Ad bellum Perſi Macedonicum. numero*; *ne ad qiunquaginta milia.* quae Priſciani verba minime in medium afferrem; niſi viderem homines quosdam, qui quicquid manibus ſuis ſemel attigerunt, idem continuo eos contaminare neceſſe eſt, ita poſtrema haec accepiſſe, quaſi Salluſtiana, & non potius exempli cauſſa a Priſciano eſſent adducta, ſed id genus errorum numerus in eorum libris infinitus eſt. Soſipater Cariſius Libr. II. Inſt. Gram. *Inveniuntur*, inquit, *quaedam, quae ſine ratione genitivum faciunt per i.* apud Virgilium, Achilli, & Ulyſſi: apud Salluſtium, *Perſi.* Servius Lib. I. Aeneid. Virgilius, inquit, *detraxit ſ. litteram in Achilli, euphoniae cauſſa*, ut Salluſt. *in Perſi.* Libro quoque VIII. tres poſtremas affert voces. quin & Probus Catholicis, *quod* Salluſtius, inquit, *Perſi dixit, non declinationem mutavit, ſed antiqua uſus eſt conſuetudine.* In quibusdam libris eſt; *principio.* in pluribus; *primordio.* Eſt autem tempus hoc quod Salluſtius innuit IↃC fere annorum. Triumphatum enim eſt de Perſe triumpho tam navali, quam terreſtri, per quatriduum a L. Aimilio Paulo Proconſ. & Cn. Octavio propraet. An. ab V. C. IↃXXCVI. Kal. Decemb. CARRIO. Omiſſa eſt computatio annorum. Fuerunt DXXCIII. C. Hoſtilio Mancino, C. Atilio Serrano Coſſ. COLER.

RES ROMANA] Marius Fabius Victorinus eodem quo ſuperiore Libro: Salluſtius, inquit, *cum de rebus Romanis loqueretur, dixit prius bella geſta, poſt pacem eſſe fundatam: res*, inquit, *Romana, &c. deinde pacem memorat conſequutam: Optimis autem moribus, &c.* quin & Auguſtinus, Hipponenſis Epiſcopus, Lib. XI. cap. 18. De Civitate Dei: Salluſtius, inquit, *primo hiſtoriae ſuae libro, atque ipſo ejus exordio fatetur etiam tunc, cum ad conſules a regibus eſſet tralata reſpublica, poſt parvum intervallum injurias validiorum, & ob eas diſceſſiones a patribus, aliaſque in urbe diſſenſiones fuiſſe, nam cum optimis moribus & maxima concordia P.R. inter ſecundum, & poſtremum bellum Carthaginienſe: cauſamque hujus boni non amorem juſtitiae ſed ſtante Carthagine metum pacis infidae fuiſſe* dixiſſet: unde & Naſica ille ad reprimendam nequitiam, ſervandoſque iſtos optimos mores, ut metu vitia cohiberentur, Carthaginem nolebat everti: continuo ſubjecit, *ac diſcordiae, &c.* Haec ille. Unde Salluſtianorum verborum ſententia cuivis patere liquido poteſt. Ammianus Marcellinus eadem Lib. XV. tradidit: ſed verbis ita corruptis, ut qui ea ex ingenio emendare ſunt conati, magis

cello Coſſ. omni Gallia cis Rhenum, atque inter mare noſtrum, atque Oceanum, niſi quae a paludibus invia fuit, perdomita. Optumis autem moribus,

gis etiam corrupiſſe videantur. *Galliae regiones*, inquit, *praecipue quae confines Italicis, paullatim levius edere, ſub Imperium venire Romanum: primo tentatae per Fulvium praeliis parvis, quaſſatae per Sextium, ad ultimum per Fabium Maximum domitae, cui negotii plenus effectus aſperiore Allobrogum gente devicta, hoc indidit cognomentum. nam omnes Galliae, niſi quae paludibus inviae fuere*, ut Salluſtio docetur *auctore, poſt decennalis belli mutuas clades ſocietatique noſtrae foederibus junxit aeternis.* Verba Ammiani attuli: primum ut ea ad hiſtoriae fidem examinarem: deinde, ut quid alii, dum corrigere voluerunt, promoverint, oſtenderem. poſtremo, ut cum noſtro hoc loco componerem. Igitur, ut ne ulteriora attingamus, quae ab ipſo paene Urbis Romae natali repetenda erant, utque bella Gallica Ciſalpina praetereamus, anno ab U. C. IↃCXXVIII. M. Plautio Hipſaeo, M. Fulvio Flacco Coſſ. bellum Allobrogicum exarſit: Qui M. Fulvius biennio poſt de Liguribus, Vocontiis & Salluviis triumphavit. de quibus iisdem ſequenti deinde anno a C. Sextio Calvino Proconſ. ut a C. Caſſio Longino de Allobrogibus, Arvernis, & Ruthenis triumphus actus eſt. poſt Allobroges cum rurſus viribus refectis Romanis ſeſe opponerent, in eoſque, pro gentis ſuae conſuetudine, continuum bellum gererent, tandem a Q. Fabio Maximo Procoſ. una cum rege Arvernorum Betulto ſuperati, ab eodem anno IↃCXXXIII. in triumphum ducti ſunt. atque hoc eſt quod ait Marcellinus, *Gallias a Fulvio tentatas, a Sextio quaſſatas, a Fabio Maximo devictas, in Romanorum poteſtatem conceſſiſſe.* quod vero ait ex Allobrogibus devictis Fabio Maximi cognomentum inditum fuiſſe: id equidem ſemper ne verum eſſet, ſummopere ſum veritus: cum in Faſtis Capitolinis, etiam ante triumphum hunc, Maximi titulo inſignis eſſe inveniatur: niſi forte de cognomento Allobrogici potius quam Maximi Marcellinus egiſſe videatur. Fabium enim Maximum Allobrogicum dictum eſſe, Valerius Maximus aliique ſcriptores memoriae prodiderunt. Additur in Marcellino. *poſt decennalis belli mutuas clades, ſocietatique noſtrae foederibus junxit aeternis.* quae ejus oratio apertis vitiis non caret: iiſque ejuſmodi, ut a me ſine veteribus libris purgari nequeant. nam quod quidam ſuppoſuerunt: *Caeſar ſocietati noſtrae foederibus junxit aeternis*: hoc cum & contra rei geſtae veritatem, & praeter hiſtoriae fidem ſit, concoquere nullo modo poſſum. Caeſar id fecit? qui poteſt? cum Servius Sulpicius Rufus & M. Claudius Marcellus, ſub quibus omnem Galliam perdomitam fuiſſe ſcribit Salluſtius, Anno U. C. IↃCCII. hoc eſt, biennio ante bellum civile Caeſaris & Pompeji, fuerint conſules. Igitur locum corruptum eſſe fateamur, atque ita a nobis relinqui debere, doleamus. nam quod in Mariangeli Accurſii, hoc eſt, prima, ni fallor, hujus hiſtorici editione, legitur: *Omnes Galliae, niſi quae paludibus inviae fuere*, Salluſtio docetur *auctore poſt decennalis belli mutuas clades perpeſſas, ſocietatique noſtrae foederibus junxit aeternis*: id ſatis magno argumento eſſe debet reliquorum ſcripturas ab ingenio & conjectura, non autem ab ipſa rei veritate proficiſci. Sed redeo unde digreſſus ſum: meamque hanc a re propoſita digreſſionem, iis qui hiſtoriae, hoc eſt omnium diſciplinarum magiſtrae ſtudio capiuntur; quibusque ſolis haec ſcribimus, & utilem & jucundam fore ſpero. Igitur Servius Lib. VI. Aeneid. ſcribit Salluſtium *inter ſecundum atque ultimum bellum Carthaginienſe* maluiſſe dicere, quam *inter ſecundum & tertium.* ſed in Fabio Victorino, & in Auguſtino legitur: *poſtremum* non *ultimum.* unde & Servius emendandus eſt. ultima autem verba, *cis Rhenum &c.* habet & Nonius Marcellus in voce, *Cis.* nullo tamen Salluſtiani libri expreſſo numero: qui apud eum ex veter. codic. reponendus eſt. ea ipſa quoque *niſi qua paludibus invia fuit*, non eodem apud omnes ſcribuntur modo. Ammianus enim Marcellinus; *niſi quae paludibus inviae fuere*: Marius Victorinus; *niſi quae a paludibus invia fuit*: Nonius denique Marcellus; *niſi qua fuit paludibus invia*, legiſſe videntur. Victorini ſcriptura & optima, & mihi quidem maxime Salluſtiana eſt; aliam autem illam, *niſi qua*, è colliſione illa, *niſi quae a* natam ſuſpicor. itaque libri emendentur: & eorum corrigatur error, qui non tantum haec neſcio quo apud Salluſtium loco ponunt, ſed etiam ab eo invito paene auferunt. CARRIO.

OMNI GALLIA CIS RHENUM.] Hexameter, qui Salluſt. imprudenter excidit, ut vult Barthius XI. Adv. 16. Sed eum refutat Voſſ. Lib. IV. Inſtit. Orat. p. 72. RUP.

NISI QUAE A PALUDIBUS.] Nondum divino de qua regione loquatur. Fuit olim & Germania paludibus invia. Avienus:

Moeſta paludivagos Germania flevit alumnos. COLER. Ammian. Marcellin. *Niſi quae paludibus inviae fuere.* M. Victor, ut in Textu. Nonius, *Niſi qua fuit paludibus invia.* WASSE.

OPTIMIS MORIBUS.] Salluſtius in Jugurth. *Nam ante Carthaginem deletam Popul. & Senatus Roman. pla-*

Digitized by Google

bus, & maxuma concordia egit populus Rom. inter ſecundum atque poſtremum bellum Carthaginienſe. *Victorinus & Auguſtinus.*

At diſcordia, & avaritia, atque ambitio, & caetera ſecundis rebus oriri ſueta mala, poſt Carthaginis excidium maxume aucta ſunt. Nam injuriae validiorum, & ob eas diſceſſio plebis a patribus, aliaeque diſſenſiones domi fuere jam inde a principio: neque amplius, quam regibus exactis, dum metus a Tarquinio & bellum grave cum Etruria poſitum eſt, aequo & modeſto jure agitatum: dein, ſervili Imperio patres plebem exercere; de vita atque tergo regio more conſulere; agro pellere, &, caeteris expertibus, ſoli in Imperio agere. Quibus ſaevitiis, & maxume feno-

placide modeſteque inter ſe Rempublicam tractabant, neque gloriae neque dominationis certamen inter cives erat, metus hoſtilis in bonis artibus civitatem retinebat, ſed ubi formido illa mentibus diſceſſit, ſcilicet ea, quae ſecundae res amant, laſcivia atque ſuperbia inceſſere. Vide Auguſtinum Lib. I. cap. 3. De Civitate Dei. Eo ipſo tempore meliores artes & Poëſin e Graecia Romam commigraſſe teſtatur Porcius Licinius:

Poenico bello ſecundo Muſa pennato gradu
Intulit ſe bellicoſam in Romuli gentem feram:

Servius: *Bello Punico ſecundo*, ut ait Ennius, *placata Juno coepit favere Romanis.* Coler.

At discordia] Idem Auguſtinus ibid. *injurias validiorum* vocat, annotante Servio Lib. IV. Georg. quas validiores inferebant. Totum autem locum hunc idem Auguſtinus Lib. V. cap. 12. ita exponit. *Dicit*, inquit, Salluſtius *injurias validiorum, & ob eas diſceſſionem plebis a patribus, aliasque domi diſſenſiones, fuiſſe jam inde a principio: neque amplius aequo & modeſto jure agitatum, quam expulſis regibus, quamdiu metus a Tarquinio fuit; donec bellum grave cum Etruria, quod propter ipſum ſuſceptum erat, finiretur; poſtea vero ſervili Imperio patres exercuiſſe plebem, regio more verberaſſe, & caeteris expertibus* (ſic enim legendum eſt) *ſolos in Imperio egiſſe. quarum diſcordiarum, dum illi dominari vellent, iſti ſervire nollent, finem fuiſſe bellum Punicum ſecundum.* Carrio.

Et caetera rebus secundis oriri sueta mala] Sententiae hujus floſculus debetur horto Catonis, cujus iſta verba reperiuntur ap. Agel. Lib. VII. cap. 3. *Scio, ſolere plerisque hominibus, rebus ſecundis, animum excellere, ſuperbiam ac ferociam augeſcere, quod mihi nunc magnae curae eſt, quia haec res tam prolixe proceſſit; ne quid in conſulendo adverſi eveniat, quod noſtras proſperas res refutet; neve haec laetitia nimis luxurioſe eveniat. Adverſae res ſe domant, & docent, quid facto ſit opus: ſecundae laetitiae transverſum trudere ſolent a recte conſulendo atque intelligendo.* Rupert.

Post Carthaginis excidium] Prudenter igitur Ephori Spartani: Quum enim urbem quandam vi cepiſſent, dixerunt, *Periit palaeſtra juventum, non habiturorum concertatores.* Vide Grut. ad Livii Lib. II. cap. 21. Adde vocem Metelli ap. Val, Max. Lib. VII. cap. 2. Rupert.

Discessio plebis] De voce adi Plinium Epiſt. CLXVII. Terent. Andr. III, 3: 37. Gelſium II. 13. III. 18. de re Livium, Florum, Oroſium II. p. 74. Servius p. 133. legit *injuria.* infra *dein ſervili Imperio P. C.* ita citat Donatus Andr. I. 1, 8. paulo poſt, *montem ſacrum atque Aventinum inſedit.* Ita etiam Diomedes p. 459. & Servius 1301. Wasse.

Dissensiones fuere jam a principio] Ejusmodi ſeditiones non tam facile oriri ſolent in rerumpublicarum formis mixtis, quam in uno genere conſtantibus. Vide Polyb. Lib. VI. Rupert.

Metus a Tarquinio.] Sic Livius Lib. XLV. *Cum major a Romanis metus, timorem a principibus ſuis viciſſet.* Ciacc. & Ursin.

Aequo et modesto jure] Ambroſius Ep. X. 84. *Ab hoc* aequo & modeſto jure *concordiae.* Wasse.

Imperio] id eſt dominatu, interprete Ael. Donato act. I. ſc. 1 Andriae. apud quem non recte eſt; *patres conſcripti*: pro; *patres plebem.* quae cauſa fuit cur hoc de loco Donatum agere alii minime intelligerent, & novum fragmentum conſtituerent. Carrio.

De vita atque tergo regio more consulere] Quod hic regium morem appellat, magis perſpicue dixeris flagitium dominationis. Caeterum ita quoque Juvenalis:

Scripturus leges & regia verba laniſtae.

Et Salluſtium imitatus Tacitus de Tiberio: *More regio pubem ingenuam ſtupris polluebat.* Rupert. Infra in Fragm. Lib. III. cap. 11. *Abunde libertatem rati, quia tergis abſtinetur.* Haverc.

Et, caeteris expertibus, soli in imperio agere.] Sic in Catilin. *Crudelitate feneratorum*

Digitized by Google

fenoris onere oppreſſa plebes, cum aſſiduis bellis tributum ſimul & militiam toleraret, armata, montem Sacrum, atque Aventinum inſedit. Tumque trib. pl. & alia ſibi jura paravit. Diſcordiarum & certaminis utrimque finis fuit ſecundum bellum Punicum. *Auguſtin.* & *Servius* ad *Georg.* IV.

III. Poſtquam, remoto metu Punico, ſimultates exercere vacuum fuit, pluri-

plerique patria: ſed omnes fama atque fortunis expertes ſumus. CIACCON. Videtur omnino legendum: *Et caeteris expertibus, ſoli in Imperio agere, &c.* cum in aliis ſit, *caeteris ex partibus*; nam Salluſtius ipſe in bello Catilinae eodem modo dixit: *Crudelitate foeneratorum plerique patria, ſed omnes fama atque fortunis expertes ſumus.* URSIN. Expertibus ſc. Imperii ac dominationis. Nam ſi omnis poteſtas (ut vult Poëta) impatiens conſortis, eo magis Regia. Simile poſtea in oratione ad Caeſarem de Pompejo: *Nam particeps dominationis neque fuit quiſquam, &c.* DOUZA.

FENORIS] Vide ſupra Bell. Cat. cap. XXXIII. WASSE.

ARMATA MONTEM SACRUM] Atqui, ut recte ait Diomedes, mons ob hoc, quod illum plebs inſederat, poſtea *Sacer* dictus eſt. Sed utitur prolepſi, de qua videndus Voſſ. Lib. V. Inſtit. Orat. p. 394. RUP.

ATQUE AVENTINUM INSEDIT] Tacitus: *Duos colles quos barbari inſederant*, &, *Arcem Capitolii inſedit*, &, *Soli Cheruſci juga inſedere.* Livius Lib. III. de eadem re: *Eunt agmine ad Urbem, & Aventinum inſident.* Vide quae diximus ad cap. XXXI. Bell. Jugurth. CIACCON. Ad id vero quod ſequitur eodem fragmento, *Et Aventinum inſedit, &c.* facit quod ait Livius Libr. III. *Eunt agmine ad Urbem, & Aventinum inſidunt.* URSIN.

INSEDIT] Aruſianus Meſſ. libello *de elocutionum exemplis*, quem quidam inepte pariter & inſcienter Cor. Frontoni tribuunt, haec Salluſtiana citat. Diomedes vero Lib. II. cap. ult. prolepſin figuram hic eſſe docet: eo quod mons poſtea quam plebs illum inſederat, *ſacer* dictus eſt. totum autem hoc hiſtoriae fragmentum peſſime ab iis acceptum eſt, qui ſe harum Hiſtoriarum emendatores eſſe ſunt profeſſi. CARRIO.

POSTQUAM REMOTO METU] Sic Tacitus Hiſt. II. *Sed ubi ſubacto orbe, & aemulis urbibus regibuſque exciſis, ſecuras opes concupiſcere vacuum fuit.* CIACCONIUS & URSINUS. Ex Agellio Noct. Attic. Lib. IX. cap. 22. tametſi ille librum Salluſtii, ut vulgo eſt, non nominat. In Agellio Buſlidiano eſt: *poſt remoto metu Punico milites exercere vacuum fuit.* non recte. Vult enim Salluſtius Romanis metu belli Punici impeditis parum otii fuiſſe exercendis ſimultatibus; remoto vero metu Punico ſtatu Reip. nimio otio & luxu conquaſſato, privatim ſingulos privis ſimultatibus indulſiſſe. quod bello Catilinario & Jugurthino itemque multis hiſtoriarum locis frequenter repetit. de quo item Silius Italicus, quem plurima à Salluſtio mutuari, alibi teſtati ſumus, extremo decimo libro, ita canit:

Haec tum Roma fuit, poſt te cui vertere mores.
Si ſtabat fatis, potius Carthago maneres.

CARRIO.

SIMULTATES EXERCERE VACUUM FUIT] Ita recte & ordine in editionibus pleriſque, quo magis miror ſiniſtram illorum diligentiam, quibus pro *ſimultates*, *militer* nobis objectare vacuum fuit, quos ipſos ſatius, dum ejuſmodi Scholia commentarentur, vacuos eſſe fuiſſet. Ceterum haec levioris operae, cujus mihi pretium nonnullum facturus ſane videor, ſi & iſtud & duo proxime inſequentia Fragmenta, quae apud Auguſtinum, Agellium, & Frontonem trifariam diſpulſa leguntur, in unum locum compulero, ordine nonnihil immutato, qui mihi ad hoc exemplum diſpartiendus videtur: *Poſtquam remoto metu Punico ſimultates exercere vacuum fuit, plurimae turbae, ſeditiones & ad poſtremum bella civilia orta ſunt: dum pauci potentes, quorum in gratia plerique conceſſerant, ſub honeſto patrum aut plebis nomine, dominationes affectabant, bonique & mali cives appellati, non ob merita in Remp., omnibus pariter corruptis, ſed uti quiſque locupletiſſimus, & injuria validior, quia praeſentia defendebat, pro bono ducebatur. Ex quo tempore majorum mores non paulatim, ut antea, ſed torrentis modo praecipitati adeo juventus luxuria atque avaritia corrupta eſt, ut merito dicatur, genitos eſſe, qui neque ipſi habere poſſent res familiaris, neque alios pati.*

In quibus & illud obſervatione noſtra non indignum occurrit, *merita*, tam in vitio quam in laude poſuiſſe Salluſtium; ambiguitate, qua idem antea uſus in Jugurtha: *Laudare, increpare merentes.* Quem locum ancipitis vocabuli ignoratione male jam pridem a ſciolis acceptum tandem ſartum

Digitized by Google

plurimae turbae, ſeditiones, & ad poſtremum bella civilia orta ſunt: dum pauci potentes, quorum in gratia plerique conceſſerant, ſub honeſto patrum aut plebis nomine dominationes affectabant, bonique & mali cives adpellati, non ob merita in rempublicam, omnibus pariter corruptis, ſed uti quiſque locupletiſſimus, & injuria validior, quia praeſentia defendebat, pro bono ducebatur. Ex quo tempore majorum mores non paullatim, ut antea, ſed torrentis modo praecipitati: adeo juventus luxu atque avaritia corrupta eſt; uti merito dicatur, genitos eſſe, qui neque ipſi habere poſſent res familiares, neque alios pati. *Agellius & Auguſtinus.*

IV. Igitur venditis proſcriptorum bonis, aut dilargitis. *Agellius.*

Id

ſartum tectum Criſpo reſtituit Rivius. DOUZA. Tria haec apud tres diverſos auctores varie diſperſa fragmenta, ita ut vides, mi lector, conjunximus, volente & monente Nobiliſſimo Douſa. PUTSCH.

AD POSTREMUM] Praepoſitionem eleganter omittit Sulpicius Hiſt. Sacr. I. 50. unde, opinor, delenda ex fide Codicis Aulae Trin. Dial. II. 4. ita enim Terentius Andr. II. 1. Cicero, & Tacitus ſaepe, & Cod. 1. 2. Catilin. cap. XV. Noſter autem retinet infra cap. XII. & cum illo ubique Plaut. Caeſar, Eutropius. Q. etiam Septimius, qui ita locum aemulatus eſt II. 7. *Interim in eo otio Agamemnoni cum Menelao fratre* exercere *diſcordias* vacuum fuit. Confer. Ambroſium Ep. IX. 70. WASSE.

IN GRATIA CONCESSERANT] Aruſianus Meſſus primo Hiſtoriarum libro a Salluſtio dictum notat; *concedere in gratia*, atque haec verba; *quorum in gratia plerique conceſſerant*, ex eodem deſumta libro. Vice probationis affert quae apud Auguſtinum lib. III. cap. 17. (is enim totum hoc Salluſtio fragmentum conſervavit) mutata loquendi ratione leguntur: *quorum in gratiam plerique conceſſerant*. Sed hoc alii ne ſuſpicione quidem attingere potuerunt. CARRIO. Ἀρχαϊκῶς, quemadmodum contra Cicero: *In poteſtatem eſſe*, Claudius, *in medium relinquere*, Terentius, *in rem eſſe* dixerunt, quod eo libentius moneo, ne quis locutionis inſolentia ductus, pro lubidine ſua in quidvis aliud mutet. PUTSCH.

SUB HONESTO PATRUM AUT PLEBIS NOMINE] Vide not. ad Catilin. c. 38. RUPERT.

EX QUO TEMPORE] Sintne haec certa Salluſtianae orationis verba, an vero etiam cum ſuperioribus debeant conjungi, valde dubito, certe idem Auguſtinus eodem, quo ſuperiora loco, paucis interjectis memorat. CARRIO.

NON PAULATIM, UT ANTEA, SED TORRENTIS MODO PRAECIPITATI.] Vell. II. cap. 1. *Remoto Carthaginis metu, ſublataque Imperii aemula, non gradu, ſed praecipiti curſu a virtute deſcitum, ad vitia tranſcurſum; vetus diſciplina deſerta, nova inducta; in ſomnum a vigiliis, ab armis ad voluptates, negotiis in otium converſa civitas* Ad quem locum Gruterus: „Ferre „ poſſem, jugulari vocem *tranſcurſum*, nam ſi „ deſcivit Roma praecipiti curſu a virtute ad vi„ tium, quid opus addere, tranſcurriſſe ipſam ad „ vitium? Porro notabile eſt, fatum idem urbes „ urgere, quod & homines perſequitur, qui, „ ubi neminem habent, quem metuunt, quem „ revereantur, vix poſſunt -- *aequa commoda* „ *mente pati*, ut diximus largo ore ad Tiberia„ num elogium Taciti Lib. VI. cap. 5. quod ha„ bet; *Poſtremo in ſcelera ſimul ac dedecora prorupit,* „ *poſtquam, remoto pudore & metu, ſuo tantum in*„ *genio utebatur*.„ Haec Gruter. RUP.

QUI NEQUE IPSI] Simile in N. T. d. Phariſaeis effatum, qui neque ipſi intrare in regnum coelorum volebant, neque alios ſinere, in Evang. Math. XXIII, 13. Ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν. HAVERC.

IGITUR] Agellius Lib. XV. cap. 13. Noct. Att. Salluſtius, inquit, *eodem modo dilargitis proſcriptorum bonis dicit, tamquam verbum largior ſit ex verbis communibus*. Priſcianus Lib. VIII. *berto*, inquit, *pro bortor*, *& largio pro largior*, *dicebant*. ut Salluſtius Lib. I. *hiſtoriarum: Igitur &c.* opinor autem hunc locum de Sullana Proſcriptione accipiendum. Auguſtinus enim cap. 18. Lib. II. plura hic Salluſtium de Sullae vitiis caeteraque foeditate reipublicae tradidiſſe ſcribit. CARRIO.

ID

Digitized by Google

Id bellum excitabat metus Pompeji victoris, Hiempſalem in regnum reſtituentis. *Idem.*

Maxumeque ferocia regis Mithridatis in tempore bellaturi. *Donatus & Aruſianus.*

Quin lenones & vinarii laniique, quorum praeterea vulgus in dies uſum habet precio compoſiti. *Cariſius.*

Genus armis ferox, & ſervitii inſolitum. *Aruſianus.*

M. Aemilii Lepidi Coſ. ad P. R. Oratio contra Sullam.

Clementia & probitas veſtra, Quirites, quibus per caeteras gentis maxumi, & clari eſtis, plurimum timoris mihi faciunt, advorſus tyrannidem L. Sullae: ne aut ipſi, nefanda quae aeſtumatis, ea parum credendo de aliis

ID BELLUM] Idem Agellius Lib. IX. cap. 9. haec adducens, *Pompeji metum*, interpretatur, *non quod Pompejus metueret*, ſed *quod metueretur.* quod & Nonium Marcellum in voce *metus* obſervare memini: apud quem tamen prima vox eſt emendanda. CARRIO.

METUS POMPEJI] Pro *terrore*, metus quem incuſſit Pompejus, quemadmodum cap. IV. *Pejor atque inteſtabilior* metu *veſtro*, i. e. *ex metu*, vel *ob metum.* Vide ibi Gruteri Edit. *Quod captivis.* Trebell. Pollio Claud. VI. *Laboraſſe denique terram ipſam, quae tantum Barbarici* timoris *accepit.* Salmaſ. *tumoris* ex Edit. reponit. Vide Quintilianum VI, 3. Ariſtotel. Hiſt. Animal. VI. p. 373. Καὶ ποιεῖται τὰς τόκους διὰ τὸν πρὸς θηρία φόβον. Phaedrus: *ut venatorum fugerent inſtantem necem.* WASSE.

HIEMPSALEM] Qui poſt devictum Jugurtham, cum tribus aliis, de quibus ſupra in fine belli Jugurthini actum eſt, Numidiae regnum partitus eſt, poſtmodum ejectus regno civilibus motibus, a Pompejo reſtitutus eſt. WASSE.

MAXUMEQUE] Haec Donatus Terent. Phor. act. II. ſcena quarta, qui libri tamen Salluſtiani non meminit: huc autem referre non dubitavi, quod Aruſianus Meſſus tres poſtremas voces, ut ex primo hiſtoriarum libro ſumtas, afferat: illudque, *in tempore*, explicet *opportune.* CARRIO.

IN TEMPORE BELLATURI] Tac. Annal. XII. *Tamquam adverſus deſertores, & in tempore rebellaturos.* quo modo exiſtimo hic legendum. Donatus tamen in Phormion. act. 2. ſcen. IV. ita citat: *Regis Mith. in tempore bellaturi.* CIACCON. Videndum an legi debeat, *rebellaturi.* Sic enim habet Tacitus Lib. XII. *Tamquam adverſus deſertores & in tempore rebellaturos.* Pro eo autem quod vulgo habetur, *ferocia*, libentius legerem, *fiducia.* URSIN.

QUIN LENONES] Corrige locum Chariſii adfectiſſimum libro primo, ubi haec Salluſtii adducit: *Lanius dicitur*, ut Terentius, *Lanii & coci.* & Salluſtius, *Quin vinarii laniique.* Ubi illud quoque notamus, *vinarium* dici: *lanio autem quaſi diminutio lanii.* Et ita habet V. C. Nobiliſſ. Douſae. PUTSCH. Chariſius pag. 58. legit, *lenones vinarii*, omiſſo *et.* De Aemilio Lepido habes Syllae judicium apud Plutarchum in Sylla p. 473. & 626. WASSE.

COMPOSITI] Cariſius Libr. I. Inſtit. Gramm. obſervat in Salluſtio, *Lanius* & *Vinarius.* Nonius in iisdem verbis, *compoſiti*, exponit, *redempti*, apud quem in veteri codice eſt *in diem*, pro *in dies.* CARRIO.

GENUS ARMIS FEROX] Mendoſa lectio, quam emendo: *Genus animis ferox & ſervitiis inſolitum.* Nihil attinet hic dicere, quoties etiam *armatus*, pro *animatus* perperam ſcriptum fuerit. COLER.

SERVITII INSOLITUM] Ex Aruſiano de elocutionum exemplis; *inſolitus hujus.* CARRIO.

CLEMENTIA] M. Aemilii Lepidi Coſ. ad P. R. ut arma ſumantur contra Sullam dictatorem, ita haec vulgo inſcribitur oratio; quam eidem huic Libro I. deberi, poſt docebitur. CARRIO.

ADVORSUS TYRANNIDEM] Liber Vaticanus, *adverſum tyrannidem.* Lege ex libris Vaticano, Fabri & Cardinalis Briconeti, *ne quae ipſi nefanda aeſtimatis*, accedente etiam vetuſta Editione. CARR. in *Add.*

NE AUT IPSI NEFANDA AESTIMATIS, EA PARUM CREDENDO DE ALIIS, CIRCUMVENIAMINI] Legendum diviſim, *ne quae*, ut ſint duae dictiones. In Gymnico τὸ *nefanda*, perperam deeſt. RIVIUS. Forte, *Nefanda quae vobis exiſtimatis*, & a dictione, *praeſer-*

Digitized by Google

aliis circumveniamini: (praeſertim cum illi ſpes omnis in ſcelere atque perfidia ſit; neque ſe aliter tutum putet, quam ſi pejor atque inteſtabilior metu veſtro fuerit, quo captivis libertatis curam miſeria eximat;) aut ſi provideritis, in tutandis periculis magis, quam in ulciſcendo teneamini.

V. Sa-

praeſertim, uſque ad *eximat*, parentheſi incluſa eſſe debent. CIACCON. Verba ſunt ex oratione M. Lepidi Cos. ad populum quae ita in v. c. apud me leguntur: *Ne quae ipſi nefanda aeſtimatis, ea parum credendo de aliis, circumvenimini*, &c. quae lectio vera videtur, ſi parentheſis tantum addatur a voce *praeſertim* ad verbum, *eximat*. Illud autem, *inteſtabilior*, uſurpavit etiam Tacitus lib. XX. cum ait: *Quum interim inteſtabilior & ſaevior expertus ſit.* URSIN. Quidam: *ne qua ipſi nefanda exiſtimatis ea.* alii vocem, *nefanda*, omittunt. nonnulli, *ne quae ipſi nefanda non aeſtimatis ea* &c. CARRIO. Quarta & quinta Lepidianae Orationis linea ita in pleriſque exemplaribus hodie concepta legitur: *Ne aut ipſi, nefanda quae non exiſtumatis, ea parum credendo de aliis, circumveniamini.* Ego malim id quod in quibuſdam libris viſus ſum animadvertere: *Ne quae ipſi nefanda aeſtumatis.* Atque ita optime & ſibi & nobis conſtatura eſt ſententia alioqui inexplicabilis, ut ſignificet Mamercus Populum Romanum alios ex ſuo ingenio probare conſueſſe, & quoniam ipſorum mores a tyrannide, omnique adeo perfidia impenſiſſime abhorreant, ceteros omnes etiam ſui ſimiles putare, eoque ipſos nimia ſua credulitate per fidem facilius decipi, ac dolis Sullanis opprimi poſſe, quam quae ipſi nefanda ſibi atque abominanda exiſtimant, ea haud temere in quemquam mortalem cadere poſſe arbitrantur. Quid? quod ita hunc locum interpretandum eſſe clamant ea quae praeceſſere. Ceterum quod de Sulla ab omnibus Scriptoribus praedicatur, eum A. U. DCLXXIV. qui hunc Lepidi Conſulatum anteceſſerat, Dictaturam depoſuiſſe; falſum alicui, neque hercule injuria, videri poſſit, qui quidem hanc AEmilianam Orationem ſecum & cum animo ſuo paulo curioſius perputarit; in qua de abdicatione Dictaturae verbum nullum, de dominatione aucta ſermo plurimus. ſed tamen (ut quod res eſt fabuler) veriſimile non eſt, Sulla Rempublicam tractante, locum adeo liberae orationi in Urbe conceſſum fuiſſe, pariturae alioqui praeſens haud dubie incommodum tam auctori quam auditoribus, quos frequentes quidem & conglobatos adfuiſſe oportuit, ſi tamen ea pubi praeſenti in concione pro Roſtris habita fuerit ex more Romano. Quo magis in eam ſententiam inclinat animus, ut credam, depoſita quidem a Sulla Dictatura, haec verba M. AEmilium Coſſ. ad Quirites feciſſe; ſed depoſita modo titulo tenus. quippe cujus vis etiam poſtea per idoneos homines retenta, ex lubidine Sullaturientium partium, aſpere violenterque exerceretur in plebem; eorum, inquam, opera qui malo Reipubl. creverant; quorumque cum primis intererat, ne Acta Sullae reſcinderentur. teſtis Appianus, qui hoc genus hominum perpetuos dignitatis Sullanae propugnatores etiam poſt ejuſdem exceſſum fuiſſe aſſerit. In hos igitur potius quam in Sullam, magnam harum invectionum partem convenire perſuaſum eſt mihi. cui ſententiae noſtrae non minimam fiduciam tribuit ter iterata in hac ipſa Oratione Satellitum Sullanorum mentio, quos ille, dum Dictator fuerat, quo fidos ſibi obnoxioſque magis in perpetuum faceret, ex praeda civili acerbiſſima ditatos, dilargitis proſcriptorum bonis, ad ſummos inſuper honores extulerat. In quorum ſtabili poſſeſſione quoniam ſe, Sulla jam privato, permanere poſſe diffiderent, ideo pro ipſius Actis, ſummis porro opibus atque induſtriis, haud ſequius quam pro aris & focis nitebantur. Ut ut eſt, illud certe extra controverſiam, in hunc primum Lepidi Conſulatum, qui geſtus fuit A. U. DCLXXV. Sullae mortem incidiſſe, quum anno ante Dictatura ſe abdicaſſe ab Hiſtoricis prodatur. DOUZA.

PEJOR ATQUE INTESTABILIOR METU VESTRO FUERIT] Tacit. Hiſt. IV. *Quum interim inteſtabilior & ſaevior exortus eſt.* CIACCON. Vulgo, *inſtabilior*, male. ſic idem in Jugurth. *improbus inteſtabilisque*, verbis ex legibus XII. Tab. derivatis, quae in jure noſtro civili ſunt frequentia. CARRIO.

QUO CAPTIVIS LIBERTATIS CURAM MISERIA EXIMAT] Vaticanus, *captis*. CARRIO in *Add.* *Captivis*, ſcilicet *vobis*, quos ille pro *captivis*, ac proinde ut ſervos, ſeu capite diminutos habet. DOUZA.

IN TUTANDIS PERICULIS MAGIS, QUAM ULCISCENDO TENEAMINI] Mira locutionis ratio, niſi a Salluſtio haec eſſet. Et profecto fuit tempus, quum probiſſimam lectionem ſolicitare auſus pro *tutandi*, *vitandis*, (id quod in neſcio quo exemplari reperiſſe mihi videbar) reſcribendum

Digitized by Google

V. Satellites quidem ejus, homines maxumi nominis, non minus optumis majorum exemplis, nequeo ſatis mirari, dominationis in vos, ſervitium ſuum mercedem dant: & utrumque per injuriam malunt, quam

dum cenſerem. Nunc aliquando ad verum converſus, mutata ſententia, muto pariter factum; &, *tutandis periculis*, propulſandis ac defendendis interpretor. DOUZA. Hoc eſt, propulſandis ac defendendis, ut recte Douza. Ellipſin ita ſupple, *valiſſinet ap.* Interpretationem hanc firmat Onomaſticon vet. Vulcanii, *Tutor*, ἀμύνω. Qua forma habes apud Horatium I. Od. 17. *igneam* defendit aeſtatem *capellis*, apud Virg. *ſolſtitium pecori* defendite. & X. 905. Quandoque eleganter omittitur caſualis dictio.

——— *Scio acerba meorum*
Circumſtare odia: hunc *oro* defende furorem:
Et me conſortem nati concede ſepulchro.

Ille Ennium ſequitur: qui alicubi:

Servos Cives, defende hoſtes *quum potes defendere.*

Vid. Q. Claud. *Quadrigarium* lib. XIX. Agellium IX. 5. Plautum Rud. & Moſtell. VIII. Denique pro *tutare*, Cic. pro Murena malit, defendere pericula *civium*. Et ſic in Lib. de Senectut. Idem Offic. III. *Etenim, ſi is qui non* defendit injuriam, *neque propulſat* a ſuis, *cum poteſt*, *injuſte facit*. Vide eundem in Catone M. XV. Caeſarem I. B. G. Ball. *quam ulciſcendo*, omiſſa praepoſitione. WASSE.

IN ULCISCENDO] Praepoſitionem illam, *in*, dele, ſecundum libros calamo exaratos. CARRIO in *Add.*

SATELLITES QUIDEM EJUS] Exemplo Salluſtii (qui infra Cap. IX. *ſatellites commaculatos* habet) Tacitus per contemtum & indignationem *Satellites Caeſaris* ejus adſeclas & ſectatores dixit. Annal. II. 45. Piſonis, Hiſtor. IV. 50. Sejani, Annal. VI. 3. Iterum in hac ipſa Oratione Salluſt. Cap. VII. *& plebis innoxiae patrias ſedes occupavere pauci ſatellites.* HAVERC.

SATELLITES QUIDEM EJUS, HOMINES MAXIMI NOMINIS, NON MINUS OPTIMIS MAJORUM EXEMPLIS, NEQUEO SATIS MIRARI; QUI DOMINATIONIS IN VOS SERVITIUM SUUM MERCEDEM DANT] Locum integrum, ut mihi quidem legendus videbatur, repraeſentavi, reducta in priſtinam ſedem voce, *Qui*, cujus diſtractio hiulcam plane orationem effecerat, ſimul exploſa *ſuae*, quod quorundam comitate in alienam poſſeſſionem irrepſerat injuria, contra Tabularum antiquitus impreſſarum fidem, & (quae ratio maxima eſt) brevitatem Hiſtorico noſtro celebratam. Sequitur: *Et utrumque per injuriam malunt*, *quam optimo jure liberi agere.* Utrumque, ſcil. vobis dominari, ac ſervire Sullae. Neque enim negligenda antitheta illa: *per injuriam*, &, *optimo jure:* Item, *ſervire.* & *liberi eſſe. liberi*, ſcripſi de Veterum impreſſorum ſententia, pro *libere:* quod improbo: & ſuppetunt cauſſae. DOUZA. In MS. Nobiliſſ. Puteanorum: *Satellites quidem ejus homines maximi nominis, optimis majorum exemplis:* quod probo. Nam illud *non minus*, ex ſuperioris vocabuli repetitione conflatum videtur. PUTSCH.

EJUS] *Tò ejus* in Gymnico deeſt. RIVIUS.

NON MINUS] Hae duae voces in vetuſtiſſima quidem editione, libris item Fabri & Briconeti ſunt, ſed tamen eas Vaticanus ignorat. CARRIO in *Add.*

NEQUEO SATIS MIRARI] Perperam in aliis, *non ſatis.* Nam particulam negativam ſenſus ipſe repudiat. RIV.

DOMINATIONIS SUAE] Scribe, iiſdem tribus volentibus libris, *qui dominationis ſuae*, uti olim etiam publicatum fuit. CARRIO in *Add.*

MERCEDEM] Ita malo, quam *mercede dant.* CARRIO.

ET UTRUMQUE PER INJURIAM MALUNT] Cum ſtatim ſequatur, *quam optimo jure liberi agere;* ut contraria contrariis opponantur, legendum videtur, *& victi per injuriam malunt.* CIACCON. Verba ſunt ex eadem oratione. Sed V. C. pro eo, quod in recenti editione eſt *libere*, habet, *liberi.* Putamus autem illud *utrumque*, non vacare mendo, ſi, *liberi*, legamus, cui ut opponamus alterum contrarium, poſſit reponi pro, *utrumque* (ſi placeret) *victi*, aut aliquid tale. Paulo poſt ubi habetur: *Nam quid ultra? Quae humana ſuperant*, *&c.* placeret magis, ſi legeremus: *Nam quid ultra ſuperat?* Sic locutus eſt infra, cum dixit: *Eſtne juris reliqui aliquid?* Et poſt videtur legendum: *Exſutus imperio, gloria, jure judicandi*, *&c.* non *jure cogitandi*, ſive ut eſt in recentioribus editionibus, *jure agitandi.* Noſtram conjecturam adjuvat locus Aſconii Paediani in Divinationem, ubi eſt, *His enim X. annis victore Sulla civilibus bellis ſpoliatus eſt populus Romanus poteſtate Tribunicia, judicandi jure, &c.* URSIN. Pro *utrumque* Ciaccon, *& victi*, quod a veteri ſcriptura longius, & ſine cauſſa fontica. Propius eſſet, *vitamque;* ſed rectum eſt *utrumque*, ſcilicet & ſervire Sullae, & in vos dominari per injuriam. Balliol. *qui dominationis & conſulum*, & *fuit* pro *furit*, proque, *agit*, *cogitandi*, &, *mercede.* WASSE in *Add.*

PRAE-

Digitized by Google

quam optumo jure liberi agere: praeclara Brutorum, atque AEmiliorum & Lutatiorum proles, geniti ad ea, quae majores virtute peperere, ſubvertunda. Nam quid a Pyrrho, Hannibale, Philippoque & Antiocho defenſum eſt aliud, quam libertas, & ſuae cuique ſedes; neu cui, niſi legibus, pareremus? quae cuncta ſaevus iſte Romulus, quaſi ab externis rapta, tenet: non tot exercituum clade, neque conſulis, & aliorum principum, quos fortuna belli conſumſerat, ſatiatus; ſed tum crudelior, quum pleroſque ſecundae res in miſerationem ex ira vertunt. Quin

Praeclara Brutorum, atque AEmiliorum et Lutatiorum proles] Lucanus Lib. VII. 410.

Proles tam clara Metelli
Stabit barbarico conjux milleſima lecto?

Haverc.

Geniti ad ea, quae majores virtute peperere, subvertenda] Tull. in Orat. pro L. Manilia: *Videte, ne, ut illis pulcerrimum fuit, tantam vobis imperii gloriam relinquere: ſic vobis turpiſſimum ſit, illud, quod accepiſtis, tueri & conſervare non poſſe.* Rupert. Infra III. 15. *M. Antonius perdundae pecuniae genitus.* Haverc.

Nam quid a Pyrrho, Hannibale, Philippoque, et Antiocho defensum est aliud, quam libertas, et suae cuique sedes, neu cui, nisi legibus, pareremus] Recte atque ordine: Legibus enim parere juſtiſſimum, omneſque mortales aequo ac modeſto inter ſe jure agitare decet: neque cujuſquam ſupra Leges potentiam eſſe. Hoc ſiquidem Albanae tyrannidi, quam juſto imperio, aut bene conſtitutae Reipubl. propius & convenientius videtur. Ceterum notanda ejus dicti inſolentia: *Defenſum a Pyrrho, Hannibale*, pro, a vi, impetu, atque injuria Pyrrhi, Hannibalis, &c. vindicatum atque aſſertum. Eo dico, ne quis Romanorum libertatem ab hoſtibus defenſam Salluſtium hoc loco dixiſſe immerito calumniari auſit, notamque vanitatis certiſſimo Hiſtorico falſo inurere. Id enim verba ipſa prima fronte prae ſe ferre manifeſto videntur: Phraſi alioqui interioris notae ſcriptoribus Ciceroni, Caeſari, aliis paſſim frequentata. Verbi gratia: Urbem, Vitam, Dignitatem, a vaſtatione, ab inimicis defendere. Douza.

Hannibale] Vide ſupra Jugurth. cap. V. Wasse.

Ne cui nisi legibus pareremus] Venetum exemplar, *neu cui.* id rectius eſt, pro, *neve alicui.* Riv.

Saevus iste Romulus] Servius in Palaemone Virgiliano, haec tria verba pro Salluſtianis agnoſcit. Scio eſſe qui legant, *ſcaevus iſte Romulus*; qui tamen me in tanta tamque conſtanti librorum omnium conſenſione, parum movent. Carrio. Vaticanus, *ſcaevus iſte Romulus.* igitur & Servium eadem haec afferentem emendo. Carrio in *Add.* Ita legit ad Eclog. III. Servius, ſine libri mentione. Wasse. Perplacet lectio *ſcaevus*, quidquid ſentiat Carrio. Coler. Nota, proceres Romanos, & qui magnam habebant in Republica potentiam, vocabant *Romulos.* Infra in Declamatione, *Oro te, Romule Arpinas.* Quanquam eo reſpectum eſſe potuit, quod Cicero, ſe conſule, natam eſſe Romam, jactaret. Catullus Epigr. XXV.

Cinaede Romule, hoc videbis & feres.

Et Epigr. XXVI.

At vobis mala multa, DI deaeque
Dent, opprobria, Romuli Remique:

Romuli Remique, nominandi caſu, ut vult Scaliger, ſenſu quo diximus. Rup.

Iste Romulus] Per contemptum: id eſt, Sulla qui ſe alterum Romulum dicit. Servius in Eclog. III. haec pro Salluſtianis agnoſcit. vide Douzam ad vſ. 389. Catulli, qui *Scaevus* legendum contendit, ſed invitis Codicibus. Carrio in *Add.*

Consulis] Vaticanus, *Conſulum.* Fabri & Briconeti, *Coſſ.* antiquiore ſcribendi ratione. Carrio in *Add.*

Quum plerosque secundae res in miserationem ex ira vertunt] Lego, *Pleriſque.* Cauſa depravationis Correctorum improbitas, quibus (ut & ipſe Salluſtianum loquendi genus in rem meam accommodem) omni aetate in Scholaſticis ſordibus acta, quidquid non intelligunt corrumpere, *conſuetudine jam pridem in naturam vertit.* Douza. Sic Aſellius III. Hiſtor. *Ut fieri ſolet plerum, ut in victoria mitior manſuetiorque fiat.* Coler. Eo ſpectat Hegeſippus I. 7. *defigebatur in imis viſceribus dolor*, invidia in miſerationem verſa *eſt.* Voces tamen *in*, & *eſt*, a MSS. Codd. optume exulant. Poſtremo, *agendum atque obviam eundum eſt* extant apud Donatum Andr. I. 5. De ſuppliciis Sullae in poſt futuros, conſule Plutarchum

Digitized by Google

Quin ſolus omnium, poſt memoriam hominum, ſupplicia in poſt futuros compoſuit: quis prius injuria quam vita certa eſſet: praviſſumeque per ſceleris immanitatem adhuc tutus furit; dum vos, metu gravioris ſervitii, a repetunda libertate terremini.

VI. Agendum atque obviam eundum eſt, Quirites; ne ſpolia veſtra penes illum ſint: non prolatandum, neque votis paranda auxilia; niſi forte ſperatis, per taedium jam aut pudorem tyrannidis, eſſe eum per ſcelus occupata periculoſius dimiſſurum. At ille eo proceſ-

pag. 472. Wasse. Si victor ſit alto animo. Vide Lipſ. V. Pol. 19. Rupert.

Post futuros] Id eſt, nepotes vel poſteros, qui puniuntur in proſcriptione. An juſtum ſit, excludere paternis opibus liberos, diſſerit Bern. in Germ. Tac. q. Miſc. 63. Rupert. Malim *in poſtumos.* Iſtud autem pro gloſſa facile eſt ut aeſtimem. Coler.

Quis prius injuria, quàm vita certasset] Schurrerianum, *certa eſſet.* id quod ſententia quoque poſtulat. nam Sullam ait *unum omnium poſt hominum memoriam ſupplicia in poſt futuros compoſuiſſe*, hoc eſt, *proſcriptorum liberos a rep. ſubmoviſſe*, ac petendorum honorum jure prohibuiſſe. ut ita nimirum injuria iis prius quam vita certa foret. Riv.

Pravissimeque per sceleris immanitatem adhuc tutus fuerit] Legendum, *furit.* vocum affinitas errori anſam praebuit. Riv. Ita de opinione emendavi: cum eſſet, *tutus fuerit.* neque dum opinionis poenitet; etſi in libris veteribus eſt, *tutus fuit.* lector, judica. Carrio in *Add.* Sic in Ed. Popmae & Carrionis. Wasse.

Agendum atque obviam eundum est] Donat. Act. I. ſc. v. And. quinque has voces Salluſtio dat: libro tamen Hiſtoriae non nominato. Carrio.

Penes illum] Ita melius, quam *penes illos.* loquitur enim de Sulla. Carrio. De Sulla quidem locus accipiendus videtur: omnes tamen libri conſtanter *illos* retinent. quibus libenter de conjectura mea concedo. Carrio in *Add.*

Non prolatandum, neque votis paranda auxilia] Hujus ſententiae, quaſi interpretamentum habes in ejuſdem Catilina, ubi Catonem ita probabiliter argumentantem inducit: *Non votis, neque ſuppliciis muliebribus Deorum auxilia parantur, vigilando, agendo, conſulendo proſpere omnia cedunt.* & cetera quae ibidem ſequuntur. Douza.

Per taedium jam] Alia veterum librorum ſcriptura, alia ſententia eſt Fabri & Briconeti, *niſi forte ſperatis taedium jam aut pudorem tyrannidis Sullae eſſe, eum per ſcelus occupata periculoſius dimiſſurum.* pro quibus etiam Vaticanus facit, niſi quod voculam & interjiciat, locumque illuſtriorem faciat. Itaque ſcribe, *niſi forte ſperatis taedium jam, aut pudorem tyrannidis Sullae eſſe, & eum per ſcelus occupata periculoſius dimiſſurum.* ſenſu manifeſto & elegante. Carrio in *Add.*

Periculosius dimissurum] Et tamen, poſt innumerabiles cives peremtos, atque proſcriptos, poſt exhauſtam caedibus Urbem, in publicum progreſſus, populo & patribus nihil tale expectantibus, mediâ concione virgas & ſecures fregit: lictores & corporis cuſtodes ab ſe dimiſit; adeoque Dictaturam ultro depoſuit: id &, conſilio ſe facere, profeſſus, *ut privatus omnium, quae in Republica egiſſet, rationem redderet.* Satis conſtat, eum in ordinem redactum, domumque ſe recipientem, adoleſcentis convitio exceptum: nemine interea reperto, qui illius intemperiem caſtigaret. Tulit Sylla patienter aetatis impotentiam. Ceterum ubi domum ventum eſt, ad ſuos converſus, intempeſtivam illam inſectationem in cauſa fore, dixit, ut, quicunque poſt ſe ſummam illam dignitatem obtineret, nunquam, niſi cum morte, deponeret; quod, haud multis inde poſt annis, in Caeſare evenit. Athenienſes apud Thucyd. lib. I. cur ſummum Graeciae imperium retineant, triplicem cauſam exponunt: *utilitatem* primo: dein *honorem*: denique *metum*, ne, remiſſo imperio, ſe periculis exponerent: cum, ut ait Phalaris, in quadam epiſtola, *periculoſius ſit, deponere principatum, quam occupare.* Iiſdem rationibus uſus Maecenas apud Dion. lib. LII. Auguſto ſuadet, ne ſe imperio abdicet. Dionyſii quoque Siculi vox celebratur a Livio recitata lib. XXIV. cap. 22. *Pedibus tractum, non inſidentem equo, relinquere Regnum oportere.* Sane praeter Diocletianum & Herculeum, & pauciſſimos alios, qui ultronei principatum depoſuerint, vix ullos numerabis. Rup.

Demissurum] Legendum *dimiſſurum.* Riv.

Omnia

Digitized by Google

ceſſit, uti nihil glorioſum, niſi tutum, & omnia retinendae dominationis honeſta exiſtumet. Itaque illa quies, & otium cum libertate, quae multi probi potius, quam laborem cum honoribus, capeſſebant, nulla ſunt. Hac tempeſtate ſerviundum, aut imperitandum: habendus metus eſt, aut faciundus, Quirites. Nam, quid ultra? quaeve humana ſuperant, aut divina inpolluta ſunt? populus Romanus paulo ante gentium moderator, exſutus imperio, gloria, jure, agitandi inops, deſpectuſque, ne ſervilia quidem alimenta reliqua habet.

VII. Sociorum, & Latii magna vis civitate pro multis, & egregiis factis, a vobis data, per unum prohibentur: & plebis innoxiae patrias ſedes occupavere pauci ſatellites, mercedem ſcelerum. Leges, judicia, aerarium, provinciae, reges, penes unum; denique necis civium, & vitae licentia. Simul humanas hoſtias vidiſtis, & ſepulchra in-

OMNIA RETINENDAE DOMINATIONIS HONESTA EXISTUMET] Tacitus lib. VI. Annal. cap. 45. *Tiberium*, ait, *nihil abnuentem, dum dominationis adipiſceretur*. RUP.

HONESTA EXISTUMET] Omnes libri, *honeſta aeſtimet*, uti ſupra, *quae ipſi nefanda aeſtimatis*. CARRIO in *Add.*

QUAM MULTI PROBI, POTIUS QUAM LABOREM CUM HONORIBUS CAPESSEBANT] In Venet. & Argentoratenſi, *quae multi probi*. ut neutro genere ponatur, & ad ſubſtantiva illa diverſorum generum referatur, *quietem & otium*. RIV.

NULLA SUNT] Diſtinguo: *nulla ſunt hac tempeſtate. Serviendum aut imperitandum*. COLER.

NAM QUID ULTRA? QUAEVE HUMANA SUPERANT, AUT DIVINA INPOLLUTA SUNT?] Non minus recte fortaſſe legetur: *Nam quid ultra ſuperat? quaeve humana aut divina impolluta ſunt?* Sic infra: *eſtne juris reliqui aliquid*. CIACCON.

PAULO ANTE GENTIUM] Sic Adherbal apud eundem: *Quod paulo ante Rex genere, fama atque copiis potens, nunc deformatus aerumnis* &c. COLER.

AGITANDI INOPS] Omnes vulgati libri; *cogitandi inops*. Hanc autem ſcripturam mihi ſuggeſſit Aruſianus Meſſus, apud quem eſt, *Inops illius rei: ut Salluſtius; agitandi inops*. CARRIO. Ita de conjectura correxeram, cum vulgo eſſet, *cogitandi inops*, eoque verba illa Aruſiani Meſſi, *inops illius rei, Salluſtius: agitandi inops*, retuleram; cum conjecturam meam libro Vaticano placere multo poſterius ſenſi. igitur apud Meſſum, numerum hiſtoriae Salluſtianae, qui inde excidit, hoc praeſidio fretus, repono. CARRIO in *Add.*

Agitare, pro *vivere*, ſeu *victitare*, genus loquendi crebrum Salluſtio. Sic idem in Epiſtola Pompeji: *Et ipſa malis fructibus vix agitat* hoc eſt, propter gravitatem annonae, & malam meſſim horno quae fuit, vitam aegre ac difficulter ſuſtentat. cui diverſum, *Agitare facilime*. DOUZA.

SERVILIA PORRO ALIMENTA] Quinos frumenti ſeu farris modios in ſingulos menſes intellige. Id enim (uti ad Phormionem notavit Donatus) ſervorum demenſum erat: qua de re Criſpus etiam poſtea in Oratione Macri Tribuni Pl. *Niſi forte repentina iſta frumentaria lege munia veſtra penſantur, qua tamen quinis modiis libertatem omnium aeſtimavere*. Ita enim & locum eum, & priorem Donati ex Seneca caſtigandum commonefecit nos princeps in ablectiſſimo illo Electorum ſuorum Commentario Juſtus Lipſius. DOUZA.

SOCIORUM, ET LATII] Vide ſupra Jugurth. cap. XXXIX. WASSE.

DATA] Quod Romana Civitas liberae Reipub. temporibus nulli invito adimeretur, fuſe & erudite oſtendit Illuſt. Spanheimius in Orbe Romano cap. V. WASSE.

MERCEDEM SCELERUM] Ita malo, quam *mercede ſcelerum* quod quidam retinent. CARRIO. Petronius de P. R.

Ipſa ſui merces erat ac ſine vindice praeda.

RUPERT.

DENIQUE NECIS] Vetuſtiores excuſi; *denique necis civium & vitae licentiam, ſimul humanas hoſtias vidiſtis*. non placet. CARRIO.

SIMUL HUMANAS HOSTIAS &c.] Crudele ſupplicium Marii ad Catuli ſepulcrum innuit, de quo, praeter alios, ita Lucanus II. 173.

Quid

Digitized by Google

infecta ſanguine civili. Eſtne viris reliqui aliud, quam ſolvere injuriam, aut mori per virtutem? quoniam quidem unum omnibus finem natura vel ferro ſeptis ſtatuit: neque quiſquam extremam neceſſitatem nihil auſus, niſi muliebri ingenio, exſpectat. Verum ego ſeditioſus, uti Sulla ait, qui praemia turbarum queror: & bellum cupiens, quia jura pacis repeto.

VIII. Scilicet, quia non aliter ſalvi, ſatiſque tuti in imperio eritis, niſi Vettius Picens, ſcriba Cornelius, aliena bene parata prode-

ge-

Quid ſanguine manes
Placatos Catuli referam? Cum victima triſtis
Inferias Marius, forſan nolentibus umbris,
Pendit, inexpleto non fanda piacula buſto.
Cum laceros artus, &c. HAVERC.

ESTNE VIRIS] Ita Fabri & Briconeti. at vetus editio cum Vaticano, *eſtne juris*; frequente vocum illarum in locum mutuum trajectione. CARRIO in *Add.* *Viris*, recte, non *juris*: hoc enim, *muliebri ingenio*, quod deinceps ſequitur, opponitur a Criſpo. cui lectioni magis etiam firmanda eſt ejus ſcripturae parilitas, quae in Oratione Memmiana bello Jugurthino comparet: quam cur Rivius voce *viro*, ejecta mala manu eviraret, cauſſa non erat. Locus ſic habet: *Atque ego tametſi viro flagitioſiſſimum exiſtimo impune injuriam accepiſſe, tamen vos*, &c. Ita enim inibi legendum, vel potius *viris*, ob ea quae ſequuntur, pro certo perſuaſum eſt mihi. Non autem, *verum*, aut *virum*, ut perperam in aliis impreſſum exſtat: quorum neutrum mihi nec vero, nec viro dignum vel conſentaneum videtur. DOUZA. Rari ſunt, quibus iſta cordi: *aliud ſibi reliquum, quam tenere libertatem, aut mori ante ſervitium*, ut loquitur Tacitus II. Annal. 5. ubi ſubtracta vides verba Salluſtio. RUPERT.

SOLVERE INJURIAM] Καταλύειν τυραννίδα dixerunt Graeci. AElian. Var. Hiſt. III. 17. διὰ τούτων τυραννίδα τὴν Διονυσίου κατέλυσε. HAVERC.

VEL FERRO SEPTIS STATUIT] Hoc eſt, obſeptis circumquaque, & quaſi vallatis ferro, pro muro, ſeu munimento, propugnaculoque ferreo, ni fallor. Egregia γνώμη, & conſimilis Propertianae illi:

Ille licet ferro cautus ſe condat, & aere,
Mors tamen incluſum protrahet inde caput.

Neque aliter primus Oratorum Demoſthenes Oratione De corona: πέρας μὲν γὰρ ἅπασιν ἀνθρώποις ἐστὶ τοῦ βίου ὁ θάνατος, κἂν ἐν οἰκίσκῳ αὐτὸν καθείρξας τηρῇ. Quod exemplum ſententiae huic opportuniſſimum, mihi ab oculatiſſimo Lipſio ſuggeſtum, ſilentio praeterire non fuit conſilium. DOUZA.

NEQUE QUISQUAM EXTREMAM NECESSITATEM, NIHIL AUSUS, NISI MULIEBRI INGENIO, EXSPECTAT] Forte, *Nequicquam extremam neceſſitatem, nihil auſus muliebri ingenio eſt.* *Extrema* autem *neceſſitas*, pro *morte*, uſurpatur a Tacito ſaepe. CIACCON.

NIHIL AUSUS] Ciacconius fruſtra obtrudit *nequicquam*. ſenſus loci eſt, *neque quiſquam, niſi qui muliebri ingenio ſit, nihil moliens tentanſque in propriam ſalutem.* Supra, *ferro ſeptis*. Alludit Hegeſip. III. 24. *Ubi feriat beſtis Rom. militem, reperire non poteſt; quem* ferro ſeptum *circumſpicit*: ibi pro *palmam*, Codd. *occaſionem amplam triumphi*, quod mage Salluſtianum. Malim hoc loco *unam finem.* Uti etiam apud Juſtinum II. 2. ubi Codex Bong. *nullas*, credo pro *nullae*. Coelius V. Hiſt. aliquam *huic bello* finem *facere.* Siſenna IV. *& prope* mediam *ad* finem *ripae pervenerant*. WASSE in *Add.*

QUI PRAEMIA TURBARUM QUEROR] Meliores libri MSS. *Quia praemia*: ut infra *quia jura pacis.* CIACCON. & URSIN. Legendum videtur *quaero*, hoc eſt, petere vel affectare videor. GRONOV.

QUIA JURA] Venetum, *qui*. RIV. Scribe ex omnibus libris, *qui jura*; uti ante, *qui praemia.* CARRIO in *Add.*

SCRIBA] Quidam, *& ſcriba*: Sed non raro, neque vero illubenter facit Salluſtius hujuſmodi copulas ut non addat. CARRIO. Vetus editio atque Fabr. *& ſcriba*. CARRIO in *Add.* *Scribae* dicti ſunt, qui rationes publicas ſcriberent in tabulis: ob idque apparebant ſingulis magiſtratibus. Cic. Ver. V. *Eſt vero honeſtus ordo, quod eorum hominum fidei tabulae publicae, periculaque magiſtratuum committuntur.* Diſtributi autem erant in aliquot decurias, quarum in aliqua locum ſibi emere conſueverant, qui ſcribae fieri volebant. AEmilius Probus in vita Eumenis, ait Scribae munus multo eſſe apud Graecos honorificentius, quam apud Romanos. *Nam apud nos*, inquit, *revera, ſicuti ſunt, mercenarii ſcribae exiſtimantur: at apud illos contra nemo ad id officium admittitur, niſi honeſto loco, & fide*

&

Digitized by Google

gerint: niſi adprobaveritis omnis proſcriptiones innoxiorum, ob divitias: cruciatus virorum illuſtrium; vaſtam urbem fuga, & caedibus: bona civium miſerorum, quaſi Cimbricam praedam, venum, aut dono datam. At objectat mihi poſſeſſiones ex bonis proſcriptorum: quod quidem ſcelerum illius vel maxumum eſt, non me, neque quemquam omnium ſatis tutum fuiſſe, ſi recte faceremus. Atque illa, quae tum formidine mercatus ſum, pretio ſoluto, jure, do-

& induſtria cognita, quod neceſſe eſt omnium conſiliorum eum eſſe participem. Hinc & dicebat idem Eumenes, Philippi regis & poſt Alexandri Magni Scriba: *ſe vitam potius poſiturum eſſe, quam fidem.* Scriba quidem clariſſimus dicitur: ſed is erat in Provincia quaſi Praetor tutelaris quidam. Alioquin & ſervi publici & Scribae apud Capitolinum conjunguntur: ita enim ille loquitur; *non Scribae ſervi publici, non cenſuales illis actibus intereſſent.* Barth. in Adv. lib. I. cap. 1. Legit *Scriba.* Sic Licin. *Scriba* apud Cornutum in Comment. ad V. Sat. Perſii. Wasse.

Parata] Alii, *parta.* alterum Salluſtio familiarius eſt. Carrio Malim, *parta*, quomodo legunt alii. Ita enim Plautus compluries: ut Trinummo,

Multa bona bene parta habemus. Douza.

An *parta*, ut alibi *parata*? Oxon. Delph. & Carrionis Antverp. 1579. at Popmae editio, *parta.* Wasse.

Adprobaveritis] Qui malunt, *approbaritis*, nec mihi, nec numeris Salluſtianis judicium ſuum approbant. Carrio.

Adprobaveritis omnis proscriptiones] Recte antiquiores libri, *approbaritis omnes proſcriptionem*, itaque corrige. Carrio in *Add.*

Proscriptiones innoxiorum ob divitias] Quae hic mala commemorat, omnia contigerunt, neque in quoquam fallit M. AEmilius Lepidus; ut hinc, bella civilia, maxima cauſa ſit, cur abominemur. Adde illud Taciti III. Hiſt. *Non aetas, non dignitas, quemquam protegit, quominus ſtupra caedibus, & caedes ſtupris miſceantur.* Quae vero cumprimis ad hunc locum explicandum faciunt, deprehendes apud Bern. in Germ. Taciti quaeſt. Miſc. 63. Rupert.

Vastam] Alii legunt *vaſtatam*, inepte: certe non aeque eleganter. Carrio.

Cimbricam praedam] Alibi: *ne ſpolia veſtra penes illum ſint.* Unde non immerito Q. Aurelius apud Plutarchum p. 472. Εἰς ἀγορὰν ἐλθὼν, ἀνεγίνωσκε τοὺς προγεγραμμένους, εὑρὼν ἑαυτὸν, Οἴμοι τάλας, εἶπε, διώκει με τὸ ἐν Ἀλβανῷ χωρίον. Idem etiam Sullae vocem in auctione memorat p. 477. Δεινά γε, ὦ φίλοι πολῖται, καὶ τυραννικὰ πάσχω, εἰ τὰ ἐμά μοι λάφυρα διαθέσθαι μὴ ἔξεστιν, ὡς βούλομαι. Caeterum Ball. *qui* pro *quia quaero* & *parta*, illud autem male; *parare* eſt *acquirere* vel *frui.* Livius XXVI. 34. *qui eorum trans Tiberim moti eſſent, ne ipſi, poſterive eorum, uſpiam pararent haberentve, niſi in Vejente aut Sutrino Nepeſinove agro.* Supra, Ball. *eſtne* juris *reliqui aliud quam* ſolvere injuriam. Non adeo trita locutio. Terent. Adelph. II. 1. *Tu quod te poſterius purges, hanc* injuriam *mihi nolle Factum eſſe, hujus non faciam. Crede hoc, ego jus meum perſequar: Neque tu verbis* ſolvas *unquam quod mihi re malefeceris.* Hegeſippus IV. 2. *Facile eſt* injuriam ſolvere, *ſi virtus ſe recognoſcat.* Ubi pro, *inconſultus impetus atque increditus*, Codex B. Pub. *inconditus*, recte. Reliqua ſunt ex Taciti Hiſt. III. 58. Wasse.

Venum aut dono datam] *Data* dicere debuit, ſi ad bona reſpexiſſet: nunc ad *praedam* retulit. Ciaccon. Id eſt, venditam, aut dilargitam, quomodo idem locutus eſt antea. Sed corrigendum haud dubie, *data.* Etenim ad bona, civium non ad Cimbricam praedam referundum. Douza.

Objectat] Vulgo *objicit*, male. gaudet enim his frequentativis Salluſtius. Carrio.

Si recte faceremus] *Faceremus*, pro *feciſſemus*; niſi potius tamen *feciſſemus* reſcribendum. Douza.

Pretio soluto, jure,] Pro, *quae tum*, Ball. *quanta.* Verba haec interpunctatione mutata ſic accipio: atque illa, quae tum ob metum illorum qui auctionem propoſuiſſent ex proſcriptorum bonis ſub haſta mercatus ſum, tametſi pecuniam etiam numeraverim, jure dominis utcumque reſtituo. Quod vero ſpoliis civium auctus erat Lepidus, teſtatur Orat. ſequente Philippus. *Ex rapinis conſulatum, ob ſeditionem provinciam cum exercitu adeptus eſt.* Paulo poſt: *An Lepidi mandata animos movent? qui placere ait, ſua cuique reddi, & aliena tenet.* Deinde: *peſſume omnium, tibine egeſtas civium & luctus curae ſunt, cui nihil eſt domi niſi armis partum, aut per injuriam?* Confer Plu-

Digitized by Google

dominis tamen reſtituo: neque pati conſilium eſt, ullam ex civibus praedam eſſe. Satis illa fuerint, quae, rabie contracta, toleravimus, manus conferentes inter ſe Romanos exercitus, & arma ab externis in noſmet verſa.

IX. Scelerum & contumeliarum omnium finis ſit. Quorum adeo Sullam non poenitet, ut & facta in gloria numeret, &, ſi liceat, avi-

Plutarchum in Sulla p. 473. 626. jure dominus opponitur vi & rapto domino: Nam vel eo modo contrahitur aliquale dominium, Horat.

—— Tanquam
Sit proprium cuiquam quod puncto mobilis horae
Nunc prece, *nunc* pretio, *nunc* vi, *nunc* ſorte ſuprema,
Permutet dominos & cedet in altera jura.

Et quanquam,

Quicquid emis poſſis dicere jure tuum,

tamen quod a non Domino, vel malo jure Dominis emtum eſt, idque ſciens volens, mala fide, jure bono Dominis reſtitui debet. Nec pretium numeratum impedit quo minus illi κατ' ἐξοχὴν dicantur *jure Domini*. Qua forma habes apud Plautum, *preterunt hoſtium copias* jure injuſtas. Apud Trebellium in Gallienis: *Vir ſanctus*, ac jure venerabilis. Noſter I. 13. *cum legatis adhuc* jure parentibus. Wasse.

Dominis tamen restituo] Alii, *mercatus ſum optumo precio, ſoluto jure, reſtituo dominis*, alii aliter. Mihi haec optuma viſa eſt diſtinctio, hoc enim vult, quae prius adductus timore quodam ſum mercatus, ea dominis, ſoluto precio, reſtituo: jure inquis; fateor, ſed tamen reſtituo. Carrio.

Quae rabie contracta toleravimus] In v. c. eſt: *quae rabie contacta, &c.* ut fortaſſe legendum ſit, *rabie contacti*. Apulejus libro IX. de cane rabido dixit: *Certe venenatis morſibus contacta nonnulla jumenta, efferata ſimili rabie*. Livius lib. II. *Bona Tarquiniorum diripienda plebi data, ut contacta regia praeda, ſpem in perpetuum cum his pacis amitteret*. Et Cicero lib. II. de Divinat. dixit: *contactum aliquo morbo cor bovis*. Tacitus vero, *contactu* uſurpavit libr. I. cum ait: *Diſcedite a contactu*. & lib. V. *Plures infecti quaſi valetudine & contactu*. infra in hac eadem oratione: *Nec patiamini licentiam ſcelerum quaſi rabiem ad integros contactu procedere*. Ciaccon. & Ursin. Ubi fortaſſe legendum: *Quaſi rabie contactu, &c.* ut *rabie* poſitum ſit, quo modo *die*, pro, *diei*, gignendi caſu. Ursin. Legere tentem: *Quae rabie contactu*. i. e. rabiei contactu. ejuſmodi enim genitivis uti ſolemne eſt Salluſtio. Sic infra: *Neu patiamini licentiam ſcelerum quaſi rabiem ad integros contactu procedere*. Ut quidem Ciacconius rectiſſime videtur emendaſſe. Eâ figurâ locutus eſt Apulejus lib. IX. Metamorph. *Certe venenatis morſibus contacta nonnulla jumenta, efferata ſimili rabie*. Coler. Ita *rabie contacta* Balliol. & Editt. Ciacconius & Pricaeus ad Apulejum p. 480. reponunt *contacti*. Male uterque. melius poſſem, *tabe contacti*, ut Catilin. XXXVIII. & Liv. II. 23. *Tanta vis morbi, atque uti* tabes *pleroſque civium animos invaſerat*. *Contrahere* hoc loco pro *comparare*, aut concinnare ſibi noxam, quocum conſentit, *toleravimus*: ea nempe quae rabies noſtra conflaverit, vel ex rabie noſtra contracta ſunt. Gloſſae reddunt per συνῆψε, quod idem ſonat. Homerus Odyſſ. φ. Μὴ ἰσχῦ, μή τις ἐπισπάσῃ κακὸν ἀργῇ. Epigr. Ἔχθρην ἐπισπασάμενος. Plautus Amphitr. III. 2. abſolute pro *crimen committere* uſus eſt: *Num mea ſit culpa, quod egomet* contraxerim. At Caſin. III. 3. pro conflare: *flagitium maximum feci miſer propter operam illius hirqui, improbi, edentuli*, qui hoc mihi contraxit. Cicero ad Quintum I. ſenſu Salluſtiano: *Ea modeſtiſſime ferre homines debent, quae ipſorum* culpa contracta ſunt. Et, pro Coelio: *moleſtias liberalitate ſua* contrahere. Livius V. *Tribuni, quorum* temeritate bellum contractum *erat*. Vide etiam Sueton. Aug. XCVIII. Veſpaſ. IV. Q. Septimium II. 30. infra, *ut & facta in gloria numeret*. Mire haec illuſtrat Plutarchus in Sulla p. 437. Confer etiam Salluſtium Jugurth. XXXIV. infra, *ut facta in gloria numeret*. De Philippo Polybius XV. 989. εἰς τοιαύτην ἄνοιαν, ἢ καὶ παράνοιαν τοῦ καθήκοντος ἧκεν, ὥστ' ἐφ' οἷς ἐχρῆν αἰσχύνεσθαι καθ' ὑπερβολὴν, ἐπὶ τούτοις ὡς καλοῖς σεμνύνεσθαι καὶ μεγαλαυχεῖν. Wasse.

Rabies Salluſtio eſt quod *furor* Lucano I. 8.

Quis furor, o cives? quae tanta licentia ferri,
Gentibus inviſis Latium praebere cruorem?

Haverc.

Et armis] Lucan. ibid. verſu 2.

Populumque potentem
In ſua victrici converſum viſcera dextra.

Haverc.

Ut & facta] Diomedes lib. I. cap. 7. *In*, inquit, *vice praepoſitionis pro, eſt hic poſitum*. Apud eum tamen pejus legitur, *numero*, quam hic, *numeret*: illud autem melius, *fecerit*, quam *faceret*. Quanquam & hoc ſuſtineri poteſt. quem Diomedes

Digitized by Google

avidius fecerit. Neque jam, quid exiſtumetis de illo, ſed quantum vos audeatis vereor: ne, alius alium principem exſpectantes, ante capiamini, non opibus ejus, quae futiles & corruptae ſunt, ſed veſtra ſecordia, quam captum iri licet, & quam audeat, tam videri felicem. Nam praeter ſatellites commaculatos, quis eadem vult? aut quis non omnia mutata, praeter victoriam? Scilicet milites: quorum ſanguine, Tarrulae, Scyrroque, peſſumis ſervorum, divitiae partae ſunt. An, quibus praelatus in magiſtratibus capiundis Fufidius, ancilla turpis, honorum omnium dehoneſtamentum? Itaque maxumam mihi fiduciam parit victor exercitus, cui per tot vulnera & labores, ni-

des locum apud eos, qui hoc fragmento Salluſtianam hiſtoriam locupletare, ſi Diis placet, voluerunt, etiam corruptiorem, quam vulgo eſt, videre. Carr.

Avidius faceret] Ita enim malo, quam *fecerit*, quod aliis tantopere probatur. Ceterum haec eo pertinere arbitror, quod Sulla poſt depoſitam Dictaturam, dimiſſo a ſe publico praeſidio, palam in foro edixerat: ſeſe omnium ab ſe geſtarum rerum paratum eſſe rationem reddere. Auctores Appianus & Plutarchus. Douza. Sic ante hunc locum emendaram, & apud Diomedem emendandum indicaram, quam in veteribus libris eam ſcripturam eſſe deprehenderem. Carrio in *Add.*

Vos audeatis] Vocem *vos*, uti ſuperfluam, ejice. Carrio in *Add.*

Ne alius] Briconeti, *neve alius*. Carrio in *Add.*

Ne alius alium principem expectantes] Frequens haec ſententia in Tacito, v. g. l. H. 55. *Ceteri ſilentio, proximi cujusque audaciam expectantes; inſita mortalibus natura, propere ſequi, quae piget incboare.* Et lib. II. cap. 80. *Dum quaeritur tempus locusque, quod tali in re difficillimum eſt, prima vox, dum animo ſpes, timor, ratio, caſus obverſantur.* Vide Not. ad Juſtin. lib. XI. cap. 2. §. 10. Rupert.

Sed vestra socordia quam captum iri licet] Deëſſe quaedam exiſtimo poſt *ſocordia*. Et Cato *ſecordiam* ſcripſit, Feſtus. Ciacc. Haec quoque ſunt ex eadem oratione, v. autem c. habet, *ſecordia*. & ita Cato ſcripſit. Videndus Feſtus Pompejus in *ſecordia*, quam dicit ex *ſe*, & *corde* compoſitam, quaſi *ſine corde*. Ursin.

Captum iri] Quidam, *raptum iri*. Alii, *ratum iri*. Loci hujus ſententia: veteri ſe, ne ante capiantur, quam capi debeant. Carrio. Omnes libri, *raptum iri*. Carrio in *Add.*

Quam audeat] Vaticanus, *audeas*. Carrio in *Add.*

Nam praeter satellites commaculatos, quis eadem vult] Sic bello Jugurth. *Neu te optimum, cum peſſimo omnium Jugurtha miſcendo, commaculares.* Douza.

Aut quis non omnia mutata, praeter victoriam? scilicet milites, quorum sanguine, Tarrulae, Scyrroque, pessimis servorum, divitiae partae sunt.] Quod quidem ego cum interrogationis ſale efferendum puto; ut ſubaudiatur id quod antea dixerat: An ſcilicet milites eadem volunt? quaſi dicat: Nihil minus, idque ob cauſſas, quas deinceps ſubnectit. Douza.

Tarrulae Scyrroque] Vetus editio, Fabri & Briconeti, *Scyrtoque*. Vaticanus, *Scirtoque*, de quo certi nihil habeo. corrige etiam vitium operarum, & ſcribe *Tarulae*, non *Tarrulae*. Carrio. in *Add.*

Pessimis servorum] Tacit. I. *complebant templa peſſimis ſervitiorum.* Et Hiſt. I. *deterrimi ſervorum.* Ciaccon. & Ursin.

Bonorum omnium dehonestamentum] Venetum *bonorum*, & ſic ſenſus exigere videtur, ut per *honores* intelligas *magiſtratus*. Riv.

Itaque maximam mihi fiduciam parit victor exercitus &c.] Credo, illud volt dicere Lepidus: Maxima ſpes, imo confidentia eſt fore, ut exercitus a Sulla tandem ad Remp. deficiat, poſtquam viderint ſuorum volnerum ac laborum praemia ad alios, nempe ſatellites ejus (quos Brutorum, AEmiliorum, ac Lutatiorum prolem appellitaverat ſupra) immeritiſſimo tranſire, atque per tot pericula & aerumnas bellorum nihil aliud ſe praeter tyrannum lucrifeciſſe. Verum eſſe ut videas pervolgatum illud:

Sic vos non vobis mellificatis, apes.

Douza.

Digitized by Google

nihil, praeter tyrannum, quaeſitum eſt. Niſi forte tribuniciam poteſtatem everſum profecti ſunt per arma, conditam a majoribus ſuis; utique jura & judicia ſibimet extorquerent; egregia ſcilicet mercede, cum relegati in paludes & ſilvas, contumeliam atque invidiam ſuam, praemia penes paucos intellegerent.

X. Quare igitur tanto agmine atque animis incedit? quia ſecundae res mire

NIHIL PRAETER TYRANNUM] de Scaeva egregie Lucanus VI. 257.

——— Felix hoc nomine famae
Si tibi durus Iber, aut ſi tibi terga dediſſet
Cantaber exiguis, aut longis Teutonus armis.
Infelix, quanta Dominum virtute *paraſti!*

Supervacuum eſſet, tot erroribus ejus detectis, monuiſſe denuo Criſpinum in hoc loco interpretando aut nihil aut aliud agere. Hoc vult Auctor: *quam relegati in paludes & ſylvam, contumeliam ſimul atque invidiam ſuam, praemia univerſis debita, penes paucos ſatellites intelligerent.* Ita ſupra: *ſervitium ſuum mercedem dant.* Et: *plebis innoxiae* patrias ſedes *occupavere pauci ſatellites*, mercedem ſcelerum. Quo ergo ſenſu ille? *contumeliam atque invidiam tantum eſſe pro ſe, praemia vero penes paucos.* Balliol. *Sylvas.* Verba illa, *& facta i. g. n. & ſ. l. a. f.* agnoſcit Diomedes. WASSE.

NISI FORTE, &c.] Sic videntur interpungenda: *Niſi forte Tribuniciam poteſtatem everſum profecti ſunt, per arma conditam majoribus ſuis, &c.* Videnda quae notavimus ad Caeſaris lib. I. de Bello Civil. URSIN.

PER ARMA CONDITA A MAJORIBUS SUIS] Lege, *conditam.* Nam refertur ad tribuniciam poteſtatem. RIV.

RELEGATI IN PALUDES] Hanc AEmilii Lepidi orationem ex lib. I. Hiſtoriarum Salluſtii eſſe, praeterquam quod magno ſatis argumento ſit oratio Philippi, qua AEmilio bellum moventi reſiſtit, idem tamen Meſſus demonſtrat, qui, libello De elocutionum exemplis, primo Hiſtoriarum Salluſtii libro, has voces, *relegati in paludes*, tribuit. Sed non recte apud eum eſt, *relegat*, pro *relegati*, ultima litera deſiderata. CARRIO. Haec Fronto ex primo Hiſtoriarum, in *Relegat*, in illum locum; in quo, pro *relegati*, mendoſe legitur *relegat.* A. MANUT.

ET SILVAM] Omnes libri, *ſilvas.* CARRIO. in *Add.*

IN CONTUMELIAM ATQUE INVIDIAM SUAM] Τὸ *in* exemplar Venetum non habet, neque Argentoratenſe. RIV.

AGMINE ATQUE ANIMIS] Plautus Aſin. II. 3. *Equidem hercle AEacidinis* minis animiſque *expletus* incedit. Eleganter Poëta AEneid. IV. 414. *ſupplex* animos *ſummittere amori.* MS. Col. Jeſ. *animum:* inſulſe. Vid. VII. 475. Cic. pro Murena §. 33. Q. Septimium III. 39. *agmen* pro *impetu* apud Juſtinum XII. 9. Virg. *illi* agmine *certo Laocoönta petunt.* Q. Septimius III. 5. *At ubi Achilles contra tendit* &c. *Hector poſtquam ad ſe* agmine infeſto *tendi videt, cauſas odii recordatus, non ulterius* impetum viri experiri auſus, *ex acie ſubterfugit.* Infra, *ſecundae res m. ſ. v. o.* ita legit Porphyrio ad Horat. I. Epiſt. 18. Balliol. *miro.* locus ex Demoſthene hauſtus eſt. Eum adduximus in notis ad Jugurth. cap. LVII. Non longe abit illud Antiphanis: Ὁ πλοῦτος ἐστι παραπέτασμα τῶν κακῶν &c. ἡ πενία περιφανές τι καὶ ταπεινόν. WASSE.

QUIA SECUNDAE RES MIRE SUNT VITIIS OBTENTUI] In Orat. de Repub. ordinanda: *Tabella obtentui erit*, hoc eſt, teget. Tacit. *Pietatem erga parentem & tempora reipublicae obtentui ſumto.* Idem: *Obſcurum noctis obtentui fugientibus.* Ceterum locus Senecae, Controverſiarum lib. V. qui in omnibus vulgatis libris nonus circumfertur, ſic legitur in libro MS. doctiſſimi Juriſconſulti Ant. Covarruviae: *Tum deinde retulit quandam Thucydidis ſententiam*, δεινὰ γὰρ αἱ εὐπραξίαι συγκρύψαι καὶ συσκιάσαι τὰ ἑκάστων ἁμαρτήματα. *Deinde Salluſtianam, Res ſecundae mire ſunt vitiis obtentui, &c. deme* συγκρύψαι vel συσκιάσαι, *deme* ἑκάστων: *conſtabit ſenſus, etiam ſi non aeque comtus, aeque tamen integer.* CIACCON. Quod item ſequitur, *Secundae res mire ſunt vitiis obtentui, &c.* id videtur ſimile illis, quae habentur in Epiſtola de Rep. Ord. *Tabella*, inquit, *obtentui erit.* & ita locutus eſt Tacitus libro I. cum dixit: *Pietatem erga parentem, & tempora Reipubl. obtentui, &c.* & libro XVIII. *obſcurum noctis obtentui fugientibus.* Seneca lib. V. Suaſoriarum controverſ. XXV. citat locum Salluſtii, prolata etiam ſimili ſententia ex Thucydide. Verba vero, cum mutila ſint in vulgatis codicibus, ita ſupplenda ſunt ex Manuſcriptis. *Tum deinde retulit quandam Thucydidis ſententiam:* Δειναὶ γὰρ αἱ εὐπραξίαι καὶ συσκιάσαι, vel ut eſt in alio libro συγκρύψαι τὰ ἑκάστων ἁμαρτήματα, &c. Deinde Salluſtianam: *Res ſecundae mire ſunt vitiis obtentui.* URSIN. Seneca Controver-

Digitized by Google

mire ſunt vitiis obtentui: quibus labefactatis, quam formidatus antea eſt, tam

verſiarum libro V. Contr. XXXV. *Cum ſit praecipua in Thycydide virtus brevitatis, hac eum Salluſtius vicit, & in ſuis eum caſtris cecidit. Nam in ſententia Graeca, tam brevi, habes quae ſalvo ſenſu detrahas, deme* συγκρύψαι *vel* συσκιάσαι, *deme* ἑκάστου, *conſtabit ſenſus, etiamſi non aeque comtus, aeque tamen integer. At ex Salluſtii ſententia, nihil ſine detrimento ſenſus abeſſe poteſt. Titus autem Livius tam iniquus Salluſtio fuit, ut hanc ipſam ſententiam, & tanquam tranſlatam, & tanquam corruptam, objiceret Salluſtio: nec hoc amore Thucydidis facit, ut illum praeferat: laudat quem non timet, & facilius putat, poſſe a ſe Salluſtium vinci, ſi ante a Thucydide vincatur.* Haec Seneca; ex cujus verbis admonemur, Thucydidis locum nobis quaerendum eſſe, quem Salluſtius imitatus eſt. Eadem apud Demoſthenem ſententia, qui & ipſe Thucydidem aſſidue in manibus habebat, Olynth. II. Ἀλλ' οἶμαι νῦν μὲν ἐπισκοτεῖ τούτοις τὸ κατορθοῦν. αἱ γὰρ εὐπραξίαι δειναὶ συγκρύψαι, καὶ συσκιάσαι τὰ τοιαῦτα ὀνείδη. εἰ δέ τι πταίσει, τότε ἀκριβῶς αὐτοῦ, ταῦτ' ἐξετασθήσεται. A. MANUT. Sententiam hanc Seneca pater Thucydidae tribuit, locum tamen Demoſth. laudat, qui Olynth. ſecunda legitur: αἱ γὰρ εὐπραξίαι δειναὶ συγκρύψαι καὶ συσκιάσαι τοιαῦτα ὀνείδη. *In hac*, inquit Seneca, Controverſia XXV. *ſententia Graeca tam brevi, habes quae ſalvo ſenſu detrahas: deme vel* συγκρύψαι *vel* συσκιάσαι, *conſtabit ſenſus, etſi non aeque comtus, aeque tamen integer. At in Salluſtii ſententia nihil demi ſine detrimento poteſt.* Sic Criticus ille. Verum Fabii & Paterculi auctoritate facile adductus ſum ad credendum, a Thucyd. primum id pronunciatum: cujus maxime aemulus fuit, cum Demoſthene. Salluſtii locum itaque dum ſtudioſe inveſtigo, tandem aliquando in Thucyd. lib. III. in Orat. Cleonis repperi. Quare propius factum eſt nihil, quam ut cum Archimede Geometra apud Vitruvium lib. II. Architecturae exclamarem, εὕρηκα, εὕρηκα. Thucydidae verba adſcribam, ut ex comparatione precium operae ſit: Εἴωθε δὲ τῶν πόλεων, αἷς ἂν μάλιστα καὶ δι' ἐλαχίστου ἀπροσδόκητος εὐπραξία ἔλθῃ, ἐς ὕβριν τρέπειν. Qui idem eſt cum eo, qui apud Clementem Alexandrinum lib. IV. Stromat. habetur: Εἰώθασιν δὲ οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, φησὶν, οἷς ἂν μάλιστα ἀπροσδόκητος εὐπραγία ἔλθῃ, εἰς ὕβριν τρέπεσθαι. Quem & Philiſtus Hiſtoricus ſic eſt imitatus: τὰ δὲ πολλὰ κατὰ λόγον τοῖς ἀνθρώποις εὐτυχοῦντα, ἀσφαλέστερα παρὰ δόξαν ἢ κακοπραγίαν· εἰώθασι γὰρ μάλιστα οἱ παρὰ δόξαν ἀπροσδοκήτως εὐπραγοῦντες, εἰς ὕβριν τρέπεσθαι. Solon quoque, Athenienſium legiſlator, idem & Poëta, & ab illo mutuatus (ut pleraque in gnomas ſuas ex illo tranſtulit) Theognis Megarenſis, eandem ſententiam per παρῳδίαν extulit:

Τίκτει τοι κόρος ὕβριν, ὅτ' ἂν κακῷ ὄλβος ἕπηται.

Naſcitur ex magnis opibus petulantia major.

Sed cum Graecis Latinus quoque hiſtoricus ſymbolam conferat: Trebellius enim Pollio, *Claudii*, inquit, *plerique milites, ſecundis rebus elati, quae ſapientum quoque animos fatigant.* Haec eſt Cl. Andreae Schotti ſuper hoc loco ſententia, quam hic, ita ut in ſuis ad me literis eam edi voluit, candide repraeſentavi, ne manum in alienam ſegetem miſiſſe viderer. Neque interim ſatis mirari queo Lud. Carrionem in Antiquis ſuis Lectionibus, & Nicol. Fabrum J. C. notis ad Senecae Rhetoris controverſias, negare Salluſtii illud dictum ſupra commemoratum in Thucyd. exſtare, cum tamen id Seneca diſerte affirmet, & Cl. Schottus locum jam indicaverit. Sed idem ille Faber verſum illum *Semibovemque virum, ſemivirumque bovem*, in Ovid. reperiri non putat, cum tamen ab omnibus lib. II. de Arte amandi legi poſſit:

Daedalus ut clauſit conceptum crimine matris
Semibovemque virum, ſemivirumque bovem.

PUTSCH. Porphyrio, ſive quis alius eſt interpres Horatianus lib. I. Epiſt. XVIII. ad illud: *ſtultitiam patiuntur opes. Simile eſt*, inquit, *illud Salluſtii, ſecundae res mire ſunt vitiis obtentui.* ſed hoc de loco vide Antiquas lectiones noſtras commentario ſecundo cap. X. CARRIO. Haec eſt nobilis illa ſententia, qua Thucydidem vicit Salluſtius, & in ſuis caſtris illum cecidit, judice Seneca lib. IX. Controv. 1. Pluribus enim verbis Thucydides: *Res ſecundae magnam habent vim ad occultanda & adumbranda iſtiuſmodi probra.* Parum autem hinc abludunt, quae, de improborum ac nequam hominum felicitate, diſſerit Seneca in lib. Cur bonis viris mala eveniant, cum ſit Providentia, cap. VI. *Dum illis licet ſtare, & ad arbitrium ſuum oſtendi, nitent & imponunt; cum aliquid incidit, quod diſturbet, ac detegat, tunc apparet, quantum altae ac verae foeditatis alienus ſplendor abſconderit.* Sed & hinc explicari debet illud Muciani apud Tacitum II. Hiſt. *Aperiet & recludet contecta victricium partium & tumeſcentia vulnera bellum ipſum.* RUPERT.

QUIBUS LABEFACTATUS QUAM FORMIDATUS ANTEA EST] Emenda, ſi veteres libros audis, *quibus labefactis quam formidatus eſt:* vocum una mutata, altera expuncta. *Labefacere*, bonae notae verbum, correctores fefellit. Sic Terentius dixit: *dentes labefecit mihi.* vide Donatum. CARRIO in *Add.*

Digitized by Google

tam contemnetur: niſi forte ſpecie concordiae & pacis, quae ſceleri & parricidio ſuo nomina indidit: Neque aliter populo Romano eſſe belli finem ait, niſi maneat expulſa agris plebes, praeda civilis acerbiſſuma, jus, judiciumque omnium rerum penes ſe, quod populi Romani fuit. Quae, ſi vobis pax, & concordia intelleguntur, maxuma turbamenta reipublicae atque exitia probate: adnuite legibus inpoſitis; accipite otium cum ſervitio; & tradite exemplum poſteris ad populum Romanum ſuimet ſanguinis mercede circumveniundum. Mihi, quamquam per hoc ſummum

Nisi forte specie concordiae et pacis, &c.] Scriptura haud dubie corrupta, & cui medicina ſit opus, quam hac ratione facere poſſe videor: *Niſi forte ſpes eſt concordiae & pacis.* nam ni ita legatur, quis ſenſus commode elici poſſit, haud ſane video. Conjecturam noſtram confirmat prorſus huic pariſſimum loquendi genus, quo hac ipſa Oratione uſus paullo ante: *Niſi forte ſperatis, per taedium jam, aut pudorem tyrannidis, &c.* Douza.

Specia] Ita libri. Cl. Douza, *ſpes eſt*, ingenioſe, nec tamen, vere, audacter dico, ut ut adſtipulatorem habeat Criſpinum. Auctoris mens, turbatior licet, haec eſſe videtur. Cum contumeliam tantum atque invidiam, praemii nomine, reportaturus ſit victor exercitus; quare tanto impete atque ferocia partes agit nobilium? nempe in cauſſa eſt victoria & ſucceſſus, quae mentes hominum tranſvorſas agunt & imperatoris vitia obumbrant; niſi forte ſpecie pacis & concordiae, per diverſae factionis interitum componendae, Syllaturire dici queat. Infra: *jus judiciumque*, recte, nam jus quandoque pro loco in quo illud redditur poni ſolet, teſte ad Phorm. V. 8. 3. Donato. Sed & Paulus lib. XIV. ad Sabin. Dig. I. Tit. I. §. 11. *Ubicumque Praetor, ſalva majeſtate imperii ſui, ſalvoque more majorum, jus dicere conſtituit*, is locus recte jus appellatur. Atque hoc modo locutus Livius XXXVI. 39. *Niſi illi cogantur* in jus judiciumque *populi Romani*. Confer item XLI. 29. Verum ipſe per *jus judiciumque* intelligo, tam condendarum legum poteſtatem, quam litium & criminum cognitionem. Wasse in *Add.*

Neque aliter] V. C. *neque aliter pacem & belli finem ait.* Non inepte. Sequitur enim, *Quae, ſi vobis pax & concordia intelliguntur.* Putsch.

Populo] Ita ſcribo. Alii, *Populi Romani*, errore ex notis, *P. R.* nato. Carrio.

Populo Romano] Fabri & Briconeti, *neque aliter r. p. & belli finem ait.* Vaticanus, *neque aliter remp. & belli finem ait.* utraque ſcriptura idem ſignificatur, nempe aliter neque ullam fore rempub. neque finem belli. error ex notis P. R. inverſis. Carrio in *Add.*

Plebs] Venetum, *plebes.* Riv.

Et concordia] Fabri, *& compoſita.* Carrio in *Add.*

Turbamenta reipubl.] Tacitus Hiſt. I. *Quaeque alia turbamenta vulgi.* Ciacc. & Ursin.

Et tradite] In V. C. legitur: *Et tradite exemplum poſteris ad remp. ſuimet ſanguinis mercede circumveniendam.* Ursin. Nae ille caedundus hercule, qui veteri & domina dictione exturbata, novam & adulterinam hanc, hoc eſt, ſuam, in alienam poſſeſſionem intruſit, nihil XII. Tabularum leges, neque (quae ratio maxima eſt) Criſpi Praetoris vindicias reveritus: quarum ego fiducia fretus, de priorum omnium editionum conſenſu pronunciare quamvis audacter audeo, τὸ *mercede*, in priſtinam ſuam ſedem Interdicto, *Unde vi*, reſtituendam eſſe: voce illa irreptitia, & paullo ante huic non ſuo loco inſita, vindicibus furcillis praecipiti ejecta. Douza.

Ad populum Romanum] Corrige, pulcherrima correctione, *ad remp. ſuimet ſanguinis mercede circumveniundam.* libenter Salluſtius *mercedis* vocabulum iis in rebus ponit. ſic ſupra: *qui dominationis ſuae in vos ſervitium ſuam mercedem dant.* & infra: *egregia ſcilicet mercede.* Item lib. IV. *Eumenem cujus amicitiam glorioſe oſtentant, initio prodidere Antiocho, pacis mercedem*, ut quidem correximus. Illud vero, *caede ſanguinis ſui*, nec Latinum eſt, nec cum hoc loco convenit. quin etiam veteris editionis eſt ea, quam poſui, ſcriptura. Carrio in *Add.*

Sanguinis caede] Paraei Edit. & Balliol. *mercede*, quod reponendum autumat Douza; ipſe [illegible]. *Sanguis* enim pro *neceſſitudinibus* ubique. *Projice tela manu* ſanguis *meus.* Confer *Apulejum*, Met. IV. 71. & 69. Tibull. *Quicquid agit ſanguis eſt tamen illa tuus.* Ovid. nomina ſanguinis

mum imperium ſatis quaeſitum erat nomini majorum, dignitati, atque etiam praeſidio; tamen non fuit conſilium, privatas opes facere; potiorque viſa eſt periculoſa libertas, quieto ſervitio. Quae ſi probatis, adeſte Quirites; &, bene juvantibus diis, M. AEmilium Conſulem ducem & auctorem ſequimini ad recipiundam libertatem.

XI. Tunc vero & poſci. Cum ceteri ejuſdem cauſſa ducem ſenatus rati, maxumo gaudio bellum irritare. *Nonius, irritare, provocare.*

Cu-

nis edit. Noſter III. 9. *Sed nec amplius* ſanguinem veſtrum *praebeatis cenſeo.* Et aeque audacter apud Ovidium Met. XIII. & Lucanum VII. 168. *caedes cruenta*, & apud Manilium 668. *Altera fit* caedis caedes: apud Propertium, ejus vincula rumpere:

Alphesiboea ſuos ulta eſt pro conjuge fratres,
Sanguinis & *chari* vincula rupit *amor.*

Propius accedit Naſo Met. VIII. 62.

—— *Melius ſine* caede *moraque*
Impenſaque ſui poterit ſuperare cruoris.

& 444.

—— *Calidumque priori*
Caede *recalfecit conſorti* ſanguine *telum.*

Ante Heinſium erat, *prioris.* Tacitus An. IV. 66. *ſuum* ſanguinem *perditum ibat.* Qui etiam Hiſt. IV. 17. huc ſpectare videtur: *miſeram ſervitutem falſo pacem vocarent.* Dein: *quid ſi Galliae jugum exuant? quantum in Italia reliquum? provinciarum* ſanguine, *provincias vinci.* Neſcio an ad amuſſim Salluſtianam exigenda ſint illa Livii II. 64. *pugnatum*, *ingenti* caede *utrinque*, *plurimo* ſanguine. Damnat verba *ingenti caede* quaſi inſititia Gronovius Pater. Et ſane *caedes* pro ſanguine ſaepius. Vide Horat. Od. II. 1. 35. Ovid. Met. IV. 125. At Cl. Jac. Gronov. per *caede*, occiſos, per *ſanguine*, vulneratos intelligit; at ejus rei nullum idoneum exemplum protulit, neque adeo potuit. *ſanguis* enim tam hos quam illos denotat. Poſſum, *ingenti caede utriuſque ſanguinis*, vel, *caede utrinque plurimi ſanguinis.* Sed nihil mutandum: ita enim I. 23. *incomus aliquam viam, qua ucri utris imperent*, ſine magna clade, ſine multo ſanguine utriuſque populi, *decerni poſſit.* Utrumque ſervat alibi, nequis alterutrum ex interprete putet, II. *Pluſque ibi* ſanguinis *promiſcua omnium generum* caede, *quam in ipſa dimicatione factum.* WASSE in *Add.*

ATQUE ETIAM PRAESIDIO] Male, ni fallor, in Fabri & vetuſta editione, *praedio.* CARRIO in *Add.*

MARCUM AEMILIUM CONSULEM DUCEM ET AUCTOREM SEQUIMINI] Livius libr. XXXIV. *clamitans, ut qui ſalvam rempub. vellent, auctorem & ducem libertatis ſequerentur.* CIACCON. & URSIN. In veteribus numiſmatibus eſt *Aimilius*, ubi etiam, *Lutatius*, non *Luctatius*; quo more poſteriorem hanc familiam ſcribendam eſſe, & antiquiſſima vetuſtatis monumenta, & Poëtae indicio ſunt. Scio quidem ſemel apud Silium Italicum legi *Luctatius:* ſed locum corruptum eſſe veteres teſtantur libri. CARRIO.

DUCEM ET AUCTOREM] Evocationis formula, quae, non tam in puro pioque duello, quam tumultu aut diſcrimine repentino uſurpata eſt. Vide Donatum ad Eunuch. IV. 7. Servium ad AEneid. VII. 694. & VIII. 1. Livius XXXIV. 25. *clamitans, ut qui Remp. ſalvam vellent*, auctorem & ducem ſe libertatis ſequerentur. Formulam hanc, ſed mancam, habes apud Florum IX. 1. & Briſſonium II. pag. 211. Infra: *bellum irritare.* Tacitus Hiſt. IV. 32. Suſpiciones *militum* irritavere. Ibi Nonius Merceri, *cauſſae ſe nactos rati.* WASSE in *Add.*

TUNC VERO ET POSCI, CUM CETERI] Videtur deëſſe nomen proprium ducis, quod ex his reliquiis, licet corruptis, concinnandum eſt, legendumque: *Tum V..... poſci, cum ceteri ejuſdem cauſſa ducem ſe nactos rati, maximo gaudio irritare.* CIACCON. & URSIN.

BELLUM IRRITARE] Haud diſſimiliter Martialis meus, *Muſas, Phoebumque laceſſere*, dixit. DOUZA. Nonius *irritare* interpretatur, *provocare.* Apud quem vulgo eſt *cauſſa*, pro *cauſſae*, & in veteribus, *educere*, pro *& ducere.* Sed haec verba alii conjecturis ſuis adjectis turpiſſime foedarunt. *Irritare* autem per geminum *r*

ſcri-

Curionem quaeſivit, uti adoleſcentior, & populi ſuffragiis integer, aetati concederet Mamerci. *Priſcianus lib.* X.

Philippus, qui aetate & conſilio ceteros anteibat. *Servius lib.* IX.

Oratio L. Philippi contra Lepidum.

Maxume vellem, P. C. rempublicam quietam eſſe, aut in periculis a promtiſſumo quoque defendi: denique prava incoepta conſultoribus noxae eſſe. Sed contra, ſeditionibus omnia turbata ſunt, & ab iis, quos prohibere magis decebat. Poſtremo, quae peſſumi & ſtultiſſumi decrevere, ea bonis & ſapientibus faciunda ſunt. Nam bellum, atque arma, quamquam vobis inviſa, tamen, quia Lepido placent, ſumenda ſunt. Niſi forte cui pacem praeſtare, & bellum pati conſilium eſt.

XII.

ſcribendum eſſe idem oſtendit Nonius: a canibus tractum docens, qui, cum provocantur, *irriunt.* CARRIO.

CURIONEM, &c. AETATI CONCEDERET MAMERCI] Supra in Bello Jugurthae dixit: *Itaque Sulla, cujus facundiae, non aetati, a Manlio conceſſum, &c.* URSIN. Ex Priſciano lib. X. Videtur autem Curio ſe AEmilio Lepido oppoſuiſſe, & praeferri voluiſſe. *Quaeſere* apud Salluſtium & Tullium notavit Phocas: a quo verbo *quaeſivit*, fortaſſean dixerit Salluſtius. In quibuſdam libris eſt, *a populi ſuffragiis.* CARRIO. Hoc eſt, qui honorum ad id uſque tempus petitionis expers per immaturam aetatem prenſationibus publicis abſtinuerat. Ita enim malo, quam ademta praepoſitione ſententiam ex illuſtri obſcuram efficere. *AEtati concederet Mamerci:* Sic in Jugurtha: *Itaque Sulla, cujus facundiae, non aetati, a Manlio conceſſum.* Per Mamercum porro Lepidus ſignificatur. Mamercus enim AEmiliorum praenomen. Ceterum Curionem pariter cum Lepido Conſulatum petiſſe ex hoc loco colligi poteſt. quem tamen non hoc, ſed proximo anno DCLXXVII. ſimul cum Cn. Octavio primum adeptus. Neque illud praetermittendum, *Quaeſivit*, in hoc Fragmento, pro *rogavit obſecravitque* poſitum eſſe, ab antiqui verbi formatione, *Quaeſo*, *Quaeſere*: ne quis praeteritum iſtud a *Quaero* derivandum, rei ſimilitudine deceptus, falſo porro ſibi perſuadere inſiſtat, quod a mente Hiſtorici nimis quam alienum fuerit. Neque alio referendum exemplum Phocae qui *Quaeſere*, apud Tullium & Salluſtium noſtrum lectum eſſe diſerte notavit. Quod alii quo referrent ignorantes, verbum iſtud, ut Fragmentum, inter incerta Criſpi inſcite poſuerunt. DOUZA. Locus hic in perveteri exemplari Priſciani ita ſcribitur, *Curionem quaeſivit adoleſcentior & a populi ſuffragiis integer aetati concederet Mamerti.* COLER.

PHILIPPUS] A Servio lib. IX. AEneid. non expreſſo Hiſtoriae numero haec afferuntur, quae, quod fragmento proxime conſequenti eſt L. Philippi oratio, huc pertinere non dubitavi. CARR.

MAXUME VELLEM &c.] Oratio eſt L. Philippi in Senatu, ut bellum Lepido moventi reſiſtat. CARRIO. Confer, quaeſo, hic mihi inter ſe capita illa rerum contraria, videbiſque Reipubl. quietae aptiſſime ſeditionum turbas opponi; defenſioni Reipubl. ſeditiones contra eorum hominum, quos maxime eaſdem prohibere decebat, prava denique incoepta, tantum abeſſe dicit, ut conſultoribus ſuis noxae, vel incommodi aliquid pariant, ut contra etiam a Senatu iis obtemperetur: quaeque peſſimi ac ſtultiſſimi decreverint, ea bonis & ſapientibus adverſus animi ſui ſententiam ſint exſequenda. DOUZA.

AUT IN PERICULIS A PROMT.] Utramque hanc praepoſitionem alii omiſerunt; quam vero recte, ipſi viderint. CARRIO. Ita olim emendavimus, & probant libri. CARRIO in *Add.*

EA BONIS] Quidam, *ea nobis capientibus*, non placet. Alii, *a bonis & ſapientibus*, ne hoc quidem; cum a brevitate hujus ſcriptoris alienum ſit. Deinde opponit ſtultos ſapientibus, bonos malis. CARRIO. Sic omnes libri, male vulgo, *ea a nobis*, aut, *ea a bonis.* CARRIO in *Add.*

CUI PACEM] *Cui* pro *alicui*; niſi malis reſcribere, *huic* vel *ei pacem*, Lepido ſcil. HAVERC.

PRO,

Digitized by Google

XII. Pro, dii boni, qui hanc urbem, omiſſa cura, adhuc regitis; M. AEmilius, omnium flagitioſorum poſtremus, qui pejor an ignavior ſit,

PRO, DII BONI QUI HANC URBEM] Ita Codd. illud autem *qui* non ad deos imperii praeſides, ſed *Patres* (quos infra orat obſecratque Philippus, animadvertere) Criſpino referre placuit: unde vox *pro*, a ſequentibus *dii boni* plane ſejungitur, ut in illo Ovidii:

Oſcula, dii magni! *trans mare digna peti.*

Hoc eſt vel: *pro qui regitis*, & tum, contra L. Latinae Canones, deërit Caſualis dictio quae interjectionem ſequatur, vel, *pro dii boni*, *vobis dico, qui regitis*, & tum ſententia languebit, ut ne pejus dicam. Praeterea cur non idem tentet apud Terent. Adelph. III. 3. cujus verba, quia illi non male conveniunt, audiamus. *Pro Jupiter! hominis ſtultitiam.* Perge malis avibus ut fratrem tuum in eadem laude & palaeſtra *Camum*, in te concites? lepidum inter pariſſimos interpretes certamen fore auguror: neque enim *compoſitus melius cum Bitho Bacbius.* In errorem te impulit vox *omiſſa* cujus ſenſum ignoraſſe videris, quod idem valet atque *remiſſa* apud Comicum. *Tibi proſpexi & ſtultitiae tuae. Ubi te vidi* animo eſſe omiſſo, *& ſuavia in praeſentia Quae eſſent prima habere neque conſulere in longitudinem*, i. e. *negligenti.* Omiſſa cura ergo idem ſonat ac *omiſſa debita cura*, quo ſenſu voce *remiſſa* uſus eſt Tacitus An. XIV. 23. ἐπιχυκοίζει Noſter, ut alias. *Quod utinam illum, cujus impio facinore in has miſerias projectus ſum, eadem haec ſimulantem videam: & aliquando aut apud vos, aut* apud deos immortales humanarum rerum cura oriatur. Quo etiam pacto Livius III. 56. *Deos tandem eſſe*, & non negligere humana *fremunt.* Attius Antig. *Jamjam neque dii regunt. Neque profecto deum ſummus rex omnibus curat.* Tacitus An. XIV. 12. *Quae adeo* ſine cura deum *eveniebant*, *ut multos poſt annos Nero imperium & ſcelera continuaverit.* Et Annal. XVI. 33. *Exutus omnibus fortunis Aſclepiodotus*, aequitate deum erga bona malaque documenta. Plutarchus in Sylla p. 456. Θεοῖς μᾶλλον ἢ τῶν προτέρων μέλοντες. Immerito haec ob Chriſtianum nomen quaſi tum primum accidiſſe jactant Ethnici apud Arnobium I. *Ipſos etiam coelites*, derelictis aris *ſolemnibus*, *quibus quondam ſolebant inviſere res noſtras, terrarum ab regionibus exterminatos.* & III. p. 106. *res perditas invenietis humanas*, & abjeciſſe clavum deos, *ſi modo illorum curam ſpectat*, *mortalium* regere *atque* adminiſtrare fortunas. Poteſt etiam alio torqueri haec ſententia, ſi *curam* pro affectu accipias: quaſi illi Vejoves poenis quam ſaluti mortalium invigilent. Neque enim minus regunt qui ita invigilant, quemadmodum per prophetam D. O. M. Ἔσῳ ὥσπερ ἐγρηγορὼς ἐπ' αὐτοὺς καθαιρεῖν καὶ κακοῦν, ὅπως &c. In hunc ſenſum Tacitus Hiſt. I. 3. *Nec enim umquam atrocioribus P. Rom. cladibus, magiſve juſtis judiciis approbatum eſt, non eſſe curae deis ſecuritatem noſtram, eſſe ultionem.* Etiam Poëta:

Felix Roma quidem, civeſque habitura ſuperbos;
Si libertatis Superis tam cura placeret,
Quam vindicta placet.

Sed haec opinor Salluſtius non ex animi ſententia dicit, ſed pro ea quam ſuſtinet perſona. En hominis mentem! VI. 59. *Namque mihi pro vero conſtat, omnium mortalium vitam divino numine inviſi: neque bonum neque malum facimus cujuſquam pro nihilo haberi: ſed ex natura, diverſa praemia, bonos maloſque ſequi. Interea forte ea tardius procedunt: ſuus cuique animus ex conſcientia ſpem praebet.* Pricaeus ex conjectura *forte dum*, at ille ſurdo canit. WASSE in *Add.*

QUI HANC] Τὸ *qui* non ad Deos, ſed ad Patres quos Philippus appellabat, refertur. Vide cap. XIV. *Quod ego vos oro atque obteſtor P. C.* WASSE.

OMISSA CURA] Comparanda ſunt inter ſeſe loca Salluſtii de ignavia S. R. illis temporibus. Vide quae Cato diſſerit ſupra in Catilin. cap. 52. Et mox §. 15. *Neque mihi ſatis conſilii, metum, an ignaviam, an dementiam eam appellem: qui videmini, intenta mala, quaſi fulmen, optare ſe quiſque ne attingat, ſed prohibere, ne conari quidem.* Ceterum polluendam perdendamque Rempublicam non eſſe relinquendam iis, quorum haec cura & hoc munus eſt, praeter alios copioſe diſſerit M. Tullius in ea pro Sextio. Sed & in Piſoniana negat ullam eſſe excuſationem, non modo male ſentientibus, ſed ſedentibus, cunctantibus, dormientibus, in maximo Reipublicae motu, magnatibus, quibus ſcilicet gubernatio Reipublicae concredita eſt. Similiter idem noſter in Orat. de Rep. ordinanda C. Julio Caeſari aurem pervellit, ne clariſſimus Imp. Gallica gente ſubacta, P. R. ſummum atque invictum imperium tabeſcere vetuſtate, ac per ſummam diſcordiam dilabi patiatur. RUPERT.

ADHUC REGITIS] Vaticanus, *tegitis.* ſaepe eam in rem peccatum eſt. CARRIO in *Add.*

OMNIUM FLAGITIOSORUM POSTREMUS] In Epiſt. Mithridatis; *Poſtremus ſervorum Archelaus.* CIACC. Verba ſunt ex oratione L. Philippi in Senatu, quae ſimilia illis quae habentur in epiſtola Mithridatis, in qua eſt: *Poſtremus ſervorum Archelaus.* Paulo poſt cum in v. c. ſit: *Et igneſcendo P. R.*

Digitized by Google

ſit, deliberari non poteſt, exercitum opprimundae libertatis habet, & ſe e contemto metuendum effecit: vos muſſantes, & retractantes verbis, & vatum carminibus, pacem optatis magis quam defenditis: neque in-

P. R. magnitudinem auxiſſe, &c. Faernus legebat, *Populum Romanum*, non *populi Romani*, cui ſententiae non abſimilis illa in Bell. Catilinae: *Et accepta injuria ignoſcere, quam proſequi malebant. Sed uti labore atque juſtitia reſp. crevit.* URSIN. Sic in Epiſtola Mithridatis infra: *Poſtremus ſervorum Archelaus*: adumbratum (ut videtur) de exemplo illo C. Gracchi apud Agellium libro XV. *Omnium nationum poſtremiſſimum nequiſſimumque aeſtimatote.* DOUZA.

PEJOR AN IGNAVIOR] Sic dixit Corn. Tacitus *Invalidum ſenem T. Vinius & Corn. Laco, alter deterrimus mortalium, alter ignaviſſimus, odio flagitiorum oneratum contemtu inertiae deſtruebant.* Ita enim locus ille Hiſtoriarum primo a libris vet. omnibus ſcribendus eſt, non autem voce illa *oneratum*, quod Rhenanus volebat, ſublata, aut quod docti viri tentarunt, in *onerabant*, mutata. CARRIO. Eadem fere loquendi ratione uſus poſtea, quo loco nobis Cn. Lentuli naturam & mores duobus verbis, ac ſuo more, quaſi in ſpeculo cernendos proponit. Fragmentum ſic habet: *Perincertum ſtolidior, an vanior.* DOUZA.

DELIBERARI NON POTEST] Hoc eſt, qui pejor an ignavior eſſe ſtatuam, neſcio. Idem valet ac *decernere*, *certum habere apud animum ſuum*, *conſulere alium*, & rarius, *dubitare*. Gloſſae, *deliberat* διχογνωμονεῖ, βουλεύεται, ἀμφιγνοεῖ. Cicero III. Verrin. *Iſte certe* ſtatuerat *ac* deliberaverat *non adeſſe.* Et, VII. Verrin. Certum *eſt* deliberatumque, etiam pro *dubitare*, *haerere* apud Livium VII. 35. *Neque enim maneatis, an abeatis hinc* deliberari poteſt, *quum &c. nihil vobis fortuna reliqui fecerit: fameque ac ſiti moriendum ſit.* Juſtinus XLII. 4. *quem ulterem patris* &c. *futurum non* dubitabant. Ita quidem editi, ſed Codex B. Pub. & tres Bongarſii rectius *deliberabant*, quo infra utitur V. 8. M. Felix pag. 333. *Eos autem merito torqueri, qui Deum neſciunt, ut impios, ut injuſtos*, nemo deliberat. Quare immerito damnat hoc verbum Anna ad Q. Septimium I. 22. *Interim* deliberantibus cunctis, *quidnam & ubi eſſet, quod immolari juberetur.* Poſtremo, *alium conſulere* denotat. C. Nepos I. 1. *Delecti Delphos* deliberatum *miſſi ſunt*, qui conſulerent Apollinem, *quo potiſſimum duce uteretur.* Voces, *qui conſulerent Apollinem*, ex interprete eſſe, qui minus intellegebat vim τοῦ *deliberant*, quo minus dubitem, auctor ipſe facit qui ita init II. 2. *Miſerunt Delphos conſultum quidnam facerent de rebus ſuis. Deliberantibus Pythia reſpondit, ut moenibus ligneis ſe munirent.* Auctor Alexandridos ined. in Praefat. *Tandem apud me* deliberatum eſt, *te in lucem eſſe proferendam.* Quod Philippum ſpectat, arguit ille hoc loco poſtremiſſimae patientiae Patres, quod injurias, vel ab ignaviſſimo, pati ſuſtinerent. Non abſimiliter Britanni apud Tacitum in Agric. *In proelio, fortiorem eſſe qui ſpoliet: nunc ab ignavis plerumque & imbellibus eripi domos, abſtrahi liberos, injungi delectus, tamquam mori pro patria neſcientibus.* WASSE in *Add.*

ET SE CONTEMTO METUENDUM EFFECIT] Legendum, *& ſe contemto metuendum efficit.* RIV. Ita Codd. quos firmat Tacitus An. I. 74. *Dedit exemplum, quod ſecuti, ex pauperibus divites, ex* contemtis metuendi, *perniciem aliis, ac poſtremum ſibi, invenere.* Modum loquendi ſervat Noſter Cat. IV. *ex pulcherrima peſſima ac flagitioſiſſima facta.* Jugurth. V. & alibi. Excerpta ex Polybio pag. 1378. Ἐξ ἐλαχίστης μὲν βασιλείας ἐνδοξοτάτην καὶ μεγίστην Μακεδόνων ἀρχὴν κατεσκεύασαν. Supra, *exercitum opprimundae libertatis*, omiſſa *cauſſa* eleganter. Columella de Arbor. cap. V. *alteram quam vitis conſtituendae* cauſſa *ſubmittas, alteram ſubſidio habeas.* Codex Arondel. recte omittit *cauſſa.* Livius II. 22. *tuendae maritimae orae.* Sic Codex Cantab. infra: *Quid ille ob benefacta.* Plaut. *id ſi parate curavi ut caverem; Tum hoc mihi indecore, inique, immodeſte Datis dii! nam quid habebunt ſibi igitur impii Poſthac, ſi ad hunc modum eſt innoxiis honor apud vos?* WASSE in *Add.*

MUSSANTES] Vide Indicem. A Graeco *Μύζω* eſſe videtur. *Menander*: Ἢ μὴ γαμεῖν τὸ, ἂν δ᾽ ἅπαξ λάβῃς, φέρειν μύσαντα πολλὰ σφάλματα, καὶ γνωστέα δεῖ. Muſſantium morem egregie exprimit Lucanus I. 247.

Et tacito mutos volvunt ſub pectore queſtus.

Dein: gemitu *ſic quiſque* latenti,

Non auſus timuiſſe palam: vox nulla dolori
Credita: ſed quantum, volucres cum bruma coërcet,
Rura ſilent, mediuſque jacet ſine murmure pontus,
Tanta quies.

Neque prorſus male Claudian. Ruff. I.

——— *Dejecerat amens*
Occultis odiis terror, tacitique *ſepultos*
Suſpirant gemitus *indignarique* verentur.

VATUM CARMINIBUS] Vide ſupra B. Catilin. cap. XLVII. WASSE. Thucyd. V. 103. Μηδὲ ὁμοιωθῆναι τοῖς πολλοῖς, οἷς παρὸν ἀνθρωπείως ἔτι σώζεσθαι.

Digitized by Google

intellegitis; mollitia decretorum, vobis dignitatem, illi metum detrahi. Atque id jure: quoniam ex rapinis conſulatum, ob ſeditionem provinciam cum exercitu adeptus eſt. Quid ille ob benefacta cepiſſet, cujus ſceleribus tanta praemia tribuiſtis? At ſcilicet, ii, qui, ad poſtremum uſque, legatos, pacem, concordiam, & alia hujuſcemodi decreverunt, gra-

ζεῦξ, ἐπειδὰν πιεζομένους αὐτοὺς ἐπιλίπωσιν αἱ φανεραὶ ἐλπίδες, ἐπὶ τὰς ἀφανεῖς καθίστανται), ΜΑΝΤΙΚΗΝ *τε καὶ χρησμοὺς, καὶ ὅσα τοιαῦτα μετ' ἐλπίδων λυμαίνεται*). Infra: *quippe metu pacem repetentes quo habitam amiſerant.* Livius alicubi: *pari metu repetentes quo primitus amiſerant pacem: aeque ſegnes in repetendo atque in tutando.* Wasse in *Add.*

Atque id jure: quoniam ex rapinis consulatum, ob seditionem provinciam cum exercitu sortitus est.] Unde perſpicue palam eſt hiſtoriae ordinem male in hac editione ſervatum, & Fragmentum, quod ſtatim porro a calce Orationis hujus ſequitur, ante eandem conlocandum eſſe. Id enim ſic habet: *Uti Lepidus & Catulus decretis exercitibus maturrime proficiſcerentur.* Uterque ſcilicet ad Provincias ſibi decretas: Lepido enim Gallia ulterior, Catulo ejuſdem collegae Italia ex Senatuſconſulto ſorte obvenerat. Senatuſconſulto dico, hoc enim Fragmento, quod poſui, praemittendum eſſe, videor ex Faſtis doctiſſimi Sigonii obſervaſſe; ita hunc (ni fallor) locum citantis: *S. C. fit, uti Lepidus & Catulus, &c.* Douza.

At scilicet, ii qui] Longe aliter veteres vulgati: *At ſcilicet iis, qui legatos, pacem, concordiam, & alii hujuſcemodi decreverunt: ad poſtremum uſque gratiam habeo peperiſſe.* Glareanus legit: *At ſcilicet iis qui ad poſtremum uſque legatos pacem, concordiam, & alia hujuſcemodi pepererunt, gratias habeo peperiſſe.* neutrum aſſequor: neque in hac lectione quicquam difficultatis ineſt. ſi quid tamen latet aliud, id fortaſſe ex ſcriptura vocis *habeo*, pro, *aveo*, veteribus vulgata, originem duxit. Carr. Locus mire corruptus, & quem, abſque veteribus libris ſit, non facile ſanaveris. pro *ii* omnes libri *eos:* pro *pacem*, Fabri & Briconeti, *ad pacem.* cujus etiam veſtigia ſunt in vetere editione; *poſtremum uſque ad legatos pacem:* verbis tranſpoſitis, pro *ab eo peperere.* Vaticanus & alii *habeo peperiſſe.* Corrigo: & prope abeſt, quin praemium correctioni decerni poſtulem: *Scilicet eos, qui ad poſtremum uſque legatos ad pacem, concordiam, & alia hujuſcemodi decreverunt, gratiam ab eo peperiſſe.* Conciſa illa & plane Salluſtiana loquendi ratio; *ſcilicet peperiſſe*, (cujus ſexcenta apud Latinos exempla in mundo ſunt, in vulgus etiam doctiorum ignota) loco huic maculas adſperſit, & illud *habeo* pro *ab eo*, ſuppoſuit, ſic in oratione de Repub. *ſcilicet id certatum eſſe, utrius veſtrum arbitrio injurias fierent.* uti nos correximus. Carrio in *Add.* In oratione Philippi libro primo Hiſtoriarum: *At ſcilicet, ii, qui ad poſtremum uſque, legatos, pacem, concordiam, & alia hujuſcemodi decreverunt, gratiam ab eo peperere.* ſic conjectura fecit, qui Salluſtii fragmenta edidit: & addit, nihil in hac ſua ſignificatione difficultatis ineſſe, quaſi hac ſine libri emendandi ſint. Veterum editionum ſcriptura paullulum immutata vera eſt: *at ſcilicet eos qui legatos, pacem, concordiam, & alia hujuſcemodi decreverunt, ad poſtremum gratiam ab eo peperiſſe. ſcilicet peperiſſe*, hoc eſt, ſcire licet peperiſſe. quod enim in his verbis, *aveo*, pro *habeo*, ſomniat collector fragmentorum, delirat. Ut *ſcilicet*, eadem ratione, *videlicet*, amat jungi infinitivo: & rationem volunt eſſe, quia ſit tanquam: ſcire licet, videre licet: verum mihi non probant. nam etiam *fortaſſe*, eo modo Titinius Veliterna:

Fortaſſe notum fuiſſe, quo die liber foret,
Nunc ejus voti condemnatus immolavit beſtiam.

Priorem verſum vel pueri emendent:

Fortaſſe votum feciſſe, q. d. l. f.

Ita Paenulo:

Fortaſſe medicos nos arbitrarier.

Sic enim lego: & plane mendoſe alii: *arbitratur.* Sed ut hoc taceam, poteſt enim eſſe *fortaſſis*, pro *forte an ſit.* quomodo, *forſit*, apud Virgilium & Propertium; quid de illo dicent Aulularia:

AEdepol ſenem Demaenetum lepidum fuiſſe nobis,
Ut aſſimulabat Sauream modeſte, quam facete.

Ita non dubitem quoque dicere: *Nimirum fuiſſe illum ſenem nequam:* quod Plautus Sticho iteravit: *videlicet fuiſſe illum nequam.* In oratione Memmii: *Nam & illis quantum importunitatis habent, parum eſt impune male feciſſe, niſi deinde faciundi licentia eripitur: & vobis aeterna ſollicitudo remanebit, cum intelligetis aut ſerviendum eſſe, aut per manus libertatem retinendam.* Scribo: *& vos alterna ſollicitudo remanebit.* Ut Horatius:

Te manet Aſſaraci tellus.

Idem:

Si tardiora fata te votis manent.

gratiam ab eo peperiſſe. Imo deſpecti & indigni Republica habiti, praedae loco aeſtumantur: quippe metu pacem repetentes, quo habitam amiſerant. Equidem a principio, cum Etruriam conjurare, proſcriptos accerſiri, largitionibus rempublicam lacerari videbam, maturandum putabam, & Catuli cum paucis ſecutus ſum.

XIII. Caeterum illi, qui gentis AEmiliae benefacta extollebant, & ignoſcendo populi Romani magnitudinem auxiſſe, nuſquam etiam tum Lepidum progreſſum videbant; cum privata arma opprimundae libertatis cepiſſet, ſibi quiſque opes aut patrocinia quaerendo, conſilium publicum corruperunt. At tum erat Lepidus latro cum calonibus & pau-

Ita quidem malim: ſed Catullus etiam cum dandi caſu uſurpat:

Sceleſta, te ne? quae tibi manet vita?

Virgilius:

O mihi tam longae maneat pars ultimae vitae.

Hoc ergo ambiguum hic relinquetur, quo caſu Salluſtius uſus ſit. PALMER. Palmerius in Spicilegiis ſuis legendum contendit: *At ſcilicet eos, qui legatos* &c. Probe quidem, ſed ex ingenio tantum. Carrionis quoque libri neſcio quid hic turbaverant. COLER.

GRATIAM AB EO PEPERERE] Ita eſt in nuperis editionibus, ſenſu ſatis perſpicuo: ſed quoniam cum in impreſſis, tum calamo exaratis libris lectiones mirifice variant, ſuſpicor locum levi immutatione & addito pronomine reſcribendum ex veſtigiis veteris ſcripturae: *Gratiam ab eo repperere ſibi.* cui phraſi prorſus conſimilis, ne dicam gemina, eſt Plautina illa in Prologo Rudentis: *Veniam ſibi invenire a diis.* Sed & Plinius alibi: *Gratiam invenire*, ſcripſit. Neque eſt quod quemquam moveat vox illa *ſibi* pro ſupplemento adſcripta. cui conjecturae meae primitus occaſionem praebuit lectionis ejus affinitas, quae in aliis libris concepta legitur ad hanc faciem: *Gratiam habeo peperiſſe.* Scin', quid ſuſpicer? nempe aliquem ex Salluſtianis exſcriptoribus compendium notarum facere voluiſſe; & ſecundam verbi ſyllabam contruncatam abbreviaſſe ad hunc modum: *Peperere ſibi.* atque hinc porro aliis atque aliis ſuccedentibus geminas voces coaluiſſe in unam. unde *peperiſſe* iſtud natum denique. DOUZA. Omnes teſtantur in MSS. eſſe *peperiſſe.* Recte igitur Palmerius Mellerus, *At ſcilicet eos, &c. peperiſſe.* Adi librum III. Obſerv. cap. 9. GRONOV. WASSE.

INDIGNI REPUB.] Meſſus elocutionum exemplo: *indignus*, inquit, *hac re. Salluſtius libro primo Hiſt. indigni rep. habiti.* CARRIO.

PROSCRIPTOS ACCERSIRI] Vaticanus, *proſcriptos accerſi.* ſic alibi in eodem Salluſtio libros in eadem voce variare meminimus. CARRIO in *Add.*

EXTOLLEBANT] *Extollebant, & (dicebant) magnitudinem* P. R. *creviſſe ignoſcendo.* CRISPIN.

ET IGNOSCENDO POPULI ROM. MAGNITUDINEM AUXISSE] In ſcripto libro eſt: *Et ignoſcendo pop. Rom. magnit.* Faërnus legebat, *populum Rom.* Forte ex Catilin. de populo Rom. *Et accepta injuria ignoſcere quam perſequi malebant. Sed ubi labore atque juſtitia reſpub. crevit.* CIACC. Dignum nota, *Auxiſſe* παθητικῶς, pro *Auctum eſſe.* Catonis & veterum exemplo. De quo dixi ad Tacitum. Lipſ. IV. Ep. Q. 14. de re ipſa v. Voſſ. II. Inſt. Orat. p. 218. & lib. I. p. 153. RUPERT.

LEPIDUM PROGRESSUM VIDEBAT] Scribe: *qui gentis AEmiliae benefacta extollebam, & ignoſcendo populi Romani magnitudinem auxiſſe, nuſquam etiam tum Lepidum progreſſum dicebam.* Poſſes etiam, *populum Romanum*; ſed *auxiſſe* dicit, pro auctam eſſe, ut Cato: *Eo res eorum auxit.* GRONOV.

ET CUM PRIVATA] Vocem *&*, de conjectura ſuſtulimus. laudant libri veteres, & alioqui nequaquam ſibi conſtabit ſententia. qui, inquit, extollebant bene facta gentis AEmiliae, quique ajebant pop. Romani magnitudinem auxiſſe ignoſcendo, & Lepidum etiam tum nuſquam progreſſum; ii, cum arma private opprimundae libertatis cepiſſent, conſilium publicum corruperunt. CARRIO in *Add.*

AC TUM ERAT LEPIDUS LATRO CUM CALONIBUS ET PAUCIS SICARIIS, QUORUM DIURNA MERCEDE VITAM NON MUTAVERIT] Ita hunc locum citat Scaliger ad Catullum. Senſus videtur eſſe: quorum vitam adeo vili aeſtimat, ut eam ne mercede diurna velit mercari. RUPERT.

ATTAMEN ERAT LEPIDUS] Vaticanus, *At tum erat.* CARRIO in *Add.*

Quo-

Digitized by Google

paucis ſicariis; quorum nemo non diurna mercede vitam mutaverit: nunc eſt proconſul cum imperio; non emto, ſed dato a vobis, cum legatis adhuc jure parentibus; & ad eum concurrere homines omnium ordinum corruptiſſumi; flagrantes inopia & cupidinibus, ſcelerum conſcientia exagitati: quibus quies in ſeditionibus; in pace turbae ſunt: hi tumultum ex tumultu, bellum ex bello ferunt; Saturnini olim, poſt Sulpicii, dein Marii Damaſippique, nunc Lepidi ſatellites.

XIV. Praeterea Etruria, atque omnes reliquiae belli adrectae: Hiſpaniae armis ſolicitatae: Mithridates, in latere vectigalium noſtrorum, quibus adhuc ſuſtentamur, diem bello circumſpicit: quin, prae-

Quorum nemo] Glareanus: *nemo diurna mercede vitam mutaverit.* aliique: *quorum nemo diuturna mercede vitam mutaverit.* atqui contra, ſentit Philippus eos vel diurna mercede conductos, vitam etiam nihili facturos. Carrio. Ita Libri, ſuſpicabar *diurnis*, nam *diurna*, pro *dimenſa*, quae ſervis in diem exhibentur, uſus eſt Seneca Epiſt. LXXXI. Diurnum *accipit*, *in centunculo dormit.* Atque ita, ſed alio ſenſu, Tacitus Ann. XVI. Ita etiam Graeci ſuum *ἡμερήσιον.* Plutarchus alicubi: *ἡμερησία ζωή.* Et Suetonius Calig. XI. adjungit *quaeſtibus.* *Ex gerulorum* diurnis quaeſtibus *pars octava.* & *victum* Ner. XXXVI. *alios* diurnum victum *probibitos quaerere.* Qui *diurna* pro *in diem* poſuit Ner. XXX. *mercedem* vero retinet Ambroſius Epiſt. VI. *ſicut mercenarius* diurnam mercedem *quaerere.* Claudian. de B. Gild. 75.

—— *gaudetque* diurnos,
Ut famulae, *praebere* cibos.

Corippus:

Vix *nobis* vitae *conſtant alimenta* diurnae
Afflictis, *quae longa dies longoque labore*
Sors quaerit, *parvoſque cibos ſub nocte reponit.*

Et alibi:

Qui nec cauda rei cultu *eſt ornanda* diurno.

Noſter Catilin. XLIX. *Plebes &c. cui omnes copiae* in uſu quotidiano *erant.* Scaliger ad Catullum: *vitam non mutaverit.* Wasse in *Add.*

Cum legatis adhuc jure parentibus] Ex eadem Oratione haec quoque ſunt. Sed illud, *adbuc*, licet in Vet. Cod. ſit, videtur tamen in, *adhoc*, mutandum, quo alibi Salluſtius, pro *praeterea*, uſus eſt. Paulo poſt ad illa: *Bellum ex bello ferunt*, facit id, quod habetur in Epiſtola Mithridatis: *Bella ex bellis ferendo magni facti.* Livius quoque eodem modo dixit lib. XL. *Ex bellis bella ferunttur.* & Tacitus lib. XXI. *Proelia ferere.* Quod vero ſequitur apud Salluſtium: *Quod ego vos oro, atque obſecro P. C. &c.* rectum eſt. nam ita V. C. habet, & ita infra locutus eſt Salluſtius, cum ait: *Quod ego vos moneo, quaeſoque ut animum, &c.* Item pro, *armis ſollicitatae.* Vett. Codd. habent, *armis ſolicitae.* Ursin.

Et ad eum concurrere homines omnium ordinum corruptiſſimi] Tales in caſtris Caeſaris fuiſſe, fatetur infra in d. Orat. I. ad Caeſarem de Rep. ord. Rupert.

Cupiditatibus] Venetum, *cupidinibus.* id Salluſtianum magis eſt. Riv.

Quies in ſeditionibus] Quia tunc ſolum contenti ſunt. Wasse.

Bellum ex bello serunt] Perperam alii *ferunt.* Riv. Sic in Epiſt. Mithridat. *Bella ex bellis ferendo magni facti.* Livius libr. XL. *Ex bellis bella feruntur.* Et Tacitus *praelia ferere*, dixit Hiſt. V. Ciaccon.

Sulpicii] Nam P. Sulpicius, tribunus plebis, auctore C. Mario pernicioſas leges promulgavit, ut exules revocarentur, & novi cives libertinique diſtribuerentur in tribus, &c. qui cum in quadam villa lateret, indicio ſervi retractus & occiſus eſt. Servus ob mercedem manumiſſus eſt, ſed ob infidelitatem ſaxo dejectus. Badius.

Marii] Vide ſupra Jugurth. cap. LXIII. Bad.

Damasippi] Vide ſupra Cat. cap. LI. vel lege, *Damacii.* Nam Lucius Damacius praetor ex juſſu Marii omnem nobilitatem, quae in urbe erat, trucidavit. Badius.

Hispaniae armis solicitatae] *Solicitae*, eſt in duobus ſcriptis exemplaribus. Ciaccon. Fabri & Briconeti, *armis ſollicitae.* Carrio in *Add.*

Mithridates] Vide ſupra Fr. I. 4. Wasse.

Digitized by Google

praeter idoneum ducem, nihil abeſt ad ſubvertendum imperium. Quod ego vos oro, atque obſecro P. C. ut animadvortatis; neu patiamini licentiam ſcelerum, quaſi rabiem, ad integros contactu procedere. Nam, ubi malos praemia ſequuntur, haud facile quiſquam gratuito bonus eſt. An exſpectatis, dum, exercitu rurſus admoto, ferro, atque flamma Urbem invadat? quod multo propius eſt ab eo, quo agitat, ſtatu, quam ex pace & concordia ad arma civilia: quae ille advorſum divina & huma-

na

QUIN PRAETER IDONEUM DUCEM NIHIL ABEST AD SUBVERTENDAM REMP.] Vide, ut Mamercum faſtidioſe & contemtim conterat Philippus, cui ne id quidem dignum habet tribuere, quem pro idoneo duce ad Remp. evertendam agnoſcere velle videatur. DOUZA.

QUOD EGO VOS ORO] Sic alibi: *Quod ego vos moneo quaeſoque, ut minus.* CIACCON.

NEU PATIAMINI] Iidem libri, *ne patiamini*, noſtra lectio a Vaticano eſt. CARRIO in *Add.*

QUASI RABIEM] Forte, *quaſi tabem.* frequenter enim ea ſimilitudine utitur noſter Salluſtius. Sed in re incerta nihil aſſevero. CARRIO. *Quaſi tabem*, conjecit Carrio, non male. Alibi enim utitur Auctor hac ſimilitudine. WASSE.

AD INTEGROS PROCEDERE] Supple de Vaticano aliiſque membranis, *ad integros contactu procedere.* nihil elegantius. CARRIO in *Add.*

AN EXSPECTATIS DUM EXERCITU RURSUS ADMOTO, FERRO, ATQUE FLAMMA URBEM INVADAT] Hoc contra hiſtoriae fidem eſſe omnia veterum monumenta conſentiunt. Neque enim Lepidus ante poſtremam expeditionem illam, & pugnam commiſſam cum Catulo, qua victus deſerta Italia in Sardiniam refugit, ad Romana moenia exercitum umquam admoviſſe legitur: nedum ut urbem ferro & flamma invaſerit. Unde mihi dubium non eſt, quin *invadant*, legi atque emendari debeat. Quod ſi mihi Critici concedant, referendum erit ad homines illos omnium ordinum corruptiſſimos, veris ſupra coloribus a Philippo depictos, Cinnanos puta, & Marianos ſatellites, quorum in patriam reditu quantum civilis ſanguinis exhauſtum fuerit, Plutarchus, Appianus, Eutropius teſtes, poſtremo omnes veteres Memoriae. DOUZA. Illud *rurſus* pertinet tantum ad vocem *admoto*, non autem ad ea quae ſequuntur: *ferro atque flamma urbem invadat.* Et certum eſt ex hac ipſa Oratione, Lepidum, antea exercitum opprimundae libertatis habuiſſe. *Equidem a principio, cum Etruriam conjurare, proſcriptos accerſiri* &c. Deinde: *At tum erat Lepidus latro, cum calonibus & paucis ſicariis.* Ball. pro *tum* legit: *tamen.* Et hoc eſt quod ait, *privata arma cepiſſe*, nempe quia non erat cum imperio & legatis jure parentibus. Quo loco Balliol. pro *videbant* habet, *ajebant.* Quod ſi Lepidus numquam antea ductaſſet exercitum, tamen illud *rurſus* aeque competeret ejus militibus; imo de iis uſurpat Auctor infra: *Agite, uti lubet; parate vobis Cethegi, atque alia proditorum patrocinia, qui rapinas & incendia inſtaurare cupiunt:* & rurſum adversum *deos penates armare.* WASSE in *Add.*

QUOD MULTO PROPIUS EST AB EO QUO AGITAT STATU] Cicero Tuſcul. I. *Antiquitas quae quo propius aberat ab ortu & divina progenie.* Et ad Attic. lib. I. *quoniam propius abes.* Sed Plin. lib. XIV. cap. 4. *Tam prope*, inquit, *ab origine rerum ſumus.* CIACC. Ex eadem item oratione haec quoque ſunt, quibus non abſimilia illa Plinii lib. XIV. cap. 4. *Tam prope ab origine rerum ſumus.* Cicero tamen lib. I. Tuſcul. dixit: *Antiquitas, quae quo propius aberat ab ortu & divina progenie.* Et in Epiſtola quadam ad Atticum lib. I. *Quoniam propius abes.* Item pro, *qui ademtam negat*, V. C. habet, *quibus ademtam, &c.* & pro *luctus curae ſunt*, videtur melius, *curae ſint.* URSIN. Ball. om. *ego*, & *contactu*, male utrumque. Qui hunc locum abſque meliorum Codd. ope in integrum reſtituere ſperat, ille *οὐκ ἀνθρωπίνης δυνάμεως βέλτιον ἐλπίζει.* Senſus tamen eſſe videtur hujuſmodi. An expectatis dum ferro atque flamma urbem invadat? quod multo (urbi) propius eſt ut accidat a mala Patrum adminiſtratione, quam (eidem prope eſt) ex pace & concordia, quae nomina ſceleri ſuo indidit (ire) ad arma civilia: i. e. *ire adverſus* arma civilia: quae ille advorſum divina & humana omnia coepit. vel, *ire ad* i. e. in *arma.* WASSE in *Add.*

QUAM EX PACE ET CONCORDIA AD ARMA CIVILIA] Scriptura haud dubie mendoſa, & quam juxta cum ignariſſimis intelligo: niſi tamen totus locus interpolandus, & fortaſſe in hunc morem conſtituendus: *Quam ad pacem & concordiam ab armis civilibus:* ſententia apertiſſima, quam tamen abſque libris auctoribus integram & ſince-

ram.

Digitized by Google

na omnia cepit, non pro ſua, aut quorum ſimulat injuria, ſed legum ac libertatis ſubvertundae.

XV. Angitur enim, ac laceratur animi cupidine, & noxarum metu; expers conſilii, inquies: haec atque illa tentans, metuit otium, odit bellum, luxu atque licentia carendum videt, atque interim abutitur veſtra ſecordia. Neque mihi ſatis conſilii, metum, an ignaviam, an dementiam eam adpellem: qui videmini intenta mala quaſi fulmen optare ſe quiſque ne adtingat, ſed prohibere ne conari quidem. Et, quaeſo, conſiderate quam converſa rerum natura ſit. Antea malum publicum,

ram eſſe, nondum ſatis acceptum eſt mihi. DOUZA.

ANGITUR ENIM] Vaticanus, *agitur enim*. CARRIO in *Add.*

SATIS CONSILII] Malae operae omiſerunt, *eſt*. CARRIO in *Add.*

QUI VIDEMINI INTENTA MALA QUASI FULMEN, OPTARE SE QUISQUE NE ATTINGAT, SED PROHIBERE NE CONARI QUIDEM] Ab aliquo illuſtri Scriptore Graeco haec ſententia ſumta videtur. Tacit. Annal. III. *Ob intenta pericula.* CIACCON. Fulmina enim feralia habebantur; & qui locus fulmine tactus, *bidental* appellabatur. Gloſſarii auctor recte expoſuit: *Bidental*, τόπος κεραυνόπληξ. Quin Perſius ipſum hominem κεραυνόπληκτον *bidental* vocat:

Triſte jaces lucis, evitandumque bidental.

Bidental autem vocatur, quod talibus locis ovibus ſive bidentibus ſacrificia fierent. Artemidorus lib. II. ὁ κεραυνὸς τὰ ἄσημα τῶν χωρίων ἐπίσημα ποιεῖ διὰ τοὺς ἐνιδρυμένους βωμοὺς, καὶ τὰς ἐν αὐτοῖς γινομένας θυσίας. Graeci *bidental* vocant ἐνηλύσιον. Gloſſae Graecorum: Ἐνηλύσια, τὰ κεραυνόβλητα χωρία. Nam σκηπτὸς, *fulgur*. SCALIG.

QUASI FULMEN] Optare tantum ne attingat fulmen, nec fuga aut tecto prohibere, credo, *dementiam* vocat, quia coelitus tangendi ſunt divinitus amentes. Ex Tageticis libris. Ammian. XVII. 12. *Vejovis fulmine mox tangendos adeo hebetari, ut nec tonitru nec majores aliquos poſſint audire fragores.* Iiſque alludit XIV. 11. *Utque mantum inſectantibus fatis hebetari ſenſus hominum & obtundi.* Corrige obiter Auguſtinum Ep. XXI. pro *Orpheicis atque Ageticis* lege *Tageticis*. Plinius Hiſt. Nat. XI. 54. *Quati prius omne & afflari quam percuti: nec quemquam tangi, qui prior viderit fulmen, aut tonitru audierit.* De Turno Virgilius:

Sed neque currentem ſe nec cognoſcit euntem,
Tollentemve manu, ſaxumve immane moventem.

Quae Cerdanus aliique ad timorem male referunt. Hos ſequitur Statius Theb. II. 564.

—— ſtupet *obvia letho*
Turba ſuperſtantem, atque emiſſi turbine mentis
Obruitur,

Et IX. 850.

—— *urgent praeſagia mille*
Funeris, & nigrae praecedunt nubila *mortis.*

Infra:

Jam non ira ſubit, lethi ſed nuncius horror.

Et, 470.

Qui tremor illicita coeli de lampade tactos,
Hic fixit juvenem, pariterque horrore *ſub uno*
Vox, acies, ſanguiſque perit.

Pracivit in his, ut aliis fere omnibus, divinus poëta Iliad. XVI. 805.

—— Στρεφεδίνηθεν δέ οἱ ὄσσε &c.
Τὸν δ' Ἄτη φρένας εἷλε, λύθεν δ' ὑπὸ φαίδιμα γυῖα.

Certe Quinto Smyrnaeo, qui I. 588.

—— Πελέθρου δ' ἐς μάκαρες φρένας ἐξέλοντο
Καὶ νόον, ὄφρα σε κῆρες ἀμείλιχοι ἀμφιχέωνται.

Noſter autem Demoſthenem ſequi mihi videtur, III. Philipp. p. 48. Ἀλλ' ὅμως ταῦθ' ὁρῶντες οἱ Ἕλληνες ἀνέχονται· καὶ τὸ πρῶτον, ὥσπερ οἱ τὴν χάλαζαν, ἐμοί γε δοκοῦσι θεωρεῖν· εὐχόμενοι μὴ καθ' ἑαυτοὺς ἕκαστοι γενέσθαι· κωλύειν δ' οὐδεὶς ἐπιχειρῶν. Ambroſius ad Theodoſ. V. Ep. 29. *Ego ipſum uſurpatorem imperii ita vinxi, ac* mentem *ejus* ligavi, *ut cum haberet adhuc fugiendi copiam, tamen cum omnibus ſuis, tanquam metuens, ne quis tibi periret, ipſe ſe clauderet.* WASSE in *Add.*

SED PROHIBERE NE CONARI QUIDEM] Belle de Graecis, quibus imminebat Philippus Macedo, Demoſthenes Philippica III. *Illi Graeci haec tolerant; eodemque modo, quo qui grandinem (ut mihi quidem videtur) ſpectant: optat quiſque, ne in ſuos agros deferatur: prohibere conatur nemo:* Quam imaginem quis non videt imitatum hic eſſe Salluſtium? RUPERT.

PROHIBERE] Antea, *prohibete*: a conjectura noſtra ſtant omnes libri. CARRIO in *Add.*

D 3 Pr-

Digitized by Google

cum, occulte; auxilia palam inſtruebantur, & eo boni malos facile anteibant: nunc pax, & concordia diſturbantur palam: defenduntur occulte. Quibus illa placent, in armis ſunt; vos, in metu. Quid exſpectatis? niſi forte pudet aut piget recte facere. An Lepidi mandata animos movent? qui placere ait ſua cuique reddi, & aliena tenet: belli jura reſcindi, cum ipſe armis cogat: civitatem confirmari, quibus ademtam negat: concordiae gratia plebei tribuniciam poteſtatem reſtitui, ex qua omnes diſcordiae accenſae.

XVI. Peſſume omnium, atque impudentiſſime, tibi ne egeſtas civium, & luctus curae ſunt, cui nihil eſt domi, niſi armis partum, aut per injuriam? alterum conſulatum petis, quaſi primum reddideris: bello concordiam quaeris, quo parta diſturbatur: noſtri proditor, iſtis infidus, hoſtis omnium bonorum. Ut te neque hominum, neque deorum pudet, quos

PUDET] *Dicimus*, inquit Servius lib. IV. AEn. *piget me facere, & pudet me feciſſe: quae tamen interdum a Salluſtio ſimul ponuntur.* CARRIO.

ANIMOS MOVENT] In V. C. *animos movere.* Quae forma loquendi Terentio perfamiliaris eſt. URSIN. Scribe, *animos movere.* Sic enim in membranis eſt. CARRIO in *Add.*

QUI ADEMTAM NEGAT] Veteres illi libri *quibus ademtam.* CIACC. Omnes libri, *quibus ademtam.* CARRIO in *Add.* In codice Puteani eſt: *quibus ademtam negat.* hinc legendum propone: *civitatem confirmari qui civibus ademtam negat.* PUTSCH. *Adeptam* reponit Criſpinus contra libb. utrumque abeſt Ball. nec male, *reddere conſulatum*, hoc eſt, vel *reddere rationem rerum in eo geſtarum*, vel, quod potius cenſeo, *abdicare ſe Conſulatu*: & reddere omnem illam poteſtatem quam a plebe accepit. Quo ſenſu Tacitus An. IV. 9. de Tiberio: *ad vana & totiens inriſa revolutus*, de reddenda Repub. *utque conſules, ſeu quis alius, regimen ſuſciperent.* Supra, pro *ſocordia* Ball. *ſecordia.* infra: *plebei Trib. poteſtatem* legit Priſcian. pag. 704. WASSE in *Add.*

PLEBEI] Haec vox ab omnibus editis libris exſulat. eam tamen & veteres recipiunt codices, & Priſcianus agnoſcit. qui lib. VI. a *plebe* tertium caſum *plebei* eſſe docet, atque hoc teſtimonio e libro Salluſtii primo ſuam confirmat opinionem, nihil ut neceſſe fuerit novum, hoc eſt aliud fragmentum, ſtatui. CARRIO.

ET LUCTUS CURAE SUNT] Potius legerem *ſint.* CIACCON.

NOSTRI PRODITOR] Sic in Oratione Cottae infra: *Nam ſi patricida veſtri ſum.* DOUZA.

ISTIS INVIDUS] Libri duo, *iſtis infidus.* CIACC. Haec quoque ex eadem Oratione. Sed Vett. Codd. pro *invidus*, habent, *infidus.* & fortaſſe verius; nam illud F. digamma poſitum pro litera *v*, opinatus fortaſſe librarius pro *ſ*. poſitum eſſe, ex *infidus* fecit, *invidus.* Sic ex *vides* apud Ciceronem, factum eſt *fides.* URSIN. Optime idem codex, *iſtis infidus.* opponit proditorem infido. PUTSCH. Probo ſcripturam Vaticani, *iſtis infidus.* e pronunciatione litterarum *v* & *f*, macula in hoc loco inolevit: eleganter enim cum dixiſſet, *noſtri proditor:* ſubjunxit, *iſtis infidus.* ut utrique parti cum parum amicum & fidum eſſe velit. CARRIO in *Add.*

HOSTIS OMNIUM BONORUM, UT TE NEQUE HOMINUM, NEQUE DEORUM PUDEAT, QUOS PERFIDIA, AUT PERJURIO VIOLASTI] Hoc eo ſpectare videtur, quod Lepidus, cum legem, Sulla mortuo, de Actis ejus reſcindendis promulgaſſet, ut qui a Sulla proſcripti fuerant, & civitatem, & bona ſua recuperarent; cumque eidem Catulus collega, ceterique obnixe adverſarentur, re in concionibus agitata, Lepidus a Senatu ſacramento adactus, bellum ſe patriae non facturum, in Galliam ulteriorem, quam ſortitus erat, profectus, ad Comitia, tamquam exacto conſulatu ſuo bellum illaturus, non venit. Appianus, Florus. Atque hoc eſt, quod perfidiam & perjuriam Lepido objectat Philippus. DOUZA.

DEORUM PUDEAT] Vett. Codd. habent, *pudet*, quo modo Terentius loquitur, cum ait: *Ut nihil pudet.* Item, pro *quos perfidia, aut perjurio violaſti*, in Vett. Codd. eſt: *quos per fidem, &c.* & ſic locutus eſt Livius lib. I. cum dixit: *cujus ad ſolen-*

Digitized by Google

quos perfidia aut perjurio violaſti! qui, quando talis es, maneas in ſententia, & retineas arma, te hortor: neu prolatandis ſeditionibus inquies ipſe, nos in ſolicitudine retineas. Neque te provinciae, neque leges, neque Dii Penates civem patiuntur. Perge, qua coepiſti, ut quam maturrume merita invenias. Vos autem, P. C. quouſque cunctando Rempublicam intutam patiemini, & verbis arma tentabitis? Delectus adverſum vos habiti; pecuniae publice, & privatim extortae; praeſidia deducta atque inpoſita; ex lubidine leges imperantur: cum interim vos legatos & decreta paratis.

XVII.

lenne, ludoſque per fas & fidem decepti veniſſent. Ursin. Ita malo, quam *pudent.* cujus locutionis exempla ſunt in promtu. Carrio.

Quos perfidia aut perjurio violasti] Libri Vett. *per fidem aut perjurio.* Livius I. *Cujus ad ſolemne ludoſque per fas ac fidem decepti veniſſent, &c.* Ciaccon. Ex fide codicis Vaticani, quem *Gruterus* inſpexit, legendum eſt, *quos per fidem aut perjuria*, hoc eſt, per fas ac nefas. Notiſſima hominum malitia, per fidem violare. Livius lib. I. cap. 9. *Deumque invocantes, cujus ad ſolenne ludos, per fas aut fidem decepti veniſſent.* Sic Caeſar lib. I. de B. Gall. c. 26. dixit, *per fidem circumveniri.* Plautus Moſtell. II. ſc. 2. *Per fidem ſum deceptus.* Liv. lib. VI. c. 29. *Adeſte, dii, nobis per veſtrum nomen deceptis.* Quaſi diceret, Veſtrum nomen hamus fuit, quo inuncaremur. Idem lib. XXVIII. c. 25. f. *Major pars per fidem violati colloquii poenas morte luerunt.* Sen. c. 3. de Providentia: *Multa millia civium Romanorum uno loco poſt fidem, imo per ipſam fidem, trucidata.* Rupert.

Perfidia aut perjurio] Vaticanus, *per fidem aut perjurio.* omnino Salluſtiane. Carrio in *Add.*

In solicitudine retineas] Vetus editio & Fabri, *in ſolicitudine attineas.* Carrio in *Add.*

Neque te provinciae, neque leges neque Dii Penates civem patiuntur] Sententia depoſcere videtur, ut *patientur* legamus. Douza.

Perge qua caepisti] *Qūa caeptas*, libri habent. Ciaccon. & Carrio in *Add.*

Quam maturrime] Tacit. Annal. V. *ut templum Divo quam maturrime publica pecunia poneretur.* Et noſter infra: *Uti Lepidus & Catulus decretis exercitibus quam maturrime proficiſcerentur.* Et Caeſar lib. I. Bell. Gall. Alia exemplaria hic *maturiſſime.* Citat Chariſ. libr. II. in *maturiſſime*, M. Catonem Dier. dict. de conſ. ſuo: *Item, uti a Thermopylis atque ex Aſia maximos tumultus maturiſſime disjeci atque conſedavi.* Vide eundem in *Maturrime.* Ciaccon. Ex eadem oratione haec quoque ſunt. Chariſius lib. II. docet Catonem ſimilia quaedam protuliſſe in Oratione dierum dictarum de conſulatu ſuo, a quo Salluſtium illud, *maturrime* accepiſſe verſimile eſt. Catonis verba ſunt haec: *Item, uti a Thermopylis atque ex Aſia maximos tumultus quam maturrime diſjeci, atque conſedavi, &c.* Inde Tacitus lib. XV. *Ut templum Divo quam maturrime publica pecunia poneretur.* & rurſus Salluſtius ipſe paulo poſt in fragmento: *Uti Lepidus & Catulus decretis provinciis quam maturrime proficiſcerentur.* Ursin.

Rempub. intutam] Ald. *inultam legit.* Tacitus Hiſt. III. *non intuta moenium firmare*, dixit. & Hiſt. I. *proinde intuta quae indecora.* Ciaccon. Ex eadem item Oratione haec ſunt. *Remp. intutam.* Alii vero pro, *intutam*, legunt, *inultam.* Sed nihil mutandum. nam Caeſar lib. I. de Bell. Gall. uſus eſt ea voce, & Tacitus libr. XIX. cum dixit: *Non intuta moenium firmare.* Ursin.

Delectus] Vide ſupra Bell. Catil. cap. XXXVI. Wasse.

Ex libidine leges imperantur, &c.] Pro quo libentius legerem, *ex libidine leges imperatae*; nam verbum, *impoſita*, jam praeceſſit, licet rectum ſit, & ſupra dixerit: *Annuite legibus impoſitis.* Ursin. Haec temporum mutatio mihi non leviter ſuſpecta eſt: unde fit, ut legendum autumem: *Leges imperatae.* Douza.

Legatos et decreta paratis] Demoſthenes Philip. I. p. 18. *ἃ ἂν ὑμῖν ἀρέσκῃ χειροτονήσαντες, ἵνα μὴ μόνον τοῖς ψηφίσμασι καὶ ταῖς ἐπιστολαῖς πολεμῆτε Φιλίππῳ, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔργοις.* Infra: *quanto avidius pacem petieritis.* Livius e contra, VI. 18. *Oſtendite modo bellum, pacem habebitis: videant vos paratos ad vim, jus ipſi remittent.* Voces, *praeſidia deducta atque impoſita*, exulant Balliol. Infra: *nam qui turbas*, hoc eſt: *nam is qui dicit*, vel, *quicumque dicit.* Wasse in *Add.* In Waſſiana Ed. quoque per incuriam omiſſae voces, *praeſidia deducta atque inpoſita.* Haverc.

Et

Digitized by Google

XVII. Et quanto, mehercule, avidius pacem petieritis, tanto bellum acrius erit: cum intelleget ſe metu magis, quam aequo & bono ſuſtentatum. Nam, qui turbas, & caedem civium odiſſe ait, & ob id, armato Lepido, vos inermos retinet, quae victis toleranda ſunt, ea, cum facere poſſitis, patiamini potius cenſet. Ita illi a vobis pacem, vobis ab illo bellum ſuadet. Haec ſi placent; ſi tanta torpedo animos obpreſſit, ut obliti ſcelerum Cinnae, cujus in Urbem reditu, decus, atque ordines omnes interierunt, nihilo minus vos, atque conjuges, & liberos Lepido permiſſuri ſitis; quid opus decretis? quid auxilio Catuli? quin is & alii boni Rempublicam fruſtra curant. Agite, uti lubet; parate vobis Cethegi, atque alia de-

Et quanto] *Et*, deeſt vetuſtae editioni Fabri & Briconeti. Carrio in *Add.*

Nam qui turbas, et caedem civium odisse ait, &c.] Si quis penitius loci hujus conſtructionem ac ſententiam inveſtiget, nae illi facile odorari fuerit, vel ex poſteriore periodo tantum, numeri rationem in verbis illis tribus: *ait*, *retinet*, *cenſet*, perperam a ſciolis inverſam eſſe. quod tamen a nato nemine uſque adhuc animadverſum demiror; praeſertim cum ejus rei ipſos commonefacere potuerit numeri illius diverſitas, quae in iſto argutiſſimo epiphonemate comparet: *Ita illi a vobis pacem, vobis ab illo bellum ſuadent.* In quo enarrando quomodo iſti ſibi ſatisfecerint neſcio; hoc ſcio lectionem receptam & ſecum & cum Salluſtiana elegantia pugnare. Nam quae, obſecro, locutionis ratio ſit illa? Lepidus, armato Lepido, vos inermes retinet. Quocirca vel meo periculo (neque enim capitis res eſt) fidenter caſtigandum pronuncio. *Nam qui turbas, &c. c. o. ajunt, & ob id a. L. v. i. retinent; quae v. t. ſ. e. q. f. p. p. p. cenſent.* Non enim de Lepido, ſed de factioſis Lepidi fautoribus, quos ipſe ſatellites indigitare amat, intelligendum. Douza. Cortii Editio *ſuadet*, quod praetuli, licet nulla a Cortio lux pro ſtabilienda lectione. Scilicet τὸ *illi* tertius eſt caſus ſingularis numeri, non primus pluralis, quod alios decepiſſe videtur. HavERC.

Armato Lepido vos inermes retinet] MSS. libri, *inermos.* Ciaccon. & Ursin. Vaticanus, *inermos.* de quo alibi. Carrio in *Add.*

Torpedo animos oppressit] Priſcianus, hunc locum ex I. Hiſt. recitans, ita legit. Apud Nonium vero in verbo, *Torpedo*, *obrepſit* ſcriptum eſt. A. Manut. Orat. II. de Rep. ord. *Stupor ros atque torpedo invaſit.* Wasse.

Torpedo] Ita legunt Priſcianus & Nonius Marcellus: qui haec primo Hiſtoriarum libro collocant. Apud hunc tamen totus ille locus ita legendus eſt: *Torpor, generis maſculini. Lucretius: tantus conduxerat omnia torpor. torpedo, feminini: Salluſtius lib. I. Hiſtor. ſi tanta torpedo animos oppreſſit.* Cariſius lib. I. inſt. gramm. *Torpor*, inquit, *& animi & corporis dicitur debilitatio, ſcilicet a torpedine, cujus contactu corpus debilitatur, unde & Salluſtius lib. I. idem vitium torpedinem dixit.* Carr.

Scelerum Cinnae] Nam Cinna & Marius cum Carbone & Sertorio Janiculum occupaverunt, & fugati ab Octavio conſule receſſerunt. Marius Antium & Ariciam & Lavinium colonias devaſtavit: & cum nulla omnino ſpes eſſet optimatibus reſiſtendi, Cinna & Marius in Urbem recepti, eam velut captam caedibus & rapinis vaſtaverunt. Bad.

Decus atque omnes ordines interierunt] Antiqui libri, *Decus ordinis hujus interiit.* Ciaccon. & Ursin. Fulvii liber: *Cujus in urbem reditu decus ordinis hujus interiit.* A. Manut. Eadem figura qua Virgil. Georg.

—— *Pateris libamus & auro.* Wasse.

Quidam; *cujus in urbem reditu, decus ordinis hujus interiit.* ſic infra: *contra ordinis hujus auctoritatem.* Carrio. Scribe ex omnibus libris: *decus ordinis hujus interiit.* de ſenatorio ordine a Sulla lacerato & diſſipato ſermo eſt. Carrio in *Add.* Ἓν διὰ δυοῖν. Propert. IV. 5.

Ante Phrygem AEneam collis & herba *fuit.*

Virgil. etiam XI.

—— *volat igneus aequore Tarchon*

Arma virumque *ferens.*

Wasse.

Parate vobis Cethegos atque patrocinia] Vett. libri, *Cethegi.* Ciaccon. & Ursin. Atqui Cethegus diu poſt. An tamen intelligit P. illum Cethegum, de quo Val. Max. l. IX. c. De crud. ſed is inter Sullanos erat ſatellites. Eſt itaque anticipatio hiſtorica, de qua legere memini in lib. Inſt. Orat. Voſſii. Rupert.

Cethegos] Omnes libri, *Cethegi, atque alia proditorum patrocinia.* Carrio in *Add.*

Digitized by Google

proditorum patrocinia, qui rapinas & incendia inſtaurare cupiunt, & rurſus adverſum Deos Penates manus armare. Sin libertas & bella magis placent: decernite digna nomine, & augete ingenium viris fortibus. Adeſt novus exercitus, &, ad hoc, coloniae veterum militum, nobilitas omnis, duces optumi, fortuna meliores ſequitur.

Jam illa, quae conlecta ſunt, ſecordia noſtra dilabentur. Quare ita cenſeo: quoniam Lepidus exercitum privato conſilio, paratum cum peſſumis, & hoſtibus Reipublicae, contra hujus ordinis auctoritatem ad Urbem ducit; ut Appius Claudius interrex cum Q. Catulo proconſule, & ceteris, quibus im-

ET RURSUM] Scribe, *& rurſus.* CARRIO in *Add.*

SIN LIBERTAS ET BELLA MAGIS PLACENT] Vett. libri, *& vera magis placent.* infra lib. III. Hiſt. Orat. Lepidi, *ſi vera & honeſta flagitium ſuperaverit.* CIACCON & URSIN. Fabri & Briconeti, *libertas & vera.* CARRIO in *Add.* Cortii Ed. *vera.* Sed *bella* opponuntur *paci*, inſidae ſcil. de qua ſupra; & propterea, pergens, dicit adeſſe novum exercitum &c. HAVERC.

DECERNITE DIGNA NOMINE, ET AUGETE INGENIUM VIRIS FORTIBUS] Quid eſt, *Augere ingenium?* an quod alii dicunt, *Animos augere alicui?* Gerrae germanae. Proinde inducatur, atque ejus vicem mea auctoritate & fiducia quamvis audacter reponatur: *Augere imperium viris fortibus.* hoc eſt: Remp. veſtram Rom. Cui haud diſſimile illud Oratione ad Caeſarem: *Quae res populos, nationeſve magnis auctoribus auxiſſent.* DOUZA. Ita Balliol. Douza ingenioſe & latine *imperium*, quod aliter accipit Criſpinus, pro ſuprema nempe poteſtate qua extra ordinem muniti erant, ut providerent, ne quid Reſp. detrimenti caperet. Favet Tacitus An. VII. *Tib. Neronem & Cl. Druſum privignos* imperatoriis nominibus auxit & Vopiſc. Prob. IV. *ut ejus dignitas incrementis juvetur.* Verum, Appio Claudio interrege Q. Catulo Procoſ. cauſſa non erat cur imperium augerent. Neque aliter potuiſſent quam ſi Appium Dictatorem dixiſſent. *Ingenium* pro *indole* aut *ingenita vi*, ſaepe. Liv. ſemper: *augere animos alicui.* Vid. Gronov. ad VII. 7. Noſter Jug. *alii bonum* ingenium *contumelia accenſum eſſe.* & : *inter artis bonas integrum* ingenium *brevi* adolevit. *Opprimere* ingenia Tacitus Agr. III. Quod ſi *imperium* malis, Douzae mente accipias neceſſe eſt. WASSE.

NOMINE] Fabri & Briconeti, *nomini.* CARR. in *Add.*

ET AD HOC COLONIAE] Conjunctio *&* abeſt Vett. libris. recte. CIACCON. & URSIN.

ET AD HOC] Fabri & Briconeti, *ac coloniae.* itaque ſcribendum; aut, more Salluſtiano: *novus exercitus; ad hoc coloniae.* copula illa omiſſa. quo modo ſexcenties loquitur. CARRIO. in *Add.*

FORTUNA MELIORES SEQUITUR] Tacit Hiſt. IV. *Fortuna melioribus affuit.* CIACCON & URSIN.

CUM PESSIMIS ET HOSTIBUS REIP. CONTRAHIT, ORDINIS AUCTORITATEM AD URBEM DUCIT] Legendum, *contra hujus ordinis auctoritatem, &c.* facilis quidem & proclivis, de ſimilitudine vocum, ſed foediſſimus error. RIV.

INTERREX] Antiquis temporibus is magiſtratus ſtatim a morte Romuli eſt inſtitutus. Nam cum in metu omnes eſſent, ne civitatem ſine imperio vis aliqua externa adoriretur: rem inter ſe centum patres conſociant, decem decuriis factis, ſingulisque in ſingulas decurias creatis, qui ſummae rerum praeeſſent; decem imperitabant: unus cum inſignibus imperii & lictoribus erat: quinque dierum ſpatio finiebatur imperium, ac per omnes in ordinem ibat. Haec fere Livius. A quo non longe diſcedit Plutarchus; niſi quod vix unius diei imperium uni interregi tribuere videtur. Poſtea exactis etiam regibus, quoties comitia ea a Conſulibus, aut morbo, aut bello, aut ſeditione impeditis, haberi non poterant, ſi Dictatori non placuiſſet, Interrex creabatur. Qui cum quinque dies magiſtratum obtinuiſſet (nam hoc Interregni tempus fuiſſe ſatis conſtat) alteri imperium tradidit. Ille, niſi quid impediret, Senatusconſulto de Comitiis conſularibus facto, Conſules creabat. Solus hic patricius magiſtratus cum plebe communis factus non eſt. Neque enim populi ſuffragio creabatur, ſed a patriciis coëuntibus auſpicato prodebatur, ut teſtatur Appius Claudius apud Livium. Creabatur autem, ut Pedianus docet, ad III. Kalendas Februar. Ejus officium erat omnia ea obire, quae vel Regum, vel Conſulum fuiſſent. Itaque jus dicebat, Senatum vocabat, Rempublicam quoque turbulentis temporibus, ſub extremi atque ultimi Senatuſconſulti formula ſaepe accipiebat, ſurrogatiſque magiſtratibus Comitia habebat. JANUS GULIELM. Ore-

Digitized by Google

imperium eſt, Urbi praeſidio ſint; operamque dent, ne quid Reſpublica detrimenti capiat.

XVIII. Uti Lepidus, & Catulus decretis exercitibus maturrime proficiſcerentur. *Cariſius* lib. II.

M. Lepido cum omnibus copiis Italia pulſo, ſegnior, neque minus gravis, ſed multiplex cura Patres exercebat. *Servius. Marius Victorinus in Ciceronem.*

Obviam ire, & commori hoſtibus. *Aruſianus Meſſus.* Conmoritur illis *apud eumdem.*

Lepidus, poenitens conſilii. *Cariſius* lib. III.

Sic vero, quaſi formidine adtonitus, neque animo, neque auribus, aut lingua competere. *Nonius*, *Competere*, *rei cujuſque meminiſſe, aut conſtanter valere.*

Prudens omnium, quae Senatus cenſuerat. *Aruſianus.*

Ma-

OPERAM DANT] Legendum, *dent.* RIV. Videnda item quae notavimus ad librum I. Caeſaris de Bello Civil. nam faciunt ad Salluſtiana illa ex antiqua formula: *Operamque dent, ne quid Reſpubl. detrimenti capiat.* URSIN.

UTI LEPIDUS, ET CATULUS, &c.] Videndum an de bello Ital. hic agatur. Lepidus enim & Catulus Conſules habentur in aenea apud me tabella, in qua Italici belli fit mentio. URSIN.

MATURRIME] Cariſius lib. I. Inſt. gramm. *maturrime.* ſic ſupra dixit: *ut quam maturrime merita invenias.* CARRIO.

SEGNIOR NEQUE MINUS GRAVIS] Livius II. 43. *Eo anno non* ſegnior diſcordia *domi.* Huc etiam ſpectat Hegeſippus I. 29. *illum jamdudum ſuſpectantem inſidias Barbarorum*, gravis *ad cavendum* cura exercebat. Ubi Codex B. Pub. omittit, *gradu.* WASSE in *Add.*

OBVIAM] Aruſianus Meſſus De elocutionum exemplis: *conmoritur* illis. CARRIO.

COMMORI HOSTIBUS] Hegeſippus I. 17. *praeclarum potius opus* muneri commori pio. Hac voce uſi Plautus, Plinius N. Hiſt. Ulpianus. Pro, *oppidum obſidium cepit* Gruteri Edit. WASSE in *Add.*

LEPIDUS] *Poeniteo*, inquit Cariſius lib. III. *non dicimus*, *& tamen Salluſtius lib. I. Lepidum poenitentem conſilii dixit.* CARRIO.

SIC VERO] Nonius, *competere*, interpretatur, rei alicujus meminiſſe, aut conſtanter valere. CARRIO. Cum locutio ſit figurata, bene meo animo legit Douza, not. ad Petronium: *quaſi fulmine.* Apul. Metam. VIII. *Sed Charite vocem nefandam & horruit & deteſtata eſt; & velut gravi tonitru procellaeque ſideris, vel etiam ipſo Diali fulmine percuſſa, corruit corpus, & obnubilavit animam.* RUP.

NEQUE ANIMO NEQUE AURIBUS AUT LINGUA COMPETERE] Tacit. lib. III. *Oppidani neque oculis, neque auribus ſatis competebant.* & Hiſt. III. *Trepidus miles, dux ſegnis, & veluti captus animi, non lingua non auribus competere.* Citatur a Donato in Adelph. Act. III. Sc. 2. *Salluſt. de Septimio: Neque animo neque lingua ſatis compote.* CIACCON. Thucyd. pag. 83. 5. Τῶν δὲ ἡ ἐπιστήμη, ἣν μάλιστα φοβεῖσθε, ἀνδρείαν μὲν ἔχουσα, καὶ μνήμην ἕξει ἐν τῷ δεινῷ ἐπιτελεῖν ἃ ἔμαθεν, ἄνευ δὲ εὐψυχίας οὐδεμία τέχνη πρὸς τοὺς κινδύνους ἰσχύει. Φόβος γὰρ μνήμην ἐκπλήσσει. Alludit, opinor, *Ammianus* XV. 5. *Cumque nulli ad eligendum quid agi deberet*, mens ſuppetere *poſſet aut* lingua. Liv. *lingua non ſuppetebat libertati animoque.* Tacitus An. III. 67. *proprio in metu, qui exercitam quoque eloquentiam debilitat.* Noſter VI. 10. *Septimium* neque animo neque lingua *ſatis compotem.* WASSE in *Add.* Sequenti Num. XIX. occurrebant in Vett. Edd. quae merito expuncta ſunt a Waſſeo & Cortio, ex Cicconii quoque & Urſini conſilio. Erant vero haec: *Neque animo, neque lingua ſatis compotem.* Ad quae haec notaverat Ciacconius: Vide num ſit idem quod ſupra: *Neque animo, neque auribus aut lingua competere.* Urſinus haec adjecerat: Huc pertinent illa, quae habentur ſupra: *Neque auribus, aut lingua competere.* Ad quae reſpexit Tacitus, cum dixit lib. III. *Oppidani neque auribus, neque oculis ſatis competebant.* Et lib. XIX. *Trepidus miles, dux ſegnis, & veluti captus animi, non lingua, non auribus competere.* Haec illi. HAVERC.

PRUDENS OMNIUM] Tacit. in Vita Agricolae: *Ceterum animorum provinciae prudens.* CIACCON. Et hoc ex Aruſiano eſt, De elocutionum exemplis: *prudens rerum.* CARRIO.

Ma-

Digitized by Google

Magnis operibus profectus, oppidum cepit, per L. Catilinam legatum *Feſtus.*

XIX. Domitium proconſulem ex citeriori Hiſpania cum omnibus copiis, quas paraverat, arceſſivit. *Priſcianus* lib. X. *Arceſſivit, inquit, & laceſſivit.*

Sanctus aliter, & ingenio validus. *Cariſius* lib. I. *aliter, pro alias.*

Gens raro egreſſa finis ſuos. *Servius ad* lib. XI. *AEneidos.* Vox *Gens* apud Servium non invenitur. *Aruſianus Meſſus.*

Niſi cum ira belli deſenuiſſet. *Priſcianus* lib. X.

Maturaverunt exercitum Dyrrhachium cogere. *Aruſianus Meſſus.*

XX. Illo profectus, vicos, caſtellaque incendere, &, fuga cultorum deſerta, igni vaſtare: neque clara aut ſecuriſſimus metu gentis ad

MAGNIS OPIBUS] Feſtus Pompejus, ſive Paullus Diaconus, qui Feſtum in epitomen redactum Carolo Magno inſcripſit, *Obſidium tamquam praeſidium, recte,* inquit, *ſubſidium dicitur*, quod & hoc loco probat. Pro, *profectis*, ſunt qui legendum putent, *profectus.* alii vero, *operibus confectis.* ſed in re ambigua quid aſſeveres? CARRIO. Rectiſſime Scaliger emendavit apud Feſtum: *Magnis operibus perfectis.* COLER. Forte legendum *perfectis.* WASSE.

OBSIDIUM CEPIT] *Obſidium*, pro, obſidione. vide quae diximus ad Epiſt. Mithrid. lib. IV. Hiſt. CIACCON. Diximus ſupra in notis ad epiſtolam Cn. Pompeji, Salluſtium poſuiſſe *obſidium* pro *obſidione*, & in Vett. Codd. ita reperiri. Itaque videtur hic legendum, *obſidium cepit.* nam Tacitus, Salluſtii aemulator, ita locutus eſt lib. IV. cum dixit: *Obſidium coepit per praeſidia, quae opportuna jam muniebat.* URSIN. Lael. in Orat. ad pop. *ut nobis terra marique ſimul obſidium facerent.* Ennius:

Cum ſaevo obſidio magnum Titana premebat.

Vid. Schott. in Q. Cicer. Tacit. frequentius IV. 24. XII. 45. H. XII. 46. WASSE.

DOMITIUM PROCOS.] Non puto deſignari Cn. Domitium Calvinum Conſulem anno DCCXIII. cum C. Aſinio Pollione, quique ex Hiſpania de qua Procoſ. triumphaverat, Imp. deſcribitur in argenteo denario Oſcae ſignato cum inſcriptione DOMIT. COS. ITER. IMP. OSCA. URSIN. Priſcianus libro decimo, *arceſſivit*, inquit & *laceſſivit.* CARR.

SANCTUS ALITER] Ex Cariſio libro II. *aliter*, id eſt, *alias.* CARRIO. Noſter apud *Servium* VI. 22. *Sanctus alia.* Hegeſippus V. 16. Sanctus caeterum, *& ideo raptus ne &c.* MS. *caetera*, *vilitas* &, *vilitatem* pro *utilitas* & *utilitatem*, recte. Tacitus Agr. XVI. *Hic cum egregius caetera, arroganter in deditos conſuleret.* Ammian. XV. 13. *prudens alia.* Pro *Dyrrachium* al. *brachium*, inquit Paraeus. WASSE in *Add.*

INGENIO VALIDUS] Id eſt, catus & ſolers, quod intelligitur ex Praefatione Belli Catilinarii, ubi ait: *Delecti, quibus corpus annis infirmum, ingenium ſapientia validum erat.* DOUZA.

GENS RARO] Honoratus libro II. AEneid. Virgilii, utrumque dici, *egredior urbe* & *urbem*, notat, atque haec Salluſtiana affert. apud eum tamen vox, *gens*, quae in quibuſdam libris & Meſſo, De elocutionum exemplis, haec eadem ex prima Salluſtii hiſtoria adducente & obſervante, *egreſſus illam rem*, exſtat, deſideratur. CARR.

NISI CUM] Priſcianus libro X. *Seneo*, inquit, *non a ſeneſco, fit praeteritum ſenui.* CARRIO.

MATURAVERUNT] Aruſianus eodem quo ſuperiora libro: *Cogo te domum.* *Dyrrachium* autem poſui pro *brachium*, quod ita in libro Elnonenſi eſſet. quo etiam modo legendum eſſe, cum quidam conjeciſſent, alii pro certo id, ſine ulla librorum auctoritate, audacter receperunt CARRIO.

ILLO PROFECTUS] Locus nondum ſanatus nondum mihi ſanandus. Verum Cajo, *illo profectos.* COLER. Lectionem quam Nobiliſſ. Douſa, ex vitioſis illis, *neque lata aut ſecuriſſimus*, exſculpſerat, expreſſimus, omnibus modis Salluſtio conſulere cupientes. PUTSCH. Legerem, *neque late*, pro *neque lata.* CIACCON. *Neque late aut ſecurus nimis.* SCOTTUS. *Nomen, nunc adverbium*, inquit Aſper apud Cariſium, *nunc* &c. WASSE.

VICOS, CASTELLAQUE INCENDERE &c.] Ita v. c. apud Nonium. & ita Caeſar lib. III. de Bell. Civil. dixit: *Non ſolum urbibus, ſed paene vicis, caſtellisque ſingulis.* Item: *ut vicis caſtellisque benemeritas civitatis praeſidio eſſet.* Sic enim legendum eſſe, ſcripſimus in notis ad Caeſarem. Tacitus lib. XII. *Ac ni cito e vicis & caſtellis proximis ſubventum foret, copiae Rom. occidione occubuiſſent.* URSIN. Locus hic plane depravatus eſt, neque qui conſtitui poſſit video. pro *elata*, in vet. cod. eſt, *elate.* pro quo inepte poſteriores, *elatus*, no-

Digitized by Google

ad furta belli peridoneae. *Nonius. Servius ad* XI. *AEneidos.* ad illud, *furta paro belli.*

Liberis ejus avunculus erat. *Donatus ad Phormionem Terentii.* Act. V. Sc. 6. & Hecyr. Act. XI. Sc. 2.

Nihil ob tantam mercedem ſibi abnuituros. *Aruſianus Meſſus.*

Inſanum aliter ſua ſententia, atque aliarum mulierum. *Cariſius* lib. I.

Recens. *Cariſius* lib. II. Donat. Act. V. Sc. 8.

Solis viis. *Donatus Phorm.* Act. V. Sc. 8.

Juſſu Metelli cornicines occanuerunt. *Priſcianus* lib. X. *Servius* II. *Georg. Virg. Diomed.* lib. I. cap. 4.

Nexuit catenae modo. *Priſcianus* lib. X.

Do-

fuerunt pro, *aut ſecuriſſimus*, teſte Junio, *vetuſtiſſimus*: & in meo, aliiſque quibuſdam, *fecuſtiſſimus*: pro quo depravatores Salluſtiani, *ſecurus*. Haec autem citat Nonius. Servius quoque lib. XI. AEneid. ad illud: *furta pro furta belli. furta*, inquit, *ſunt inſidiae. Salluſtius: gens ad furta belli peridonea.* CARRIO. Et hoc Fragmentum, contagione credo rei quam narrat, periculum vaſtationis vix effugit, non quidem a Volcani violentia, ſed librariorum ignorantia conflatum ſyllabas abbreviantium; quo de genere ſum queſtus jam antea, quorum comitate effectum videtur, ut tres dictiones in unam concreverint; quod conjectores iſti Salluſtiani non advertentes ſibique cum ſimplici excetra rem modo eſſe arbitrantes, mirum quas nobis Lernas peperere: dum partim *ſecurus*, alii *ſecuriſſimus*, nonnulli etiam *vetuſtiſſimus* nobis objectare non dubitant, quod eo illis firmius viſum, quoniam in manuſcripto forte *fecundiſſimus* reperiſſent. Sed, his plorare juſſis, in rem praeſentem venire melius eſt, lectorique de conjecturae noſtrae ratione gratiam facere. Ea vero haec eſt: *Neque elato, aut ſecuro eſſe animo, metu gentis, &c.* ſententia apertiſſima; & quam a Salluſtio eſſe arguta ejus brevitas, etiam me tacente, indicium facit. DOUZA.

AD FURTA BELLI] Furta belli vocantur Strategemata. v. Bernecc. ad Juſtini lib. XI. c. 6. §. 8. lit. c, & adde Barth. XIII. Adv. c. 7. RUPERT. *Furta belli* uſurpat Ambroſ. II. Epiſt. VII. Virg. AEn. pro quo Horat. *acuta belli.* IV. Carm. Od. IV. WASSE. Thucyd. V. 9. *τὰ κλέμματα ταῦτα καλλίστην δόξαν ἔχει*, & Ammian. *furtum* ſimpliciter, quomodo de Euryalo Virg. IX. 350.

—— *Hic furto fervidus inſtat.*

Ubi Ruaeo aqua haeret. Ambroſius Epiſt. XI. 7. *quoniam dux cautior novit* excurſus *cavere* latrocinantium, *& quaedam* furta belli. Hegeſip. I. 30. *Vir* ad furta belli peridoneus Herodes. &, I. 32. *Ut ſe habent* furta belli. & Frontin. CCXVI. I. Silvius XVII. 91. armorum furta. Tranſtulit Hieronymus ad artem Notariorum Ep. XLVII. *ut notariorum manus lingua praecurreret, & ſigna ac* furta verborum *volubilitas ſermonum obrueret.* WASSE in *Add.*

LIBERIS] Donatus Phorm. actu quinto, ſc. 6. & Hecyr. actu II. ſc. 11. CARRIO. Haec tria Fr. ad adulterium uxoris Lepidi pertinent. AUS. POPM.

NIHIL] Ex eodem Aruſiano De elocutionum exemplis: *abnuituros.* CARRIO.

INSANUM] Cariſius lib. I. Inſt. Gramm. *aliter*, inquit, *id eſt, alias.* Sic ſupra: *ſanctius aliter atque ingenio validus.* CARRIO.

RECENS] Idem lib. II. *Aſper, Salluſtianae hiſtoriae commentario, recens, nunc adverbium, nunc nomen eſſe docet; poteſt eſſe, & temporis: ut hic.* CARRIO.

SOLIS] Donat. Phorm. Act. V. ſc. 8. CARRIO.

CORNICINES OCCANUERUNT] Infra: *cornua occanuerunt.* Et Tacitus: *Sentius occanere cornua tubaſque juſſit.* CIACCON. Ita legendum, non, *occinuerunt*, nam infra habetur: *Cornua occanuerunt.* Et Tacitus lib. II. *Jam Sentius occanere cornua tubaſque & peti aggerem juſſit.* URSIN. Priſcianus lib. X. *Quidam occanui, pro occinui protulerunt.* Servius II. Geor. Virgil. *A cano*, inquit, *veteres non cecini, ſed canui dixerunt. Salluſtius: Cornua occanuerunt.* apud Diomedem lib. I. cap. 4. male legitur: *ſenſim Metello cornicines occinuere*, & apud Servium: *cornua*, pro *cornicines.* Qui loci ex hoc emendandi ſunt. CARRIO. Sic *diſcedimus* pro *diſceſſimus*, Varro de R. R. lib. I. cap. 69. *accedimus* Plautus. *tolliſſe* apud Ulpian. lib. XIII. §. 4. ff. de Acceptilatione apud, *atteruiſſe.* Tibull. WASSE.

NEXUIT] Priſcianus ibidem: *nexi & nexui di-*

Digitized by Google

Doctus militiam. *Aruſianus Meſſus.*

Neque ſe recipere aut inſtruere proelio quivere. *Priſcianus* lib. X.

Equi ſine rectore exterriti, aut ſaucii, conſternantur. *Idem* lib. IV.

Occupatuſque collis editiſſumus apud Hilerdam: & cum multa opera circumdata. *Priſcianus* lib. V.

At inde nulla munitionis, aut requie mora, proceſſit ad oppidum. *Priſcianus* lib. XVIII. *requie, pro requiei.*

Agreſte. *Cariſ.* lib. I.

Ar-

citur. Unde etiam verſus ille Propertianus:

At tibi qui noſtro tendiſti retia lecto.

Ipſo Priſciano auctore, ita legendus eſt:

At tibi qui noſtro nexiſti retia lecto.

CARRIO. Priſcianus MS. *catenae nodo.* haud male. COLER.

DOCTUS] Aruſianus eod. libello: *doctus illam rem.* CARRIO.

NEQUE] Ex Priſciano lib. X. CARRIO.

EQUI SINE RECTORIBUS EXTERRITI] Tacitus in Vita Agricolae: *Ac ſaepe vagi currus, exterriti ſine rectoribus equi, ut quemque formido tulerat, tranſverſos aut obvios incurſabant.* Et lib. I. *Equis maxime vulnera ingerit; illi ſanguine ſuo, & lubrico paludum laxantes excuſſis rectoribus obvios protegere jacentes.* CIACCON. & URSIN. Idem Priſcianus lib. IV. *conſternor*, inquit, *apud Salluſtium deponens eſt.* Pro, *aut ſaucii*, eſt in Martinenſi & Thoſano *& ſaucii.* CARRIO. Hoc fragmentum idem Priſcianus citat ex lib. I. epiſtolarum; corrupte, ut puto, pro Hiſtoriarum. Neque enim Salluſtium epiſtolas vulgaſſe ullibi lectum. COLER.

OCCUPATUSQUE] Priſcianus lib. V. ex I. Hiſtoriarum Salluſtii adducit: *apud Hilerdam cum multa cura circumdata.* Quo in loco in Gemblacenſi & optimo Colonienſi eſt: *apud Hilerdam eum multa opera circumdata.* Quam veram eſſe hujus loci reſtitutionem docet Meſſus, qui in Salluſtio obſervat: *circumdare hac re illam rem.* Quod alioqui cum his verbis minime congrueret: & tamen haec ipſa affert: *occupatuſque collis editiſſimus, & eum multa opera circumdata.* Non itaque dubium eſt quin apud Aruſianum interjiciendum ſit, ex Priſciano: *apud Hilerdam.* in utroque vero mutandum ſit, *cum*, in *eum*: ex verbis Meſſi & veteribus Codd. Priſciani. qui loci tantum abeſt, ut ab aliis emendati ſint, ut etiam monſtroſe corrupti ſint. CARRIO.

AT INDE] Priſcianus lib. XVII. *requie*, pro *requiei.* & certe quod Agellios lib. IX. cap. 14. Noctium Atticarum tradit, ſe in Jugurthino Salluſtii *die*, caſu patrio in veteribus libris, ſcriptum reperiſſe, id adeo verum eſt, ut & ego in vetuſtiſſimo Salluſtio, quem ad me vir & eruditione & humanitate ſingulari Ludovicus Sonbecus, Bibliothecae Gemblacenſi praefectus, Gemblaco miſit, idem plane ſine ulla litura perſcriptum deprehenderim. de quo in Critico noſtro non nihil diximus. CARRIO.

AUT REQUIE] Pro *requiei.* Sic hoc ipſo l. *dubitavit acie pars.* Utrumque locum citat Priſcianus lib. VII. qui & apud Virgil. legit, *Munera laetitiamque die.* Et ſane in aliquot Maronis Codd. MSS. ita hodieque invenitur. Simile igitur fuerit iſti Plautino Amphitr. A. I. ſc. 1.

Ita ſtatim ſtant ſigna, neque nox quoquam concedit die.

Agell. lib. VII. cap. 9. ex Lucillii Satyris:

—— —— primum facie quod honeſtas
Accedit.

Ita is locus corrigendus. Adde Voſſ. II. de Annal. 19. *Simili conſtantis juvenem fide.* Horat. lib. III. Carm. Od. VII. & ita in aliquot Codd. ſcriptum ſe comperiſſe Lambin. ait. At Torrentii Codd. omnes *fidei* habent, & putat eſſe Synaereſin, ut Pompei, Vultei, apud eundem Horat. Alias non diffitetur, ex Caeſaris de Analogia libb. *facie* & *ſpecie* & *die* in ſecundo caſu dici ſolere. *Atque*, ita, inquit, *in optimae notae libro Met. Ovid. duob. in locis ſcriptum ſe vidiſſe affirmabat* Carolus Langius; velut, lib. VI.

Utque fide pignus dextras utraſque popoſcit.

Et lib. VII.

Ut vidi, obſtupui, meditataque poene reliqui
Tentamenta fide.

RUPERT.

AGRESTE] Cariſius libro primo: *in animali*, inquit, *ſignificatione interpretatur Plinius.* CARRIO.

 AR-

Ardebat omnis Hiſpania citerior. *M. Fabius Victorinus De invent. Ciceronis* lib. I.

XXI. Et ponere validam urbem multos dies reſtantem pugnando vicit. *Nonius.*

Itaque Sertorius, levi praeſidio relicto in Mauritania, nactus obſcuram noctem, aeſtu ſecundo furtivaque celeritate, vitare proelium in tranſgreſſu conatus eſt. *Agellius* lib. X. cap. 26. *Nonius Marcellus.*

Tranſ-

ARDEBAT OMNIS HISPANIA CITERIOR] Eodem modo dixit Caeſar libro V. *ardere Galliam.* Et Tacitus lib. XII. *Arſiſſet bello provincia.* CIACCON. & URSIN. M. Fabius Victorinus De invent. Ciceronis lib. I. ita tamen obſcure, vix ut colligas Salluſtio ne, an vero alii neſcio cui ea tribuat. Certe loquendi ratio convenit. CARRIO.

ET PONERE VALIDAM URBEM] Vetus codex Nonii habet, *Et Digonem.* ex quo excogitari debet nomen urbis ejus, de qua loquebatur. *Reſtare*, autem, pro reſiſtere dixit, ut Tacit. Annal. III. *Paulum morae attulere ferrati, reſtantibus laminis adverſum pila & gladios.* Et Livius lib. XXXIV. *Qui pauci plures vincere ſoliti eſtis, nunc paucis plures non reſtatis.* CIACC. & URSIN.

PUGNANDO VICIT] Simile eſt illi quod habetur in veteri inſcriptione Duilii, PUGNANDO CEPIT. Nonius de doctorum indagine. AEque de hiſtoria cui dari debeat, dubitari poteſt. in vet. cod. meo eſt: *& deponere.* in Juniano: *& digonem*, pro quo reponit: *Olyſſiponem.* Sed hoc conjicere eſt, itaque amplius. CARRIO. Suſpicabar leviter, legendum eſſe, *Hipponam*, docente Stephano, περὶ πόλεων. Ἱππὼν πόλις Λιβύης, eamque a Phoenicibus conditam ſciebam. Salluſt. Jugurtha: *Poſtea Phoenices, alii multitudinis domi minuendae, pars imperii cupidine ſollicitata plebe, & aliis novarum rerum avidis, Hipponem, Adrumetum, Leptim, aliaſque urbes in ora maritima condidere.* Sed cum viderem viros doctos in MSS. Nonii codicibus reperiſſe *Digonem*, non dubitavi ſcribendum eſſe, *Vizonem*, Stephanus, Βιζώνη πόλις ποντική. Probus, qui mihi dux ad hanc conjecturam: *Zo. Hac quoque ſyllaba nullum nomen reperi terminatum, niſi unum barbarae civitatis lectum in Salluſtio, Vizo Vizonis.* PUTSCH. Ex MSS. Nonio Junius repraeſentavit: *Et Digonem validam urbem.* ex quo concinnem lubens *Hipponem* civitatem Hiſpaniae ſatis nobilem, vel potius *Tigennam*, de qua Plutarch. in Sertorio. COLER.

ITAQUE SERTORIUS] Ex Agellio libro X. cap. 26. & Nonio *de impropriis.* quorum ille Salluſtium adverſus Aſinium Pollionem defendit, quod maris tranſitum tranſmiſſumque navibus factum *tranſgreſſum* appellaverit: hic vero, hoc modo ſcriptum reliquit: *tranſgreſſus. Salluſtius etiam de iis qui navigaſſent, & de ipſis navibus in quibus gradus non ſint, eo verbo uti voluit: de Sertorio.* ita enim ex vet. cod. legenda ſunt; quid? quod apud Agellium ſcribitur: *furtim aut celeritate*; cum in Buſlidiano, *furtiva autem celeritate*; in aliis, *furtivaque celeritate*, ſit. CARRIO.

IN MAURITANIA NACTUS] Lipſius, *In Mauritaniam*, lib. IV. Epiſt. 14. Nam ſcribit Plutarch. Sertorium cum tribus millibus militum confugiſſe Carthaginem novam. Idem paullo poſt corrigit: *Furtim abiit; celeritate vitare praelium.* COLER. Lego, *in Mauritaniam*, & praeſidium relictum in Carthagine Nova puto? non *in Mauritania.* Ex Plutarcho liquet de hiſtoria, qui narrat, Sertorium, cum tribus millibus militum, confugiſſe Carthaginem Novam, atque ibi conſcenſis navibus in Mauritaniam trajeciſſe. Sed ad Salluſtii ſententiam vox requiritur. Vulgata in Agellio lectio (nam is hoc fragmentum l. X. retulit) concipitur, *furtim aut celeritate*, quid ſi legamus? *furtim abiit, celeritate vitare praelium in transgreſſu conatus*, poſtrema voce inducta. *Certe avit*, pro *abit*, tralaticius error. Lipſ. IV. Ep. Q. 14. RUPERT.

FURTIVAQUE CELERITATE] Ante erat, *Furtim aut celeritate.* ex quo faciebat Achilles Statius, *Furtim ac celeri rate.* CIACCON. Cum in Vet. Cod. ſit, *furtim aut celeritate*, videndum an legi poſſit, *furtim ac celeritate*, *&c.* licet, *furtiva celeritate*, non diſpliceat, ſi lectio eſt vetuſti libri. URSIN. Lipſius Quaeſt. Epiſt. IV. 14. legit, *in Mauritaniam*, &, *furtim abiit, celeritate vitare praelium in tranſcurſu conatus.* Supra: *multos dies reſtantem.* Ita locuti Liv. VI. 30. 32. & Q. Septimius IV. 2. WASSE.

TRANS-

Tranſgreſſos omnis, recipit mons Ballera, praeceptus a Luſitanis. *Nonius Marcellus ibidem.*

Earum aliae paullulum progreſſae, nimio ſimul & incerto onere, cum pavor corpora agitaverat, deprimebantur. *Idem.*

Locum editiorem, quam victoribus decebat, capit. *Servius* VIII. *AEneidos. Aruſianus Meſſus.*

Et

TRANSGRESSOS] Eodem apud Marcellum & Agellium haec leguntur loco: ſed utrobique mendoſe; *praecepturus*, vel *receptus*: cum Junius in Nonio ex Vet. Cod. legi obſervaverit *praeceptus*. Quod ego ex libro Buſlidiano in Agellio deprehendi: & auctor Indicis Lucretiani in ſua Conlectanea pro ſuo tranſcripſit. In neutro etiam horum, nomen montis adjectum eſt, quod ex Servio lib. I. AEneid. ſi locus mendo vacat, appoſui. Poſtremo in Nonio nuper edito, eoque omnium hactenus vulgatorum optimo, male haec duo fragmenta conjunguntur; cum aperte tradat Agellius haec infra a Salluſtio eſſe ſcripta. Quare totus ille Nonii locus hunc in modum emendandus eſt: *nactus obſcuram noctem aeſtu ſecundo*: ac inde: *Tranſgreſſos, &c.* ut eae voces, *ac inde*, Nonii ſint; non Salluſtii quemadmodum apud Agellium eſt: *ac deinde infra ita ſcripſit, &c.* CARRIO. Agell. lib. X. cap. 26. & Nonius Marcell. tit. de impropriis, qui Agellii verba more ſuo deſcribit, haec citant, apud quem duo fragmenta turpiter coaluerunt in unum, ſic ſeparanda & emendanda: *Tranſgreſſus a pedum gradu proprie dicitur, ſed auctoritas vetuſtatis liberiorem uſum loquendi dedit, ut Salluſtius Hiſt. lib. 1. & de iis qui navigaſſent, & de ipſis navibus eo verbo uti voluit, in quibus gradus non ſit. de Sertorio: Nactus obſcuram noctem aeſtu ſecundo, furtivaque celeritate vitare praelium in tranſgreſſu conatus eſt, ac inde: Tranſgreſſus recipit omnes mons praeceptus a Luſitanis.* Hanc veram eſſe hujus loci ſcripturam ſuffragabitur quilibet, qui Nonii mentem diligentius excuſſerit. Eodem porro modo loquitur Siſenna lib. III. *Tranſgreſſus fluvium quae ſecundum Herculaneum ad mare pertinebat.* Et naves ambulare dixit Ennius:

Inde Paron per caerula navibus ambulabant:

Et *clatulas* vocat Lucretius lib. IV.

At maris ignaris in portu clauda videntur
Navigia, aplustris fractis, obnitier undis.

Et *currere* dicit Virgilius lib. I. AEneid.

Defeſſi AEneadae quae proxima littora curſu
Contendunt petere.

Quo loco & Serv. *ſaltationes & navium dicebant, quod eſt animalibus terreſtribus proprium.* Eas optime ſentiunt qui vi ventorum & procellarum aliquando jactati fuerunt. PUTSCH. Nonius longe aliter: *tranſgreſſos omnis recipit modos praecepturus a Luſitanis.* Ceterum hic Carrionis induſtria merito laudanda. COLER.

BALLERA] In Servio Petri Danielis extat, *Ballera.* in membranis Fuldenſibus, *Belloia.* hinc vera lectio, *Belona*, cujus meminit Stephanus. neque erat cur Servii lectionem rejiceret Colerus. PUTSCH. De monte *Ballera* nihil legere me recordor. Servius MS. Fuldenſis montem iſtum *Belloiam* vocat. Sed puto & illud vitioſum. *Pallenae* montis Avienus meminit:

——— *Hic mellifluis Pallena ſub antris.*

Verum is non in Hiſpania. COLER.

EARUM] Agellius & Nonius ibidem, ſed uterque diverſe; ita tamen ut Nonius ex Agellio noſtraque ſcriptura corrigendus ſit. in Buſlidiano exemplari eſt; *eadem*, pro *earum*. CARRIO.

PROGRESSAE, NIMIO SIMUL ET INCERTO ONERE]. Ita fere Cato, apud quem *naves ambulare* dicuntur, apud Lucretium voce *gradiri.* Ariſtoteles N. Hiſt. III. 27. de pedibus carentibus. Εἶτα συνειλιχθέντα εἰς τὴν [illegible], ζῶα γίνεται ἐκ τῶν ᾠῶν. Quod noſter voce *incerto*, & ipſe VI. 20. & alii V. *dubio* ſolent efferre. Statius I. Theb. 193.

Qualiter hinc gelidus Boreas, hinc nubifer Eurus,
Vela trahunt, nutat mediae fortuna carinae.

Confer I. Theb. 119. ubi Lactantius *dubium Osten* dici ait, quia incertum eſt, utrum Theſſaliae an Thraciae ſit. Imo potius, quod prona eſt in utramque regionem & ἀμφιῤῥεπής. Unde caſum minantur hinc inde, *Et* (quod ipſe alibi) *ſimulant feſſos curvata cacumina ſomnos.* Eodem ſignificatu *vacillare* apud Eumenium in Paneg. VII. 12. *quanquam adhuc ſub priſtina ſarcina* vacillemus. WASSE in *Add.*

LOCUM] Servius VIII. AEneid. & Meſſus de elocutionum exemplis, qui ex Servio corrigendus eſt, cum in eo male ſit: *etitiorem quam.* CARRIO.

QUAM VICTORIBUS DECEBAT] Latina conſuetu-

do-

Et mox Fuſidius adveniens cum legionibus, poſtquam tantas aſperitates, haud facilem pugnantibus vadum, cuncta hoſti quam ſuis opportuniora videt. *Nonius.*

Cum Sertorius neque erumperet, tam levi copia, navibus fugam maturabat. *Servius Fuldanus. Meſſus.*

XXII. Itineris eorum Metellus per literas gnarus. *Aruſianus.*

Itaque Servilius aegrotum Tarenti collegam prior tranſgreſſus, iter vortit ad Corycum, urbem inclutam; paſtuſque nemore, in quo crocum gignitur. *Priſcianus. Nonius.*

Ad

do accuſativum exigit, ſed Graeciſſat Salluſtius, docente eod. Voſſio de Conſtruct. cap. 35. Rup.

Et mox] *Vadum*, inquit Nonius, *generis neut. Virgilius libro I. AEneid. in vada caeca tulit. maſculini*, &c. ſic enim ibi legendum. Carrio.

Fufidius] Ita emendarunt ex, *Stipidius*. Mallem tamen, *Sulpicius*. Ciaccon. Pro *Stipidius*, ſcripſi *Fuſidius*. & quod hoc veteribus in libris eſſet, & quod ſupra *Fuſidii* meminiſſet: *A quibus praelatus in capiendis magiſtratibus Fuſidius.* dein pro *ſpiras*, poſui, *aſperitates*: Nonium Junii ſecutus; poſtremo ea quae poſteriores ultro perverterunt, reſtitui. quanquam contra quam voluit Nonius, videatur Chariſius lib. I. Inſtit. *vadum* hic neutro, non maſculino genere accipere: ſi libros ejus manuſcriptos ſequamur, nam vulgo ibi, ut infinitis aliis in locis, lacuna eſt, quam in ejus editione ſupplebimus. Carrio. Lege cum Doctiſſ. Lipſio, *Aufidius adveniens cum legionibus, poſtquam tantas aſperitates, haud facilem pugnantibus vadum, cuncta hoſti quam ſuis opportuniora videt.* Ita noviſſima editio, pro quo quidam, *Poſtquam hieme aſpera*; alii, *Ob tantas ſpiras*, legunt. Quod poſtremum non diſplicet, ut intelligamus, funes nauticos in orbem convolutos, ſignificatione Pacuviana, ita ſcribentis. Douza. Vereor ne leg. *Aufidius*, & de bello Sertoriano accipio. Nam *Aufidius* a Plutarcho in Sertorio nominatur Baeticae praefectus, quem Sertorius ad amnem Baetim vicerit duobus millibus militum de exercitu ejus caeſis. Hanc ergo pugnam hic tingit Salluſtius, & quae de vado amnis & aſperitate locorum dicuntur, pertinere ad Baetim volo. Lipſ. IV. Ep. Q. 14. Rupert.

Postquam tantas asperitates] Vett. Codd. habent, *ſpiras*, non *aſperitates*, quod verbum ab aliis repoſitum eſt. Feſtus expouit *ſpiram*, *hominum multitudinem*. Profertque Ennii verſum: *Spiras legionibus nexunt.* Ursin. Pacuvius: *Quid ceſſatis, ſocii, ejicere ſpiras ſparteas?* Vide Feſtum in voce *ſpira*. Douza.

Cum Sertorius] Haec ita legenda & conbinanda monuit clariſſimus amiciſſimuſque Petrus Scriverius: nam altera pars nunc demum editur a nobis ex codice Fuldano, ubi vitioſe legitur: *Conſertorios neque rumper* * *& an levi copiam avidus.* vera lectio eſt quam nos expreſſimus. Putsch.

Fugam maturabat] Virgilius: *Maturate fugam.* Tacit. Annal. V. *Fugam maturavit ſpe auxilii.* Ciaccon. Meſſus: *mature hanc rem.* Carr.

Itineris] Ita in meo Aruſiano eſt, quod ab aliis legi video: *& muneris eorum.* male. Meſſus in locutione: *gnarus illius.* Carr.

Itaque] Vulgo non recte, *Atque.* Priora Priſcianus libro decimo quinto, poſteriora Nonius. quae conjungenda eſſe plane exiſtimo. Apud Nonium tamen poſterioribus, libri ſecundi numerus non recte adſcriptus eſt, cum ex primo eſſe has voces, *ad Corycum*, quas idem Priſcianus ex eodem adducit libro, ſatis oſtendant. Pro quibus, quae monſtra, Dii boni, ab aliis nobis obtruſa ſunt! Carrio.

AEgrotum collegam prior transgressus] Potius eſt, ut Salluſtium ſcripſiſſe credam, *aegroto collega*: idque de Lipſiana ſententia. Douza.

Iter vortit ad Corycum Urbem inclytam: pastusque nemore, in quo crocum gignitur] Omnino hic nomen nemoris deſiderari exiſtimo; id quod imperito librario occaſionem praebuiſſe videtur locum depravandi, atque ejus vicem nobis, *paſtuſque* illud ſupponendi. Quod nihili verbum eſſe, diſtinctionemque poſt *inclutam*, removendam indicaſſe contentus, felicioribus ingeniis nomen porro nemoris illius, quod ego fruſtra in Ciliciae deſcriptionibus perſecutus, litteris recomminiſci nondum potui, inveſtigandum relinquo. Douza. Reſcribe: *urbem inclutam ſpecu atque nemore* &c. Nota ſunt, quae Strabo, Pomponius Mela & Solinus de utroque illo naturae miraculo ſcripſerunt. Haverc.

Pastusque nemore] Nonius illud *Corycium antrum* vocat Strabo lib. XIV. Coler.

Ad

Digitized by Google

Ad Olympum atque Phaſelida. *Priſcianus.*

Apud Coricum. *Idem.*

Apud Laethe oppidum, cui nomen oblivionis condiderant. *Idem. Servius ad* I. *AEneidos.*

Repulſus a Lethe oppido. *Idem. Priſcianus.*

Apud Mutinam. *Idem.*

Apud Praeneſte locatus. *Idem.*

Medio diei. *Meſſus.*

Quietam a bellis civitatem. *Idem.*

Militiae peritus. *Idem.*

Sertorius, portis turbam morantibus, & nullo, ut in terrore ſolet, gene-

AD OLYMPUM] Et haec ad ſuperiora quodammodo pertinent. Scribit enim Paedianus Verrina tertia, P. Servilium bellum in Cilicia geſſiſſe, deque ea triumphaſſe, captis Coryco, Olympo, & Phaſelide, tribus magnis ejus terrae urbibus. ſed in Aſconio depravatum eſt: *Faſylide.* CARRIO. Olympus, Cerycus, Phaſelis, tres urbes Ciliciae. Stephano Φάσηλις πόλις eſt Παμφυλίας. Iterum MS. ille Priſcianus habet, *Olympum atque Phaſelidam.* COLER.

APUD] Idem Priſcianus ibidem. CARRIO.

APUD LETHE] Idem ibidem. In Martinenſi & Colonienſi libro eſt *Lepte.* in Gemblacenſi, *Laete.* in Thoſano, *Lethe.* CARRIO. *Lete*, potius. quod Macedoniae opidum Plinio, Stephano, & aliis. CIACC. Forte cum hoc copulandum exemplum, quod infra inter incerta relatum exſtat: *Cui nomen oblivionis condiderant.* Cujus vicem lubentius tamen, *indiderant* legerim; ſi quidem per eos liceat, quibus eſt ea res in manu. DOUZA. Haec ita conjunximus ex ſententia clariſſimi D. Jani Douſae, cujus opinionem firmat Silius Italicus, Salluſtii in locis deſcribendis imitator, de bello Punico lib. II.

Quique ſuper Gravios lucentes volvit arenas,
Infernae populis referens oblivia Lethe.

PUTSCH.

REPULSUS] Idem ibidem. CARRIO.

APUD MUTINAM] Idem ibidem. Quidam legunt: *Numantiam.* Quibus, diſſentientibus libris, nondum aſſentior. Quamquam alioqui ſi, *apud Numantiam*, legatur, bello Jugurthino potius quam Hiſtoriarum libris deberi videbitur. Sic enim ibi legitur: *Ibi Latine, nam apud Numantiam loqui didicerat, exclamat: noſtres fruſtra pugnare.* CARRIO.

APUD PRAENESTE] Idem ibidem. CARRIO.

MEDIO DIEI] Ita locutus eſt Tacitus, Salluſtii locum, ut videtur, imitatus lib. XVIII. cum dixit: *Sed medio diei exarſerant.* CIACC. & URSIN. Meſſus: *medio illius rei.* CARRIO.

OMNI STREPITU PAVESCERE]. Haec ex Fragmentis tollenda: ſunt enim in Jugurtha, *Circumſpectare omnia, & omni ſtrepitu paveſcere.* CIACC. Meſſus, *paveſco illa re.* CARRIO. Hoc Fragmentum Criſpi ipſius indicio probat harum ſe Baccharum non eſſe. Etenim quantum quantum eſt ad Belli Jugurthini Hiſtoriam pertinet. Vel ſignum vide: *Circumſpectare omnia, & omni ſtrepitu paveſcere.* quod de Jugurtha ibidem dictum legitur. Quid clarius? Eo igitur ablegandum. DOUZA.

QUIETAM] Idem: *quietus ab illa re.* CARRIO.

MILITIAE PERITUS] Supra dixit: *Doctus militiam*, in utroque Graecos imitatus, qui dicunt, εἰδὼς μάχης, ſive πολέμοιο, ut apud Homerum, οἱ εἰδότες μάχης. URSIN. Idem: *peritus hujus rei.* CARRIO.

SERTORIUS PARTHIS TURBAM MORANTIBUS] Legerem, *portis.* Eae ſcilicet ita erant turba occupatae, ut nec ipſe imperator pervadere poſſet. CIACC. Videtur illud *Parthis*, eſſe mendoſum, & fortaſſe, *portis*, ſcribendum; ut integra lectio ſit: *Sertorius portis turbam morantibus, &c.* Erant igitur portae ita turba occupatae, ut nec Tribunus, nec ipſe imperator pervadere poſſet. *Imperii* autem poſuit, ut videtur, pro, *Imperatoris.* URSIN. Non ſatisfacit mihi haec lectio: ita, *turbam* iſtud neſcio quid turbat. Quocirca porro hinc longe exturbandum cenſeo: atque in ejus locum, *tubam* recipiendam: hoc eſt, clangorem, ſeu ſignum tubae: quod ſummus Poëta facete *taratantara* a ſono indigetaſſe videtur. DOUZA. Bis hic locus a Nonio adducitur, & in libello *de Doctorum indagine*, & in voce, *diſcrimen.* ſed utrobique non ſatis recte. in quodam eſt: *turbam orantibus.* in alio: *fortis turba morantibus.* in tertio: *multo,* pro

Digitized by Google

neris aut imperii diſcrimine, per calonum corpora, ad medium quaſi deinſuper adſtantium manibus in murum adtollitur. *Nonius. Servius.*

XXIII. Neque detruſus aliquotiens terretur. *Priſcianus* lib. XV.

Dubitavit acie pars. *Idem.*

Quos inter maxume. *Cariſius.*

Rumore primo. *Idem.*

Idem fecere Octavius & Q. Caepio ſine gravi cujuſquam exſpectatione, neque ſane ambiti publice. *Servius ad* lib. IV. *AEneidos: Ambire ſignificat & rogare. Salluſtius in Jugurtha: Quos ego audio ambire, fatigare vos ſingulos. Dicebatur & ambio illum, pro rogo. Salluſtius in* I. *Idem fecere, &c.*

Cum arae & alia diis ſacrata, ſupplicium ſanguine foedarentur. *Idem.*

Poſtremo ipſos colonos per miſerias & incerta humani generis orare. *Idem ad illud* X. *AEneid.*

> —— —— *per everſae genitor fumantia Trojae*
> *Exſcidia obteſtor.*

Ea

pro *nullo.* neque habeo certi quod hoc de loco definiam, etſi Servius lib. IX. AEneid. quid ſibi voluerit Salluſtius ſatis indicat. *Muri*, inquit, *olim alti non erant, ſed ad impetum tantum repellendum. Ut etiam Salluſtius oſtendit, ubi Sertorium humeris ſublatum muros aſcendiſſe memorat.* quae poſtrema qui pro Salluſtianis accipiunt, fruſtra ſunt; cum huc referri debeant. CARRIO.

IN MURUM ATTOLLITUR] De hac re v. Plutarchum in Sertorio pag. 575. Idem de Conſtantio Eutropius IX. 23. Confer Cl. Perizonium Animadv. Hiſt. cap. X. infra: *Sanguine foedarentur.* Virg.

> —— *patrios* foedaſti ſanguine *vultus.*

WASSE in *Add.*

NEQUE DETRUSUS &c] *In ens*, inquit Priſcianus lib. XV. *totiens a tot, quotiens a quot, & a multo, multotiens, ab aliquot, aliquotiens. Salluſtius lib. I. Hiſt. &c.* Videntur autem haec non male cum ſuperioribus conjungi poſſe: & forſitan ita olim cum aliis fuerant conjuncta. CARRIO. Cum apud Nonium legatur: *Sertorius fortis* &c. puto recte emendaſſe Ciacconium: *portis.* Vult enim Salluſtius portas ita fuiſſe occupatas, ut ne imperator quidem pervadere potuerit. Porro huic fragmento jungendum illud continuo: *Neque detruſus aliquoties terretur.* COLER. Prorſus temerarium hoc factum Sertorii, ut ut alias magni ducis. Neque enim id Imperatoris, ſed militis officium. Paris animi fuit Alexander apud Curt. lib. IX. cap. 5. & Juſtinum lib. XII. cap. 9. §. 5. ſed eam ob cauſam recte reprehenditur ab amicis apud Arrianum ex Nearcho lib. VI. a Philippo apud Lucianum Dial. Mortuor. XIV. & ab Hegeſippo lib. V. cap. 19. RUPERT.

DUBITAVIT] Priſcianus extremo ſeptimo libr. tradit veteres conſueviſſe frequenter in quincta conjugatione tam genitivum quam dativum ablativo ſimiles proferre: & haec ex prima Salluſtii Hiſtoria allegat: prout vulgati habent libri. Nam a manu ſcriptis abeſt numerus: & in Hiſtoriis ita ſcripſiſſe Salluſtium in Catholicis refert Probus: nec librum nominat; uti nec Servius lib. I. Georg. Virgil. Probi haec ſunt: *E, ſive correpta, ſive producta, nullius generis caſus genitivus reperitur terminatus, niſi antique. Virgilius:*

> *Libra die ſomnique pares ubi fecerit horas.*

Salluſtius: dubitavit acie pars. CARRIO.

QUOS INTER] *Praepoſitiones*, inquit Cariſius, ſeu potius Suetonius Tranquillus de rebus variis apud Cariſium lib. II. *quae praeponuntur merito cenſentur. nam & illud Salluſtii Hiſtoriarum lib. I. quos inter maxime, praepoſitio eſt, quam per anaſtropham dicimus poſſe converti.* CARRIO.

IDEM FECERE] Quae ſequuntur ad finem uſque libri primi addidimus ex nupera Servii editio-

Ea paucis, quibus peritia & verum ingenium eſt, abnuentibus. *Idem.* Perpenna tam paucis profectus vera eſt aeſtimanda. *Idem ad* XII. *AEneidos*, XII. 694.

tione, quam debemus diligentiae & ſolertiae Cl. viri Petri Danielis. nam abſque illo eſſet, multa Salluſtii loca non haberemus, multa deteriora eſſent, quae nunc ad Salluſtianae navis tabulas coaequandas multo optima habemus. PUTSCH.

EA PAUCIS QUIBUS] Servius ad illud XII. AEneidos:

——— me verius unum
Pro vobis luere.

Alii veteri more dictum accipiunt. Verum enim quod bonum & rectum eſſet appellabant. Terentius: Idne eſt verum modo, id eſt peſſumum genus. Item, Quod ſi aſtu rem tractavit, dii veſtram fidem, quantam & quam veram laudem capiat Parmeno! Salluſtius in primo: Ea paucis quibus peritia, & verum ingenium eſt abnuentibus. Idem: Perpenna tam paucis pro pectus vera eſt aeſtimanda. Locum integrum aſcripſi, ut eliciant aliquid meliora ingenia. Ego muginabar: *Perpenna tam paucis profectus vera eſt aeſtimanda.* Senſu non pleno quem pendere a ſequentibus reor. PUTSCH.

PERPENNA] Non ille qui Ariſtonicum vicit, ſed qui Sertorium in convivio trucidavit. CRISPIN.

 C. CRIS-

Digitized by Google

C. CRISPI SALLUSTII
HISTORIARUM
FRAGMENTA.

LIBER II.

I. SArdinia in Africo mari facie veſtigii humani, in orientem quam in occidentem latior, prominet. *Agellius* lib. XIII. cap. 18. *Nonius: Faciem totius corporis formam,* πρόσωπον, *id eſt, os, poſuit antiquitas.*

Sardinia in Africo mari] Haec integre leguntur apud Gellium lib. XIII. cap. 28. & Iſidorum lib. XIV. cap. 6. Mendoſe apud Nonium in *Facies*, ſic: *Facie veſtigii humani prominet, in occidentem quam in orientem latior.* Mela enim ait: *In Occidentem quam in Orientem anguſtius patet.* Addit vero Iſidorus, quae huic Fragmento adjicienda ſunt: *Ferme paribus lateribus, quae in Meridiem & Septentrionem vertunt, ex quo ad commercium navigantibus Graecorum* ἴχνος *appellata eſt.* Ciacc. Ex Agellio lib. XIII. cap. 18. Nonio; *Facies.* Iſidoro in voce, *Sardinia*, lib. XIV. ſed apud Nonium hic fere verborum eſt ordo: *Facie veſtigii humani prominet, in occidentem quam orientem latior.* in veterib. libb. deeſt *prominet.* unde audacior aliquis Salluſtianum id non eſſe ſuſpicetur. ut ut eſt, Nonius ex Iſidoro & Agellio corrigendus eſt. Carr. Fraudi, ut ſpero, futurum mihi non eſt, ſi has Salluſtiani velut naufragii tabulas aſſulis aliquantis auctiores reddidero: non quidem de meo, ne quis erret, (unde enim mihi, quaeſo, Romanae hiſtoriae proferre pomoeria, ſcriptorum praeſertim codicum armamentis deſtituto?) ſed de Iſidori ſchediis & pluteis quos jam dudum, conjuratis tot barbarorum ſaeculorum procellis, & plus quam decumanis ignorantiae fluctibus, a reliqua Salluſtiana rate disjectos, ac avulſos fuiſſe perſuaſum eſt mihi; atque hanc inde conjecturam facio, quod idem ille centonum, quem dico, farcinator unicus, lib. IX. Originum ſuarum, quo loco de Gentium vocabulis diſſerit, Maurorum & Numidarum prima quaſi incunabula, atque incrementa retractans, iiſdem paene verbis ordine paullum immutato narrationem longiſſimam a Salluſtiano Jugurtha petitam ad ſe traxit, ſuppreſſo auctoris, unde eam acceperat, nomine. quod ille paſſim etiam in aliis ſolemne quaſi ſuum ſervaſſe videtur. Exemplum Iſidori ſic habet: *Sardus, Hercule procreatus, cum magna multitudine a Libya profectus, Sardiniam occupavit, & ex ſuo vocabulo inſulae nomen dedit. Haec in Africo mari facie veſtigii humani in Oriente, quam Occidente latior prominet; ferme paribus lateribus, quae in Meridiem & Septentrionem vertunt. ex quo ante commercium a navigantibus Graecorum* ἴχνος *appellata eſt. Terra patet in longitudinem millia* CXL. *latitudinem* XL. *In ea neque ſerpens gignitur, neque lupus, ſed ſolifuga tantum, animal exiguum, hominibus perniciosum. Venenum ibi quoque non naſcitur; niſi herba per ſcriptores plurimos & poëtas memorata, apiaſtro ſimilis, quae hominibus rictus contrahit, & quaſi ridentes interimit. Fontes habet Sardinia calidos, infirmis medelam praebentes, furibus caecitatem, ſi ſacramento dato oculos aquae ejus tetigerint.* Hactenus Iſidorus; quae univerſa ut a Salluſtio eſſe praeſtare non auſim, ita pleramque partem eidem deberi quovis pignore ſponſionem facere ſum paratus. Fragmentum certe iſtud eodem inſertum plane arguit ſuſpicionem haec noſtram de nihilo non eſſe. Et vero (ut rem loquar meram) ſi paucula quaedam, [quo de genere ſunt illa, *Infirmis medelam, furibus caecitatem praebere:* Item hoc, *Graecorum* ἴχνος: quod ad proximum Salluſtii Fragmentum (illud, *Unde Ichnuſa appellata*, volui dicere) haud dubie pertinere, atque inde adeo emendandum ipſa res clamat, Iſidori ſordes potius, quam Salluſtianam munditiem redolentia] illinc excipias, quidnam his additamentis Hiſtorico noſtro tantopere indignum inſit, non video. Ceterum cauſſam deſcriptionis Sardiniae Lepidum

quitas prudens; ut ab adſpectu ſpecies, & a fingendo figura, ita a factura corporis facies. *Salluſt. hiſt.* lib. II. *Sardinia, &c. Iſidorus.*

Inde

pidum Salluſtio praebuiſſe veriſimiliter ut credam inducor, quem male re geſta vorſoriam in eam inſulam capere coactum atque inibi paullo poſt tabe colliquiſſe veteres nobis Memoriae confirmant. Douza. Pignor. Symb. Epiſt. XI. ad Angelum Roccham: „ Oſtendebas veterem mappulam Orbis „ calamo deſcriptam & coloribus diſtinctam, „ quam dixi ego à veteribus fuiſſe aſſimilatam „ Fundae. Recitavique protinus carmina Pri„ ſciani, quae ſunt in principio Periegeſis.

„ *Non tamen aſſiduo teres undique margine circum*
„ *Clauditur haec, biſido ſed brachia littore pandens*
„ *Arctatur rapidos curſus ad Solis utrinque,*
„ *Aſſimilis Fundae.*

„ Tu illico annotaſti *brachia Fundae*, veluti no„ ſtrates pueri geſtant. Subjeci ego fundam fun„ do perforato fuiſſe, uti habent feſtiva Carmi„ na, vel Ciceronis, vel Laureae Tullii, edita à „ Pithoeo Epigrammatum veterum pagina XXX.

„ *Fundum Varro vocat, quem poſſim mittere Funda,*
„ *Ni tamen exciderit, qua cava Funda patet.*

„ Et profecto obſervatum mihi eſt, veteres con„ ſueſſe, res minus notas notioribus aſſimilare, „ eo conſilio, ut per eas res, quas Natura vel „ Ars frequenter pariunt, infrequentes res in„ noteſcerent. Exemplo ſint Europa & Libya, „ quas Avienus Nuci pineae comparavit.

„ *AEquus utrimque modus protenditur, ut ſimul*
„ *ambas*
„ *Si conferre ſibi quiſquam velit, una parumper*
„ *Ut credatur humus, mediique interflua ponti.*
„ *Subtrahat exemplo, quali nux Pinea forma eſt.*
„ *Singula verſanti talis ſuccedat imago*
„ *Europae, & Libyae.*

„ Item Peloponneſus Platani folio, apud eun„ dem Avienum.

„ *Inſula ſe rurſum Pelopis viſentibus offert,*
„ *Inſula, qua Platani folio compar ſedet* ———

„ Pontus Euxinus Arcui Scythico apud Pompo„ nium Melam lib. I. cap. 19. India Rhombo, „ eodem Avieno teſte,

„ ——— *latera agris undique in Indis*
„ *Quattuor eſſe tene: coëant tot & anguli ab omni*
„ *Parte ſibi obliquo claudentes extima terrae;*
„ *Ceu ſpecies Rhombo eſt.*

„ Montem *Calpen* Urnae ſimilem facit antiquus „ Grammaticus ad Sat. XIV. Juvenalis. Quin „ imo & artificialia quaedam, in more habue„ runt, phyſicis rebus, quarum ſpecies peren„ nant, exprimere, veluti divinantes, illa non „ aeternum manſura. Sic Athenaeus lib. III. in „ princ. *Petaſum* comparat *folio Fabas AEgyptiae.* „ Sic Plinius lib. XXIV. cap. 15. *pedes Lectorum* „ *flori Cinopodii*, ſive *Ocymoidis.* Sic idem lib. „ XVIII. cap. 1. *Sicas* Aprorum dentibus, unde „ *ſicarii*: & ejuſdem figurae cultelli, quibus no„ ſtri Cerdones utuntur, & vocant *Trincietti.* „ Sic idem Auctor lib. XXV. cap. 11. *perſonas* „ *Comicas Lonchitidi.* Ita lib. XXIV. cap. 15. *Pe„ ndularum capita Centunculo*; & ejuſdem generis „ innumera, quae Plinius, qui fuit Naturae à „ ſecretis, ſollerti indagatione perveſtigavit. „ Unde etiam factum eſt, ut recentiores quidam „ Europam, ingenioſo commento, Reginae ſtan„ tis figura expreſſerint, & univerſum Belgium „ Leonis icone ". Haec Pignorius. Rupert.

Facie vestigii humani] Imitatur phraſin Solinus, cap. XLVII. *Equus C. Caeſaris nullum praeter Caeſarem dorſo recepit, cujus primores pedes facie veſtigii humani traditur fuiſſe.* Apulejus De aſino IV. *Hae arbores in lauri faciem prolixe foliatae, pariunt in modum floris inodori porrectos caliculos modice punicantes.* Putsch. Eâ cauſſa Timaeus *Sandaliotin*, & Myrſilus vocat *Ichnuſan*, ſi credimus Plinio lib. III. Heſychius tamen annotat Σανδαλιῶτι, ἡ Σαρδὼ πόλις. Et fortean ita in Timaeo reſcribendum. In veteri Gloſſario exponitur *Sardinia* Θεῆσσα. Coler.

Vestigii humani] Voſtigium ima pars pedis, & quaelibet corporis impreſſio. Columella IV. 7. ubi putationem per falcem, dicit eſſe noxiam. *Neque enim eatenus plaga conſiſtit qua* veſtigium *fecit acies.* Codex Arond. *fixit* at Cic. & Virg. receptam lectionem tuentur. Claudian. de B. Gild. 507. pro *facie* habet *ſpecie*, ineleganter.

Humanae in ſpeciem plantae *ſe magna figurat*
Inſula, Sardoam veteres dixere Coloni.

Manilius IV. 629.

Sardiniam in Libyco ſignat veſtigia plantae.

Silius XII. 355.

Inſula, fluctiſono circumvallata profundo,
Caſtigatur aquis, compreſſaque gurgite, terras
Enormes cohibet nudae ſub imagine plantae:
Inde Ichnuſa *prius Grajis memorata colonis;*
Mox Libyci, Sardus, generoſo ſanguine fidens
Herculis, ex ſeſe mutavit nomina terrae.

De Sardo vide N. Heinſium ad Claudian. B. Gild. 507. Cui adde M. Capellam VI. & Dionyſium 467. dicta eſt olim *Sandaliotis.* Wasse in *Add.*

Inde

Inde Ichnuſa adpellata. *Solinus.*

Dubium an inſula ſit, quod Euri atque Auſtri ſuperjactis fluctibus, circumlavit. *Nonius, lavit, pro lavat.*

Nam Sullam conſulem de reditu ejus legem ferentem ex compoſito tribunus plebis C. Herennius prohibuerat. *Agellius* lib. X. cap. 20.

Nam procul, & diverſis ex regionibus. *Cariſius* lib. II. *Aſper, procul, inquit, eſt e loco.*

Obviam fuere. *Cariſius ibidem. Aſper, ait, vetuſte* obviam fuere, *adverbio quam nomine uti maluit.*

Urbe, patriaque extorres. *Meſſus.* apud quem, *Orbe.* ſed male.

II. Genus militum ſuetum a pueritia latrociniis. *Idem.*

Inter laeva moenium, & dextrum flumen Turiam, quod Valentiam par-

INDE ICHNUSA APPELLATA] Scribit Plinius, *cum Sardinia aliis Sandaliotis appelletur, Meliſſum eam à ſimilitudine plantae humanae Ichnuſam dixiſſe.* quod poſterius Solinus, Plinii tranſcriptor, *Chryſippo* tribuit; ut quidem vulgo eſt. nam in veteribus *Criſpum*, non *Chryſippum* eſſe, deque *Salluſtio Criſpo* accipiendum videri, olim obſervavimus; & V. C. Martinus Delrius cum laude multa in his ſtudiis verſatus, in Scholiis Solinianis notavit; quod eo mihi propius vero eſt, quod videam Silium Italicum, qui in plerisque, ut alibi docemus, Salluſtium ſtudioſe imitatus eſt, idem in poëma ſuum tranſtuliſſe. Verſus ejus lib. XII. ſunt:

Inſula fluctiſono circumvallata profundo
Caſtigatur aquis: compreſſaque gurgite terras
Enormes cohibet, nudae ſub imagine plantae.
Inde Ichnuſa prius Grajis memorata colonis:
Mox Libyci, Sardus, generoſo ſanguine fidens
Herculis, ex ſeſe mutavit nomina terrae.

CARRIO.

DUBIUM AN INSULA SIT] Videtur legendum: *Continens, dubium an inſula ſit, quam Euri, &c.* CIACC. Nonius De mutatis conjugationibus, *lavit*, pro, *lavat.* CARRIO. *Circumlavit.* Legendum *circumlavitur.* COLER.

NAM SULLAM] Notat Agellius lib. X. cap. 20. Salluſtium, proprietatis in verbis retinentiſſimum, conſuetudini conceſſiſſe, & privilegium, quod de Cn. Pompeji, Magni Pompeji patris reditu ferebatur, legem appellaſſe. CARRIO.

NAM PROCUL] Ex Cariſio lib. II. ubi; *Aſper, Procul, inquit, eſt è loco.* CARRIO.

OBVIAM] Cariſius ibidem. ubi *Aſper* ait *vetuſte obviam fuere: adverbio, quam nomine uti maluit.* CARRIO.

URBE PATRIAQUE EXTORRES] Tacitus Ann. V. *Suis ſedibus extorres.* CIACC. Meſſus De elocutionum exemplis: *exterris bis.* apud eum male eſt *orbe*, pro, *urbe.* CARRIO.

GENUS MILITUM] Curtius VI. *Gens cultu vitae aſpera, & latrociniis aſſueta.* CIACC. Idem Meſſus ibidem: *ſuetus bis.* CARRIO.

SUETUM A PUERITIA LATROCINIIS] Videtur Q. Curtius reſpexiſſe ad hunc locum, cum dixit lib. VI. *Mardorum erat gens confinis Hiſpaniae, cultu vitae aſpera, & latrociniis aſſueta.* URSIN. Neſcio revera de cujus gentis militibus hoc accipendum. An de Brutiis? Livius lib. XXIX. *Spes affectandae ejus rei ex minima re affulſit, quod latrociniis magis quam juſto bello in Brutiis gerebantur res, principio ab Numidis & Brutiis, non ſocietate magis Punica, quam ſuopte ingenio, promptis in eum morem.* COLERUS. Cariſ. II. *ſuetis bis.* Suſpicor notari Iolenſes Sardiniae populos. vid. Strab. V. Diod. VI. pag. 163. D. Varro I. de R. Ruſt. WASSE.

INTER LAEVA.] Priſcianus lib. C. & VI. *Turiam*; inquit, *dixit, qui accuſativus maſculini eſt generis; non neut.* Probus tamen & Pompejus *Turia* videntur legiſſe. *Lectum eſt*, inquit Probus, *unum neut. generis nomen hac declinatione apud Salluſtium: Et dextrum flumen Turia.* Idem ibidem: *Hoc Turia*, inquit, *nomen fluminis lectum in II. Hiſt. Salluſtii.* Pompejus in poſteriorem artem Donati: *Nullum*, inquit, *nomen neutrum Latinum a terminatur in nominativo ſingulari; excepto uno Turia. nomen id fluminis apud Salluſtium.* inepta itaque faciunt, qui, *Durnia*, non *Turiam*, aut, *Turia* legi volunt. quid? quod vulgo male: *laevam*: pro eo quod eſt *laeva.* quae loquendi ratio non tantum poëtis, ſed etiam Salluſtio, ejuſque imitatori Tacito, per mehercule familiaris eſt. ſic enim

Digitized by Google

parvo intervallo praeterfluit. *Priſcianus* lib. V. & VI. *Turiam dixit, qui accuſativus generis maſculini eſt*, *non neutri*.

Ita fiducia, quam argumentis, purgatiores dimittuntur. *Donatus Phorm.* Act. I. Sc. 3. *&* *Hecyr.* Act. IV. Sc. 4. *Nonius*, *Fiducia eſt audacia*. *Servius*.

Antequam regreſſus Sertorius inſtrueret pugnae ſuos, *Aruſianus*. apud quem *inſtruitur huic rei*. Carrio.

Ipſe animi atrox. *Idem.* ibid. *atrox hujus rei*.

Copiis integra. *Idem*.

Eodem anno in Macedonia C. Curio, principio veris cum exercitu profectus in Dardaniam, quibus potuit modis dictas pecunias coëgit. *Nonius*, *dicere eſt promittere*.

Poſt, ubi in fiducia nimius. *Aruſianus*.

III. Sed

enim ille libro ſecundo Hiſtoriarum: *Igitur oram Achajae & Aſiae ac laeva maris praetervectus, Rhodum & Cyprum inſulas, inde Syriam audentioribus ſpatiis petebat.* qui locus Taciti integer eſt, neque, ut de vitio ſuſpectus, ab hominibus doctis tentari debet. CARRIO. Loquitur de praelio apud flumen Duriam a Cn. Pompejo commiſſo. Pompejus ad Senatum: *Caſtra hoſtium apud Sucronem capta, & praelium apud flumen Durium, & dux hoſtium C. Terennius cum urbe Valentia, & exercitu deleti, ſatis clara vobis ſunt.* PUTSCH. Sic Tacitus II. Hiſt. *Oram Achajae & Aſiae ac laeva maris praetervectus.* WASSE.

FLUMEN THURIAM, QUOD VALENTIAM PARVO INTERVALLO PRAETERFLUIT] Ita ſcribendum videtur. Graeci quoque Scriptores Θουρίαν ποταμὸν edunt, licet de eo flumine, a quo *Thurios* appellatos eſſe dicunt; quod ex ipſis etiam Thuriorum numiſmatibus conſtat, in quibus Crathis quidem fluvius taurina forma impreſſus eſt, *Thuria* vero fons, Leonis capite aquam fiſtula ex ore fundente. Hic autem de *Thuria* intelligendum, qui Vibonem, ſive Valentiam praeterfluit. URSIN. Neſcio quos Thuriorum nummos commemoret Urſinus. Omnes enim, quos ego vidi, vel quorum publice hactenus ab Antiquariis copia facta fuit, longe ab hac deſcriptione abeunt, neque in ullis eorumdem caput illud leoninum reperire mihi licuit. Id tamen, juxta Urſini deſcriptionem, ubi in nummis occurrit, elegans fontis, inprimis vero thermarum, ſolet eſſe ſymbolum. Egregie id patere poteſt ex nummis Siculis Himerenſibus, Himera enim propter thermas, inde Himerenſes dictas, fuit nobilis, iſtamque laudem per leonis caput, ſive protomen, aquas vomentem, in nummis expreſſerunt Himerenſes. Nihil tale in Thuriorum nummes, in quibus ſaepiſſime quidem taurus, ſive bos cornupeta occurrit, ſed tanquam fertilitatis agri Thurii ſymbolum, non vero fluvii Crathis effigies cum cornubus taurinis, vel taurina protome, quale quid per taurinam fluvii formam apud Urſinum videtur debere intelligi. HAVERC.

ITA] Ex Donato Phorm. act. I. ſc. 4. & Hecyr. act. IV. ſc. 4. Neuter tamen locus libri Salluſtiani numerum habet appoſitum. Nonius per *Fiduciam*, intellegens *audaciam*, hinc deſumtum oſtendit, qui ex hoc caſtigetur. CARRIO.

ANTEQUAM] Aruſianus, quo ſuperiora libro: *inſtruitur huic rei.* CARRIO.

IPSE] Idem ibidem: *Atrox hujus rei.* CARRIO.

COPIIS INTEGRA] Ex eodem: *integer illa re.* CARRIO. Noſter VI. 4. *Fama & fortunis* integer. Opponitur ſauciis, confectis, victis. Hegeſip. I. 34. *quum* integrum *Antonium non deſeruerim*, victum *non refugi*. MS. B. Pub. pro *quum* habet *Qui*. WASSE in *Add*.

EODEM ANNO] *Dicere*, inquit Nonius, *eſt promittere*. Vocem, *modis*, in aliis deſideratam, ex vet. cod. repoſui, & alia correxi. CARRIO.

MACEDONIA] Vide ſupra Jug. cap. XXXV. WASSE.

POST] Aruſianus elocutionum exemplo: *nimius hac re.* CARRIO.

SED

Digitized by Google

III. Sed ipſi ferunt taurum ex grege, quem prope litora regebat Corſa nomine Ligus mulier. *Priſcianus.* lib. VI.

Nam quaedam Corſa nomine Ligus mulier cum taurum ex grege, quem prope litora regebat, tranſnatare ſolitum, atque per intervalla corpore aucto remeare videret, cupiens ſcire incognita ſibi pabula, taurum a caeteris digredientem uſque ad inſulam navigio profecuta eſt. Cujus regreſſu inſulae fertilitatem cognoſcentes Ligures, ratibus eo profecti ſunt, eamque nomine mulieris auctoris & ducis appellaverunt. *Iſidorus* lib. XIV. cap. 6.

Ne illa tauro parata ſint. *Donatus* Act. IV. ſcen. 11. *Andriae.*

Dae-

SED IPSI] Ex Priſciano lib. VI. notante, *Ligus Liguris*, commune eſſe: aliquando tamen in *Ur* inveniri. CARRIO. Integrum locum habes apud Iſidorum lib. XIV. cap. 6. URSIN.

SED IPSI FERUNT TAURUM EX GREGE, QUEM PROPE LITORA REGEBAT, CORSA NOMINE, LIGUS MULIER] Et hoc Fragmentum ex Iſidoro haud mediocri acceſſione augeri, noſtraque comitate ex ſupplemento ejuſdem redivivam lucem accipere poteſt. Id vero eſt hujuſmodi ex lib. XIV. Originum cap. VI. *Corſicae inſulae exordium incolae Ligures dederunt, appellantes eam ex nomine ducis. Nam quaedam Corſa nomine Ligus mulier, cum taurum ex grege, quem prope littora regebat, tranſnatare ſolitum, atque per intervalla corpore aucto remeare videret, cupiens ſcire incognita ſibi pabula, taurum a ceteris digredientem uſque ad inſulam navigio profecuta eſt. Cujus regreſſu inſulae fertilitatem cognoſcentes Ligures, ratibus eo profecti ſunt, eamque nomine mulieris auctoris & ducis appellaverunt.* Vides ut ex omni parte pulcre fundata & conſtituta ſit haec navis, paucis exceptis, in quibus nos non materiarius, verum architectus fruſtratur: quae tamen Salluſtii non eſſe ſuo ſe indicio produnt; veluti extremum illud de nomine mulieris Liguris auctoris & ducis vocabuli Sardiniae. quod ſemel antea dictum Salluſtiana a ſe breviloquentia ſpernit procul. nam majorem partem ejus Hiſtorici eſſe, argumentis, ſi ſit opus, vincere me poſſe confidentia eſt: fortaſſis & ea quae ſequuntur, de quibus tamen lente & ſuſpenſa manu judicium meum profero. *Dividitur autem a Sardinia* XX. *millium freto, cincta Liguſtici aequoris ſinu ad proſpectum Italiae. Eſt autem multis promontoriis anguloſa, gignens laetiſſima pabula, & lapidem quem Catochitem Graeci vocant.* Ut ut eſt hujuſmodi tam accurata regionis deſcriptio, a Salluſtianae hiſtoriae rationibus abhorrere non nimium videtur. quem & multum in hoc genere atque adeo curioſum fuiſſe ſimilium locorum conlationes arguere poſſunt. DOUZA. Integer, ni fallor, locus reſtat apud Iſidorum lib. XIV. *Corſicae inſulae exordium incolae Ligures dederunt, appellantes eam ex nomine ducis. Nam quaedam Corſa nomine, Ligus mulier, cum taurum ex grege, quem prope littora regebat, tranſnatare ſolitum, atque per intervalla corpore aucto remeare videret, cupiens ſcire incognita ſibi pabula, taurum à caeteris digredientem uſque ad inſulam navigio profecuta eſt.* Hiſtoriolam hanc an fabulam tangit etiam Stephanus: Κύρνος, νῆσος ἐν τῷ Τυῤῥηνικῷ πελάγει, ἣν Κόρσικαν ἄλλοι καλοῦσι. λέγεται καὶ Κορσική. Strabo lib. V. Cyrnum etiam Graecis dictam ſcribit. Porro in ſequenti fragmento emendo: *Ne illa tauro prata ſint.* Illud pene ſum oblitus adjicere, veteres ſcriptores Sardiniam cum Corſica plerumque conjungere. Hinc Avienus;

Sardiniaeque arces & inhorrens Corſica ſilvis.

COLERUS.

CORSA NOMINE.] Ita omnes Vett. codd. licet vulgati habeant, *nomine Corſa*. de Corſica inventa loquitur. CARRIO.

NE ILLA TAURO PARITA SINT.] Particulam, *ne*, pro, *nedum*, poſitam docent Grammatici. Sic Apulejus Apologia I. *At ego AEmiliano, non huic Afro, ſed illi Africano & Numantino, & praeterea Cenſorio, vix crediderim; ne huic frutici credam, non modo odium peccatorum, ſed ſaltem intellectum ineſſe.* URSIN. Donat. act. IV. ſc. 11. And. *ne*, inquit, pro *nedum*. ſed haec mendoſa ſunt, nec quo corrigi poſſint habeo. CARRIO.

TAURO PARATA.] Donatus Edit. Froben. 1592. *parita.* Neſcio an ad Paſiphaën ſpectet auctor: ſi ita, legendum, *pavita ſit*: ſin minus, ad Lucullum refer, qui taurum Ἐυφράτῃ [illegible] ἰδόντι, notante Plutarcho pag. 507. WASSE in *Add.*

DAE-

Daedalum ex Sicilia profectum, cum Minonis fugeret iram atque opes. *Priſcianus* lib. VI. *Servius.*

IV. Quem ex Mauritania rex Leptaſta proditionis inſimulatum cum cuſtodibus miſerat. *Priſcianus* lib. I.

Quos advorſum multi ex Bithynia volentes occurrere, falſum filium arguituri. *Priſcianus* lib. X. *Meſſus.*

Ut actione deſiſteret. *Meſſus.*

Veſpera. *Cariſius* lib. II.

Argentum mutuum arceſſivit. *Priſcianus* lib. X.

Eam deditionem ſenatus, per nuncios Oreſtis cognitam, adprobat. *Priſcianus* lib. VI.

Niſi qua flumen Lurda Tauro monte defluens. *Id. ibid.*

Fru-

Daedalum ex Sicilia profectum cum Minonis fugeret iram, atque opes] Videtur ex hiſtoria legendum; *Daedalum in Siciliam profectum, cum Minonis*, &c. Herodotus lib. VII. λέγεται γὰρ Μίνω κατὰ ζήτησιν Δαιδάλου ἀπικόμενον ἐς Σικανίην, τὴν νῦν Σικελίην καλευμένην, &c. Unde in alio fragmento eſt: *Ariſtaeus cum Daedalo in Sardiniam tranſivit.* Niſi forte dicamus Daedalum in Siciliam primo profectum, ex Sicilia rurſus in Japygiam Apuliae conterminam veniſſe. Quam ſane a Japyge ejus filio dictam docent Graeci ſcriptores, & confirmat Graecum vetus numiſma in Apulia apud Daunios ſignatum Arpis ſive Argyrippae, in cujus altera parte alatum Japygis, ſive Icari Daedali filii, ſimulacrum expreſſum eſt, in altera Diomedeae aves duae, ea plane, qua Plinius & alii tradunt, forma, Diomedis urnam ſepulcralem, ut idem ait Plinius, circumſtantes, qui Argyrippae conditor dicitur. Ursin. Priſcianus lib. VI. *Minonis*, inquit, *more Syracuſiorum pro Minois dixit. illi enim Heron & Minon dicunt.* Vulgo haec quincto hiſtoriarum libro dantur, cum veteres codd. ex eodem hoc afferant. recte, cum ad Sardiniam pertineat, ut in fragmentis docebimus. Deinde quod ſcribitur; *quo Minonis iram atque opes fugerat*; & in Gemblacenſi aliiſque antiquis, *quo Minonis fugerat iram atque opes*; hoc in Thoſano melius eſt, ut repraeſentandum curavi: *cum Minonis fugeret iram atque opes.* Carrio. Voſſius ex Priſciano legit *quo Minonis*, de Anal. II. pag. 275. Wasse.

Quem ex] Priſcianus lib. V. *maſcula*, inquit, *ſunt quaedam propria apud Graecos in as deſinentia, vel in es: apud nos in a terminata, ut Leptaſta.* Carrio.

Quos] Idem Priſcianus lib. X. *arguiturus*: pro, *arguturus.* in Gemblacenſi eſt, *accurrere*: pro *occurrere.* Carrio. In Priſciano MS. *quos adverſum militer.* Colerus.

Falsum filium arguituri] Mirum ni haec ad Nuſam Nicomedis filium referunda: quem Regi illi haud dubie natum, hoc eſt haud vitio, aut illegitime conceptum fuiſſe, Epiſtola porro Mithridatis teſtabitur. Quod tamen Bithynos iſtos, qui a Romanis in regnum illud, mortuo Nicomede, quaſi in vacuum venientibus ac poſſeſſionem occupantibus, gratiam ſeſe inire ſtudebant, redarguere conatos eſſe, fragmentum iſtud liquido ſignificare videtur. Douza.

Ut actione desisteret] Terent. Phormion. *Herus bis deſiſtat litibus.*
Et Caeſar ſaepius. Virgilius:
—— *Mene incepto deſiſtere victam?*
Et alibi ipſe Salluſtius. Ciacc. & Ursin. Meſſus: *deſiſte hac re.* Carrio.

Vespera.] Ex Cariſio lib. II. Carrio.

Argentum.] Priſcianus lib. VIII. *arceſſivit.* In quibuſdam: *argentum multum arceſſivi.* in vetuſtiſſimo Colonienſi, *argentum mutum arceſſivit.* cum ſuperlineari gloſſemate, *id eſt ſimulacrum.* Carrio. Priſcianus idem Membranaceus, *Argentum mutuavit, arceſſivit.* Colerus.

Eam deditionem] Priſcianus lib. CI. in Martinenſi eſt; *eandem deditionem.* Carrio.

Nisi qua flumen Lurda] Docet ibidem Priſcianus non ſolum in Africa, ſed etiam in aliis regionibus nomina fluviorum in *a* deſinere: eoque haec refert verba. In vulgatis eſt: *Lurda*; in Gemblacenſi: *Clurda*; in Martinenſi & Thoſano: *Durda.* ita ut aut *Clurda*, aut, *Durda* ſcribendum eſſe exiſtimem. Carrio. Priſcianus praedictus: *flumen Clurda*, quomodo & in duobus aliis

Digitized by Google

Frugum, pabulique laetus ager. *Aruſianus. Servius* lib. I. *AEneidos.*

Neque virgines nuptum a parentibus mittebantur, ſed ipſae belli promtiſſumos delegebant. *Meſſus.*

V. Modeſtus ad omnia alia, niſi ad dominationem. *Donatus Phorm.* Act. I. ſc. 2.

Noctu, diuque ſtationes, & vigilias tentare. *Cariſ.* lib. II. Inſtit. Gramm.

At Lucullum regis cura machinata fames brevi fatigabat; multique commeatus interierant inſidiis latronum. *Priſcianus* lib. VII. *&* *Nonius.*

Namque primum Iaſonem novo itinere maris AEetae hoſpitis domum violaſſe. *Priſcianus* lib. VIII.

Tarteſſum Hiſpaniae civitatem, quam nunc Tyrii mutato nomine Gaddir habent. *Priſcianus* lib. V. & VI.

Neque

aliis repererat. Carrio. Mihi vox haec penitus incognita. *Dura* quidem fluvius eſt apud Strabonem, ſi recte memini. Coler.

Frugum.] Aruſianus: *laetus hujus rei.* Servius lib. I. AEneid. *Laetiſſimus*, inquit, *umbra*, *aut ſeptimus caſus eſt*, *aut*, *ſecundum Probum*, *ſecundus*; *ut ſit*, *umbrae. quemadmodum dixit Salluſtius*: *Frugum pabulique laetus ager.* Carrio.

Neque] Idem Meſſus: *Promtus illius rei.* Carrio.

Mittebantur] Placeret magis, *promittebantur*, vel, *tradebantur.* Ursin.

Modestus] *Modeſte*, inquit Donatus Phorm. act. I. ſc. II. *eſt moderate.* Sic Salluſtius lib. II. *modeſtus*, *&c.* Carrio.

Noctu diuque] Ex Cariſio lib. II. Inſt. gramm. Carrio.

At Lucullum.] Priſcianus lib. VIII. *machinata*, inquit, *Salluſtius paſſive extulit.* Carrio.

Machinata] Salluſtius paſſive extulit: Priſcian. VIII. Wasse.

Fames brevi fatigabat] Confer *Plutarchum* in Lucull. 498. Wasse in *Add.*

At Lucullum regis cura machinata fames brevi fatigabat, multique commeatus interfecti erant insidiis latronum] Ita enim Fragmentum iſtud, bifariam a Grammaticis diviſum, coagmentandum eſſe res ipſa perſuadet nobis, & corrigendum, ut ſcripſimus, *interfecti erant*, pro interpretamento ejus, quod in vulgatis exſtat, *interierant.* Idque ex Non. ipſum hoc exemplum citante ac ſcribente: *Interfici*, *de rebus inanimatis dixit Sall. Multique commeatus*, *&c.* cui loquendi generi etiam conſimile eſt Lucilianum illud: *Fragmenta interfici panis*: Item compluria apud Plautum. Douza. *Interfici*, inquit Nonius, *de rebus inanimatis dixit Salluſtius.* Unde aut apud Salluſtium, *commeatus interfecti erant*; aut apud Nonium, *interire*, pro, *interfici*, ſcribendum videtur. In vet. quodam haec ex I. Hiſtor. Salluſtii adducuntur. in altero, libri numerus non eſt. Carrio. *Interfecti erant*, emendant viri docti ex Nonio Marcello, docente veteres *interfici* & *occidi* ad inanimata transtuliſſe. nobis vero nihil mutandum videtur, propter Lucilii:

Intereunt, *labuntur*, *aguntur que omnia vorſum.*

& Ciceronis fragmenta, ibidem ab eodem Nonio exempli cauſſa adducta, in quibus tamen verba illa apparent nuſquam. Putsch. Forſitan ſimpliciter apud Salluſtium exſtit, *intercepta erant.* Haverc.

Namque] Priſcianus lib. VIII. apud quem in excuſis libris IV. Salluſtii Hiſtoriae adſcribuntur. in Gemblacenſi III. at Martinenſis ex eadem hac deſumta eſſe vult; quem hac in parte, ut reliquis meliorem, ſum ſecutus. Carrio.

Tartessum] Idem Priſcianus lib. V. *Gadir*, inquit, *nomen civitatis*, *Salluſtius neutrum eſſe oſtendit in II. Hiſtoria*, *ponens nominativo accuſativum ſimilem*, *ut alii tradiderunt*: *nam ſi eſſet femininum*, *Gadirem dixiſſet.* eadem lib. VI. repetit. A Donato quoque haec adducuntur: ubi mendoſe eſt, *Gandirum*, Eunuch. act. III. ſc. I. nec hiſtoriam Salluſtii nominat. quid? quod eas voces, *ut alii tradiderunt*; uti etiam alias in his hiſtoriis infinitas, quidam non recte, quaſi Salluſtianas, acceperunt, cum Priſciani ſint? Huc pertinent verſus Ruſi Avieni, nondum, quod ſciam, editi; quos V. C. Jacobus Suſius, tibi, Guido Laurine, & eruditionis & affinitatis nomine cariſſimus, & ego, hujus Salluſtiani loci occaſione, correximus:

Tar-

Digitized by Google

Neque ſubſidiis, uti ſoluerat, compoſitis. *Priſcianus* lib. X.
Neque inermos ex proelio viros quemquam agnoturum. *Idem ibidem.*
Ea continentia vir gravis, & nulla arte cuiquam inferior. *Aruſianus. Nonius* in, *Gravis.*

VI.

Tarteſſumque dehinc Tyrii dixere coloni.
Barbara quin etiam Gadir hanc lingua frequentat.
Poenus quippe locum Gadir vocat undique clauſum.

Nec minus in eadem voce apud Julium Solinum Polyhiſtoris peccatum eſt. apud quem legitur *ſaepem*, cum in vet. cod. Suſiano ſit, VII. unde legendum conjeci, *ſaeptum*. Carrio.

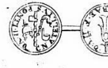
Mutato nomine Gaddir] Feſt. Avienus:

Gaddir prima fretum ſolida ſupereminet arce,
Adtollitque caput geminis inſerta columnis:
Hic Cotinuſa prius fuerat ſub nomine priſco,
Tarteſſumque dehinc Tyrii dixere coloni:
Barbara quin etiam Gades hanc lingua frequentat,
Poenus quippe locum Gaddir vocat undique clauſum.

Dixerat etiam haud dubie Salluſtius hujus appellationis Punicae cauſſam. Ex quo itidem ſuo more ſumſit Iſidorus lib. XIV. Sed & iſte Avieni locus huc merito tranſcribendus videtur:

—— Gaddir eſt opidum.
Nam Punicorum lingua conſeptum locum
Gaddir vocabat. ipſa Tarteſſus prius
Cognominata. multa & opulens civitas
AEvo vetuſto: nunc egena, nunc brevis,
Nunc deſtituta, nunc ruinarum agger eſt.
Nos hoc locorum praeter Herculaneam
Sollemnitatem vidimus miri nihil.
At vis in illis tanta vel tantum decus
AEtate priſca ſub fide rerum fuit,
Rex ut ſuperbus omniumque praepotens,
Quos gens habebat forte tum Mauruſia,
Octaviano principi acceptiſſimus,
Et litterarum ſemper in ſtudio, Juba,
Interfluoque ſeparatus aequore,
Inluſtriorem ſemet urbis iſtius
Duumviratu crederet.

Coler. Duumviratum regis Jubae, collega Cn. Atellio Pontifice, deſcripſimus atque illuſtravimus ad Morellii Theſ. Fam. Rom. p. 235. 236.

Nomen vero urbis in nummo ibidem non adſcribitur, eoque honore plures gaviſae, ejus regis indulgentia, fuiſſe videntur. Sed neque filius ejus Ptolemaeus ejusmodi honores, ut ex altero nummo adparet, recuſavit. Haverc. Confer *Avienum* pag. 263. ubi pro *linea* legendum omnino:

Inter & oppoſitas intendite lintea *terras.*

Plin. IV. 222. *Timaeus Cotinuſſam apud eos vocatam ait: noſtri Tarteſſum appellant,* Poeni Gadir, *ita Punica lingua* ſepem *ſignificante.* Adde *Strabonem* pag. 57. Wasse in *Add.*

Neque subsidiis] Ex Priſciano lib. X. *ſoluerat* autem eſt, *ſolitus fuerat.* Carrio.

Neque inermes] Idem Priſcianus eodem lib. X. in Gemblacenſi eſt *agnoturus*, ſecundum analogiam, pro *agniturus*; & *inermos*, pro *inermes.* in Thoſano; *agnoſciturum*: pro *agnoturum.* in vulgatis: *agniturum.* utrumque non recte. Carr.

Ea continet] Ex Aruſiano: *inferior tibi.* & Nonio; *gravis.* apud quos male eſt, *& continetur*: pro *ea continet vir.* de interpretatione, Nonius viderit. Carrio. Apud Nonium & Frontonem pro *continet vir*, *continetur* ſcribitur. quae lectionum diverſitas locum corruptum arguit, ita fortaſſe emendandum: *Ea continentia gravis, &c.* Douza. *Ea continentia vir gravis*, Pertinet fortaſſe hoc ad Sertorium, de quo *Plutarchus* in fine ejus vitae. Wasse in *Add.*

Digitized by Google

VI. Omnes qui circum ſunt, praeminent altitudine millium paſſuum duorum. *Aruſianus.*

Et Poeni ferunt adverſus A. N. C. M. *Donatus.*

Quia corpore, & lingua percitum, & inquietem, nomine hiſtrionis vix ſani, Barbulejum adpellabant. *Priſcianus* lib. VI.

Audaciter. *Idem* XV.

Ibi Fimbriana ſeditione, qui regi per obſequelam orationis, & maxume odium Sullae, graves, carique erant. *Nonius.*

Moenibus deturbat. *Nonius*, *deturbare.*

E mu-

OMNES] Ex eodem Aruſiano: *praeminet.* CARRIO. *Praeminent altitudine millium paſſuum duorum.* Lipſio noſtro legi placet, *praeminet*; ut de monte quopiam reliquis editiore loquatur. cui ego non hac in parte modo, ſed etiam in ceteris omnibus aſſentior lubens: ſed montis nomen quaero quod ſit. DOUZA.

ET POENI] Donatus act. I. ſc. 3. apud quem extrema tantum verba ſingulis deſignata ſunt: quae quid notent, divinare nequeo. CARRIO.

PERCITUM] Vulgarem hujus loci apud Priſcianum lib. VI. ſcripturam expreſſi. nam manuſcripti libri variant. Martinenſis habet: *perſcitum*: Gemblacenſis: *percitum*: cum hoc gloſſemate interlineari: *id eſt valde citum.* idem quoque Martinenſis: *burbulejum.* at Gemblacenſis; *burbulequim*, cum hac adjuncta interpretatione: *id eſt*: *valde luxurioſum*: uterque in hoc conſentit: ſcribendum eſſe, *appellabat*, non *appellabant.* cogitet lector. quid? quod, *quietem*, non *inquietem*, legendum videtur? cum dicat, *inquietis*, ſimplex etiam in uſu inveniri; idque Naevii belli Punici lib. II. Macri Annalium I. & Salluſtii lib. II. auctoritate probet. CARRIO.

HISTRIONIS VIX SANI] Pricaeus ex conjectura, *veſani.* de voce *Barbulejo* adi Menagii Origines Linguae Gallicae pag. 78. Infra, *audaciter.* Ita ſemel Plautus Pſeud. II. 4. Livius XXII. 25. Seneca Controv. XX. & de Provid. IV. De hac voce habes Quintiliani judicium I. 6. WASSE in *Add.*

BARBULEJUM APPELLABANT] An hoc de *Hirtulejo* dictum; cujus mentio eſt infra? Ita (ut ait Suetonius) *Tiberius Nero, per jocum dictus, Biberius Mero.* URSIN. Priſcianus ille toties a me laudatus lib. VI. hoc affert. Vult Salluſtius, neſcio quem Romanorum ob corporis geſtum & linguae procacitatem nomine hiſtrionis cujusdam Barbuleji fuiſſe appellatum. An ille eſt, de quo ſupra etiam Salluſtius, Curio pater? Eſt profecto. Ita enim vero mihi auguratus videor ex Plinii lib. VII. cap. 12. Quem tamen rectius puto ſcribere Barbulejum, quemadmodum & Solinus, & Valer. Maximus lib. IX. cap. 14. *At M. Meſala, Conſularis & Cenſorius, Menogenis: Curioque, omnibus honoribus abundans, Barbuleji: ille propter oris adſpectum, hic propter parem corporis motum, uterque ſcenici nomen coactus eſt recipere.* COLER.

AUDACITER] Idem Priſcianus lib. XV. *Secundum analogiam* protulit. CARRIO.

OBSEQUELAM] Nonius: *obſequium neutro genere*: *obſequela feminino.* Junius eas voces, *graves*, & copulam *que* omittit, librorum, quantum conjicere eſt, ſuffragiis. alii *grati carique*, perperam reponunt. CARRIO. Inſerendus memoriae hic locus, tanquam è prudentiae adytis profectus. Spectat huc illud Alexandri M. ap. Curt. lib. VIII. *Regum ducumque clementia non in ipſorum modo, ſed etiam illorum qui parent, ingenio ſita eſt. Obſequio mitigantur imperia. Ubi vero reverentia exceſſit animis, & ſumma imis confundimus, vi opus eſt, ut vim repellamus.* RUPERT.

ET MAXIME ODIUM SULLAE, GRAVES CARIQUE ERANT] Diſputant varie ſuper hoc loco viri docti. In manuſcripto Nonii qui haec pro exemplo adducit, extabat, *graves ſcarique*: in altero, *ob odium Sullae cari erant.* ſed lectio quam expreſſit Carrio optima videtur, ſi τὸ *graves* ſumatur & habeatur pro fortibus, ut ſaepe Salluſtius. *Ea continentia vir gravis, & nulla arte cuiquam inferior.* Et in fragmentis novis: *Hiſpaniae gravem civitatem.* PUTSCH.

GRAVES CARIQUE] Virg. *pietate* gravem *ac meritis*, hoc eſt, auctoritatis ſummae. Iſidorus, *venerabilis*, *unde & contemtibiles* leves *dicimus.* Quae ſunt verba Servii ad locum ſupra dictum. Pergit ille: *pro conſilio & conſtantia dictus, quia non levi motu diſſilit, ſed fida conſtantiae gravitate conſiſtit.* Quid illud ſodes *fida gravitas*? reſcribe cum MS. Cod. *fixa.* WASSE.

MOENIBUS] Nonius, *deturbare eſt*, inquit, *dejicere, demovere.* CARRIO.

E MU-

Digitized by Google

E muris canes ſportis demittebant. *Idem.*

Ad hoc rumoribus, advorſa in pravitatem; ſecunda in caſum; fortunam in temeritatem declinando, corrumpebant. *Idem.*

VII. At Metellus in ulteriorem Hiſpaniam poſt annum regreſſus; magna gloria concurrentium undique virile & muliebre ſecus, per vias ac tecta omnium, viſebatur: cum quaeſtor C. Urbinus, aliique, cognita voluntate, eum ad coenam invitaverant; ultra Romanorum, & mortalium etiam morem curabant, exornatis aedibus per aulaea & inſignia, ſce-

E MURIS] Idem Nonius *ſportas* a *ſparto*, quaſi *ſparteas*, aut ab *aſportando*, dictas eſſe vult. in vulgatis haec quincto libro tribuuntur. in vet. cod. ſecundo. Viri docti, *cives* pro *caves* legendum divinarunt. CARRIO. Legerim, *cives ſportis.* Sermo fuit de obſeſſis, qui ſuos aliquot per funem ſportis demittebant. Aut tale aliud. Lipſ. IV. Ep. Q. 14. RUPERT.

ADHAEC] Nonius *eſt*, inquit, *rumor*, *ut plerumque opinio.* CARRIO.

RUMORIBUS ADVORSA IN PRAVITATEM] Haec eſt livoris injuſtitia, nihil bene interpretari, nulli dignum pretium rependere. Vide *Bernecc.* ad Agr. Taciti cap. 1. RUPERT.

FORTUNAM IN TEMERITATEM DECLINANDO] Videtur legendum: *Fortia in temeritatem declinando*; nam praeceſſit; *adverſa in pravitatem*, *ſecunda in caſum.* CIACC. & URSIN.

AT METELLUS] Totum hunc locum citat Macrobius Saturnal. lib. III. cap. 13. Pro eo quod eſt in Macrobio *Concurrentibus undique virili & muliebri ſexu*: poſui aliquando: *concurrentium undique virile & muliebre ſexus.* primum quod ita in Nonio legeretur: deinde quod Cariſius, & ille ipſe Nonius obſervent hic *ſexus* neutro genere. quod hinc alioqui probari non poterit. quamquam & apud Cariſium & Probum legitur, *ſecus*, pro, *ſexus*. Soſipatri libro I. Inſtitut. gramm. verba haec ſunt. *Secus neut. generis nomen. unde & Salluſtius dixit: virile ſecus, hoc eſt, virilis ſexus, quod per omnes caſus integra forma declinatur. eſt & ſecus adverbium.* Probus Catholicis: *Secus*, inquit, *duas res ſignificat, adverbium ſeparandi, & ſexum. Salluſtius: Virile & muliebre ſecus.* Hactenus illi. Fuit cum divinarem utrumque eſſe alucinatum, & *ſexus* apud Salluſtium neutro genere eſſe retinendum. Quod etiam in Plauto Priſcianus notavit. is enim lib. V. *Plautus*, inquit, *hoc ſexus neutro genere protulit in Rudente: Virile ſexus nullum unquam habui.* Sed cum in Feſti veteribus libris, *ſecus* eſſe, non *ſexus*, in exemplis autem a Feſto citatis, *ſexus* non *ſecus*, monuerit Antonius Auguſtinus J. C. elegantiſſimus; ſcripturam, quam expreſſi, retinendam judico. neque virum doctiſſimum mihique familiarem audio, qui cum in veteri ſcriptura, *ſecus* eſſe fateretur, *ſexum* tamen neutro genere, apud Feſtum aliosque ſcriptores a Feſto adductos, reponi volebat. Hoc enim eſſet arbitrarias deque opinione factas emendationes libris veteribus, &, a quibus libri veteres longe vincuntur aetate, Grammaticorum quos dixit, auctoritati praeponere; quod nemo, credo, doctus temere fecerit. Neque enim in librorum correctionibus Pythagoricum illud, αὐτὸς ἔφα, ſed ea quae modo laudavi vetuſtatis teſtimonia ſolidiſſimis rationibus adjuta, apud bonos harum rerum judices valere conſueverunt. Adde quod idem Chariſius eodem lib. I. ita ſcribat: *Alia nominativum & ablativum habent; ut tabes, pluris, ſiremps; facit ab hac tabe, plure, ſirempte. Cinna autem in Smyrna, hujus tabis dixit, nullo auctore. Alia unius tantum caſus ſunt, ut hoc ſecus, adfatim, adincitas, infitias, ſuppetias, pedum, ſponte, dicis ergo, nequam, nihili, frugi.* Ita enim locus ille Chariſii reliquis, quae interpoſita ſunt, ejectis, de veteri libro reſtituendus eſt. CARRIO. Vide Gronovium ad Livium Lib. XXVI. 46. WASSE.

VIRILE ET MULIEBRE SECUS] Huc reſpexit Tacitus, ſi modo ejus verba mendo vacant, quae leguntur lib. IV. *Virilis & muliebris ſexus omnis effuſus.* CIACC. & URSIN. Agellio hanc priſcam vocem reſtituit Lipſius I. El. 7. Nam cum vulgo lib. III. cap. 10. legitur, quod ejus *virilis ſaetus* futurum eſt. Vide Scaligeri ad Auſon. Notas lib. XV. cap. 2. RUPERT. Atque ita (*muliebre ſecus*) legendum apud D. Hieronymum Vota Hilarii, pro *muliebris ſexus*. WASSE in *Add.*

EXORNATIS AEDIBUS PER AULAEA ET INSIGNIA] Legendum, *& ſigna.* De Republ. ordin. *Domum ſignis, aulaeis, aliiſque operibus exornare.*

 CIAC-

Digitized by Google

ſceniſque ad oſtentationem hiſtrionum fabricatis; ſimul croco ſparſa humus, & alia, in modum templi celeberrumi. Praeterea cum ſedenti tran-

CIACCON. Illud, *inſignia*, videtur mendoſum, & mutandum in, *ſigna*: nam in Epiſtola de Republica ordinanda ita locutus eſt, cum dixit: *Nam domum exſtruere, eam ſignis, aulaeis, aliiſque operibus exornare.* URSIN.

SIMUL CROCO SPARSA HUMUS] Foeda haec vetus adulatio, excipiendi reges, tanquam in adventu deorum, quomodo, & Alexandrum victorem Babylonios excepiſſe, prodit Q. Curt. lib. VII. ibi: *Magna pars Babyloniorum conſtiterat in muris, avida cognoſcendi novum regem. Plures obviam egreſſi ſunt, inter quos Bagophanes, arcis & regiae pecuniae cuſtos, ne ſtudio à Mazaeo vinceretur, totum iter floribus coroniſque conſtraverat, argenteis altaribus utroque latere diſpoſitis, quae non thure modo, ſed omnibus odoribus cumulaverat.* Haec ille. A quibus non multum abludunt, quae, de Athenienſium poſtea longe etiam foediore adulatione, qua adverſus Demetrium, cognomento Poliorceten, uſi ſunt, commemorat Demochares apud Athenaeum lib. VI. δειπνοσοφιστῶν, in haec verba: *Demetrium, Athenas a Leucade & Corcyra redeuntem, Athenienſes non ſolum ſuffitibus, coronamentis & libationibus vini exceperunt, ſed etiam chori proceſſerunt ei obviam, cum proſodiis & Ithyphallis ſaltantes & canentes.* Ad quam ῥητῶς Caſaubonus p. 442. *Olim omnia haec diis erant propria, & in illorum tantum honorem fieri ſolita, cum vel in pompa traducerentur, vel alias loco moverentur deorum ſimulacra.* Hinc fere plerunque fiebat, ut adventus principis nimis quam gravis eſſet provincialibus, imo populatio verius, quam adventus. Vid. de Domitiano Plinium in Panegyrico: ubi viciſſim Trajani modeſtiam in itinere faciendo depraedicat, ſicut & Antonini Pii Capitolinus. Sed & huc ſpectat, quae M. Tullius Quincto fratri inſtillat in aureola illa Epiſtola lib. I. ad ipſum, de recte adminiſtranda provincia; & illa Caſaub. ad Suet. Tib. cap. XXXIX. *Fuit mos procerum Romanorum, ut ituri in provincias, magnum ſecum amicorum numerum Roma abducerent. Auctor primus, ut videtur, ejus moris Scipio: de quo in Hiſpanias eunte Appiani ſunt verba:* ἐθελοντάς τινας ἐπηγάγετο καὶ πελάτας ἐκ Ῥώμης, καὶ φίλους πεντακοσίους, οὓς εἰς ἴλην κατέλεξεν, ἐκάλει φίλων ἴλην. Haec Caſ. ubi & adjicit, in comitatu principum virorum ſemper fuiſſe Graecos, eoſque ut plurimum literatos & philoſophos, e Luciano. Ceterum Livius lib. XLII. obſervante Torrentio, *ante L. Poſtumium Coſ.* negat *Romanos magiſtratus, in itinere faciendo, ullis unquam ſociis, aut provincialibus etiam, moleſtos fuiſſe, mulis enim tabernaculiſque, ac reliquo inſtrumento publice ornabantur. Ille Praeneſtinis, ob privatam olim injuriam, ſuccenſens, cum ab Urbe Conſul proficiſceretur, literas miſit, ut ſibi magiſtratus obviam exiret, locum publice pararet, ubi diverteretur, jumenta, cum exiret inde, praeſto eſſent. Eoque exemplo factum narrat, ut indies etiam graviora mandarentur. Sic ille. Quod tamen de gravioribus indies imperiis dicit, non ita accipiendum eſt, ut lege aliqua ſancita fuerint. Mos enim ille locandi publice, quae magiſtratui uſui erant, diutiſſime permanſit, quod Ventidii Baſſi relata à Gellio hiſtoria demonſtrat. Interdum muli & vehicula non locabantur, ſed pecunia dabatur magiſtratibus, quod & vaſarium appellabant; donec tandem Auguſtus, ſublata prorſus locatione publica, pecuniam conſtitui voluit, quanquam ne hoc quidem permanſit, ut ad Suet. docuimus cap. XXVI. Paulatim autem inclinante imperio, ſublevandi fiſci cauſa, & maxime curſu publico inſtituto, cujus initium ſub Auguſto coepit, impoſita provincialibus neceſſitas, quam angariam, vocabulo a Perſis ſumto, appellarunt.* Haec Torr. ad Horat. lib. I. Sat. 5. v. 46. Et mox: *Lege Julia de provinciis, inter alia capita, praeſcriptus proficiſcentibus modus, ne provincialibus graves incumberent, de qua, modeſtiam ac continentiam ſuam laudans, Cicero ad Attic.* lib. V. Epiſt. 10, 16, & 21. de L. *Tullio legato ſuo.* RUPERT. Crocum hic intelligit aqua dilutum; qui odoratiſſimus ex Cilicia mittebatur, unde Martialis feſtiviſſimus Poëta:

Et Cilices nimbis hic maduere ſuis.

Atque ab Apulejo *odorus imber*, apud Senecam *odoratus imber* dicitur. WASSE.

PRAETEREA CUM SEDENTI TRANSENNA DEMISSUM VICTORIAE SIMULACRUM —— CORONAM CAPITI IMPONEBAT] Plut. in Sylla de Mithrid. *In aliis, quae, agenti Pergami, Mithridati oblata fuerunt, miraculis, Victoriam coronatam* (an coronaturam?) *quae a Pergamenis ſuperne demittebatur machinis, cum paene attingeret caput ejus, labefactatam & delapſam coronam in theatro, ad ſolumque diffractam.* Haec ille p. 368. Caligula ὑπὸ τῆς Νίκης στεφανοῦσθαι ἔλεγε, jactabat ſe à Victoria coronari. Dio in Exc. Peir. p. 669. RUPERT.

CUM SEDENTI] Mire duas hic copulas, *cum, tum*, pro *&*, *&*, uſurpavit. Cujus ratio aliis ignota locum hunc mala interpretatione, & praepoſitionis, *in*, adjectione, quam ſuſtulimus, depravavit. CARRIO.

TRAN-

Digitized by Google

tranſenna demiſſum Victoriae ſimulacrum cum machinato ſtrepitu tonitruûm coronam capiti inponebat: tum venienti thure quaſi Deo ſupplicabatur.

VIII.

Transenna] *Tranſennam* Servius AEneid. lib. V. *extenſum funem* interpretatur. Nonius vero non *tranſitum*, ut quidam, inquit, putant, ſed *feneſtram*. Servii autem interpretatio & melior eſt, & cum hoc loco magis convenit. Apud illum etiam male eſt: *dimiſſum*, pro *demiſſum*. nam *Demitto*, inquit Caper, *eſt deorſum mitto. dimitto ne dicas.* Apud hunc vero: *Victoriale*, pro *victoriae*, errore ex diphthongo nato. Carrio.

Cum machinato] Nonius, *Demittere*, inquit, *eſt deſuper mittere. Salluſtius lib.* III. *cum machinis ſtrepitu demiſſum.* qui locus ex hoc reſtituatur. Carrio. *In tranſenna* apud Macrob. Ed. Lond. 1694. Wasse.

Machinato strepitu tonitruum] Simile ergo quid machinis noſtris bellicis habuerunt illi veteres: v. g. Caligulam quoque legimus tonitribus obſtrepuiſſe, ac contra fulgura fulguraſſe, ac quoties fulmen decidiſſet, lapidem ejaculatum dixiſſe, *Tollito me, vel ego te.* De machina regis Perſarum Choſrois, dignus memoria locus eſt Joannis Tzetzis:

Choſroës rex erat Perſarum, temporibus Heraclei,
In Palatiis ſuis circa Perſida,
In laquearibus coelum habens fabricatis,
Ex quo tonitrua, & fulmina, machinatique imbres,
Convivio exceptis legatis, erumpebant, ad ſtuporem, &c.

Rupert. Sic II. 5. *cura regis* machinata fames. Hegeſippus I. 30. *Poſtea vero hujuſmodi commento uſus, ut in modum arcarum*, machinato munimine, *validiſſimos quoſque includeret.* Codex C. C. C. *molimine.* Totum hoc fragmentum pertinet ad Metellum ob fuſum Sertorium exultantem; rem ita narrat Plutarchus in Sertorio pag. 579. Ἐξ οὗ νικήσας ποτὲ μάχῃ τὸν Σερτώριον, οὕτως ἐπήρθη, καὶ τὴν εὐτυχίαν ἠγάπησεν, ὥστε Αὐτοκράτωρ ἀναγορευθῆναι. Θυσίαις δ' αὐτὸν αἱ πόλεις ἐπιφοιτῶντα καὶ βωμοῖς ἐδέχοντο· λέγεται δὲ καὶ στεφάνους ἀναδέσεις προσίεσθαι, καὶ δείπνων σοβαρωτέρας ὑποδοχὰς, ἐν αἷς ἐσθῆτα θριαμβικὴν ἔχων ἔπινε, καὶ Νίκαι πεποιημέναι δι' ὀργάνων ἐπιδρόμων χρύσεα τρόπαια καὶ στεφάνους διαφέρουσαι κατήγοντο, καὶ χοροὶ παίδων καὶ γυναικῶν ἐπινικίους ὕμνους ᾖδον εἰς αὐτόν. De hoc more Idem in Sylla haec habet pag. 458. Νίκην στεφανηφόρον καθιεμένην ὑπὸ τῶν Περγαμηνῶν ἐπ' αὐτὸν, ἔκ τινων ὀργάνων ἄνωθεν ὅσον οὔπω τῆς κεφαλῆς ψαύουσαν συνθλασθῆναι, καὶ τὸν στέφανον πεσόντα κατὰ τοῦ θεάτρου φέρεσθαι χαμᾶζε διαθρυπτόμενον. Coronas aureas in conviviis regibus eſſe proprias ait Polybius Hiſt. XV. pag. 999. Ariſtomenes πρῶτος ἐπὶ δεῖπνον καλέσας τὸν Ἀγαθοκλέα χρυσοῦν στέφανον ἀνέδωκε μόνῳ τῶν παρόντων· ὃ τοῖς βασιλεῦσιν αὐτοῖς ἔθος ἐστὶ μόνοις συγχωρεῖσθαι. Confer Vitruvium V. 7. & Philand. pag. 397. 20. Haec a provincialibus Procoſſ. deferri indignati ſunt veteres, & tamen eadem vel etiam majora S. P. Q. R. uni Mario praeſtitit. Seneca De beneſ. III. 18 Caeterum de aedium exornatione Idem Ep. LXVII. *Quid? tu exiſtimas ea tantum optabilia eſſe, quae per voluptatem & otium veniunt? quae excipiuntur* foribus ornatis? & infra: *Cape quantum debes virtutis pulcerrimae ac magnificentiſſimae ſpeciem, quae nobis non ſertis, ſed ſudore & ſanguine colenda eſt.* Codex B. Pub. *non thure nec ſertis*, bene. Eas enim intelligit voluptates quae non gratulantium coetu, ſed adorantium venerantiumque celebrantur: thus vero colentis, & τῷ *ſudore* reſpondet. Praeterea thus & aedium ornatus conjungi ſolent. Juvenal. XII. 89.

Heic noſtrûm placabo Jovem, laribuſque paternis
Tura *dabo, atque omnes* violae jactabo colores,
Cuncta nitent, longos erexit janua ramos.

Xiphilinus de reditu Neronis: Πάσης μὲν τῆς πόλεως ἐστεφανωμένης καὶ λυχνοκαυτούσης καὶ θυμιώσης. Adde Cic. III. Offic. Sueton. Aug. XXXV. Galb. XVIII. Caeſarem B. G. VIII. 51. Wasse in *Add.*

Capiti imponebat] In Macrobio vox, *capiti*, deſideratur, & pro illa, *ei*, ſubrogatum eſt: idque à ſciolis hanc loquendi rationem, *ſedenti ei coronam capiti imponebat*, ignorantibus. Haec autem apud Nonium verbo, *Demittere*, in vulgatis omnibus & duobus veteribus libris ex lib. IV. male adducuntur; cum ex III. ſint. Carrio.

Tum venienti ture] Vide Freinshem. in Curtii lib. V. cap. 1. §. 20. ad verbum; *Altaribus & Thure.* Sed de hoc more audiendus rurſus Caſaub. in Suet. Cal. cap. XIII. ad verba: *Inter aras & victimas ardenteſque taedas.* „Ita moris fuit prodire obviam viris principibus. Docuit nuper Lipſ. teſtimonio aliquot veterum ſcriptorum: quibus pauca lubet adjicere. Originem rei docet M. Tullius: nam primitus deis hic honos exhibitus, cum transferrentur eorum imagines: ſic ille lib. IV. in Verrem, *Quid hec tota Sicilia* &c. Deinde ad homines idem eſt tranſlatum: eſtque hoc adulationis „genus

„ genus antiquiſſimum. Vid. Q. Curt. lib. V. de Alexandri ingreſſu in Babylonem, Plut. in Dione, Juſtin. lib. XXIV. cap. 3. Religioſius Athenienſes, qui excepturi Attalum, ſacerdotes & victimas praepararunt, templaque omnia aperuerunt, ut ipſe diis, non Athenienſes ipſi, ut deo, ſacrificarent, ut ſcribit Polyb. quanquam, adulationibus foedis erga potentes, nulli populo conceſſiſſe probavit Athen. lib. VI. & nos ad illum. Aliorum adulationem vide apud Suet. lib III. cap. 97. lib. VII. cap. 18. Appian. lib. V. Εμφυλίων, narrans Octavii & Antonii in Urbem adventum, poſt factam inter ſe pacem. Sic interpretor, quod ſcribit Philoſtratus lib. V. cum AEgyptiacos nomos peragraret Veſpaſianus, non ſolum prodiiſſe illi obviam omnes, cujuſque aetatis, aut conditionis homines: ſed ſacra etiam detuliſſe. Addit Suet. taedaſque ardentes, quod erat aliquando civilius & uſitatius. Servius ad lib. V. AEneid. *In honorem Regum cum facibus procedebatur a populo.* Adde Plut. in Pompejo, Herodian. lib. IV. ubi deſcribit ingreſſum Caracallae, Amm. lib. XXI. Imperatoribus autem Chriſtianis idem genus honoris poſtea eſſe exhibitum, paſſim illorum hiſtoriae teſtantur, nam ſive ipſos, ſive eorum laurata, ſive cadavera defunctorum, ſuffitibus excipiebant. Corippus lib. II.

„ *Tranſitus ob cauſam multi pia tura cremabant.*

„ Atque idem honos poſtea epiſcopis eſt exhibitus: idque jam inde a temporibus primis florentis eccleſiae. Nam B. Cyrillus, in epiſtola ad presbyteros Alexandrinos, quae extat in Actis concilii Epheſini, narrat, ſe à concilio, Epheſi habito, redeuntem, tanta alacritate omnium exceptum eſſe, ut paſſim ſibi mulieres praeirent, turibula manibus tenentes. Simile eſt quod de cereis accenſis in Hiſt. Eccleſ. obſervamus, quos initio moris fuit rebus ſacris praeire. Sozomenus lib. VII. de apparatu choreae ab Joanne Chryſoſtomo inſtitutae. Mox ad ipſorum epiſcoporum honorem cerei ſunt adhibiti. Sic eid. B. Chryſoſtomo cum cereis obviam procedit populus Conſtantinopolitanus. Theodoretus lib. V. cap. 34. Sozomenus lib. VIII. Gregorius in ejus vita cap. 100“. Haec & alia Caſaub. d. l. Rupert.

Quasi deo, supplicabatur] In provinciis orta omnis impia adulatio, quae deinceps ipſam pervaſit Romam. Sed obſtat Lipſius Not. in Velleji lib. I. cap. 11. ubi probare conatur, ab ipſis Romanis, & quidem hujus Q. Caecilii Metelli Pii, de quo loquitur Salluſtius, patruo magno, Q. Caecilio Metello Macedonico, ipſi Romae, ut deae, templum fuiſſe ſtructum. Cui nos fidem non habemus: fuerit enim praeter decorum, id auſpicari Romanos ipſos. Orta omnino illa divinitas a provincialium adulatione. Smyrnaei ap. Tacitum III. Annal. gloriantur, *ſe primos templum urbis Romae ſtatuiſſe.* Neque etiam Vellejus Paterculus pro Lipſio, quem erudite explicat Gruter. Not. ad eundem. Porro notandus eſt hic locus e primis, quando Romanis delatus fuerit deum honos. Antiquiorem fruſtra alibi quaeras. Verum ubi ferox & ſuperbus ille populus ſemel jugum collo recepit, foeda ac tetra adulatione Principum, & ipſe alias gentes, longo intervallo ſuperavit. Hinc (ut de Conſecratione mortuorum nihil dicam) vivis decreta thenſa, qua deorum ſimulacra quondam vehebantur, ferculum Circenſi pompa, templa, arae, effigies juxta deos, pulvinar, flamines, luperci: hinc faſtigium illud in aedibus, quo ſolebant ornari deorum templa, praelatus ignis, juratum per Genios, Salutem atque AEternitatem Auguſtorum, tanta religione, ut facilius eſſet pejerare per omnes deos. Saepe ego ſic mecum ſtatuo, per hujuſmodi monſtra, futuri Antichriſti praelatam imaginem, faſtumque diabolicum, atque imprimis Romae inſtauraturi. Noviſſime Suet. in Aug. cap. 52. *Templa etiam Proceſſ. decerni ſolita.* Ubi Caſaubonus: „ Fidem fecerit vel illud Hadriani Imperatoris de Pompejo mortuo jactatum, τῷ ναοῖς βρίθοντι πόση σπάνις ἔπλετο τύμβου! Jam olim invaluerat haec ἀρέσκεια, ut vocat Polyb. lib. V. apud *Aſiaticos, Syros & alios, honorandi* τοὺς εὐεργέτας θυσίαις καὶ βωμοῖς. Cic ad Atticum: *Nullos honores mihi niſi verborum decerni ſino: ſtatuas, fana,* τέθριππα *prohibeo*; quod vere, nec ſine cauſa & Cicero gloriatur, & in Auguſto hic a Suet. laudatur: *nam legibus Romanorum cautum erat diſerte, ut proceſſ. jus eſſet permittendi quo templa ſibi & monimenta ponerentur.* M. Tull. ad Q. fratrem: *In Aſia neſcio quonam modo, Romae quidem non mediocri cum admiratione laudatur, quod cum ad templum monimentumque noſtrum civitates pecunias decreviſſent: cumque id & pro meis magnis meritis, & pro tuis maximis beneficiis, ſumma ſua voluntate feciſſent: nominatimque lex exciperet, ut ad templum monimentumque capere liceret, &c. Sed provinciales cum ſuis proconſulibus templa erigebant, non ipſos, verum illorum virtutes conſecrabant: quod longe aliud eſt. Hic honos & Q. Scipioni Aſiam adminiſtranti eſt habitus.* M. Tullius ad fratrem: *In illis urbibus cum ſummo imperio & poteſtate verſaris, in quibus tuas virtutes conſecratas, & in Deorum numero collocatas vides*“. Haec Caſaub. Initia hujus adulationis jam in hiſtoria L. AEmilii Paulli. Vid. Fr. in Curt. lib. VI. cap. 2. §. 5. Rupert.

VIII. Toga picta plerumque amiculo erat ei adcumbenti, epulae quaeſitiſſumae, neque per omnem modo provinciam, ſed trans maria, ex Mauritania volucrum, & ferarum incognita antea plura genera. Quibus rebus, aliquantam partem gloriae demſerat, maxume apud veteres & ſanctos viros, ſuperba illa, gravia, indigna Romano imperio exiſtumantes. *Macrob. Saturnal.* lib. III. cap. 13. *Nonius. Soſipater* lib. I.

Ruinaque pars magna fuiſmet, aut proxumorum telis, ceteri vice pecorum obtruncabantur. *Nonius.*

Occurrere duci, & proelium accendere, adeo uti Metello in ſagum, Hirtuleio in brachium tela venirent. *Idem.*

IX. Avi-

TOGA PICTA] *Toga picta*, toga palmata eſt Plutarcho θελαμβίνη. Plinius de hac intelligit lib. VIII. cum dicit, Pictas veſtes jam apud Homerum fuiſſe, unde triumphales natae. Iſidorus libro XIX. *Toga palmata dicebatur, quam merebantur ii, qui repertabant de hoſtibus palmas. Ipſa vocabatur & toga picta*, eo quod *Victorias cum palmis intextas haberet.* Olim tamen aliam fuiſſe pictam ſcribit Feſtus in ſchedis: *Picta quae nunc toga dicitur, purpurea ante vocitata eſt, eaque erat ſine pictura. Ejus rei argumentum eſt pictura in aede Vertumni & Conſi, quorum in altera M. Fulvius Flaccus, in altera L. Papirius Curſor triumphantes ita picti ſunt.* Hoc ita eſſe ex Livio quoque patet; nam, quam lib. XXX. *togam pictam*, lib. XXXI. *purpuream* appellat. Plinius quem locum Homeri alludat, nondum inveni; niſi forte illud de Nauſicaa Odyſſ. VI. 53. ἠλάκατα στρωφῶσ᾽ ἁλιπόρφυρα. Aliunde etiam illud Homericum recurrit, —— ἰδὼν τ᾽ ἀνθεμόεσσαν. Quod ſane propius Plinii mentem puto. COLER.

EPULAE QUAESITISSUMAE] Tac. Annal. II. *Excepere Graeci quaeſitiſſimis honoribus.* CIACC. & URSIN. Vid. Palmerium, Macrob. *ep.* vero *exquiſitiſſimae* in Londinenſi. WASSE. Pro *exquiſitiſſimae*, eleganter. Tacitus II. *Excepere Graeci* quaeſitiſſimis honoribus. Afranius Vopiſco: *Jucunditatis plus ineſt in te mihi, quam commercatis* conquaeſite *aedibus.* Hegeſippus *exquiſito* maluit I. 35. ubi MSS. *exaedificavit.* Mamertinus in Paneg. XI. *quum* quaeſitiſſimae dapes *non guſtu, ſed difficultatibus aeſtimarentur, miracula avium, longinqui maris piſces.* Ariſtoxenus in Architae vita: Ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἐμπίπλαται τῶν χρονιζουσῶν ἡδονῶν κἂν ὦσι σφόδρα διηκριβωμέναι. Idem WASSE in *Add.*

SED TRANS MARIA, EX MAURITANIA VOLUCRUM ET FERARUM INCOGNITA ANTEA GENERA] Linguas, & cerebella phoenicopterorum, ob saporis praeſtantiam in patinis Apici, nepotis omnium altiſſimi gurgitis, Vitellii & Elagabali fuiſſe, pleniſque diſcis apposita Palatinis, e *Plinii* lib. X. cap. 48 Suet. Vitellio cap. XII. Lampridio notum: proavorum quoque memoria Ambroſium, civem & negotiatorem Romanum, Nominalibus filii ſui Clementi VII. Pontifici & Cardinalibus regali magnificentia & omnigeno luxu coenam ſtruxiſſe, in qua paropſides linguis pſittacorum refertae, obſervat Rein. II. Var. IX. Adde not. ad Catil. cap. 13. RUPERT.

RUINA &c.] Scribit Nonius accuſativum vel nominativum hic poni pro ablativo, quod qua ratione ſcribat, neſcio. vulgo *ruinaque.* CARRIO. Lego: *Ruuntque, pars magna fuiſmet.* loquitur de iis quorum pars maxima ſua ſponte ſe in flumen praecipitaverit. Tale fragmentum infra, quod item ſic emendo: *Illu eorum, qui in flumen ruebant, necabantur.* COLER. Ita repoſuimus ex feliciſſima Chriſtophori Coleri conjectura, cum antea vitioſe legeretur: *Ruinaque pars magna, &c.* PUTSCH.

VICE PECORUM] Tacit. Annal. IV. *Qui omnis facta dictaque ejus vice legis obſervem.* CIACCON. Livius lib. XL. *Modo*, inquit, *pecorum fugientes per ſaltus avios.* Et Tacitus lib. XII. *Modo pecorum barbari trahebantur.* In orat. M. Lepidi dixit, *more pecorum.* Sed Tacitus illud *vice*, uſurpavit eodem ſenſu lib. VI. cum ait: *Qui omnia facta dictaque vice legis obſervant.* URSIN. Q. Septimius V. 13. *Trepidantes* ac vice pecorum *interficiuntur.* Hegeſippus IV. 11. *quamvis exercitus ejus* more pecorum obtruncaretur. Vegetius I. 21. *quo ſe recipiant non habent*, & more animalium *multi cadunt.* Forte legendum *inulti*, ut III. 1. WASSE in *Add.*

OCCURRERE] *Sagum*, inquit Nonius, *veſtimentum militare eſt.* & haec Salluſtii ex II. Hiſtoria affert pro, *uti*; non recte ibi eſt: *ut*; pro *Hir-*

IX. Avidiſque ita, promptiſque ducibus, uti Metellus ictu tragulae ſauciaretur. *Idem.*

Sed Metellus in vulnere. *Donatus* Act. V. Sc. II. *Andr.*

Primo incidit forte per noctem in renunculo piſcantis. *Nonius.*

Ad hoc pauca piraticae adjungit actuaria navigia. *Idem in Piraticae naviculae.*

Omnia ſacrata corpora in ratem inpoſuiſſe. *Aruſianus.*

Suos

tuleio: Herculeio. de quo nihil me quidquam meminí legere. praeterea in vet. cod. manifeſte eſt *Hirtuleio*, quem Eutropius lib. VI. epitome Liviana XC. & XCI. Oroſius lib. V. Sertorii ducem nominant, voce non nihil in iis omnibus corrupta. de eodem hoc *Hirtuleio* ita ſcribit Frontinus Stratagematum lib. II. cap. 7. *Q. Sertorius cum acie decertaret, Barbarum, qui ei nuntiaverat Hirtulejum periiſſe, pugione trajecit, ne & in aliorum id notitiam perferret, & ob hoc animi ſuorum infirmarentur.* quamquam & aliis *Hirtulejus* hujus ducis frater fuiſſe videtur, qui in bello Sertoriano quaeſtor fuerit; ut Epitome Liviana nominat. ideoque Plinius & Oroſius Hirtulejos fratres a Q. Metello Pio in Hiſpania oppreſſos ſcribunt. CARRIO. Pro *cadere* vel, *pertingere ad*. Eleganter. Cicero Tuſc. II. *Pugiles vero &c. Sed quia perfundenda voce omne corpus intenditur*, venitque *plaga vehementior*. Ovid. Triſt. V. 10.

Saepe intra muros clauſis venientia *portis*
Per medias legimus noxia tela vias.

Vide Vegetium V I. 20. Non diſſimili ſenſu, *venire ad terram*, apud Virgil. AEneid. IX. 543.

Semineces ad terram, immani mole ſecuta,
Confixique ſuis telis, & pectora duro
Transfoſſi ligno, veniunt:

AEn. V. 500.

——— ſagitta
Hyrtacidae juvenis volucres diverberat auras,
Et venit, *adverſique infigitur arbore mali.*

IX. 692.

——— *Fugit horrendum ſtridens elapſa* ſagitta,
Perque caput *Remuli* venit.

Ita fere Ἱκάνω Graeci. *Q. Smyrnaeus* VII. 595.

Οὐ μὰν οὐδὲ βέλος κεῖνο χροὸς ἵκετο πάμπαν
Βαλλομένων.

WASSE in *Add.*

AVIDISQUE] *Saucii*, inquit Nonius, *ſunt vulnerati*: &, *tragula*, eſt, *haſta*. in harum autem poſteriore voce male legitur, *avidiſſimis atque promtis*, pro, *avidiſque ita promtiſque.* praeterea non recte ibi ex III. Hiſtoria recitantur; cum ex ſecunda eſſe, libri omnes in voce, *Saucii*, conſtanter afferant. CARRIO.

UTI METELLUS ICTU TRAGULAE SAUCIARETUR] De pugna in Saguntinis campis a Sertorio commiſſa loquitur, in qua Memmius, Pompeii Legatus, contra conſerta manu acerrime pugnans occubuit. Metellus Imperator, multa ſuorum ſtrage defenſus, ictu tragulae a Sertorio ſauciatus diſceſſit. Vide Plutarchum in ejus Vita. Quo etiam pertinere judico Fragmentum illud libri incerti: *Sed Metellus in vulnere.* DOUZA.

ICTU TRAGULAE] Uſus & hac voce Suidas: Τραγούλας, inquit, ὅπλον, ᾧ χρησάμενος ὁ Κέλτας, οὕτω βίαιον ἀφῆκε πληγὴν, ὥστε τὸν βληθέντα, καὶ διὰ τῶν πλευρῶν διαχεῖραι, καὶ τῇ γῇ προσπασσαλῶσαι. CIACCON. & URSIN.

SED METELLUS] Donat. act. V. ſc. II. And. *Sed*, *poſitum pro atque*, *vel eccum.* CARRIO.

PRIMO INCIDIT] Pro, *incidit*, apud Nonium eſt *indicit*: in veteri etiam quodam, *inducit*: pro, *per*, vulgo, *ſuper*: pro *renunculo*, quam vocem Agellius lib. X. cap 21. pro navigio piſcatorio accipit, *lenuncule*, male. CARRIO.

IN RENUNCULO PISCANTIS]. Forte, *lenunculo*: ut & Ammianus. Verum videndum an legendum ubique, *lembunculo.* Tacitus enim, qui multum ſectatur Salluſtium, Annal. XIV. *Nando*, inquit, *deinde occurſu lembunculorum, Lucrinum in lacum vecta, villae ſuae infertur.* CIACCON. Non improbamus hanc ſcripturam, licet in notis ad Caeſarem dixerimus, *lenunculum*, pro, *renunculum*, reperiri in veteribus lapidum monumentis. Quomodo Ammianus uſurpavit lib. XVII. cum ait: *lenunculo ſe commiſiſſe piſcantis.* Tacitus tamen *lembunculum* dixit lib XIV. *Nando deinde occurſu lembunculorum*, &c. URSIN.

AD HOC] *Piraticae*, inquit Nonius, *naviculae celeres quod cito agi poſſint.* CARRIO. In Mſ. Nonii codice haec auctius exſtant, ad hunc modum: *Ad hoc pauca piraticae adjungit actuaria navigia.* PUTSCH.

OMNIA SACRATA CORPORA IN RATEM IMPOSUISSE] Aruſianus De elocutionum exemplis: *impoſuit in illam.* CARRIO. Fallor ego? an de Chiis loquitur Criſpus? quos a Zenobio, Mithridatici exercitus duce, exſutos armis, poſt MM. talentorum

Suos equites hortatus vado tranſmittit. *Idem.*

Ictu eorum, qui in flumine ruebant, necabantur. *Donatus Adelph.* Act. III. Sc. II.

X. Circumveriti dextra, unde ferrum erat, ſaxa, aut quid tale capiti adfligebant. *Arusianus & Donat.*

Sed Metellus in ulteriore provincia. *Donatus ad Phorm.* Act. I. Sc. IV.

Inmane quantum animi exarſere. *Nonius.*

At illi quibus res incognita erat, ivere cuncti ad portas incognita tendere. *Servius F. Urſini MS.*

Murum ab angulo dextri lateris ad paludem haud procul remotam duxit. *Servius Fuldanus.*

rum exactionem, cauſſante deëſſe aliquid juſto ponderi, mares ſeorſum a mulieribus & pueris in naves impoſitos, atque ita diſpulſos a patria in Euxinum porro deportari juſſos memorat Appianus. *Sacrata corpora* ergo, deſtinata morti, & quaſi devota Dis Manibus interpretor. Neque abſimiliter Maro *Sacratum caput Sinonis* ſcripſit. DOUZA.

SUOS] Idem Meſſus: *tranſmitto illa re.* CARRIO.

RUEBANT] Donatus Adelph. Act. III. Sc. II. *Ruere*, inquit, *eſt toto corpore uti ad impellendum; quod faciunt, qui ipſi praecipites alios proſternunt.* CARRIO & WASSE.

CIRCUMVENTI] Idem, *afflictus illam rem.* CARR.

CAPITI ADFLIGEBANT] Puto legendum, *caput*, ex Frontone, qui fragmentum adducit, nam ita Salluſtius locutus eſt lib. III. cum dixit: *Aut afflicti alveos undarum vi.* & Tacitus Salluſtii aemulator, lib. XIV. *Fuſte caput afflixit.* & alibi: *Lapide caput afflixit.* CIACC. & URSIN.

SED METELLUS IN ULTERIORE PROVINCIA] Forte eſt idem quod modo ante, *At Metellus in ulteriorem Hiſpaniam.* ubi tamen legendum videtur, *ulteriorem provinciam.* CIACCON. Donatus Phorm. Act. I. ſc. 4. Fuit tamen cum locum Donati corruptum eſſe, & haec ad ſuperius illud fragmentum, *At Metellus*, referenda judicarem. CARR.

INMANE] Nonius; nomen poſitum pro adverbio. CARRIO.

INMANE QUANTUM ANIMI EXARSERE] Huc reſpexit Tacitus lib. XIX. cum dixit: *Flavianus exercitus immane quantum animo, &c.* & lib. XX. *Immane quantum ſuis paveris & hoſtibus alacritatis indidit.* Ipſe Salluſtius ſupra: *Immane dictu eſt quanti, &c.* & Horatius eodem modo: *Immane quantum diſcrepat.* CIACC. & URSIN. Sic Graeci Θαυμάσιον ὅσον, ut Plato Ep. VII. WASSE.

AT ILLI QUIBUS] Fragmentum hoc ex incertis ad librum hunc reduximus, ex auctoritate Mſ. codicis Fulvii Urſini, in quo diſerte legitur, *Salluſtius* lib. II. *Hiſtoriarum.* nam quod in vulgatis bello Jugurthae tribuitur ineptum eſt & vitioſum, quodque non niſi ab imperitis deſcriptoribus manavit, qui ſecundum Hiſtoriarum librum, bellum Jugurthinum interpretabantur; primum, bellum Catilinarium, Salluſtium nihil ultra ſcripſiſſe rati. Eodem modo peccatum eſt in fragmento a Priſciano bello Jugurthino tributo, quod tamen in toto illo opere non comparet: nos inter incerta retulimus. Sic quod hoc eodem libro delevimus: *Circumſpectare omnia, & omni ſtrepitu paveſcere*, in bello Jugurthino, totidem verbis perſcriptum exſtat. Citaverat illud Aruſianus ex ſecunda Salluſtii Hiſtoria, innuens bellum Jugurthinum. Prima tamen Hiſtoria a Chariſio pro primo Hiſtoriarum libro adducitur, in *Aliter.* Haec paulo aliter in codice Serviano Petri Danielis leguntur: *At illi quibus vires aderant, ruere cuncti ad portas, incondita tenere.* Salluſtiane magis. PUTSCH. Ex quo *ivere* pro *ruere.* WASSE.

INCOGNITA TENDERE] Servius Danielis habet *incognita tenere.* Forte legendum *incondite.* WASSE in *Add.*

Digitized by Google

C. CRISPI SALLUSTII HISTORIARUM FRAGMENTA.

LIBER III.

I. Exaudirique ſonus Bacchanaliorum. *Macrob.* lib. I. cap. 4. *Saturnal. Nonius.*

Diverſa, uti ſolet rebus perditis, capeſſunt. Namque alii fiducia gnaritatis locorum in occultam fugam ſparſi, alii globis eruptionem tentavere. *Priſcianus* lib. X. *Nonius* in V. *Gnaritas.*

Unus conſtitit in agro Lucano, gnarus loci nomine.

Pu-

EXAUDIRIQUE] Macrobius lib. I. cap. 4. Saturnal. notat in III. Salluſtii Hiſtoria, *Bacchanaliorum*, pro *Bacchanalium.* Nonius quoque *De mutata declinatione* haec eadem affert. Neque vero dubito quin in eundem uterque inciderit locum. cum & apud Nonium in Vet. Cod. numerus Hiſtoriae, qui a vulgatis abeſt, plane perſcriptus reperiatur, itaque reponatur. CARR.

BACCHANALIORUM] De illorum ritibus fuſe Hoſpinianus. WASSE.

DIVERSA] Sex primae voces a Priſciano lib. X. adducuntur, & Nonio in verbo, *gnaritas.* Reliqua vero ab eodem Nonio; ſed mira ubique eſt varietas. Apud Priſcianum vulgo ſub II. Hiſtoriae leguntur. at in Manuſcriptis, tertio lib. tribuuntur. Denique in vulgato & Martinenſi eſt; *laceſſivit:* quomodo ipſe etiam Priſcianus legiſſe videtur. in Gemblacenſi vero & Colonienſi, *capeſſivit.* at in Nonio, *capeſſunt.* quam ſcripturam ſecutus ſum. Neque enim raro fit ut Grammatici alucinati falſa pro veris afferant. CARRIO.

DIVERSA, UTI SOLET REBUS PERDITIS (ſic ibi enim diſtinguo) CAPESSUNT. NAMQUE ALII FIDUCIA GNARITATIS LOCORUM, FUGAM SPARSI, ALII GLOBIS ERUPTIONEM TENTAVERE] Et hic ſcripturae varietas me, ut de lectionis veritate addubitem, facit: in aliis enim diſerte legitur: *Occultam fugam ſparſi, globis eruptionem tentavere.* Unde & ipſe fiducia gnaritatis phraſium Salluſtianarum emendandum hariolor: *Namque alii, fiducia gnaritatis locorum, occultam fugam, pars globis eruptionem tentavere.* Id eſt confertim, & conglobati, ut ipſe alibi loqui amat. Jam *Tentare fugam, eruptionem*, Latinis auribus nova non ſunt. Nam ut *ſparſi*, in vocem *pars*, mutaremus, ipſa nobis ſententia auctor fuit; inducto τῷ *alii:* quod, praeterquam quod nuperum & novitium auctorem habet, abeſt inſuper ab Nonianis codicibus. DOUZA. Priſcianus vetus, ut & Carrionis liber, hoc fragmentum ex tertio libro, non, uti vulgo, ex ſecundo citant. Nam & ſequentia de praelio quodam commiſſo diſerte loquuntur. Integrum locum ſic conſtituo: *Diverſa, uti ſolet, rebus perditis capeſſunt, namque alii fiducia gnaritatis locorum, occulta fuga ſparſi; alii, globis eruptionem tentavere.* Antique dictum *capeſſunt*, & ita ſcripſi ob diverſas lectiones, *laceſſivit, capeſſivit, capeſſunt.* Reliqua ex Nonio addidi. COLER.

CAPESSUNT] Apud Priſcian. ſub II. Hiſtoriae leguntur in MSS. III. libro tribuuntur in Vulg. & Mart. *laceſſivit*, quomodo ipſe etiam Priſcianus legiſſe videtur in Gembl. & Colon. *Capeſſivit* in Nonio, *Capeſſunt.* WASSE.

IN OCCULTAM FUGAM] Ita Silius VII. 67. Supra lib. I. *furtiva celeritate.* Virgilius AEn. IV.

—— *Nec ego* hanc abſcondere furto

Speravi, ne finge, fugam.

WASSE in *Add.*

UNUS] Priſcianus lib. VI. CARRIO.

Pu-

Digitized by Google

Publipor. *Priſcianus* lib. V. *Probus Catholicis.*

Male jam adſuetum ad omnis vis controverſiarum. *Priſcianus* lib. VI. Conjuratione claudit. *Idem* lib. X.

Quaſi par in oppido feſtinatio, & ingens terror erat: ne ex latere nova munimenta madore infirmarentur: nam moenia oppidi ſtagnabant, redundantibus cloacis adverſo aeſtu maris. *Nonius* in, *Mador*.

Equis, & armis decoribus cultus. *Priſcianus* lib. VI.

Decores, inultique terga ab hoſtibus caedebantur. *Idem.*

Contra ille calvi ratus, quaerebat num ſomnio theſaurus portenderetur. *Idem* lib. VIII. *Nonius* in, *Calvitur*. Poſtrema verba habet *Eutyches*.

Par-

PUBLIPOR] Antiqui *Publipor* & *Marcipor*, pro Publii puer & Marci puer dicebant: quae O non producunt in obliquis caſibus. Probus Catholicis: *Legi unum novo modo figuratum apud Salluſtium, Publipor Publiporis. eſt enim quaſi proprium.* Sic erat & Quinctipor, Varroni ad Fuſidium; apud Nonium *gargaridare*, & *edolare*. de quo vide noſtrum Antiq. Lect. Comment. III. cap. 7. *Caipor*, Feſto, *Marcipor* eidem Feſto, Plinio lib. XXXIII. cap. 1. & Quinctiliano lib. I. cap. 4. CARRIO.

MALE &c. OMNIS VIS] *Excipitur*, inquit Priſcianus lib. VI. *haec vis, hujus vis, cujus plurale ſimiliter vis, tam Lucretius quam Salluſtius, protulerunt. Lucretius lib. II.*

Sed quom multarum rerum vis poſſidet in ſe,
Atque poteſtatem.

CARRIO. Marcus Meſſala de Jano, apud Macrob. Sat. I. 9. *quae vis Caeli maxima duas* vis *diſpares colligavit.* WASSE.

CONJURATIONE] Ex Priſciano lib. X. *claudo*, & *claudeo*, pro *claudico*. in libro Martinenſi ex IV. Hiſtoria Salluſtii male adfertur. CARRIO.

QUASI PAR] Nonius in voce, *mador*, ex III. Hiſtoria affert, cui etiam omnes tam ejuſdem Nonii quam Priſciani veteres conſentiunt Codd. licet vulgati IV. libb. dent, mendoſe, ut & ipſa verba: *monumenta madore infirmarentur.* Emendentur itaque Nonius & Priſcianus bis eodem in loco. Quin & Junius pro *moenia oppidi*, legit, *omnia oppidi*: pro quo vetuſti libri: *omnia oppida.* Et procul vero eſt, ſi eam vocem ita a communi omnium uſu variaſſet Salluſtius, Nonium id taciturum fuiſſe. CARRIO.

MADORE INFIRMARENTUR] Huc ſpectat Ammianus XX. 6. *Vicit tamen omne prohibendi commentum acumen arietis, coagmenta fodiens lapidum recens ſtructorum*, madoreque etiam tum infirmium. &, XXX. 1. *infirmati perculoſo* madore. Uſus item Apulejus Mileſ. VII. pag. 144. WASSE in *Add.*

EQUIS ET ARMIS DECORIBUS] Vide quae diximus cap. VII. Belli Catilinarii. CIACCON. Ex eodem Priſciano lib. VI. CARRIO.

DECORES &c.] Idem ibidem. in quo non recte eſt, *dedecores*: cum aperte Martinenſis & Thoſanus habeant; *decores*: idque ipſa Priſciani hunc in modum ſcribentis poſtulet ſententia: *Invenitur & ſimplex decor decoris, penultima correpta, apud vetuſtos, quando pro decorus accipitur.* Quibuſcum verbis exemplum hoc minime conveniet, ſi *dedecores*, legamus. Vocem etiam, *per*, quae ab ineruditis erat adſcripta, auctoribus veteribus libris, fuſtuli. CARRIO. Ita poſtremae editiones, contra auctoritatem Priſciani, atque omnium priorum exemplarium fidem, in quibus plane & probe ſcriptum comparet: *Dedecores multique per terga, &c.* nullo quidem idoneo ſenſu, ſed qui tamen nobis ad veritatem ſcripturae eruendam facem praeluceat. Quam ego ita a Criſpo judico conceptam fuiſſe: *Dedecores, multique pars terga ab hoſtibus caedebantur.* Atque eo confidentius, quod hic error etiam alias apud Salluſtium in hoc verbo commiſſus haud ſemel. DOUZA. Huc ſpectat Hegeſipp. V. 34. Dedecores *atque* inulti, *ſicut pecora trucidabantur.* Et V. 27. Dedecores inultique *referemus gradum.* Q. Septim. V. 12. *foede atque* inultos *obtruncavere.* Vox *dedecores* addenda Stephano. WASSE in *Add.*

CONTRA] Ex Nonio in voce, *calvitur*; & Priſciani libris VIII. & X. poſtrema verba habet Eutychius. CARRIO. Quis credat tam apertis verbis mendum inhaerere, ſed docet Eutyches,

qui

Digitized by Google

Parte conſumta, reliqua cadaverum ad diuturnitatem uſus ſallerent. *Priſcianus* lib. X.

Epiſtola Cn. Pompeji ad Senatum.

II. Si advorſus vos, patriamque, & Deos Penates, totiens labores & pericula ſuſcepiſſem, quotiens a prima adoleſcentia ductu meo ſceleſtiſ-

qui in MS. habet, *quaerit extis ſuum ſomnio theſaurus pertenderetur.* PUTSCH.

PARTE CONSUMTA, RELIQUA CADAVERUM AD DIUTURNITATEM USUS SALLERENT] Quid, ſi quarta vox ſecundo loco tranſponatur, reſcribaturque potius hoc modo? *Parte cadaverum conſumta, reliqua ad, &c.* Quamquam & volgatam lectionem ferri poſſe haud negaverim. Ceterum monendus lector, iis me exemplaribus aſſentiri potius, qui Fragmentum iſtud in quartum librum rejiciunt. Utut eſt, huic certe loco convenire non poteſt. Namque Epiſtola Pompeji, quae ſtatim porro huic Fragmento ſubjungitur, tribus ante, quam haec accidere annis, ſcripta fuerit neceſſe eſt. Ego enim Hiſtoricum noſtrum de Calaguritanis obſeſſis loqui autumo; quorum invictae in rebus perditis animi firmitudini hujuſmodi teſtimonium a Valerio Maximo tributum legimus: *Calaguritani, quo perſeverantius interemti Sertorii cineribus, obſidionem Cn. Pompeji fruſtrantes, fidem praeſtarent, quia nullum jam aliud in urbe eorum ſupererat animal; uxores ſuas, natoſque ad uſum nefariae dapis verterunt, & cadaverum reliquias ſallierunt.* DOUZA.

DIUTURNITATEM USUS] Unde Ammianus XVII. 8. *frumentum* ad uſus diuturnitatem *excoctum.* E contra, Tacitus An. II. 81. *tela* ad ſubitum uſum *properata.* Et, praeſentem, IV. 16. infra III. 2. 2. Ball. *tot* pro *totiens.* & omittit, *a vobis.* WASSE in *Add.*

SALLERENT] *Sallerent*, inquit Priſcianus lib. VI. *dixit a ſallo, non a ſallio.* in Martinenſi libro afferuntur ex IV. Hiſt. Salluſtii. CARRIO. Hoc fragmentum in Priſciano noſtro perveteri ſic habet: *Parte conſumpta reliqua cadaverum a diuturnitate uſus ſallerent.* Nihil tamen muto. Ita lib. IV. Hiſtor. *Reliqua cadavera ſallita*, teſte Diomede Grammatico doctiſſimo. Alium Siſennae locum citat ibidem Priſcianus: *Sic in eam paludem multi piſcium ſalliendorum cauſſa navibus commeant.* quem locum ſic emendandum indico: *Sic in Gelam paludem &c.* Scribit enim Plinius libro XXXI. cap. 7. juxta Gelam Siciliae fluvium in lacu ſal naſci. COLER. Sic Varro Antiq. Human. lib. XV. *mortuos ſalliunt.* Et de L. Lat. IV. *id pecus primum occidere coeperunt Domini, & ut ſervarent, ſallere.* Lucillius in VIII.

Sallere muraenas, mercem in frigidaria ferre.

Mummius apud Priſcian. X. *Iſthaec jam multo ſale ſalſurus.* Et *ſallire* etiam apud Siſennam, teſte eodem. Caeterum haec in Martinenſi libro male afferuntur ex IV. Hiſt. ut Carrio teſtatur. WASSE.

SI ADVORSUS] Eſt haec Epiſtola Cn. Pompeji ad Senatum, in Hiſpania belligerantis, de ſummittendo commeatu, & pertinet ad notam in Flori lib. IV. cap. 2. §. 22. cui addo, hac in re, immanem Cambyſis negligentiam. Fremebat in Macrobios, Africanam gentem, quia non ſupinis manibus exceperant ſervitutem, miſſiſque legatis libera reſponſa dederant, quae contumelioſa Reges vocant. Igitur non proviſis commeatibus, non exploratis itineribus, per invia, per arentia trahebat omnem bello utilem turbam: cui intra primum iter deërant neceſſaria, nec quicquam ſubminiſtrabat ſterilis & inculta humanoque ignota veſtigio regio. Suſtinebant famem primo tenerrima frondium, & cacumina arborum, tum coria igne mollita, & quicquid neceſſitas cibum fecerat: poſtquam inter arenas radices quoque & herbae defecerunt, apparuitque inops etiam animalium ſolitudo, decimum quemque ſortiti, alimentum habuerunt fame ſaevius. Agebat adhuc ira praecipitem, cum partem exercitus amiſiſſet, partem comediſſet: tandem timuit, ne & ipſe vocaretur ad ſortem, tum demum ſignum receptui dedit, ut eſt apud Herod. lib. III. & Sen. l. III. de Ira cap. 20. Et hujuſmodi ſtoliditatis exempla paſſim obvia ſunt in hiſtoriis. RUPERT.

TOTIENS LABORES ET PERICULA SUSCEPISSEM, QUOTIENS A PRIMA ADOLESCENTIA] Vett. Codd. habent: *Si tot labores, &c. quot a prima, &c.* Verba vero ſunt ex Epiſt. Cn. Pompeji ad Senatum. Pro illis autem, quae ſequuntur, *Hac in ſpe*, placuit magis, *hac ſine ſpe.* ſive, ut eſt in veterum legum fragmentis, *Haccine?* Item paulo poſt tollenda vox, *quidem:* nam in Vett. Codd. eſt tantum, *novis militibus.* URSIN. Veteres libri *tot*, & *quot* habent. CIACCON. Libri Vaticanus, Nicolai Fabri, & Cardinalis Briconeti, quorum ſcripturas quotieſcumque lau-

Digitized by Google

leſtiſſumi hoſtes fuſi, & vobis ſalus quaeſita eſt: nihil amplius in abſentem me ſtatuiſſetis, quam adhuc agitis, P. C. quem contra aetatem projectum ad bellum ſaeviſſumum, cum exercitu optume merito, quantum eſt in vobis, fame, miſerruma omnium morte, confeciſtis. Hac in ſpe populus Romanus liberos ſuos ad bellum miſit? Haec ſunt praemia pro vulneribus, & totiens ob Rempublicam fuſo ſanguine? feſſus ſcribundo, mittundoque legatos, omnis opes & ſpes privatas meas conſumſi: cum interim a vobis per triennium vix annuus ſumtus datus eſt.

III. Per Deos inmortalis, utrum cenſetis me vicem aerarii praeſtare, an exercitum ſine frumento & ſtipendio habere poſſe? equidem fateor, me ad hoc bellum majore ſtudio, quam conſilio, profectum:

laudo, Vet. Cod. eruditiſſimo Claudio Puteano, Senatori regio, deberi volo, habent, *tot labores*, quae loquendi ratio a Salluſtii aliena non eſt. CARRIO.

PROJECTUM AD BELLUM SAEVISSIMUM] Sic Livius: *projectas & proditas ad inconſultam & improvidam pugnam legiones.* CIACCON.

QUANTUM EST IN VOBIS, FAME MISERRIMA OMNIUM, ET MORTE CONFECISTIS] Legendum *fame, miſerrima omnium morte, confeciſtis.* Ut omiſſa copula, per appoſitionem, quam ſic Grammatici vocant, conjungas. λιμῷ δ᾽ οἴκτιστον θανέειν, ut ille canit. *Famem* alicubi Livius, *ultimum ſupplicium humanorum* vocat. RIV. Et alibi idem Livius inquit: *jam fames quam peſtilentia triſtior erat.* COLER.

FAME, MISERRUMA OMNIUM MORTE] Ita recte emendat Rivius. Cui favet Codex Balliol. etiam Ammianus XXV. 7. *Furebat inedia iraque percitus miles, ferro properans, quam* fame, ignaviſſimo genere mortis, *abſumi*, alii *inaniſſimo*. Idem XVII. fame, ignaviſſimo mortis genere, *tabeſcentes*. Forte *immaniſſimo* XIX. *Famem, ultimum malorum omnium, appellat* extremum miſeriarum Eugraphius ad Heaut. V. 2. Ammian. XVII. 9. *cum* ultimis hoſtium fatis *inſtamus*, fame &c. alicubi ignobile *mortis genus vocat.* Et *diram mortem* Seneca. Apulejus Metam. IX. p. 188. *carcerem & perpetua vincula*, famem *denique & mortem violentam comminatus*, alii: *violentam & famem comminatus.* fortaſſe, *denique mortem*, deleta copula. nam libb. variant (Oxon. *defamem*, Flor. *& defamem*) vel in *aut* mutata. *Quintilianus* Decl. XIII. *Adeo neque apud Inferos* quidem ulla poena *eſt* fame gravior. Infra vocatur: *duriſſima neceſſitatum, malorum deformiſſima.* Vide Servium ad AEneid. VI. 605. Columella de Re Ruſt. II. 2. *Nam ille mortem facit, hic* teterrimam comitem mortis famem. *Dein* citat Homerica illa, ex Odyſſ. XII.

Πάντες μὲν στυγεροὶ θάνατοι δειλοῖσι βροτοῖσι,
λιμῷ δ᾽ οἴκτιστον θανέειν.

Cui adde illud Odyſſ. VII.

Οὐ γάρ τι στυγερῇ ἐπὶ γαστέρι κύντερον ἄλλο.

Livium XXVII. Fame *ac frigore, quae* miſerrima mortis genera *ſunt.* Senecam de Brev. vit. XVIII. Dionyſium Halicarn. VI. 7. Κάκιστον τῶν μορῶν καὶ κακοδαιμονέστατον λιμόν. Unde nec immerito noſter alibi, *ſin vis obſiſtat, ferro quam* fame *aequius perituros.* Et Claudian de B. Gild. 128.

Cuncta fame leviora mihi.

Poſtremo, Hegeſippus I. 2. *quo prope uſque ad mortem ſuprema* fame *compellerentur.* Codex C. C. C. *ſupremam.* equidem ſic malim: *mortem miſerrimam famem.* WASSE in *Add.*

HAC IN SPE] Latinus Latinius *Haccine ſpe;* ſive, ut eſt in aereis legibus frequens: *haccine.* CIACCON.

UTRUM CENSETIS ME VICEM AERARII PRAESTARE] Diomedes lib. I. cap. 4. ex III. Hiſt. recitat, *Utrum vicem me praeſtare creditis.* ALD. MANUT. Diomedes lib. I. cap. 4. notat hic, *praeſtare* pro *praebere*: cum, *praeſtare ſit melius eſſe & antecedere.* Sed ibi male eſt, *utrum vicem me praeſtare creditis.* CARRIO.

MAJORE STUDIO QUAM CONSILIO] Livius V. 18. *dum bellum* majore animo *gerunt* quam conſilio, *praecipitavere in inſidias.* VIII. 29. *Vicit tamen pars, quae in praeſentia videri potuit*, majoris animi quam conſilii. Valer. III. 9. *ad idem opus aggrediendum* majore cupiditate *quam ſpe certiore tentare auſus.* WASSE in *Add.*

In-

fectum: quippe qui nomine modo imperii a vobis accepto, diebus quadraginta exercitum paravi; hoſtiſque in cervicibus jam Italiae agentis ab Alpibus in Hiſpaniam ſubmovi. Per eas, iter aliud atque Hannibal, nobis opportunius patefeci. Recepi Galliam, Pyrenaeum, Lacetaniam, Ilergetum: & primum impetum Sertorii victoris novis quidem militibus, & multo paucioribus ſuſtinui: hiememque in caſtris inter ſaeviſſumos hoſtis, non per oppida, neque ex ambitione mea, egi. Quid dein proelia aut expeditiones hibernas, oppida exciſa, aut recepta enumerem, quando res plus valent quam verba? Caſtra hoſtium apud Sucronem capta, & proelium apud flumen Durium, & dux hoſtium C. Herennius cum urbe Valentia, & exercitu deleti, ſatis clara vobis ſunt: pro quis, o grati Patres, egeſtatem, & famem redditis. Itaque meo & hoſtium exercitui par conditio eſt. Namque ſtipendium neutri datur: victor uterque in Italiam venire poteſt.

IV. Quod

IN CERVICIBUS ITALIAE] Ita Livius XXII. 33. 38. Hegeſippus I. 20. Tacit. Hiſt. I. 16. quo ſenſu Demoſthenes ἐνδεχχηλίζειν uſurpat. Noſter alibi: *hoſtis ab latere, ſupra caput, a tergo*; &, bellum *in manibus*; & ejuſmodi ſexcenta. Ball. omittit *quidem*, non male, & legit *Indigetes*, pro *Ilergetum*. WASSE in *Add.*

LACETANIAM] In aliis eſt *Laletaniam*, uti etiam in omnibus iis quos modo jam nominavi libris, *Indigetes* non *Ilergetum*. Sunt autem Laletani & Indigetes Plinio lib. III. c. 3. noti. CARRIO.

NOVIS QUIDEM MILITIBUS] Vox *quidem*, abeſt ab ſcriptis libris. CIACCON. Vocem illam *quidem* Fabri & Briconeti libri ignorant. CARRIO.

HIEMEMQUE IN CASTRIS INTER SAEVISSIMOS HOSTES, NON PER OPPIDA, NEQUE EX AMBITIONE MEA EGI] Quod poſtremum quid ſit, explicat nobis Gracchianum illud apud Agellium lib. XV. cap. 12. ex Oratione ejus ad populum in concione habita poſt reditum ſuum ex Sardinia: *Verſatus ſum in provincia; quomodo ex uſu veſtro exiſtimabam eſſe, non quomodo ambitioni meae conducere arbitrabar.* DOUZA.

PLUS VALENT] Emenda, iiſdem illis volentibus libris, *plus valet.* CARRIO.

APUD FLUMEN DURIUM, ET DUX HOSTIUM C. HERENNIUS CUM URBE VALENTIA, &c.] Verba ſunt ex eadem Epiſtola. Cum autem in Vett. Codd. ſit, *Duriam*, parva mutatione mendoſum nomen corrigemus, ſi *Thuriam* ſcribamus, de quo ſupra libro I. Hiſtor. ſic dixit: *Inter laevam moenium, & dextrum flumen Thuriam, quod Valentiam parvo intervallo interfluit.* *Thuria* vero flumen eſt in agro Brettiorum, quod Vibonem, ſive (ut Salluſtius vocat) Valentiam, praeterfluit, eodem nomine cum *Thuria* fonte, de quo ſcripſimus ſupra. URSIN. Veteres libri, *Duriam.* legendum *Turiam:* ita enim appellatur flumen quod Valentiam praeterfluit, a Mela in duobus ſcriptis exemplaribus, quae Romae vidi: & a Ptolemaeo *Turulis.* Citatur & a Priſciano lib. VI. locus alter Salluſtii, ex II. Hiſtor. libro hujuſmodi, *Inter laevam maenium & dextrum flumen Turiam, quod Valentiam parvo intervallo praeterfluit.* CIACCON.

DURIUM] Ita hoc flumen nunc vocat, quod libro ſuperiore, *Turiam*, ſive *Turia*, ni fallor, dixit. Similiter Cicero Oratione pro Balbo. CARR.

ET EXERCITUS DELETI] Vetuſti libri, *& exercitu.* CIACCON. & URSIN.

PRO QUIS] Vett. Codd. habent: *Pro queis, o grati Patres, &c.* non, *proque his, o grati, &c.* Et poſt videtur legendum: *At nunc malis fruſtibus ipſa vix agitat*, non, *Et nunc, &c.* *Agitat* vero videtur poſitum eo modo, quo Tacitus uſurpavit lib. III. cum dixit: *Non modo apud illos homines, qui tunc agebant, etiam ſecutis temporibus vario rumore tractata.* Et Terentius: *Quam vos facillime agitis.* & in ejus vita: *Tempus qui agitabant.* URSIN. Vulgo, *proque his.* noſtram autem correctionem probat Vaticanus. CARRIO. Confer omnino *Capitolinum* in Clodio XII. Et corrige Hegeſippum pag. 640. *pro quibus, o grati fecil.* MS. *pro quis.* WASSE in *Add.*

QUOD

IV. Quod ego vos moneo, quaeſoque, ut animadvortatis; neu cogatis neceſſitatibus privatim mihi conſulere. Hiſpaniam citeriorem, quae non ab hoſtibus tenetur, nos aut Sertorius ad internecionem vaſtavimus; praeter maritumas civitates, quae ultro nobis ſumtui, onerique: Gallia ſuperiore anno Metelli exercitum ſtipendio frumentoque aluit: & nunc malis fructibus, ipſa vix agitat. Ego non rem familiarem modo, verum etiam fidem conſumſi. Reliqui vos eſtis: qui niſi ſubvenitis, invito & praedicente me, exercitus hinc, & cum eo omne bellum Hiſpaniae in Italiam tranſgredietur.

V. Namque his, praeter ſolita vitioſis magiſtratibus, cum per omnem provinciam infecunditate biennii proxumi grave pretium fructibus eſſet. *Nonius.*

Hi

QUOD EGO VOS MONEO QUAESOQUE, UT ANIMADVORTATIS, NEU COGATIS, &c.] Eadem verba repetita habes poſtea in Oratione Marci Trib. pl. *Quod ego vos moneo quaeſoque, ut animadvortatis, neu nomina rerum ad ignaviam mutantes, &c.* Item ſupra in Philippi: *Quod ego vos oro, atque obſecro, P. C. ut animadvortatis, neu patiamini, &c.* Quae eo magis viſum eſt adſcribere, ut ex hujuſce & conſimilium exemplorum collatione perſpicere poſſit juventus, quam ſui ſimilis Salluſtius in Hiſtoria ubique. DOUZA.

NECESSITATIBUS] Cariſius lib. I. *Neceſſitas*, inquit, *imperii eſt*, *neceſſitudo*, *ſanguinis conjunctio. Salluſtius tamen*, *neceſſitudinem ſaepe pro neceſſitate*, *ponit: nec unquam pro neceſſitudine*, *neceſſitatem*, *aut ipſe aut quiſpiam veterum.* ita Cariſium emenda. CARRIO.

QUAE ULTRO NOBIS SUMTUI ONERIQUE] Dictio, *quae*, abeſt a duobus libris. CIACC. Quidam libri, *civitates ultro nobis ſumtui oneri*; duabus illis vocibus omiſſis. CARRIO. Quas dum in noſtros uſus ſervandas judicamus, nobis ſunt oneri. Ecce vim vocis *ultro*. Criſpine, *Καὶ πάλ' ἐγὼ παρὰ τοῦ τι μαθὼν καλὸν ἢ τὸ ἀνύσιμον Μόμιμον.* Hiſpaniam ad internecionem vaſtavimus; praeter maritimas civitates, quae *vice verſa*, *e contrario*, contra atque facere debent, vel, *non ſatis habentes nihil ſubminiſtrare*, ipſae inſuper nobis ſumtui onerique. Noſtrates *over and above*. Graeci *ἔτι δὲ. Περαιτέρω.* *Πρὸς τούτοις περιττῶς.* Virg.

His lachrimis vitam damus, & miſereſcimus ultro.

Terent. Adelph.

Niſi ſi me in illo credidiſti eſſe hominum numero,
qui ita putant,
Sibi fieri injuriam ultro, *ſi quam fecere ipſi*, *expoſtulant*,
Et ultro *accuſant.*

Prave & perverſe inquit Donatus. Imo, *inſuper*, non contenti injuriam facere, hoc amplius addunt, ipſi nempe expoſtulant. Plautus Amph. II. I. 39.

Qui, *quoniam herus quod imperavit*, *neglexiſti perſequi*,
Nunc venis etiam ultro *irriſum dominum:*
Quid heic Operarius? *qui venis nunc etiam* ultro.
Sic ſolet.

Aſin. III. I. 20. *Quoties te vetui Argyrippum &c. Compellare*, *aut contrectare*, *colloquive aut contui?* Ultro *amas*, ultro *expeteſſis*, ultro *ad te arceſſi jubes*, tantum abeſt ut ne compelles, ut, e contra, vel, euſque a te deventum eſt, ut etiam ames. WASSE in *Add.*

ALUIT, ET NUNC MALIS FRUCTIBUS, IPSA VIX AGITAT] Aut vacat particula, *&*, aut legendum, *at. Agitat*, vero abſolute poſitum videtur, pro, *vivit*. Tacit. Annal. III. *Non modo apud illos homines qui tunc agebant.* Et Terent. *Quam vos facillime agitis.* Et in ejus vita Portius, *his per idem tempus qui agitabant facillime.* Ad haec pertinet quod infra, *agitandi inops*. CIACCON.

IN ITALIAM TRANSGREDIETUR] Ita Edit. Gruteri, Paraei, Carrionis. Verum Pariſiis & Amſtelodami 1674. & 1675. cuſi, & Codex Balliol. *tranſgreditur*, quod melius eſt. De hac re ita Plutarch. in Sertorio p. 579. *Πομπήϊος δὲ περὶ Βακκαίους διαχειμάσας μοχθηρῶς ὑπ' ἀχρηματίας ἔγραφεν πρὸς τὴν Σύγκλητον, ὡς ἀπάξει τὸ στράτευμα εἰ μὴ πέμποιεν ἀργύριον αὐτῷ. Καταναλωκέναι γὰρ ἤδη τὰ αὑτοῦ προπολεμῶν τῆς Ἰταλίας.* WASSE in *Add.*

NAMQUE] *Grave*, inquit Nonius, *eſt multum.* legendum eſt autem, *his*, non *is*, & *infecunditate*, non *in fecunditate*. CARRIO.

VITIOSIS MAGISTRATIBUS] Janus Palmerius legit, *vitimagiſtratibus*. An ſuopte ingenio, vel ex aliquo libro veteri, me latet. COLER. Viti-

Hi ſaltibus occupatis, tum externorum agros invaſere: frumentique ex inopia gravi ſatias facta. *Nonius, Satias pro ſatietas.*

Neque jam ſuſtineri poterat inmenſum aucto mari, & vento gliſcenti. *Idem.*

Ac tum maxume, uti ſolet extremis in rebus, ſibi quiſque cariſſumum domi recordari, cunctique omnium ordinum extrema munia ſequi. *Idem, Munia, officia.*

Et forte in navigando cohors una, grandi faſelo vecta, a ceteris deerra-

ta ſine dubio eſt lectio. Repono: *vitioſis magis aeſtatibus.* Non enim de magiſtratuum vitio, ſed annorum, ſeu biennii agitur, quo vitio aeſtatum nullae provenerant fruges. HAVERC.

HI SALTIBUS] Nonius *ſatias* pro *ſatietas.* In Vet. Cod. Nonii eſt, *in ſaltibus occupatus.* In Juniano, *hi ſaltibus occupatis tamen*: in alio etiam vetuſto, *in ſaltibus occupatis, tum &c.* Viri docti aliter de opinione emendant. Habeo itaque quod ille dicebat, quod fugiam; quod ſequar non habeo. CARRIO.

TUM EXTERNORUM] Lipſius lib. IV. Epiſt. 14. emendavit ingenioſe: *Hi ſaltibus occupatis Termeſtinorum agros invaſere.* Termeſtini populi ſunt citerioris Hiſpaniae, teſte Tac. lib. IV. Florus *Termes* vocat. COLER.

EX INOPIA GRAVI SATIAS FACTA] Ex hoc loco poteſt confirmari conjectura noſtra, ubi ſupra *pro ſatietas*, verbo *ſatias*, apud Salluſtium ſcribi debere diximus. URSIN.

INMENSUM AUCTO MARI, ET VENTO GLISCENTE] Ad hunc locum reſpexiſſe videtur Tac. cum dixit lib. IV. *In urbem trepidam ob multitudinem familiarum, quae gliſcebat immenſum majore in dies plebe ingenua.* CIACCON. & URSIN. Nempe ex tempeſtate. Vitruvius I. 4. *Ex* mari tempeſtatibus aucto *in paludes redundantia motionibus concitatur.* Arond. omittit *ex.* Supra Noſter: *Satias facta.* Hegeſippus I. 18. *Opera ejus ex indigentia gravi frumenti* ſatietas facta, lego invitis Codd. *ſatias.* WASSE in *Add.*

ET VENTO GLISCENTI] Nonius, *gliſcit*, inquit, *eſt congelaſcit, colligitur, igneſcit, creſcit.* In veteri eſt, *gliſcenti*, pro vulgato, *gliſcente.* Recte, ad ipſum enim mare, non ad ventum referendum. CARRIO.

AC TUM MAXIME, UTI SOLET EXTREMIS IN REBUS, SIBI QUISQUE CARISSIMUM DOMI RECORDARI, &c.] Hinc confirmatur diſtinctio noſtra, quam conſtituimus ſupra Fragmento illo: *Diverſa, uti ſolet rebus perditis, capeſſunt.* DOUZA.

SIBI QUISQUE CARISSIMUM DOMI RECORDARI] Quintilian. Declam. Pirat. Captiv. *Natura redit in extremis triſtis praeteritae voluptatis recordatio: & mihi cum generis conſcientia cum fortunae conſcius aliquando fulgor &c. domus, familia, amici, caeteraque numquam videnda, in ultima mortis expectatione ſuccurrent.* WASSE in *Add.*

EXTREMA MUNIA EXSEQUI] Videtur illud, *extrema*, abundare, nam in Bello Catil. cap. LX. dixit, *Strenui militis, & boni Imperatoris officia exſequebantur.* CIACC. & URSIN.

MUNIA] Nonius interpretatur, *efficia.* Vulgo, non recte, *clariſſimum domi recordari.* Unde etiam abeſt verbum, *extrema*, ut a Vet. Cod. *munia*, quas duas interpolando voces, recte hunc locum emendavit Junius. CARRIO. At in Merceriana editione ut in Textu. WASSE.

ET FORTE] Bis haec adducit Nonius, & in voce *Faſelus*, & in voce *Myoparo*, ſed illic ex lib. III. hic vero ex IV. difficile ut ſit verum invenire. CARRIO.

PHASELO] *Phaſelus* eſt navigium Campanum, ut a Nonio ſcribitur, qui ſuper hoc Varronem, Salluſtium & Siſennam citat. Meminit & Cicero ad Atticum. Sunt qui a Phaſelide loco deduci opinantur. *Pictos Phaſelos* appellat Poëta eo verſu:

Et circum pictis vehitur ſua rura Phaſelis.

Legitur elegans Catulli Epigramma, quo Gemellis Caſtoribus *Phaſelum* dedicat. Alii *Phaſelum* navem oblongam eſſe ſcribunt, quali ſtagnante Nilo AEgyptii utuntur, ut Virgilius. Atque inde Horatius *fragilem ſolvere Phaſelum* dixit. Iſidorus vero in Etymologico inquit: *Phaſelus eſt navigium, quod corrupte bacellum dicimus, noſtro vero nunc tempore vaſellum appellamus.* GYRALD. Hodieque Hiſpani vetus vocabulum retinent, & dicunt *Vaſcello.* Straboni & Appiano navigii genus eſt, miſtam habens formam ex oneraria & longa triremi; quod tam velis quam remis agi poterat. Unde Catullus, de Phaſelo

—— *ſive palmulis*
Opus foret volare, ſive linteo.

WASSE.

Mi-

ravit, marique placido a duobus praedonum myoparonibus circumventa. *Idem in voce Faſelus, & Myoparo.*

VI. Eum, atque Metrophanem ſenatus magna induſtria perquirebat, cum per tot ſcaphas, quas ad oſtia cum paucis fidis percunctatum miſerant. *Idem & Cariſius* lib. I.

Duos quam maxumos utres levi tabulae ſubjecit: qua ſuper omni cor-

MARIQUE PLACIDO] Tacit. Annal. XIV. *Noctem ſideribus illuſtrem & placido mari quietam.* CIACCON. Vide Turnebum lib. XIX. cap. ult. & Yvonem Villiomarum contra Titium. COLER.

PRAEDONUM MYOPARONIBUS] Ex iſtis forte cui ſe commiſit Mithridates. Plutarchus in Lucullo p. 499. *Μιθριδάτης δὲ ἀναχθεὶς μετὰ τοῦ στόλου, σπεύδων πρὶν ἐπιστρέψειν Λεύκολλον, εἰς τὸν Πόντον εἰσπλεῦσαι, καταλαμβάνεται χειμῶνι πολλῷ, ὑφ' οὗ τὰ μὲν ἀφηρπάγη, τὰ δὲ ἐβυθίσθη τῶν σκαφῶν. Πᾶσαν δὲ ἡ παραλία τῶν ναυαγίων ἐκφερομένων ὑπὸ τοῦ κλύδωνος ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἦν ἀνάπλεως· αὐτὸς δὲ τῆς ὁλκάδος ἐφ' ἧς ἔπλει μήτε πρὸς τὴν γῆν ἀποπαρακομίσαι διὰ μέγεθος ἐν σάλῳ μεγάλῳ καὶ κύμασι τυφλοῖς παρεχομένης τοῖς κυβερνήταις, πρός τε τὴν θάλασσαν ἤδη βαρείας καὶ ὑπεράντλου φορουμένης, μετεμβὰς εἰς λῃστρικὸν μυοπάρωνα, καὶ τὸ σῶμα πειραταῖς ἐγχειρίσας, ἀπιστῶς καὶ παραβόλως ἐξεσώθη.* WASSE in *Add.*

MYOPARONIBUS] *Myoparo* piratarum navis eſt, quod Nonius M. Tullii, Salluſtii & Siſennae auctoritatibus comprobat. A Tyrrhenis Myoparo inventus creditur. Sextus Pompejus inquit, *Myoparonem eſſe genus navigii ex duabus diſſimilibus formatum.* Sunt quidem *Parones* quos & *Pirones* vocat Ethicus Hiſter. His navibus, eodem auctore Hiſtro, utuntur Albani, Maeotae, Mazetae, Gangines. Hae & alio nomine *Tulchiae* vocantur. Porro *Parones* dictos Suidas innuit ab inſula Paro, cui & Ariſtophanis interpretes aſſentiuntur. GYRALD. Quid ſi Gallica vel potius Germanica vox ſit; nam & *Parones* ſive *Varones* a navigando dictos vetus Lexicon Belgicum atteſtatur. *Vaeren* enim navigare. THYS. Myoparo ex Myo & Parone componitur. A forma autem *μυώνις*, hoc eſt, anguſta & oblonga: ut *Myobarbum*, anguſtus & oblongus Liberi patris cantharus. SCALIGER.

EUM ATQUE] Hic quoque Noniani a ſe diſſentiunt libri. Nam veteres plerique tertiae dant hiſtoriae, quae vulgati quartae. Cariſius lib. I. *Oſtia exitus fluminum in mare neutro genere ſemper pluraliter dicuntur: ſed ſi urbem ſignificare veles, ſingularem potius numerum obſervabis, uti Salluſtius: quamvis frequenter etiam plurali numero urbem ſignificet.* Sic corrige Cariſium. CARRIO.

METROPHANEM] Adducitur hoc nomen in exemplum ab Rhetore Anonymo apud Iſidorum Orig. II. 12. & XXI. 10. Metrophanes *promeruit gratiam Mithridatis obſequendo.* Is, opinor, eſt cum quo Brutius Sura, Praetoris Macedoniae legatus, bello Mithridatico circa Euboeam navali pugna certavit. Confer Appianum p. 323. WASSE in *Add.*

SCAPHAS] Scaphae, teſte Nonio, naviculae ſunt, quae majores naves conſequuntur. Unde Jabolenus JC. *Si navem*, inquit, *cum inſtrumento emiſti, praeſtare tibi debebit ſcapham navis.* Caeſar in Commentariis: *Quod cum animadvertiſſet Caeſar, ſcaphas longarum navium, item ſpeculatoria navigia militibus compleri juſſit.* Sane crebra eſt apud auctores *ſcapharum* mentio; nunc vulgo pro *ſcapha* noſtri nautae *ſcyphum* appellant, ſic quidem & ab eruditis putatur. Sed certe & *ſcyphus* nomen eſt navigii. Id quod Aurel. Macrobius, vir multae eruditionis, apertiſſime oſtendit Sat. V. Sunt & qui *ſcaphas* Liburnis aſſociari dicant, exploratoriaſque vocari, ut eſt apud Vegetium. Sunt & qui ab Illyricis inventas tradant. Sane venter navis *ſcapha* antiquis dicebatur, teſte Suida. GYRALD.

DUOS QUAM MAXUMOS UTRES] Nonius, *vitabundus*, pro *vitans*. Pro *quam ſuper*, ſcripſi ex Vet. Cod. *qua ſuper*. Ex eodem quoque, pro *tracto pede*, poſui *tractu pedis*: pro *quas*, *quaſi*; quae vox ab alio tamen MS. abeſt. poſtremo, pro *inter molam quae inſulam*, lego *inter molam atque inſulam*: iis ipſis veteribus jubentibus libris. CARRIO. Teſtante L. Floro lib. III. cap. 5. *Lucullus per medias hoſtium naves utre ſuſpenſus, & pedibus iter adgubernans, videntibus procul, quaſi marina piſtrix, evaſerat.* De Caeſare ſimilia legimus apud Suet. in Caeſ. cap. LVII. Addendus Frontin. lib. III. cap. 13. Sidon. Carm. XXII. vſ. 167. Hoc vero utrium natatoriorum antiquiſſimum inventum auxit noſtri ſaeculi ſolertia. Nam ante annos non ita multos Franciſcus Keſſler, artificioſi hujuſmodi cinguli, adhaec caligarum, quae inflatae medium plus hominem, ſupra aquas extantem,

Digitized by Google

corpore quietus, invicem tractu pedis quaſi gubernator exſiſteret: ea inter molem, atque inſulam mari vitabundus claſſem hoſtium, ad oppidum pervenit. *Idem.*

Nam qui enare conati fuerant, icti ſaepe ferramentis navium, aut vulnerati a ſuis, aut adflicti alveos undarum vi, mulcato foede corpore, poſtremo tamen periere. *Idem,* & *Aruſianus Meſſus.*

Nam

tem, & ſubjecto pedibus plumbo, aptatiſque pinnis, iter adgubernantem ſuſtineant, delineationem deſcriptionemque populari lingua vulgavit. Niſi forte hic illud Livii locum habet: *Pleraque nova commenta mortalium, in verbis vim habent extemplo: cum agi, non quemadmodum agantur, ediſſeri oportet, ſine ullo effectu evaneſcunt.* Lib. XLIV. cap. 14. RUPERT. Frontinus III. 13. rem narrat: *L. Lucullus Cyzicenos obſeſſos a Mithridate, ut certiores adventus ſui faceret, cum praeſidiis hoſtium teneretur introitus urbis, qui unus & anguſtus ponte modico inſulam continenti jungit, militem e ſuis ſciolum nandi, & nauticae artis peritum, juſſit inſidentem duobus inflatis utribus, literas inſutas habentibus, quos ab inferiore parte duabus regulis inter ſe diſtantibus commiſerat, ire ſeptem millium paſſuum trajectum. Quod ita perite gregalis fecit, ut cruribus velut gubernaculis dimiſſis curſum dirigeret, & procul viſentes, qui in ſtatione erant, marinae ſpecie beluae deciperet.* Diſtingue, *ſuis ſciolum.* huc forte pertinet III. 12. *firmitas animi*, & 15. *genus* militum &c. WASSE in *Add.*

QUA SUPER OMNI CORPORE QUIETUS, &c.] Magis placeret: *Omni corpore ſupinus, vel pronus, &c. atque inter molemque & inſulam vitabundus, &c.* CIACCON. & URSIN. Cum primum hunc locum apud Nonium adverti, non dubitavi, legendum eſſe, *omni corpore confectus.* COLER.

INTER MOLEM ATQUE INSULAM] Libri Carrionis habent, *inter molam atque inſulam.* Non video quomodo hic vel *mola* vel *moles* locum habere poſſit. An verius? *inter Maleam atque inſulam.* Strabo: Εἶτ' Ὄνυ γνάθον ταπεινὴ Χερρόνησος ἀφεστῶσα τῶν Μαλεῶν πεντακοσίοις εἴκοσι, σταδίοις) κατὰ τοῦτο Κύθηρα ἐν τετταράκοντα σταδίοις. Sed vix auſim ſperare probe me conjeciſſe. Sermo enim eſt de Lucullo, qui utre ſuſpenſus, & pedibus iter adgubernans, apud Cyzicum per medias hoſtium naves evaſerat, ut eſt apud Florum lib. III. COLERUS.

VITABUNDUS CLASSEM HOSTIUM] Idem verbum habes in Jugurtha: *Solus inter tela hoſtium vitabundus erumpit.* Sed ibi abſolute, & ſine ullo, quem regat, caſu poſitum; quom hic (uti vides) accuſativus ſequatur; exemplo Siſennae, veteris Hiſtorici, ex cujus IV. Hiſtor. libro hoc Fragmentum producit Agellius lib. XI. cap. 15. *Populabundus agros, ad oppidum pervenit.* Ceterum Hiſtoria eo haud dubie pertinet, quod Lucullus, tametſi Cyzicum terra marique tam arcte obſideretur, ut anguſtiſſimus etiam pelagi meatus, qui oppidum a continenti dirimebat, regiis navibus teneretur, parvo tamen navigio ex Daſcylitide ſtagno in mare tranſlato, Cyzicenis de nocte auxilia ſubmiſerat: quorum ducem, Florus auctor eſt, utri incubantem per medias hoſtium ſtationes ad Cyzicum uſque nando ſe penetraſſe: atque hoc hujus Salluſtiani loci argumentum fuiſſe videtur. DOUZA.

NAM QUI] Nonio, *tamen,* eſt *tandem*, apud quem vox *alveos*, ex Aruſiano Meſſo inſerenda eſt. Aruſianus vero Meſſus ex Nonio ita corrigendus: *Afflictus illam rem. Salluſt. III. Hiſtoriarum: Afflicti alveos undarum vi, multato foede corpore, poſtremo tamen periere.* CARRIO.

AUT AFFLICTI ALVEOS UNDARUM VI MULTATO FOEDE CORPORE, POSTREMO TAMEN PERIERE.] Puto praepoſitionem deſiderari, atque emendandum: *Afflicti ad alveos undarum vi.* Quomodo & Plautus: *Affligam te ad terram colaphis.* Accipioque *Alveum*, pro carina, hoc eſt, extima navis alvo, ne quis aquae fundum, ſeu vadum interpretetur inſciens. DOUZA.

MULTATO FAEDE CORPORE] Tacit. I. *Magna pars mulo aut mulcato corpore.* CIACCON. Omnino legendum *mulcato.* De qua voce adeas Gronovium Patrem in notis ad Livium XXVIII. 31. Lipſium ad Taciti Annal. I. 32. Valerium I. 4, 5. Infra: *poſtremo tamen* pro *tandem*, ut Pſeudol. IV. 7. 86. Aſinar. I. 3. Huc ſpectat Hegeſippus III. 20. *Caeterum natare adorſos, convulſa navium fragmenta crebris quatiebant ictibus, lateribuſque illiſa, miſeros artus* foede mulctabant. Repone, vel contra codices, *mulcabant.* WASSE in *Add.*

NAM

Digitized by Google

Nam tertia tunc erat, & ſublima nebula coelum obſcurabat. *Nonius.*

Illum nautis forum. *Idem.*

Oratio Macri Licinii tribuni plebis ad plebem.

VII. Si, Quirites, parum exiſtumaretis, quid inter jus a majoribus relictum vobis, & hoc a Sulla paratum ſervitium intereſſet, multis mihi diſſerendum fuiſſet, docendumque, quas ob injurias, & quotiens a patribus armata plebes ſeceſſiſſet; utique vindices paraviſſet omnis juris ſui tribunos plebis. Nunc hortari modo reliquum eſt, & ire primum via, qua capeſſundam arbitror libertatem. Neque me praeterit, quantas opes nobilitatis ſolus, inpotens, inani ſpecie magiſtratus, pellere dominatione incipiam; quantoque tutius factio noxiorum agat, quam ſoli innocentes. Sed praeter ſpem bonam ex vobis, quae metum vicit, ſtatui certaminis advorſa,

NAM TERTIA] Nonius de mutata declinatione: *ſublima*, in quodam eſt: *nam tetra tunc erat.* in pleriſque manuſcriptis, vix *Thracia* an *Tertia* ſit ſcriptum dijudices. Junius legit, *Thraſcias*, ego *tertia*, ut ſera jam nocte tertiam vigiliam fuiſſe ſignificet. CARRIO. Forte *Thraſcias*, vel *Caecias*, ſaltem ſi de Sertorio accipiamus, qui Barbaros, in ſpeluncis ſemet abſtrudentes, vi pulveris ab illo vento ſublati, ad deditionem compellebat. Conſule Plutarchum in Sertorio pag. 577. WASSE in *Add.*

ILLUM] *Forum* generis maſculini obſervat Nonius. Ego vero de *navium foris* loqui eum non dubito. Atque ita vana erit haec Nonii, ut pleraeque aliae, obſervatio. In quibuſdam lib. I. in aliis haec aſſignantur tertio. CARRIO. Fors pertinet ad pugnam inter Lucullum & Iſidorum Mithridatis Praefectum, de qua ita Plutarchus in Lucullo pag. 499. Οἱ δ' ἐπάγειν ὁρμῶντες, καὶ τὰ πλοῖα πάντα ἀεὶ τῇ γῇ συνέλκοντες, ἀπὸ τῶν ΚΑΤΑΣΤΡΩΜΑΤΩΝ διεμάχοντο. WASSE in *Add.*

SI, QUIRITES] Oratio Marci Lepidi tribuni plebis ad plebem de tribunicia poteſtate recuperanda. CARRIO. Oratio Macri Tribuni plebis ad populum de Tribunicia poteſtate, quam Caſſio Varo & M. Lucullo Coſſ. habitam indicant illa verba: *Lucullus ſuperiore anno.* Vulgo inſcribitur M. Lepido, turpi mendo. Nam Lepidi cognomen habuit Aimilia gens patricia, cui non patebat aditus ad Tribunatum: at Macri cognominati Licinii plebeji, ut ex Hiſtoriis notiſſimum eſt. POPMA.

EXISTIMARETIS] Donatus Phorm. act. I. ſc. I. *exiſtimans*, inquit, *dixit Terentius pro aeſtimans*: & Salluſtius: *ſi Quirites parum exiſtimaretis.* Sic enim ibi legendum eſt, non *pacem.* CARRIO.

DISSERENDUM FUISSET] Libri, Vaticanus, Briconeti & Fabri *diſſerendum fuit.* CARRIO.

NEQUE ME PRAETERIT &c.] Hujuſmodi homines, qui ſoli & impotentes ad extinguendum incendium aquam adferunt, tyrannis plerunque irriſui ſunt. Quemadmodum Pontio Aquilae accidit, qui cum eſſet acerrimus Reipublicae propugnator, pro qua & poſtea bello Mutinenſi D. Bruti legatus vitam fudit, dominante Caeſare, ab eo contumelioſa voce compellatus legitur: *Repete ergo a me Aquila Rempublicam tribunus*, hoc eſt abroga mihi ſis imperium, pro poteſtate tua tribunitia. Ac ſane hujuſmodi facta (cum unus inermis potentiae reſiſtit) temeritatis potius, quam prudentiae nomine veniunt. Quomodo Tacitus acute de Thraſea Paeto, Neronis acta praefracte nimis improbante, lib. XIV. Annal. cap. 12. *Exiit tum ſenatu: ac ſibi cauſam periculi fecit: ceteris libertatis initium non praebuit.* RUPERT.

SOLI INNOCENTES] *Soli* hoc eſt *deſerti.* Huc procul dubio reſpexit Livius II. 3. *Leges, rem ſurdam, inexorabilem eſſe, ſalubriorem melioremque inopi quam potenti: nihil laxamenti nec veniae habere, ſi modum exceſſeris. Periculoſum eſſe, in tot humanis erroribus* ſola innocentia vivere. Sine factione nimirum. WASSE in *Add.*

CERTAMINIS ADVORSA] Livius XLII. 50: *Nec turpius quicquam eſſe, quam ſine certamine ceſſaſſe regno: nec praeclarius quicquam quam pro dignitate ac majeſtate omnem fortunam expertum eſſe.* Pro *incipiam*

I 3

vorſa, pro libertate potiora eſſe forti viro, quam omnino non certaſſe. Quamquam omnes alii creati pro jure veſtro vim cunctam, & imperia ſua gratia, aut ſpe, aut praemiis in vos convortere; meliuſque habent, mercede delinquere, quam gratis recte facere.

VIII. Itaque omnes conceſſere jam in paucorum dominationem, qui per militare nomen, aerarium, exercitus, regna, provincias occupavere, & arcem habent ex ſpoliis veſtris: cum interim more pecorum vos multitudo ſingulis habendos, fruendoſque praebetis, exſuti omnibus, quae majores reliquere: niſi quia voſmet ipſi per ſuffragia, uti praeſides olim, nunc dominos deſtinatis. Itaque conceſſere illuc omnes: & mox ſi veſtra receperitis, ad vos redibunt plerique. Raris enim animus eſt ad ea, quae placent, defendenda. Caeteri validiorum ſunt. An dubium habetis,

cipiam Ball. *incipiat*, & *certamina*, male. Infra Ball. legit, *ad quae placent defendenda*, omiſſa voce *ea*. Wasse in *Add.*

Pro libertate] Ex Demoſthene. Sed locus non occurrit. Wasse.

Omnino non] A libro Briconeti non tantum abeſt, ſed etiam deeſt vox illa abnutiva. Carrio.

Praemiis] Inepte pleraeque editiones, *praeviis*; quod jam olim arbitrario jure conſtituimus; pro quo nunc omnes libri dicunt. Carrio.

Per militare nomen] Id eſt, *quia dicuntur Imperatores.* Criſpinus, atque ita fere Badius in ſuis ad hunc locum Com. Supra dixerat Auctor, *vim cunctam, & imperia ſua in vos convertere.* Potes etiam intelligere *homines militares*; eos nimirum quos Livius militare genus vocat XXIV. 32. *ad militare genus omne, partemque magnam plebis inviſum eſſe nomen Romanum.* Cicero vero IV. Fam. Ep. VII. *genus exercitus.* Habes apud Tacitum Agr. XL. *militare nomen*, ſed alio ſenſu. *Caeterum ut* militare nomen, *grave inter otioſos, aliis virtutibus temperaret, tranquillitatem atque otium penitus auxit.* Wasse in *Add.*

More pecorum] Sic De repub. ordinanda: *Vulgi more magis quam judicio.* Supra: *vice pecorum.* Ciacc.

Nisi quia nosmetipsi per suffragia] Lege *voſmetipſi.* Riv. Libri illi, *vobiſmet ipſis*: recte; ſequitur enim *dominos deſtinatis.* Ciacc. Verba ſunt ex oratione Marci Lepidi ad plebem. vett. autem codd. habent: *Vobiſmetipſis.* quae lectio placet, nam ſequitur, *dominos deſtinatis.* Paulo poſt, ubi eſt; *ſi veſtra receperitis, ad vos redibunt, &c.* illud *redibunt*, non eſt in vett. codd. nam ad verbum *conceſſere*, quod praecedit, refertur oratio. Item: *ceteri validiorum*, habent vett. codd. non *cetera*, & *Num efficere quid vobis, &c.* non, *ne efficere &c.* Deinde habetur in vett. codd. *Incaſſum agebantur, &c.* non, *agerentur*, quae lectio magis placet; nam ſequitur, *facturi erant.* Ursin.

Vosmetipsi] vulgo *noſmet*, contra vett. libros, & praeter Lepidi ſententiam. Ciacc.

Ad vos redibunt] Vox, *redibunt*, non eſt in illis libris: intelligitur enim, *concedent.* Ciacc.

Rarus enim animus est ad ea quae placent defendenda] Legendum, *Raris*, pro paucis. hoc eſt, quoto cuique animus eſt! &c. Riv. Emenda ex tribus illis ſuperioribus libris, *raris enim.* Carrio. Sic eſt in libris antiquis, & poſtulat ſententia: *paucis*, inquit, *eſt animus ad ea quae placent facienda: plerique omnes ſunt in poteſtate nobiliorum & dominantium.* Similiter Cic. ad Attic. *Non videmur eſſe victoris.* Popma.

Cetera validiorum sunt] Illi libri, *ceteri.* Ciaccon. Omnes libri, *ceteri validorum.* Carrio.

An dubium habetisne] Ball. *num*, pro *ne.* Locum hunc ex ſubdifficili obſcuriſſimum interpretatione ſua perplexabili reddidit Criſpinus, ejuſque tenebras conduplicavit. Hoc vult Macer: *An veremini ne, vobis uno animo (ad libertatem) graſſantibus, efficere quid poſſit? quos vel languidos (dumtaxat antea,) ſocordeſque pertimuere Sullaturientes? Niſi forte (non timuiſſe dicetis quod) C. Cotta (ſi diis placet) aliter quam timore (quem Dominis veſtris injecit) jura Tr. Pl. illorum manibus extorſit. Et (jane) vel, Etenim, quamquam Sicinius auctor audendi princeps, muſſantibus vobis erat circumventus, tamen (vobis hac aliiſque cladibus perculſis & obnoxiis) prius illi (ut ut victores) invidiam facti metuere quam vos vindicando cauſſam timendi*

betis, ne obſicere quid vobis uno animo pergentibus poſſit, quos languidos ſocordeſque pertimuere? Niſi forte C. Cotta, ex factione media conſul, aliter quam metu jura quaedam tribunis plebis reſtituit, & quamquam L. Sicinius primus de poteſtate tribunitia loqui auſus, muſſantibus vobis circumventus erat: tamen prius illi invidiam metuere, quam vos injuriae pertaeſum eſt. Quod ego nequeo ſatis mirari, Quirites. Nam ſpem fruſtra fuiſſe intellexiſtis. Sulla mortuo, qui ſceleſtum inpoſuerat ſervitium, finem mali credebatis. Ortus eſt longe ſaevior Catulus.

IX. Tumultus interceſſit Bruto & AEmilio Mamerco Coſſ. dein C. Curio ad exitum uſque inſontis tribuni dominatus eſt. Lucullus ſuperiore anno quantis animis ierit in L. Quinctium, vidiſtis: quantae denique nunc mihi turbae concitantur! quae profecto incaſſum agerentur, ſi, prius quam vos ſerviundi finem, illi dominationis facturi erant: praeſertim cum his civilibus armis dicta alia, ſed certatum utrimque de dominatione in vobis ſit. Itaque cetera ex licentia, aut odio, aut avaritia in tempus arſere. Permanſit una res modo, quae utrimque quaeſita eſt:

&

timendi praebuiſtis. Et pro *etenim* apud *Terentium* Eunucho. *Non temere eſt, & properans venit.* Apud Virg. *Audieras, & fama fuit.* WASSE in *Add.*

NE OFFICERE] rectius veteres libri: *num efficere.* CARRIO.

COTTA] Legem tulit, ut Trib. P. liceret poſtea alios magiſtratus capere, quod Sulla iis ademerat; vid. Cic. & Aſconium in Cornelianam. WASSE.

L. SICINIUS] Quidam in ſuo libro imprimi voluere *L. Sincius*, alii *L. Concius*. Pedianus III. *Sicinium* nominat. quo modo & in antiquo Fulvii libro ſcriptum poſtea animadverti. ALD. Sunt haec ex eadem oratione; ad quae faciunt illa Aſconii in Divinationem. *Primus*, inquit *Sicinius Tribunus plebis, nec multo poſt L. Quinctius, & poſtremo Palikanus perſeverunt, ut Tribunicium poteſtatem populo darent Conſules Cn. Pompejus Magnus, & M. Licinius Craſſus.* URSIN. Varie hoc nomen eſt corruptum, alii *L. Cinium*, alii *Concium*, alii *Sincium* appellarunt. *Sicinium* praeter vet. cod. Dionyſius, & Paedianus nominant. neque vero Sicinii in rep. R. ignobiles fuere. vidi enim praeter cetera numiſma in cujus fronte hae erant notae: Q. SICINIUS III. VIR: in tergo hae: C. COPONIUS P. R. S. C. quamquam Cinciam legem de donis & muneribus, neve quis ob cauſam orandam, pecuniam accipiat, J. C. noverunt. ſed nihil ad rem. CARRIO.

TRIBUNUS] ita Fabri & Briconeti, at Vaticanus, *tribunicia.* CARRIO.

QUAM VOS INJURIAE PERTAESUM EST] Haec ex III. Hiſt. recitat Fronto in verbo, *Taedet.* ALD. Meſſus in voce, *taedet*, haec ex III. lib. Hiſtor. Salluſtii affert. CARRIO.

CATULUS] Qui collega Lepidi in conſulatu ipſum Italia expulit: quod acta Sullae reſcindere tentaret. BAD.

AEMILIO] deeſt libro Vaticano.

DEIN C. CURIO AD EXITIUM USQUE INSONTIS TRIBUNI DOMINATUS EST] Venetum *ad exitum uſque.* ſed prior lectio mihi arridet magis. RIV.

L. QUINCTIUM, VIDISTIS] L. Quinctium, probo; atque eumpſe illum intelligo, quem (uti refert Plutarchus) Acta Sullae in concionibus aſſidue exagitantem, & turbare molientem civitatis otium, hinc privatim mulcendo, hinc publice monendo, ab incoepto deduxit Lucullus. quod hic tangit Marcus. DOUZA. Inde apparet, Orationem hanc habitam eſſe Lucullo & Varo Coſſ. decennio ante Catilinae conjurationem. CRISP.

INCASSUM AGERENTUR] Vett. libri *incaſſum agebantur.* Recte. CIACC. Vaticanus, quem in his Hiſtoriarum libris inſignite bonum fuiſſe comperior, *incaſſum agebantur.* CARRIO. Sic Carrio etiam ex Vaticano in his libris inſignite optimo. WASSE.

IN TEMPUS ARSERE] Haec quoque ex eadem ſunt oratione. Videtur autem ad hanc loquendi formam reſpexiſſe Tacitus, cum dixit lib. I. *ſenſit miles in tempus conficta*, & lib. IV. *Quod omnium malorum ſuffragium in tempus erat.* & lib. XIV. *&*

ſcena

& erepta in poſterum vis tribunicia, telum a majoribus libertati paratum. Quod ego vos moneo, quaeſoque, ut animadvortatis: neu nomina rerum ad ignaviam mutantes, otium pro ſervitio adpelletis, quo jam ipſo frui, ſi vera & honeſta flagitium ſuperaverit, non eſt conditio: fuiſſet, ſi omnino quieſſetis. Nunc animum advortite: &, niſi viceritis, quoniam omnis injuria gravitate tutior eſt, artius habebunt. Quid cenſes igitur? aliquis veſtrum ſubjecerit. Primum omnium, omittundum morem hunc quem agitis, inpigrae linguae, animi ignavi, non ultra concionis

cionis

ſcena in tempus ſtructa. CIACCON. & URSIN.

TELUM A MAJORIBUS LIBERTATI PARATUM] Livius III. 69. *Juventus quoque quae inter tales metus detrectationem militiae*, telum acerrimum *adverſus Patres habere ſolita erat, bellum & arma ſpectabat.* V. 9. *ſi tribunicia vis tribunicio auxilio repelli nequeat*, aliud telum *Patres inventuros.* IX. 37. *Praeterea* telum *aliud occultum ſcituros in tempore: interea taceri opus eſſe. Nec hoc ſapientis dici velim, quod ferae quoque* telum *eſt, timeri.* Seneca de Ira II. 11. 34. *atqui tale ira* telum *eſt, vix retrahitur.* Sueton Calig. LIII. *peroraturus, ſtricturum ſe lucubrationis ſuae* telum *minabatur.* Vitruvius I. 1. *faciliter contra eas diſciplinas diſputare poſſunt, quod pluribus* telis diſciplinarum *ſunt armati.* Tacitus de Orat. XII. *lucroſae hujus & ſanguinantis eloquentiae uſus, recens, & malis moribus natus, atque ut tu dicebas, Aper,* in locum teli *repertus.* Vegetius III. 3. *In omni expeditione unum eſt & maximum* conſilium, *ut tibi ſufficiat victus.* Lib. impreſſ. vetuſtiſſ. Stewichii MSS. Hittorpii, II. Palatin. III. Scriverii: *telum*, recte. At e noſtris Petrenſ. Jeſ. Edit. princeps, *conſilium* WASSE in *Add.*

NOMINA] Ridicule vulgo, *omnia.* CARRIO.

SI VERA] Scriptura quae in aliis eſt edd. totam hanc pervertit ſententiam. ſic enim ibi legitur: *Si vera & honeſta flagitium ſuperaverint*: cum contra dicere voluerum; *cum item flagitium honeſtatem & aequitatem ſuperaverit, illo ipſo frui non placere. Placere,* emendatio mea ante annos duodeviginti facta, veterum librorum juvatur ſuffragio. CARRIO.

ANIMUM ADVERTITE] Fabri & Bric. *animum advertere.* CARRIO.

INJURIA GRAVITATE TUTIOR] Inferenti nimirum. Recte ergo Noſter, Jug. XXXV. *Caedem in vos feciſſe pro munimento habent, ita quam quiſque peſſume fecit, tam maxume tutus eſt.* Apulejus Met. III. p. 46. *Sic ſalvi recedemus, ſi ſalvum in domo neminem reliquerimus.* Hegeſip. II. 3. *quia plerumque aſperitas quo gravior, eo* tutior. Quo in loco de Tiberio haec habet: *Nullum tamen efficacius virum operis in necem ejus excitaverunt* recentis, *ut arbitror, Rom. Imperii reverentia.* Fruſtra tentant *retenta, retenti.* Recentis, quia Tiberius a Julio Imp. conditore tertius. Balliol. *flagitium ſuperaverint.* Infra & pro *uti*, & *cupiatis* pro *capiatis.* WASSE in *Add.*

QUID CENSES IGITUR? ALIQUIS VESTRUM SUBJECERIT] Tres poſtremas dictiones, quaſi a gloſſa, & Salluſtiana brevitate indignas, loco movere auſi ſunt quidam, quo largiter ſane mihi peccaſſe videntur. argumento eſt exemplum illud quo in conſimili fere argumento in Jugurtha Memmius, & ipſe Trib. pl. ad populum ſupra eſt uſus: *Dicet aliquis, Quid igitur cenſes? vindicandum in eos qui hoſti prodidere Remp.* Ita enim locum eum interpungendum tranſpoſita interrogatione hujus ipſius exempli auctoritate confirmo. DOUZA.

OMITTENDUM MOREM HUNC QUEM AGITIS] Fronto, adducens hunc locum, legit, *amittendum*, ſi codex non fallit. CIACC. Aruſianus De elocutionum exemplis: *Ago illam rem. Salluſtius lib. III. Hiſt. omittendum morem hunc quem agitis.* quamquam ibi legitur; *amittendum.* quod paene Salluſtio ſuum eſſe aſſeveraverim. CARRIO.

IMPIGRAE LINGUAE, ANIMI IGNAVI, NON ULTRA CONCIONIS LOCUM MEMORES LIBERTATIS] Videtur imitatus Homeri verſum:

Ὦ πέπονες, κάκ' ἐλέγχε', Ἀχαιΐδες οὐκέτ' Ἀχαιοί.

URSIN. Poſtrema hujus ſententiae clauſulae ſeptuoſa ſane, & perplexabilis, quam partim Plautinis, partim Salluſtianis verbis ſic explicare poſſe videor aliquatenus: Inertes opera, lingua factioſi, cujus acumine gladiorum etiam aciem praeſtinguitis domi, verbis tenus modo arma tractantes; neque ultra concionis locum, hoc eſt, neque longius, quam dum hanc Fori partem frequentes inſiſtitis, dumque haec Roſtra, unde me concionantem audire poteſtis, in re praeſenti intuemini, dictis noſtris aures veſtras calefacientibus, fortes ac memores libertatis paternae: ceterum animos &

ver-

cionis locum memores libertatis. Dein ne vos ad virilia illa vocem, quo tribunis plebei mandando patricium magiſtratum, libera ab auctoribus

verba iſta magnifica ſtatim dimiſſuri, ſimul atque hinc domum quiſque ſuam diverſi ac ſocordes abieritis. Douza.

Inpigrae linguae] ut *ſtrenui ventres.* Supra dixerat: *Fuiſſet (conditio) ſi omnino quieſſetis.* Infra: *non ultra concionis locum memores.* Ita fere Demoſthenes in Philip. IV. pag. 53. Οὐδὲν ἔστιν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν πάντων δυσκολώτατον εἰς τὸ παρὸν, ἢ ὅτι ταῖς γνώμαις ὑμεῖς ἀφεστήκατε τῶν πραγμάτων, καὶ τοσοῦτον χρόνον σπουδάζετε, ὅσον ἂν κάθησθε ἀκούοντες, ἢ προσαγγελθῇ τι νεώτερον. Εἶτ' ἀπελθὼν ἕκαστος ὑμῶν οὐδὲν φροντίζει περὶ αὐτῶν, ἀλλ' οὐδὲ μέμνηται. Paulo ſupra: *quid cenſes igitur* &c. ita Demoſthenes Olynth. I. & alibi: Τί οὖν ἄν τις εἴποι; Wasse in *Add.*

Quo tribunos plebei modo patricium magistratum] Mendoſus locus. quod ſi legas, *Quum tribunos plebei mandando patricium magiſtratum*, mendum tolletur mutatione parva, & ſententia patefiet. Ald. Manut. Scripti illi libri *quum tribunos plebis.* Ex quo effectum eſſe puto, *quo modo trib. pleb.* aut, *quo trib. pleb. modo.* Liber perantiquus Fulvii Urſinii habet, *quos.* Legendum exiſtimo: *Queis tribunos plebei patricium magiſtratum, libera ab auctoribus patribus ſuffragia majores veſtri paraverunt.* Quaſi dicat: Deinde etiam ſi vos non horter, ut illa virilia facinora majorum veſtrorum imitemini, quibus per ſeceſſionem armati, & tribunos plebis ad conſervationem juris, & libertatis ſuae, & patricium magiſtratum; hoc eſt, conſulatum & cenſuram ad aequalitatem honoris, ſibi paraverunt: & ut poſtquam patres omnia quae populus in comitiis ageret, approbaſſent, & eorum auctores fierent: tamen ipſi poſthaec libera haberent ſuffragia, & cuicunque vellent magiſtratum mandare poſſent. etſi ad haec virilia, inquit, vos non hortor: tamen quamvis poteſtas in vobis ſit, Jovem potius conſultorem exſpectatis, quam vobiſmet ipſis ipſi conſulitis. Hic eſt verus ſenſus hujus loci: nunc per partes eum exponam: Tribunos plebis populum armatum per ſeceſſionem ſibi paraſſe auctor eſt Livius lib. II. *Agi deinde* (inquit) *de concordia coeptum, conceſſumque in conditiones, ut plebei ſui magiſtratus eſſent ſacroſancti, quibus auxilii latio eſſet adverſus conſules, neve cui patrum eum magiſtratum capere ſibi liceret: ita tribuni plebei creati duo, &c.* Et iterum lib. III. Idem ait Paedianus in Corn. de patricio magiſtratu. idem Livius lib. VIII. *Dictatura popularis, & orationibus in Patres crimînoſis fuit: & quod tres leges ſecundiſſimas plebi, adverſas nobilitati tulit: unam ut plebiſcita omnes Quirites tenerent: alteram, ut legum quae comitiis centuriatis ferrentur ante initum ſuffragium Patres auctores fierent: tertiam ut alter utique ex plebe, cum eo ventum ſit, ut utrumque plebejum fieri liceret, cenſor crearetur.* De liberis ſuffragiis poſt auctores Patres, & hoc loco, & alio lib. I. *Decreverunt, ut cum populus regem juſſiſſet, id ſic ratum eſſet, ſi Patres auctores fierent. hodieque in legibus magiſtratibuſque rogandis uſurpatur idem jus vi ademtum; priuſquam populus ſuffragium ineat, in incertum comitiorum eventum Patres auctores fiant.* & Cicero pro Plancio id innuit: *Nam ſi ita eſſet, quod Patres apud majores noſtros tenere non potuerunt, ut reprehenſores eſſent comitiorum.* Aut ſi placet retinere vocem *modo*, ſcribe *queis trib. pl. modo patricium magiſtratum, & libera ab auctoribus Patribus ſuffr.* Sic enim ſaepe loquitur Salluſtius. Ciaccon. Locus eſt ex mendoſa ſcriptura non nihil obſcurus. Nam Lepidiana ſententia eſt, non opus ſibi eſſe hortari plebem ad virilia illa, quibus majores ejus Tribunatum pleb. & Patricium magiſtratum, hoc eſt, conſulatum ipſum, nec non libera ſuffragia paraverunt. Sed, ut nunc in codicibus habetur, talis ſenſus elici vix poteſt. Itaque videndum an legi poſſit: *Queis Tribunos pl. modo, modo patricium magiſtratum, &c.* nam in vet. cod. apud me legitur *quos Trib. pleb. modo, &c.* ut illud *quos*, ex *queis* factum fortaſſe ſit. Porro plebem Tribunatum plebis per ſeceſſionem ſibi paraſſe, tradit Livius libro II. cum ait: *Agi deinde de concordia coeptum, conceſſumque in conditiones, ut plebei ſui magiſtratus eſſent ſacroſancti, quibus auxilii latio eſſet adverſus Conſules, neve cui Patrum eum magiſtratum capere ſibi liceret. Ita Tribuni plebei creati duo, &c.* Itidem patricium magiſtratum, hoc eſt, Conſulatum, & libera ſuffragia ſibi plebem paraſſe, idem Livius auctor eſt libro VIII. 13. cum ait: *Tres leges ſecundiſſimas plebei, adverſas nobilitati tulit. Unam, ut plebiſcita omnes Quirites tenerent; alteram, ut legum, quae comitiis centuriatis ferrentur, ante initum ſuffragium patres auctores fierent; tertiam, ut alter utique ex plebe, cum eo ventum ſit, ut utrumque plebejum fieri liceret, Conſul crearetur, &c.* Sed de liberis ſuffragiis poſt auctores patres Livius libro I. ſic ſcribit: *Decreverunt, ut cum populus legem juſſiſſet, id ſic ratum eſſet, ſi patres auctores fierent; hodieque in legibus magiſtratibuſque rogandis uſurpatur idem jus vi ademtum, priuſquam populus ſuffragium ineat, ut in incertum comitio-*

bus patriciis ſuffragia majores veſtri paravere: quamvis, Quirites, in vobis ſit, uti, quae juſſa nunc pro aliis toleratis, pro vobis agere, aut non agere certe poſſitis. Jovem aut alium quem Deum conſultorem exſpectatis? magna illa conſulum imperia & Patrum decreta, vos exſequendo rata efficitis, Quirites: ultroque licentiam in vos auctum, atque adjutum properatis.

X. Neque ego vos ultum injurias hortor; magis uti requiem cupiatis; neque diſcordias, ut illi criminantur, ſed earum ſinem volens, jure gentium res repeto: &, ſi pertinaciter retinebunt, non arma, neque ſeceſſionem, tantummodo, ne amplius ſanguinem veſtrum praebeatis, cenſeo. Gerant, habeantque ſuo modo imperia; quaerant triumphos: Mithridatem, Sertorium & reliquias exſulum perſequantur cum imaginibus ſuis.

rum eventum patres auctores fierent. Et Cicero pro Cn. Plancio: *Nam ſi ita*, inquit, *eſſet quod Patres apud majores noſtros tenere non potuerunt, ut reprehenſores eſſent Comitiorum*, &c. Illud autem, *modo*, quod nos addidimus, in vet. cod. non eſt, ſed omiſſum videtur a librariis, ob alterum, *modo*, quod praecedit. Sic autem locutus eſt Salluſtius tum in bello Jugurthae, tum in Epiſt. I. De rep. ordinanda, cum dixit: *Fertur accenſus in ſocios modo, modo in cives*, &c. URSIN. Hiulcus & plane mendoſus locus, cum ita legatur vulgo: *quo tribunos plebei modo patricium magiſtratum.* quod nullam, uti opinor, commodam poteſt elicere ſententiam. Vaticanus: *quo tribunos plebei modo patricium magiſtratum.* Fabri & Bricon: *quo tribuni* plebei *modo patricium magiſtratum.* Eam autem quam expreſſi, parum abeſt, quin veram & certam ſcripturam eſſe exiſtimem. CARRIO. Vulgo legitur, *Quo Tribunos plebei modo patricium magiſtratum.* Vatican. *quo T. pl. m. p. magiſtratuum.* Fabri & Briconeti: *Quo tribuni plebei m. p. magiſtratuum*, quam lectionem fere probat Carrio. Scribendum: *Ne vos ad virilia illa vocem, quo tribunos plebei modo, patricium magiſtratum, libera ab auctoribus patriciis ſuffragia majores veſtri paravere.* Vid. lib. I. Obſerv. cap. 25. Gronovii. WASSE in *Add.*

QUIRITES] Locum partim ex Vaticano, partim ex aliis duobus, ita conſtituendum judico: *cum vis omnis, Quirites, in vobis ſit, &, quae juſſa unde pro aliis toleratis, pro vobis agere, aut non agere certe poſſitis.* prius illud, *cum vis omnis*, a Vaticano eſt. poſterius & pro *ut*, etiam ab aliis duobus. CARRIO.

QUAMVIS QUIRITES IN VOBIS SIT] Scripti libri *quamvis omnis.* Latinus Latinius Viterbienſis: *Quum vis omnis*, rectiſſime. Sed totum locum ſic legendum cenſeo: *Deinde ne vos ad virilia illa vocem, queis tribunos plebis m. m. p. m. l. a. a. p. ſ. majores veſtri peperere, quum vis omnis, Quirites, in nobis ſit, ut quae juſſa nunc pro aliis toleratis, p. v. a. a. n. a. certe poſſitis, Jovem aut a. q. d. c. exſpectatis?* CIACCON. Verba ſunt ex eadem oratione, quae ita in vet. cod. meo leguntur: *Quamvis omnis Quirites in vobis ſit.* Unde apparet perſpicue legendum eſſe: *Quom vis omnis, Quirites, in vobis ſit.* Paullo poſt pro eo quod vulgo habetur, *abſit periculum & labos*, videtur legendum; *Ab iis abſit periculum & labos, quibus nulla pars fructus*, &c. Ex iis vero quae ſequuntur: *Repentina iſta frumentaria lege*, &c. intelligi poteſt, latam fuiſſe legem factione patrum, ut quini modii tritici ſingulis menſibus viritim dividerentur. URSIN. Ex Vatic. & aliis duobus, ita conſtituendum: *Cum vis omnis, Q. i. v. ſ. & quae juſſa nunc p. a. t.* &c. prius illud, *cum vis omnis*, a Vaticano eſt. Poſterius & pro *ut* etiam ab aliis duobus. WASSE.

NEQUE EGO VOS ULTUM INJURIAS HORTOR] Et haec recitat Fronto, eodem Hiſt. libro, in verbo, *Hortor*: omiſſo verbo, *Ego.* ALD. MAN. Idem Meſſus ex hoc ipſo Hiſtoriarum haec recitat libro; ſed apud eum vox *una*, quae in vulgato deſideratur, ex meo reponenda eſt. CARRIO.

CAPIATIS] Omnes libri *cupiatis.* CARRIO.

CENSEO] Recte tres libri vett. *cenſebo.* CARRIO.

GERANT, HABEANTQUE SUO MODO IMPERIA] *Suo modo*, antique, id eſt ſuo arbitratu, atque (ut ipſus fere loqui conſuevit) ex ſua lubidine. Sic ſaepe hoc verbum acceptum in Plauto: ut vel ibi, & quidem bis una Perſae ſcena: *Meo modo*

iſtuc

Digitized by Google

ſuis. Abſit periculum & labos, quibus nulla pars fructus eſt; niſi forte repentina iſta frumentaria lege munia veſtra penſantur. Qua tamen

iſtuc potius fiet, quam tuo. &, *At meo ſi liceat modo, Sapienter potius facias, quam ſtulte.* Hoc eo monere viſum eſt, ne quis *modo* illud, pro more & conſuetudine perperam & ſuo modo interpretandum exiſtimet. DOUZA.

ABSIT PERICULUM ET LABOS] Credo ſcripſiſſe Salluſt. *Ab iis abſit periculum & labos, quibus nulla pars fructus eſt.* CIACC. Ita Codd. & Balliol. *Ciacconius* ex conjectura inſicete, ineleganterque: *abſit ab iis p.* Sed Auctor ſe tuetur Catil. VI. *delecti* quibus *corpus annis infirmum.* Et XVII. infra, *juventus &c. favebat.* Quibus *in otio vivere copia erat.* XXXVIII. *Semper in civitate* quibus *opes nullae ſunt, bonis invident,* & Jug. III. Denique l. 15. Quibus *illa placent in armis ſunt.* De Luculli militibus Plutarch. pag. 515. Οἱ δ' ἀπηλείβοντο τὰς δεξιώσεις, καὶ κενὰ ἀποστρέφοντες βαλάντια, καὶ μόνον μάχεσθαι τοῖς πολεμίοις ἐκέλευον ἀφ' ὧν μόνος ἐπίσταται πλουτεῖν. WASSE in *Add.*

REPENTINA ISTA FRUMENTARIA LEGE] Apparet latam fuiſſe legem factione Patrum, ut quini modii tritici ſingulis menſibus viritim dividerentur. CIACC. Locus corruptus, & abſque erudito illo acumine doctiſſimi & humaniſſimi Cl. Puteani, fuiſſet plane depoſitus. Itaque primum librorum variantes ſcripturas indicabo; dein ipſius Puteani emendationem adponam. Liber Vaticanus: *frumentaria lege munia veſtra penſantur: qua tamen quivis modis libertatem omnium aeſtimavere: qui profecto non amplius poſſunt alimentis carceris. namque utilis exiguitate mors prohibetur, ſeneſcunt vires: ſic neque abſolvi cura familiari tam parva res, & ignavus quiſque tenuiſſimas perfruſtratur.* In Bricon. & Fabri: *quinis modiis,* ſcriptum eſt: uti etiam illud, *qui profecto.* Deinde ab iiſdem illis abſunt duae voces; *ut & poſſit.* Poſtremo in iiſdem eſt, *& ignavi qui uſque ten. perfruſtrantur.* hinc divina illa Puteani correctio exiſtit; *Niſi forte repentina iſta frumentaria lege munia veſtra penſantur: qua tamen quinis modiis libertatem omnium aeſtimavere; qui profecto, non amplius poſſunt alimentis carceris. namque ut illis exiguitate mors prohibetur, ſeneſcunt vires; ſic neque abſolvit cura familiari tam parva res, & ignavus quiſque tenuiſſima ſpe fruſtratur.* ſententia plana, & emendatio divina: de qua illud habeo dicere, *conveniant omnes augures, haruſpices.* nemo verius, nemo certius divinaverit. comparat enim legem frumentariam, qua quinque modii plebi dabantur (de quo nihil alibi legere memini) cum alimentis captivorum, ut, inquit, captivis ea alimenta dantur, quibus mors quidem prohibeatur, vires autem non tantum non confirmentur, verum etiam ſeneſcant, & atterantur: ſic frumentaria iſta lex plebem cura familiari non liberat; ſed eſt, ut ignavus quiſque tenuiſſima ſpe fruſtretur. CARRIO. Carrionis editio haec ſic exhibet, *Cum tamen qui his modis & hi profecto,* dein, *alimentis carere namque utiles exig.* & *ſic ut neque abſolvi c. f. t. p. r. poſſit.* WASSE. Leviter immutat illa Demoſthenis Olynth. III. pag 14. Ἴσως ἂν ἴσως, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τέλειόν τι καὶ μέγα κτήσαισθε ἀγαθόν· καὶ τῶν τοιούτων λημμάτων ἀπαλλαγείητε, ἃ τοῖς ἀσθενοῦσι, παρὰ τῶν ἰατρῶν σιτίοις διδομένοις ἔοικε· καὶ γὰρ οὔτε ἰσχὺν ἐκεῖνα ἐντίθησιν, οὔτ' ἀποθνήσκειν ἐᾷ. Alexis: Πυθαγορισμοὶ καὶ λόγοι Λεπτοὶ διεσμιλευμέναι τε φροντίδες Τρέφουσ' ἐκείνους. τὰ δὲ καθ' ἡμέραν τάδε, Ἄρτος καθαρὸς εἷς ἑκατέρῳ, ποτήριον Ὕδατος, τοσαῦτα ταῦτα, δεσμωτηρίου λέγεις δίαιταν, &c. εἰ δ' ἡμέρας δεκάτης πέμπτης ἀλφίτων κοτύλην μίαν. Carceri incluſis Commentarienſis duas treſve diurnas libellas alimenti nomine dabat, ex annona qua pauperes alebantur L. Jud. IX. C. de Epiſc. *audient.* Tantulam cibi copiam Aſinio Gallo Tiberii juſſu praebitam narrat Dio. Erat enim τοιαύτη καὶ τοσαύτη (τροφὴ,) ὥστε μήτε τινὰ ἡδονὴν καὶ ῥώμην αὐτῷ παρέχειν, μήτε ἀποθνήσκειν αὐτὸν ἐᾶν. Ubi Demoſthenis verbis utitur. Confer *Senecam* Epiſt. pag. 68. Edit. Gronov. Ball. *Carcere,* &, *abſolvi cura fam. tam parva re poſſit,* & *ignavi.* Infra: omittit *tamen.* WASSE. in *Add.*

MUNIA VESTRA PENSANTUR, &c.] Totus hic locus valde perturbatus, neque tamen ex antiquo libro, qui valde a vulgatis omnibus diſſentit, elicere quidquam potui, quod ſententiam illuſtraret. fortaſſe in hoc felicior erit aliorum induſtria. ego, ut in antiquo lib. ſcriptum vidi, ita teſtatum relinquam, eſt autem in eo ſic: *In unia veſtra penſantur: quo tamen quin is modis libertatem omnium aeſtimavere, qui profecto non amplius poſſunt alimentis carceris. neque utiles exiguitate mors prohibetur. ſeneſcunt vires, ſic ut, neque abſolvi cura familiari tam parva res. & ignavi quiſque tenuiſſimas perfruſtratur: quae tamen, quamvis ampla, quoniam ſervitii pretium oſtentaretur, &c.* A MANUT.

CUM TAMEN QUI HIS MODIS LIBERTATEM OMNIUM AESTIMAVERE] Liber ſcriptus: *Qua tamen quin is modis.* Latinus Latinius, *quinis modiis,* cui aſſentior. CIACC. Sic (*quinis modiis*) legendum eſſe, jam olim docuit eruditiſſimus Lipſius

men quinis modiis libertatem omnium aeſtumavere, qui profecto non amplius poſſunt alimentis carceris. Namque ut illis exiguitate mors.

libro primo Electorum cap. 8. Coler. Lipſ. I. Elect. 8. legit: *Cum tamen quinis modiis*: egregie & magno momento ad hiſtoriam. Lex illa frumentaria, ab optimatibus lata, placandae plebi, poſt obitum Sullae, menſtruum definiebat in capita, non plus quinque modios. id calumniatur Tribunus, & ait: exiguum eum modum eſſe fere comparandum cum alimentis carceris, quorum tenuitas, ut mortem prohibet, ita vires non auget. Reliquam ſcripturam ſic concipit idem *Lipſius: qua tamen quinis modiis omnium libertatem aeſtimavere, qui profecto non amplius proſint alimentis carceris, namque ut illis exiguitate mors prohibetur, ſeneſcunt vires, &c.* Rupert.

Quinis] At Donat. in Phorm. *quaternos*, & Cato de R. R. cap. 56. Wasse.

Hi profecto non amplius possunt alimentis carere] Liber ſcriptus, *qui profecto n. a. poſſunt alimentis carceris*. Forte *qui profecto non amplius poſcunt alimentis carceris*. nam, *poſcere*, pro, promittere, Terent. dixit in Heautontimor. I. & Plautus. Et *amplius alimentis*, pro, *amplius quam alimenta*, ſignificat ut ſupra *neque amplius una die aut una nocte*. & Tacitus *amplius unciario faenore*. Alimenta autem carcerum & ſervorum, quini modii erant ſingulis diebus, quae *dimenſum* dicebant. Seneca lib. Epiſt. II. Epiſt. 81. *Ille qui in ſcena laxius incedit, & haec reſupinus dicit: Impero Argis, regna mi liquit Pelops, qua Ponto ab Helles atque ab Ionio mari, urgetur Iſthmos: Servus quinque modios accipit.* Ciacc. Aliter haec verba, & quidem ex eadem Lepidi oratione, habentur in vet. cod. in quo ita eſt: *Qui profecto non amplius poſſunt alimentis carceris, &c.* Ut illud, *non amplius alimentis carceris*, poſitum videatur pro eo quod eſt, *non amplius quam alimenta*. Sic enim Tacitus, *amplius unciario foenore* dixit, & Salluſtius ipſe ſupra: *amplius una die aut nocte. Poſſunt* vero, pro *promittunt*, tum Plautus pluribus locis, tum Terentius uſurpavit in Heautontimor. Alimenta autem carcerum, & ſervorum *quini modii* (ita enim habet vetus etiam codex meus) idem eſt, dabanturque ſingulis menſibus, & dicebatur *dimenſum*. Seneca Epiſt. CCXI. *Servus eſt, quinque modios accipit.* & Epiſt. XVIII. *Liberaliora ſunt alimenta carceris. ſepoſitos ad capitale ſupplicium non tam anguſte qui occiſurus eſt paſcit, &c.* Salluſtius in oratione Lepidi: *Populus Romanus, paullo ante gentium moderator, &c. neque ſervilia quidem alimenta reliqua habet, &c.* quibus verbis *quinos hos modios* intellexit. Ursin. Puteani & Ciacconii emendatio veriſſima: *qui profecto non amplius poſſunt alimentis carceris.* Coler. De alimentis carceris vid. etiam legem XII. Tab. apud Gellium lib. XXI. cap. I. confer Demoſth. Olynth. III. qui haec de diaeta medicorum: Thucydidem lib. VII. ad finem: Seneca Ep. LXXX. Symmach. Praef. lib. I. Ep. 23. ad Auſon. *Parvis nutrimentis quanquam a morte defendimur, nihil tamen ad robuſtam valetudinem promovemur.* Lipſius legendum putat *proſint*. Elect. I. 8. Wasse.

Namque utilis exiguitate mori prohibetur] Vetus liber, *namque uti illis*: quemadmodum, inquit, alimenta, quae in carcere praebentur, quod exigua ſunt, prohibent mortem, ſed ſenium accelerant. Tacit. lib. XVI. *Vidua implexa luctu continuo, nec ullis alimentis, niſi quae mortem arcerent.* Ciaccon. Ex eadem oratione haec quoque ſunt. Placet autem lectio veteris codicis mei, in quo eſt: *Namque uti illis, &c.* Ut dicat: quemadmodum quae in carcere dantur alimenta, quod exigua ſunt, prohibent quidem mortem, ſed ſenium accelerant. Simili quadam ſententia uſus eſt Tacitus libro XVI. cum dixit: *Vidua implexa luctu continuo, nec ullis alimentis, niſi quae mortem arcerent, &c.* Et Hieronymus in Commentariis ad cap. IV. Ezechielis, *Demoſthenem* edit auctorem ſententiae, cum ait: *Decem panis unciae diurnae, & aquae tertia ſextarii pars, anima magis trahitur, quam ſuſtentatur.* Demoſthenis autem verba ex Olynth. III. ſunt haec: ἃ τοῖς ἀσθενοῦσι παρὰ τῶν ἰατρῶν σιτίοις διδομένοις ἔοικε, καὶ γὰρ οὔτε ἰσχὺν ἐκεῖνα ἐντίθησιν, οὔτε ἀποθνήσκειν ἐᾷ. Quod autem paulo poſt habetur, *Vindices libertatis*, facit ad inſcriptionem numiſmatis argentei Auguſti, in quo eſt, Libertatis. P. R. Vindex. Ursin.

Sic

mors prohibetur; ſeneſcunt vires: ſic neque abſolvit cura familiari tam parva res: & ignaviſſimi quique tenuiſſima ſpe fruſtrantur; quae tamen quamvis ampla, quoniam ſervitii pretium oſtentaretur, cujus torpedinis erat decipi & veſtrarum rerum ultro injuria gratiam debere? Namque alio modo, neque valent in univerſos, neque conabuntur.

XI. Cavendus tamen dolus eſt. Itaque ſimul comparant delenimenta, & differunt vos in adventum Cn. Pompeji: quem ipſum ubi pertimuere, ſublatum in cervices ſuas, mox demto metu lacerant. Neque eos pudet vindices, uti ſe ferunt, libertatis, tot viros ſine uno, aut remittere injuriam non audere, aut jus non poſſe defendere. Mihi quidem ſatis ſpectatum eſt, Pompejum, tantae gloriae adoleſcentem, malle principem volentibus vobis eſſe, quam illis do-

SIC UT NEQUE ABSOLVI] Verba ſunt ex eadem oratione. Sed particula, *ut*, non eſt in vet. cod. in quo ita legitur totus hic locus: *Sic neque abſolvi cura familiari tam parva re, & ignavi cujuſque tenuiſſima ſpe fruſtratur.* Paulo poſt Faërnus legebat, *qua tamen*, pro eo quod vulgo habetur, *quae tamen.* Item, *oſtentaretur*, non *oſtenderetur*, quae lectio confirmatur a codice etiam meo manuſcripto. CIACCON. & URSIN.

IGNAVISSIMI] Correximus, *ignavi cujuſque tenuiſſimas ſpes fruſtratur:* & poſtea: *Qua quamvis ampla*; ut illud *qua* reſpiciat *τὸ decipi:* deinde, *& veſtra munerantibus pro injuria gratiam debere.* III. Obſerv. 2. Gronov. WASSE.

QUAMVIS AMPLA] Ex veſtigiis libri Vaticani, Gallicorumque exemplarium, *& ignavi quiuſque tenuiſſimas perfruſtrantur*, legit Schott. *ignavia quiſque tenetus ſuas ſperes fruſtratur.* Nam *ſperes*, multitudinis numero M. Varro ſaepe uſurpavit, ut in Menipp. & apud Non. in voce, *Lactare*, Ennium, Feſtum, alioſque. WASSE.

CUJUS TORPEDINIS] Pro *quantae!* cum exclamatione, ut apud Plautum Moſtell. III. 3, 5 *cujuſmodi.* Cujuſmodi *gynecaeum? quid porticum?* & Rud. I. 12.

Pro di immortales, tempeſtatem cujuſmodi
Neptunus nobis hac nocte miſit proxima!

Salluſtium ſequitur Arnobius p. 93. Cujus *eſt autem* pudoris, *quinimo* inverecundiae cujus, *quod agere te videas, in eo alterum reprehendere?* Pro *tantae* vel *ejus* utitur Tacitus, Hiſt. I. 37. *Et*, cujus levitatis eſt *Galba*, *jam fortaſſe promiſit.* quamvis ampla, hoc eſt, *quantumvis ampla eſſent*, vel, *etſi revera eſſent ampla.* Haec Salluſtiana a Demoſthene adumbrata ſunt. WASSE in *Add.*

VESTRARUM RERUM ULTRO INJURIA] Si ſanus hic locus, tum ſenſus eſt: *& veſtrarum rerum in injuria gratiam inſuper habere deferenti.* vel, *& gratiam veſtrarum rerum ultro debere immerito*, id eſt: cum ſumma veſtra injuria. Verum ne ſic quidem ſatis Latina ſunt, & ſatis apte cum ſuperioribus cohaerent. Ipſe ergo, *veſtra remunerantibus pro i. g. d.* At Gronovius, *veſtra munerantibus pro.* Haec autem a vulgata lectione nimis abſcedunt. Putaram aliquando: *veſtrarum rerum altera injuria*, hoc eſt *in*, vel *ſub* altero damno. ut Jugurth. in mea injuria *deſpecti eſtis.* Ut eſſet *prima injuria* eripientium, *altera vero*, ſervitutis mercedem reddentium. Hoc tamen acutius quam verius. Praeterea, tametſi *injuria* paſſive, idque apud noſtrum, inveniatur, tamen, an paſſive *τοῖς rebus* competere poſſit ampliandum pronuncio. Pro *injuria* gratiam debere. Contarenus lib. de Frumentar. Rom. largitione tentat: *ultra injuriam.* Ex Demoſthene item haec adumbrata videntur. Κύριοι μὲν τῶν ἀγαθῶν οἱ πολιτευόμενοι, καὶ διὰ τούτων ἅπαντα πράττεται. ὑμεῖς δὲ ὁ δῆμος ἐκνενευρισμένοι, καὶ περιῃρημένοι χρήματα, συμμάχους ἐν ὑπηρέτου καὶ προσθήκης μέρει γεγένησθε, καὶ τὸ πάντων ἀναιδέστατον τῶν ὑμετέρων αὐτῶν χάριν προσοφείλετε. Infra: *namque alio modo.* hoc eſt: *aliter enim quam largitione*, neque valent &c. WASSE in *Add.*

CAVENDUS TAMEN] Lege: *tantum.* GRONOV.

MALLE PRINCIPEM VOLENTIBUS VOBIS ESSE, QUAM ILLIS DOMINATIONIS SOCIUM] Videtur legendum: *malle Principem volentibus vobis eſſe, quam illius dominationis ſocium:* vel, *malle Prin-*

Digitized by Google

dominationis ſocium, auctoremque in primis fore tribuniciae poteſtatis. Verum, Quirites, antea ſinguli cives in pluribus, non in uno cuncti praeſidia habebatis: neque mortalium quiſquam dare, aut eripere, talia unus poterat. Itaque verborum ſatis dictum eſt. Neque enim ignorantia res claudit. Verum occupavit vos neſcio quae torpedo, quia neque gloria movemini, neque flagitio; cunctaque praeſenti ignavia mutaſtis: abunde libertatem rati, quia tergis abſtinetur, & huc ire licet atque illuc, munere ditium dominorum.

XII. At-

cipem volentibus vobis, quam illius dominationis eſſe ſocium, ſive, *quam invitis dominationis eſſe ſocium.* Nam ſupra Jugurth. 102. habetur: *Tutiuſque rati volentibus, quam coactis imperitare.* CIACCON. & URSIN.

DOMINATIONIS SOCIUM] Antea *& ſocium.* quam vocem tollendo, recte locum emendavit Lipſius, cujus emendatio Fabri & Bricon. libros ſubſcriptores habet. CARRIO.

NEQUE ENIM IGNORANTIA RES CLAUDIT] Haec recitat Donatus in Terent. Eun. act. I. ſc. 2. A. MANUT. & CARRIO. Donatus citat ex Salluſtio: *Item nihil ſocordia claudebat.* CIACC. Ad illa vero quae habentur in extremo hujus orationis (*neque ignorantia res claudit*) facit quod ex Salluſtio item citat Donatus in Terentium: *Nihil ſocordia claudebat.* Item paulo poſt abundat, ut videtur, vox, *libertatem*; legendumque: *Abunde rati, quia tergis abſtinetur.* Nam ſic Tacitus Salluſtii, ut diximus, imitator, libro XVIII. locutus eſt, cum dixit: *Ipſe abunde ratus, ſi praeſentibus frueretur.* URSIN. *Claudit*, valet, deficit: Monui olim, id verbi in Terentii Eunucho reponendum, *benignitatem claudere*, nec multis perſuaſi, quanquam aperte agnoſcit Donatus. Uſus co, etiam Auſonius in Prologo Ludi Sapientum: *ſcitis profecto quae ſint; ſed ſi memoria Rebus vetuſtis claudit. Claudit memoria*, ut hic, *Res claudit.* LIPSIUS. IV. Ep. Q. 14. *Ignorantis* Ball. Pariſ. & Baſ. 1531. Gruteriana, aliae Editt. *ignorantia.* hoc eſt, interprete Badio, *impedit ab effectu obtinendo.* Criſpinus, cui *ignorantis* placuit, ita interpretatur: *Neque enim res fruſtret vos ignaros*; puto: *neque enim* ex ignorantia *res claudicat.* hoc eſt, *non enim ob ignorantiam veſtram, ſed torpedinem, res veſtrae minus procedunt.* Ita locutus Terentius Andr. III. 3. Eunuch. I. 2. 84. aliiſque paſſim, quos adduxit Cl. Gronovius pater ad Livium XXII. 39. Hoc ſenſu *vacillare* apud Cic. & alios, *claudicare* apud Lucretium, cui addas licet Hegeſippum in Praefat. *Ut liquido claceat, utrum a Senioribus Judae nuſquam generationis ejus ſucceſſio* claudicaverit, *an vero oſtenderit in Principum ſerie.* Ibi membranae C. C. C. *femoribus Judae.* Hoc ſenſu apud Galenum Symptom. lib. IV. Τὸ χωλεῦον παρ' αὐτοῦ τοῦ λόγου. Arnobius p. 76. *Nec in aliquo lapſu eorum aliquando* claudicaverit *vita.* Ubi pro voce *probabilem* ipſe legerim *prolabilem*: eo ſenſu quo pag. 77. *animas eſſe indicant* labiles, & 79. *parvarum* & labilium virium. Idem p. 232. *ſine ture Religionis officium* claudicat. Apulejus D. Soc. p. 112. *ut ubi dubitatione* claudicaret, *ibi divinatione conſiſteret.* Codex Cajenſis *claudeat*, recte. WASSE *in Add.* In Hegeſippo videtur legendum *conſtiterit* pro *oſtenderit.* HAVERC.

OCCUPAVIT VOS NESCIO] Omnes libri, *occupavit neſcio qua vos*, vetuſte. CARRIO.

QUIA NEQUE] Vaticanus, *quia non.* Fabri & Briconeti, *qui non.* CARRIO.

MUTASTIS] Omnes libri *mutaviſtis.* CARRIO.

ABUNDE LIBERTATEM RATI, QUIA TERGIS ABSTINETUR] Exiſtimo vocem, *libertatem*, gloſſema eſſe. Tacit. Hiſt. II. *Ipſe abunde ratus, ſi praeſentibus frueretur.* CIACC. Vocem ſecundam immerito damnat Ciacconius. Citat enim Servius p. 420. *abunde libertatem rati, ſcilicet quia.* At vox penultima hodie in editis non invenitur. Defendat ſe Noſter. Jug. XVII. abunde magna praeſidia *nobis in veſtra amicitia* fore. CIX. *parentes* abunde habemus. Vid. Paraei Lex Plaut. voce *Parum.* WASSE in *Add.*

TERGIS] Servius libro primo AEn. *Tergum*, inquit, *dorſum ſignificat. Salluſtius; quia tergis abſtinetur.* Cariſius lib. I. *tergum, dorſum eſt; ſed contrario Virgilius terga boum dixit. Et in IX. hinc raptas fugientibus ingerit haſtas In tergus. quo exemplo etiam illis reſiſtitur, qui volunt tergum hominis eſſe, tergus pecoris.* Sic Cariſii defectum ſupple. CARRIO. Supra lib. I. p. 5. *De vita atque tergo regio more conſulere.* HAVERC.

MUNERE] Figurate omnes veteres libri, *munera:* CARRIO. Quam ad rem potiſſimum clauſulam iſtam attinere dicerem, ſaepe mecum & cum

Digitized by Google

XII. Atque haec eadem non ſunt agreſtibus; ſed caeduntur inter potentium inimicitias, donoque dantur in provincias magiſtratibus. Ita pugnatur, & vincitur a paucis: plebes, quodcumque accidit, pro victa eſt: & in dies magis erit: ſi quidem majore cura dominationem illi retinuerint, quam vos repetiveritis libertatem.

Poſtquam egreſſus anguſtias. *Meſſus*.

Ad Cyzicum perrexit firmatus animi. *Ex eodem*.

Ut ſuſtinere corpora plerique nequeuntes, feſſi, arma ſua quiſque ſtantes incumberent. *Idem*, *& Servius*.

Ac ſtatim fugitivi, contra praeceptum ducis, rapere ad ſtuprum virgines, matronaſque. *Nonius*.

XIII. Qui-

cum animo meo agitavi jam antea; neque tamen umquam ad certam aliquam conjecturam quivi evadere: nunc vero ad eam ſententiam accedit animus, ut *munera*, non autem *munere*, conſentientibus manuſcriptis, emendari placeat. Quod quidem per appoſitionem additum, atque hoc pacto interpunctum: *Et huc, & illuc ire licet; munera ditium dominorum*; ad Munera Theatralia, & gladiatorum familias referundum arbitror, quibus Marcus iſte populum Romanum contendit; eos *Munera ditium dominorum* (quod genus Munerarii, hoc eſt, Munerum exhibitores cluebant) contumelioſe ſatis pro rei indignitate appellant; eoque ignaviae proceſſum dicens, ut cives ingenui, & (quae ratio maxima eſt) Romani, non ſervitio, ſed imperio nati, praeclare ſecum agi exiſtiment, ſi tergis abſtineatur; hoc eſt, ſi non ſcapulas ſuas ad quotidianam virgidemiam praebentes, alienae ſuperbiae ludibrio, ac flagitribae ſint, neque (ſic tamquam legitimi gladiatores in dominorum leges auctorati, *uri*, *vinciri*, *verberari*) animis corporibuſque addictis Laniſtae alicui Thraci in cuſtodiam porro, atque in diſciplinam tradantur, Ludo gladiatorio incluſi; unde pedem efferre donec dominus juſſerit, fas impune non ſit: aut in immundiſſimam ſaginam detruſi arenae denique reſerventur, ferro & feris in tempore objectandi: ſed libere, & ſine cuſtodia habiti, huc illuc ipſis ire liceat, quo animo lubet, hoc ſolo diſcrimine ejuſmodi nugas hominum venalium vincentes. *Munera* ergo *Munerales* quaſi factos interpretor, pudendo probro, & quo in animos ad ſervitutem (quam idem tota hac Oratione Quiritibus objectat) paratos addictoſque, nihil aliud dici poſſit aſperius, aut amarulentius. Douza. Hoc vult: ſatis amplam ducentes libertatem, quod cura familiari ſoluta, palantes ire licet, huc illuc, ex munere illorum Beatorum qui vobis haec otia fecerunt. Balliol. hic *munera*. At quo ſenſu? num pro gladiatoribus & arenariis? Non probo. Wasse in *Add.*

Vincitur a paucis] Longe alia, neque tamen animo meo melior, Fabri & Bricon. ſcriptura, *vincitur a paucis plebes; quodcumque accidit pro victis eſt*: etſi illud, *pro victis eſt*, etiam Vaticanus agnoſcat liber. Carr.

Si quidem] Sententia ex Demoſthene expreſſa. Εἰδ' ὁ γὰρ ὡς ἀεί τι μεῖζον τῶν ὑπαρχόντων δεῖ πράττειν, &c. Wasse.

Postquam] Meſſus de elocutionum exemplis: *egreſſus illam rem*. Carr.

Ad Cyzicum] Ex eodem Aruſiano: *firmatus illius rei*. Carrio. An loquitur de Lucullo, qui egregia victoria Cyzicum liberarat? Non dubito. Coler.

Ut sustinere] Aruſianus: *incumbit illam rem*. Servius lib. VII. AEneid. *Stant longis adnixi haſtis & ſcuta tenentes: Romani moris eſt & bellicae neceſſitatis, ut Salluſtius commemorat, feſſi arma ſua quiſque ſtantes incumberent.* Sic enim ibi legendum, & apud Aruſianum vox *feſſi* inſerenda. totus denique locus ex hoc conſtituendus. Carr. *Feſſi* a Salluſtianis cenſoribus additum: idque (uti ipſis perſuaſum eſt) ex Servio obſervante: *Suſtinere corpora plerique nequeuntes*, pro *feſſi*, poſitum hoc loco; quippe Salluſtiani contextus quaſi interpretamentum: quod ſi recte iidem illi (uti par erat) attendiſſent, numquam profecto gloſſemate Serviano Salluſtianam Hiſtoriam miſcendo commaculaſſent, cum vox *feſſi*, in Frontone idem hoc exemplum producente, nuſquam gentium compareat. Idem error in *ſtantes*, qui ex eodem Frontone corrigendus hoc modo: *Arma ſua quiſque inſtans incumberet*. Douza.

Ac statim] Nonius de impropriis ex III. haec adducit, ut vulgo legitur. ut autem in vet.

cod.

XIII. Quibus a Sertorio triplices inſidiae per idoneos ſaltus poſitae erant: prima, quae fonte venientes exciperet. *Servius.*

Ingens ipſe virium, atque animi. *Aruſianus.*

Locum nullum, niſi in quo armati inſtitiſſent. *Idem.*

At Oppius, poſtquam orans nihil proficiebat, timide veſte tectum pugionem expedire conatus, a Cotta, Vulſcioque inpeditur. *Nonius.*

Caſtriſque conlatis; pugna tamen ingenio loci prohibebatur. *Idem.*

Sed Pompejus a prima adoleſcentia, ſermone fautorum, ſimilem fore ſe cre-

cod. ex lib. IV. notans *ſtuprum* de quovis luxu improprie dici. CARRIO.

QUIA SERTORIO] Servius lib. II. AEneid. *Salluſtius*, inquit, *dixit: Quia Sertorio triplices inſidiae per ſaltus poſitae erant: prima; ſubaudiendum reliquit, inſidia. quod dicere non poſſumus.* Idem lib. X. AEneid. *Salluſtius dixit: prima qui venientes exciperent, cum de inſidiis loqueretur: quas numeri pluralis eſſe conſtat.* Neutro autem in loco numerus Hiſtoriae adſcriptus eſt, qui apud eundem Servium lib. II. Georg. exprimitur. In quodam etiam legitur, *Quae a Sertorio.* male. CARRIO. Multifariam haec apud Servium leguntur. Sed ex omnibus hanc habe veram lectionem: *Quis a Sertorio triplices inſidiae per idoneos ſaltus poſitae erant, prima quae fonte venientes exciperet.* Huc reſpexiſſe Chariſius videtur cum ſcribit lib. I. inſtitutionum Grammaticarum: *Inimicitiae & inſidiae pluraliter dici debent, ſed Salluſtius, de inſidia, prima inquit, & Accius inimicitiam dicit.* Legerim tamen lubens in Chariſio: *Sed Salluſtius de inſidiis, prima inquit.* Porro quod ait de Accio Chariſius, vereor ne reponendum ſit Ennii nomen ex Agellio lib. XIX. cap. VIII. qui hos verſus adducit:

Eo, inquit, ingenio natus ſum, amicitiam
Atque inimicitiam in fronte promtam gero.

PUTSCH.

INGENS IPSE VIRIUM] Tacit. Annal. I. *Foemina ingens animi.* CIACCON. & URSIN. Idem Aruſianus: *illius rei ingens.* CARRIO. Loquitur de Sertorio. Vide Valerium lib. VII. COLER.

AT OPPIUS] Nonius de genere armorum: *pugio*, inquit, *eſt brevis gladius.* CARRIO.

CASTRISQUE CONLATIS, PUGNA TAMEN INGENIO LOCI PROHIBEBATUR] *Caſtra caſtris conferre* dixit etiam Caeſar lib. VII. ut ad eum locum notavimus. Item Ennius: Hectoris lytris *Caſtriſque caſtra ultro jam conferre parat.* Sic enim legendum apud Nonium in *Occupatus.* Huc etiam pertinent illa Taciti ex lib. V. *locorum ingenio ſe tuebatur.* Et illa fortaſſe ex Epiſtola Mithridatis: *Quia multitudinem arctis locis pugna prohibuere.* URSIN.

INGENIO LOCI PROHIBEBATUR] Tacit. Annal. V. *Locorum ingenio ſe tutabatur.* Sic in Epiſt. Mithrid. de hoc ipſo fortaſſe loco: *Quia multitudinem arctis locis pugna prohibuere.* CIACC. Idem Nonius: *ingenium* hic *naturam* interpretatur. CARRIO.

SED POMPEJUS, &c. SIMILEM FORE SE CREDENS ALEXANDRO REGI] Plutarchus tradit Cn. Pompejum ita ſimilem forma fuiſſe Alexandro Magno, ut ſermone fautorum fuerit Alexander appellatus. URSIN. Plinius lib. VII. Adeo vero gloria juvenis illius, totius orbis domitatoris, in oculis erat Romanis. Ab ea tamen vix quiſquam mortalium propius abfuit quam Julius Caeſar. De quo Paterculus: *Magnitudine cogitationum, celeritate bellandi, patientia periculorum, Magno illi Alexandro, ſed ſobrio neque iracundo ſimillimus.* Turcae etiam neſcio quid crebro de Alexandro Magno ſomniant, & ejus nomen non nemo ex eorum Principibus uſurpavit. Sed & Paulus Apoſtolus, θεῖον illud ὄργανον, a ſancto Hieronymo Alexandro Magno comparatur. COLER.

SIMILEM FORE CREDENS ALEXANDRO] Plutarchus p. 619. in Pompeio: Ἦν δέ τις καὶ ἀναστολὴ τῆς κόμης ἀτρέμα, καὶ τῶν περὶ τὰ ὄμματα ῥυθμῶν ὑγρότης, τοῦ προσώπου ποιοῦσα μᾶλλον λεγομένην ἢ φαινομένην ὁμοιότητα πρὸς τὰς Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως εἰκόνας· ἣ καὶ τοὔνομα πολλῶν ἐν ἀρχῇ συνεπιφερόντων, οὐκ ἔφευγεν ὁ Πομπήϊος. ὥστε καὶ χλευάζοντας αὐτὸν ἐνίους ἤδη καλεῖν Ἀλέξανδρον. διὸ καὶ Λεύκιος Φίλιππος, ἀνὴρ ὑπατικὸς, συνηγορῶν αὐτῷ, μηδὲν ἔφη παράλογον, εἰ Φίλιππος ὢν φιλαλέξανδρός ἐστι. Huc ſpectit quod de eodem narrat Appianus de B. Mithrid. pag. 253. Αὐτὸς δὲ ὁ Πομπήϊος ἐπὶ ἅρματος ἦν, καὶ τοῦδε λιθοκολλήτου, χλαμύδα ἔχων, ὥς φασιν, Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος, εἴ τῳ πιστόν ἐστιν· ἔοικε δ' αὐτὴν εὑρεῖν ἐν Μιθριδάτου, Κῴων παρὰ Κλεοπάτρας λαβόντων. De hoc

Digitized by Google

credens Alexandro regi, facta, conſultaque ejus quidem aemulus erat. *Nonius.*

Dubius conſilii. *Aruſianus.*

XIV. Poſt reditum eorum, quibus Senatus belli Lepidani gratiam fecerat. *Idem.*

Quod ubi fruſtra tentatum eſt, ſocordius ire milites occoepere, non aptis armis, uti in principio, & laxiore agmine. *Nonius.*

Atque eum Curio laudatum, accenſumque praemiorum ſpe, quibus cum optaviſſet, ire jubet. *Idem.*

Eodem tempore Lentulus duplici acie locum editum multo ſanguine ſuo-

hoc Triumpho Plutarchus 643. Ἡλικίᾳ δὲ τότε ὢν (ὡς μὲν οἱ καθ᾽ πάντα τοῦ Ἀλεξάνδρου προσομοιοῦντες αὐτὸν καὶ ὑπερβιβάζοντες ἀξιοῦσι) νεώτερος τῶν τριάκοντα καὶ τεττάρων ἐτῶν, ἀληθείᾳ δὲ τοῖς τεσσαράκοντα προσιών. Wasse in *Add.*

Aemulus] Nonius Marcellus, *aemulus*, inquit, *eſt imitator.* Idem obſervat hic accuſativum pro genitivo. Rectius itaque eſt in vet. cod. *aemulus facta conſultaque*; quam vulgo *aemulatus.* Primum quod vocem, *aemulus*, hic explicat: deinde quod alioqui accuſativus pro genitivo poſitus non erit: poſtremo quod ſaepe veteres nominibus eoſdem caſus dabant (grammatice loquor) quos ipſis verbis, de quo dixi nonnihil Antiquarum lect. Comment. II. cap. 19. Eſt itaque uno apud Nonium loco, *aemulus*, pro *aemulatus*, ſcribendum: altero haec ponenda verba: *facta conſultaque ejus quondam aemulus erat*, quae, ſi Nonii ſententiam ſpectas, non recte abſunt. Carrio.

Dubius] Aruſianus Meſſus: *dubius hujus.* Carrio.

Belli Lepidani gratiam fecerat] Sic locutus eſt in Bell. Catil. & in Bello Jugurthae, cum dixit: *Delicti gratiam fecit.* Ciaccon. & Ursin. Idem Meſſus: *gratiam illius criminis facio.* Sic ſcribo: non *illi.* Carrio.

Socordius ire milites occoepere] Ita Junius, & Antverpienſis editio: ſed rectius volgatae, *ſocordius ire miles, obrepere* poſtrema excepta voce, quae mihi in *obſtrepere*, commmutanda videtur: pace Criticorum quod fiat. Douza.

Aptis armis] *Aptum*, interpretatur Nonius, *connexum & colligatum.* Vulgo: *ſocordius ire miles obrepere.* Hinc legendum conjecit Junius: *ſocordius ire milites occoepere.* Quam ejus conjecturam, ut certam, ſecutus ſum. Carrio. Pro connexis & colligatis accipio cum Nonio; vel, quod potius placet, aptatis, expeditis, atque ita compoſitis, ut, ubi uſus veniat, ad manum, atque in promtu eſſe poſſint: interpretatione a Catullo petita, cujus eſt ille verſus notiſſimus: *Aptis ſarcinulis, & expeditis.* Douza.

Laxiore agmine] Hoc praeter morem diſciplinae militaris, Romanae praeſertim: & melior tutiorque ordo ille, quem Metellus in agmine, ad Vaccenſes viam affectans, bello Jugurthino milites ſuos ſervare jubet, ubi legitur: *Sic animis eorum arrectis, equites in primo latere, pedites quam artiſſime ire, & ſigna occultare jubet.* Douza. Vid. Livium V. 49. IX. 31. apto *exercitu*, X. 25, 33. XLIV. *arma* apta, vertente Plutarcho, καὶ τὴν πανοπλίαν ἕκαστον, ὅπως ἐνεργὸν παρέξῃ. Caeſar. B. Civil. I. 30. *Omnia ſibi eſſe ad bellum* apta *ac parata.* & ſic legendum apud Ammianum IV. 10. Gloſſae, *aptus* συνδεδεμένος. Hoc ſenſu περὶ τὸ σῶμα ποιεῖσθαι τὰ ὅπλα apud Xenophontem. Huic geminus extat apud Tacitum Hiſt. II. locus: *Longe alia proficiſcentis ex Urbe Germanici exercitus ſpecies. Non vigor corporibus, non ardor animis. Lentum & rarum agmen & fluxa arma & ſegnes equi.* Wasse in *Add.*

Atque eum Curio laudatum] Forte, *Scipio.* Livius de Maſſiva a Scipione dimiſſo lib. XXVII. Ciaccon. Vet. Cod. habet, *Cupio*, ut fortaſſe, *Scipio* legendum ſit, vel *Caepio.* Videndus Livius lib. XXVII. de Maſſiva a Scipione dimiſſo. Ursin. Ciacconius, qui multa Salluſtio loca feliciter reſtituit, infelici ſane conatu emendat: *Atque eum Scipio*; & refert ad laudationem illam Scipionis apud Livium Maſaniſſae. Quo quid ad hunc locum excogitari poſſit abſurdius, non video. Ego vulgatam lectionem probo. Curio is ille ipſe eſt, qui Dardanos vicit, multis magniſque honoribus cumulatus: ejus meminit Epitome Livii. Colbr. Nonio *optare* eſt *eligere.* Pro *eum*, in aliis eſt *cum.* pro *accenſumque praemiorum ſpe*, eſt, *accenſum quae praemiorum ſpes.* pro *jubet*, & *Curio* vel *Caepio*, denique in duobus veteribus eſt, *juvet* & *cupio.* Peſſime. Carrio.

Eodem] *Paludamentum*, teſte Nonio, eſt veſtis, nunc chlamys. Carrio.

Digitized by Google

ſuorum defenſus, poſtquam ex ſarcinis paludamenta adſtari, & delectae cohortes intelligi coepere. *Idem.*

Si nihil ante adventum ſuum inter plebem & patres conveniſſet, coram ſe daturum operam. *Priſcianus* lib. XIV.

Fine inguinum ingrediuntur mare. *Aruſianus.*

XV. M. Antonius perdundae pecuniae genitus, vacuuſque curis, niſi inſtantibus. *Idem.*

Mu-

PALUDAMENTA] Senſum idoneum elicere nondum potui, videbatur tamen legendum: *paludamenta aptari.* PUTSCH. Locus mendoſus, neque ullius idoneae ſententiae. COLER.

ADSTARI] Vet. Cod. *obſtari delectae cohortes, &c.* docti viri legunt *haſtati*, ſententia non repugnante. CARRIO. Lego, *aſtati & delectae cohortes.* In Veteri Gloſſario exponuntur *aſtati* δορυφόροι. COLER.

SI NIHIL ANTE ADVENTUM] Hoc fragmentum ex IV. lib. Hiſtoriarum citat MS. Priſcianus, cujus fidem impreſſis poſt habere religio eſt. COLER. Priſcianus lib. XIV. *coram ad verbum.* CARR.

FINE INGUINUM] Apul. de Aſin. lib. II. *Aſini inguinum ſane licinia remota*; ſive, ut in aliis eſt, *inguinum ſine.* Sed legendum ex hoc loco, *inguinum fine.* Cato De re ruſtica cap. XXVIII. *Poſtea operito terra radicibus fini.* Vide an legendum ſit, *radicium fini*, ut cap. CXIII. *Amphoras nolito implere nimium, anſarum infimarum fini.* Et Oppius de bello Africo, *multiplici fine.* CIACCON. Cato De re ruſtica capite XXVIII. *Poſtea operito terra radicum fini.* & cap. CXIII. *Amphoras nolito implere nimium anſarum infimarum fini.* Hirtius de Bello Africo: *Umbilici fine.* Ex quibus locis, & ex hoc Salluſtii corrigendus Apulejus libr. II. de Aſino, ubi legi debet, *inguinum fine*, non, ut vulgo, *inguinum ſane lacinia remota.* URSIN. Quod mihi, ab aliis (videtur) haud ſatis intellectum, *inguinum tenus*, interpretari placet. DOUZA. Ex Aruſiano: *fine illius rei.* ſed hic quippiam, quod non ſatis integrum ſit, eſſe exiſtimo. CARRIO. Adfert ex Meſſo Aruſiano Lud. Carrio. Idem citat Philargyrius ad lib. III. Georg. Virgilii. COLER. Apulejus Metam. II. p. 31. *Saucius pauliſper* inguinum fine. Cato de R. Ruſt. cap. CXIII. *Amphoras nolito implere nimium* anſarum *infimarum* fini. Et XXVIII. *In ſcrobe cum pones, ſummam terram ſubdito. Poſtea operito terra* radicibus fini. Ita in utroque loco Codex Arondel. Juſtinus XXX. 4. *hortari ſuos coepit, referendo Perſas, Bactroſque Indoſque & omnem Aſiam*, Orientis finem, *a Macedonibus perdomitas.* Codd. Bongarſii & Junt. *fine*, idque rectiſſime. WASSE in *Add.*

M. ANTONIUS] Idem Aruſianus: *genitus illi rei faciundae.* Hic autem eſt ille Antonius diſſolutiſſimus, qui gratia Cottae Conſulis & Cethegi, curationem nactus totius orae maritimae, Siciliam & provincias omnes depopulatus eſt; & ad poſtremum inferens Cretae bellum morbo periit. Aſconius Paedianus IV. Ver. Cicer. CARR.

GENITUS] Sen. I. de Clem. 18. Quanto, non naſci, melius fuit, quam numerari inter publico malo natos? Ubi Lipſius: „ Sicut adverſa formula in bonis Principibus, *Bono publico natos.* „ Suet. Ner. cap. VI. *Praeſagio fuit Domiti, patris vox, negantis, quicquam ex ſe & Agrippina, niſi malo publico, naſci potuiſſe.* Idem Sen. „ II. de Tranq. cap. 8. *Sapiens autem vicinus, proximuſque diis conſiſtit, ad illa nitens pergenſque excelſa, ordinata, intrepida, aequali & concordi curſu fluentia, ſecura, benigna*, bono publico „ natus, *ſibi & aliis ſalutaris, nihil humile concupiſcet.* Ita emendat Lipſ. IV. Ep. Q. 17. *Reſpexit enim*, inquit, *ad veterem formulam laudis, tralaticiam in lapidibus*, B. P. N. vel ſic: B. R. P. N. valet, *bono publico, vel reip. natus.* Eadem Symmachi mens fuit, cujus epiſtolas patruus meus Martinus Lipſius primus dedit: „ *Vides certe, ut ille ipſe, qui Romanis rebus antiſtat, natus eſt ad bonum publicum.* ". Haec Lipſ. Adde eundem de Conſt. Sapient. cap. VIII. p. 350. Grut. ad Liv. lib. XXV. cap. 12. Vid. not. ad Vell. lib. II. cap. 102. RUPERT.

VACUUSQUE CURIS, NISI INSTANTIBUS] Prodigioſior Antonio Vitellius, qui, ut eſt apud Tacit. III. Hiſt. 31. *umbraculis hortorum abditus, ut ignava animalia, quibus ſi cibum ſuggeras, jacent torpentque, praeterita, inſtantia, futura, pari oblivione dimiſerat.* Nec in alio cenſu Clitiphon ille Terentianus, ad quem pater Chremes Act. V. Heautontim. ſc. 2. *Ubi te vidi animo eſſe omiſſo, & ſuavia in praeſentia quae eſſent, prima habere, neque conſulere in longitudinem.* RUPERT. *A curis* Aſconius p. 277. Edit. Cl. Gronov. infra: *muros ſucceſſerant.* Recte. ita enim Livius XXXI. 45. *Et aſſuetudine* ſuccedendi muros, *& pertinacia animi ſubierunt primi.* Et, lib. VI. ſuccedens tumulum, XXVII. 18. & Tacit. Annal. II. 20. Hegeſippus III. 13. *Cum victor jam* muro *Rom. miles*

Digitized by Google

Muros ſucceſſerant. *Idem.*

Saxaque ingentia, & axe vinctae trabes per pronum incitabantur, axibuſque eminebant in modum ericii militaris veruta binum pedum. *Nonius Servius.*

Octavium mitem, & captum pedibus. *Aruſianus.*

Igitur diſcubuere, Sertorius inferior in medio, ſuper eum L. Fa-

les ſuccederet. Codd. B. Pub. & C. C. C. aperte *muros.* & V. 19. *mirari ſe quod cunctarentur* murum ſuccidere. Codices noſtri *ſuccedere*, quibus aſſentio. firmat ipſe V. 23. Apulejus Met. V. p. 93. Larem *noſtrum laetae* ſuccedite. Hoc modo uſus voce *accedere* Tacitus XII. 31. II. 58. An. II. 20. ubi *muro* intrudere fruſtra aggreditur *Muretus.* Wasse in *Add.*

Muros successerant] Frequens hoc apud Livium & Tacitum. Ciaccon. Idem Aruſianus: *ſucceſſit illum.* Carrio.

Saxaque] *Verutum* interpretatur Marcellus *telum acutum & breve.* Turnebus Adverſar. lib. VIII. cap. 7. legit: *& axe vincti orbes.* Carrio.

Et axe vinctae trabes] Turnebus legit: *Et axe vincti orbes.* Ciaccon.

Per pronum incitabantur] Incito ἰκάγω Gloſſae, de inanimatis rarius uſurpatur. *Incitandis* poenis Tacit. Annal. III. 25. pro Intendendis. Hegeſippus VI. 3. *Facile* in pronum *ſaxa devolvebantur.* ubi vox *venti* abeſt C. C. C. Wasse in *Add.*

Ericii] Servius lib. IX. AEneid. *In armorum*, inquit, *generibus milites ſumunt ab animalibus nomina. Salluſtius: in modum hirci militaris.* Ericium autem bellicam eſſe machinam, praeter ceteros, ſatis oſtendit Caeſar lib. III. De bello civili. Carrio. Adi Lipſium De Re mil. Wasse.

Octavium] Ex Aruſiano Meſſo: *captus hoc.* Carrio.

Octavium mitem] Mitis hoc loco valet *ignavus, inſtrenuus, obtuſus*, & opponitur *manu prompto*, ut ex Plutarchi Sertorio pag. 570. patet; nam Cn. Octavium Nepotem intelligo, qui una cum L. Corn. Cinna conſul fuit A. U. C. DCLXVI. Ἄλλως τε καὶ Ὀκτάβιον ὁρῶν ἐν αὐτοῖς ἀμβλύτερον ὄντα. De ejuſdem ingenio paulo apertius idem in C. Mario. Οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον ὁ Ὀκτάβιος τὰ πράγματα βλαπτόμενος, ὅσον ἀγαθὸς ἦν τὸ δίκαιον φυλάσσων τὰ χρειώδη, παρὰ τὸ συμφέρον. Infra: milites eum quaſi minime ἐμπειρον καὶ ἀσθενέστερον culpant. Poſtremo, Ὁ δ᾽ ἀνὴρ ἐδόκει, τἆλλα Ῥωμαίων δοκιμώτατος ... μάλιστα δὴ τὸ πρόσχημα τῆς ὑπατείας ἀκολούθως ἐπὶ τῶν πατρίων ἐθῶν καὶ νόμων, ὥσπερ διαγραμμάτων ἀμεταβόλων, φυλάξαι, ἀρρωστίᾳ τῇ περὶ ταῦτα χρώμενος, πλεῖστα δὲ τοῖς χρόνοις ἀγύρταις καὶ μάντεσιν ἢ πολιτικοῖς ἢ πολεμικοῖς ἀνδράσιν. Confer Appianum B. Civil. I. p. 393. Vellejum Paterc. & Eutrop. V. 4. Vox ergo *mitis*, quandoque, etſi rarius, in malam partem accipitur. Hinc Miles Plautinus: Mitis *ſum equidem fuſtibus.* Terent. Adelph. II. 4. *Quid ais tandem nobis Sannio? Sy. Jam mitis eſt.* hoc eſt, *ex feroculo manſuetior factus.* Anglice dicimus, *Cowd, tame.* Huc trahenda etiam illa Taciti Hiſt. II. 71. *quod initium Sex. Pompejum agitandi adverſus M. Lepidum odii nactus, ut ſocordem incuſavit, adverſo Senatu, qui Lepidum* mitem *magis quam* ignavum *ducebat.* & An. III. 32. mitem, *& injurium* ſegniter *laturum.* Apud Sacros Scriptores, Eccleſiaſticos & Ethnicorum antiquiores fere in bonam partem voces, πρᾶος, *Tanav* Num. XII. 3. Inſequentis aevi ſcriptores in malum detorquent, teſtis Alex. Aphrodiſienſis in Topica Ariſtot. pag. 84. τὸ πρᾶον εἰς τὸ ἄοργον καὶ ἀκίνητον μεταλαμβάνουσι. Wasse in *Add.*

Igitur discubuere, &c.] De, *infra*, &, *ſupra cumbere*, nos in libro de Triclinio Romano. Ciaccon. Hoc fragmentum, cum olim mendoſiſſimum circumferretur, nos ex Vett. Codd. & auctoritate vetuſtorum numiſmatum, in priſtinum nitorem, quantum fieri potuit, reſtituimus. L. autem hic Fabius Hiſpanienſis, & item C. Tarquitius, Sertorianarum, ut apparet, partium, habentur in argenteis denariis, quos protulimus in libro de familiis Romanorum. Ursin. Haec ex III. Hiſtoria eſſe docet Nonius in voce *dominus*, ubi poſtrema verba adducit. Sed apud eum non recte ſcriptum eſt: *alteri ſcribam Maecenas in imo inter Tarquinium, & dominum Perpennam.* Quin & Servius lib. I. AEneid. corruptus eſt, cum apud eum legatur, *Tuſcus*, pro, *Lucius; Tarquinium*, pro, *Tarquitium: Donatium Perpenna*, pro, *dominum Perpennam.* Nam & in veteribus, iiſque melioribus libris, eſt lectio, quam exprimendam curavi. Et Nonius per *dominum*, convivii exhibitorem intellegit. Quod ipſe etiam Servius innuere videtur, dicit enim apud majores locum medium *ſemper fuiſſe domini.* Carrio. Hinc conjectare lubet, ſed conjectare tantum, (enim haec farfari potius quam Sibyllae folia videri cupio) non hic de duobus, verum de tribus lectis, id

id eſt, triclinio agi: in quorum medio Sertorius (uti Imperatorem decebat) infra L. Fabium collocatus; quae pars lecti honoratior, atque interior fuiſſe videtur, quoties bini tantum uno in lecto accumberent. aliter media thori pars, uti apparet ex ſequentibus, ubi alter Sertorii ſcriba, medius inter Tarquitium ac Perpernam diſcubuiſſe narratur, utpote quem veriſimile eſt, intimam lecti partem preſſiſſe, ac ſcribae Sertoriano, quippe convivae ſuo, more majorum, de loci dignitate deceſſiſſe. Quomodo & Antonium, cui alter Imperatoris ſcriba praelatus fuit; quippe infra eundem, hoc eſt, interior locatus: quae lecti pars (ut dixi) fuiſſe videtur digniſſima. Unde etiam Servii error clare detegitur, notantis apud majores locum medium ſemper fuiſſe domini, hoc eſt, convivii exhibitoris, in quo quam fuerit fruſtra, vides. DOUZA. Apud Romanos locus dignior habitus ultimus medii lecti. Dominus vero, tertii lecti primum locum premebat. Sic fiebat, ut dominus in primo loco accubans tertii lecti, & honeſtiſſimus convivarum in ultimo ſecundi lecti loco poſitus, ſeſe contingerent, in fine uterque ſui lectuli locatus, hic in ſummo tertii, ille in imo medii. Et hanc rationem inter alias reddit Plutarchus, cur medii lecti locus ultimus tribueretur convivarum digniſſimo, quia proximus eſſet convivii domino, qui in primo tertii diſcumbebat. verba Salluſtii hoc manifeſte indicant, quae ita interpungenda ſunt: *Igitur diſcubuere, Sertorius inferior in medio, ſupra L. Fabius Hiſpanienſis ſenator ex proſcriptis. Antonius in ſummo, infra ſcriba Sertorii Verſius. Alter ſcriba Maecenas in imo, medius inter Tarquitium & dominum Perpernam.* Hic habes lectos, medium, ſummum, & imum. Perperna dominus convivii, & Imperator erat. Sertorius dignitate ſuper caeteros & Imperator. Non medius illi locus aſſignatur ut Imperatori, quemadmodum hariolantur; ſed infimus in medio lecto, qui Conſularis atque Imperatorius, atque honoratiſſimo debitus. In medio lecto duo tantum diſcubuere, Sertorius inferior, qui ſupra ſe habebat L. Fabium Hiſpanienſem. Quod ſi tres fuiſſent, Sertorius utique infimus diſcubuiſſet, infra eum etiam, qui medium locum detineret. Quia duo tantum fuere tum in illo lecto, inferior fuit, qui locus ἐντιμότατος. Poſt medium lectum, in quo accumbebat convivarum qui praecipua erat dignitate, ſequebatur ſummus lectus. De eo accipiendus Salluſtius, in verbis ſupra citatis: *Antonius in ſummo, infra ſcriba Sertorii.* Sic duo tantum in illo convivio hunc ſummum lectum obtinuere, Antonius & ſcriba Sertorii Verſius, hic inferior in dextra nempe lecti parte, ille ſuperior in ſiniſtra. Sequitur tertius lectus & unus: alter ſcriba Maecenas in imo, medius inter Tarquitium & Dominum Perpernam. Locus non eſt mancus, ut opinatur Ciacconius, qui dicit non plane referri, qui inter Tarquitium & Perpernam dominum convivii accubuerit. Immo nihil pote planius. Alter ſcriba Sertorii Maecenas in imo lecto accubuiſſe dicitur, medius inter Tarquitium & Perpernam. Imus lectus Domini proprius, & in eo primus ſive ſummus locus. Hic eſt, quem in eo convivio obtinuit Perperna. Inter eum & Tarquitium medius accubuit Maecenas. In illo tertio & imo lecto plerunque infra dominum accumbebat uxor & liberi. Si uxor una non coenaret, umbris is locus deſtinabatur, & vilioribus perſonis: unde Juven.

Tertia ne vacuo ceſſaret culcita lecto,
Una ſimus ait.

Ex his poſſumus diſtincte colligere, quid ſit infra & ſupra diſcumbere, quid in imo & ſummo. Quae docti viri diſtinguere neſciunt. In imo diſcumbere, & in medio, & in ſummo dicebatur, qui in ſummo lecto & medio, & imo diſcumbebat. At ſupra & infra, qui ſummus aut imus accumberet, hoc eſt, in primo vel ultimo loco lecti. Miror vero, unde Servius exſculpere potuerit ex his Salluſtii verbis, medium locum apud veteres domino convivii proximum, ac deſtinatum fuiſſe. Nihil enim minus quam hoc illa tinniunt. Aliud fuit, quum Stibadio accumbebant, hoc eſt, toro continuo ac ſemirotundo, quod in ſigmatis literae figuram factum erat, unde & nomen. In his Stibadiis, quum una ſerie continenter diſcumberent, veriſimile non eſt eandem rationem obſervatam circa loci dignitatem atque honorem, ut in tribus lectis ſeorſim ſtratis ac ſeparatis. In ſtibadio itaque is primum locum tenere cenſebatur, qui omnium ſummus erat, & qui ſupra omnes accumbebat; ut contra ultimus, qui infra caeteros. Is in dextro cornu ſtibadii locum habebat, qui locus reſpondet ultimo loco tertii lecti. Contra ea convivarum digniſſimus in ſiniſtro ſtibadii diſcumbebat, & ſupra omnes erat. Sacerdotes hunc ordinem accumbendi in coenis aditialibus tenebant, ſive in lectis diſcumberent diviſis, ſive in ſtibadio vel ſigmate. Feſtus: *Itaque in conviviis ſolus Rex ſupra omnes accumbit, ſed Dialis ſupra Martialem & Quirinalem: Martialis ſupra proximum, omnes denique ſupra Pontificem. Pontifex quinto loco accumbebat infra omnes: Rex ſacrorum primo ſupra omnes, quia potentiſſimus ac digniſſimus habebatur.* Hujus ergo locus in ſummi lecti prima parte ad ſiniſtram, vel in ſiniſtro cornu ſtibadii. Sunt qui velint maximum honorem loci fuiſſe in cornu dextro. Ergo & proximus cum locum accumbens digniſſimus. Hoc enim ſequitur. At contra fuit. Quippe proximus ad cornu ſiniſtrum

ſe-

Digitized by Google

L. Fabius Hiſpanienſis ſenator ex proſcriptis, in ſummo Antonius, & infra, ſcriba Sertorii Verſius: & alter ſcriba Maecenas in imo; medius inter Tarquitium, & dominum Perpernam. *Nonius. Servius.*

Quarum unam epiſtolam forte cum ſervo nacti praedatores Valeriani ſcorpione in caſtra miſere. *Nonius.*

ſecundus a primo habitus, non proximus decumbenti in cornu dextro. Quare ſi proximus accumbenti in cornu ſiniſtro dignior eſt illo, qui proxime tangit accumbentem in cornu dextro, utique & qui in ſiniſtro cornu locum habet, dignior eo cenſendus, qui dextrum premit cornu. Conſequentia haec neceſſaria. Apud Sidonium Imperator dextro cornu collocatur, quia invitaverat, atque dominus erat convivii. Ita autem Reges & Principes facere ſolebant, ut invitatis locum honoratiorem praeberent, ſecus atque hodie. Ut clarius haec in mentem inſinuentur, oculis etiam ſubjicere placuit, ex delineata hac forma.

Salmasius ad *Solinum*. Schegk. ad Vell. lib. II. cap. 30. „ Moneo, facillime ab Antonio, „ qui in ſummo, vulnerari potuiſſe Sertorium, qui interior. Ita enim ritus ſtatuere lectos, ut cujus prona & promta tranſitio & attactio, colligo e Plauti Aſinaria Scena, Agedum iſtum:

„ *Neque illacc ulli ſuo pede pedem homini premat.*
„ *Cum ſurgat, non in lectum inſcendat proximum.*
„ *Neque cum deſcendat, inde det cuiquam manum.*"

Haec Schegkius. Adde Fr. in Curt. lib. VIII. cap. 5. §. 22. Scal. in Tibull. p. 283. hunc Salluſt. locum itidem emendat & explicat. Rupert.

L. Fabius Hispaniensis] Lucii Hiſpanienſis in veteribus libris nulla, quod ſciam, mentio: in numiſmatibus plurima. Extat apud C. V. Latinis & Graecis literis, juxta doctiſſimum Laevinum Torrentium, apud quem hujuſmodi cimeliorum infinita copia eſt. Exſtat & apud Abrahamum Ortelium Geographum exactiſſimum, numiſma argenteum cum hac inſcriptione: L. Fab. Hisp. Et alioqui L. Fabium Hiſpanienſem in conjuratis fuiſſe conſtat. Carrio.

In summo Antonius] Hoc Fragmentum ad Sertorii necem ſpectat. Plutarch. pag. 582. Ἀντώνιος ὑπερκαλιζόμενος παίει τῷ ξίφει τ̃ Σερτώριον. Wasse in *Add.*

Medius inter Tarquitium et Dominum Perpernam] Vide quae annotavimus ad cap. XLVIII. Catilin. Ciaccon. *Dominum* Perpernam vocat, niſi fallor, συμποσιάρχην. Hinc *dominia*, quae alias miniſteria. Paterculus de hoc convivio accipiendus lib. II. *Tum Marcus Perperna, Praetorius, e proſcriptis, gentis clarioris quam animi, Sertorium inter caenam Etoſcae interemit, Romanisque certam victoriam, partibus ſuis excidium, ſibi turpiſſimam mortem peſſimo auctoravit facinore.* Colerus.

Quarum unam epistolam] Apud Caeſarem quoque Gallus in caſtra Ciceronis Epiſtolam Caeſaris alligatam jecit. Sed hic, *epiſtolam*, gloſſema eſt. Ciaccon. & Ursin. Una haec fuit ex Epiſtolis nobilium, qui Sertorium ad invadendam Italiam invitaverant. Eas epiſtolas Pompejus variis modis inquiſivit & concremavit. Coler.

Scorpione] *Scorpio genus teli eſt*, inquit Marcellus. Vulgo, una *epiſtola*, male. In quibuſdam etiam eſt, *ſcorpione*: in aliis, *ſcorpionem*. Carrio. Adi Lipſium, & Stewichium in notis ad Auctores de Re Militari. Wasse.

C. CRISPI SALLUSTII
HISTORIARUM
FRAGMENTA.

LIBER IV.

I. AT Cn. Lentulus patriciae gentis, collega ejus, cui cognomentum Clodiano fuit, perincertum ſtolidior, an vanior, legem de pecunia, quam Sulla emtoribus bonorum remiſerat, exigunda, promulgavit. *Agellius* libro XVIII. cap. 4.

Omnes, quibus aetas ſenecto corpore, animus militaris erat. *Priſcianus* lib. IX. & X.

Dein lenita jam ira, poſtero die liberalibus verbis permulcti ſunt. *Idem.* lib. IX.

In-

LIB. IV.] Continet Hiſtoriam rerum geſtarum Metelli & Pompeji contra relliquias Sertorii, Luculli contra Mithridatem & Tigranem, M. Craſſi debellantis Spartacum. L. Gel. Poplicola Cn. Corn. Lentulo Coſſ. V. C. 681. & C. Lentulo & Cn. Aufid. Oreſte Coſſ. 682. A. POPMA.

AT CN.] Ex Agellio lib. XVIII. cap. 4. de ſtolidi & vani differentia differente. & certe M. quoque Tullius Cicero, in oratione quam pro Quinctio habuit, eodem modo *vanitatem* accepit, cum eam *veritati* opponeret. Clodianum autem Latinae gentis eſſe, patet ex Varrone, Quinctiporem Clodianum, Epiſtola ad Fuſium, nominante. CARRIO.

COLLEGA EJUS] Cn. Cornelius Lentulus Clodianus collega fuit in conſulatu P. Licinii Craſſi. Palmerius hic acute corrigit: *cui cognomentum Clodiano Quintipori, per incertum*. & intelligit illum, cujus ineptias Varro ridet Epiſt. ad Fuſium: *Quintiporis Clodiani forias ac poëmata gargaridians dices: O Fortuna! ò Fors Fortuna!* Eſtque, ut arbitror, hic ille Lentulus, de quo Cicero in Bruto ſic ſcribit: *Cn. autem Lentulus multo majorem opinionem dicendi actione faciebat, quam quanta in eo facultas erat.* COLER. Clodianus collega fuit in conſulatu P. Licinii Craſſi. Eſt, ut arbitror, hic ille Lentulus, de quo Cicero in Bruto ſic ſcribit: *Cn. autem Lentulus multo majorem opinionem dicendi actione faciebat, quam quanta in eo facultas erat.* WASSE.

OMNES, QUIBUS SENECTO CORPORE ANIMUS MILITARIS ERAT] Ita enim ſcribendum, inducto τῷ *AEtas*, id quod recens quidam de ſuo infarſere. Sic in Catilina: *Delecti quibus corpus annis infirmum, ingenium ſapientia validum erat.* DOUZA.

QUIBUS AETAS] Priſcianus toties a me jam citatus, ut & alii veteres, vocem *aetas* non habent. nec puto neceſſarium fuiſſe negotium Carrionis, qui eam inferſit. COLER.

SENECTO CORPORE] Priſcianus lib. IX. & X. *Salluſtius*, inquit, *participium praeteriti temporis ex ſeneo protulit.* Addidi autem ex vetuſtiſſimo Colonienſi, *aetas*, quod in aliis non erat. CARRIO.

DEIN LENITA JAM IRA, POSTERO DIE LIBERALIBUS VERBIS PERMULCTI SUNT] Priſcianus eodem lib. XI. *permulſum*, pro, *permulctum*. Salluſtii autem verba in hunc librum conjecimus, quod omnes lib. vet. ex lib. IV. non, ut vulgati, ex lib. III. haec adducerent. quid? quod *liberalibus*, pro, *libralibus* iiſdem auctoribus ſcripſi? CARRIO. *Liberalia verba* ſunt, quae Plauto, *Dicta dapſila* dicuntur. Videtur autem de Sertoriano exercitu eſſe ſermo, quem ob caedem Imperatoris ſui merito concitatum Perperna poſtero die coactus fuit magno ambitu, partim minis extis, hoc eſt, pretio, partim largiloquis dictis onuſtos tranquillare. DOUZA. Ita & noſter Priſcianus. *Liberalia*

verba

Digitized by Google

Implicitae rates miniſteria prohibebant. *Idem ibidem.*
Igitur legiones pridie in monte poſitas arceſſivit. *Idem* lib. X.
Anxius animi, atque incertus. *Aruſianus.*
Magnam exorſus orationem. *Idem.*
Inpotens, & nimius animi eſt. *Idem.*
Amiſumque adſideri ſine proeliis audiebat. *Priſcianus* lib. VIII.

Qui

verba interpretor blandiloqua, faceta. Pertinet ad convivium Perpennae. Coler. Lubens duas has Salluſtianae navis ex tanto naufragio ſuperſtites tabulas compegero: ſiquidem per eos liceat quibus ea res in manu: *Diffidere inter ſe coepere, neque in medium conſultare, dein lenita jam ira poſtero die liberalibus verbis permulſi ſunt.* Putsch. *Eſt profecto magnum DEI beneficium, agnoſcere, quod vitioſum eſt, ac mentem ad meliora convertere,* ait Hiſtoricorum recentioris aevi Corculum, Ph. Cominaeus lib. I. ſub f. ubi de Ludovico ſuo hanc Hiſtoriam memorat: *Quum forte, ob intemperantiam linguae, lapſus eſſet, ac durior fuiſſet, mox agnovit culpam, & converſus ad eum, quem offenderat: non me latet,* inquit, *obfuiſſe mihi linguam, ſed & profuit aliquando: nunc autem, ut, quod illa peccavit, emendem, aequum eſt: ac ſimul, quum ad eum modum familiariter ageret, donum aliquod dabat non contemnendum.* Memorabile etiam eſt in hoc genere, quod Panormitanus refert de Alphonſo rege: *Cum poculum, quo rex ipſe biberat, Caſpari, generoſo adoleſcentulo, dari juberet, & Pirretus pincerna, Caſparis inimicus, quamvis ſemel, bis, & tertio juſſus dare, renueret: permotum regem ſurrexiſſe, ajunt, pugionemque ſtrinxiſſe, ac fugientem Pirretum adjectatum, ne tamen prehenſum iratus feriret, pugionem in media ira abjeciſſe.* Rupert.

Implicita] Idem Priſcianus ibidem, oſtendens compoſita *a plico* penultimam *a*, vel *i* habere in ſupino, inter cetera hoc etiam ponit. ſed cum in excuſis ſit *implicatae*, exemplaria tria vetuſtiſſima habent, *implicitae*. niſi quod hoc in Gemblacenſi deletum & aliud, ut in pleriſque bibliothecae illius libris ſolet, alia manu ſubſtitutum eſt. Carrio. *Implicatae* (hoc enim malim cum Priſciano, quam cum noſtris, *Implicitae*) *rates miniſteria prohibebant.* Quid ſi *Magiſteria* legamus? quippe hoc navali regimini aptius, accommodatiuſque, qua ad rem, qua ad proprietatem verbi, videturque Fragmento huic non abſurde conjungi poſſe illud inter incerta rejectum: *Impediebant juſſa nautarum*; addita copula hoc modo: *Implicatae rates magiſteria prohibebant, impediebantque juſſa nautarum*; ad quod Servius: *Celeuma, eſt quaſi praeceptum: unde Salluſtius*, &c. Douza.

Igitur] Ex eodem Priſciano libro decimo, in Martinenſi exemplari eſt; *laceſſivit.* Carrio.

Anxius animi, atque incertus] Sic Tacitus lib. V. & XIX. *incertus animi*, dixit. Ursin. Meſſus: *anxius hujus rei.* Carrio.

Magnam] Idem Meſſus: *exorſus orationem.* Carrio. Et huc fortaſſe pertinuerit illud, *in hunc modum diſſeruit*, unum ex duobus Fragmentum ut fiat. Videtur autem de Mithridate loqui, quem Appianus narrat, poſtquam in Paphlagoniam veniſſet; claſſium prius decurſione facta, concionem ad milites habuiſſe magniloquam, tum de ſuis majoribus, tum de ſeipſo, quod exigua regni pomoeria in immenſum auxiſſet, nec unquam praeſens victus eſſet a Romanis, &c. Douza.

Inpotens] Ex eodem: *nimius illius rei.* Carr. *Aſſideri*, pro *obſideri* uſurpavit etiam Tacitus exemplo Salluſtii, qui cum de Ponto Euxino hic agat, videndum an, *Amiſumque obſideri*, legendum ſit, quae civitas eſt maris Euxini. Ursin. Lib. VIII. Priſcianus, *obſideo*, inquit, *& aſſideo activa ſunt. faciunt enim aſſideor & obſideor.* in Martinenſi libro eſt, *admiſſumque.* Ita omnes omnium editiones. Mirum vero nemini etiamnum de mendo hujus loci in mentem veniſſe; quod tamen minimo negotio emendari poterat; altero modo, S, e medio ſublato; ut fieret, *Amiſumque*: quam urbem cum hiemem totam ſtativis caſtris circumdatam, valloque ac foſſa obſeſſam tenuiſſet Lucullus, appetente demum vere, relicto ad continuandam obſidionem Murena, movit in Mithridatem, cujus deliberatae morae cauſſas in Lucullo apud Plutarchum invenies. ſimul cur avido expugnandi urbis militi morem gerere recuſarit. Douza. Priſcianus MSC. *Amiſumque*, & ita recte mendavit etiam Ciacconius. Eſt Amiſus oppidum in Ponto Euxino, de quo hoc libro multa Salluſtius. Coler.

Adsideri] Cum in eo libro Salluſtius de Ponto Euxino ageret, Amiſuſque ſit ejuſdem civitas, aſſiderique, apud eum ſit, obſideri,

Digitized by Google

Qui quidem mos, uti tabes, in Urbem conjectus. *Feſtus.*
Caſtella, cuſtodias theſaurorum, in deditionem acciperentur. *Servius. Cariſius* lib. I.
Reliqua cadavera ſalita. *Diomedes* lib. I. cap. 4.

Epiſtola Regis Mithridatis ſcripta ad Regem Arſacem.

II. Rex MITHRIDATES REGI ARSACI S. Omnes, qui ſecundis rebus ſuis ad belli ſocietatem orantur, conſiderare debent liceatne tum

ſideri, ut apud Tacitum etiam, libentius legerem, *Amiſumque aſſideri.* CIACCON.

QUI QUIDEM] Feſtus Pompejus, *tabes*, inquit, *eſt quae facit tabeſcere.* libenter autem hac ſimilitudine utitur Salluſtius. de qua in Catilina. CARR.

CASTELLA] Ex Servio XI. AEneid. & Cariſio lib. I. Inſt. Gram. *cuſtodias*, pro, *cuſtodiae.* ita etiam Aſper intellegit; licet alii accuſativum eſſe velint. Verba autem Cariſii aliter vulgo, aliter in membranis, quarum uſus, ut reliquarum Colonienſium omnium, mihi, dum in Ubiis eſſem, vir eruditione ſingulari & eximia humanitate ornatus Melchior Hittorpius libenter expenſum ferebat, hunc in modum praeſcribi video: *Paterfamilias & materfamilias, antiqui magis uſurparunt; propterea quod nominativo ſingularis literam adjiciebant, ut facerent genitivum: haec familia, hujus familias: haec Maja, hujus Majas. quam declinationem & Salluſtius in tertio ſecutus eſt: Caſtella cuſtodias theſaurum, in deditionem acciperentur. ſed emendatius, cuſtodiae, Majae, & familiae dicitur.* CARRIO.

CUSTODIAS THESAURORUM] Graece *γαζοφυλάκιον* ſive *θησαυροφυλάκιον Cuſtodia*, ubi quid cuſtoditur. Cic. in Somn. *retinendus eſt animus* in cuſtodia *corporis.* Auctor, cujus nomen haud ſuccurrit: *horrea in omnibus regionibus publica fecit, ad quae conferrent bona ii qui* privatas cuſtodias non haberent. WASSE in *Add.*

RELIQUA] Diomedes lib. I. cap. 4. *Veteres*, inquit, *ambiguitatis cauſſa ſalitus dixerunt* a *ſalo*, non *ſalio.* neſcio autem an haec ad III. Hiſtoriarum pertineant librum, & eodem cum illo referenda ſint fragmento, quod a me undecimo poſitum eſt loco; an vero decimum illud libri tertii fragmentum in hunc potius librum conjiciendum ſit: infinita enim ſunt in Diomede menda: eaque emendatorum audacia mirum ac poene incredibile dictu quantum excreverint; ita ut primam ejus editionem omnium quae hactenus ſunt viſae, integerrimam, aut certe minime corruptam praeſtare auſim. CARRIO.

REX MITHRIDATES] Epiſtola regis Mithridatis ad regem Perſarum: ex libro IV. Hiſtoriarum Salluſtii, ut mox docebitur. CARRIO.

OMNES QUI SECUNDIS REBUS] Haec epiſtola Mithridatis, regis Ponti, ad Arſacem regem Perſarum eſt. Nam, ut Servius atteſtatur, omnes reges Perſarum *Arſaces* dicebantur. *Eam autem dediſſe videtur, quando ad Tigranem regem Armeniae fugere cogebatur: diſſimulat tamen adhuc timorem & egeſtatem, ut facilius Arſacem ad ſocietatem belli contra Romanos ineundam pelliciat. Cujus gratia etiam (ut in tali re fieri ſolet) oſtendit Romanos communes omnium regum hoſtes. Quod etiam Jugurtha Boccho ſcripſerat.* BAD. Bello illo graviſſimo, quod cum Romanis per XL. annos, ut quidam volunt, gerebat Mithridates, quieſcebat Parthorum rex Arſaces. Quaeritur, *Neutralitas, cum in civili, tum externo bello, quatenus amplectanda ſit?* Scimus, quid apud Liv. XXXII. cap. 21. de Ariſtheno, Achaeorum praetore, ſcriptum ſit. Is cum audiviſſet conſilium Cleomedontis, dicentis, *in bello, inter Romanos & Philippum, Achaeis expedire, ut medios ſe gerant, armiſque abſtinentes quieſcant*, reſpondit hunc in modum: *Quod Cleomedon modo tanquam mediam & tutiſſimam vobis viam conſilii, ut quieſceretis abſtineretiſque armis, oſtendebat: ea non media, ſed nulla via eſt. Etenim praeterquam, quod aut accipienda, aut aſpernanda vobis Romana ſocietas eſt, quid aliud, quam nuſquam gratia ſtabili, velut qui eventum expectaverimus, ut fortunae applicaremus noſtra conſilia, praeda victoris erimus?* Et mox: *Hos ſi ſocios aſpernamini, vix ſanae mentis eſtis. Sed, aut ſocios, aut hoſtes habeatis, oportet.* Simile quid idem habet auctor lib. XXXV. cap. 49. ubi Flaminius ad legatos Achaeorum: *Quod optimum*, inquit, *eſſe dicunt, non interponi vos bello, nihil tam vanum, imo tam alienum veſtris rebus eſt: quippe ſine gratis,*

Digitized by Google

tum pacem agere. Dein quod quaeritur, ſatis ne pium, tutum, glorioſum,

tia, ſine dignitate praemium victoris eritis. Ex quibus eluceſcit, in bello vicinorum minime locum habere dictum illud Ovidii:

—— *medio tutiſſimus ibis.*

Sed eos, quos ignavia, aut prava calliditas, uti alienis laboribus tuti ſint, armis abſtinet, acerbiſſimas poenas ſolvere, ut inquit in hac epiſtola Mithridates. Ac talibus idem accidere, quod iis, qui mediam domus partem incolunt, ut Alphonſus dicebat. Ceterum, cui quis ſe parti conjungere debeat, explicatu difficile eſt, conſultum tamen ut plurimum ex praecepto Ariſtotelis in Rhetor. ad Alex. c. ult. cum validis & potentioribus. Vide notam ad Jug. cap. 81. Quod ſi vero vicini hoſtes fuerint aeque potentes, tum vero, cum Caeſare, jacienda eſt alea, & *iis accedendum, ad quos major nos utilitas, aut opportunitas vocare videbitur.* Neque tamen exceptione caret haec de fugienda neutralitate regula, de qua Guicciard. in Conſil. polit. cap. 68. *Si princeps ea ſit potentia, ut neutrum victorem metuere neceſſe habeat, armis abſtinere, mediumque ſe gerere conſultum eſt; ſi quidem, hoc modo, & periculum declinabit, & ſumtibus parcet, & vires ſervabit integras. Adhaec aliorum errores, ei ſaepe commodam, rei ſuae faciendae, occaſionem ſubminiſtrabunt: ſin ſecus eſt, profecto neutralitas mera ſtultitia eſt.* Haec Guicciardinus. Alteram cautionem eorum, qui neutrarum partium eſſe velint, eamque tutiſſimam, apud Bodinum invenio, lib. V. de Rep. cap. 6. ut ſcilicet quis finitimorum Principum conſenſione mutua, per ſeſe tueatur imperium, & a ſociorum bellis abſtineat. Qua quidem ratione Lotharingi, Allobroges, Burgundi libera pace ac tranquillitate floruerunt, quamdiu a bellis finitimorum principum, & quidem eorum conſenſu, abſtinuerunt. At cum primum dux Allobrogum Hiſpanis ſe adjunxiſſet, Imperio ac poteſtate a Francis exutus eſt. Qui vero utrarumque partium communes ſunt amici, hi tuto medii ſunt; illi vero experiuntur id, quod etiam initio dictum, & hic verbis Herennii repetendum eſt ex Livio lib. IX. cap. 3. *Media via neque amicos parat, neque inimicos tollit*, atque adeo verbis *Taciti* cap. 36. Germ. *inter vicinos impotentes, ſive violentos, & validos, minime tutum eſt quieſcere.* Tertia exceptio eſt, *ſi vicini hoſtes noſtri mutuo in ipſos metu prohibentur, ne nobis noceant, etiamſi neutris illorum adhaereamus.* Hujus rei praeclarum exemplum habet Georgius Pachymerius lib. II. Hiſt. Byz. cap. 14. Atque haec de bello externo. In civili vero quid faciendum? Hic quidem a multis probari video Ciceronis illud lib. X. ad Att. ep. IX. *Viro bono, & quieto, & bono civi, nihil magis convenit, quam abeſſe a civilibus controverſiis.* Sunt tamen alii, qui prudentius, niſi fallor, in partes abeundum ſuadent, illud vetus commendant: *Qui cum inſanis non inſanit, is inſanit:* idque confirmant lege ſapientiſſimi *Solonis*, quae extat apud Agell. lib. II. N. A. cap. 12. in hanc ſententiam ſcripta: *Si ob diſcordiam diſſenſionemque ſeditio atque diſſenſio populi in duas partes fieret, & ob eam cauſam, irritatis animis, utrinque arma caperentur, pugnareturque; tum qui in eo tempore, in eoque caſu civilis diſcordiae, non alterutri parti ſe adjunxerit, ſed ſolitarius ſeparatusque a communi malo civitatis ſeceſſerit, is domo, patria, fortunisque omnibus careto, exul extorrisque eſto.* Quamvis autem Plutarch. in Praec. Pol. legem hanc minus probat, ea tamen firmis rationibus niti videtur. Quarum prima illa ipſa eſt, quae ſupra de bellis externis allata fuit, nimirum talibus ambidextris accidit id, quod Thucyd. lib. III. in deſcript. ſaeviſſimae Corcyraeorum ſeditionis commemorat: *Qui civium medios ſe geſſerunt, ii ab utriſque premebantur, aut quia participes ſeditionis eſſe recuſarunt, aut quod ſoli ſupereſſent, odio habiti.* Alteram rationem Agell. d. l. ſubminiſtrat: Nam *ſi boni omnes, qui in principio coërcendae ſeditioni impares fuerint, populumque partitum & amentem non deſeruerint, ad alterutram partem diviſi ſe addixerint, tum concordia per eos potiſſimum reſtitui conciliarique poteſt, &c.* Quae ratio poſterior, illuſtrius credo exemplum nullum habet, quam Pacuvii Calvii Campani, qui, tali partium electione, & ſenatum & patriam exitio praeſenti liberavit, ut prolixe Liv. exponit lib. XXIII. cap. 2. & 3. quippe qui ex praecepto Senecae lib. III. de Ira cap. 39. *ſimulavit iram, ut, tanquam adjutor, & doloris comes, plus auctoritatis in conſiliis haberet.* quomodo etiam Otho, antequam Imperator eſſet, Marium Celſum ſimulatione vinciri juſſit, & majores poenas daturum affirmans, praeſenti exitio ſubtraxit, teſte Tacito lib. I. Hiſt. cap. 45. Eadem de cauſa Sex. Tullius opponentibus ſe Sulpicio Dictatori ducem ſe praebuit, cumque Dictator non turbam magis, quam turbae principem, alias imperiis obedientiſſimum, miraretur; ab eo Tullius magnopere petiit, *ne ſe oblitum diſciplinae militaris, ne ſui, neve imperatoriae majeſtatis, crederet: multitudini concitatae, quae fere auctoribus ſimilis eſſet, non ſubtraxiſſe ſe ducem, ne quis alius, qualem motu creare multitudo ſoleret, exiſteret.* Liv. lib. VII. cap. 14. Hic tamen non improbarim, quae Lipſ. differit lib. VI. Civil. Doctr. cap. VI. Rupert.

Pacem agere] Juvenalis XV. 163.

ſum, an indecorum ſit. Tibi perpetua pace frui liceret, niſi hoſtes opportuni, & ſceleſtiſſumi. Egregria fama, ſi Romanos oppreſſeris, futura eſt. Neque petere audeam ſocietatem: & fruſtra mala mea cum tuis bonis miſceri ſperem. Atqui ea, quae te morari poſſe videntur, ira in Tigranem recentis belli, & meae res parum proſperae, ſi vera aeſtumare voles, maxume hortabuntur.

III. Ille enim obnoxius, qualem tu voles, ſocietatem accipiet: mihi fortuna, multis rebus ereptis, uſum dedit bene ſuadendi: &,

—— *Tigris* agit *rabida cum tigride* pacem. Seneca Epiſt. XCIV. *aurum & argentum*, *& propter iſta*, *nunquam* pacem agens *ferrum*. AElianus de Anim. cap. 36. *Εἰρήνην δὲ καὶ φιλίαν ἄγνωσιν ἄνιμοι.* Noſter Cat. XXII. pacem *habere*, &, agitare. Jug. XV. & XVII. Wasse in *Add.*

Deinde] Scripſi more Salluſtiano; *dein*: probat Vaticanus. Carrio.

Tibi perpetua pace frui liceret] Locus mendoſus & qui ſententiam nullam ejiciat: praeſertim qua a diſtinctione; quo enim illud, *egregia fama ſi Romanos oppreſſeris futura eſt?* emenda, emendationi elegantiſſimae Vaticano aliiſque libris aſſentientibus; *Tibi ſi perpetua pace frui licet, niſi hoſtes opportuni & ſceleſtiſſimi, & egregia fama, ſi Romanos oppreſſeris, futura eſt: neque petere audeam ſocietatem; & fruſtra mala mea cum tuis bonis miſceri ſperem.* fruſtra, inquit, a me ad ſocietatem belli petereris, ſi ea eſſet rerum tuarum conditio, ut tibi perpetua pace liceret frui; niſi in ipſis regni tui faucibus hoſtes eſſent opportuni & ſceleratiſſimi; niſi denique egregia fama, Romanis oppreſſis, te eſſet ſecutura. uſus vocis illius *neque*, Salluſtio frequens, vulgo ignoratus locum corrupit. Carrio. Huic loco ſuppetias ex Vaticano tulit Lud. Carrio. Colerus. Non cohaeret oratio: & vereor hercule, ne coagmentum aliquod deſideretur: Quid enim illud? *Neque petere audeam ſocietatem.* Itaque dubium mihi non eſt, quin aut voculae interpoſitione remedium quaerendum, & fortaſſe hujusmodi: *Aliter neque petere audeam ſocietatem.* uti in Oratione ad Caeſarem: *Aliter neque privata res, neque publica, &c.* aut ultima certe primis inferendo ordo totius dictionis mutandus: donec tandem commoda aliqua ſententia exiſtat, cujusmodi haud alienam ſane hac conſtructione electurus videor. *Tibi perpetua pace frui liceret; neque petere audeam ſocietatem, & fruſtra mala mea cum tuis bonis miſceri ſperem, niſi hoſtes opportuni, & ſceleſtiſſimi. Opportuni*, cui rei? injuriae forte patiundae ne, an faciundae? credo illuc poſtremum velle dicere. Ceterum bona & mala, quae inter ſe hic opponi vides, reperias & apud Plautum illo Aululariae verſu:

Bonis tuis rebus meas res irrides malas.

Douza. Hiulca omnis oratio, fortaſſe & manca. Legebam tamen, *Tibi ſi perpetua pace f. liceret niſi h. o. & ſceleſtiſſimi: egregia fama ſ. R. o. futura eſſet: neque petere, &c.* voce una addita, altera immutata. Lipſ. IV. Ep. Q. XIV. Rupert.

Nisi hostes opportuni et scelestissumi] In Jugurth. *Cavere tamen necubi hoſti opportunus fieret.* Ciacc. Verba ſunt ex epiſtola Regis Mithridatis, quae videtur fere tota tranſlata ex oratione Corcyraeorum ad Athenienſes apud Thucydidem libro I. Ad hunc autem locum facit, quod habetur in Bello Jugurthae: *Cavere tamen oportet necubi hoſti opportunus fieret.* Ursin. Poſſum, *importuni*, at recte habet locus. Supra dixerat: *ſatiſne pium, tutum, glorioſum aut indecorum.* Jam vero vox *opportuni* voculae *tutum*, & *ſceleſtiſſimi* τῷ *pium* reſpondent. Wasse in *Add.*

Neque petere] Si voculam *fruſtra* ex poſteriore periodi membro huc retrahas, optime omnia cohaerebunt. *Nollem* fruſtra, & a nullo tuo commodo, per ſocietatem quam a te peto, bello pacem tuam minuere. Crisp.

Atqui ea] Libri omnes *atque ea.* Carrio.

Videntur] Fabri & Briconeti, *videtur.* noſtram ſcripturam, quae a Vaticano eſt, ſervari placet. Carrio. *Atque*, habent alii: unde ego exſculpſi: *Ad quae, ea quae te morari, &c.* hoc eſt, ad jungendam mecum ſocietatem, atque ita conjunctis opibus Romanos opprimendos. ſicque optime ſibi & conſtabit & cohaerebit ſententia, tota a ſuperiori oratione dependens; hiulca prorſus, & incompoſita, ſi aliter legatur. atque huic ſimile illud ad Caeſarem: *Ad quae te illi iidem hortantur, &c.* Douza.

Mihi fortuna, multis rebus ereptis, usum dedit bene suadendi] Ut multi veteres ſententias ſuas mutuati ſunt a Salluſtio, ita Salluſtius quam

Digitized by Google

&c, quod florentibus optabile eſt, ego non validiſſimus praebeo exemplum, quo rectius tua componas. Namque Romanis, cum nationibus, populis, regibus cunctis, una & ea vetus cauſſa bellandi eſt, cupido profunda imperii, & divitiarum: qua primum cum rege Macedonum Philippo bellum ſumſere. Dum a Carthaginienſibus premebantur, amicitiam ſimulantes, ei ſubvenientem Antiochum conceſſione Aſiae per dolum avertere: ac mox a Philippo Antiochus, omni cis Taurum agro, & decem millibus talentorum ſpoliatus eſt.

IV. Perſen deinde Philippi filium, poſt multa & varia certamina, apud Samothracas Deos acceptum in fidem, callidi, & repertores perfidiae, quia pacto vitam dederant, inſomniis occidere. Eumenem, cujus

quam plurimas e Catone, ut jam alibi docui, & inter eas hanc ipſam ex oratione pro Rhodienſibus, cujus haec verba reperiuntur ap. Gell. lib. VII. cap. 3. *Adverſae res ſe domant & docent, quid opus ſit facto: ſecundae res laetitia transverſum tendere ſolent a recte conſulendo atque intelligendo.* RUPERT.

ET, QUOD FLORENTIBUS OPTABILE EST, EGO NON VALIDISSIMUS PRAEBEO EXEMPLUM, QUO RECTIUS TUA COMPONAS] Sententia vere Mithridatica, prorſus ad illud Poëtae accommodata:

Felix, quem faciunt aliena pericula cautum.

DOUZA.

EGO NON VALIDISSIMUS PRAEBEO EXEMPLUM, QUO RECTIUS TUA COMPONAS] *Dulce*, verbo Lucretiano:

—— turbantibus aequora ventis,
E terra magnum alterius ſpectare laborem.

RUPERT.

UNA ET VETUS CAUSA BELLANDI CUPIDO PROFUNDA IMPERII, ET DIVITIARUM] Alium poſt alium laceſſere, non ſolum conſuetum Romanis, ſed & honorificum. Sic ſane Valerius Meſſallas commendat auctor Elegiae *Pauca mihi*, jam olim Virgilio adſcriptae, quod dignum ſuo nomine putarint:

Nunc aliam ex alia bellando quaerere gentem.

Petronius in Carm. de bello Civili:

Si qua foret tellus, quae fulvum mitteret aurum,
Hoſtis erat.

RUPERT. Eleganter non minus quam vere, de Romanis ſuis Petronius:

Si qua foret tellus quae fulvum mitteret aurum
Hoſtis erat.

Claudianus Ruffin. I. 186.

—— cuicunque monile
Contextum gemmis, aut praedia culta fuiſſent,
Rufino populandus erat, dominoque parabat
Exitium foecundus ager.

Tacitus Hiſt. IV. 74. *ſed vobis maximum diſcrimen, penes quos aurum & opes, praecipuae bellorum cauſſae.* Huc ſpectat Cyprianus de Eleëmoſ. pag. 202. *pectus alia* & profunda avaritiae *caligo coecavit.* Tacitus fere habet *profuſa.* WASSE in *Add.*

QUA PRIMUM] Libri nonnulli, *primo.* CARRIO.

A PHILIPPO] *A*, deëſt libris Briconeti & Fabri. Vaticanus, *tracto Philippo.* CARRIO. Notat Carrio in Vaticano lectum, *mox tracto Philippo.* Scribe: *at mox fracto Philippo Antiochus*, &c. GRONOV.

DECEM MILLIBUS TALENTORUM] Paullo poſt in eadem epiſtola videntur mendoſa illa, *decem millibus talentorum*; nam ex Livio, & Appiano in lib. Syriaco legendum eſt, *Quindecim millibus talentorum.* Livii verba ſunt haec ex lib. XXXVII. *Aſiaque omni, quae cis Taurum eſt, decedite: pro impenſis deinde in bellum factis quindecim millia talentum Euboicorum dabitis, quingenta praeſentia, duo millia & quingenta, cum Senatus populuſque Romanus comprobaverint, mille deinde talentum per duodecim annos.* CIACCON. & URSIN. Ciacconius ex Appiano *quindecim millibus* reponit. COLER.

IN SOMNIS OCCIDERE EUM. EN CIVIS AMICITIAM GLORIOSE OSTENTANT &c.] Legendum: *in ſomnis occidere. Eumenem, cujus* &c. RIVIUS. Recte correxi, *inſomniis occidere*, voce Salluſtiana; quam apud eundem in Catilinario Criticus noſter reponit: *dies noctiſque feſtinare: vigilare: neque inſomniis, neque labore fatigari.* Et oratione de Rep. *profecto, ſi id accidat, neque tibi nox, neque* dies

Digitized by Google

cujus amicitiam glorioſe oſtentant, initio prodidere Antiocho pacis mercedem; poſt Attalum cuſtodem agri captivi ſumtibus & contumeliis ex rege miſerrumum ſervorum effecere: ſimulatoque impio teſtamento, filium ejus Ariſtonicum, quia patrium regnum petiverat,

dies curam animi ſedaverit; *quin inſomniis excitus*, *furibundus*, *atque amens alienata mente feraris.* Error ex eo natus, quod veteres, *inſomnIs*, ſcriberent, pro *inſomniis*, *i* longa videlicet, pro geminata. Certe antiquiſſime vulgati, qualis eſt apud eruditiſſimum Nicolaum Fabrum, *inſomnia*, agnoſcunt. dicunt Latini *inſomnia*, utroque numero; pro eo quod eſt iiſdem *vigilia*, & Graecis ἀϋπνία. priore quidem numero Pacuvius Antiopa:

Perdita illuvie atque inſomnia.

Item Caecilius Plocio:

Conſequitur comes inſomnia: ea vero inſaniam adfert.

Poſteriore vero Terentius Eunucho:

Atat mox noctu te horſum adigent inſomnia.

Sic enim Donatus illa Terentii accepiſſe viſus eſt; etſi non diſſimulat, *adiget inſomnia*, alibi ſcriptum reperiri. Virgilius:

Sed falſa ad caelum mittunt inſomnia Manes.

Quamquam ibi ſomnia ſignificari volunt Grammatici, addita ſcilicet praepoſitione; ut Graeci dicunt ἐνύπνια. Sed idem Virgilius, *inſomnia*, etiam plurali pro vigiliis poſuit:

Quae me ſuſpenſam inſomnia terrent?

Quamvis & hic ſomnia intelligi poſſunt quibus terreri potuerit, ita Cariſium emenda. Falluntur autem qui, *inſomnium*, pro eodem extuliſſe antiquos crediderunt: cujus exempla nulla ſunt. itaque apud Suetonium Caligula, ſcribe ex vetere libro: *Incitabatur inſomniis maxime: neque enim plus quam tribus nocturnis horis quieſcebat*: non, *inſomnio*, ut vulgo. Quod vero propius ad rem attinet, Perſen Philippi, inter ceteras de morte illius opiniones, ἀϋπνίᾳ exſtinctum eſſe, ſcriptoribus pleriſque placuiſſe a Plutarcho relatum eſt. CARRIO. Ita, praeter Carrionem, Juſt. Lipſius Lib. IV. Ep. Q. 14. COLER. Non intellego; quomodo enim, ſi pacto vitam dederunt, liberi a perfidia Romani, ſive in ſomnis, ſive vigilantem occiderint? Sed vera correctio eſt, *inſomnia occidere*, ἀϋπνίᾳ. Plutarchus in AEmilio duplicem famam mortis ejus tradit. Alii, inquit, inedia mortem ſibi conſciviſſe affirmant: alii a militibus, qui eum cuſtodiebant, ſomno prohibitum, atque ita continuis vigiliis periiſſe. Hoc poſterius ergo Mithridates, ut invidioſius, poſuit. Lipſ. IV. Ep. Q. 14. RUPERT.

EUMENEM] Male in Glareani aliorumque editionibus; *En cujus*: in veteribus impreſſis propius a veritate; *Eum en en*, pro *Eumenem cujus*: divulſis tantummodo a ſe ſyllabis. Male etiam in noſtra: *Eumeniem*, operarum vitio. Sed hoc leve. illud alterius momenti, quod ſequitur. CARRIO.

INITIO PRODIDERE ANTIOCHO, PACIS MERCEDE POSTHABITA, CUSTODI AGRI CAPTIVI, &c.] Vet. Cod. habet: *Initio prodidere Antiocho, pacis mercedem; poſt Attalum cuſtodem agri captivi, &c.* Quae lectio conſideranda. URSIN.

MERCEDE POSTHABITA, CUSTODI] Duabus Hiſtoriis inter ſe confuſis quid ſibi velit Mithridates, plane nequit intelligi. Vaticanus, *pacis mercedem poſthabitum.* Pulcherrime Fabri & Briconeti: *Eumenem, cujus amicitiam glorioſe oſtentant, initio prodidere Antiocho pacis mercedem, poſt Attalum, cuſtodem agri captivi, ſumtibus & contumeliis ex rege miſerrumum ſervorum effecere.* Quo quid apertius? quid eruditius? CARRIO. In exemplari quo uſus eſt Carrio legitur, *mercede poſthabita cuſtodi.* Et ſic edidit in ſua Ed. quae prodiit Antwerp. 1579. ex officina Plantin. Vaticanus *pacis mercedem poſthabitum.* Pulcherrime Fabri & Briconeti, inquit, ille. Nempe ut in Textu. WASSE.

SIMULATOQUE IMPIO TESTAMENTO, &c.] Omnino ad Attalum pertinent: de cujus teſtamento, ut omittamus multos ſcriptorum veterum locos, proferemus unum tantum Porphyrionis manuſcripti, apud quem ita habetur in Horatii verſu ex Ode XVIII. lib. II.

—— Neque Attali
Ignotus heres regiam occupavi.

Attalus, Rex Aſiae, Pergami regnavit, cujus hereditatem Populus Romanus accepit. Dicendo autem, heres occupavi, ſuſpicionem dat, qua exiſtimamus falſo teſtamento Romanos hanc ſibi hereditatem vindicaſſe, &c.

ARISTONICUM] De Ariſtonico autem variant inter ſe veteres Hiſtorici non parum. Nam Liv. epitoma lib. LVIII. Eumenis Regis filium dicit, & item Juſtinus lib. XXXVI. qui non juſto matri-

Digitized by Google

rat, hoſtium more per triumphum duxere: Aſia ab ipſis obſeſſa eſt: poſtremo totam Bithyniam, Nicomede mortuo, diripuere, cum filius Muſae, quam reginam appellaverant, genitus haud dubie eſſet.

V. Nam

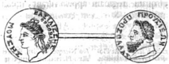
trimonio, ſed ex pellice genitum ſcribit. At Florus, regii ſanguinis ferocem juvenem appellat. Pomponius vero Laetus, auctor recens, Eumenis nepotem tradit. Quod placet, ſi veteris Hiſtorici auctoritate nititur. Rurſus Eumenem alii edunt Attali patrem, alii patruum, ut in tanta Hiſtoricorum varietate fortaſſe locus ſit aliquid ſuſpicandi de mendo vulgatae lectionis. URSIN. Malim *impie*. Sed aliter libri. WASSE in *Add.*

HOSTIUM MORE PER TRIUMPHUM DUXERE] Idem de nepote Maſiniſſae Jugurtha Mithridates apud Juſtinum XXXVIII. 6. *tamen cum hujus nepote bellum modo in Africa geſtum adeo inexpiabile, ut ne victum quidem memoriae avi donarent, quin carcerem ac triumphi ſpectaculum experiretur.* WASSE in *Add.*

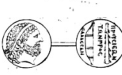
POSTREMO TOTAM BITHYNIAM] Vox, *totam*, abeſt ab antiquis libris. CIACCON. Vox *totam*, a libris veteribus abeſt. Abeſt, inquam, non deëſt; cum vulgo ſuperſit. CARRIO.

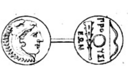
CUM FILIUS MUSA, QUEM REGEM APPELLAVERAT, GENITUS HAUD DUBIE ESSET] Scriptura prae aliis inſignite prava, & quae Salluſtio non modo fraudi fuit, ſed etiam viros maximos in errores graviſſimos induxit: quorum partim an haec Salluſtii eſſent dubitarunt, nonulli *Nuſam*, ſive *Nyſam* Nicomedis Regis Bithyniae filium eſſe crediderunt; alii etiam eadem occaſione locum Suetonii, ea de re, qui recte habet, corrigere tentarunt. Vetus editio: *cum filius Nuſa, quam regiam appellaverat, genitus haud dubie eſſet.* Minimum a veritate. Fabri & Briconeti: *quem Regem jam appellaverant.* In qua ſcriptura illud, *appellaverant*, rectum videlicet. Vaticanus: *Nyſa, quam Reginam.* Hinc lege, quod & humaniſſimo doctiſſimoque Puteano placuit: *cum filius Nuſae, quam Reginam appellaverant, genitus haud dubie eſſet.* Vult enim Mithridates, Nyſae Nicomedis filiae, quam Romani reginam appellaverant, priuſquam Bithyniam diriperent, filium regni haeredem natum fuiſſe. Non tantum veriſimiliter, ſed omnino vere. *Nyſam* enim muliebre nomen eſſe e Plutarcho conſtat; qui, in vita Luculli magni illius Mithridatis ſororem ita appellatam ſcribit. Ac ſane niſi Suetonius *Nyſam* Nicomedis filiam diceret, parum abeſſet quin illam Plutarchi eandem cum hac eſſe, & neſcio cui Nicomedis filio, ex quo etiam filium ſuſtulerit, nuptam fuiſſe exiſtimarem. Suetonius Julio: *(Cicero) quondam in Senatu (Caeſari) defendenti Nyſae cauſam filiae Nicomedis, beneficiaque regis in ſe commemoranti; Remove, inquit, iſthaec oro; quando notum eſt & quid ille tibi, & quid illi tu dederis.* Niſi forte verba illa, *Nyſae filiae*, quae varie leguntur, delenda ſunt, aut ita interpretanda, uti, quod jam dixi, non filia fuerit, ſed nurus. Verba autem Caeſaris in ea Oratione haec fuerunt: *Vel pro hoſpitio regis Nicomedis, vel pro horum neceſſitate quorum res agitur, refugere hoc munus, Memmi, non potui. Nam neque hominum morte memoria deleri debet, quin a proximis retineatur: neque clientes, ſine ſumma infamia, deſeri poſſunt, quibus etiam a propinquis noſtris opem ferre inſtituimus.* Male autem operae *Muſa*, pro *Nuſa*, expreſſerunt. CARRIO. Ex Plutarcho erudite Carrio repoſuit, *Nuſa.* Quod & Turnebus agnoſcit lib. XIV. cap. 14. Ego locum ſic recte ſcribi & diſtingui arbitror: *Cum filius quem regem appellaverat, Nuſa genitus haud dubie eſſet.* Rex Nicomedes filium, ex Nuſa conjuge conceptum, Regem appellaverat, regnique heredem inſtituerat. Plinius tamen Nicomedis uxorem a cane interfectam Conſingen appellat lib. VIII. COLER. Barth. lib. XLVII. Adv. cap. 23. locum hunc ita legit, *Cum etiam filius Nuſae, quam regina appellaverat, genitus haud dubie eſſet.* RUPERT. Palparunt in tenebris quotquot in Suetonio atque Salluſtio ad ſtabiliendam veram lectionem nominis quod reginae huic Nicomedis, ultimi Bithyniae regis, filiae fuit, laborarunt. Idoneus magis teſtis advocari nequit quam Numiſma antiquum, aereum, quod vivente iſta Nicomedis filia, & regiae dignitatis ſpeciem aliquam obtinente, juſſu ejus, inque ejus honorem cuſum fuit. Nomen reginae ΜΟΥΣΑ in eodem ſcribitur, atque pulcherrima ejuſdem commendatur facies. Signatus fuit in urbe Pruſiade ad mare ſita, unde & cognomen, ut ab alia ejuſdem nominis urbe diſtingueretur, traxit. Sed ecce ipſum nummum;

V. Nam quid ego me adpellem? quem disjunctum undique regnis, & te-

Adparet in priore Numiſmatis parte caput reginae comto capillitio, atque diademate, cujus dependent ad cervicem lintea, ornatum. Oram exteriorem haec ornat inſcriptio, ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΜΟΥΣΗΣ, REGINAE MOYSAE ſive MUSAE. In interiore margine ſcribitur, ΟΡΣΟΒΑΡΙΟΣ, ORSOBARIUS. Nomen id videtur fuiſſe Magiſtratus, qui curam ſignandi nummi habuit, atque viri apud Pruſienſes honorati. Poſterior Numiſmatis pars, Herculis, cujus cultus apud Pruſienſes eximius erat, caput exhibet, cum hac epigraphe in ambitu nummi, ΠΡΟΥΣΙΕΩΝ ΠΡΟΣ ΘΑΛΑΣσαν, PRUSIENSIUM AD MARE. Ita videlicet vocata fuit, ut diſtingueretur a Pruſiade ſeu Pruſa, urbe antiquiore, ſed minus celebri, pariter in Bithynia, ſed in mediterraneis ad Olympum montem ſita. Pruſias autem haec nobilior a rege Bithyniae Pruſia, Ziëlae filio condita fuit. Sita fuit loco, quo prius exſtiterat Cius, juxta Propontidem ad ſinum Cianum, inter Nicomediam atque Apameam. Nummi pariter & ſcriptores antiqui τοῖς θαλάσσιον ſive ἐπιθαλάσσιον eamdem adpellant; eadem videlicet ratione, qua in Nummis Alexandri I. Theopatoris, Syriae regis XI. aliiſque, ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑΝ, LAODICENSIUM AD MARE, fit mentio. Pruſiadis ad mare ſitae meminit Memnon, inſignis Heracleënſis Hiſtoriae ſcriptor, apud Photium Cod. CCXXIV. pag. 383. *ὁ Τελέσιος ἐπὶ Προυσιάδα τὴν ἐπιθαλάσσιον μετὰ τῆς δυνάμεως παρεγένετο). Triarius Pruſiadem verſus, quae ad mare eſt, cum exercitu proficiſcitur.* Vidi inſuper alterum urbis Pruſiadis nummum, cum inſcriptione Nyſano nummo ſimili, atque capite Herculis Regis, diademate cincto: qualem fere nummum cum alio, qui epitheton illud omittit, ſed tamen in eadem urbe ſignatus fuiſſe videtur, publicavit olim Hub. Goltzius. utrumque hic depingi juſſi.

Poſterior ex his inberbe Herculis, in rictu leonis, caput exhibet a parte anteriore, a poſteriore, diſcum ſive pateram cum arcu & clava, atque epigraphe ΠΡΟΥΣΙΕΩΝ, PRUSIENSIUM. Prior Herculis Regis diademate cinctum caput ab altera parte oſtentat, ab altera clavam & corytum cum inſerto arcu, atque inſcriptione ΠΡΟΥCΙΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟC ΘΑΛΑCCΑΝ, PRUSIENSIUM AD MARE. Et hunc quidem nobiſcum communicavit Herm. van der Horſt, apud Schoonhovienſes V. D. M. qui in quibuſdam a Goltziano diſcrepat. Sed ut ad reginae Myſae redeamus nummum, detexit illum atque vulgavit natalibus atque eruditione, multaque Antiquitatis cognitione, inluſtris Marchio, Scipio Maffei, in lib. inſcripto Galliae Antiq. Epiſt. I. & II. p. 13. & 15. 16. &c. cui tamen in eo adcedere non poſſum, quod Orſobarium Myſae reginae maritum fuiſſe crediderit. HAVERC.

CRE-

Digitized by Google

tetrarchiis ab imperio eorum, quia fama erat divitem, neque ſerviturum eſſe, per Nicomedem bello laceſſiverunt, ſceleris eorum haud ignarum, & ea, quae accidere, teſtatum antea, Cretenſes ſolos omnium liberos ea tempeſtate, & regem Ptolemaeum. Atque ego ultus injurias, Nicomedem Bithynia expuli; Aſiamque, ſpolium regis Antiochi, recepi, & Graeciae demſi grave ſervitium. Incoepta mea poſtremus ſervorum Archelaus, exercitu prodito, impedivit: illique, quos ignavia aut prava calliditas, uti meis laboribus tuti eſſent, armis abſtinuit, acerbiſſumas poenas ſolvunt. Ptolemaeus pretio diem belli prolatat. Cretenſes inpugnati ſemel jam, neque finem niſi exſcidio

CRETENSES SOLI OMNIUM LIBERI EA TEMPESTATE ET REX PTOLEMAEUS] Iidem libri: *Cretenſes ſolos omnium liberos ea tempeſtate & Regem Ptolemaeum.* CIACCON. Sed vox, *totam*, non eſt in vett. codd. in quibus ita leguntur ea quae ſequuntur paullo poſt: Cretenſes ſolos omnium liberos ea tempeſtate, & Regem Ptolemaeum. Item in vett. codd. paulo poſt habetur: *Ptolemaeus in diem:* ſive ut in aliis libris eſt, *indies, bellum prolatans, &c.* Sed lectio vulgata, *Ptolemaeus diem belli prolatat &c.* non diſplicet, nam ſupra habetur: *Mithridates diem bello circumſpicit.* URSIN. Emenda ex omnibus libris, *ſceleris eorum haud ignarum, & ea quae accidere, teſtatum antea Cretenſes ſolos omnium liberos ea tempeſtate, & regem Ptolemaeum.* quam emendationem certam eſſe vetuſtiſſimas editiones teſtor. CARRIO. *Soli omnium liberi e. t. & rex Ptolemeus.* in edito libro quo uſus Carrio. Pro qua lectione, hanc ex vetuſtiſſimis ſubſtituit, quam haec editio prae ſe fert. WASSE.

POSTREMUS SERVORUM ARCHELAUS] De Archelao vide Plutarchum in Sylla pag. 458. 466. *poſtremus* pro nequiſſimo. Cicero pro Roſcio Amer. §. 81. *ſin idcirco arma ſumta ſunt, ut homines po*ſtremi *pecuniis alienis locupletarentur* &c. Ita etiam Noſter. Non diverſa eſt vocis ἔσχατος apud Graecos ſignificatio. Nam *infima plebs* apud Ariſtotelem audit ἔσχατος δῆμος, &, quod Latinis Scriptoribus *extremae dementiae* eſt, illud Polybio XVII. pag. 1074. Ὁ πάντων ἐστὶν ἔσχατον. Gloſſae etiam: *infima ſors*, ὑστάτη Τύχη. Maroni pro *poſtremo* placuit *ultimis.* AEn. IV. 537.

Iliacas igitur claſſes, atque ultima *Teucrum*
Juſſa *ſequar?*

Nempe, *ſuprema imperia* inquit *Ruaeus*, immo *ſervilia*; quaerit an cum Trojanis naviget? Atque haec ſecum:

Quis me autem fac velle, ſinet ;ratibuſque ſuperbis
Irriſam accipiet?

Servitus denique inhoneſtiſſima, teſtis *Thucydides* VII. Ἄνδρασι τὰ ἄλγιστα ἀτιμασθεῖσαι, πόλει δὲ τῇ πασῇ τὴν αἰσχίστην ἐπίκλησιν. Servos faciendo. Quale ergo Mithridaticum hoc, *poſtremus ſervorum?* Sane, *hominum*, ut loquitur Tertullianus, *poſtremiſſimus?* Qualis miſellus iſte Archelaus? talis profecto in artibus Imperatoriis (nam a proditione abſolvit ipſe in Commentariis Lucullus) qualis illaudatus hic noſter interpres, qui tamen peſſimorum optimus eſt: qualis Criſpinus quem, in re Critica, ego eſſe infra infimos omneis puto. WASSE in *Add.*

PRECIO DIEM PROLATAT] Libri illi *in diem bellum prolatans:* tamen lib. I. Hiſt. *Mithrid. diem bello circumſpicit*, dixit. CIACCON. Et hic vulnus plane Chironeum. Fabri & Briconeti, *dies bellum prolatans*, ut & vetus editio. Vaticanus, *in dies bellum prolatans*, pulcherrime. ſcribe itaque; *illique, quos ignavia aut prava calliditas, uti meis laboribus tuti eſſent, armis abſtinuit, acerbiſſimas poenas ſolvunt, Ptolemaeus pretio in dies bellum prolatans, Cretenſes impugnati, ſemel jam, neque finem, niſi exſcidio, habituri.* CARRIO.

NEQUE FINEM NISI EXSCIDIO] Hegeſip. I. 11. *Ut ultra Judaeam diſcederent, quibus* fugae finis mors *Alexandri foret.* Cic. Offic. II. *Tributorum* finem *unius Imp. praeda attulit.* Virg. AEn. II. 554.

Haec finis *Priami fatorum.*

Ruaeus aliique: hic fuit terminus. Verum neſcio an non *Haec* melius referri poſſit ad *Mors*, de qua egerat verſu ſuperiore. at Auctor alibi: *Quae finis ſtandi.* Noſter infra: *an finem belli futurum putet nobis oppreſſis.* Legati apud Herodotum VII. 157. Μὴ γὰρ ἐλπίζῃς εἰ ἡμέας καταστρέψεται ὁ Πέρσης μάχῃ κρατήσας, ὡς οὐχὶ ἥξει παρὰ σέ γε. Thucyd. I. 33. Καὶ συγκαταλαμβάνοντας ἡμᾶς νῦν ἐς τὴν ὑμετέραν ἐπιχείρησιν. Supra *ſemel jam.* Noſtrates *once already.* WASSE in *Add.*

EQUI-

ſcidio habituri. Equidem cum mihi ob ipſorum interna mala dilata proelia magis, quam pacem datam intellegerem; abnuente Tigrane, qui mea dicta ſero probat, te remoto procul, omnibus aliis obnoxiis, rurſus tamen bellum coepi: Marcumque Cottam Romanum ducem apud Chalcedona terra fudi: mari exſui claſſe pulcerruma.

VI. Apud Cyzicum magno cum exercitu, in obſidione moranti frumentum defuit, nullo circumadnitente: ſimul hiems mari prohibebat. Ita ſine vi hoſtium regredi coactus in patrium regnum, naufragiis apud Param, & Heracleam, militum optumos cum claſſibus amiſi. Reſtituto deinde apud Cabira exercitu, & variis inter

Equidem, quom mihi, ob ipsorum interna mala, dilata proelia magis, quam pacem datam intelligerem, &c.] *Interna mala*, hoc eſt domeſticas ſeditiones, & bella civilia per Cinnam denuo, ac Marium reducem in media Urbe excitata, quae res cum primis vorſoriam Sullae in Italiam capiundi, conditioneſque ab Archelao conceptas ac propoſitas, a Mithridate mox confimatas accipiundi cauſſa fuit. Douza.

Dilata proelia magis quam pacem datam] L. Aretinus in Fun. Strozae pag. 242. *Cum &c. in formidabilem potentiam evaſiſſent*, & non pacem *ab hoſte* quaeſitam, ſed bellum *eſſe* dilatum *appareret*. Floruit ille aerae Chr. 1400. Wasse in *Add.*

Abnuente Tigrane] Suadebat bellum ſuſcipiendum Mithridates: negabat Tigranes: eoque diſſuadente, Mithridates arma ſumſit. atque hoc eſt quod dicit: *abnuente Tigrane bellum coepi.* ſic enim legendum eſſe, non, *coepit*, praeter certam horum verborum ſententiam, res ipſa clamat. Carrio.

Marcumque Cottam &c.] Non dubito eum eſſe, cujus oratio inſcribitur Caji Cottae. Nam M. Aurelius Cotta, conſul, a Mithridate victus eſt apud Chalcedoniam, ſeu, ut hic dicitur, *Chalcedona*. Sed L. Lucullus proconſul ad Cyzicum urbem, exercitum Mithridatis fame ferroque delevit, & in Pontum coëgit e Bithynia confugere. Bad. Rem narrat Plutarchus in Lucullo pag. 496. Wasse in *Add.*

In obsidione moranti] Vett. libri, *in obſidio*: eo enim verbo uſum eſſe Salluſtium teſtis eſt Feſtus, ejus teſtimonio ex lib. I. Hiſtor. adducto, ut eo loco dicam. Tacitus lib. IV. Annalium: *Primo ſui inceſſu ſolvit obſidium.* Ciaccon. Haec quoque ſunt ex eadem epiſtola. Sed, in vett. codd. pro *obſidione*, ſcriptum eſt, *obſidio*; qua voce ſupra lib. I. Hiſtoriarum uſus eſt Salluſtius, citante Feſto Pompejo. Paulo poſt videtur legendum: *Neque quicquam a principio niſi raptum habere, &c.* non *partum*. Nam verbum *conjuges*, non alio, quam ad raptum Sabinarum refertur. Galgalus etiam, apud Tacitum in vita Agricolae, *Raptores orbis* appellat *Romanos*, Illudque Virgilii, *vivere rapto*, huc ſpectat; legendum autem ſine nota diſtinctionis, ut in vett. codd. illa, *convenas olim ſine patria.* Ursin.

Nullo circumadnitente] Hoc eſt, nemine ſociorum juvante me aut frumento, aut commeatibus. Douza.

Hiems mari] *Hiems* enim, ut ſcribit Servius, tempeſtatem etiam ſignificat. Unde & differentiae cauſa veteres *hiemem anni* dixere. Colerus. Fabri & Briconeti, *in obſidio moranti.* & ſane *obſidium* veteres etiam dixiſſe conſtat. C. Laelius ad populum pro ſe: *uti terra marique ſimul, nobis obſidium facerent.* & Salluſtius libro I. Hiſtoriarum, *magnis opibus profectus, obſidium cepit per L. Catilinam legatum.* vide Nonium. Carrio.

Regredi coactus] Vetus editio, & Fabri; *regredi conatus.* Carrio.

Apud Param] Vetus editio, *apud Parvum.* Fabri & Briconeti, *apud Parum.* Vaticanus, *apud Patrum.* Carrio.

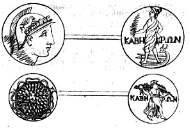
Heracleam] Emenda Servium ad III. AEneidos. *Alii Heracleam appellatam volunt, quia Heraclides Lacedaemoniorum reges &c.* Putsch.

Apud Cabira] Vetus editio; *apud Caberam.* pro qua faciunt libri manuſcripti. Carrio. Ibi fuit Mithridatis ſedes. Strabo: ἐν δὲ τοῖς Καβείροις τὰ βασίλεια Μιθριδάτου κατεσκεύαστο. Coler.

Digitized by Google

inter me atque Lucullum proeliis, inopia rurſus ambos inceſſit. Illi ſuberat regnum Ariobarzanis bello intactum: ego vaſtatis circum omnibus locis, in Armeniam conceſſi: ſecutique Romani non me, ſed morem ſuum omnia regna ſubvertundi, quia multitudinem artis locis pugna prohibuere, inprudentiam Tigranis pro victoria oſtentant.

VII. Nunc

Ex hiſce Nummis atque Carrionis MSS. confirmatur lectio. Καβήρων enim inſcriptionem exhibent, adventumque apud ſe Perſei Γοργοφόνα, imagine ejusdem, praeterea rate, atque Minervae aegide exprimunt, ſuamque commendant antiquitatem Cabereni. HAVERC.

INTER ME] Haec ex IV. Hiſt. Cariſius lib. I. recitat, in quo, *prope*, pro, *proeliis*, mendoſe legitur in vulgatis libris. A. MANUT. Cariſius lib. I. haec IV. Salluſtii Hiſtoriae dat; notatque *ambos*, non *ambo*: quod & Helenius Acron ſic oportere dici in Adelphis Terentii diſputavit. Verriumque dixit errare, qui putat, *hos ambo*, dici oportere. Locum Cariſii antea corruptum, in ejus editione emendabimus. CARRIO.

ILLI SUBERAT] Hinc corrige Hegeſippum II. 12. *Neque ulla* ſubjaceret *vel parvulorum miſericordia*. MSS. C. C. C. B. Pub. *juberet*. Arnobius I. pag. 17. *Nonne vos* cogitatio ſubit *diſquirere*. Confer Tacitum An. III. VI.

VASTATIS CIRCUM] Fabri & vetus editio: *vaſtis circum*. vox hiſtoricis familiaris, neque minus poëtis. CARRIO.

ARTIS LOCIS] Huc forte ſpectat Plutarchus in Lucullo pag. 508. Μιθριδάτης δ' ἐπιδὼν Τιγράνην, τραχὺν αὐλῶνα καὶ στενόπορον στρατῷ μακρῷ διαβάλλοντα κατὰ παράγοντα ἐπιθέσθαι καὶ φεύγειν μὲν αὐτὸς Τιγράνης, σύμβουλος τὴν ἀποσκευὴν ἅπασαν. niſi potius intelligat Mithridates pugnam illam decretoriam, de qua Antiochus Philoſophus, Οὐ, φησὶν, ἄλλον ἐφεωρακέναι τοιοῦτον τὸν ἥλιον. WASSE in *Add.*

INPRUDENTIAM TIGRANIS PRO VICTORIA] Quidni illam oſtentarent imprudentiam hoſtis quam ſuam ipſi occaſionem fecerant? Quodque Romanis fere proprium erat. Polybius pag. 1306. Πολὺ γὰρ ἤδη τοῦτο τὸ γένος ἐστὶ τῶν διαβουλίων παρὰ Ῥωμαίοις, ἐν οἷς διὰ τὰς τῶν πέλας ἀγνοίας αὔξουσι, καὶ κατασκευάζουσι τὴν ἰδίαν ἀρχήν. Et XI. pag. 882. Σπουδάζειν τὴν τῶν ἀτυχούντων ἀκρισίαν καὶ συνεπιθέσθαι τοῖς τούτων ἁμαρτήμασιν. Hinc Nero apud Livium XXVII. *Extemplo ſignum dandum, & excurrendum in aciem: abutendumque errore hoſtium* *abſentium*. Idem au-

tem

VII. Nunc quaeſo conſidera, nobis oppreſſis, utrum firmiorem te ad reſiſtendum, an finem belli futurum putes? ſcio equidem tibi magnas opes, virorum, armorum, & auri eſſe: &, ea re a nobis ad ſocietatem, ab illis ad praedam peteris. Ceterum conſilium eſt Tigranis, regno integro, meis militibus belli prudentibus, procul ab domo, parvo labore, per noſtra corpora bellum conficere: quando neque vincere, neque vinci ſine tuo periculo poſſumus. An ignoras Romanos, poſtquam ad occidentem pergentibus finem Oceanus fecit, arma huc convertiſſe? neque quidquam a principio niſi raptum habere, domum, conjuges, agros, imperium? convenas, olim ſine patria, ſine parentibus, peſte conditos orbis terrarum: quibus non humana ulla neque divina obſtant, quin ſocios, amicos, procul juxta ſitos, inopes potentiſque trahant, exci-

tem IV. 58. de S. P. Q. R. *Tantum abſint* ut ex incommodo alieno ſua occaſio *peteretur*. WASSE in *Add.*

UTRUM TE FIRMIOREM AD RESISTENDUM, &c.] Armeniorum ad Choſroëm Oration. apud Procop. de B. P. II. pag. 93. *Τί οὖν ἔτι, ὦ Βασιλεῦ, μέλλεις; τί δὲ τὴν κάκιστα ἀπαλλαγησομένην εἰρήνην αἰσχύνῃ, ὅπως δηλαδὴ σε ὑστάτην ποιήσωνται βρῶσιν τῶν ἄλλων ἁπάντων.* De iis Arrianus de Exped. Alex. *Μάχιμόν τε, εἴπερ τινὰς ἄλλους, τὸ Τυρρηνικὸν γένος τε καὶ ὀνόματι κατεσχημένος.* WASSE in *Add.*

SCIO EQUIDEM] Et haec Cariſius libro I. recitat, qui locus partim haec corrigit, partim ab his corrigitur. quod enim illic eſt, *petieris*, melius hic, *peteris*: quod vero hic, *meis militibus*, abſolute, hoc illic rectius, *meis militibus belli prudentibus*, ſcriptum eſt: uti in eodem Grammatico correximus. *Aſper*: *Ceterum*, inquit, *quomodo poſitum eſt? an pro alioquin conſilium eſt? an pro reliquum conſilium eſt?* CARRIO.

CETERUM CONSILIUM EST] Chariſius lib. II. *Ceterum quomodo poſitum eſt, pro alioquin conſilium eſt, an reliquum conſilium eſt? Ceterum*, non erat opus viros doctos concorditer hic, ex neſcio quibus libris, inferere, repugnante ſententia. PUTSCH.

MEIS MILITIBUS, PROCUL AB DOMO, PARVO LABORE, PER NOSTRA CORPORA BELLUM CONFICERE] Cariſius ſic lib. II. *Meis militibus, belli prudentibus, procul ab domo, per noſtra corpora bellum conficere.* A. MANUT.

QUANDO NEQUE] Vetus editio, item Fabri & Briconeti: *quomodo neque.* CARRIO.

NEQUE QUIDQUAM A PRINCIPIO NISI PARTUM HABERE] Lego, *raptum*. Ita Galganus apud Tac. in Vita Agricolae: *Romanos raptores orbis* appellat. CIACCON. Ineptiſſime. Aptiſſime vero Ciacconius reſtituit: *Neque quidquam a principio niſi raptum habere.* Sic infra eoſdem *Raptores gentium* rex idem indigitat. COLERUS.

NISI PARTUM HABERE] Id eſt, armis quaeſitum, aut per injuriam, id quod Lepido Philippus objecerat ſupra. & fortaſſe hic ablativus ille reponendus, ut fiat: *Niſi armis partum habere.* Et certe hoc altero illo multo numeroſius. DOUZA.

CONJUGES] Verbum, *conjuges*, non alio, quam ad raptum Sabinarum refertur. Galgalus etiam apud Tacitum in vita Agricolae, *Raptores orbis* appellat Romanos. URSIN.

PESTE CONDITOS ORBIS TERRARUM] Citatur hic locus a Servio lib. V. AEneid. Sed corrupte legitur apud eum, *parte conditor orbis terrarum.* CIACCON. Quid ſi legamus? *Peſti*, hoc eſt, exitio ſive in peſtem atque perniciem orbis terrae procreatos, a Romanis videlicet in ſervitutem redacti. DOUZA. Hunc locum citaſſe Servium puto cum dicit: *parte conditor orbis terrarum*, ad AEneid VII. 303. Editio Lucii *conditur*. Hinc ergo corrigendus. WASSE in *Add.*

PROCUL JUXTAQUE] Omnes libri, *procul juxta ſitos*: Sallustian. CARRIO. In pleriſque edd. *procul juxtaque*. Sed τὸ *que* ut minus Salluſtianum auctoribus Carrionis libris omnibus delevi. WASSE.

TRAHANT, EXCIDANTQUE, OMNIAQUE ET MAXIME REGNA, HOSTILIA DUCANT] Haec verba ex eadem quoque Epiſtola, ita in vett. codd. leguntur: *Trahant, excidant, omniaque non ſerva, & maxime regna hoſtilia ducant.* Quae lectio non diſplicet; nam paulo ſupra dixit: *Me, quia fama erat divitem, neque ſerviturum eſſe, per Nicomedem bello laceſſiverunt.* CIACC. & URSIN. *Que* delendum, auctore Fabri libro. Supra: pro *ea re a*, Chariſius *ab.* & voces, *parvo labore* omittit. Noſter

Digitized by Google

excidantque; omniaque non ſerva & maxume regna hoſtilia ducant.

VIII. Namque pauci libertatem pars magna juſtos dominos volunt: nos ſuſpecti ſumus aemuli, & in tempore vindices adſuturi. Tu vero, cui Seleucia maxuma urbium, regnumque Perſidis inclutis divitiis eſt, quid ab illis, niſi dolum in praeſens, & poſtea bellum exſpectas? Romani in omnis arma habent, acerruma in eos, quibus victis ſpolia maxuma ſunt; audendo & fallendo, & bella ex bellis ſerendo, magni facti. Per

ſter Catil. *trahunt*, *vexant*. horum altero contentus Tacitus An. III. 74. *Ne Cirtenſium pagi impune traherentur.* Et ſic II. 61. Wasse in *Add.*

Excidantque] Vaticanus: *exſcindantque.* Fabri libro abeſt copula. Carrio.

Omniaque et maxime] Quid illud, quod in libris omnibus legitur? *omniaque non ſerva & maxime regna hoſtilia ducant*, niſi forte, *non ſerva*, pro iis quae libera ſunt, nulliuſque imperio parent, acceperit. Carrio.

Maxume regna, hostilia ducant] Mithridatis apud Juſtinum XXXVIII. 5. *Quippe non delicta regum illos, ſed vires & majeſtatem inſequi; neque in ſe uno, ſed in aliis quoque omnibus, hac arte graſſatos.* Wasse in *Add.*

Pars magna justos dominos volunt] Vide notam Bernecc. ad Juſtini lib. XXXVIII. cap. 3. §. 8. lit. b. & in Germ. Tac. Q. Miſc. 55. *Grut.* ad Liv. lib. XLV. cap. 29. I. Cic. VII. ad Att. VII. *an agricolas timere putas, ne ſub regno ſint, quid unquam, dum modo otioſi eſſent, recuſarunt.* Rupert.

In tempore] Tale eſt illud libro I. Hiſtoriarum, *Maxumeque ferocia regis Mithridatis in tempore bellaturi.* Carrio.

Tu vero, cui Seleucia, maxima urbium] Hujus famoſiſſimae urbis exſtat haud incelebris mentio apud Plutarchum, ſub Craſſi finem; quem videto, mi Lector. Douza. Legati apud Herodotum VII. 157. Σὺ δὲ δυνάμιός τε ἥκεις μεγάλης, καὶ μοῖρά τοι τῆς Ἑλλάδος οὐκ ἐλαχίστη μέτα ἄρχοντί γε Σικελίης &c. Wasse in *Add.*

Regnumque Persidis inclutis divitiis est] Faërnus *incitum divitiis eſt*, legebat. Ciacc. Paulo poſt Faërnus legebat: *Regnum Perſidis inchatum divitiis*, non, *inclytis.* Item in vett. codd. eſt: *Quod haud difficile eſt*, pro eo quod vulgo legitur, *quod difficile non eſt.* Ursin. Vereor ne *inclutae* ſcripſerit Criſpus. hoc enim ſemper fere cum auferendi caſu copulatum reperio: niſi quis fortaſſe *inchatum* legi malit, quod nec mihi quidem diſpliceret, niſi hoc a veſtigiis receptae ſcripturae longius aliquanto recedere videretur. Douza.

In omnes arma] Omnes libri: *arma in omnes.* Carrio.

Acerruma in eos quibus victis spolia maxuma sunt] Jam ab initio Liv. lib. I. cap. 37. *Rutuli gens in ea regione atque in ea aetate divitiis praepollens; eaque ipſa cauſa belli fuit, quod rex Romanus (Tarquinius Superbus) tum ipſe ditari, exhauſtus magnificentia publicorum operum, tum praeda delinire populorum animos ſtudebat.* Et quae non egenarum gentium Romanis ſimilis? Certe parum ſapienter egit Antigonus, qui, cum Galli pacem ei venalem offerrent per legatos, convivium luxu regio inſtruit, menſas auro extruit, cujus famem Gallis, nullus ciborum apparatus potuit eximere: ipſo contactu efferati, & prorſus avidi, a dubia coena ſurrexere. Admiſſi deinde ad longum, regiae opulentiae, ſpectaculum, avidiores undique oculos & animos referebant. Caſtrorum etiam luſtrandorum copia facta: plus ibi prope auri argentique, quam ferri viderunt, non belli, ſed luxuriae apparatu; milites ipſos coelatas deorum ſtatuas, non homines, diceres. Abducti ad naves, novam illic pompam, priori certantem inveniunt; prorſus illuc terrae, hic maris ſpolia videbantur congeſta. Elephantos etiam produci Rex juſſerat, nova beſtiae forma Gallos territurus; ſed quomodo illi beſtias timerent, poſtquam homines contempſiſſent? Igitur ſuſpenſis rebus animiſque, redeunt ad ſuos, & facile ſuadent aurea eloquentia inſtructi pacem huic Regi ne vendendam quidem; hic demum militiam omni nundinatione quaeſtuoſiorem. His accenſi Galli, optabant quam primum ſuum hoſtem videre; nam miles nulli avidius congreditur, quam qui aureo gladio pugnat, & in quo aliquid pulcrius ferro videt, ut e Juſtini lib. XXV. cap. 1. diffundit Brunner. lib. I. Annal. Rupert.

Bella ex bellis serendo] Inepte pleraeque editiones: *ex bellis ferendo.* Carr. Livius II. 18. *reſponſum: ignoſci adoleſcentibus, ſenibus non poſſe; qui* bella ex bellis ſererent. XXI. 6. *Belli cauſſa certamina cum finitimis* ſerebantur. X. *Viamque unam ad id (regnum) cernentem, ſi* ex bellis bella ſerendo *ſuccinctus armis legionibuſque vivat.* Denique

 XXXI.

Per hunc morem exſtinguent omnia, aut occident: quod difficile non eſt, ſi tu Meſopotamia, nos Armenia circumgredimur exercitum ſine frumento, ſine auxiliis: fortuna autem noſtris vitiis adhuc incolumis. Teque illa fama ſequetur, auxilio profectum magnis regibus, latrones gentium oppreſſiſſe. Quod uti facias moneo, hortorque, neu malis pernicie noſtra unum imperium prolatare, quam ſocietate victor fieri.

IX. Cu-

XXXI. 6. *incuſſaverat*, bella ex bellis ſeri, *ne pace umquam frui plebs poſſet.* Si quis in cauſſas bellorum Romanorum ex Hiſtoricis etiam ſuis inquirat, inveniet aliud fere nihil praeter *bellum*, adeo ut non immerito *bella ſerere* dicantur, & quidem *μὴ τῇ χειρὶ μόνον ἀλλὰ ὅλῳ τῷ θυλάκῳ.* Noſter a Graecis habuit. AEſchines de falſa Legat. pag. 271. *Τὸ νυνῖ τ̃ πόλεως ἀεὶ ἀσυνταγόμενοι, καὶ πόλεμον ἐκ πολέμου πολεμούμενοι.* Plutarchus Lucullo pag. 507. eadem forma, *ὡς πόλεμον ἐκ πολέμου διώκει.* Demoſthenes de Corona: *Λόγον ἐκ λόγου λέγων.* Hoc ſignificatu *καθαπτείρας* apud *Sophoclem* Ajace. *Ὅπως αὐτὰς μοι καθαπτείρας φθόνος.* WASSE in *Add.*

PER HUNC MOREM EXSTINGUENT OMNIA, AUT OCCIDENT, &c.] Id eſt, Romani hac via graſſando aut peſſumdabunt omnia, aut ibunt ipſi. Dicam planius: Aut univerſa perditum ibunt, aut peribunt ipſimet, non radicitus modo, verum etiam eradicitus; valentiores ſcilicet adverſarios nacti, ſeu nos, ſive alios vindices in tempore adfuturos; quod difficile non eſt, ſi modo viribus in unum conjunctis mutuas pariter operas tradere velimus, &c. Viſum eſt hoc etiam inter alia levioris notae animadverſione dignum. ne quis videlicet ſcripturae ſimilitudine deceptus, & *occident* illud penultima longa efferendum autumans, alios porro ſecum in erroris naſſam a vero poſſit abducere. DOUZA. Hoc eſt: *audendo, fallendo, regna omnia vel extinguent, vel ipſi peribunt, quod poſtremum) difficile non eſt ſi* &c. WASSE in *Add.*

*QUOD DIFFICILE NON EST] Vett. libri, *Quod haud difficile eſt.* CIACCON. Vaticanus, *difficile haud eſt.* Fabri & Briconeti, *aut difficile eſt.* vitii mater antiquorum conſuetudo, modo *haud*, aliquando *haut*, ſcribentium. CARRIO.

SI TU MESOPOTAMIA, &c.] Totus hic locus ex eadem Epiſtola ſic habetur in vet. cod. qui eſt apud me, *Si tu Meſopotamia, nos Armenia circumgrediemur, exercitum ſine frumento, ſine auxiliis, fortuna, haud noſtris vitiis adhuc incolumem, &c.* Hoc tantum nos mutavimus, ut cum in vet. cod. ſit, *aut noſtris vitiis*, nos ex conjectura fecimus, *haud noſtris vitiis*; quod poſitum videtur pro eo quod eſt, *noſtra culpa vel ſecordia.* Exercitum autem intelligit Romanorum. CIACC. & URSIN.

CIRCUMGREDIMUR: EXERCITUS] Locus, qua à ſcriptura, qua ab interpunctione valde mendoſus: ſcribe: *circumgredimur exercitum ſine frumento, ſine auxiliis, fortuna aut noſtris vitiis adhuc incolumem.* quae emendatio palmaria eſt: eoque certior, quod eam vetuſtiſſima etiam editio (ne quid de Vaticano, aliiſque libris manuſcriptis dicam) plane prae ſe ferat. CARRIO. Niſi MSS. prohiberent, legerem *incolumi.* HAVERC.

AUXILIO PROFECTUM MAGNIS REGIBUS, &c.] Hoc non ſui honoris ipſius modo, verum & Tigranis, generi ſui, gratia dicere videtur. quippe qui ultra mortalium morem, prorſus barbarico faſtu tumens, ac ceterorum omnium prae ſe contemtor, & Magnus & Rex Regum audire volebat: eo magis, quoniam non contentus Mediae, Suriaeque, ac Paleſtinae ditiones Armeniae regno adjectas, lege belli ſuas feciſſe; genteſque omnes finitimas ſub immaniſſimum jugum miſiſſe victas, rebus ei ſupra votum fluentibus; Parthis inſuper ob interna mala afflictis, Aſiae imperio per vim extorto, opes eorum tantum non ad internecionem attriverat. Nam de Mithridate ipſe melius ſilere puto, quam pauca dicere, qui non Magni modo, ſed & Maximi Regis cognomento ornandus ex rebus geſtis videretur, niſi major Mithridate, qui Mithridatem devicit, Magnus,

Ille tremor Ponti, ſaevi quoque terror Hydaſpis.

Major, inquam, illo, imo ipſo etiam ſeſe, quod tanti hoſtis, poſtea debellati, cadaver ad ſe delatum oculis uſurpare non ſuſtinens, dignum inſuper habuit, quem ob virtutem ac rerum geſtarum gloriam funebri laudatione honeſtans, Regum aetatis ſuae praeſtantiſſimum appellitaret. qua de re Appianum, qui volet, conſulat. merito ergo Magni Regis cognomentum & Tigrani, & ſibi tribuit Salluſtianus Mithridates. DOUZA.

LATRONES GENTIUM] Hegeſip. II. 8. *rapinarum improbus praedo.* Apud Juſtinum Mithridates de Romanis XXXVIII. 4. *Quippe adverſus latronem, ſi nequeant pro ſalute, pro ultione tamen ſua, omnes ferrum ſtringere.* Vide notas ad verba iſta Catonis in Catilin. *audacia malarum rerum.* WASSE in *Add.*

NEU MALIS PERNICIE NOSTRA UNUM IMPERIUM PROLA-

Digitized by Google

IX. Curio Vulcanaliorum die ibidem moratus. *Nonius de mutata declinatione. Cariſius* lib. I.

Scalas pares moenium altitudine. *Aruſianus.*

Diſſidere inter ſe coepere, neque in medium conſultare. *Idem.*

Multiſque ſuſpicionibus volentia plebi facturus videbatur. *Nonius, Volentia, quae plebs vellet.*

Suſpe-

PROLATARE] Praeclare & illi libri hoc loco habent: *Neu malis pernicie noſtra tuam prolatare*, quaſi nil aliud ſit, Mithridatem non juvare, quam tantiſper, dum Mithridates vincitur, Arſacem ſuam perniciem prolatare, quae tamen, Mithridate victo, in illum ſit caſura. Ciaccon. Paulo poſt in eodem vet. cod. habetur: *Neu malis pernicie noſtra tuam prolatore*, pro eo quod vulgo legitur, *neu malis pernicie noſtra tuum imperium prolatare.* Veteris autem ſcripturae ſententia eſt, Arſacem perniciem ſuam prolatare tantiſper, dum Mithridates vincitur, quo ſuperato, ipſe quoque caſurus ſit. Ursin. Alii, *noſtra tuum imperium.* Vaticanus: *pernicie noſtra tua prolatare.* Optime vetus editio, uti & Fabri & Briconeti: *non malis pernicie noſtra tuam prolatare, quam ſocietate victor fieri.* Carrio. Placet ſcriptura, quam alii, partim ex membranaceis libris, partim ex veteri editione eruerunt: *Neu malis pernicie noſtra tuam prolatare, &c.* Eodem ſignificatu, quo paullo ſuperius ſcripſerat: *Ptolomaeus pretio diem belli prolatans.* Hoc enim vult Mithridates, Tigrane ſecum a Romanis oppreſſo, Arſacem finem belli (id quod cum argumentis, tum exemplis aliorum Regum oſtenderat antea) haud quaquam futurum, ſed ulterius gradum, impetumque adeo in regnum ipſius facturos. Quod eos jam pridem totis animis invaſiſſe dicit, cupidine profunda imperii, ac divitiarum. Quod ut animadvertat, monet, neu fallacibus ipſorum dictis fidem habeat: quibus hoc unum ſtudent, ut belli moram ab Arſace redimant modo; fidem haud longius ſervaturi, quam dum utrumque, hoc eſt, & Mithridatem & Tigranem afflixerint. Qua re patrata praeſens ipſi exitium a Romanis paratum eſſe: ac duobus Magnis regibus victimarum in morem mactatis, tertium Arſacem quaſi ſuccidaneum datum iri. Suadet itaque Arſaci, ut dolum ipſorum in praeſens, ac bellum in poſterum caveat: neu ſolum firmiorem ſe ad reſiſtendum fore ſperet, quam ſi foedere inito Reges tres potentiſſimi, veluti Geryon aliquis tricorporus, uno animo pergentes, ſociatiſque opibus undique Romanos, hoc eſt, latrones gentium, pariter eant oppreſſum, victores haud dubie diſceſſuri. Cujus rei etiam facilitatem ſumma cum gloria conjunctam oſtentat, eo magis, quod exercitus ipſorum procul ab domo, auxiliorum, commeatuum, omnium denique honeſtarum rerum inopiam patiens, parvo labore confici, ac diſperdi poſſe videatur. Hoc honeſtius certe, pientius, ſecurius denique, quam ut dum alienis laboribus tutum fore ſe ſperat, armis abſtinendo, ac ſe quaſi medium gerundo, occaſiones rei bene gerundae amittat: atque hoc modo & belli & perniciei ſuae diem prolatans, tandem pro intempeſtivis falſae quietis induciis, mox futuri mali ſortem pariter cum uſura dependat. Douza. Vix tamen credo illud *imperium* de nihilo eſſe. Itaque lego: *Neu malis pernicie noſtra tuam interim prolatare.* Haverc.

Curio] Nonius de mutata declinatione, & Cariſius lib. I. *Vulcanaliorum*, pro *Vulcanalium.* Cariſii locum ita emenda: & ſupple, *genitivus quoque pluralis cum ratione vectigalium facit, auctores tamen vectigaliorum dixerunt: ut Aſinius: vectigaliorum reipublicae curam eſſe habendam: & Horatius;*

——— *Anciliorum & nominis & togae.*

Ut Bacchanaliorum Salluſtius & Vulcanaliorum: & alii, Saturnaliorum & Sigillariorum. Carrio.

Scalas] Aruſianus Meſſius: *par hac re.* Carrio.

Dissidere] Idem Aruſianus, in *medium*, id eſt, in *commune.* Carrio.

Dissidere inter se coepere, neque in medium consultare] Quod eſt ultimae deſperationis argumentum, ſed & uſquequaque exitioſum. Vide quae Virdungus notat ad illa Taciti in Agr. cap. XII. *Nec aliud adverſus validiſſimas gentes pro nobis utilius, quam quod in commune non conſulunt. Rarus duabus tribuſque civitatibus, ad propulſandum commune periculum conventus. Ita dum ſinguli pugnant, univerſi vincuntur.* Rupert.

Multisque] Nonius *Volentia*, interpretatur, *quae plebs vellet.* Pro *plebi*, in aliis eſt *levi.* Non recte. ita enim & Cornelius Tacitus, quem ſtudioſe Salluſtium obſervare, & in imitationem trahere, ſaepe a me oſtenſum eſt, lib. III. Hiſtoriarum locutus eſt: *Mutiano volentia ſcripſere.* Et alibi *haec atque talia plebi volentia fuere.* Quam-

quam-

Digitized by Google

Suſpectuſque fuit, incertum vero an per neglegentiam, ſocietatem praedarum cum latronibus compoſuiſſe. *Idem Componere*, *conjungere.*

Conlegam minorem, & ſui cultorem exſpectans. *Aruſian.*

Quam maximis itineribus per regnum Ariobarzanis contendit, ad flumen Euphratem; qua in parte Cappadocia ab Armenia disjungitur. Et quamquam ad id naves codicariae occulto per hiemem fabricatae aderant. *Nonius.*

Qui praetergrediebantur equites cataphracti, ferrea omni ſpecie.

quam utroque loco, *volenti* legi poſſit, de qua loquendi ratione diximus Antiquarum lectionum Comment. III. cap. 20. ſic Criticus noſter illud in Jugurthino, *volenti animo de ambobus acceperant*, legi voluit: *& Romae plebes literis, quae de Metello ac Mario miſſae erant, volentia de ambobus acceperant.* CARRIO.

SUSPECTUSQUE] *Componere*, eſt eidem Nonio, *Conjungere.* Vulgo eſt; *ac per negligentiam*, pro *an per negligentiam*: item, *praedare*, pro *praedarum*: & *compoſuiſſet*, pro *compoſuiſſe.* CARRIO.

CONLEGAM] Aruſianus Meſſus, *cultor ſui.* CARR.

QUAM MAXIMIS ITINERIBUS PER REGNUM ARIOBARZANIS CONTENDIT] *Ariobarzani* tam hic, quam in Epiſtola Mithridatica, proinde ut vulgo legitur, cenſeo reponendum, quicquid dicant alii, antiquo caſu. Sic & *Regnum Perſi Macedonicum* idem dixerat ſupra, pro *Perſis.* Sed & Cicero, *Filium Verri*, pro *Verris*, & Virgilius *Immitis Achilli*, pro *Achillis.* Qua de re Probum vide in Catholicis. DOUZA. Pro *Ariobarzanis*, male eſt vulgo *Ariobarzani.* ſic ſupra: *illi ſuberat regnum Ariobarzanis bello intactum.* CARRIO.

NAVES CODICARIAE] Feſtus in Epitoma: *Caudicariae*, inquit, *naves ex tabulis craſſioribus factae.* At in veteri inſcriptione, CODICARI NAVICULARI INFERNATES. Item: CODICARII NAVICULARII ET QUINQ. CORP. NAVIGANTES. Videndus Seneca in Comment. de vitae brevitate, ubi de Claudio Caudice, & Varro De vita pop. Rom. lib. III. apud Non. qui citat locum Salluſtii; nam habet: *Quod antiqui plureis tabulas conjunctas codices dicebant, a quo in Tiberi naves codicarias appellamus.* URSIN. *Naves Codicariae* Nonio ſunt quae in fluminibus uſui eſſe poſſunt. CARRIO. Adi Schefferum De re navali & Lucanum IV, 408. WASSE in *Add.*

QUI PRAETERGREDIEBANTUR] Nonius: *cataphracti, praetergrediebantur.* Ita veteres editiones & libri manuſcripti: mirum ut ſit, recentiores habere, *praegrediebantur.* puto autem illud quod Servius lib. XI. AEneid. ex eadem hac adducit Hiſtoria, cum hoc idem eſſe: ibique male legi, *& ſequebantur*, pro *qui praetergrediebantur.* CARRIO. Huic Fragmento annectendum aliud exiſtimo, quod eſt infra: *Equis paria operimenta erant: quae lintea ferreis laminis in modum plumae adnexuerant.* Quid ſint autem cataphractae, oſtendit Tacit. Hiſt. I. *Gladii nullo uſui, lapſantibus equis prae cataphractarum pondere. Id principibus & nobiliſſimo cuique tegmen, ferreis laminis, aut praeduro corio conſertum, ut adverſus ictus impenetrabile, ita impetu hoſtium provolutis inhabile ad ſurgendum.* Livius lib. XXXV. *Equitum mirabilem vim trajici Helleſpontum in Europam, partim loricatos, quos cataphractos vocant, partim ſagittis ex equo utentes.* CIACCON. Huc pertinet alterum Salluſtii Fragmentum, quod eodem loco Servius profert his verbis conceptum: *Equis paria ornamenta erant, quae lintea ferreis laminis in modum plumae adnexuerant*, &c. Ex quo loco ſatis aperte Servius docet, Cataphractos equites eſſe, qui & ipſi ferro muniti ſunt, & equos ſimiliter munitos habent. Videndus Tacit. lib. XVII. ubi de Cataphractis ait: *nobiliſſimo cuique tegmen ferreis laminis*, &c. & Liv. lib. XXXV. cujus verba ſunt: *Equitum mirabilem vim trajici Helleſpontum in Europam, partim loricatos, quos cataphractos vocant, partim ſagittis ex equo utentes.* URSIN. Juſtinus lib. XLI. *Munimentum (Parthis) equiſque loricae plumatae ſunt, quae utrumque toto corpore tegunt.* Utramque ſimilitudinem Maro junxit lib. XI. ſub finem, addens materiem aeneam:

Spumantemque agitabat equum, quem pellis ahenis
In plumam ſquammis, auro conſerta, tegebat.

De equitibus non ita mirum; ſed illud, equos ſimiliter ferro totos quidem & uſque ad ungulas tectos fuiſſe. Egregie Claudianus II. in Rufinum de lamellis confuſis:

Fla-

Digitized by Google

cie. *Idem. Confer Fr. lib.* VI. *cap.* 13. *a.* Equis paria operimenta erant *&c.*

XI. Cum

Flexilis inductis hamatur lamina membris,
Horribilis viſu: credas ſimulacbra moveri
Ferrea, cognatoque viros ſpirare metallo:
Par veſtitus equis.

Vid. Veget. III. 21. Wasse.

Equites cataphracti ferrea omni specie] Audi eundem VI. 13. *Equis paria operimenta erant: quae* lintea *ferreis laminis in modum* plumae *adnexuerant.* quae verba poene tranſcribit Ammianus XVII. 12. plumarum ſpecie linteis *indumentis innexae.* Et clarius XVI. 10. *Incedebat hinc inde ordo geminus armatorum, clypeatus, atque criſtatus, coruſco lumine radians, nitidis loricis indutus; ſparſique* cataphracti equites, *quos* clibanarios *dictitant Perſae, thoracum munitos tegminibus, & limbis ferreis cincti, ut Praxitelis manu polita crederes ſimulacbra, non viros: quos* laminarum circuli tenues *apti corporis flexibus ambiebant, per omnia membra deducti: ut quocunque artus neceſſitas commoviſſet, veſtitus congrueret junctura cobaerenter aptata.* Pro, *omni ſpecie* legiſſe videtur Ammianus *facie*, quod praetulerim lib. XXIV. 2. ferrea *nimirum* facie omni: quia laminae *ſingulis membrorum lineamentis cobaerenter aptatae, ſido operimento totam hominis ſpeciem contegebant.* Malim *apta*, ut ſupra infraque. Idem XXIV. 4. *hoſtem undique* laminis ferreis in modum *teracis* plumae *conſeptum.* Poſtremo XXV. 1. *Erant autem omnes catervae ferratae, ita per ſingula membra denſis* laminis tectae, *ut juncturae rigentes compagibus artuum convenirent: humanorumque vultuum ſimulacbra ita capitibus diligenter apta, ut* imbracteatis *corporibus ſolidis, ibi tantum incidentia tela poſſint haerere, qua per cavernas minutas, & orbibus oculorum affixas parcius viſitur, vel per ſupremitates narium anguſti ſpiritus emittuntur.* Conſer Athenaeum V. 5. Juſtinum XLI. 2. Tertullianum lib. de Pallio pag. 49. Edit. Salmaſii. Plutarchum Lucul. pag. 510. Nazarium Paneg. Pauſaniam: *Συνεξάμενοι τὰς ὁπλὰς, ἐκκαθάραντές τε καὶ διελόντες ποιοῦσιν ἀπ' αὐτῶν δρακοντίαις φολίσιν ἐμφερῆ.* Sed elegantiſſime omnium Cataphractos depinxere duo ſummi viri, Heliodorus & Julianus, quorum verba deſcribere non gravabor. Ὁ Παραβάτης Orat. I. Ἄπειρον γὰρ εἶχες ἱππέων πλῆθος, καθάπερ ἀνδριάντας ἐπὶ τῶν ἵππων ὀχουμένους, οἷς συνήρμοστο τὰ μέλη κατὰ μίμησιν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· ἀπὸ μὲν ἄκρων τῶν καρπῶν εἰς τοὺς ἀγκῶνας· ἐκεῖθεν δὲ ἐπὶ τοὺς ὤμους· καὶ ὁ θώραξ τμημάτων κατὰ τὸ στέρνον καὶ νῶτα συναρμοζόμενος· τὸ κράνος αὐτοῦ προσώπῳ σιδηροῦν ἐπικείμενον, ἀνδριάντος λαμπροῦ καὶ στίλβοντος, παρεῖχε τὴν ὄψιν· ἐπεὶ μηδὲ κνήμαις καὶ μηροῖς, μηδὲ ἄκροις ποσὶ τῆς σκευῆς ταύτης ἔρημοι λείπονται). Συναρμόζονται δὲ αὐτῶν τῷ θώρακι διά τινων ἐκ κρίκων λεπτῶν πεποιημένων οἱονεὶ ὑφασμάτων, ὥστε μὴ ὀφθῆναι τοῦ σώματος γυμνὸν μέρος· ἐπεὶ καὶ τῶν χειρῶν τοῖς ὑφάσμασι τούτοις σκεπομένων, ὥστε τὸ καὶ καμπτομένοις ἐπακολουθεῖν τοῖς δακτύλοις. Alia, ſed minoris momenti, habet Orat. II. pag. 57. Ea omnia praetermitto, ut etiam quae pag. 73. adnotavit Illuſtriſſimus Spanhemius, immenſus ille literarum Oceanus. Agmen claudat Heliodorus, qui lib. IX. pag. 431. hunc ordinem non minus eleganter quam accurate perſequitur. Τρόπος δὲ αὐτοῖς πανοπλίας τοιόσδε. Ἀνὴρ ἔκκριτος, καὶ σώματος ἰσχὺν ἐπίλεκτος, κράνος μὲν ὑπέχει, συμφυές τε καὶ μονήλατον καὶ ὄψιν ἀνδρὸς εἰς ἀκρίβειαν, ὥσπερ τὰ προσωπεῖα σοφιζόμενον. Τούτῳ δὲ ἐκ κορυφῆς εἰς αὐχένα πάντα πλὴν τῶν ὀφθαλμῶν εἰς τὸ διοπτεύειν σκεπόμενος, τὴν μὲν δεξιὰν κοντῷ μείζονι λόγχης ὁπλίζει, τὴν λαιὰν δὲ εἰς τὸν χαλινὸν ἀσχολεῖ. Κοπίδα δὲ ὑπὸ τὴν πλευρὰν παρηρτημένος, οὐ τὰ στέρνα μόνον, ἀλλὰ καὶ σῶμα τὸ ἄλλο ἅπαν τεθωράκισται. Ἐργασία δὲ τοῦ θώρακος τοιάδε. ΣΚΥΤΑΛΑΣ χαλκᾶς τε καὶ σιδηρᾶς ὅσον σπιθαμιαίας πάντοθεν εἰς σχῆμα τετράγωνον ἐλάσαντες, καὶ ἄλλην κατ' ἄκρα τῶν πλευρῶν ἐφαρμόσαντες (ὡς τῇ κατωτέρᾳ τὴν ὑπερκειμένην ἐπὶ, καὶ τῇ παραλλήλῳ τὴν παρακειμένην κατὰ τὸ συνεχὲς ἐπιβαίνειν) καὶ ῥαφαῖς ὑπὸ τὰς ἐπιπτυχὰς τῶν συμπλοκῶν ἀγκιστρώσαντες, χιτῶνά τινα φολιδωτὸν ἀπεργάζονται, προσιζάνοντα μὲν ἀλύπως τῷ σώματι, καὶ πάντῃ περιφυόμενον, περιγράφοντα δὲ μέλος ἕκαστον, καὶ πρὸς τὸ ἀκώλυτον τῆς κινήσεως συστελλόμενόν τε καὶ συνεκτεινόμενον. Ἔστι γὰρ χειριδωτὸς ἀπ' αὐχένος εἰς γόνυ καθειμένος, μόνοις τοῖς μηροῖς καθὸ τῶν ἱππείων νώτων ἐπιβαίνειν ἀνάγκη διεστιλμένος. Ὁ μὲν δὴ θώραξ τοιοῦτος, ἀντίτυπόν τι βελῶν χρῆμα, καὶ πρὸς πᾶσαν τρῶσιν ἀπομαχόμενον, ἡ κνημὶς δὲ ἀπ' ἄκρων ταρσῶν εἰς γόνυ διήκει, συνάπτουσα πρὸς τὸν θώρακα. Παραπλησίᾳ δὲ σκευῇ καὶ τὸν ἵππον περιφράττουσι, τούς τε πόδας κνημῖσι περιδέοντες, καὶ τὸ μετωπίδιον τὴν κεφαλὴν δι' ὅλου σφηνοῦντες, ἐκ νώτων τε ἐπὶ γαστέρα καθ' ἑκάτερον πλευρὸν, σκέπασμα σιδηρόπλοκον ἀπαιωροῦντες, καὶ ἐπιλεῖζον τὸ ἅμα, καὶ τῇ λαγαρότητι μὴ ἐμποδίζον τοὺς δρόμους. Οὕτως ἐσκευασμένον, καὶ οἷον ἐμβεβλημένον περιβαίνει τὸν ἵππον, οὐκ αὐτὸς ἐφαλλόμενος, ἀλλ' ἑτέρων διὰ τὸ ἄχθος ἀναβιβαζόντων. Κἀπειδὰν ὁ καιρὸς ἥκῃ τῆς μάχης, ἐφεὶς τὸν χαλινὸν τῷ ἵππῳ, καὶ μύωπας ἐνεὶς πάσῃ τῇ ῥύμῃ, κατὰ τῶν ἐναντίων ἵεται, σιδηροῦς τις ἀνὴρ φαινόμενος,

XI. Cum interim, lumine etiam tum incerto, duae Galliae mulieres conventum vitantes ad menſtrua ſolvenda montem adſcendunt. *Idem.*

Plu-

τος, ἢ καὶ σφυρήλατος ἀνδριὰς κινούμενος. Ὁ κοντὸς δὲ τὰ μὲν πρὸς τῇ αἰχμῇ κατατείνει καὶ εἰς αὐτὸ προβέβληται, δεσμῷ πρὸς τὸν αὐχένα τοῦ ἵππου ἀνηρτημένος. Τὸν οὐρίαχον δὲ βρόχῳ πρὸς τοῖς ἱππείοις μηροῖς ἐξήρτηται, μὴ εἴκων ἐν ταῖς συμβολαῖς, ἀλλὰ συνεργῶν τῇ χειρὶ τοῦ ἱππέως, ἀπευθυνούσῃ μόνον τὴν βολήν, αὐτὸς δὲ ἐπιτεινόμενος καὶ πρὸς τὸ σφοδρότερον τῆς τρώσεως ἀντερειδόμενος, τῇ ῥύμῃ γοῦν διαπείρει, πάντα τὸν ὑποπίπτοντα, καὶ μιᾷ πληγῇ δύο που φέρει πολλάκις ἀναρτήσας. Apud Auctorem ſub falſo nomine Ciceronis De re militari pag. 502. *qui taura fructa*, lege *cacaphracta*. WASSE in *Add.*

FERREA OMNI SPECIE] Malim: *Ferrea omnes ſpecie*, aut *ferrea homines ſpecie*. id eſt, quaſi ferrei homines. Forſan locutus eſt de cataphractis. COLER.

GALLIAE MULIERES] Virgilius Culice:

Tempus & Arcadii *memoranda referre* magiſtri.

Qua forma apud Horatium: *Metaurum flumen*, &, *acumen Stertinium*, apud Varronem *γεροντοδιδάσκαλον Libya citrus.* Plautum Trinum. *Arabia terra.* Juſtinus XI. 11. (*Alexandriam*) *Coloniam* Macedonum *caput eſſe AEgypti jubet.* Lege ex MSS. Bongarſii *Macedoniam* pro *Macedonicam* vel *Maceticam.* Noſtrum enim in pleriſque ſequitur. Librarii, qui neſcierunt quo pacto transferre Macedoniam in AEgyptum potuerit Alexander, & *Alexandriam* nomine Macedoniae nullibi venire ſciverant, locum immutarunt. WASSE in *Add.*

MENSTRUA SOLVENDA] Tacit. Hiſtor. V. de Aſphalto: *Fugit cruorem, veſtemque infectam ſanguine quo foeminae per menſes exſolvuntur.* CIACC. & URSIN. *Galliae mulieres*, pro *Gallicae*. Nonius *more* Graeco, *menſtrua* autem *ſolvere* dixit, opinor, Salluſtius, imitatus Lucretium (hoc enim in pluribus obſervavi & monui) qui lib. VI. ita canit:

Tempore eo ſi odorata eſt, quo menſtrua ſolvit.

CARRIO. Turnebus lib. XV. cap. 1. ait, hoc loco menſtrua ſolvere, eſſe ſacra ſolvere, quae menſe quoque dabantur. Sed mihi ſecus videtur. Scilicet menſtrua illa mulierum τὰ καταμήνια vocitaſſe Salluſtium. Quin & phraſin Salluſtianam more ſuo imitatus eſt Tacitus: *Fugit cruorem veſtemque infectam ſanguine quo feminae per menſes exſolvuntur.* COLER. Si in loci hujus enarratione fruſtra me dixero alias fuiſſe, profecto haud mentiar. Nec tamen mirum, cum (ut Petroniani Bollenii expurgationem in rem meam utar) & homo ſim, & adhuc juvenis; adde Lucretii (at quanti Poëtae?) auctoritate inductus, apud quem iſtiuſmodi exemplum legeram: *Tempore eo ſi odorata eſt, quo menſtrua ſolvit.* Ubi de muliere menſtruali, ac ſanguinis profluvio abundante loquitur. Itaque in eadem fortaſſis nunc etiam perſuaſione haererem, niſi me errantem humanitus, comitate (ut ſolet) ſua, facile in viam reduxiſſet Lipſius, pariter aurem vellendo, & admonendo, exiſtimare ſe *menſtrua* hoc loco non pro *menſibus genitalibus*, ſed pro *ſacris* potius accipienda; iis dico quae quot menſibus pro exercitus incolumitate, & maxime ſalute ſuorum, perſolvi neſcio an Romani, Barbari certe moris antiquitus fuiſſe videtur: quam quidem ego hominis ingenioſiſſimi, & omnium ſine controverſia doctiſſimi, interpretationem quom *amplius* primum pronunciare auſus, ipſe mecum & cum animo meo curioſius aliquamdiu agitaſſem, acceſſit tandem ad Lipſianam ſententiam auctoritas Plutarchi, apud quem (ut forte an conſilio in Craſſum ejus incideram) haec verba inveni: οἱ δὲ ἐπορεύοντο μὲν τὴν ἀφανεστάτην ἀποκρύπτοντες, τὰ κράνη καταμπίσχοντες, ὀφθέντες δὲ ὑπὸ δυεῖν γυναικῶν προθυομένων τοῖς πολεμίοις, ἐκινδύνευσαν, εἰ μὴ Κράσσος ὀξέως ἐπιφανεὶς, μάχην ἔθετο πασῶν καρτερωτάτην. Id eſt: *His imperat* (Craſſus) *ut quam poſſint occultiſſime iter faciant, qui ſtudentes hoſtem fallere galeas frondibus contexere. Conſpecti autem a duabus mulieribus, quae ſacrificabant pro ſalute hoſtium, in periculo fuiſſent, ni celeriter interveniens Craſſus pugnam commiſiſſet multo acerrimam, &c.* Vides, quantam a Plutarcho Salluſtius, a Salluſtio contra Plutarchus accipiat lucem. Nam abſque illo foret, nec per quas mulieres, Italicine, an exotici generis; nec e quo loco; nec quo diei tempore; nec qua occaſione inſidiae iſtae militares detectae fuerint, compertum quicquam haberemus. Nunc ex Hiſtorici noſtri reliquiis diſcimus, *lumine adhuc incerto*, hoc eſt, ſub matutinum crepuſculum, opera mulierum maxime, & quidem nationis Gallicae, iſtud ipſum eveniſſe: hoc amplius; cauſſam deprehenſionis ejus turbae vitationem, fortuitumque ſeceſſum, atque aſcenſum exſtitiſſe, in ſolum ac devium (uti apparet) montem ejus rei gratia factum, quo videlicet majore cum ſilentio ac religione, extra conven-

tum

Digitized by Google

Pluteoſque reſcindit, ac munitiones demolitur; locoque ſummo potitur. *Idem.*

Exercitum dimiſit, ut primum Alpes degreſſus eſt. *Aruſianus. Degredior illum locum.* Ita corrige.

Tetrarchas, regeſque territos animi firmavit. *Idem.*

Simul eos, & cunctos jam inclinatos laxitate loci, plures cohortes, atque omnes, ut in ſecunda re, pariter acre invadunt. *Nonius.*

Hi locorum perignari, & ſoliti nectere ex viminibus vaſa agreſtia, ibi tum, quod inopia ſcutorum fuerat, ad eam artem ſe quiſque in formam parmae equeſtris armabat. *Nonius.*

XII. De pecore coria recens detracta, quaſi glutino adoleſcebant. *Cariſius* lib. I. *Servius.*

Avi-

tum ſacra illa peragi poſſent. Unde & liquido eſt animadvertere, quam curioſa ubique Rerum, Temporum, Locorum, Hominum denique tractatione Hiſtoriam ſuam exſecutus Salluſtius. Qua ſane mihi ad miraculum uſque diſertus ac prudens omnem humani ingenii captum ſupergreſſus videtur; Hiſtoricorum quantum eſt, erit, aut fuit unquam, haud dubie princeps: & cui illud de Moconio poëta volgatum optimo jure tribui poſſit:

Longe erit a primo, quiſque ſecundus erit.

DOUZA.

PLUTEOSQUE] Nonius, *demoliri*, inquit, *eſt diruere.* CARRIO.

EXERCITUM] Meſſus, *degredior illum locum.* ita corrige. CARRIO.

TETRARCHAS] Idem Meſſus, *territus illius rei.* Male in aliis eſt, *tillius rei*, & *formavit.* CARRIO.

SIMUL EOS, ET CUNCTOS JAM INCLINATOS, &c.] Videndum an legi poſſit: *Cunctos jam inclinatos laxitas loci, & plures cohortes, &c. pariter arces invadunt.* CIACCON. & URSIN. Locus mendoſus, & quem jure ſtigmatiam feceris. *laxitas* eſt Nonio *laxitudo.* In veteri quodam codice eſt *indignatos*, in aliis aliud putavi legendum: *Simul eos & cunctos jam inclinatos laxitate loci, plures cohortes, atque omnes, uti in ſecunda re, pariter acre invadunt.* CARRIO. Mutila haec & incohaerentia apparent. In fine tamen recte legetur: *Pari acritate invadunt.* Attius Neoptolemo: *vis veritatis atque acritas.* COLER. In vet. quodam Codice, *indignatos*, in aliis aliud. Putat legendum, ut in Textu, Carrio. WASSE.

HI LOCORUM PERIGNARI, &c.] Forte legendum: *Quod inopia ſcutorum facere, ab ea arte*, &c. URSIN. *Parma eſt ſcutum breve*, Nonius. Pro *fuerat*, in aliis eſt *fuere*, in nonnullis *fecerat.* Pro *ad eam artem*, vulgo, *ad eam arcem*, in aliis, *ad eas arces*, eſt autem, *ad eam artem*, idem quod *ea arte.* nimirum nec tendi e viminibus vaſa; ut *ad hunc modum*, pro *hoc modo*, Salluſtio non infrequens. Sed haec immane quantum alii depravarunt. CARRIO. Hiat oratio, neque invenio, qui rimas deformes claudam. COLER. Puto corrigendum: *Hi locorum pergnari.* Sic ſupra: *Fiducia gnaritatis locorum.* Item, *foret* pro *fuerat.* ſed & illud: *ad eam artem*, non placet, malimque, *ad eas artes*; idque ex veterum librorum fide, in quibus diſerte expreſſum legitur: *ad eas arces*, mutatione facile T. ſcilicet in C. facta. DOUZA.

NECTERE EX VIMINIBUS] Ita in re trepida ſolebant. Thucydides IV. 9. *Τὰς ναύτας ἐξ αὐτῶν ὥπλισεν ἀσπίσι τε φαύλαις, καὶ οἰσυΐναις ταῖς πολλαῖς.* De iis capiendus Hegeſippus III. 3. *aciem dirigeretur*, clypeos intexerent. Ubi C. C. C. & B. Pub. *regiones prohibere latrociniis*, eleganter; ſic Virgil. *Solſtitium pecori defendite.* Hoc genus Perſis pene proprium, ut ex Herodoto & Xenophonte patet; & uſque ad Juliani tempora iiſdem in uſu fuiſſe auctor Ammianus XXIV. 2. *obtecti ſcutis* vimine *firmiſſime* textis, *& crudorum tergorum denſitate veſtitis.* Eunapius *οἱ δὲ τῶν Πάρθων οἰσυΐνας ἀσπίδας ἔχοντες, καὶ κομίζειν οἰσυΐνα τρόπον τινὰ πάντες πεπλεγμένα.* Confer Grammaticos V. *γέῤῥα.* WASSE in *Add.*

AD EAM ARTEM] Forte *ab ea arte.* CIACCON.

DE PECORE] Quod autem ſequitur fragmentum (*de pecore coria recens detracta, quaſi glutino adoleſcebant*) videtur conjungendum cum eo, quod citat Servius. Utrumque ita concinnari ſimul poteſt: *Lucani de vimine facta ſcuta coriis*

Avidior modo properandi factus. *Aruſianus.*

Conſilii aeger. *Idem.*

Reverſi poſtero die, multa, quae properantes deſeruerant in caſtris, nacti, cum ſe ibi cibo, vinoque laeti invitarent. *Nonius.*

Atque hiavit humus multa, vaſta & profunda. *Idem.*

Rurſus jumenta nacti ad oppidum ire contendunt. *Nonius.*

Ubi ſe laniata navigia fundo emergunt. *Aruſianus.*

Tum vero Bithyni propinquantes jam amnem Tartanium. *Idem.*

Eos qui hoc malum publicum clandeſtinis conſiliis comparaverunt. *Nonius.* Pro machinari, componere.

XIII. In quis notiſſimus quiſque, aut malo dependens verberabatur, aut inmutilato corpore, inprobo patibulo eminens adfigebatur. *Idem.*

Ad

riis tegebant, quae de pecore recens detracta, quaſi glutino adhaereſcebant; nam vox, *coria*, hic abundat. Ursin. Cariſius lib. I. notat, *pecu* & *pecus pecoris*, & haec duo Salluſtii verba adfert. Servius autem lib. III. Georgicon & Martianus lib. III. reliqua commemorant, nullo tamen adjecto libri numero, quae ego primum inter ſe conjunxi, deinde hoc libro, hoc etiam loco poſui, quod cum eo quod praecedit optime congruerent. Dicit enim Salluſtius eos ſcuta e viminibus nexuiſſe, illiſque coria de pecore recens detracta impoſuiſſe: quae quaſi glutino adoleſcebant. quo etiam pertinet, quod idem ſcribit Servius: *Salluſtium dicere, Lucanos de vimine facta ſcuta coriis tegere*, lib. AEneid. VII. Cariſius lib. I. *glutinum*, inquit, *dixit Varro in Scauro, glutinum Daedalum inveniſſe. Quam declinationem Salluſtius ſequitur cum dicit; quaſi glutino adoleſcebant.* Idem eodem: *Varro in Scauro: glutinum ferunt Daedalum inveniſſe: quaſi, gaudium, praemium. itaque Salluſtius iſtius potius declinationis uſum ſecutus, Glutino, inquit, adoleſcebant, ut, gaudio, praemio.* quas duas poſtremas voces cum exempli cauſa adferat Cariſius, eaſque ſuperius etiam cum Varronianis compoſuerit; mirari ſatis nequeo eorum ignaviam, dicam, an imperitiam, qui eas ut Salluſtianas habuerunt. Carrio.

Quasi glutino] Talia ſcuta coriacea erant olim Afrorum & Maurorum, teſte Iſidoro. Coler.

Avidior] Aruſianus, *avidus illius rei.* Carr.

Consilii] Idem Meſſus, *aeger illius rei.* Carr.

Reversi] *Invitare*, inquit Nonius, *eſt repleri.* hic autem locus apud alios varie mendoſus, hic reſtitutus eſt. Carrio.

Atque hiavit] *Hiare*, eidem Nonio eſt, *aperire*, fortaſſe *aperiri.* Carrio.

Rursus] Nonius, *contentio eſt perſeverantia & elatio.* Carrio.

Ubi se] Aruſianus, De elocutionum exemplis: *emergit ſe.* Carrio.

Tum vero] Idem Aruſianus, *propinquo illam rem.* Carrio.

Tartanium] Amnem Bithyniae. Wasse.

Eos qui] *Comparare*, inquit Nonius, *eſt componere, machinari.* Carrio. Retulit inter hujus libri reliquias Ludovicus Carrio, ſed cum in Nonii Marcelli codicibus tum recentioribus cuſis, tum etiam MSS. vetuſtioribus, unde haec deſumſit Carrio, fragmento huic Siſennae non Salluſtii nomen praefixum ſit, eo unde ſumtum eſt, me quidem judice relegabitur tantiſper, donec hujus conſtitutionis ratio reddatur. Putsch.

In quis notissimus quisque, &c.] Videtur legendum: *Aut mulcato corpore, in prora patibulo eminens adfigebatur*, &c. Nam hoc in navibus factum eſſe, vel ex eo conſtat, quod ait, *aut malo dependens verberabatur. Mulcato* vero *corpore* dixit alibi, & item Tacitus lib. I. cum ait: *Magna pars malo, aut mulcato corpore.* Ursin. Nonius, *patibulum eſt crux.* Carrio.

Inmutilato corpore] Verbum ἐκ τῶν ἅπαξ λεγομένων. Recepit autem pro Salluſtiano Hegeſippus l. 29. *Summum enim Sacerdotem* inmutilatum corpore *quenquam eſſe oportet, nec licere per legem licet, ut mutilato corpore, quiquam ſummo fungatur munere.* Voces *corpore quenquam* abſunt meis & Gualtheri codicibus. malim *ſ. e. ſ. immutilato corpore eſſe op.* Wasse in *Add.*

Inprobi patibulo eminens adfigebatur] Hoc in navibus factum fuiſſe, ex eo apparet, quod ante dixit, *aut malo dependens verberabatur.*

Igi-

Digitized by Google

Ad Siciliam vergens faucibus, non amplius patet millibus V. & XXX. *Meſſus.*
Clauſi lateribus pedem. *Idem.*
Naphthas. *Probus Catholicis.*

Igitur legendum videtur, *in prora patib. e. aff.* CIACCON. Locus non injuria de mendo ſuſpectus: neque tamen quo mendum tollatur reperio. Sunt qui legant, *in prora*, non placet. Itaque amplius. CARRIO. Multa multis ad hunc locum dicta, quae recitare quid attinet? Mihi dubium non eſt veram eſſe lectionem *in puppi*, quam illuſtriſſimus Scaliger in MS. Nonii exſtare indicio fuit ſic ſcriptam, *in pouppi.* PUTSCH. Ciacconius *in prora patibulo eminens.* Lipſius lib. II. Antiq. legit: *in proris.* Neutrum placet. Ego ad Criticum Senatum adferre hanc meam emendationem non dubito: *Aut immutilato corpore improbe, patibulo eminens affigebatur.* COLER. Improbum patibulum hic excelſum denotare videtur. Sic *improbius natus*, pro grandioris ſtaturae homine: item *improbiora labra.* Aliae enim cruces aliis fuerunt. Enimvero fatendum eſt, quod altitudinem crucis ſpectat, alias aliis majores ſtatui ſolitas, etiam in vulgari & ordinario latronum & ſervorum ſupplicio. Nam prout robuſtiores eſſent, & altioris ſtaturae, qui erant cruci affigendi, vel infirmiores, ita crux illis altior, aut humilior compingebatur. Patibulum quidem proprie dicitur de tranſverſo ligno, ſicuti & patibulum pro ſera ſive vecte, qua oſtia occluduntur, dictum a Titinnio notat Nonius. Cum tamen haec vox pro cruce ponitur, tota ea intelligenda eſt. Sicuti hic apud Salluſtium noſtrum. Itaque errat hic Lipſius, quanquam locum ex Carbonaria Plauti apud Nonium adducit: *Patibulum ferat per urbem, deinde affigatur cruci.* Sed fallitur. Vide Salmaſium de Cruce. WASSE.

AD SICILIAM] Meſſus: *patet tot pedes.* CARR.

CLAUSI] Meſſus: *altus pedes tot*, quae elocutio cum hoc exemplo minime convenit. CARRIO. Laudat Fragmentum iſtud Fronto, confirmare ſe ſtudens auctoritate Salluſtii, probe oppido, ac Latine dici: *altus pedes tot.* Sed cum in hoc exemplo nec vola, nec veſtigium elocutionis ejus uſquam gentium compareat; cui dubium eſſe poteſt, quin vox *altus* mala manu iſtinc ſublecta redonari Salluſtio debeat reſtituique fortaſſe hoc modo? *clauſi lateribus pedem altis.* DOUZA.

NAPHTHAS] Probus Catholicis: *hoc Naphthas hujus Naphthae, genus olei cedrino ſimilis*, Salluſtius lib. IV. Hiſt. dixit. CARRIO. Alioqui & flos tenuiſſimus bituminis ita vocatur, circa Babylonem copioſiſſime proveniens, cui tanta eſt cum igne cognatio, ut flamma tranſiliat in eam undecunque viſam. Auctor Plinius lib. II. cap. 105. Vid. Dioſcor. I. cap. 101. Strabonem XV. 743. WASSE.

Digitized by Google

C. CRISPI SALLUSTII
HISTORIARUM
FRAGMENTA.

LIBER V.

I. **A**T Lucullus, audito Q. Marcium Regem proconſule per Lycaoniam cum tribus legionibus in Ciliciam tendere. *Priſcian.* lib. XVIII.

Legiones Valerianae comperto, lege Gabinia Bithyniam, & Pontum conſuli datam, miſſos eſſe. *Idem ibidem.*

Regem

LIBER V.] Hoc Libro expoſuit res geſtas IV. Annorum ab U. C. 683. ad 686. in quos incidit B. Piraticum & deſertio exercitus Luculli. A. POPMA.

AT LUCULLUS] Priſcianus lib. XVIII. notat; *audito.* Vulgo male eſt, *Lucilius*, pro *Lucullus*; deinde pro *Q. Marcium*, in quibuſdam *Macium*, in aliis *Marium*; poſtremo pro, *Regem*, inepte *regem.* eſt enim *Rex* familiae, non dignitatis. ſcribe itaque, *Q. Marcium Regem de quo crebro hiſtorici, & Salluſtius Catilinario, legatos ad Q. Marcium Regem mittit.* & ibidem ſaepe. CARR. Hic conſul fuit A.V.DCLXXXV. una cum L. Metello, fratre Q. Metelli Cretici, qui (ut auctor eſt Pedianus) Conſule Pompejo Siciliae Praetor fuit. Sed & ipſo ſub initium Conſulatus ſui, & ſucceſſore ſuo, antequam Magiſtratum eum iniret, defunctis; nemineque in locum porro ejus ſubrogato, ſolus eo anno Conſulatum geſſit; cujus hic mentionem injicit Criſpus, haud alio referundam, quam quod Lucullus, comperto Regem iſtum cum tribus legionibus in Ciliciam (quae eidem provincia cum exercitu decreta erat) per Lycaoniam tendere, ſuis militiam detrectantibus, ac jam abnuentibus omnia, auxilium ejus adverſus Mithridatem imploravit: ſed fruſtra; id quod ad proximum Fragmentum docebimus. DOUZA.

LEGIONES] Idem Priſcianus ibidem; *comperto.* vereor ne omnia ſatis ſint integra. in Gemblacenſi eſt; *Conſuli datam eſſe*, *miſſos eſſe.* ſed hoc Salluſtiana brevitas averſatur. CARRIO.

LEGIONES VALERIANAE COMPERTO, &c.] Ita locutus eſt Tacitus lib. XI. cum dixit: *Comperto quoque Graecam litteraturam non ſimul coeptam, abſolutamque.* & lib. I. *Caecina comperto vanam eſſe formidinem.* Item Livius lib. XXXI. *Satis comperto Ordiaeam petituros Romanos.* & Salluſtius ipſe ſuperiore fragmento dixit: *At Lucullus, audito Q. Marcium Regem Procos.* CIACCON. & URSIN. Hoc eſt: *cum comperiſſent.* Tacitus II. 9. *in ripa Arminius adſtitit*, quaeſitoque *an Caeſar veniſſet.* Confer. I. 75. An II. 60. Hiſt. IV. 17. Ammianum XX. 4. Idem alibi: *vocantur Patres*, addito, *conſultandum ſuper re magna & atroci.* An. XVI. 33. *Montanus patri conceſſus eſt*, praedicto *ne in Republica haberetur.* Papinianus: comperto *matrem ſuam inteſtato deceſſiſſe.* Paulus: *non* diſſimulato *ſe libertum eſſe.* Apulejus VII. Cognitoque *queſdam, immo vero fortiſſimum quemque, variis quidem, ſed impigris caſibus adoppetiſſe.* WASSE in *Add.*

CONSULI DATAM. MISSOS ESSE] M. Acilium Glabrionem intelligit, qui A. V. DCLXXXVI. cum C. Piſone Conſul fuit, eique provinciae iſtae una cum Mithridatico bello decretae. Sed hariolor reſcribendum: *Conſuli datam, ſeſe miſſos eſſe.* quae conjectura eo mihi firmior videtur, quo propior cum ad priores omnium editiones, tum vero etiam ad ſcriptorum codicum fidem accedit, in quibus probe & plane exaratum legitur, *Conſuli datam eſſe*, *miſſos eſſe.* quod quam proclive fuerit imperito cuipiam exſcriptori, ex noſtro hoc *τοῦ ſeſe* architectari, quis non videt? Ceterum, *ſeſe miſſos eſſe*, ab armis dimiſſos, & quaſi militaris ſacramenti nexu exſolutos interpretor. Hic enim color erat, quem Legionarii illi Valeriani, animis a Lucullo pariter abalienatis, rebellioni

Digitized by Google

Regem averſabatur. *Aruſianus.*

Ceteri negotia ſequebantur familiaria legatorum, aut tribunorum; &, pars ſua commeatubus mercatis. *Nonius.*

bellioni ſuae praetexebant. Deſiderantur autem verba, quibus periodi iſtius clauſula explebatur, puta, *cauſſantes*, ſeu *praetendentes*, *militiam detrectavere.* quae Priſcianus, cui nos & hujus & prioris Fragmenti conſervationem debere par eſt, per incuriam, ut ſolet, citare porro neglexerit. quod ego hic a me dictum cupio, non quidem contextus augendi, ſed interpretandae ſententiae tantum: quae clarius ut liqueat, haut abs re fuerit, hiſtoriae argumentum altius aliquanto repetere. Ea vero ſic habet: Poſt Triarii cladem cum Lucullus adveniſſet, iſque Mithridatem facile opprimere poſſe, ſi in eum perrexiſſet, videretur, ab exercitu ſuo deſertus nihil profecit. Fuerunt autem Legiones, quae primum ſub Valerio Flacco, poſt ſub Flavio Fimbria meruerant, quae a P. Clodio ſolicitatae, quum ſtipendia ſua ſe confeciſſe dicerent, dicto audientes eſſe, ac Imperatorem in Mithridatem ſequi recuſarunt; praeſertim vero, ubi Acilium Glabrionem Conſulem Lucullo ſucceſſorem Roma miſſum adeſſe cupientiſſimis animis accepere. quae Lucullo cauſſa fuit, ut, cum militum ſuorum ſeditione, tum quod ne a Marcio quidem, qui (uti dictum jam antea eſt) Ciliciae cum imperio praeerat, auxilium impetraret. omnibus modis proditus deſertuſque a ſuis, Mithridate veteri hoſte relicto, retro in Tigranem convertit. Douza.

Missos] In Gemblacenſi, *Conſuli datam eſſe*, *miſſos eſſe.* Carrio. MSS. *Conſuli datam eſſe*, *miſſos eſſe.* unde pro priori *eſſe*, *ſeſe* reſcribendum putat. Deinde ut ſenſus abſolvatur, addit *praetendentes*, aut *cauſſantes*, & de Legionibus accipit quas Clodius per iram & invidiam ſollicitavit, ut ne amplius Lucullum adverſus Mithridatem ſequerentur. Anon. apud Crisp.

Regem aversabatur] Tacit. Hiſt. IV. *Vulgus averſari Regem*, *invidere AEgypto*, *ſibi metuere.* Ciacc. & Ursin. Aruſianus; *averſor illum*, quamquam alibi apud eundem legatur, *adverſor illum.* videntur enim veteres utramque vocem in eadem re poſuiſſe. Sic Tacitus Hiſtoriarum lib. I. *ambitionem ſcriptoris facile adverſeris.* Carrio.

Negotia sequebantur] Legerim *exſequebantur.* Ciacc. Videtur legendum: *Ceteri negotia exſequebantur.* Quomodo notavimus ſupra ad fragmentum lib. III. ſcribendum eſſe, ubi eſt: *Cunctique omnium ordinum munia exſequi.* & in bell. Catilinae ſic dixit: *Cetera multitudo conjurationis ſuum quiſque negotium exſequebatur.* Ursin.

Commeatibus mercatis] Unde Cicero, *dies commeatus.* Nos, *furlow.* Livius XXXIII. *magna pars* ſine commeatibus *dilabebantur.* Pro licentia abeundi. Tacitus An. XV. 10. *reliquas* (*legiones*) promiſcuis militum commeatibus *infirmaverat.* At hunc morem, de quo queritur Noſter, planius oſtendit Hiſt. I. 46. *quarta pars manipuli ſparſa per* commeatus, *aut in ipſis caſtris vaga, dum mercedem centurioni exſolveret, neque modum oneris quiſquam, neque genus quaeſtus penſi habebat. Per latrocinia & raptus, aut ſervilibus miniſteriis, militare otium redimebant. Tum locupletiſſimus quiſque miles, labore ac ſaevitia fatigari, donec vacationem emeret.* Bene ergo & more militiae fecit Adrianus, qui, auctore Spartiano, ne quidem *pateretur quicquam tribunum a milite accipere.* Vetera tamen marmora ſuadent hoc non ſemper obtinuiſſe, nam milites illi commeatales, a quibus tribuni aliquid per ſtellaturam auferebant, audiunt *tribunorum beneficiarii.* Quo titulo vix alius frequentior occurrit in vetuſtis monumentis, adi Gruterum DLVIII. 5. DXXVIII. Juſtinianum Cod. de offic. Praef. Praet. Africae Leg. II. & Cl. Salmaſium ad Peſcennium cap. III. Ex hac voce κομίκλος & κομίκλος apud Heſychium, & Leonem Tact. VII. 4. ſcribitur & *comiatus* in Capitular. Car. Magni, unde Itali ſuum *comiato.* Quae voces, apud Concil. Vernenſe An. 755. Canon. IX. & Palladium in Lauſiac. cap. LXXXVI. vitae prorogationem ſignant. Habes denique *cuneatim ſtipato commeatu*, pro, agmine undique compreſſo. Confer Tacitum in Agric. Suetonium Tiberio LXXII. qui ad uſus civiles tranſtulit, Donatum in Hecyr. I. II. 100. Lege LIV. de militibus vagantibus, ita cautum legimus apud Ruffum, interprete Leunclavio: *SI. QUIS. VAGARI. FUERIT. AUSUS. ULTRA. DIEM. COMMEATUS. ET. MILITIA. REJICIETUR. ET. UT. PAGANUS. CIVILIBUS. MAGISTRATIBUS. TRADETUR.* At, *bello imminente*, capitis ſupplicio affici ſolebant. Commeatui opponitur *remeatus.* Martianus *Leg. relegat. ff. de poena:* Nemo poteſt commeatum, *remeatumve* dare, niſi Imp. Wasse in *Add.*

Mercatis] *Mercatus*, inquit Nonius, *pro mercatibus.* quam interpretationem quidam libri veteres pro verbis Salluſtianis acceperunt. Carr.

Digitized by Google

Et uxori ejus frater erat. *Aruſianus.*

II. Saepe celebritatem nominis intellego timentem. *Priſcianus* lib. XVIII.

Video ingentia dona quaeſitum ire properantem. *Idem ibidem.*

Nam ſi Pompejo quid humani eveniſſet. *Aruſianus.*

Qui-

Et uxori ejus frater erat] Sic ſupra in bell. Jugurthae dixit: *Liberis ejus avunculus erat.* & Tacitus libro IV. *Aſinius Gallus, cujus liberis Agrippina matertera erat.* Sic enim apud Tacitum legendum videtur, non ut in vulgatis editionibus, *libererum.* Ciacc. & Ursin. Aruſianus: *frater illi.* Carrio. Huic elocutioni pariſſima illa quam ſupra libro primo habuimus, *Liberis ejus avunculus erat.* Innuitque haud dubie P. Clodium, qui, quod frater uxoris Luculli foret, primo ſe apud Imperatorem loco eſſe volebat. quod, quum ob flagitioſae vitae impuritias, ſummamque improbitatem atque inſolentiam, minus ei ex ſententia procederet, excogitavit homo malitioſe & arroganter confidens, quonam potiſſimum ratione, & quibus artibus Lucullum de Imperii faſtigio dejectum praecipitem daret. Itaque invidia, atque ira, peſſimis conſultoribus, graſſatus, comperto, Fimbrianos milites (quos ſupra Legiones Valerianas, a Valerii Flacci Imperatoris quondam ſui nomine, appellavit) ad ſingula ſeditionum momenta jam pridem arrectos, intentoſque diem novandis rebus circumſpectare; eoſque, ac ceteros de factione, quorum cognoverat promtam audaciam, comparatis delinimentis ſubire inſtitit. perſuaſitque facile animis lubricis, & jam inde ab antiquo turbare ac tumultuari aſſuetis, ſe non amplius ſacramenti religione teneri. cujus rei ſpecies erat, rogatio legis Maniliae, qua provinciae atque exercitus omnes, quibus ad id uſque tempus cum imperio Lucullus praefuerat, Pompejo recens a Piratico bello reduci mandabantur, adjecta etiam Cilicia, quam Glabrio obtinebat. Proinde ſic, quaſi ex Senati decreto una cum ipſo Imperatore ſuo exauctorati, traducebant illi otioſe in Gordyene tempus, Pompejum, aut quem alium Imperatorem ad ſuccedendum Lucullo miſſum exſpectantes. Ex quibus omnibus perſpicue patet, in Fragmento illo ordinem perperam ac praepoſtere ſervatum eſſe; &, quod nunc quintum legitur ante ſuperiora illa quatuor principe loco collocari debere. Quo etiam haud abſurde meo quidem animo pertinere judico exemplum proximum, illud, quod iſtud anteceſſit, volui dicere: *Ceteri negotia ſequebantur familiaria Legatorum, aut Tribunorum, & pars ſua* (ſubaudi, negotia ſequebatur) *commeatibus mercatis.* id eſt, militiae vacatione, ſeu miſſione, non data, ſed emta, pretioque conciliata a ducibus ſuis: arte noſtris etiam Strategis non ignara. Unde magis etiam videre eſt, quanta lubido Romanos iſtos manipulares tenuerit, veterem Imperatorem novo commutandi, ac relicto Lucullo ſe cum Pompeji victoris, ac bis Triumphalis copiis ambitioſe conjungendi. Douza.

Saepe celebritatem nominis intellego timentem] Videndum an legi debeat: *Sed te celebritatem, &c.* Ciaccon. & Ursin. *Participiorum accuſativi*, inquit lib. XVIII. Priſcianus, *frequenter pro verbis infinitis ponuntur.* in Gemblacenſi eſt; *ſpe celebritatem noſtris intelligo timentem.* pro *timere.* in aliis; *ſaepe celebritatem nominis te lego timentem.* Carrio.

Video] Idem Priſcianus ibidem. Gemblacenſis: *video ingentia dona quaeſitura τὸν ποριζόμενον, properantem, pro properare*, quam ſcripturam nondum probo: tum autem probabo, cum quid ea ſignificetur intelligam. alius vet. cod. *video ingentia dona quaeſita Graeciae properantem.* Fortaſſis vox illa *Graeciae*, a librario aliquo adjecta eſt, volente ſignificare verba Graeca, quibuſcum Latina Priſcianus compoſuerit, hic eſſe inſerenda. Carr.

Nam si in.] Aruſianus; *evenit in illo.* emenda hic operarum vitium „ & ſcribe; *Nam ſi in Pompejo.* Carrio. Fragmentum iſtud, Catuli Orationis partem fuiſſe, ſummatim a Salluſtio recenſae, pro certo mihi perſuadet Plutarchus, ita ſuper hac ipſa re in Pompejo ſuo diſſerens: Κάτλῳ δὲ κατὰ τοῦ νόμου προσελθόντος, πολλὴν μὲν αἰδούμενος ὁ δῆμος ἡσυχίαν παρέσχεν. ἐπεὶ δὲ πολλὰ μετὰ τιμῆς ἀνεπιφθόνως ὑπὲρ τοῦ Πομπηΐου διελθὼν, συνεβούλευε φείδεσθαι, καὶ μὴ προβάλλειν τὸν τοιοῦτον ἄνδρα κινδύνοις ἐπαλλήλοις, καὶ πολέμοις. ἢ τίνα, εἶπεν, ἕξετε ἄλλον ἂν ἀπολέσητε τοῦτον; Id eſt: *Procedente ad dicendum* (advorſus legem Gabiniam) *Catulo, magnum ſilentium tenuit reverentia ejus populus. Poſtquam hic multis Pompeji laudibus candide commemoratis, ſuaſit, ut parcerent ei: nec periculis & bellis aliis ex aliis talem virum objicerent. Aut quemnam* (inquit) *habituri eſtis alium, hunc ſi amiſeritis?* &c. Douza. Quo hoc fragmentum ſpectet, coner demonſtrare illo Paterculi loco lib. II. *Digna eſt memoria Q. Catuli cum auctoritas, tum verecundia, qui, cum diſſuadens legem in concio-*

ne

Quibus de cauſſis Sullam in victoria dictatorem, equo deſcendere, ſibi uni adſurgere de ſella, caput aperire ſolitum. *Nonius, Aruſianus, Servius.*

ne dixiſſet, eſſe quidem praeclarum virum Cn. Pompejum, ſed nimium jam liberae Reipubl. neque omnia in uno reponenda; adjeciſſetque, ſi quid huic acciderit, quem in ejus locum ſubſtituetis? Succlamavit univerſa concio, Te, Q. Catule. Meminit & Cicero pro L. Manilia, & Valerius Maximus lib. VIII. cap. 15. Plutarchus in Pomp. COLER. Fragmentum iſtud, Catuli Orationis partem fuiſſe, exiſtimat Douza, perſuaſus a loco Plutarchi. Sed magis confirmat Vell. lib. II. cap. 31. ubi Q. Catulus, *Si quid huic acciderit, quem in ejus locum ſubſtituetis?* Sunt autem verba ſolennia vitandi ominis in mortis mentione, ut ibid. docet Schegk. & adducit in hunc ſenſum alium e Suet. Aug. extremo: *Julias, filiam neptemque, ſi quid his accidiſſet, vetuit ſepulcro ſuo inferri.* Adde Scal. in Tibull. lib. III. pag. 198. Voſſ. IV. Inſt. Orat. pag. 189. RUPERT.

QUID HUMANI] Εὐφημισμοῦ genus. Sic, apud Feſtum, *altera avis* pro *improſpera*, apud Lucretium & Plinium Ep. II. 1. *abiit*, pro, *mortuus eſt.* WASSE in *Add.*

QUIBUS DE CAUSSIS] Haec Nonius in voce, *apertum*, apud quem legitur: *equo deſcendere, ſurgere de ſella, caput aperire ſolitum.* Apud eundem in voce, *ſurgere*, eſt; *ſella ſurgere, caput aperire ſolitum.* apud Aruſianum autem De elocutione, *aſſurgo illi*, eſt ea, quam expreſſi, ſcriptura. Servius lib. I. & III. AEneid. interpretatur, *aperire, nudare & oſtendere*, & has tres poſtremas voces affert. Verba autem ipſa de Pompejo accipienda judico, cui uni ad ſe accedenti Sullam aſſurgere ſolitum Appianus lib. I. tradidit. CARRIO. Honoris ſcilicet; Servius ad X. AEneidos: *Quatuor erant apud Romanos, quae ad honorificentiam pertinebant; equo deſilire, caput aperire, via decedere, aſſurgere. hoc etiam praecones praeeuntes magiſtratus clamare dicebantur.* Arnobius lib. VII. *Si quiſpiam viſo potentiſſimi nominis viro, via decedat, aſſurgat, caput revelet, vehiculoque deſiliat, tum deinde ſalutet.* PUTSCH. Loquitur de ſe Pompejus, cui etiamnum juveni Sulla tantum honoris habuit, nec ſine cauſa. Is enim adoleſcens totum ſe Syllae partibus addixerat, nulloque etiamnum geſto magiſtratu, neque dum in Senatum allectus, multos per Italiam conſcripſerat milites, & vocanti ad ſe Sullae reſponderat, non ſe ſine ſpoliis, & nullo hoſtium fuſo ſanguine Imperatori ſuum commonſtraturum exercitum, neque ad eum antea acceſſerat, quam hoſtium ductores multis viciſſet proeliis, ut alibi Plut. refert. Haec vero res, ſi qua alia, generoſorum militum armat & ardentem inflammat indolem, ſi virtuti haberi honorem, a duce ſuo, vident, & bonos forteſque provehi, contra vero ignavos maloſque ſperni & abjici. Eo nomine Plin. cap. 70. Trajanum dilaudat, quod bonorum praemiis bonos faciat. *Accenſa eſt*, inquit, *juventus, erexitque animos ad aemulandum, quod laudari videbat.* Et paulo poſt: *Adhuc autem*, inquit, *quamlibet ſincera rectaque ingenia, &, ſi non detorquebat, hebetabat tamen miſera, ſed vera reputatio. Vides enim ſi quid bene fecero, neſciet Caeſar, aut ſi ſcieris, teſtimonium non reddet.* RUPERT.

ADSURGERE DE SELLA, CAPUT APERIRE] Servius p. 399. aſſurgere *ſolitus.* Vide Stewichium ad Arnobium pag. 145. 10. Plutarchum in Pompejo pag. 622. & in Cauſſis. Appianum pag. 668. ante omnia *Lipſium* in Electis I. 23. Ad hunc morem ornate reſpicit Statius Thebaid. II. 61:

——— Sopor obvius illi
Noctis agebat equos, trepiduſque aſſurgit *honori*
Numinis, & recto decedit limite *Caeli.*

Hoc de viro forti praedixerat Τyrtaeus:

Πάντες δ᾽ ἐν θώκοισιν ὁμῶς νέοι, οἵ τε κατ᾽ αὐτὸν
ΕΙΚΟΥΣ ΕΚ ΧΩΡΗΣ, *οἵ τε παλαιότεροι.*

WASSE in *Add.*

CAPUT APERIRE SOLITUM] Obiter hic notandus mos Hiſpaniae Grandium, quos vocant, quibus ſolis coram rege ſuo capitibus tectis eſſe licet: quem honorem, quum miſere concupiſceret Antonius Laeva, eique aliquando ſibi adſtanti Carolus V. diceret, ut aſſideret, quod podagra eum laborare ſciret, *Non pedibus ſuis, ſed capite male eſſe reſpondit*, ut *Thuanus* & alii referunt. RUBERT.

C. CRIS-

Digitized by Google

C. CRISPI SALLUSTII FRAGMENTA INCERTORUM LIBRORUM.

VEL LIBER VI.

I. Ne inrumiendi po . . . . .
ſublicibus cavata . . . . . .
ſent. *Feſtus.*

Cujus duas inſulas propinquas inter ſe, & decem ſtadium procul a Gadi-

Ne] Ex quarto an ex quincto Hiſtoriarum libro haec in voce, *ſublicium*, Feſtus adducat, nemo facile dixerit, ſic enim in Antonii Auguſtini exemplo ſcriptum eſt: *Salluſtius lib. qu.* qua nota quartus non minus quam quinctus deſignari poteſt. Praeterea de verbis ipſis Salluſtianis, cum ingens in Feſto ſit lacuna, non minor dubitatio eſt. Et ea re Feſtum ipſum exprimere, quam, neſcio quid novum comminiſcendo in temeritatem incurrere, malui. Carrio. Citatur a Feſto. Schedae autem Fulvii Urſini lib. IV. adſerunt, quibus facile adſentior. Verum ſequentis fragmenti citationem omnino falſam eſſe puto. Neque enim arbitratus unquam ſum Salluſtium ultra quinque Hiſtoriarum libros ſcripſiſſe, cui ſuorum librorum numerum exaequare voluit Cornel. Tacitus, Salluſtii imitator. Mos ille veterum, ut tot libros facerent, quot ille, quem imitabantur. Idem fecit Sidonius Apollinaris, qui novem epiſtolarum libros, ad imitationem Plinii, conſcripſit, decimum autem μονόβιβλον & ſingularem eſſe voluit, ut Plinius iſtum ſuum ad Trajanum, id quod alibi ex Sidonio docui. Potius igitur eſt, haec duo fragmenta inter Salluſtii incerta referre, quam vel quinto vel ſexto libro adſignare. Coler.

Cujus] Sunt qui fragmentum hoc VII. ſunt qui X. Salluſtii Hiſtoriae, ſunt qui XI. adſcribant. Sed cum praeter V. ſuperiores Hiſtoriarum libros, nullos a Grammaticis recenſeri videam, & veteres codices ſexto poſtrema haec tribuant; omnino hunc numerum retinere malui. Neque enim mihi ſit veriſimile, reliquos eos, ſi modo praeter ſex, ut jam dixi, alii etiam a Salluſtio ſcripti ſunt, ita prorſus intercidiſſe, ut ne verbum quidem ex iis a Grammaticis afferatur: maxime cum novator verborum Salluſtius ſui ubique ſit ſimillimus: & aliis ſuis libris, ſi quos forte ſcripſiſſet, non minorem Grammaticis novas, imo veteres, loquendi rationes in iis obſervandi occaſionem dediſſet, quam iis quos mutilos, laceros, conſciſos, perturbatos, & nulla ex parte ſibi reſpondentes nunc in lucem edimus, ſuppeditaverit. Adde quod illa ipſa fragmenta, quae ex quibus Hiſtoriarum libris ſint deſumta incertum eſt, cum ad hos quidem ſuperiores libros pertinere certum ſit, cui tamen unumquodque eorum debeat aſſignari, non temere dixeris. Sed ad fragmentum. Loquitur, quantum divinare valeo, *de Inſulis Fortunatis*, ad quas victum voluiſſe ire Sertorium a Salluſtio in Hiſtoriis eſſe traditum, ſcribit in librum Epodon Horatianus interpres, ſive is Acron eſt, ſive Porphyrio. Sed ſilentio praetereundum non eſt, me pro, *ſatis conſtabat*, ſcripſiſſe, *ſitas conſtabat*. Quod ne cui paullo humaniori non probem, non timendum mihi eſſe exiſtimo. Carrio. Multae ſuper hoc loco doctorum opiniones. Aldus Manutius nono, Ludovicus Carrio ſexto Hiſtoriarum libro adſcripſit. Colerus inter incerta referendum cenſuit. Nos vero cum videremus in quibuſdam Nonii codicibus IX. in aliis XI. in aliis VI. Hiſtoriarum libro tribui, ad quartum relegandum putavimus. In MS. fuit IV. quod non intelligentes inepti illi librarii in VI. in IX. in XI. mutaverunt, quae omnia ex hac priori ſcriptura manaſſe nemo paullo humanior negabit. neque vero mihi cum doctiſſ. Colero ſit veriſimile,

Cris-

Digitized by Google

dibus ſitas, conſtabat ſuopte ingenio alimenta mortalibus gignere. *Nonius.*

Serum bellum in anguſtiis futurum. *Junius Philarg. ad Georg. Virgilii.*

Illi tertio menſe pervenere in Pontum multo celerius ſpe Mithridatis. *Aruſianus.*

Ergo ſenati decreto ſerviundum ne ſit. *Donatus* Act. II. ſcen. 11. *Andr.*

Pompejus oris inprobi, animoque inverecundo. *Suetonius de claris Gram.* cap. XIV.

Si-

Criſpum ultra V. Hiſtoriarum libros conſcripſiſſe, perſuaſis auctoritate Grammaticorum, qui ſane non inſuper habuiſſent, verborum a communi uſu remotorum delectum, & elegantiam, uti ex ſuperioribus ita & ex his libris, ſi unquam fuiſſent, ſcriptis ſuis inſerere. PUTSCH.

SUOPTE INGENIO ALIMENTA GIGNERE] *Ingenium* ad arva poſt Virgilium tranſtulere Columella lib. X. Mela I. 13. Statius V. 15. & Sylv. II. 2. 45. Claudianus Rapt. 140. verba Columellae ſunt:

Quod ſi nec coeli, nec campi competit humor;
Ingeniumque loci, *vel Juppiter abnegat imbrem.*

Supra:

Tum mihi ferrato verſetur robore Palae
Dulcis humus, ſi jam pluviis defoſſa *madebit.*

Ut Claudianus II. in Eutrop. Defoſſi *verbere terga.* At numquam hoc ſenſu extat apud Virgilium, quem unice ſequitur. Codex Arondel. *defeſſa*, hoc eſt *victa*, *ſubacta*, *domita*. Ovid. Met. XI.

Vaſtius inſurgens decimae ruit impetus undae,
Nec prius abſiſtit feſſam *oppugnare* carinam,
Quam &c.

Lucret.

—— —— ſimulachraque feſſa *fatiſci.*

Laſſam denique *terram* dixerunt, alio ſenſu, Ovidius I. de Pont. Plin. XVII. I. &, *feſſum novale* ipſe Columella:

Pabula nec pigeat feſſo *praebere* novali.

Caeterum pro *gignere* Stewichius ad Apulejum p. 416. ingenioſe ſubſtituit *genere*, quia ita alibi (Jugurth. cap. 5.) Noſter. Habes apud Severum in AEtna, *ingenium ignis.* Apud Sulp. Severum *ingenium mali.* WASSE in *Add.*

SERUM BELLUM] Servius in libro V. AEneid. *Serum* inquit, eſt, *grave:* ut

Seraque terrifici cecinerunt omina vates.

Sic Salluſtius ſerum bellum in anguſtiis futurum. idem lib. *VI. Serum, eſt triſte.*

Diſtulit in ſeram commiſſa piacula poenam.

Salluſtius: *ſerum bellum in anguſtiis committitur.* Ita quidem vulgo: ſed in vetuſtis, tam in excuſis quam manuſcriptis libris eſt ut editi. CARRIO. *Serum* hic explicant Grammatici crudele atque ſaevum. Virg. V.

Seraque terrifici cecinerunt omina vates.

Valerius Flaccus Argonauticon lib. VI.

Cum Juno AEſonidae non haec ad vulnera cernens
Eſſe viam, nec ſic reditus regina parandos,
Extremam molitur opem, funeſta priuſquam
Conſilia, ac ſeras aperit rex perfidus iras.

Lege: *nec ſic reditus in regna parandos.* PUTSCH.

ILLI TERTIO] Aruſianus Meſſus: *citius ſive celerius hac re.* Sic enim ibi ſcribendum eſt. Hoc autem fragmentum, etſi non dubito quin ad librum quartum pertineat, quo bellum Mithridaticum deſcribitur, tamen, ut certum, eo referre religio mihi fuit. CARRIO. Puto referendum ad lib. IV. in quo de bello Mithridatico & Ponto. COLER.

ERGO SENATI] Ex Donat. act. II. ſc. 11. And. Terent. ita idem Salluſtius bello Catilinario pag. 34. *Igitur ſenati decreto Q. Marcius Rex Faeſulas, Metellus Creticus in Apuliam circumque ea loca miſſi.* Vide Criticum noſtrum. CARRIO.

POMPEJUS ORIS INPROBI] At de Pompejo dixit Plinius lib. VII. cap. 12. *Illud os probum reddentes.* Eodemque modo Salluſtius ſupra: *Illius probi oris & venerandi.* CIACCON. & URSIN. Suetonius de claris Gramm. cap. 14. *Lenaeus*, inquit, *tanto amore erga patroni memoriam exſtitit, ut Salluſtium Hiſtoricum, quod Pompejum oris inprobi animoque inverecundo ſcripſiſſet, acerbiſſima ſatyra lacerarit, laſtaurum, lurconem & nebulonem, popinonemque appellans, vita ſcriptiſque monſtroſum: praeterea priſcorum Catoniſque verborum ineruditiſſimum furem.* CARRIO. Dii Criticis iſtis male velint, vel faciant potius; oris quidem inprobiſſimi, animo ve-

Simulans ſibi alvum purgari. *Iſidorus* lib. XI. *in voce Alvus. Servius ad* lib. III. *AEneid.*

II. Fe-

vero multo inverecundiore: qui Salluſtiano ſtigmate non contenti; quo Hiſtoricus ille animi inverecundi notam Cenſoria tetricitate Pompejo in perpetuum inuſſit; nobilem illam, omnibuſque Priſcorum monumentis decantatam oris ejus probitatem, in dubium inſuper vocare ſunt auſi: & quidem, quod indigniſſimum eſt, contra omnium librorum auctoritatem. Atqui, ſi non aliud, at certe Salluſtiana eos ſcribendi ratio a criminatione iſta reprehendere, ac retinere debebat; qui bis eandem rem dicturus non fuit; niſi forte eum ab antiquo ſolemni illo ſuo, quo principem in ipſo virtutis locum obtinere videmus, in hac Hiſtoriae parte receſſiſſe dicamus. Sed hoc veriſimile non eſt: potius crediderim hoc Cenſorum genus, ceteros omnes ex ſuo ingenio probare conſuetos, quoniam ipſis qua ore, qua animo, nihil improbius, nihil confidentius, eo probiſſimum illud caput, Pompejum dico, ſui ſimilem ratos, in hoc Album, atque in has Tabulas retuliſſe, in quas ipſi jam pridem, non ſine multorum & famae, & rei diſpendio, nomina dediſſe convincuntur. Hoc profecto verius, quam ut Criſpum ullius aut tautologiae, aut manifeſti mendacii inſimulare audeamus. Quod hercule ipſi evenire neceſſe fuerit, ſi de eorum, quos dixi, Phormionum ſententia, improbitas oris hoc loco cum animi inverecundia copuletur. Quae duo germana, ac tantum non gemina eſſe res ipſa vociferatur, ſiquidem ita natura comparatum videmus, ut qui os ferreum, frontemque perfrictam gerunt, abeſſe non poſſit, quin iidem animo pariter inverecundo, hoc eſt, in receſſu impudentes reperiantur, & quidem ſemper: non item e tranſverſo, id quod ex hoc Salluſtiano de Pompejo teſtimonio comparebit, ſi tamen ita (ut in reliquis fere editionibus eſt) ad priſtinam formam reconcinnetur: *Pompejus oris probi animoque inverecundo.* Argute ſane, ut in hoc ſcriptore omnia, maxime ob antitheta illa: *animi*, dico, *inverecundiam*: cujus rei teſtes cum primis invidia, atque ambitio Pompeji, quibus idem Lucullo (at cui viro?) victoriam cum imperio modo non e manibus impudentiſſime extorſit: (Nam de Carbonis ter Conſulis, patroni, ſive (ut verius cum Plauto dicam) Genii ſui parricidio, incertum habeo, pudeat magis, an pigeat diſſerere) ingenuam deinde probitatem, quam in ejus viri ore, ac vultu toto, ſumma cum modeſtia habitaſſe, ſeque non ſine rubore gratioſo, quoties ad dicendum accederet, prodidiſſe extrinſecus, in tantis teſtimoniorum undique affluentium copiis probare neceſſe non habens, unico Plinii modo indicio contentus lectorem abſolvam. Id vero libro XXXVII. cap. 11. legitur iſtiuſmodi: *Imago Cn. Pompeji e margaritis, illa regio honore grata, illius probi oris, verecundique per cunctas gentes, illa inquam ex margaritis, ſeveritate victa, & veriore luxuriae triumpho.* DOUZA. Vide quae ſuper hoc loco diſſerit Nobiliſſ. Douza, in Notis ſuis. PUTSCH. Quibus os rubebat, pro modeſtis & ingenuis habebantur apud vett. & *oris probi* dicebantur. Sic Pompejus ab oris probitate hic commendatur. Vide Salmaſ. ad Spart. Nigr. p. 148. & Domitianus, teſte Suetonio, commendari ſe verecundia oris adeo ſentiebat, ut apud Senatum ſic quondam jactaverit: *Uſque adeo certiſſime animum meum probaſtis & vultum!* Illiſque *verecundum os* eſſe dicitur, quibus rubet. Et qui multum ſanguinis in ore habent, illi modeſti, illi probi audiant. Plinius lib. I. Ep. 14. *Eſt illi facies liberalis, multo ſanguine, multo rubore ſuffuſa.* Item lib. V. Ep. 17. *Commendabat haec vox ſuaviſſima; vocem verecundia: multum ſanguinis, multum ſollicitudinis in ore, magna ornamenta recitantis.* Ita Horatius verecundum colorem, pro *rubido*, iſto ſenſu poſuit:

Fugit juventus & verecundus color.

Viciſſim pallidos & mali coloris homines impudentes fere, & inverecundos ducebant, dicebantque; niſi ille pallor ex ſtudiorum contentione contractus videretur. Martialis:

Eſſet, Maxime, cum mali coloris
Verſus ſcribere coepit Oppianus.

Malus color & *nequam*, hic dicitur de pallido luteoque. Ceterum ex colore infirmum admodum argumentum peti virtutis aut vitiorum, vel ſolo hoc exemplo Pompeji, Salluſtius demonſtrat, vel Domitiani Tac. in Agr. cap. 46. ubi Principem illum *rubore* ſcribit, *contra pudorem ſe muniiſſe.* Vid. Vird. RUPERT. Schotti membranae, *animo verecundo*, at receptam lectionem cur Douza immutet non video. Lenaeus enim jure meritoque in Salluſtium invehitur, quod bis mentiretur, tam nempe de ore quam de animo patroni. Si enim, ut revera erat, probioris & inverecundi animi Pompejus habebatur, quid erat cur vero tantopere offenderetur Lenaeus? WASSE.

ANIMOQUE INVERECUNDO] AEmulatus in Macrino Capitolinus cap. 11. *animi atque oris inverecundi.* Unde praeſens lectio optime contra Douzam adſtruitur. WASSE.

SIMULANS] Iſidorus lib. XX. in voce, *alvus*,

&

Digitized by Google

II. Fecit ut nunciis confeſtim lugubribus. *Cariſius* lib. II.

Communem habitum tranſgreſſus. *Priſcianus* lib. XIV.

Inter arma civilia aequi boni famam petit. *Seneca* lib. XX. Epiſt. 115.

Haud inpigre, neque inultus occiditur. *Donatus ad And. Terentii* Act. I. ſc. II.

Feſtinantibus in ſumma inopia Patribus. *Idem ad Eunuch.* Act. IV. ſcen. 3.

Hoſtes oppreſſi, aut delapſi forent. *Iſidorus* lib. XVIII. De Triumphis facinus fecit.

Exercitum argento fecit. *Seneca* lib. XX. epiſt. CXV.

Togam paludamento mutavit. *Iſidor.* lib. XIX. In voce, paludamentum. *Servius.*

Hie-

& Servius lib. III. AEneid. Virgil. apud quem in vulgatis aliquot libris eſt: *ſimulans alvum purgare.* Carrio. In Servio eſt, *Simulans alvum purgare.* Sane bene, atque (ut multa paucis proloquar) Salluſtianum in morem. hoc eſt, adſtricte, ut ejus hiſtorici omnia. cui ſimile Tibullianum illud: *Mox ſimulat tranſire domum.* Item apud Tullium: *Ulyxes furere aſſimulabat.* putoque eum de Mario loqui, qui (ut Plutarchus in vita ejus tradit) cum ſub noctem eum principes civitatis adiſſent, atque in Saturninum concitarent, his inſciis admiſit illum altera janua. Mox alvi profluvium apud utroſque cauſſans, modo ad hos, modo ad illum in aedibus tranſcurrit, eoſque ita inter ſe commiſit atque inflammavit. Scio, ſtatim hic mihi objectum iri, facinus iſtud Marianum (quod a Plutarcho commemoratur) multis annis ante Lepidi & Catuli conſulatus (unde Hiſtoriae hujus initium Salluſtium feciſſe, cum ex principe primoris libri Fragmento, tum ex Auſoniano Protreptico compertum habemus) eveniſſe. quae mihi plane conſiteri lubet. Sed quid vetat paulo altius Hiſtoriam ſuam repetiviſſe Salluſtium, quo videlicet ad mox futura porro inſtructior veniret lector? cui opinioni ſtabiliendae, & Jugurthini & Catilinarii belli, ultima ex origine deducti, exordia eſſe poſſunt. niſi quis haec ad dedecorem Carbonis exitum referri maluerit, quem idem Plutarchus narrat, poſt quaeſtiones a Pompejo aſpere in eum ac violenter pro tribunali exercitas, abduci inde, ac trucidari juſſum, ut gladium ſtringi vidit, locum & ſpatium breve ad alvum exonerandam ſibi concedi poſtulaſſe. Douza.

Fecit ut] Idem Cariſius lib. II. in quo hiſtoriae numerus a vetuſtate deletus eſt. *Confeſtim* autem interpretatur Statilius Maximus, *ordine & ſine intermiſſione.* Carrio.

Communem] Priſcianus libro XIV. *tranſgredi idem eſt quod ὑπερβαίνειν.* ſic Salluſtius dixit, *tranſgreſſus*, pro *ſupergreſſus.* Carr. Haec in magnum Pompejum convenire, credi quid vetat? Douza. Hegeſippus alludit I. 27. *Julius Caeſar quia* privati habitum ſupergreſſus *fuerat*, *in Senatu graves poenas dedit.* Ibi C. C. C. *viribus* pro *urbibus.* &, *mandata* pro *commiſſa* C. C. C. & Pub. aeque bene. Infra: *acta jam* pro ſenecta Edit. Baſil. 1532. Supra, *ſimulans alvum:* Servius omittit *ſibi*, optime. Wasse in *Add.*

Inter arma] Annaeus Seneca lib. XX. Epiſtol. 115. *Arruntius*, inquit, *non temperavit quin hoc primo ſtatim libro poneret.* Carr.

Neque me diversa pars, civilibus] Ad librum primum (vid. ſupr. p. 2. quare hic in Textu omiſſa ſunt) Hiſtoriarum haec retuli, ubi ſe vere ſcripſiſſe omnia teſtabatur, quemadmodum ſupra in Catilina: *Statui res geſtas Populi Romani, ſtrictim ut quaeque memoriae digna videbantur perſcribere, eo magis quod mihi a ſpe, metu, partibus Reipublica animus liber erat.* Putsch.

Haud inpigre] Ex Donato And. Terent. act. I. ſc. II. Carrio.

Festinantibus] Idem Donatus Eunuch. Act. IV. ſc. III. Carrio.

Hostes] Iſidorus lib. XVIII. de triumphis. Carrio. Lego *dilapſi*, i. e. diſſipati & diſturbati. Colerus.

Exercitum argento fecit] Simili modo dixit Tacitus lib. V. *Ac mutis qui auxilia mercede faceret.* Ciacc. & Ursin. Seneca lib. XX. Epiſt. 115. *Hoc*, inquit, *Arruntius amare coepit, & poſuit omnibus paginis.* Carrio.

Togam] Iſidorus lib. XIX. in voce, *paludamentum.* Carrio.

Togam paludamento mutavit] Hoc eſt a

P 2 pace

Hiero rex Syracuſanorum bellum fecit. *Seneca.* Lib. XX. Epiſt. CXV. Ibi triennio fruſtra trito. *Servius ad* IV. *AEneidos.* Ad, *Qua ſpe Libycis teris otia terris.*

Oratio C. Cottae Conſulis ad Populum.

III. Quirites, multa mihi pericula domi, militiae multa advorſa fuere; quorum alia toleravi, partim repuli Deorum auxiliis, & virtute mea: in quis omnibus, neque animus negotio defuit, neque decretis labos. Malae, ſecundaeque res, opes non ingenium mihi mutabant. At con-

pace ad bellum migravit. Togis enim in pace utebantur Romani; ubi bellum advenerat, paludamentis. & Paludati in libris Auguralibus, armati. Feſtus: *Paludati in libris Auguralibus ſignificat, ut ait Veranius, armati, ornati, omnia enim militaria ornamenta paludamenta dici.* Ita quoque accipio notiſſimum Lucilii verſum:

Pone paludatus ſtabat rorarius velox.

Emendandus quoque Servius ad illa Maronis:

——— Veſtro ſi munere tellus
Chaoniam pingui glandem mutavit ariſta.

Glandem vero mutavit ariſta, ita ait, ut: totam paludamento mutavit. lege *ut Togam palud.* reſpicit locum hunc Salluſtii. PUTSCH.

HIERO] Idem Seneca loco proxime nominato. CARRIO.

Int] Servius lib. IV. AEneid ad illud, *aut qua ſpe Libycis teris otia terris: teris, inquit, eſt, per negligentiam conſumis. Salluſtius: ibi triennio fruſtra trito.* CARRIO.

QUIRITES] Haec oratio dicitur C. Cottae conſulis: quod ex eo patet, quod ipſe in ea dicat, *C. Cotta Conſul.* Offendi tamen in Epitomatis L. Flori, quod M. Aurelius Cotta Conſul, ad Chalcedoniam praelio a rege victus eſt, rexque, a Pompejo & Metello victus. Itemque judicia per M. Aurelium Cottam, ad equites Romanos tranſlata ſunt: quo tempore Mithridates deſperatione rerum ſuarum ad Tigranem, regem Armeniae, confugit. Unde ſive idem Cotta ſit, ſive alius, certum eſt, quod poſtquam male ab eo pugnatum erat, & rurſus in patriam ac civitatem receptus erat, hanc orationem habuit: in qua commiſerationem populi ex infortunio ſuo & voluntaria (ſi exigatur) devotione implorat. BAD. Oratio C. Cottae conſulis ad populum ut tolerent adverſa. quam inſcriptionem ea verba oratione hac extrema poſita ſatis videntur confirmare: *Adſum en C. Cotta Conſul.* ex quo autem Hiſtoriarum libro, nondum cogitando aſſequi potui: dubitavi aliquando, neque dum poſſum ſtatuere, e tertione an potius e quarto Hiſtor. lib. haec olim fuerint exemta. nam & tertio libro frequens Cottae mentio eſt: & quarto Mithridates etiam Cottam nominat. quamquam ibi Marcus; hic vero, niſi nos libri fallunt, Cajus appellatur. & ſane, ſi in re incerta omnino aliquid ſtatuendum eſt, malim haec tertio quam quarto Hiſtoriarum libro dare. duobus enim annis continuis e Cottarum familia & gente Aurelia conſules fuerunt, anno nempe U. C. DCLXXVIII. quem tertio libro noſter deſcripſiſſe videtur, *L. Octavius Cn. F. Cn. Nepos* collegam habuit *C. Aurelium M. F. C. ni fallor, nepotem Cottam,* ſequenti deinde anno Coſſ. fuerunt *L. Licinius L. F. L. N. Lucullus,* & *M. Aurelius M. F. C.* ni fallor, nepos *Cotta.* de quibus quarto libro egit Salluſtius. CARRIO. Oratio haec ſine dubio ad lib. III. referenda eſt. COLERUS.

MILITIAE MULTA ADVERSA] Vaticanus, *militiaeque multa advorſa.* ſed libenter, uti ſupra dixi, hujuſmodi copulas Salluſtius omittit. CARRIO.

IN QUIS OMNIBUS] Ita correxi: correctionem Vaticanus probat, etſi in aliis libris eſt, *inque bis,* vitio e literarum inter ſe colliſione orto. CARRIO.

NEQUE ANIMUS] Fabri & Briconeti; *nunquam animus.* CARRIO.

NEQUE DECRETIS LABOS] Sic recte, contra quam Schurrerius impreſſit. nam teſtatur in primum AEneidos Servius, ubique paene Salluſtium *labos* dixiſſe, pro *labor.* RIV.

OPES NON INGENIUM MUTABANT] Vide Lipſ. ad Sen. de Tranq. animi cap. 2. pag. 301. ubi docet, ad incerta & externa mutari, characterem eſſe imperiti. Adde Lipſ. de Conſt. Sap. c. 5. p. 345. Morell. in Stat. pag. 159. & 160. e Plauto. Pertinet huc hiſtoria Blaſii Melanenſis, qui Montis Petroſi, arcis fortiſſimae, Caſtellanus, cum Agnolus Bergolenſis, Flaminiam, quantum Florentinis patebat, hoſtiliter admodum vaſtaret, arcem-

Digitized by Google

contra in his miſeriis cuncta me cum fortuna deſeruere. Praeterea ſenectus, per ſe gravis, curam duplicat: cui miſero, ſenecta jam aetate, ne mortem quidem honeſtam ſperare licet. Nam ſi parricida veſtri ſum, & bis genitus hic Deos Penates meos, patriamque, & ſummum imperium vilia habeo: quis mihi vivo cruciatus ſatis eſt, aut quae poena mortuo?

arcemque dictam oppugnaret, ignibus in eam conjectis, & arcis pleraque jam haurientibus, undique ab hoſte circumſeptus, clauſuſque, neque arcem ultra defendi poſſe animadvertens, ex ea caſtri parte, quam ignis nondum depaſcebat, paleas, lodices, aliaque id genus dejecit, quae filiolos duos, itidem dejectos, exciperent: tum, *Accipite*, inquit ad hoſtes, *ea quae a fortuna mihi obtigere bona, quaeque mihi auferri a vobis queunt: Ea vero quae in animo meo repoſita ſunt, inque quibus gloria atque decus conſiſtit, ea ego nec Vobis dare, nec Vos eripere mihi poteſtis:* Haec Piccart. d. 1. c. 1. Obſ. Hiſt. V. etiam Cic. lib. V. epiſt. 15. pag. 524. & Orat. poſt red ad Quir. cap. VIII. lib. III. ad Att. ep. 5. f. Rupert.

Praeterea senectus, per se gravis] Imo AEtna gravior. Intellexit Comicus ap. quem Dor. in Mercatore A. IV. ſc. 1. 5. 6.

——— *quin is ocius?*
SR. *Neque mecaſtor: tantum hoc oneris eſt, qui fero.*
DOR. *Quid oneris?* SR. *annos octoginta & quatuor.*

Rupert.

Senecta jam aetate] ita emendavi; cum antea legeretur *acta jam aetate.* id enim, praeterquam quod antiquiores editiones agnoſcunt, Servius etiam probat; qui ad lib. XI. AEneid. ita ſcribit: *ſenecta aetas recte dicitur. Salluſtius: ſenecta jam aetate.* qui locus quin huc referendus ſit, quis eſt qui dubitet? ſic etiam libro quinto Lucretius: *aetate ſenecta.* Carrio. Ita poſtrema Criſpi editio, perperam; praeſertim cum idem verbum, *Senectus*, inquam, praeceſſerit modo: imo adeo contra omnium exemplarium fidem: in quibus plane & probe uſque adhuc, *acta jam aetate*, editum. quod ita temere de ſede ſua ſolicitandum non fuit. Itaque reſtituatur quam primum illuc unde pedem attulit, me auctore. nec enim de quavis mala aetate, ſed de praecipitata, devexaque, hoc eſt, effeta ac decrepita ſenecta intelligendum autumo. Confirmat opinionem meam locus huic prorſus conſimilis oratione ad Caeſarem: *Non orbi liberi, non parentes exacta aetate.* Item bello Jugurthin. de Micipſa quod ſcribit: *Exacta aetate ſua, & parvis liberis.* Douza. Antiquiores edd. agnoſcunt, *Senecta*, & Servius ad AEn. XI. ex Salluſtio citat. Utitur & Lucretius. Wasse. Cortius repoſuit *acta*, ſed malim *exacta*, quod numeroſius, & facilius in *ſenecta* degenerare potuit. Haverc.

Et vobis genitus hic deos Penates meos] Verba ſunt ex oratione C. Cottae. Sed in vet. cod. qui eſt apud me, pro, *vobis genitus*, eſt *bis genitus*; quod non diſplicet; nam infra dixit: *Vos Quirites rurſus mihi patriam, Deos penates, cum ingenti dignitate dediſtis.* & Cicero lib. III. ad Atticum, diem, quo ab exſilio revocatus eſt, *natalem ſuum* appellat, cum ait: *Natalem diem reditus mei, cura ut in aedibus tuis amoeniſſimis agam tecum.* Ciaccon. & Ursin. Glareani editio, & libri Fabri & Briconeti, *bis genitus*. nonnulli, *vobis genitus.* alii, *bis genitus.* a Vaticano vox *bis*, abeſt. quod certe aut probo, aut eam quae expreſſa eſt, ut veram & rectam ſcripturam, tueor. neque enim raro fit, ut aut ſyllabae aut voculae a librariis incuriis & feſtinantibus omittantur. ſed placet lectio Vaticani. Carrio. Ciacconius recte emendavit: *bis genitus.* Sed ita ante eum Turnebus quoque legerat lib. XXII. cap. 4. Coler. Civilis mors exilium eſt, quo coelum hoc & ſpiritus domiciliumque civitatis amittitur. Et quibus coelum illud ſpirituſque & domicilium urbis, quo carere eos leges aut juſſus principum voluerant, reddebatur, *renaſci* dicti ſunt, non quod reſtituti melius quoddam fatum ſortirentur. Cic. poſt reditum in ſenatu: *Quid denique illo die, quem P. Lentulus mihi fratrique meo liberiſque noſtris natalem conſtituit.* Idem ad Atticum, lib. IV. Ep. 1. *Alterius vitae quoddam initium ordimur.* Sic qui poſtliminio ab hoſtibus revertebantur apud Athenienſes, δευτερόποτμοι, quaſi qui ſecunda fata ordirentur (una enim imaginaria morte Parcarum colus jam abruperant) vocati. Alias omnia, quae interitu mortis ſimilitudinem capiunt, analogia quadam etiam *renaſci* dicuntur. Ita templa *renata* & *vere natus orbis* apud autorem Pervigilii. Val. Max. lib. VI. *Juſtitiaeque promtiſſimo tenore effecit, ut exitio ſuo laetari poſſent, qui ſic renati erant.* De Camerinis, qui ſub haſta venditi reſtituti erant, aſſignatis in Aventino habitandi ſedibus. Haec nos docet Gronov. diatr. ad Statium, cap. 12. Rupert. Quia poſtliminio renatus videbatur, cum iterum eſſet patriae datus. Bad. Recte Badius, quod fruſtra faſtidiunt Carrio & alii, qui aut *vobis genitus*, aut ſive *bis* ſive *vobis* deleri ma-

Digitized by Google

tuo? cum omnia memorata apud inferos ſupplicia ſcelere meo vici. A prima adoleſcentia in ore veſtro, privatus, & in magiſtratibus egi: qui lingua, qui conſilio meo, qui pecunia voluere, uſi ſunt: neque ego callidam facundiam, neque ingenium ad malefaciendum exercui: avidiſſimus privatae gratiae maxumas inimicitias pro Republica ſuſcepi; qui victus cum illa ſimul, cum egens alienae opis, plura mala exſpectarem; vos, Quirites, rurſus mihi patriam, Deos Penates, cum ingenti dignitate dediſtis.

IV. Pro quibus beneficiis, vix ſatis gratus, ſi ſingulis animam, quam nequeo, conceſſerim. Nam vita & mors jura naturae ſunt: uti ſine dedecore cum civibus, fama & fortunis integer agas, id dono datur atque accipitur. Conſules nos feciſtis, Quirites, domi bellique inpeditiſſuma Republica. Namque Imperatores Hiſpaniae ſtipendium, milites, arma, frumentum

ſunt. Iterum genitum ſe ſignificat, quum factione Mariana, quam cum aliis nobilibus fugerat, per Sullam oppreſſa, in Urbem redit: ut Cicero quoque ſuum ab exilio reditum *παλιγγενεσίαν* vocat. In eandem ſententiam eunt Turnebus, Ciacconius, Colerus. Qui quoniam omnes eadem dicunt, unum iis addam proprie noſtrum, locum videlicet Ciceronis in Bruto poene extremo: *Sed me cupidiſſimum audiendi primus dolor percuſſit, Cotta cum eſt expulſus.* Et paulo poſt: *Tumultus interim pro recuperanda republica & crudelis interitus oratorum trium Scaevolae, Carbonis, Antiſtii: reditus Cottae, Curionis, Lentulorum, Pompeji.* GRONOV.

CUM OMNIA MEMORATA APUD INFEROS SUPPLICIA] Ex eadem oratione haec quoque ſunt. Sed vet. cod. meus habet: *Quin omnia, &c.* CIACC. & URSIN. Vaticanus; *quin omnia.* ſimile eſt in Catilinario in oratione Caeſaris. CARRIO. MSS. *quin omnia.* Ciacc. Et Carrio ex Vaticano. Vid. Orationem Caeſaris in Catilinario. WASSE.

IN ORE VESTRO] Editio antiqua; *more veſtro.* inepte. ſimile vitium apud Tacitum emendavit Lipſius noſter lib. Hiſtoriarum III. *non parare arma, non alloquio exercitioque militem firmare, non in ore vulgi agere.* ſic poſtea Salluſtius: *in ore gentibus agens, populo, civitati.* CARRIO.

CALLIDAM FACUNDIAM] Videtur legendum: *Caninam facundiam*, non *callidam facundiam.* Nam Nonius in *Rabula* ſic citat id fragmentum, quod modo indicavimus: *Salluſtius*, inquit, *Canina, ut ait Appius, facundia exercebatur.* Columella in operis praefatione: *Sed ne caninum quidem, ſicut dixere veteres, ſtudium praeſtantius, locupletiſſimum quemque adlatrandi, & contra innocentes, ac pro nocentibus, neglectum a majoribus, a nobis etiam conceſſum intra moenia, & in ipſo Foro latrocinium?* Iſidorus de ſummo bono lib. III. cap. 60. quid ſit canina facundia, docet, cum ait: *Antiqui Forenſem eloquentiam, caninam facundiam nuncupabant, eo quod cauſidici in certaminibus cauſſarum, omiſſis quae agunt, veluti canes, alter alterum ſeſe lacerant, jurgiaque cauſſarum ad injurias ſuas commutant.* Prudentius in Hamartigenia:

Inde canina Foro latrat facundia toto.

Videnda quae infra notavimus ad fragmentum: *Canina, ut ait Appius, facundia exercebatur.* URSIN. Sunt qui, *caninam facundiam*, Salluſtium ſcripſiſſe exiſtiment. quod diſſentientibus libris nondum probare poſſum. Scio quidem a Salluſtio Ciceronis facundiam, ſeu potius ab Appio, ita appellatum fuiſſe: ſed quid ad rem? CARRIO. Non legendum hic, ſed intelligendum *caninam facundiam* exiſtimo, licet & illo modo locutum Salluſtium conſtet. Lactantius lib. VI. cap. 18. *Cicero caninam illam facundiam, ſicut Salluſtius ab Appio dictam refert.* Porro illud imitatus eſt etiam Hieronymus lib. I. epiſt. IV. & epiſt. XCIV. ad Auguſtinum. COLER. H. e. *forenſem.* Tacit. de Agr. cap. 12. *Calliditatem fori non exercuit.* RUPERT.

MAXIMAS PRO REP. INIMICITIAS SUSCEPI] Dixi pl. ad Catilin. cap. 52. RUPERT.

QUI VICTUS CUM ILLA SIMUL] Verba ſunt ex eadem oratione, pro quibus vet. cod. habet: *queis victus.* CIACC. & URSIN. Vaticanus; *queis victus.* CARRIO.

DEOS PENATES] Vaticanus *deiſque Penates.* ſane rotundius. CARRIO.

JURA NATURAE] Ita Vaticanus. alii; *jure naturae.* CARRIO. Hoc eſt: vita & mors ſunt communia naturae dona; e contra: ut integer fama & fortunis agas, & in pace inter tuos moriaris, ea civibus

Digitized by Google

tum poſcunt: & id res cogit; quoniam poſt defectionem ſociorum, & Sertorii per montis fugam, neque manu certare poſſunt, neque utilia parare. Exercitus in Aſia Ciliciaque ob nimias opes Mithridatis aluntur: Macedonia plena hoſtium eſt: nec minus Italiae marituma, & provinciarum: cum interim vectigalia parva, & bellis incerta, vix partem ſumtuum ſuſtinent: ita claſſe, qua commeatus vehebatur, minore quam antea navigamus.

V. Haec ſi dolo aut ſocordia noſtra contracta ſunt, agite, &, uti lubet, ita ſupplicium ſumite: ſin communis fortuna aſperior eſt, quare indigna vobis, nobiſque, & Republica incipitis? Atque ego, cujus aetati mors propior eſt, non deprecor, ſi quid ea vobis incommodi demitur. neque mox

bus ſupremam poteſtatem habentibus accepta referuntur. WASSE in *Add.*

QUONIAM POST DEFECTIONEM] Scribo ex libris omnibus, *quoniam defectione ſociorum, & Sertorii per montes fuga.* quorum poſtrema in omnibus, maxime tamen Glareani libris, ſunt corrupta: in quibus eſt; *& Sertorii per montes, neque fuga, neque manu certare poſſit, neque utilia parare.* quod alii corrigentes legunt; *& Sertorii per montis juga neque manu certare.* Utrumque abſurde καὶ ἀπροσδιονύσως. CARRIO. Ita noviſſimae editiones; priores vero ſic: *Quoniam defectione ſociorum.* cui ſcripturae brevitatis cauſſa lubens mehercules aſſentior. Sed ibi, *Neque fuga, neque manu,* legitur corrupte, uti ego arbitror: prius enim *neque* inducendum, reſcribendumque: *Et Sertorii per montes fuga; neque manu, &c.* DOUZA.

NEQUE UTILIA PARARE] Quid ſi *patrare*, legas? CIACC.

MACEDONIA PLENA HOSTIBUS EST] Venetum, *hoſtium eſt.* quomodo & Argentoratenſe: tametſi quod ad ſenſum attinet, parum refert, utrum legas. RIV.

PARVA] Quia dum bella geruntur, non poſſunt vectigalia tam abunde colligi: & ſi colligantur, in periculo ſunt, ne intercipiantur. BADIUS.

BELLIS INCERTA] Supple *ex bellis*, i. e. propter bella. WASSE.

ITA CLASSE QUA COMMEATUS VEHEBANTUR] Illi libri, *ita claſſe, quae convehebat: & ita*, pro, *praeterea*, poſitum videtur. CIACCON. & URSIN.

QUA COMMEATUS VIDEBATUR] Pulcherrime Fabri & Briconeti; *quae commeatus tuebatur.* neque quicquam pote verius. CARRIO. Non hercle percipio quid velit, (ita ſeptuoſe dictio a Cotta datur) & vereor ſincere ſatis haec devotionis formula concepta ut ſit, nec ipſis (ſat ſcio) Quiritibus intellecta: ſi tamen ita legendum, ac non potius, quod mihi ſub acumen ſtyli natum, in mentem venit modo, verbis aliquantum tranſpoſitis ad hoc exemplum: *Ita claſſe, quam antea commeatus vehebatur, minore navigamus:* ut ſignificet Conſul eo anguſtiarum redactos Romanos, ut navium armatarum, ſeu bellicarum numerus jam minor ſit, quam antea claſſis fuerat, qua commeatus tranſvehebantur. DOUZA. Ita navigamus claſſe minore quam ea qua commeatus antea vehebatur. CRISP. Male diſtracta credo *ſuſtinent*, & *ita.* lego: *vectigalia parva &c. vix partem ſumtuum ſuſtinentia; claſſe, quae commeatus tuebatur, minore quam antea, navigamus.* HAVERC.

AGITE, UTI LIBET, ET ITA SUPPLICIUM SUMITE] Vett. libri, *agite ut monet ira, & ſupplicium ſumite.* CIACC. & URSIN. Vulgo, *agite ut lubet. & ita ſupplicium ſumite.* vera ſcriptura etiamnum in Vaticano eſt; *agite, uti monet ira, ſupplicium ſumite.* cujus lectionis veſtigia in vetuſtiſſima editione exſtant haec; *agite uti non & ira ſupplicium ſumite*; proxime a vero: maxime cum omnes omnino libri *ira* habeant. niſi forte illud *lubet*, in *jubet* mutari placet. CARRIO.

SIN COMMUNIS FORTUNA ASPERIOR EST] Vide hic notam ad Flori, lib. II. cap. 6. § 53. RUPERT.

QUARE INDIGNA VOBIS, NOBISQUE ET REIPUBL. INCIPITIS?] Venetum & Schurrerianum, *rep.* caſu ablativo. RIV. Fabri & Briconeti; *vobis reque publica.* prorſus Salluſtiane. CARRIO.

NEQUE MOX INGENUO CORPORI H. Q. P. U. S. F. VITAE FECERIT] Illi libri *fecerim*, recte. CIACC. & URSIN. Et hic vitium latet: unde me vix expedio. plerique enim omnes, *neque mox ingenuo corpori honeſtius quam pro veſtra ſalute finem vitae fecerint.* quidam; *finem vitae fecerim.* alii; *neque mox ingenuo corpori honeſtius quam pro veſtra ſalute finem vitae fecerit.* at omnes libri manuſcripti, & quod mirere, vetus editio, *ingenio corporis hone-*

Digitized by Google

mox ingenuo corpori honeſtius, quam pro veſtra ſalute finem vitae fecerim. Adſum en C. Cotta conſul, facio quod ſaepe majores aſperis bellis fecere; voveo, dedoque me pro Republica, quam deinde, cui man-

honeſtius quam pro veſtra ſalute finem vitae fecerim. nova & ante hunc diem paucis audita loquendi ratio; quae tamen loco quodam Agelliano juvatur, quem in Antiquis poſui: quique ita libro primo, capite primo, Noctium Atticarum, in libro Buſlidiano alioque Pariſienſi pervetere legitur: *Plutarchus, in libro quem de Hercule, quali inter homines fuerit animi corporiſque ingenio atque virtutibus ejus conſcripſit.* quod addo, ut homines ineptiſſimi, invento tam praeclaro Salluſtianae orationis exemplo, veterem illam Agellii ſcripturam a nobis primum auctori ſuo aſſertam irridere deſinant. Carrio. Sic legendum primo docuit Ludovicus Carrio, ex mſ. & veteri editione. locutio rara quae exſtat apud Agellium lib. X. cap. 1. ut docet idem Carrio. ceterum ingenium corporis naturam, ita alibi ingenium loci naturam ejus deſignat. Florus lib. II. *Callidiſſimus imperator patentibus in campis, obſervato loci ingenio, quod & ſol ibi acerrimus, & plurimus pulvis, & Eurus ab oriente ſemper quaſi ad conſtitutum flaret.* Tertullianus De habitu mul. *Herbarum ingenia adduxerant.* Gloſſae: *Ingenium,* εὐφυΐα, φύσις. Putsch. Diſtinguit inter *virum ingenuum* & *Corpus* Criſpinus. Sed ejus ſubtilitas noſtrae rationis aciem fugit. Wasse. Ita libri, at legendum puto *mors*, ut ſit ſenſus: *Atque ego, cujus aetas fato propior, mortem non deprecor, ſi quid ea vobis incommodi demitur; neque mors ingenuo homini liberoque honeſtius quam pro veſtra ſalute finem vitae fecerit.* Corpus pro *homine* uſus Maro AEn. V. 317.

Primus abit, longeque ante omnia corpora *Niſus*
Emicat.

II. 18.

Huc delecta virum *ſortiti* corpora *furtim*
Includunt caeco lateri.

Ovidius Met. XIII. 663.

Victa metu pietas conſortia corpora *poenae*
Dedit.

Heinſius ex auctoritate meliorum Codd. ſcripturam veterem refinxit in *pectora*, quod quidem in eo loco elegantius. Idem Ep. V.

Turpiter ingenuum *munera* corpus *emunt.*

Horat. I. 35.

Praeſens vel imo tollere de gradu
Mortale corpus.

Juvenalis XIV. 265.

An magis oblectant animum jactata petauro
Corpora, *quique ſolent rectum deſcendere funum.*

Hoc eſt, *petauriſtae.* Ingenuum corpus idem valet atque apud Tacitum *libera corpora*, XII. 17. *Poſtero die miſere legatos, veniam* liberis corporibus *orantes.* Atque ita Graeci ſuum σῶμα. Demoſthenes Philip. III. Τριήρεις γε, καὶ σωμάτων πλῆθος, καὶ χρημάτων πρόσοδοι. Fallitur ergo *Epiphanius* in Anchorato, qui putat hoc vocabulum ſervitio proprie dumtaxat attribui. Sed σώματα, aeque ac ψυχαί, tam ingenuis quam ſervis competit. Epictetus: Ἄλωπος γὰρ ὀλίγαις σιδάσι πολλὰς δουλεύειν ψυχάς. Neque audiendus Pollux, qui σώματα, ſine adjecta voce δοῦλα, pro perſona ſervili neutiquam inveniri aſſerit. Pindarus Ol. IX. 52.

Οὐδ' Ἀΐδας ἀκι-
νήταν ἔχε ῥάβδον,
Βρότεα σώμαθ' ᾇ κατάγει
Κοίλαν πρὸς ἀγυιὰν
Θνασκόντων.

Ibi Schol. ταύτῃ γὰρ, φησι, καὶ τὰς ψυχὰς αὐτὸν κατάγειν. *Euripides* Heracl. 90.

Τὸν Ἡρακλείου ἴσθι που παραστάτην
Ἰόλαον; ὦ γὰρ σῶμ' ἀκήρυκτον τόδε.

Sophocles Oedip. Tyr. pag. 179.

—— δρῶσά γε τοι, ὦ γύναι, κακῶς
Εἴληφα τοὐμὸν σῶμα σὺν τέχνῃ κακῇ.

Xenophon Sympoſiac. Ἐὰν ὀρχηθῇ τις σώματος. Diodorus XX. pag. 743. Ἐξ ὧν αἰχμάλωτα σώματα καὶ λείας πλῆθος ἤθροισε. Praeivere Scriptores Sacri. Nehem. IX. 37. D. Paulus ad Rom. VIII. 23. Wasse in *Add.*

Adsum en Cajus Cotta consul] Similiter L. AEmilius ad Lentulum apud Livium: *Privatim Q. Fabio nuntia, L. AEmilium praeceptorum ejus memorem extitiſſe, & vixiſſe, & adhuc mori, & tu me in hac ſtrage militum meorum patere exſpirare, ne ut reus interearn.* Rupert. Valerius apud Livium III. 17. Primus en ego Conſul, *quantum mortalis Deum poſſum, te ac tua veſtigia ſequar.* Tacitus An. XII. 18. *Mithridates, terra marique Romanis per tot annos quaeſitus,* ſponte adſum. Q. Septimius II. 21. Confer Briſſonium de Form. Infra: *Feſſa bellis.* Vid. Gudium ad Phaedr. II. 21. Hegeſippum I. 35. Sulpicium Hiſt. Sacr. p. 243. Wasse in *Add.*

Cui mandetis] Tacite innuit ſe adhuc utilem fore reipubl. cum non ſit facilis repertu melior. Bad.

Cum

Digitized by Google

mandetis, circumſpicite. Nam talem honorem bonus nemo volet, cum fortunae, & pacis, & belli ab aliis acti, ratio reddenda, aut turpiter moriendum ſit. Tantummodo in animis habetote, non me ob ſcelus, aut avaritiam caeſum, ſed volentem pro maxumis beneficiis animam dono dediſſe. Per vos igitur, Quirites, & gloriam majorum, tolerate advorſa, & conſulite Reipublicae. Multa cura ſummo imperio ineſt, multi ingentes labores: quos nequicquam abnuitis, & pacis opulentiam quaeritis: cum omnes provinciae, regna, maria, terraeque aſpera, aut feſſa bellis ſint.

VI. Germani intectum renonibus corpus tegunt. *Iſidorus.*
Unde pons in oppidum pertinens explicetur. *Aruſianus.*
Et ei voce magna vehementer gratulabantur. *Donatus.*

Et

Cum fortunae et pacis, et belli ab aliis acti ratio reddenda] Illi libri *cum fortunae & maris & belli.* Ciacc. & Ursin. Omnes libri, etiam veteres editiones; *Fortunae & maris.* ad rem praeſentem ſatis accommodate. Carrio.

Per vos igitur Quirites et gloriam majorum precor, tolerate advorsa] *τὸ precor*, non eſt in Veneto, neque in Argentoratenſi. ac rectius abeſſe poterit, nam & alias eodem modo Criſpus. Riv. Vox, *igitur*, non eſt in illis libris. Ciacc. Induc de conſilio antiquorum librorum vocem *igitur*, a librariis aut potius ſciolis adjectam. Carrio.

Multa cura summo imperio inest] Et hic vide notam ad Juſtini lib. XXXIX. cap. 4. §. 3. Tacit. lib. III. Annal. *Principem ſua ſcientia non poſſe cuncta complecti.* Idem. lib. I. *Unius mentem tantae molis capacem eſſe* recte negat. Fr. in Curt. lib. IX. 6. 25. Suet. de Tib. cap. 24. *Principatum recuſavit, nunc adhortantes amicos increpans*, ut ignaros quanta bellua ſit imperium. Ubi Caſaubonus. Vopiſcus de Saturnino: *Et cum etiam animarent vel ad vitam, &c.* Adde Bern. ad Agr. Tac. q. 175. Dreſem. in Iſcan. pag. 88. Bern. in Spec. Bon. Princ. cap. 1. lit. f. Rupert.

Germani] Ex Iſidoro lib. XIX. in voce, *renones:* quem eundem locum intellexit Servius, dum lib. III. Georg. *Salluſtium veſtes de pellibus renones vocare* ſcripſit: quo de, commentario II. Antiq. lect. diximus. Carrio.

Intectum corpus] Saepius *tectum*, quandoque etiam contrarium denotat. Gloſſae: *intectus ἀσκέπαστος*, quo ſenſu Noſter in hoc loco & ubique Tacitus. Seneca de Provid. IV. de Germanis: *Horrendа iniquitas coeli*, intecta corpora. Caeſar de iisdem: *pellibus tegi, quarum propter exiguitatem magna pars eſt corporis* aperta. De Erembis Avienus 279.

Intectique artus *erepunt ardua ſemper*
Culmina ſaxorum.

Qui propterea apud Dionyſium vſ. 965.

Γυμνοὶ, κ̓ χλαίναν ἐπιδυνέες.

Apulejus III. 46. *omnibus abjectis amiculis, hastenus denique* intecti *bacchamur in Venerem.* At ſenſu contrario VIII. pag. 141. Edit. Colvianae, *bombicinis linteis* intecti. ſic enim lego pro *injecti.* Arnobius pag. 105. intectis corporibus *atque nudis*; & pag. 108. *ſeminudos aut* intectos. Confer Hegeſip. V. 44. Wasse in *Add.* Iſidorus lib. XIX. cap. 23. *Renones ſunt velamina humerorum & pectoris uſque ad umbilicum, atque intortis villis adeo hiſpida, ut imbres reſpuant, quos vulgo* reptos *vocant, eo quod longitudo villorum, quaſi reptat, de quibus Salluſtius: Germani intectum renonibus corpus tegunt.* Legerim tamen: *Germani intecti renonibus corpus tegunt.* Intecti enim plerumque corpus erant. Tacitus: *Tegumen omnibus ſagum fibula conſertum. cetera intecti totos dies juxta focum atque ignes agunt.* Et paullo poſt: *Gerunt & ferarum pelles.* Caeſar lib. VI. bell. Gall. *Pellibus aut parvis renonum tegumentis utuntur, magna corporis parte nuda.* Hoc autem nomen Gallos pellibus ferinis indidiſſe putat Scalig. eruditiſſimus, quod Graeci *ῥῆνας τὰ μῆλα* nominent. Nam & ipſos Gallos aliquando Graece locutos eſſe. Germani noſtri etiamnum juvencum ſeu vitulum Rind vel Rund vocant. Coler.

Unde] Aruſianus Meſſus: *pertinens in illum.* Carrio. Huc pertinere arbitror fragmentum ad Feſtum de Ponte ſublicio, lib. IV. Hiſt. Coler.

Et ei] Donatus in And. Terent. Act. V. ſc. 4. Carrio.

Et

Et Marius victus duplicaverat bellum. *Servius.*

Atque eos a tergo incurrerunt. *Rufinianus.*

In hunc modum diſſeruit. *Priſcianus.*

Inde ortus ſermo percunctantibus utrimque: Satin ſalvae, quam grati ducibus ſuis, quantis familiaribus copiis augerentur? *Donatus.*

Fugam noſtris fecere. *Seneca.*

Quae audita Panormitanos dedere Romanis fecere. *Idem.*

VII. Quo cupidius in ore ducis ſeſe quiſque bonum, & ſtrenuum oſtentantes. *Iſidorus. Servius* X.

Ven-

Et Marius victus duplicaverat bellum] Sic Tacitus lib. XV. *Audita*, inquit, *interim per Gallias Germaniaſque mors Vitellii duplicaverat bellum.* Ciaccon. & Ursin. Servius in Alexi Virgiliano; *duplicat, eſt auget.* Carrio.

Atque eos] Affert Rufinianus De ſchemate lexeos. Carrio.

In hunc modum] Priſcianus lib. XIV. notat *in hunc modum* Graece a Salluſtio, ut pleraque alia eſſe dictum. Carrio.

Inde ortus] Donatus in Terent. Eunuch. Act. V. ſc. 6. ubi male eſt; *ſatin ſalva:* intelligitur enim, *res.* ſic enim vetuſtiores loqui in primo congreſſu conſuerunt. Carrio. Ita apud Livium Lucretiam alloquitur maritus Collatinus. Coler.

Quantis familiaribus copiis augerentur] Unde alii, *agerentur;* ego *agerent* effeci, more loquendi Criſpo noſtro perquam familiari: & *copias*, commeatum ſeu annonam militarem interpretor. Douza. Suſpicor emendandum eſſe, *famularibus copiis*, pro auxiliaribus; quamvis miniſtros potius dici belli duces, quam milites conſtat. Alio fragmento *Salluſtius: maximis ducibus, fortibus, ſtrenuiſque miniſtris.* Coler.

Fugam nostris fecere] Videndum an legi debeat, *noſtri.* niſi illud ſit quod alibi citatur, *noſtri faeda fuga*; & legendum ex Jugurtha: *Poſt Auli faedus, & exercitus noſtri faedam fugam.* Ciacc. Placeret magis, *Fugam noſtri fecere.* Simili paene modo prolatum eſt illud in Bello Jugurthae: *Poſt Auli foedus, & exercitus noſtri foedam fugam.* Ursin. Annaeus Seneca lib. XX. Epiſt. 115. *facère fugam.* Carrio.

Quae audita] Idem Seneca ibidem: *fecère dedere.* Carrio.

Quo cupidius in ore] Tacit. Hiſt. III. *Julianus ad Vitellium perductus, & verberibus faedatus, in ore ejus jugulatur.* Sed in Bello etiam Jugurthae Salluſtius ita locutus eſt. Ciacc. & Ursin. Iſidorus lib. IX. in voce, *dux.* deëſt autem vox aliqua, ab ipſo etiam Iſidoro fortaſſis an omiſſa. Carrio.

Quo cupidius in ore ducis sese quisque bonum et strenuum ostentantes] Caeſar lib. III. B. G. cap. 14: *Noſtri milites eo facilius superabant, quod in conſpectu Caeſaris res gerebatur, ut nullum paulo fortius factum latere poſſet.* Sed ideone ſemper intereſſe imperator pugnae debet? Minime gentium. Primum ex Taciti IV. Hiſt. 85. obſervandum eſt, quod prudenter monet Mucianus: *Si ſtatus imperii, aut ſalus provinciarum, in diſcrimen verteretur, debere Caeſarem in acie ſtare; minora vero bella, minoribus ducibus eſſe delegenda. Cito gloria obſoleſcit in ſordidis hoſtibus: nec quicquam indignius eſt, quam conſumi eum, ubi non poſſit oſtendi*, ajunt milites ad Alexandrum apud Curt. lib. III. cap. 6. Adde Fr. ad Curt. lib. V. cap. 6. §. 14. Bernecc. in Germ. Tac. quaeſt. Miſc. LXX. & in Agr. Q. CXCIII. Atque ita Tacit. iter. lib. III. Annal. cap. 47. Tiberium facit excuſantem ſe, cur non ipſe, vel Druſus, in Gallos rebellantes, ſit profectus, ſcilicet quia non decorum principibus, ſi una alterave civitas turbet, omittere urbem, unde in omnia regimen. Quod monitum fuit obſervatum ab Imp. Carolo M. de quo Bonfin. decad. I. lib. IX. *Pannonicam expeditionem, utpote quae maximi foret momenti, per ſe ſuſcepit: ceteras per Pipinum filium varioſque legatos in Hungaria geſſit.* Altera diſtinctio praeſentiae eſt, *Non ita ſummum ducem praeliis adeſſe expedire, ut vitae ſuae prodigus, ad quaevis periculoſa militum ſeſe munia demittat, ac praelio temere immiſceat: ſed ut ſaluti ſuae, hoc eſt publicae, diligentiſſime parcat.* Hinc eſt, quod P. Scipio Africanus cuidam, qui illum parum pugnacem eſſe dixerat, reſpondit: *Bene quidem dicis, mater mea me Imperatorem, non bellatorem peperit*, teſte Front. lib. IV. cap. 7. *Militares enim & Imperatoriae artes non ſunt eaedem*, Liv. lib. XXV. cap. 19. *Diviſa ſunt inter exercitum ducesque munia: mili-*

Digitized by Google

Ventis per cava terrae citatis, rupti aliquot montes, tumulique ſedere. *Iſidorus* initio lib. XIV. *Servius* Lib. II. Georg.

Ubi multa nefande caſu ſuper auſi atque paſſi. *Priſcian.*

Saguntium. *Cariſius* Lib. I. Inſtit.

To-

militibus cupido pugnandi convenit: duces providendo & conſultando proſunt. Tacit. lib. III. Hiſt. cap. 20. cui ſimilia collegit Fr. ad Curt. lib. VIII. cap. 13. §. 21. Notandum vero cumprimis eſt hic Stratagema Joannis Corvini apud eund. Bonſin. dec. III. lib. V. *Cum Turca Tranſſylvaniam invadens mandaſſet ſuis, ut initio ſtatim pugnae, Corvinum potiſſimum circumvenirent, ac trucidarent; Ille de hoſtis conſilio edoctus, cum Simone quodam (nobile Ungaro) equum armaque commutat, nec Simon pro amico mori recuſat, ut fato ſuo liberatorem Reipublicae conſervaret. Turcae igitur Simonem, Corvini arma ferentem, circumveniunt, & trucidant una cum filio. Corvinus inſigni potitur victoria.* RUPERT.

VENTIS PER CAVA TERRAE] Tacitus de terrae motu, *Neque ſolum in tali re effugium ſubveniebat in aperta prorumpendi, quia diductis terris hauriebantur, ſediſſe immenſos montes, viſa in arduo quae plana fuerint, effulſiſſe inter ruinam ignes memorant.* Vide Iſidorum lib. XIV. cap. 1. Seneca in Nat. Quaeſtion. *Ventis in abdito tumultuantibus.* Apulejus: *Spiritus per terrae concavas partes errantes, concuterent ſolida terrarum.* Ceterum huic fragmento addendum illud lib. IV. videtur, quod eſt pag. 175. *Atque hiavit humus multa, vaſta & profunda.* CIACC. Huc fortaſſe pertinet fragmentum, quod ſupra lib. IV. habetur ex Nonio: *Atque hiavit humus multa vaſta & profunda.* Nam Salluſtius agebat hic, ut apparet, de ingenti quodam terrae motu, & fortaſſe de eo, de quo Athenaeus facit mentionem lib. III. ex hiſtoriis Nicolai Damaſceni, in quibus ſcriptum erat: Ἀναφάνηναι περὶ τὴν χώραν αὐτῶν λίμνας τε καὶ ποταμοὺς οὐκ ὄντας, καὶ πελαγμοὶ καὶ ἄλλας πηγὰς ὑπὸ τῆς κινήσεως ἀνοιχθείσας. Ad Salluſtii certe locum reſpexit Tacitus, cum dixit de terrae motu quodam lib. II. *Neque ſolitum in tali re effugium ſubveniebat in aperta prorumpendi, quia deductis terris hauriebantur, ſediſſe immenſos montes, viſa in arduo, quae plana fuerant, effulſiſſe inter ruinam ignes memorant.* URSIN. Idem Iſidorus initio libri XIV. & Servius lib. II. Georg. eſt autem vulgo; *per concava terrae praecipitati, rupti aliquot montes, tumulique ſedere.* vetus codex qui eſt a doctiſſimo viro Martino Antonio Delrio; *ventis per cava terrae concitatis, ruptique aliquot montes, tumulique ſederunt.* alter optimi & amiciſſimi Theodori Pulmanni; *venti per concava terrae citati.* tertius Parcenſium habet ut expreſſimus. recte, opinor; ſic enim ſcribit Servius, *de terrae motu variae ſunt opiniones. nam alii dicunt ventum eſſe in concavis terrae, qui motus eam movet.* & a Servio, ut ab aliis alia, mutuatus Iſidorus; *terrae motum quidam dicunt ventum eſſe, qui motus eam movet.* CARRIO. Hegeſippus III. 26. *unde non latenti jam, neque abdito* per cavos terrae meatus. Tentabam ex ingenio: *cava & meatu*, quomodo jam invenio in membranis C.C.C.B. Pub. infra: pro *ita*, habet *aër* C.C.C. optime quidem. WASSE in *Add.*

UBI MULTA] *Cenſorinus*, inquit Priſcianus libro decimoquarto, *de accentibus ſic ſcribit: ſuper, praepoſitio eſt apud Virgilium primo AEneid.*

Multa ſuper Priamo rogitans, ſuper Hectore multa.

Salluſtius vero in Hiſtoriis adverbium hoc protulit: Ubi multa nefande caſu ſuper auſi atque paſſi. ſed mihi videtur Salluſtius quoque loco praepoſitionis hoc praepoſtere protuliſſe. haec Priſcianus. quorum poſtrema ita in eo ſcribuntur quaſi Cenſorini ſint, non Priſciani: cum tamen Priſcianus ab illo in alia omnia diſcedat, & hic praepoſitionem, poſtpoſitionem, Graeca figura, factam eſſe velit. hinc etiam, *caſu*, non *caſus*, quod vulgo eſt, ſcribi, & poſtremas duas voces, quae ab editionibus abſunt, ex veteribus libris adjici oportere judico. An autem hic Cenſorinus, cujus de Grammatica, de accentibus, aliiſque eodem pertinentibus Caſſiodorus non ſemel libros nominat, idem ſit cum illo, cujus de Die Natali volumen multis defectibus ſuppletis locupletius, lociſque infinitis correctius brevi in lucem dabimus, dubitare me non nego. CARRIO.

MULTA NEFANDE, CASU SUPER AUSI] Huc ſpectant illa *Sulpicii* Hiſt. Sacr. II. 30. *Quin omnia* nefanda inſuper auſi, *ne humanis quidem corporibus pepercerunt.* D. Hieronymus Ep. XVI. 5. ad nefandos cibos *erupit eſurientium rabies.* MSS. Priſciani unus, *ſuper hauſi.* Alter, *nefanda multa* &c. *ſparſi.* WASSE in *Add.*

SAGUNTIUM] Huc poſſunt referri, quae refert Hieronymus in Commentario Abacuc, cum ait: *Criſpus loquitur in Hiſtoria: Saguntini fide atque aerumnis incluti, per mortalium ſtudium majores, quam opibus, quippe qui etiam tum ſemiruta moenia, domus intectae, parieteſque templorum ambuſti, manus Punicas oſtentabant.* URSIN. Pro *Saguntinorum* dictum eſſe notat Chariſius lib. I. Sed vix eſt ut

cre-

Tota autem inſula modica, & cultoribus inanis eſt. *Martianus.*
Inmodicus animi. *Aruſianus Meſſus.*
Pugnam illam pro omine belli futuram. *Servius* in lib. X. AEn.
Tantum antiquitatis, curaeque majoribus pro Italica gente fuit. *Idem.*
Opprobrii gratia. *Agraetius* De Orthographia.
VIII. Maxumis ducibus, fortibus ſtrenuiſque miniſtris. *Diomedes* lib. II. cap. *6.*
Non repugnantibus modo, ſed ne deditis quidem. A. B. C. M. *Donatus* in Act. I. ſc. 3. *Phorm.*

In

credam bellum Saguntinum in Hiſtoriis deſcripſiſſe Salluſtium, cum a Lepido & Catulo, uſque ad bellum Catilinarium ſcripſerit. Videtur aliquis pro concione apud Salluſtium, aut alia quacumque oratione aut epiſtola Saguntinorum meminiſſe. Exſtat aliud de Saguntinis pulcherrimum fragmentum apud Hieronymum in Habacuc Prophetam, quod inter Salluſtiana fragmenta primus, niſi fallor, recenſeo; id vero tale eſt: *Criſpus loquitur in Hiſtoria: Saguntini, fide atque aerumnis incluti, per mortalium ſtudium majores, quam opibus; quippe qui etiam tum ſemiruta maenia domus intectae parieteſque templorum ambuſti manus Punicas oſtentabant.* Cujus tamen loci ſtructura ſemiruta non minus, quam iſta maenia, qui reſtituerit, palmam ſecundam habeto. COLER. Salluſtii fragmentum ita conſtitue, diſtinguo & lege, ſartum tectum habebis, facilius certe, quam ſemiruta Saguntinorum maenia: *Criſpus loquitur in Hiſtoria: Saguntini, fide atque aerumnis incluti; per mortalium ſtudium* (id eſt, fama nominis & Scriptorum celebratione) *majores quam opibus: quippe quis* (pro *quibus*) *etiam tum ſemiruta maenia, domus intectae, parieteſque templorum ambuſti, manus Punicas oſtentabant.* Quo plane modo poſtea deprehendi emendaſſe Putſchium cap. XVIII. in fine. HAVERC. Cariſius libro I. inſtit. Gramm. *Saguntinorum Caelius, Saguntium dixit Salluſtius: ut Paulus in Caelii Hiſtoriarum libro I. notat.* CARRIO.

TOTA AUTEM] Martianus libro quinto, *ſi brevis*, inquit, *fuerit monoſyllaba; iambus aut anapaeſtus antecedat: ut ait Salluſtius, Tota autem, &c.* eadem ſunt apud Conſultum Chirium (ſive Curium) Fortunatianum libro tertio Rhetoricorum. ut quidem vulgo, & in ipſa etiam Nannii caſtigatione editus eſt: duplici profecto vitio. nam & ea quae de officio oratoris agunt, uſque ad elocutionem, D. Auguſtini, non Fortunatiani, ſunt; & quae dehinc conſequuntur, a nebulone neſcio quo, ad verbum ex Martiano tranſlata & illis fuerunt adjecta. ita homines male induſtrii ex diverſiſſimis liquoribus egregium iſtum cinnum temperarunt. CARRIO.

CULTORIBUS INANIS] Martianus Capella V. pag. 196. *cultibus variis.* Et ſic Codd. ſcripti quos viderim, pro *injecta corpora.* Diomedes Edit. Putſchianae rectius habet *intecta.*

INMODICUS ANIMI] Tacitus Hiſt. I. huc reſpexit, cum dixit: *Corpore ingens; animi modicus.* CIACC. & URSIN. Aruſianus Meſſus: *immodicus hujus rei.* CARRIO. Ita Hegeſip. I. 15. pro *omine* Servius Lucii, *omnibus.* Senſum τοῦ *ſedere* optime & eleganter exprimit Achmetes Oneirocr. cap. 144. Ὅτι ἀπὸ σπερμοῦ ΚΑΤΕΠΟΝΤΙΣΘΗ τὶς τόκος. WASSE in *Add.*

PUGNAM] Ex Servio lib. X. AEneid. apud quem eſt *bello*, pro *belli.* CARRIO. Lectio ab hoc loco aliena, nihilque ad Genium Salluſtianae antiquitatis faciens, quam hoc modo me conjectore reſtituas licebit: *Tantum anxietatis, curaeque, &c.* DOUZA. Legunt viri docti, *tantum anxietatis*, refragrante Servio ad II. Georg. ANTIQUASQUE DOMOS, *aut revera antiquas aut charas, ut Salluſtius, Tantum antiquitatis, &c.* PUTSCH. Cum Servio tamen *antiquitatis* retinendum exiſtimat Gronovius ad Liv. lib. I. cap. 32. WASSE.

TANTUM] Idem Servius lib. II. Georg. notat, *antiquitatis.* CARRIO.

OPPROBRII] Agraetius de Orthographia. CARR.

MAXUMUS] Diomedes lib. II. cap. 6. *Homoeoptoton eſt*, inquit, *apud Salluſtium maxumis, &c.* CARRIO.

NON REPUGNANTIBUS] Donat. Act. I. ſc. II. Phorm. Terent. Poſtrema autem verba apud eum notis deſignata ſunt: quas nondum explicare poſſum. Di male faciant iſtis notariis qui hujuſmodi ſcripta notis ſuis depravant. totum etiam hoc fragmentum ſunt qui ita legant: *Non deditis modo, ſed ne repugnantibus quidem A. B. C. M.* CARRIO.

In

Digitized by Google

In ſilva Sila fuerunt. *Servius* in XII. *AEn.*

Quaeſere. *Phocas.*

In nuda injecta corpora. *Diomedes* lib. II. cap. 6.

Apollinis filia & Cyrenes. *Probus.*

Ne ſimplici quidem morte moriebantur. *Servius* in II. Georg.

Cum praedixero poſitum inſulae. *Donatus.* Act. I. ſc. 11.

IX. Cujus adverſa voluntate, colloquio militibus permiſſo, corruptio facta paucorum, & exercitus Sullae datus eſt. *Idem.* Act. III. ſc. 11. *Eunuch.*

A Graccho ſeditiones graves ortae. *Auguſtinus* De Civ. Dei lib. II.

M. Atilius Palicanus humili loco, Picens, loquax magis, quam facun-

In silva] Ex Servio lib. XII. AEneid. Carr.

Quaesere] *Quaeſo*, inquit Phocas, *primam perſonam habet indicativi modi duntaxat, licet quaeſere lectum ſit apud Salluſtium & Tullium.* Hanc autem vocem cum in iis Salluſtianis, quae exſtant, non reperirem, hic, ut fragmentum, apponere volui. Carrio.

In nuda] Diomed. lib. II. cap. 6. *Homoeoteleuton*, inquit, *eſt illud Salluſtii, in nuda injecta corpora.* Carr.

Apollinis] Ex Probo Catholicis. credo autem haec ad Sardiniae deſcriptionem pertinere, uti poſt dicetur. Carr.

Ne simplici] Servius libro II. Georg. Salluſtium hanc orationem illi Virgilianae: *Nec via mortis erat ſimplex*, ſimilem poſuiſſe notat. Carr.

Cum praedixero] Donat. Act. I. ſc. 2. Carr.

Cujus ad verba] Donatus Act. III. ſcena 2. Eunuch. Terent. Sunt qui pro, *ad verba*, legant *adverſa*. quibus nec refragor, nec ſuffragor. Carrio. Recte eſt, *Adverſa voluntate*, hoc eſt, animadverſa a Sullanis Scipionis Coſ. voluntate. Nam de Scipionis exercitu accipiendum clamat res ipſa; docetque nos Plutarchus in Sulla his verbis: ὁ δὲ Σύλλας ἔτι πολλοῖς στρατοπέδοις, καὶ μεγάλαις δυνάμεσι περικεχυμένους αὐτῷ τοὺς πολεμίους ὁρῶν πανταχόθεν, ἥττω δυνάμει, καὶ δι' ἀπάτης προκαλεσάμενος εἰς διαλύσεις τὸν ἕτερον τῶν ὑπάτων Σκιπίωνα. δεξαμένου δ' ἐκείνου, σύλλογοι μὲν ἐγένοντο, καὶ κοινολογίαι πλείονες. ἀεὶ δέ τινα καταγωγὴν, καὶ πρόφασιν ἐμβάλλων ὁ Σύλλας, διέφθειρε τοὺς περὶ Σκιπίωνα τοῖς ἑαυτοῦ στρατιώταις ἠσκημένοις πρὸς ἀπάτην καὶ γοητείαν ἅπασαν, ὥσπερ αὐτὸς ὁ ἡγεμών. εἰσιόντες γὰρ εἰς τὸν χάρακα τῶν πολεμίων καὶ ἀναμιγνύμενοι, τοὺς μὲν αὐτόθεν ἀργυρίῳ, τοὺς δὲ ὑποσχέσεσι, τοὺς δὲ κολακεύοντες, καὶ ἀναπείθοντες, προσήγοντο. Id eſt: *At Sulla multis adhuc exercitibus, & ingentibus copiis hoſtium circumfuſum ſe videns; omnibus impar viribus, dolo invitavit alterum Conſulem Scipionem ad foedera. Non aſpernante illo, congreſſus & colloquia crebra fiebant. Sed ſemper moram aliquam Sulla & cauſſam injiciendo, militibus ſuis ad omnem fraudem & praeſtigias, ſicut ipſe dux erat, compoſitis, exercitum Scipionis corrupit. Nam ingreſſi in hoſtium caſtra, iiſque admiſti; alios pecunia, pollicitis alios, nonnullos delinimentis inductos ad ſe illexere.* Ab his initium factum Appianus ſcribit, clam Scipione, ſecreto cum Sulla, ſi propius accederet modo, de tranſitione agendi pariterque hoſti proditum, quaſi ſub cultro (ut apud Flaccum eſt) linquendi Imperatorem. Et fortaſſe huc etiam pertinuerit locus, quem paullo ante indicavimus, hoc exemplo: *Inde ortus ſermo percunctantibus utrimque, Satin' ſalvae? quam grati ducibus ſuis? quantis familiaribus copiis agerent?* Douza. *Ad verba* in libro Carrionis. Wasse.

A Graccho] Citat Auguſtinus libro viceſimoprimo, De Civitate Dei. Puto haec ad primum librum Hiſtoriarum ejuſque ſtatim exordium referenda. Carr.

M. Atilius Palicanus humili loco] Videndum an ad hunc pertineat denarius argenteus, in quo Roſtra expreſſa ſunt cum titulo, Palikanus, quod is Trib. pl. cum eſſet, Tribuniciam poteſtatem auctore Pompejo reſtituerit, ut ſcribit Aſconius Paedianus & alii. A nobis tamen cognomen *Palikanus* Lolliae Familiae tributum eſt in libro de familiis, & fortaſſe non ita recte. Ursin. Ex Quinctiliano lib. IV. cap. 11. & Hieronymo adverſus Helvidium, Agellius quoque lib. I. cap. 15. noct. Att. quatuor ultimas adducit voces, eaſque ex hoc Eupolidis ſumtas eſſe aſſerit: λαλεῖν ἄριστος, ἀδυνατώτατος λέγειν. Carrio. Sumſit ex hoc loco ſine dubio Valer. Max. lib. III. cap. 8. Wasse.

Loquax magis quam facundus] In hoc homine plus loquentiae quam eloquentiae fuiſſe do-

Digitized by Google

cundus. *Quintilianus* lib. IV. cap. 11. *Hieronymus* adverſus *Helvid.* & Agell. I. 15.

Inſolens vera accipiundi. *Donatus* in Andr. Act. V. ſc. 1.

Quae pecunia ad Hiſpanienſe bellum Metello facta erat. *Idem* Phorm. Act. I. ſc. 1.

Curubis. *Probus.*

Tharros. *Idem.*

Camiſos. *Idem.*

Luces. *Sergius* in artem *Donati*, & *Pompejus* in eandem.

Primam modo Iapydiam ingreſſus. *Servius* in II. Georg.

Carbo turpi formidine Italiam atque exercitum deſeruit. *Idem* in III. *Georg.*

X. Quae

cet & M. Tullius Cicero in Bruto: *Cn. Carbonem & Marcum Marium, & ex eodem genere complures, mimine dignos elegantis conventus auribus, aptiſſimos cognovi turbulentis concionibus. quo in genere (ut & in iis perturbem aetatum ordinem) nuper L. Quintus fuit, aptior autem etiam imperitorum auribus Palicanus.* PUTSCH.

INSOLENS VERA ACCIPIENDI] Hoc quoque ex Salluſtio accepit Tacitus, cum dixit Annal. lib. XV. *Audiendi quae faceret inſolens erat.* CIACCON. & URSIN. Donatus in And. Terent. Act. V. ſc. 1. CARRIO. More tyrannis conſueto, quorum, quamquam alieno ex ore ſapientium, auriculas teneras mordaci radere vero fas nato nemini, qui quidem vitalem ſe eſſe poſtulet: nihil niſi quod animo complacitum, fictumque ad voluptatem ſiet audire ſuſtinentes. Unde veritas & fides ſeſe ab Aula ſecernunt procul. Neque vero dubium mihi eſt, quin haec de Tigrane Mithridatis genero ſint accipiunda: quem dulci fortuna ebrium ita inſolentem dominationem agitaſſe perhibet Appianus, ut ex tam infinita populorum multitudine ejus imperio parentium, nemo cum tantis cervicibus repertus, qui de adventu Luculli jam Euphratem cum Romano exercitu transgreſſi quidquam Regi ſuo praeſignificare auſus fuerit; pariter omnibus metuentibus ſibi, uniuſque tenebrionis periculo perdoctis, linguae repagula frenare; quem Rex ille, ob nuncium adeo liberum patibulo ſtatim ſuffigi, numerumque porro ſuſpendioſorum augere juſſerat. DOUZA.

QUAE PECUNIA] Idem Donat. in Phorm. ſc. 1. Act. I. *fieri enim*, inquit, *dicitur proprie pecunia.* CARRIO.

CURUBIS] *Curubis*, inquit Probus Catholicis, *nomen civitatis lectum in Salluſtio.* CARRIO. Oppidum Africae, de quo Plinius lib. V. cap. 4. Ptolemaeus Κυροβὶς vocat, corrupte opinor, pro Κυρουβίς. COLER.

THARROS] *Nomen civitatis* a Probo in Salluſtio notatum. CARRIO.

CAMISOS] *Unum Graecum*, idem inquit Probus, *legitur in Salluſtio, ſi, faciens genitivo, Camiſo, Camiſi.* CARRIO.

LUCES] Apud Salluſtium, inquit Sergius in artem ſecundam Donati, *invenitur paces & luces.* Et Pompejus in eandem: *Sunt quaedam generis feminini tantum ſingularia, ut, pax, lux: licet legerim, has paces, luces. Paces* quidem in bello Jugurthino a me adnotatum eſt: *luces*, nec reperiri nec adnotari potuit. CARRIO.

PRIMAM] Ex Servio in lib. II. Virg. Georg. CARRIO.

IAPYDIAM INGRESSUS] Iapidia pars Venetiae, Iapygia Apuliae, quos *Iapides* Latini vocarunt, Graeci Ἰάποδες. Quidam imperite confundunt Iapygas cum Iapidibus: unde & apud Virgil. a nonnullis ſcriptum,

—— —— *Iapygis ora Timavi*,

quem emendat Salmaſ. ad Solin. cap. 2. p. 59. & apud Tibullum:

Fortis Iapygiae miles,

quem Scaliger. Ἰάπυξ Daedali filius, a quo Iapyges. RUPERT.

CARBO TURPI FORMIDINE ITALIAM, ATQUE EXERCITUM DESERUIT] Ex eodem Servio lib. III. Georg. Virg. CARRIO. De pudenda hac, & Conſularia adeo Imperatore indigniſſima formidine, fugaque Carbonis, ita Appianus: Γαλατῶν τε, ὅσοι ὑπὸ Ῥαβέννης ἐπὶ τὰ Ἄλπεια παρήκουσιν, ἀθρόως ἐς Μέτελλον μεταθεμένων, καὶ Λεύκολλος ἑτέρους τῶν Καρβωνείων ἐνίκα περὶ τὴν Πλακεντίαν, ὡς ὁ Κάρβων πυνθα-

νόμε-

X. Quae pacta in conventione non praeſtitiſſent. *Donatus* Act. III. ſc. 2. Andr.

Crebritate fluctuum ut Aquilo ſolet. *Servius* lib. I. *AEn.*

Mithridates corpore ingenti perinde armatus. *Quintilianus* lib. VIII. cap. 3.

Ty-

νήμενος τρισμυρίους ὅμως ἔτι ἔχων περὶ τὸ Κλούσιον, καὶ δύο τέλη τὰ Δαμασίππου, καὶ ἕτερα περὶ Καρρίναν καὶ Μάρκιον, Σαμνιτῶν τε αὐτῷ χεῖρα πολλὴν ὠθουμένην ἐν περὶ τὰ στενὰ κακοπαθοῦσαν, λιπογνὼς ἁπάντων, ἀσθενῶς ἔφυγε σὺν τοῖς φίλοις ἐς Λιβύην ἐξ Ἰταλίας, ὕπατος ἔτι ὤν, ὡς Λιβύην παρασπασόμενος ἀντὶ τῆς Ἰταλίας. Hoc eſt: *Praeterea tota Ciſalpina Gallia defecit ad Metellum, & Lucullus contra Carbonianum exercitum alium proſpere pugnavit ad Placentiam. Quibus auditis Carbo, quamvis haberet adhuc armatorum XXX. M. circa Cluſium, & duas Damaſippi legiones, & totidem alteras ſub Carinate, Marcioque; adhaec Samnitium magnam manum graviter anguſtias perrumpere molientium; omnibus tamen rebus deſperatis, ſegniter profugit cum amicis in Africam, Conſul Italiam deſerens, quaſi hac amiſſa illam occupaturus.* DOUZA.

QUAE PACTA] Donatus Act. III. ſcen. II. And. CARRIO.

CREBRITATE] Servius libro primo AEneid. *Crebros*, inquit, *fluctus facit Aquilo, hinc Salluſtius dixit: crebritate fluctuum ut Aquilo ſolet.* CARRIO.

MITHRIDATES] Quinctilianus lib. VIII. cap. 3. CARRIO.

CORPORE INGENTI, PERINDE ARMATUS] Hoc exemplum brevitatis nomine commendatur a Fabio lib. VIII. cap. 3. Neque hercule mirum, quippe a Salluſtio, uno & unico illo brevitatis amatore. Si tamen ita inibi legendum; ac non potius *animatus*, id eſt, ſpiritus animoſos, vereque regios gerens. In qua ſententia doctiſſimum Belgarum Lipſium eſſe video, cujus ego ſingulas conjecturas, ſingula oracula puto. Luſit in hujus vocis ambiguitate lepide Varro, ubi ſcribit: *Majores noſtri, quum allia & cepe verba illorum olerent, tamen optime animati erant.* Quod ſi quis receptam tamen lectionem tueri maluerit, haud magnopere pugnabo; praeſertim qui de Appiano didicerim, Mithridatis arma, Delphos Nemeamque ab ipſo tranſmiſſa, miraculo fuiſſe viſentibus; indeque conjecturam poſteris factam, de ejuſdem immani ſtaturae modo, corporiſque totius vaſtitudine. DOUZA. Legendum: *Mithridates corpore ingenti, perinde animatus.* Ait Mithridatem corpore & animo ingentem fuiſſe, ut & Plutarchus teſtatur. COLER. Alii legunt, *animatus.* Ego veterem lectionem retineo, ducente Floro, qui ſimili modo loquitur de Senonibus: *Galli Senones, gens natura ferox, moribus incondita, adhoc ipſa corporum mole perinde ab armis ingentibus, adeo omni generi terribilis fuit, ut plane nata ad hominum interitum, urbium ſtragem videretur.* PUTSCH. Quamvis eam lectionem ſollicitent, & *animatus* ſubſtituant, vulgata tamen mihi nihil vitii habere videtur. FREINSHEM. Curt. lib. VI. cap. 5. *Omnibus barbaris*, inquiens, *in corporum majeſtate veneratio eſt, magnorumque operum non alios capaces putant, quam quos eximia ſpecie natura dignata eſt.* Vide ibi Freinsh. & Bernecc. lib. in Spec. Boni Principis cap. III. §. 1. lit. e. Vell. lib. II. cap. 18. de eod. Mithridate: *Aliquando fortuna, ſemper animo maximus.* Ubi Lipſius: „ De magnitudine animi hujus Regis, emendetur „ Salluſtianum fragmentum (apud Fabium, ſi memi- „ ni:) *Mithridates corpore ingenti, perinde & arma- „ tus.* Facito: *perinde & animatus.* „ Haec Lipſius. Gruterus vulgatam retinet. cum non liqueat quae verba huic fruſto adnexa fuerint, putarim ſuam eſſe energiam lectioni vulgatae. Sic Curtius fere lib. VIII. *Ipſe Porus humanae magnitudinis prope exceſſerat formam, magnitudini Pori adjicere videbatur bellua, qua vehebatur*, &c. Grutero ſubſcribit Fr. in Curt. lib. VIII. cap. 14. §. 13. Alioquin non ſemper corpori ſimilis animus: de qua re praeclare diſſerit Joann. Picus Mirandula lib. III. cap. 22. adverſus Aſtrologos hunc in modum. *Conſequitur qualitatum in corpore praepotentium modus nonnihil affectionum; ut proniores ad iram bilis effervescens; ſegnes pituita; ſanguis hilariores; triſtes atra bilis efficiat. Sed hoc opido quam generale, nec evidentiae ſemper reſpondet, nec ſatisfacit, occultioribus quibuſdam, & maxime propriis ingeniorum conditionibus. Dixi non ſemper evidentiae reſpondere, quoniam eſt interdum invenire homines, temperamento quam ſimillimos; ſtudiis tamen, non quae fecit electio, ſed naturae propenſio, diſſimillimos. Vidi ego ſub virginea facie ferinam immanitatem; ſub truci vultu, mitem & amabilem manſuetudinem: alios frontis gratia oriſque venuſtate laetitiam perpetuam praeferentes, intus aeſtuare moeroribus, & ſibi eſſe faſtidio; alios quos judices eſſe Saturni mancipia, hilaritatibus atque facetiis omnia ſe-*

ſpe-

Tyrannumque, & Cinnam adpellantes. *Victorinus* in lib. Cic. *de Invent.* & *Servius.*

Nomenque Danubium habet. *Acron.*

Cui niſi pariter obviam iretur. *Donatus* in *Eunuch.* Act. I. ſc. 2.

Septimium, neque animo, neque lingua ſatis compotem. *Idem.* Act. III. ſc. 2. *Adelph.*

Vulgus amat fieri. *Quintilianus*, Lib. IX. cap. 3.

Non poeniturum. *Idem.* Lib. IX. cap. 3.

Pompejus cum alacribus ſaltu, cum velocibus curſu, cum validis vecte certabat. Neque enim ille aliter potuiſſet par eſſe Sertorio, niſi ſe, & mi-

renare, *&c.* RUPERT. Douza & Lipſius *animatus*, ſed contra codices; &, quod pejus, Plutarchum & Appianum. Hic in Pompejo pag. 641. de Mithridatis armis haec habet. Τῆς δὲ ἐσθῆτος ἣν ἐφόρει, καὶ τῶν ὅπλων ΤΟ ΜΕΓΕΘΟΣ, καὶ τὴν λαμπρότητα ἐθαύμαζε. Ille vero de bellis Mithr. pag. 250. Τὸ σῶμα δ' ἦν μέγας μὲν, ὡς ἀποδεικνύουσιν ὅσα ὅπλα αὐτοῦ ἔπεμψεν ἐς Νέμεάν τε καὶ Δελφούς. WASSE in *Add.*

TYRANNUMQUE] Marius Fabius Victorinus in librum primum Ciceronis De inventione: *interdum*, inquit, *ex lubidine & quadam obtrectatione nomen alicui imponitur: ut illud in Salluſtio; Tyrannumque.* CARRIO. Citantur haec ter apud Servium; bis in codice Fuldano; ſemel ad quartum AEneidos, quo loco ſic ſcriptum eſt: *Et nunc ille Paris cum ſemiviro comitatu. Paris Paridi ſimilis & injuria a perſona, probroſis enim non lenibus veteres convitia dicebant, ut Salluſtius: Tyrannumque & Cinnam maxima voce appellans.* Lege *Probroſis enim nominibus.* Paridis enim nomen probroſum ſicut & Cinnae, ut patet ex Salluſtio ſupra: *Si tanta torpedo animos oppreſſit, ut obliti ſcelerum Cinnae; cujus in urbem reditu decus atque ordines omnes interierunt.* Salluſtiana quoque verba emenda apud Servium ad primum & quartum AEneidos. PUTSCH.

NOMENQUE] Acro, ſive quis Acronis nomine in librum Horatii de Poëtica arte: *Notandum eſt*, inquit, *apud Horatium flumen Rhenum genere neutro: ut in Salluſtio in Hiſtoriis, nomen Danubium.* CARRIO.

CUI NISI] Ex Donat. Act. I. ſc. II. Eunuch. CARRIO.

SEPTIMIUM NEQUE ANIMO] Huc pertinent illa, quae habentur ſupra: *Neque auribus, aut lingua competere.* Ad quae reſpexit Tacitus, cum dixit lib. III. *Oppidani neque auribus*, neque oculis ſatis competebant. Et lib. XIX. *Trepidus miles, dux ſegnis, & veluti captus animi, non lingua, non auribus competere.* URSIN. Donatus Act. III. ſcena II. Adelph. hoc autem fragmentum idem eſſe cum illo quod a me libro primo poſitum eſt: *ſic vero quaſi formidine attonitus neque animo, neque auribus aut lingua competere*, olim ſuſpicabar: nunc mihi ipſi cum hac omni mea conjectura omnino non placeo. Donatus enim *compotem*, Marcellus vero *competere*, plane agnoſcunt. Praeterea animadverti, Corn. Tacitum facundiae Salluſtianae, uti ſaepe dixi, aemulum, eandem plane rem verbo illi *competere*, multis in locis ſubjicere: quare nihil mutandum ſtatuo. CARRIO.

VULGUS AMAT FIERI] Simile illud eſt, quod ſupra habetur: *Quae ita fieri amat.* Seneca lib. de conſolatione ad Marciam cap. XVI. *Nullum*, inquit, *amat fruſtra cadere telum, quod in confertum agmen immiſſum eſt.* Sic enim legitur hic locus in vet. cod. URSIN. Quinctilianus lib. IX. cap. 3. ſic idem Salluſtius bello Jugurthino, pag. 88. *Multitudo, quae in concione aderat, vehementer accenſa, terrebat eum clamore, vultu, ſaepe impetu, atque aliis omnibus, quae ira fieri amat.* CARRIO.

NON] Et hoc quoque in Salluſtio nuſquam quidem, quod ſciam, apparet, quod ab eodem Fabio lib. IX. cap. 3. hunc in modum recitatur: *Uſque adeo eſt proceſſum, ut poeniturum pro non acturo poenitentiam, & viſuros ad videndum miſſos Salluſtius dixerit.* Ubi ex vet. cod. legendum eſt, *non acturum.* CARRIO.

POMPEJUS] Flavius Vegetius lib. I. cap. 9. Epitom. rei milit. *de exercitio*, inquit, *Pompeji magni Salluſtius hoc memorat: Cum alacribus ſaltu*, &c. *neque enim aliter*, &c. quae poſtrema verba Salluſtii, an ipſius potius ſint Vegetii, certum non habeo: quamquam Salluſtio libentius dederim. CARRIO. Vide not. ad Juſtini lib. XXXVII. cap. 4. §. 3. & Fr. ad Curt. lib. III. cap. 6. §. 19. Lipſ. V. de Mil. Dial. XIV. ubi inter alia: *Hoc ipſi duces fa-*

milites frequentibus exercitiis praeparaviſſet ad proelia. *Vegetius* lib. I. cap. 9. *Johan. Saresb.*

XI. Cicero caninam facundiam, ut Appius inquit, exercuit. *Lactantius* Lib. VI. cap. 18.

Primus Graecorum Achilles. *Servius* in I. *AEneid.*

Cupientiſſimus legis. *Diomedes* Lib. I. cap. 1.

Magna gloria tribunus militum in Hiſpania T. Didio imperante, magno

faciebant, ut ſcientiam oſtentarent & in exemplum. Talis Scipio, qui poſt Africanus, deſcribitur a Silio lib. VIII. laudat & P. Valerium Coſ. Liv. lib. VII. Pompejum iſtum Plutarchus, Trajanum Plinius in Panegyrico. RUPERT. Non debuit dubitare Carrio totum hunc locum Salluſtii eſſe. Citat eundem Sarisberienſis lib. VI. cap. 4. Referendum etiam hoc fragmentum ad lib. III. ubi de Pompejo. Porro *alacris* expeditum ſignificat, ad ſaliendum aptum. Aſconius: *Sunt qui alacrem feſtinantem & properum dici putant, quaſi aliſacrem.* Lego: *ſaliacrem.* Ita de Scipione Silius lib. VIII.

Lectos rectores formabat Scipio bello.
Ille viris pila & ferro circumdare pectus
Addiderat, leviora domo de more parentum
Geſtabant tela, ambuſtas ſine cuſpide cornos.
Ipſe inter medios venturae inſignia laudis
Signa dabat; vibrare ſudem, tranſmittere ſaltu
Murales foſſas, undoſum frangere nando
Indutus thoraca vadum. Spectacula tanta
Ante acies virtutis erant.

COLER.

CICERO CANINAM FACUNDIAM, UT APPIUS INQUIT, EXERCUIT] Videnda quae ſupra notavimus ad orationem M. Lepidi, in qua ex hoc loco mutavimus *callidam facundiam*, in, *caninam facundiam.* Lactantius lib. VI. cap. 18. ad hoc fragmentum reſpexit, cum ſcripſit, *ſed quia ipſe caninam illam facundiam, ſicut Salluſtius ab Appio dictum refert, exercuit, voluit quoque hominem canino more vivere, ut remorderet laceſſitus.* Hieronymus Epiſt. ad Auguſtinum: *Sed incidit,* inquit, *tempus difficillimum, quando mihi tacere melius fuit, quam loqui ita, ut noſtra ſtudia ceſſarent, & juxta Appium, canina exerceretur facundia, &c.* Et adverſus Luciferianos: *Proxime accidit, ut quidam Luciferi ſectator cum alio Eccleſiae alumno, odioſa loquacitate contendens, caninam facundiam exercuerit.* URSIN. Lactantius lib. VI. cap. 18. *Cicero,* inquit, *caninam illam facundiam, ſicut Salluſtius ab Appio dictum refert, exercuit.* CARRIO.

CANINAM FACUNDIAM] Vide ad Flori lib. IV. cap. 12. §. 37. RUPERT.

PRIMUS] Servius lib. I. AEneid. CARRIO.

CUPIENTISSIMUS] Diomedes lib. I. cap. 1. CARR.

MAGNA GLORIA TRIBUNUS MILITUM IN HISPANIA. T. DIDIO IMPERANTE, &c.] Suſpicor ſcribendum eſſe *T. Didio Imp.* ut habetur in argenteo Didii hujus denario, in quo T. DIDI. IMP. deſcriptus eſt, licet Plutarchus habeat ὑπὸ Διδίῳ στρατηγῷ, quod eſſet, *Didio Praetore.* Videtur autem librarius illud IMP. quod erat IMPERATOR, vertiſſe in verbum, *Imperante.* URSIN. Agellius libro ſecundo, cap. 28. Salluſtii de Sertorio duce orationem, cum iis quae Demoſthenes habet de Philippo rege, contendens, nobis hoc fragmentum, quamquam nec ab ordine, nec a ſcriptura ſatis, uti mox oſtendam, integrum, conſervavit. Demoſthenis autem verba ſtatim ſubjiciam, ſi prius tamen quid mei hoc de loco ſit judicii expoſuero. Quod itaque vulgo legitur, *tribus millibus,* id nec rectum eſſe, nec a Salluſtio poſitum, hiſtoriae ſeries arguit. Sertorium enim tribunum militum fuiſſe praeter ceteros rerum Romanarum auctores Plutarchus memoriae prodidit, neque vero melius, imo aliquanto etiam deterius eſt hoc, quod quidam ſuis in libris excudi voluerunt, *T. Didius Imperator:* quam illud, quod antea in Agellio legebatur, *T. Didio imperante:* cum & Salluſtium de Sertorio loqui, praeter Agellium res etiam ab eo geſtae declarent; & in Hiſpania non fuerit T. Didius tribunus militum, ſed Sertorius. Deinde quod vulgo eſt, *quae rapta,* ſententiam nullam habet. Fuerunt qui ſcriberent; *correpta.* Ego veteris editionis ſcripturam ſum ſecutus, quamquam, verum ut fatear, ne eo ipſo quidem mihi ſatisfacio. Quid enim illud? *primo per ignobilitatem, deinde per invidiam ſcriptorum celebrata ſunt.* Et quae alii afferunt, nihilo ſimiliora veri ſunt. *Jam, cominus faciem ſuam oſtentabat,* non, *quae eminus oſtentabant,* in eadem antiqua editione diſertim legitur. Poſtrema Salluſtianae extrema orationis verba paullo aliter apud Donatum in Terent. Eunuch. Act. III. ſc. 2. neque ſatis probe hunc in modum leguntur: *haec, id eſt, cicatrices, ſunt*

magno uſu bello Marſico, paratu militum, & armorum fuit. Multaque tum ductu ejus curata, primo per ignobilitatem, deinde per invidiam ſcriptorum celebrata ſunt. Cominus faciem ſuam oſtentabat, aliquot adverſis cicatricibus, & effoſſo oculo. Quo ille dehoneſtamento corporis maxume laetabatur: neque illis anxius, quia reliqua glorioſus retinebat. *Agellius.*

XII. Cu-

virtutis inſignia: dehoneſtamento tamen eſſe corpori maxume laetabatur. Locum, ut opinor, utcumque conſtituimus, nunc hujus a nobis conſtitutionis factae, & omne id quod dixi verum eſſe, Plutarchi auctoritate probandum eſt. Σερτώριος (*inquit*) μετὰ τὸν Κίμβρων καὶ Τευτόνων πόλεμον, ἐκπεμφθεὶς ὑπὸ Διδίῳ στρατηγῷ χιλίαρχος ἐπὶ Ἰβηρίας, ἐν τῇ πόλει Κάστλωνι παρεχείμαζε τῶν Κελτιβήρων. Quo loco interpretes *imperatorem* vertere debuerunt, hoc enim στρατηγὸς ſonare nemo, vel mediocriter in Graecis ſcriptoribus verſatus, poteſt ignorare: praeſertim cum & Salluſtius Didium Imperatorem dixerit. Idem paullo infra: τοῦ δὲ Μαρσικοῦ πολέμου συνισταμένου στρατιώτας τε προσταχθὲν αὐτῷ καταλέγειν καὶ ὅπλα ποιεῖσθαι, σπουδὴν καὶ τάχος προσθεὶς τῷ ἔργῳ, παρὰ τὴν τῶν ἄλλων νέων βραδυτῆτα καὶ μαλακίαν, ἀνδρὸς ἐμπράκτως βιωσομένου δόξαν ἔσχεν. ὑφῆκε δ' οὐδὲν τῆς στρατιωτικῆς τόλμης, εἰς ἀξίωμα προεληλυθὼς ἡγεμόνος, ἀλλὰ καὶ χειρὸς ἐπιδεικνύμενος ἔργα θαυμαστὰ, καὶ τὸ σῶμα τοῖς ἀγῶσιν ἀφειδῶς ἐπιδιδοὺς. τὴν ὄψιν ἀπέβαλε τὴν ἑτέραν ἐκκοπεῖσαν. ἐπὶ τούτῳ δὲ καὶ καλλωπιζόμενος ἀεὶ διετέλει. τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους οὐκ ἀεὶ τὰ μαρτύρια τῶν ἀριστειῶν περιφέρειν, ἀλλὰ καὶ ἀποτίθεσθαι στρεπτὰ, καὶ δόρατα, καὶ στεφάνους. αὐτῷ δὲ τῆς ἀνδραγαθίας παραμένειν τὰ γνωρίσματα, τοὺς αὐτοὺς ἔχοντι τῆς ἀρετῆς ἅμα, καὶ τῆς συμφορᾶς θεατάς. Quae ita Salluſtii ſententiam exprimunt, ut cum a Plutarcho tum hic, tum vero etiam alibi, fere ad verbum imitatum crediderim. Quod autem me paene fugit ſcribere, verba Demoſthenis de rege Philippo haec ſunt: ἑώρων δὲ αὐτὸν Φίλιππον, πρὸς ὃν ἦν ἡμῖν ὁ ἀγὼν, ὑπὲρ ἀρχῆς καὶ δυναστείας τὸν ὀφθαλμὸν ἐκκεκομμένον τὴν κλεῖν κατεαγότα, τὴν χεῖρα, τὸ σκέλος πεπηρωμένον πᾶν ὅ τι ἂν βουληθῇ μέρος ἡ τύχη τοῦ σώματος παρελέσθαι, τοῦτο προϊέμενον, ὥστε τὸ λοιπὸν μετὰ τιμῆς καὶ δόξης ζῆν. CARRIO. Extat apud Agell. lib. II. in verbis, *multaque ductu ejus ponenda nota*, abeſt enim vox *geſta*, aut ſimilis. Nec illud ſincere, *per invidiam ſcriptorum celebrata ſunt*. Forte, *per invidiam proſcriptorum*. Hoc ſenſu. *Sertorii praeclara facta, primum propter ignobilitatem ejus minus animis hominum inſiderunt: deinde, cum in magna invidia proſcriptio eſſet, atque inter alios ille talis vir proſcriptus, celebrari ejus laudes coeptae.* Sed & in ſeqq. lego, *Cominus faciem ſuam oſtentabat*: non, *quae eminus*; nec, *oſtentabant*. Lipſ. IV. Ep. Q. 14. RUPERT.

T. DIDIO IMPERANTE, &c.] Legerem *T. D. imperatore, &, ductu e. curata quae primo per nobilitatem, deinde per invidiam ſcriptorum celata ſint.* Quod vero ait, *paratu*, Tacit. Hiſt. I. *Igitur navium, militum, armorum paratu ſtrepere provinciae.* Et in vita Agric. *Paratu magno, majore fama, uti mos eſt de ignotis.* CIACCON.

PARATU] *Paratu* vero *militum & armorum* uſurpavit item Tac. lib. XVII. cum dixit: *Igitur navium, militum, armorum paratu ſtrepere provinciae.* Et in vita Agric. *Paratu magno, majore fama, uti mos eſt de ignotis, oppugnare ultro caſtella adorti.* URSIN.

MULTAQUE TUM] Quae vero ſequuntur, ita legenda putamus: *Multaque tum ductu ejus curata, primo per nobilitatem, deinde per invidiam ſcriptorum celata ſunt, &c.* URSIN.

IGNOBILITATEM] Sertorio γένος ἦν οὐκ ἀσημοτάτων, Plutarchus 568. *ignobilitas* pro *ignorantia* ſive *ignorabilitas*, ut *nobilis* apud Noſtrum pro *notus*. Plautus Pſeud. *Peregrina facies videtur hominis, atque* ignobilis. Ignobilis ἄγνωστος Gloſſae. Verum Sertorius, ut ut antea ſtrenuus miles, imperatoria fama eſſe tum demum incepit, poſtquam Lauronem inſpectante Pompejo coeperat. Plutarch. 577. Μέχρι μὲν ἦν τῷ πρὸς Μέτελλον ἐπολέμει, τὰ πλεῖστα κατορθοῦν ἐδόκει γήρᾳ καὶ φυσικῇ βραδυτῆτι τοῦ Μετέλλου πρὸς ἄνδρα τολμητὴν, καὶ λῃστρικῆς μᾶλλον ἢ στρατιωτικῆς ἡγούμενον δυνάμεως, οὐκ ἀναφερόμενος. Ἐπεὶ δὲ καὶ Πομπηΐῳ τὰ Πυρηναῖα ὑπερβαλόντι παραστρατοπεδεύσας, καὶ πᾶσαν ἅμα μὲν διδοὺς, ἅμα δὲ λαμβάνων στρατηγικῶν παλαισμάτων πεῖραν, ἀντιτεχνώμενός τε καὶ φυλαττόμενος πλέον εἶχε, κομιδῇ διεβοήθη μέχρι Ῥώμης, ὡς δεινότατος πόλεμον μεταχειρίσασθαι τῶν τότε στρατηγῶν. WASSE in *Add.*

PER INVIDIAM SCRIPTORUM] Non diſplicet Ciacconii correctio: *Per invidiam ſ. celata ſunt*, licet Lipſius in Epiſtolicis acute defendat talem ſcripturam: *Per invidiam proſcriptorum celebrata ſunt.* COLER. Forte, *per invidiam ſcriptorum minus celebrata ſunt.* & infra, *glorioſius retinebat.* HAVERC.

QUO DEHONESTAMENTO CORPORIS MAXIME LAETABATUR] Dixi nonnihil ad Jug. cap. 85. §. 18. quibus addendum eſt iſtud Q. Curtii lib. IV.

Digitized by Google

XII. Curetes, quia principes intelligendi divina fuerunt, vetuſtatem uti cetera in majus componentem, altores Jovis celebraviſſe. *Lactantius & Iſidorus.*

Italiam conjunctam Siciliae conſtat fuiſſe: ſed medium ſpatium aut per humilitatem obrutum eſt aquis, aut propter anguſtiam ſciſſum, inde Rhegium nominatum *Idem.*

Pom-

IV. de rebus Alex. Mag. Nec duces quidem copiarum ſua laude fraudandi ſunt: quippe vulnera, quae quiſque excipit, indicia virtutis ſunt. Neque indignum eſt referri, quod G. Sabinus de Alberto, Marchione Brandeburgenſi, qui *Germanicus Achilles* appellatus fuit, cecinit lib. II. Caeſar. Germanicorum.

Nec fugiens unquam tergo, ſed pectore ſemper
Fortis in adverſo cognitus hoſte fuit.
Ora manuſque gerens, conſciſſaque brachia ferro,
Mille cicatrices, vulnera mille tulit.

Adde Voſſ. lib. I. Inſt. Orat. pag. 76. Hunc vero Sall. locum in animo habuit Tacit. IV. Hiſt. XIII. ibi: *Civilis Sertorium ſe aut Hannibalem ferens, ſimili oris dehoneſtamento.* Adde Brunn. lib. XIII. pag. 557. RUPERT. Hac voce frequens Tacitus. Vide Senecam de Conſtant. cap. ult. Juſtinum, Gellium. Apulejus Apol. I. pag. 305. *Ut ne quid maculae aut* inhoneſtamenti *in me admittam.* mallem, *dehoneſtamenti.* illud alterum non memini legiſſe. Sertoriano ingenio proxime accedunt Getarum mores, de quibus Claudianus B. G. 481.

Crinigeri ſedere patres, pellita Getarum
Curia, quos plagis decorat numeroſa cicatrix.

Et 586.

Vulneribus pars nulla vacat, reſciſſaque contis
Gloria foedati ſplendet jactantior oris.

D. Auguſtinus Epiſt. XLVIII. *quaſi vero ſi quiſquam vir fortis, pro patria dimicans, multa adverſa vulnera exciperet, & peritiſſimo medico, qui haec ita curare valeret, ut cicatrices nullae apparerent, ipſe potius diceret, ſic ſe velle ſanari, ut magis eſſent in corpore ſuo* veſtigia vulnerum, *tanquam* tituli gloriarum. WASSE in *Add.*

CURETES QUIA] Lactantius lib. I. cap. 21. *Totam*, inquit, *hanc opinionem quaſi a poëtis fictam Salluſtius reſpuit; voluitque ingenioſe interpretari cur Jovis vultores dicantur Curetes fuiſſe: & ſic ait, Quia,* &c. *quantum vero erraverit homo eruditus, res ipſa declarat, &c.* Servius quoque in III. lib. AEneid. *Jupiter*, inquit, *in Creta dicitur eſſe enutritus: quod ideo fingitur, ut ait Salluſtius, quia primo Cretenſes conſtat inveniſſe religionem.* Idem Servius lib. VIII. AEneid. *Salluſtius dicit primo Cretenſes inveniſſe religionem.* Fortaſſe quiſpiam audacior legendum ſuſpicabitur: *Salluſtius dicit libro primo.* Quod autem quibuſdam in libris, iiſque etiam caſtigationem, neſcio quam, prae ſe ferentibus eſt, *in manus componentes*; hoc rectius a nobis poſitum eſt, *in majus componentem*, de qua loquendi ratione Comment. II. Antiq. lect. diximus. Poſſet & legi, *in majus componentes*: ut Curetes ipſi factum illud inventae a ſe religionis in majus extulerint. ſed prius illud placet impenſius. CARRIO.

ITALIAM] Virgilius III. AEneid.

Haec loca vi quondam & vaſta convulſa ruina
(Tantum aevi longinqua valet mutare vetuſtas)
Diſſiluiſſe ferunt. cum protinus utraque tellus
Una foret: venit medio vi pontus & undis
Heſperium Siculo latus abſcidit: armaque & urbes
Litore diductas anguſto interluit aeſtu.

Quo loco Servius haec verba Salluſtiana recitat. De quibus etiam Iſidorum partim lib. III. in voce, *fretum*; partim lib. XIV. in voce, *Sicilia*, ſenſiſſe conſtat; dum ita ſcriberet: *fretum Siciliae, quod Rhegium dicitur, Salluſtius tali ex cauſſa vocatum ſcribit: Italiae Siciliam quondam conjunctam fuiſſe, & dum una eſſet tellus, medium ſpatium aut per humilitatem aquis obrutum, aut per anguſtiam eſſe ſciſſum, & inde Rhegium nominatum.* Item: *Salluſtius dicit Italiae conjunctam fuiſſe Siciliam, ſed medium ſpatium impetu maris diviſum & per anguſtiam ſciſſum.* Poſtrema autem illa verba, *inde Rhegium nominatum*, male in quibuſdam hujus editionis exemplaribus ſuperiori fragmento, operarum vitio, cohaerent. CARRIO. Oblitus ſum monere typographos, poſteriora verba hujus fragmenti, *inde Regium appellatum*, ſequenti adjungenda hoc modo: *Italiam conjunctam Siciliae conſtat fuiſſe, ſed medium ſpatium aut per humilitatem obrutum eſt aquis, aut propter anguſtiam ſciſſum, inde Rhegium appellatum.* PUTSCH.

ITALIAM CONJUNCTAM SICILIAE CONSTAT FUISSE: SED MEDIUM SPATIUM &c.] Hujus deſcriptionis cauſſam Salluſtio calida Spartaci conſilia irritique conatus praebuiſſe videntur. Quem Plutarchus tradit navigia Cilicum praedatoria aliquot in freto nactum: (quo fortaſſe referundum Fragmen-

Pompejus devictis Hiſpanis tropaea in Pyrenaeis jugis conſtituit. *Servius* in lib. XI. *AEneid.*

Atque edita undique tribus tamen cum muris, & magnis turribus. *Donatus Andr.* Act. I. ſc. 1.

Et in proeliis actu promptus. *Idem* Act. IV ſc. 7. *Eunuch.*

Pactione amiſſo Publio legato. *Idem.*

XIII. Ipſum Mare Ponticum dulcius quam cetera. *Servius* ad *AEneid.* XII. *Priſcianus* XV. *Macrobius* Lib. VII. Saturnal. *Sergius* in Artem Don. & *Pompejus* in eandem.

Equis

mentum illud ſuperius lib. II. *ad hoc pauca piratica, actuaria navigia.*) duobus armatorum millibus in eam inſulam expoſitis, de bello Servili, illic paullo ante ſopito, rurſus integrando conſilia agitaviſſe: ſed deſertum a Cilicibus, proditumque, coactum ſe recipere a mari, atque in Rheginorum paeninſula conſidere, ubi poſt a Craſſo foſſa, ac vallo circumdatus, obſeſſuſque. Quis ſcit? an & his conjungendum exemplum libri quarti, tertium a fine dico; coaptandumque hoc modo, praemiſſo pronomine, ut cohaereat narratio: *Quod* (ſcilicet Rhegium) *ad Siciliam vergens faucibus non amplius patet millibus V. & XXX.* Ceterum conſulendus de hoc ſpatio Plinius. Douza.

Pompejus] Servius lib. XI. AEneid. Carr.

Pompejus devictis Hispanis tropaea in Pyrenaeis jugis constituit] Non hoſtica tropaea modo, verum & corporis ſui ipſius ſimulachrum atque effigiem, factis monumentum ſuis; multum hercle diſſimilem illi quam poſtea Mithridatico bello patrato ex margaritis dedicavit, conſecravitque: ſi quidem Plinio credimus, ita porro cum Pompeii perſona delitiganti, libro XXXVII. cap. 11. *E margaritis, Magne, tam prodiga re, & foeminis reperta, quam gerere te fas non ſit, hinc fieri tuos vultus? ſic te pretioſum videri? Nonne illa ſimilior tui eſt imago, quam Pyrenaei jugis impoſuiſti?* Sed commonefaciendus eſt lector, binas hic voces perperam in ſingularem coaluiſſe, hujuſmodi me menſore ſpatio diſterminandas: *Pompejus de victis Hiſpanis.* Douza.

Tropaea in Pyrenaeis jugis constituit] Quae plus afferunt victo doloris, quam ipſa victoria. Apud Amm. Marcell. lib. VI. *cadentes praelio Sarmatae non tam mortem dolore, quam Romani militis laetitiam horrendo ſtridore menſtrabant.* Sed notandus eſt mos erigendi tropaea, ex materia, quae non perpetuo duraret; ut qui bello viciſſent, hi tropaeum quidem ſtatuerint, victoriae teſtimonium praeſens: ceterum via non praecluderetur redeundi in gratiam, dum alterius partis gloria, alterius infamia, conſecrata longaevo aliquo monumento foret. Et propterea qui lapidea, & aenea ſtruxerunt tropaea, reprehenſi ſint; ut qui & ultra mortem inimici odia extenderunt. Rupert.

Atque edita] Donatus in Terent. And. Act. I. ſc. 1. in aliis male eſt; *curribus.* Carrio.

Et in] Idem Donat. Eunuch. Act. IV. ſc. 7. fortaſſis pro *actu*, legendum *aſtu.* Carrio. Cui quidem aſſentior propterea quod Donatus hoc in loco Pyrrhum ſtratagematum peritiſſimum laudat. Wasse.

Pactione] Idem Act. I. ſc. 11. Phorm. *quod nos*, inquit, *dimitte, hoc antiqui etiam amitte dicebant.* Interpres Heautont. Terent. quem cur quidam tanti faciant equidem non video, cum eum patrum noſtrorum memoria vixiſſe ſatis conſtet; ſed tamen ille interpres act. III. ſc. 11. *Salluſtius*, inquit, *dixit, pactione amiſſo publico conſilio*, id eſt, *demiſſo*; quem locum cum hoc eundem eſſe, & hinc caſtigandum videlicet. Carrio.

Mare Ponticum dulcius quam cetera] Sic locutus eſt Tacitus, cum dixit: *Quanto violentior cetero mari Oceanus.* Ad hunc autem locum videtur reſpexiſſe Iſidorus, cum ait libro XIII. cap. 16. de ſinu Pontico: *Quod mare ex multitudine fluminum, dulcius quam cetera, nebuloſumque, & brevius eſt, &c.* & fortaſſe totum fere caput ex Salluſtio deſcriptum eſt. Ursin. Servius XII. AEneid. & Priſcianus Grammat. Inſt. lib. XV. in quorum priore quod ſubjungitur *cum nullum mare dulce ſit*, hoc non recte quidam ut Salluſtianum acceperunt, cum Servianum ſit: in poſteriore vero, perperam etiam hodie legitur; *dulcius eſt quam cetera maria*; cum duas illas voces, *eſt*, & *maria*, libri manuſcripti non agnoſcant: neque in Servio aut Macrobio, qui haec ipſa lib. VII. Saturn. recitat, uſquam compareant. adde quod Sergius in artem poſteriorem Donati ita ſcribat: *Cum Salluſtius dicit*

mare

Digitized by Google

Equis paria operimenta erant, quae lintea ferreis laminis in modum plumae adnexuerant. *Servius* ad *AEneid.* XI.

Rebus ſupra votum fluentibus. *Idem* in *AEneid.* II.

AEnum, & Maroneam, & viam militarem. *Idem.*

In-

mare Ponticum dulcius quam cetera; comparativus non ſolum comparativus non eſt, ſed nec poſitivus. nam mare non modo dulcius non eſt, ſed nec dulce quidem invenitur. & Pompejus in eandem: *Saepe ita eſt comparativus, ut minus ſignificet a poſitivo: ut ſi velimus dicere, dulcius eſt mare Ponticum quam cetera: nullum enim mare non modo non dulcius eſt, ſed nec dulce quidem invenitur.* Eſt autem (ut id per viam moneam) Pompejus Grammaticus, cujus liber ſub nomine Sergii antiquiſſimis litteris ſcriptus e Bibliotheca Colonienſi nobis ab optimo & integerrimo viro Melchiore Hittorpio ſuppeditatus eſt, quemque Pompejo aſſeruimus, quod in eo quaedam eſſent, quae a Beda libello de metris Pompejo tribui videbam; opinionem meam poſterius alio vetere doctiſſ. Puteani libro approbante. CARRIO. Cauſſa eſt multitudo amnium dulces aquas inferentium. Id quod & Iſidorus videtur ex Salluſtio obſervaſſe lib. XIII. Pertinet hoc fragmentum, ut & alia, ad lib. IV. in quo de Ponto & Maeotide ſcripſerat luculenter, quem & in deſcriptione orae maritimae ſe ſecutum ait Feſtus Avienus:

Interrogaſti, ſi tenes, Maeotici
Situs quis eſſet aequoris. Salluſtium
Noram id dediſſe, dicta & ejus omnibus
Praejudicatae auctoritatis ducier.
Non abnuebam. Ad ejus igitur inclutam
Deſcriptionem, qua locorum formulam
Imaginemque expreſſor efficax ſtyli,
Et veritatis pene in obtutus dedit
Lepor linguae; multa rerum junximus,
Ex plurimorum ſumpta commentariis.

COLER.

MARE PONTICUM DULCIUS] Fallitur Urſinus, nam ex Solino & Ammiano ſua fere hauſerit Iſidorus, ut Ammian. qui & ipſe Solinum exſcribit. Lib. XXII. 10. *Omnis autem circumfluo ambitu pontus,* & nebuloſus eſt, & dulcior aequorum caeteris & vadoſus: *quod & concreſcit aër ex humorum ſpiramine ſaepe denſatus, & irruentium undarum magnitudine temperatur, & conſurgit in brevia tortuoſa, limum globoſque aggerente multitudine circumvenientium fluentorum.* deinde: *ſecuri voracium belluarum: nihil enim in Ponto hujuſmodi aliquando eſt viſum, praeter innoxios Delphinas & parvos.* Iſidorus: *praeter phocas & thynnos atque Delphinas, alias belluas majores non patitur.* Mela I. 19. de Ponto, *incurvus, brevis, atrox,* nebuloſus. Plin. IX. 15. Ariſtot. Ἔξω τῆς φαλαίνης ϗ δελφῖνος *in Pontum nulla intrat beſtia piſcibus malefica praeter vitulos & parvos Delphinos.* Solinus: *in ſeptem ſtadiorum anguſtias ſtringitur.* Infra: *inde diffuſus aequore patentiſſimo rurſus ſtringitur in Propontidem Mox in quingentos paſſus coarctatur, fitque Boſporus Thracius qua Darius copias tranſportavit,* &, *ibi praeter phocas rara bellua eſt.* Quae omnia tranſcripſit Iſidorus. Cauſſam dulcedinis hanc ante Macrobium attulit Valerius Flaccus IV.

Quas Tanais, fluviuſque Lyces, Hypaniſque, Melaſque
Addat opes; quanteſque ſinus Maeotia laxent
AEquora, fluminco ſic agmine fregit amari
Vim ſalis, hinc Boreae cedens glacialibus auris
Pontus, & extrta facilis concreſcere bruma.

Arrianus pag 119. Πᾶς Πόντος πολύ τι γλυκύτερον τὸ ὕδωρ ἐστιν, ἤπερ ἡ ἔξω θάλασσα. Huc pertinet fragmentum VI. 15. *ex Ponto vis piſcium* &c. cui gemina habet Solinus XIII. WASSE in *Add.*

EQUIS PARIA OPERIMENTA] Idem Servius lib. XI. AEneid. *Cataphracti,* inquit, *ſunt equites, qui & ipſi muniti ferro ſunt, & equos ſimiliter munitos habent, de quibus Salluſtius; Equis, &c.* CARR. Referendum ad illud ſupra de cataphractis. COLER. Credo Tigranis equitatum deſcribi Criſpo; ſuper quo Plutarchum conſule in vita Luculli. *Rebus ſupra votum fluentibus.* Pompeji res proſperas, uti opinor, deſignat. DOUZA.

REBUS SUPRA VOTUM FLUENTIBUS] Tacit. Hiſt. III. Salluſtium imitatus, dixit: *Cunctis ſupra vota fluentibus.* CIACCON. & URSIN. *Fluere,* inquit, Servius lib. II. AEneid. τὸ ῥέειν *eſt. Virgilius dixit, retro fluere: & Salluſtius: rebus ſupra votum fluentibus.* CARRIO.

AENUM] Servius lib. III. AEn. *Virgilius,* inquit, *cum ſcribit,*

AEneadaſque meo nomen de nomine fingo,

AEnum intelligit, *de quo etiam Salluſtius.* CARR. Lege: *AEnum.* AEnos urbs Thraciae ab AEnea condita. Ita vocant Plinius, Mela, Servius ad illud Virgilii:

—— Feror huc & littore curvo
Moenia prima loco, fatis ingreſſus iniquis,
AEneadaſque meo nomen de nomine fingo.

Dionyſius tamen AEneam vocat. De Maronea Pli-

Digitized by Google

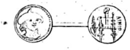
Inpediebant juſſa nautarum. *Idem* in *AEn.* III.
Nihil ſocordia claudebat. *Donatus* in *Eunuch.* Act. V. ſc. II.
Ut tanta repente mutatio non ſine Deo videretur. *Idem.*

In

Plinius lib. IV. Coler. Citat hunc locum Servius ad illud Virgilii:

AEneadaſque meo nomen de nomine fingo.

Ubi idem Servius: *Modo AEnum intelligit.* Mela etiam AEnon ab AEnea conditam aſſerit. Sed falluntur. Αἶνος non condita ab AEnea, ſed Αἰνεία. Ex AEno auxilia ad Trojam veniſſe Homerus dicit. Praeterea ab AEno AEneades Αἰνεάδες formari non poteſt, ſed Αἴνιος. Vid. Salmaſ. in Solin. pag. 161. ubi & adjicit: Αἶνος *&* Αἰνεία *duae diverſae urbes.* Αἶνος contra Cherſoneſon Thracicam, in Melane ſinu, ad oſtia Hebri fluminis, longe ante AEneam condita, utpote quae auxilia ad Trojam miſerit. Αἰνεία vero urbs ab AEnea nominata & ab eodem extructa in Cherſoneſo quae Pallene vocabatur, ad Thermaeum ſinum haud longe a Theſſalonica. Rupert. Vide Salmaſium ad Solinum p. 164. lin. 3. Wasse in *Add.* Non debuit Rupertus ſollicitare Antiquitatis apud Melam teſtimonium. Nam ſicuti apud illum lib. II. cap. 2. legitur; *eximia eſt AEnos ab AEnea profugo condita,* ita nihil (magis) eſt certum, quam plures urbes fabuloſas origines ſuas ex Trojanis aliisque celebrioribus populis & heroibus repetiviſſe. Trojanis autem majus commercium cum AEno Thracia urbe fuit, quam cum AEnea ad Thermaeum ſinum in media Graecia, terra tum hoſtili. In AEno quoque Thraciae Polydori Trojani, Priami & Hecubae filii, oſtendebatur tumulus. Plinius lib. IV. cap. 11. *Oppidum AEnos liberum, cum Polydori tumulo.* Verum quidem eſt gentile urbis Αἴνου eſſe Αἴνιος, prouti in Nummis quoque ſcribitur, verum id non inpedit quo minus ad AEneam originem referre potuerint. Imo ipſius AEneae (pro more antiquo) ut conditoris ſui, vultum exprimi cum Nicol. Franciſco Haymio, Theſ. Brit. Tomo II. pag. 72. exiſtimo in ſingulari Thraciae ejus urbis nummulo argenteo, quem ſubjicere lubet.

In eo a parte anteriore caput Herois AEneae adverſum, antiquiſſimae figurae galea tectum, exhibetur; a poſteriore autem parte vini & frugum commendatur praeſtantia atque abundantia. Cernitur enim ibi frumenti ſpica ante torcular, cujus medius ſtipes barbato Bacchi capite exornatur. Adſcribitur AINION. *AEniorum* Maroneae, & ipſi vini praeſtantia nobili, jungitur a Salluſtio AEnus, prouti cives utriusque urbis, ut & Thaſios, conjunxit, veluti vicinos, Livius lib. XXXI. cap. 31. *Eadem AEneos* (inquit) *Maronitas, Thaſios, exiſtimate queri.* Haverc.

Impediebant jussa nautarum] Tacit. Annal. II. *Miles pavidus, & caſuum maris ignarus, dum turbat nautas, vel intempeſtive juvat, officia prudentium corrumpebat.* Ciacc. & Ursin. Idem eodem lib. III. *Celeuma eſt quaſi praeceptum: unde Salluſtius; impediebant juſſa nautarum.* Carrio.

Nihil se] Donatus in Eunuch act. V. ſc. II. Carrio.

Ut tanta repente mutatio non sine Deo videretur] Non procul hinc locum habuiſſe ſuſpicor id Fragmenti, quod habes ſupra: *Et ei voce magna vehementer gratulabantur.* Putoque de Pompejo agi a bello Piratico reduce, de quo hunc in modum Plutarchus: εὐθέρμοι δὲ πάντες ἐξεχύθησαν εἰς τὴν ὁδὸν, ὥσπερ οὐ πρὸ ἡμερῶν ὀλίγων ἐκπέμψαντες αὐτόν. ἐποίει δὲ τὴν χαρὰν, τὸ παρ' ἐλπίδα τῆς μεταβολῆς τάχος, ὑπερβάλλονται ἀφθονίαν τῆς ἀγορᾶς ἰσχούσης. Id eſt: *Qua re nunciata, obviam effuſi ſunt omnes, quaſi non paullo ante eum emiſiſſent. Faciebat inexſpectata converſionis celeritas gratulationem, foro omnium rerum venalium copia ſuperfluente.* Niſi ſi quis gratulationem iſtam a reverſione ejus ex Africa factam intelligi malit; unde domito Domitio, capto Iarba, Regnis, Regumque

In ore gentibus agens, populo, civitati. *Idem* in *Adelph.* Aƈt. I. ſc. 11.

Preſſi undique multitudine. *Idem, ibidem.* Aƈt. III. ſc. 11.

Hunc igitur redarguit Tarquinius, *Idem ibidem.*

Dein campi Themyſcirii, quod habuere Amazones, a Tanai flumine incertum quamobrem digreſſae. *Servius.*

XIV. Ubi eum tota concione ab exercitu cogit diſcedere, dicit ſe ejus opera non uſurum; eumque ab armis dimittit. *Idem* AEneid. XII.

Et Metello procul agente longa ſpes auxiliorum. *Idem* AEneid. X.

More

gumque negotiis compoſitis victor in Italiam revocatus a Sulla: qua de re ſic idem ſcriptor: *πυθόμενος δὲ τἀληθῆ, καὶ πάντας ἀνθρώπους αἰσθανόμενος δέχεσθαι καὶ παραπέμπειν τὸν Πομπήϊον ὡρμημένους μετ' εὐνοίας, ἔσπευδεν ὑπερβαλέσθαι. καὶ προελθὼν ἀπήντησεν αὐτῷ*, &c. Hoc eſt: *Poſt quum omnes adverteret* (Sulla) *ad excipiendum benigne Pompejum, & procedendum obviam effuſos, tetendit eos vincere, progreſſuſque prodiit illi obviam, &c.* Sed omnium veriſimillimum iſtud, quod, quum legitimo ſtipendiorum tempore expleto (qui mos R. Equitibus erat) equo & ipſe ad Cenſores adducto, redditaque militiae ratione, ejus peteret vacationem. Quo tempore ab altero Cenſorum, natu major qui erat, interrogatus his verbis: *Quero ex te, Magne Pompeje, ecquid omnia ſtipendia impleveris?* Pompejus alta voce reſpondit: *Omnia ſe impleviſſe, & quidem ipſo ſemet Imperatore.* ad quam vocem populum frequentem acclamaſſe teſtatur Plutarchus; nec ſedari prae laetitia clamores potuiſſe, conſurgentibus pariter Cenſoribus. a quibus honorifice demum, aſſectante univerſa plebe, eique cum maximo plauſu gratulante, etiam deductus eſt domum. Douza. Huc alludit Q. Septimius II. 43. Tanta repente mutatio animorum *noſtros atque hoſtes inceſſerat*, & III. 4. *Neque tam* ſubita mutatio *ſine dolo credebatur.* Wasse in *Add.*

In ore] Idem aƈt. I. ſc. 11. Adelph. Carrio

In ore gentibus agens, populo, civitati] Et hoc diſſentaneum non eſt, ut de laudatiſſimo illo, ac vere Magno Pompejo ſcriptum habeatur. Douza. Deſumta eſt haec Salluſtianae Hiſtoriae tabula, ex Donato interpretante haec Terentii, *In ore eſt omni populo.* ubi ut ait, *In ore eſt omni populo, Salluſtius: In ore gentibus agens, populo, civitati.* Sed qui haec poſteriora pro Salluſtianis habuerunt, Salluſtium a Donati verbis non diſtinxerunt. qui illo *civitati* interpretatur Terentii *populo.* ſint igitur haec Salluſtii: *In ore gentibus agens.* cetera Grammatici: quem ſic diſtingue: *In ore eſt omni populo. Salluſtius, in ore gentibus agens, populo, civitati.* Putsch.

Marco Lepido] Habes & hujus tabulae partem a nobis, mi lector, qui haec Salluſtii eſſe apud Marium Victorinum primi odorati ſumus. Nam cum apud eum ſine auctoris nomine adducatur in exemplum ex editis verbis mediis (*ſegnior neque minus gravis, ſed multiplex cura*) quae etiam apud Servium habentur, de auctore certiores facti, maluimus ea hic pro Salluſtianis, quam illic ſine nomine legere. Putsch. Haec in Textu non leguntur, a Grutero aliiſque ejecta. Haverc.

Pressi] Ibidem Aƈt. III. ſc. 11. Carrio.

Hunc] Ibidem. Donatus Salluſtium, cum de deſcriptione Celtiberiae loqueretur, ita ſcripſiſſe tradidit; fortaſſis legendum eſt, *Tarquitius*, de quo in bello Sertoriano, pro *Tarquinius.* Carrio.

Dein] Varia loci hujus apud Servium lib. XI. AEneid. exſtat ſcriptura. in quibuſdam enim legitur, *Dein campi Theſmiſcirei:* caeteris cum hac noſtra lectione conſentientibus; in aliis vero, *Dein campi Threiſſi quos habuerunt Amazones, ab flumine incertum, quam ob cauſam digreſſae.* primum autem illud quod expreſſimus, & antiquius eſt & cum Salluſtiana oratione magis convenit. niſi quod, pro *Threiſſi*, aut *Theſmiſcirei*, voce paullulum immutata ſcribendum eſt, *Themyſcirii:* Amazones enim campos Themyſcirios inſediſſe nemo neſcit. Carr. Strabo lib. II. τὸ Ἀμαζόνων πεδίον, τὴν Θεμίσκυραν. Plutarchus in Lucullo. Colerus.

Ubi eum tota] Idem Servius lib. XII. AEneid. Salluſtium haec de Appio dixiſſe memorat. Quamquam explicatio potius verborum Salluſtii, quam ipſa Salluſtianae orationis verba eſſe videantur. Carrio.

Longa spes] *Longa ſpes*, eodem Servio lib. X. AEneid. interpretante, eſt ſpes longe poſita. Carrio.

More

Digitized by Google

More equeſtris proelii ſumtis tergis atque redditis, & egreſſi ad faciliores ictus loco cedebant. *Idem.*

Caſtra ſine vulnere introitum. *Idem* in lib. X. AEneid.

Multos tamen ab adoleſcentia bonos inſultavit. *Idem*, & *Donatus Eunuch.* Act. II. ſc. 2. *&c.*

Coſa. *Servius* in AEneid. X.

Equis, atque armis inſignibus. *Id. ibid.* & *Aſper.*

Feſſus in Pamphiliam ſe receperat. *Idem.*

XV. Profectus quidam Ligus ad requiſita naturae. *Quinctilianus* Lib. VIII.

Apud

MORE EQUESTRIS PROELII SUMTIS TERGIS, ATQUE REDDITIS, REGRESSI AD FACILIORES ICTUS LOCO CEDEBANT] Ita enim bina illaec Fragmenta, mala (uti apparet) manu divulſa, rurſus in unum conglutinari poſſe, de argumenti ſimilitudine conjectare lubet; traductis alio verbis illis: *Caſtra ſine vulnere introitum:* quae nunc media (ſi diis placet) interjecta leguntur. Ceterum reciprocam iſtam, acceſſim, & receſſim equeſtri proelio, quaſi ſerra, velitandi rationem, explicat idem multo clarius nobis in Jugurtha, de Numidarum equitatu loquens: *Quibus illi freti, non* (*uti equeſtri proelio ſolet*) *ſequi, dein cedere, ſed advorſis equis concurrere, implicare, ac perturbare aciem.* DOUZA.

REGRESSI] Idem ad illud:

—— *Alte conſurgit in enſem.*

Libro IX. *genus eſt*, inquit, *feriendi*, *ut Salluſtius dicit.* CARRIO.

CASTRA] *Eſt*, inquit Servius lib. X. AEneid. *ſimile illi:*

Poenas in morte timendum;

Cum caſtra accuſativus pluralis ſit. CARRIO.

MULTOS] Tribus in locis verba haec Salluſtiana adducuntur. Primo a Donato, in Eunuch. Act. II. ſc. 2. eo quo a me edita ſunt modo. Dein a Servio libro decimo AEneid. nonnihil diverſe: *multos a pueritia bonos inſultaverat.* Poſtremo ab eodem Servio lib. X. *multos ab adoleſcentia bonos inſultaverat*, *id eſt*, inquit, *impetum fecerat.* CARRIO.

COSA] *Coſae civitas Tuſciae, quae numero ſingulari etiam ſecundum Salluſtium dicitur.* Servius lib. X. AEneid. CARRIO. Ex qua Catulus ejecit Lepidanos. Rutil. I.

Inter Caſtrorum veſtigia Sermo retexit,
Sardoam Lepido praecipitante fugam.
Litore namque Coſae cognatos depulit hoſtes,
Virtutem Catuli, Roma ſecuta, ducis.

WASSE.

EQUIS, ATQUE ARMIS INSIGNIBUS] Ibidem:

—— *Inſignibus armis.*

Ita Aſper legit & Salluſtii utitur auctoritate dicentis, Equo atque armis inſignibus. CARRIO. Sic & ſupra: *Equis & armis decoribus cultus.* De Pompejo loqui videtur, Sullae Dictatori a victoria obviam procedente quam rem ita commemorat Plutarchus: γνοὺς δ᾽ ὁ Πομπήϊος ἐγγὺς ὄντα, προσέταξε τοῖς ἡγεμόσιν ἐξοπλίζειν, καὶ διακοσμεῖν τὴν δύναμιν, ὡς καλλίστη τῷ αὐτοκράτορι, καὶ λαμπροτάτη φανείη. id eſt: *cum* (*Sullam*) *appropinquare Pompejus certior factus, Legatis imperat, ut exercitum arment, & inſtruant, quo quam pulcerrimam ſpeciem praebeant Imperatori.* DOUZA.

FESSUS] Idem VIII. *Feſſus*, inquit, *hic eſt egens conſilii: nam corpore fatigatum dicimus, animo feſſum.* CARRIO.

PROFECTUS] Quinctilianus extremo lib. VIII. *Periphraſim*, inquit, *vocant circuitum loquendi, quae nonnumquam habet neceſſitatem quotiens dictu deformia operit: ut Salluſtius, ad requiſita naturae.* Flodegarius, de quo alibi nihil legere memini, in Commentario ad Barbariſmos Donati, qui in bibliotheca Elnouenſi calamo exaratus exſtat, *fit*, inquit, *cacephaton in ſenſu, cum aliquid turpitudinis, quod non convenit niſi hiſtrionibus vel Satyricis, ab hiſtoriographo vel prudenti narratur. Unde Salluſtius:*

Profectus quidam Ligus ad requiſita naturae.

Item Horatius:

Et tuos rubros obſtetrix pannos lavit.

In quibus quod ad verba attinet, honeſta eſt elocutio, de re tamen turpiſſima. Haec ille. Phraſin imitatur Ammian. lib. XXIII. *Super his, nec ſtando mingens,* nec

Digitized by Google

Apud latera certos collocaverat. *Servius* in I. AEneid.
Apertae portae, repleta arva cultoribus. *Id. ibid.*
Hiſpaniam ſibi antiquam patriam eſſe. *Idem.*
Lyciae, Piſidiaeque agros deſpectantem. *Idem.*
Sorte ductos fuſti necat. *Idem* in II. AEneid.

Omnis

nec ad requiſita naturae ſecedens facile viſitur Perſa. COLER. Quinctilianus VIII. 6. *Pluribus autem verbis cum id quod uno, aut paucioribus certe dici poteſt, explicatur, περίφρασιν vocant, circuitum loquendi, qui nonnunquam neceſſitatem habet quoties dictu deformia operit:* Salluſtius [Ald. Vaſc. Steph. ut Sall.] *Ad requiſita naturae.* Caetera addit *Flodegarius*, neſcio an memoria lapſus. Et quid illi pronius faciliuſque quam huc trahere quae Jugurth. XLVIII. habentur: *Quidam Ligus &c. aquatum egreſſus.* Et fieri potuit ut Quinctilianus ea reſpiceret, quae hujus figurae exemplum continerent, nec tamen obſcoenitatem aliquam operirent. E contra, *requiſita naturae*, ſemper dejectionem alvi denotat. Ammianus XXIII. ult. *Super his, nec ſtando* mingens, *nec* ad requiſita naturae *ſecedens facile viſitur Perſa: ita obſervantius, haec aliaque pudenda declinant.* Idem fere Herodotus I. 133. *Καί σφι ἐκ ἐμέειν ἔξεστι, ἐ κ̀ ἐρέειν ἀντίον ἄλλε.* Xenophon Cyrop. VIII. *Μήτε ἐσθίειν μήτε πίνειν, μήτε τῶν διὰ ταῦτα ἀναγκαίων παθήματος φανερὸς εἶναι.* Spartianus Caracall. VI. *Quum* ad requiſita naturae *diſceſſiſſet*. Malim *ſeceſſiſſet*, ut apud Ammianum, vel *deſcendiſſet*. Aurelius Victor de eodem, *apud Edeſſam* ſecedens *ad officia naturalia.* ea nempe quae *ventris ſecreta* vocat cap. 62. pergit auctor: *Occiſus eſt autem in medio itinere inter Carras & Edeſſam, quum* levandae veſicae gratia ex equo deſcendiſſet. Verum, ut ingenue fatear, illa, *occiſus &c. caedis ageret*, inſititia videntur & huic operi a neſcio quo librario intruſa, quippe quae nihil omnino continent, ſi falſum & ineptum illud τῆ *requiſita naturae* interpretamentum excipias, quod non ſupra dictum fuerat. Audi, ſuper tota re, Herodianum IV. *Καθὼς δὲ τινὰ μέσον ὁδὸν ἐπειχθεὶς ὑπὸ τῆς γαστρὸς, ἀπέζευξέ τε πάντας κελεύσας, ἀνεχώρει σὺν ἑνὶ ὑπηρέτῃ, ἀποσκευασόμενος τὰ ἐνοχλοῦντα. Πάντες τοίνυν ἀπεστράφησαν, καὶ ὡς πορρωτάτω ἀπῄεσαν, τιμὴν καὶ αἰδῶ τῷ γιγνομένῳ νέμοντες.* dein: *Ἐπειδὰν αὐτοῦ τὰς ἐσθῆτας τῶν μηρῶν καθέλκοι.* Planius adhuc Zonaras pag. 615. *ἀποβάντα τοῦ ἵππου δι' ἀπόπατον.* hoc eſt, *πρὸς κένωσιν τῆς γαστρός.* Nam *ἀπόπατοι ἀφοδεύσεις ſeceſſiones.* Ariſtophanes Acharn. 81.

Ἀλλ' εἰς ἀπόπατον ᾤχετο στρατιὰν λαβὼν
Κἄχεζεν ὀκτὼ μῆνας ἐπὶ χρυσῶν ὀρῶν.

Vix alibi occurrunt haec verba *requiſita naturae*, unum excipias Hieronymum adv. Jovinian. I. unde potius a Salluſtio, cujus ſcrinia compilare ſolent, quam a Quinctiliano deſumſiſſe Auctores modo laudatos nullus dubito. WASSE in *Add.*

APUD LATERA] *Certus aut velocem ſignificat, aut fidelem, aliquando etiam firmum, ut ait Salluſtius: apud latera certos collocaverat.* Servius lib. I. AEn. CARRIO.

APERTAE] *Aperiri portas ſignum pacis eſt.* ibidem. CARRIO. Pacis more. Hinc fortaſſe *Panda* θεὸς εἰρήνης. Lucanus lib. VII. de Lariſſaeis:

Pandunt templa, domos, ſocios ſe cladibus optant.

Aliter tamen Arnobius lib. IV. *Praeſtana eſt, ut perhibetis, dicta, quod Quirinus in jaculi miſſione cunctorum praeſtiterit viribus: & quod Tito Tatio, Capitolinum ut capiat collem, viam pandere atque aperire permiſſum eſt, dea Panda eſt appellata vel Pandica.* Hujus tamen rei quem auctorem habeat Arnobius neſcio. Nihil apud Dionyſium, Livium, Feſtum, alios. COLER.

HISPANIAM] Ibidem, *patria*, inquit, *id eſt, civitas in provincia eſſe poteſt, non tamen ut ipſa provincia patria ſit, licet in Salluſtio lectum ſit, Hiſpaniam ſibi antiquam patriam eſſe: ſed illic ad laudem, non ad veritatem.* Idem lib. III. *Hiſpaniam ſibi patriam eſſe, provinciam pro patria poſuit.* CARRIO.

LYCIAE] *Rei inſenſibili,* inquit Servius, *dat Salluſtius ſenſum.* CARRIO.

SORTE DUCTOS FUSTI NECAT] Idem Servius II. AEneid. locum antea corruptum, cum legeretur, *forte ductos furti negati*, feliciter doctiſſimus Petrus Pithoeus emendavit. CARRIO. Puto legendum, *eductos*, accipiendumque de ſevera ac militari Craſſi diſciplina, qua idem in fugitoribus coërcendis uſus, ex duabus Memmianis Legionibus contra edictum Imperatoris in hoſtem (Spartacum) pugnare auſis, profligatiſque; quingentos primos, unde initium fugae factum fuerat, forte eductos decimari praecepit. Quod vetus ſupplicii genus, intermortuum, ac deſitum jampridem, poſtliminio in caſtra Romana reductum a Craſſo. Auctor Plutarchus in ejus vita. DOUZA.

Omnis Italia coacta in anguſtias ſcinditur in duo promontoria, Bruttium, & Salentinum. *Idem* AEn. III.

Italia plana ac mollis. *Idem.*

XVI. Qua tempeſtate ex Ponto vis piſcium erupit. *Idem* in IV. AEn. & *Scholiaſtes Juvenalis.*

Introrſus prima Aſiae Bithynia eſt, multis antea nominibus adpellata. Ipſa enim eſt & major Phrygia. *Servius* V. AEn. *bis.*

Sed

OMNIS] Sintne haec certa Salluſtianae orationis verba, vehementer dubito. Servius lib. III. AEneid. ſcribens, Salentinum promontorium eſſe Italiae, haec pro Salluſtianis affert. CARRIO.

ITALIA PLANA AC MOLLIS] *Naturam*, inquit Servius, *provinciae Virgilius oſtendit, cum ait,*

—— —— Humilemque videmus
Italiam:

Ut Salluſtius, Italia plana ac mollis. CARRIO. Plinius comparat folio querneo lib. III. cap. 5. COLER. Dubito num legi debeat: *Italia plana ac humilis.* Virg.

—— Humilemque videmus
Italiam.

PUTSCH.

PLANA AC MOLLIS] Guntherus Poëta:

—— Campos ac plana jacentis
Proſpicit Italiae.

Idem lib. II. Zonae formam habere ait Italiam:

Haec Apennini rigidis hinc rupibus, inde
Alpibus aëriis preſſa atque coërcita tellus
Longa, ſed anguſtam zonae ſortita figuram.

COLER.

QUA TEMPESTATE EX PONTO VIS PISCIUM ERUPIT] Huc reſpexit Tacitus lib. Ann. XII. cum ſcripſit: *Quippe Byzantium fertili ſolo, fecundoque mari, quia vis piſcium in Pontum erumpens, & obliquis ſubter undas ſaxis exterrita, omiſſo alterius litoris flexu, hos ad portus defertur.* CIACCON. & URSIN. *Plus eſt*, inquit Servius lib. IV. AEneid. *cantum vis, quam ſi diceret multitudo: unde Salluſtius: qua tempeſtate, &c.* CARRIO. Haud procul haec abſuerunt ab eo fragmento, de Ponto, de quo paulo ante. Hoc etiam citatur a veteri Scholiaſte Juvenalis, qui ſic ſcribit: *Qui in Ponto & Maeotide capiuntur piſces immanes & pingues ex ipſa tarditate: quoniam quando gelat, in glacie haerent.* Salluſtius: *Itaque tempeſtate piſcium vis ponto erumpit.* Puto conjungendum cum altero fragmento: *Mare Ponticum dulcius quam caetera; itaque tempeſtate piſcium vis Ponto erumpit.* Plinius lib. IX. cap. 19. *Piſcium genus omne maxima celeritate adoleſcit, maxime in Ponto.* Feſtus Avienus:

Qua piſcoſa jacet ſpacio porrecta Propontis.

COLER.

INTRORSUS &c.] Haec & plura alia tacito nomine refert Iſidorus. CIACCON. *Interior*, id eſt, *ſiniſterior.* Cicero: *quem omnia intus canere dicebant.* *Salluſtius: igitur introrſus prima Aſiae Bithynia eſt multis antea nominibus appellata.* Servius lib. V. AEneid. bis eodem fere in loco. CARR. An vero cuiquam dubium eſſe poteſt, quin hinc mutuatus Bithyniae ſuae deſcriptionem Iſidorus? unde & huc Criſpi Fragmentum (id quod ſupra in Corſicae, ac Sardiniae topographia praeſtitimus) haud mediocri ſupplemento ſuccenturiari poſſe videtur, facie verborum nonnihil immutata; quae ita apud eum farcinatorem conſuta leguntur: *Prima Aſiae minoris Bithynia in Ponti exordio ad ſolis orientis partem adverſa Thraciae jacet, multis antea nominibus appellata. Nam prius Beritia dicta, deinde Mygdonia, mox a Bithynio Rege Bithynia appellata. Ipſa eſt & major Phrygia. Nicomedia urbs in ea eſt, ubi Hannibal fugiens veneni hauſtu animam exhalavit.* Quorum poſtremam particulam de Juvenalis floſculis decerptam, eſt veriſimile, ita de Mario ſcribentis:

Si circumducto captivorum agmine, & omni
Bellorum pompa, animam exhalaſſet opimam,
Cum de Teutonico vellet deſcendere curru.

Videtur autem Salluſtius a Bithyniae deſcriptione exorſus, cauſſas porro ſummatim ſolens expoſuiſſe belli a Romanis ſumti advorſus Mithridatem, per Nicomedem Bithyniae Regem (id quod ex Epiſtola illa Pontici Regis didicimus) ipſorum maxime inſtinctu, armis laceſſitum. DOUZA. Recte doctiſſimus ac Nobiliſſimus Douza fragmentum hoc Salluſtii apud Iſidorum auctius exſtare odoratus erat, nam ita ut edidimus legitur apud Servium quem habemus liberalitate Cl. Petri Danielis. Sed Iſidori locum non pigebit aſcribere, ut mendum quod ei jam dudum inhaeſit, eluatur. *Prima Aſiae minoris Bithynia, in Ponti exordio, ad ſolis orientis partem adverſa Thraciae jacet, multis antea nominibus appellata: nam*

prius

Digitized by Google

Sed Mithridates extrema pueritia regnum ingreſſus, matre veneno interfecta. *Idem* in AEneid. V.

Exercitum vertere. *Idem ibidem.*

Creta altior eſt, qua parte ſpectat orientem. *Idem.*

Se regibus devovent, & poſt eos vitam refutant: adeo illis ingenita eſt ſanctitas regii nominis. *Idem;* & *Philargyrius.*

XVII. Dum

prius Beritia (lege *Bebritia*) *dicta, deinde Mygdonia, mox a Bithynio rege, Bithynia appellata, ipſa eſt & major Phrygia.* Val. Flaccus lib. IV.

Proxima Bebricii raduntur limina regni,
Pingue ſolum, & duris regio non invida tauris.

Ceterum cum Servius citet haec Criſpi, ut doceat Bithyniam, & Bebriciam dictam, nullaque ejus rei in fragmento hoc exſtet mentio: non dubito Salluſtium augere hoc pacto: *Igitur introrſus prima Aſiae Bithynia eſt, multis antea nominibus appellata. Ipſa enim eſt & major Phrygia, prius Bebricia dicta, mox a Bithynio rege Bithynia.* Putsch.

Multis antea nominibus] Iſidorus lib. XIV. *Bithynia in Ponti exordio, ad ſolis orientis partem, adverſa Thraciae jacet, multis ante nominibus appellata.* Quae illa nomina ſint, ſubjicit, opinor, ipſiſſimis Salluſtii verbis: *Nam prius,* inquit, *Beritia dicta, dein Migdonia, mox a Bithynio rege Bithynia appellata, ipſa & major Phrygia.* Coler.

Sed Mithridates] Idem Servius lib. V. AEneid. Carrio.

Exercitum] Ibidem Servius interpretatur, *vertere,* dictum eſſe pro *conſiderare.* Carrio. In Jugurtha legitur, *exercitum more majorum gereret.* Wasse. *Vertere* eſt regere, ductare, tralatione a navium gubernaculis facta. Virgil. AEneid. VII. 100.

——— quorumque a ſtirpe nepotes
Omnia ſub pedibus, qua Sol utrumque recurrens
Aſpicit Oceanum, vertique regique *videbunt.*

Illud, cui ineſt ſubigendi poteſtas, *vertere* & *verſare,* quod impar eſt & obnoxium, id *verti, regique* dicitur. Lucretium ſequitur Maro, ita enim ille III. 165.

——— propellere membra,
Conripere ex ſomno corpus, mutareque voltum,
Atque hominem totum regere *ac* verſare *videtur.*

Statius Theb. II. 574.

——— nec vertere *cuiquam*
Frena *ſecundus Halys.*

Silius VIII. 261.

——— Sic debilis arte
Belligera, martemque *rudis* verſare.

Ubi amor impotens aut edax illa poëtarum cura dominatur, ibi recte uſurpari poſſunt, verſat & coquit *ſub pectore.* Item:

Et poſſeſſa ferus pectora verſat *amor.*

Unde admodum crude Servius ad AEneid. V. 408. *verſat* i. e. *conſiderat.* Nam hoc ſtricte non ſignificat, neque hoc vult auctor quod mente animoque verſaret Heros immenſa volumina, ſed quod huc illuc, quaſi illorum pondus exploraturus, libraret: Ideoque Schol. Salluſtii locum minus caute adduxit. Quod ex Virg. patet, qui *verſemus oves ſub ſidere cancri,* i. e. tractemus. caeterum hoc ſignificatu ponuntur a Scriptoribus Graecis δινεῖν, κυλινδεῖν, ἑλίσσειν. Ariſtoteles de Mund. Πάντα δ' ὑφ' ἓν σημάνθεν δινεῖται. Ariſtoph. Ran.

Μεγαλοκλιδεῖς αὐτὸν ἀεὶ στρέφε τ' ἀμετρήτοις τείχεσι.

Hinc apud Homerum, ſummi Jovis imperium ex eo praecipue oſtenditur, quod unus ipſe levi nutus momento *Coelorum immenſa volumina torquet.*

Σείσατο δ' εἰνὶ θρόνῳ, ΕΛΕΛΙΞΕ δὲ μακρὸν Ὄλυμπον.

Wasse in *Add.*

Creta] Idem lib. VI. AEneid. Carrio. Strabo lib. X. Καὶ γὰρ αὐτῆς τῆς Πελοποννήσου ἢ εἴ τις τῶν νήσων τῶν περὶ Κρήτην. Pertinet hoc ad illud ſuperius de Curetibus. Coler.

Post eos vitam refutant] Hoc eſt: *poſt mortem illorum & aſpernantur.* Cicero pro Rabir. Poſth. §. 27. *non modo non* aſpernari *ac* refutare, *ſed complecti etiam & augere debetis.* Gloſſae *refutari* σκοπάζομαι, ἀποσπίνομαι. Capitolinus Antonino Pio cap. V. *Circenſes, natali ſuo dicatos non reſpuit, aliis* honoribus refutatis. Solinus pag. 42. *nundinas & nummum* refutare. Confer Ammianum & Hegeſippum II. 9. D. Hieronymum Epiſt. XXVI. 5. &, vita Malchi. *refutare vitam* haud alibi legitur. Wasse in *Add.*

Se regibus] Duo haec fragmenta ſeorſum apud Servium lib. IV. Georg. exſtantia, orationis ſerie ſuadente conjunxi; vere an falſe, nihil laboro; certe veriſimiliter, quamquam prius de Celtiberis, poſterius vero de Parthis & Medis Salluſtium protuliſſe, Servius aſſerere videatur. Carr. Reduco ad librum II. nam non procul abfuit ab illis: *Neque virgines nuptum a parentibus mittebantur, ſed ipſae belli promtiſſimos delegebant,* & forte

S 2 cohaeſit.

XVII. Dum inferior omni via graſſaretur. *Johannes Grammat.* Narbo-

cohaeſit. quo pertinet & illud: *Salluſtius ait Hiſpanorum morem fuiſſe ut in bella euntibus juvenibus parentum facta memorentur a matribus.* omnia de eadem gente. Vide Philarg. ad Georg. Virgil. Putsch. De Parthis loquitur, ſi bene ſupicor. Philargyrius, antiquiſſimus Virgilii interpres, de Parthis: *His autem gentibus, ait Salluſtius, adeo ingenita eſt ſanctitas religionis.* Ubi emendandum ex eopſe Salluſtii loco: *Sanctitas regii nominis.* Coler.

Adeo est illis ingenita sanctitas regii nominis] Loquitur de Celtiberis, ut & Val. Max. lib. II. cap. 1. quibus nulli cedunt Perſae. Nam cum Xerxes navi in qua erat, ob multitudinem vectorum laborante, de vita periclitaretur, magnum Perſarum qui inter ea erant numerum ſponte ſe in mare praecipitaſſe, ut ſua morte vitam Regis emerent, ut eſt apud Herodot. lib. VIII. cap. 118. Inprimis memorabile eſt, quod narrat Elmacinus lib. III. cap. 8. de Batiina: *Cum legatus regis Gielaluddaulae ad eum veniſſet, obedientiam exigens, quoſdam ex aſſeclis ſuis accerſiri juſſit, & adoleſcenti cuidam ex ipſis, annuens dixit, interfice te ipſum; atque ita fecit; tum alteri innuit, ut ex arce ſe praecipitem daret, quod item fecit, & comminutus fuit: tum vero Rex legato dixit: ejusmodi 70000. ſubditi hac in me obſervantia feruntur; atque hoc tibi pro reſponſo eſto.* Conr. Leo in Hiſtor. Mahometica Coloniae Anno 1596. edita ſcribit, *in ſolennitate, qua Amurathis III. filius circumcidebatur ritu Turcico, quamplurimos Turcas in honorem Imperatoris ſui, mortem variis modis ſibi conſciviſſe, ut tandem expreſſa inhibitione, graviſſimaeque poenae denunciatione, veſaniae hominum obviam eundum fuerit.* Haec nos Freinshem. debemus ad Curt. lib. III. cap. 6. §. 17. qui & de Perſis ſeorſim adeundus ad Curt. lib. V. cap. 9. §. 2. Hujusmodi etiam mos eſt in Canariis obſervatus, devovendi ſeſe, ac ſtatim mortem obeundi, pro ſalute novi principis, ut narrat Aloyſius Cadamuſtus cap. 8. Extat inſcriptio vetus, quae continet titulum, quo propoſito, duae legiones capita devoverunt pro ſalute Trajani, bello Dacico periclitantis. Bellonarii quoque *pro ſalute Imperatoris ſanguinem ſe fundere dicebant*, ut eſt apud Tertull. in Apologetici cap. 25. De P. Afranio ac Potito, qui pro ſalute Caji capita ſua devoverunt, Dio lib. 28. Nimirum opinio veterum fuit, *mortem morte poſſe redimi, & ex hac perſuaſione, multa talia ſunt introducta*, ut obſervat Caſaub. ad Suet. Calig. cap. 14. ubi etiam adire jubet Suet. in Nerone cap. 36. Adde eund. ad Spart. pag. 28, Rupert.

Illis ingenita est] Locutio vulgg. Lexicis ignota. *ingenitum* proprie eſt: vel quod a natura datum, vel a parentibus quaſi ex traduce hauſtum eſt, & reſpondet Graeco verbo ἔμφυτον, συμφυής. Illud enim Plinio *ingenitum* quod AEliano συμφυής. V. Manilium I. 815. IV. 154. Suetonium Ner. I. Columellam III. 7. Hoc fere ſenſu voces *innatum* & *ingeneratum* uſurpat elegantiſſime in B. G. I. 41. Caeſar. *Hac oratione habita, mirum in modum converſae ſunt omnium mentes, ſummaque alacritas & cupiditas belli gerendi* innata eſt. Pro *inſerta, propagata, orta eſt.* Quod per *injectum* & *illatum* effert B. G. II. 25. VI. 42. B. Civ. III. 38. 65. Idem B. G. I. 46. *Poſteaquam &c. eaque res colloquium diremiſſet; multo major alacritas, ſtudiumque pugnandi majus exercitui* injectum eſt. Senſu primaevo bis praeterea uſus eſt, B. G. VII. 42. B. Civ. III. 92. ſed in poſteriore loco adjunxit vocem *naturaliter.* alacritas *naturaliter* innata. ubi quod a natura innatum eſt, ei quod ab aliis poſtea illatum eſt, opponi videtur, vel ſaltem ſubinnuit aliam τῷ *innata* reſtare notionem. Metaphraſtes B. G. I. 41. Πολλὴ προθυμία, αὐτοῖς τε μάχεσθαι ἐνεγένετο, & II. 25. Ἐλπίδες τινὲς τοῖς στρατιώταις ἐγγινομένης. ubi *illata.* & *injectum* I. 46. ibi πολλῷ μείζων προθυμία τε καὶ σπουδὴ τοῦ μάχεσθαι, ἢ πρόσθεν, τοῖς στρατιώταις ἐνέφυ. Unde patet ejus exemplaria habuiſſe *innata*, quod quidem loco *illata* II. 25. reponere haud gravarer. Hoc modo Plautus Mil. IV. 2. 71.

Non mihi avaritia umquam innata *eſt.*

Poen. I. 2. 87.

Invidia in me numquam innata *eſt, neque malitia.*

Apertiſſime Perſ. II. 5. 11.

T. *Quid hoc hic in collo tibi tumet?* S. vomica' ſt.
preſſare parce.
T. Quando iſtaec innata eſt tibi? S. Hodie.

Innaſcor pro *naſcor*, ſimplex pro compoſito, apud antiquos frequenter uſu venit. Horat. Sat. I. 3. 37.

Neglectis urenda filix innaſcitur.

Denique plus eſt quam *inſita* Cic. Fin. IV. 4. N. D. I. 44. Nec diſpar uſus τῷ *ingenerare* apud Cic. in Agrar. & Valerium II. 2. VII. 2. V. 3. 1. VIII. 9. 4. *pectoribus inſerta, multis voluntariae mortis oppetendae cupiditatem* ingeneraret. MS. B. Pub. *Voluntariam.* Wasse in *Add.*

Dum inferior] Aurelius Macrobius librum ſcripſit de differentia Graecae & Latinae linguae. ex eo libro Joannes, neſcio quis, quaedam in ſuum, ut ipſe ait, uſum de diſcrimine verborum utriuſque linguae excerpſit, quae excerpta apud elegantiſſimum Juriſconſultum Petrum Pithoeum

ſunt;

Narbone concilia Gallorum. *Pompejus in Artem Donati.*
Cum Brutus &c. *Pompejus ibidem.*
Poſt defectionem ſociorum & Latii. *Donatus Adelph.* III. 4.
Ad Jovis mandem noſtra. *Idem.* IV. 2.
Morbi graves ob inediam inſolita veſcentibus. *Idem Hecyr.* III. 2.

At-

ſunt; in iis, *graſſatio*, inquit, *iteratio eſt, a graditur; Salluſtius*, &c. CARRIO. Senſus efflagitare videtur, ut pro *via*, *vi* reſcribamus. DOUZA.

NARBONE] Pompejus in priorem Artem Donati, *Quotiens*, inquit, *nominativus aliter fuerit terminatus, ſecundum dativum dicimus:* ut, *Karthago: Karthagini ſum. ſed etiam hoc confundit auctoritas. ut Salluſtius: Narbone pro Narboni. & Virgilius:*

—— Tyria Karthagine qui nunc
Exſpectat.

pro *Karthagini.* CARRIO. Narbo ob id Martius nuncupatus, quod in eum Caeſar Dictator colonos ex Martia legione milites deduxiſſet. Cicero ſpeculam & propugnaculum Italiae appellavit. Plinius ait Coloniam fuiſſe decumanorum: & Mela inſuper Atacinorum. Sita eſt ad oſtia Atacis fluminis XII. m. p. a mari diſtans, hodieque & munitiſſima & pulcherrima civitas, tum & Archiepiſcopali ſede aliiſque ornamentis clara. Olim quoque pulcherrimo epitheto eam affecerat Martialis, qui & *Paternam* dixerat, modo codicis manu exarati lectionem ſequamur nobis a Scriverio indicatam;

Docti Narbo Paterna Votieni.

Vulgo enim dicitur:

Docti Patria Narbo Votieni.

Sed firmat lectionem ſcriptam iſta praeſertim Epigraphe. COL. JUL. PATERNA. NARBO. Julia Paterna videlicet, ut intelligeretur Julii Patris Dictatoris, non Julii Filii, id eſt, Octaviani, auſpiciis deductam. Martialis verſus hi ſunt:

Quem pulcherrima jam redire Narbo,
Docti patria Narbo Votieni,
Ad leges jubet annuoſque faſces.

WASSE.

CUM BRUTUS] Idem Pompejus ibidem, *Verum eſt*, inquit, *quod Donatus dixit, nominibus civitatum non addimus praepoſitiones; ut puta, Roma venio*, &c. *ſed non ſunt neceſſaria: nam confundit auctoritas. hinc Salluſtius dixit: cum Brutus*, &c. CARR. Credo exemplum idem eſſe cum illo quod hodie exſtat in Catilina, *Nam Brutus ab Roma aberat.* Itaque hic inducendum; ne fiat pervolgatum illud: Crambe bis poſita. PUTSCH.

POST DEFECTIONEM] Donatus Act. III. ſc. 2. Adelph. CARRIO.

SOCIORUM ET LATII] Forte pro, *& Latii*, legendum: *& Sertorii.* Noſter VI. 4. *quoniam* poſt defectionem Sociorum, & Sertorii *per montis fugam.* Laudat *Donatus* ob vocem *Sociorum*, de caeteris non adeo ſollicitus. WASSE in *Add.*

AD JOVIS] Idem ibidem Act. IV. ſc. 9. CARR. Ita & in Donato, & exemplaribus noſtris, inſcita prorſus, ac perplexabili ſententia, imo nulla potius. ita ut dubium mihi non ſit, quin, *Id Jovi mandem noſtro*, debeat emendari. quaſi ſi dicas: Juppiter iſta viderit, vel: Haec Deo ſint curae, qui ſupra nos negotium curabit. Sic & Martialis ſuppalpans Domitiano:

Hoc ſatis eſt, ipſi cetera mando Deo.

DOUZA.

MORBI GRAVES OB INEDIAM INSOLITA VESCENTIBUS] Sic legendum; nam Tacitus habet: *De obſidione cunctantibus, ſolita inſolitaque alimenta deerant.* Videndum autem an ad haec fragmenta addi poſſit illud, quod ab Ambroſio citatur epiſt. ad Marcellin. V. *Brevi*, inquit, *multitudo diverſa atque vaga, concordia civitas facta erat*, &c. Nam paulo ante nominatur Salluſt. ut ad eum haec quoque referri poſſint. URSIN. Donatus III. ſc. II. Hecyr. CARRIO. Credo utique de exercitu Mithridatis agi Cyzicum obſidente, eo uſque inediae redacto, ut ne humanis quidem carnibus abſtinerent; alii, pecorum in morem, herbis radicibuſque evulſis uterentur pro cibo. unde & gravium morborum & peſtilentiae cauſſae; eo magis, quod itinera terreſtria, qua commeatus ſubvehi poſſent, omnia a Lucullo obſeſſa circumquaque; & aquae, per anni tempus hiemantes, maritimas importationes praepedirent. Quam incommoditatem obſeſſor ipſe Cyzicenus queſtus erat ſupra, in Epiſtola ſua ad Arſacem; ubi in hunc modum res, ita ut geſta erat, quam breviſſime enarratur: *Apud Cyzicum, magno cum exercitu, in obſidione moranti, frumentum defuit, nullo circumadnitente, ſimul hiems mari prohibebat.* Quid enim? potuitne brevius? DOUZA. Juſtin. lib. II. cap. 13. §. 12. *Multorum deinde dierum inopia contraxerat & peſtem.* RUPERT.

Digitized by Google

Atque ea cogentes non coactos ſceleſtos magis quam miſeros diſtringi. *Idem* IV. I. *ibidem*.

Graviori bello, quo prohibituri venerant ſocii, frigere. *Idem* Act. V. ſc. I. *ibidem*.

Nam quidem Pyrrho Hannibali, aequor & terra. *Idem* Act. I. ſc. I. *Phorm.*

Nam Sullae dominationem audebat. *Idem* Act. II. ſc. 3. *Phorm.*

Neque eſt defenſus dominationem Sullae. *Idem ibidem.*

At illi. *Serv. Eclog.* I.

Cui nomen. *Serv.* I. AEneid.

Neu quis miles, neve pro milite. *Servius.*

XVIII. Ex inſolentia avidus malefaciendi. *Idem.*

Tergis vinciebant. *Idem* AEneid. IX.

Charybdis, quae forte inlata naufragia ſorbens gurgitibus occultis millia ſexaginta Tauromenitana ad litora trahit. *Idem.*

Sagun-

ATQUE EA] Ibidem Act. IV. ſc. I. CARRIO.

GRAVIORI] Ibidem Act. V. ſc. I. CARRIO. Videndum an legi poſſit *afflixere*, vel potius, *fugere*. URSIN.

SOCII, FRIGERE] Forte *afflixere*, vel *fregere*. CIACCON.

NAM QUIDEM PYRRHO, ANNIBALI, &c.] Exiſtimo eſſe ex actione Lepidi; in qua legitur, *Nam quid a Pyrrho, &c.* CIACCON. Idem Act. I. ſc. I. Phorm. etſi vix dubito quin hoc idem fragmentum ſit cum illo quod eſt lib. I. pag. 159. *nam quid a Pyrrho, Hannibale, Philippoque & Antiocho.* obſervat enim Donatus primas duas voces ſine copula, poſteriores vero cum eadem poſitas. CARRIO.

HANNIBALI] Vide ſupra Jug. cap. 5. WASSE.

NAM SULLAE] Ibidem Act. II. ſc. 3. CARRIO.

NEQUE] Donatus eodem quo proxime ſuperius loco: etſi vulgo, *dominationem*, legitur: cum hic ſit incuria operarum, *dominationum.* CARRIO.

NEQUE EST DEFENSUS] Meras nugas, ambages, hic jacit Carrio. Lego: *Nec eſt defenſus dominationem Sulla.* Videtur ſumptum ex aliqua Oratione. COLERUS. Legitur hodie apud Donatum: *Neque eſt offenſus dominationem.* In edit. Terent. quae prodiit apud Hack. 1686. WASSE.

AT ILLI] Servius Ecloga prima Virgiliana. CARRIO.

CUI NOMEN OBLIVIONIS CONDIDERANT] Legam, *indiderant.* & de Lethe Hiſpaniae flumine intelligam, quod Limiam appellant, Strabo lib. III. & latius Mela: *Et cui oblivionis cognomen eſt, Limia,* CIACCON. & URSIN. Idem Servius primo AEneid. male autem apud illum eſt, *nomen Oſtium*; pro *nomen oblivionis.* de qua alibi diximus. CARRIO. Mutat Ciacconius: *cui nomen oblivionis indiderant.* Fruſtra; quaſi non ſit Latinum, *condere nomen.* Vulgatam lectionem confirmant etiam Priſcianus, quem toties laudavi, & Servius Fuldenſis. COLER.

NEU QUIS] Idem ibidem. CARRIO.

NEVE PRO MILITE] Pro *milite*, id eſt, *Evocatus.* Vide Lipſ. in libb. de Mil. Rom. RUPERT.

ET INSOLENTIA] idem ſeptimo AEneid. CARR.

TERGIS] Idem Servius IX. AEneid. CARRIO.

CHARYBDIS] Servius lib. AEneid. *Charybdis*, inquit, *ſecundum Salluſtium circa Tauromenitanum egerit litus.* Verba autem Salluſtii quae a Servio abſunt, primus e ſchedis viri omnis antiquitatis ſtudioſiſſimi juxta ac peritiſſimi Petri Danielis, in lucem dedit amicus noſter Joſephus Scaliger. de quo illud habeo affirmare, plus eum in Graeca, Latina lingua, externa, domeſtica antiquitate, omni denique omnium artium encyclopaedia memoria tenere, quam quiſquam eorum qui ſe doctos & eſſe & dici volunt, hac quidem aetate, ignoret. Haec autem Salluſtiana Silius in librum ſuum XIV. ita tranſtulit:

Et qui correptas ſorbentem verticis hauſtu,
Atque iterum e fundo jaculantem ad ſidera puppes
Tauromenitana cernunt de ſede Charybdin.

Sic enim liber Colonienſis: non *Taurominitana.* Strabonis locum, qui de Salluſtiano ad verbum expreſſus eſt, paene me fugit apponere. eſt igitur hic: Δείκνυται δὲ καὶ ἡ Χάρυβδις μικρὸν ἀπὸ τῆς πόλεως

Saguntini fide atque aerumnis incluti, per mortalium ſtudium majores quam opibus, quippe quis etiam tum ſemiruta moenia, domus inteſtae, parieteſque templorum ambuſti manus Punicas oſtentabant. *Hieronym. in Habacuc.* cap. 11.

Apud Corduennos amomum & alii leves odores gignuntur. *Philargyrius in* IV. *Georg. Virgil.*

XIX. Quem trans ſtagnum omnis uſque ad flumen. *Idem.*

Repente incautos agros invaſit. *Idem.*

Belli ſane ſciens. *Acron.*

Namque omnium ferociſſimi ad hoc tempus Achaei atque Tauri ſunt, quod, quantum conjicio, locorum egeſtate rapto vivere coacti. *Gloſſae Juvenalis.*

Atque ipſe cultus rei. *Acron.*

Tri-

λιμένος ἐν τοῦ πορθμοῦ, βάθος ἐξαίσιον, εἰς ὃ αἱ παλίρροιαι τοῦ πορθμοῦ καθέλκουσιν ἀξιολόγως τὰ σκάφη τραχηλιζόμενα μετὰ συστροφῆς, καὶ δίνης μεγάλης. καταποθέντων δὲ, καὶ διαλυθέντων, τὰ ναυάγια παρασύρεται πρὸς αἰγιαλὸν τῆς Ταυρομενίας, ἣν καλοῦσιν ἀπὸ συμπτώματος ταύτης κοπρίαν. Carrio. Quo loco notandum raram ſignificationem in voce *Naufragia*; quae pro quaſſarum, & quaſi aſſulatim dedolatarum navium fragminibus, laceriſque armamentorum reliquiis poſita; recte. Ceterum reſcribendum, *per millia ſexaginta*: eodemque etiam referendum videri alterum illud libri IV. quod habes ſupra: *Ubi ſe laniata navigia fundo emergunt.* Douza.

Illata naufragia] Viderat Q. Septimius VI. 4. *Inter* Scyllam *&* Charibdim *mare ſaeviſſimum*, & illata ſorbere *ſolitum*. Infra: *leves odores*: id eſt: ſuaves; de amomo Dioſcorides I. 14. Εὐώδες ἱκανῶς. &, *gravis odor* paſſim pro *ingrato*. Lucret. VI. 803. Virg. G. IV. 49. *Aut ubi* odor *coeni* gravis; quo ſenſu apud Dioſcor. Idem; Τὸ βαρύοσμον. ingratus, teter, & qui nares contriſtat. Huc reſpexit Corippus:

Priſca Palaeſtini miſcentur dona Lyaei
Alba, colore nivis, blandoque leviſſima *guſtu.*

Aliud autem *vinum leviſſimum* apud Plinium. An hoc ſenſu ejuſdem illa capiam, neſcio, XII. 7. *Hoc (piper) ex omni generi aſperrimum eſt*, leviſſimumque *& pallidum.* de Cervae odore apud Varium:

AEthera per nitidum tenues *ſectatur* odores.

AEque audacter Maro AEneid. III.

Volvitur ater odor.

Palladius Rutil.

Et frondes pulchro *ditat* odore *feras.*

Ariſtoteles de Anim. II. 9. Καὶ δριμεῖα, καὶ αὐστηρὰ, καὶ ὀξεῖα, καὶ λιπαρά ἐστιν ὀσμή. Lucret.

Abrotonique graves & triſtia centaurea.

Wasse in *Add.*

Saguntini] AEſtuat in hujus loci emendatione Colerus. (ſupra Num. VII. p. 124.) lege nulla licentia: *quippe quis etiam tum*, pro *qui*, optimo ſenſu & conveniente. *quis* pro *quibus* pueri norunt. Putsch.

Apud Corduennos] Mihi incogniti populi. Plinius ſcribit, amomum naſci in illa parte Armeniae, quae vocatur Otenae. Coler. Levis odor eſt ſuavis & fragrans, ut contra gravis. Valerius Flaccus lib. XIV.

Illic peſtiferas ſubter juga concava torquet
Ater aquas Acheron, vaſtoque extundas hiatu,
Tumens & ſaeva ſequitur caligine campus,
Linque gravem fluvium, & miſeris ſua fata colonis.

Putsch.

Usque ad] Noſter alibi ſemper ordine perverſo, *ad uſque.* Wasse in *Add.*

Namque omnium ferocissumi] Juvenalis lib. V. Sat. 15.

Tale quid excuſat Maeotidi ſaevior ira.

Scholiaſtes ibi: *Juxta Maeotim paludem Taurici ſunt, quorum Rex Thoas advenas immolare conſueverat usque in adventum Oreſtis & Pyladis: quibus agnitis Iphigenia, quae erat templi ſacerdos, ablato inde Dianae ſigno aufugit, idque Aritiae conſecravit.* Poſtea Salluſtius: *Omnium hoc tempus &c.* apud quem etiam ſcribendum ajo: *Achaei atque Taurici.* Ita enim vocantur illi populi, qui Cherſoneſum Tauricam Scythicam inhabitant. Regio etiam Taurica Scythica appellatur. Apud Strabonem lib. VII. puto legendum, Ταυρικὴν Σκυθικὴν λεγομένην

Digitized by Google

Triplici fluctu. *Servius Fuldanus.*
Charybdi mare vorticoſum. *Idem.*
Sed ubi tempore anni mare claſſibus patefactum eſt. *Idem.*
Sane bonus ea tempeſtate contra pericula & ambitionem. *Idem.*
XX. Simul inmanis hominum vis ex locis invaſere patentes, cum & pacis modo effuſas. *Idem.*
Genua patrum advolvuntur. *Idem.*
Perrexere in Hiſpaniam an Sardiniam. *Idem.*
Quae mapalia ſunt circumjecta civitati, ſuburbana aedificia. *Idem.*
Et onere turrium incertis navibus. *Idem.*
Traditur fugam in longinqua Oceani agitaviſſe. *Idem.*

Ad

μάτων χεῖρόνηται. Coler. De Taurorum crudelitate Lactantius lib. I. *Erat lex apud Tauros, inhumanam & feram gentem, uti Dianae hoſpites immolarentur, & id ſacrificium multis temporibus celebratum eſt.* Putsch.

Triplici fluctu] Ita vocabant maximum fluctum, ut Latini Decumanum. Servius annotat Graeci dici τρικυμίαν. Heſychius: τρικυμίας, ἐξάλη, ὅταν τρία κύματα εἰς ἓν συνάψῃ καὶ συνάρξῃ. Syneſius de vehementi tempeſtate loquens: Καὶ γὰρ δὴ καὶ ἐπεῖχον αἱ τρικυμίαι τῷ πελάγει καὶ αὐτῆς ἑαυτῷ συνιόντος. Γίνεται δὲ τὸ τοιοῦτον ὅταν μὴ τῷ λήξαντι πνεύματι καὶ τὰ παρ' ἑαυτῷ συγκαταπαύσηται κύματα, ἀλλ' ἰσχύν ἔχει τὸ ἐνδόσιμον τῆς κινήσεως, ὑπαντιάζει τῷ τοῦ πνεύματος ἐπικρατοῦντι καὶ ἀντεμβάλλει ταῖς ἐμβολαῖς. Coler. Graecis τρικυμία. Latinis *Decumanus fluctus.* atque hoc de Charybdi accipio, quam eandem intelligit Virgil. lib. III. divini operis:

Dextrum Scylla tenet, laevum implacata Charybdis
Obſidet, atque imo barathri ter gurgite vaſtos
Sorbet in abruptum fluctus.

Et Homerus:

Τῇ δ' ὑπὸ δῖα Χάρυβδις ἀναῤῥοιβδεῖ μέλαν ὕδωρ.
Τρὶς μὲν γάρ τ' ἀνίησιν ἐπ' ἤματι, τρὶς δ' ἀναῤῥοιβδεῖ
Δεινόν.

Putsch.

Vorticosum] Hinc forte mutuatus eſt hoc verbum *Seneca* cap. 23. cujus verba ex Fr. Libb. delenda exiſtimo. *Anonymus* Paneg. VIII. c. 7. *Atheſis ille ſaxis aſper, & gurgitibus* vorticoſus. Wasse in *Add.*

Charybdi mare vorticosum] Scribo: *Charydis, mare vorticoſum.* Plinius lib. III. cap. 8. ex Salluſtio: *In eo freto eſt ſcopulus Scylla. Item Charybdis, mare vorticoſum, ambo clara ſaevitia.* Seneca lib. IV. cap. 1. De beneficiis: *Turbinum motus vagus eſt & disjectus, & ut Salluſtii verbis utar, vorticoſus.* Coler. *Thucyd.* lib. IV. non unum locum, ſed totum fretum Charybdin appellavit. Wasse.

Tempore anni mare, &c.] Hieme enim non navigabatur, ſed appetente vere maria iterum aperiebantur. Wasse.

Sane bonus] *Bonum* pro forti exponit Servius. Sic alibi: *Quo cupidius in ore ducis ſeſe quiſque bonum ferebat.* Coler.

Pacis modo effusas] Frequentius *more* Noſter: *more militiae, virorum, regum, humanae cupidinis, proelii, pecorum, beſtium, vulgi, Graeciae, Imperatoris, mortalium.* At nihil mutandum. Tacitus Hiſt. IV. 15. *vagos &* pacis modo effuſas *lixas.* Wasse.

Genua patrum advolvuntur] Recte. Tacitus VI. 49. *Quamquam* genua patrum advolveretur. Q. Septimius Salluſtium cujus in primis aemulus eſt, ſui vel librariorum incuria, nunc deferens, ubique exhibet: *genibus obvolvebantur, obvolutae.* Atque ex eadem cauſſa Hegeſippus V. 49. *genibus advolv.* verum Codd. C. C. C. & Bib. Pub. propius veritatem offerunt *ad genua*, ubi praepoſitionem omnino inducendam pronuncio. Noſter alibi: *muros ſucceſſerunt* &, *radicem montis exceſſit.* Apulejus de Deo Socr. eandem arborem *ſucceſſit.* Wasse in *Add.*

Quae mapalia sunt] Deſumtum eſt hoc ex codice Fuldano Servii, ubi ſic legitur: *Quae magalia ſunt circumjecta civitati, ſuburbana aedificia magalia.* ſeparo haec & duo fragmenta facio. *Quae magalia ſunt circumjecta civitati.* Et, *ſuburbana aedificia magalia.* Vel ſi lubet poſtrema, *ſuburbana ae. m.* pro gloſſemate ſunto & Servii commento. Putsch. Servius Fuldanus habet, *margalia.* De quibus vocibus vide nos ad Jugurth. cap. 18. & 22. Wasse in *Add.*

Traditur fugam] Exiſtimaverim haec de Sertorio accipienda eſſe, & fortaſſe per *longinqua Ocea-*

Digitized by Google

Ad mutandum modo in melius ſervitium. *Servius ad primum AEneidos.*

Magna vis hominum convenerat agris pulſa aut civitate ejecta. *Idem ibidem.*

Cum murum hoſtium ſucceſſiſſet, poenas dederat. *Idem ad Eclogam quintam.*

XXI. Quippe vaſta Italia rapinis, fuga, caedibus. *Idem.*

Hi ſunt qui ſecundum pocula, & alias res aureas, diis ſacrata inſtrumenta convivio mereantur. *Idem ad* VIII. *AEneidos.*

In ſecunda feſtinas cohortes compoſuerat. *Idem ad* IX.

Jam repente viſus ſaevire Taguns. *Idem ad* X.

Exſuant armis equiſque. *Idem.*

Solas feſtinare. *Idem.*

Luſitaniae gravem civitatem. *Idem.*

Ex parte cohortium praecipere inſtructa, & ſtationes locatae pro caſtris. *Idem.*

Bellum quibus poſſet conditionibus deſineret. *Idem.*

In quis longiſſimo aevo plura de bonis falſa in deterius compoſuit. *Idem.*

Cultu corporis ornata egregio. *Idem.*

At Sertorius vacuus hieme augere copias. *Acro in Horatium.*

Sin vis obſiſtat, ferro quam fame aequius perituros. *Servius.*

Conſedit in valle virgulta nemoroſaque. *Idem.*

Paullulum requietis militibus. *Idem.*

XXII. Qui nullo certo exſilio vagabantur. *Idem.*

Nubes foedavere lumen. *Idem.*

Sanctus alia. *Idem.*

Ge-

Oceani intelligendas inſulas fortunatas. Acron mihi idoneus auctor eſſe poſſit: *Salluſtius*, inquit, *in Hiſtoriis tradit Sertorium victum voluiſſe fugere ad inſulas fortunatas.* Coler.

Cum murum hostium] Refero ad librum primum, ad iſta nempe *Sertorius portis, &c.* Putsch.

Vasta Italia] Confer Fr. I. 8. & Servium pag. 1233.

Hi sunt qui] Locus corruptus. Putsch.

Saevire Taguns] Popma pag. 115. legit, *lenire.* Paullo poſt: mallem *egregie*, pro *egregio.* Wasse in *Add.*

Solas festinare] Lege *Soleas feſtinare.* Putsch.

Ex parte praecipere] Emenda, *ex parte cohortium praecipue inſtructa ſtationes locatae pro caſtris.* Pustch.

Sin vis obsistat] Reduco ad III. Hiſtor. librum, de exercitu apud Cyzicum fame confecto. Putsch.

Qui nullo certo exsilio] Supra in Catilina, *Qui AEnea duce profugi ſedibus incertis vagabantur.* Nam quod Palmerius ibi, *ſedibus cunctis* legat, more ſuo facit, id eſt; abutitur ingenio. Putsch.

Sanctus alia] Supra lib. I. Hiſtor. verba habes ab his non multum diſcrepantia, *Sanctus aliter & ingenio validus.* Quae cum his eadem putabam, ſed refutavit me Chariſius, qui hic *aliter*

Geronis. *Idem.*

Quae cauſa fuerat novandis rebus. *Idem.*

Radicem montis exceſſit. *Statii Interpres.*

Ut res magis quam verba gerentur, liberos parenteſque in muris locaverant. *Idem.*

Incerta eſt fortitudo dum pendet. *Idem.*

In quibus plauſtra ſedes ſunt. *Acro ad Horatium.*

Luxo pede. *Probus.*

Maurique vanum genus, ut alia Africae, contendebant Antipodes ultra AEthiopiam cultu Perſarum juſtos & egregios agere. *Priſcianus.*

Et Perpernam forte cognoſcit mulio redemtoris. *Acro in Horatium.*

Omnium fluminum, quae in maria, qua imperium Romanum eſt, fluunt, quam Graeci τὴν ἔσω θάλασσαν adpellant, maxumum eſſe Nilum conſentitur, proxuma magnitudine eſſe Hiſtrum ſcripſit Salluſtius. *Agellius lib.* X. cap. 7.

Ex omnibus quae tractavimus, AEbuti Liberalis, poteſt videri nihil tam

ter pro *alias* notat, & Servius ibi *alias* accuſativo ponit, ut *at cetera Grajus.* Quae diverſitas fecit, ut & hic diverſe a me ponerentur. PUTSCH. Trebell. Pollio in Cenſorino, *Felix omnia, infeliciſſimus Imperator.* Eſt Graeca locutio, τὰ πάντα ἐὐδαίμων, τὰ πάντα ἄριστος. Poëta: *cetera Grajus.* Tertullianus: *Ad hoc enim venerat, ut a delicto purus, & omnia ſanctus pro peccatoribus obediret.* Vide Salmaſ. ad Trebellium, & Schegkium ad illud Vell. lib. II. cap. 46. *Cetera ſanctiſſimus.* Ubi e Graecia vectum ſermonis genus, uſitatum ab optimo quoque. Tacitus: *cetera equeſtri familia*; &, *Juvenis alia clarus.* Agellius, *pleraque doctus.* Apulejus, *pleraque mundus.* Et Florid. I. *Marſias Phryx cetera, & barbarus.* Haec Schegkius. RUPERT. Sequitur A. Victor de Veſpaſiano: *ſanctus omnia.* atque ita Tertullianus. Inſcriptio vetus apud Trebellium pag. 347. *Felix omnia.* Ammianus pag. 170: 20. *Prudens alia.* WASSE in *Add.*

LUXO PEDE] Id eſt, *vacillanti*, inquit Probus. WASSE.

MAURIQUE] Citat haec Priſcianus ex Criſpi noſtri Jugurtha; quae cum ibi non legantur, huc inter incerta referenda duxi. Quod boni mihi vitio non vertent, cum ſaepe in adducendis veterum teſtimoniis a Grammaticis peccatum ſit, ut apud Nonium in *luſtrare. Luſtrare patefacere. Salluſtius Catil. lib. I. Si luſtrantur, ſi erumpunt omnia, muta jam iſtam mentem*, cum omnino legendum ſit, *Cicero Catil. I.* in cujus orationibus haec exſtant, non in Sall. Catil. Falſo quoque aſcribit Sall. Fragmentum ex libris Ciceronis de Republ. Antonius Auguſtinus ſub finem notarum P. Ciacconii Antverpiae editarum. PUTSCH.

VANUM] Tertull. De anima hanc Lectionem agnoſcit. V. fr. 522. WASSE.

ANTIPODES] Uti notum, illi dicuntur, qui adverſa nobis urgent veſtigia. Cic. in Academ. *Antipodes e regione nobis, e contraria parte terrae adverſis veſtigiis ſtant contra veſtigia.* Idem dicit in Som. Scip. *eorum partim obliquos, partim verſos, partim etiam adverſos ſtare nobis.* WASSE.

OMNIUM] Agellius lib. X. cap. 7. CARRIO.

MAXIMUM ESSE NILUM] Hoc praeter Agellium teſtatur etiam Feſtus Avienus, elegantibus verſibus:

Non olli compar quiſquam fluit, incluta quanquam
Undique ſe totis eructent flumina terris.
Nilus & immenſos ulvam diſpergit in agros,
Et fovet invecto ſata gurgite; Nilus honorem
Telluri reparat; Nilus freta maxima pellit.

Servius dictum putat Nilum, quaſi νέον ἰλύν, i. e. novum trahentem lutum. Unde fortaſſis veteres Latini Melonem propter aquam nigricantem & turbidam vocarunt. Ita autem vocatum olim fuiſſe Feſtus obſervavit, qua voce non puduit uti Symmachum quoque in quadam epiſtola, ut indicat ex fide optimorum Codicum Jacobus Lectius JC. vir elegantiſſimi ingenii. COLER.

EX OMNIBUS] Seneca De beneficiis lib. IV. cap. I. Pro eo quod vulgo eſt, *cura dictum*, ſcripſi, *cura*

Digitized by Google

tam neceſſarium, aut magis, ut ait Salluſtius, cum cura dicendum, quam quod in manibus eſt. *Seneca* De benef. IV. 1.

Turbinum motus vagus eſt, & disjectus, &, uti Salluſtii verbis utar, vorticoſus: cometarum autem, compoſitus, & certum iter carpens. *Idem* Nat. Q. 7. 8.

XXIV. Salluſtius, auctor certiſſumus, adſerit Tigrim, & Euphratem uno fonte manare in Armenia, qui per diverſa euntes longius dividantur, ſpatio medio relicto multorum millium: quae tamen terra, quae ab ipſis ambitur, Meſopotamia dicitur. *Idem*, & *Iſidor.* XIII. 5. Euphrates. & *Hieron.* De locis Heb. & *Vib. Sequeſt.*

Pelorum promontorium Siciliae reſpiciens aquilonem, juxta Salluſtium, dictum a gubernatore Hannibalis illic ſepulto, qui fuerat occiſus per ignorantiam regis, cum ſe ejus dolo crederet eſſe deceptum. *Servius* in III. *AEneid.* & *Iſidorus* XIV.

XXV. Ariſtaeus, uti Salluſtius docet, poſt laniatum a canibus Actaeonem

ra dicendum: ex libris manuſcriptis, quibus infinitis prope in caſtigando Seneca uſus eſt Franciſcus Martinius, juvenis, omnis antiquitatis, & earum artium quae humanitati ſubjiciuntur peritiſſimus, mihique artiſſima familiaritate jam inde uſque a prima pueritia conjunctus: & immatura morte, pro dolor, ne ullum peregrinationis longinquae aut laboris immenſi fructum caperet, nuper exſtinctus. Carrio.

Dicendum] Olim, *cura dictum.* Sed ex MSS. fere infinitis quibus uſus eſt Fr. Martinius in caſtigando Seneca, hanc lectionem deprompſit Carrio. Wasse.

Turbinum] Idem Seneca Natural. Quaeſt. lib. VII. cap. 8. Carrio.

Sallustius] Iſidorus lib. XIII. in voce, *Eufrates.* Sic enim ſcribendum eſſe, neque in capita, quod a recentioribus factum eſt, libros ejus ſecandos, ex tribus libris calamo exaratis, quorum primum ipſius Iſidori aetate ſcriptum fuiſſe, praeſtare auſim, alibi, opinor, a me monſtratum eſt, ex quibus iiſdem, *relicto*, pro *derelicto*, repraeſentavi. D. Hieronymus De locis Hebraicis, quem hac in parte ab Iſidoro expreſſum credo, eadem recitat. Quid? quod Vibius Sequeſter in libro De fluminibus ita ſcribit? *Salluſtius, auctor certiſſimus, aſſerit tam Tigris quam Eufratis fontem in Armenia monſtrari.* Carrio.

Tigrim et Euphratem] Hieronymus, De locis Hebraicis: *Porro Salluſtius, auctor certiſſimus, aſſerit tam Tigris quam Euphratis in Armenia fontes demonſtrari.* Coler. Adde huc ſis alterum illud apud Hieronymum De locis Hebr. cap. XXVIII. Infra: *delatus eſt Cumas.* Confer Pauſaniam X. 17. Wasse in *Add.*

Pelorum] Servius lib. III. AEneid. & ex eo Iſidorus lib. XIV. *de promontoriis*, iiſdem plane verbis: niſi quod Servio illud, *reſpiciens Aquilonem*, deëſt, aut certe abeſt. Eadem Silius Italicus, ut & Siciliae deſcriptionem, habet primo lib. XIV. Carrio.

Aristaeus] Ex Servio lib. I. Georg. Idem lib. VI. AEneid. *Daedalus*, inquit, *ut ſcribit Salluſtius, primo Sardiniam, poſt delatus eſt Cumas.* Idem illud in lib. XII. tranſtulit Silius: ſic enim canit:

Fama eſt, cum laceris Actaeon flebile membris
Supplicium lueret ſpectatae in fonte Dianae,
Attonitum novitate mali fugiſſe parentem
Per freta Ariſtaeum, & Sardoös iſſe receſſus:
Cyrenen monſtraſſe ferunt nova litora matrem.

Eodem ſpectaſſe credo fragmentum illud quod eſt pag. 198. *Apollinis filia & Cyrenes.* Carrio.

Post laniatum a canibus Actaeonem] Addit Servius, huic opinioni refragari Pindarum, qui canit, cum Ariſtaeum de Cea inſula in Arcadiam migraſſe, ibique vitam coluiſſe, & apud Arcades pro Jove cultum. Apollonius Rhodius e contra Ariſtaeum Arcadia relicta Ceon tenuiſſe, & ibi Jovis Icmaei Templum ſtatuiſſe, ſcribit II. Argonauticor. Solinus ait, Ariſtaeum poſt Noracem & Sardum, in Sardinia regnaſſe, & ſejuges antea populos, in unum congregaſſe, ac conciliaſſe. Ariſtoteles, qui primum omnium in Sardinia imperaſſe tradit Ariſtaeum,

cum

Digitized by Google

nem filium, matris inſtinctu Thebas reliquit, & Ceam inſulam tenuit, primo adhuc hominibus vacuam: poſtea, ea relicta, cum Daedalo in Sardiniam tranſivit, poſt delatus eſt Cumas. *Servius* I. *Georg.* & VI. *AEneid.*

Salluſtius duces laudat, qui victoriam incruento exercitu deportarunt. *Idem* in XI. *AEneid.* & *Iſidor.* XVIII.

Cares inſulani populi fuerunt, piraticam exercentes, famoſi, victi a Minoë, uti Salluſtius, & Thucydides pag. 3. *δ.* tradunt. *Idem* VIII. *AEneid.*

A Troja Capys Campaniam, Helenus Macedoniam, alii Sardiniam, ſecundum Salluſtium, tenuerunt. *Idem* I. *AEneid.*

Dardania a Dardano, Jovis & Electrae filio, aut, ſecundum Salluſtium, a Mida Dardanorum rege, qui Phrygiam tenuit. *Idem* II. *AEneid.*

XXVI. Salluſtius Scyllam ſaxum eſſe dicit ſimile formae celebratae procul viſentibus. *Idem* lib. III.

In Sicilia eſt Enceladus, Othus in Creta, ſecundum Salluſtium. *Idem ibidem.*

Sal-

cum ea inſula tota multis & grandibus avibus teneretur. *Τὸν Ἀκράγαντα, ὥς φασι γεωργικώτατον εἶναι, ἐπὶ τῶν ἀρχαίων τόπων τούτων ἀρχαῖοι μυθολογοῦσιν, ὑπὸ μεγάλων ὀρνίων ἱμαστρωθῶν καὶ πολλῶν κατεχομένων.* Salmaſ. ad Solin. pag. 99. RUPERT.

SALLUSTIUS &c.] Idem Servius lib. XI. AEn. in quibuſdam exemplaribus, quemadmodum apud Iſidorum lib. XVIII. ſcribitur, *incruento exercitu deportarunt.* Sed in libris manuſcriptis etiam Iſidori eſt, *incruento exercitu deportaſſe.* CARRIO. Ut de L. Scipione Sulla, Pompejus de Bruto, caſtris collatis apud Mutinam, obſeſſo. Sed, *reportarunt*, malim. Et fortaſſe huc pertinuerit quod habes ſupra: *Caſtra ſine volnere introitum.* Quod ipſum tamen ad Pompeji Epiſtolam Senatui inſcriptam, poſt victoriam de Bruto, quam dixi, referri oportere, potius eſt, ut credam, hoc Plutarchi teſtimonio adductus: *ἔλυσε δὲ τὸν φόβον ἐπιστολὴ παρὰ Πομπηΐου κομισθεῖσα, κατωρθωκότος ἄνευ μάχης τὸν πόλεμον· ὁ γὰρ Βροῦτος, εἴτε προδοὺς τὴν δύναμιν αὐτός, εἴτε προδοθεὶς μεταβαλομένης ἐκείνης, ἐνεχείρισε τῷ Πομπηΐῳ τὸ σῶμα*, &c. Id eſt, *Hanc formidinem allatae a Pompejo litterae diſcuſſere; bellum ſine certamine eſſe perpetratum: Brutus enim, quia vel exercitum ipſe tradidit, vel, tranſitionem ille quum faceret, proditus fuit, ſeque & vitam ſuam in Pompeji permiſit fidem.* Addam corollarii vicem, hujuſmodi victoriae genus, in re tamen diverſa, & quae ad Venerem potius ſpectet, quam Martem, etiam *praecipuo Triumpho dignam* cenſeri a Poëta Sulmonenſi: *In qua* (ut idem feſtiviſſime argutatur) *quaecunque eſt, ſanguine praeda caret.* DOUZA.

INCRUENTO EXERCITU] Laetam eſſe ejuſmodi victoriam ſubinnuit noſter Catilin. 71. WASSE in *Add.*

CARES] Servius lib. VIII. AEneid. CARRIO.

A TROJA] Servius lib. I. AEneid. quamquam apud eundem, eodem etiam libro haec ipſa recitantem, aliter paullo quaedam hunc in modum leguntur: *A Troja Capys Campaniam, Helenus Epirum, Antenor Venetiam, alii Sardiniam, ſecundum Salluſtium, occuparunt.* Eodem pertinet illud Silii lib. XI.

Hinc Tros, hinc Ilus, generis tunc ordine longo
Aſſaracus, nulloque minor famave manuve
Tum Capys, ut primis dederit ſua nomina muris.

Eadem habet Livius lib. IV. a vet. cod. CARRIO. Integrius hoc fragmentum eſt apud Servium Fuldenſem. COLER. Idem hoc Fragm. aliquanto integrius legitur infra p. 150. HAVERC.

ALII SARDINIAM] Confer Pauſaniam pag. 837. WASSE in *Add.*

DARDANIA] Servius lib. II. AEneid. CARRIO.

SALLUSTIUS] Idem lib. III. CARRIO.

PROCUL VISENTIBUS] Atque ita lego apud Juſtinum IV. 1. cum Codd. Bongarſii, non, ut vulgatus, *videntibus.* WASSE in *Add*

IN SICILIA] Idem ibidem. CARRIO.

SAL-

Salluſtius ait, Hiſpanorum morem fuiſſe, ut in bella euntibus juvenibus parentum facta memorentur a matribus. *Idem* lib. X. *AEneid.*

Orion, juxta Salluſtium, oritur juxta ſolis aeſtivi pulſum. *Idem AEneid.* V.

In Flaminia eſt civitas, quae Cale dicitur, & in Gallia hoc nomine, quam Salluſtius a Perperna captam commemorat. *Idem AEneid.* VII.

Getae ſunt Myſii, quos Salluſtius a Lucullo dicit eſſe ſuperatos. *Idem ibidem.*

Trojanorum tempore invadendarum terrarum cauſſa fuerat navigatio, uti Salluſtius meminit. *Idem AEneid.* I.

Curribus falcatis uſos eſſe antiquos, Livius & Salluſtius docent. *Idem ibidem.*

Vices ſignificant pugnam, quia per viciſſitudinem pugnabatur, ut inquit Salluſtius. *Idem* II. *AEneid.*

Creta medio jacet inſula ponto, id eſt, ſecundum Salluſtium, procul a continenti. *Idem* III. *AEneid.*

Primo menſe veris dicitur novum ver, ſecundo ver adultum, tertio praeceps; ſicut etiam Salluſtius dicit ubique, nova aeſtas, adulta, praeceps. *Idem* in I. Georg.

Salluſtius in Hiſtoriis tradit, Sertorium victum voluiſſe fugere ad Inſulas Fortunatas. *Acron* in *Epod. Horat.*

Inſulas Fortunatas Salluſtius inclutas eſſe ait Homeri carminibus. *Servius* in *AEneid.* V.

Pro-

SALLUSTIUS] Idem lib. X. CARRIO.

ORION] Idem lib. V. CARRIO.

IN FLAMINIA] Idem lib. VII. CARRIO.

CALE] Ex Salluſtio Calem in Gallia, & Calenſem villam, ab urbe Pariſiorum quaſi centum ſtadiis diſtantem, habet Greg. Turonenſis. Haud procul a Matrona flumine, ut Gaguinus ait. ORTEL.

IN GALLAECIA] Voſſ. ad Melam emendat. pag. 186. confert Vitruv. XI. 3. cum membranis Chriſtinae & emend. Plin. XXXV. 14. WASSE.

GETAE] Servius lib. VII. AEneid. CARRIO.

TROJANORUM] Idem lib. I. AEneid. CARRIO. Habetur & hoc auctius in eodem Servio. COLER. Et huc haud abſurde transferri poſſe arbitror, connectique Fragmentum illud, quod ſupra lib. III. eſt: *Namque primum Jaſonem novo itinere maris Aeëtae hoſpitis domum violaſſe.* DOUZA.

CURRIBUS] Servius lib. VII. AEneid. CARRIO.

VICES] Idem lib. II. AEneid. in aliis libris eſt, *per viciſſitudines.* CARRIO.

CRETA] Idem III. AEneid. CARRIO.

PRIMO] Ex Servio lib. I. Georg. CARRIO.

NOVA AESTAS, ADULTA] Ita Tacitus An. II. *Sed* aeſtate *jam* adulta, *legionum aliae itinere terreſtri in hybernacula remiſſae.* AEn. XIII. 36. *donec* ver adoleſceret, & XI. 31. adulto autumno. Ante utrumque Thucydides, ἀκμάζον θέρος dixit, &, παρηκμακός. Plutarchus, παρηκμακὼς φθινόπωρος. & Sertorio pag. 576. θέρους ἀκμάζοντος. ad noctem tranſtulit Herodianus, ἀκμαζούσης νυκτὸς, *nocte intempeſta*, *provecta.* Pro ſole Meridionali Petronius, niſi fallor: *non* ſolis adulti *Manſueſcit radiis.* Poſtremo: Avienus adultam *maturamque noctem*, pro nocte jam in diem vergente, poſuit: quod magno Salmaſio in Pliniano opere obſervatum pag. 719. WASSE in *Add.*

SALLUSTIUS] Acron ſive Porphyrio in librum Epodon Horatii. CARRIO.

INSULAS FORTUNATAS] Servius lib. V. AEneid. CARRIO. De iis conſule Diodorum pag. 96. 207. 127. Agatharch. pag. 65. Plinium, Heſiodum, &

Tzet-

Digitized by Google

Proxumum dicebant veteres, non ſolum adhaerens, & adjunctum, verum etiam longe remotum, ſi tamen inter duo diſcreta nihil medium extitiſſet. *Virg. AEneid.* lib. V.

Proximus huic, longo ſed proximus intervallo,
Inſequitur Salius.

Ita & Salluſtius in Situ Ponti, de promontoriis Paphlagonum, & quod Κριοῦ μέτωπον appellavit, poſuit. *Nonius.*

Interrogaſti, ſi tenes, Maeotici
Situs quis eſſet aequoris. Salluſtium
Noram id dediſſe, dicta & ejus omnibus
Praejudicatae auctoritatis ducier,
Non abnuebam.

Feſtus Avienus.

XXVIII. *Portus ab Eoo fluctu curvatus in arcum.* In arcus ſimilitudinem. Sic de Ponto Salluſtius, unde hic tulit colorem, nam ſpeciem efficit Scythici arcus. *Servius ad* II. *AEneid.* vſ. 533.

Lata autem ideo dixit, quia ſe anguſtiae Pontici oris illic dilatant, uti dicit Salluſtius. *Servius ad AEneid.* II. vſ. 312.

Teïa autem dicta eſt a Teïo Anacreontis Poëtae Lyrici oppido, quod in Paphlagonia eſſe Salluſtius indicat, cum de ſitu Pontico loquitur. *Comment. in Horatium.*

Porro Salluſtius, auctor certiſſimus, adſerit tam Tigris, quam Euphratis in Armenia fontes demonſtrari. *Hieronymus de locis Heb.*

Cum multi evaſerint Trojanum periculum, uti Capys, qui Campaniam te-

Tzetzem in eundem, Melam III. alios. Locus Homeri, ubi de Inſulis Fortunatis agit, indicante Strabone, extat Odyſſ. δ' 563.

Ἀλλά σ' ἐς Ἠλύσιον πεδίον ϗ πείρατα γαίης
Ἀθάνατοι πέμψουσιν, ὅθι ξανθὸς Ῥαδάμανθυς,
Τῇ περ ῥηΐστη βιοτὴ πέλει ἀνθρώποισιν.
Οὐ νιφετὸς, οὔτ' ἂρ χειμὼν πολὺς, οὐδέ ποτ' ὄμβρος·
Ἀλλ' αἰεὶ Ζεφύροιο λιγὺ πνείοντας ἀήτας
Ὠκεανὸς ἀνίησιν, ἀναψύχειν ἀνθρώπους.

Quae fere tranſcripſit Joſephus B. Judaic. II. 7. Inſcriptio vetus Regillae ab Herode poſita:

Ζεὺς μὲ ἐς Ὠκεανὸν θαλερῷ ἔστειλε γυναῖκα
Αὔρῃσι Ζεφύροιο κομιζομένην ἠλυσίῃσιν.

Anonymus apud Heſychium: Ὠκεανοῖο πόρον, τὸν ἀέρα, εἰς ὃν αἱ ψυχαὶ τῶν τελευτώντων ἀποχωροῦσι. Hodie *Canariae* dictae. Florus III. 22. ait Sertorium *Fortunatorum inſulas penetraſſe*: Noſter tantum *voluiſſe fugere*. Et, Freinsh. VI. 20. (quod huc omnino pertinet) *traditur* fugam *in longinqua Oceani* agitaviſſe, Oceani Occidentalis nimirum. Apud Florum pro *miſſus* ingenioſe legit *niſus*, ſic opinor, Freinshemius, nam liber abeſt. Contra Florum facit Plutarchus in Sertorio pag. 572. Wasse in *Add.*

Proximum] Nonius, in *proximum.* Carrio.

ΚΡΙΟΥ ΜΕΤΩΠΟΝ] Ptolemaeus, Strabo, Plinius, & Priſcianus in Exegeſi:

Arietis, hanc rupem, ſimulantem vertice frontem,
Pro merito Graji Κριὸν *dixere* μέτωπον.

Coler.

Cum multi &c.] Si contuleris ea quae leguntur ſupra p. 148. atque ibidem Servium in Notis Carrionis, patebit, Fragmenta haec duo, quae ſimul unum efficiunt, ſic debere conſtitui: *Cum multi evaſerint Trojanum periculum, uti Capys, qui Campaniam tenuit, Helenus, qui Epirum, Antenor, qui Venetiam, alii, qui Sardiniam, ſecundum Salluſtium tenuerunt.* Haverc.

Va-

Digitized by Google

tenuit; ut Helenus, qui, ut alii Sardiniam, ſecundum Salluſtium. *Servius.*

Salluſtianus Calpurnius. *Hieronym. adverſ. Ruf.*

Calpurniani diſcipuli. *Idem ibidem.*

Tamen vulgata jam res eſt gentilium proprietatum. Comici Phrygas timidos inludunt. Salluſtius vanos Mauros, & feroces Dalmatas pulſat. *Tertull. De anima.*

XXIX. Sarcaſmus Chleuaſmo proxima eſt, & ſimilis figura, qua adverſariorum facta, cum exacerbatione admiſſi eorum laceſſimus; ut apud Salluſtium de Sullae crudelitate; ut in M. Mario, cum fracta prius crura per artus expiraret. *Jul. Rufinianus De ſchematis lexeos.*

Meſopotameni homines effrenatae libidinis ſunt, ut Salluſtius meminit, in utroque ſexu. *Gloſſae in Juvenalem.*

Antonius ille, trium Antoniorum corruptor, ille Salluſtius, qui orae maritumae, qua Romanum eſſet imperium, contrarius piratis. Si omnes ſocios & maxime Graecos Aſiaticos ac Siculos fortunis omnibus ſpoliaverunt. *Eaedem Gloſſae.*

XXX. Σαλλουστίου ἢ θαυμάζω, τότε πρῶτον ὦφθαι Ῥωμαίοις καμήλους, λέγοντος, εἰ μήτε πρότερον τοὺς μετὰ Σκιπίωνος νικήσαντας Ἀντίοχον ᾤετο, μήτε τοὺς ἔναγχος περὶ Ὀρχομενὸν, καὶ περὶ Χαιρώνειαν Ἀρχελάῳ μεμαχημένους, ἐγνωκέναι κάμηλον. Id eſt: *Salluſtium demiror, qui autumat tum primum viſos Romanis Camelos, quod neque olim illos, qui duce Scipione Antiochum devicerunt, neque hos, qui ad Orchomenum & Chaeroneam certaverunt cum Archelao, noſſe putaverit Camelum.* Plutarchus in Lucul. 498. ed. *Francof.* 1620.

Σαλλούστιος μὲν οὖν φησὶ, χαλεπῶς διατεθεῖσθαι τοὺς στρατιώτας πρὸς αὐτὸν, εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ πολέμου, πρὸς Κυζίκῳ, καὶ πάλιν πρὸς Ἀμισῷ δύο χειμῶνας ἑξῆς ἐν χάρακι διαγαγεῖν ἀναγκασθέντας. Id eſt: *Ac Salluſtius quidem fuiſſe milites jam inde a principio male ait in eum* (Lucullum) *animatos, quod ad Cyzicum, & iterum ad Amiſum duas biemes eos in caſtris continuiſſet.* Idem.

Falcato, falces habente. *Hoc genus armorum etiam Salluſtius deſcribit.* Lactantius ad Statii Thebaidos X. 544.

L E C T O R I.

Hactenus Fragmenta florentiſſimi Rerum Romanarum ſcriptoris, quae exſtare putamus. Cetera quae ſequuntur, in MS. Servio legi auctor eſt

Vanos Mauros] Adde Frag. ex Priſciano cap. 22. Et de Teïo oppido conſule Doctiſſ. Barneſium in vita Anacreontis §. 1. Wasse in *Add.*

Mesopotameni homines effrenatae libidinis sunt] Vide Freinsh. ad Curt. lib. V. cap. 1. §. 37. Rupert.

Et iterum ad Amisum] Vide ſupra IV. 1. Wasse.

Falcato] Poſt fragmenta quae ex Plutarcho adduximus, & hoc inſerendum reſtat. Wasse in *Add.*

Cor-

eſt V. Cl. Andreas Schottus: in optima tamen illa Honorati Editione a Petro Daniele JC. procurata non comparent.

* m or Trequii praeter s r ciem neceſſariam haud multo ſecus quam ro noceri poterat. At Varinius, dum haec aguntur a fugitivis, aegra parte militum autumni gravitate, neque ex poſtrema fuga, cum ſevero edicto juberentur, ullis ad ſigna redeuntibus, & qui reliqui erant per ſumma flagitia detrectantibus militiam, Quaeſtorem ſuum C. Thoranium, ex quo praeſente vera facilime noſcerent. *** commiſerant, & tamen interim quum volentibus numero quatuor.

XXXI. * ingre, tante ſetui debacrltur, neſandum in modum perverſo vulnere & interdum lacerum corpus ſemianimum omittentes, alii in tecta jaciebant ignes, multique ex loco ſervi, quos ingenium ſocios dabat, abdita a dominis aut ipſos trahebant ex occulto, neque ſanctum aut neſandum quicquam fuit irae barbarorum, & ſervili ingenio: quae Spartacus nequiens prohibere, multis precibus cum oraret, celeritate **** nuntios.

Aliquot dies contra morem fiducia augeri noſtris coepit, & promi lingua. Qua Varinius contra ſpectatam rem incaute motus novos incognitoſque & aliorum caſibus perculſos milites, ducit tamen ad caſtra fugitivorum. Preſſo gradu ſilentes jam, neque tam magnifice ſumentes praelium, quam poſtulaverant. Atque illi certamini conſcii inter ſe juxta ſeditionem erant. Crixo & gentis ejuſdem Gallis atque Germanis obviam ire & ultro offerre pugnam cupientibus contra Spartacum.

Corpus semianimum] Antique. ita Ennius apud Cic. I. de Divin. Lucretius VI. 1266. Juſtinus VI. 8. *Nam ut relatus in caſtris* ſemianimis. Sed recte MS. Bongarſii *ſemianimus.* Wasse in *Add.*

Servili ingenio] Livius XXXV. 49. *Syros omnes eſſe, haud paulo mancipiorum melius, propter* ſervilia ingenia, *quam militum genus.* Ita Tacitus Hiſt. V. 9. Juſtinus XVIII. 3. Noſter in Catil. *ſervilia officia.* Quae verba reſpicit Symmachus V. 68. *Interea recuſo ſententiam quae rem venaticam* ſervile *ducit* officium. Menander:

—— Τὸ γὰρ γεωργεῖν ἔργον ἐστὶν οἰκέτου.

Infra: *preſſo gradu.* Ovidius:

Subſequitur, preſſoque *legit veſtigia* greſſu.

Quae ita vertit Max. Planudes: Καὶ τὸ βῆμα συστείλας τὰ ὀπίσω ἀνελέγετο ἴχνη. Livius VIII. B. Pun. Q. Septimius II. 45. Idem valet Βάδην ποιεῖσθαι τὴν ἐπαγωγὴν apud Polybium lib. XI. pag. 893. Wasse in *Add.*

Fragmenta tria, ex vetuſtis, & Servianis doctiſſimi Petri Danielis Schedis, nec dum publicatis, Lutetiae deſcripta, atque inde porro ad C. V. Juſtum Lipſium ab adoleſcente lectiſſimo, Andrea Schotto, gratificandi cauſſa Lugdunum noſtram tranſmiſſa, alius neminis, quam Salluſtii eſſe, quovis pignore contendere auſim. Cui rei argumenta, primo ſtylum, dico: quem ego adeo omni ex parte Salluſtiano dicendi generi reſpondere, probare poſſe videor, ut lac lacti ſimilius eſſe non queat: deinde Servilis belli tractationem, quam Salluſtium in his Hiſtoriarum ſuarum libris exſecutum eſſe, cum ex aliquot ſuperioribus Fragmentis, tum vero ex Auſoniana jlla duodecim annorum computatione, ita examuſſim compertum jampridem, atque exploratum habemus; ut ſatis-acceptione nobis ejus rei cauſſa opus non ſit; abeſſent tantum caecae liturae illae, tot barbariae mendis, ac maculis coopertae. Quibus ipſe hercule eluendis ſat eſſe non poſſum, neque enim Fullonicam didici. Uti capſe exarata accepi, ita repraeſentavi. Ceterum fides ſit penes Exſcriptores. Douza.

ORA-

ORATIONES DUAE AD C. CAESAREM, SALLUSTIO ADSCRIPTAE.

Orationes duae] Orationes has, quae ad Caeſarem de Republica ordinanda ſcribuntur, decreveram omittere, neque hoc loco fragmentis Salluſtianis attexere, primum, quia doctos viros ita judicare intelligebam, Salluſtianas ut eſſe aut negarent, aut certe non aſſeverarent. dein, quod & ego, multo jam tempore in Salluſtiano dicendi genere verſatus, nondum tamen mihi imperare poſſem, eas ut darem Salluſtio: quae tametſi a minime vulgaribus plerisque locutionibus, & huic noſtro familiaribus, omnino non abhorrerent, cum perpetua tamen ejus dictione non uſque quaque convenirent, ita ut ſub Cor. Taciti, ſi id ferret temporis ratio, aut cujuſvis etiam alterius, illius aetatis rerum auctoris, nomine, quam Salluſtii legi mallem; poſtremo, cum ex his ipſis orationibus nihil a Grammaticis veteribus, qui Salluſtiana exempla amant afferre, viderem adduci. Cumque hae ipſae orationes, ut ſint Salluſtii, ad libros tamen Hiſtoriarum nequeant referri: & quid erat cur non alicui alteri neſcio cui tribuerem? cur non ex aliis potius exemplaribus lectori petendas relinquerem, noſtram autem editionem illis non onerarem? quae etiam cauſſa fuit cur adverſarias Salluſtii & Ciceronis orationes, item ineptiſſimam illam, ſophiſtae neſcio cujus in Lucium Catilinam declamationem, quae Latroni falſo adſcribitur, prorſus omitti debere, ſi in rem typographi fuiſſet, plane judicaverim. Contra vero cum alios etiam, non minimi in re litteraria nominis viros, accuratius cum ſuo agitantes animo ita cenſere meminiſſem, ut eam Salluſtio, cui a veteribus libris tribui dicerent, adimi nollent: ſententiam meam mutavi, judiciumque tantiſper ſuſtineri volui, dum certius quid adferre, ſuoque auctori vindicare potero. Carrio. De Scriptore duarum (ut quidem nunc inſcriptio eſt) Orationum ad C. Caeſarem, cur ambigerent literati homines, cauſſa non erat: praeſertim cum & codicum membranaceorum conſenſus; & (quae ratio maxima eſt) geminiſſimus dicendi character; poſtremo tot tantaeque in iis Cenſoriae notiones exercitae, ſeſe ab alio nemine, quam a ſevero & ſerio illo Hiſtorico eſſe, haud indicium modo, ſed & fidem facere poterant multo certiſſimam. Quid enim? E ſummo puteo (uti apud Comicum noſtrum eſt) ſimilior nunquam poteſt aqua aquae ſumi, quam haec ipſa ſunt, & altera illa, quae de Salluſtianis naufragiis reliqua Deorum nobis benignitas fecit. Nam quod de Tacito, aut quovis alio etiam rerum illius aetatis auctore hallucinati ſunt quidam, quid ſimile? Primum, numquam ea linguae Latinae puritas in Tacito: deinde, temporum ratio putetur, magnum ſane inter Flaviani ac Juliani ſeculi ſcriptores intervallum. Neque ipſi id inſitentur. At brevitas illa, quae in Hiſtorico noſtro familiam ducit, non aeque credo in his Orationibus, ac in ceteris ejuſdem ſcriptis, comparet. Ridicula res vero; mirorque, ubinam & oculos, & animi mentem habuerint, qui hujusmodi ante nos ſententias dixere: niſi tamen forte haec ipſa, ſicuti peregrinantes, perlegerint, quod hercle pernegari non poteſt. Quae etiam cauſſa fuiſſe videtur, ut quo in lingua Latina aſtrictius nihil, aut conciſum magis, dici, ſcribi vel fingi ne ab ipſo quidem Salluſtio poſſit, id iſti immodice longum ac Salluſtiana breviloquentia indignum arbitrari ſint auſi: haud quaquam cogitantes, ejuſcemodi delicias longas dici non poſſe; *quibus* (ut Martialis Tribuni interceſſione pro Criſpo Praetore noſtro utar) *nihil eſt quod demere poſſis*: ut omittam cetera, quae in Coſconium noto ibidem Epigrammate leguntur, in hujuſmodi novos Laconas potius, quam veterem illum Celtiberi Poëtae criminatorem convenientia. Verum aliquando in rem praeſentem, in qua ego omnibus verbis vindicare, manumque cum hoſte, (ſi uſus veniat) apud Praetorem, quem dico, conſerere ſum paratus. non quidem vitilitigandi ſtudio (a qua ſcabie, meditate ſemper cavi, ut ungues tenerem) ſed veritatis, & Salluſtiani honoris defendundi; cui hoc loco, aſſertorem me veniſſe haud poenitet, magis reticuiſſe pigeret. Nam ſive haec, ſive alia ſtudioſis probabuntur, a me quidem pro virili dictum & adjutum fuerit. Reliquum eſt, ut

quid de pervolgata hac inſcriptione ſentiam, quam breviſſime potero, exponam. Nam Orationum nomine cenſendas perſuadere mihi non poſſum. Proinde (more majorum quod liceat) Epiſtolas, non Orationes judico inſcribi oportere: conjecturam ex eo ducens, quod auctorem ipſum, non orantem, ſed ſcribentem poſtea inducit Salluſtius, his verbis: *Forſitan, Imperator, perlectis litteris decernes, quem numerum Senatorum fieri placeat, quoque modo in multa, & varia officia, &c.* Et aliquanto poſt: *Ea mihi omnia generatim deſcribere haud difficile factu fuit, ſed prius laborandum viſum eſt de ſumma conſilii, &c.* Denique etiam ſub finem: *Quae mihi utilia factu viſa ſunt, quaeque tibi uſui fore credidi, quam pauciſſimis potui, perſcripſi.* Ubi manifeſto vides, & litterarum & ſcriptionis per litteras interpretes factae, non autem Orationis ad Caeſarem habitae fieri mentionem. Quod quoniam ſatis ſuperque argumentis oſtenſum ac declaratum arbitror; decere videtur, aliquot ex omni numero exempla decerpta proponere: unde, tamquam ex ungue leonem, cuivis promtum ſit oculo praeſente arbitrari, Epiſtolas quas dico, utraſque ſine probro lectas, hoc eſt puras putas Salluſtianas eſſe: neque quicquam in iis adulterinum deprehendi, quod parentem ſuum infitiari poſſit. Exemplo fuerint vel haec paucula: *Ita defeſſos, & exſangues Regi, aut nationi praedae futuros.* Sic in Catilina: *Quin defeſſis, & exſanguibus, qui plus poſſet, imperium atque libertatem extorqueret.* Item: *Quare capeſſe, per Deos, Rempublicam & omnia aſpera, uti ſoles, pervade.* Cui confine illud in Jugurtha de Mario: *Omnes aſperitates ſupervadere.* Niſi cui forte hinc eum locum emendari, atque utrobique, *Pervadere*, legi placeat. Neque iſtinc adeo abhorret, quod ſcripſerat ſupra: *Inter has difficultates evadendum eſt tibi.* Addam & tertium ex eadem: *Juventus probitati & induſtriae, non ſumtibus neque divitiis ſtudeat.* Cui pariſſimum illud Belli Jugurthini: *At contra quis omnium eſt his moribus, quin divitiis, & ſumtibus; non probitate, neque induſtria cum majoribus ſuis certet?* illud vero Epiſtolae ſequentis, *Poſtremo cuiquam mortali, cujus opes in excelſo ſunt*; quis cum hoc Catilinario exemplo facere non videt? *Qui magno imperio praediti in excelſo aetatem agunt.* Cui contrarium alterum ibidem lectum: *In obſcuro vitam agunt.* Jam iſtud indictum nobis abire non debet: *Sed per ceteros mortales illa res clarior eſt, quod & prius defeſſi ſint homines laudando munificentiam tuam, &c.* adfine illi quod in Oratione Lepidana habuimus antea: *Quibus per ceteras gentes maximi, & clari eſtis.* Quae duo (magnitudinem, dico, & claritatem; quarum altera ad potentiam populi Romani; altera ad gloriam referunda videtur) etiam infra conjungit. *Quis te clarior, quis major in terris fuerit?* Neque illa phraſis ſilentio tranſeunda: *Cum indignabuntur omnia funditus miſceri.* Sic in Catilina: *Neque mutari, ac miſceri omnia cerneres.* Scripſerat idem paulo ſupra: *Quorum omnis vis, virtuſque in lingua ſita eſt.* ad exemplum credo illius e Catilina: *Sed omnis noſtra vis in animo & corpore ſita eſt.* ſuccurrit illud: *M. Livio Druſo ſemper conſilium fuit, in Tribunatu ſumma ope niti pro nobilitate.* Sic in Jugurthina Memmii Oratione; *Vos pro libertate, quam ab illis accepiſtis, non ſumma ope nitemini?* Item: *Alieno pro ſcelere, ſua quaſi pro gloria nitebantur.* Ab hoc diverſum, quod mox idem ſubjungit: *Contra eam nixi.* Nam *Conſilium fuit mihi*, notius quam ut exemplis ſit opus. Neque omittendum illud: *Nam ubi cupido divitiarum invaſit.* Idem enim in Epiſtola Mithridatis: *Cupido profunda imperii, & divitiarum.* Sequitur ibidem: *Neque ingenium ullum ſatis pollet, quin animus magis, aut minus mature, poſtremo tamen ſuccumbit.* Cui clauſulae ſuffragatur illud quod habes ſupra libro III. *Multato foede corpore poſtremo tamen periere.* Habes in eadem: *Libertas juxta bonis, & malis; ſtrenuis, & ignavis optabilis eſt:* Sic in Jugurtha: *Juxta boni, malique ſtrenui, & imbelles multi obtruncati:* Sed ibi, *inulti*, reſcribendum videtur. At haec pauca e multis Elocutionum generibus annotaſſe ſufficiat: Cetera, (uti ſpero) juventuti curae erunt, ut ea pro ſe quiſque ſuapte induſtria inveſtiget. Nam plura ne attexam, Salluſtianae brevitatis lex vetat & ipſe Lectori argutias longiores exhibere metuo. nam de labore meo facile eſt. Sed quis modus quaeſo obſervationum futurus, ſi nobis lubido fuerit omnia examuſſim perſequendi? Proinde ad digniora properantes, quae reſtant, Grammaticorum curioſitati linquemus, omiſſuri etiam compendii faciundi cauſſa; ſimul ne communium miſeriarum, quas per tot annos aegre, ac duriter exanclavimus, nos ipſi in memoriam inducamus; tot tantaſque in illuſtri poſitas pro republica indignationes; quibus ſolens cum ſeculi ſui vitiis rixari amat Salluſtius; graviſſimus alienae & publicae luxuriae caſtigator. Quas ſi cum Catilinarii, & Jugurthini Belli querimoniis inter ſe contendere voluerit, facile videbit, ejuſdem imaginis formam poſſidere utraſque: neque aliud in his majus diſcrimen comparere, quam quo Menaechmum ſurreptum a Soſicle diſcrevit Plautus. Quare his, ut dixi, praeteritis, aliquot prius a me emendatiunculas daturus, rem ad exodium aliquando deducam.

Douza.

ORA-

Digitized by Google

ORATIO I.

AD

C. CAESAREM,

DE

REPUBLICA ORDINANDA.

XXXII. Pro vero antea otinebat, regna atque imperia, Fortunam dono dare, item alia, quae per mortalis avide cupiuntur:

Oratio I.] Altera Salluſtii oratio ad Caeſarem, quam male praeponunt, quum ea ſcripta ſit poſt Pompejum victum, altera ante eam victoriam. Mercerus. Caſpar Barthius in notis ad *Claudianum* citat librum a ſe ſcriptum, cui titulus, *de Scriptoribus dubiis*, in quo haſce Epiſtolas Salluſtio aſſerit. Eum neque ego vidi, neque an lucem viderit ille, ſatis compertum habeo. Wasse in *Add.*

Populus Romanus antea obtinebat regna] Duo Longobardicis literis ſcripti libri habent, *Pro vero antea obtinebat, regna atque imperia fortuna dono dare.* Sed Latinus Latinius legit, *fortunae dono dari.* Forte *Pro vero antea obtinebam regna atque imperia fortunam dono dare.* Ciaccon. Placet lectio veterum librorum, in quibus eſt: *Populus Romanus pro vero antea obtinebat, regna atque imperia Fortunam dono dare, &c.* Sed cum in aliquibus vett. codd. *Fortuna* ſcriptum ſit mendoſe, pro eo alii fecerunt, *Fortuna dono dari.* Ursin. Liber Fabri & Briconeti, *populus Romanus vero.* ſed omnis haec periodus & a diſtinctione & a ſcriptura mirum in modum mendoſa eſt Carr. Ita haec diſtinguo: nec puto quicquam deſiderari; multo minus locum corruptum, aut deploratum eſſe; id quod cenſent Critici. Proinde, *Obtinebat*, novo ſignificatu, a novatore verborum Salluſtio poſitum accipio, pro *Opinabatur*, ſeu potius, *perſuaſum habebat ſibi, &c.* pleno ac perſpicuo intellectu. Douza. Imperiti homines qui non intelligebant, *obtinebat*, poſitum eſſe pro, *opinio obtinebat*, ſive vulgo credebatur, cum aliquid deeſſe perſuaſum haberent, ex ingenio, quod maxime probabile viſum ſupplevetunt, duobus his verbis, *Populus Romanus*, initio praepoſitis: quae duo verba clariſſimam alioquin & illuſtriſſimam ſententiam tenebris plus quam Cimmeriis involverunt. Legendum autem: *Antea obtinebat regna atque imperia fortunam dono dare, item alia quae per mortales avide cupiuntur, &c.* Mericus Casaubonus in notis ad Antoninum pag. 41. Teſtatur Carrio in his libris Fabri & Briconeti lectum *Populus Romanus vero.* Fortaſſis igitur, *Pro vero antea obtinebat.* Apulejus in Apol. *Certus equidem eram, proque vero obtinebam*, Gronov. Ut, *vero obtinere*, ſit credere verum. Jugurth. *nulla pro ſocio obtinet; dolo an vero cunctatus.* A. Popma. *Obtinere* quandoque pro *perſeverare in tenendo*, de quo ſignificatu Cl. Gronovius apud Livium III. 36. aliquando etiam pro *invaleſcere*, ut hoc in loco. Livius: *Malim equidem de filio verum eſſe, quod & plures tradidere authores, ſervum* fama obtinuit. hoc eſt, tenuit locum ſuum in hominum mentibus. *Obtinere* enim militare verbum. Plautus Amph. *Quiſque uti ſteterat jacet*, obtinetque ordinem. Noſtrates: *Kept his ground.* Cic. Tuſc. I. 12. *auctoribus quidem ad iſtam ſententiam, quam* vis obtineri, *uti optimis poſſumus.* Ibi, cum Cl. Daviſio & MSS. Norvic. omnino legendum *obtinere.* pro compoſito etiam ſimplex uſurpat Livius: Tenet fama, *quem fluitantem alveum, quo expoſiti erant pueri, tenuis in ſicco aqua deſtituiſſet*, &c. Cicero Catilin. IV. §. 11. *ſive Silani ſententiam ſequi malueritis: facile me atque vos a crudelitatis vituperatione defendetis*, obtinebo *eam multo leviorem fuiſſe.* Noſter Jug. 20. *quamquam ab ea fama, quae* pleroſque obtinet, *diverſum eſt.* Arnobius V. pag. 133. Poſſumus obtinere *falſum*

piuntur: quia & apud indignos ſaepe erant, quaſi per lubidinem data; neque cuiquam incorrupta permanſerant. Sed res docuit id verum eſſe, quod in carminibus Appius ait, *Fabrum eſſe ſuae quemque fortunae:* at-

eſſe quod dicitur, vel quod ſuſpicionibus pleniſſima res eſt tota. pag. 155. *Falſa ut credantur haec eſſe, etiamſi ſint vera, quam* obtinere *velle* pro veris. pro, *bonus atque clemens*, Baſ. 1564. *nevur.* Carrio ex Vaticano *bonus.* Hoc antea obſervavimus, ſed Typographi notam hanc ad voces, *bonus atque ſtrenuus ſis*, pertinere, falſo exiſtimarunt. Wasse. Non ſunt in cap. vel §§. ſectae *Orationes* iſtae, ſive tu *Epiſtolas* mavis dicere. Ideo ne longius diſtraherentur, notas Philologicas, & Politicas, hic miſcemus. Salluſtii utramque eſſe cum Lipſio IV. Epiſt. Quaeſt. 14. nullus dubito, adeoque in Douzae ſententiam pedibus eo, e ſummo puteo ſimiliorem nunquam poſſe aquam aquae ſumi, quam haec ipſa ſint, & altera illa, quae de *Salluſtianis* naufragiis reliqua nobis temporum benignitas fecit. Initium vero iſtud non ſanum, quod Carrio vidit, licet medicinam non afferat. Douza, Mercerus, & Colerus tuentes ſententiam hac diſtinctione credunt ſuſtentari poſſe: *Populus Romanus antea obtinebat, Regna atque imperia Fortunam dono dare,* hoc ſenſu: Populus Romanus credebat Fortunam eam eſſe, quae regna atque imperia dono daret, & credebat potiſſimum hiſce de cauſis: quod, ut quiſque indignior, ita plerunque ditior, honoratior, potentior eſſet: dein quod vix quiſque mortalium iis bonis proprie, aut perpetuo frui viſus ſit. Ego vero etiamnum video ſermonis ineptias, imo ſordes. An enim hoc judicium ſolius Populi Romani? Ciacconius ex Longobardico codice reponit, *Pro vero antea obtinebat.* Amplectitur, & duobus MSS. confirmat Scipio Gentil. me facile annuente, qui Apulejum, ut alia, ſic hoc exordium exſcripſiſſe reor Salluſtio, quum ſic incipit ἀπολογητικῶς: *Certus equidem eram, proque vero obtinebam.* Majuſculis ſcriptum PRO, ut in principiis ſolet, errori cauſam dedit. Sed in eo non accedo Scipioni, quod legendum exiſtimat, *obtinebant*, tanquam hominum opinioni mox opponere voluerit experientiam certiorem. Imo oppoſuit ſuae, & evincit illud antea, quod minus commode poſitum, ſi de judicio plebejo loqui velit Salluſtius. Lego: *Obtinebam.* Sic in Catilinario cap. 3. & 4. juvenilibus ſuis cogitationibus opponit maturioris aetatis ſenſum. Rupert. Exemplo Cortii repoſui, *Pro vero antea obtinebat*, ea enim lectione nihil certius; falſae namque opinioni de Fortuna mox a Salluſtio opponuntur iſta: *Fabrum eſſe ſuae quemque fortunae*, & id *verum eſſe* dicit Salluſtius. Haverc.

Item alia] Editio Veneta anni XIII. *ita illa.* alii vero, *item illa*; locus, ni fallor, corruptus, neque a me emendari potis. Carrio.

Quia et apud indignos saepe erant] Nam, ut canit Juvenalis Satyr. III.

—— ex humili magna ad faſtigia rerum
Extollit, quoties voluit Fortuna jocari.

Et hoc nomine graviter Fortunam accuſant, Apul. lib. VII. Boëth. lib. II. de Conſol. met. 5. quibus adjiciendum eſt feſtivum illud *Catullianum*:

Quid eſt, Catulle, quod moraris emori?
Sella in curuli Struma Nonius ſedet:
Per conſulatum pejerat Vatinius;
Quid eſt, Catulle, quod moraris emori?

Ejuſdemque eſt intemperiei illud Dionyſii Hal. lib. I. Fortunam hominibus maxime indignis, maxima bona temere largiri. Sed hujuſmodi querelas ſapienter compeſcunt Auguſtinus lib. I. de Civ. Dei. cap. 8. Seneca de Providentia cap. 5. Rupert.

Neque cuiquam incorrupta permanserant] Altae ſapientiae gnomas huc conferre poſſem quamplurimas, de fortunae caducis bonis iiſque Regibus, quos propenſiore favore primo delinitos, majore poſtea malorum cumulo oppreſſit. Sed omitto, ne, ſi ponam, diffidere aliorum memoriae videar, ſimul & jactare ea, quae nemo neſciat: ac praeterea, mihi moleſtus ſim, exhauriendo tam immenſum mare. Rupert.

Carminibus] Appii Caeci carmen a Pythagoraeorum inſtitutis non abhorrens laudat Panaetius in epiſtola ad Q. Tuberonem. Et ex ejus *ſententiis* citant quaedam Feſtus & Priſcianus. Wasse.

Fabrum esse suae quemque fortunae] Illi libri: *Fabrum ſuae eſſe quemque fortunae.* Ad haec alluſit Livius lib. XXXIX. cum de Catone loquens, ait: *In hoc viro tanta vis animi ingeniique fuit, ut quocunque loco natus eſſet, fortunam ſibi ipſe facturus fuiſſe videretur.* Plautus Trinummo: *Nam ſapiens quidem pol ipſe fingit fortunam ſibi.* Ciacc. & Ursin. *Suae*, abeſt a Fabri & Briconeti. Carr. Ita eſt: Animus humanus felicitatis vel infelicitatis ſibi in multis auctor ipſe poteſt eſſe, cui Deus boni Regis, ac revera patris inſtar, ut Arrianus Epictetus de Providentia pulcre diſſerit, multa ſubjecit, & liberum voluntatis arbitrium, magnaſque facultates dedit: ut harum beneficio fortunam ſibi formaret ipſe, & quilibet eventum inevitabilem, non confracte, non dejecte ſuſtineret. Hujus praeſtantiſſimam puriſſimamque partem, qua ra-

Digitized by Google

atque in te maxume, qui tantum alios praetergreſſus es, uti prius defeſſi ſint homines laudando facta tua, quam tu laude digna facіundo. Caeterum uti fabricata, ſic virtute parta, quam magna induſtria haberi decet: ne incuria deformentur, aut conruant infirmata. Ne-

ratiocinamur & intelligimus, diſciplinarum atque artium inventricem mentem, providentiae ac rationis capacem, qua nos ad imaginem ſui Deus fecit, antiquiſſimae Philoſophiae principes, apud Chaldaeos, Perſas, & AEgyptios, numen habere quoddam perſuaſum habebant. Quas & Graecorum celeberrimi, quique tam poëtae, quam philoſophi, ſecuti ſunt, qui mentem hominis *δαίμονα* quaſi *δαήμονα*, hoc eſt, ſcientem atque prudentem vocarunt. Ex horum igitur monumentis animadvertere eſt, mentis ex virtute providentiaque *εὐδαιμονίαν*, id eſt fortunam bonam: ex vitio & temeritate, malam & averſam, vel *κακοδαιμονίαν* naſci. Ideoque mentem & fortunam eodem nomine *δαίμονα* recte nuncupari, quia rectricis ac operatricis haec tantum eventus, haec effectus eſt, mens autem cauſſa. Quae vero nonnunquam extrinſecus ingruunt homini, praeter operam expectationemque ſuam fortuita, quorum cauſam ignorat, divinae voluntatis vel Providentiae ſunt: tamen in iis rurſus *faber eſt*, hoc eſt vel dura atque aſpera, virtute ac coelitus immiſſa ferendi ſcientia, mollit, vel mala omnia in malum vertit, etiam quae ſpecie optimi venerant. Heſiodus aurei ſaeculi homines *δαίμονας* appellavit, quaſi ſapientes, & virtute ſumma praeditos. Hinc ex eodem Socrates in Timaeo Platonis declarat, humanum animum non ſolum vita functum, ſed & in corporis carcere detentum, ſi ex aureo, inquit, eſt illo genere, hoc eſt, bonus & prudens, lingua Graeca veteri recte daemona vocari: cum majores, quam ſecundum hominem, actiones edit inſtinctu quodam divino. Quapropter mente providus, & rerum gnarus homo, qui caſus & eventus quoſcunque regere & moderari poteſt, tam ſibi, quam aliis Daemon, & fortuna poteſt eſſe: vel bene vel male merendo, bonus aut malus. Cui ſententiae Graecum vetus adagium adſtipulatur: *Homo homini daemon.* Ex his itaque manifeſta eſt Salluſtianae ſententiae veritas, *Fabrum eſſe ſuae quemque fortunae*, vel, ut alius dixit: *Suos cuique mores fingere fortunam.* Nimirum illius, qui mentis imperio, cui & Fortuna cedit, conſilia & actiones ſuas ducit. Hucuſque mentem Salluſtii explicavimus. Salluſtii autem, imo plerorumque veterum ſcriptorum atque ita una fidelia non duos, ſicut in proverbio dicitur, ſed multo plures parietes dealbavimus. Hinc enim aperta vis eſt verborum ejuſdem Salluſtii, quum in Catilinario de ſua Rep. ſcripſit: *Fortuna cum moribus immutatur.* Item, quum in Orat. L. Philippi: *Fortunam meliores ſequi.* Et cum in Jugurthino: *Quod ſi hominibus bonarum rerum tanta cura eſſet, quanta ſtudio aliena, ac nihil profutura, multumque & periculoſa petunt, neque regerentur magis quam regerent caſus.* Intelligis quid ſibi velit Livius de Catone lib. XXXIX. cap. 40. *In hoc viro tanta vis animi ingeniique fuit, ut quocunque loco natus eſſet, fortunam ſibi ipſe facturus videretur.* Plana eſt ſententia Fabii apud Livium lib. XXII. cap. 25. *Bono Imperatori haud magni momenti Fortunam eſſe: mentem rationemque dominari.* Perſpicuum illud Ciceronis, in Epiſtolis: *Fortunam, ab animo firmo & gravi, tanquam fluctum a ſaxo frangi oportere.* Vide Pigh. Praefat. in lib. I. Annal. Piccart. Decade XVI. cap. 10. Schegk. ad Vell. lib. II. cap. 35. Taubm. ad Plauti Trinum. II. 2. 84. Juvenal. Sat. X.

Nullum numen abeſt, ſi ſit prudentia: ſed nos
Te facimus, Fortuna, deam, coeloque locamus.

RUPERT.

ATQUE IN TE MAXIME] Sueton. de Auguſto cap. 28. *Fecit ipſe ſe compotem voti.* Ubi Caſaubonus: *Audax dictum!* Stat. IX. Thebaid. de Capaneo vſ. 551.

Sic ait, & voti ſeſe facit ipſe potentem.

RUPERT.

PRAETERGRESSUS] Omnes libri, *praegreſſus.* Simile vitium ſupra in fragmentis ex Servio annotavimus. CARRIO.

UTI PRIUS DEFESSI SINT HOMINES LAUDANDO FACTA TUA] Sic in ſequenti Epiſtola; *Quod prius defeſſi ſunt homines laudando atque admirando munificentiam tuam, quam tu faciendo quae gloria digna eſſent.* CIACC.

CETERUM UT FABRICATA, SIC VIRTUTE PARTA QUAM MAGNA INDUSTRIA HABERI DECET] *Expugnentur licet urbes, corripiantur gentes, regnis manus injiciantur; niſi foro & curiae officium ac verecundia ſua conſtiterit, partarum rerum coelo cumulus aequatus ſedem ſtabilem non habebit*, plane ad mentem Salluſtii ſcribit Val. Max. lib. II. cap. 4. RUPERT. Videtur Salluſtius paullatim id agere, ut Caeſarem adducat ad ordinandam novis legibus Rempublicam, & quidem neceſſario. Hae enim anima ſunt civitatis. Ut corpora noſtra ſi-

Nemo enim alteri imperium volens concedit: & quamvis bonus atque clemens ſit, qui plus poteſt; tamen quia malo eſſe licet, formidatur. Id evenit, quia plerique rerum potentes perverſe conſulunt: & eo ſe munitiores putant, quo illi, quibus inperitant, nequiores fuere.

XXXIII. At contra id eniti decet, cum ipſe bonus atque ſtrenuus ſis, uti quam optumis imperites. Nam peſſumus quiſque aſperrime rectorem pa-

ne mente, ſic civitas ſine lege ſuis partibus ac nervis, ac ſanguine uti non poteſt: ait M. Tullius in ea pro Cluentio. Quod ſane dixit ad imitationem ſui Demoſthenis, qui ſcripſerat πόλεως ψυχὴν εἶναι τοὺς νόμους. Plane ad hanc Salluſtii mentem illud Valerii Max. dictum: *Quid prodeſt foris eſſe ſtrenuum, ſi domi male vivitur? Expugnentur licet urbes*, &c. WASSE.

NEMO ALTERI IMPERIUM VOLENS CONCEDIT] *Vetus* enim *ac jam pridem inſita mortalibus dominandi cupido*, ut ait Tacit. II. Hiſt. 28. nec quiſquam libentius ſerviet, quam imperabit. Admodum vero Salluſtiano ſimile eſt, illud Dionis Chryſoſtomi: *Nemo hominum ſubeſt Principi: ſed metu adigitur, ut potentiorem colat: audacia vero munitus, infirmiorem ulciſcitur.* RUPERT. Supra lib. III. Fragm. §. XI. p. 77. *Itaque ſimul comparant delinimenta, & differunt vos in adventum Cn. Pompeji; quem ipſum ubi pertimuere, ſublatum in cervices ſuas, mox demto metu lacerant.* Statim ibidem: *Mihi quidem ſatis ſpectatum eſt, Pompejum, tantae gloriae adoleſcentem, malle principem volentibus vobis eſſe, quam illis dominationis ſocium.* HAVERC.

ET QUAMVIS BONUS ATQUE CLEMENS] Ita legendum conjeci, cum in editionibus eſſet, *novus atque clemens.* Saepe enim voces illae mutuum locum occupant: & mox *malum* illi opponit. Conjecturam probat Vaticanus. CARRIO. Id eſt: Quia illi copia eſt male faciundi: vel, quia in manu ejus eſt, cujus poteſtas plus poteſt, clemenſne, an Tyrannus eſſe velit, ideo metuitur, non amatur. DOUZA.

TAMEN QUIA MALO ESSE LICET] Loquitur ergo Salluſtius, non de regno in genere, ſed eo tantum, quod per vim occupatum eſt. Alioquin homines regnum legitimum, ac certis quibuſdam limitibus circumſcriptum, ut rem divinam, ac ſummum bonum, facile amplectuntur. Mithridates ſupra lib. IV. Hiſt. cap. 2. *Pauci libertatem, pars magna juſtos dominos volunt.* RUPERT.

ID EVENIT] Fabri & Briconeti, *id convenit.* CARRIO.

EO SE MUNITIORES PUTANT, QUO ILLI, QUIBUS INPERITANT, NEQUIORES FUERE] Plin. in Paneg. cap. XLV. *Vitiis potius civium, quam virtutibus laetabantur. Primum, quod in alio ſua quemque natura delectat; deinde quod patientiores ſervitutis arbitrabantur, quos non deceret eſſe, niſi ſervos. Horum in ſinum omnia congerebant: bonos autem otio aut ſitu abſtruſos & quaſi ſepultos, non niſi delationibus & periculis in lucem ac diem proferebant.* Adde Bern. in Agr. Tac. q. 171. & 182. Sed profecto infirmum in ſceleratis ſubſidium, & nemo rectoris tam impatiens eſt, quam iſti. Plautus: *Facile imperium in bonos.* Eraſm. de Franciſco rege Galliarum in lib. I. Epiſt. p. 43. *Intelligit, videt, perſpicit, animus iſte meus vere regius, ita maxime fore te principem felicem & eminentem: non ſi quamplurimis, ſed ſi quam optimis, ac feliciſſimis imperaris.* Vide Virdung. ad Agr. Taciti c. XIX. pag. 133. ad iſta: *Optimum quemque fideliſſimum putare.* Sulla, ſi peſſimis quibuſque circumdatus eſſet, munitiorem ſe credebat. Dio in Exc. Peir. pag. 655. Ingenium quale Tiberii fuerit, docet Tacit. I. Ann. 80. §. 4. Adde Mamertin. Paneg. XI. cap. 25. RUPERT. In Catilinar. *Regibus boni quam mali ſuſpectiores.* L. Aretinus in funere Nannis Strozae, *ſuſpiciores*: alterum ſervant Livius, Cicero Offic. II. Claudian. Hegeſip. I. 24. Tacit. Agric. XXXIX. *Id ſibi maxime formidoloſum, privati hominis nomen ſupra principis attolli, fruſtra ſtudia fori, & civilium artium decus in ſilentium acta, ſi militarem gloriam alius occuparet: & caetera utcumque facilius diſſimulari, ducis boni imperatoriam virtutem eſſe.* WASSE in *Add.*

NEQUIORES] Vid. Indicem. WASSE.

ASPERRUME RECTOREM PATITUR] Huc manifeſte reſpexit Seneca, de Ira III. 37. *Admoneri bonus gaudet:* peſſimus quiſque aſperrime *correptorem* patitur. Confer Apollodorum apud Stobaeum Serm. XLIV. pag. 307. *Quod bellum* Vaticanus, pro *quia*, bene. *mollius*, hoc eſt *lenius*, *clementius.* Ita Livius V. 5. *Cum his* molliter *& per dilationes* bellum *geri oportet.* Hegeſippus I. 16. verbiſque *in* mollibus *ſuppliciter inflexis mitigaverat indignationem Conſulis.* Codex B. Pub. *in mollius*, ſic legendum. Idem I. 12. *Ut ab executione praecepti ſeverioris* ad meliora *reflecteret.* Quae lectio ſe tueri poteſt auctoritate Maronis: *in melius tua, qui potes, orſa* refle-

Digitized by Google

patitur. Sed tibi hoc gravius eſt, quam ante te omnibus, armis parta componere. Bellum aliorum pace mollius geſſiſti: ad hoc victores praedam

flectas, at C. C. C. clare exhibet *molliora*. Apulejus: *Neque ſui* molliorem *provocaverat*. WASSE in *Add.*

SED TIBI HOC GRAVIUS EST] Ait, gravius eſſe Caeſari ordinare Remplicam, quam cuiquam unquam Romanorum fuerit, has ob cauſas: Primum, quod bellum nimis placidum & aliorum pace mollius geſſerit; dein, quod victi cives ſint, & ab iis praedam petant victores. Rariſſimum hoc exemplum in Caeſare, quod etiam Hiſtorica auctoritate ſtabilio. Scribit enim de hac victoria Florus: *Pax incruenta, penſatumque clementia bellum. Nemo caeſus imperio praeter Afranium (ſatis ignoverat ſemel) & Fauſtum Sullam: didicerat generos timere, filiamque Pompeji cum patruelibus ex Sulla; hic poſteris cavebatur.* Haec Florus. Hinc de Praeda militibus dividunda, magna in hac re difficultas Caeſari objecta erat. Nam & milites praedatores & victi cives. Invidioſum omnium factum fuerat Caeſaris, bona civium praedae dare. Jam valebat Romae fama de crudelitate Caeſaris, ex mera invidia ficta. Tangit eum Cicero ad Atticum ſcribens: *Qui quidem incertum eſt, Phalarimne an Piſiſtratum ſit imitaturus.* Unde & illud veriſſimum eſſe liquet, quod idem Cicero ſcribit: *Omnia ſunt in bellis civilibus miſera, ſed nihil miſerius quam ipſa victoria, quae etiamſi ad meliores venit, tamen eos ipſos ferociores impotentioreſque reddit, ut etſi natura tales non ſint, neceſſitate eſſe cogantur.* Illud vero nonne miſerrimum poſt bellum civile, *quod non ſolum non fiunt, quae velit victor, verum quod iis mos gerendus, quibus adjutoribus parta eſt victoria?* ut ſcribit idem Cicero lib. XII. Epiſt. XVIII. Et id bene etiam ſcivit AEſchines: πάσης ἐμφύλιος ἐς ἑκάτερα κακόν. Atqui tamen Caeſari ultionem poſt victoriam adhibendam fuiſſe dicat aliquis, quia ultio plerumque juſta poſt bellum, quam & Seneca lib. I. de Clement. ait duas res praeſtare, *injuriae ſolatium, & in reliquum ſecuritatem.* Verum tamen ego non ſuaſiſſem Caeſari, ob belli ſpeciem, ut ante dictum. Non externum aliquem hoſtem, non ſocios perfidos vicerat Caeſar; ſed cognatos, amicos, cives. Reliquum igitur belli jus ſilebat. Neque vero, ſecundum Senecam, etiam ultio Caeſari ullam ſecuritatem praeſtitiſſet. Quippe nec in armis ſecurus ſis, ubi tuos nimis laeſeris. Quaerenda igitur in tali negotio vera & ſolida pacis ſtabilimenta, ſolius opinor Clementiae & Miſericordiae tibicine fulcienda. Id ſuadet Auguſtinus: *praeterita vindicando iram paſcimus; miſericordes ſi ſimus, in futurum conſulimus. Hoc igitur Caeſaris munus erat, Modeſtia & Clementia civium odia vincere, omniaque ad eorum commoda & ſalutem referre.* Praeclare Cicero in nobiliſſima Epiſt. ad Q. Fratrem: *Eſt non modo, ejus, qui ſociis & civibus, ſed etiam ejus, qui ſervis, qui multis pecudibus praeſit, eorum, quibus praeſit, commodis, utilitatique ſervire.* Etiam Afris, Hiſpanis, Gallis, immanibus ac barbaris nationibus; eorumque commodis & utilitati ſalutique conſulere humanitatis eſt. COLERUS. Locum hic fere habet illud Livii lib. II. cap. 43. *Excellentibus ingeniis citius defuerit ars, qua civem regant, quam qua hoſtem ſuperent.* Vid. Grut. Diſc. in Taciti XVI. Annal. cap. 28. ad verba: *Contumacia inferiorum, lenitatem imperitantis deminui.* RUPERT.

ANTE OMNIBUS TE] Emendavi, *ante te omnibus*, conſentiunt libri. CARR.

COMPONERE BELLUM] *Componere: quod bellum.* Vaticanus; quem in his Hiſtoriarum libris reliquis bonitate praeſtare moneo. CARRIO.

BELLUM ALIORUM PACE MOLLIUS GESSISTI] Perſtringit Sullam prae ceteris, de quo videndus Sen. lib. I. de Clem. cap. 12. Vell. lib. II. cap. 56. Ipſe Caeſar de clementia ſua gloriatur Epiſt. ad Cicer. *Recte auguraris de me (bene enim tibi cognitus ſum) nihil a me abeſſe longius crudelitate; atque ego, cum ex ipſa re magnam capio voluptatem, tum meum factum probari abs te, triumpho & gaudeo.* RUPERT.

AD HOC VICTORES] Fabri & Briconeti, *ad hoc victoriae.* ſed Vaticani, quae noſtra eſt, longe melior. victores enim cum victis componit. CARR. Hic magna difficultas objecta Caeſari, dum omnino invidioſum eſſet, bona civium praedae dare. Veriſſime Cicero: *Omnia ſunt in bellis civilibus miſera, ſed nihil miſerius quam ipſa victoria, quae etiamſi ad meliores venit, tamen eos ipſos ferociores impotentioreſque reddit, ut etſi natura tales non ſint, neceſſitate eſſe cogantur.* In hoc vero ſtatu praeclarum eſt illud M. Antonini Imp. qui quum (ut extat apud Dion. lib. LXXI.) confecto maximo praelio, partaque inſigni victoria, rogatus eſſet a militibus, pecuniam tamen non dedit, quod diceret: *Si quid plus quam eſſet uſitatum acciperent, id ex ſanguine parentum ipſorum propinquorumque exactum iri.* Sed magis huc pertinet illud Ciceronis XII. Famil. 18. *Bellorum civilium hi ſemper exitus, ut non ſolum ea fiant quae velit victor, verum*

dam petunt, victi cives ſunt. Inter has difficultates evadendum eſt tibi; atque in poſterum firmanda Reſpublica non armis modo, neque adverſum hoſtes, ſed, quod multo majus, multoque aſperius eſt, bonis pacis artibus. Ergo omnes magna mediocrique ſapientia res huc vocat: quae quisque optima poteſt, ut dicat. Ac mihi ſic videtur; qualicumque modo tu victoriam compoſueris, ita alia omnia futura. Sed jam, quo melius faciliuſque conſtituas, paucis, quae me animus monet, accipe.

XXXIV. Bellum tibi fuit, imperator, cum homine claro, magnis opibus, avido potentiae; majore fortuna, quam ſapientia; quem

rum etiam ut iis mos gerendus ſit, quibus adjutoribus parta eſt victoria. Vide not. in Vell. lib. II. cap. 66. RUPERT.

EVADENDUM] Id eſt, invento honeſto medio, quo neutri laedantur, e diſcrimine eundum. WASSE.

SED QUOD MULTO MAJUS, BONIS PACIS ARTIBUS] Vide Bern. in Germ. Tac. q. Miſc. LXXII. & in Suet. Tit. cap. 3. num. 1. lit. f. Cam. Cent. III. cap. 68. Piccart. dec. II. cap. 11. Utrumque ſimul praeſtare, vere aſperum ac difficile. Nam, ut ſupra loquitur noſter in Catilina cap. 2. ſub f. *in magna copia rerum, aliud alii natura iter oſtendit*; &, ut canit princeps poëtarum, *non omnia poſſumus omnes.* In quam ſententiam AEneas ad Hectorem apud Eurip. in Trag. quae inſcribitur *Rheſus.* Ἀλλ' ὐ γὰρ αὐτὸς πάντ' ἐπίστασθαι βροτῶν Πέφυκεν, id eſt: *Non unus idemque omnia ut ſciat hominum natus eſt: alii aliud additum eſt donum: te quidem pugnare, alios bene conſultare.* Quin imo in tantum naturae hominum non corporibus tantum, ſed & multo quidem magis animis inter ſe diſſident, ut plerunque & idem homo partim aptus, partim ineptus inveniatur; non dicam ad diverſas actiones, verum & ad nonnullas, quae generis ſunt ejusdem: eſtque idem ſaepe ingenioſiſſimus, ſaepe tardiſſimus, ac ſimiliter audentiſſimus, idem ac timidiſſimus. v. g. Eſt invenire nonnullos, qui in venationibus, ad congreſſus cum feris, ſint animoſi: cum adverſus arma atque hoſtes, iidem ſint ignavi: Quidam ad belli uſus, quoties viritim inter privatos res geritur, expediti ſunt atque ſolertes: in communi bello, & cum aliis in acie ſtantes, ſunt inutiles, ut experientia atteſtante ſcribit Polyb. lib. IV. Hiſt. ubi & exemplo Arati ducis Achaeorum id verum eſſe comprobat. RUPERT.

OMNES MAGNA MEDIOCRIQUE SAPIENTIA] Agit de conſiliariis, quos Caeſari adhibendos cenſet, non tantum acutos & ſapientes, ſed etiam mediocri ſapientia. Neque enim acuti ſolum, ſed etiam hebetiores aliquando optimi conſultores. Certe hos magni facit Thucydides, Politicus & ipſe inſignis: Οἱ φαυλότεροι τῶν ἀνθρώπων πρὸς τοὺς ξυνετωτέρους, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄμεινον οἰκοῦσι τὰς πόλεις. Haec Salluſtiano decore illis, quae Juſt. Lipſius in Notis ad Polit. diſputat, apponi poſſunt. COLER. Fabri & Briconeti, *ergo omnes magna mediocris ſapientia res huc vocat.* non ſatis intelligo. CARRIO.

MAGNA MEDIOCRIQUE SAPIENTIA] Nam non ſemper contemnendos eſſe minus ſubtiles docet Lipſ. N. ad III. Polit. c. 4. RUPERT.

ITA ALIA OMNIA FUTURA] H. e. ſi bene compoſueris, fundamentum jeciſti futurae proſperitatis; ſi male, in perpetuis turbis vivendum erit. RUPERT.

CUM HOMINE CLARO] De claritudine Pompeji ſupervacuum eſt ex Cicerone, Plutarcho, Dione aliquid addere. Hoc tantum addo, Pompejum fama & clariſate etiam ſupra Craſſum & Caeſarem fuiſſe. Florus lib. IV. *Forte tunc Craſſus genere, divitiis, dignitate florebat, vellet tamen auctiores opes. C. Caeſar eloquentia & ſpiritu, & jam conſulatu allevabatur. Pompejus tamen ſupra utrumque eminebat.* COLERUS. Non aſſequitur Colerus vim hujus vocabuli, quum hoc loco clarum interpretatur hominem de Republica domi ſeu foris egregie meritum. Tu vide notam ad Jug. cap. 8. §. 1. RUPERT.

AVIDO POTENTIAE] Vellejus: *Potentiae, quae honoris cauſſa ad eum deferretur, non ut ab eo occuparetur, cupidiſſimus.* Non ita, puto, Salluſtius intellexit. Sed cum Vellejo ſentit etiam Plutarchus, Cicero, alii. COLER. Vell. lib. II. cap. 29. *Potentiae, quae honoris cauſa ad eum deferretur, non ut ab eo occuparetur, cupidiſſimus.* Talis vulpecula Tiberius, *qui famae dabat, ut vocatus electusque potius a Republica videretur, quam per uxorium ambitum, & ſenili adoptione irrepſiſſe.* Auctor Tacit. I. Annal. 7. Talis Appius Claudius Decemvir, de quo viro Dionyſ. Hal. lib. X. pag. 937. RUPERT.

MAJORE FORTUNA] Hoc negat Cicero & Lucan.

Et

Digitized by Google

quem ſecuti ſunt pauci, per ſuam injuriam tibi inimici, item quos adfinitas, aut alia neceſſitudo, traxit. Nam particeps dominationis neque fuit quiſquam; neque, ſi pati potuiſſet, orbis terrarum bello concuſſus foret. Cetera

Et Vellejus ei diſerte Prudentiam militarem tribuit. Sed Salluſtius Pompejum cum Caeſare confert. Ideoque dicam, prudentiam in Pompejo, reſpectu Caeſaris, non admodum magnam fuiſſe. Hac certe vicit Caeſar. Cicero de Pompejo ad Atticum: *Nihil actum eſt a Pompejo noſtro ſapienter, nihil fortiter.* Et alibi de Caeſare: *Sed hoc τέρας horribili vigilantia, celeritate, diligentia eſt.* Coler. Adeo ut de Pompejo ſcribat idem Vellejus, *fuiſſe omnium votorum expertum*, id eſt, ei ſumma omnia ultro obveniſſe, benignitate coeleſti, ſive omne votum ejus praeventum fuiſſe, quo ſenſu P. Syrus:

Deos ridere credo, quum dives vovet.

Ut ex MS. Palatino emendat Gruterus. Vide Freinsh. ad Curt. lib. VIII. cap. 10. §. 18. Grut. ad Liv. lib. XXII. cap. 3. Sed quod ſcribit noſter, *majore fuiſſe fortuna, quam ſapientia*; (ob quae verba, Pompejum heroum numero eximit Boeclerus Char. Polit. Vellej. cap. 3. num. 4.) in eo conjungit non conjungenda. Magna fortuna uſus eſt Pompejus, quamdiu ſapientia. Quum eſſet dux bello peritiſſimus, civis in toga modeſtiſſimus, potentia nunquam utebatur ad impotentiam; quum bonum, & capax recta diſcendi ingenium, ſingularium prudentia excoleret; tum omnium votorum fuit expers. Vide Vell. d. cap. 29. At in bello civili defecit ratio, defecit & fortuna, juxta illud, *fabrum eſſe quemque fortunae ſuae.* Cicero de Pompejo ad Atticum: *Nihil actum eſt a Pompejo noſtro ſapienter, nihil fortiter.* Val. Max. lib. I. cap. 6. ex. XII. de eodem: *Invictae leges neceſſitatis, pectus alioqui ab amentia remotum, prodigia iſta juſta aeſtimatione perpendere paſſae non ſunt.* Contra de ejus adverſario, qui viſus habere fortunam in mancipio & poteſtate, (adeo ſemper illi riſerat) Cicero alibi: *Sed hoc τέρας horribili vigilantia, celeritate, diligentia eſt.* Rupert.

Quem secuti sunt pauci] Intelligo nobiliores illos, Lentulum, Marcellum, Scipionem, Catonem. Ipſe Caeſar lib. I. de Bello Civ. *Paucorum factionem* appellat. Haec omnia copioſe ipſe Caeſar & Plutarchus. Paucos autem iſto aevo & iſta Reipublicae forma, vocabant, quos Cicero optimates. Aut certe ita invidioſe dixit Salluſtius. Nam voce paucorum ὀλιγαρχία ſignificatur. Colerus. Invidioſum hoc vocabulum ſemper *Salluſtio.* In bello Catilin. cap. 20. *paucorum dominatio*, & ſimilia. Ubi notas noſtras vide. Et in Jugurth. *Superbia paucorum.* Rupert.

Inimici] Inimicitias refero ad Catonem, affinitatem ad Scipionem. Coler. Ut Cato. Tamen & Pompejum oderat. Seneca Epiſt. CIV. *Cum alii ad Caeſarem inclinarent, alii ad Pompejum, ſolus Cato fecit aliquas & Reipublicae partes. Si animo amplecti volueris illius imaginem temporis, videbis illinc plebem, & omnem erectum, ad res novas, vulgum, hinc optimates & equeſtrem ordinem, quicquid erat in civitate ſancti & lecti: duos in medio relictos, Rempublicam & Catonem. Miraberis, inquam, cum animadverteris*

Atridem, Priamumque, & ſaevum ambobus Achillem.

Utrumque enim improbat, utrumque exarmat. Hanc fert de utroque ſententiam. Ait ſe, ſi Caeſar vicerit, moriturum; ſi Pompejus, exulaturum. Fuerat vero & Lentulus inter hos, quorum iniquitatem ſuggillat Sall. Plutarchus in Caeſare: *Lentulus Cos. Antonium & Curionem tribunos pro Caeſare intercedentes, probris laceratos, curia deformiter exegit. Ea res ſpecioſiſſimum Caeſari colorem dedit, quo potiſſimum inflammavit milites, oſtendens claros viros, & tribunitia poteſtate praeditos, meritoria rheda, & veſtitu ſervili profugiſſe. Ita enim inſtructi, clam noctu exierant Roma.* Ipſe Caeſar quum ad Rubiconem veniſſet, eosdem per injuriam ſibi inimicos, perſtrinxit iſto verbo: *Eatur quo deorum oſtenta & inimicorum iniquitas vocat*, ut eſt apud Suet. in Caeſare cap. 32. Rupert.

Quos adfinitas] V. g. P. Cornelium Scipionem Naſicam, ſive ex adoptione dicere mavis, Q. Caecilium Metellum Pium Scipionem. Is enim ſocer fuit Cn. Pompeji Magni, teſte Dione. Rupert.

Cetera multitudo] Pompejus, belli cauſſa diſcedens ab urbe, in ſenatu dixerat, *Eodem ſe habiturum loco, qui Romae remanſiſſent, & qui in caſtris Caeſaris fuiſſent.* Hoc ipſe Caeſar lib. I. Bel. Civ. Quo effecit Pompejus, ut diſcedentem tam plebis quam nobilitatis agmina ſequerentur. Coler. Alterutrum ſuperfluit, nec ſimul memini legere. at, *multitudinem hominum* dixit Cicero Orat. pro Caecin. *turbam* alii, *vulgi ſtante corona* Ovid. M. XIII. Potes ita diſtinguere: *Caetera multitudo, vulgi more, magis quam judicio.* Teſte enim Cicerone pro Plancio. *Non eſt conſilium in vulgo, non ratio, non diſcrimen, non diligentia.* Noſter. *more virorum pugnantes*, more regum, proelii. Et, *rem antea* vulgi rumoribus exagi-

tera multitudo vulgi, more magis quam judicio, poſt alius alium, quaſi prudentiorem, ſecuti. Per idem tempus maledictis iniquorum occupandae Reipublicae in ſpem adducti homines, quibus omnia probro, ac luxuria polluta erant, concurrere in caſtra tua: & aperte quietis mortem, rapinas, poſtremo omnia, quae corruptus animus jubebat, minitari.

XXXV. Ex quis magna pars, ubi neque creditum condonare, neque te civibus, ſicuti hoſtibus, uti vident, defluxere: pauci reſtitere, quibus majus otium in caſtris, quam Romae, futurum erat: tanta vis creditorum inpendebat. Sed ob eaſdem cauſſas, inmane dictu eſt, quanti, & quam multi mortales poſtea ad Pompejum diſceſſerint: eoque, per omne tempus belli, quaſi ſacro atque inſpoliato fano, debitores uſi. Igitur, quoniam tibi victori de bello, atque pace, agitandum eſt; hoc uti civiliter deponas, illa ut quam juſtiſſima, & diuturna ſit: de te ipſo primum, qui

exagitatam. Aretinus Epiſt. IV. 3. *viri mulieresque* & caetera multitudo. Wasse in *Add.*

Vulgi] Vulgus enim, more pecoris, ſui generis gregem ſequi ſolet, nec ire quo ratio, ſed quo levitas & impetus vocant. Catonis ſenioris haec vox fuit (ut eſt apud Plutarchum:) *Similem eſſe P. R. gregi pecorum, quae ſingula non parent, ſed univerſa ductorem aliquem totum ſequuntur.* Adde Sen. lib. de Vita B. cap. I. & ibi Lipſ. Bern. in Germ. Tac. q. 55. Rupert.

Post alius alium] Supra bello Jugurth. *Deinde ab eo magiſtratus alium poſt alium ſibi peperit.* & rurſus, *aliis poſt aliis minitari.* Videndum ergo, an hic legi debeat, *alius poſt alium*, an, *poſt alium alius.* Ciacc. & Ursin.

Quibus omnia probro] Conjicio non fuiſſe infimi ordinis homines, ſed equeſtri cenſu. De Curione quidem res eſt pervulgata. Is quaſi conciliator & pararius Caeſarianorum fuit, obque id maximo aere alieno liberatus a Caeſare, ut ſcribit Dio. Sed eadem via alios etiam nonnullos ſibi obnoxios fecerat Caeſar. Ea res cum apud Pompejanos magnam invidiam faceret, invidiam auxerunt, & perditiſſimum quemque in Caeſaris caſtra ire juſſerunt, quippe ubi & civium ſpolia darentur & creditum condonaretur affatim. At illi, ubi viderunt contra eſſe, neque Caeſarem creditum condonare, nulloque modo, ut Ciceronis verbo utar, *Sullaturire*, defluxerunt. Reliqui in caſtris eſſe maluerunt, quibus Romae non licebat, ob creditorum multitudinem. Coler. & Rupert.

Quae corruptus animus jubebat] Vetus editio, *quae corrupto animo jubebat.* hinc ſcilicet vulgarem ſcripturam naſci. omnes manuſcripti, *quae corrupto animo lubebat.* Carr. Editio vetus, teſte Carrione, *quae corrupto animo jubebat.* MSS. ejuſdem; *corrupto animo lubebat*, unde ipſe veram lectionem eruere mihi videor: *quae corrupto animo lubebat*, quod rarum & inſolens. *Plautus* Aſinar. I. 187. *Ubi eris? L. Ubicunque* libitum *erit* animo *meo.* Noſter ſemel Jug. CXVIII. *arma, pecuniam, poſtremo quicquid* animo lubet, *ſume, utere.* Infra omnino legendum: *qui ea compoſiturus.* Balliol. omittit praepoſitionem *a* in *a multis.* Infra: *exiſtuma*, hoc eſt *conſidera*, ut apud Terent. & Hegeſip. I. 16. Wasse in *Add.*

Ubi neque] Ubi vident te neque pecuniam creditam condonare, aut novas tabulas proponere. Crisp.

Civiliter deponas] Victori duo facere neceſſe eſt, ut pacem non tantum bene conſtituat, ſed etiam bellum civiliter deponat. Puto autem, civiliter deponit bellum, qui magis victis ignoſcit, quam indulget ultioni; quod jure belli fieri poſſe & ſolere ſupra dixi. Wasse.

illa ut quam justissima] Glareanus, *illa quidem ut juſtiſſima.* Fabri & Briconeti, *illa quam juſtiſſima.* pro nobis eſt Vaticanus. Carrio.

De te ipso primum quia compositurus es, quod optimum factum est existima] Alii libri vulgati, *qui ea*, & forte, *quid.* Ciaccon. Vett. Codd. habent, *qui ea compoſiturus es, quid optimum, &c.* Videndum item an, *optimum factum* ſcribi debeat, pro, *optimum factu.* Sic enim locuti ſunt veteres ſcriptores. Seneca de Vita Beata, cap. II. in vet. cod. *Quamvis, quid optimum factum ſit, non quid uſitatiſſimum.* Et Salluſtius ipſe in Bell. Jugurthae: *Quare optimum factum quidem tibi, &c.* Sic enim eſt in vett. codd. Item Cicero in Catil. I. ut eſt in vet. cod. *Ego ſi hoc optimum factum judicarem.* Et Plautus Aularia

Digitized by Google

qui ea compoſiturus es, quod optimum factu eſt, exiſtima. Equidem ego cuncta imperia crudelia, magis acerba, quam diuturna, arbitror; neque quemquam a multis metuendum eſſe, quin ad eum ex multis formido recidat: eam vitam bellum aeternum & anceps gerere; quoniam neque adverſus, neque ab tergo aut lateribus tutus ſis, ſemper in periculo, aut metu agites.

XXXVI.

lularia in vet. cod. *Hoc mihi factum optimum eſt*, *&c.* Ursin. Vaticanus, *qui ea.* Fabri & Briconeti, *qui compoſiturus.* Carrio. Exinde apparet hanc Epiſtolam ſcriptam eſſe paulo ante Bellum Hiſpanienſe contra Petrejum & Afranium. A. Popm.

Equidem ego cuncta, &c.] Praefert manifeſte Salluſtius clementiam ultioni; huic crudelitatis nomen imponit, retrahens ſcilicet Caeſarem ab exemplis Sullae, Marii & talium. Et revera ita eſt: nullum unquam imperium crudele aut tyrannicum fuit diuturnum. Aurea verba Euſebii huc ſcribo, quae exſtant apud Stobaeum περὶ Ἀρχῆς: Ἀρχὴν ἔχων μὴ μνησικάκει πρὸς τοὺς ἐν διχοστασίῃ σοι πρότερον γενομένους. οὐ γὰρ ὅπως ἀμύνῃς ἔχειν ὑπὸ τῶν ἀρχῶν παρῃρημένος, ἀλλ' ὅπως καὶ τὸ παρ' ἄλλων ἐπιβουλῆς ἀσφαλέας καὶ ἀνεπιβουλεύτους φυλάξῃς τοὺς ὑπὸ σοὶ τεταγμένους, καὶ ὅπως τοῦ ὀρθοῦ φύλαξ εἴης καὶ θείου μεγάλης δικαιοσύνης ὑπηρέτης τε καὶ ἐξεργαστής. Haec in aures, imo in mentem demittant illi, qui hodie non Principes, non Reges amplius, ſed Monarchas audire ſe poſtulant, quos tamen ob ſaevitiam ſatius eſſet appellari Tyrannos. Sed revera talis crudelitas perpetuam quaſi umbram pone ſe habuit Dei ultricem manum. Notavit pie & ſerio Cominaeus in Richardo Angliae rege, & Ferrando Neapolitano. A. Popma.

Magis acerba, quam diuturna] Excerpta Polybii X. pag. 845. Ἐπειδὰν γὰρ τῶν ἐπιθυμουμένων τυχόντες κακῶς ποιῶσι καὶ δεσποτικῶς ἄρχωσι τῶν ὑποτεταγμένων, εἰκότως ἅμα ταῖς τῶν προεστώτων μεταβολαῖς, συμμεταβάλλουσι καὶ τῶν ὑποτεταγμένων αἱ προαιρέσεις. Livius VIII. 3. *Certe id firmiſſimum longe imperium eſt, quo obedientes gaudeant.* Lyſias ait, τοὺς ἀγ-προστεταγμένους ὑπὸ τῶν βιασθέντων μισεῖσθαι. Huc etiam ſpectat Hegeſippus I. 39. *Quod ſuperbiae vel rapinae eſt, cito labitur, quod gratiae, diu tenetur.* Terentius Adelph. I. 1.

Et errat longe mea quidem ſententia,
Qui imperium credat gravius eſſe, aut ſtabilius,
Vi quod fit, quam illud quod amicitia adjungitur.

Seneca Oedipo:

Qui ſceptra duro ſaevus imperio gerit
Timet timentes, redit in auctorem metus.

Thyeſte:

Mihi crede, falſis magna nominibus placent,
Fruſtra timentur dura: dum excelſus ſteti,
Numquam pavere deſtiti, atque ipſum mei
Ferrum timere lateris: *o quantum bonum eſt*
Obſtare nulli, capere ſecuras dapes.

Confer Senecam de Clementia I. 19. Boëtium Conſol. III. 5. Silium II. 499. D. Cyprianum Epiſt. ad Donatum pag. 8. Ferrandum Diaconum Reg. VII. Claudianus IV. Conſ. Honor.

Muniti vivant gladiis, ſeptique venenis,
Ancipites habeant arces trepidique minentur.

Wasse in *Add.*

A multis] Fabri & Briconeti, *in multis*, a Vaticano abeſt omnis praepoſitio. Carrio. Eſſet hic latus exſpatiandi campus: ſed quamvis avido, ſufficient Gruterus ad Livii lib. VIII. cap. 21. Barthius ad Claudian. in IV. Honorii Conſul. vſ. 289. P. Faber lib. II. Semeſt. cap. 2. In juſto autem principe num facilitas imperii, ſeu clementia, locum habeat, diſcutit Bern. in Agr. Tac. q. 170. Quantum bonum ſit tranquilla poteſtas, docet Morell. ad Stat. Sylv. p. 24. Rupert.

Eam vitam bellum aeternum atque anceps gerere] Forte, *eum bellum aeternum gerere.* Ciaccon. Vox, *vitam*, abundat, ut videtur, legendumque puto: *Eum, bellum aeternum gerere, &c.* vel, retenta etiam voce, *anceps*, ſi placet. Ursin. *Vitam* abundare ait Urſinus, quod ego de ejus animadverſione dictum velim. *Vita* quandoque denotat *videndi modum* & *rationem.* Ut apud Graecos βίος· ὁ καθ' ἡμέραν βίος; vide Tzetzem in Schol. ad Heſiodum. Hoc ſenſu Terentius Adelph.

Inſpicere tamquam in ſpeculum, vitas *omnium*
Jubeo: atque ex aliis ſumere exemplum ſibi.

Noſter iterat Fr. VI. 55. *Atque ego* in ea vita *multa legendo.* & 51. *In arces* vitaſque varias *diſpalata.* Eum excipit Tacitus An. I. 9. *apud prudentes vita ejus varie extollebatur arguebaturve.* Denique vox *anceps* etiam retinenda; ſequitur enim, *neque adverſus neque ab tergo aut lateribus tutus*, quae vim verbi ſatis exprimunt. Wasse in *Add.*

Anceps] Ab operis eſt haec menda, ſcribe *& anceps.* Carrio.

XXXVI. Contra qui benignitate, & clementia, imperium temperavere, his laeta & candida omnia viſa, etiam hoſtes aequiores, quam aliis cives. An qui me his dictis corruptorem victoriae tuae, nimiſque in victos bona voluntate praedicent? ſcilicet quod ea, quae externis nationibus, natura hoſtibus, noſque majoreſque noſtri ſaepe tribuere, ea civibus danda arbitror; neque barbaro ritu caede caedem, & ſanguine ſanguinem expiandum. An illa, quae paullo ante hoc bellum in Cn. Pompejum victoriamque Sullanam increpabantur, oblivio intercepit? Domitium, Carbonem, Brutum, alios item non armatos ne-

CONTRA, QUI BENIGNITATE] Ad hanc plane faciem Jamblichus in Epiſtol. *Ἀλλ' ὅταν χρηστότητι καὶ φιλανθρωπίᾳ τὸ σεμνὸν κραθῇ καὶ αὐστηρὸν τῆς ἐπικρατείας, ἐμμελὲς καὶ πρᾶον, εὐπρόσιτον, καὶ εὐπροσήγορον καθίσταται. καὶ τοῦτο μάλιστα τὸ εἶδος ἡγεμονίας φιλεῖται ὑπὸ τῶν ἀρχομένων.* Id eſt, *Si vero grave auſterumque imperium benignitate & humanitate temperetur, concinnum, mite, manſuetum & adeuntibus facile redditur, quale genus imperii imprimis amant ſubditi.* COLERUS.

QUAM ALIIS CIVES] Vaticanus, & vetus editio, *quam alii cives.* CARRIO.

AN QUI ME] Vaticanus, *haud ſcio an qui me.* CARRIO.

NATURA HOSTIBUS] Fabri, *natura nobis hoſtibuſque nos.* Briconeti, *natura nobis hoſtibuſque noſque majoreſque.* Vaticanus, *natura nobis hoſtibus, noſque majoreſque.* Subſcripſit vetus editio: & nos noſtrum punctum adjicimus. CARRIO.

EA CIVIBUS DANDA ARBITROR] *Ageſilaus* apud Xenophontem: *Hoſtis loco civem nullum habebat.* Vid. Freinsh. Curt. lib. X. cap. 18. §. 17. RUPERT.

SANGUINE SANGUINEM] Briconeti & Fabri, *ſanguinem ſanguine.* CARRIO.

EXPIANDO] Iidem libri, *expianda.* CARRIO.

PAULLO ANTE] Mirum eſt, quam accurate operam det Salluſtius, ut Caeſari omnia arma manibus excutiat, atque eum ad manſuetudinem magis magiſque tranſducat; quaſi monſtri aliquid alere Caeſarem, licet alioquin mitiſſimum, ſuſpicetur. Nemo enim unquam victor poſt bellum ejuſmodi non aliquam crudelitatem exercuit. Id Florus quoque tangit, in fine lib. IV. *Victores, quod non temere alias in civilibus bellis, pace contenti fuerunt.* COLER.

POMPEJUM] Vide nos ad Catil. XLVII. WASSE in *Add.*

OBLIVIO ABSTULIT] Fabri & Briconeti, *obtinio:* ut & vetuſta editio. Quibus etiam omnibus abeſt illud, *abſtulit.* Itaque legitur, *obtinio interfecit Domitium Carbonem.* Ego vero legendum conjicio, *oblivio abſtulit*, illudque *interfecit*, quod hic locum habere nullum poteſt, cum ſequatur *interfectos*, ut gloſſema ejicio, niſi forte utrumque verbum exturbari placet, & *obticeo*, pro *obtineo* ſcribi hunc in modum: *An illa quae paullo ante hoc bellum in Cn. Pompejum victoriamque Sullanam increpabantur obticeo? Domitium, Carbonem, Brutum, alios item non armatos neque in proelio belli jure, ſed poſtea ſupplices per ſummum ſcelus interfectos*, alii judicent. CARRIO. Hiſtoria nota. Ceterum illud nobis haud ſatis probatum, *τὸ interfecit:* eo minus, quod ſtatim intra eandem periodum repetitum legatur, *interfectos:* quod ipſum ſententiae explendae ſatis cum ſit, miror, undenam alterum illud in contextum irrepſerit. DOUZA. Ego verbum, *abſtulit* quod in nullis libris & editionibus antiquis exſtat, induxi, & pro *interfecit*, ſcripſi, *intercepit.* ut lib. III. Hiſt. *Commeatibus interceptis*, ubi vulgo, *interfectis.* A. PORMA. In MSS. *obtinio interfecit Domitium.* Carrio conjecit *oblivio abſtulit*, & *τὸ interfecit*, quod nullum locum habere poſſit propter ſequens *interfectos*, delet: deinde & tentat: *obticeo? Domitium.* Idem *interfecit* confodiunt Douza Pater & Freinshemius. Fortaſſis: *An illa, quae paullo ante hoc bellum in Cn. Pompejum increpabantur, oblivio intercepit? Domitium, Carbonem, Brutum, &c.* GRONOVIUS. De Bruto, Carbone, Domitio interfectis, ita res habet. Poſt bellum civile Marianum, victor exſtitit L. Corn. Sulla. Poſt hanc victoriam, tanta proſcriptionum vis, tanta civium mactatio inſecuta eſt, quanta ante Romae nunquam audita fuerat. Sed aliud novum inſuper ex hoc bello enatum, quod Sertorianum appellant, quodque eleganter Florus ſcribit nihil aliud fuiſſe quam Sullanae proſcriptionis hereditatem. Contra hunc Sertorium, ut jam hoſtem P. R. miſſi ſunt, Metellus, & Cn. Pompejus paulo poſt victores. Sertorio exſtincto, novum continuo bellum exarſit, revocante Lepido maximam partem proſcriptorum. Huic ſe oppoſuerunt Lutatius Catulus, Cn. Pompejus, Sullanae dominationis ſucceſſores & jam anteſignani. Sed quae

Digitized by Google

neque in proelio belli jure, ſed poſt ea ſupplices per ſummum ſcelus interfectos: plebem Romanam in villa publica pecoris modo conſciſſam.

XXXVII. Heu quam illa occulta civium funera, & repentinae caedes in parentum, aut liberorum ſinum, fuga mulierum, & puerorum, vaſtatio domorum! ante partam a te victoriam omnia ſaeva, atque crudelia erant. Ad quae te illi iidem hortantur: & ſcilicet id certatum eſſe

quae de Bruti, Carbonis, Domitii nece ſcribit Salluſtius, ea pleraque facta ſunt bello Mariano & Sullano. Nam L. Domitius, & Q. Mutius Scaevola, Pontifex Maximus, in aedem Veſtae fugiens, juſſu Marii in ipſo aedis veſtibulo occiſus eſt, ut plerique exiſtimant a Damaſippo; ut Appianus vult, a Bruto Praetore urbano. Carbonem autem Pompejus occidit in Sicilia, muliebriter etiam flentem. Idem & Brutum interfecerat bello Lepidi. Hi igitur omnes, non jure belli, ſed per ſummum ſcelus trucidati fuerant, quae facinora Salluſtius, Juris publici peritiſſimus, his verbis infamat: *Alios item non armatos, neque in proelio belli jure, ſed poſtea ſupplices per ſummum ſcelus interfectos.* Coler.

Plebem Romanam in villa publica pecoris modo conſciſſam] Alias in bellis civilibus vix ſaevitur in mediocres; ſed in capita ſemper cuditur haec faba. Vell. lib. II. cap. 22. *Neque licentia in mediocres ſaevitum; ſed excelſiſſimi quique eminentiſſimae civitatis viri, variis ſuppliciorum generibus affecti*, ut cum locum recte emendat Rhenanus, & poſt cum Acidalius. Gruterum enim qui in bellis lectum negat, in mediocres ſaevitum, vix audio, quum ad hoc ipſum Sullae factum, Vellejus reſpicere potuerit. Plura, ad explicationem hujus loci pertinentia, vide apud Lipſ. ad Senecae lib. I. de Clem. cap. 12. Erat autem *Villa publica* locus in campo Martio. Auguſtin. lib. III. de C. D. cap. 29. Rupert.

In villa publica] Id ipſum quoque bello Mariano accidit. Florus lib. III. cap. 21. *Quatuor millia deditorum inermium civium in villa publica interfici juſſit.* In numero tamen interfectorum diſſentiunt auctores. Corn. Nepos IX. millia ponit: Livius VIII. Plutarchus VI. Auguſtinus lib. III. de Civit. Dei VII. Porro, Villa publica, in Campo Martio fuit, domus illa quidem ampliſſima & recipiendis hoſtium legatis deſtinata. Colerus.

Pecoris modo conscissam] Supra *more pecorum* dixit, & lib. Hiſt. II. *vice pecorum obtruncabantur.* Tacit. XII. *modo pecorum a barbaris trahebantur.* & Livius lib. XL. *Modo pecorum fugientes per ſaltus invios confectati ceciderunt.* Videndum ergo an hic *pecorum*, pro *pecoris*, legi debeat. Et ipſe ſupra, *bonus pecori agere*; quamvis Caeſar dixerit, *Magna vis pecoris.* Ciaccon.

De *villa publica*, videnda quae notavimus ad denarium familiae *Didiae* & *Fontejae*. *Modo* autem *pecoris* dixit, quod ſupra, *more pecorum*. & lib. II. Hiſt. *Ceteri*, inquit, *vice pecorum obtruncabantur.* Tacitus lib. XII. *Modo pecorum barbari trahebantur.* & Livius lib. XL. *Modo pecorum fugientes per ſaltus invios confectati ceciderunt.* Sed apud Salluſt. hoc loco non eſt neceſſe mutare, *pecoris*, in, *pecorum*, cum ipſe alibi dixerit, *bonus pecori ager.* & Caeſar item, *Magna vis pecoris.* Ursin.

Conscissam] *Heu quam*, Lege: *conciſam. Heu quo illa.* Gronov.

Vastatio domorum] Omnes libri, *domuum.* Carrio.

A te victoriam omnia] Poſtremam vocem ignorant vetus editio Fabri & Briconeti, itaque dele a ſententia, optime. Carrio. Ego potius illam retinerem: delerem autem τὸ *erant.* Gronovius.

Ad quae te illi iidem hortantur] Illi iidem, id eſt, *dominationis magiſtri ac cruenti ſycophantae*, qui conſilium meum, quo tibi omnia arma de manibus excutio, atque adeo ad manſuetudinem magis magiſque transduco, exſibilant,

eſſe utrius veſtrum arbitrio, injuriae fierent: neque receptam, ſed captam a te Rempublicam & ea cauſſa exercitus ſtipendiis confectis, optimos, & veterrimos omnium, adverſum fratres, parenteſque, alii liberos, armis contendere; ut ex alienis malis deterrimi mortales ventri, atque profundae lubidini ſumtus quaererent; atque eſſent obprobria victoriae: quorum flagitiis conmacularetur bonorum laus.

XXXVIII. Neque enim te praeterire puto quali quiſque eorum more, aut

ſunt, & me corruptorem victoriae tuae praedicant. Verebatur enim Salluſtius ex iis eſſe, qui perpetuum malum Regum omnium, & principum ſunt, & quos in principibus perſtringit Sen. lib. VI. De Benef. cap. 30. *Secuti iram, quam nemo revocabat, multorum ſanguinem hauſerunt, fuſuri noviſſime ſuum &c.* Deterret vero hic Caeſarem ab hujuſmodi cruentis conſiliis, ſubjiciendo velut imaginem futurorum malorum, quae ab iis proficiſci ſolent. Spectat ad hunc locum communem φόρις illa Vopiſci in Aureliano: *Et quaeritur quidem, quae res malos principes faciat? Jampridem nimia licentia; deinde rerum copia; amici praeterea improbi, ſatellites deteſtandi.* Ac tales Nero praeter alios habuit Tigellinum & Poppaeam, quos ſcribit Tacit. XV. Annal. *fuiſſe ſaevienti principi intimos conſiliorum: horumque ille malas artes, quibus ſolis pollebat, gratiores ratus, ſi principem ſocietate ſcelerum obſtringeret, ad eandem virorum illuſtrium eum impellebat: haec vero, in parricidium & perniciem matris Agrippinae, eundem inſtigans, aliquando per facetias incuſabat, & pupillum vocabat, qui juſſis alienis obnoxius non modo imperii, ſed libertatis etiam indigeret*, ut ſcribit lib. IV. Rupert.

Utriusque vestrum] Scribe de libro Vaticano & Fabri: *Utrius veſtrum arbitrio injuriae fierent.* Scilicet, inquit, id a vobis civilibus iſtis actum eſſe bellis, tuone an vero Pompeji arbitratu fierent injuriae. Carrio.

Neque receptam sed captam a te Rempublicam] Non aberrarunt a vero, qui ſic judicarunt. Nam & Cicero lib. VIII. Epiſt. ad Att. 11. de cauſis belli civilis inter Pompejum & Caeſarem conflati, differens, *Dominatio*, inquit, *quaeſita ab utroque eſt, non id actum, beata & honeſta civitas ut eſſet.* Sed & Plut. in Bruti vita, omnes ait ſervitutem civium ſuorum quaeſiſſe, uno Bruto excepto, cui bellum gerenti libertatem Pop. Rom. non vero ſervitutem cordi fuiſſe, etiam ex adverſariorum ipſius confeſſione apparcat. Rupert. Auſonius in Caeſaribus Epigr. XX. pag. 225. Edit. Tollianae:

Tuque, Severe pater, titulum ne horreſce novantis,
Non rapit imperium vis tua, ſed recipit.

Haverc.

Et ea causa exercitus stipendiis confectis, optimos et veterrimos omnium] Corruptum hoc colon dicam, & dicam tantum. Vix enim medeor, abſque MSS. Tamen ſi conjecturas non aſpernaris, promam quid in mentem mihi venerit. Quatuor iſtas voces, *optimos & veterrimos omnium*, ferre poſſem ſi quis jugularet. Sunt enim infarta e gloſſis, & nihil aliud, quam interpretatio illorum, *exercitus ſtipendiis confectis.* Sic & in aliis belli illi ſuperiorum ſaeculorum librarii, quaecunque ad oram & in margine alicujus libri, vel ſupra lineam explanationis loco adſcripta repererunt, ſimul in textum receperunt, ſaepe etiam, quod gloſſemata illa melius intelligerent, veteri genuina ſcriptura expulſa. Reliqua ſic concipio: *Parenteſque alibi, alibi liberos armis contendere.* Nam & hoc ſaepe factum, ut una vox propter ſimilitudinem ſequentis lateret. Vide ſimilia exempla apud Schiopp. in arte Critica. Haec olim ita videbantur, nunc retineo vulgatam cum Gronovio ad Livii lib. III. cap. 37. Rupert.

Parentesque alibi, alibi liberos] Ut ſolet, in bellis civilibus. Sane & apud Tacitum lib. III. Hiſt. cap. 25. occurrit horribilis, & pluſquam miſerabilis planeque tragicus caſus, quo filius patrem interfecit ab altera parte pugnantem. Ovid. lib. III. Faſtor.

—— *Hinc conjunx, hinc pater arma tenet.*

Rupert.

Alii liberos] Sic Livius III. 37. *Et jam ne tergo quidem abſtinebatur: Virgis caedi, alii ſecuri ſubjici.* Caeſar. I. 8. vid. omnino Gronov. ad locum Livii ſupra laudatum. Wasse.

Ut ex alienis malis deterrimi mortales —— sumtus quaererent] Quam ex aliena calamitate vulgus militum ſaepe meſſem quaerat, docet Cic. IX. ad Att. Ep. 6. & lib. VI. Fam. 6. Rupert.

Quali quisque] Fabri, *quales quiſque.* Carrio.

Etiam

Digitized by Google

aut modeſtia, etiam tum dubia victoria, ſeſe geſſerit; quoque modo in belli adminiſtratione ſcorta, aut convivia, exercuerint nonnulli; quorum aetas ne per otium quidem tales voluptates ſine dedecore adtigerit. De bello ſatis dictum. De pace firmanda quoniam tuque, & omnes tui agitatis: primum id, quaeſo, conſidera, quale id ſit, de quo conſultas: ita, bonis, maliſque dimotis, patenti via ad verum perges. Ego ſic exiſtumo, quoniam orta omnia intereunt, qua tempeſtate urbi Romanae

Etiam tum dubia victoria] Quae alias moderatos reddere debuiſſet. Siquidem remoto metu, vel votorum ſuorum compotes, & cum res ſuas conſtabilitas exiſtimant, quali ſint ingenio, tum demum aperiunt, & in ſcelera ſimul ac dedecora prorumpunt. Lactant. lib. VI. Inſtit. cap. 6. *Quidam probitate ficta viam ſibi ad potentiam muniunt, faciuntque multa, quae boni ſolent, eo quidem promtius, quod fallendi gratia faciunt: utinamque tam facile eſſet praeſtare, quam facile eſt ſimulare bonitatem! Sed ii, cum eſſe coeperint propoſiti, ac voti ſui compotes, & ſummum potentiae gradum ceperunt: tum vero ſimulatione depoſita mores ſuos detegunt, rapiunt omnia, & violant, & vexant, eoſque ipſos, quorum cauſam ſuſceperunt, inſequuntur.* Rupert.

Geſſerit] Idem Fabri, *geſſerint*. Carrio.

Quoque modo in belli administratione scorta, aut convivia exercuerint nonnulli] Eadem loquendi ratione uſus & Plautus Amphitr. *Haec nox ſcita eſt exercendo ſcorto conducto male.* Item Catullus:

AEmulus iſte tuus, qui veſtrum exercet amorem.

Douza.

Quorum aetas ne per otium quidem tales voluptas sine dedecore adtigerit] Venetum *talis voluptatis*. Rivius.

Quale id sit] Omnes libri, *qualis ſit*. Carr.

Quoniam orta omnia intereunt] AEterna lex, a principio dicta omni mundo, naſci, denaſci, oriri, aboriri: nec quicquam ſtabile, aut firmum arbiter ille rerum eſſe voluit, praeter ipſum.

——— *Uni DEO*

Nunquam ſenectus, atra nec mors imminet:
Sed alia miſcet domitor aetas omnia;

exclamat Sophocles; cui addendus Tacitus III. Annal. 55. & Sen. in Octavia Act. V.

Regitur fatis mortale genus,
Nil ſibi quiſquam ſpondere poteſt
Firmum ac ſtabile.

Pachymer. lib. II. cap. 27. *Fatum ut animantibus, ita & civitatibus inevitabile.* Vell. lib. II. cap. 11. *Urbium imperiorumque nunc floret fortuna, nunc ſeneſcit, nunc interit.* Adde Freinsh. in Curt. lib. V. cap. 1. §. 34. & lib. V. cap. 7. §. 9. Morell. in Stat. pag. 52. De converſione omnium rerum, egregie diſſerit H. Grotius, in de V. R. C. pag. 166. Rupert.

Qua tempestate urbi Romanae fatum excidii adventarit] Sic Juvencus:

Immortale nihil mundi compage tenetur,
Non orbis, non Regna hominum, NON AUREA ROMA.

Alias vulgo credebant, urbem Romam aeternam fore: idque ipſum tinnit Erinnia poëtria, hiſce verſibus, quibus Romam affatur, a Lipſio lib. I. de Magn. Rom. cap. 2. ſic Latinitate donatis:

Ipſa quae gaudet variare cuncta,
Reſque transformare hominum, Vetuſtas,
Spirat haec uni tibi ſemper auram a
Puppe ſecundam.

Ex hac opinione fluit illud Horatii lib. III. Carm. Od. 30.

Creſcam laude recens, dum Capitolium
Scandet cum tacita virgine pontifex.

Ad quem locum Torrentius: „ His verbis nominis ſui perpetuitatem ſignificat. Romam enim „ credebant aeternam fore. Quo illud quoque „ Virgilii referendum lib. IX.

„ *Dum domus AEneae Capitoli immobile ſaxum*
„ *Accolet, imperiumque pater Romanus habebit.*

„ Et hinc illae marmorum ac numiſmatum inſcri„ ptiones, ROMA AETERNA, IMPERII PER„ PETUITAS." Haec Torrent. Et ejuſdem ſententiae aenigma Varronianum eſt apud Gellium lib. XII. cap. 6. conſtitutum a Barthio lib. XVI. Adv. 23.

Semel-minus? non. Bis-minus? non. Sat ſcio.
An utrumque? verum. Ut quondam audivi dicier,
Jovi ipſi regi noluit concedere.

Significat Romanum imperium ſine termino manſurum. Quin & divinos honores Romae plerique veterum tribuere, *templaque ac ſacerdotes ei inſtituere*, ut in Aſia Smyrnaei ac Pergamenſes, in Graecia ipſi Athenienſes; unde inſcriptiones & nummi veteres: ΡΩΜΗ ΘΕΑ, ROMA AETERNA, ROMAE ET AUGUSTO. Idem Torr. ad Horat. IV.

Digitized by Google

nae fatum excidii adventarit, cives cum civibus manus conſerturos: ita defeſſos, & exſangues regi, aut nationi praedae futuros. Ali-

IV. Carm. Od. 3. Tiberius apud Tac. lib. III. Annal. cap. 6. *Principes mortales, Rempublicam aeternam eſſe.* Aliter tamen *conditor Sibyllinorum carminum*, qui Romam ῥύμην futuram canit. Ac ſane, hodiernam Romam, veteris urbis tantum cadaver eſſe, conſtat. Unde praeclare Lipſ. lib. I. de Conſt. cap. 16. *Illa ipſa rerum gentiumque domina, & falſo AEterna urbs, ubi eſt? obruta, diruta, incenſa, inundata; periit non uno leto, & ambitioſe hodie quaeritur, nec invenitur in ſuo ſolo.* Freher. Not. ad Petr. de Andlo lib. II. cap. 20. Romanis veterem & ridiculam hanc perſuaſionem fuiſſe putat, a poſſeſſo Palladio, eoſque ſibi blanditos, Jovis verbo ad Junonem:

His ego nec metas rerum, nec tempora pono:
IMPERIUM SINE FINE DEDI.

Quo alludit Sulpicia Poëtria in Satyra, de edicto Domitiani:

Aut fruſtra uxori mendaxque Dieſpiter olim,
IMPERIUM SINE FINE DEDI, *dixiſſe probatur.*

Ego, omnia de vano hauſta, non adducor, ut exiſtimem, ſed potius famam ad gentiles perveniſſe, e ſacratiſſimis Danielis Prophetae vaticiniis, &, quae de imperio dicuntur, perperam intellecta de Urbe. Conſtat enim ex iis, Romanum imperium, cum ſole & luna, ſemper fore, nec finem ante magnum illum & decretorium diem, ſortiturum. Quanquam non ſum neſcius, alio trahi ab aliis, v. g. ab Alſtedio, cujus in *t.* Chronolog. pag. 483. haec verba reperiuntur: „ Philoſophi, rerum Aſtronomicarum „ peritiores, numerant quatuor Monarchias, „ non ſecundum praedominium Regnorum, ſed „ ſecundum IV. Cardines Mundi. Prima eſt „ Orientalis, Aſſyriorum. Secunda Meridionalis, Perſarum & Graecorum; Tertia Occidentalis, Romanorum: Quarta Septentrionalis ſive Borealis, quam Deus conſtituet in Septentrione per Leonem Septentrionalem, magna „ cum admiratione illorum, qui divinam Apocalypſin, & harmoniam illam, quam hic exerto digito monſtramus, nihili faciunt.". Haec ille. Ego nolim natare in hoc freto, vel, contra veterum omnium auctoritates, novi quidpiam moliri. Vide Bern. in Tuba Pacis pag. 14. & 15. RUPERT.

CIVES CUM CIVIBUS MANUS CONSERTUROS] Ait alibi: *Diſcordia maximas res dilabi*; quod praecipue de civitatibus intelligendum eſſe docet Democritus; *Ἀπὸ ὁμονοίης*, inquit, *τὰ μεγάλα ἔργα, καὶ ταῖς πόλεσι τοὺς πολέμους δυνατὸν κατεργάζεσθαι, ἄλλως δ' οὔ.* Haec bellorum civilium vis ac potentia, ut civitates alias inexpugnabiles facillime perdant. Sed vere puto de Roma ſcripſit Florus lib. IV. *Jam pene toto orbe pacato majus erat imperium Romanum, quam ut illud externis viribus exſtingui poſſet. Itaque invidens fortuna principi gentium populo, ipſum illum in exitium ſuum armavit.* Haec etiam de Romanis ſententia fuit Hetruſcorum, teſte Livio. COLER. Ite tripodes fibrae, ſortes, aves, ſidera, monſtra: nemo eventus futuri ſignum certius legit; nemini rerum imminentium verior obverſata ſpecies, quam Salluſtio. Nimirum ex hoc loco clare cognoſcimus, prudentiam quodammodo eſſe divinationem, ſive, ut auctor libri de IV. Virtutibus loquitur, *praeſentia ordinare, futura providere, praeterita recordari*: ac libenter Nepoti credimus de Cicerone, non ea ſolum, quae, vivo ſe, acciderunt, futura praedixiſſe, ſed etiam, quae poſtea uſu venere, ceciniſſe ut vatem. Sic Ageſilaus, ſic Hannibal de exitu rerum divinarunt: ſic & Salluſtius excidium urbis Romae cauſſaſque praeſenſit, ut evenit. Utinam tales conſultores ſint Principibus noſtris, tales Rebuspublicis; cum bella ſuſcipienda, cum ſocietas ineunda, cum partibus accedendum, aut renunciandum, cum paces faciendae ſunt! Plura, de hac divinatione, vide apud elegantiſſ. Boeclerum Comm. in Corn. Nep. Quod vero bellis civilibus defeſſi, & exſangues nationi praedae fuerint Romani, quid opus pluribus dicere? Fuere Gothis, Hunnis, Vandalis, Longobardis, & omni barbarorum faeci prodeunti e latebris. RUPERT.

ITA DEFESSOS ET EXSANGUES REGI AUT NATIONI PRAEDAE FUTUROS] Hoc enim ſemper hoſtes externi faciunt, ut exſpectent, donec, attritis bellantium inter ſe viribus, victos victoreſque defeſſos, pariter aggrediantur. Exemplo ſit Eumenes, Rex Bithyniae, qui ſparſis, conſumtisque, Seleuco & Antiocho, bello inteſtinae diſcordiae, quaſi vacantem Aſiae poſſeſſionem invaſurus, victorem Antiochum Galloſque aggreditur. *Nec difficile ſaucios adbuc, ex ſuperiore congreſſione, integer ipſe viribus ſuperat*, ut refert Juſtin. lib. XXVII. cap. 3. §. 1. & 2. ubi notam Bernecceri conſule. Et hinc firmiſſima ratione petita, ſupra in Catilin. c. 39. judicat idem noſter, nec Catilinae victoriam diu laetam fuiſſe futuram, ſi quam fortunae benignitas adſtruxiſſet: *Quod ſi primo proelio*, inquiens, *Catilina ſuperior, aut aequa* ma-

Digitized by Google

Aliter non orbis terrarum, neque cunctae gentes conglobatae, movere, aut contundere queunt hoc imperium. Firmanda igitur ſunt concordiae bona, & diſcordiae mala expellenda.

XXXIX. Id ita eveniet, ſi ſumtuum, & rapinarum licentiam demſeris; non ad vetera inſtituta revocans, quae, jam pridem conruptis moribus, ludibrio ſunt; ſed ſi ſuam cuique rem familiarem finem ſumtuum ſtatueris:

manu, diſceſſiſſet; profecto magna clades atque calamitas Rempublicam oppreſſiſſet; neque illis, qui victoriam adepti forent, diutius ea uti licuiſſet; quin defeſſis & exſanguibus, qui plus poſſet, imperium atque libertatem extorqueret. Huc pertinent egregii verſus Michaëlis Hoſpitalis lib. IV. Ep. 7. ad Carolum Cardinalem Lotharingiae:

O caecas hominum mentes! dum mutua ſtulti
Paſtores odia exercent, lupus intrat ovile.

Elucet denique hinc ſapientia conſilii illius, veterum Francorum, de finiendis bellis civilibus, quo de ſupra ad Jugurth. cap. LXXIX. Rupert.

Aliter non orbis terrarum, neque cunctae gentes conglobatae contundere queunt hoc imperium] Vide Virdung. ad Agr. Tac. c. XII. & XXIX. Not. ad Flori lib. IV. cap. 12. §. 1. Bern. in Ger. Tacit. quaeſt. 122. De Hiſpanis vide, quae ſcripſit Thuan. lib. XLVIII. in Deſcript. Hiſpaniae. Rupert.

Concordiae] Fabri & Briconeti, *firmanda igitur ſunt vel concordiae.* Carrio.

Si ſumtuum et rapinarum licentiam demſeris] Cauſas diſcordiae ex abdito eruit. Nam ex ſumtibus egeſtas, ex egeſtate rapinae, e rapinis diſcordiae oriuntur. Quod ex ſumtibus egeſtas, diducit Picc. d. XVIII. cap. 4. quod ex egeſtate rapinae, docet vulgatum illud:

Qui ſua conſumunt, cum deeſt, aliena ſequuntur.

quod ex rapinis rerum turbatio, teſtatur ipſe C. Julius Caeſar lib. VI. *Ne qua oriatur pecuniae cupiditas, qua ex re factiones diſſenſioneſque naſcuntur.* Rupert.

Vetera inſtituta revocans] Intelligit leges ſumtuarias & cibarias, Liciniam, Fanniam, Didiam, Orchiam & alias ejuſmodi. Has leges optimas in contemptum ob corruptos civitatis mores abiiſſe non tantum hic ſcribit, ſed exprobrat Romanis Tertullianus quoque Apologet. cap. VI. *Quonam illae leges abierunt ſumptum & ambitionem comprimentes, quae centum aera non amplius in coenam ſubſcribi jubebant, nec amplius quam unam inferri gallinam, & eam non ſaginatam? Video enim centenarias coenas a centenis jam ſeſtertiis dicendas.* Hoc autem ſalubre Salluſtii conſilium, quin Caeſari maxime probatum fuerit, nemo eſt qui dubitet; quippe recordatus legum Juliarum, quae ſub ipſo etiam Auguſto latae, quarum non poſtrema fuit ſumptuaria, de qua Suetonius & Agellius. Coler. Intelligit leges ſumtuarias & cibarias, Liciniam, Fanniam, Didiam & alias. Eſt vero & hoc dogma e ſacrariis prudentiae, ſiqui depravatos ſaeculi mores, ad veterum inſtitutorum uſum, revocare conentur, vulgo eſſe joco & riſui. Quaeſo, tempora & homines noſtros inſpice; quis vetuſtis moribus utitur ſine nota incivilitatis? Natus eſt adverſo Genio, iratiſque Lubentiis ac Gratiis, quiſquis laſciviae non blanditur? quis, ſi optima inſtituta in uſum revocare tentet, non ſtatim audit imperitus praeſentis ſtatus? Imo joco ac riſui eſt, quaſi retro vivere velit. Hoc nemo felicius expreſſerit illis, qui turbidum vitae genus in ſcena repraeſentant. Apud Ariſtophanem in Nubibus, pater ut filium ſtultitiae damnet, ait, eum *ſapere antiqua.* Et apud Plautum in Trinummo, ubi Staſimus ſervus ſic optat: *Utinam veteres mores, vetereſque parſimoniae potius majori honori hic eſſent; quam mores mali!* reſpondet Charmides ſenex: *Dii immortales! baſilica hic quidem facinora inceptat loqui, Vetera quaerit, vetera amat: hunc morem majorum eſſe, ſcias.* Adde Bernecc. ad Germ. Taciti quaeſt. 93. ſ. & q. 107. & 112. ſ. Rupert.

Et finem ſumtuum ſtatueris] *Et*, vacat, ut opinor. Ciaccon. & Ursin. Conjunctionem, &, dele. Vult enim unicuique facultates ſuas & rem familiarem modulum ſumtuum eſſe. Accedunt libri. Carrio.

Statueris] Cauſſas diſcordiae ex abdito eruit. Nam ut ex ſumtibus & luxuria egeſtas, ita ex egeſtate rapinae procedunt. Rapaces autem diſcordiae civilis faces. Priorem cauſſam idem ſcriptor graviſſime in Bello Catilin. & alibi declarat. Eamque inter alias Rerumpublicarum peſtes primam retulit Pythagoras, quem ait dixiſſe Stobaeus: *εἰσιέναι εἰς τὰς πόλεις πρῶτον τρυφὴν, ἔπειτα κόρον, εἶτα ὕβριν, μετὰ δὲ ταῦτα ὄλεθρον.* Appoſite Florus lib. III. *Magnificus apparatus conviviorum, & ſumptuoſa largitio, nonne ab opulentia, paritura*

ris: quoniam is inceſſit mos, ut homines adoleſcentuli, ſua, atque aliena conſumere, nihil lubidini, atque aliis rogantibus denegare, pulcherrumum putent; eam virtutem, & magnitudinem animi; pudorem, atque modeſtiam pro ſocordia aeſtiment. Ergo animus ferox, prava via ingreſſus, ubi conſueta non ſuppetunt, fertur accenſus in ſocios modo, modo in cives; movet compoſita, & res novas veteribus adquirit. Quare tollendus foenerator in poſterum, uti ſuas quiſque res curemus: ea vera, atque ſimplex via eſt, magiſtratum populo, non creditori, gerere; & magnitudinem animi in addendo, non demendo Reipublicae oſtendere.

XL. At-

mox egeſtatem? Haec Catilinam patriae ſuae impegit. COLER.

HOMINES ADOLESCENTULI] Intelligit juventutem Romanam, quae ſi corrupta eſt, Reſpublica nunquam valebit. Nihil autem ad prodigalitatem propenſius, quam juvenum animi. Ubi vero ille mos inceſſit, quem Salluſtius ait, jam non amplius admonitione, ſed cenſura & correctione opus. Intra pudoris itaque & modeſtiae ſepta a pueris includenda & continenda Juventus, in omni civitate. Id ſevere Plato quoque libro V. de Republica praecipit, ubi inter cetera, παισὶ δὲ, inquit, αἰδῶ χρὴ πολλὴν ἢ χρυσὸν καταλείπειν. De modeſtia vero ſive mediocritate juventutis eleganter Hippotamus Pythagoraeus: Τὸ καθόλω δὲ πειρῶνται διὰ τούτων, ὡς ἐν μάλιστα ποιεῖν τὰν πόλιν, ὅπως ὁμολογέοι καὶ σύμφωνος τοῖς αὐτοῖς μέρεσιν, ἀλλὰ μὴ στασιάζοισα καὶ διαμαχομένα ἐσσεῖται· δεῖ τοίνυν, αὐτίκα τὰ πάθεα τᾶς ψυχᾶς παιδεύεσθαι τῶν νέων, καὶ εἰς τὸ μέτριον τάξαι. Id eſt, *Et univerſe hoc eniti decet, ut his modis, quantum fieri poteſt, civitatem conſonam partibuſque ſuis concinnam & aequalem reddamus, ne diſcordia & ſeditionibus commoveatur. Hoc ita eveniet, ſi juvenilium animorum affectus regentur, & ad modeſtiam ducentur.* Contra ſi fiet, illud ſequetur, quod nemo melius, aut gravius quam Salluſtius dixerit: *Ergo animus ferox, prava via ingreſſus, ubi conſueta non ſuppetunt, fertur accenſus in ſocios modo, modo in cives: movet compoſita, & res novas veteribus adquirit.* COLER.

RES NOVAS VETERIBUS ADQUIRIT] Si ſanus hic ſit locus, tum ſenſus eſſe videtur: movent pacata, & veteribus largitionibus id apud plebem aſſequuntur, ut ex Praeturis & Conſulatibus ſumtui & lubidini ſuppetant. Vel ſaltem: *alia ſuper alia cumulat*, quomodo accepiſſe Ambroſium Serm. LXXXI. putem. *Semper enim ſtudet avaritia* cumulare nova veteribus. Audiamus jam Criſpinum. *Veteribus* HOC EST, *ALIENA CONSUMENDO, NIHIL LUBIDINI DENEGANDO. CAETERUM VIDE MIHI, QUAESO, QUOMODO SENTENTIAM SUAM EXPRESSERIT. PETITA RES EX IPSIS NATURAE VISCERIBUS, UBI OMNIA IISDEM CONSERVANTUR PRINCIPIIS, QUIBUS GENERATA SUNT. VERUM JOCUS EST EX RERUM VETERUM ET NOVARUM OPPOSITIONE. QUAE EO MINUS BENE COMPOSITA VIDENTUR, QUOD EX VETERIBUS NOVA SOLEANT EMERGERE.* O Diva Nox! WASSE in *Add.*

TOLLENDUS FOENERATOR] Foenoribus enim juventus, quaſi quodam aucupio irretitur, & a bonarum artium ſtudio arcetur. Bodinus legendus lib. V. cap. 2. Hoc tantum addo, nullam eſſe tamen inter leges Julias, de Foeneratoribus. Et de antiqua illa Genutia res eſt nota: de Duilia item. COLER. Quomodo foeneratorum licentiam ſuſtulerit Caeſar vide Tacit. VI. Annal. 16. ibique Lipſium. Ita Zamoſcius, magnus ille quondam Poloniae Cancellarius, amore tranquilli ſtatus patrii, ſuprema voluntate, foeneratorum coërcitionem proceribus Regni commendavit, his verbis: *Civibus pietatem erga patriam, obſervantiamque erga regem commendo: ut luxum & diſcordiam fugiant quam maxime, & foeneratorum avaritiam, publico conſenſu, coërceant, rogo.* RUPERT.

EA VERA ATQUE SIMPLEX VIA EST, MAGISTRATUM POPULO, NON CREDITORI, GERERE] Mens: Officium tuum ad ſalutem populi, quam creditorum, dirigere decet, & magnificum eſſe in augenda, non minuenda Republica. Huc pertinet illud Ciceronis V. de Rep. *Moderatori Reipublicae beata civium vita propoſita eſt: ut ſcilicet ea opibus firma, copiis locuples, gloria ampla, virtute honeſta ſit.* Vide Lipſ. N. ad lib. II. Polit. c. 6. RUPERT.

At-

Digitized by Google

XL. Atque ego ſcio, quam aſpera haec res in principio futura ſit, praeſertim iis, qui ſe in victoria licentius liberiuſque, quam artius, futuros credebant; quorum ſi ſaluti potius, quam lubidini, conſules; illoſque noſque & ſocios in pace firma conſtitues. Sin eadem ſtudia, artesque juventuti erunt: nae iſta egregia tua fama ſimul cum urbe Roma brevi concidet. Poſtremo ſapientes pacis cauſſa bellum gerunt, laborem ſpe otii ſuſtentant. Niſi illam firmam efficis, vinci, an viciſſe, quid retulit? Quare capeſſe per Deos Rempublicam, & omnia aſpera, uti ſoles, pervade. Namque aut tu mederi potes; aut omittenda eſt cura omnibus. Neque quiſquam te ad crudeles poenas, aut acerba judicia, invocat, quibus civitas vaſtatur magis, quam corrigitur; ſed uti pravas artes, malaſque lubidines, ab juventute prohibeas.

XLI. Ea

ATQUE EGO SCIO, QUAM ASPERA HAEC RES IN PRINCIPIO FUTURA SIT, PRAESERTIM IIS, QUI SE IN VICTORIA LICENTIUS, LIBERIUSQUE, &c.] Quam variae multorum ſpes ſint ante victoriam, docemur ipſius Caeſaris exemplo, in quem plerique poſtea inſurrexerunt, qui ſe in victoria licentius, liberiuſque quam artius futuros credebant. Sic enim de ipſo, & hiantibus illorum cupiditatibus, diſſerit Seneca lib. III. de Ira cap. 30. *Cariſſimis iraſcimur, quod minora nobis praeſtiterint, quam mente concipimus, quam quae alii tulerint. Hinc pernicioſiſſimae irae naſcuntur, & ſanctiſſima quaeque invaſurae. Divum Julium plures amici confecerunt, quam inimici, quorum non expleverat ſpes inexplebiles. Voluit quidem ille: neque enim quiſquam liberalius victoria uſus eſt, ex qua nihil ſibi vindicavit, niſi diſpenſandi poteſtatem: ſed quemadmodum ſufficere tam improbis deſideriis poſſet, quum tantum omnes concupiſcerent, quantum poterat unus?* Haec ille, quem & conſulere potes cap. ſeq. & lib. II. de Benef. cap. 27. ibidemque Lipſium. E recentioribus hunc procerum ſuorum affectum detexit prudentiſſima principum, nuper Angliae regina, Elizabetha, apud Buchan. lib. XVII. Rer. Scoticar. in reſponſione ad poſtulationem legatorum Reginae Scotiae: *Qui me, cum Elizabeth modo vocarer, ſumma benevolentia complectebantur, & ſi forte alacriore vultu eram intuita, ſecum cogitabant, ſtatim atque ego regnum adepta eſſem, ſe, pro ſuae cupiditatis potius, quam officii mihi praeſtiti modo, remuneratum iri. Nunc vero cum eventus expectationi non reſpondeat, quidam eorum non gravate novam rerum mutationem, in ſpem fortunae melioris fovent. Nullae enim principum facultates, quantumvis magnae, inſatiabiles hominum cupiditates explere poterunt.* RUPERT.

SI EADEM] Omnes libri, *ſin eadem.* CARRIO.

SAPIENTES PACIS CAUSSA] Ita Cicero: *Ita bellum ſuſcipiatur, ut nihil aliud, quam pax quaeſita videatur.* Probat etiam ſanctus Auguſtinus: *Cui,* inquit, *licentia iniquitatis eripitur, utiliter vincitur.* Et alibi: *Apud veros Dei cultores etiam illa peccata non ſunt, quae enim non cupiditate aut crudelitate, ſed pacis ſtudio geruntur, ut mali coërceantur, & boni ſubleventur.* Adtraho & illud Flori lib. III. cap. 21. *Vincentibus, quibus pax & quies potior.* Seneca Hercule Furente:

Si aeterna ſemper odia mortales agant,
Nec coeptus unquam cedat ex animis furor,
Sed arma felix teneat, infelix paret,
Nihil relinquent bella.

Et iterum:

Pacem reduci velle victori expedit,
Victo neceſſe eſt.

COLER. Vide Lipſ. Polit. lib. V. cap. 4. RUPERT.

ET OMNIA ASPERA, UTI SOLES, PERSUADE] Legendum, *pervade*, ex Veneto. Id quod ſenſus quoque ipſe poſtulare ita videtur. RIVIUS.

UTI SOLES PERVADE] Sic recte olim correxi, nam quod in aliis eſt, *perſuade*, id rectum eſſe cui quaeſo perſuaderi poterit? CARRIO. In Jugurth. dixit *ſupervadere*, ſed illud alterum tuetur Ammian. pag. 192. I. pervadere *cuncta cogitabant.* Vocem *aſpera* ſervat Tacitus Annal. IV. *Infecunditati terrarum, aut* aſperis *maris obviam it.* WASSE in *Add.*

NEQUE QUISQUAM TE AD CRUDELES POENAS, AUT ACERBA JUDICIA INVOCAT] Hoc ſimile eſt illis, quae ſupra habentur: *Ne vos ad virilia illa vocem.* Tacitus lib. XVII. *Cum neque ad bellum vos, neque ad periculum voco.* CIACCON. & URSIN. Vide Not. ad Jugurth. cap. 3. §. 1. Bern. q. in Agr. Tac. 170. RUPERT.

AUT ACERBA JUDICIA INVOCAT] Supra, *Deinde*

ne

Digitized by Google

XLI. Ea vera clementia erit, conſuluiſſe, ne inmerito cives patria expellerentur; retinuiſſe ab ſtultitia, & falſis voluptatibus; pacem concordiamque ſtabiliviſſe: non ſi flagitiis obſecutus, delicta perpeſſus, praeſens gaudium cum mox futuro malo conceſſeris. Ac mihi animus, quibus rebus alii timent, maxume fretus eſt, negotii magnitudine: & quia tibi terrae, & maria ſimul omnia componenda ſunt, (quippe res parvas tantum

ne vos ad virilia illa vocem. Tacit. Hiſt. I. *non ad bellum vos neque ad periculum voco.* Ciacc.

Ea vero] Libri ſcripti melius, *Ea vera clementia e. c. ne merito c. p. e.* hoc eſt, ita rempublicam conſtituiſſe, & bonis artibus, moribuſque ornaſſe, ne cives ea committant propter quae merito patria expelli poſſint. Sed libentius legerem *expellantur*, quam *expellerentur*: vel potius ſic: *Ea vera clementia erit, ne merito cives patria expellantur, retinuiſſe ab ſtultitia, & falſis voluptatibus*, omiſſa voce, *conſuluiſſe*. Ciaccon. Omnes libri, *ea vera*. uti ſupra, *ea vera atque ſimplex via.* Carrio.

Nec inmerito cives patria expellerentur] Vet. cod. meus habet: *Ne merito, &c.* ut ſit; *Ne cives ea committant, ob quae merito patria expellantur.* Sic enim magis placet quam, *expellerentur*; & fortaſſe illud, *conſuluiſſe*, abundat. Ursin. Plurimi exulabant poſt bellum civile, & plerique ſua ſponte, vel metu Caeſaris. Cum autem illa res ſit adverſa libertati, data opera Caeſarem non ipſum tantum a proſcriptionibus civium abſterret, ſed ultro etiam inſtigat, ut eos ab omni ſeditioſorum injuria & exſiliis liberos & ſecuros praeſtet. Nam cives patria expelli, hoc demum aſperum & acerbum eſt imperium, non clementia. Cicero etiam manifeſte dicit exilium non eſſe poenam judicii. Sic enim loquitur in Orat. pro domo: *Quid enim eſt exul? Ipſum per ſe nomen calamitatis, non turpitudinis.* Coler.

Retinuiſſe ab ſtultitia, et falſis voluptatibus] Quo etiam facit ſententia illa Aululariae Plautinae: *Hoc ſervi eſſe officium reor, Retinere ad ſalutem, non herum, quo incumbat, eo impellere.* Douza.

Pacem concordiamque] *Que* deeſt libro Fabri: & in Fabri & Briconeti eſt, *ſtabiluiſſe*, pro, *ſtabiliviſſe*; uti etiam, *conceſſerim*, pro, *conceſſeris.* Carr.

Non ſi flagitiis] Hoc eſt: vera clementia non fuerit ſi (quod quidem in praeſens ſuave) corruptis moribus fraena permittas. Waſſe in *Add.*

Gaudium cum mox futuro malo] Deſcribit ingenium voluptatis; quae, cum datura videtur laetitiam, cauſa doloris eſt. *Ille ex conviviis & luxuria: ille ex ambitione & circumfuſa clientium turba: ille ex amica voluptatem quaerit. Sed omnes iſtos oblectamenta fallacia, & brevia decipiunt: ſicut ebrietas, quae unius horae hilarem inſaniam, longi temporis taedio penſat. Sicut plauſus & acclamationis ſecundae favor, qui magna ſolicitudine & partus eſt & expiandus.* Sen. ep. 59. ubi negat, hujuſmodi homines prorſus habere gaudium: *Quid ergo*, inquiens, *ſtulti ac mali non gaudent? non magis, quam praedam nacti leones. Cum fatigaverunt ſe vino & libidinibus, cum illos nox inter vitia defecit, cum voluptates anguſto corpori ultra, quam capiebat, ingeſtae, ſuppurare coeperunt, tunc exclamant miſeri Virgilianum illum verſum:*

> *Namque ut ſupremam falſa inter gaudia noctem*
> *Egerimus, noſti.*

Rupert.

Maxime erectus] Omnes libri, *maxime fretus.* Carrio.

Negotii magnitudine] Proprium alti & heroici animi, non tam parvis quam magnis rebus patrandis aptum eſſe. Coler. Idem de Providentia cap. 5. *Boni viri laborant, impendunt, impenduntur, & volentes quidem.* Rupert.

Quia tibi terrae, &c.] Ita modeſte vocat Romanum imperium, quod terra & mari potentiſſimum erat. Supra tamen non ſibi temperavit, quin diceret: *Neque, ſi pati potuiſſet, orbis terrarum bello concuſſus foret.* Et Cicero ſatis magnifice, in Orat. de Provinc. Conſul. *Nulla gens eſt, quae non aut ita ſubacta ſit, ut vix extet: aut ita domita, ut quieſcat: aut ita pacata, ut victoria noſtra imperioque laetetur.* Neſcio quam vere hoc dixeris, Cicero, ante clauſum ab Auguſto Janum. Quid enim ad ſeptentrionem converſa plaga poſtea non eſt auſa? Quid Pannonii, Dalmatae, Myſii, Thraces, Daci? Ipſam Germaniam victam noluiſſetis. Florus ait lib. IV. *Germaniam quoque utinam vincere tanti non putaſſet! magis turpiter amiſſa eſt, quam glorioſe adquiſita.* Sed omitto Auguſti ſeculum. Diu fuit, ut magis victi Germani, quam domiti dici debuerint. Coler. Potius eſt, ut Salluſtium, *terra & mari*, ſcripſiſſe credamus. Douza.

Adtin-

Digitized by Google

tum ingenium adtingere nequit) magnae curae magna merces eſt. Igitur provideas oportet, uti plebes, largitionibus, & publico frumento, corrupta, habeat negotia ſua, quibus ab malo publico detineatur: juventus probitati, & induſtriae, non ſumtibus, neque divitiis, ſtudeat. Id ita eveniet, ſi pecuniae, quae maxuma omnium pernicies eſt, uſum, atque decus demſeris.

XLII. Nam

Adtingere nequit] Vaticanus, *attingere nequiret.* Carr.

Magnae curae magna merces est] Cum multo labore, & ſumtu, & periculo, Maximiliano I. victoria ſtaret, nummus ejus rotam habet, quae ſub mundo volvitur; Reges notans & principes non niſi per tot diſcrimina, ad ardua pervenire, quot in malo punico acini reperiuntur. Sed ut duri corticis & amari malum eſt punicum: acinos habet ſuaves: nucleos medicos: ſic dulciſſima eſt periculorum exantlatorum, recteque factorum memoria. Luckius in Nummis. Habet autem & Nummus inſcriptionem hanc: PER TOT DISCRIMINA. Supra rotam Orbem, infra MALUM Punicum. Rupert.

Uti plebes, largitionibus et publico frumento corrupta, habeat negotia sua] Plebem Rom. ita deſcribit Cic. I. ad Att. 16. *Illa concionalis hirudo aerarii, miſera ac jejuna plebecula.* Vide Caſaub. ad Sueton. Aug. cap. 42. Lipſ. I. Elector. 8. De otioſis in Republica non ferendis egregie diſſerit Bernec. in Germ. Taciti q. 62. Rupert.

Largitionibus] Quibus magis capitur, quam ullis honoribus. Livius lib. VI. Plebs ad eas leges, quae ad ipſius lucrum & ſublevationem bonorum pertinent, tutandas potius animatur, quam ad eas, quae ad ſolum honorem ſpectant, cumque illi tribuunt. Romae certe leges Foenebres & Agrariae magis auditae, quam de Conſulatu aut aliis muneribus honorariis. Largitionum uſus, morum corruptor unicus, diu Romae incognitus fuit. Teſtatur Salluſtius, graviſſimus ſuae Reipublicae cenſor, in bello Jugurthino: *Nam etiam tum largitio multis ignota erat: munificus nemo putabatur, niſi pariter volens: dona omnia in benignitate habebantur.* Sed de alia largitione loquitur Salluſtius, quam illa plebeja. Quid ex legibus etiam illis Agrariis & Frumentariis calamitatis in Rempublicam invectum ſit, tot ſeditionibus illuſtratum eſt. Florus lib. IV. cap. 13. *Sed haec ipſa in perniciem redibant, & miſera Reſpublica in exitium ſuum merces erat. Nam & a ſenatu in equitem tranſlata judiciorum poteſtas, vectigalia, id eſt, imperii patrimonium ſupprimebat, & emptio frumenti ipſos Reipublicae nervos, exhauriebat aerarium.* Haec Florus. Coler.

Habeat negotia sua] Quam hoc ſit prorſus neceſſarium, intellexit & Draco, dum legem de otioſis tulit ab AEgyptiis petitam. Amaſis enim (ut eſt apud Herod. lib. II.) legem condidit, ut, qui non demonſtraret, unde legitime viveret, morte mulctaretur. Adde Diod. lib. I. Laërtius in Solone dubitans de auctore: *Is qui ſectatur otium*, inquit, *omnibus, accuſare volentibus, obnoxius eſto.* Et addit e Lyſia, Draconem dediſſe hanc legem, Solonem vero promulgaſſe. Ubi Caſaubonus in Notis. Multi auctores ſunt, non a principe Solone eam fuiſſe latam: ſed poenam tantum hominum ἀργῶν lenitam: quum lege Draconis ἀργία, ut fere omnia delicta, morte puniretur. Ab his rurſus diverſus Pollux lib. VIII. *Sub imperio Draconis, pigritiae poena erat infamia: at ſub Solonis, non, antequam ter aliquis fuiſſet deprehenſus.* Rupert.

Pecuniae usum atque decus demseris] Male alii *dedecus.* Sic infra: *verum ſi pecuniae decus ademeris.* &, *ergo inprimis auctoritatem pecuniae demito.* Ciacc. & Ursin. Plato III. de Legibus dixerat. Δεῖ δὴ καὶ ἀναγκαῖον, τιμάς τε καὶ ἀτιμίας διανέμειν ὀρθῶς· ἔστι δὲ ὀρθῶς κεῖσθαι τιμιώτατα μὲν καὶ πρῶτα, τὰ περὶ τὴν ψυχὴν ἀγαθὰ κεῖσθαι, σωφροσύνης ὑπαρχούσης αὐτῇ. Δεύτερα δὲ τὰ περὶ σῶμα καλὰ καὶ ἀγαθά. Καὶ τρίτα, τὰ περὶ τὴν οὐσίαν καὶ χρήματα λεγόμενα. Et lib. IV. Διὸ δὴ ΧΡΗΜΑΤΩΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΝ χρὴ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ τιμᾶν· ὄντων γὰρ τριῶν τῶν ἁπάντων, περὶ ἃ πᾶς ἄνθρωπος σπουδάζει, τελευταῖον καὶ τρίτον ἐστὶν, ἡ τῶν χρημάτων ὀρθῶς σπουδαζομένη σπουδή, σώματος δὲ μέση, πρώτη δὲ ἡ τῆς ψυχῆς. De Foeneratoribus etiam Salluſtio praeiverat lib. V. Μήτ' οὖν διδόναι, μήτε ἐγγυᾶσθαι σκεῦος τὸ παράπαν, μηδ' ἔντοκον, μὴ δὲ νόμισμα παρακαταθέσθαι, ὅτῳ μή τις πιστεύῃ. Μηδὲ ΔΑΝΕΙΖΕΙΝ ἐπὶ τόκῳ ὡς ἐξὸν μὴ ἀποδιδόναι τὸ παράπαν τῷ δανεισαμένῳ μήτε ΤΟΚΟΝ, μήτε τὸ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ. De poenis vide gemina apud Euſebium, citante Stobaeo Serm. XLIV. & Plutarchum Epiſt. de Amicitia apud eundem pag. 328. Salluſtius infra: *Igitur provideas oportet, uti plebes, largitionibus & publico frumento corrupta, habeat negotia ſua; quibus ab*

malo

XLII. Nam ſaepe ego cum animo meo reputans, quibus quiſque rebus clari viri magnitudinem inveniſſent, quae res populos nationeſve magnis auctoribus auxiſſent? ac deinde quibus cauſſis ampliſſuma regna, & imperia, conruiſſent: eadem ſemper bona, atque mala reperiebam, omneſque victores divitias contemſiſſe, & victos cupiviſſe. Neque aliter quiſquam extollere ſeſe, & divina mortalis adtingere poteſt, niſi, omiſſis pecuniae, & corporis gaudiis, animo indulgens, non adſentando, neque concupita praebendo, perverſam gratiam gratificans, ſed in labore, patientia, boniſque praeceptis, & factis fortibus exercitando. Nam domum, aut villam exſtruere, eamque ſignis, aulaeis, aliiſque operibus exornare, & omnia potius, quam ſemet, viſendum efficere, id eſt, non divitias decori habere, ſed ipſum illis flagitio eſſe.

XLIII. Por-

malo publico detineatur: juventus probibita, non ſumtibus, *neque divitiis ſtudeat.* WASSE in *Add.* Lego, *uſum atque decus.* Saepe alias Salluſtius monet, pecuniae & divitiis opinionem ſplendoris detrahendum. Decus igitur demitur pecuniae, ſi ob eam nemo magis honeſtus, aut clarus. Lipſ. IV. Ep. Q. 4. RUPERT.

DEMSERIS] Fabri & Briconeti, *decus ademſeris.* CARRIO.

CLARISSIMI VIRI MAGNITUDINEM INVENISSENT] Vett. libri, *clari viri.* CIACC. & URSIN. Repone ex omnibus libris, *clari viri.* CARRIO.

ITEM INVENISSENT] Non *inveniſſet*, uti olim correximus. CARR.

QUAE RES, POPULOS NATIONESVE MAGNIS AUCTORIBUS AUXISSENT] Scripti libri, *Quaeque res.* CIACC. URSIN. & CARR.

MAGNIS AUCTORIBUS] Legendum cenſeo, *magnis auctibus auxiſſent.* nam apud Livium lib. XXIX. Africanus Scipio deos ita precatur: *Eaque vos omnia bene juvetis, bonis auctibus auxitis.* & lib. IV. *Cujus rei primum ſit in civitate, eam maximis ſemper auctibus creſcere.* Tacit. Hiſt. I. *Tiberis immenſo auctu, prorupto Ponte ſublicio &c.* Quibus ex locis & alium Taciti Hiſt. IV. emendandum exiſtimo, ubi in vulgaribus libris ſic legitur: *At Civilem immenſis auctibus univerſa Germania extollebat, ſocietate nobiliſſimis obſidum firmata.* erit ergo, *immenſis auctibus.* CIACCON. & URSIN. Ita quidem Vaticanus, ſed Fabri & Briconeti, *magnis auctionibus:* animo meo rectius. CARRIO. Idem d. l. legit. *magnis auctibus auxiſſent.* RUPERT.

OMNESQUE VICTORES DIVITIAS CONTEMSISSE] *Demaratus* apud Herodot. lib. VII. cap. 102. *Graecia paupertatem tuetur & dominatum.* V. Freinsh. ad Curt. lib. III. cap. 2. §. 15. Notam ad Juſtini lib. II. cap. §. 5. RUPERT.

SED IN LABORE, PATIENTIA, BONIS PRAECEPTIS, ET FACTIS FORTIBUS] i. e. in ſtudiis togatis ac militaribus. V. Not. ad Flori lib. I. cap. 5. §. 1.

NAM DOMUM, AUT VILLAM EXSTRUERE] V. Bern. Quaeſt. in Germ. Tac. LXXXIV.

EAMQUE SIGNIS, AULAEIS EXSTRUERE] Particula *que*, abeſt ab antiquis libris. CIACC. & URSIN. *Que* deeſt Fabri & Briconeti. CARR. Quae omnia Romam cum Aſiatica luxuria commigrarunt. Conqueritur Salluſtius in Bello Catilin. Plin. lib. XXXIII. cap. 2. lib. XXXVII. cap. 1. Auguſtinus de Civit. Dei, lib. III. cap. 31. COLERUS.

OMNIA POTIUS QUAM SEMET VISENDUM EFFICERE] Ex hoc fonte *Apulejus* in fine D. Socr. *Igitur ſi quotidiana eorum aera diſpungas, invenies in rationibus multa prodige* profuſa, *& in ſemet nihil. Plane quidem villas opipare exſtruunt, & domos ditiſſime* exornant, *& familias numeroſiſſime comparant; ſed in iſtis omnibus, in tanta affluentia rerum,* nihil indignum eſt, praeterquam ipſe dominus aedium. *Nec injuria: cumulata enim habent, quae ſedulo percolunt, ipſi autem horridi,* indocti incultique circumeunt: *Igitur illas aedificiorum ſpecies, in quas* patrimonia *ſua* profuderunt, *amoeniſſimas & extructiſſimas deprehendas &c. omnia opulenta, omnia ornata* praeter ipſum dominum; vide *Iſidorum Peluſiotam* Epiſt. II. 156. *Chryſoſtomum* tom. I. Hom. 11. pag. 30. Fabulam in hanc rem jucundam narrat *Galenus* Protrept. cap. 4. Διογένης ἑστιώμενός ποτε παρά τινι, ὃς μὲν ἑαυτῷ τἆλλα ἀκριβῶς κατεσκευάκει, μόνου δ' ἑαυτοῦ τοῦ σώματος ἠμεληκότι, χρεμψάμενος ὡς πτύσων, εἶτ' ἐν κύκλῳ περισκοπῶν.

Digitized by Google

XLIII. Porro ii, quibus bis die ventrem onerare, nullam noctem ſine ſcor-

κοπήσας, εἰς οὐδὲν μὲν τῶν πέριξ ἔβλεψε, αὐτοῦ δὲ μόνου προσέπτυσε τοῦ δεσπότου τῆς οἰκίας. Ἀγανακτοῦντος δ' αὐτοῦ, καὶ τὴν αἰτίαν ἐρωτῶντος, Οὐδέν, ἔφησεν, ὁρᾷν οὕτως ἠμελημένον τῶν κατὰ τὴν οἰκίαν, ὡς ἐκείνου τοὺς μὲν τοίχους ἅπαντας ἀξιολόγοις γραφαῖς κεκοσμῆσθαι τὸ δ' ἔδαφος ἐκ ψήφων πολυτελῶν συγκεῖσθαι, θεῶν εἰκόνας ἔχον ἐξ αὐτῶν διατετυπωμένας. Ἅπαντα τὰ σκεύη λαμπρὰ καὶ καθαρά, καὶ τὴν στρωμνήν, καὶ τὰς κλίνας εἰς κάλλος ἐξησκῆσθαι· μόνον δ' ἐκεῖνον ὁρᾷν ἠμελημένον. Εἰθίσθαι δ' ἅπασιν ἀνθρώποις εἰς τοὺς ἀτιμοτάτους τῶν παρόντων τόπων διαπτύειν. vide in hanc ſententiam plura apud eundem II. 23. Edit. Venet. MDXXV. Alii hoc factum Ariſtippo tribuunt, inquit *Laertius*, & ex eo Arſenius Monembaſiae Epiſcopus. Rem omnem, ſuppreſſo auctoris nomine, enarrat Chryſoſtomus Homil. XI. in Rom. Themiſtius Orat. XVI. Οὐκ ἂν θαυμάσειε μᾶλλον προσέχειν ἕκαστον τὴν ψυχὴν ἀξίαν πολλὰ καλλωπίζεσθαι, ἢ τὴν οἰκίαν, σὺ δὲ τοὺς μὲν τοίχους ἐγράφεις πολλὰ καὶ ποικίλα, τὴν ψυχὴν δὲ ἄγραφον περιορᾷς, ὥσπερ γραμματεῖον ἀληλιμμένον, καὶ τῷ μὲν ἀνθρώπῳ ἀποπτύσαι καταλιπεῖν οὐκ ἀνάγκη πείθομαι. Ἡσιόδῳ τῷ ποιητῇ τὸ νῦν δὲ ἀποπτύσαι ἀσύμφορον πρᾶγμα οὐδὲ ὑπολαμβάνεις. WASSE in *Add.*

QUIBUS BIS DIE VENTREM ONERARE] Coenabant antiqui lautius, prandebant tenuius. Prandii autem mentionem faciunt tum alii ſcriptores permulti, tum inprimis apud Graecos Hippocrates lib. II. de Victus Ratione, & in Oeconomico Xenophon, apud quem narrat Iſchomachus: *ſe leviter prandere, ut largius coenet.* Quod eo lubentius indicavi, ne cui forte veterum quorundam & Iſidori imponat auctoritas, qui negat prandia in uſu antiquis fuiſſe. Galenus lib. VI. de Tuenda Valetudine dicit; ſe, niſi tardius lavaret, cibum interdiu non ſumpſiſſe, & illum quidem cum ſumeret, ſolo pane uti abſque potu. Moderatum quoque deſignat prandium Plin. lib. III. Epiſt. cum inquit: *poſt cibum, quem interdiu levem, & facilem veterum more ſumebat.* Cicero quoque in Quinta Tuſculana leve & ſimplex prandium videtur probaſſe, cum dicit: *vita illa beata quae ferebatur, plena Italicarum Syracuſanarumque menſarum, nullo modo mihi placuit, bis in die ſaturum fieri.* Itaque hic reprehendit eos auctor, qui integros dies conviviis & commeſſationibus frangebant. Vide Urſini appendicem ad Ciaccon. de Triclin. COLER. Nota: Veteres, ingluvie & voracitate, non ita certabant, uti nos, qui epulas quadrifariam, imo quinquefariam diſpertire ſolemus, in *jentacula, prandia, merendas, coenas* & ab illis, in *dormitoria*, quae vocant, *pocula*. Contenti erant unico vel prandio vel coena; (certe Diodorus Siculus lib. V. cap. 40. tanquam inſolens notat in Tyrrhenis, quod bis in die menſas adornent) Saepius tamen coena, & ſi quid mane comedebant, exiguum, idque ſoli, ac ſine ὁμοσιτούς, ſive conſalinis, aut conſalaneis, ut dicuntur in Gloſſario veteri. Hinc illa μονοσιτία, de qua multa Caſaub. ad Athenaei lib. I. cap. 8. & lib. II. cap. 8. confer Bernecc. in Sueton. Titum cap. 9. §. 3. & in Plinii Paneg. cap. 49. n. 6. Manut. in Quaeſ. per. Epiſtol. IV. p. 63. Prandium Graecis dictum ἄριστον, veluti ῥᾷστον, id eſt ex obviis, nec anxie comparatis. Plut. Sympoſ. Quaeſt. VI. Hi docent, illos, cum & laboribus dediti, & temperantes eſſent, mane panem ediſſe mero intinctum, aliud nihil. Itaque hoc fuit dictum &c. Quod hodie Venetiis a plerifque negotioſis fuit obſervatum, qui in meridie, vino Cretico panem intinctum, offam, ſeu placentam comedunt, ut ſic famem ſolentur, dum negotiis operam navant. Joſ. Laurent. I. Polymath. 20. Nec abludit ipſum vocabulum coenae, quod, quum Graecum ſit, & ſignificet communem cibationem, ut vertit Lipſ. ad Senecae Epiſt. 18. ſatis indicat, reliquis diei partibus non fuiſſe antiquis convivium. Erat autem illud exiguum, ut dixi, quod mane comedebant, ſine jurulentia, puta, cum caperent ſolum panem, quemadmodum e Gal. lib. VI. de Tu. Val. docet Hier. Mercurialis lib. I. de Arte Gymnaſtica cap. XI. qui ſit tibi non ſufficit, addere potes hanc Cl. Salmaſii obſervationem, ad illa Capitolini in Antonino Pio pag. 75. *Panem ſiccum comedit, ad ſuſtentandas vires.* Per *panem ſiccum*, inquit, panem ſolum intellige, abſque ullo alio pulmento; ſic in vita Taciti apud Vopiſcum: *panem, niſi ſiccum, nunquam comedit.* Fuit autem haec veterum frugalitas, eorum praecipue, qui negotioſam vitam καὶ περίεργον agebant, ut matutinis horis, ſolo pane deguſtato, uſque ad veſperam & tempus coenae, impranſi perdurarent, adeo ut ne biberent quidem. Gal. hoc ita de ſe praedicat lib. VI. ὑγιεινῶν, ubi inter alia μόνον τὸν ἄρτον vocat, quem Spartianus *panem ſiccum*; panis enim ſiccus jentaculum fuit veterum. Hine ξηροτροφεῖν pro *jentare* apud Lucianum, qui panem ſiccum comedere non poterant, aut *palmulas* aut *uvas paſſas*, aut *parum mellis Attici, vel ſalis, cum pane* edebant. Quidam bibebant, quidam nec bibebant; multi poſt hoc jentaculum etiam prandebant, alii impranſi, uſque ad coenae tempus, manebant. Hinc βουκκίζειν, *jentare*, veteres Grammatici exponunt, a buccis panis, quas in jentaculo comedebant. (Confer Caſaub. ad

ſcorto quieſcere mos eſt; ubi animum, quem dominari decebat, ſervitio obpreſ-

ad Sueton. Auguſt. cap. 76. 77.) Non peculiaris igitur haec abſtinentia Senecae fuit, quod panem ſiccum, vice prandii, guſtaret, ſed cum multis communis. Epiſt. 83. Panis deinde ſiccus &, ſine menſa, prandium. Haec Salmaſius. Inferiori aevo apud Montaniſtas fuiſſe coenam ſine jurulentia, ſcribit Tertullianus, quod hinc explicandum: coenam Montaniſtarum fuiſſe ſiccam, nec abſimilem prandiis aliorum; ut ſcilicet oſtentarent virtutis ſtudium, ſive, ut mentis officio rectius uti viderentur, pulmento, tanquam indicio voluptatis ac ignaviae, minus impediti. Sed & ex his ſatis apertum, cur miretur Salluſt. *quoſdam bis de die ventrem onerare.* RUPERT. Platonem ſequitur, qui in Epiſtola ad Dionis propinquos ita ſcribit. Δίς τε τῆς ἡμέρας ἐμπιμπλάμενον εἶναι, καὶ μηδέποτε κοιμώμενον μόνον νύκτωρ. Cic. in Tuſc. V. interprete: *bis in die ſaturum fieri, nec unquam pernoctare ſolum.* Muſonius de victu: Ταῖς μὲν γὰρ ἄλλαις ἡδοναῖς, σπανιώτερον ὁμιλοῦμεν, καὶ ἐνίων γε μῆνας καὶ ἐνιαυτοὺς ὅλους ἀπέχεσθαι δυνάμεθα, ταύτης δὲ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν πάντως πειρᾶσθαι ἀνάγκη, καὶ τά γε πολλὰ, δὶς ἑκάστης ἡμέρας· οὐ γὰρ ἔνι ζῆν ἄλλως τὸν ἄνθρωπον. At Graecos quater die eſitaſſe Philemon tradit; mane enim habuere ἀκράτισμα ſeu διανηστισμὸν Euſtathio ad Odyſſ. ω. ἄριστον τὸ πρωϊνὸν, Athenaeo πρωϊνὸν ἔμβρωμα. Ἄριστον ſeu δορπηστὸν, ἑσπέρισμα, δεῖπνον, veteribus δόρπος, ſive, interprete Athenaeo IV. Deipn. ἐπιδειπνίδα. Palamedes apud *Aeſchylum* ἀκράτισμα quidem, credo quia tenue, & ſine menſa erat, omittit: Ἄριστα δεῖπνα δόρπα θ' αἱρεῖσθαι τρίτα. Quem verſum adducunt Athenaeus V. Euſtathius ad Iliad. β. Qui de his plura cupit, adeat Euſtathium ad Iliad. ω. 124. Odyſſ. β'. 77. π'. 586. Plutarch. Sympoſ. I. 8. Ariſtotel. de Nat. Anim. VI. 8. Schol. Theocriti in voce ἀκρατισμὸς, Theophylactum ad Luc. XIV. Erotianum in δόρπα. Certe circa Xerxis tranſitum Olymp. LXXV. ex Herodoto patet Graecos cibum plus vice ſimplici ſumſiſſe. Apud quem VII. 10. magnam ſe diis habere gratiam ait Megacreon, ὅτι Ξέρξης οὐ δὶς ἑκάστης ἡμέρης ἐνόμισε σῖτον αἱρέεσθαι. Hippocratis aetate Olymp. LXXXVII. multi ter, quater, plures ſemel, plurimi bis die cibo uſi ſunt, ut ex eo obſervavit Hieronymus Mercurialis Var. Lect. IV. 17. Verba ejus habentur Lib. Περὶ διαίτης ὀξέων pag. 58. Ἔτι δὲ ἂν μᾶλλον πονήσειεν ὁ τοιοῦτος, εἰ τρὶς σιτέοιτο τῆς ἡμέρης ἐς κόρον· ἔτι μᾶλλον, εἰ πλεονάκις. Καίτοι γε πολλοί εἰσιν οἳ εὐφόρως φέρουσι τρὶς σιτεόμενοι τῆς ἡμέρης ἐπιεικῶς, pag. 12. Περὶ διαίτης II. pag. 30. III. pag. 34. XXXVI. 30. XXXVII. 40. XXXIX. 40. CXLII. 5. 42. Nec ſane aliter conſtare potérit animoſum illud Leonidae dictum, quo milites juſſerit ταχέως ἀριστοποιεῖσθαι, ὡς ἐν Ἅδου δειπνησομένους. Diodor. XI. Sed neque illud Alexandri apud Plutarchum in Apophthegm. pag. 180. ſe κρείττονας ἔχειν αὐτὸς ὀψοποιοὺς, πρὸς μὲν ἄριστον, τὴν νυκτοπορίαν· πρὸς δὲ δεῖπνον τὴν ὀλιγαριστίαν. Ariſtotelis denique in Probl. id evincit III. Prob. §. 32. Coenam & prandium Romanis etiam ab antiquiſſimis temporibus in uſu fuiſſe monſtrat locus Platonis ſupra laudatus; cui (quoniam ſunt qui alterutrum ſuſtulerunt, ex quorum numero Servius, Iſidorus II. 20. Salvian. Provid. I. Caſſiodor. in Pſalm 14.) adjunge Macrobium Saturn. II. 13. Celſum I. 1. 3. Plautum Amphitr. I. 1. 99. & in Boeotia apud Gellium III. 3. Plinium Epiſt. III. 5. Valerium II. 19. Plinium Nat. Hiſt XXVIII. 5. Senecam Epiſt. LXXXIV. Suetonium Aug. LXXVIII. Quaeri heic poteſt quare morem adeo receptum omni populo, quaſi immoderatum nimiumque Noſter improbaverit, ſolis heluonibus objiciendo quod omnium erat. Scilicet id velle credamus, ne tenera ſeniove aut morbo feſſa aetas, opifices, ſervitia, reficere vires imminutas & augere poſſent? Nihil minus. Luxum haud naturam impugnat, eoſque denuo perſtringit, qui in poteſtatibus, bis die ventrem onerabant, quorumque induſtria vitae & vigilandi labor in antelucanis coenis expromebatur. Atque eo modo ſenſum τοῦ ἐμπιπλᾶσθαι, quo uſus erat Plato, repraeſentat. Nam Graeci veteres, teſte in Oenomao Antiphane, fuere μικροτράπεζοι, ipſumque adeo Epicurum habuiſſe conſtat, tradentibus Plutarcho pag. 1099. & Cicerone Acad. II. obſoniorum conditorum πρὸς δεῖπνον ὀλιγαριστίαν. Hinc Socrates apud Athenaeum, Ὦ παῖδες, τίς ὑμῶν τῷ μὲν ἄρτῳ ὡς ὄψῳ χρῆται τῷ δὲ ὄψῳ ὡς ἄρτῳ. Hinc Plutarchus alicubi vocat prandia ἀποψαλίζων καὶ ὑγιαινόντων ὥσπερ ἀλεξιφάρμακα πρὸς πολυτελεῖς τραπέζας. Horatius: Pranſus *non avide, quantum interpellet inani Ventre diem durare.* Seneca Ep. LXXXIII. *Deinde* ſiccum & ſine menſa *prandium.* Modum vero in hiſce rebus exacta ſtatuere ejus ſolius eſt, qui aetates, ſexus, ipſumque ſitum corporis, anni ventorumque tempeſtates, ciborum eorundem pro diverſa regione variantem naturam & ſexcenta ejuſmodi probe habet perſpecta. Quam rem elegantiſſime peroravit Hippocrates lib. Περὶ διαίτης pag. 7. WASSE in *Add.*

SERVITIO OPPRESSERE] Confer Noſtrum Jug. I. Lucretius II.

—— *Natura videtur*
Libera continuo, & Dominis *privata* ſuperbis.

Ovidius Remed.

Publ.

obpreſſere, nequicquam eo poſtea hebeti, atque claudo pro exercito uti volunt. Nam inprudentia pleraque, & ſe praecipitant. Verum haec, & omnia mala pariter cum honore pecuniae deſinent, ſi neque magiſtratibus, neque alia vulgo cupienda, venalia erunt. Ad hoc providendum eſt, quonam modo Italia, atque provinciae tutiores ſint, id quod factu haud obſcurum eſt. Nam iidem omnia vaſtant, ſuas deſerendo domos, & per injuriam alienas occupando. Item ne, ut adhuc, militia injuſta, aut inaequalis ſit: cum alii triginta, pars nullum ſtipendium faciet: & frumentum id, quod antea praemium ignaviae fuit, per municipia, & colo-

Publicus aſſertor Dominis oppreſſa *levabo Pectora.*
Et alibi:

Nec ſervum *vitii* pectus *habere ſui.*

Horatius:

Imperat *aut* ſervit *collecta pecunia cuique.*

Seneca Ep. XLVII. *Alius libidini* ſervit, *alius avaritiae, alius ambitioni.* Claudian.

Si metuis, ſi prava cupis, ſi duceris ira,
Servitii patiere jugum.

Adde Cic. Paradox. V. Egregie D. Paulus. Μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν σώματι· &, Οὐκ οἴδατε ὅτι ᾧ παριστάνετε, ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑπακοὴν, ΔΟΥΛΟΙ ἐστε ᾧ ὑπακούετε. Lactantius VII. 1. *Eo fit, ut pauperes & humiles Deo credant facilius, qui ſunt expediti; quam divites, qui ſunt impedimentis plurimis implicati; imo vero catenati, & compediti ſerviunt ad nutum* dominae cupiditatis. Hinc ΔΟΥΛΟΝ χρημάτων dixit Chryſoſtomus Philip. Homil. VI. Tom. IV. Τῶν ἡδονῶν Ammonius περὶ ὁμ. καὶ διαφ. λέξ. Clemens Alexand. Strom. II. pag. 424. Ἐχέτω ΔΟΥΛΕΙΑ τὸ ὑποπεσεῖν καὶ παρακεχωρῆσθαι τοῖς πάθεσι. Recte ille *poſtremam ſervitutem* nominat. Talis enim ob impotentiam viro plane excidit, καὶ θηλύτερος φαίνεται ἐν ταῖς ἁμαρτίαις. ut alicubi Antoninus. Apulejus Apol. *earum alteram Vulgariam, quae ſit percita populari amore, non modo humanis animis, verum etiam pecudibus ad libidinem* imperitare, *ut immodico trucique perculſorum animalium* ſerva corpora *complexu vincientem.* Cephalus apud Platonem τῶν ἡδονῶν πάθος λυττῶντος καὶ ἄγριον ΔΕΣΠΟΤΗΝ. Wasse in *Add.*

Exercitio] Iidem libri, pro *exercito.* Carrio. Scribe e MSS. Ciacconii cum Gronovio II. Obſ. 4. *pro exercito.* Rem quod attinet, conſule Virdungum ad illud Taciti in Agr. cap. 3. *Subit quippe inertiae ipſius dulcedo, & inviſa primo deſidia, poſtremo amatur.* Rupert. Fabri & Bipionti Libb. *exercitio.* Atque ita Gruteriana. de qua voce adi Catonem, Feſtum, & Stewechium ad Vegetium I. 17. *exercitium.* Gloſſae: γυμνασία. Wasse in *Add.*

Neque alia vulgo cupienda venalia erunt] V. Not. ad Juſtini lib. I. cap. 1. §. 1. Rupert.

Providendum est] Adde vocem, *tibi*, de veteribus libris. Carrio.

Factu haud obscurum] Hoc eſt, *providere quomodo &c. id ipſum factu haud obſcurum.* pro *difficile*, vel quod multa cura indiget. Cicero IV. Verrin. *Non erat* obſcurum quid *homo improbus aut nefarius* cogitaret. Ita Graeci conjungunt ἄδηλος & ποιεῖν. Alex. Aphrodiſ. Οὐκ ΑΔΗΛΟΣ εἰμὶ τῶν ΠΟΙΗΣΩΝ. Verum *obſcurum factu* apud Latinos ſcriptores rariſſime invenitur. Quid ſi legamus *aſperum*? ut VI. 45. niſi *fatu* malis. Solinus cap. 3. *lapidem* fatu *digniſſimum.* Wasse in *Add.*

Militia injusta aut inaequalis] Hinc enim indignationes, hinc ſeditiones, & in duces conſpirationes. Vide concionem Peſcennii apud Tacitum, Manlii apud Livium. Rupert.

Cum alii triginta] Ex hoc loco apparet numerus legitimus ſtipendiorum, quem vellem addidiſſet eruditiſſimus Lipſius iis, quae ad I. Annal. Taciti commentatus eſt de ſtipendiis. Quae autem hic praecipit Salluſtius de ſtipendiis & emeritis, ea poſtea omnia ſuo more & modo Auguſtus recenſuit & ordinavit. Coler. Continua olim militia non fuit (ſicuti cum legiones perpetuae inſtitutae) ſed per annos fere, aut certe ſingula bella, inibant militiam, & deſinebant. Lex igitur volebat, ut in annis illis triginta utilibus, ab anno ſcilicet aetatis 17. ad 46. quiſque neceſſario impleret ſtipendia ſua triginta. Poterat quidem prius: &, exempli cauſa, qui continuo militabat, implebat ea 37. anno: ſed poterat, non debebat. Hi ſunt anni XXX. illi, de quibus Salluſtius. Nec audiemus Sigonium, hinc colligentem, legitima ſtipendia fuiſſe XXX. annorum.

Digitized by Google

colonias illis dare conveniet, cum ſtipendiis emeritis domos reverterint. Quae Reipublicae neceſſaria, tibique glorioſa ratus ſum, quam pauciſſumis abſolvi.

XLIV. Non pejus videtur, pauca nunc de facto meo diſſerere. Plerique mortales ad judicandum ſatis ingenii habent, aut ſimulant: verumtamen ad reprehendenda aliena facta, aut dicta, ardet omnibus animus; vix ſatis apertum os, aut lingua prompta videtur, quae meditata pectore evolvat: quibus me ſubjectum haud poenitet, magis reticuiſſe pigeret. Nam ſive hac, ſeu meliore alia via perges; a me quidem pro virili parte dictum, & adjutum fuerit. Reliquum eſt, optare, uti, quae tibi placuerint, ea dii immortales adprobent, beneque evenire ſinant.

norum. Haec fere Lipſ. I. de Mil. dial. 2. RUPERT.

CUM STIPENDIIS] *Cum* deëſt, Fabri & Briconeti: Vaticanus, *qui ſtipendiis.* CARR.

PLERIQUE MORTALES] Senſus: Multi judicant; quidam, quod dixeris, facile reprehendunt; quidam conſiliarii neceſſarium bonum non adferunt, dicendi libertatem. Hi ſi me antecedant, non erubeſco; magis erubeſcerem, ſi animi ſenſa, adulatorum, h. e. eorum more, ſuppreſſiſſem. RUPERT.

VERUMTAMEN] Scribe e manuſcriptis, *verum enim.* CARRIO.

QUAE DICTA PECTORE EVOLAT] Venetum *quae edita.* Badianum, *quae dicta pectore evolvat.* RIV.

QUAE MEDITATA] Fabri & Briconeti, *edita pectore evolat*: cum quibus eſt Vaticanus. vulgo, *dicta pectore evolvat.* Hinc fuere, qui legendum conjicerent, *meditata pectore evolvat.* CARRIO. Badian. Edit. Baſil. 1561. *quae dicta pectore evolvat.* Venetum *quae edita.* Balliol. *edicta evolat.* Nihil aliud ſuccurrit, quam: *edicta pectore evolvat.* Supra dixit: *Plerique mortales* ad judicandum *ſatis ingenii habent.* Unde haud abſurda vox *edicta*, quae faſtum illorum & arrogantiam exprimat. Terentius Heautont. *Primum hoc te oro, ne quid credas me adverſus* edictum *tuum Facere eſſe auſum.* *Evolvere edicta*, ut *evolvere queſtus* apud Valerium Flaccum:

Ingemit, & tales evolvit pectore *queſtus.*

WASSE in *Add.*

ALIA VIA PERGIS] Omnes libri, *perges.* CARR.

PRO VIRILI PARTE] Iſocrates ad Nicoc. Ἐγὼ δ' ἂν γνώμην παρέχοιμι, καὶ τιμῶ σε ταύτης εἰς τυγχάνειν ἀνάγκης. Lycurgus adv. Leocr. pag. 114. Ὢν τὴν φυλακὴν ἔρημον τὸ καθ' αὑτὸν μέρος καταλέλοιπε. WASSE in *Add.*

UTI QUAE TIBI PLACUERINT, EA DII INMORTALES ADPROBENT, &c.] Livius lib. VI. *harum omnium rerum cauſſa vobis antiquandas cenſeo iſtas rogationes. Quod facitis, deos velim fortunare.* Et infra: *Ceterum deos immortales obteſtor, ut quocunque modo ages, ea res tibi reique publicae proſpere eveniat.* CIACC. & URSIN. Sic & in II. ad Caeſarem: *Quae mihi utiliſſima factu viſa ſunt, quaeque tibi uſui fore credidi, quam pauciſſimis potui, perſcripſi. Ceterum Deos immortales obteſtor, ut quocunque modo agas, ea res tibi, reique publicae proſpere eveniat.* Et Demoſthen. Olynth. I. Χρεία δὲ ἐκ παντὸς εἵνεκα. Et III. Σχεδὸν εἴρηκα ἃ νομίζω συμφέρειν, ὑμεῖς δ' ἕλοισθε ὅ, τι καὶ τῇ πόλει, καὶ ἅπασιν ὑμῖν συνοίσειν μέλλει. A. MANUT.

ADPROBENT BENEQUE EVENIRE] Cicero Epiſt. Fam. lib. II. 15. 18. *Tu quod egeris, id velim* dii approbent. Livius III. 67. Dii approbent *eam ſententiam, quae tibi optima viſa fuerit.* Alteram Formulae partem ſervat Cato de R. Ruſt. cap. CXLI. *Mars pater, te precor quaeſoque, uti ſies volens propitius mihi, domo, familiaeque noſtrae, quoius rei ergo, agrum, terram fundumque meum ſuovitaurilia circumagi juſſi, uti tu morbos, viſos inviſosque, viduertatem, vaſtitudinemque, calamitates intemperiaſque prohibeſſis, defendas averruncesque. utique tu fruges, frumenta, vineta, virgultaque grandire*, beneque evenire ſinas. Varro de R.R. I. 1. *Nec non etiam precor Lympham* & Bonum Eventum, *quoniam, ſine aqua, omnis arida ac miſera agricultura; ſine ſucceſſu ac bono eventu, fruſtratio eſt non cultura.* Adi *Briſſonium* lib. II. de Form. pag. 64. WASSE in *Add.*

ORA-

Digitized by Google

ORATIO II.

AD

C. CAESAREM,

DE

REPUBLICA ORDINANDA.

XLV. Scio ego, quam difficile, atque aſperum factu ſit, conſilium dare regi, aut imperatori: poſtremo cuiquam mortali, cujus opes in excelſo ſunt: quippe quum & illis conſultorum copiae adſint; neque de futuro quiſquam ſatis callidus, ſatiſque prudens ſit. Quinetiam ſaepe prava magis, quam bona conſilia proſpere eveniunt: quia

Oratio] Vel ex hac Epiſtola ſatis apparet, amicum valde Caeſari vixiſſe Salluſtium. Ita ſolebant in otio degentes viri prae ceteris cati & rerum periti, abſentes & rem foris gerentes amicos excitare, & quaſi ſui officii commonefacere. Talis eſt illa quantivis pretii Epiſtola M. Ciceronis ad Q. Fratrem. Et videtur ſane haec ſcripta ad Caeſarem, antequam ad Petrejum Afraniumque proficiſceretur in Hiſpaniam. Bello adhuc flagrante ſcriptam eſſe ſatis apparet. Coler.

Scio ego, quam difficile] Tacitus I. Hiſt. 15. ſic enuntiat: *Suadere Principi, quod oportent, multi laboris.* Sic vero comparatum eſt cum omni bono facto. Nam ibi (Plautinis verbis) *animo labos grandis capitur.* Cauſam exponit Philoſophus II. Ethic. 5. *Peccare multis modis poſſumus, at recte facere uno modo. Itaque etiam hoc difficile eſt, illud vero facile,* &c. In eundem ſenſum M. Tullius in Sextiana: *Huic hominum generi, fateor, multos adverſarios, inimicos, infidos eſſe, multa proponi pericula, multas inferri injurias, magnos eſſe experiundos & ſubeundos labores: ſed mihi omnis oratio eſt cum virtute, non cum deſidia; cum dignitate, non cum voluptate; cum iis, qui ſe patriae, qui ſuis civibus, qui laudi, qui gloriae, non qui ſomno, & conviviis, & delectationi natos arbitrantur.* Rupert.

Quippe quum et illis] Adeoque ad alienum Solem, ceu Luna, diſpareat, nec alio loco ſit hujuſmodi conſiliarius, quam quo ſe conqueritur Hannibal apud Juſtin lib. XXXI. cap. 5. ubi ait: *non, quia egeat Antiochus conſilio, ſed, ad ſupplendum numerum ſententiarum, ſe vocatum.* Eſt vero & inde maxima difficultas, quoniam, in copia conſiliariorum, facilius contradicitur meliori ſententiae, & ſi quid auctoritatis eſt uni, deſtituitur a plurimis. Item, quoniam multi reperiuntur, qui *byſſinis verbis* veriorem ſententiam praegravant. Rupert.

Neque de futuro quisquam satis callidus] Pauciſſimis enim contingit Themiſtoclea aliqua conſilii vis. Nam, ut de Themiſtocle ſcribit Thucydides, rerum improviſarum, cum breviſſima deliberatione, judex praeſtantiſſimus, & futurarum, ac eventus ipſarum plerumque optimus conjector, quid melius quidve deterius eſſet, in rebus adhuc obſcuris, optime proſpiciebat. Confer Caſaub. ad Sueton. Aug. cap. I. & adde Polyb. lib. III. cap. 31. Rupert.

Saepe prava magis quam bona consilia prospere eveniunt] Cicero ad Att. *Eventum non virtus, ſed fortuna moderatur: Omnium rerum incerti ſunt exitus: multa male conſulta, cum adverſarios inconſultiores nacta ſunt, felicem eventum habuerunt.* Petronius Arbiter: *Non multum oportet conſilio credere: quia ſuam For-*

tu-

Digitized by Google

quia pleraſque res Fortuna ex lubidine ſua agitat. Sed mihi ſtudium fuit adoleſcentulo Rempublicam capeſſere: atque in ea cognoſcenda multam, magnamque curam habui: non ita, uti magiſtratum modo caperem, quem multi malis artibus adepti erant: ſed etiam uti Rempublicam domi, militiae, quantumque armis, viris, opulentia poſſet, cognitum haberem. Itaque mihi multa cum animo agitanti conſilium fuit, famam, modeſtiamque meam poſt tuam dignitatem habere, & cujus rei lubet periculum facere, dum quid tibi ex eo gloriae adcederet. Idque non temere, neque ex fortuna tua, decrevi; ſed quia in te, praeter ceteras, artem unam egregie mirabilem comperi, ſemper tibi majorem in adverſis, quam in ſecundis rebus animum eſſe. Sed per ceteros mortales illa res clarior eſt, quod & prius defeſſi ſint homines lau-

tuna habet rationem. Quod doctiſſimus & elegantiſſimi vir ingenii Domin. Baudius ita extulit:

Tranſverſa ſors acumen humanum rapit,
Nec deſtinata ſemper ex voto cadunt.
Non eſt quod ergo quiſpiam fidat nimis
Vigore mentis conſiliique dotibus,
Namque ipſa partes vindicat ſibi ſuas
Fortuna, ſive vis operta coelitum,
Fatique numen. Haec poteſtas ſubruit,
Fundoque vertit ſaepe prudentum virum
Conſulta docta, ne ferox mortalium
Mens inſoleſcat, immemorque ſit Dei.

Adde Grut. ad Liv. lib. XXXI. cap. 34. Julian. apud Amm. lib. XXV. pag. 290. lin. 35. Procop. in Art. Hiſt. pag. 21. Piccart. Dec. I. cap. 10. RUPERT.

QUIA PLERASQUE RES] Salluſtius Jugurthino: *Fortuna pleraque rerum humanarum regit.* Idem Catilinario: *Fortuna omni in re dominatur, ea cunctas res, ex lubidine magis, quam ex vero celebrat obſcuratque.* CARRIO.

MILITIAEQUE] Briconeti, *domi militiae:* CARR.

COGNITUM HABEREM] Omnes libri, *cognitum habuerim.* CARRIO. Pulcra commendatio conſilii ſui. Nam, ut ait Cic. lib. II. de Orat. *Ad Conſilium de Republica dandum, caput eſt, noſſe Rempublicam.* RUPERT.

CUJUSLIBET REI PERICULUM FACERE, DUM QUID TIBI EX EO GLORIAE ADCEDERET] Agrippa, gener Octaviani Caeſaris, duorum admonebat virum, in aula ſalvum futurum; unius, ut difficultatem rerum ipſe ſuſciperet; alterius, ut gloriam, impoſitae ſummae manus, Imperatori relinqueret. Vide Grut. ad illud Taciti: *Frontinus, vir magnus, quantum licebat.* RUPERT.

PERICULUM FACERE] Hoc eſt, adire diſcrimen. Tacit. XIII. *Corbulo meritae tot per annos gloriae non ultra periculum faceret.* Et XIV. *ejuſdem pecuniae periculum facerent, cujus ii, qui imperatorem appellavere.* & infra: *qui optatius habent ex tua calamitate periculum libertatis facere, quam per te populi Romani imperium maximum ex magno fieri.* CIACC.

GLORIAE ADCEDERET] Fabri, *gloriae acciderit.* CARRIO.

IDQUE NON TEMERE, AUT EX FORTUNA TUA] Certum eſt, Epiſtolam hanc priorem eſſe illa, quam nuper expoſuimus. Scripta enim, ut apparet, nondum debellatis partibus Pompejanis. Hoc vult dicere: Quanquam, Caeſar, maxime tibi riſit hactenus fortuna; ut ex eo ſpem plenae victoriae concipere poſſimus: tibi tamen non ob eam conſiliarius accedo, vel de eventu judico, ut forſan alii ſolent homines temporarii; ſed ſolum me movet eximia virtus tua, quae, cum in aliis, tum in adverſis elucet; ut propter eam ſolam, tanquam ad victorem, confidenter ſcribere audeam. RUPERT.

AUT EX FORTUNA] Fabri, *neque ex fortuna.* CARRIO.

SEMPER TIBI MAJOREM IN ADVERSIS, QUAM IN SECUNDIS REBUS ANIMUM ESSE] Vide not. ad Flori lib. I. cap. 10. §. 2. & adde illud Claudiani de Stilicone:

——— *nil feſſa remiſit*
Officii virtus, contraque minantia fata
Pervigil, eventuſque ſibi latura ſecundos,
Major in adverſis micuit.

RUPERT.

SED PER CETEROS MORTALES] Sic ſupra: *Quibus per ceteras gentes maximi & clari eſtis.* Et cum eandem ſententiam poneret: *Atque in te maxime qui tantum alios praetergreſſus es.* Quare videndum an

Digitized by Google

laudando atque admirando munificentiam tuam, quam tu faciendo, quae gloria digna eſſent.

XLVI. Equidem mihi decretum eſt, nihil tam ex alto reperiri poſſe, quod non cogitanti tibi in promtu ſit. Neque ego, quae viſa ſunt, de Republica tibi ſcripſi, quia mihi conſilium, atque ingenium meum amplius aequo probaretur: ſed inter labores militiae, interque proelia, victorias, imperium, ſtatui admonendum te de negotiis urbanis. Namque tibi ſi id modo in pectore conſilii eſt, uti te ab

an hic legi debeat, *Sed praeter ceteros.* Ciaccon. Vet. Cod. habet: *ſuper ceteros mortales, &c.* Videtur autem legendum: *Sed praeter ceteros mortales, &c.* Nam ſupra, eadem uſus ſententia, dixit: *Atque in te maxime, qui tantum alios praetergreſſus es, &c.* Unde videtur paulo ſupra alio item loco ſcribendum: *Quibus praeter ceteras gentes maximi & clari eſtis, &c.* non, *per ceteras gentes.* Haec autem Epiſtola, quantum conjicere poſſumus, ad Caeſarem ſcripta eſt antequam in Hiſpaniam contra Petrejum & Afranium profectus eſt. Ursin. Elegantiſſime Fabri & Briconeti, *ſed per deos immortales.* Carrio. *Sed ſuper ceteros.* Ita edidi ex Vet. Codice, cum vulgo eſſet, *ſed per,* unde docti fecerant, *praeter.* infra: *Super omnes mortales gloria.* A. Popma.

Quod et prius defessi] *Et,* ſuffragio veterum librorum, ex centuria. Carr. Sic etiam VI. 32. *Qui tantum alios praetergreſſus es, uti prius defeſſi ſint homines laudando facta tua, quam tu laudigna faciundo.* Wasse in *Add.*

Equidem mihi decretum est, nihil tam ex alto reperiri posse, quod non cogitanti tibi in promtu sit] Vell. lib. II. cap. 41. Caeſarem deſcribit *vigore animi acerrimum.* Ἀγχίνοιαν dicunt Graeci, Latini pluribus, *affectionem virium animi poſitam in celeritate.* Quicquid tamen ſit, ab *uno* provideri ouinia non poſſunt, *plures* eſſe oportet, qui Principem juvent: eoque modo Princeps *multos oculos, multas aures, multas item manus atque pedes* ſibi facit. Recte vero Salluſtius etiam non requiſitus, monet atque conſulit, recte inquam, & ex inſtituto majorum. Nam & Senatoribus Romanis nonnunquam licuit, priusquam ordine ſententiae rogarentur, poſtulare, ut extra ordinem de Republica diceretur. Quis etenim non ſuccurreret incendio, etiam nec rogatus? aqua ut potius, quam ruina reſtinguatur. Ideoque Conſiliarius in Senatum venire debet, etſi ſciat, conſilium aliquod tractatum iri, cui aſſentiri, ſalva conſcientia, nequeat. Non quidem, ut malis adſtipuletur conſultoribus? ſed potius, boni publici ergo conſilium dandi, ut occaſionem habeat magis promtam. Rupert.

Decretum est] Ex *decerno,* perſuaſum habeo, compertum eſt, ut apud Plautum Ciſtell. II. 4. 78. confer Varronem de L. Lat. VI. pag. 81. Wasse in *Add.*

Nihil tam ex alto reperiri posse] Quid ſi legamus? *ex alto repeti poſſe.* Virgilius Æneid. *Quid cauſſas petis ex alto?* Ciaccon.

Namque tibi si id modo in pectore consilii est] Putat conſilium ſuum de Republica eo acceptius futurum, quoniam Caeſar non ad ſuum commodum, ſed Reipublicae ſalutem, omnia dirigat; idque probat, enarratis breviter omnibus Caeſaris actionibus jam a principio. Sed enimvero ſuſpicionem adulationis hic a ſe non removet Salluſtius. Quod enim ait, a principio nobilitatis factionem diſturbaſſe, id interpretari debes e Suetonio & aliis, ſuſcepiſſe multa conſilia & ſtudia optimatibus inimica, non amore Reipublicae, ſed ambitione; quod velut raptu animi ac divino quodam inſtinctu praevidit L. Sulla, & proclamavit, quum vitam Caeſaris apud eum exoraſſent amici: *Vincerent ac ſibi haberent: dummodo ſcirent, eum, quem incolumem tantopere cuperent, quandoque optimatium partibus, quas ſecum ſimul defendiſſent, exitio futurum. Nam Caeſari multos Marios ineſſe.* Quod ait, *plebem ex gravi ſervitute in libertatem reſtituiſſe,* reſpicit ad factum Caeſaris, tribuni militaris; quo auctores reſtituendae tribunitiae poteſtatis, cujus vim Sulla, lege lata, ne quis, poſt geſtum tribunatum, ullius honoris eſſet capax (ita enim factum, ut, qui ad majora adſpirarent, hunc honorem averſarentur) diminuerat, enixiſſime juvit. Sed & hoc fecit, ad captandas rerum magnarum occaſiones, in Urbe. *Quod in praetura inimicorum arma inermem disjeciſſe;* certum eſt, ſtrictos gladios ei intentaſſe, quum poenam conjuratorum in ſeditione Catilinaria impedire vellet, equites, qui praeſidii cauſa curiam circumſtabant; dein, contra Reipublicae decretum, permanentem in magiſtratu, ac jus dicere auſum,

ab inimicorum impetu vindices, quoque modo contra adverſum Conſulem beneficia populi retineas: indigna virtute tua cogitas. Sin in te ille animus eſt, qui jam a principio nobilitatis factionem diſturbavit; plebem Romanam ex gravi ſervitute in libertatem reſtituit; in praetura inimicorum arma inermis disjecit; domi militiaeque tanta, & tam praeclara facinora fecit, uti ne inimici quidem queri quidquam audeant, niſi de magnitudine tua: quin accipe tu ea, quae dicam de ſumma Republica, quae profecto aut vera invenies, aut certe haud procul a vero.

XLVII. Sed quoniam Cn. Pompejus, aut animi pravitate, aut quia nihil maluit, quam quod tibi obeſſet, ita lapſus eſt, ut hoſtibus tela in manus jaceret: quibus ille rebus Rempublicam conturbavit, eiſdem

vi ac per arma prohibuiſſe, ut, dimiſſis lictoribus, abjectaque praetexta, domum clam refugerit. Sed *disjecit* armatos. Nam mox Senatus, cognito, Caeſarem compeſcuiſſe multitudinem, operam ſibi in afferenda dignitate tumultuoſius pollicentem, dignitatem ei praetoriam reddidit, antiquato, &, ut nunc dicimus, *cancellato* priori decreto. RUPERT.

INIMICORUM IMPETU] Inimicitias apertas Reipublicae cauſſa vindicandas eſſe cenſet. Hujus rei neglectus nimius Caeſari necem properavit. COLER.

BENEFICIA POPULI] Conſules erant, ſi recte conjicio, C. Claudius Marcellus & L. Corn. Lentulus. Favor autem plebis, optimum munimentum contra impetum Conſularis poteſtatis. Caute ſane & ſapienter niſus ope populari Caeſar. Parum abeſt, quin totum illud Iſocratis Caeſari accommodem: Ὅλως δ' οὐδὲν παραλιπὼν ὧν προσῆκε τοῖς βασιλεῦσι, παρῆν· ἀλλ' ἐξ ἑκάστης πολιτείας ἐκλεγόμενος τὸ βέλτιστον. καὶ δημοτικὸς μὲν ὢν τῇ τοῦ πλήθους θεραπείᾳ, πολιτικὸς δὲ, τῇ τῆς πόλεως διοικήσει, στρατηγικὸς δὲ, πρὸς τοὺς κινδύνους εὐβουλίᾳ, τυραννικὸς δὲ, τῷ πᾶσι τούτοις διαφέρειν. Id eſt: *Omnino nihil eorum negligens, quae adeſſe regi oportet; verum e qualibet Politicae parte optima quaeque diligens. Popularis, dum vulgus ſuum facit. Civilis, adminiſtratione Reipublicae. Imperator, circumſpectus in periculis. Regius, omnia haec ſuperans.* COLER.

VIRTUTE TUA COGITES] Emenda ex Fabri & Briconeti, *virtute tua cogitas*. CARRIO. Antea *Cogites* in Edd. ſed Carrio vulgatam lectionem ex Fab. & Bricon. depromſit. WASSE.

NISI DE MAGNITUDINE] Quae & coëgit adverſarios, Caeſaris facta tyrannidem appellare. Quis tamen tyrannum illum dicat merito, cujus *virtutes aditum ſibi in caelum ſtruxerunt*? ut loquitur de ipſo Valer. Maximus lib. VI. cap. 3. BAD.

ACCIPE TU] Omnes libri, *tu accipe*. CARRIO.

DE SUMMA REIPUBLICAE] Vet. Cod. habet, *de ſumma Republica*; & ita veteres ſcriptores locuti ſunt. Virgilius AEneid. II. *Quo res ſumma loco Panthu?* Ennius & alii. URSIN. Omnes libri, *de ſumma Republica*. Quam loquendi rationem multis exemplis aſſeruimus, in caſtigationibus noſtris Orationum Ciceronis in Catilinam. CARR. Legendum: *de ſumma Republica*. Quomodo fere priſci illi, Plautus, Terentius, omniſque illa Catoniana aetas loqui conſuevit, cujus dicta ſententiaſque prae ceteris aemulus Salluſtius fuit. DOUZA. Phraſis pura puta Plautina. v. g. in Mercat. *Ubi loci res ſumma noſtra eſt publica.* Sueton. Julio: *Marcellus edicto praefatus, de ſumma ſe Republica acturum.* Virg. *Quo res ſumma loco?* Sic, *ſummam rem cauſamque*, Cicero. Vide omnino Cujacium XII. Obſervat. 32. & Gronov. ad Liv. lib. XXVI. cap. 10. omnes Carrionis MSS. conſentiunt. WASSE.

AUT TU VERA] Induc, *tu*, quod abeſt a libris. CARRIO.

QUIA NIHIL MALUIT QUAM] Vaticanus, aliique libri manuſcripti: *quia nihil eo maluit, quod tibi obeſſet*. CARRIO.

UT HOSTIBUS TELA IN MANUS JACERE] *Jacere* uſitate *vi emittere* & in hoſtem. Verum heic pro *ſubdere*, *ſuggerere*, idque in proprium caput. Quomodo apud Homerum Iliad. ρ. 40. vox βάλω:

Εἴ κεν ἐγὼ κεφαλήν τε τεὴν καὶ τεύχε' ἐνείκας
Πάνθῳ 'ΕΝ ΧΕΙΡΕΣΣΙ ΒΑΛΩ.

D. Matth.

Digitized by Google

dem tibi reſtituenda eſt. Primum omnium, ſummam poteſtatem moderandi, de vectigalibus, ſumtibus, judiciis, ſenatoribus paucis tradidit;

D. Matth. XXV. pro *tradere*: ΒΑΛΕΙΝ *τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζίταις*. Tela ſumminiſtrare ferentariorum officium. Cato apud Feſtum in *velites*: Ferentarios *eos eſſe qui tela ac potiones militibus pugnantibus miniſtrabant*. Huic alludit Quintilianus Inſtit. V. 7. *Suggeret materiam interrogationi, & veluti* tela ad manum *ſubminiſtrabit*. Heroibus hoc fere praeſtabant amici. AEneid. X. 333.

> ——— *Fidum AEneas affatur Achaten:*
> Suggere tela mihi (*non ullum dextera fruſtra Torſerit in Rutulos*) *ſteterunt quae in corpora Grajum.*

Caeterum proverbiale genus loquendi, cui affine illud Ovidii:

> *Heu! patior telis vulnera facta meis.*

Quod cadenti tum virium tum mentis imbecillitatem exprobrat, ideo: *Bis interimitur qui ſuis armis perit*. Denique *jacere* pro *dare*, *praebere*, poſuit Lucretius:

> *Nec tamen hanc poſſis oculorum ſubdere viſu*,
> *Nec* jacere indu manus.

Et, VII. 574. *ſubjicere* pro ſubminiſtrare. Lucanus VII. 574.

> *Ipſe* manu ſubicit *gladios ac tela miniſtrat.*

Wasse in *Add.*

Restituenda est] Omnes libri, *reſtituendum eſt*. Carrio. Omnes libros habere *reſtituendum eſt*, teſtatur Carrio. Itaque videtur hic genus loquendi antiquum latere: ſive fuerit, *in manus jaceret; Rempublicam, quibus ille rebus conturbavit, eiſdem tibi reſtituendum eſt*; ſive, *quibus ille rebus Rempublicam conturbavit, eis eam tibi reſtituendum eſt*. Ut Varroni, *Animadvertendum tempora*; Plauto, *agitandum vigilias*; Columellae, *curandum ulcera*. Vide Gronovii lib. I. Obſervat. 7. Wasse.

Primum omnium] Locus hic antea corruptiſſimus, jam, ni fallor, utcunque conſtitutus. Sic enim legebatur: *primum omnium ſummam poteſtatem moderandi de vectigalibus ſumtibus, judiciis, ſenatoribus, paucis tradidit plebs Romana*. Quod autem animadverterem cum de Pompejo loqui, factum hoc *Pompejo*, non *plebi Romanae* dedi, & pro, *plebis Romanae*, ſcripſi, *plebem Romanam*, quod ſaepe ex notis hujuſmodi errores natos ſcirem, & hoc ipſa poſtularet ſententia. libri manuſcripti pro me teſtimonium dicunt. Carrio.

De vectigalibus] Obtinuit certe Pompejus per legem Maniliam tantum non totius Romani Imperii poteſtatem, ut aperte teſtantur Plutarchus & Dio. Conſulatus ejuſdem nimis immoderati fuerunt. Quia vero poteſtatem illam moderandi, de vectigalibus, ſumptibus, judiciis, non ſine amicorum conſilio & auxilio adeptus eſſet, eandem ad eos tranſtuliſſe, non ſine invidia dictum a Salluſtio. Vectigalia porro eleganter Florus *Imperii patrimonium* appellat: Cicero, *nervos Reipublicae*. Coler.

Senatoribus paucis tradidit] Hoc eſt, e Democratia Oligarchiam fecit; breviter, libertatem ſuſtulit. Ut haec recte intelligas, ſciendum eſt, tres eſſe Rerumpublicarum formas. Hoc infantes ſciunt, inquis; imo, quae pinguiori Minerva traduntur, ea ſciunt, haec neſciunt, quae ab accuratioribus. *Μοναρχία* eſt, ſi unus regnet. *Singularem potentiam* vocat Nepos. Is ſi juſtitiam ſectetur, *βασιλεία* eſt, ſive *regnum*; ſin, qua jure qua injuria, omnia agat, *τυραννίς*. Interdum tamen haec confundunt veteres. Inter *βασιλείαν* & *τυραννίδα*, medium locum obtinet *δυναστεία*, ſeu *dominatus*. Quippe cum Rex omnia conferat ad ſalutem publicam, tyrannus ad ſuam; dominus mediam inſiſtit viam, & ante omnia attendit, quid ſibi expediat: nec tamen negligit ſalutem civium, ſed eam curat ſecundario. Ariſt. III. Pol. 4. Altera Reipublicae forma itidem duas potiſſimum formas continet. Bern. in Germ. Tac. q. Miſc. LV. Nam ſi pauci regnent, iique publico omnia bono metiantur, *ἀριστοκρατία* dicitur, ſive *optimatium imperium*: ſin ad propriam omnia dirigant utilitatem, *ὀλιγαρχία*, ſive *dominatus paucorum*. Inter has media eſt *ὀλιγαρχία δυναστική*. Ut cum qui Reipublicae praeſident, primo quidem ſui commodi, deinde autem civium ſalutis curam gerunt. Tertia forma eſt cum poteſtas eſt penes multos, ut cum magiſtratus nihil poteſt ſine tribuum voluntate. Eſt autem haec poteſtas duplex: quia multi illi, penes quos imperium eſt, aut commune bonum reſpiciunt, aut pro libidine cuncta agunt. Prius Reipublicae genus Iſocrati, aliiſque ſaepe *κατ' ἐξοχὴν πολιτεία* vocatur: proprio autem nomine Xenophonti quidem nominatur *πλουτοκρατία*, Ariſtoteli *τιμοκρατία*, h. e. *cenſuum poteſtas*; quia nempe in ea *τίμημα* h. e. *cenſus* attenditur: unde ſit, ut in hoc Reipublicae genere, numerus eorum, qui imperant, nunc major, nunc minor ſit; quia, quo grandior praeſcripta eſt rei familiaris menſura.

hoc

Digitized by Google

dit; plebem Romanam, cujus antea ſumma poteſtas erat, ne aequis quidem legibus in ſervitute reliquit. Judicia, tametſi, ſicut antea, tribus ordinibus tradita ſunt; tamen iidem factioſi regunt, dant, adimunt, quae lubet, innocentes circumveniunt; ſuos ad honorem extollunt.

XLVIII. Non facinus, non probrum, aut flagitium obſtat, quo minus magiſtratus capiant: quod commodum eſt, trahunt, rapiunt: poſtremo, tamquam Urbe capta, lubidine, ac licentia ſua, pro legibus utuntur. Ac me quidem mediocris dolor angeret, ſi virtute partam victoriam more ſuo per ſervitium exercerent. Sed homines inertiſſumi,

hoc pauciores imperant: quo minor eſt cenſus, hoc plures ſunt Reipublicae participes. At labes Reipublicae finitima eſt δημοκρατία ſive *populi potentia*, ſive multitudinis dominatus, ſive popularis ſtatus: eſtque nihil aliud, quam τυραννὶς multorum capitum. Non raro tamen δημοκρατίας vox in bonam accipitur partem. In πολιτείᾳ eſt aequabilis libertas, ſed deëſt majeſtas. In μοναρχίᾳ (non ubi appellatione ſolum, ſed re ipſa ſunt Reges) adeſt majeſtas, deëſt libertas. Ἀριστοκρατία minus majeſtatis habet, quam μοναρχία, plus quam δημοκρατία; minus libertatis, quam δημοκρατία, plus quam μοναρχία. Sed ſi principatus ſit (eſt ea ἀριστοκρατίας ſpecies, in qua unus dignitate ceteris prior eſt) jam quodammodo majeſtatem aſſequitur μοναρχίας; & retinet aequabilem libertatem, quantum ſatis eſt: quia cuivis aditus per virtutem patet ad honorem ac imperii partem. Ac videri poſſit hujuſmodi ſtatus minus eſſe periculoſus, quam vel δημοκρατία, quia plebs eſt plane imperita; vel μοναρχία, quia unus homo eſt multis erroribus obnoxius. Interim, ut praeclare Alcibiades & Auguſtus dixere, *boni eſt civis, praeſentem ſtatum tueri, eumque mutatum nolle.* Conſulendus eſt Voſſius lib. I. Inſt. Orat. in Genere Deliberativo. RUPERT.

NE AEQUIS] Vulgo *neque is.* optime Vaticanus, *ne aequis quidem.* CARRIO. Ante Carrionem *noſque is*, vulg. *neque is. Urbe capta*, ſummam crudelitatem exprimit:

Quid faciant hoſtes capta *crudelius* urbe?

WASSE.

QUOD COMMODUM EST] Scribe, *quos commodum eſt.* CARRIO.

LICENTIA SUA PRO LEGIBUS] Livius XLII. 23. *Modeſtius certe daturos eos, & ſcituros quid dediſſent: ipſum nullum*, praeterquam ſuae libidinis arbitrio, *finem facturum.* Hegeſippus II. 12. *Apud quos interierat ſummi jus ſacerdotii, aut avaritia interceptum, aut potiorum inſolentia*, qui licere quod vellent jus putabant. ubi pro *potiorum* Codex B. Pub. *porcitum*, unde facile erit veram lectionem exſculpere. Lege ergo *procerum*, idque obiter. Extat in hunc ſenſum famoſum peſſimi Caligulae dictum apud *Suetonium* XXIX. *Memento omnia mihi & homini licere.* ubi Torrentii opt. Cod. *omnia mihi & heroibus in omnibus l.* alter ejuſdem *o. m. & herois omnibus l.* Scriptura ex parte probabilis. Dio pag. 660. Ἀπεκαλεῖτο δὲ αὐτὸν τὸ μὲν Ἥρωα, τὸ δὲ Θεόν. & *Xiphilin.* pag. 253. Conjicit Gronov. *o. m. & domi l.* Codd. quidam, teſtante Goeſio, *& homines.* unde ille: *ut dominis.* hoc eſt opinor *aeque ac dominis.* quia haec impuriſſima beſtia ſe in omnium hominum bona jus habere dixit. Edit. Steph. *mihi in omnes l.* Codex Salmaſ. Pall. tres, *& homines*, in tertio, ab eadem manu additum *in omnes*, quomodo Editt. vetuſtiores, & Beroaldus legunt. Cl. Oddius, qui accuratam Dionis editionem molitur, *in homines* legit, & ante eum Rhabodus Scheelius Addend. ad Hygin. Liceat mihi etiam in re obſcura unam & alteram conjecturam addere. potes ergo: *omnia mihi, ut Domino, licere.* Primus omnium ſe *dominum* vocabat: teſtis Aurelius Victor. Hinc falſe Vitellius apud Dionem DCLXI. & Xiphil. CCLV. Ὑμῶν τοῖς θεοῖς, δέσποτα, μόνοις ἁπλῶς ὀρθῶς ἔξεστι. vel *omnia mihi ut Heroi*, vel potius: *omnia militi & Heroi licere*, nam poſitura obſtat quo minus legam *militi homini*, quod olim placuerat. Salluſtius VI. 48. L. Sulla, *cui omnia in victoria lege belli licuerunt.* Favent Torrentiani, Dio, Xiphilinus, neque ab illo plane abhorret vox *militi*, utpote qui, natus omnemque pueritiam in caſtris altus, hoc ſe praecipue nomine jactabat. Potes denique hoc pacto refingere: *omnia militiae & domi licere.* Hoc eſt, ubique, domi & foris, ut prorſus ſine cauſſa negaverit Nero: *quemquam Principum ſciſſe quid ſibi liceret.* cap. 37. Corruptum & apud alios hoc loquendi genus. *Nepos* in Datame: *ſi rex promitteret, ut quodcunque vellet, liceret impune facere.* Vocem ultimam, quam ſemper pro ſpuria habui, non agnoſcit Codex MS.

Digitized by Google

quorum omnis vis, virtuſque in lingua ſita eſt, forte, atque alterius ſocordia dominationem oblatam inſolentes agitant. Nam, quae ſeditio, ac diſſenſio civilis tot tamque inluſtres familias ab ſtirpe evertit? aut quorum umquam victoria animus tam praeceps, tamque inmoderatus fuit? L. Sulla, cui omnia in victoria lege belli licuerunt; tametſi ſupplicio hoſtium partes ſuas muniri intellegebat; tamen, paucis interfectis, ceteros beneficio, quam metu, retinere maluit. At hercule nunc cum Catone, L. Domitio, ceteriſque ejuſdem factionis, quadraginta ſenatores, multi praeterea cum ſpe bona adoleſcentes, ſicuti hoſtiae, mactati ſunt: cum interea inportuniſſuma genera hominum tot miſerorum civium ſanguine ſatiari nequiere: non orbi liberi, non parentes exacta aetate, non gemitus virorum, luctus mulierum inmanem eorum animum inflexit: quin, acerbius in dies male faciendo, ac dicundo, dignitate alios, alios civitate everſum irent.

XLIX. Nam, quid ego de te dicam, cujus contumeliam homines ignaviſſumi vita ſua conmutare volunt, ſi liceat? neque illis tantae volu-

MS. Col. Trin. eam itaque jam tandem inducendam jubeo. Suadet ipſe XII. 3. XX. 5. VII. 2. XVIII. 10. Juſtinus VIII. 3. *Inde quaſi omnia quae agitaſſet animo ei liceret.* Noſter III. 11. *Abunde libertatem rati, quia tergis abſtinetur, & huc ire licet atque illuc munere ditium* dominorum. Wasse in *Add.*

Ac me quidem] Hoc vult: *Ipſe quidem mediocriter dolerem, ſi victoriam quam ſua virtus peperiſſet per victorum ſervitium exercerent; verum inertiſſumi cum ſint, dominationi, non vi ſua, ſed aliorum ſocordia quaeſitae, addunt inſolentiam.* Wasse in *Add.*

Quorum omnis vis in lingua sita est] Ut omnium *Thraſonum*, ut imbellium *mulierum*, ut *timidorum canum.* Nam, *nobiles ac generoſiſſimi*, ut apud Curt. lib. VII. cap. 4. & lib. IX. cap. I. *latratu abſtinere dicuntur.* Vide Rittersh. in lib. III. Halieut. Opp. V. 496.

Seditio aut dissensio] *Civile bellum* non vult dicere; parcit auribus Caeſaris. At enimvero neque ſeditio, neque diſſenſio, neque bellum civile, ſatis exprimat hujus belli atrocitatem: ſed potius *commune quoddam, & plus quam bellum* Flori, verbis appellabimus. Coler.

Tametsi a Sulpicio] Aurea correctio ad quam veteres libri manu ducunt, Lucius Sulla, *cui omnia in victoria lege belli licuerunt, tametſi ſupplicio hoſtium partes ſuas muniri intelligebat, tamen paucis interfectis ceteros beneficio quam metu retinere maluit,* peream ſi quis eſt qui ſenſum communem habet, & hanc ſcripturam cum alia quavis mutare vult. Carrio. Libri ſcripti, & priſcae edd. ut in textu, ut mirum ſit Carrionem maluiſſe *tametſi a Sulpicio*, quod a mente Salluſtii maxime alienum eſt, non enim de hoſte Sulpitio loquitur, ſed de principibus Sullae hoſtibus. A. Popma.

Ceteros beneficio, quam metu retinere maluit] Huic ſententiae ſimilis eſt Terentiana illa in Heautontimor. Act. I. *Pudore ac liberalitate liberos retinere ſatius eſſe credo, quam metu.* Ciacc. & Ursin.

Nunc cum Catone] Duae priores voces abſunt a libris Fabri & Briconeti. Carrio.

Opportunissima] Corrige vitium operarum, & ſcribe, *importuniſſima.* Carr.

Nequiverunt] Fabri, *nequivere.* Briconeti *nequiere.* Carr.

Non gemitus virorum] Fabri, *non luctus, gemitus, virorum, mulierum.* Carrio.

Conmutare volunt] Vaticanus, *commutare nolunt*, recte: ſic enim Salluſtius frequenter loquitur, & alioquin utroque idem ſignificatur: eamque ſcripturam in vetere editione & libro Fabri, poſterius obſervavi. Ciacc. Vaticanus, *commutare nolunt ſi liceat:* Fabri: *commutare nolunt. ſ.* qua nota in eo libro *ſcilicet*, notari ſolet: Vaticani ſcriptura aut vera eſt, aut alioqui ea vox omnino omittenda. Carr. Alterum foret; in quem ut ſint contumelioſi, vitam impendere ſunt parati: alterum, in quem ut ſint contumelioſi vitam beniſicio ejus accipere nolunt. Gronov.

Neque illis tantae voluptati dominatio, quanto moerori tua dignitas] Salluſt. in bell. Jug.

voluptati eſt (tametſi inſperantibus accidit) dominatio, quanto moerori tua dignitas; quin optatius habent, ex tua calamitate periculum libertatis facere, quam per te populi Romani imperium maxumum ex magno fieri. Quo magis tibi etiam atque etiam animo proſpiciendum eſt, quonam modo rem ſtabilias, communiaſque. Mihi quidem quae mens ſubpetit, eloqui non dubitabo. Ceterum tui erit ingenii probare, quae vera, atque utilia factu putes. In duas partes ego civitatem diviſam arbitror, ſicut a majoribus accepi, in Patres, & Plebem. Antea in Patribus ſumma auctoritas erat, vis multo maxuma in Plebe.

L. Itaque ſaepius in civitate ſeceſſio fuit: ſemperque nobilitatis opes deminutae ſunt, & jus populi amplificatum. Sed plebes eo libere agitabat; quia nullius potentia ſuper leges erat; neque divitiis, aut ſuperbia, ſed bona fama, factiſque fortibus nobilis ignobilem anteibat: hu-

Jug. cap. 82. de Metello: *Nobis ſatis cognitum eſt, illum magis honore Marii, quam injuria ſua excruciatum; neque tam anxie laturum fuiſſe, ſi ademta provincia alii, quam Mario traderetur.* RUPERT.

QUI OPTATIUS] Omnes libri, etiam antiquitus excuſi, *quin optatius.* perſpicue certum. CARR.

QUONAM MODO REM STABILIAS COMMUNICESQUE] Venetum, *communicaſque.* Mihi legendum videtur, *ſtabilias communiaſque.* nec aliter ſenſus poſtulat, quantumvis reclamantibus exemplaribus: pro *confirmes.* RIV. Vetus editio, *communicaſque.* Fabri, & Briconeti, *communiceſque.* Vaticanam probo. CARRIO.

TUI ERIT INGENII PROBARE] Modeſte ſententiam propoſuit, quod bonis auctoribus frequens. Plin. Epiſt. I. 20. *Haec eſt mea ſententia, quam mutabo, ſi tu diſſenſeris.* Notum illud: *niſi quid, tu, docte Trebati, Diſſentis.* Apulejus Mileſ. VII. 139. *Hanc ex animo quidem meo conducibilem ſententiam pretuli, ſed vos noſtrorum eſtis conſiliorum rerumque domini.* Gemina habet Chryſ. ad I. Cor. Hom. III. WASSE in *Add.*

PATRES ET PLEBEM] Romuli hoc inſtitutum fuit ad imitationem Athenienſium. Dionyſ. Halicarnaſſaeus libro II. Poſtea tamen tertius ordo civitati acceſſit, Equites; iſque medius, ut ſcribit Appianus l. 2. de Bello Civili. Plinius eum confirmatum putat a conſulatu Ciceronis, quo ſe quoque Cicero provectum eſſe celebraverit, ejuſque vires peculiari popularitate quaeſiverit. Sed ante etiam tantae dignitatis & aeſtimationis fuit, ut penes hunc ordinem fata fortunaeque patrum, vitaeque principum & vectigalia diu fuerunt. Tandem vero L. Druſus ſenatui priſtinum jus & dignitatem adſeruit. De qua re ex M. Varrone Florus ſic ſcribit lib. III. cap. XVII. *Judiciaria lege C. Gracchus diviſerat Populum Romanum & bicipitem ex una fecerat civitatem.* COLERUS.

VIS MULTO MAXIMA IN PLEBE] Contra in Jugurth. *Ceterum nobilitas factione magis pollebat, plebis vis ſoluta, atque in multitudinem diſperſa, minus poterat.* Sed diverſa tempora; aut ſane pro arbitrio & uſu dicentis. CIACC.

OPES DEMINUTAE] Vaticanus & Fabri, *diminutae.* CARR.

SED PLEBS EO LIBERE AGITABAT] Legendum, *plebes.* quo & alias ſaepe utitur. RIV.

QUIA NULLIUS POTENTIA SUPER LEGES ERAT] Demoſthenes Philip. III. 12. Μηδένα ἀξιῶτε τηλικοῦτον εἶναι παρ' ὑμῖν, ὥστε τοὺς Νόμους τούτους παραβάντα, μὴ δοῦναι δίκην· & de Falſa Legat. pag. 240. Ἐν δὲ ταῖς δημοκρατίαις, οὐδεὶς πω μέχρι τῆς τήμερον ἡμέρας, ὑμῶν δὲ τῶν Νόμων, οὐδὲ τῶν Ὅρκων κρείττων γέγονε· μὴ τοίνυν μηδὲ νῦν τοῦτον ἐάσατε. Livius XXXVIII. 50. *Neminem unum civem tantum eminere debere, ut legibus interrogari non poſſit: nihil tam aequandae libertatis eſſe, quam potentiſſimum quemque poſſe dicere cauſſam.* Libere admodum, ut decuit *Romanos rerum dominos gentemque togatam.* Confer omnino Salluſtium Jugurth. XLV. WASSE in *Add.* Certum eſt, in Romana Republica ſervitutem civium induxiſſe nimiam paucorum potentiam. Primum a civili modeſtia prorſus alienum erat, integras provincias clientelae jure obnoxias habere. Deinde familias quaſdam opibus ita abundare, ut exercitus alere & plebem donis, ludis, ſpectaculis ſibi devincire potuerint. Longe vero difficillimum in Republica Rerumpublicarum converſiones, quae ab ambitione quorun- dam

Digitized by Google

humillimus quiſque in armis, aut militia, nullius honeſtae rei egens, ſatis

dam accidere ſolent, cavere; praeſertim ſi ſit adultum malum, Athenienſes adverſus opibus, virtute, vel merito eminentes, Oſtraciſmo utebantur, cautione minus honeſta. Sane Ariſtoteles etſi fateatur, ineſſe Oſtraciſmo qualemcunque juſtitiam civilem, tutius tamen arbitratur, providere ab initio, ne tali medicina ſit opus. Tutius igitur eſt, impedimenta objicere inſtrumentis nimiae potentiae, convellere fundamenta, quibus illa nititur, & velut ſubtractis alimentis, ignem ambitioſum extinguere. Hujuſmodi vero extinguendi vias, ac modos, qui cognoſcere volet, adeat ille Forſtner. ad Tacit. lib. II. Annal. Rupert.

Humillimus quisque in armis, aut militia, nullius honestae rei egens, satis sibi, satisque patriae erat] Non placet haec ſcriptura; neque credibile eſt, rem eandem bis a Salluſtio iteratam. Quid enim *Militia* opus erat, cum *Armis* dixiſſet? Apage tautologiam iſtam a ſcriptoris noſtri Laconiſmo. Quin potius ad conſuetas divinandi artes confugimus, quam hanc Criſpo maculam, ab imperitis impreſſam diutius reſidere patiamur. Quam rem uti & ego mea ex parte agere aliquando intendam, magna contra hanc labem remedia ſtatuere non decrevi, ſed tantum litterae (quae media eſt) inverſione facta, ac initiali pede ſublato *m.* in *u.* commutare, quoad ex *Armis Arvis* fiat. ut vitam ruſticam, ſtudiumque agriculturae deſignet: quam rem induſtrioſiſſime perſequuti Romani illi veteres: cujuſque adeo cultores (ſi quidem Varroni credimus) non ſine cauſſa urbanis, ac togatis umbraticolis anteponebant. Quam conjecturam meam eo etiam impenſius amplector, quod de Agris ſequatur: unde tunicatam plebem validorum injuriis expulſam graviſſime apud Caeſarem conqueritur, quiſquis tandem hic fuerit, callentiſſimus utique ac vere Salluſtianus conſultor. Scribendum poſthac igitur: *Humillimus quiſque in arvis, aut militia, &c.* Niſi ſi quis antiquitatis gratia (in qua mirifice deditus hic ſcriptor) *Militiae* reponi malit: hoc eſt, in militia. quomodo & *Belli*, pro, in bello, iidem priſci illi enunciabant, dicentes non modo, *Domi bellique*, conjunctim, verum utrumque etiam per ſe interdum, ſine alterius adjectione. Sed quoniam in hujus rei mentionem per Arva Salluſtiana deſcendimus, haud alienum videtur, binas correctiones noſtras hujus eloquutionis teſtes, alteram Plauto, alteram Ennio datam, ſtudioſis porro impertire: non inſcitiae aliorum denudandae, aut quo ipſi ſtudium hoc noſtrum, quaſi per cauſſam laudando, extollere; verum potius ut Romanae antiquitatis ſtudioſis pro opibus noſtris etiam hac parte commodare poſſimus. Eam rem nos locus admonuit. Igitur ubi apud Plautum in omnibus editionibus) etiam iis, quas annis ſuperioribus a Lambino nobis ut emendatiſſimas dedit Gallia) prolatum ex perſona Militis paratragoedianțis hodie in Truculento legitur:

Ne exſpectetis, ſpectatores, meas dum pugnas praedicem:
Manibus Duellis praedicare ſoleo, haud in ſermonibus.

ajo poſtremae litterae adjectione in voce, *Duellis*, humanitus peccatum eſſe; qua demta, vera lectio patefiet denuo, Plautuſque antiquitati ſuae reſtituetur, hoc modo; *Manibus duelli praedicare ſoleo, &c. Duelli*, pro belli, antique, & poëtice, hoc eſt, in bello, id quod paullo ante oſtentum nobis. Idem error apud Ennium citante Priſciano inolevit, verſu illo,

Hos peſtis necuit, pars occidit illa duellis.

Cum proculdubio & illic *duelli* ſit emendandum, vitio imperitiae, ut apparet, perperam in *duellis* mutatum. Douza. Vel *agris* legendum, quod magis convenit, & probant ſequentia, *ſorti centuriae*, vulgo, *ſorte*. Sed alterum eſt in MSS. quo etiam utitur Plaut. in Caſina:

Sorti ſum victus.

Et Lucilius:

Graecia Sulpitio ſorti datur.

A. Popma.

In armis] Pro *armis aut*, forte legendum: *armis & militia.* Sic alibi, *Bellum atque arma vobis invisa*, & VI. 46. *inter labores* militiae *interque* proelia. Vox *arvis*, quam reponit ingenioſiſſimus Douza, approbante illaudatiſſimo Criſpino, nimis poëtica eſt, quam ut huic loco conveniat. Scio dixiſſe noſtrum *pecori quam arvo*, ſed ibi *arationem* valet. Nam *arvum quod aratum, necdum ſatum*, inquit Varro. Favet Plautus Truc. I. 2.

Volo habere aratiunculam *pro copia hic apud vos.*
A. *Non* arvus *hic, ſed* paſcuus *eſt* ager.

Eumque firmat, eum *inſigne* Arvalium fratrum, quos inſtituit Romulus, quod erat corona *ſpicea*, tum *Ambarvale ſacrum*, in quo ſegetes luſtrarunt. Virg. Georg.

Terque novas circum felix eat hoſtia fruges.

Quam fere differentiam ſervant Graeci inter ἄρουρα, unde *arvum*, & vocem ἄγρος, niſi quod ἄρουρα *terram ſatam*, idemque aliquando quod

ſatis ſibi, ſatiſque patriae erat. Sed; ubi eos paullatim expulſos agris; inertia, atque inopia incertas domos habere ſubegit: coepere alienas opes petere, libertatem ſuam cum Republica venalem habere. Ita paullatim populus, qui dominus cunctis gentibus imperitabat, dilapſus eſt: & pro communi imperio, privatim ſibi quiſque ſervitutem peperit. Haec igitur multitudo primum malis moribus imbuta, deinde in artes, vitaſque varias diſpalata, nullo modo inter ſe congruens, parum mihi quidem idonea videtur ad capeſſendam Rempublicam.

LI. Ceterum, additis novis civibus, magna me ſpes tenet, fore, ut omnes expergiſcantur ad libertatem: quippe cum illis libertatis retinendae, tum his ſervitutis amittendae cura orietur. Hos ego cenſeo, permiſtos cum veteribus novos, in coloniis conſtituas: ita & res militaris opulentior erit, & plebes bonis negotiis impedita malum publicum facere deſinet. Sed non inſcius, neque inprudens ſum, cum ea res agetur; quae ſaevitia, quaeque tempeſtates hominum nobilium futurae ſint, cum indignabuntur omnia funditus miſceri, antiquis civibus hanc ſervitutem inponi, regnum denique ex libera civitate futurum, ubi unius munere multitudo ingens in civitaten pervenerit. Equidem ego ſic apud animum meum ſtatuo, malum facinus

πεδίον denotet, ut apud Homerum *Φ.* 405. Si ergo recepta lectio movenda ſit, malim *agris*, quod alterum in ſe complectitur. Seneca Herc. Fur. *Tum vaſtis* ager *ſqualebit* arvis. Certe *in arvis* pro, *in agris*, in ſolutae orationis ſcriptoribus minime exſtare autumo. WASSE in *Add.*

QUI DOMINUS ERAT ET CUNCTIS] Antiqua editio; *qui dominus erat cunctis gentibus.* Fabri & Briconeti, *qui dominus cunctis gentibus imperitabat.* Vulgarem ſcripturam, illiuſque errorem, ſi tamen error eſt, fontem habere credo antiquam editionem. CARRIO.

PRIVATAM SIBI] Omnes libri, *privatim ſibi.* CARR.

ADDITIS NOVIS CIVIBUS] Non omiſit hoc conſilium Caeſar, ſed is (quamvis mox diſſimulet Salluſtius) revera habuit inter *τῶν πολιτικῶν σοφισμάτων*, ſive, ut Tacitus appellat II. Annal. 36. & I. Hiſt. 4. *Imperii arcana.* Non enim poſſe ſe Monarchiam, quam meditabatur, abſolvere putabat, niſi multos ſibi faceret obnoxios. Sic de Tarquinio Priſco Livius lib. I. cap. 35. *Non minus regni ſui firmandi, quam augendae Reipublicae memor, centum in Patres legit, qui deinde minorum gentium ſunt appellati, factio haud dubia Regis, cujus beneficio in curiam venerant.* RUPERT.

MAGNA ME SPES TENET] Catil. LXVIII. *Magna me ſpes victoriae tenet.* Hegeſip. III. 17. *Non enim vitae hujus ulla me cupiditas tenet.* Ibi C. C. C. *Si moriar recte, bonum eſt mori; ſed ſi moriar ut Hebraeus.* Eadem forma Mart.

—— *ſed ſi*

Non erit iſta lapis, non erit iſta canis.

WASSE in *Add.*

IN COLONIIS CONSTITUAS] Vide not. ad *Flori* lib. I. cap. 4. §. 2. ubi docui, Lipſium varias deducendarum coloniarum cauſas propoſuiſſe lib. I. de Magn. R. cap. 6. Nunc notare potes, eas ipſas ante Lipſium exhibuiſſe H. Goltzium in Graecia pag. 324. Hic duas adducit Salluſtius, ut militia opulentior eſſet, h. e. firmior. Nam ita emeriti ſua habebant praemia, & victi populi, in fide & obſequio continebantur. Secundo, ut plebs malum publicum facere deſineret. Verum & hoc, civitatem domeſticis ſeditionibus hoc modo liberari. Secutus eſt iſtud conſilium Caeſar, &, finito bello civili, octoginta civium millia in tranſmarinas provincias (Corinthum & Carthaginem) diſtribuit, ut eſt apud Suet. in Caeſ. cap. 42. RUPERT.

CUM EA RES] Vulgo, & *quae mea res.* vetus editio, *imprudens ſum quo mea res*, hinc ſcripſi, *cum ea res.* vetus ſcribendi ratio, *quom*, loco huic fraudi fuit. teſtantur libri veteres. CARRIO.

QUAEVE TEMPESTATES] Omnes libri, *quaeque tempeſtates.* CARRIO.

MALUM FACINUS IN SE ADMITTERE, QUI INCOM-

Digitized by Google

nus in ſe admittere, qui incommodo Reipublicae gratiam ſibi conciliet. Ubi bonum publicum etiam privatim uſui eſt: id vero dubitare agredi, ſocordiae, atque ignaviae duco. M. Livio Druſo ſemper conſilium fuit, in tribunatu ſumma ope niti pro nobilitate: neque ullam rem in principio agere intendit, niſi illi auctores fierent. Sed homines factioſi, quibus dolus, atque malitia, fide cariora erant, ubi intellexerunt, per unum hominem maxumum beneficium multis mortalibus dari: videlicet & ſibi quiſque conſcius, malo atque infido animo eſſe, de M. Livio Druſo juxta, ac ſe, exiſtimaverunt. Itaque metu, ne per tantam gratiam ſolus rerum potiretur, contra eam niſi, ſua ipſius conſilia diſturbaverunt.

LII. Quo

INCOMMODO REIPUBLICAE GRATIAM SIBI CONCILIET] Eſt haec iniqua, & publice noxia vulgi opinio, verbis Lycurgi Orat. in pr. contra Leocratem, cum qui ſuo periculo rem gerat, & pro communi bono inimicitias ſuſcipiat, non civitatis, ſed negotiorum amantem videri; ſed vir ſapiens attendit illud Stobaei [illegible]. *Gratia, quae juſtitiam tranſgreditur, ne gratia quidem dici debet.* Plura jam aliquoties adduximus ſupra, praeſertim ad Catil. cap. 22. & cap. 51. RUPERT.

IN SE COMMITTERE] Vaticanus, *in ſe admittere*: cujus ſcripturae teſtimonium eſt quodammodo antiqua editio, in qua eſt: *& mittere*, vitio ex pronuntiatione orto. CARR.

UBI BONUM PUBLICUM] Ubi bonum publicum etiam privatim uſui eſt, id non aggredi, ſocordis & ignavi eſt. Hoc de rege vel principe Salluſtius. At Cicero de omnibus lib. III. Off. *Unum debet eſſe omnibus propoſitum, ut eadem ſit utilitas, uniuſcujuſque & univerſorum; quam ſi ad ſe quiſque rapiat, diſſolvetur omnis humana conſociatio.* Atque ſi etiam hoc natura praeſcribit, ut homo homini quicunque ſit, ob eam ipſam cauſſam, quod is homo ſit, conſultum velit: neceſſe eſt ſecundum eandem naturam omnium utilitatem eſſe communem. COLER.

MARCO LIVIO DRUSO] Fabri & vetus editio, *Marco Lubio*, inepte. Sunt enim Druſi in gente Livia. A Vaticano abeſt, *Livio*, neque adeſſe neceſſe eſt; probat ſcriptorum uſus. CARR. Adverſus omnibus modis in hac Epiſtola nobilitati eſt Salluſtius. Inde de M. Druſo ingerit Caeſari. De hoc Druſo Livius, Florus lib. III. cap. 17. Val. Maximus lib IX. cap. 5. Vellejus. Cicero pro Milone: *Domi ſuae nobiliſſimus vir, ſenatus propugnator, atque illis quidem temporibus, pene patronus, avunculus hujus noſtri judicis, fortiſſimi viri M. Catonis, tribunus plebis M. Druſus occiſus eſt.* Ejuſdem potentiae meminit idem Orat. pro C. Rabirio: *Notabile vero exemplum de amicis ambitione tantum & largitionibus quaeſitis.* *Exeranda illa vox in libera Republica M. Druſi: Nihil ſe ad largitionem ulli reliquiſſe, niſi quis aut caenum dividere vellet, aut coelum.* COLER. Ut haec omnia intelligas, legendus eſt tibi Vellej. Patercul. lib. II. cap. 13. & 14. RUPERT.

AUCTORES FIERENT HOMINES] Locus qui & ab interpunctatione & a ſcriptura male habet. vetus editio, *niſi ille auctores fuerant ſe homines factioſi.* Fabri & Briconeti: *niſi illi auctores fuerant ſed homines factioſi.* Tu ſcribe de Vaticano: *niſi illi auctores fierent, ſed homines factioſi, quibus dolus atque malitia fide cariora erant, ubi intellexerunt per unum hominem, &c.* Non enim vult homines factioſos Druſo in tribunatu rei alicujus auctores fuiſſe, ſed nobilitatem. CARRIO.

DE MARCO LIVIO] Et hic Vaticanus gentem omittit. CARRIO.

JUXTA AC DE SE, EXISTIMAVERUNT] Fabri & Briconeti, *juxta ac ſe.* CARRIO. Juxta illud Comici in Rud. A. II. ſc. 4. vſ. 55. *Ex noſtro ingenio alios plerunque aeſtimamus, ſive boni, ſive mali ſimus.* Et in Perſa A. II. ſc. 2. vſ. 30. *Tuo ex ingenio mores alienos probas.* RUPERT.

EXISTIMAVERUNT] Vaticanus, *exiſtimarunt.* CARRIO.

CONTRA EAM NISI] Fabri & Briconeti, *contra eum nixi:* Vaticanus & vetus editio, *contra eam niſi.* CARRIO.

SUA IPSIUS] Interpone copulam, & lege ex libris manuſcriptis: *ſua & ipſius conſilia diſturbaverunt.* CARRIO. Carrio e libris, *ſua & ipſius.* Malim, *ſua ipſorum.* GRONOV.

 Mul-

Digitized by Google

LII. Quo tibi, imperator, majore cura fideque amici, & multa praeſidia paranda ſunt. Hoſtem adverſum opprimere, ſtrenuo homini haud difficile eſt: occulta pericula neque facere, neque vitare, bonis in promtu eſt. Igitur, ubi eos in civitatem adduxeris; quoniam quidem revocata plebes erit, in ea re maxume animum exercitato, uti colantur boni mores; concordia inter veteres, & novos coaleſcat. Sed multo maxumum bonum patriae, civibus, tibi, liberis, poſtremo humanae genti, pepereris, ſi ſtudium pecuniae aut ſuſtuleris, aut, quoad res feret, minueris. Aliter neque privata res, neque publica, neque domi, neque militiae, regi poteſt. Nam ubi cupido divitiarum invaſit; neque diſciplina, neque artes bonae, neque ingenium ullum

Multa praesidia paranda sunt] Hoc conſilium inconſulte poſtea neglexit Caeſar. Qua de re Vell. Paterc. lib. II. cap. 57. *Laudandum*, inquit, *experientia conſilium eſt Panſae atque Hirtii, qui ſemper praedixerant Caeſari: ut principatum armis quaeſitum, armis teneret. At ille dictitans, mori ſe, quam timeri malle:* (qualis etiam Tiberii vox apud Tacit. VI. Annal. 2. *non ſibi vitam tanti, ſi armis tegenda foret*) *dum clementiam, quam praeſtiterat, expectat, incautus ab ingratis occupatus eſt.* Cautius Tarquinius Superbus, cum nihil quicquam ad jus regni, praeter vim, haberet, armatis corpus circumſepſit, ut eſt apud Liv. lib. I. cap. 49. & Periander tyrannus, qui trecentos circa ſe ſatellites habuit, ut eſt apud Nicol. Damaſc. in Exc. Peireſc. pag. 451. Solent autem fere tyranni externis magis fidere, ut in Nerone notat Tacitus XV. Annal. 58. in XXX. Athenienſium tyrannis Juſtinus V. 9. 12. in Nabide, Lacedaemoniorum tyranno, Livius lib. XXV. cap. 27. f. in Hierone & Gelone, Syracuſanorum tyrannis, Diodor. Siculus lib. XI. pag. 37. & 55. in Apollodoro idem in Exc. Peireſc. pag. 264. f. adde Polyb. lib. II. cap. 11. f. tamen nec exteri ſemper fidem ſervant. Vid. Tacit. VI. Annal. 36. n. 4. Quid? quod etiam juſte imperio potitis, neceſſaria tamen cuſtodia vel ad tutelam eſt, cum *parum tuta majeſtas ſine viribus* ſit, ut inquit Livius lib. II. cap. 55. &, judice Livia, apud Dion. lib. LV. fieri non poſſit, ut princeps omnibus placeat, & non, vel juſtiſſime imperans, in multorum odia incurrat, vel certe ad ornamentum; quo intuitu Mamertinus in laudat. Juliani, *arma & juvenes, cum gladiis atque pilis, non tam cuſtodias corporis* ait *eſſe*; *quam imperatoriae majeſtatis quendam ſolemnem ornatum.* Cui Seneca adſtipulatur I. de Clem. 13. *Princeps, ſuo beneficio tutus, nihil praeſidiis eget: arma ornamenti loco habet.* Adde Bern. ad Germ. Tac. q. 67. De Germanis Imperatorum cuſtodibus vid. Lipſ. comm. ad Taciti lib. I. Annal. pag. 18. & ad lib. XIII. cap. 18. Inferioris aevi ſcriptores corporis cuſtodes & protectores, principis *ſcurras & buccellarios* dicebant. Salmaſ. ad Lamprid. Elagab. pag. 197. Porro de quaeſtione (*num praeſidio princeps armatus eſſe debeat*) operae praetium eſt conſulere Ariſtotelem III. Pol. 11. & ibi Caſum & alios interpr. Lipſ. IV. Polit. 7. Bodin. IV. de Rep. 1. Clapmar. III. de Arcan. imperii cap. 14. Keckermannum Diſput. Pract. XXXIV. quaeſt. 9. Gerardum Dec. III. q. 9. Rupert.

Hostem adversum opprimere, strenuo homini haud difficile est; occulta pericula neque facere, neque vitare, bonis in promtu est] Idem fremitus militum Romanorum, apud Tacit. IV. Hiſt. 24. *Aperta odia armaque palam depelli: fraudem & dolum obſcura, eoque inevitabilia.* Rupert.

Occulta pericula facere] Senſus eſt: *inſidias adverſario tam non tendere boni ſolent, quam vitare.* Wasse in *Add.*

Animum exercitato] Vaticanus & vetus editio, *exercito.* Fortaſſe ſi, *exſerito.* Carrio.

Quoad res feret] Briconeti, Fabri, & vetus editio, *quoad res feferet.* Vaticani tueor: in quo etiam eſt, *poſtremo tamen ſuccumbit*: cum in iis, quos laudavi, ſit, *ſuccumbat.* Carr.

Aliter neque privata res, neque publica] Mera ſunt haec oracula & χρυσᾶ ἔπη de pecuniarum cupidine: ſed hac facientia, jam plena manu dedimus ad Juſtini lib. I. cap. 1. §. 1. & lib. II. cap. 2. §. 10. Flori lib. III. cap. 12. §. 11. & ad hunc ipſum auctorem non una nota, praeſertim ad Catil. cap. XII. Rupert.

In

ſum ſatis pollet: quin animus magis, aut minus mature, poſtremo tamen ſuccumbit. Saepe jam audivi, qui reges, quae civitates, & nationes, per opulentiam magna imperia amiſerint, quae per virtutem inopes ceperant: id adeo haud mirandum eſt. Nam ubi bonus deteriorem divitiis magis clarum, magiſque acceptum videt, primo aeſtuat, multaque in pectore volvit: ſed ubi gloria honorem magis in dies, virtutem opulentia vincit; animus ad voluptatem a vero deficit.

LIII. Quippe gloria induſtria alitur: ubi eam demſeris, ipſa per ſe virtus amara, atque aſpera eſt. Poſtremo ubi divitiae clarae habentur, ibi omnia bona vilia ſunt: fides, probitas, pudor, pudicitia. Nam ad virtutem una, & ardua via eſt: ad pecuniam, qua cuique lubet, nititur; & malis, & bonis rebus ea creatur. Ergo in pri-

Id adeo haud mirandum] Vaticanus cum vetere excuſo, *id eo haud mirandum*. Fabri & Briconeti, vox *adeo* deeſt. Carr.

Ubi gloria honorem] Gloria abſolute pro *falſa gloria* vix invenitur. Dein ſequitur, *gloria induſtria alitur*. Legendum puto *gratia*, quod aeque Salluſtianum, & in membranis paene ſimili abbreviatura ſcribitur. Wasse in *Add.*

Ubi eam demſeris; ipsa per se virtus amara atque aspera est] Veriſſime. *Eo quippe ſolet impendi labor, unde emolumentum atque honos ſperetur*, ut inquit Liv. lib. IV. cap. 35. At *ſublatis ſtudiorum pretiis, & ſtudia pereunt*. Tacit. II. Annal. 7. Quam utramque ſententiam complexus Jamblichus apud Stob. Serm. XLVI. *Augetur* (inquit) *& creſcit, quicquid in honore eſt: deficit & minuit, quicquid in contemtu*. Quod egregia ſimilitudine declarans Plutarchus ab initio Orat. II. de Fort. Alex. oſtendit, plures excellentes artifices, non tam aetate Alexandri, quam propter Alexandrum extitiſſe. Adde Grut. ad IV. Paneg. cap. 7. pag. 586. Bernecc. in Paneg. Plin. cap. 44. V. 7. Rupert.

Postremo ubi divitiae clarae habentur, ibi omnia bona vilia sunt, fides, probitas, pudor, pudicitia] Voſſ. lib. I. Inſt. Orat. pag. 81. Rupert.

Una et ardua] Conjunctio *&* abeſt a Fabri & Briconeti; Vaticanus tamen agnoſcit. Carr.

Et malis et bonis rebus ea creatur] Legerem *rationibus*. Cato enim dicebat agrum bonis, ac malis rationibus colendum; & Metellus apud Gell. lib. I. cap. 6. *Quid ergo nos a diis immortalibus diutius exſpectemus, niſi malis rationibus finem facimus?* Ciaccon. Videtur ſine dubio, pro *rebus*, ſcribendum *rationibus*; nam peccatum librarii agnoſcimus ex *rationibus*, in *rebus*. Sic Cato dixit: *agrum bonis & malis rationibus colendum*. Et Metellus apud Agellium lib. I. cap. 6. *Quid ergo nos a diis immortalibus divinius exſpectemus, niſi malis rationibus finem facimus?* Cicero pro Rabirio Poſtumo dixit: *Augere rem bonis & honeſtis rationibus*. Idem error irrepſit in librum I. Caeſaris de Bel. Civil. in quo eſt: *Tamen omnibus rebus in eo perſeverandum putabat*: cum, pro *rebus*, debeat legi, *rationibus*, ut ad eum locum notavimus. Ursin. Caeſar B. Civ. I. 26. *Atque ea res ſaepe tentata, etſi impetus ejus conſiliaque tardabat, tamen omnibus rebus in eo perſeverandum putabat.* Ubi Urſinus, quod etiam & hic facit, audacter reſcribit *rationibus*. Cic. II. Offic. §. 59. omni ratione *colenda juſtitia*; & nuſquam *rationibus* utitur. Poſſem ipſe quoque, ſi novis lectionibus ſtuderem, in vocem *artibus* immutare. Verum nihil temere moveo. Primo enim Noſter (de Hirtio poſtea videbimus) Jugurth. Cl. *Quibus rebus & artibus cariſſimus factus*. Hoc eſt, hiſce rebus patratis, geſtis, & ob animi virtutes. & hoc loco *bonis & malis rebus*, id eſt, *bonis & malis moribus*. *Res*, pro *rebus geſtis*, apud Tacit. Ann. III. 73. & *omnibus rebus* pro *omnibus modis*, quod Comicis frequentius; vel pro *omnibus rebus reliſtis*, ut ſaepe loquitur Caeſar. Cic. pro L. Agrar. VIII. *Videtis jam, P. C. omnibus rebus & modis conſtructam & coacervatam pecuniam Decemviralem.* Pro *his modis* Terentius Eun. II. 2: 14. *At ego infelix neque ridiculus eſſe, neque plagas pati Poſſum.* *Quid? tu his rebus credis fieri? tota erras via.* Adelph. I. 1. *Ego quia non redit filius, quae cogito!* Quibus *nunc ſollicitor* rebus! *ne aut ille alſerit, aut uſpiam ceciderit, aut perfregerit Aliquid.* Quod Caeſarem attinet, putaram aliquan-

primis auctoritatem pecuniae demito: neque de capite, neque de honore ex copiis quiſquam magis, aut minus judicaverit; ſi neque praetor, neque conſul, ex opulentia, verum ex dignitate, creëtur. Sed de magiſtratu facile populi judicium fit. Judices a paucis probari, regnum eſt; ex pecunia legi, inhoneſtum. Quare omnes primae claſſis judicare placet, ſed numero plures, quam judicant. Neque Rhodios, neque alias civitates umquam ſuorum judiciorum poenituit: ubi promiſcue dives, & pauper, ut cuique ſors tulit, de maxumis rebus juxta, ac de minumis, diſceptat. Sed de magiſtratibus creandis haud mihi quidem abſurde placet lex; quam C. Gracchus in tribunatu promulgaverat; ut ex confuſis quinque claſſibus ſorte centuriae vocarentur. Ita coaequati dignitate, pecunia, virtute anteire alius alium properabit. Haec ego magna remedia contra divitias ſtatuo. Nam perinde omnes res laudan-

guando *viribus*, falſo id quidem. Nunc ajo locum eſſe bene ſanum. Utroque modo locutus eſt. In primis (quod neſcio an Urſino obſervatum) B. G. V. 1. *omnibus rationibus* uſus eſt, pro modis omnibus: *Seſeque paratos eſſe demonſtrant*, omnibus rationibus *de injuriis ſatisfacere*. Hoc eſt παντὶ τρόπῳ, ut recte ibi *Metaphraſtes*. neque aliter B. Civ. II. 18. III. 58. 83. Quomodo locuti etiam in II. Verrin. Cicero, Noſter in Catilinar. Verum & eodem ſignificatu adhibuit vocem *rebus*. V. G. B. G. IV. 14. *Acie triplici inſtituta, & celeriter* VIII. *M. Paſſ. itinere confecto, prius ad hoſtium caſtra pervenit, quam quid ageretur, Germani ſentire poſſent; qui* omnibus rebus *ſubito perterriti &c. perturbantur.* Metaphraſtes πάντι τρόπῳ, at poſteriorem voculam minus accurate addidit. Idem B. G. VIII. 8. *Quae Caeſar quum, conſentientibus plurimis, cognoviſſet; atque ea, quae proponerentur, conſilia plena prudentiae, longeque a temeritate Barbarorum remota eſſe judicaret*: omnibus rebus *inſerviendum ſtatuit, quo celerius hoſtes, contemta ſuorum paucitate, prodirent in aciem.* Auctor de B. Alex. XIII. *Periclitati remigio, quid quaeque earum efficere poſſet, idoneos milites impoſuerunt, ſeque ad confligendum* omnibus rebus *paraverunt.* Waſſe in *Add.*

Si neque praetor neque consul] Vetus editio, *ſi ut neque praetor*. Proxime a Vaticano, in quo eſt, *ſic ut neque praetor*. At in Fabri & Briconeti, *ſic neque praetor*. Carrio.

Ex pecunia legi] Nam laudabiliter conſtitutum fuit Romae, ut Praetores jurati optimum quemque in ſelectos judices referrent: ut teſtatur Cicero pro A. Cluentio. Coler. Atheas ad Philippum, Juſtino teſte: *Scythas virtute animi, non opibus cenſeri.* Pro *promiſcue* legerim *promiſce.* Vide Notas ad Jugurth. XXVIII. Waſse in *Add.*

Ut cuique sors] Vaticanus, *ut cuique ſors.* Carrio. Recte Carrio *ſors. Cuique* facilius tolerarem, ſi ſequeretur *cecidit*, non *tulit.* Nunc potius placet, *utcunque ſors tulit.* Gronov.

Sed de magistratibus] Abeſt a Vaticano & veteri impreſſo vox *de.* Carrio.

C. Gracchus] Probat C. Gracchi plebiſcitum, quo rogaverat, ut ex confuſis quinque claſſibus ſorte & ſine accurato delectu centuriae vocarentur. Ratio: ut coaequati dignitate cives & pecunia, virtute alius alium anteire properaret. Sed tamen neque hanc, neque alias rogationes Gracchanas Optimates tulerunt. Gronov.

Ut ex confusis quinque classibus forte centuriae vocarentur] Corrige ex ſuperioribus impreſſis, *ſorte.* Douza.

Forte centuriae vocarentur] Fabri & Briconeti, *ſorti centuriae vocarentur.* Carr.

Ita coaequati] Vetus editio & Fabri, *ita coaequantur.* Alii: *ita coaequari.* Carr.

Nec ego magna] Vaticanus, *haec ego magna*, optime. Sic apud Manilium emendavi lib. I.

Hunc mihi tu Caeſar patriae princepſque paterque,
Qui regis Auguſtis parentem legibus orbem,
Conceſſumque patri mundum Deus ipſe mereris,
Das animum, vireſque facis ad tanta canenda.

Cum antea eſſet, *Nunc mihi*, & *canendum.* Quorum poſterius etſi more antiquo ferri poteſt, aliter tamen in libro ante ſexcentos annos ſcripto exſtare teſtatum omnibus eſſe volo. Carr.

Nam perinde omnes res laudantur, atque adpe-

Digitized by Google

dantur, atque adpetuntur, ut earum rerum uſus eſt: *malitia* praemiis exercetur.

LIV. Ubi ea demſeris, nemo omnium gratuito malus eſt. Ceterum avaritia, bellua fera, inmanis, intoleranda eſt: quo intendit, oppida, agros,

ADPETUNTUR, UT EARUM RERUM USUS EST] Iteratio *τ̃ rerum*, non placet, & puto abundare, meliuſque habitura omnia, ſi genitivus ille tollatur. DOUZA. An inde gnomen ſuam accepit Juſtinus lib. II. cap. 2. *Quippe ibidem divitiarum cupido eſt, ubi & uſus?* RUPERT.

MALITIA PRAEMIIS EXERCETUR] Hac ſententia, tanquam validiſſimo cuneo, diſſinditur verborum Cornelianorum intricata vis I. Hiſt. 30. *Sed proinde a nobis donativum ob fidem, quam ab aliis pro facinore, accipietis.* Et ut alia, ſic iſta ab Salluſtio mutuatus eſt Sen. lib. IV. de Benef. cap. 17. *Nequitiae fructus concupiſcitur, ipſa vero odio puderique eſt: nec quiſquam tantum a naturali lege deſcivit & hominem exuit, ut animi cauſa malus ſit. Dic enim cuilibet ex iſtis, qui rapto vivunt, an ad illa, quae latrociniis & furtis conſequuntur, malint ratione bona pervenire? Optabit ille, cui, graſſari & tranſeuntes percutere, quaeſtus eſt, potius illa invenire, quam eripere. Neminem reperies, qui non nequitiae praemiis, ſine nequitia, frui malit.* Rittersh. ad Salv. p. 52. Bern. in Agr. Tac. q. 170. Tamen neque hoc perpetuum eſſe, conſtat ex nota ad Catilin. cap. XVI. RUPERT.

AVARITIA, BELLUA FERA, INMANIS, INTOLERANDA EST] Nota, animi graviora *πάθη* ac vitia, ut avaritiam, invidiam, iram, odium & ſimilia, recte dici *feras*. Baſilius homil. X. *Egone feras & beſtias in me ipſe habeo? Sane innumeras. Ira, cum latrat in corde, nonne omni cane ferocior exiſtit? Qui velox eſt ad contumelias, nonne eſt ſcorpius? Avarus, nonne eſt lupus rapax? Mulierum amore furens, nonne eſt equus inſaniens?* Divinus Plato *τὸ ἐπιθυμητικὸν τ̃ ψυχῆς μέρος* appellat *ποικίλον καὶ πολυκέφαλον θηρίον*, *τὸ θυμοειδὲς* leoni comparans. Platonis diſcipulus, Ariſtoteles, vitioſitatis conſummatiſſimae genus *θηριότητα καὶ θηριωδίαν* appellavit. Eloquentiſſimus & beatiſſimus Chryſoſtomus vitia omnia *θηρία* & *λέοντας*. Huc pertinet aenigma Matreae Plani, apud Athenaeum: *ἔλεγε θηρίον τρέφειν, ὃ αὐτὸ ἑαυτὸ κατεσθίει*, *dicebat, animal ſe alere, quod ipſum ſe ipſum abſumeret.* Ait ibidem auctor, quaeri ſolitum adhuc aetate ſua, quaenam eſſet illa beſtia, de qua ſenſit Matreas. Caſaubonus Euſtathii explicationem probat, exiſtimantis, Matream *libidinem concitatam* intellexiſſe, quam Euſtathius ibidem honeſte appellat *κεκρυμμένον πάθος*. Neque aliud nobis in mentem venit iis melius, quae ſunt ab iſtis judicata. Nam revera libido eſt immanis beſtia, ſemet ipſam vorans. Plato lib. VII. de LL. ſub f. loquens de triplici cupiditate, cibi, potus, Veneris, de hac poſtrema ait: *eſſe furorem acerrimum, & facientem homines plane igneos.* Sed & Naturae ipſius ſunt verba Ludov. Vivis, Comm. in D. Auguſtinum lib. I. de C. D. cap. 9. Cum enim Theologus dixiſſet, cedere illi aliquando pios, ſubdit ille: *Tam penitiſſime viſceribus noſtris haeret Venereae rei cupiditas: tam ingenitus eſt nobis a natura appetitus ille, quem ſubtiliſſime magna illa artifex omnium animantium pectoribus indidit, quo vel aliud agentes ſtirpem propagaremus: ut ne cogitare quidem de explenda illa cupiditate poſſimus, quin voluptate neſcio qua occulta tangamur.* Hoc animal eſt Dominus ille agreſtis & furioſus; a quo in ſenectute ſe liberatum eſſe gloriabatur Sophocles, & quem in ipſa juventute ſe ſuperaſſe ait Apollonius Thyaneus, apud Philoſtratum. Caſaub. Epiſt. 534. ad Scal. Verum eſt, quod nobiliſſimus Annalium conditor Polybius lib. I. cap. 81. praeclare diſputat: ita natura comparatum eſſe, ut non ſolum corpora hominum aliquando eſſerentur, & omnem humanae ſpeciei ſimilitudinem amittant: ſed multo magis hoc ipſum animis interdum uſuveniat. *Ταῖς γὰρ ψυχαῖς*, inquit, *τοιαῦτα πολλάκις ἐπιφύεσθαι μελανίας καὶ σηπεδόνας, ὥστε μηδὲν ἀσεβέστερον ἀνθρώπου, μηδὲν ἀγριώτερον ἀποτελεῖσθαι τῶν ζώων.* Omnino *θηριωδίας* hujus & efferati animi certiſſimum argumentum praebent, qui, nulla re unquam laceſſiti, propter animi dotes, quas tu obtines, ego in te veneror, adverſus utrumque noſtrum, in modum arenariarum ferarum, ad ultimam rabiem, ſaeviunt: qui literas, fundamenta virtutum omnium, modeſtiae, manſuetudinis & comitatis magiſtras, inauditi furoris inſtrumenta faciunt: qui denique ſceleſtiſſimae immanitati cauſam religionem praetexunt: & libidinem maledicendi, omnia veſaniae exempla ſupergreſſam, Zelum Chriſtianae pietatis, proh ſcelus! nominare ſuſtinent. Adde Rittersh. IV. Sacr. Lect. 9. Gronov. ad Liv. lib. XXXIV. cap. 4. Arrian. de Epicteti Diſſert. lib. I. cap. 3. f. Boëth. de Conſol. lib. IV. proſa 3. f. & duo elegantiſſima, ſed longiuſcula loca Chryſoſtomi Homil. IV. in cap. 1. Matthaei & Homil. Antioch. XXIII.

agros, fana, atque domos, vaſtat: divina cum humanis permiſcet: neque exercitus, neque moenia obſtant, quo minus vi ſua penetret: fama, pudicitia, liberis, patria, atque parentibus cunctos mortales ſpoliat. Verum, ſi pecuniae decus ademeris; magna illa vis avaritiae facile bonis moribus vincetur. Atque haec ita ſeſe habere, tametſi omnes aequi, atque iniqui memorent: tamen tibi cum factione nobilitatis haud mediocriter certandum eſt: cujus ſi dolum caveris, alia omnia in proclivi erunt. Nam hi, ſi virtute ſatis valerent, magis aemuli bonorum, quam in-

XXIII. Obſigno haec verbis Loccenii: *Cum vitia belluae immanes ſint, cave obbruteſcas, quem ratio a brutis diſcriminavit, cave in feram evadas, quem natura mitem, humanum, continentem eſſe voluit.* RUPERT.

AVARITIA BELLUA] Eodem Schemate Chryſoſt. vocat hominum vitia θηρία καὶ λέοντας, Comment. in Epiſt. ad Romanos, & θηρίον τρέφειν uſurpat pro *in aliquo peccato ſibi indulgere*, Homil. 18. in Ep. ad Rom. Theodoretus in Θεοφιλεῖ, de Theodoſio, τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰς ὀργὰς καὶ τὰς ἀλαζονείας τὰς ἀγρίας τῆς ψυχῆς θηρία καλινδούμενα. Gregorius Palama, ὡς εἶδ' ὅπως ἱμασθεὶς κυνῶν θηρίον τι πονηρὸν ὑπὸ κόλπον θάλπουσα. WASSE.

BELLUA FERA] Huc forte reſpexit Sueton. Tib. XXIV. *amicos increpans, ut ignaros, quanta bellua eſſet imperium.* Qualis ſit *avaritia* bellua, elegantiſſime docet Iſidorus Peluſ. Epiſt. II. 233. Non eſt, inquit, tantum θηριόμορφος καὶ ἀγριωπὸς καὶ πῦρ πνέουσα, ἀκόρεστός τε, καὶ τυφλή, καὶ ἀνήκοος, μισάνθρωπός τε, μιαρά, ſed: in quo immaniſſimas feras ſuperat, οὔτε κολακευομένη, οὔτε θεραπευομένη ἐνδίδωσιν, ἀλλὰ τότε μᾶλλον ἀγριοῦται, ὅτε μάλιστα θεραπεύεται. WASSE. in *Add.*

INTOLERANDA] Omnibus gravis. V. Polyb. in Exc. Peireſ. pag. 60. RUPERT.

DIVINA CUM HUMANIS PERMISCET] Caſaub. ed. 458. ad Joſ. Scaligerum ſcribens de Dan. Eremita, qui, quum in domum Vicquii, Legati Helvetienſis, ſe inſinuaſſet, puriori religioni nuncium remiſit. „ Ego illum, *inquit*, ſemper, tua maxime gratia, habui cariſſimum, & quibuſcun„que potui officiis ſum proſecutus. Sed erat „ mihi dudum hoc ingenium ſuſpectum, propter „ incredibilem, in ea aetate, opum ſitim, quam, „ non levibus notis, in eo deprehenderam. „ Collocaveram ipſum in honeſta conditione, „ ubi praeter victum quinquaginta annuos au„reos habebat. Hoc ipſi initio magnum eſt vi„ſum, mox mediocre, poſtea nihil. Itaque ante „ duos menſes aegre eum impedii, quo minus „ Ebroicenſi epiſcopo operam ſuam addiceret; „ ab hoc incepto cum eum avertiſſem, ecce „ alium epiſcopum, cujus nomen ſcire potui nun„quam, qui paene abduxit eum in Italiam; tan„dem & hoc conſilium noſtra auctoritate fractum „ eſt. “ Et mox: „ Magna ſigna dederat hominis „ αὐτῆς τῆς τοῦ πατρὸς κατὰ θρησκείας ἐνθυμήσεως. „ *Vir fide dignus, & tibi notiſſimus, his diebus nar„rabat mihi, audiſſe ſe cum diceret: Omnia ſibi, quae „ hodie diſputantur, aeque & probari & improba„ri: paratumque ſe ad omnia, pro tempore, & re„rum ſuarum emolumento.* Cum vir pius hanc „ vocem abominaretur, cachinno Eremitae eſt „ exceptus, ſtultitiam eorum πικρῶς ridens, qui „ neſcirent τὰ ἴδια εὖ τίθεσθαι. Haec Caſ. “ Tac. lib. XV. Annal. cap. 54. de Milicho, liberto Scaevini: *Cum ſecum ſervilis animus praemia perfidiae reputavit, ſimulque immenſa pecunia & potentia obverſabantur, ceſſit fas, & ſalus patroni & acceptae libertatis memoria.* Adde Caſauboni verbis convenientia apud Valeſ. ad Amm. pag. 227. f. Salmaſ. de Uſ. pag. 638. 639. Haec eadem avaritia compulit Q. Ciceronem, ut patrem & patruum proderet Caeſari. X. ad Att. 7. RUPERT.

INIQUI MEMORENT] Fabri & Briconeti *memorant.* CARR.

NAM HI SI VIRTUTE] Tangit ſatis acerbe Caeſaris aemulos nobiles, M. Bibulum, L. Domitium, M. Catonem, L. Poſthumium & Favonium praecipuos. De ſingulis aliquid vel Salluſtii vel fidei cauſſa dicendum videtur. Et ſane poſſit Salluſtius in vituperandis nonnullis pro parum candido, & falſo haberi. L. Domitius iſte AEnobarbus dictus. Ejus rapacitas & timiditas etiam a Caeſare arguitur lib. I. de Bello Gall. & Plutarcho, & Seneca. De Bibuli conſulatu legendus Dio lib. XXXVIII. & Plutarchus in Caeſ. Itane vero de M. quoque Catone ſcriptum oportuit? Nimia iſthaec libertas, imo dicacitas. Et de Graecis literis quale judicium! Majorem gratiam debebas, Salluſti, Graeciae, & ipſi adeo Thucydidi tuo. De hoc quidem Catone Vellejus Paterculus ſcriptum reliquit: *Hic genitus proavo M. Catone, principe illo familiae Porciae, homo virtuti ſimillimus, & per omnia ingenio diis*

Digitized by Google

invidi, eſſent. Quia deſidia, & inertia, & ſtupor eos, atque torpedo, invaſit; ſtrepunt, obtrectant, alienam famam bonam ſuum dedecus exiſtumant. Sed, quid ego plura, quaſi de ignotis memorem? M. Bibuli fortitudo, atque animi vis, in conſulatum erupit: hebes lingua, magis malus, quam callidus ingenio. Quid ille audeat, cui conſulatus maxumum imperium maxumo dedecori fuit? An L. Domitii ma-

diis quam hominibus propior, qui nunquam recte fecit ut facere videretur, ſed quia aliter facere non poterat. L. Poſthumii mentio rara. De Favonio apud Caeſarem, Dionem, Plutarchum legat, qui vult. Porro elogium illorum ita reſtituit Lipſius lib. IV. Epiſt. 14. *L. Poſthumius & M. Favonius mihi videntur quaſi magna navis ſupervacua onera eſſe, ubi ſalvi pervenere, viri ſunt: ſi quid adverſi coortum eſt, de illis potiſſimum jactura fit, quia precii minimi ſunt.* Coler. Eodem ſenſu Plautus in Mil. A. III. ſc. 2. *Quoniam aemulari non licet, nunc invides.* Eſt igitur aemulari parium, invidere humilium. Ovid. lib. II. Metam. *Invidiae domum in vallibus imis eſſe* ſcribit. Quo figmento ſignificare voluit, non erecti, & vera virtute praediti, ſed abjecti, pravique animi homines ſolere bonis invidere. Quod & Liv. lib. XXXV. confirmat: *Nulla ingenia tam prona ad invidiam ſunt, quam eorum, qui genus ac fortunam ſuam animis non aequant: quia virtutem & bonum alienum oderunt.* Eademque mente Cicero *Philipp.* X. *Nemo alterius virtuti invidet, qui confidit ſuae.* Denique Alcimus Avitus, ad Fuſcinam ſororem:

—— *Non ulli candida virtus*
Invidet, invidiae quamque eſt ſubjecta malignae.

Rupert.

Et stupor] Fabri & Briconeti, *quia deſidia, & inertia, ſtupor eos atque torpedo invaſit.* uti etiam vetus editio. Carrio.

Strepunt, obtrectant, alienam famam suum dedecus existimant] Simili moneta percuſſum illud, apud Suet. in Tib. cap. 53. *Si non dominaris, filiola, injuriam te accipere exiſtimas?* Ubi vide Caſaubonum. Adde Grut. ad Livii lib. I. cap. 34. Lipſ. ad Tac. IV. Ann. 52. Bern. in Tuba Pacis pag. 74. Juſtinus lib. V. cap. 10. §. 8. *Quaſi vero aliorum libertas ſua ſervitus eſſet,* &c. Curtius lib. VI. cap. 1. §. 18. *Suae demtum gloriae exiſtimant, quicquid ceſſiſſet alienae.* Livius lib. III. cap. 55. *Quicquid libertati plebis caveretur, id ſuis decedere opibus credebant.* Rupert.

Alienam famam] Omnes libri, *alienam famam bonam.* Carrio. Haec, ni fallor, mutuatus eſt Sulpicius Severus in Dial. Sed liber non eſt ad manus. Vid. Demoſth. adv. Tim. 485. Wasse in *Add.*

M. Bibuli fortitudo, atque animi vis in consulatum erupit] Id eſt in conſulatu: quo loquendi modo valde delectatur Salluſtius. Supra Orat. I. *Repentinae caedes, in parentum aut liberorum ſinum.* Eſt autem haec ironia, & M. Bibulum *virum fortem* appellat Salluſtius, ut Athenaeus *charum Divae Monetae*, quem oblivioſum voluit. Sed hic non tam ignavia Bibuli, quam ipſius ambitio Caeſaris accuſanda fuerat; qui & in aedilitate, & in conſulatu, Bibuli collega, omnia communis magiſtratus munia in ſe unum traxit; ſive etiam laudem eorum, quae communiter cum collega geſſit, ſibi uni vindicavit, collega excluſo. *Unde Bibulus eveniſſe ſibi dicebat, quod Polluci. Ut enim geminis fratribus aedes in foro conſtituta, tantum Caſtoris vocaretur: ita ſuam Caeſariſque munificentiam, unius Caeſaris dici*, ut refert Suet. in Caeſare cap. 10. qui & cap. 20. *Unus*, inquit, *ex eo tempore omnia adminiſtravit, ut nonnulli urbanorum, cum quid per jocum teſtandi gratia ſignarent, non* Caeſare & Bibulo, *ſed* Julio & Caeſare Coſſ. *actum ſcriberent.* Eſt vero hoc atrox injuriarum genus, quanquam non ſine exemplo. De M. Mario Gratidiano vide Cic. lib. III. Off. de Alcibiade Corn. N. in Alcibiade; de Archidamo, legato AEtolorum, Livium lib. XXXV. de Antonio Primo, Tacitum lib. III. Hiſt. Latini modo Arrogantiam, modo Superbiam dicunt. Omnino ſuperbiae duo inſunt mala: vana de ſua praeſtantia opinio, & deſpectus aliorum. Ac vix eſt, ut in quo iſtorum alterum inſit, non & utrumque inſit, ut docet Caſaub. in Theophraſti Charact. ad cap. περὶ ὑπερηφανίας. Porro quam ingens hoc ſit vitium, vel Chryſoſtomus doceat, quem id, tanquam extremum omnium vitiorum, ἀπόνοιαν, id eſt *deſperationem*, ſolitum appellare, ibidem teſtimoniis ex ipſo adductis, addocet laudatus Caſaubonus. Rupert.

In consulatum erupit] Hoc eſt, Magiſtratus oſtendit virum, ut verbo Sapientis veteris, ſive Biantis (nam his omnibus adſcribitur) Salluſtium interpretor. Rupert.

Maximo dedecori] Qui nihil in eo praeclare geſſit: ſed penitus collegae Caeſari ceſſit. Coler.

magna vis eſt, cujus nullum membrum a flagitio aut facinore vacat? lingua vana, manus cruentae, pedes fugaces; quae honeſte nominari nequeant, inhoneſtiſſuma.

LV. Unius tamen M. Catonis ingenium verſutum, loquax, callidum haud contemno. Parantur haec diſciplina Graecorum. Sed virtus, vigilantia, labos, apud Graecos nulla ſunt. Quippe, qui domi libertatem ſuam per inertiam amiſerunt; cenſeſne eorum praeceptis, imperium haberi poſſe? Reliqui de factione ſunt inertiſſumi nobiles: in quibus, ſicut in ſtatua, praeter nomen, nihil eſt additamenti. L. Poſthumius,

CUJUS NULLUM MEMBRUM A FLAGITIO AUT FACINORE VACAT] Totum hunc locum aemulatus eſt ille, quiſquis fuit, qui Salluſtii nomine declamationem in Ciceronem edidit, nam ſic ſcribit: *Cujus nulla pars corporis turpitudine vacat, lingua vana, manus rapaciſſimae, gula immenſa, pedes fugaces; quae honeſte nominari non poſſunt, inhoneſtiſſima.* CIACCON.

INGENIUM VERSUTUM] AEmulatus Hegeſippus I. 5.

QUIPPE CUM DOMI] Omnes libri, *quippe qui domi.* CARRIO.

PER INERTIAM AMISERINT] Fabri & Briconeti, *per inertiam amiſerunt.* CARRIO.

CENSESNE EORUM PRAECEPTIS IMPERIUM HABERI POSSE] Vide Notam ad Jugurth. cap. 85. RUPERT.

SICUT IN STATUA] Veteres editiones, *ſicut inſtituto.* Fabri & Briconeti, *ſicut inſtituo.* A vulgatis eſt Vaticanus. Petrus Pithoeus legendum putabat, *ſicut in Stajeno.* Juſtus autem Lipſius, cum quo omnia mihi vincula ſunt antiquiſſimae neceſſitudinis, *ſicut in ſtatua*, quam ſuam conjecturam multis argumentis & in Variis & in Epiſtolicis confirmatam mihi; credo etiam aliis, omnino probavit. CARRIO. Illud porro ingenioſe ac feliciter, ut omnia, a Lipſio noſtro caſtigatum habemus. *Reliqui de factione ſunt inertiſſimi nobiles, in quibus, ſicut in ſtatua, praeter nomen nihil eſt additamenti.* Cum antea in omnibus *ſicut inſtituto*, aut etiam *inſtituo*, nulla idonea ſententia, legeretur. De cujus certiſſimae emendationis laude cumulum deruere ut liceat mihi, ſingularem lubentius plurali commutaverim, levi hercle, vel nulla potius interpolatione reſcribens, *in ſtatuis.* Quibus etiam *additamenti*, convenire non puto; ſed in ejus locum *adjutamenti* recipiendum: idque ex ſequentibus conjicio. Nec eſt quod quemquam dictionis ſignificantiſſimae inſolentia offendat, qui quidem meminerit, non cum Grammatico ſibi, ſed cum novatore verborum Salluſtio negotium eſſe. DOUZA. Hujuſmodi nobiles comparare poſſimus cum minutis puerulis, in crepidas parentum, per delicias, pedes ſuos immittentibus, eorumque coronas capitibus ſuis parvulis accommodare, non ſine riſu ſpectantium, ſatagentibus, e Plutarcho. Ceterum haec verba Pithoeus ita emendarat; *in quibus ſicut in Stajeno.* Sed Lipſ. III. Epiſt. Q. 5. legit: *Sicut in ſtatua.* Pithoeus intellexit illum C. Stajenum Ligurem, qui ſc. AElium Paetum adoptaverat, de quo Cicero. Lipſius Lectionem ſuam confirmat ex Euripide, qui pariter, ut Salluſtius, ignavos nobiles cum ſtatuis componit. Electra, τῇ δ' ὁμιλίᾳ βροτῶν κρίνοντε, καὶ τοῖς ἤθεσιν τοὺς εὐγενεῖς. Οἱ γὰρ τοιοῦτοι τὰς πόλεις οἰκοῦσιν εὖ, καὶ δώματ'. αἱ δὲ σάρκες κεναὶ φρενῶν Ἀγάλματ' ἀγορᾶς εἰσιν. Nec diſſimile illud Juvenalis:

Nil niſi Cecropides, truncoque ſimillimus Hermae.

Haec Lipſ. qui & videndus I. Var. 8. ubi ad eundem modum Salluſt. locum emendat. RUPERT.

NOMEN] Addunt Vet. Fabri & Biconeti *bonum.* CARRIO.

NIHIL EST ADDITAMENTI] Ita legendum autumo. Videtur enim ad Graecorum ἐν προσθήκης μέρει hac voce alluſiſſe, quam quidem *ſtatuis* non male convenire puto. Juvenalis:

Nil niſi Cecropides, truncoque ſimillimus Hermae.

Euripides Electra:

Αἱ δὲ σάρκες αἱ κεναὶ φρενῶν ἈΓΑΛΜΑΤ' ἈΓΟΡΑΣ εἰσιν.

Demoſthenes Olynth. II. pag. 7. Ὅλως μὲν γὰρ ἡ Μακεδονικὴ δύναμις καὶ ἀρχὴ, ἐν μὲν προσθήκης μέρει, ἐστί τις οὐ μικρά. Et in malam partem de Republica ordin. pag. 71. Νυνὶ δὲ τουναντίον κύριοι μὲν τῶν ἀγαθῶν οὗτοι, καὶ διὰ τούτων ἅπαντα πράττεται· ὁ δὲ δῆμος, ἐν ὑπηρέτου καὶ προσθήκης μέρει. Confer eundem Philipp. I. pag. 14. Cicero pro Seſtio: *Interceſſit Ligus iſte neſcio quis, additamentum inimicorum meorum.* Noſter ſupra: additamenta *factionis.* Minutius pag. 143. *Nec nomen Deo quaeras, Deus nomen eſt; illic vocabulo opus eſt, cum per ſingulos pro-*

Digitized by Google

mius, & M. Favonius, mihi videntur quaſi magnae navis ſupervacua onera eſſe: ubi ſalvi pervenere, uſui ſunt: ſi quid adverſi coortum eſt, de illis potiſſumum jactura fit, quia pretii minumi ſunt. Nunc quoniam, ſicut mihi videor, de plebe renovanda, corrigendaque diſſerui: de ſenatu, quae tibi agenda videntur, dicam. Poſtquam mihi aetas ingeniumque adolevit, haud ferme armis, atque equis, corpus exercui, ſed animum in litteris agitavi; quod natura firmius erat, id in laboribus habui. Atque ego in ea vita multa legendo, atque audiendo ita comperi; omnia regna, civitates, nationes uſque eo proſperum imperium habuiſſe, dum apud eos vera conſilia valuerunt: ubicumque gratia, timor, voluptas, ea corrupere; poſt paullo imminutae opes, deinde ademtum inperium, poſtremo ſervitus inpoſita eſt.

LVI. Equi-

propriis appellationum inſignibus multitudo dirimenda eſt: Deo qui ſolus eſt, Dei vocabulum totum eſt: quem ſi patrem dixero, terrenum opineris; ſi regem, carnalem ſuſpiceris; ſi dominum, intelliges utique mortalem. aufer additamenta nominum, *& perſpicies ejus claritatem.* Habes item *additamenta* Uſurarum L. 23. C. de Uſur. & alibi apud J. C. ut & D. Hieronymum Epiſt. LIX 1. vide Indicem. WASSE in *Add.*

LUCIUS POSTUMIUS ET M. FAVONIUS] Vetus editio, *L. Poſtumi. M. Favoni.* Vaticanus, *L. Poſtumi & M. Favoni.* CARR. Meminit ejus Cic. ad Attic. & Dio lib. XXX. WASSE.

MAGNAE NAVIS SUPERVACUA ONERA] Simili tropo Phalaris Epiſt. 98. indiſcretam plebis multitudinem ἐρημίας ἀναπλήρωμα, *ſolitudinis ſupplementum*, vocat. RUPERT.

SUPERVACUA ONERA] Vaticanus, *ſupervacanea.* CARRIO.

UBI SALVI PERVENIRE VISI SUNT] Vetus editio: *ubi ſalvi pervenire uſi ſunt.* Lipſius ingenioſa ſane conjectura vitium tentavit tollere, legitque, *ubi ſalvi pervenere, viri ſunt.* corrige de Vaticano: *ubi ſalvi pervenere, uſui ſunt.* quam proxime a vetere editione. CARR. Sequentia ita emendat Lipſ. IV. Epiſt. Q. 14. *Ubi ſalvi pervenere, viri ſunt.* Comparat, inquit, Poſtumium & Favonium, cum oneribus navis, & ſi quidem tranquilla navigatio eſt, & cum ad portum pervenere, ſalvi ipſi & viri ſunt. Si tempeſtas ingruit, exoneratur navis, & illi ejiciuntur. RUPERT. Minima mutatione poſſis legere *vivi ſunt.* Quod ſatis acute dictum. Nam, inquit, ſi ſalvi pervenerint in portum, nihil in illis lucri eſt, quam ut ſint iidem qui fuerunt ante, & inter vivos verſentur, atque ita per bonum fortunam lucis uſuram lucrentur ipſi, in quorum morte parum detrimenti accepiſſet Reſpublica. Sed tamen mutare nolim lectionem receptam, *uſui ſunt.* Nam, ſicuti ſupervacanea navis onera uſui poſſint eſſe aliis navibus, ut inferior pars navis iiſdem oneretur juxta uſum nauticum, ſic hi quoque, veluti ſaburra, ejuſmodi oneris praebere uſum iterum poterunt. HAVERC.

QUONIAM NUNC, UT MIHI VIDEOR] Libri etiam primitus publicati, *nunc quoniam ſicut mihi videor:* & poſterius, corrigendaque ſatis diſſerui. igitur ita corrige. CARRIO.

ANIMUM IN LITTERIS] Perverſa ſcriptura & improba hominum ineptiſſimorum emendatio, in qua ſententia, nec pes, nec caput, ut ille ajebat, uſquam apparet. ſic enim ibi legitur: *ſed animum in litteris, quod natura firmus erat, in laboribus habui.* vetus editio, *animum in literis cogitavi quod natura firmius erat, in laboribus habui:* neque ſane aliter Fabri & Briconeti. ſcribe: *ſed animum in litteris agitavi: quod natura firmius erat, id in laboribus habui.* docet Vaticanus. CARRIO. Horat. in Arte P. *animum auditoris agunto*, pro *impellunt*, Noſter ſupra 45. *cum animo agitanti.* Et Liv. *His curis animum agitaverat*, pro *exercuerat.* Sed *animum agitare in re aliqua* me legiſſe non memini. WASSE.

OMNIA REGNA, CIVITATES, NATIONES] Fabri & Briconeti, *regna, item civitates & nationes.* malo Vaticani, *Regna, item civitates, nationes:* magis id Salluſtianum. CARRIO.

DUM APUD EOS VERA CONSILIA VALUERUNT] Virgil. AEn. II.

Dum ſtabat regno incolumis, REGNUMQUE VIGEBAT CONSILIIS.

Claudianus de Roma:

Armatis quondam populis, PATRUMQUE VIGEBAM CONSILIIS.

Tacit III. Annal. *Plura in ſumma Fortuna auſpiciis & conſiliis, quam telis & manibus geri.* Liv. I. XI.

 Mul-

LVI. Equidem ego ſic apud animum meum ſtatuo; cuicumque in ſua civitate amplior, inluſtriorque locus, quam aliis eſt, ei magnam curam eſſe Reipublicae. Nam ceteris, ſalva urbe, tantummodo libertas tuta eſt: qui per virtutem ſibi divitias, decus, honorem pepererunt; ubi paullum inclinata Reſpublica agitari coepit, multipliciter animus curis, atque laboribus fatigatur; aut gloriam, aut libertatem, aut rem familiarem, defenſat; omnibus locis adeſt, feſtinat: quanto in ſecundis rebus florentior fuit, tanto in adverſis aſperius, magiſque anxie agitat. Igitur ubi plebes ſenatui, ſicuti corpus animo, obedit, ejuſque con-

Multa quae natura impedita ſunt, conſilio expediri. Aeſchylus de Prometheo: Δεινὸς γὰρ εὑρεῖν κἀξ ἀμηχάνων. quae tria loca profert Torrent. ad Horat. IV. carm. 4. adde Bern. in Tac. q. 52. Rupert.

Equidem ego sic apud animum meum statuo] Eſt hoc e Xenophontis lib. III. 'Αναβ. ubi ipſe alloquens ductores militum: *Et vero aequum eſt*, inquit, *vos hiſce* (gregariis ſc. militibus) *nonnihil praeſtare. Vos enim duces eſtis, vos ordinum, vos feriarum ductores: vos pacatis temporibus & fortunis & honoribus potiores his fuiſtis. Quare nunc, & belli tempore, vos ipſos arbitrari debetis militum vulgo praeſtantiores eſſe, adeoque horum cauſa, vobis & capienda eſſe conſilia, & labores ſuſcipiendos, ſicubi uſus poſtulet.* Adde Grot. in N. ad l. de J. B. ac P. p. 336. Piccart. diſput. 32. q. 7. p. 325. Rupert.

Magisque anxie agitat] Seneca de Romano Imp. *Omnium ſomnos illius vigilantia defendit, omnium otium illius labor, omnium delicias illius induſtrit, omnium vacationem illius occupatio.* Sed & hoc ipſum eleganti ſimilitudine a re nautica ſumta declarat Dio Chryſoſt. Orat. III. de Regno: *Etenim in navi licet vectoribus abſque cura agere, & ne aſpicere quidem mare: quin etiam neque ſcire (quod ajunt) ubinam terrarum ſint: & multi hoc modo navigant in ſerenitatibus; & hi quidem tales ludunt, illi autem canunt, alii conviviantur tota die; quando autem eos apprehenderit tempeſtas, involuti expectant eventum. Nonnulli autem & ſomno oppreſſi; non ante ſurrexerunt, quam jam eſſent in portu. Nauclero autem neceſſe eſt aſpicere in mare, neceſſe ſuſpicere in coelum, neceſſe proſpicere ad terram: quin & ea, quae ſunt in profundo, non licet ei ignorare, niſi velis in ſaxa incidere, ſub aquis latentia, aut arenarum congeriem. Illi ſoli noctu quidem minus licet obdormire, quam natantibus: interdiu autem ſicubi brevem aliquem ſomnum ſuffuratur, hunc tamen ſuſpenſum habet & dubium, ut ſaepe exclamet, aut velum contrahi, aut clavum ſiſti, aut aliud aliquid rerum nauticarum; ut dormiens ille magis gerat navis curam, quam alii valde vigilantes.* Rupert.

Ubi plebes senatui, sicut animo, obedit] Pulcre. Princeps, Senatus, Magiſtratus animus eſt; penes quem eſt regimen, & arbitrium totius corporis. Is ſenſuum interiorum organis, membriſque ceteris omnibus, quamdiu rationis rectae regulam non excedunt, ſua habere *commoda ſuaque obire munia permittit. Et ut mentis vitio & rationis defectu contingit cerebrum, cor, epar, ſtomachum, aliaſve nobiliores corporis partes opprimi, ac munere non fungi ſuo; unde mox & exteriora membra, oculi, aures, manus, pedes ab officio quaeque ſuo deſtituuntur: ſic Reſpublica intereat oportet, ſi Princeps, Senatus, Magiſtratus, conſiliis ſanis, ac rationi locum neget. Atque hinc eſt, quod Doctrinae Civilis doctores nobilem adoleſcentem, quem ſpes civitatis evehit ſupra plebis conditionem, imbui cenſeant virtutum dotibus, animique bonis, doctis hominibus applicari, uti plurimum doctrinae, conſilii atque providentiae ſibi comparet, uti ad aeterni Numinis regulam ſubditos gubernet, uti Reipublicae felicitatem tueatur, propaget, mala quaevis avertat. Fallor; an & hinc eſt ritus antiquiſſimorum temporum, ANIMI potius ceu convenientioribus, quam Fortunae arbitrio ſubjectis, muneribus, honorare principem: quorum auxilio Fortunam ipſam rerum humanarum, ut plerique putarunt, dominam, atque reginam regere, ſibique morigeram facere poſſit. Ξενίων δέ τι θυμὸς ἄριστος, vetus & laudatum Graecorum proverbium eſt, docens, animum, munerum optimum eſſe, ſecundum quod Xerxes, Rex potentiſſimus, ruſtici cavis manibus oblatam aquam, animum ejus reſpiciens, gratam habuit. Sed & ANIMI munera appellamus virtutum fructus, & rerum expetendarum, aut fugienda-rum

Digitized by Google

conſulta exſequitur: Patres conſilio valere decet, populo ſupervacanea eſt calliditas. Itaque majores noſtri, cum bellis aſperrimis premerentur, equis, viris, pecunia amiſſa, nunquam deſeſſi ſunt armati de imperio certare. Non inopia aerarii, non vis hoſtium, non adverſa res, ingentem eorum animum ſubegit, quin, quae virtute ceperant, ſimul cum anima retinerent. Atque ea magis fortibus conſiliis, quam bonis proeliis, patrata ſunt. Quippe apud illos una Reſpublica erat, ei omnes conſulebant; factio contra hoſtes parabatur: corpus atque ingenium, patriae, non ſuae quiſque potentiae, exercitabat.

LVII. At hoc tempore contra homines nobiles, quorum animos ſocordia, atque ignavia, invaſit, ignari laboris, hoſtium, militiae, domi, factione inſtructi, per ſuperbiam cunctis gentibus moderantur. Itaque Patres, quorum conſilio antea dubia Reſpublica ſtabiliebatur, obpreſſi; ex aliena libidine huc atque illuc fluctuantes agitantur, inter-

rum cognitionem, doctrina vel uſu longo partam. Sed ut ad ſuperiora redeam, fere ad eundem ſenſum, imo Salluſtii brevitatem, pluribus verbis loquitur Seneca lib. I. de Clem. cap. 4. *Quemadmodum totum corpus animo deſervit, & cum hoc tanto majus tantoque ſpecioſius ſit, illo in occulto maneat tenuis & in qua ſede latitet incertus: tamen manus, pedes, oculi negotium illi gerunt; illum haec cutis munit, illius juſſu jacemus, aut inquieti diſcurrimus; cum ille imperavit, ſive avarus dominus eſt, mare lucri cauſa ſcrutamur: ſic haec immenſa multitudo, unius animae circumdata, illius ſpiritu regitur, illius ratione flectitur, preſſura ſe ac fractura viribus ſuis, niſi conſilio ſuſtineretur.* Et mox ejusdem Salluſtii aemulus I. Annal. 12. *Imperatorem* vocat *mentem imperii*; quo ſenſu & Tacitus, *unum eſſe Reipublicae corpus, atque unius animo regendum.* RUPERT.

CONSILIA] Libri omnes, *conſulta.* CARRIO. In aliis edd. *conſilia.* Sed Carrionis potior lectio, quam proinde in textum recepi. WASSE.

POPULO SUPERVACANEA EST CALLIDITAS] Nimirum ita ſe habet in rebus togatis, ut militaribus, de quibus Paulus Imp. apud Livium lib. XLIV. in concione ad milites: *Unum imp. in exercitu providere & conſulere, quid agendum ſit debere nunc per ſe, nunc cum iis, quos advocavit in conſilium: qui non ſint advocati, eos nec palam nec ſecreto jactare conſilia ſua. Militem haec tria curare debere, corpus ut quam validiſſimum & perniciſſimum habeat, arma apta, animum paratum ad ſubita imperia: caetera ſcire de ſe diis immortalibus, & imperatori ſuo curae eſſe.* Huc etiam pertinet increpatio M. Craſſi, qui percunctanti, *Quo tempore caſtra moturus eſſet*, reſpondit: *An vereris, ne tubam non exaudias?* ut eſt apud Frontinum lib. I. cap. De occult. conſiliis. Adde Bern. in Agric. Tac. q. 173. qui &, *quatenus callidus eſſe debeat magiſtratus*, diſputat, Qu. 185. RUPERT.

CALLIDITAS] *Calliditatem* autem in laude, & pro mera prudentia antiquitus acceptam quis neſcit? Ita certe in Criſpo ſumendum, & id res ipſa poſcit: *Patres conſilio valere decet, populo ſupervacanea eſt calliditas.* Et explicavit ipſus antea: *Neque quiſquam de futuro ſatis callidus, ſatiſque prudens eſt.* DOUZA.

SIMUL CUM ANIMI] Locum expreſſit Apulejus Metam. IV. 62. *Scenam denique quam ſponte ſumſerat*, cum anima retinens. WASSE in *Add.*

UNA RESPUBLICA] Quemadmodum Reipublicae corpus diſſenſione ordinum diſcerpitur, ita aeque laceratur ſeparatione publici & privati commodi. *ἡ γὰρ δὴ κεχώρισται τὸ κοινὸν συμφέρον τοῦ ἰδίου. Πολὺ δὲ μᾶλλον ἐν τῷ ὅλῳ καὶ τὸ καθ' ἕκαστα λυσιτελοῦν περιέχεται, καὶ σώζεται ἐν τῷ παντὶ τὸ καθ' μέρος, ἔν τε τῇ πόλει*, &c. Id eſt, (ait appoſite Jamblichus) *Commodum enim publicum non ſeparatum eſt a privato. Quinimo in univerſo, ſingulorum etiam utilitas continetur, & partes in toto conſervantur, tum in civitatibus, tum in aliis quoque naturis.* COLER.

EI OMNES CONSULEBANT] Deeſt vox, *omnes*, quam codices manuſcripti abeſſe nolunt. CARR.

CONTRA HOMINES] Omnes libri, *contra ea.* CARRIO.

INTER-

interdum alia, deinde alia, decernunt: ut eorum, qui dominantur, ſimultas, ac adrogantia fert, ita bonum, malumque publicum exiſtimant. Quod ſi aut libertas aequa omnium, aut ſententia obſcurior eſſet; majoribus opibus Reſpublica & minus potens nobilitas eſſet. Sed quoniam coaequari gratiam omnium difficile eſt; quippe cum illis majorum virtus partam reliquerit gloriam, dignitatem, clientelas: cetera multitudo pleraque inſititia, ſententias eorum a metu libera. Ita occulto ſibi quiſque alterius potentia carior erit. Libertas juxta bonis, & malis, ſtrenuis, atque ignavis optabilis eſt. Verum eam plerique metu deſerunt, ſtultiſſimi mortales, quod in certamine dubium eſt, quorſum adcidat, id per inertiam in ſe, quaſi victi, recipiunt. Igitur duabus rebus confirmari poſſe ſenatum puto: ſi numero auctus per tabellam ſententiam feret.

LVIII. Tabella obtentui erit, quo magis animo libero facere audeat: in

INTERDUM ALIA, DEINDE ALIA, DECERNUNT] Uti ſolet in noſtris Comitiis, quae Carolus V. viperis aſſimilabat. Quia ut iſtae matres ſuas tollunt; ſic iſtorum poſteriora decreta, priora. At verbis Cic. Philipp. VII. *Quid eſt inconſtantia, mobilitate, levitate cum ſingulis hominibus, tam vero univerſo ſenatui turpius?* qui & paulo poſt: *Retinenda vobis conſtantia, gravitas, perſeverantia, repetenda eſt vetus illa ſeveritas: ſi quidem auctoritas ſenatus, decus, honeſtatem, laudem, dignitatem deſiderat.* RUPERT.

SIMULTAS AC ADROGANTIA] Vaticanus, *ſimultas aut gratia.* Fabri, Briconeti, & vetus editio, *uti eorum qui dominantur, ſimultas arrogantia fert.* non inſcite. CARR.

EXISTUMANT] Omnes libri *aeſtiment.* CARR.

COAEQUARI GRATIAM] Demoſthenis eſt, πάντων ὁμοφρονεῖν εἶναι τὸ τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν. Quod & Ariſtoles repetit in Diatribis. COLER.

PLERAQUE INSCIA] Pulcherrima ſententia in mendo cubat. Primum *inſcia*, libri neſciunt, & pro illa *inſititio*, *inſititia* ſcribunt. deinde vice illius, *ſententia*, Briconeti & Fabri habent, *ſententias.* poſtremo Vaticanus cum iiſdem illis conſpirat; niſi quod ibi, *ſententia*, ſcribatur. Fortasſe an ita in Vaticano fuerit, *multitudo pleraque inſititia ſit, ſit eorum a metu libera.* poſteriore illo, *ſit*, a librariis, ejuſmodi ſyllabarum geminationi non aſſuetis, omiſſo. ceteroqui lege, *cetera multitudo pleraque inſititia ſit, ſententias eorum a metu libera.* ſententia nihil imminuta neque immutata. CARR.

STRENUIS ET IGNAVIS] Fabri & Briconeti, *ſtrenuis atque ignavis.* CARR.

ITA OCCULTO] Cortius repoſuit *occulte*, nihil praetera admonens, & contra Salluſtianum illud lib. IV. Hiſtor. p. 102. *Naves codicariae occulto per hiemem fabricatae.* HAVERC.

METU DESERUNT] Tacitus I. Hiſt. 76. *Metu ac neceſſitate huc illuc mutamur.* Adde ad explicationem hujus loci quae congeſſit Lipſ. lib. III. Polit. cap. 4. & Notis ad idem. RUPERT.

QUOD IN CERTAMINE] Hoc eſt, prinſquam victi ſunt, & dubitant, an vinci debeant, recipiunt in ſe jugum ſeu legem contendentium, tanquam ii vicerint. BAD.

DUBIUM EST] *Eſt*, tollunt Fabri & Briconeti. CARR.

SI NUMERO AUCTUS] Numerum ſenatorum auxerat primus Tarquinius. Morem diu deſitum reduxit Jul. Caeſar, teſte Suetonio & Dione. Multos enim per bellum Civile per malas artes Senatores factos removit, alioſque allegit. Quare & dignitatem ſenatoriam mire amplificavit, & auctoritatem ſuam ſtabilivit. Sed hoc quoque bonum initium malos eventus habuit. Confluentibus enim amicis Caeſaris, tandem in mille Patres erupit ſenatus. Quae res invidiam Caeſari facile peperit. Correxit igitur Auguſtus, & redegit ad DC. ut ſcribit Suetonius, Dio. Ceterum ſub Tiberio vilior viliorque facta, & ſub aliis poſtea principibus pene ad nihilum redacta ſenatus auctoritas. COLER.

TABELLA] Per tabellam, in quam puncta ſcribebantur

in multitudine, & praeſidii plus, & uſus amplior eſt. Nam fere, his tempeſtatibus, alii judiciis publicis, alii privatis ſuis atque amicorum negotiis implicati, haud ſane Reipublicae conſiliis adfuerunt; neque eos magis occupatio, quam ſuperba imperia diſtinuere. Homines nobiles cum paucis ſenatoriis, quos additamenta factionis habent, quaecumque libuit probare, reprehendere, decernere, ea, uti libido tulit, fecere. Verum ubi, numero ſenatorum aucto, per tabellam ſententiae dicentur; nae illi ſuperbiam ſuam dimittent, ubi iis obediendum erit, quibus antea crudeliſſume imperitabant. Forſitan, imperator, perlectis litteris deſideres, quem numerum ſenatorum fieri placeat; quoque modo is in

bebantur: & ita major numerus punctorum vincebat, nec ſciebatur certus auctor ſententiae: quae res odium demebat. BAD. Per tabellam ſententiam fieri vult, ut major libertas conſultandi & ferendi ſit. Sed fuit hic mos etiam olim, ut ſcribit Aſconius ad Verrinas; verum alia de cauſſa: nimirum ne dictam ſententiam revocare liceret. Hoc Salluſtii conſilium apparet valde urſiſſe & in uſum vertiſſe Caeſarem & Auguſtum. COLER.

IN MULTITUDINE] Libertas Reipublicae ſtabilitur multitudine Senatorum. Sed hic fucum facit Salluſtius ordini honeſtiſſimo, quem nunquam nimis florentem Principes optavere. Falſiſſime & fallaciſſime Nero jactat apud Tacitum lib. XIII. Annal. *Non ſe negotiorum omnium judicem fore, ut clauſis unum intra domum accuſatoribus & reis paucorum potentia graſſaretur. Nihil in penatibus ſuis venale, aut ambitioni pervium: diſcretam domum & Rempublicam. Teneret antiqua munia ſenatus.* COLER.

PER TABELLAM SENTENTIAE DICENTUR] Cicero lib. III. de LL. Tabellam (quae poſterioribus temporibus dicta *periculum*, Salm. in Capitol. pag. 85.) vocat *vindicem libertatis*. Hodie in multis locis probant vivam vocem in ſententiis ferendis, ſecundum ordinem, a quibus ego diſſentio. Multi enim reperiuntur, ex primae ſententiae ſenatoribus tam inſolentes, ut cum Xerxe illo apud Val. Max. lib. IX. cap. 5. exiſtiment, *inferioribus parendum magis eſſe, quam ſuadendum*. Tum vero & iſti veri copiam non faciunt, ſed eo ſententias dirigunt, quo potentiores, vel ii, quibus obnoxii ſunt, jam ierunt. Quamobrem in tam oppreſſo Senatu prorſus amplector Salluſtianum hoc conſilium, *ſententias celandas eſſe, ſive in tabella proponendas; ne ſc. aſſentiendi neceſſitas fiat*, ut loquitur Tacitus IV. Annal. imo *ut decorum ſit, quaſi ſuae meditationi quaedam reliquerit*, ut idem lib. XVI. Certe idem poſtea Maecenas ſuaſit Auguſto apud Dionem lib. LII. ibi: *In cauſis gravioribus ſententias non palam rogabis, ne amicis ſuis faventes parum libere quid ſentiant pronuncient, ſed in tabellis eas ſcriptas ad te ſolum, ne cui alii innoteſcant, perferri jube, & lectas ſtatim deleri. Ita enim verum ſenſum cujuſque maxime cognoſces, ſi eum illi a nemine alio cognitum iri, perſuaſum habebant.* Seneca lib. I. de Clem. cap. 15. ubi de L. Tario Roſo, qui filio privatus judex, praeter alios, in conſilium advocarat Caeſarem-Auguſtum: *Petit Caeſar, ut ſententiam ſuam quiſque ſcriberet, ne ea omnium fieret, quae Caeſaris fuiſſet.* Ubi Lipſius: *Bona ratio, ad libertatem ſententiis & veritatem dandam: de qua nos in Politicis.* Praeſtetne ſuffragia voce nuncupari, an tabella occultari, diſputat elegantiſſime Cicero III. de LL. longius a fine. Bern. ad Suet. Caeſ. cap. 80. Quodſi nihilominus viva vox placet, age utere hoc ſtratagemate, quod Dio notavit lib. XXXIX. & inverſo ordine, modo medios, modo infimos, roga ſententiam primum. Sic enim non poſſunt primi ceteris dicendi libertatem ſubtrahere, vel auctoritate, non judicio, ſequentes in ſuas partes traducere. Secutus eſt hoc conſilium Auguſtus apud Suet. cap. 79. Fecit & callide & frequenter Sfortia ille Magnus, dum, ut eſt apud Jovium, ſubito & quaſi aliud agens, ſententiam ab hoc, aut illo ſeorſim exquirebat. Vid. Bern. Qu. Tacit. LVIII. qui & Qu. LVII. docet, ut ſententiis ſua libertas adſit, videndum ne quis armatus curiam ingrediatur. RUPERT.

ILLI SUPERBIAM] Eleganter ſupplent veteres libri, *ne illi ſuperbiam*. CARR.

PERLECTIS LITTERIS DECERNES] Vetus editio, *deſineres*. corrige, *deſideres*. quae correctio a membranis eſt. CARRIO.

DESIDERES] Lectio haec ex membranis Carrio-

in multa, & varia officia diſtribuatur; & quoniam judicia primae claſſis mittenda putem, quae deſcriptio, qui numerus in quoque genere futurus ſit. Ea mihi omnia generatim deſcribere haud difficile factu fuit: ſed prius laborandum viſum eſt de ſumma conſilii, idque tibi pro-

nis. Vetus Ed. *defineres*. Ed Amſt. 1671. Oxon. & Gruteriana *decernes*, neque ſecus illa Ciacconii Plant. 1594. Carrionis Ant. 1579. WASSE.

QUOQUE MODO IN MULTA] Vaticanus, *quoque modo is in multa*. CARRIO.

DISTRIBUATUR] Vaticanus, *diſtribuantur judicia quoniam omnibus primae claſſis*. Fabri & Briconeti, *diſtribuatur. judicia quoniam primae claſſis*, &c. pro quibus facit vetus editio. CARR.

JUDICIA PRIMAE CLASSIS] Olim judicia penes Senatum, Equites. Tribunos aerarios Caeſar ſuſtulit, teſte Suetonio. Ea porro, de quibus Salluſtius loquitur, digeſſit omnia Auguſtus poſtea. Vide Dionem lib. LII. WASSE. Quoniam in ea ditiores, ut ad Pomponium nuper docui. Lipſ. tamen lib. IV. Ep. Q. 14. Lego; *primae Claſſis committenda putem*. Probat ipſe ſuperiori parte orationis: *Quare*, inquit, *omnes primae claſſis judicare placet, ſed numero plures quam judicant*. De claſſibus judicum res obvia. Haec Lipſ. RUPERT.

HOC ITINERE] Hac via & ratione procedendi. BAD.

ET QUAMPRIMUM] *Et* abeſt Fabri & Briconeti, item a vetuſta editione. CARR.

ADJUVETUR] Alii, *adnitetur*. CARR.

GLORIA CLARIOREM] Error operarum. ſcribe, *gloria cariorem*. CARR. Veteribus potius impreſſis aſſentior, qui *cariorem* praeferunt. Idem de eo quod ſequitur. DOUZA.

NE CLARISSUMUS IMPERATOR, GALLICA GENTE SUBACTA, POPULI ROMANI, &c.] Ad eadem cohortatur Caeſarem & Cicero in ea pro Marcello. Et ſcimus, quis in conſtituenda Republica Caeſaris fuerit animus. Nec fallunt nummi argentei, apud Lazium & Urſinum, aurei apud Golzium, in quibus ab altera parte imago Caeſaris laureati, cum inſcriptione CAESAR. DICT. PERPETUO: altera Orbis, Faſces, Securis, Duae manus complicatae, Caduceus; quibus ſignis indicatur, Pacem, Concordiam, Juſtitiam religionem, maxima humani generis bona, orbi concuſſo reddita. Faſces, quod ſcimus, Juſtitiae ſymboli ſunt, & errat toto coelo Lazius, qui, cum hujuſmodi nummum inſpexiſſet, pro faſcibus, quorum figuram ignorabat, uncum ex vagina prominentem, ſibi ſomniavit, ut eſſet Dictatoriae poteſtatis inſigne, necis poteſtatem oſtendens in Cives. Apage, non hoc terrore ſe circumcinxit divum caput. Securis vero victimalis, ut reor, eſt, non illa faſcibus alligata. Seceſpitam & Cultrum deſcribunt alii, cultrum ferreum Feſtus oblongum manubrio eburneo, rotundo, ſolido, juncto ad capulum argento, fixum clavis aeneis, aere Cyprio, quo Flamines Pontificeſque ad ſacra utebantur, ſymbolum Religionis. Dextras junctas Fidem & Concordiam denotare, non apud Romanos, ſed apud omnes nationes, erudite docent Pignorius Epiſt. XIX. ad Scipionem Cobellutium, Freinsh. in Curt. lib. VI. cap. 4. §. 14. Lipſ. ad I. Annal. Taciti. Ipſe Tacitus II. Hiſt. 8. DEXTRAS, CONCORDIAE INSIGNIA. Denique caduceum pacis ſymbolum antiquitas credidit, quod & Mercurium, cujus haec eſt virga, mitti putaverit, ad diſſidentium animos oratione ſedandos, vel quod, ſicuti Plin. lib. XXIX. cap. 3. refert, *Ova ſerpentium, in quibus complicati erant, nondum editi angues, magnam ad lites dirimendas vim habere dicantur*. Placuit immorari huic monumento, quod ego praeſtantius exiſtimo omnibus illis imaginibus circa templa, diſtincta illa radiis corona, illo ſuggeſtu in curia, illo faſtigio in domo, & quicquid in Caeſarem honoris congeſtum eſt. Lacrymas paene excuſſit, quum ſimilem numum memorialem nuper conſpexiſſem Maximiliani I. Imp. cuſum durantibus comitiis Imp. Auguſtae, Vindelicorum A. S. 1518. in cujus altera parte PAX ſedens, fruges fructuſque plenis calathis atque caniſtris offert. Circumſcripta verba. SUB. CAES. MAXIMILIANO. AUG. IMPERIUM. ROM. PACATUM. E. Sane eodem paene tempore cum Pontifice, Rege Angliae, Helvetiis foedus iniit: juvit ac promovit reconciliationem Franciſci Gallorum R. & Caroli Hiſpaniarum Belgarumque principis: rediit cum Venetis in gratiam &c. Altius deſcendit vox Caroli V. *Quid ego Germaniam ſolitudinem faciam, quae mihi patria eſt?* Altius elogium Ferdinandi I. apud Thuanum facundia Liviana redundantem Hiſtoricum: *Pietatis in illo, & Pacis in domo Dei conſtituendae, praecipuum ſtudium fuit*. Nam in religionis negotio non igne & ferro graſſari: ſed colloquiis, & diſputationibus, amicis collationibus, rem gerere, tutius judicabat. Hos Sereniſſimae domus Principes Di-

vos,

probandum verum eſſe. Si hoc itinere uti decreveris, cetera in promtu erunt. Volo ego conſilium meum prudens, maximeque uſui eſſe. Nam ubicumque tibi res proſpere cedet, ibi mihi bona fama eveniet. Sed me illa magis cupido exercet, uti quocumque modo, & quamprimum Reſpublica adjuvetur. Libertatem gloria cariorem habeo, atque ego te oro, hortorque, ne clariſſumus imperator, Gallica gente ſubacta, populi Romani ſummum atque invictum imperium tabeſcere vetuſtate, ac per ſummam diſcordiam dilabi, patiaris. Profecto, ſi id adcidat, neque tibi nox, neque dies curam animi ſedaverit, quin inſomniis exercitus, furibundus, atque amens alienata mente feraris. Namque mihi pro vero conſtat, omnium mortalium vitam divino numine inviſi: neque bonum, neque malum facinus cujuſquam pro nihilo

vos, Auguſtos, Pios, Felices appellamus, quia, credimus. Eraſmi ad Franciſcum Galliae Regem lib. I. Ep. pag. 43. „ Etenim cum CHRISTUS „ ipſe Regum Rex, ac princeps, haud alio in„ ſigni ſymboloque, ſuos dignoſci voluerit, quam „ mutuae inter ipſos concordiae: tu poſteaquam „ bello adverſus Elvetios geſto, quum tibi nec „ animus, nec apparatus, ad bellum gerendum „ deëſſet, declararas, tamen huc totis nervis in„ cumbere maluiſti, ut compoſitis in aeternum „ bellorum tumultibus, praecipui Chriſtianae di„ tionis principes perpetua jam pace inter ſe „ conglutinarentur: nimirum prudenter illud ani„ madvertens, ex Regum inter ipſos diſſidiis, ſe„ mel omnium rerum bonarum peſtem ac perni„ ciem, contra malorum omnium colluviem ac „ mare in vitam mortalium invehi: quorum ani„ mos & opes, ſi pax & amicitia ſincera conjun„ xerit, mox futurum, ut jam velut aureo quo„ dam ſeculo, pietas, optimae leges, & quicquid „ eſt honeſtarum artium, ſimul eſfloreſcat: quae „ ſemper pacis & comites eſſe ſolent, & alum„ nae. RUPERT.

DIVINO NUMINE INVISI] Ita etiam ſinceri Philoſophi omnes ſentiunt, nihil Deum latere. Secus Epicurus cum ſuo grege. Quem quaſi etiam Caeſar ſectatus fuerit, innuit Cato apud Salluſtium in Catilin. COLER.

AC PER SUMMAM DISCORDIAM DILABI PATIARIS] Dictum velim; pro quo ceterae editiones *ſocordiam* oſtentant. quam quidem ſcripturam ego nupera & novitia iſta multis millibus habeo cariorem. DOUZA.

SUMMAM DISCORDIAM] Atqui jam res Romana, ſublata omni diſcordia, in unius ditionem conceſſerat. ſcribe igitur, *ſocordiam*. CARR.

NEQUE TIBI NOX NEQUE DIES] Vide Lipſ. I. Pol. V. Adde Grot. pag. 149. N. in lib. de Ver. Chr. Relig. RUPERT.

INSOMNIIS EXCITUS] Ita Vaticanus & vetus editio; at Fabri & Briconeti, *in ſomnis*. ſolent antiqui *i* longam pro gemina ponere. diximus in epiſtola Mithridatis. Adde quod in eadem editione eſt, *exercitu*, pro *excitus*. CARR. In hanc ſententiam egregie Lucanus de hoc ipſo Caeſare & ejus militibus, VII. 764.

Quos agitat veſana quies, ſomnique furentes.

& paulo poſt:

Invigilat cunctis ſaevum ſcelus armaque tota
Mente agitant, capuloque manus abſente moventur. &c.

WASSE in *Add.*

ATQUE AMENS] Vetus editio, *atque ea mens.* videtur vox ſupereſſe. CARR.

GALLICA GENTE] Hoc ad gloriam Caeſaris ſpectat. Galli enim natura belliccoſi, ut teſtatur Salluſtius in Bello Catil. Et fine Jugurth. ait, amplius cum Gallis pro ſalute, non de gloria certari. Idem de Gallis alii Hiſtorici. M. Cato Orig. II. *Pleraque Gallia duas res induſtrioſiſſime perſequitur: rem militarem & argute loqui.* Inſigne vero illud elogium Caeſii Baſſi apud Diomedem: *Romani Gallis devictis ſunt victores. Durat adhuc & durabit laus fortiſſimae gentis.* COLER.

INVISI] Vetus editio, *inviſire*. Fabri & Briconeti, *inviſiri*. nove Vaticanus, *inviſier*. e quo videtur vulgare illud, *inviſire*, trajectione litterarum, promanaſſe. CARR.

Digitized by Google

lo haberi: ſed ex natura diverſa praemia bonos, maloſque ſequi. Interea forte ea tardius procedunt: ſuus cuique animus ex conſcientia ſpem praebet. Quod ſi tecum patria, atque parentes poſſent loqui, ſcilicet haec tibi dicerent: O Caeſar, nos te genuimus fortiſſumi viri, in optuma urbe, decus, praeſidiumque nobis, hoſtibus terrorem.

LX. Quae multis laboribus, & periculis ceperamus, ea tibi naſcenti cum anima ſimul tradidimus, patriam maximam in terris; domum, familiamque in patria clariſſumam; praeterea bonas artes, honeſtas divitias; poſtremo omnia honeſtamenta pacis, & praemia belli. Pro his ampliſſumis beneficiis non flagitium a te, neque malum facinus, petimus; ſed uti libertatem everſam reſtituas. Qua re patrata, profecto per gentes omnes fama virtutis tuae volitabit. Namque hac tempeſtate, tametſi domi, militiaeque praeclara facinora egiſti; tamen gloria tua cum multis viris fortibus aequalis eſt: ſi vero Urbem ampliſſumo nomine, & maxumo imperio, prope jam ab occaſu reſtitueris; quis te clarior, quis major in terris fuerit? Quippe ſi morbo jam, aut fato huic imperio ſecus adcidat: cui dubium eſt, quin per orbem terrarum vaſtitas, bella, caedes, oriantur? Quod ſi tibi vana lubido fuerit, parentibus gratificandi; poſtero tempore, Republica reſtituta, ſuper omnis mortalis gloria agnita, tuaque unius mors vita clarior erit. Nam vivos interdum fortuna, ſaepe invidia, fatigat: ubi anima naturae ceſſit, demtis obtrectationibus ipſa ſe virtus magis magiſque extollit. Quae mihi utilia factu viſa ſunt, quaeque tibi uſui fore credidi, quam pauciſſimis potui, perſcripſi. Ceterum Deos inmortales obteſtor, uti, quocum-

DIVERSA PRAEMIA] Fabri & Briconeti, *diviſa*. neque ſecus Vaticanus. CARR.

INTEREA FORTE EA] Briconeti & Fabri, *interea dum ea*. CARR.

QUOD SI TECUM PATRIA ATQUE PARENTES] Proſopopoeia, cujus exempla maxime illuſtria congeſſit Voſſius lib. V. Inſt. Orat. pag. 360. RUPERT.

SECUS] Apud Schottum in Obſervat. legitur *Socius*. Sed mendum eſt forte, pro, *ſecius*. WASSE.

CUI DUBIUM EST, QUIN PER ORBEM TERRARUM VASTITAS, BELLA, CAEDES ORIANTUR] Certum hoc. Pax terrarum, incolumitate imperii Romani firmabatur. Otho apud Tacit. I. Hiſt. 84. *AEternitas rerum & pax gentium, & mea cum veſtra ſalus incolumitate Senatus firmatur.* Et apud eundem IV. Hiſt. 74. Cerealis: *Nam pulſis (quod dii prohibeant) Romanis, quid aliud, quam bella omnium inter ſe gentium exiſtent? Octingentorum annorum fortuna diſciplinaque compages haec coaluit: quae convelli, ſine convellentium exitio, non poteſt.* RUPERT.

SAEPE INVIDIA] Simile Theophraſti dictum: *Φθόνος τοῖς ζῶσι πρὸς τὸ ἀντίπαλον· τὸ δὲ μὴ ἐμποδὼν, ἀνανταγωνίστῳ εὐνοίᾳ τετίμηται. Invidia tantum in vivos eſt. Mortuus vero, ut qui nemini obſtat, conſtanti & libera benevolentia colitur.* COLER.

DEOS INMORTALES OBTESTOR] Ab hoc aevo fluxere formulae illae in ſubſcriptionibus, qualem

quocumque modo ages, ea res tibi, Reique publicae proſpere eveniat.

lem Suet. intelligit in Tib. cap. 32. *Cum Rhodiorum magiſtratus, quod literas publicas, ſine ſubſcriptione, ad ſe dederant, evocaſſet, ne verbo quidem inſectatus, ac tantummodo juſſos ſubſcribere, remiſit.* Ubi Caſaubonum vide, & vota pro ſalute Principum. Tale reperies apud Vell. lib. II. cap. 131. quamvis mutilum, pro Tiberio & praeſenti ſtatu: tale apud Senec. Conſol. ad Polyb. cap. 31. & 32. pro Claudio: tale apud Plinium in Paneg. pro Trajano: tale apud Themiſtium Orat. III. pro Joviano, tale apud Tertullianum in Apolog. cap. 30. pro *omnibus Impp.* Fas plumque, ſimilia ominari & vovere. DEUS ſalus & tutela rerum det, quod expedit! det Europaeos principes indiſſolubili foedere coire ac jungi! det laetos ac pacatos, ad laeta & pacata illa venire! In quo finio & vos, o mei, dimitto. Rupert.

Ea res eveniat, &c.] Prudenter videtur hic, quiſquis eſt, conſultor deſinere; qui animum ſuum in rempublicam oſtendit: & Caeſari, quae ſenſit, honeſte ſuaſit. Verum quia jam rerum potiebatur Caeſar, etiam ſibi proſpexit. Nam judicio ejus omnia permittit. Badius.

C. CRISPI SALLUSTII
DECLAMATIO
IN
M. TULLIUM CICERONEM.

LXI. Graviter, & iniquo animo, maledicta tua paterer, M. Tulli, ſi te ſcirem judicio magis, quam morbo animi, [a] petulantia iſta uti. Sed, [b] quoniam in te neque modum, neque modeſtiam ullam animadverto, reſpondebo tibi: uti, ſi quam maledicendo voluptatem cepiſti, eam male audiendo amittas. Ubi querar? quos implorem, P. C. [c] diripi Rempublicam atque audaciſſumo cuique eſſe [d] perfidiae? an apud populum Romanum, qui ita largitionibus corruptus eſt, uti ſeſe, ac fortunas ſuas venales habeat? an apud vos, P. C. quorum auctoritas turpiſſumo

VARIAE LECTIONES.

a Oudendorpianus Codex *iſta petulantia.* b *cum* C. c *diripe* C. d *perfidiae locum* C.

NOTAE VARIORUM.

Declamatio] Nihil dicturus eram in haſce, non tam amaras (quamquam vix quicquam amarius fingi poſſit) quam pudendas orationes, niſi Quintilianus, in primis gravis auctor, eas citaſſet, nominatim lib. IV. Inſtitutionum Orator. capite *de Exordio.* De quibus hoc unum non ſatis mirari poſſum; fuerit ne Senatui illi, qui tum orbi imperium habuit, tantum otii, ut vel voluerit, vel potuerit tam frivolas audire accuſationes: cum noſtra aetate apud nos, Barbaros illorum opinione, nullus adeo humilis ſit viculus, qui meretriculas duas ita concertanteis audire dignaretur, tantum abeſt, ut alicujus dignitatis viros; omnes crucem ac ignem clamarent. Multos ſaepe audivi, qui putarent ab eis ſcriptas quidem, ſed non pronuntiatas coram Senatu; quod equidem neſcio. Sed audiamus priorem Salluſtium. Glar.

Petulantia ista uti] Impreſſi quidam codices habent: *Petulantia iſta tua uti.* quam dictionem & illi codices, qui habentur praelo excuſi emendatiſſimi, non habent: nec in quinque MSS. & codice antiquo Venetiis impreſſo reperi. Eſt enim in initio orationis, idque forte errori occaſionem dedit. Porma.

Perfidiae] Badianus Codex habet *perfidiae locum.* Sed *τὸ locum* ex Gloſſa natum videtur. Wasse.

Ut sese fortunasque suas] Ita nos ex conſenſu trium antiquorum codicum reſtituimus, cum

Digitized by Google

mo cuique, & ſceleratiſſumo, [a] ludibrio eſt? [b] ubi M. Tullius leges, [c] judicia populi Romani defendit, atque in hoc ordine ita moderatur, quaſi unus reliquus ex familia viri clariſſumi, Scipionis Africani, ac non [d] repetitius, adcitus, ac paullo ante [e] inſitus huic urbi civis. An vero, M. Tulli, facta, ac dicta tua obſcura ſunt? an non ita a pueritia vixiſti, ut nihil flagitioſum corpori tuo putares; quod [f] alteri conlibuiſſet? [g] Scilicet, iſtam inmoderatam eloquentiam apud M. Piſonem non pudicitiae jactura perdidiciſti? Itaque minime mirandum eſt, [h] ſi eam flagitioſe venditas, quam turpiſſume paraſti.

LXII. Verum, ut opinor, ſplendor domeſticus tibi animos adtollit; uxor ſacrilega, [i] ac perjuriis [k] delibuta; filia matris pellex, tibi jucundior, atque obſequentior, quam parenti par eſt. Domum ipſam tuam vi, & rapinis, funeſtam tibi ac tuis, comparaſti: videlicet uti nos commonefacias, quam converſa ſit Reſpublica, cum in ea domo [l] habitas, homo flagitioſiſſime, quae P. Craſſi, viri conſularis, fuit. Atque haec cum ita ſint; tamen [m] Cicero ſe dicit in [n] conſilio [o] deorum inmortalium fuiſ-

VARIAE LECTIONES

a Oudendorp. Codex *eſt ludibrio.* b *ubi ubi* C. c *judicia Remp.* C. d *reperticius.* C. e *inſcitus.* C. f *alicui.* C. g *aut ſcilicet.* C. h *quod* C. i *atque* C. k *debilitata* C. l *habitares* C. m *ſe Cicero* C. n *concilio* C. o *inmortalium deorum* C.

NOTAE VARIORUM.

cum antea legeretur: *ut ſeſe ac fortunas ſuas.* Popma.

Ubi M. Tull. leges, judicia populi Romani] Populo Romano *in dandi* caſu habet codex Aldinus, ſed vetuſtus *in gignendi*, quod malim. Illud autem, *in ordine*, quod proxime ſequitur, quid ſibi velit, apud me non admodum planum eſt. Glar. Omnes quos vidi, &, ut opinor, quos non vidi, codices habent, *Ubi M. Tullius leges, judicia Pop. Rom. defendit.* Sed melior omnino lectio a nobis hoc loco reſtituta. Popma. Aretinus Epiſt. IV. 8. ita citat: *ubi M. Cicero ita gubernat ac moderatur, quaſi unus reliquus ex familia Scipionis Africani ac non reptitius & paulo ante inſitus huic urbi civis.* Om. v. *accitus* non male, nam illud laudi potius quam contumeliae foret. Sed Libb. omnes reclamant. Wasse in *Add.*

Itaque minime mirandum] Quidam MSS. *Itaque non mirandum.* Popma.

Perjuriis delibuta] Venet. 1470. *nobilitata.* Reg. *debilitata.* Wasse in *Add.*

Obsequentior quam parenti] Meminit hujus loci Auctor ad AEn. VI. p. 1067. *quod Donatus dicit, nefas eſt credi de Tullio dictum eſſe: quod convitium a Salluſtio Ciceronis inimico natum eſt: qui de illo inquit:* filia matri pellex. At haec verba non agnoſcit Codex Danielis. Modeſtius ea voce *obſequentior* exprimit quae, in execrandis uredinibus, & veneris poſtvertae ſacerrimis ſacris τὸ *dare*, aut *praebere* deſignant. Locum unum ex Priapaeis, quia emendandus eſt, adducam:

Quae tamen exanimis nunc eſt & inutile lignum,
Utilis haec, aram *ſi* dederitis, *erit.*

Nullo ſenſu, fatente ipſomet Scioppio, qui in re turpi raro caecutire ſolet. Illum miror non repoſuiſſe *anum.* Rationes premo, illorum ſententiae acceſſurus, qui putant aeque peccaſſe eos, qui aliena flagitia nimis aperte dixerunt, atque qui commiſerunt. Οὐ [illegible] καλά. Wasse in *Add.*

In consilio deorum inmortalium] Quia in pleriſque concionibus & invectivis dixit: *Non humanis opibus, ne arte magiſtra ita Republica conſultum, ſed divina miſeratione.* Sed ad invidiam con-

fuiſſe; inde miſſum huic urbi, civibuſque cuſtodem abſque carnificis nomine, qui civitatis incommodum in gloriam ſuam ponit: quaſi vero non illius conjurationis cauſſa fuerit conſulatus tuus, & idcirco Reſpublica disjecta eo tempore, quo te cuſtodem habebat. Sed, ut opinor, illa te magis extollunt, quae poſt conſulatum cum Terentia uxore de Republica conſuluiſti: cum legis Plautiae judicia domi faciebas: ex conjuratis [a] alios morte, alios pecunia condemnabas: cum tibi alius Tuſculanum, alius Pompejanam villam aedificabat, alius domum emebat: qui vero nihil poterat, is erat calumniae proximus, is aut domum tuam obpugnatum venerat, aut inſidias ſenatui fecerat, denique de eo tibi compertum erat.

LXIII. Quae ſi tibi falſa objicio; redde rationem, quantum patrimonii acceperis, quid tibi litibus adcreverit, qua ex pecunia domum paraveris, Tuſculanum, [b] & Pompejanum infinito ſumtu aedificaveris. Aut, ſi reticies; cui [c] dubium poteſt eſſe, quin opulentiam iſtam ex ſanguine, & [d] viſceribus civium [e] paraveris? Verum, ut opinor, homo novus Arpinas, ex [f] C. Marii familia, [g] ejus virtutem imitatur; contemnit [h] ſimultatem hominum nobilium; [i] populi Romani curam habet; neque terrore, neque

VARIAE LECTIONES.

a Oudendorp. Codex *alios morte d*[illegible]*et.* b *Pompejanumque* C. c *poteſt eſſe dubium* C. d *miſeriis* C. e *paraviſti* C. f *M. Craſſi* C. g *illius* C. h *ſimultates* C. i *Remp. caram* C.

NOTAE VARIORUM.

concitandam omnia trahunt adverſarii in majus. BAD.

ABSQUE CARNIFICIS NOMINE] Id quoque contumelioſe, cum ille dixerit: *ſine caede & ſanguine Rempublicam ſervatam.* BAD.

INCOMMODUM CIVITATIS] Id acriter & ſubtiliter: qui vult ob conſulatum Ciceroni mandatum conjurationem factam, & omne malum obortum. BAD.

CUM LEGIS PLANCIAE] *Planciae* cum *n*, non cum diphthongo *au*, habebat Codex Aldinus hoc in loco: at in Catilina cum diphthongo, ut alii libri, *Plauciae*, legebat. Diximus autem in Catilina de hac lege nobis nihil certi conſtare. GLAR.

EX SANGUINE ET VISCERIBUS] Vetuſti codices habent: *Ex ſanguine & miſeriis.* Nihil tamen muto. POMA.

HOMO NOVUS ARPINAS EX M. CRASSI FAMILIA] Ita fere habent codices, at ego non dubito ita a Salluſtio ſcriptum: *Homo novus Arpinas ex C. Marii familia*; non *ex M. Craſſi.* Fuerat enim & Marius Arpinas, & homo novus. Ergo ſubjungit εἰρωνικῶς, *ejus virtutem imitatur:* cum ille ſummus bellator, Cicero ſummus orator: ille manu, hic lingua promtus. GLAR.

EX C. MARII FAMILIA] Quatuor MSS. libri, nulla varietate: *ex M. Craſſi familia* habent. Aldus in ſuo libro ſcribi voluit: *Ex C. Marii familia*; nullos (ut opinor) manuſcriptos ſecutus: eaque lectio libris etiam omnibus reclamantibus mihi videtur, & certa, & ad ſententiam hujus loci accommodata. Nam cum Salluſtius, ſive quicunque ille tandem eſt, Ciceroni novitatem objiceret, ex M. Craſſi Familia eum eſſe dicere non potuit: cum Craſſus non Arpinas, nec novus homo, ſed Romanus & patricius eſſet: Marius vero & Arpinas & novus homo. Ejus igitur virtutem imitabatur. Nam Marius ſtrenuus miles & bonus imperator, Cicero

Digitized by Google

que gratia commovetur. [a] Illud vero amicitiae tantum, [b] ac virtutis eſt animi? Immo vero homo leviſſumus, ſupplex inimicis, amicis contumelioſus, modo harum, modo illarum partium, [c] fidus nemini, leviſſumus ſenator, mercenarius patronus, cujus nulla pars corporis a turpitudine vacat: lingua vana, manus rapaciſſumae, gula inmenſa, pedes fugaces; quae honeſte nominari non poſſunt, inhoneſtiſſuma. Atque is, cum ejuſmodi ſit, tamen audet dicere: [d] *O fortunatam* [e] *natam me conſule Romam!* Te conſule fortunatam, Cicero? immo vero infelicem, & miſeram, quae crudeliſſumam proſcriptionem [f] civium perpeſſa eſt; cum tu, [g] perturbata Republica, metu perculſos omnes bonos parere crudelitati tuae cogebas, cum omnia judicia, omnes leges, in tua lubidine erant; cum tu, ſublata lege Porcia, erepta libertate, omnium noſtrum vitae, neciſque poteſtatem ad te unum revocaveras.

LXIV. [h] Atqui parum eſt, quod inpune feciſti: verum etiam commemorando exprobras; neque licet [i] oblivíſci ſervitutis ſuae. Egeris, oro te, Cicero, perfeceris, [k] quod libet: ſatis eſt perpeſſos eſſe: etiamne aures no-

VARIAE LECTIONES.

a Oudendorp. Codex *aliud.* b *ac animi eſt re virtus.* C. c *nemini fidus* C. d O delet. e *natam* delet C. f *civium* delet C. g *turbata* C. h *Atqui* C. i *oblivíſci biis* C. k *quid* C.

NOTAE VARIORUM.

cero ſummus orator; ille manu, hic lingua promtus. POPMA.

ILLUD VERO AMICITIA TANTUM AC VIRTUTIS EST ANIMI] Aldinus codex nominativos in genitivos mutavit. Vetuſtus codex ſic habebat: *aliud vero amicitiae tantum ac virtus eſt animi.* Sed ex neutro ſenſus clarus eſt, nec ego clare expedio. Non eſt mihi dubium, cum confutationis hujus duae ſint partes, prior per quaeſtionem, altera per inficiationem: prioris eſſe hanc particulam, ut altera pars incipiat ibi: *Imo vero homo leviſſimus*, Lectori haec innuo dumtaxat, ut occaſionem dem altius cogitandi ac exemplaria diligentius inſpiciendi. GLAR.

MODO HARUM] Vincentius Bellovac. omittit: *modo harum modo i. p.* pag. 186. WASSE.

CUJUS NULLA PARS CORPORIS] Eadem ſunt in oratione ad Caeſarem de Rep. (ſupra cap. 54.) *An L. Domitii magna vis eſt? cujus nullum membrum a flagitio aut facinore vacat; lingua vana, manus cruentae, pedes fugaces; quae honeſte nominari nequeunt, inhoneſtiſſima.* Igitur illa iiſdem verbis expreſſit, aut potius inde mutuatus eſt iſtarum declamationum auctor: quas eo magis nec Salluſtii nec Ciceronis eſſe apparet. CARRIO.

TURPITUDINE VACAT] *Flagitio vacans* Seneca Agam. LXXX. Codex C. C. C. *carens*, ab inſulſiſſimo neſcio quo interprete. Lampridius idem de Heliogab. V. *per cuncta cava corporis libidinem recipientem.* Timaeus apud Polybium XII. 918. Κοινὸν πόρνον, πάντων τῶν βδελυρῶν, ΤΟΙΣ ΟΠΙΣΘΕΝ ΕΜΠΡΟΣΘΕΝ γεγονότα. Ait Ciceronem ἡταιρηκέναι ΤΟΙΣ ΑΝΩ ΜΕΡΕΣΙ τοῦ σώματος. Apparet hanc Orat. legiſſe etiam Philelphum X. Ep. ult. & L. Vallam III. 89. WASSE in *Add.*

QUAE HONESTE] Vide ſupra VI. 5. 4. WASSE.

COMMEMORANDO EXPROBRAS] Apulejus Apol. pag. 96. *Scilicet*, ne ſemel peccaſſes, *ac tam bonum tuum factum oblivio capeſſeret.* WASSE in *Add.*

NEQUE LICET OBLIVISCI PIIS SERVITUTIS SUAE] Codex vetuſtus habebat *bis* pro *piis*. Aldinus utrumque omiſit. at ego alterum, vel quid ſimile adeſſe debere puto. Paulo poſt: *Jupiter Opt. Max. in concilium Deorum admiſit*; in accuſandi caſu

noſtras [a] odio tuo onerabis? etiamne moleſtiſſumis [b] verbis inſectabere? *Cedant arma togae*, [c] *concedat laurea linguae.* Quaſi vero togatus, & non armatus, ea, quae gloriaris, confeceris; atque inter te, Sullamque dictatorem, praeter nomen imperii, quidquam interfuerit. Sed quid ego plura de tua inſolentia commemorem? quem Minerva omnes artes edocuit, Jupiter optumus maxumus in conſilio Deorum admiſit, Italia exſulem humeris ſuis reportavit. Oro te, Romule Arpinas, qui egregia tua virtute omnes Paullos, [d] Fabios, Scipiones, ſuperaſti; quem tandem locum in hac civitate obtines? quae tibi partes Reipublicae placent? quem amicum, quem inimicum, habes? [e] cui in civitate feciſti inſidias, ancillaris. [f] Quo jure, cum de exſilio tuo Dyrrhachio [g] rediſti, eum [h] ſequeris? quos tyrannos adpellabas, eorum [i] nunc potentiae faves? qui tibi ante optimates videbantur, eoſdem [k] nunc dementes, ac furioſos vocas? Vatinii cauſſam agis: de Sextio male exiſtumas: Bibulum petulantiſſumis verbis laedis: laudas Caeſarem: quem maxume odiſti, ei maxume obſequeris: aliud ſtans, aliud ſedens, de [l] Republica ſentis: his maledicis, illos odiſti: leviſſume transfuga, neque in hac, neque in illa parte fidem [m] habes.

VARIAE LECTIONES.

a Oudendorp. Codex *onerabis odio tuo.* b *inſectabere verbis* C. c *cedant* C. d *Scipiones, Fabios* C. e *cum* C. f *ancillares* C. g *Quo de* C. g *rediiſti* C. h *quem dilexiſti perſequeris* C. i *nunc* delet C. k *nunc* delet C. l *ſentis de Rep.* C. m *babens* C.

NOTAE VARIORUM.

caſu *concilium*, non *concilio*, praeter Aldinum codicem, omnes alioqui legunt. GLAR. Scripſimus, ut in vetuſtis libris legitur, eamque ſcripturam & Glareanus probat. POPMA.

IN CONCILIO DEORUM ADMISIT] Virg. G. I. 24.

Tuque adeo, quem mox quae ſint habitura Deorum
Conciiia *incertum eſt.*

Vid. Cic. de Nat. D. I. 18. De hac Oratoris jactantia ita Quintilianus Inſtitut. XI. 1. *Et Jovem illum*, a quo in concilium Deorum *advocatur*, & Minervam, *quae omnes* eum artes edocuit: *quae ſibi ille, ſecutus quaedam Graecorum exempla, permiſerat.* Confer AEſchinem in Orat. pro Corona, & Aretini ſuper eo judicium Epiſt. III. 20. Arnobius pag. 96. *Liberum alioſque nonnullos, qui & conciliis adjungerentur* Deorum. Libri mei *conſilio*, male, quod in notis ad Caeſarem monuit Eruditiſſimus J. Daviſius. WASSE in *Add.*

QUEM AMICUM, QUEM INIMICUM IN HAC CIVITATE OBTINES] Ingenue fateor, me haec verba, ut in Aldino ſunt codice, atque adeo etiam in vetuſto, ac cunctis aliis, quos mihi videre contigit, non intelligere. Ideoque mutio, admonito tamen lectore, ut mecum ipſe dubitet, aut felicius, ſi queat, eruat. Tranſilire, ut notum, facile erat, ſi quoſdam imitari velim, quos pudet fateri ſe non omnia vel ſcire, vel intelligere. GLAR. Id eſt, quales amicos, vel inimicos habes? Amicos perditiſſimos quoſque cives, inimicos Reipublicae amantiſſimos. THYS.

ANCILLARIS] Verbum *ancillaris* in codice Venetiis impreſſo deeſt. POPMA.

DYRRHACHIO] Vide ſupra p. 35. WASSE.

ALIUD STANS] Hoc, eſt aliud dicis, aliud ſentis. Stantes enim ſententiam dicebant in ſenatu. CRISP.

IN

IN SALLUSTIUM DECLAMATIO,

QUAE

CICERONI

FALSO TRIBUITUR.

Ea demum magna voluptas eſt, Criſpe Salluſti, aequalem, ac parem verbis vitam agere; neque quidquam tam obſcenum dicere, cui non ab initio pueritiae [a] omni genere facinoris aetas tua reſpondeat, ut omnis [b] oratio moribus conſonet. neque enim, qui ita vivit, ut tu; aliter, ac tu, loqui poteſt: neque, [c] qui tam inloto ſermone utitur, vita honeſtior eſt. Quo me [d] vertam, Patres conſcripti? unde initium ſumam? majus enim mihi dicendi onus inponitur, quo notior eſt uterque noſtrum. Quod ſi aut de mea vita, atque actibus noſtris, huic conviciatori reſpondero, invidia gloriam conſequetur: aut, ſi hujus facta, mores, omnem aetatem nudavero; in idem vitium incidam procacitatis, quod huic objicio. Id vos, ſi forte offendimini, juſtius huic, quam mihi, ſuccenſere [e] debetis, qui initium introduxit. Ego dabo

VARIAE LECTIONES.

a Oudendorp. Codex *in omni* C. b *delet* C. c *ei qui* C. d *pervertam* C. e *debeatis* C.

NOTES VARIORUM.

Vel in hac oratione videre licet, quantum differat Cicero a Salluſtio: quanta brevitas in hoc, quanta in Cicerone copia. Sed fruſtra haec apud doctos, qui melius haec norunt; apud indoctos prorſus operam perdiderimus, ſi haec indicare velimus. Ideoque ad rem ſtatim. Glar.

Quod si aut de mea vita, atque actibus nostris] Ita habent omnes codices, quos ego vidi. quod ſi recte legitur, non omnino poëticum id fuerit, *actus* pro *geſtis* ponere, ut Lucanus:

 Li-

dabo operam, ut [a]& pro me minimo cum faſtidio reſpondeam, & in hunc minime [b]mentitus eſſe videar. Scio me, [c]Patres conſcripti, in reſpondendo [d]non habere magnam exſpectationem, quod nullum vos ſciatis novum crimen in Salluſtium audituros, ſed omnia vetera recognituros, queis & meae, & veſtrae jam, & ipſius aures calent. Verum eo magis [e]odiſſe debetis hominem, qui ne incipiens quidem [f]peccare minimis rebus [g]poſuit rudimentum, ſed ita ingreſſus eſt, ut neque ab alio vinci poſſit, neque ipſe ſe omnino reliqua aetate praeter ire; itaque [h]nihil aliud ſtudet, niſi, ut lutulentus [i]ſus, cum quovis [k]velitari; longe vero fallitur opinione. Non enim procacitate linguae, vitae ſordes eluuntur: ſed eſt quaedam calumnia, quam unuſquiſque noſtrum, teſtante animo ſuo, fert de eo, qui falſum crimen bonis objectat. quod ſi [l]vita iſtius memoriam vicerit; aliam, Patres conſcripti, non ex oratione [m]ejus, ſed ex moribus [n]ſpectare debetis. Jam dabo operam, quam maxime [o]potero, ut breve id faciam. neque haec altercatio noſtra vobis inutilis erit, Patres conſcripti; plerumque enim Reſpublica privatis creſcit inimicitiis; ubi nemo civis, qualis ſit vir, [a]po-

VARIAE LECTIONES.

a Oudendorp. Codex & delet. b. *mentitum* C. c *cum P.C.C.* d *magnam non habere* C. e *debetis odiſſe.* C. f *in minimis* C. g *inpoſuit* C. h *nil* C. i *ſus* delet C. k *volutari.* C. l *vita* delet C. m *ejus* delet C. n *ſuis ſpectare* C. o *potuero, breve ut faciam* C.

NOTAE VARIORUM.

Licet ingenteis abruperit actus. Nam Cicero, quos hic *actus* vocat, poſtea *geſta* ac *res geſtas* nominat, imo poſtremum *actiones.* & ipſe D. Eraſmus πράξεις τ̃ ἀποστόλων, *Apoſtolorum geſta* maluit dicere, quam vel *Actus*, quod vulgaris interpres, vel *Acta*, quod D. Cyprianus verterat. GLAR.

NISI UT LUTULENTUS, CUM QUOVIS VELITARI. AT LONGE OPINIONE FALLITUR] Secuti hic ſumus, partim antiquorum codicum fidem, partim Juſti Lipſii erudititiſſimi juvenis, & mihi amiciſſimi conjecturam, qui lib. IV. Variarum Lectionum cap. 15. hunc locum ingenioſe & eleganter reſtituit. Eſt autem *velitatio*, ut Feſtus lib. XX. ait, *ultro citroque probrorum objectio, dicta ab exemplo velitaris pugnae. Plautus: Neſcio quid velitati eſtis inter vos. Afranius: Interea verba jactare inter ſe, & labiis velitari.* POMA.

DE EO QUOD FALSUM CRIMEN BONIS OBJECTAT] Pro *quod*, vetuſtius codex habet *qui*, atque ita legendum puto. Continuo poſt: *Quod ſi vita iſtius memoriam vicerit, aliam, P. C. non ex oratione, ſed ex moribus ſuis ſpectare debetis.* Badius, *vita*, putavit auferendi caſu, at ita verbum *iſtius*, omittit. Ego vero puto, *vita* in nominandi caſu poſitum, ac *alium*, maſculino genere, non, *aliam* foeminino legendum: atque ita reciprocatio in *ſuis*, locum quoque habebit: & *alium*, in univerſum dictum eſt, quaſi diceret, *unumquemque alium*, nec ſic Salluſtius excluſus eſt. GLAR.

JAM DABO OPERAM] Rurſus vetuſti codicis lectio ſecus quam vel Aldinus, vel alii habent codices, ita legit: *Jam dabo operam quam maxime potero, breve ut faciam, neque haec altercatio noſtra vobis inutilis erit.* Quamquam ſimplicius eſt, quae habet codex Aldinus, *ut breve id faciam.* Sed illud *neque*, non eſt ponendum poſt haec verba, *altercatio haec*, ut idem codex male, meo-

qui-

Digitized by Google

[a]poteſt latere. Primum igitur, quoniam [b]omnium majores [c]Criſpus Salluſtius ad unum exemplum, & regulam quaerit, velim mihi reſpondeat; numquid ii, quos protulit, Scipiones, & [d]Metelli, ante fuerint aut opinionis, aut gloriae, quam eos res geſtae ſuae, & vita innocentiſſime acta, [e]commendavit? quod ſi hoc fuit illis initium nominis, & dignitatis; cur non aeque [f]de nobis exiſtimetur? cujus & res geſtae inluſtres ſunt, & vita integerrume acta; quaſi vero tu ſis ab illis viris, Salluſti, ortus: quod ſi eſſes, nonnullos jam tuae turpitudinis pigeret. Ego meis majoribus virtute mea praeluxi; ut, ſi prius noti non fuerint, a me accipiant initium memoriae ſuae: tu tuis [g]vita, quam turpiter egiſti, magnas obfudiſti tenebras; ut, etiamſi fuerint egregii cives, certe [h]venerint in oblivionem. quare [i]noli mihi antiquos viros [k]objectare. ſatius eſt enim, me meis rebus geſtis florere, quam majorum opinione niti; & ita vivere, ut ego ſim poſteris meis nobilitatis initium, & virtutis exemplum. Neque me cum iis [l]conferri decet, Patres conſcripti, qui jam deceſſerunt, omnique odio carent, & invidia; ſed cum iis, qui mecum una in Republica verſati ſunt. Sed, ſi fuerim aut in honoribus petendis nimis ambitioſus; (non hanc dico popularem [m]ambitionem, cujus me principem confiteor, ſed illam perniciofam contra leges, cujus primos ordines Salluſtius duxit;) aut in [n]gerendis magiſtratibus, aut in [o]judicandis maleficiis tam ſeverus; aut in tuenda Republica tam vigilans; quam tu proſcriptionem vocas: credo quod non omnes tui ſimiles incolumes in [p]hac urbe vixiſſent. At quanto meliore loco Reſpublica tuenda ſtaret, ſi tu, par ac ſimilis [a]ſcele-

VARIAE LECTIONES.

a Oudendorp. Codex *latere poteſt.* b *omnes* C. c C. *Salluſtius* C. d *Metellios vel Fabios* C. e *commendarit* C. f *de* delet C. g *vite* C. h *certe a te* C. i *mihi noli* C. k *objactare* C. l *conferre* C. m *dominationem* C. n *gerundis* C. o *vindicandis* C. p *hac* delet.

NOTAE VARIORUM.

quidem judicio, habet. Ceterum quod Cicero Scipiones ac Metellos introducit; cum Salluſtius Paulos, Fabios, ac item Scipiones nominaſſet; puto factum propter C. Marium, & Hiſtoriam Jugurthinam, niſi quis pro Metellis, aut Fabios, aut Paulos reponendum exiſtimet. Glab.

Qui jam decesserunt] Nonnulli mſ. *Qui omnino deceſſerunt.* Wasse.

Sed si fuer. aut in hon. pet. nim. amb.] Poſt *ambitioſus* diſtinguendum, imo omnia verba uſque vel alteram conjunctionem *aut*, in parentheſi concluderem, oppido elegantem comparationem duarum ambitionum continentia. Quatuor autem enumerat falſo objecta: quae ſi vera, inquit, erunt, tui ſimiles plurimi corruiſſent. Hic locus in Aldino codice peſſime diſtinctus eſt, & partim corruptus; nam pro, *in hac urbe vixiſſent*, repoſuit, *in urbem veniſſent.* Et nota dicendi genus per relativum ad poſteriora genere conformatum, *quam tu proſcriptionem vocas.*

Digitized by Google

[a] ſceleſtorum civium, una cum illis adnumeratus eſſes! An ego tunc falſo ſcripſi, *Cedant arma togae;* qui [b] togatus armatos, & pace bellum oppreſſi? An illud mentitus ſum, [c] *Fortunatam* [d] *me conſule Romam;* qui tantum inteſtinum bellum, & domeſticum urbis incendium, exſtinxi? [e] Neque te tui piget, [f] homo leviſſime, cum ea culpas, quae [g] in hiſtoriis mihi gloriae ducis? An turpius eſt, Patres conſcripti, ſcribentem mentiri, quam illum palam hoc ordine dicentem? Nam, [h] quod meam aetatem increpuiſti: tantum me abeſſe puto ab inpudicitia, quamtum [i] tu abes a pudicitia. Sed, quid ego de te plura querar? Quid enim mentiri turpe [k] duces, qui mihi auſus ſis eloquentiam ut vitium objicere? cujus ſemper nocens eguiſti patrocinio. An ullum exiſtumas poſſe fieri civem egregium, qui non his artibus & diſciplinis ſit eruditus? an ulla alia putas eſſe [l] rudimenta, & [m] incunabula virtutis, quibus animi ad gloriae cupiditatem aluntur? Sed minime mirum eſt, Patres conſcripti, ſi homo, qui deſidiae, ac luxuriae plenus ſit, haec ut nova, atque inuſitata, miratur. Nam, quod iſta inuſitata rabie petulanter in uxorem, & in filiam meam invaſiſti, quae facilius mulieres ſe a viris abſtinuerunt, quam tu vir a viris; ſatis docte, ac perite, feciſti: non enim [n] me ſperaſti mutuam tibi gratiam relaturum, [o] & viciſſim [p] tuas compellaturum. Unus enim ſatis es materiae habens: neque quidquam [q] turpius eſt [r] domi tuae, quam tu. Multum [s] te vero [t] opinio fallit, qui mihi [v] putaſti parare invidiam ex mea re familiari; quae multo mihi minor eſt, quam habere dignus [x] ſim. atque utinam ne tanta quidem eſſet, quanta eſt; ut potius amici mei viverent, quam ego

VARIAE LECTIONES.

a Oudendorp. Codex *ſceleratorum.* b *qui togatos* C. c *O Fortunatam* C. d *natam me* C. e *Nec quidem* C. f *homo hominum* C. g *in* delet C. h *quod in* C. i *te a. p.* C. k *ducis* C. l *erudimenta*, C. m *cunabula* C. n *ſperaſti me* C. o *ut* C. p. *tuos* C. q *compellarem* C. r *domui* C. s *tuae turpius eſt* C. t *opinor falli* C. v *q. m. parare putaſti* C. x *ſum* C.

NOTAE VARIORUM.

Item illud: *Credo quod non omnes tui ſimiles vixiſſent.* Continuo poſt idem codex legit: *At quanto meliore loco Reſpublica tuenda ſtaret.* Sed nemo habet illud *tuenda*, nec ego quid ad ſenſum faciat intelligo. Item: *Fortunatam natam.* illud *natam*; non omnes habent codices, Badius etiam mendum putat. Paulo poſt: *Quid enim mentiri turpe duces.* Idem Aldi codex falſo, *dicis*, repoſuit. GLAR.

NEQUE TE TUI PIGET] Quidam antiqui codices, *Nec te tui piget:* alii, *Num quid te tui piget.* POPMA.

IN UXOREM ET IN FILIAM MEAM INVASISTI] Quidam codices non habent *meam.* Sed nota illud

Digitized by Google

ego teſtamentis eorum locupletior eſſem. Ego fugax, Criſpe Salluſti? furori tribuni plebis ceſſi: Utilius duxi, quamvis fortunam unus experiri, quam univerſo populo Romano civilis eſſem diſſenſionis cauſſa: qui, poſtea quam ille ſuum annum in Republica perbacchatus eſt; omniaque quae commoverat, pace, & otio, reſederunt: hoc ordine revocante, atque ipſa [a] Republica manu retrahente me, reverti; qui mihi dies, ſi cum omni reliqua vita conferatur, animo quidem meo ſuperet, cum univerſi vos, populuſque Romanus frequens adventu meo gratulatus eſt. tanti me fugacem, mercenarium patronum hi aeſtimaverunt. Neque hercule mirum eſt, ſi ego ſemper juſtas omnium amicitias aeſtimavi. non enim uni privatim ancillatus ſum, neque me [b] addixi: ſed, quantum quiſque Reipublicae ſtuduit, tantum [c] mihi fuit aut amicus, aut [d] inimicus. ego nihil [e] plus volui valere, quam pacem: multi privatorum audacias nutriverunt. ego nihil timui, niſi leges: multi arma ſua timeri voluerunt. ego numquam volui quidquam poſſe, niſi pro vobis, multi ex vobis, potentia freti, in vos ſuis viribus abuſi ſunt. itaque non eſt mirum, ſi nullius amicitia uſus ſum, qui non perpetuo Reipublicae amicus fuit. neque me poenitet, ſi aut petenti Vatinio reo patrocinium pollicitus ſum, aut Sextii inſolentiam repreſſi, aut Bibuli patientiam culpavi, aut virtutibus Caeſaris favi. hae [f] laudes enim egregii civis [g] & unicae, ſunt; quae ſi tu mihi ut vitia objicis, temeritas tua [h] reprehendetur, non mea vitia culpabuntur. Plura dicerem, ſi apud alios mihi eſſet [i] dicendum, Patres conſcripti, non apud vos, quos habui omnium actionum mearum monitores; ſed, ubi rerum teſtimonia adſunt quid opus eſt verbis? Nunc, ad te ut [k] revertar, Salluſti, patremque

VARIAE LECTIONES.

a Oudendorp. Codex *ipſa manu populi Romani.* b *adduxi* C. c *fuit aut mihi* C. d *adverſarius.* C. e *volui plus* C. f *enim laudes* C. g & delet C. h *reprehendatur* C. i *diſcernendum* C. k *revertar o Sall.* C.

NOTAE VARIORUM.

lud dicendi genus, *in filiam invaſiſti.* Item paulo poſt, *Mutuam gratiam relaturum*, in malam partem. GLAR.

EGO FUGAX, CRISPE SALLUSTI?] Haec hactenus verba interrogative legenda, ſequentia non item. quod utrumque codex Aldinus neglexit. item *Unus experiri*, habent vetuſti cod. melius quam *unius*, quod Aldinus. Mox: *Qui poſtquam ille ſuum animum, &c.* Longum hyperbaton uſque ad *reverti*. *Qui reverti, poſtquam ille ſuum animum perbacchatus eſt.* De P. Clodio loquitur. De die autem reditus ſui ab exilio, ipſe Cicero copioſe differit lib. IV. ad Atticum Epiſtola prima. *Adventu item meo*; vel intelligitur *in*, ait Badius, vel ablativus pro dativo eſt poſitus. GLAR.

MULTI ARMA SUA TIMERI VOLUERUNT] Aldinus codex *timere* legit, ſed non recte, ut puto. Videntur

Digitized by Google

que tuum praeteream: qui ſi numquam in vita ſua peccavit, tamen majorem injuriam Reipublicae facere non potuit, quam quod te talem filium genuit. neque, tu ſi qua in pueritia peccaſti, [illegible]ſequar, ne parentem tuum videar accuſare, qui eo tempore ſummam tui poteſtatem habuit; ſed qualem adoleſcentiam egeris; hac [a]enim demonſtrata, facile [b]intelligetur, quam [c]petulanti pueritia [d]tam impudicus, & procax, adoleveris. [e]Poſtea quam immenſae gulae impudiciſſumi corporis [f]quaeſtus ſufficere non potuit; & aetas tua jam ad ea patienda, quae alteri facere [g]conlibuiſſet, exoleverat; cupiditatibus [h]infinitis efferebaris, ut, quae ipſe corpori tuo turpia non duxiſſes, in aliis experireris. [i]ita non eſt facile [k]reputare, Patres conſcripti, utrum inhoneſtioribus corporis partibus rem [l]quaeſierit, an amiſerit. Domum paternam vivo patre turpiſſime venalem habuit, vendidit. & [m]cui dubium poteſt eſſe, quin mori coëgerit eum, quo hic nondum mortuo pro herede geſſerit omnia? Neque pudet [n]a me eum quaerere, quis in Publii Craſſi domo [o]habitet; cum ipſe reſpondere [p]non queat, quis in ipſius [q]habitet paterna domo. At hercule lapſus aetatis tirocinio, poſtea ſe correxit. non ita eſt: ſed abiit in ſolatium ſacrilegii Nigidiani: bis [r]judicis ad ſubſellia [s]adtractus, extrema fortuna ſtetit: & ita diſceſſit, ut [t]non hic innocens eſſe, ſed judices pejeraſſe [v]exiſtimarentur. Primum [x]honorem in quaeſtura [y]adeptus, hunc locum, [z]& ordinem, [a]deſpectum [b]reddidit, cujus aditus [c]ſibi quoque, ſordi-

dis-

VARIAE LECTIONES.

a Oudendorp. Codex *enim* delet. b *intelligitur* C. c *petulantia* C. d *quam pudicus* C. e *poſt.* C. f *quaeſtus in ſtupendia ſumptus* C. g *collibuiſſent* C. h *efferebatis*, *infinitis* C. i *itaque* C. k *exputare* C. l *acquiſierit*, C. m *cui umquam* C. n *eum a me* C. o *habitat* C. p *nequeat* C. q *habitat* C. r *ad judicis* C. s *attractus*, *in* C. t *hic non* C. v *in quaeſt. honorem* C. x *exſtimarent* C. y *adeptus ſecutus eſt* C. z *&* *hunc* C. a *deſpectus* C. b *reddidit*, & *cujus* delet C. c *quoque ſibi* C.

NOTAE VARIORUM.

dentur autem vel ex hoc loco hae orationes habitae poſt C. Caeſaris caedem. Nam haud ſcio, vivente illo auſus ne fuiſſet ita libere loqui Cicero. GLAR.

SED HAB. IN SOD. SACRILEGII NIGIDIANI] Ex hiſce verbis certe nullus elicitur ſenſus. in alio codice legebatur: *Sed abiit in ſodalitium ſacrilegi Nigidiani.* Accuſat igitur Salluſtium Cicero ſacrilegii, quippe qui cum ſacrilegis ſodalicium habuerit. De Nigidiano autem quis fuerit, adhuc cogito. GLAR.

SECUTUS HUNC LOCUM ET HUNC ORD. DESP.] Vetuſtus codex non habuit, *ſecutus eſt.* ſed abſque eo non eſt ullus ſenſus, niſi aliud quippiam adponatur. Illud *deſpectum*, ambigue dictum. GLAR.

ITA

Digitized by Google

diſſimo homini patuiſſet. itaque timens, ne facinora ejus clam [a] vos eſſent, cum omnibus matribus [b] familias [c] obprobrio eſſet, confeſſus eſt, [d] vobis audientibus, adulterium; neque erubuit ora veſtra. Vixeris, ut libet, Salluſti: egeris, quae volueris; ſatis [e] ſit, unum te tuorum ſcelerum [f] conſcium eſſe: noli nobis languorem, & ſoporem [g] nimium exprobrare. ſumus diligentes in tuenda pudicitia uxorum noſtrarum: ſed ita experrecti non ſumus, ut a te cavere poſſimus. audacia tua vincit ſtudia noſtra. [h] Ecquod [i] hunc movere poſſit, Patres conſcripti, factum ac dictum turpe, quem non puduit palam, vobis audientibus, adulterium confiteri? Quod ſi [k] nihil pro me tibi reſpondere voluiſſem; ſed illud cenſorium elogium Appii Claudii, & Lucii Piſonis, integerrimorum virorum, quo uſus eſt quiſque eorum, pro lege palam univerſis recitarem: nonne tibi viderer aeternas inurere maculas, quas reliqua vita tua eluere non poſſit? neque poſt illum delectum ſenatus, [l] te unquam videmus. niſi forte in ea te caſtra conjeciſti, quo omnis ſentina Reipublicae confluxerat. At idem Salluſtius, qui in pace ne Senator quidem manſerat, poſtea quam Reſpublica armis obpreſſa eſt; & idem victores, qui exſules, reduxit, in Senatum poſt quaeſturam

re-

VARIAE LECTIONES.

a Oudendorp. Codex *vobis.* b *familiarum veſtris* C. c *opprobrio vobis ſuſpectus eſſet* C. d *C. Salluſti* C. e *eſt* al. *ſit* C. f *eſſe conſcium* C. g *nimis* C. h *Et quod* C. i *factum ac dictum turpe hunc movere poſſit, Patres conſcripti*, C. k *tibi pro me nihil* C. l *umquam te* C.

NOTAE VARIORUM.

ITAQUE TIMENS, NE FACINORA EJUS CLARA VOBIS ESSENT] Aldinus codex, *clam vos*, habet, ut accuſativum caſum habeat praepoſitio, quae alioqui ablativum poſcit, ut Virg. in *poſt* fecit:
En unquam patrios longo poſt tempore fines.
Vetuſtus tamen codex habet: *Itaque timens ne facinora ejus clam vobis eſſent.* quae lectio placet. Paulo poſt mire *experrecti* poſitum pro *vigilantes*: *Sed ita experrecti non ſumus, ut a te cavere poſſimus.* GLAR.

SUMUS DILIGENTES IN TUENDA, &c.] Apulejus M. IX. pag. 124. *Quanto melior Philefietaerus, adoleſcens & formoſus & liberalis & ſtrenuus, & contra maritorum inefficaces diligentias conſtantiſſimus.* WASSE

ET QUOD FACTUM, AUT DICTUM TURPE HUNC MOVERE POSSIT P. C. QUEM NON PUDUERIT] Sic hunc locum emendavi, veterum codicum fidem, & auctoritatem ſecutus: eamque lectionem veriorem, elegantioremque eſſe videbit, qui eam cum vulgata contulerit. POPMA.

QUO USUS EST QUISQUE EORUM, PRO LEGE] Illud *eorum*, qua ratione dictum ſit, haud equidem intelligo, etiamſi ad Cenſores quidam referunt. Lectori judicandum relinquo, num locus bene habeat. GLAR.

ET IDEM VICTOR, QUI EXSULES REDUXIT] Puto eum de C. Caeſare loqui jam caeſo, qui Rempublicam oppreſſit; cujus partibus adhaeſit Salluſtius. nam de C. Sulpitio apud Florum lib. XXXVII. qui infeliciter id tentaverat, intelligere velle, plane ineptum eſt. Verum quos exſules reduxerit Caeſar, niſi quod omnes ejus partibus adhaerentes, hoſtes a Senatu judicati erant,

mihi

Digitized by Google

[a]reductus eſt, quem honorem ita geſſit, ut nihil [b]non venale in eo habuerit, cujus aliquis emtor fuerit. Ita [c]igitur egit, ut nihil non aequum, [d]ac verum, duxerit, quod ipſi facere conlibuiſſet: neque aliter vexavit, ac debuit, ſi quis praedae loco [e]accepiſſet magiſtratum. Peracta quaeſtura, poſtea quam magna pignora eis dederat, cum quibus ſimilitudine [f]vitae ſe conjunxerat, unus jam ex illo grege videbatur. ejus enim partis exemplar erat Salluſtius, quo [g]tamquam in [h]imam voraginem coetus omnium vitiorum exceſſerat: quicquid inpudicorum [i]cilonum, parricidarum, ſacrilegorum, [k]debitorum fuit in Urbe, municipiis, coloniis, Italia tota, ſicut in fretis, ſubſederant, nominis perditi, ac notiſſimi, nulla in parte caſtris apti, niſi [l]licentia vitiorum, & cupiditate rerum novarum. At poſtea quam praetor factus eſt, modeſte ſe geſſit, & abſtinenter. Nonne ita provinciam vaſtavit, ut nihil neque paſſi ſint, neque exſpectarint gravius [m]ſocii noſtri in bello, quam experti ſunt in pace, hoc Africam interiorem obtinente? unde tantum hic exhauſit, quantum potuit aut fide [n]nominum transjici, aut in naves contrudi; tantum, inquam, Patres conſcripti, exhauſit, quantum voluit: ne cauſſam diceret, ſeſtertio duodecies cum Caeſare paciſcitur. Quod

VARIAE LECTIONES.

a Oudendorp. Codex *eſt reductus.* b *in eo non venale* C. c *igitur* delet C. d *quam* C. e *magiſterium accepiſſet* C. f *vitae ſuae* C. g *tantam* C. h *unam* C. i *cillonum* C. k *deditorum* C. l *diligentia* C. m *in bello, ſocii noſtri* C. n *hominum* C.

NOTAE VARIORUM.

mihi non liquet. Ego locum corruptum puto, & aliquot deſiderari verba. quod cur toties Lectorem admoneam, ratio a nobis ſaepius nunc dicta eſt. GLAR.

NEQUE ALITER VEXAVIT AC DEBUIT] Non puto facile quemquam hunc locum intelligere: *vexantur* homines, non magiſtratus ipſe praedae loco acceptus. GLAR.

VEXAVIT, AC DEBUIT] Nihil muto. *Vixit* tamen, pro *vexavit*, magis placeret. ALD.

NOMINIS PERDITI AC NOTISSIMI] Quid ſi legas? *Homines perditi ac notiſſimi.* ALD.

QUOD TANTUM IN UNAM VORAGINEM COETUS OMNIUM VITIORUM EXCESSERAT] Pro *quod*, alibi eſt *qua*, & *exceſſerant*, verbum plurativo numero. Unde ego ſuſpicor pro, *quod tantum*, legendum, *quo tamquam*: & optime procedet ſenſus ad ſequentia verba. De numero, quando *coetus* utriusque eſſe poteſt, non magni refert: ego tamen & pluraliter legerem, & *conceſſerant*: non, *exceſſerant*. GLAR.

CILLONUM] *Cinaedum* pro *Cillonum* legendum eſt, non enim Feſti Pomp. expoſitio hic locum habet: praeterea *debitorum* magis, quam *deditorum*, & *notatiſſimi* plus, quam *notiſſimi* placet. GLAR.

SESTERTIO DUOD. CUM CAESARE PACISCITUR] Et hic locus oſtendit poſt Caeſaris mortem has orationes habitas. Ceterum & *ſeſtertio* in auferendi caſu, & *ſeſtertium* in gignendi legitur: idque licere, multis elegantibus auctorum exemplis oſtendit libro primo De aſſe Budaeus. *Duodecies* autem *H. S.* faciunt triginta milia coronatorum. Mox: *Unde qui modo ne paternam quidem domum* redi-

Digitized by Google

Quod ſi quidpiam eorum falſum eſt; hic palam reſelle, unde tu, [a] qui modo ne paternam quidem domum [b] redimere potueris, repente tamquam ſomnio beatus, [c] hortos pretioſiſſimos, villam Tiburti Caji Caeſaris, reliquas poſſeſſiones paraveris. neque piguit quaerere, cur ego Publii Craſſi domum emiſſem: cum tu veteris villae dominus [d] ſis, cujus paulo ante fuerat Caeſar? modo, inquam, patrimonio non comeſo, ſed devorato, quibus rationibus [e] repente factus es tam adfluens, & tam beatus? Nam, quis te faceret heredem, quem ne amicum quidem ſuum ſatis honeſtum quiſquam ſibi ducit, niſi ſimilis, ac par tui? At hercule egregia facta majorum tuorum te extollunt, quorum ſive tu ſimilis es, ſive illi [f] tui, nihil ad omnium ſcelus ac nequitiam addi poteſt. Verum, ut opinor, honores tui te faciunt inſolentem. Tu, Criſpe Salluſti, tantidem putas eſſe bis Senatorem, & bis Quaeſtorem fieri, [g] quanti bis Conſularem, & bis Triumphalem? Carere debet omni vitio, qui in alterum [h] paratus eſt dicere; is demum maledicit, qui non poteſt verum ab altero audire. Sed tu omnium menſarum adſecla, omnium cubiculorum in aetate pellex, & idem poſtea adulter, omnis ordinis turpitudo es, & civilis belli memoria. Quid enim gravius pati potuimus, quam quod te incolumem in hoc ordine [i] videamus? Deſine bonos petulantiſſima conſectari lingua: deſine morbo procacitatis iſto uti: deſine unumquemque moribus tuis [k] aeſtimare: his moribus amicum tibi facere non potes, videris velle inimicum habere. Finem dicendi [l] faciam, Patres conſcripti: ſaepe enim [m] vidi gravius obſendere animos auditorum

VARIAE LECTIONES.

a Oudendorp. Codex *quomodo*. b *relinire* C. c *ortos* C. d *ſis*, delet C. e *factus es repente* C. f *tibi* C. g *quot* C. h *dicere paratus eſt* C. i *videmus* C. k *exiſtimare* C. l *Patres conſcripti faciam* C. m *gravius vidi* C.

NOTAE VARIORUM.

redimere potueris, vetus eſt lectio. Nec *quo* legendum, nec *quidem* omittendum, quod utrumque fecit Aldi codex. Porro *Villam Tiburi* legendum potius, quam *Tiburti*, ut ego exiſtimo. GLAR.

PATRIMONIO NON COMESO, SED DEVORATO] Sumſit haec, quiſquis tandem ille fuit, qui hanc declamationem tam liberaliter Ciceroni dedit, a Didymo: quem de Salluſtio ſcripſiſſe, *comeſta patrimonia*, Diomedes auctor eſt. quem locum mihi indicavit Franciſcus Pithoeus, vir humaniſſimus & liberaliore juris prudentia aliiſque humanitatis artibus ornatiſſimus. CARR.

QUOD BIS CONSULAREM ET BIS TRIUMPH.] Ubi Cicero *bis COS.* fuerit, niſi vel alicui ſuffectus, vel *Procos.* factus bello in Syria geſto, ſcire non poſſum. Minus vero ubi *bis triumphaverit*, quem ne ſemel quidem triumphaſſe legi. Bello civili impeditus cum e Cilicia rediiſſet, ad Atticum longam ducit querelam. Ergo *bis triumphalem* ait, non autem triumphaſſe: quaſi diceret, qui triumphum merueram, ſi fortuna non invidiſſet.

 Igi-

rum eos, qui aliena flagitia [a] aperte dixerunt, quam eos, qui commiſerunt. Mihi quidem ratio habenda eſt, non quid Salluſtius merito debeat audire, ſed ut ea dicam, ſi qua [b] ego honeſte effari [c] poſſum.

VARIAE LECTIONES.

a Oudendorp. Codex *apte.* b *ego* delet C. c *poſſim.* C.

NOTAE VARIORUM.

Igitur non ab eo quod fuit, ſed ab eo quod eſſe vel potuit, vel jure debuit, ſeſe laudat: ut verum ſit, quod de eo dicit Seneca: *Cicero ſe laudat non abſque cauſſa, ſed abſque modo.* GLAR.

JULII

Digitized by Google

JULII EXUPERANTII

OPUSCULUM

DE MARII, LEPIDI, AC SERTORII BELLIS CIVILIBUS;

Quod cum in vetere quodam Salluſtii codice, bello Catilinario & Jugurthino in fine ſit additum, Hiſtoriarum Salluſtii breviarium quoddam eſſe videtur.

Ex Bibliotheca Pithoeana.

I. Cum Lucius Metellus Proconſul contra Jugurtham in Numidiam exercitum duceret, Marium ex gregariis militibus genere ignobilem, ſed virtute praeſtantem, ſecum habuit. Quem cum militibus quaeſtorem feciſſet, ita ſe factis fortibus ᵃ promiſerat, ut hoſtibus terrori, Romano imperatori carus eſſet. Sed victimas inmolanti numinibus, in oppido Numidarum, cui nomen eſt Utica, haruſpices magna quaedam inpendere Mario reſponderunt: atque hortati ſunt, ut quae vellet, auderet, peteretque celſiora natalibus, meritiſque majora: ſiquidem cuncta videbatur favor ſpondere fortunae. Tunc capiendi conſulatus invaſit magna cupiditas, ad quem petendum paratus ſuffragiis, relicta provincia Metello, Romam venit: ibique de Metelli rebus loquendo corruptius, ac ſuam extollendo virtutem, effecit animos vulgi cupidos novitatis, in ſuum excitando favorem, adjuvantibus Tribunis plebis. Nam eo tempore inter Patres ac populum, ſtudio dominationis, erant excitata certamina. Ita factum eſt ut quaſi in perniciem nobilitatis, quam lacerabat injuriis, Marius novis extolleretur honoribus. Itaque comitiis conſularibus, univerſus

NOTAE JO. WASSE.

a Promiserat] Non eſt ſollicitanda lectio haec, etſi inſolentior. Nam ſic fere loquuntur R. Ruſticae ſcriptores. Verbi gratia, *promittit ſe arbor*, pro *ſe effert in fructus*, Plin. XVI. 26. Ne alios memorem.

ſus populus, qui ad eligendum convenerat, Marium conſulem juſſit: & erepta Metello provincia, in Numidiam miſſus eſt.

II. Is accepto conſulatu, quaſi ſpolium victoriae [a] ſuperatis Patribus oſtentabat; aperteque ſe eorum potentiae profitebatur adverſum. Sed cum militem novum ſcriberet, primum omnium capite cenſos cives infidoſque atque inutiles duxit ad bellum; ut hac ratione cum publico detrimento populo gratiam redderet, a quo ſperatos honores acceperat. Nam populus Romanus per claſſes diviſus erat, & pro patrimonii facultate cenſebatur. Ex iis omnes quibus res erat, ad militiam ducebantur. Diligenter enim pro victoria laborabant qui * ex libertate bona patriam defendebant. Illi autem quibus nullae opes erant, caput ſuum quod ſolum poſſidebant, cenſebantur, & belli tempore in moenibus reſidebant. Facile enim poterant exiſtere proditores: quia [b] *egeſtas haud facile habetur ſine damno.* Hos igitur Marius, quibus non fuerat Reſpublica committenda, duxit ad bellum. Sed forte L. Syllam legatum, unum de nobilibus, in provinciam duxit. Atque ibi confecto feliciter bello, & Jugurtha capto, ad Urbem rediere victores. Atque ſtatim, virtute cognita, Marius in Galliam miſſus, quae tunc Romanos fines hoſtili incurſione vexabat.

III. Eodem tempore Mithridates cum magnis copiis univerſam Aſiam urbeſque ſociorum expugnando atque vaſtando cepit affligere. Ad quem coërcendum L. Sylla eſt cum exercitu deſtinatus, cujus in Africano bello probata erat * corporis atque animi magnitudo. Hoc ubi Mario compertum eſt, terminare quod gerebat proelium feſtinavit: & homo infinitae cupidus gloriae, non patiebatur libertatem dignitatemque Romanam alterius virtute defendi. Contuſis igitur Gallis, vaſtataque natione penitus barbarorum, Romam iterum victor intravit. Itaque inſtinctu ejus Sulpicius Tribunus plebis legem tulit, ut auferretur Syllae provincia ac Mario daretur. Hoc Syllae ubi nunciatum eſt, Murenam legatum ſuum provinciae * Valerianiſque praefecit militibus, quos infidos bellis exiſtimabat eſſe civilibus: & cum parte exercitus, injuriae dolore commotus, ad extinguendam Marianam venit factionem. Statim ut Romam venit, reſiſtentem ſibi Sulpicium, & ſeditioſis concionibus Romanum populum diſturbantem, cum multis quos ſibi ſocios adſciverat, trucidavit; atque Marium ipſum, machinatorem tantae contumeliae, in exſilium inpetu detruſit armorum: atque

a SUPERATIS] Abeſt haec vox ab Ed. Amſtelod. 1630. Sed agnoſcit Gruteriana.

b EGESTAS HAUD] Delendum τὸ *haud.* Ceterum ſententia eſt ipſius Salluſtii Bel. Cat. cap. 38. *a quibus opes nullae ſunt &c. Odio ſuarum rerum mutari omnia ſtudent, turba atque ſeditionibus ſine cura aluntur: quoniam egeſtas facile &c.*

Digitized by Google

que ille * quotiens victor, per Gallorum atque Afrorum rura, quae ipſe vaſtaverat, naufragus atque egenus erravit.

IV. Dum haec aguntur, Cinna & Octavius facti ſunt Conſules: quorum Cinna de partibus Marianis fuit. Hic legem tulit, ut novi cives, qui aliqua ratione Romanam acceperant civitatem, cum veteribus nulla diſcretione ſuffragium ferrent. Hoc videlicet in eorum gratiam faciebat, qui Marium ſuffragiis ſuis extulerant, & ampliſſimis honoribus decorarant. Sed haec lex injurioſa erat in veteres cives, qui meritum dignitatis videbantur amittere, ſi cum novis indignis in ferendo ſuffragio jungerentur. Ob hoc itaque Octavius conlega commotus, ut ſeditionibus privaretur, conlegam ſuum Cinnam, adnitentibus veteribus civibus, in exſilium miſit armatus, munitus videlicet copiis Syllae. Quae cum agerentur, maximus ex utriſque partibus civium numerus interemtus eſt. Expulſus igitur Cinna cum vagaretur, ad Africam, ubi Marius inops erat, forte pervenit: atque ibi communicato conſilio, ſolicitatis animis perditorum, & de ergaſtulis erutis ſervis, exercitum confecerunt; & armata validiſſima manu juventutis, ad Urbem venerunt, atque Octavium Syllae ſatellitem ſuperatum necaverunt. Tunc varia crudelitas pervagata eſt, ut nobilitas omnis ad fugitivorum trucidaretur arbitrium. Atque eo inmanis ſaevitia Cinnae fuit, ut nec illis parceret, quorum opera erat victor effectus. Et cum hac inſolentia in omnes communiter baccharetur, cum haberet conciones, a militibus ſuis occiſus eſt. Tum Marius, ne ſine ſocio dominatum ſuſtinere non poſſet, in * locum Carbonem ſibi in ſeptimo conſulatu conlegam ſubrogavit.

V. Tum Sylla, tanta indignatione commotus, contra Marium atque Carbonem exercitum duxit; & inter ſe ferali certamine Romani exercitus conflixere. In quo bello ſuperatus eſt Marius. Tum vero Sylla victor, quidquid in Urbe remanſerat, crudeliter perſecutus eſt; & Rempublicam vindicatam non reddidit legibus, ſed ipſe poſſedit; ac ſe talem praebuit, ut Cinnana ac Mariana, quod ultum erat, dominatio quaereretur. [a] Hinc * *Salluſtius; bonis initiis malos eventus habuit.* Nam fuerunt bona principia, quod oppreſſam voluit civium defendere libertatem: mali eventus, * quod ſuperatis dominis, & ducibus ſaevis, gravius ipſe civitatem quaſſavit, qui ſe publicae calamitatis fore promiſerat * defenſorem. Hic, cum teneret imperium, multas leges ac jura praeſcripſit, multas civitatibus inmunitates vectigalium dedit, multos Romana civitate donavit.

VI. Hu-

a Hinc Sallustius] Bel. Catilin. cap. XI.

Digitized by Google

VI. Hujus acta cum conatur Lepidus in ſuo conſulatu ſubvertere, contra conlegam Catulum civile proelium geſſit, & victus eſt. Nam congregatis iis, in quorum poſſeſſiones novos colonos de ſuis militibus Sylla victor inmiſit, ac ſibi conjunctis liberis proſcriptorum, ingentem congregavit exercitum, pollicendo, ſi viciſſent, ſe bona patria reſtituturum. Plebi quoque multis muneribus publice privatimque * largitus, carus videbatur, ac publice libertatis adſertor. Sed in * Etruri litore commiſſo proelio coeperat Lepidus eſſe ſuperior per armatam multitudinem, quae odio rerum Syllanarum, ſe Lepidi partibus adplicarat. Sed Pompejus de Gallia rediens, non paſſus eſt Lepidi audaciam cum publicis detrimentis inpune bacchari. Nam fugientes ejus copias ac ſe inplicantes feſtinatione formidinis, ita proſtravit, ut majore numero privatus, in Sardiniam confugeret; ut inpedito commeatu, populum Romanum fatigaret inopia, ac ſuas vires armis copiiſque & omni inſtrumento reficeret. Atque ibi * contrario Propraetore, variis proeliis gravibuſque conflixit. Nam ſollertiſſime tutando provinciam effecit, ut Lepidi conſilia vana forent. Undique enim prohibitus, & munitionibus ac civitatum expugnatione * depulſus, nequivit cogitata perficere. Ac dum multa parat, morbo gravi obpreſſus ac mortuus eſt.

VII. Cujus ſocius & adminiſter Perpenna, ob delictum tanti facinoris ſupplicium timens, ex Sardinia in Hiſpaniam tranſvectus eſt; ac ſe Sertorio ſociavit, qui tum Romanis armis quaſſabat imperium. Nam hic Sertorius de Marii partibus fuit. Nam * Norbano & Scipione conſulibus, cum ex Aſia Sylla contra Marium atque factionem veniret infeſtus, timens Senatus * iram, ne malo publico certamina inter duces orirentur, ſtatuit, ut curarent Conſules, ne Reſpublica acciperet detrimentum. Hoc itaque Senatus conſulto excitati Conſules, contra venientem Syllam, atque omnibus exitium minitantem, praeſidia ſibi cujuſque generis parare coeperunt, & duces idoneos, ad quorum induſtriam pertineret cura bellorum. In queis elegere Sertorium. Parato validiſſimo exercitu proceſſere; & vetante Sertorio, conloquia Conſules permiſerunt inter ſuum & Syllae exercitum; & facta proditio eſt, omniſque exercitus Syllae traditur. Tunc Sertorius deſtitutus, atque omni copiarum nudatus auxilio, in Etruriam confugit, iram metuens Syllae, ne exigeret gravem de ſuperato hoſte vindictam. * a Erat autem Etruria fidiſſima partibus Marianis, qui ab ipſis Romanam, quam antea non habebant, acceperant civitatem.

Ti-

a Erat autem Etruria] *Erat autem in Etruria G.*

Digitized by Google

Timentes igitur Etruſci, ne beneficium tantae dignitatis, a Marianis acceptum, Sylla revocaret, ſi adverſae partes eſſent amputatae, penitus ad Sertorium ſe atque alios ejuſdem factionis duces adplicarunt, omnia quae imperarent, ſine recuſatione promittentes eſſe facturos. Itaque factum eſt ut rurſus firmiſſimus XL. cohortium comportaretur exercitus. Nam & multi milites, qui ſe venienti Syllae tradiderant, * fruſtrationis, ad priorum ducum caſtra reverterunt, quae ante prodiderant. Inter haec facti ſunt Marius ſepties & Carbo Conſules.

VIII. Tunc Sertorius, de Marii poteſtate ſecurus, Romam venit, & omnium coepit adcuſare ſegnitiem, & ex multis promtiſſimis factis Syllae induſtriam virtutemque laudare; cui niſi obviam iretur, actum jam ac debellatum foret. Tum Conſules principeſque alii factionis, tanto verborum pondere caſtigati, ſive ut aemulum ac vehementem negligentiae conrectorem ab oculis removerent, ſive ut feroci provinciae, cujus infidelitatem timebant, idoneum praeponerent, ducem miſere in citeriorem Hiſpaniam; atque ei mandatum eſt, ut tranſiens res in Gallia tranſalpina componeret. Sed ubi in provinciam venit, ita ſtrenue ſociorum animos, jam deficientes atque alia cupientes, in favorem partium ſuarum modeſte tuendo atque blandiendo perduxit, ut & carus eſſet, & tamen ab omnibus timeretur. Sed in Urbe Sylla & Marius conflixere: atque in ipſo certamine Marius interemtus eſt: Carbo, perditis rebus aufugit. Tum Sertorius, * commiſſis atque deletis partibus, quas ſequebatur, optimum conſilium credens exercitum non dimittere, ne nudatus ſupplicia victoribus penderet, conlecta Hiſpaniae multitudine, contra Romanum exercitum ſtatuit dimicare. Mortuo itaque Sylla, hoſtem ſe publicum profeſſus eſt. Ad quem expugnandum miſſi ſunt Metellus atque Pompejus; qui cum gravibus atque adſiduis pugnis adflixere. Qui tamen difficile vinceretur; niſi per conjurationem in convivio a ſuis eſſet occiſus. Poſtea Pompejus Perpennam ſubegit; Auxum, Clunium, Calagurrim civitates delevit, & factis in Pyrenaeo tropaeis, Romam regreſſus eſt.

FIN. OPUSCULUM JULII EXUPERANTII.

Digitized by Google

PORCII LATRONIS DECLAMATIO

CONTRA

LUCIUM SERGIUM CATILINAM.

I. Siquid precibus apud Deos inmortales, ſanctiſſimi judices, vobiſcum aliquando valuiſſemus, jamdudum & potiremur Republica noſtra florentiſſima, & cives noſtros haberemus, tum ſtudioſos rerum gerendarum, tum patriae ſimul ac virtutis amantiſſimos: idque temporis eximia laetitia frueremur, cum rationes omnes dicendi noſtras in laudem ſummorum, atque optimorum civium, conſumendas eſſe videremus. Nihil enim ſtatuimus animo dignius, nec auctoritate majorum, nec opinione populari, quam in eo genere verſari forenſis exercitationis, quae canere laudes egregias ſummorum hominum poſſet, atque animos inflammare noſtrae civitatis ad imitandum.

II. Verum (ea) dicendi voluptas olim ſapientiſſimo viro M. Catoni plane contigerit, nec non & Galbae, Scipioni, Gracchis, Porcinae, Craſſo, atque Antonio, ſummis atque ornatiſſimis oratoribus, quorum tempora ſingulari praeſtantia virtutis, ac ſtudio pene incredibili pulcherrimarum artium floruerunt: nobiſcum vero ſententia noſtra bene ageretur, ſi modo tantum abeſſemus ab illa modeſtia temporum, atque hominum, nec incidiſſemus in atrociſſimos Reipublicae fluctus ac miſerandam temporum calamitatem. M. Siquidem Catoni,[a] aut Scipioni coaetaneo ſuo, monimentis inmortalibus hujus Urbis, & ſine dubio clariſſimis luminibus tem-

NOTAE JO. WASSE.

Textum ſequimur R. Steph. *Par.* 1544. V. Lectiones adjecimus ex Ed. *Baſ.* 1564. & Gruteri *Francf.* 1607. *M.* Marginem R. Steph. deſignat, G. autem, Ed. Gruterianam.

a Aut] G. *&*.

Digitized by Google

temporum ſuorum, de Legibus dicendum erat, de inſtitutis majorum, de gloria militari, perſaepe de laudibus, ac victoriis; nobis vero, qui devenimus in hanc truculentam temporum conditionem, ſublata eſt omnis gratia dicendi, atque interceptus locus omnis, aut jucundiſſimi ſermonis, aut conciliandae benevolentiae popularis.

III. Nam ſiquando vox noſtra ſive a foro, ſive a curia deſideratur; dicendum eſt perpetuo nobis aut de teterrimis hujus patriae calamitatibus, aut de nefariis obpreſſionibus civium, aut de perditae juventutis nunc inpudicitia flagitioſa, nunc ignavia ſingulari. Quare peſtium quanta in dies redundatio eſt, vos eſtis teſtimonio, judices, quorum aures calluerunt adſiduitate pene quotidiana, copiaque incredibili civilium controverſiarum. Diximus equidem paucis ante diebus, ut probe meminiſſe poteſtis, de L. Glabrionis inmanitate, atque audacia furioſiſſimi hominis, & ſine dubio crudeliſſimi: cujus in Senatu ſica pridie deprehenſa eſt, cum qua M. Papyrium, lucem omnis patriciae dignitatis, extinguere moliebatur. Nunc vero dicendum eſt de L. Catilinae ſceleratiſſima mente, [a] ac inuſitata nequitia, quam nuper, in omnium civium perniciem, ſtragemque redundaturam, Dii inmortales in autorem ſceleris, tum benignitate ſua, tum conſulari vigilia retorſerunt.

IV. Quaeſo igitur, judices, diligenter adtendite, remque cognoſcite barbaram crudelitate: periculo vero, & calamitate Reipublicae pernicioſiſſimam. Lucius ſiquidem Catilina, non ignobili genere praeditus, neque infima virtute, ſi dotes egregias, tum fortunae, tum corporis, ad dignitatem Urbis, non ad perniciem conferre ſtatuiſſet, Rempublicam nuper ex atrociſſimis bellorum civilium vulneribus pauliſper reſpirantem, novis inſidiis obprimere conatus eſt. Quid exhorruiſtis, judices? Non modo obprimere conatus eſt, ſed crudeliſſime vexare: non vexare tantum, ſed inaudito quodam genere feritatis extinguere. [b] Manum ad id comparat, diverſam quidem genere, ſed magnitudine ſceleris, vitaeque ſimilitudine pene eamdem: quam manum exacerbatam continuo penuria rei familiaris, & ob id deſiderio praedae mirabiliter flagrantem, inlecebrae ſibi facillime conciliaverunt. Conſilia nefarii facinoris in ampliſſimi civis M. Leccae domo decoquebantur.

V. Ad eam greges confluebant perditorum adoleſcentium, quorum hic familiaritatem eximiam conſecutus fuerat, conciliatam partim adſuetudine ſtupri, partim genere quodam nefariae largitionis. Adhibiti ſunt & [c] cuncti

a Ac] *Atque.* G.
b Manum] G. non agnoſcit.
c Cuncti] Baſ. & Gr. *Coetus.*

Digitized by Google

ĉti barbarorum hominum, nobilitati non ſolum magnitudine & ſumma aeris alieni, verum etiam conſuetudine, ac ſtudio turpiſſimarum rerum. Nec alae muliebres ab eo coetu religioſo, nocturno prorſus, abfuiſſe [a] judicatae ſunt: nulla denique portenta Urbis, nullae ſinitimarum religionum peſtes repertae ſunt, quae non denotatae ſolertiſſime per hunc, per magnitudinem inopiae facillime concitatae, repente [b] devolaverunt in aream ipſam nefariae, atque flagitioſae conjurationis. Ratio conſiliorum fuit, ut Saturnalibus proxime futuris univerſi cum armis ad ipſius [c] Leccae domum praeſto forent: ibique dato ſigno conlaberentur omnes, partim ad diripiendam, inflammandamque Urbem, partim ad trucidandum Senatum, partim ad eos conficiendos, qui praeſidium Urbi ferre voluiſſent: Catilinam interim omnes, & Ducem, & Imperatorem adpellarent.

VI. Audiſtis, judices, ſatis evidenter (ut arbitror) conſilium ſceleratiſſimi hominis Catilinae, reique indigniſſimae miſerabilem, ac deteſtabilem crudelitatem. Nunc vero audienda cauſa eſt, agnoſcendaeque faces, quibus ille flagravit ad cupiditatem hujuſmodi ſcelerati facinoris obeundam: quas ſi plane comprobatas vobis (ut arbitror) planeque inluſtratas evidentibus ſignis adtulero, nihil erit inpedimento, quin hoſtem Reipublicae crudeliſſimum, atque infeſtiſſimum, ſummis ſuppliciis, ſummis cruciatibus [d] multandum, ac mactandum eſſe jubeatis. Tria, judices, ſententia mea, ſcelerata, flagitioſa, inaudita, quae mentem Catilinae ſemper inmoderatam, ſemperque novis rebus ſtudentem, ad exitium patriae commoverunt, nunc dicenda ſunt.

VII. Primum, ratio quaedam triſtis ſimultatis: qua ductus eſt univerſum Senatum ex memoria repulſae conſulatus capitaliter fuiſſe ſemper inſectatum. Secundo, rabies quaedam temerariae ambitionis, ſitiens inmodicae gloriae, prorſuſque inflammata perpetua quadam, & ſingulari cupiditate dominandi. Poſtremo, caetus infames turpiſſimorum hominum, non modo fatigati diuturno malo domeſticae neceſſitatis, verum etiam inbuti flagitiis, ac conſuetudine ſcelerum, ſempiterna comite & genitrice peſſimarum cupiditatum; quod genus hominum Catilinam ſuum etiam dormien-

a JUDICATAE] Legendum ex G. *indicatae*.

b DEVOLAVERUNT] G. *devolaverint*.

c LECCAE] G. ubique *Laecae*.

d MULTANDUM] Legerem libenter, *mulcandum*. *Multare* enim eſt, multam infligere pecuniariam, *mulcare* autem pugnis aut calcibus lacerare, mutilare. Optima Virgilii exemplaria AEn. II. vſ. 839. *Mulcatam morte Camillam* exhibent, teſte Errico Memmio. Terentii membranae in Adelph. *Omnem familiam mulcavit uſque ad mortem.* Tacitus. *Magna pars, nudo aut mulcato corpore.* Annal. I. Cic. in Bruto. *Scriptores illos male mulcatos exiiſſe cum Galba.* Ubi Codex Juntae, *mulcatos*. Neque aliter Plauti, Salluſtii, Suetonii, Apuleji Editiones optimae.

Digitized by Google

mientem e ſomno facillime excitare valuiſſet. His autem oſtenſis breviter, ſaneque confutatis, quae pro defenſione flagitiorum ſuorum noſtri adverſarii dicenda eſſe putaverunt, finem adeſſe nobis intelligetis. Bello Mithridatico, judices, longiſſimo quidem omnium, & ſine dubio poſt Punicum periculoſiſſimo, cum diutius in Senatu de eligendo Imperatore dubitatum fuiſſet, planeque omnes ambigerent, quiſnam ſagaciſſimo Regi ſagaciſſimus noſter Imperator obponeretur: Catilinam inter omnes competitores, incredibili quadam ambitionis magnitudine deflagrantem, omnes Senatoriae ſententiae rejecerunt. Eo telo percuſſus adeo Catilina fuit, ut poſtea nullam omiſerit, neque perturbandae curiae, neque inſectandi Senatus occaſionem. Videbat namque deteſtandam cupiditatem ſuam illo ſuperſtite, nunquam in eum locum perventuram [a] fore, de quo illam pridem univerſae omnium voces ejiciendam eſſe putaviſſent. Volvebat item animo ſummas vitae neceſſitates, quibus exſuere ſe poſſe arbitrabatur, ſi qua ratione praeclaris magiſtratibus adſpiraſſet: nunc illas vero magis ac magis inſtauratas quotidie intelligebat, quandoquidem inſpicerent omnes vitae ſuae rationes, ea ſententia jugulatas prorſus exſtitiſſe: ac quidquid [b] incepiſſet ulterius, metuendam eſſe conſularem vigiliam, metuendum eſſe judicium Senatoriae auctoritatis.

VIII. Hanc vero ſpeciem ita exſanguem, ita conſternatam conſuetudo erexit vitae praviſſimae ad omne facinus, neque otii ſui patiens, neque alieni. Qualis ejus vita fuerit, etſi praeclare conſcientia publica teneatur, huic tamen inluſtrandae, ſeu patefaciendae, teſtes indubitati videri poſſunt ii, qui ſacrarium illud lubidinum colere atque obſervare conſueverunt. Quae nugae, Dii inmortales? quae portenta ſcelerum? qui lubidinum gurgites? quae ſentinae flagitiorum? Verum is rumor ſparſus eſt de moribus Catilinae, eaque gentium opinio pervagata, quatenus exiſtimem voces ipſas publicas, non hominum eſſe, [c] ſed oraculi potius nuncupandas. Famam vero popularem a majoribus noſtris ſaepenumero accepimus, neque temere unquam naſcituram eſſe, neque temere occaſuram: [d] decus illud egregium corporis non ad dignitatem nominis, ac gloriae, ſicuti par erat homini nobiliſſima familia nato, ſed uti latro perditiſſimus, ad omne genus flagitii conferendum fuiſſe ſemper arbitratus eſt.

IX. Vires ad ſtuporem hominum praeclarae, atque inuſitatae, perpetua

a Fore] Omittit G.
b Incepisset] *Increpuiſſet.* St.
c Oraculi] *Os oculi.* Baſ.
d Decus] *Dedecus* St.

tua voluptatum intemperantia ſunt labefactatae. Flos pueritiae venuſtiſſimae ad intuentium jucunditatem, cui non libidini patuit flagitioſae juventutis? aut quam turpidinis notam non ſubeundam ultro atque accerſendam eſſe cogitavit? Lux illa vero praeclari, atque excellentis ingenii, quam omnes divinam ſemper & ſingularem, atque [a] inuſitatam penitus eſſe arbitrabantur, nonne inter foediſſimas voluptatum ſordes reſtincta eſt? Omitto peſtis hujus impuriſſimas voces, mollitiem ſcenicam, obtuitus inpudicos, blanditias muliebres, & omnem denique copiam non mediocrium vitiorum ſub illa frontis erudita ſimul, atque inſigni pulchritudine deliteſcentem: praetereo mentem illius plus quam gladiatoriam, ſitim incredibilem humani cruoris, mirum inconſtantiae genus, vultum nunc demiſſum, nunc alacrem, nunc anhelantem ſcelus, nunc gratia meretricia floreſcentem, ſummum pecuniae deſiderium, ſummam ſimul prodigalitatem, contemtum incredibilem omnium bonorum: itemque eximiam cum ſummis, atque ornatiſſimis civibus familiaritatem. Nihil enim fuit iſto monſtro verſipellius, aut mutabilius hominum memoria: ita ut res diverſiſſimae ſaepenumero videantur in eodem ingenio, tamquam in ſentina quadam teterrima, ſimul redundare.

X. Quis igitur dubitandum eſſe putaverit, hominem praeditum hujuſce inſtitutione vitae, remotiſſimum ab omni genere humanitatis, perfacile ſeſe teterrimo cuique, atque inmaniſſimo facinori fuiſſe adcommodaturum? Fontem aperuimus, judices, omnium Catilinae morum, atque omnis conſuetudinis, unde illi demanaviſſe [b] vis iſta praeclara conſiliorum facillime intelligenda eſt: nunc videndum eſt, ſpem atrociſſimi ſceleris, unde illi ſubminiſtratam fuiſſe judicemus. Cum hic itaque ſecum repeteret memoria miſerandam ignominiam comitiorum, turpeſque anguſtias adflictae rei familiaris: ſimulque intueretur, vel ſibi vivendum, ac moriendum fore cum turpitudine ſumma, vel Senatum nullum eſſe oportere: de ratione tollendi ipſius primum cogitare coepit. Nam illo deleto ſine dubio intelligebat viam latiſſimam libidinibus ſuis continuo patere. Vertit itaque oculos ad innumerabilem copiam juventutis, qua dies, ac noctes ſtipabatur in exercenda conſuetudine ſuarum cupiditatum: [c] cum putavit manum ipſam hominum, tamquam haſtam validiſſimam furoris ſui facillime ſibi adcommodari poſ-

a Inusitatae] *Inviſitatae.* St.
b Vis] *Vim* G.
c Cum putavit] *Computavit* Marg. Baſil.

poſſe, quam contorqueret in omnium noſtrum ruinam, atque interemtionem, ut quam cognoverat educatam vitae praviſſimae inſtitutis, inbutam ſaepenumero ſanguine miſerorum civium, ardentem incredibili deſiderio praedae, ſibi vero mira familiaritate conciliatam.

XI. Genus eſt hominum vehementer exercitatum ferro, atque inopia, duabus rebus ad omne genus facinoris paratiſſimum: quod quidem ego civitati noſtrae, maxime debilitatae bellis civilibus, atque adflictae magnitudine calamitatum, magnopere pertimeſcendum eſſe judico. Nihil enim illis praeter ſpem atque animam fortuna reſervavit: alteram ad differendam vitae neceſſitatem, alteram ad livorem ſuum magnifice adcommodatam. Nihil illis contemtibilius: quos ſiquidem rudimenta vitae traducta, in hac tenuiſſima re depoſita, nunc in gladiatoriis muneribus, nunc alia facinoris atrocitate, partim ad omne ſcelus, partim ad omnem patientiam erudierunt. Verum hae peſtes, ſententia mea, quo fuerint abjectiores, eo magis extimeſcendas eſſe reor, tamquam perpetuo ſeditionum civilium, ac rerum novandarum avidiſſimas: ſive quia voluptatem capiant ex moerore ſociae calamitatis: ſive quia civitatum verſutiam, mutabilitatem rerum ſuarum portendi quodammodo arbitrantur. Hi ſunt quidem, quos in foro quotidie in oculis civium calamiſtratos, ac veſtibus conlucentes paſſim obvolitare cernimus, fortunas omnium populariuim, atque otium civitatis luminibus conſignantes: qui non modo adrecti ᵃ permanent ad opportunitatem cujuſpiam praeſentis commodi, verum etiam geſtiunt ad opinionem ſperatae utilitatis. Si feras quidem omnis generis, quo magis adtenuatae fuerint penuria edendi, eo magis praecipites, atque effrenatas ruere in perniciem videmus: quid hanc deſperatorum conluviem jejunam, ſitientem facultatum noſtrarum, quo inpetu, quave ſtrage ruituram eſſe creditis, aut debacchaturam, ſi ſe carceribus emiſerint: cum illae ratione careant, atque intelligentia: hi vero non abſint penitus ab ipſa facultate intelligendi? Graviſſimi quidem ſunt morſus inritatae neceſſitatis.

XII. Dii inmortales, quae clades ab illa feritate hominum, quae genera flagitiorum emanaviſſent, ſi nocturnus iſte imperator, quaſi quaſdam rapidiſſimas belluas in Urbis penates inmittere potuiſſet? Horret animus judices, ea cogitatione complecti, quae miſeri pertuliſſemus, is ſopor oculos conſulares detinuiſſet. Reſtinguenda eſt itaque

ᵃ PERMANENT] *Permaneant* G.

Digitized by Google

que flamma nobis ſcelerata & atrox, dum adhuc velata cineribus, ac ſopita, facultas reſtinguendi leviſſime data eſt, ne cum omnia comprehenderit (quod inmortales Dii penitus avertant) nos fruſtra poſtmodum furibundam, atque exſultantem reſtinguere cupiamus. Neque rectorem navis audiendum prorſus exiſtimo, in ipſo moerore calamitoſae tempeſtatis, quam illi fugere facillime licuiſſet, conſurgentem primo, ſibique, ac rebus ſuis naufragium minitantem: neque item gubernatorem urbis in ipſo excidio, & calamitate civitatis, quam inpendentem prius ipſe conſilio ſuo, ſuaque prudentia ſuſtinere quodammodo, ac propulſare potuiſſet; ferae ſunt hominum lamentationes, prorſuſque vituperandae, quas occupatas in his lugendis cernimus, quae vitio ſuo, deſidiaque contigerunt.

XIII. Callicratidi, Lacedaemoniorum Duci, cum ornatiſſimam, cui praeerat, claſſem funditus amiſiſſet propter inmoderatam gloriae cupiditatem, nihil ad eam reſtituendam noviſſima conſilii ratio ſubfragata eſt; quam ita ſervare poterat, ſi modo in ſtatione continuiſſet. Terentio Varroni ſempiternum dedecus, atque inmortale monimentum erunt flagitioſae turpitudinis deletae ad Cannas temeritate ſua pulcherrimae Romanorum legiones, quae ſervatae periculoſiſſimo tempore Reipublicae, ſine dubio fuiſſent, & robur eximium pulcherrimae urbis, & perpetuum decus conſularis prudentiae, diſciplinaeque militaris.

XIV. Recte itaque majores noſtri ſummis laudibus efferendi ſunt, qui Spu. Melium, qui Gracchos, qui Manlium Capitolinum, qui Druſum, qui Saturninum, fortiſſimos homines, & Reipublicae ſaepenumero non mediocriter opitulatos, quod deveniſſent in adfectatae tyrannidis ſuſpicionem, morte [a] multandos eſſe putaverunt. Nec Spu. Melio favor ampliſſimus civitatis, nec Gracchis avi ſui Scipionis clariſſimi viri, memoria: nec Manlio celeberrima gloria Capitolii liberati: nec Druſo ſanctiſſimi ſui penates: nec Saturnino [b] vis ſacroſanctae dignitatis auxiliata eſt. Quid ita? quia necem paucorum, aut unius hominis, calamitati publicae majores noſtri ſemper anteponendam eſſe putaverunt. [c] Quid? genus crudelitatis eximium non ſunt arbitrati, cives eos perimere, ſummiſque adfligere ſuppliciis, quorum in Rempublicam perſaepe clariſſima beneficiorum genera exſtitiſſent? Minime. Quid ita? quia nullum ſatis dignum ſupplicii genus in eos conſumi poſſe opi-

a MULTANDUS] Vide ſupra.
b VIS] *Jus.* B. G.
c QUID?] Baſ. in Marg. *Quin.*

opinabantur, qui patriae ſuae libertatem obprimere ſtatuiſſent: nec illos cives eſſe judicaverunt, quos abjeciſſe rationem patriae caritatis intuerentur. At contra eos, qui tales interemiſſent, non modo dici, atque adpellari cives, ut eſſent, ſtatuebant; ſed adficiendos fore inmortalibus donis, ac ſempiternae hominum memoriae conſecrandos. Quid enim poteſt indignius dici, quam vitam a patria ſuſceptam, ad illius perniciem, calamitatemque conferre? quid fingi ſceleratius, quam eorum poenas ac crudeliſſimam ſervitutem excogitare, quos iiſdem moenibus ac tectis conſtitutos, eaedem leges, atque eadem vivendi ratio continuiſſet? quid denique poteſt intolerabilius exiſtimari, quam inferre delubris Deorum inmortalium, ac facultatibus noſtris illinc ſceleratas faces, hinc, acerbiſſimas expilationes? Haec qui curaverunt, judices, aut qui tentaverunt, nunquam ego alienos ab hoſtibus, aut diſſimiles feritati beſtiarum exiſtimabo.

XV. Vidimus de ſpe perficiendi nefarii facinoris: videndum eſt de loco, quam latebram commodiſſimam & tutiſſimam egregius artifex delegit, cum contegendae conſpirationi ſuae, tum armis omnibus ejus artificii comprehendendis: ne forſan temere domum nobiliſſimi civis, atque opulentiſſimi M. Leccae delectam eſſe judicetis. Primum homo delectus eſt hujuſmodi nefariis cupiditatibus adfinis, quo participe ſemper uſus fuerat conſiliorum ſuorum, adjutore teterrimarum libidinum, ſocio maximorum periculorum, cui ſpectato frequenter in difficillimis rebus, ſummam hujuſmodi atrociſſimi mali tuto committi poſſe, facillime ſibi pollicebatur. Praeterea domum ſibi deligendam eſſe judicabat ſolitudine locorum deſertam, & ab omni frequentia [a] populari remotiſſimam, quae ſcilicet voces conjurationis tutiſſime continere poſſet. Contulit igitur ſeſe in ipſam M. Leccae domum, remotam ab omni celebritate, conſtipatam multitudine arbuſcularum, & ab omni ſuſpicione prodendi facinoris non mediocriter abhorrentem. Quos vero tetenderit ibi conjurationis laqueos, aut quas catenas ſcelerum conflaverit nobis, ac facultatibus noſtris, Saturnalium dies patefactura fuerat, niſi primum benignitate Deorum inmortalium, deinde vigilantia conſulari, nefariae ſicae de manibus latronum excidiſſent. Nullas amplius tendiculas pertimeſcamus ab exſecrabili monſtro: nullas inſidias ab hoſte teterrimo: tenetur fera, nec, ſi viri eſtis, declinatura eſt telum ipſum ſacroſanctae veſtrae auctoritatis.

XVI. Ne-

a Populari] *Populi* G.

XVI. Neve, Catilina, neſcias, vigilantiſſimos conſules habere Rempublicam: te, quocunque veneris, quocunque abieris, diligentia noſtra [a]circumſeptum teneri: quid [b]heſterna nocte conciunculis tuis agitatum ſit, licet mecum recognoſcas. Cum ad M. Leccam veniſſes, unum ex fideliſſimis commilitonibus tuis ad multam noctem, teque in interiorem, una cum illo, cubiculi partem recepiſſes, tamquam in ſacrarium memorabile cupiditatum veſtrarum, repente de Lecca ſciſcitari coepiſti, num quis ex conjuratis adveniſſet: cum ſubito Lentulus, ac Cethegus, teterrima capita maleficiorum omnium, furibundi, atque alacres inruperunt: moxque ingreſſi vociferare coeperunt, Quid agis, Catilina? cur voluptates noſtras diutius remoraris? praeſto ſunt Saturnalia nobis otioſis, atque oſcitantibus: quem unum diem ſaepenumero nuncupare ſolitus es everſorem ſuperbiſſimi ordinis, fugatorem aerumnarum noſtrarum, lucem ac principem univerſae noſtrae dignitatis. Num in gerendis negotiis ignoras ſequendas eſſe temporum obportunitates, & in occaſione rerum deſidiam, ac tarditatem omnem, quam diligentiſſime fugiendam? Mutabiliſſimae quidem ſunt deorum voluntates, & Fortunam, cum abire permiſeris, fruſtra poſtmodum diſcedentem, ac fugientem ſis inploraturus. Talia vero conquerentum, tu paucis pro re ſubſecutus, Aquilam argenteam proferri continuo juſſiſti, praeclaram auſpicem, ac gubernatricem furoris tui futuram. Teſtor noctem ipſam, impiarum molitionum tuarum conſciam, ac teſtem, nihil ex iis me fugiſſe, quae clandeſtini veſtri conatus agitaverunt.

XVII. Perpauca ſatis adtigiſſe fuerit, ne ſolitudine in ipſa latibulorum tuorum, cum ora vulgi plane devitaviſſes, feſelliſſe te crederes diligentiam pariter, atque induſtriam conſularem. Linquo telorum innumerabilem, atque inexcogitatam copiam, quam in iiſdem furialibus antris conſtipandam, atque occultandam fore curaviſti. Mitto literas manu tua ſcriptas, diverſis [c]municipiis reddendas, quae furori tuo ſuccurrere, atque opitulari vellent. Tranſeo rem illam ſimillimam prodigio, cum mane iſto jam coacto Senatu, redundantibuſque ſubſelliis, ſerius in Senatum, praeter conſuetudinem, veniſſes: quod nulli non oculi te Senatorum ſtatim conſignarunt ingredientem demiſſo vultu, pallore terribili, luminibus errantibus, ac facie prae ſe ferente neſcio quid inuſitatae crudelitatis. Praeterea Saturnalibus proxime futuris, rem adoriri placuit: quo die civitas omnis feriata publico edicto, conferre ſeſe in montem Aventinum,

a Circumseptum] St. *circumſpectum.*
b Hesterna] St. *exſterna.*
c Municipiis] *Mancipiis* St.

Digitized by Google

tinum, ac ruſticari quodammodo ſolita eſt: cum tu manum furoris tui diligenter armatam, atque inſtructam, primum ad caedem Senatus, ac conſulum, deinde ad occupandam Capitolii arcem munitiſſimam fueras immiſſurus: atque his perfectis, daturus operam cum direptioni publicae, tum inflammandis aedibus, atque his trucidandis qui Rempublicam defendere voluiſſent.

XVIII. Videtis, judices, lucem clariſſimam rationum, quam ego profecto cenſeo nullis involucris tenebrarum ſuarum obruituros eſſe, nec M. Leccam, praeclaram ſedem, atque officinam teterrimae conjurationis, nec ipſum deteſtabile caput, atque obſcoenum artificem Catilinam. Cumque haec omnia conſtent, animadvertendum eſt pariter uno maleficii genere Catilinam non modo Deos; ac patriam, verum etiam mores, leges, conſuetudinem Urbis, atque inſtituta majorum violaſſe.

XIX. Primum XII. tabulis cautum eſſe cognoſcimus, NE QUIS IN URBE COETUS NOCTURNOS AGITARIT: deinde lege Gabinia promulgatum, QUI [a]COITIONES ULLAS CLANDESTINAS IN URBE CONFLAVISSET, MORE MAJORUM CAPITALI SUPPLICIO MULTARETUR. De te itaque, Catilina, ſciſcitor, [b]Tunc coetus iſtos commilitonum tuorum contra praecepta XII. tabularum, contra leges noſtras, contra vero Senatus, ac plebis auctoritatem, noctu cogendos eſſe putaviſti? Deinde quaero, ſiquando in lucem ſepulchrales iſtae conciunculae tuae prodiiſſent, quid reſponſurus fuiſſes Senatui, quid conſulibus, aut quid viris optimis, atque amantiſſimis patriae? Quid leges igitur noſtras violas, Catilina? quid Senatus auctoritati contradicis? AEquum enim eſt inſtituta majorum, atque edicta graviſſimi, ſanctiſſimique ordinis, quia perſtringere veſania tua non es veritus, ea reſtituas, ac ſarcias ſupplicii tui memorabili animadverſione.

XX. Manlius Torquatus filium ſuum, ſumma & ſingulari virtute adoleſcentem, quod is in hoſtem contra mandatum patrium dimicaſſet, victorem acriter percuti ſecuri juſſit: nos vero te tam temerario auſu tendentem contra mandata Senatus, contra univerſae Romanae Reipublicae majeſtatem Catilinam perferemus? Majores olim noſtri ſapientiſſimi homines, & ſine dubio graviſſimi, num leges e Graecia per legatos ſuos adcerſendas eſſe putaverunt, quibus hanc imperii magnitudinem perpetuo ſtabilirent, ut tu homo recens ſeveritate illarum cum barbatulis tuis abutereris? Non ita viſum Carthaginienſibus accepimus in Hannone ſuo morti condemnan-

a COITIONES] Sic G. Sed St. *Conciones*. perperam.

b In Edit. Waſſ. perperam legitur *tunc*, quod ex ſcriptura Edit. Gruter. *tun'* natum; operarum vitium id credentibus, qui Waſſ. Editioni praefuerunt. HAVERC.

Digitized by Google

demnando, fortiſſimo, ac triumphali viro, quod is edicto Senatus minus obtemperaviſſe putaretur. Non ita placuit Athenienſibus, urbi ſine dubio doctiſſimae atque eruditiſſimae, cum e Sicilia, belloque graviſſimo revocandum eſſe Alcibiadem ſtatuerunt, ſummum & ſingularem imperatorem, quem juberent, expiare ſupplicio ſuo leges violatae religionis. Non ita denique [a] a majoribus noſtris judicatum eſt, cohortibus exoletorum tuorum, ſententia mea, longe anteponendis, cum L. Sulpitium, conſulari familia, ſummoque ingenio virum, propter exiguam notam libidinoſae ſuſpicionis, cenſuerunt removendum e Senatu, multoſque dies in vinculis habendum eſſe putaverunt.

XXI. Vos vero, judices, Catilinam non modo leges noſtras, atque auctoritatem Senatus crudeliter labefactantem; verum etiam univerſos cives ad perniciem ferro, flammaque devocantem inpune perferetis? Jacet homo proſtratus eventu maximarum molitionum: ut qui conatus ſuos conſcientia veſtra patefactos atque inluſtratos cernat, neque contentos fuiſſe, ſeu ſuperſtitione cruenti ſacramenti, ſeu tenebris nocturnis, ſeu ſolitudine locorum maxima & ſingulari. Contundite igitur, contundite, judices, genus iſtud inauditi furoris: comprimite hominem geſtientem effraenata temeritate, flagrantem inuſitatis cupiditatibus, furentem incredibili ſuperbia, ſpe novandarum rerum mirabiliter inflammatum: quinetiam Rem ipſam publicam non modo eventu crudeliſſimae calamitatis, verum etiam metu, ac ſuſpicione liberate.

XXII. Diximus [b] equidem ſufficienter de Senatoria ſimultate Lucii Catilinae, capite ac fonte ſceleratae conjurationis: reſque omneis complexi ſumus, quas aluiſſe furorem illum, ac primum excitaviſſe judicavimus. Nunc videndum eſt de ratione ambitionis teterrima, atque exitiabili, qua deflagraviſſe perpetuo Catilinam ſuperiori diviſione demonſtravimus. Cupiditates equidem plurimas in illo monſtro, calamitoſas, ac nefarias omnes perſaepe, judices, animadverti: libidinem unam perniciosiſſimam in primis conſpicere viſus ſum, temerariae cujuſdam, atque inconſideratae ambitionis: qua duce properaſſe, nec ullo [c] ſtudio unquam conſciſcendarum opum, nec ullo deſiderio dignitatum abſtinuiſſe reputatus eſt. Putabat enim ſe fruſtra nobiliſſimo genere natum, fruſtra virtutes eximias corporis atque animi conſecutum fuiſſe, ni omnia divina, atque humana, truculentiſſimo genere cupiditatis inquinaviſſet: quoſque cernebat excellere Romae praeſtantia qua-

a A MAJORIBUS] St. ommittit voculam, *a*.
b EQUIDEM] G. *quidem*.
c STUDIO] G. *ſtudiorum*.

quadam dignitatis, beatiſſimos eos eſſe, & ſine dubio Diis aequiparandos fore arbitrabatur.

XXIII. Id genus veſanae cogitationis hominem, ſuapte natura praecipitem, atque inconſideratum, compulit in abominandas ac nefarias vitae cupiditates, iſque nuper comitiis conſularibus (quandoquidem ſuffragia curiae, propter inpendentem metum Parthici belli diligenter enucleata ſunt) quas non adiit Senatorum voces, aut quos civium conſeſſus, partim pecunia, partim [a] obſecrationibus, non obeundos ſuppliciter, ac contaminandos eſſe judicavit? nulli tamen ad dignitatem gradus, neque inſanienti, neque anhelanti bono candidato patuerunt. Eadem ratio ſceleratae libidinis illum ad majorem vim ſcelerum paullo ante concitaverat. Piſonem meminiſtis, egregia virtute adoleſcentem, (niſi & idem cupiditatibus obtemperare conſueviſſet) calamitoſam ſibi, ac multis in Urbe ſeditionem [b] excitaſſe: cujus inſigni familiarite, atque amicitia, Catilinam uſum fuiſſe nemo eſt qui neſciat: nec modo conjunxiſſe ſe temerario juveni, verumetiam illum de ſucceſſu rerum ſuarum non mediocriter trepidantem, in audacia ſimul, ac ſententia confirmaſſe, cum ſe illi vigilantiſſimum ſocium, ac ſatellitem [c] fidiſſimum regendae, gubernandaeque conjurationis polliceretur.

XXIV. Quod ſi votis ſceleratorum hominum ſucceſſus adſpiraſſent, quanta ſtrage civium creditis, aut quanto diluvio facultatum urbanarum ruituram fuiſſe deteſtabilem horum atque execrandam inpietatem? Verum ii caelites, quorum auſpiciis princeps, ac parens hujus urbis Romulus pulcherrimi imperii Romani fundamenta jecit, triſtiſſimam cladem, ac conatus perditos nece adoleſcentis interceperunt. Piſone mortuo conquieviſſe Catilinam dicemus, aut incoepti temerarii poenituiſſe? [d] Non modo non poenituit, nec requieſcendum fuiſſe arbitratus eſt, ſed rurſus alio furori acceſſit. Non conſueverat animus perpetuis cupiditatum flagitiis exercitatus, prima deſtitutione fortunae refrigeſcere, ac conſternari: ſed vix ſepulta memoria Piſonianae conjurationis, [e] L. adeptus eſt Sidicinum, potentiſſimum quidem hominem, ac tunc furentem ſingulari ſtudio rerum novandarum. Verum ea fax incendii, rurſum benignitate Deorum inmortalium, ſummaque virtute conſulum reſtincta eſt. Non obdormiſcit tamen Catilina, his deſtitutus eventis vigiliarum ſuarum, ſed rurſus

ſaevit

a OBSECRATIONIBUS] *Obſervationibus G.*
b EXCITASSE] G. *Excitaviſſe.*
c FIDISSIMUM] *Fideliſſimum G.*
d NON MODO NON POENITUIT] Haec eſt ſcriptura Ed. Gruter. Mutatam ſic invenio in Ed. Waſſ. *Non poenituit modo.* idque adpoſita Nota, G. *modo non.* Non capio quid ſibi velit. In Edit. Badiana invenio, *Non poenituit non modo.* HavERC.
e L. ADEPTUS EST] *Lucius adertus eſt G.*

Digitized by Google

ſaevit inmanior, & quam Rempublicam ſervitio non potuerat obruere, deſtrangulandam penitus, ac tollendam cogitavit. Sceleratus in omnem Urbem, quam toties inſidiis adpetiviſſet: ſceleratiſſimus vero in patriam, cujus exſtant in illum ſumma & commemoranda monimenta beneficiorum.

XXV. Reminiſcere quaeſo, Catilina, reminiſcere ferrum illud ſceleſtum, atque illas nefarias faces, quas iſtis ſanctiſſimis penatibus, atque iſti pulcherrimae patriae minitaris, non ad obpugnandam Urbem, neque ad eam concremandam tibi datas fuiſſe, ſed potius ad ſalutem civium, dignitatem imperii, libertatiſque noſtrae defenſionem. Per Deos inmortales oro te, Catilina, ſi patria tecum his vocibus uteretur, quid eſſes illi quaeſo reſponſurus? [a] Ego te parvulum, Catilina, cum in primis ornatiſſimo genere gentis naſci voluiſſem; deinde ſummis dotibus exornaſſem tum corporis, tum animi; tum duabus rebus inſtituendum putavi, ferro, ac flamma, quibus eſſet parata tibi facultas tum amplificandi imperii mei, tum defendendae publicae libertatis: quid eam vim armorum in viſcera noſtra torques? aut quid convertis in exitium civium meorum, inſtitutam diligentia mea, meiſque rationibus eruditam dimicandi facultatem? Majores contra tui ſummis a me beneficiis, atque honoribus aucti, pro magnitudine ſuſceptarum dignitatum, pulcherrimas in Urbe ſaepenumero leges; pro praeſtantia beneficiorum, clariſſimas ex hoſtibus victorias referre conſueverunt: tu mihi luctus acerbiſſimos paras, pro ſumma copia beneficiorum meorum, tu caedes civium, tu domorum incendia, tu vexationes virginum, tu vaſtitatem Urbis, tu genus atrociſſimae ſervitutis. O crudeliſſimum hominum genus, & ab omni penitus humanitate derelictum! tu ſtudio flagras ejus Urbis evertendae, quam nec Carthaginienſium aſtutiſſimi doli, nec Numantinorum eximiae vires, nec Graecorum erudita & praeclara ingenia labefactare, obſcurareque potuerunt. Quod ſi citentur hi populi rurſum divinitus, atque iſtae urbes redeant in ſtatum vetuſtiſſimae dignitatis, certe non ipſo ſcelere tuo quidquam in me crudelius, nec quidquam [b] magis extimeſcendum molituras fuiſſe praedicabunt. Sed ad te redeo.

XXVI. Temperarem [c] ego memet mihi, curſumque iſtum violentae orationis forſitan revocandum eſſe judicarem, tum ab odio tuo, tum ab

a Ego] Auctor orationem Micipſae moribundi ob oculos habuiſſe videtur. B. G. cap. X. *Parvum ego te Jugurtha* &c.

b Magis] *Majus* St.

c Ego memet] *Egomet*, fortaſſe legendum.

ab ipſa dicendi acerbitate, ſiquem in te ſenſum patriae caritatis adſpicerem, aut ullo te [a] puncto poſſe arbitrarer ſceleratam iſtam mentem relinquere. Sed id genus eſt cupiditatum tuarum, ut reſtinguendarum forſan rationem aliquam conſequi poſſis, ſanandarum nullam: nec te prius amiſſurum perverſitatem iſtam animi puto, quam vitam amiſeris. Vellem reviviſceres, [b] Ahala Servili, non exſpectaremus ſententiam judicum, neque [c] abuti majeſtate Senatus, atque auctoritate populi Romani, [d] ſed magnitudinem tanti flagitii, ſanguine tuo ſtatim expiaviſſes. Nam de Senatus voluntate nihil ambigimus: modo non impediretur legibus, repente profecto fueras poenas impietatis tuae digniſſimas [e] laturus. Utinam Deorum inmortalium munere, judices, mentem, atque animum hujus introſpiceremus, nequa vobis fieret puniendi dubitatio, qui tantum ſcelerum ingenio conflaviſſet. Videretis enim mentem anhelantem triſtiſſimum genus minarum, mentem debacchantem inaudita feritate, furentem incredibili veſania, ſitientem cruoris Urbani, praedae avidiſſimam, [f] vobis, atque omnibus ferro, flammaque minitantem.

XXVII. Catilinam vobis demonſtravimus, judices, irritatum perſaepe repulſis comitialibus, nullas vocum aut ſuffragiorum corruptelas fuiſſe praetergreſſum, deinde nullis rationibus infractum, ac perterritum, de perſeverantia ſcelerum ſuorum [g] deſtitiſſe: quibus animadvertere ſane poteſtis, quanta ſemper inmanitate laboraverit ambitionis. Supereſt noviſſima pars diviſionis: Grex ipſe ſodalium Catilinae truculentus, atque amens: cujus in manu non exiguam rationem fuiſſe diximus excitandae conjurationis. Lentulus ſiquidem & Cethegus, terribilia portenta noſtrae civitatis, furiaeque vel certiſſimae populi Romani, multa de magnitudine ſua in ipſis concionibus, multa de dignitate imperii ſui futuri palam praedicare conſueverunt, tamquam ſi Deorum inmortalium concilio interfuiſſent.

XXVIII. Primum Lentulus in libris Sibyllinis, neſcio quid ſe [h] perſpexiſſe praedicabat, quod viri acutiſſimi atque peritiſſimi L. Cornelius, ac Cn. Piſo, cuſtodes publicarum ceremoniarum, nequaquam proſpi-

a PUNCTO] G. B. *Paſſo.*
b AHALA] *Abala* G. inquit Waſſe, qui *Hala Servilii* in contextu expreſſit; ſed quum Editio Badii Aſcenſii clariſſime exhibeat *o Hala Servilii*, patet ſcriptum olim fuiſſe *Abala*, ſicuti in denariis gentis Serviliae & Juniae ad caput Abalae conſtanter ſcribi ſolet. HAVERC.

c ABUTI] *Abuteremur* G.
d SED] *Si* G.
e LATURUS] *Daturus* G.
f VOBIS, ATQUE] Ex Ciceronis in Catilinam.
g DESTITISSE] *Extitiſſe* St.
h PERSPEXISSE] *Proſpexiſſe.* Vid. Salluſt. Bell. Catilin. cap. XLVIII.

ſpicere potuerunt. Lucem namque ait neſcio quam de domo Cornelia quondam prodituram fore, quae gloria nominis ſui Romanum Imperium ſimul & complexura ſit, & inluſtratura: eoque genere vaticinii, dignitatem ſuam portendi fataliter putavit: planeque opinatur fati ſui rationem in ipſa latebra Sibyllinae divinationis, tamquam in equo Trojano [a] deliteſcere. Ego vero Sibyllam ſine dubio ſapientiſſimam mulierem fuiſſe judico, viſamque idoneam Diis inmortalibus, cui ſingularem quandam vim divinandi concederent: verum illam deliram penitus, ac prorſus caecam fuiſſe adfirmarem, ſi quam ſpem dignitatis in hac crudeliſſima peſte repoſuiſſet. Si quid tamen ceciniſſe viſa eſt, quod ad Corneliam gentem pertinere videretur, vim omnem illius divinationis in uno L. Sylla conſumtam fuiſſe judicemus: cujus paulo ante Reſpublica ſenſit & crudeliſſimam ſimul, & ampliſſimam poteſtatem. Nec ego Deos inmortales huic imperio tam infeſtos eſſe reor, neque a ſalute populi Romani tam abhorrentes, ut homini dementiſſimo regnum concederent hujus ſanctiſſimae atque optimae civitatis. Syllam profecto crudelitas vicit: at ipſe maximarum laudem virtutum, & rei militaris ſummam, ac ſingularem gloriam conſecutus eſt. Lentulum vero nullae victoriae noſtrae [b] civitati, nullum ſtudium armorum, nulla praeſtantia virtutis, aut ingenii commendavit. Quae vero non tabernae potius, aut qui non greges infamium hominum, Sibyllinum iſtum principem concelebrarunt? nam vitam ejus commemorare non eſt neceſſe, verſatam ſemper in obeundis libidinibus, ac ſocietate turpiſſimorum hominum nobilitatam: nihil in eo ſanguinis aviti, nihil induſtriae Romanae, nihil ſplendoris domeſtici, nihil avitae frugalitatis.

XXIX. Fingite vobis, judices, fingite dignitatem hujus hominis, tum florentem ampliſſimo magiſtratu, tum omnibus populi Romani muneribus exornatam: quantum quaeſo ſanguinis civilis in foro, in curia redundaturum eſſe creditis? aut quantam vim libidinis, atque inpudicitiae per omnium cubicula demanaturam? profecto dignitate fretus ea, quae privatus concupiviſſet, ſine dubio conſequeretur: [c] ferretur amens in omnia, nec ullae rationes conſiliorum, aut pudoris, nec ulla ſtudia humanitatis refrenarent praecipitem, atque incitatum curſum vetuſtae crudelitatis. Cethegus inferior nobilitate, atque ingenio,

a Delitescere] *Deliteſcentem* St.
b Civitati] *Civitatis* B.
c Ferreretur] *Ferretur* B. G.

nio, vehementia furoris longe inmanior, parum a Lentuli ſomnio diſcedere viſus eſt. Verum inſaniam leviſſimae opinionis, modeſtiore loquendi ratione contegere velle [d] videretur: genus eſt idem tamen furoris, eademque ratio concelebratae divinationis. Tales hi ſcelerum artifices, amboque concitati ad evertendam Rempublicam, partim a veſana ſpe vaticinii commemorati, partim a nefaria ſcelerum adſiduitate, Catilinam obſenderunt, novis rebus ſtudentem: cujus praeſidio, conſilioque cupiditates ſuas ita juvari poſſe facillime crediderunt, ſi viro ſociorum copioſiſſimo ſeſe conjunxiſſent.

XXX. Eſt enim in illo monſtro, ſicuti paulo ante tetigimus, vis eximia facetiarum, & ratio quaedam adumbrata virtutum, facilis ad comprehendendum omnium hominum familiaritates. Hunc igitur Catilinam adepti Cethegus ac Lentulus, & ipſi lenociniis ſuis inſignes, ad omne genus benevolentiae ſubeundum deflagrare coeperunt, admirabili quadam cupiditate ſeu diripiendae Urbis, ſeu potiundae dominationis. Hae ſunt, judices, hujus nefarii facinoris abominandae faces, hi ſunt crudeles igniculi, quibus exarſiſſe Catilinae ferocem animum facillime credendum eſt. Talibus initiis conſociati principes nefandae conjurationis, manum exiguam deſperatorum hominum, atque obſcoenae juventutis, pedetentim coëgerunt: coactam, quid vellent, edocuerunt: edoctam, pari cupiditate ſceleris inflammaverunt: inflammatam denique pepulerunt, ut in omnium noſtrum facultates, ac vitam facillime conſpirarent.

XXXI. Furias iſtas audiſtis, judices, commodiſſimas ac paratas, non modo ad vivos commovendos in omne facinus, verum etiam ad mortuos ex ipſo erebo, mediiſque buſtis excitandos. Reperti ſunt [b] tum atrociſſimi ſceleris patroni, quique inmanitatem deteſtandae rei, tum contegere verbis, tum excuſare conati ſunt. [c] L. Hortenſius vir eximia caritate Reipublicae ſummiſque ornamentis praeditus, & ſcientiae, & moderationis, nequaquam omnia credenda eſſe dicit: jubetque graviſſimis hominibus facilitatem judiciorum diligenter eſſe continendam. Primum adfirmat Catilinam in perpetua cuſtodia Senatus exſtitiſſe: denique numquam ferme diſceſſiſſe a latere Publii Cepionis nobiliſſimi civis, atque integerrimi viri, ita ut lepide dicat, *diſſeparationi eorum neque ſolem orientem umquam, neque occidentem interveniſſe.*

XXXII.

[d] VIDERETUR] *Videtur* G.
[b] TUM] *Tamen.* B. G.
[c] L.] *Lucius* G.

XXXII. Credo equidem ſapientisſimum hominem, Hortenſium, ut eſt innocentia ſingulari, ſummaque virtute, cuncta ipſa, quae gravisſime ſimul atque ornatisſime complexus eſt, ita vera eſſe, ſicuti dixerit, exiſtimare: ſed longe graditur a ſententia mea. Quaero igitur de te, L. Hortenſi, teque obteſtor, atque obſecro per ipſum jus vetuſtisſimae noſtrae familiaritatis, ſi L. Catilinam conſtat dies omnes, omnium civium conſcientia, ſive in foro, ſive in turmis agere, nunc ſtipatum catervis exoletorum ſuorum, nunc vero gladiatoriis agminibus per ora vulgi palam obvolitare: ſi manifeſtum eſt, noctes omnes aut in luſtris ſcortorum, aut in antris [a] M. Leccae ducere, viri, tuo judicio, non abhorrentis a Reipublicae caritate: quid eſt quod illum obſervatum dicas in perpetua cuſtodia, atque oculis Senatorum? niſi forte cuſtodiam Senatoriam vocas vel exiguam moram [b] in ipſius curiae conciliis obeundis.

XXXIII. Quod vero pertinet ad ipſius Cepionis familiaritatem adſiduam, benevolentiamque ſingularem, nihil eſt quod inſimulationi noſtrae derogandum eſſe judicetis. Diximus enim ſuperius ingenii Catilinae miros, atque occultiſſimos eſſe receſſus, nec qui cognoſci, ſeu perluſtrari facillime poſſent. Vigent enim in illa [c] clade res diverſiſſimae pariter, continentia, & libido. Nihil illo [d] perſaepe adſixius ad [e] tollenda bonorum conſortia, nihil ſolertius ad illis inſidiandum, nihil illius munificentia inſignius, nihil avidius rapacitate, nihil acutius conſilio, nihil temeritate contemtibilius: quae cum ita ſint, Cepionem admirabimur in tantis viarum ambagibus erraviſſe? Me, me inquam, fateor, judices, vetuſtiſſima quadam familiaritate Catilinae conjunctum, perſaepe deliraviſſe miris perplexionibus illius, neque umquam certi quidquam in illo ingenio comprehendere potuiſſe. Nihil igitur erit miri, ſi virum integerrimum, Cepionem, verſutiſſimi hominis doli, atque inconſtantiſſimi mores fefellerunt.

XXXIV. Non erit itaque neque prudentiae tuae, neque gravitatis, Hortenſi, candidiſſimam opem humanitatis tuae, ſummamque dicendi copiam fontibus ipſis polliceri: aut quam beſtiam inretitam judicio tenemus, diſſolutam atque exſultantem Reipublicae inmittere. Quod te numquam commiſſurum fuiſſe arbitrarer, niſi qui me mores, iidem te Catilinae ſine dubio fefellerunt. Satis oſtentatas vobis putamus, judices,

a M.] *Marci* G.
b In] deëſt vocula, *in* G.
c Clade] *AEtate.* Marg. Baſ.
d Persaepe] *Perſpexi* G.
e Tollenda] *Ostenda.* G. Quae mihi lectio magis placet, quam illa, quae a J. Waſſe fuit re-

Digitized by Google

ces, tum rationes periculi noſtri, tum hujus inmaniſſimi ſceleris atrocitatem. Nam ſi odio Senatus [a] quam maximo Catilinam arſiſſe demonſtravimus: ſi rationes vitae ſuae veteres, ac novas in exercitatione teterrimarum libidinum conlocatas: ſi ſpem perficiendi ſceleris homini proſequentiſſimo inimicitiarum: ſi denique locorum ac temporis obportunitates extitiſſe: praeterea ſi rabiem quamdam ambitionis in illo fuiſſe diximus: ſi nullam poteſtatem refraenandarum libidinum, aut ullum poenitentiae locum: poſtremo, ſi copiam innumerabilem deſperatae juventutis cum illo conjunctam fuiſſe patefecimus, & eam ſimul oſtendimus ſuopte ingenio furentem incredibili audacia, ſummaque cupiditate [b] prodendae, ac vexandae Urbis inflammatam: quid erit, judices, quod dubitetis de liberanda patria, deque ulciſcenda crudeliſſimi ſceleris inmanitate? Noviſtis enim facinus inauditum omnium hominum memoria: facinus atrox, ſuperbum, nefarium, pernicioſum, remotiſſimum ab omni humanitate, lege, conſuetudine: cujus acerbitatem, ſi minus animo bene perſpexiſtis, [c] quaeſo mecum diligenter adtendite.

XXXV. Scelus illud, judices, everſionem nefariam moliebatur ampliſſimae noſtrae [d] dignitatis, interitum crudeliſſimum Senatorii ordinis, caedem communem omnium bonorum: hujus ſceleris libido repoſita erat in diripiendis omnium civium facultatibus, atque obprimenda Urbis libertate: huic ſceleri parabantur teterrimae conjugum, ac liberorum noſtrorum vexationes: in hoc ſcelere verſabantur denique faces inferendae penatibus noſtris, expilationes aedium, ſtupra virginum Veſtalium, luctus ac moeror miſerabilis univerſae civitatis. Quae ſi vobis, ut ſunt, indigna atque intolerabilia videntur, non iniquum erit, auctores horum malorum multare teterrimis ſuppliciis, cladem que omnium crudeliſſimam e viſceribus Reipublicae propulſare. Tenetis exempla majorum, atque omnium gentium auctoritatem, qui ſemper ſummas ac ſingulares poenas in eo genere hominum conſumendas eſſe putaverunt, qui rationes habuiſſent aut prodendae patriae, aut obprimendae publicae libertatis. [e] Nihil igitur erit inpedimento, quin audaciam crudeliſſimi hominis Catilinae, crudeliſſimo genere ſuppliciorum expietis: [f] & ultionem ex illorum crucia-

repoſita, *colere* enim & *inſidiari* ſunt oppoſita, ſicuti, quae ſequuntur, *munificentia* & *rapacitas*. Haverc.

a Quam] Deeſt G.

b Prodendae] *Perdendae.*

c Quaeso mecum] In Steph. *quaeſo mecum* *diligenter attendite ſcelus illud, Judices. Everſionem nefariam* &c.

d Dignitatis] *Civitatis* B.

e Nihil] Deeſt G.

f Et] *Ut* G.

cruciatibus ac poenis capiat Reſpublica, quorum erat conflagratura manibus, niſi ſanctiſſimi imperii Romani cuſtodes ac vindices, Dii inmortales, nefariis votis obſtitiſſent.

XXXVI. Credite, judices, hodierno die conſurrexiſſe univerſam Urbem, conſpecturam ex judicio veſtro, planeque animadverſuram, quid in poſterum de ſalute ſua, deque facultatibus ſuis ſperandum ſit. Credite item vim univerſam flagitioſae juventutis, aut hodierno Catilinae ſupplicio ſimul conficiendam fore, aut illius liberatione laetam atque exſultantem, non multo poſt in omnium noſtrum perniciem una cum illo celerrime conſurrecturam. Agitur ſiquidem hodierna veſtra ſententia de ſalute hujus pulcherrimae, atque optimae civitatis, de ſtabilitate imperii Romani, de legum incolumitate, de libertate civium, de pudicitia liberorum ac conjugum veſtrarum. Hujus enim peſtis [a] idem ſcelus erat, ut non graſſaturum per capita paucorum, ſed tamquam atrociſſima vis veneni per omne corpus Urbis [b] demanaturum. Quod ſcelus, aut quam peſtem ſi vindicandum eſſe cenſebitis, ut reor, & Reſpublica deſiderat, putate profecto Deos inmortalis, & in primis Capitolinum Jovem, ſempiternum cuſtodem, ac vindicem hujus imperii, pro liberatis eorum templis, ac ceremoniis, gratias vobis ampliſſimas eſſe redditūros: putate pariter idem facturam eſſe curiam pro defenſa conſulum vita, ſervataque Senatorii ordinis dignitate: putate matronas Urbis, ac liberos noſtros ob ſervatam pudicitiam, ſupplices ac congratulantes univerſos ad genua veſtra ſeſe obverſaturos fore: putate virgines Veſtales, atque ipſam majeſtatem ampliſſimi numinis, [c] ob liberationem ſuam, ſumma vobis laetitia congratulaturam: putate denique cives omnes, ob retentam vitam, ac libertatem ſuam, penates publicos pro conſervatis focis, atque aris, parietes Urbis pro teterrimo genere vaſtitatis propulſato, ferme incredibili gaudio exſultaturos: putate tandem hodierno judicio paratum eſſe vobis aut inmortale dedecus, aut memoriam nominis ſempiternam.

XXXVII. Multa ſunt equidem in hac vita, quae turpiter, ac calamitoſe neglecta, reſtitutionem tamen quamdam quodammodo patiantur: hujus vero vindicandi ſceleris ſi praeſentem facultatem neglexeritis, fruſtra poſtea recuperandae copiam quaeretis. Aut hodie vobis propulſanda eſt e viſceribus Reipublicae peſtifera vis calamitatis, aut ipſi patriae ſine dubio concidendum: utrum eligendum ſit, vos videritis. Quid eſtis, judices, humanitate tanta (ne [d] ſecordia dicam) ut eorum vitam, ac ſpiritum

a Idem] *Id.*
b Lege *dimanaturum*. Havерc.
c Ob liberat.] *Ad* B. in Textu.
d Secordia] *Socordia* B. G.

Digitized by Google

tum diutius in Republica commorari patiamini, qui vitae ſalutique civium crudeliter inſidiati ſunt? [a]Praeponite vobis ante oculos, ac meditatione crebra revolvite diem illum nefarium, quo ſalus omnium civium, quo facultates noſtrae, quo ipſa Reſpublica peritura fuerat: quando ſcilicet [b]adſpexiſſemus beſtias iſtas emiſſas carceribus per Urbem omnem, per domos noſtras furialiter exſultantes, ipſumque in primis miſerandi facinoris ducem ac principem Catilinam, confirmatum hoc judicio, ſpe plenum, laetitia geſtientem: nunc hos ad caedem noſtram, nunc illos ad rapinam, atque inflammationem aedium devocantem: conjuges e complexibus noſtris ad libidinem victorum raptae fuiſſent: liberi ad ſtupra de gremiis parentum extorti, pretioſa ſupellex abportata, tecta conflagraſſent ignibus, corpora caeſa paſſim jacuiſſent, omnia denique gemitu, fletuque redundaſſent. Haec fuiſſet imago miſerrimae Urbis, quam Urbem a majoribus noſtris florentiſſimam accepimus: &, ſi prohibueritis, claram, atque excellentem poſteris noſtris tradituri ſumus.

XXXVIII. Per humanitatem denique veſtram vos obteſtor, atque obſecro, judices, per amorem hujus pulcherrimae, atque invictiſſimae Urbis, per omnia, quae vobis jucundiſſima ſunt in vita, providete iterum atque iterum, ne liberati quondam tot ampliſſimis bellorum periculis, tot inminentibus malis erepti, nunc per ignaviam [d] veſtram ac deſidiam periclitemur. Eripite vitam civium a miſeranda crudelitate, prohibete penates veſtros a nefariis ignibus, ſervate pudicitiam neceſſitudinum veſtrarum a teterrimis vexationibus, liberate templa Deorum a triſtibus rapinis, ſubtrahite fortunas publicas ab indigna direptione, protegite magiſtratus veſtros ab inaudita feritate, defendite denique univerſam Urbem ab hoc inuſitato prorſus & triſtiſſimo genere calamitatis.

a PRAEPONITE] *Proponite* B. G.
b ASPEXISSEMUS] *Aſpeximus* G.
c VESTRAM] *Noſtram* B. in T. *voſtram* in Marg.

Digitized by Google

Digitized by Google

FRAGMENTA
HISTORICORUM
VETERUM.

Digitized by Google

Digitized by Google

JUDICIA
DE
VETERIBUS HISTORICIS.

CICERO DE ORATORE II.

GRAECI *ipſi initio ſic ſcriptitarunt ut noſter Cato, ut Pictor, ut Piſo. Erat enim Hiſtoria nihil aliud niſi Annalium confectio: cujus rei memoriaeque publicae retinendae cauſa ab initio rerum Romanarum uſque P. Mucium Pont. Max. res omnes ſingulorum annorum mandabat literis Pontifex Maximus, efferebatque in album, & componebat tabulam domi, poteſtas ut eſſet populo cognoſcendi, ii qui etiam nunc Annales maximi nominantur. Hanc ſimilitudinem ſcribendi multi ſecuti ſunt, qui ſine ullis ornamentis monumenta ſolum temporum, hominum, locorum, geſtarumque rerum reliquerunt. Itaque qualis apud Graecos Pherecydes, Hellanicus, Acuſilaus fuit aliique permulti, talis noſter Cato, & Pictor, & Piſo: qui neque tenent quibus rebus ornetur oratio (modo enim huc iſta ſunt inportata) & dum intelligatur quid dicant, unam dicendi laudem putant eſſe brevitatem. Paululum ſe erexit, & addidit Hiſtoriae majorem ſonum vocis vir optimus, Craſſi familiaris, Antipater: caeteri non exornatores rerum, ſed tantummodo narratores fuerunt.*

IDEM DE REGIBUS I.

Nam poſt annales Pontificum Maximorum, quibus nihil poteſt eſſe jucundius, ſi aut ad Fabium, aut ad eum qui tibi ſemper in ore eſt Catonem, aut ad Piſonem, aut ad Fannium, aut ad Vennonium venias;

quamquam ex bis alius alio plus babet virium, tamen quid tam exile quam iſti omnes? Fanni autem aetati conjunctus Antipater paullo inflavit vebementius, babuitque vires agreſtes ille quidem atque borridas, ſine nitore ac palaeſtra: ſed tamen admonere reliquos potuit, ut adcuratius ſcriberent.

Livius in Praefatione.

Scribendi arte rudem vetuſtatem.

Gellius IX. 13.

Q. Claudius primo Annalium puriſſime atque inluſtriſſime, ſimplicique & incomta orationis antiquae ſuavitate deſcripſit.

Idem XI. 14.

Simpliciſſima ſuavitaue & rei, & orationis L. Piſo Frugi uſus eſt.

Vellejus Hist. I.

Hiſtoricos (ut & Livium quoque priorum aetati adſtruas) praeter Catonem, & quoſdam veteres, & obſcuros, minus LXXX. annis circumdatum aevum tulit, ut nec poëtarum in antiquius citeriuſve proceſſit ubertas.

Idem II.

Hiſtoricorum auctor jam tum Siſenna erat juvenis: ſed opus Belli Civilis Sullani poſt aliquot annos ab eo ſeniore editum eſt. Vetuſtior Siſenna fuit Coelius, aequalis Siſennae Rutilius, Claudiuſque Quadrigarius, & Valerius Antias fuit.

ANTO-

Digitized by Google

ANTONII RICCOBONI
RHODIGINI

In Libro de Hiſtoria. Quanta in

VETERIBUS HISTORICIS

Jactura facta ſit.

Utinam egregios omnes rerum geſtarum ſcriptores, quos antiquitas habuit, ad noſtras perveniſſe manus gloriari poſſemus, neque maximae eorum partis, Romano labente imperio, atque oppreſſa ſaepius impetu barbarorum Italia jacturam feciſſemus: Sic enim Hiſtoriae dignitas, atque utilitas magis pateret, neque longis opus eſſet diſputationibus ut ejus cognoſcerentur laudes. Dolendum autem magis eſt, quod malum ad malum acceſſiſſe videatur. Nam non ſolum multis bonis auctoribus, quorum praeclaris ſcriptis omnis humanitas, omnis doctrina elegans, omnis antiquitatis continebatur memoria, privati ſumus: verum etiam illi, qui nobis obtigerunt, ad nos integri non pervenerunt. Etenim ex Polybii libris quadraginta, priores quinque integri, & ſextus imperfectus tantum ſuperſunt. Saluſtius quod libros Hiſtoriarum attinet, totus periit. Diodori Siculi ſeptemdecim tantum libros habemus, cum quadraginta ſcripſerit. Dionyſii Alexandrini majori parte caremus. Ex T. Livii Patavini centum, & quadraginta libris triginta quinque tantum extant. Cornelii Taciti periere libri aliquot. Ex Dionis octoginta libris, ſex & triginta priores, ac tres, & viginti poſteriores nobis deſunt. Pollio etiam deeſt à duobus Philippis ad Valerianum. Spartianus pene totus interiit; & Volcatius Gallicanus. Ex Ammiani uno, & triginta libris priores treſdecim non extant. Zoſimi ultimus liber eſt integer, pleraque in reliquis ſex deſiderantur. Taceo alios prope innumerabiles, qui toti injuria temporum perierunt. Quid? quod in iis, qui ad nos pervenerunt, libris ita multa corrupta ſunt, ut ſaepe ab iis, qui legunt, vel non recte, vel nullo intelligi modo poſſint? Quibus omnibus malis

Digitized by Google

illi mederi aliquantulum meo judicio videntur, qui cum pulcherrimas veterum reliquias dignitatis, atque honoris expertes, diverſiſſimis in tenebris diutius jacentes in unum redigunt; tum vero locos corruptos corrigunt, obſcuros illuſtrant, & difficiles ita diligenter exponunt, ut maximum eis lumem afferant, & ornamentum. Hujuſmodi autem labores ſi quis velut leves, vel ut putidos, vel certe ut non admodum neceſſarios elevat, atque damnat, eum quidem merito poſſumus ut amentem aliquem ſtupidumque contemnere, cum ſe Latinae linguae dignitatem non diligere, veritatem fugere, lucem odiſſe, a rebus praeclaris abhorrere, veteris memoriae depravationem amplecti, ac tenebras adamare oſtendat. Mihi vero hoc ita ſtudium placet, ut, tametſi ſatis id praeſtare vel ingenio, vel doctrina non poſſum; in eo ſi non ingenii, at ſaltem laboris, ſi minus doctrinae, at certe diligentiae aliquam laudem quaeram. Quamobrem mihi conſilium accidit non modo aliquot Hiſtoricorum; & praecipue Catonis, Quadrigarii, Siſennae, Salluſtii, & Varronis, in hoc de Hiſtoria commentario, quas potero, reliquias colligere, verum etiam pro viribus in ordinem redigere, & aliquibus ſcholiis illuſtrare. Incipiamus autem a Catone.

FRAG-

ELENCHUS FRAGMENTOR.

HISTORICORUM

VETERUM,

Videlicet,

NUM. FABII PICTORIS

Annales. pag. 257—260
Res geſtae. 260
Pontificii Juris Libri. 260
Annibalica. 261

Q. FABII MAXIMINI SERVILIANI

Pontificis, Annalium Libri. 262

L. CINCII ALIMENTI

Annalium Graecorum &c. Libri. 262. 263
Faſtorum Libri 264
De Conſulum poteſtate. 265
De Officio Juriſconſulti. 265
Myſtagogicon. 266
De Verbis priſcis. 266
De Re militari. 267

P. SCIPIONIS

Hiſtoria Graeca. 268

C. ACILII

Annales Graeci. 269

CLAUDII

Annales Aciliani. 269

C. FANNII

Annales. 269

VENNONII

Hiſtoriarum Libri. 270

LIBONIS

Annales. 270

M. PORCII CATONIS

Originum Libri. 271.—286
De Liberis educandis. 287
Praecepta ad Filium. 287
Commentarii Juris Civilis. 288

Digitized by Google

Ad M. Filium. 289
Orationes, dierum dictarum Conſulatu ſuo, &c. 290. 291. 292.—310

A. Postumii Albini

Annales. 311
Hiſtoria Graeca. 311
De Adventu AEneae. 322

Cn. Gellii

Annales. 312. 313

Sextii Gellii

Origo Gentis Romanae. 314

Agellii

Hiſtoriae. 314

L. Calpurnii Pisonis Frugi

Annales, &c. 315.—319
Commentarii. 320

Lutatii Censorii

Communium Hiſtoriarum Libri. 320. 321

L. Coelii Antipatri

Annales, ſive, Hiſtoriae Belli Punici Secundi 322.—327

Q. AElii Tuberonis

Hiſtoriae. 328
De Officio Judicis. 329
Ad C. Oppium. 329

P. Rutilii Rufi

Hiſtoriae. 330
De Vita ſua. 331
Annibalica. 331
Orationes. 331. 332

P. Sempronii Asellionis

Hiſtoriae. 332. 333

Clodii Licinii

Rerum Romanarum Libri. 334

C. Licinii Macri

Annales &c. 335. 336. 337

L. Cassii Heminae

Annales. 338.—342

Q. Claudii Quadrigarii

Annales. 343.—353

Q. Valerii Antiatis

Annales. 355.—359

Cn. Aufidii

Hiſtoria Graeca. 360
Epitomae. 360

L.

Digitized by Google

L. Cornelii Sisennae

Hiſtoriae. 368.—374

Mileſiarum Libri. 375

Commentarius in Plautum. 376

Accii

Annales ſive *Hiſtoria.* 377

C. Sallustii Crispi

Hiſtoriae. 377

S. Gellii

Incerta. 377

M. Terentii Varronis

Annales. 377

Q. Hortensii Ortali

Annales. 380

Orationes. 380

T. Pomponii Attici

Annales. 380

De Romanis Familiis. 381

Corneliis Nepotis

Chronicorum Lib. 381

Exemplorum. 381

De Viris Inluſtribus &c. 381

L. Fenestellae

Annales. 385

Tanusii Gemini

Annales. 387

Archaica. 387

Incerta. 387

Epitomae 388. 389. 390

Domitii

Incerta. 388

Egnatii

Incerta. 388

M. Octavii

Incerta. 388

Asinii Pollionis

Incerta. 389

C. Drusi

Incerta. 389

Cn. Lentuli Gaetulici

Incerta. 390

Q. Tuberonis

Incerta. 390

Julii Marathi

Incerta. 390

Junii Saturnini

Incerta. 390

M. Acto-

M. Actorii Nasonis

Incerta. 390

Eulogii

Ad Q. Vitellium libellus 390

T. Ampii

Incerta. 391

Valerii Messalae

Incerta. 391

Cassii Severi

Incerta. 391

Pestani Vibonensis

Incerta. 391

Hostii

Bellum Hiſtricum. 391
Annales. 391. 392. 393

Pescennii Festi

Incerta. 393

Augusti Caesaris

De Vita ſua. 393. 394

C. Oppii

De Vita & Rebus geſtis Africani. 394
De Vita C. Marii. 395
De Vita Caſſii. 395

Massurii Sabini

Libri Memorialium. 395. 396
Libri Faſtorum. 396

Julii Higini

De Vita & Rebus geſtis inluſtrium Virorum. 396

ELEN-

FRAGMENTA HISTORICORUM VETERUM.

N. FABII PICTORIS ANNALIUM. LIB. I.

I. Solito inſtitutoque egreſſam virginem, in uſum ſacrorum aquam petitum ex eo fonte, qui erat in luco Martis, ſubito imbribus tonitrubuſque, quae cum illa erant, disjectis, a Marte compreſſam, conturbatamque, mox recreatam conſolatione Dei, nomen ſuum indicantis, adfirmantiſque ex ea natos dignos patre evaſuros. Auctor *de origine gentis Romanae*, cap. 20.

LIB. ... II... III... IV...

Quapropter tum primum ex plebe alter conſul factus eſt, duo & viceſimo anno poſtquam Romam Galli ceperunt. *A. Gellius* V. 6.

IN-

N. Fabii Pictoris] Fabius Pictor ſcripſit Annales Graecos & Latinos: illos de antiquitatibus Italiae, & initiis urbis Romae: hos de rebus geſtis populi Romani. Livius ſcriptorem antiquiſſimum nominat, aequalem temporibus belli Punici II. Dionyſius in eo requirit induſtriam, Polybius fidem & veritatem. De praenomine variant Cicero & Dionyſius; alter Quintum appellat, alter Numerium, ut fortaſſe ſit N. Fabius C. F. Pictor, qui in Faſtis Praetor anni CDXXCV. & biennio poſt Conſul cum D. Junio Pera. An vero ejuſdem ſint libri Rerum geſtarum & Juris Pontificii, dubito; & fere adducor ut exiſtimem eſſe Servii Pictoris, de quo ita Cicero in Bruto; *Ser. Fabius Pictor, & juris, & literarum, & antiquitatis bene peritus.* A. Popm. Fabium hunc & Livius & D. Halicarn. ſecuti ſunt. Vide Polybii Cenſuram pag. 17. 28. 83. Wasse.

Solito institutoque] Locus eſt Fabii Pictoris adductus ex Auctore de Origine gentis Rom. qui, eodem teſte, Vennonio tribuitur cap. 11. Sic & alia nonnulla, ut cap. 30. illud Albini, *Bajani Euxini*, *&c.* poſtea cap. XLVII. Lutatio adſcribitur. Et cap. 53. illa verba, *cum bello Latino*, & quae ſequuntur, Antipatro aſſignata, habentur quoque inter Fragmenta Fabii Pictoris, itemque inter Gelliana. Omnibus enim his adſcribit Cicero, I. De divinatione. Pontan.

Quapropter tum primum] Roma capta & direpta eſt anno CCCLXIII. Conſul de plebe primum eſt creatus anno CCCLXXVII: interceſſerunt

INCERTA.

II. Mortuus eſt anno duo & viceſimo: Rex fuit annos viginti & unum. *Ibidem.*

Lupus femina. *Quintilianus* I. 10.

AEneae ſomnium ejuſmodi eſt, ut omnia quae ab AEnea geſta ſunt, quaeque illi adciderunt, ea fuerint, quae ei ſecundum quietem viſa ſunt. *Cicero de Divinatione* I.

Amata inedia ſe interemit. *Servius* in XII. AEn.

Cum bello Latino ludi votivi maximi primum fierent, civitas ad arma repente eſt excitata. Itaque ludis intermiſſis *Inſtaurativi* conſtituti ſunt. *Ibidem.*

Cujus Aulus fuerit filius, cujus gentis & nationis. *Arnobius adverſus gentes* VI. pag. 194.

Literas Cadmum ex Phoenice in Graeciam, inde in Italiam Evandrum adtuliſſe. *Victorinus de Orthographia.*

III. Κελεύσαντος Ἀμυλίου τὰ βρέφη λαβόντες ἐν σκάφῃ, κείμενα τῶν ὑπηρετῶν τινες, ἔφερον ἐμβαλοῦντες εἰς τὸν ποταμόν, ἀπέχοντα τῆς πόλεως ἀμφὶ τοὺς ἑκατὸν εἴκοσι σταδίους &c. Dionyſ. Halic. lib. I. pag. 65. lin. 1.

Ὁ μὲν οὖν Ῥῶμος (ὡς ὁ Φάβιος παραδέδωκε,) δέσμιος εἰς τὴν Ἄλβαν ἀπήγετο. Idem lib. I. pag. 67. lin. 30. Confer Plutarchum in ejus vita, pag. 21.

Διεῖλε δὲ καὶ τὴν χώραν ἅπασαν, εἰς μοίρας ἓξ καὶ εἴκοσιν, ἃς καὶ αὐτὰς καλεῖ φυλάς, καὶ τὰς ἀστικὰς προστιθεὶς αὐταῖς τέτταρας καὶ τριάκοντα φυλὰς ἀμφοτέρων. Idem lib. IV. pag. 220. lin. 8.

Τὸ ῥᾴθυμον αὐτοῦ (Fabii) περὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν χρόνων ἐλέγχειν. ἐπὶ γὰρ τῆς Ἄρροντα τελευτῆς γενόμενος, οὐ καθ᾽ ἓν ἁμαρτάνει μόνον, ὃ καὶ πρότερον ἔφην, ὅτι γέγραφεν υἱὸν εἶναι Ταρκυνίου τὸν Ἄρροντα. ἀλλὰ καὶ καθ᾽ ἕτερον, ὅτι φησὶν ἀποθανόντα ὑπὸ τῆς μητρὸς Τανακυλίδος τεθάφθαι. Idem lib. IV. pag. 234. lin. 20.

Αὐτὴν (Tarpejam) ἔρως εἰσέρχεται τῶν ψελλίων ἃ περὶ τοῖς ἀριστεροῖς βραχίοσιν ἐφόρουν, καὶ τῶν δακτυλίων. Idem lib. II. pag. 105. lin. 34. deinde pag. 106, 20. φυλάξαι τὴν κόρην τὰς περὶ τὴν προδοσίαν συνθήκας.

Τοῦτον τὸν ἄνδρα (Tarquinium Collatinum) Φάβιος μὲν υἱόν φησιν Ἠγερίου. Dionyſ. IV. pag. 261. lin. 30.

Φησὶ

runt ergo inter urbem captam & plebejum conſulatum anni 24. etſi Fabius hic 22. numeret, referens annum captae Urbis in CCCLXV. de quo inter autores controverſia eſt. A. POPMA.

MORTUUS EST ANNO] Nonius hoc recitat ex Varronis Rerum humanarum XI. ſed perperam legit Duodeviceſimo, ut notavi ad Catonis Orig. IV. Duo & viceſimo, ut hic obſervat Gellius, utitur Tacitus Hiſtor. I. *Quarta ac duo & viceſima legiones.* Idem III. *Sextadecimanos duo & viceſimanosque laevum cornu compleſſe.* De claris oratoribus: *uno & viceſimo Caeſar Dolobellam.* A. POPMA.

Digitized by Google

φησὶ Ῥωμαίους αἰσθέσθαι τοῦ πλούτου τότε πρῶτον, ὅτε τοῦ ἔθνους τούτου κατέστησαν κύριοι. Strabo lib. V. pag. 228.

IV. Φάβιος δέ φησιν ὁ Ῥωμαϊκὸς συγγραφεὺς, ἅμα τῷ κατὰ Ζακανθαίους ἀδικήματι καὶ τὴν Ἀσδρούβα πλεονεξίαν καὶ φιλαρχίαν, αἰτίαν γίνεσθαι τοῦ κατ' Ἀννίβαν πολέμου. ἐκεῖνον γὰρ μεγάλην ἀνειληφότα τὴν δυναστείαν ἐν τοῖς κατ' Ἰβηρίαν τόποις, μετὰ ταῦτα παραγενόμενον ἐπὶ Λιβύην, ἐπιβαλέσθαι καταλύσαντα τοὺς νόμους, εἰς μοναρχίαν περιστῆσαι τὸ πολίτευμα τῶν Καρχηδονίων· τοὺς δὲ πρώτους ἄνδρας ἐπὶ τοῦ πολιτεύματος, προϊδομένους αὐτοῦ τὴν ἐπιβολὴν, συμφρονῆσαι καὶ διαστῆναι πρὸς αὐτόν· τὸν δ' Ἀσδρούβαν ὑπειδόμενον ἀναχωρήσαντα ἐκ τῆς Λιβύης, τὸ λοιπὸν ἤδη τὰ κατὰ τὴν Ἰβηρίαν χειρίζειν κατὰ τὴν αὐτοῦ προαίρεσιν, οὐ προσέχοντα τῷ συνεδρίῳ τῶν Καρχηδονίων. Ἀννίβαν δὲ κοινωνὸν καὶ ζηλωτὴν ἐκ μειρακίου γεγονότα τῆς ἐκείνου προαιρέσεως, καὶ τότε διαδεξάμενον τὰ κατὰ τὴν Ἰβηρίαν τὴν αὐτὴν ἀγωγὴν Ἀσδρούβᾳ ποιεῖσθαι τῶν πραγμάτων. διὸ καὶ νῦν τὸν πόλεμον τοῦτον ἐξενηνοχέναι κατὰ τὴν αὐτοῦ προαίρεσιν Ῥωμαίοις, παρὰ τὴν Καρχηδονίων γνώμην. οὐδένα γὰρ εὐδοκεῖν τῶν ἀξιολόγων ἀνδρῶν ἐν Καρχηδόνι, τοῖς ὑπ' Ἀννίβου περὶ τὴν Ζακανθαίων πόλιν πραχθεῖσι. ταῦτα δ' εἰπὼν φησὶ, μετὰ τὴν τῆς προειρημένης πόλεως ἅλωσιν παραγενέσθαι τοὺς Ῥωμαίους, οἰομένους δεῖν ἢ τὸν Ἀννίβα ἐκδιδόναι σφίσι τοὺς Καρχηδονίους, ἢ τὸν πόλεμον ἀναλαμβάνειν. Polyb. III. pag. 228.

Πᾶν δὲ γένος ἐνδείας ἀνασχόμενοι, πάσης δὲ ἐπιθέσεως καὶ μάχης πεῖραν λαβόντες τέλος. οὐχ ὡς Φάβιός φησιν, ἐξαδυνατοῦντες καὶ περικακοῦντες, ἀλλ' ὡς ἂν ἀπαθεῖς καὶ ἀήττητοί τινες ἄνδρες, [a]ἱερὸν ἐποιήσαντο στέφανον. *Idem* lib. I. pag. 83.

V. Anno primo octavae olympiadis Romam conditam fuiſſe. *Solinus Polybiſt.* cap. II.

Millia LXXX. primo luſtro civium cenſa: eorum qui ferre arma poſſent, eum numerum fuiſſe. *Livius* I. 44.

Quadraginta ea ſola talenta fuiſſe (ſepoſita in aedificationem Capitolii.) *Ibidem.* cap. 55.

Coriolanum uſque ad ſenectutem vixiſſe. Hanc ſaepe eum exacta aetate uſurpaſſe vocem, *Multo miſerius ſeni exſilium eſſe.* Ibidem II. 40.

Ambos Coſſ. in Samnio & ad Luceriam res geſſiſſe: traductumque in Etruriam exercitum: ad Luceriam utrimque multos occiſos, in eaque pugna Jovis Statoris aedem votam, ut Romulus ante voverat. *Idem* X. 37.

Ad Thraſymenum pugna XV. millia Romanorum in acie caeſa ſunt, X. millia ſparſa fuga per omnem Etruriam diverſis itineribus Romam petiere. Mille & quingenti hoſtium in acie, multi poſtea utrimque ex vulneribus periere. *Idem* XXII. 7.

Cum

a ΙΕΡΟΝ] Vid. Lipſium ad Senecae Epiſt. LXXXIII. Waſſ.

Digitized by Google

Cum obſideretur praeſidium Romanum a Liguſtinis, hirundinem a pullis ad ſe adlatam ut lino ad pedem ejus adligato nodis ſignificaret, quoto die, adveniente auxilio, eruptio fieri deberet. *Plinius* X. 24.

Matronam, quod loculos in quibus erant claves cellae vinariae reſignaviſſet, a ſuis inedia mori coactam. *Idem* XIV. 13.

Puilia ſaxa eſſe ad portum, qui ſit ſecundum Tiberim. *Feſtus*, *Puilia.*

Amata inedia ſe interemit. *Servius* in XII. *AEneid.* 603.

Fabii Pictoris Rerum gestarum Lib. I.

Et ſimul videbant Picum Martium. *Nonius* in *Picumnus.*

Pontificii Juris Lib. I.

VI. Quae verba Pontificem Maximum dicere oporteat cum Virginem capit, ea ejuſmodi ſunt: *SACERDOTEM VESTALEM QUAE SACRA FACIAT, QUAE JOUS SIET, SACERDOTEM VESTALEM FACERE PRO POPULO ROMANO QUIRITIBUS, UTI QUOD OPTIMA LEGE FUAT, ITA TE AMATA CAPIO. A. Gellius* I. 12.

Equo Dialem Flaminem vehi religio eſt, *claſſem procinctam* extra pomerium, id eſt, *exercitum ornatum* videre. Jurare Dialem fas numquam eſt. Annulo uti niſi pervio caſſoque fas non eſt. Ignem e Flaminia, id eſt, Flaminis Dialis domo, niſi ſacrum efferri jous non eſt. Vinctum ſi aedes ejus introierit ſolvi neceſſum eſt, & vincula per impluvium in tegulas ſubduci, atque inde foras in viam demitti. Nodum in apice neque in cinctu neque alia in parte ullum habet. Siquis ad verberandum ducatur, ſi ad pedes ejus ſupplex procubuerit, eo die verberari piaculum eſt. Capillum Dialis, niſi qui liber homo eſt, non detonſet. Capram & carnem incoctam & ederam & fabam neque tangere Diali mos eſt neque nominare. Propagines e vitibus altius praetentos, non ſuccidet. Pedes lecti, in quo cubat, luto tenui circumlitos eſſe oportet: & de eo lecto trinoctium continuum non decubat: neque in eo lecto cubare alium fas eſt, neque apud ejus lecti fulcrum capſulam eſſe cum ſtrue atque ferto oportet. Unguium Dialis & capilli ſegmina ſubter arborem felicem terra operiuntur. Dialis cotidie (a) feſtatus eſt, ſine apice ſub divo eſſe licitum non eſt: ſub tecto uti liceret, non pridem a Pontificibus conſtitutum. *Idem* X. 15.

Ex-

(a) Alii *teſtatus*, Steph. *fertatus*.

Exta porriciunto, diis danto in altaria, aramve, focumve, eove quo exta dari debebant. *Macrobius Saturnal.* III. 2.

Vitulari. *Ibidem.*

LIB. III.

Pilumno & Picumno. *Nonius* in *Picumnus.*

LIB. XVI.

Aquam manibus pedibuſque dato, polubrum ſiniſtra manu teneto, dextra vaſum cum aqua. *Idem Polubrum.*

ANNIBALICA.

Ἡ δὲ βουλὴ Κόϊντον μὲν Φάβιον, τὸν συγγραφέα τῶν δὲ τῶν ἔργων, ἐς Δελφοὺς ἔπεμπε. Appian. Vol. I. pag. 569.

INCERTA.

VII. Muries fit ex ſale, quod (a) ſal ſordidum tunſum eſt, & in ollam rudem fictilem adjectum eſt, & poſtea id ſal virgines Veſtales ſerra ferrea ſecant. *Idem*, *Sal neutro genere.*

Hos

VITULARI] Hoc eſt, *voce laetari*, *κωμάζειν.* Vitula enim eſt Dea laetitiae ſecundum Hyllum in libro de Diis. Secundum Piſonem vero, victoriae. WASSE.

AQUAM MANIBUS] Pertinet ad ceremonias ſacrorum, in quibus omnia pura lotaque eſſe jubebantur, unde natum proverbium, *Illotis manibus*, *pedibus*, *accedere* vel *tractare.* Ovidius in Faſtis:

Caſta placent ſuperis, pura cum veſte venite,
Et manibus puris ſumite fontis aquam.

Polubrum vas idem quod *Trulleum*, Graece *χέρνιβον*, cujus apud Homerum crebra mentio. A. POPMA.

POLUBRUM] Seu *pollubrum*, *pelvium vas*, & *Pelvis* Feſto. Graeci *χέρνιβον* vocant, nos *trulleum*, inquit Nonius Marcellus. Varro *in Vita Populi Romani*, diſtinguit inter *trulleum* & *pelvim.* Vocis Graecae crebra apud Homerum mentio, inquit Popma, ſed memoria lapſus eſt; nam in hoc ſignificatu ſemel tantum apud eum reperitur Iliad. *ω.* 304. Χέρνιβον (Attice *χερνίβιον* teſte Athenaeo lib. IX. *πρόχοον δ' ἅμα χερσὶν ἔχουσαν.* Ubi Scholiaſtes prius verbum *λέβητα* reddit, poſterius vero, *ξέστην.* In caeteris locis, aquam ipſam, non *vaſum*, denotat, ut *πρόχῳ χρυσείῃ* & *ἀργυρέοιο λέβητος*, hoc eſt, vertente Nonio in Odyſſea, *argenteo polubro aureo* & *glutro.* Pro quo, *aureo gutto*, recte legit divinus Scaliger ad Feſtum. Apud Galenum VII. Epidem. Pro *matella* ſumitur. WASSE.

ΚΟΙΝΤΟΝ] Vide Ciceronem tam de ejus, quam Piſonis annalibus, in II. de Oratore. Pighius ex Sigonio ad XXIII. Livii, putat extare Fabium hunc apud Ludovicum Beccatellum, cujus erroris originem videſis apud Voſſium, de Hiſt. Lat. pag. 17. WASSE.

MURIES FIT EX SALE] Feſtus: *Muries eſt ea quae*

(a) SALE SORDIDUM TUNSUM EST] Vetus Codex *ſuſtum eſt*; Fulvius, *ſi piſum eſt*; Junius, *uſtum eſt.* A. POPMA.

Digitized by Google

Hos Deos enumerat quos invocat Flamen, *ſacrum cereale* faciens Telluri & Cereri, Vervactorem, Reparatorem, Imporcitorem, Inſitorem, Obaratorem, Occatorem, Sarcitorem, Subruminatorem, Meſſorem, Convectorem, Conditorem, Promitorem. *Servius Georg.* I.

Q. Fabii Maxumi Serviliani Pontificis Annalium Lib. I.

Tum AEneas aegre patiebatur in eum deveniſſe agrum, macerrumum, littorioſiſſimumque. *Idem AEneid. I. 7.*

Pontificii Juris Lib. XII.

Negat oportere atro die parentare: quia tunc quoque Janum Jovemque praefari neceſſe eſt, quos nominari atro die non oportet. *Macrobius* I. 16.

INCERTA.

Amitti magis quam apiſci. *Priſcian.* VIII.

L. Cincii Alimenti Annalium Graecorum Lib. I.

VIII. Poſt eum regnavit Tiberinus Silvius, Silvii filius, qui cum adverſus finitimos bellum inferentes copias eduxiſſet, inter proeliantes depulſus in Albulam flumen deperiit, mutandique nominis exſtitit cauſſa. *Auctor de origine gentis Romanae.*

Lib.

quae fit ex ſale ſordido in pila pinſato, & in ollam fritilem conjecto, ibique operto, gypſatoque, & in furno percocto. Cui Virgines Veſtales ſerra ferrea ſecto, & in ſeriam conjecto &c. Hinc apparet Fabium ſcripſiſſe *fritilem*, & Nonium aut librarios ſubſtituiſſe *fictilem*. Eſt autem *olla fritilis* apta ad frigendum torrendumve. Sicut *fritilla puls* ex hordeo toſto. Arnobius lib. VII. *Quid fritilla? Quid frumen?* A. Popma. Vid omnino Serv. in Eclog. VIII. P. Danielis. Wasse.

Occatorem, sarcitorem] Inter typothetae ſphalmata retuliſſem, niſi ſcriptum excuſumque etiam alibi reperiſſem. Legendum tamen, *ſarritorem* non *ſarcitorem*. Sarriunt enim ruſtici poſt occationem. Plautus: *Semper occant priuſquam ſarriunt ruſtici*. Vide Capt. Act. III. Scena 5. Et apud Martialem, *ſarrire ſaxum*. Pontan.

Q. Fabii Maxumi] Q. Fabius Maxumus inter antiquiſſimos Hiſtoricos recenſetur a Dionyſio, ut dubitem an ſit ille Q. Fabius Maxumus Servilianus, qui Conſul fuit cum L. Metello Calvo anno DCXI. Cenſor ſexto poſtea anno cum Q. Fulvio Nobiliore. A. Popma.

Agrum, macerrumum] Deſignat agrum Laurentem octo millibus a mari remotum, in quem AEneas primum venit, ut refert Cato in Originibus. Virgilius AEneid. I.

—— *Lavinaque venit*
Littora.

A. Popma.

L. Cincii Alimenti] L. Cincius Alimentus fuit conjunctus aetate Pictori, &, ſicut ille, Graeco ſermone Annales ſuos ſcripſit, teſte Dionyſio, a quo dicitur vir ordinis Senatorii. Bello Punico miles interfuit, captivus Annibalis factus. A. Popma. In pleriſque libris corrupte, *Mi nantur* vocatur. Praeto fuit M. Claudio M. ...llo & M. Valerio Coſſ. Wasse.

Qui

Digitized by Google

LIB. II.

Aſcanius, completis in Lavinio triginta annis, recordatus novae urbis condendae tempus advenisse ex numero porcorum, quos pepererat ſus alba; circumſpectis diligenter finitimis regionibus, ſpeculatus montem editum, qui nunc ab ea urbe, quae in eo condita eſt, Albanus nuncupatur, civitatem communit, eamque ex forma, quod ita in longum porrecta eſt, Longam, ex colore ſuis, Albam cognominavit. *Ibidem.*

INCERTA.

Λεύκιος ὁ Κίγκιος, περὶ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς δωδεκάτης ὀλυμπιάδος. De Romae natali loquitur. *Dionyſ.* I. p. 60. lin. 12.

Volſiniis quoque clavos indices numeri annorum fixos in templo Nortiae, Etruſcae deae, comparere. *Livius* VII. 3.

Captum ſe ab Annibale. *Idem*, XXI. 38.

Gallis Liguribuſque additis, cum his LXXX. millia peditum, decem equitum adducta in Italiam: ex ipſo autem audiſſe Annibale, poſtquam Rhodanum tranſierit, XXXVI. millia hominum, ingentemque numerum equorum & aliorum jumentorum amiſiſſe in Taurinis, quae Gallis proxima gens erat in Italiam digreſſo. *Ibidem.*

HISTORIA DE GORGIA LEONTINO.

IX. Qui dum jam ſilicernius finem ſui temporis exſpectaret, etſi morti non potuit, tamen infirmitatibus inſultavit. *Fulgentius.*

Numina peregrina, novitate ex ipſa adpellata pronunciat. Nam ſolere Romanos religiones urbium ſuperatarum, partim privatim per familias ſpar-

QUI DUM JAM SILICERNIUS] Hoc fragmentum Cincio dedi fide Fulgenti Planciadae, hominis alioquin in citandis autorum teſtimoniis minus fidi. De Gorgia Leontino loquitur, de quo Valerius lib. VIII. *Cum centeſimum & ſeptimum ageret annum, interrogatus, Quapropter tam diu vellet in vita remanere? Quia nihil, inquit, habeo quod ſenectutem meam accuſem.* A. POPMA. Vid. Voſſium de Hiſt. IV. 13. In Codice Leidenſi quo uſus Munkerus, *Alimetus* eſt. At *Alimentus* fuit Cinciae gentis cognomen, ut docet Aldus de Orthogr. pag. 6. Vid. Liv. lib. XXX. In MS. Codice Sidnienſi pro *qui dum*, legitur *quid eam*; pro *morti*, *mori*. Apud Fulgentium pro *ſilices*, *ſilicem*. Vid. Dacerius ad Feſtum. WASSE.

NUMINA] Sic fere Cornificius ibidem, *Novitatum praeſides* vocat. Cui opinioni favet etiam Varro loco ſupradicto, ſed ejus verba ab ignorantia ſcribarum vindicanda ſunt. *Novenarium numerum &c. quod in novandis rebus potentiſſimus ſemper habetur & maximus.* In vulgatis perperam, *Movendis.* Tullius quidem *res moveri* uſurpat, ſed tam Cornificii explicatio pro noſtra lectione ſtat, quam etymologia. Prior enim lectio non valet niſi legatur *Movenſiles*, ſed loquitur de novenario numero. Denique *rebus novandis* non tantum occurrit apud Ciceronem, Virg. Ovid. & Juriſperitos, ſed & apud ſcriptores Africanos. *Quid novatio & revelatio pudendorum?* pag. 182. Arnobius. Apud Apulejum & Tertullianum De je-

Digitized by Google

ſpargere, partim publice conſecrare: ac ne aliquis Deorum multitudine aut ignorantia praeteriretur, brevitatis & compendii cauſa uno pariter nomine cunctos Novenſiles invocari. *Arnob.* III. pag. 122.

Dehinc idem Romulus Jovi Feretrio ludos inſtituit in Tarpejo, quos Tarpejos dictos & Capitolinos Piſo tradit. *Tertullian. de Spectaculis* cap. VI.

Lib. de Fastis (ſeu) Fastorum.

X. (*Ait*) inperite quoſdam opinari Aprilem menſem antiquos a Venere dixiſſe, cum nullus dies feſtus, nullumque ſacrificium inſigne Veneri per hunc menſem a majoribus inſtitutum ſit: ſed ne in carminibus quidem Saliorum Veneris ulla, ut caeterorum coeleſtium, laus celebratur. *Cincio etiam Varro conſentit.* Macrob. I. cap. 12. pag. 170.

Junius *menſis*, quod Junionis apud Latinos ante vocitatus, denique apud Aricinos, Praeneſtinoſque hac adpellatione in Faſtos relatus ſit. *Idem ibidem.*

Menſem nominatum putat a Maja, quam Vulcani dicit uxorem; argumentoque utitur quod Flamen Vulcanalis Calendis Majis huic Deae rem divinam facit. *Macrob. paulo infra.*

Regifugium dies notatur in faſtis VI. Kal. Martiis, quia eo die Rex Tarquinius Roma fugerit, quod falſum eſſe arguit Cincius. Tullius de feriis, qui Saliares Virginio, & Salios adeſſe dicunt regi ſacrorum, cum facit ſacrificium in Comitio, quo facto ſtatim fugit. *Feſtus* in *Regifugium.*

Lib. de Comitiis.

Patricios *ait* eos adpellari ſolitos qui nunc ingenui vocentur. *Feſtus* in *Patricios.*

Lib.

jejun. cap. 13. M. Capellam 165. 27. 71. 7. 98. 21. Nec objiciat quiſpiam, quod opiniones Varronis & Cornificii hoc pacto non amplius erunt diverſae, cum Cincius & Cornificius conſentiant, & loco tantum, non ſenſu, disjungantur. Et quamvis idem plane dicunt, inter eos nihilominus inſeritur Manilius, cujus ſententia ab iis diſſidet nimium quantum. Confer etiam ſequentia, & me a ſcopo non multum aberraſſe deprehendis. Wasse.

Fastis] Primo modo concipitur libri titulus apud Macrob. poſteriore vero apud Feſtum. Ad hunc pertinere judico Fragmenta de Romae natali apud Solinum & Dionyſium, quae inter incerta a Popma ponuntur. Uti etiam illud apud Livium VII. de clavis, annorum indicibus, in templo Nortiae Deae. Caeterum apud Macrob. II. 9. pro *Cincius*, *in Suaſione legis Fanniae*, tum ex Sarisberienſi VIII. 7. tum ex ipſo Macrobio II. 12. legendum, *Titius*, cujus meminit Feſtus, in *Offendices*. ut viri docti obſervarunt. De lege Fannia vide Macrob. II. 16. Wasse.

Mensem] *Faſtos* non diſerte citat Macrob. hoc in loco, forte quod ſupra id fecit; ſed ex affinitate rei huc pertinere non dubito tam hoc quam ſequens fragmentum. Wasse.

Comitio] Committe ſuper hac re Macrobium cum Ovid. Faſt. lib. II. Wasse.

Patricios] Vide Decii Muris verba apud Livium lib. X. Wasse.

Ad

Digitized by Google

Lib. de Conſulum Poteſtate.

XI. Praetor ad portam nunc ſalutatur is, qui in provinciam pro Praetore aut Proconſule exit. Cujus rei morem ait fuiſſe talem. Albanos rerum potitos uſque ad Tullum regem: Alba deinde diruta uſque ad P. Decium Murem Conſulem populos Latinos ad caput Oetentinae, quod eſt ſub monte Albano conſulere ſolitos, & imperium communi conſilio adminiſtrare. Itaque quo anno Romanos Imperatores ad exercitum mittere oporteret juſſu nominis Latini complures noſtros in Capitolio a ſole oriente auſpiciis operam dare ſolitos. Ubi aves addixiſſent, militem illum, qui a communi Latio miſſus eſſet, illum quem aves addixerant, Praetorem ſalutare ſolitum, qui eam provinciam obtineret Praetoris nomine. *Feſtus* in *Praetor*.

Lib. de Officio Juriſconſulti.

Subici aries dicitur, qui agitur ut caedatur, quod fit (ait) exemplo Athenienſium, apud quos expiandi gratia aries inigitur ab eo, qui ſcelus admiſit poenae pendendae loco. *Feſtus* in *Subici*.

Lib. II.

Nuncupata pecunia eſt, nomina certa nominibus propriis pronunciata. *CUM NEXUM FACIET, MANCIPIUMQUE UTI LINGUA NUNCUPASSIT, ITA UTI NOMINARIT, LOCUTUSVE ERIT, ITA JUS ESTO.* [ex lege XII. Tab.] *Feſtus* in *Nuncupata*.

XII. *Sanates*, quaſi *ſanati* adpellati. Scriptum eſt in XII. *nexo*, *ſolutoque*, *forti ſanatique*, *idem jus eſto*. Id eſt *honor* quod & peregrino, qui & inferiorum coloniarum, quae ſunt deductae in Priſcos Latinos, quas Priſcus rex inegerit ſecundum mare ſupra & infra Romam in Civitates Latinorum, eoſque *Sanatis*, propterea quod praeter opinionem, eos paraviſſet, *ſanaviſſetque*, & cum eis paciſci potuiſſet, nominavit. *Feſtus* in *Sanates*.

Mys-

Ad caput] Legend. ad *capit Ferentinae*. A. Augustin. Ut patet ex Dionyſio IV. 5. & Liv. I. Wasse.

Aries] Lex Numae his verbis apud Servium concipitur: *Ut ſi quis imprudens hominem occidiſſet, pro capite occiſi & natis ejus in concione arietem offerret*. Wasse.

Honor] Legendum *bono*, ſic enim *Forti* ſignificat. Confer etiam Gellium XVI. 10. & Feſti fragmentum. Wasse.

MYSTAGOGICON LIB. II.

Trientem tertium pondo id ſignificare ait, duas libras pondo & trientem, qua conſuetudine hodieque utimur cum lignum besalterum dicimus, id eſt, pedem & beſſem latitudinis habens. Et ſeſtertium, id eſt duos aſſes & ſemiſſem tertiam, item ſi tres aſſes ſunt, & quartus quadrans. *Feſtus* in *trientem.*

LIB. DE VERBIS PRISCIS.

XIII. Reconductae fecerit, & condere urbem, facere. AEdificare. *Feſtus* in *Reconductae.*

Rudiarii qui ſaga nova poliunt. *Idem ibid.*

Scenam dolabram pontificiam. *Feſtus* in *Scenam.*

Gentilis dicitur & ex eodem genere ortus, & is qui ſimili nomine adpellatur. *Feſtus* in *Gentilis.*

Quemadmodum omnis fere materia non deformata rudis adpellatur, ſicut veſtimentum rude non perpolitum. Sic aes infectum ruduſculum apud aedem Apollinis aes conſlatum jacuit, id ad rudus adpellabant. Feſtus in *Rodus.*

Naccae adpellantur vulgo fullones quod nauci non ſint. *Idem* in V.

Natio genus hominum, qui non aliunde venerunt, ſed ibi nati ſunt. Et non tantum univerſim de omnibus, ſed etiam de ſingularibus quoque hominibus ſejunctim dici ſolet. *Idem* in V.

Naucum poni pro nugis. Quod in olea nucis quid intus ſit. Vel *ut infra*, quod in oleae nuce intus ſit. *Idem* in V.

Novalem agrum eum eſſe ubi gleba proſciſſa ad novam ſementem ſit relicta. *Idem* in V.

Nuptias, quia flameo caput nubentis obvolvatur. *Feſtus* in V.

Obſtitum qui Deo Deaeque obſtiterit. *Feſtus* in V.

XIV. Proſpera quaedam nomina uſurpabant antiqui, in e declinata, ut

RECONDUCTA] A. Aug. *reconderit fecerit* legendum putat. Scalig. *reconduit.* optime ad morem priſci aevi. Caeterum de Etymologia videſis Q. Scaevolam apud Ciceronem in Topicis. WASSE.

SCENAM] Pertinet ad lib. II. ut bene conjicit Dacerius ex —— *libro qui eſt ei.* Illum vide ad locum. WASSE.

GENTILIS] Nullus dubito quin ſit hoc fragmentum ex libro, *De verbis priſcis*, licet ſub hoc titulo non diſerte laudetur. Caeterum de Etymologia *gentilis* vide Q. Scaevolam apud Ciceronem in Topicis. WASSE.

OBSTITUM] Vid. Comment. ad Virgilianum illud, *Dique Deaeque omnes quibus obſtitit Ilium.* WASSE.

PROSPERA] Titinius: *Paula mea, amabo, pollulam*

Digitized by Google

ut *praeſiſcine*, extrema producta ſyllaba, videlicet ut occurrerent faſcino. *Feſtus* in V.

Refriva faba, dicitur, quae ad ſacrificium referri ſolet domum ex ſegete auſpicii cauſa, quaſi revocent fruges, ut domum *datantes revirtico* ad rem divinam faciendam.

Siniſtrae aves a Deorum ſede cum in meridiem ſpectes (ſunt Varronis verba) ad ſiniſtram ſunt partes mundi exorientes, ad dexteram occidentes, factum arbitror, ut ſiniſtra meliora auſpicia, quam dextra eſſe exiſtimentur. Idem fere (ſentit) Cincius. *Feſtus* in V.

Tuditantes, tudentes negotium, tondentes ſignificare ait Cincius, id eſt agentis. *Feſtus* in V.

Vindiciae olim dicebantur illae, quae ex fundo ſumtae, in jus adlatae erant. *Feſtus* in V.

Salias Virgines Cincius ait eſſe conductitias, quae ad Salios adhibebantur cum apicibus paludatae. *Feſtus* in *Salias*.

De re Militari Lib. III.

XV. Fecialis verba. *QUOD. POPULUS. HERMUNDULUS. HOMINES. QUE. POPULI. HERMUNDULI. ADVERSUS. POPULUM. ROMANUM. BELLUM. FECERE. DELIQUERUNT. QUE. QUOD. POPULUS. ROMANUS. CUM POPULO. HERMUNDULO. HOMINIBUS. QUE. HERMUNDULIS. BELLUM. JUSSIT. OB. EAM. REM. EGO. POPULUS. QUE. ROMANUS. POPULO. HERMUNDULO. HOMINIBUS. QUE. HERMUNDULIS. BELLUM. INDICO. FACIOQUE.* Gellius XVI. 4.

De

lam laudem addito ——— *Praeſiſcini.* Vide Feſtum in, *ergo*, *Muſcedra*, *Pone.* *Quando.* Gellium X. 24. & Macrobium Sat. I. 4. *Idem.*

Datantes] Scalig. legit, *data enim eſt & tritico.* id eſt, non ſolum data eſt faba refriva ſuo generi, ſed & reliquis frugibus & tritico. Inde Kalendae Juniae, in quibus res divina fiebat, *fabariae* dictae ſunt, auctore Macrobio XII. & Varrone in Vita populi Romani Lib. I. patet ex Nonio, in *mactare*, Sacrum id primum inſtituiſſe Junium Brutum. Cum Cincio etiam facit Plin. VIII. 12. apud quem tamen in Mſſ. Regio, Colbertino, & Thuanaco, *referiva* legitur. Wasse.

Deorum] Partes nempe ſeptentrionales, ut patet ex Servio ad ——— II. AEn. *Intonuit laevum.* Wasse.

Tuditantes] Utitur hac voce Varro *Marcipore.* *Haeccine nobis tibique tudiculaſſe?* a *tudes*, *tunitis*, malleus, ut nos certiores facit Feſtus ibidem. *Idem.*

Vindiciae] Urſinus & Turnebus pro, *illae*, legunt, *glebae.* nam qui fundum aliquem ſibi proprium eſſe dicebat, ex eo glebas aliquas in jus ferebat, ut de illo litem moveret & vindicias peteret. Fundi petendi formulam vide apud Ciceronem in Murena, & Agellium. XX. 9. *Idem.*

Digitized by Google

De re Militari Lib. V.

Quum delectus antiquitus fieret & milites ſcriberentur, jusjurandum eos Tribunus militaris adigebat in verba haec. *IN. MAGISTRATU. C. LAELII. C. FILII. CONSULIS. L. CORNELII P. FILII. CONSULIS. IN. EXERCITU. DECEM. QUE. MILIA. PASSUUM. PROPE. FURTUM. NON. FACIES. DOLO. MALO. SOLUS. NEQUE. CUM. PLURIBUS. PLURIS. NUMMI. ARGENTEI. IN. DIES. SINGULOS. EXTRA. QUE. HASTAM. HASTILE. LIGNA. NAPUM. PABULUM. UTREM. FOLLEM. FACULAM. SI. QUID. IBI. INVENERIS. SUSTULERIS. VE. QUOD. TUUM. NON. ERIT. QUOD. PLURIS. NUMMI. ARGENTEI. ERIT. UTI. TU. AD. CAIUM. LAELIUM. C. FILIUM. CONSULEM. L. VE. CORNELIUM. P. FILIUM. CONSULEM. SIVE. QUEM. AD. UTRUM. EORUM. JUS. ERIT. PROFERES. AUT. PROFITEBERE. IN. TRIDUO. PROXIMO. QUIDQUID. INVENERIS. SUSTULERIS. VE. SINE. DOLO. MALO. AUT. DOMINO. SUO. CUJUM. ID. CENSEBIS. ESSE. REDDES. UTI. QUOD. RECTUM. FACTUM. ESSE. VOLES.* Agell. XVI. 4.

Miles quum die, qui praedictus eſt, aberat, neque excuſatus erat, infrequens dabatur.

Lib. VI.

XVI. Alae dictae exercitus equitum ordines; quod circum legiones dextra ſiniſtraque tamquam alae in avium corporibus locabantur. In legione ſunt Centuriae ſexaginta, manipuli triginta, cohortes decem.

INCERTA.

Hujus Serapis hujus Iſis. *Chariſius.* pag. 107. lib. I.

P. Scipionis Historia Graeca. Cicero in Bruto.

C. Aci-

Infrequens] Lipſius Antiq. Lect. V. 4. legit. *dicebatur*, & ſane Feſtus favet in *frequens appellabatur* &c. Plautus in Trinum. *Ubi nihil det, pro infrequenta cum mittas militia domum.* Wasse.

C. Aci-

C. Acilii Annales Graeci.

Ἀφανῆ γενέσθαι. τοὺς δὲ, τῷ Φαύνῳ προσευξαμένους ἐκδραμεῖν γυμνοὺς ἐπὶ τὴν ζήτησιν, ὅπως ὑπὸ τοῦ ἱδρῶτος μὴ ἐνοχλοῖντο. γυμνοὺς διὰ καὶ τοῦτο, περιτρέχειν τοὺς Λυπέρκους. pag. 31.

Claudii Annales Aciliani Latini.

Ita nocte ac die bina caſtra hoſtium expugnata ductu L. Martii. Ad triginta ſeptem millia hoſtium caeſa, captos ad mille octingentos triginta; praedam ingentem partam, in ea fuiſſe clypeum argenteum pondo centum triginta octo, cum imagine Barcini Aſdrubalis. *Livius* XXV. cap. 39.

XVII. P. Africanum in ea fuiſſe legatione, eumque Epheſi conlocutum cum Annibale, & ſermonem etiam unum refert, quo quaerenti Africano, Quem fuiſſe maximum imperatorem Annibal crederet, reſpondiſſe, Alexandrum Macedonum regem; quod parva manu innumerabiles exercitus fudiſſet, quodque ultimas oras, quas viſere ſupra ſpem humanam eſſet, peragraſſet. *Quaerenti deinde*, quem ſecundum poneret; Pyrrhum, *dixiſſe*, Caſtrametari primum docuiſſe. Ad hoc, neminem elegantius loca cepiſſe, praeſidia diſpoſuiſſe, artem etiam conciliandi ſibi homines eam habuiſſe, ut Italicae gentes regis externi, quam Populi Romani, tamdiu principis in ea terra, imperium eſſe mallent. *Exſequenti*, *Quem tertium duceret*, haud dubie, ſemetipſum *dixiſſe*. Tum riſum obortum Scipioni, & ſubjeciſſe: Quidnam tu diceres, ſi me viciſſes? Tum me vero, *inquit*, & ante Alexandrum, & ante Pyrrhum, & ante omnes alios Imperatores eſſe. *Livius* XXV. 14. Idem narrat *Appian.* de *B. Syriacis* pag. 91.

C. Fannii Annalium Lib. I.

XVIII. Cum in vita agenda didicimus multa, quae inpraeſentiarum bona videntur, poſt inventa & multo amplius, aliuſmodi atque ante viſa eſſent. *Priſcianus.* XIII.

Lib.

C. Acilii] Hic C. Acilius ſcripſit Annales Graecos, quos in Latinum convertit Claudius an Quadrigarius, an alius. Autor de origine gentis Romanae habet, *Volcatius & Acilius Piſo*: quod corruptum puto, cum Piſonis cognomen in gente Acilia nondum repererim: itaque diſtinctione interpoſita lego, *Acilius*, *Piſo*. A. Poema.

C. Fannii] C. Fannius M. F. gener Laelii, cum quo loquitur in Ciceronis Dialogo de amicitia. Scripſit libros Annalium, quos M. Brutus in Epitomam redegit, quam Cicero ad Atti-

Ll 2 cum

Digitized by Google

Lib. VIII.

Domina ejus ubi villam venerat, jubebat biber dari. *Cariſius* I. *Biber*.

INCERTA.

Haec adipiſcuntur. *Priſcian.* VIII.

Ταχὺ δὲ τῶν νέων πάντων ἐπρώτευεν εὐταξία καὶ ἀνδρεία· καὶ τοῦ γε τείχους ἐπέβη τῶν πολεμίων πρῶτος, ὥς φησι Φάννιος, λέγων καὶ αὐτὸς τῷ Τιβερίῳ συνεπιβῆναι. καὶ συμμετασχεῖν ἐκείνης τῆς ἀριστείας. Plutarch. in Gracchis V. 826. a.

Q. Metelli Oratio contra Tiberium Gracchum expoſita eſt in C. Fannii Annalibus. *Cicero* in *Bruto.*

Εἴρωνα me, ne ſi Africanus quidem fuit, ut ait in Hiſtoria Fannius, exiſtimari velim. *Ibidem.*

Vennoni Historiarum Libri.

Solito inſtitutoque egreſſam virginem in uſum ſacrorum aquam petitum, &c. *Autor de orig. gentis Romanae.* Vid. *Fabium Pictorem.*

Εἰς μίαν καὶ τετταράκοντα φυλὰς ἀξιοπιστότερος ὤν, οὐχ ὁρίζει τῶν μικρῶν τὸν ἀριθμόν. Dionyſ. Lib. IV. pag. 220. lin. 5.

Libonis Annales.

XIX. Quatuordecim annis poſt Praetor eſt factus Tuditanus quam Conſul Mummius. *Cicero ad Atticum.*

Eum Praetorem P. Popillio, P. Rupilio Conſulibus. *Ibidem ep.* XXXII.

M. Por-

cum lib. XII. vocat Epitomen Bruti Fannianorum. De illo ita judicat in Bruto: *ejus omnis in dicendo facultas ex Hiſtoria ipſius, non ineleganter ſcripta, perſpici poteſt: quae neque nimis infans eſt, neque perfecte diſerta.* Salluſtius lib. I. Hiſtoriarum cum aliis Hiſtoriographis ſingula tradidiſſet, dat Fannio veritatem. A. Popma.

Ubi villam venerat] Alii, *ad villam*, male, omittit enim praepoſitionem, ut Plautus, *rogat quid Curiam veniam.* Caeſar De bello civili III. *Tertio die Macedoniam* &c. A. Popma.

Biber dare] Ita legit Cariſius, quaſi *Biber* nomen ſit. Ego puto infiniti modi duo verba conjungi, *Bibere dare:* quod etſi vitioſum in oratione cenſent Grammatici, tamen vetuſti autores uſurpant. Terent. Andria: *Quod juſſi ei dare bibere.* Livius XL. *ut bibere ſibi juberet dari.* Quadrigarius Annal. III. *Caſtra ſimulare oppugnare.* Idem. VI. *Non auſi ſunt deſcendere jubere.* Servius ad illud Virgilii; *Magnum dat ferre talentum,* Graecum eſſe ait, duo verba conjungere, & poëtis concedi. Unde uſus, inquit, obtinuit, *dare bibere*, quod alioquin faciendum non eſt. Dixit tamen Cato de Re Ruſt. *Meridie bibere dato.* Plautus Perſa, *Bibere da uſque plenis cantharis.* A. Popma.

Vennonii] Hunc Cicero I. de Legibus exilem in hiſtoria dicit eſſe, ut Piſonem, Fannium Dionyſius fide dignum in hiſtoria praedicat. A. Popma.

Libonis annales] Fuit L. Libo inter oratores aetate Catonis, quo Tribuno plebis populum incitante, & rogationem in Galbam privilegii ſimi-

Digitized by Google

M. Porcii Catonis Originum Lib. I.

Clarorum virorum atque magnorum non minus otii quam negotii rationem exſtare oportere. *Cicero pro Plancio.*

P. Scipionem eum qui primus Africanus adpellatus ſit dicere ſolitum, numquam ſe minus otioſum eſſe quam cum otioſus, nec minus ſolum quam cum ſolus. *Idem Officior.* III.

Agrum quem Volſci habuerunt campeſtris, plerus Aboriginum fuit. *Priſcian.* V.

Antemna veterior eſt quam Roma. *Idem* VI.

Mezentium Rutulis imperaſſe ut ſibi obſerrent quas Diis primitias obſerebant, & Latinos omnes ſimilis imperii metu ita voviſſe, *JUPITER, SI TIBI MAGIS CORDI EST NOS EA TIBI DARE POTIUS QUAM MEZENTIO, UTI NOS VICTORES FACIAS. Macrobius* I. 5.

Sed lucus Capenatis. *Priſc.* IV.

Inde eſt ferme mille paſſuum. *Gell.* I. 16.

XX. Veteres proſapias & multa alia apud multos. *Nonius*, *Proſapies.*

Propter id bellum coepit. Coelius Praetor Albanus oratores miſit Romam, eum. *Feſtus*, *Oratores pro legatis.*

Igitur tertio pedato bellum nobis fecere. *Nonius*, *Pedato pro repetitu.*

Fana in eo loco compluria fuerunt, ea exauguravit, praequam quod Termino fanum fuit, id nequitum exaugurari. *Feſtus*, *Nequitur.*

Nam

ſimilem ferente, M. Cato multa dixit, ut refert Cicero in Bruto. Idem forte autor Annalium. A. Popma.

Originum Lib. I. Clarorum virorum] Cicero in Oratione pro Plancio: *Etenim M. Catonis illud quod in principio ſcripſit Originum ſuarum ſemper magnificum & praeclarum putavi*, Clarorum virorum atque magnorum, *&c. Ad quod dictum Catonis reſpexit Columella lib. II. cap.* 22. *Tam otii quam negotii rationem reddere majores conſuerunt.* A. Popma. Vide notas ad Catonem de Jure Civili. Wasse.

P. Scipionem] Idem in initio lib. II. de Officiis hoc dictum Scipionis refert e Catone: quod ad hunc lib. I. Originum pertinere, & cum praecedenti dicto conjungendum eſſe, plane mihi perſuadeo. A. Popma.

Plerus] A. πλήρης. MS. autem Priſciani A. pro, *Aboriginum fuit*, habet, *frequens num fuit.* Utitur etiam Pacuv. in Duloreſte: *Pater Achaeos in Caphareis ſaxis pleros perdidit.* ubi MS. B. *Achaeus.* &, in Teucro: *Periere Danai, plera pars peſſundata eſt*, vel, ut in Feſti fragmento habetur, *peſſundatur.* Aſellio adverbialiter profert, *fieri ſolet plerum.* Wasse.

Veteres prosapias] Sumſit hoc a Catone Salluſt. in Jugurth. *Hominem veteris proſapiae.* A. Popma.

Coelius praetor] Exiſtimo legend. *Cloelius.* Nam *Cloelii* principes Albanorum fuerunt, quos una cum Serviliis, Quintiis, Geganiis, Rex Tullus in Patres, ut eam quoque partem Reipublicae confirmaret, legit. Et quoniam nullum bellum Albanum memoratur, praeter quod cum C. Cluilio rege geſſit Tullus, de illo hic locus fortaſſis intelligendus eſt. A. Popma.

Praequam quod] Ita libri veteres Feſti: vulgati, *praeterquam quod*: de quo ſcripſi ad Bimargum

Digitized by Google

Nam de omni Tuſculana civitate ſoli L. Manulei beneficium gratum fuit. *Priſc.* VI.

Vehes ligni. *Cariſius* I.

Lib. II.

XXI. Lucum Dianium in nemore Aricino AEgerius Lesbius Tuſculanus dedicavit, Dictator Latinus. Hi populi communiter, Tuſculanus, Aricinus, Lanuvinus, Laurens, Cocanus, Tiburtinus, Pomerinus, Ardeatis, Rutilus. *Priſc.* XIV. pag. 629.

Marſus hoſtem occidit priuſquam Pelignus: propterea Marrucini vocantur, de Marſo detorſum nomen. *Idem* XIX. pag. 871.

Si quis mortuus eſt Arpinatis, ejus haeredem ſacra non ſequuntur. *Idem* XIV. pag. 629.

In campo Tiburti ubi hordeum demeſſuit, idem in montibus ſeruit: ibi hordeum idem iterum meſſuit. *Idem* X. & ſuper 12. AEn. pag. 1254.

Quaeſcunque Romae regnaviſſent. *Cariſ.* I.

In

gum Varronis, & lib. I. De uſu antiquae locutionis. A. Popma.

L. Manulei] Emendarim *Mamilii*. Nam Manulei nulli ſunt in hiſtoria Romana. At Mamiliorum familia Tuſculana celeberrima, ex qua L. Mamilius C. Nautio, L. Minucio Coſſ. civitate donatus, ob beneficium, credo, quod Cato hic rettulit. Livius lib. III. & Dionyſius. A. Popma. Putſchii Editio, *Manilii*. MS. A. pro *Lucii*, *Lucilii*. Wasse.

AEgerius Lesbius] Feſtus vocat Manium AEgerium: cum quo nomen commune habuit AEgeria Dea, quae Aricino lucui fontibuſque finitimis praeerat. Virgilius:

—— *Inſignem quem mater Aricia miſit,*
Eductum AEgeriae lucis.

Strabo lib. V. in deſcriptione nemoris Aricini, Τέτων δ᾽ ἔστιν Αἰγερία καλυμένη δαίμονος τινὸς ἐπώνυμος. Ita enim locus ille Strabonis emendandus mihi videtur, ex Ovidii XV. Metamorph. ubi eam mutari inducit in fontem a Diana, poſt Numae mortem. A. Popma. In ſeqq. errata ſunt operarum, ni fallor, nam Ed. Putſchii legit, *Coranus*, *Tiburtis*, *Pometinus*, cum qua fere conſentiunt III. Mſſ. Codd. Bib. Publicae Cantab. Coranus ſane a Cora oppido in finibus Volſcorum de Catilli & Tyburti fratris nomine dictum. Et M. Capella pag. 286. Dardano conditum, narrat ex Solino, qui Plinium exſcripſit. Membranae tamen Cantab. legunt *Coranam*. Sed Oxonienſis cum Impreſſis conſentit. Vid. Solin. cap. 11. pag. 13. & Lucan. VII. 393. Florum III. 20. 5. *Corniculum* ... Sed: *Cometia & Cora ad Auruncos deficiunt* Liv. IV. 16. Wasse.

Si quis mortuus] Nam ſoli cives Romani habebant ſacra haereditaria ex lege XII. Tab. *Sacra privata perpetuo manento*: qua cavebatur, ut pater filiuſque haeres eadem ſacra colerent. Unde cum de poteſtate filius exibat, non amplius paternis ſacris aſtringebatur. Ex eo Plaut. Captivis:

Sine ſacris haereditatem adeptus ſum effertiſſumam.

Mſ. A. *ſiquis mortuus eſt & Arpinatis*. Videndus Cicero lib. II. De legib. A. Popma.

In Campo Tiburti] Caſſius Hemina lib. II. Annalium hunc locum iiſdem plane verbis imitatur, cum ait, *in campo Tiburti, ubi hordeum demeſſuerunt*. Commendat autem fertilitatem agri Tiburtini, quem Strabo lib. V. nominat locum fertiliſſimum. Campus Tiburti, ut Virgilius, *Urbem Patavi*. Gellius lib. IX. cap. 14. *In Tiburti Bibliotheca*, pro Tiburtina. A. Popma.

Sa-

Digitized by Google

In maximumque decus atque in excelſiſſimam claritudinem ſublimavit. *Feſtus*, *Sublimavit*.

Ex ſali qui apud Carthaginenſes fit. *Priſc.* V. pag. 759.

Si indus naves putidas atque ſentinoſas a commeatum ponere volebant. *Nonius*, *Putidum*.

Itaque res huber fuit antequam vaſtaſſent legiones. *Priſc.* VI. pag. 547.

XXII. Qui aquatum ut lignatum videntur ire, ſecurim atque ſolum ferunt, gelum craſſum excidunt, eum loco conligatum auferunt. *Nonius*, *Gelus*.

Ligures omnes fallaces ſunt: ſed ipſi unde oriundi ſunt exacta memoria, inliterati, mendaces: quae ſunt & vera, minus meminere. *Servius* XI.

Pleraque Gallia duas res induſtrioſiſſime perſequitur, rem militarem & argute loqui. *Cariſius* II.

Papaver Gallicanus. *Idem* I.

Neque ſatis habuit quod eam in occulto vitiaverat, quin ejus famam proſtitueret. *Gellius* XVII. 13.

In his duobus bellis alteras ſtipendio agrique parte multari, alteras oppidum vi captum, alteras primo pedato & ſecundo. *Cariſius* II.

Qui tantiſper nullae rei ſies dum nil agas. *Priſcian.* VI.

Lib. III.

XXIII. Haud eos eo poſtremum ſcribo quia populi & boni & ſtrenui ſint. *Gellius* XVII. 13.

Laſerpitium pro pulmentario ſuo habet. *Cariſius* I.

Multo pulmento uſi. *Ibidem*.

Equos

Sali] Putſchiana Ed. *ſale*, & ſic Mſſ. Wasse.

Is inde in naves] Libri veteres Nonii, *Si inde ignavus.* Ex quo Lipſius lib. V. Epiſtolic. fecit, *Si indu naves, vel, endo*, & *nolebat*, ſed noſtra lectio propius ad antiquam accedit. *Sentinoſas*, a *ſentina*. A. Popma.

Legiones] Mſſ. A. B. F. *regiones*. Wasse.

Securim atque solum] Refert incolas regionis cujuſpiam frigidiſſimae, ob gelu laborantes aquae penuria, ita aquatum adornatos perinde ac qui lignatum eunt. *Solum* fortaſſis vocat ſuſtentaculum ligneum vel ſcorteum, bajulorum humeris dependens, in quo vecturas onerum impoſitas portant. Lipſ. lib. I. Epiſtolic. mutat *jubentur ire*, *ſecurim atque lorum*. A. Popma.

Qui tantisper] Sententia Catoniana, quae monet

a Commeatum ponere] VC. *Commeatu monere*; alii, *commeatum onerare*. Pontan.

Equos reſpondit, Oreas mihi inde, tibi cape flagellum. *Feſtus*, *Oreae freni.*

Rhegini Taurocini vocantur de fluvio qui praeterfluit. Id oppidum Auranci primo poſſederunt: inde Achaei Troja domum redeuntes. In eorum agro fluvii ſunt ſex, ſeptimus fines Rheginorum atque Taurinorum diſpeſcens. Fluvio nomen eſt Taccolico. Oreſtem cum Iphigenia atque Pylade dicunt maternam necem expiatum veniſſe, & non longinqua memoria eſt cum in arbore enſem viderint, quem Oreſtes abiens reliquiſſe dicitur. *Probus in Bucolica Virgilii.*

Lib. IV.

XXIV. Non lubet ſcribere quod in tabula Pontificis Maximi eſt, quotiens annona cara, quotiens lunae aut ſolis lumini caligo, aut quid obſtiterit. *Gellius* II. 28.

Si quis membrum rupit, aut os fregit, talione vindicta proximus cognatus ulciſcitur. *Priſc.* VI.

Mapalia vocantur ubi habitabant. Ea quaſi cortes rotundae ſunt. *Feſtus*, *Mapalia.*

Deinde duodeviceſimo anno poſt dimiſſum bellum quod quatuor & viginti annos fuit, Carthaginenſes ſextum de foedere decedere. *Nonius*, *Duodeviceſimo*, *ita ut duodecimo.*

Compluriens eorum milites mercenarii inter ſeſe multi alteri alteros in caſtris occidere, compluriens multi ſimul ad hoſtes transfugere, compluriens in imperatorem inpetum fecere. *Gellius* V. 21.

Igitur dictatorem Carthaginenſium magiſter equitum monuit, Mitte me-

net omnes ingenii dotes & mentis agitationes inutiles eſſe, ſi nulla actio rerum conſequatur, quae pertineat ad communem utilitatem. Similis illa Sapientis Hebraei: *Sapientiae reconditae, & theſauri abſtruſi, nullam eſſe utilitatem.* Item illa Graecorum [illegible], in qua exprimenda Gellius utitur verbis Catonianis. A. Popma.

Equos respondit] Apologus Steſichori poëtae, quem Horatius lib. I. Epiſtol. 10. breviter attingit, & Ariſtoteles in Rhetoricis prolixe refert. Significat autem libertatem a natura inſitam ſervitute perire, ut equus, poſtquam ultro hominem ſeſſorem equitemque recepit, deinceps ſemper ejus imperio paret, & freno regitur. *Oreas* Cato vocat frena, quod ori indantur. A. Popma.

In eorum agro] Idem refert Varro lib. X. Rerum humanarum, & hoc amplius fluviorum ſeptem nomina ponit; de quibus ibidem dixi. A. Popma.

Si quis membrum] Eſt lex XII. Tabul. quae permittit parem vindictam: *Si membrum rupit, ni cum eo pacit, talio eſto:* ad quam puto Catonem hic reſpexiſſe, etſi video Gellium & Juſtinianum tradere Decemviros poenas diverſas ſanxiſſe membro fracto, & oſſe rupto. Verba Juſtiniani ſunt lib. IV. Inſtitut. *Poena autem injuriarum ex lege XII. Tabul. propter membrum quidem ruptum talio erat; propter os vero fractum nummariae poenae erant conſtitutae, quaſi in magna veterum paupertate.* Legend. Gellius lib. XX. cap. I. A. Popma.

Deinde duodevicesimo] Dicit Carthaginienſes, poſt dimiſſum bellum Punicum primum, quinquies defeciſſe, & ſextum tum, cum bellum Punicum II. indictum eſt: de quo vidend. Livius Florus & alii. Inter bellum autem Punicum primum finitum anno DXII. & ſecundum incoeptum

mecum Romam equitatum, die quinti in Capitolio tibi coena cocta erit. Deinde Dictator jubet poſtridie Magiſtrum equitum arceſſi, Mittam te, ſi vis, inquit, cum equitibus. Sero eſt, inquit Magiſter equitum: jam reſcivere. *Idem* X. 24.

Imperator noſter, ſi quis extra ordinem depugnatum ivit, ei multam facit. *Idem* XI. 1.

Proelium factum, depugnatumque pro caſtris. *Idem* XI. 3.

Exſules duo lege publica exſecrati. *Priſc.* XIX.

Lib. V.

XXV. Scio ſolere pleriſque hominibus rebus ſecundis, atque prolixis, atque proſperis animum excellere, atque ſuperbiam atque ferocitatem augeſcere, atque creſcere: quod mihi nunc magnae curae eſt, quod haec res tam ſecunde proceſſerit, ne quid in conſulendo adverſi eveniat, quod noſtras ſecundas res confricet, neve haec licentia nimis luxurioſe eveniat. Advorſae res ſe domant, & docent quid opus ſit facto: ſecundae res laetitia tranſvorſum trudere ſolent a recte conſulendo atque intelligendo. Quo majore opere dico ſuadeoque, uti haec res aliquot dies proferatur, dum ex tanto gaudio in poteſtatem noſtram redeamus. *Gellius* VII. 3.

Atque ego quidem arbitror Rhodienſes noluiſſe nos ita depugnare uti depugnatum eſt, neque regem Perſen viciſſe. Non Rhodienſes id modo noluere, ſed multos populos ac multas nationes idem noluiſſe arbitror. Atque haud ſcio an partim eorum fuerint, qui non noſtrae contumeliae cauſſa id noluerint evenire: ſed enim metuere, ſi nemo eſſet homo quem vereremur, & quidquid luberet faceremus, ne ſub ſolo imperio noſtro in ſervitute noſtra eſſent, libertatis ſuae cauſſa in ea ſententia fuiſſe arbitror. Atque Rhodienſes tamen Perſen publice numquam adjuvere. Cogitate quanto nos privatim cautius facimus. Nam unuſquiſque noſtrum, ſi quis adverſus rem ſuam quid fieri arbitratur, ſumma vi contra nititur ne adverſus eam fiat, quod illi tamen perpeſſi.

XXVI. Ea nunc derepente tanta nos beneficia ultro citroque, tantam amicitiam relinquimus? Quod illos dicimus voluiſſe facere, id nos priores facere occupabimus?

Qui

ptum anno DXXXIC. interfuerunt anni XXII. Itaque legend. *duo & viceſimo*, & Nonius erravit. A. Popma.

Die quinti] *Extremam* (inquit ibi Gellius) *iſtius vocis ſyllabam tum per e, tum per i, ſcriptam legi.* Haverc.

Scio solere plerisque] Oratio pro Rhodienſibus habita in Senatu, Q. AElio, M. Junio Coſſ. anno DXCII. Ejus argumentum expoſuit, & virtutes luminaque verborum penſitavit Gellius lib. VII. cap. 3. Meminit Livius lib. LIV. A. Popma.

Pedi-

Qui acerrume advorſus eos dicit, ita dicit, hoſtes voluiſſe fieri. Et quis eſt tandem noſtrorum, qui quod ad ſeſe adtineat, aequum cenſeat quemquam poenas dare ob eam rem quod arguatur maleſacere voluiſſe? nemo, opinor. Nam ego quod ad me adtinet, nolim.

Quid nunc? & quae tandem lex eſt tam acerba quae dicat? Si quis illud facere voluerit, mille nummi dimidium familiae multa eſto. Si quis plus quingenta jugera habere voluerit, tanta poena eſto. Si quis majorem pecudum numerum habere voluerit, tantum damni eſto. Atqui nos omnia plura habere voluimus, & id nobis inpune eſt.

Sed ſi honorem non aequum eſt haberi ob eam rem quod beneſacere voluiſſe quis dicit, neque facit, tamen Rhodienſibus tale erit, non quod male fecerunt, ſed quod voluiſſe dicuntur facere.

Rhodienſes ſuperbos eſſe ajunt, id objectantes quod mihi a liberis meis minime dici velim. Sint ſane ſuperbi, quid id ad nos adtinet? idne iraſcimini, ſi quis eſt ſuperbior quam nos? *Ibidem.*

XXVII. Urbes inſulaſque omnes pro agro Illurico eſſe. *Idem* XI. 3.

Poſtridie ſignis conlatis aequo fronte, peditatu, equitibus, atque aliis, cum hoſtium legionibus pugnavit. *Idem* XV. 9.

Recto fronte. *Ibidem.*

Exercitum ſuum pranſum paratum cohortatum eduxit foras, atque inſtruxit. *Ibidem* XIII.

Illi polliciti ſeſe facturum omnia. *Priſc.* IX.

Quod eorum nemo quiſquam quidquam mihi ignoturus eſt. *Idem* X.

Origine fluvium Naronem magnum, pulcrum, piſculentum. *Nonius*, *Piſculentum.*

Sed protelo trini boves unum aratrum ducent. *Idem*, *Protelare eſt adjugare.*

La-

Peditatu, equitibus atque aliis] Nonne verius ſit, *atque alis? pugnare alis*, *aequo fronte*, *peditatu*, dicendi formulae militares ſunt. Pontan.

Exercitum ſuum pranſum paratum] Mos educendi exercitum poſt curam corporis, notus ex hiſtoriis, de quo dixi ad Varronis Menippeam Pranſus Paratus. A. Popma.

Facturum omnia] Genus loquendi antiquum, ut in Quadrigarii XVIII. Annal. *Deos bonis bene facturum.* Et in Ciceronis lib. V. in Verrem: *Rem praeſidio ſperant futurum:* in quibus *facturum*, & *futurum*, indefinito modo efferuntur, tribuunturque omnibus numeris & generibus, ut obſervavit Gellius, lib. I. A. Popma.

Quod eorum nemo quisquam] Parelcon veteribus uſitatum. Terentius Eunucho: *Nemo hercle quiſquam.* Et Hecyra: *Nemo quiſquam illorum ad te venit.* Sic *nemo unus*, *omnes univerſi*, & ſimilia, de quibus lib. II. cap. 10. De uſu antiq. locut. A. Popma.

Origine fluvium Naronem] Nar fluvius videtur a Catone appellari Naro, de quo Servius ad Virgilium: *In via Flaminia eſt civitas Narnia, in montibus poſita, quibus ſubeſt Nar fluvius, qui Tiberino conjungitur.* Silius: *Narque albeſcentibus albis, In Tiberim properans.* Sed potius hic eſt Naro fluvius in Dalmatia, cujus meminit Plinius lib. III. Ptolomaeus, Strabo lib. II. & ad bellum Illyricum pertinet, quod Cato hoc libro deſcripſit. A. Popma.

Qdi

Digitized by Google

Lapis candidior quam pilates. *Feſtus*, *Pilates lapidis genus.*

Lib. VI.

Itaque ego cognobiliorem cognitionem eſſe arbitror. *Gellius* XX. 5.

Lib. VII.

XXVIII. Qui magiſtratum curulem cepiſſet, calceos [a] mulleos, allucinatos, ceteri perones. *Feſtus*, *Mulleos genus calceorum.*

Mulieres opertae auro, purpuraque, [b] ars inhaeret diadema, coronas aureas, ruſſea facie, galbeas [c] lineas pallas, redimicula. *Idem*, *Ruſſium.*

Fluvium Iberum. Is oritur ex Cantabris magnus atque pulcer, piſculentus. *Nonius*, *Piſculentum.*

Sunt in his regionibus ferrariae argentifodinae pulcerrumae: mons ex ſale mero magnus, quantum demas, tantum adereſcit. Ventus Cer-

Qui magistratum curulem] Mullei calcei purpurei, ſunt dicti a *mullando*, id eſt ſuendo, autore Feſto. Vopiſcus in Aureliano: *Calceos mulleos & caereos, & albos, & bederaceos viris omnibus ſuſtulit, mulieribus reliquit.* His primum uſi reges Albanorum, poſtea Senatores & Patricii. Unde & Calcei patricii appellantur in extremo inſcriptionis, quam C. Marius Coſ. poſuit *de manubiis Cimbricis & Teutonicis aedem Honori & Virtuti victor veſte triumphali calceis patriceis.* Papinius Silvar. V.

Primaque patricia clauſit veſtigia luna.

Alutati calcei ſunt urbanae plebis, confecti ex aluta ſive nigris pellibus mollioribus. Juvenalis Sat. VII.

Appoſitam nigrae lunam ſubtexit alutae.

Perones ſunt calcei ruſticorum & militum e corio crudo, contra nives, imbreſque, & frigora: Virgil. lib. VII. AEneid.

——— *nudus tegit altera pero.*

A. Popma.

Mulieres opertae auro] Locus corruptus, quem Scaliger ita tentavit reſtituere *M. o. a. p. arſinia, rete, diadema, coronas aureas, ruſſeas faſcias.* Eſt autem Arſinium ornamentum capitis mulicbris, auctore Feſto. Mihi probatur: *M. o. a. p. arcivere & diadema, coronas aureas, ruſſea faſcia.* Optima ſententia: ut, inquit, Reges habent diademata, ſive candidas faſcias caput circundantes: ita mulieres ſibi adſciverunt coronas aureas, praeligatas faſcia ruſſea, quia ruſo colore delectantur. Unde & capillum cinere ungitabant ut rutilus eſſet crinis, ut eſt in Originibus. Ruſſeus color idem qui rufus, rubeus. Gloſſae *πυῤῥὸ, rubeus, rufus, ruſſus.* Petronius, *Vidĕmus ſenem calvum, tunica veſtitum ruſſea.* Apulejus lib. II. Metamorph. *Ipſa linea tunica mundule amicta, & ruſſea faſciola praenitente.* Trebellius Pollio in Claudio: *Tunicas ruſſas militares, annuas.* A. Popma.

Fluvium Iberum] Idem dixit Plinius lib. III. cap. eodem. *Iberus amnis, navigabili commercio dives, oritur in Cantabris, haud procul oppido Juliobrigum.* Strabo lib. III. ὁ Ἴβηρ ἀπὸ Καντάβρων ἔχων τὰς ἀρχάς. A. Popma.

Sunt in his regionibus] Haec ſcribit de Hiſpanis Alpinis citra Iberum; quorum metallicas fodinas & ſales foſſiles etiam Strabo celebrat lib. III. Ventus Cercius eſt Boreas, qui, ut ait Diodorus, ſpirat ἀπὸ θερινῆς δύσεως καὶ ἄρκτου, & Galliae Narbonenſi praecipue infeſtus eſt, quem etiam hodie iſtic ſentiunt tam impetuoſum, vix ut

a Mulleos allucinatos] A. Auguſtinus, *allutacinatos*, vel, *lunatos.* Scaliger, alii *uncinatos.* Pont.
b Ars inhaeret] Idem *arſinia, rete.* Pont.
c Lineas pallas] A. Auguſtinus, *pelles.* Pont.

Digitized by Google

Cercius cum loquare buccam inplet, armatum hominem, plauſtrum oneratum percellit. *Gellius* II. 22. *Apulejus de Mundo.*

Iurum legumque cultores. *Cariſ.* I.

Multa me dehortata ſunt huc prodire, anni, aetas, vox, vires, ſenectus: verum enim vero cum tantam rem publicam agier arbitrarer. *Gellius* XIII. 23.

Eum dicit Jus Pontificium diſcere noluiſſe. Ego me nunc volo Jus Pontificium optume ſcire. Jam ne ea cauſſa Pontifex capiar? Jus volo Augurium optume tenere. Ecquis ob eam rem Augurem capiat? *Idem* I. 12.

De frumento utrobi, bona utrobi mala gratia capiatur, utrinde iram, utrinde factiones tibi paces. *Cariſius* I.

Ser. quidem Galbam miſeratione ſola, qua non ſuos modo liberos parvulos in concionem deduxerat, ſed Galli etiam Sulpitii filium ſuis ipſe manibus circumtulerat, elapſum eſſe, cum aliorum monumentis, tum Catonis oratione teſtatum eſt. *Quintilian.* II. 15.

Secordia. *Feſtus*, *Secordia pro ſtultitia.*

Incerta ex quibus Libris Originum.

XXIX. Qui urbem novam condit, tauro & vacca aret: ubi araverit, moerum faciat: ubi portam vult eſſe, aratrum ſuſtollat, & portet, & portam vocet. *Servius AEn.* V. *Iſidorus* XV. 2.

Eodem nomine complures ex agro acceſſitavere. Eo res eorum auxit. *Gellius* XXIII. 12.

Si ques ſunt populi. Quium. *Serv. AEn.* I.

Mulieres noſtrae capillum flavo cinere ungitabant, ut rutilus eſſet crinis. *Idem* IV. *Cariſius* I.

Ora-

ut in equo ſedere poſſint. Plura Seneca lib. IV. Quaeſt. natural. Plinius lib. II. Strabo lib. IV. & Suetonius in Claudio. A. Popma.

Multa me dehortata] Oratio in Ser. Galbam illum, qui praetor diripuit Luſitanos, quem Cato accuſavit natus annos XC. ut Plutarchus tradit, ſed manifeſto errore. Nam Cato annos V. & LXXX. natus exceſſit e vita, & eo ipſo anno contra Ser. Galbam orationem dixit: quam in Origines ſuas retulit. Cicero in Bruto, Plinius, & Paterculus. Hoc autem orationis initium imitatur Salluſt. Jugurth. *Multa me dehortantur a vobis.* A. Popma.

Jus volo augurium] Vulgo corrupte *ſi volo.* Jus augurium ut jus pontificium. Cicero in Catone, *Scientia juris augurii.* A. Popma.

Mulieres noſtrae] Mulieres Romanae plurimum delectabantur capillo rutilo ſive rufo: cujus rei gratia unguenta varia adhibebant. Cato ait, capillum cinere ungitaſſe; de quo Servius accipit illud Virgilii in Georgicis: *Inmundum cinerem.* Serenus vocat Unguentum cineris. Plinius lib. XXIII. cap. 11. *Fece aceti, addito lentiſcino oleo, illitum una nocte rufari capillum.* Sed matronae ſpectatae pudicitiae nigrum in capillis colorem probabant. Horatius:

Et Lycum nigris oculis.

&,

Nigroque crine decorum.

Martialis:

Sit moro coma nigrior caduco.

A. Popma.

Ora-

Oratores am terminum. *Macrob.* I. 16.

Dotes filiabus ſuis non dant. *Priſc.* VII.

Ne praedia in lubricum dirigerentur, cum tributus exigeretur. *Nonius*, *Tributus*.

Ager Gallicus Romanus vocatur, qui viritim cis Ariminum datus eſt ultra agrum Picentium. In eo agro aliquotfariam in ſingula jugera dena cullea vini fiunt. *Varro de Re ruſt.* I. *Columella* IX. 2.

XXX. In Saurecte, Fiſcello, caprae ferae ſunt quae ſaliunt e ſaxo pedes plus ſexagenos. *Ibidem.*

Alae ex lupino. *Servius* ad *Georg.* I.

Q. Caeditius Tribunus ad conſulem venit, oſtendit exitium de loci oportunitate & hoſtium conſtantia. Maturum cenſeo, inquit, ſi rem ſervare vis, faciundum, ut quadringentos aliquos milites ad verrucam illam ire jubeas, eamque uti occupent, imperes. *Gellius* III. 7.

Dii inmortales Tribuno militum fortunam ex virtute ejus dedere. Nam ita evenit, cum ſaucius multifariam ibi factus eſſet, tum vulnus capiti nullum evenit: eumque inter mortuos defatigatum vulneribus atque ſpirantem, quod ſanguen defluxerat, cognovere. Eum ſuſtulere, iſque convaluit, ſaepeque poſtilla operam Reipublicae fortem atque ſtrenuam perhibuit: illoque facto, quod illos milites ſubduxit, exercitum ceterum ſervavit. Sed idem benefactum loco in quo ponas nimium intereſt. Leonidas Lacedaemonius laudatur, qui ſimile apud Thermopylas fecit. Propter ejus virtutes omnis Graecia gloriam atque gratiam praecipuae claritudinis inclutiſſumae decoravere monumentis, ſignis, ſtatuis, elogiis, hiſtoriis, aliiſque rebus gratiſſimum id ejus factum habuere. At Tribuno militum parva laus pro factis reddita, qui idem fecerat atque rem ſervaverat. *Ibidem.*

Biber Glis. *Cariſius* I.

XXXI.

ORATORES AM TERMINUM] Macrobius hunc locum ita recitat, in quo illum errare, ſcripſiſſeque Catonem *Oratores amterminos*, rectiſſime Scaliger animadvertit. Feſtus: *Amtermini qui circa terminos populi Romani viciniae manent.* A. POPMA.

AGER GALLICUS ROMANUS] Ager Gallicus, unde Senones Galli expulſi fuerant, quem C. Flaminius, Tribunus plebis, lege lata contra Senatus auctoritatem militibus diviſit, ut refert Cicero in Catone. Plura dixi in Notis ad Varronem lib. I. de Re ruſt. A. POPMA.

IN SAURECTE, FISCELLO] *Saurecte* pro *Sorecte*, antique, ut *Saurex ſorex*. Eſt mons in agro Faliſcorum apud Irpinos, haud procul a Flaminia, de quo Strabo lib. V. Fiſcellus mons in agro Sabino, Plinius lib. III. cap. 12. A. POPMA.

ALAE EX LUPINO] Servius in Virgilium: *Nonnulli proprie calamos lupinorum Alas dici putant, ut AElius. Alae ex lupino Surculi ſine foliis; Cato in Originibus: Alae ex lupino. Memini tamen Varronem de L. Lat. alam culmum fabae dicere.* A. POPMA.

DII INMORTALES] Res geſta in Sicilia, M. Atilio Calatino Conſule, a Tribuno militum Q. Caeditio, vel Laberio, vel Calpurnio Flamma: de quo adi Gellium lib. III. cap. 7. Plinium lib. XXII. cap. 6. Frontinum Strategematum lib. I. cap. 5. A. POPMA.

In

XXXI. Suem triginta porculos peperiſſe in eo loco ubi nunc eſt Lavinium, cumque AEneas ibi urbem condere conſtituiſſet, propterque agri ſterilitatem metueret, per quietem ei viſa Deorum Penatum ſimulacra adhortantium ut perſeveraret in condenda urbe quam coeperat, nam poſt annos totidem, quot fetus illius ſuis eſſent, Trojanos in loca fertilia atque uberiorem agrum tranſmigraturos, & urbem clariſſimi nominis in Italia condituros. Igitur Latinum, Aboriginum regem, cum ei nuntiatum eſſet multitudinem advenarum claſſe advectam occupaviſſe agrum Laurentem, adverſum ſubitos inopinatoſque hoſtes incunctanter ſuas copias eduxiſſe; ac prius quam ſignum dimicandi daret, animadvertiſſe Trojanos militariter inſtructos, cum ſui lapidibus ac ſudibus armati, tum etiam veſte aut pellibus, quae eis integumento erant, ſiniſtris manibus involutis, proceſſiſſent. Itaque ſuſpenſo certamine per conloquium inquiſito qui eſſent quidve peterent, utpote qui in hoc conſilium auctoritate numinum cogebatur: namque extis ac ſomniis ſaepe admonitus erat, tutiorem ſe adverſos hoſtes fore, ſi copias ſuas cum advenis conjunxiſſet. Cumque cognoviſſet AEneam & Anchiſen bello patria pulſos cum ſimulacris deorum errantes ſedem quaerere, amicitiam foedere iniſſe, dato invicem jurejurando, ut communes quoque hoſtes amicoſve haberent. Itaque coeptum a Trojanis muniri locum, quem AEneas, ex nomine uxoris ſuae Latini regis filiae, quae jam ante deſponſata Turno Herdonio fuerat, Lavinium cognominavit. At vero Amatam, Latini regis uxorem, cum indigne ferret Laviniam, repudiato Turno conſobrino ſuo, Trojano advenae conlocatam, Turnum ad arma concitaviſſe, eumque mox coacto Rutulorum exercitu tetendiſſe in agrum Laurentem, & adverſus eum Latinum pariter cum AEnea progreſſum, inter proeliantes circumventum occiſumque. *Auctor de Origine gent. Rom.* Cap. XIII.

XXXII. Turnum poſtea ad Mezentium confugiſſe ejuſque fretum auxilio bella renovaſſe, quibus AEneas Turnuſque pariter rapti ſunt. Migraſſe poſtea in Aſcanium & Mezentium bella: ſed eos ſingulari certamine dimicaſſe, & occiſo Mezentio Aſcanium Iulum coeptum vocari a prima barbae lanugine, quae ei tempore victoriae naſcebatur. *Servius AEn.* I. *&* IV.

Accipe quoties id fecerint & quidem ſemper bono publico. Jam a principio regnante Romulo, quum Capitolio ab Sabinis capto, medio in

IN ITALIA] Locus corruptus, quem docti viri varie reſtituunt. Ego in Notis ad Varronem poſui mihi ſic legendum videri: *Inſeſta in ſcrobes terna atque quaterna millia Galli ſuccidia habere, ſus uſque adeo, &c.* Cujus emendationis rationes ibidem expoſui. A. POMA.

in foro ſignis conlatis dimicaretur, nonne intercurſu matronarum inter acies duas, proelium ſedatum eſt? Quid? Regibus exactis &c. *Liv.* XXXIV. 5.

Trojanos a Latino accepiſſe agrum, qui eſt inter Laurentium & caſtra Trojana, & habuiſſe jugera DCC. *Idem* XI.

Politem ad Italiam veniſſe, & ſegregatum ab AEnea condidiſſe oppidum Politorium a ſuo nomine. *Idem* V.

Civitatem, quam primo fecit AEneas, Trojam dictam. *Idem* VII.

Metabus pulſus a gente Volſcorum, quae Etruſcorum poteſtate regebatur. *Idem* XI.

Primo Italiam tenuiſſe quoſdam qui adpellabantur Aborigines. Hos poſtea, adventu AEneae Phrygibus junctos, Latinos uno nomine nuncupatos. *Idem* I.

XXXIII. Aſcanium triginta annis expletis Albam condidiſſe. *Ibidem.*

Romam quadringentis triginta duobus annis poſteriorem bello Iliaco. *Dionyſius* I.

Aboriginum gens Graeca fuit. *Ibidem.*

Capuam ab eiſdem Tucis conditam, ac ſubinde Nolam: ſtetisſe autem Capuam antequam a Romanis caperetur annis circiter CCLX. *Vellejus* I. *ubi Catonis errorem notat.*

Faliſca Argis orta. *Plinius* III. 5.

Interiiſſe Thebas Lucanas. *Ibidem* XI.

Ameriam ante Perſei bellum conditam, annis DCCCCLXII. *Ibidem* XIV.

Interiisſe Boias, quorum tribus CXII. fuisſe. *Ibidem* XI.

Novaria ex Vertacomacoris Vocontiorum hodieque pago, non (ut Cato exiſtimat) Ligurum.

Oppidum Orobiorum Barra. Unde Bargomates dictos. *Ibidem.*

Orobiorum ſtirpis eſſe Comum atque Bergomum, & Licini forum, & aliquot circa populos; ſed originem ſe ignorare. *Ibidem.*

XXXIV. Venetos Trojana ſtirpe ortos, Cenomannos juxta Maſſiliam habitasſe. *Ibidem* XIX.

Latini juris Euganeae gentes, quorum oppida XXXIV. Ex iis Triumpilini venalis cum agris ſuis populus. Deinde Camani compluresque ſimiles finitimis adtributi municipiis: Lepontii & Salaſi Tauriſcae gentis. *Ibidem* XX.

Ideo Graviſcae dictae ſunt, quod gravem aërem ſuſtinent. *Servius* X.

Alpes muri vice tuebantur Italiam. *Ibidem.*

Larius eſt locus vicinus Alpibus, qui per LX. tenditur millia. *Idem, Georg.* II.

A Philoćteta condita jam pridem civitate Petilla murum tantum factum. *Idem ÆEn.* VII.

Haec Drepana, civitas Siciliae. *Ibidem.*

A laniis boves inmolatos priuſquam caederentur, profugiſſe in Siciliam. *Idem* X.

Quia is locus montibus praeſtet, Praeneſte oppido nomen dedit. *Idem* VII.

XXXV. Capenos Vejentum condidiſſe auxilio regis Propertii, qui eos Capenam, cum adoleviſſent, miſerat. *Ibidem.*

Sabinos a Sabo, loci daemone, trahere originem: Sabinorum etiam mores populum Romanum ſecutum. *Idem* VIII. & *Dionyſius* II.

Qui Piſas tenuerint ante adventum Etruſcorum negat ſibi compertum: ſed inveniri Trachonem, Tyrrheno oriundum, poſtquam eorumdem ſermonem acceperat, Piſas condidiſſe: cum ante regionem eamdem Teutones quidem Graece loquentes poſſederint. *Servius* X.

Albonem montem Albanum dićtum. *Idem* XII.

Clypei Graecorum rotundi. *Idem* IV.

Tiburtum, ut Cato teſtimonium facit, a Catillo Arcade, praefećto claſſis Evandri, ſicut Sextius, ab Argiva juventute. *Solinus* IX.

Cato, cum imperatorum nomina Annalibus deſcriberet, eum (elephantum) qui fortiſſime proeliatus eſſet in Punica acie, Surum tradidit vocitatum, altero dente mutilato. *Plin.* VIII. 5.

Mos apud majores hic epularum fuit, ut deinceps qui adcubarent, canerent ad tibiam clarorum virorum laudes atque virtutes. *Cicero in Tuſcul.*

Legiones Romanas in eum ſaepe locum profećtas alacri animo & erećto, unde ſe numquam redituras arbitrarentur. *Idem, Catone.*

Multa auguria, multa auſpicia, ne negligentia conlegii amiſſa plane & deſerta. *Idem, de Divinat.*

Incerta ex quibus Orationibus aut Libris.

XXXVI. Tu, ſi verum ſubprimis, falſarius agnoſcereris, ſi falſa confingis, mendax eſſe videris. *Iſidor. Hiſp.* DCCLIV.

Quod tibi deërit a te ipſo mutuare. *Seneca* lib. V. de Benefic.

Qui nec orientem umquam ſolem viderunt, nec occidentem. *Idem* lib. XXII. *Epiſt.*

Vecti-

Digitized by Google

Vecticulariam vitam vivere, repente largiter habere, repente nihil. *Feſtus.*

Caduceatori nemo homo nocet. *Idem.*

Τὰς ἱστορίας δὲ συγγράψαι φησὶν αὐτὸς ἰδίᾳ χειρὶ, καὶ μεγάλοις γράμμασιν, ὅπως οἴκοθεν ὑπάρχῃ τῷ παιδὶ πρὸς ἐμπειρίαν τῶν παλαιῶν καὶ πατρίων ὠφελεῖσθαι. Plutarch. in Catone pag. 348.

Qua arte natio ſua ſeparata ſeorſum.

Tertiato & quartato verba dicere prae metu. *Cariſius* lib. II.

Jure, lege, libertate, Republica communiter uti oportet: gloria atque honore quomodo ſibi quiſque ſtruxit.

Tetre aetatem. *Cariſius* lib. II.

Malitioſe iſtorum jura. *Ibidem.*

Veternoſus quam plurimum bibit, tam maxume ſitit. *Feſtus.*

Videor mihi in ſomnis laborare. *Seneca* lib. II. Declamat.

Praeda, quae capta eſt, viritim diviſa. *Feſtus.*

Imperabiliter. *Ibidem.*

AEſtate frigidum, hieme formidum. *Feſtus.*

Quod iter longius arduviuſque erat a curis. *Priſcianus* lib. III.

XXXVII. Speca adpoſita, qua aqua de via abiret. *Idem* lib. XV.

Quam molliſſimum eſt adoriuntur. *Servius AEneid.* IV.

Sub tela volantia. *Servius* XII.

Fenoribus coopertus eſt. *Gellius* lib. II. cap. 17.

Conſitoſus Victorioſus.

Mortualia gloſſaria. *Idem* lib. IV.

Et in Italia atras capras lacte album habere. *Cariſius* II.

Malum deligatum paraſtatae junctae (al. diſligatum) *Iſidor.* XIX. 2.

In Italia Inſubrei terna atque quaterna millia Gallia ſuccidia habere; ſus uſque adeo pinguetudine creſcere ſolet, ut ſe ipſa ſtans ſuſtinere non poſſit, neque progredi uſquam. Itaque eas ſi quis quo trajicere velit, in ploſtrum inponit. *Varro* lib. II. *de Re Ruſt.*

Culignam in foeno Graeco ponito, ut bene oleat. *Feſtus.*

Ungulatos ungues. *Idem.*

Cloacale flumen. Veterina beſtia. *Idem.*

Aliorſum. Illorſum. Audacias. Ferocit. Fivere. Fruniſcor. Frunitum. Futare. Latitaverunt. Meritavere. Mihipte. Moſculis. Recipiem. Verberitate.

TERTIATO ET QUARTATO] Legendum *tertiata & quartata.* Apulejus lib. V. *Tertiata verba ſemianimi voce ſubſtrepens.* Servius interpretatur *rara*, ad illud Virgilii AEneid. III. *raris turbatus vocibus hiſco.* Ego puto eſſe dimidiata & truncata tertia quarta parte; qualia efferunt turbati & metuentes. A. PORMA.

Digitized by Google

ritate. Uls. Vopte. His jugeris. Raro. Secundo. Ungulatus. Pecuum. Circuum circa. *Idem.*

Dicem, Faciem. *Serg. in artem Donatl. Quint.* lib. I. cap. 12.

XXXVIII. Felices arbores, *Cato dicit*, quae fructum ferunt; infelices, quae non ferunt. *Idem.*

Ideo propinquos feminis oſculum dare, ut ſcirent an temetum olerent. *Plin.* XIV. & *Plutarch.*

Ad plebem, annonam inportunius flagitantem, hoc uſus eſt exordio. Χαλεπὸν μὲν ἐστιν, ὦ πολῖται, πρὸς γαστέρα λέγειν, ὦτα οὐκ ἔχουσαν. *Plutarch.* in *Cat.* 340. b. *Plinius* lib. XIV. cap. 13.

Et in atrio & duobus ferculis epulabantur antiqui. *Servius* in lib. I. *AEneid.*

Depoſita veſte purpurea, feminas uſas caerulea cum lugerent. *Idem* III.

De tribus partibus Politiae, Populi, Optimatium, Regiae poteſtatis, ordinatam fuiſſe Carthaginem. *Idem* IV.

Albonem montem, Albanum dictum. *Idem* XII.

Tribus univerſas jam regnante Tullio triginta fuiſſe. *Dionyſius* lib. IV.

Larentiam meretricem, quaeſtu locupletatam, poſt exceſſum ſuum populo Romano agros Turacem, Semurium, Litirum & Salonium reliquiſſe: & ideo ſepulcri magnificentia & annuae parentationis honore dignatam. *Macrob.* lib. I. cap. 10.

Si quis agrum ſuum paſſus fuerat ſordeſcere, eumque indiligenter curabat, vineamque haberet derelictui, non id ſine poena fuit. Si equum haberet gracilentum, *inpolitiae* notabatur. *Gell.* lib. IV. cap. 12.

Moris erat, ut qui magiſtratum petebant, hoc abſque togis in induſio facerent. *Plutarch.* Quaeſt. *Roman* XLIX.

XXXIX. Αὐτὸς ὁ Κάτων καὶ τὸν πατέρα Μάρκον, ὡς ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ στρατιωτικὸν ἐπαινεῖ, καὶ Κάτωνα τὸν πρόπαππον ἀριστείων πολλάκις τυχεῖν φησιν, καὶ πέντε πολεμιστὰς ἵππους ἐν μάχαις ἀποβαλόντα, τὴν τιμὴν ἀπολαβεῖν ἐκ τοῦ δήμου δι' ἀνδραγαθίαν. Plutarch. in Catone 336.

Φησὶ γὰρ, αὐτὸς, ἑπτακαίδεκα γεγονὼς ἔτη τὴν πρώτην στρατεύσασθαι στρατείαν, περὶ ὃν Ἀννίβας χρόνον εὐτυχῶν ἐπίφλεγε τὴν Ἰταλίαν. Idem ibid.

Ἐσθῆτα μὲν γὰρ οὐδέποτε φησὶ φορέσαι πολυτελεστέραν ἑκατὸν δραχμῶν. πιεῖν δὲ καὶ στρατηγῶν καὶ ὑπατεύων τὸν αὐτὸν οἶνον τοῖς ἐργάταις. ὄψον δὲ παρασκευάζεσθαι πρὸς τὸ δεῖπνον ἐξ ἀγορᾶς ἀσσαρίων τριάκοντα· καὶ τοῦτο διὰ τὴν πόλιν, ὅπως ἰσχύοι τὸ σῶμα πρὸς τὰς στρατείας, ἐπίβλημα δὲ τῶν ποικίλων Βαβυλώνιον ἐκ κληρονομίας κτησάμενος,

Digitized by Google

μένος, εὐθὺς ἀποδίδοσθαι. Τῶν δ' ἐπαύλεων αὐτοῦ μηδεμίαν εἶναι κεκονιαμένην· οὐδένα δὲ πώποτε πρίασθαι δοῦλον ὑπὲρ τὰς χιλίας δραχμὰς καὶ πεντακοσίας, ὡς ἂν οὐ τρυφερῶν οὐδ' ὡραίων, ἀλλ' ἐργατικῶν καὶ στερεῶν, οἷον ἱπποκόμων καὶ βοηλατῶν δεόμενος. Καὶ τούτους πρεσβυτέρους γενομένους ᾤετο δεῖν ἀποδίδοσθαι, καὶ μὴ βόσκειν ἀχρήστους. ὅλως δὲ μηδὲν εὔωνον εἶναι τῶν περιττῶν, ἀλλ' οὗ τις οὐ δεῖται, κἂν ἀσσαρίου πιπράσκηται, πολλοῦ νομίζειν. κτᾶσθαι δὲ τὰ σπειρόμενα καὶ νεμόμενα, μᾶλλον ἢ τὰ ῥαινόμενα καὶ σαιρόμενα. Idem 338.

Προτρέπων δὲ τὸν υἱὸν ἐπὶ ταῦτα, φησὶν, οὐκ ἀνδρὸς, ἀλλὰ χήρας γυναικὸς εἶναι, τὸ μειῶσαί τι τῶν ὑπαρχόντων. Idem 349.

Ὥσπερ νεανιευόμενος ἐπὶ τούτοις, καὶ τὸν ἵππον ᾧ πρὸς τὰς στρατείας ὑπατεύων ἐχρῆτο, φησὶν, ἐν Ἰβηρίᾳ καταλιπεῖν, ἵνα μὴ τῇ πόλει τὸ ναῦλον αὐτοῦ λογίζηται. Idem 339.

XL. Αὐτὸς δέ φησιν πλείονας εἰληφέναι πόλεις, ὧν διήγαγεν ἡμερῶν ἐν Ἰβηρίᾳ. Plutarch. in Cat. 342. a. confer Appian. & Polyb. de B. Hiſp. 466. Plutarch. Idem aliis verbis apud eundem in Apophthegm. 199.

Εἰς δὲ αὐτὸν ἐκ τῶν ἁλισκομένων οὐδὲν ἐλθεῖν λέγει, πλὴν ὅσα πέπωκεν ἢ βέβρωκε. Καὶ οὐκ αἰτιῶμαι (φησὶ) τοὺς ὠφελεῖσθαι ζητοῦντας ἐκ τούτων, ἀλλὰ βούλομαι μᾶλλον περὶ ἀρετῆς τοῖς ἀρίστοις, ἢ περὶ χρημάτων τοῖς πλουσιωτάτοις ἁμιλλᾶσθαι, καὶ τοῖς φιλαργυρωτάτοις περὶ φιλαργυρίας.

Πλεῖστον δὲ ταῖς πράξεσι ταύταις ὄγκον περιτέθεικε· καί φησι τοῖς ἰδοῦσιν αὐτὸν τότε διώκοντα καὶ παίοντα τοὺς πολεμίους, παραστῆναι, μηδὲν ὀφείλειν Κάτωνα τῷ δήμῳ τοσοῦτον ὅσον Κάτωνι τὸν δῆμον. αὐτόν τε Μάνιον τὸν ὕπατον, θερμὸν ἀπὸ τῆς νίκης ἔτι θερμῷ περιπλακέντα, πολὺν χρόνον ἀσπάζεσθαι καὶ βοᾶν ὑπὸ χαρᾶς, ὡς οὔτ' ἂν αὐτὸς, οὔτ' ὁ σύμπας δῆμος ἐξισώσειε τὰς ἀμοιβὰς ταῖς Κάτωνος εὐεργεσίαις. Plutarch. 344.

Ἐκτᾶτο λίμνας, ὕδατα θερμὰ, τόπους κναφεῦσιν ἀνειμένοις, ἐργατησίαν χώραν ἔχουσαν αὐτοφυεῖς νομὰς καὶ ὕλας. ἀφ' ὧν αὐτῷ χρήματα προσῄει πολλὰ, μηδ' ὑπὸ τοῦ Διὸς, (ὥς φησιν αὐτὸς,) βλαβῆναι δυναμένων. Idem 349.

Ὅς γε καὶ Σωκράτη φησὶ λάλον καὶ βίαιον γενόμενον ἐπιχειρεῖν ᾧ τρόπῳ δυνατὸν ἦν, τυραννεῖν τῆς πατρίδος, καταλύοντα τὰ ἔθη, καὶ πρὸς ἐναντίας τοῖς νόμοις δόξας ἕλκοντα καὶ μεθιστάντα τοὺς πολίτας. τὴν δ' Ἰσοκράτους διατριβὴν ἐπισκώπτων, γηρᾶν φησὶ παρ' αὐτῷ τοὺς μαθητὰς, ὡς ἐν ᾅδου χρησομένους ταῖς τέχναις. καὶ δίκας ἐροῦντας. Idem pag. 350.

Ὁ δὲ πρεσβύτερος υἱὸς ἐτελεύτησε στρατηγῶν. καὶ μέμνηται μὲν αὐτοῦ πολλάκις ἐν τοῖς βιβλίοις ὁ Κάτων, ὡς ἀνδρὸς ἀγαθοῦ γεγονότος. Plutarch. in Cat. 351.

M. Porcii Catonis de Re Militari Liber.

XLI. Scio ego, quae ſcripta ſunt, ſi palam proferantur, multos fore

qui

Digitized by Google

qui vitilitigent: ſed ii potiſſimum qui verae laudis expertes ſunt: eorum ego orationes ſino praeterfluere. *Plinius in Praefatione.*

Quam gladiator diſciplinoſus. *Nonius*, *Diſciplin.*

Quom magiſtratus nihil audet imperare, ne quid conſul auſpicii peremat. *Feſtus, Peremere.*

Ut populus ſua opera potius ob rem bene geſtam coronatus ſupplicatum eat, quam re male geſta coronatus veneat. *Gellius* lib. VII. cap. 4.

Inde partem equitatus atque ferentarios praedatum miſit. *Nonius*, *Ferentarii.*

Procubitores dicuntur fere velites, qui noctu cuſtodiae cauſſa ante caſtra excubant, cum caſtra hoſtium in propinquo ſunt. *Feſtus*, *Procubitores.*

Ferentarios eos eſſe qui tela ac potiones militibus pugnantibus miniſtrabant. *Idem*, *Velites.*

Sive forte opus ſit cuneo, aut globo, aut forcipe, aut turribus, aut ſerra, uti adoriare. *Idem*, *Serra proeliari dicitur.*

Tertia e caſtris eductio celeris properaque eſt. *Feſtus*, *Properam pro celeri*, *ac ſtrenuo.*

Una depugnatio eſt fronte longo, quadrato exercitu. *Nonius*, *Frons maſcul.*

Primo pedites quatuor agminibus, equites duobus antibus ducas. *Jun. Philarg. in IV. Georg.*

Satis celeris ſis in tempore. *Priſc.* VII.

Adcenſos miniſtratores Cato eſſe ſcribit. *Varro de L. Lat.* IV.

In furto comprehenſis inter commilitones dextras eſſe praeciſas, aut ſi lentius animadvertere voluiſſent, [a] in principiis ſanguinem miſſum. *Frontinus* I. 4. *Strategem.*

M.

QUI VITILITIGENT] *Vitilitigo*, vitupero. Unde *vitilitigator*, ex vitio & litigator, ut *vitio pater*, qui e compreſſu alienae mulieris, non uxoris. Ovidius:

Ut vitio factus ſit pater ille meo.

Martialis:

Huic ſemper vitio pater fuiſti.

A. POPMA.

UNA DEPUGNATIO EST] Haec verba tranſcripſit Vegetius in lib. III. de Re militari, ubi VII. genera depugnationum explicat. A. POPMA.

ANTIBUS DUCAS] *Antes* vocat extremos ordines exercitus, inter quos ſtant duces, ſicut in vinea ſunt Antes *στιχοὶ ἀμπέλων* apud Virgilium. Vegetius, Ibidem: *Dux qui praecipuam ſuſtinet poteſtatem inter equites & pedites in parte dextra ſtare conſuevit. Hic enim locus eſt, in quo tota acies gubernatur; ex quo rectus eſt liberque procurſus. Ideo autem inter utroſque conſiſtit, ut & conſilio regere, & autoritate tam equites quam pedites ad pugnam poſſit hortari.* A. POPMA.

IN FURTO COMPREHENSIS] Poena ignominiae militaris gravior erat Dextrae praeciſio, in contuberniis inter commilitones: lenior, ſanguinis miſſio

a IN PRINCIPIIS SANGUINEM] Alii, *in principes*, *ſanguinem*, id eſt in principales milites. PONT.

Digitized by Google

M. Porcii Catonis de Liberis Educandis Liber.

XLII. Nutrix haec omnia faciebat in verbenis ac tuba, ſine hoſtiis, ut Deli ad Apollinis Genetivi aram. *Macrob.* lib. III. cap. 5.

M. Porcii Catonis Carmen de Moribus.

Avaritiam omnia vitia habere putabant: ſumtuoſus, cupidus, eligans, vitio inritus qui habebatur, is laudabatur. *Gell.* lib. XI. cap. 2.

Veſtiri in foro honeſte mos erat, domi quod ſatis erat. Equos carius quam coquos emebant. Poëticae artis honos non erat. Si qui in ea re ſtudebat, aut ſeſe ad convivia adplicabat, is Graſſator vocabatur. *Ibidem.*

Nam vita humana prope uti ferrum eſt: ſi exerceas, conteritur; ſi non exerceas, tamen rubigo interficit. Idem homines exercendo videmus conteri: ſi nihil exerceas, inertia atque torpedo plus detrimenti facit, quam exercitio. *Ibidem.*

M. Porcii Catonis Praecepta ad Filium.

XLIII. Dicam de iſtis Graecis ſuo loco, Marce fili, quid Athenis exquiſitum habeam, & quod bonum ſit eorum literas inſpicere, non perdiſcere. Vincam nequiſſimum & indocile genus illorum; & hoc puta vatem dixiſſe: quandocunque iſta gens ſuas literas dabit, omnia corrumpet: tum etiam magis, ſi medicos ſuos huc mittet. Jurarunt inter ſe, Barbaros necare omnes medicina: ſed hoc ipſum mercede faciunt, ut fides iis ſit, & facile diſperdant. Nos quoque pictitant Barbaros, & ſpurios, noſque ma-

miſſio in principiis coram concilio. Principia enim erant pars caſtrorum, ubi jus reddebatur, aquilae & ſigna adſervabantur. Utriuſque poenae, praeter Catonem, veteres autores meminerunt: illius Livius lib. XXXV. Valerius lib. II. cap. 7. Ammianus lib. XXIX. hujus Gellius lib. X. & alii. A. Popma.

Carmen de moribus] Hic liber non fuit ſcriptus verſibus, ſed habuit certa quaedam capita, brevibus verbis deſcripta, ut diſci & recitari poſſent. Ex eo titulus *Carmen.* ſicut apud Ciceronem II. de Legibus lib. XII. Tabul. appellatur *Carmen neceſſarium.* Et pro Muraena formulae Juriſconſultorum, Carmina, apud Livium *horrendi carminis lex*, Appii Caeci ſententiae, *Carmina*, in epiſt. De Republica ordinanda, ubi plura dixi in Scholiis Salluſtianis. Porro hujus libri titulus fortaſſis occaſionem dedit, ut Catoni inſcriberentur Diſticha de moribus, quae ſunt Dionyſii Catonis. A. Popma.

Grassator vocabatur] *Graſſari* antiqui ponebant pro adulari, teſte Feſto: qua notione dixit Horatius lib. II. Sat. V. *Obſequio graſſare*, & Livius lib. XLV. *qui aſſentando multitudine graſſantur.* Hinc *Graſſator* dicebatur, qui divites & potentiores quovis officii genere, non aperte, ſed quaſi ex inſidiis captabat, ut poëtae, paraſiti, & alii ſectatores epularum, quos Phocylides vocat *τραπεζοκόρους*, *menſarum tonſores.* A. Popma.

Praecepta ad filium] Praecepta erant diverſi generis. De cura valetudinis. De agricultura.

magis quam alios Opicos adpellatione foedant. Interdixi tibi de Medicis. *Plinius* lib. XXII cap. 1.

Subjicit qua medicina uſus & ſe, & conjugem uſque ad longam ſenectam perduxerit: profiteturque eſſe etiam Commentarium ſibi, quo medeatur filio, ſervis, familiaribus. *Ibidem.*

Rheticam uvam Cato praecipue laudat in libris ad filium. *Servius Georg.* II.

Lepus multum ſomni adfert, qui illum edit. *Diomed.* lib. I.

Ex dolore, ex febri, ex ſiti, ex medicamentis bibendis, ex cataplaſmatis, ex alvo lavando. *Priſcianus* VII.

Senilem juventam praematurae mortis eſſe ſignum. *Plin.* lib. VII. cap. 2.

Ille Imperator; tu illi ac caeteris mediaſtinus. *Nonius.*

Orator eſt, Marce fili, vir bonus, dicendi peritus. *Seneca* lib. I. *Declamat.*

Vir bonus eſt, Marce fili, colendi peritus: cujus ferramenta ſplendent. *Servius Georg.* I.

M. Porcii Catonis Commentarii Juris Civilis.

XLIV. Mundo nomen inpoſitum eſt ab eo mundo, qui ſupra nos eſt. Forma enim ejus eſt, ut ex iis qui intravere cognoſci potuit, adſimilis illi. *Feſtus.*

M.

ra. De re militari. De arte dicendi; de qua Catonem primum aliquid praecepiſſe teſtatur Quintil. lib. I. A. Popma.

Opicos adpellatione foedant] Idem eſt in excerptis. Opici, ii qui & Oſci, fuere populi Italiae, foedi & infames frequentiſſimo uſu libidinum ſpurcarum, teſte Feſto. Auſonius: *Opicus Magiſter.* A. Popma.

Lepus multum] Hunc locum reſpicit Plinius lib. XXVIII. cap. 19. *Somnos fieri lepore ſumto in cibis Cato arbitratur.* Ex qua perſuaſione quidem conciliando ſomno leporinas aures pulvino ſupponunt, alii leporis pedes nocturno pileolo applicant. A. Popma.

Vir bonus] Citat ex *Orat.* Catonis ad filium. Sed alibi ex *Libro.* Wasse.

Commentarii] De Catonis vita vide Plutarchum, Nepotem, A. Victorem. Elogia ejus varia extant apud Plin. VII. 27. Vide Valer. Maximum VIII. 7. alioſque. Florere caepit Bello Punico II. in quo ſub ductu & auſpiciis Fabii illius Maximi ſtipendia meruit. Vitam produxit uſque ad Bellum Punicum III. Scripſit Origines ante Conſulatum, quem geſſit cum Val. Flacco anno U. C. DLIX. ut ex verbis Oppii apud Livium lib. XXXIV. colligitur. Corn. Nepos hoſce libros, *Hiſtorias* vocat, ideoque fruſtra eſt Colerus in notis ad I. Hiſt. Salluſtii, qui Orationem ejus de Bello Carthaginienſi diverſum ab Originibus opus exiſtimat, quam Epitomator Livii *Annalibus ejus incluſam* fuiſſe diſerte memorat. Unde apparet tam Nonium quam Chariſium (quum ad eandem Hiſtoriam provocant) Origines Catones deſignaſſe. Quaeſtor fuit Scipioni Africano annos natus XXIIX. U. C. DXLVIII. quadriennio poſt AEdilis plebis cum Cajo AElio, qui male in Nepotis fragmento C. Helvius appellatur. Sardiniam provinciam Praetor obtinuit U. C. DLV. Conſul cum Flacco Matronis cultum Oppia lege ademptum reſtituit, exſtat ejus Oratio hac de re apud Livium lib. 23. U. C. DLIX. De Sardinia triumphavit DLXII. Legatus Manii Acilii Glabrionis de

M. Porcii Catonis Epiſtolae.

Cato ad Popillium (*Sariſberienſis Pompilium. Forte P. AEmilium*) ſcripſit, ut ſi eum patiatur in exercitu remanere, ſecundo eum obliget militiae ſacramento: quia priore amiſſo, jure cum hoſtibus pugnare non poterat. *Cicero Offic.* I.

Ad M. Filium.

Scribit ſe audiſſe eum miſſum factum eſſe a Conſule, cum in Macedonia bello Perſico miles eſſet. Monet igitur ut caveat ne proelium ineat. Negat enim jus eſſe, qui miles non ſit, cum hoſte pugnare. *Ibidem.*

Καὶ Κάτωνος αὐτῷ φέρεταί τις ἐπιστολὴ πρὸς τὸν υἱὸν, ὑπερφυῶς ἐπαινοῦντος τὴν περὶ τὸ ξίφος φιλοτιμίαν αὐτοῦ καὶ σπουδήν. Plutarch. in Catone.

Incerta ex qua Epistola.

Quia ſaepe utiles videntur praedonculi. *Feſtus*, in V.
Manſues ad. *Idem*, in V.

M.

de Thermopylarum jugis hoſtes depulit DLXIX. Cenſor, L. Q. Flamininum viri Conſularis fratrem, Lentulum, alioſque Senatu movit. DC. Galbam incuſavit. DCIV. Orationem habuit de Carthagine delenda. Nec eſt quod quis auctoritate Plutarchi motus harum fragmenta ſpuria eſſe contendat, ea enim Catonem minorem reſpiciunt. Vid. pag. 770. De ejus ſtylo extat inprimis Ciceronis judicium in Bruto & Oratione pro Plancio & Vell. Paterculi libro I. cap. 17. quibus adde Plutarchum pag. 337. & 339. Appianum pag. 464. & Suidam in V. Κάτων, cujus verba de Scipione (ut id obiter moneam) ex Plutarcho deſumta ſunt. Agellius denique lib. X. cap. 3. quaedam loca ex ejus Orationibus cum Graccho & Cicerone committit. Librum ejus de re militari extitiſſe ſua aetate putabat Johan. Sariſberienſis lib. VI. cap. 19. deceptus, ut videtur, Vegetii verbis qui eundem tranſcripſit. Excerpta ex ejus Originibus ab Annio inter genuina fragmenta locum habere non conceſſi, quamvis ab Auſonio Popma hic inmerentibus honos habitus ſit. Quem porro adeat, qui bonas horas male collocare ſtudet. Wasse.

Ad M. Popillium] M. Popillius Laenas Coſ. Liguriam ſortitus provinciam, *ibi res bene geſſit*, ait Livius. In ejus exercitu Catonis filius tiro militabat. Quadriennio poſt, Paullo AEmilio Imperatore in Macedonia bello Perſico miles fuit; ut refert Cicero lib. I. Officiorum: etſi ejus verbis explicandis & reſtituendis docti viri valde laborant. A. Popma.

Pugnare] Locum exſcripſit Sariſber. apud quem non apparent, *Adeo ſumma erat obſervatio in bello movendo.* Wasse.

ΣΠΟΥΔΗΝ] Hanc rem varie narrant Hiſtorici. Plutarchus dicit, eum non prius irruptionem in hoſtes tentaſſe, quam convocaſſet commilitones. Juſtinus equo delapſum narrat lib. XXXII. 2. quo in loco, pro, *citius corpore collecto*, Vincentius Bellovacenſis legit, *citus*, & paulo poſt, *ad illum unum opprimendum*, inferius adhuc, *caeteri mirati & imitati*, Dein, paucis interjectis, *Samothraciam fertur*, poſtremo, *ad Conſules reduxit.*

M. Porcii Catonis. Orationes.
Dierum Dictarum Consulatu suo.

XLV. Atque quamquam multa nova miracula fecere inimici mei: tamen nequeo deſinere mirari eorum audaciam, atque confidentiam. *Cariſ.* lib. II.

Video te quanto ſecus ego fecerim. *Ibidem.*

Secus aetatem agerem, quam illi egiſſent. *Ibidem.*

Ei rei dant operam, ut mihi falſo maledicatur. *Ibidem.*

Ego mihi monumenta haec ſempiterno poſui, quae cepi. *Ibidem.*

Egoque jampridem cognovi, atque intellexi, atque arbitor, Rempublicam curare induſtrie, ſummum periculum eſſe. *Ibidem.*

Omnia ab integro paranda erant. *Servius* Ecloga IV. *Cariſ.* II.

Laudant me maxumis laudibus, tantum navium exercitum, tantum commeatum non opinatum eſſe quemquam hominem maturrume comparare potuiſſe.

Tam maturrume comparaviſſe. *Ibidem.*

Deinde poſtquam Maſſiliam praeterimus, inde omnem claſſem ventus auſter lenis fert: mare velis florere videres ultra angulum Gallicum.

Idem gladium manu excuſſum dicit, cui favet Plutarchus: Valerius autem Maximus III. 2. 16. & Frontinus IV. 5. e vagina elapſum. Verba Valerii ſunt: *Qui cum ab hoſte in acie vehementi periculo peteretur*; ſed MS. Bib. Pub. Cantab. legit, *vehementer parvulo peteretur.* ſequitur tamen, *periculo oppreſſus:* unde nihil temere de hac lectione ſtatuendum. Alii equo etiam delapſum memorant. Wasse.

Orationes] M. Cato orationes ſcripſit adoleſcens, cum in foro & cauſſis agendis verſaretur, autore Cornelio Nepote. Itaque quod apud Ciceronem in libro de Senectute ita loquitur, anno antequam mortuus eſt: *Cauſarum illuſtrium quaſcunque defendi, nunc quam maxume conficio Orationes:* hoc ad eas orationes pertinet, quas in libris Originum inſeruit, ſane multas & luculentas, ut pro Rhodienſibus, In Serg. Galbam. Fuerunt autem orationes Catonis in univerſum CL. in quibus & pro ſe multa, & pro aliis, & in alios.

Nam vetus ille Cato dignum quemcumque laceſſin
Adpellare, quod ipſe ſibi non conſcius eſſet.

Inquit Lucilius lib. XIV. Satyrae, quod eſt teſtimonium plenae & verae laudis. A. Popma.

Dierum Dictarum] Non uno titulo citatur haec Oratio. Nam Feſtus V. *mediocriculus*, *In Conſulatu*, & in *recto*, *In diſſertatione Conſulatus.* Cui Chariſius pag. 179. & alibi frequenter addit, *dierum dictarum de C. S.* licet alibi bis omittat, pag. 195. & 196. Wasse.

Ego mihi monumenta] Extat hodieque in Hiſpania a Catone poſiti monumenti Inſcriptio, ſane digna immortalitate:

PALLADI VICTRICI SACRUM.

HIC HOSTIUM RELIQUIAS PROFLIGAVIT CATO UBI SACELLUM MILO ARTIFICIO CONDITUM ET AEREAM PALLADIS EFFIGIEM RELLIQUIT.

PAREANT ERGO ET NOSCANT OMNES SENATUS VEL POPULI ROMANI IMPERIUM DEORUM NUMINE ET MILITUM FORTITUDINE ET TUERI ET REGI. A. Popma.

Mare velis florere] Verbum *Floreo* veteres ad varias res tranſtuliſſe annotavit Servius. Hinc Cato *mare velis florere videres*, Lucret. *florebat navibus pontus;* &, *urbes pueris florere videmus.* Virgil.

——— *florentes aere catervas.*

A. Popma.

Angulum Gallicum] Livius vocat *Sinum Gallicum*, ut Strabo *Γαλάτικον κόλπον*: qui illum duplicem

cum. Ad illum enim atque Ruſcinonem deferimur. Inde noctu aura profecti ſumus.

Mihi atque claſſi obviam fiunt. *Ibidem.*

Ita hos fert ventus ad priorem Pyrenaeum quos projicit in altum. *Gell.* lib. IV. cap. 17.

XLVI. Eas res non poſſe ſuſtineri, niſi eo praeſidia magna frumentumque mittatur. Nam ita dicunt palam neceſſe eſſe obturata. *Cariſius* lib. II.

Omnia tumultu plena, ſimul hoſtium copiae magnae contra me ſedebant, uſquequaque laceſſebamur. *Ibidem.*

Interea ad ſocios noſtros ſedulo diſpertieram, alio frumentum, alio legatos, alio literas, alio praeſidium uſquequaque. *Ibidem.*

Poſtquam auſpicavi, atque exercitum adduxi pone vorſus caſtra hoſtium. Villa eſt patrui, hic age, eſt ubi ſtas. Pone verſum illac mare eſt. *Ibidem.*

Noſtros pone vorſus, hoſtes eſſe ab dextra parte. *Ibidem.*

Jam apud vallum noſtri ſatis agebant. *Ibidem.*

Id ego primo minus animadvorti, veniunt, iterum atque (etiam) tertium tumultuoſius. *Ibidem.*

Eam ego viam pedetentim tentabam. *Ibidem.*

Ridibundum magiſtratum gerere. pauculos homines, mediocriculum exercitum obviam duci. *Feſtus.*

Me ſolicitum atque exercitum habitum eſſe, atque porro fore. *pro,* longius. *Cariſius* lib. II.

Itaque porro in Turtam proficiſcor, ſervatum illos. *Ibidem.*

Inde pergo porro ire in Turtam. *Ibidem.*

Item

plicem facit: unum majorem, quem excipit mare Italicum, claudens meridionale latus Galliae, in quo ſitae ſunt Maſſilia & Narbo urbes: alterum minorem illi oppoſitum, Britanniam verſus & ſeptentrionem. A. POPMA.

RUSCINONEM DEFERIMUR] Ita legitur apud Cariſium ex noviſſima editione Putſchii. Ruſcinonem fluvium & urbem cognominem memorat Strabo lib. IV. Ptolomaeus Ruſcionem fluvium vocat, urbem Ruſyonem, utrumque corrupte. Polybius per y ſcribit Ῥυσκίνων. A. POPMA.

EAS RES NON POSSE] Forte loquitur de legatione Ilergetum, qui ad Catonem Coſ. miſerunt, querentes caſtella ſua ab Hiſpanis oppugnari, nec ſpem ullam eſſe reſiſtendi niſi praeſidio Romanus miles eſſet, Livius. A. POPMA.

POSTQUAM AUSPICAVI] Idem refert Livius his verbis: *Nocte, media, cum auſpicio operam dediſſet, profectus, ut locum quem vellet priuſquam hoſtes ſentirent, caperet, praeter caſtra hoſtium circumducit, & prima luce acie inſtructa ſub ipſum vallum tres cohortes mittit.* A. POPMA.

SATIS] Hoc eſt *intente*, inquit Chariſ. WASSE.

ITAQUE PORRO IN TURTAM] Turditania, Hiſpaniae regio, quae & Baetica vocatur, Catoni hic dicitur *Turta*: ſicut incolae ejus ab Artemidoro nominantur Τύρϐοι ϰ̀ Τυρϐιτανοὶ, ut autor eſt Stephanus. Vidend. Ptolomaeus, Strabo; & de bello in Turditania geſto, cujus hic mentio, Livius lib. XLIII. A. POPMA.

ITEM

Item uti a Thermopylis atque ex Aſia, maxumos tumultus maturiſſime diſieci, atque conſedavi. *Ibidem.*

Recto fronte caeteros ſequi ſi norit. *Feſtus.*

Qui maxumis vocibus, ac viciſſim. *Cariſius* Lib. II.

Si cuperent hoſtes fieri, temere fieri non poſſent. *Ibidem.*

Cenſores qui poſthac fient, formidoloſius, atque ſegnius, atque timidius pro Republica nitentur. *Ibidem.*

Quom in Hispaniam proficisceretur.

XLVII. Navitæ.... vinum atque oleum u.... *Feſtus.*

Tres ſervos ſolos ex urbe duxiſſe. Quoniam ad Villam Publicam venerat, parum viſum qui uteretur, juſſiſſe duos pueros in foro de menſa emi, eos quinque in Hiſpaniam duxiſſe. *Apulejus in Apologia.*

Pro se Contra C. Cassium.

Atque evenit ita, Quirites, uti in hac contumelia, quae mihi per hujuſce petulantiam factum itur, rei quoque publicae medius fidius miſerear, Quirites. *Gellius* Lib. X. Cap. 15.

Pro

Item uti a Thermopylis] Haec geſſit quadriennio poſt AEdilitatem, M. Attilio Coſ. Trib. militum, in bello contra regem Antiochum, ut Plutarchus fuſius narrat. Meminit & Cicero de ſenectute. A. Popma.

Navitæ .... vinum] Locus mutilus apud Feſtum. ita forte reſtituendus: *Navitae quod habebant vinum atque oleum, uſus tantum eo ſum.* Ad quem locum reſpexit Plinius lib. XIV. Cap. 13. cum inquit: *Cato cum in Hiſpaniam navigaret, unde cum triumpho rediit: Non aliud*, inquit, *vinum bibi, quam remiges.* A. Popma.

Tres servos solos] Plutarchus in Catone: *Ἤγαγε δὲ πέντε θεράποντας ἐπὶ στρατείας σὺν αὐτῷ. τούτων εἷς, ὄνομα Πάκκιος, ἠγόρασε τῶν αἰχμαλώτων τρία παιδάρια*, &c. p. 342. A. Popma.

Ad Villam Publicam] Villa publica extra urbem erat hoſpitio magiſtratibus cum imperio in provincias exeuntibus, ut hic locus indicat, & Legatis exterarum gentium, vetitis urbem ingredi. Livius lib. XXXIX. de legatis Carthaginienſium: *Quibus vetitis urbem ingredi, hoſpitium in Villa Publica, Senatus ad aedem Bellonae datus eſt.* & lib. XLIII. *Macedones deducti extra urbem in Villam Publicam, ibique iis locus, & lautia praebita.* Erat etiam intra Urbem in campo Martio, in quam magiſtratus qui comitiis praeerant, ſecedebant. Varro lib. III. de Re ruſtica: *Villae Publicae utamur umbra.* A. Popma.

De mensa emi] Erant in foro menſae publicae argentariorum, a quibus non modo pecuniae numeratio, ſed etiam rerum privatarum venditio fiebat. Apulejus lib. VIII. Metamorph. *Collatitia ſtipe de menſa paratus.* A. Popma.

Quinque] Sic Plutarch. in ejus Vita. 342. Wasse.

Pro se contra C. Cassium] Hanc orationem an intelligunt Livius & Plutarchus, cum tradunt Catonem LXXXVI. vitae anno cauſſam dixiſſe, ipſum pro ſe oraviſſe ſcripſiſſeque? Sane C. Caſſius Longinus circa id tempus in Republica fuit, idem Conſul, idem Cenſor. A. Popma.

Factum itur] *Contumeliam facere* in oratione Antonii reprehendit Cicero, negatque Latine dici. Utitur tamen Cato hic; & Metellus Numidicus oratione De triumpho ſuo. *Majorem injuriam atque contumeliam facit.* Quin & Plautus Aſinaria, & Terent. Phormion. A. Popma.

Pro

Digitized by Google

Pro L. Turio Contra Cn. Gellium.

Propter tenuitatem & plevitatem. *Nonius.*

Atque ego a majoribus memoria ſic accepi, ſiqui quid alter ab altero peteret, ſi ambo pares eſſent, ſive boni, ſive mali eſſent, quod duo res geſſiſſent, uti teſtes non intereſſent, illi unde petitur ei potius credendum eſſe. Nunc ſi ſponſionem feciſſet Gellius cum Turio, Ni vir melior eſſet Gellius quam Turius, nemo opinor tam inſanus eſſet, qui judicaret meliorem eſſe Gellium, quam Turium. Si melior eſt Gellius Turio, potius oportet credi unde petitur. *Gellius* Lib. XIV. Cap. 9.

Pro Lucio Antonio.

XLVIII. Beneficii poſtridie juſſiſti adeſſe in diem, ex die non auſi recuſare. *pro* auſus ſum. *Priſc.* XX. pag. 868.

Pro L. Cæsare ad Populum.

Quod ego me ſpero oſtenturum. *Idem* lib. X.

Pro

Pro L. Turio] Vera hujus Orationis Epigraphe exſtat apud Gellium, XIV. 2. cujus verba, quoniam ad fragmenti elucidationem pertinent, adſcribam: *Utare M. Catonis, prudentiſſimi viri, conſilio: qui in Oratione, quam pro L. Turio contra Cn. Gellium dixit, ita eſſe a majoribus memoriae traditum, obſervatumque ait, ut ſi, quod inter duos actum eſt, neque tabulis, neque teſtibus planum fieri poſſit: tum apud judicem, qui de ea re cognoſceret, uter ex iis vir melior eſſet, quaeretur, & ſi pares eſſent, ſeu boni pariter ſeu mali, tum illi, unde petitur, crederetur, ac ſecundum eum judicaretur.* Ubi Salmaſ. pro, *ſi ambo* legit, *ſive ambo* & pro, *uti teſtes*, *ubi teſtes*, &, rationibus expenſis, contra Favorinum pronunciat. Hinc etiam emendes Nonium Marcellum in *plevitatem*, qui Catonis Orationem pro Veturio laudat, male, ni fallor, pro, *pro Turio.* Cato enim contra Veturium ſcripſit, ſive, ut ipſe Nonius in *duritudo*, *In Veturium*, in Lucium nempe illum, quem omiſſi ſacrificii reum fuiſſe colligimus ex Priſciano, Feſto, aliiſque. Huic conjecturae fidem facit Gellius XVII. 2. quem ſolens & more ſuo transſcripſit Nonius, hoc eſt, ſumma incuria. Tu vero, Lector, pro, *imprudentiam*, repone *impudentiam.* Wasse.

Quod duo res gessissent] Rei appellatio ad omnem contractum & obligationem pertinet, ut ait Ulpianus tit. De verborum ſignific. cap. VI. unde *Res geſſiſſe* pro *contraxiſſe*: ſed differentiæ cauſſa qui ſtipulatus, reus ſtipulandi, qui ſpondet, reus promittendi, qui credit, reus credendi, qui ſatis accipit, reus ſatis accipiendi, dicitur, titulo De verborum obligatione, & titulo De duobus reis. A. Popma.

Illi unde petitur ei potius] Veteres *Reum debendi*, a quo pecunia in judicio tanquam debita petebatur, vocabant, *unde petitur.* Cicero ad Trebatium libro VII. Epiſtolarum, & de Oratione libro I. *Poſtulabam ut illi, unde petitur, vetus atque uſitata exceptio daretur, cujus pecuniae dies fuiſſet.* Notandum autem hic exemplum geminatarum vocum: *Illi unde petitur ei.* Cui ſimile illud Scaevolae ad SC. Trebellianum, *Quaeſitum eſt, an Septicio filio defuncto intra viceſimum annum ſine liberis, hoc fideicommiſſum, utrum pro portionibus haereditatis ad fratrem & ſororem ejus pertineat.* A. Popma.

L. Caesare] Cave confundas hanc Orationem cum illa quam, rogatu Lucii Caeſaris, in gratiam trecentorum Nobilium Catonem ſcripſiſſe narrat Plutarchus p. 791. nam illa erat Catonis minoris, & iſte Lucius fuit Caji Caeſaris Dictatoris propinquus. Wasse.

Digitized by Google

Pro L. Caesetio.

Audite, ſultis, milites, ſi quis veſtrum in bello ſuperfuerit, ſi quis non invenerit pecuniam, egebit? *Feſtus.*

In Tib. Sempronium longum exsulem.

Quid ſi vadimonium capite obvoluto ſtitiſſet. *Gellius* lib. II. Cap. 14.
Si poſſet auctio fieri de artibus tuis, quaſi ſuppellectilis ſolet. *Priſcianus* lib. VI. pag. 724.

In Q. Minucium Thermum.

XLIX. Erga Rempublicam multa beneficia ratiſſuma atque gratiſſuma. *Feſtus.*
Sed a benefactis atque ab optumis artibus ſugit quam maxuma fugela, perpetuiſſumo curriculo. *Priſcianus* lib. III.
Poſtquam diutius ſitur. *Idem* lib. III.
Mortuus eſt, ſepelitus eſt. *Idem* lib. X.

In Q. Minucium Thermum de quaestione in Ptolomaeum minorem.

De Ptolomæo, rege optumo & beneficentiſſimo. *Idem* III.

Per

In Tiberium] Illum neſcio an intelligat Proconſulem, cujus legatus Cato in Thracia & ad Danubium fuit, teſte Plutarch. in Catone. 342. cujus etiam Elogium habes in Vita Marcelli p. 300. titulus ejus concipitur apud Gellium II. 14. in hunc modum: *In Libro vetere Marci Catonis, qui inſcribitur, Contra Tiberium exſulem.* Priſcianus unus illum integrum conſervavit lib. VI. p. 724. ubi MS. A. pro, *artibus tuis*, habet, *ſuis.* Wassz.

Quid si vadimonium] Significat reum fuiſſe criminis capitalis, aut turpis. Nam in periculo, vel re turpi, caput operiebant: de hoc teſtis Gellius, apud quem Julianus rhetor, amatorios verſus recitaturus, *Permittite mihi quaeſo*, inquit, *operire pallio caput, quod in quadam parum pudica oratione Socratem feciſſe ajunt.* De iſto Plautus Moſtellaria:

Capite convoluto ut fugiat cum ſummo metu.

Livius lib. III. *In domum ſe, propinquam fore, inſciis adverſariis, capite obvoluto recepit. Vadimonium ſtitiſſe*, dicit Cato: *vadimonio ſiſtere*, Apulejus lib. IX. A. Popma.

Ratissuma atque gratissuma] Multa ſunt in his reliquiis verborum pariter & ſententiarum lumina, digna laude ac notatione. Contende haec cum illa Ciceronis pro Cluentio: *In hac calamitoſa fama quaſi in aliqua pernicioſiſſima flamma.* A. Popma.

De Ptolomaeo minore] Hic eſt Ptolomaeus minor, cognomento Euergetes II. ſive Phyſcon, ſeptimus AEgypti Rex, ſucceſſor Philometoris fratris: de quo Livius in Epitom. Lib. XLVII. & LII. Juſtin. Lib. XXXVIII. Strab. ult. Athenaeus Lib. IV. & XII. qui teſtantur fuiſſe tyrannorum omnium crudeliſſimum. Cato hac oratione illum exagitavit, ſimul & Q. Thermum, qui miſſus Quaeſitor, malitioſe & negligenter quaeſtionem exercuit, quaſi Sequeſter inter regem & populum veniſſet. Itaque duplex orationis argumentum, de Ptolomaeo minore, de Thermi quaeſtione, ex Priſciano lib. VI. A. Popma.

Rege optumo] Ptolomaeo Philometori hoc elogium tribuit: cui Euergetes frater ſucceſſit.

Livius

Digitized by Google

Per deos immortales nolite vos ſequeſtro ponere. *Gell.* lib. XX. Cap. 10.

Sed ſi omnia dolo fecit, omnia avaritiae atque pecuniae cauſſa fecit, ejuſmodi ſcelera nefaria, quae neque inſecendo, neque legendo audivimus, ſupplicium pro factis dare oportet. *Idem* lib. XIIX. Cap. 9.

Quantoque ſuam vitam ſuperiorem, atque ampliorem, atque antiquiorem animum inducent eſſe quam innoxiorem.

IN Q. M. THERMUM DE SUIS VIRTUTIBUS.

L. Ego jam a principio in parſimonia, atque in duritia, atque induſtria omnem adoleſcentiam meam abſtinui, agro colundo, ſaxis Sabinis, ſilicibus repaſtinandis, atque conſerundis. *Feſtus.*

Quid mihi fieret, ſi non ego ſtipendia in ordine omnia ordinarius meruiſſem ſemper? *Idem.*

Primanus Tribunus. *Idem.*

M. Fulvio Conſuli Legatus miſſus ſum in AEtoliam, propterea quod ex AEtolia complures venerant, AEtolos pacem velle: de ea re Oratores Romam profectos. *Idem.*

Cum eſſem in provincia Legatus, quamplures ad Praetores & Conſules vinum honorarium dabant: numquam accepi, nec privatus quidem. *Iſidorus* lib. XX. *Orig.*

Aliud

Livius lib. LII. *Ptolomaeus in caput graviter vulneratur; inter curationem, dum oſſa medici terebrare contendunt, exſpiravit: atque ita in locum ejus frater, minor Ptolomaeus, qui Cyrenis regnabat, ſucceſſit. De ejus morte fortaſſis accipiendum Catonis fragmentum, Mortuus eſt, ſepelitus eſt.* A. POPMA.

EJUSMODI SCELERA NEFARIA.] Haec ſcelera Ptolomaei minoris ſive Euergetis refert Juſtinus lib. XXXVIII. *Infeſtus omnibus, ſtatim ubi Alexandriam ingreſſus eſt, fautores pueri trucidari juſſit: ipſum quoque, die nuptiarum, quibus matrem ejus in matrimonium recipiebat, inter apparatus epulorum, & ſolemnia religionum, in complexu matris interficit; atque ita torum ſororis caede filii ejus cruentus aſcendit. Poſt quod non mitior in populares, qui eum in regnum vocaverant, fuit.* & mox: *Accerſitum maximum deinde a Cyrenis filium, ne eum Alexandrini contra ſe Regem crearent, interficit. Tunc populus ſtatuas & imagines ejus detrahit: quod factum ſtudio ſororis exiſtimans, filium, quem ex ea ſuſceperat, interficit, corpuſque in membra diviſum & in ciſta poſitum, matri, die natali ejus, inter epulas afferri curat.* A. POPMA.

IN PARSIMONIA ATQUE IN DURITIA] Hoc eſt quod Plutarchus refert Catonem dixiſſe, duobus generibus duntaxat quaeſtus ſe uſum, agricultura & parſimonia. Similiter Duritiam & Parſimoniam jungit Plautus, Moſtellaria act. I. Scen. 2. *Velitabam volupe parſimonia & duritia.* & Cornelius Nepos Alcib. *Sic duritiae ſe dediſſe, ut parſimonia victus atque cultus omnes vinceret. Adoleſcentiam abſtinui*, id eſt, remotam habui, abduxi, ſcilicet a luxu & deliciis, ſicut *culpam abſtineam*, Plautus Menaech. pro remotus ſim a culpa, quamvis ſint qui malint, *abſtinui*, vel *abſtinavi*: quos ſequatur qui volet. A. POPMA.

M. FULVIO CONSULI.] M. Fulvius Nobilior Conſul fuit cum Cn. Manlio Vulſione anno DLXIV. & poſt biennium à Conſulatu triumphum egit de AEtolis, Ambracibus, & Cephalenia. Vidend. Livius Lib. XLVIII. A. POPMA.

DABANT] MS. Codex, Brit. Acad. Cantab. *dabatur.* Caeterum Fragm. hoc ex Catonis oratione de Innocentia ſua ab Iſidoro adducitur: *Age, ſiquis hoc ſaeculo vir illuſtris pellibus haedinis pro ſtragulis utatur, triluſque ſervis comitatus Hiſpaniam*

regat.

Digitized by Google

Aliud eſt Properare, aliud Feſtinare. Qui unum quid mature tranſigit, is properat: qui multa ſimul incipit, neque perficit, is feſtinat. *Gell.* lib. XVI. Cap. 14.

In Q. Minucium Thermum, De decem hominibus.

LI. Tuum nefarium facinus pejore facinore operire poſtulas; ſuccidias humanas facis; decem capita libera interficis, decem hominibus vitam eripis, indicta cauſſa, injudicatis, indemnatis. *Idem* lib. XIII. Cap. 23.

Nervo, carcere, moletrina. *Nonius.*

Rumorem, famam flocci fecit, intercutibus ſtupris obſtinatus, inſignibus flagitiis. *Feſtus.*

Aderant ne male . . . ſcelera nefaria fieri . . . . . . ſacramento traderetur, lege aeſtimarentur. *Idem.*

In Q. Minucium Thermum, De falsis pugnis.

Dixit a Decemviris parum ſibi bene cibaria curata eſſe. Juſſit veſtimenta detrahi, atque flagris caedi: Decemviros Brutiani verberavere, videre multi mortales. *Gell.* lib. X. Cap. 3.

Quis hanc contumeliam, quis hoc imperium, quis hanc ſervitutem ferre poteſt? Nemo hoc Rex auſus eſt facere; eane fieri bonis, bono genere natis, boni conſulitis? Ubi ſocietas, ubi fides majorum? Inſignitas injurias, plagas, verbera, vibices, eos dolores atque carnificinas per dedecus atque maxumam contumeliam, inſpectantibus popularibus ſuis, atque multis mortalibus, te facere auſum eſſe? Sed quantum luctum, quantumque gemitum, quid lacrumarum, quantumque fletum factum audivi? Servi injurias nimis aegre ferunt; quid illos bono genere

regat, & quingentorum aſſium ſumtu tranſmarinam provinciam petat, eodem cibo, eodemque vino quo nautae uti contentus ſit, nonne mirabilis exiſtimetur? atqui iſta patientiſſime ſuperior Cato toleravit: Valer. Max. IV. ubi MS. pro *mirabilis*, *miſerabilis.* Wasse.

Intercutibus stupris obstinatus.] Priſcianus, *flagitatus:* quomodo Apulejus lib. VIII. Metamorph. *Juvenem exſecrandis uredinibus flagitabant.* Feſtus: *Inter cutem flagitatos dicebant antiqui mares, qui ſtuprum paſſi aliquando eſſent.* A. Popma.

De falsis pugnis.] Hunc titulum habent libri veteres Gellii, quem conſervavi; propterea quod animadverti Catonem in hac oratione praecipue egiſſe cauſam de plagis & verberibus inique provincialibus irrogatis a Q. Thermo. Si quis tamen malit, Lipſio autore, emendare, *De falſis poenis*, non admodum contra nitar. A. Popma.

Insignitas injurias plagas.] *Inſignitas injurias* dicit quae ſigna & indicia retinent, inſignite factas. Plaut. Caſina, *ut inſignites pueros aliquo vitio notatos.* Idem Milite: *inſignitas notas.* Cicero de Divinatione: *In quibus tanquam inſignitae notae veritatis apparent.* A. Popma.

Digitized by Google

nere natos, magna virtute praeditos, opinamini animi habuiſſe, atque habituros dum vivent?

IN LUC. VETURIUM, DE SACRIFICIO COMMISSO.

LII. Qui illius inpudentiam norat, & duritudinem. *Nonius*, *in Duritudo.*

Quod tu, quod in te fuit, ſacra ſtata, ſolemnia, capite ſancta deſeruiſti. *Feſtus.*

Aquam Anienem in ſacrarium inferre oportebat. Non minus quam quindecim millibus Anien abeſt. *Priſcianus* lib. VI.

Graeco ritu fiebantur Saturnalia. *Idem* lib. XIX.

Domi cum auſpicamus, honorem me Dium inmortalium velim habuiſſe. Servi, ancillae, ſi quis eorum ſub centone crepuit, quod ego non ſenſi, nullum mihi vitium facit. Si cui ibidem ſervo aut ancillae dormienti evenit, quod comitia prohibere ſolet, ne is quidem mihi vitium facit. *Feſtus.*

Menſe Octobri fecimus, Novembris reliquos erat. *Priſcianus* lib. VI.

Hoſtem num icit? *Idem* lib. X.

Objicit hanc rem criminoſius. Equiti corpulentiam. *Gellius* lib. VII. Cap. 22.

IN M. COELIUM, SI SE TRIB. PLEB. ADPELLAVISSET.

LIII. In Coloniam mehercules ſcribere nolim, ſi Triumvir ſim, ſpatiatorem, atque feſceninum. *Feſtus.*

Deſcen-

IN L. VETURIUM] Hanc orationem habuit in Cenſura, cum L. Veturio equum ademit, quod ille ſacra ſtata, ſolemnia, capite ſancta, deſeruiſſet. Fuit autem Cenſor Cato cum L. Valerio Flacco anno ab U. C. DLXIX. Claudio Pulchro L. Porcio Licino Coſſ. A. POPMA.

DE SACRIFICIO COMMISSO] Legendum videtur *omiſſo*, ex fragmentis, in quibus ſacra deſerta arguuntur. A. POPMA.

AQUAM ANIENEM.] Ita Salluſt. lib. II. Hiſtoriarum: *dextrum flumen Turiam*, & lib. IV. *Contendit ad flumen Euphratem*: Caeſar, *Oceanum mare*: ne quis mutet *Aquam Anienam*, contra obſervationem Priſciani. *Aniem* vocatur a Catone, qui ab aliis *Anio*, & quidem duplex, Vetus & Novus, item foeminino genere in veteri Inſcriptione: ITEM ANIENEM NOVAM A MIL. LXII. A. POPMA.

DOMI CUM AUSPICAMUS] Intelligit genus auſpicii, quod poſt mediam noctem domi captabatur & appellabatur *Silentium*. Cicero lib. II. de Diviniatione: *Peritum eſſe neceſſe eſt eum, qui Silentium quid ſit intelligat. Id enim Silentium dicimus in auſpiciis, quod omni vitio caret.* Feſtus: *Silentio ſurgere dici, ubi quis poſt mediam noctem ſurgit auſpicandi cauſſa ex lectulo ſuo, hoc enim eſt Silentium, omnis vitii in auſpiciis vacuitas.* A. POPMA.

IN M. COELIUM] Hunc M. Coelium Macrobius dicit Senatorem fuiſſe haud ignobilem. Gel-

lius

Deſcendit de canterio, inde ſtaticulos dare, ridicularia fundere. *Macrob.* lib. II. Saturn.

Praeterea cantat, ubi conlibuit; interdum Graecos verſus agit, jocos dicit, voces demutat, ſtaticulos dat. *Ibidem.*

Quid ego cum illo diſſertem amplius? quem ego denique credo in pompa vectitatum ire ludis pro citeria, atque cum ſpectatoribus ſermocinaturum. *Feſtus.*

Numquam tacet, quem morbus tenet loquendi, tamquam veternoſum bibendi atque dormiundi; quod ſi non conveniant, tum convocari jubet. Ita eſt cupidus orationis, ut conducat qui auſcultet. Itaque auditis, non auſcultatis, tamquam pharmacopolam, nam ejus verba audiuntur, verum ei ſe nemo committat, ſi aeger eſt. *Gellius* lib. I. cap. 15.

Fruſto panis conduci poteſt (M. Coelius) vel uti taceat, vel uti loquatur. *Ibidem.*

Et quis illi modi eſſe vult? *Priſcianus* lib. VI.

Si em percuſſi, ſaepe incolumis abii. Praeterea pro Republica, pro ſcapulis, atque aerario multum Reipublicae profuit. *Feſtus*, *Pro ſcapulis.* 207.

. . . . a porta Naevia atque ea. *Idem.*

IN

lius etiam Tribunum pleb. etſi apud illum corrupte legitur: *M. Cato Senatorem non ignobilem, Caecilium, ſpatiatorem & feſceninum vocat*: id quod ex Feſto deprehendimus, qui haec verba adducit ex oratione in M. Coelium: *In Coloniam mehercules, &c.* Idem Feſtus tamen emendand. in voce *Citeria*, ubi *Caecilium* pro *Coelium* legitur. A. POPMA. Titulus integer a Feſto eſt, licet ille alicubi mendoſe exhibeat: repone etiam pro, *Caecilium*, *Caelium* apud Priſcianum lib. VI. p. 694. invitis licet tribus MSS. Codicibus. WASSE.

SPATIATOREM ATQUE] *Spatiari* eſt otioſe ambulare. unde Cato *Spatiatorem* hic vocat, quem in lib. de Re ruſtica Cap. V. *ambulatorem. Villicus ne ſit ambulator.* Feſtus exponit *erratorem. Feſceninum* vocat hominem laſcivum & obſcaenum, a Feſceninis verſibus notae laſciviae. A. POPMA.

STATICULOS DARE] Similiter Plautus Perſa, *quin tibi ſaltem ſtaticulum dem*: id eſt, ſaltationem ſtatariam quandam, non perinde motoriam, ut Turnebus explicat. *Riducularia* ſunt jocularia; qualia ante Mimos & Atellanas recitabantur vel canebantur a ſcurris, mimis & urbicariis. A. POPMA.

IRE] Scalig. & Voſſ. in Etymol. WASSE.

SI EM] Scalig. *beſtem* legit. WASSE.

PRO SCAPULIS.] Dicit ſe poenas verberum a multorum civium Romanorum corpore amoviſſe: id quod ex orationibus in Q. Thermum apparet. Tamen multo ante a P. Valerio Poplicola, deinde a M. Valerio, qui cum Q. Apulejo Coſ. fuit, lege Valeria conſultum populo, ut ne quis a magiſtratu necari aut verberibus affici poſſet, ne cui provocatio negaretur. Etiam Lex Porcia lata a M. Porcio Laeca, quam Plinius appellat *De jure virgarum*, Livius, *pro tergo civium latam*; cujus verba ſunt lib. X. *Porcia tamen lex ſola pro tergo civium lata videtur, quod gravi poena ſanxit: Si quis verberaſſet necaſſetve civem Rom.* A. POPMA.

IN

Digitized by Google

In M. Fulvium Nobiliorem.

LIV. Nam principio quis vidit corona donari quemquam, quom oppidum captum non eſſet, aut caſtra hoſtium non incenſa eſſent? *Gellius* lib. V. 6.

Retricibus. *Feſtus.*

Cato Fulvio ut crimen objecit quod Conſul in provinciam poëtas duxiſſet. *Cicero Tuſc.*

In Lentulum apud Censores.

Quod majores ſanctius habuere defendi pupillos, quam clientem non fallere, advorſus cognatos pro cliente teſtatur: teſtimonium advorſum clientem nemo dicit patrem primum, deinde patronum proxumum nomen habere. *Gellius* lib. V. cap. 13.

In C. Pisonem.

Video hac tempeſtate concurriſſe omnis adverſarios meos. *Priſcian.* lib. X.

In L. Furium De multa.

De aqua Praetores ſecundum populum vindicias dicunt. *Feſtus.*

O quanti ille agros emit, qua aquam duceret! *Cariſius* lib. II.

Domi meae ſaepe fuit. *Ibidem.*

De aqua, quod adtinet ad ſalinatores aerarios, cui cura vectigalium reſignat. *Servius AEneid.* IV. *Cariſius* lib. I.

Pror-

In M. Fulvium] Hac oratione exagitavit Cenſuram M. Fulvii Nobilioris, quam ille geſſit cum M. AEmilio Lepido anno U. C. DLXXVI. autore Livio lib. L. etſi Valerius & Gellius AEmilii collegam in Cenſura nominant Fulvium Flaccum, manifeſto errore. A. Popma.

Retricibus] *Retrico* veteres dixerunt, ut *Intrico*, *Extrico.* inde *Retrices aquae*, quae vario & multiplici flexu circumquaque feruntur: quales Cato ait fuiſſe ſupra viam Ardeatinam, qua irrigabantur horti. Feſtus. A. Popma.

In L. Furium] Ex fragmentis apparet hanc orationem habitam in Cenſura, cum L. Curio multa dicta ob aquam publicam derivatam & averſam. Nam Cato & Valerius Cenſores *aquam publicam omnem & privatam aediſicium, aut agrum ademerunt: & quae in loca publica inaedificata immolitave privati habebant, intra dies* XXX. *demoliti ſunt.* Livius. A. Popma.

Ad Salinatores aerarios] Vectigal ingens ex ſale Romanis fuit, quod qui accipiebat & referebat in aerarium publicum, is dicitur a Catone *Salinator aerarii. Reſignare* Feſtus interpretatur *reſcribere*, ut *reſignatum aes*, in tabulas relatum. Servius putat antique dici pro *damnare.* Sed Feſti interpretatio verior eſt. Nam & Cicero Tuſculanar. IV. *reſcribere* pro notare, & in literas referre dixit. *Cantus reſcripti ſonus.* A. Popma.

Cui cura vectigalium] Eſt ellipſis pronominis *Is. Is cui cura vectigalium*; ut Varro lib. IV. De Lingua Latina: *Quod ibi domus fuerit, cui cognomen fuit Macedonia*, pro, *ejus cui.* A. Popma.

In

Prorſus quodcumque videbat feciſſe, neque quemquam obſervaviſſe. *Cariſ.* lib. I.

Neceſſario faciundum fuit. ***Ibidem.***

Die proximi. *Gellius.*

In L. Furium pro Lusitanis.

LV. Cato adcuſavit Ser. Galbam pro direptis Luſitanis, & L. Furium pro iiſdem, pro iniquiſſima aeſtimatione frumenti. *Aſconius in Divinatione, & Nepos in Vita Catonis.*

In Oppium.

Vinum redemiſti, praedia pro vini quadrantalibus ſexaginta in publicum dediſti, vinum non dediſti. *Feſtus.*

Contra Cornelium apud Populum.

Nec quis incultior, inreligioſior, deſertior, publicis negotiis repulſior. *Idem* pag. 441.

In Pansam.

Pueri in ludo ſolent paſceolos furari. *Nonius.*

In Annium.

Nemo antea fecit ſuper tali re cum hoc magiſtratu utique rem. *Feſtus.*

In Q. Sulpicium.

Quotiens vidi trulleos, naſiternas, pertuſos aquales, matellas ſine anſis. *Idem.*

In

In publicum dedisti] Pignori ex lege mancupiorum: *Populo praediis praedibuſque cavere.* Varro lib. IV. de Lingua Latina: *Praedia dicta item uti praedes a praeſtando, quod ea, pignori data publice, mancupi fidem praeſtent.* A. Popma.

Pueri in ludo] Libri veteres, *Pueris in ludo tellos paſceolos furare.* unde conjecerim *ocellos paſceolos*, ut Panſam incuſaverit, quod is furtis jam inde a pueritia ſuetus. Ocelli ſunt globuli, vel lapidei, vel plumbei, vel ex alia qua materia, in modum oculorum formati; quibus olim pueri ludebant, ut etiam nunc fit. Ocellatos vocat Suetonius in Auguſto, & Varro in Satyra Marcipore, ubi plura dixi. *Paſcolus*, & per diminutionem *Paſceolus*, eſt ex aluta ſacculus, ſcorteum marſupium, a Graeco φασκώλιον & φάσκωλον. Suidas φασκώλιον ἐςὶ μαρσύπιον. Vidend. Feſtus, & Nonius. A. Popma.

In

Digitized by Google

IN M. ACILIUM.

I. II. III. ..

Poſtquam navitas ex navibus eduxi, non ex militibus atque nautis, piſcatores, penatores fiſcellarum dedi. *Idem.*

IN L. QUINTIUM FLAMINIUM.

LVI. Catonis & aliae quaedam acerbae orationes exſtant in eos, quos aut ſenatorio loco movit, aut quibus equos ademit. Longe graviſſima in L. Quintium oratio eſt, *&c. Livius* lib. XLIX.

IN SER. GALBAM, APUD MILITES.

Hiſtoria de Papyrio praetextato, *&c.* ſed Gellii verbis. *Gellius* lib. I. cap. 23.

DE LUSITANIS QUUM GALBAM ADCUSAVIT.

Tamen dicunt deficere voluiſſe. Ego me nunc volo Jus Pontificium opti-

IN M. ACILIUM] Acilii nequaquam praenomen Marci, ſed Manii habuere; quare virgula debet addi, ſic enim M' id eſt, MAN. ſcribi ſolet. HAVERC.

PENATORES FICEDULARUM] Feſti codex vetus *fiციſedarum.* unde forte legendum, *fiſcellarum*, ut ſint *Penatores* qui penum in fiſcellis geſtant. A. POPMA.

QUINTIUM] Senatu movit Quintium, qui ſeptem annis antea Conſul fuerat. Cauſam nobis conſervavit Liv. lib. XLIX. Cicero de Senectute; quorum teſtimoniis nixus eſt Plutarchus in Catone pag. 345. Cauſam his verbis narrat V. Max. II. 9. 3. *Quia in provincia quendam damnatum ſecuri percuſſerat, tempore ſupplicii, ad arbitrium & ſpectaculum mulierculae, cujus amore tenebatur, electo.* Quae apud Satisberienſem leguntur ad hunc modum: *quia aliquem damnatum impie ſecuri percuſſerat, tempore tamen ſupplicii, ſed ad arbitrium & ſpectaculum convivantis mulierculae cujus amore tenebatur allectus.* verum potior recepta lectio. WASSE.

IN S. GALBAM] Galbam illum intellige, quem Nepos in Vita Catonis & Suetonius, Luſitanos diripuiſſe dicit, III. millibus (ut V. Max. ſeptem) eorum perfidia trucidatis, & Viriatini belli cauſam inde extitiſſe, eoque nomine merito in jus vocatum a Catone & Scribonio Libone. Qua vero aſtutia Judicum Sententiam evaſit, clare V. Max. IX. 6. & Cicero de Orat. I. 53. qui ſua ex ipſo Catone hauſerit, Oroſius IV. 21. & Appianus pag. 487. Lambinus, ad Nepotem, recte legendum putat *Servium* non *Sergium*, ut corrupte legitur apud Suetonium, Quintilianum II. 15. & Priſciani Codd. tam edd. quam MSS. cum Galba fuerit Sulpiciae non Serviae gentis. Plutarchus in vita AEmilii pag. 27. Servium Galbam, & in Catone 345. & 353. Servilium vocat, & ab eo in errorem inductus Appianus de B. Hiſp. pag. 485. Hanc orationem habuit quadragenarius; ſi Livium & Plutarchum audiamus, nonagenarius. At vero, mortuus eſt 85. annos natus, ut Cicero de Claris Orat. & Plin. IX. 5. nos certiores faciunt. Neſcio an fragmentum ex Catone in *ſercia* (ſic enim apud Nonium legitur pag. 200. lin. 24.) huc referendum ſit. WASSE.

TAMEN] Hiſce verbis reſpondit Cato ad Galbae excuſationem, quae hujuſmodi erat. Luſitanos caeſos confitetur, quod compertum habuerit, eos, equo atque homine ſuo ritu immolatis, per ſpeciem pacis adoriri exercitum ſuum in animo habuiſſe, ut patet ex ejus Oratione contra Cethegum, quam nobis conſervavit Epitomator Livii. WASSE.

UTI

Digitized by Google

optime ſcire. Jamne ea cauſa pontifex capiar? Si volo augurium optime tenere, ecquis me ob eam rem augurem capiat? *Gellius* lib. I. cap. 12.

De Re Floria.

Ibi pro ſcorto fuit, in cubiculum ſubreptitavit e convivio: cum partim illorum jam ſaepe ad eumdem modum erat. *Gellius* lib. I. cap. 21.

Sed ſi qui palam corpore pecuniam quaereret, aut ſe lenoni locaviſſet, & ſi famoſus & ſuſpicioſus eſſet, vim in corpus liberum non aequom cenſuere adferri. *Nonius.*

De Agna Musta pascenda.

Citer ager adligatus ad ſacra erit. *Priſcianus* lib. III.

Uti Basilica aedificetur.

Antequam is villicare coepit. *Idem* lib. VIII.

De Indigitibus.

Sinunt ..... ut bona rapiant aut ..... ſequeſtro dent. *Feſtus.*

De Auguribus.

LVII. Probrum virginis Veſtalis, ut capite puniretur, vir qui eam inceſtaviſſet verberibus necaretur; lex fixa in atrio Libertatis, cum multis aliis legibus incendio conſumta eſt, ut ait M. Cato in ea oratione quae de Auguribus inſcribitur. Adjicit quoque virgines Veſtales ſacerdotio exauctoratas ..... *Idem.*

De AEdilibus vitio creatis.

Nunc ita ajunt, in ſegetibus & herbis bona frumenta eſſe. Nolite ibi nimiam ſpem habere. Saepe audivi inter os atque offam multa intervenire poſſe. Verum inter offam atque herbam ibi vero longum intervallum eſt. *Gellius* lib. XIII. cap. 16.

Neminiſque. *Feſtus.*

AEdiles Plebis sacrosanctos esse.

Sacroſancti ſunt Tribuni plebis, AEdileſque ejusdem ordinis. *Idem.*

De

Uti Basilica] Cato Cenſor, pecunia publica, ſub Curia foro adjunxit & fecit Baſilicam, quam Porciam ſuo nomine primus appellavit: quod cum adverſarii ipſius acriter repugnarent, habuit hanc orationem. Plinius & Plutarchus, in Catone, pag. 671. A. Popma.

In segetibus et herbis] Frumenta dicuntur *in herbis* eſſe, cum herbeſcens viriditas emergit de

De Tribunis Militum.

Expedito pauperem, plebejum, atque proletarium. *Nonius.*
Loca ardua, & cliva depreſſa. *Idem.*

De Moribus Claudii Neronis.

LVIII. Pecunia mea Reipublicae profuit, quam iſti modi uti tu es. *Priſc.* lib. VI.
Haruſpicen, fulguratorem, ſi quis adducat. *Nonius.*

De re Istriae Militari.

Pugnariolas. *Feſtus.*

De Triumpho ad Populum.

Aſperrumo atque arduiſſumo aditu. *Priſc.* lib. III.

De Signis et Tabulis.

Honorem emtitavere: malefacta benefactis non redemtitavere. *Feſtus.*

De Spoliis.

Ne Spolia figerentur niſi de hoſtibus capta.
Sed tum ubi ii diviſi ſunt, revortantur reſignatis vectigalibus. *Idem.*

De Praeda Militibus Dividunda.

Fures privatorum furtorum in nervo, atque in compedibus aetatem agunt: fures publici in auro atque in purpura. *Gellius* lib. XI. cap. 13.
Frau-

de ſemine occato, ut ait Cicero. Plinius lib. XVIII. cap. 7. *Frumenta bieme in berbis ſunt.* Virgilius Georgic. I.

—— *Frumenti quaereret berbam.*

Idem: *Meſſis in berba eſt.* Perſius:

Seges altera in berba eſt.

A. Popma.

De moribus Cl. Neronis] Cato, cum in Sicilia Tribunus militum fuiſſet, inde reverſus, C. Claudii Neronis Coſ. in bello contra Aſdrubalem caſtra ſecutus eſt, natus annos plus minus XXV. De cujus moribus haec oratio habita. Vidend. Livius lib. XXXVII. A. Popma.

Profuit quam isti modi] Eſt ἔλλειψις uſitata veteribus, cum omittunt particulam *magis*, *potius*. Plautus Caſina:

—— *ut quid vir velit,*
Fieri id facias, quam adverſere contra.

Rudente:

Tacita mulier eſt bona quam ſemper loquax.

Homerus:

Αὐτὸν ἔχοντά σε βύλομ' ἐπακύρεσθ' ἢ τινὰ τ̃ δ.

A. Popma.

Honorem temptavere] Malim, *emptitavere*, ut ſit paronomaſia. A. Popma.

Uti

Fraudulenter, atque avariter. *Nonius.*
Tu dives ſite. *Idem.*

Uti Praeda in Poplicum referatur.

LIX. Miror audere, atque religionem non tenere; ſtatuas Deorum, exempla earum facierum, ſigna domi pro ſuppellectile ſtatuere. *Priſcian.* lib. VII.

De Pecunia Regis Antiochi.

M. Cato ſuaſit rogationem Petiliam; exſtat oratio ejus de pecunia regis Antiochi. *Livius* lib. XLVIII.

Uti plura aera Equestria fierent, Suaſio in Senatu.

Nunc ego arbitror oportere reſiſti, quo minus duobus millibus ducentis ſit aerum equeſtrium. *Priſcian.* lib. VII.
De aeribus equeſtribus, de duobus millibus actum. *Ibidem.*
Adceſſit ager, quem privatim habent, Gallicus, Samnitis, Appulus, Brutius. *Ibidem.*

De Vestitu et Vehiculis.

Nam perinjurium eſt, quom mihi ob eos mores, quos prius habui, honos detur; ubi datus eſt, tum velle uti eos mutem, atque alii modi ſiem. *Idem* lib. VI.

De Habitu.

Sanguen demittatur. *Cariſius* lib. I.

De

Uti plura aera] Haec oratio habita eſt in Senatu; quam Plutarchus intelligit, opinor, cum ſcribit Catonem voluiſſe, ut a majori cenſu majus tributum penderent, ternoſque in millia aeris aſſes aſſignaviſſe ut inferrent: quo iis adjectionibus preſſi luxum deponerent. A. Popma.

De aeribus equestribus] Ni fallor, hunc locum in mente habuit Feſtus, cum annotaret Catonem dixiſſe *aeribus* pluraliter ab *aere*. Utitur Lucret. lib. II.

—— *pulſabant aeribus aera.*

Et Arnobius lib. III. *Occultaſſe perhibentur Jovis aeribus aliquando vagituri.* A. Popma.

De Vestitu et Vehiculis] Hanc orationem habuit in Cenſura, qua ſuaſit id quod Livius refert: *Ornamenta & veſtem muliebrem, & vehicula, quae pluris quam* XV. *millium aeris eſſent, in cenſum referre viatores juſſi.* Idem Plutarchus in Vita C.tonis. A. Popma.

Mu-

De Dote.

LX. Vir cum divortium fecit, mulieri Judex pro Cenſore eſt; imperium quod videtur, habet. Si quid perverſe tetreque factum eſt a muliere, multatur: ſi vinum bibit, ſi cum alieno viro probri quid fecit, condemnatur. *Gellius* lib. X. cap. 23.

In adulterio uxorem tuam ſi deprehendiſſes, ſine judicio inpune necares. Illa te, ſi adulterares, digito non auderet contingere; neque jus eſt. *Ibidem.*

De Fundo Oleario.

Pulchralibus, atque dupediis. *Feſtus.*

De Feneratione Lege Junia, Diſſuaſio.

Tertio autem pedato item ex ſenore diſcordia excreſcebat. *Nonius.*

Camerini cives noſtri oppidum pulchrum habuere, agrum optumum atque pulcherrumum, rem fortunatiſſumam. Quom Romam veniebant, prorſus divortebantur pro hoſpitibus ad amicos ſuos. *Feſtus.*

De Abrogandis Legibus.

Bovile. *Cariſius* lib. I.

Ne

Mulieri Judex pro Censore] Judex, ut Cenſor, mulierum delicta notabat, de qua re dixi ad Varronis Myſteria. Plinius lib. XIV. cap. 13. *Cn. Domitius, Judex, pronuntiavit: Mulierem videri plus vini bibiſſe, quam valetudinis cauſſa, viro inſciente, ac dote multavit.* A. Popma.

In adulterio uxorem] Hoc dicitur oratorie, vel Catonis aetate fortaſſis impune fuit. At poſtea lege Julia Auguſti, ſoli patri conceſſum eſt, filium & quemcumque adulterum, in ipſis rebus Veneris deprehenſum occidere: marito vero adulterum inhoneſtae conditionis, puta laenonem, ſcaenicum aut ſimilem, non etiam uxorem. Papinianus lib. I. De adulteriis: *Patri, non marito, mulierem & omnem adulterum permiſſum eſſe occidere, quod plerumque pietas paterni nominis conſilium pro liberis capit: ceterum mariti calor & impetus, facile decernentis, fuit refrenandus. Et hoc ſic in deprehenſis obtinuit; in alios poena adulterii nunquam fuit capitalis, ne regiis quidem temporibus*, ut recte Lipſius cenſuit. A. Popma.

Illa te, si adulterares] Idem fere dixit Plautus Mercatore:

Nam ſi vir ſcortum duxit clam uxorem ſuam,
Id ſi reſcivit uxor, impune eſt viro.
Uxor, viro ſi clam domo egreſſa eſt foras,
Viro ſit cauſſa, exigitur matrimonio.

A. Popma.

Tertio autem pedato] Ita & Origin. I. & II. nec reſcribendum *pedatu*, ut eſt Plauti Ciſtellaria:

Niſi pedatu tertio omnis efflixero.

Nam veteres multa nomina ſecundo & quarto ordine indifferenter protulerunt. Eſt autem *Pedatus* acceſſus, incurſuſque quaſi per pedem, Gloſſae *Tertius pedatus*, τρίτη ἐφόδῳ. A. Popma.

Camerini cives] Sunt a Camerio urbe, quam inter vicinas Romae numerat Plinius. Nam Camerinum

Ne Lex Baebia derogaretur, Suaſio.

Hoc potius agam quod hic rogat. *Feſtus.*
Pecuniam inlargibo tibi. *Nonius.*

Ne Legi Orchiae derogaretur, Suaſio.

LXI. Qui antea … obſonitavere, poſtea centenis obſonitavere. *Feſtus.*

Percunctatum patris familiae nomen ne quis ſervum mitteret, lege ſancitum fuiſſe. *Idem.*

De Lege Voconia, Suaſio.

Principio nobis mulier magnam dotem adtulit: tum magnam pecuniam recipit, quam in viri poteſtate non committit. Eam pecuniam viro dat mutuam. Poſtea ubi irata facta eſt, ſervom recepticium ſectari atque flagitare virum jubet. *Gellius* lib XVII. cap. *6.*

Claſſicus. Infra claſſem. *Idem* lib. VII. cap. 13.

Agrum

merinum in Umbria huc non pertinet. A. Popma.

Ne legi Baebiae derogaretur] Baebia lex de praetoribus lata fuit L. Manlio Acidino, & Q. Fulvio Flacco Coſſ. anno DLXXIV. Ea jubebat alternis creari quaternos praetores, cum antea per aliquot annos ſeni fuiſſent. Sed & P. Cornelius Cethegus, M. Baebius Tamphilus Coſſ. anno DLXXII. ex autoritate Senatus ad populum tulerunt legem de ambitu, ut teſtatur Livius lib. XL. Hanc Catonem hac oratione ſuaſiſſe indicant fragmenta, quae ad ambitum pertinent. A. Popma.

Ne legi Orchiae] Videndus Macrobius lib. II. Saturnal. cap. 13. A. Popma.

Qui antea obsonitavere] Deëſt numerus convivarum ita forte reſtituendus: *Qui antea octoni obſonitavere, poſtea centeni obſonitavere.* Nam lege Orchia numerus tantummodo convivarum praeſcribebatur, de quo ipſe Cato in oratione querebatur, quod plures quam praeſcripto legis cavebatur, tunc ad coenam vocarentur, ut idem Macrobius ſcribit. A. Popma.

Percunctatum patris familiae] Suſpicor fuiſſe caput legis convivalis, ſive Orchiae, ſive alterius; cujus nulla mentio in veterum monumentis, quod ſciam. A. Popma.

Pro lege Voconia] Hac oratione legem Voconiam ſuaſit contra mulierum impotentiam, Coepione & Philippo Coſſ. cum eſſet quinque & ſexaginta annos natus, ut ipſe apud Ciceronem de Senectute praedicat. Fuit autem lex Voconia lata a Q. Voconio Trib. pleb. inter II. & III. Punicum bellum, habuitque duo capita; unum, ne, cui cenſus eſſet, virginem vel mulierem haeredem faceret: alterum, ne plus uni legaret quam ad haeredem haeredeſve perveniret. Adi Ciceronem in Praetura urbana; Gellium, & Juris conſultos. A. Popma.

Classicus. Infra classem] Haec verba pertinent ad interpretationem legis Voconiae, quaduntaxat tenebantur primae claſſis homines qui C. & XXV. millia aeris ampliuſve cenſi erant: quos ipſe vocat *claſſicos*, autore Gellio, Cicero *cenſus* in Praetura urbana, cum inquit, *Sanxit in poſterum, qui poſt eos Cenſores cenſi eſſent, ne quis haeredem virginem, neve mulierem faceret*, & mox: *Per legem Voconiam qui cenſus non ſit, licet.* ubi Aſconius *Cenſum*, interpretatur *pecunioſum.* A. Popma.

Agrum

Digitized by Google

Agrum quem vir habet, tollitur. *Servius AEneid.* I.

De Lege Maevia.

Rex Seleucus arma noſtratia facit. *Priſcianus* lib. XII.

De Lege Oppia, Suaſio.

Si in ſua quiſque noſtrum matre familias, Quirites, jus & majeſtatem viri retinere inſtituiſſet, minus cum univerſis feminis negotii haberemus. Nunc domi victa libertas noſtra inpotentia muliebri, hic quoque in foro obteritur & calcatur: & quia ſingulas ſuſtinere non potuimus, univerſas horremus, *&c. Livius* lib. XLIV.

De Lege Populi, Suaſio.

Quod compluriens uſu venit omni tempore ante ventum eſt; Rem publicam reddimus. *Nonius.*

De Lege Toria.

LXII. Aſinum, aut muſimonem, aut arietem. *Idem.*

De Ambitu.

Sed ſunt partim, qui duarum rerum alterius utrius cauſſa magiſtratum petunt. *Priſcianus* lib. V. pag. 668. & pag. 693. 40.

Ne

Agrum quem vir] Servius lib. I. AEneid. hic obſervat mutationem caſuum, ut in illo Virgilii,

Urbem quam ſtatuo veſtra eſt.

Et Terentii,

Eunuchum quem dediſti quas turbas dedit.

A. Popma.

De lege Maevia] Forte *Maenia*: de qua Cicero in Bruto, & Varronis ſatyra inſcripta *Lex Maenia.* Sed nihil hic video. A. Popma.

De lege Oppia] Vide Livium lib. XLIV. meminit etiam Tacitus lib. III. Annal. A. Popma.

De lege Populi] Quae eſt Lex Populi? opinor Porcia, pro ſcapulis, pro tergo civium lata; de qua hic ante dixi, & in Scholiis Salluſtianis. A. Popma.

De lege Toria] In Nonii vulgatis codicibus legitur, *Deletorio.* unde reſtitui de lege Toria; ad quam pertinet unicum fragmentum de paſtione pecoris. Eam legem tulit Sp. Torius ſive Thorius Trib. pleb. de quo Cicero lib. II. de Oratore, & in Bruto ita: *Sp. Torius ſatis valuit in populari genere dicendi, is, qui agrum publicum vitioſa & inutili lege vectigali levavit.* Appianus lib. I. de Bello civili caput legis perperam refert. A. Popma.

Musimonem aut arietem] Cato *muſimonem* diverſum ab *ariete* facit, ſicut & Plinius lib. VIII. cap. 49. ubi ita deſcribit: *Genus muſimonum caprino villo quam pecoris velleri propius.* Quorum e genere & ovibus natos priſci *umbros* vocaverunt. At Strabo lib. II. & V. tradit in Hiſpania & Corſica naſci arietes, qui lanae loco pi-

Digitized by Google

Ne quis iterum Consul fuat.

Dicere poſſum quibus villae atque aedes aedificatae atque expolitae maxumo opere, citro, atque ebore, atque pavimentis Poenicis ſtent. *Feſtus.*

Imperator laudem capit, exercitum meliorem & induſtriorem facit. *Priſcianus* lib. II.

Ne Imperium sit Veteri ubi Novos venerit.

Siticines, & liticines, & tubicines, *Gellius* lib. XX. cap. 2.

De Achaeis.

Quomque Annibal terram Italiam laceraret atque vexaret. *Gellius* lib. cap. 4.

De Macedonia Liberanda.

Idque perpetuius atque firmius repſit. *Priſcianus* lib. III.

Tumultu Macedoniae Etruriam, Samnites, Lucanos inter ſe natinari, atque factiones eſſe. *Feſtus.*

De Rege Attalo, et Vectigalibus Asiae, Diſſuaſio.

C. Licinio Praetore remiges ſcripti cives Romani ſub portiſculum, ſub flagrum conſcripti veniere paſſim. *Feſtus.*

De

pilum ferant caprinum, & vocari *muſimones.* Quo nomine etiam vocarunt equos, mulos, aſinos breves, teſte Nonio. A. Popma.

Pavimentis Poenicis] Marmor Numidicum in magno pretio & uſu veteribus fuit: ex quo fiebant illa quae Cato hic nominat *pavimenta Poenica*; & quas Propertius *columnas Poenas.*

Tota erat in ſpecies Poenis digeſta columnis.

Quas eaſdem intelligit Ovidius hoc verſu:

Signa peregrinis ubi ſunt alterna columnis.

Numidicae cruſtae ſpurcae, Epiſt. LXXXVII. & Petronio Satyrico. A. Popma.

De Achaiis] Fortaſſis eſt de exulibus Achaiae; de quibus cum magna controverſia in Senatu eſſet, exurgens Cato, *Quaſi non ſit*, inquit, *quod agamus, deſidemus hic totum diem de ſenibus Graeculis quaerentes, hic an in Achaia a ſandapilariis efferantur.* Tamen Achaei reditum impetrarunt, Plutarchus in Vita pag. 341. A. Popma.

C. Licinio Praetore] C. Licinius Craſſus Praetor fuit anno DLXXXI. C. Popilio Lenate P. AElio Ligure Coſſ. cui in bello Macedonico contra Perſeum, *Negotium datum ut ex veteribus quinqueremibus in navalibus Romae ſubductis, quae poſſent uſui eſſe, reficeret, pararetque naves quinquaginta* Livius, lib. LII. A. Popma.

Apud

Digitized by Google

De Conjuratione.

Precem. *Idem.*

Ad Litis Censorias.

LXIII. Scio fortunas ſecundas negligentiam prendere ſolere: quod uti prohibitum irem quod in me eſſet, meo labori non parſi. *Idem.* Periculatus ſum. *Idem.*

Apud Equites Numantiae.

Accipite ſi vultis hoc onus in voſtros collos. *Non. in Collum.*

De Bello Carthaginensi.

Majores ſeorſum atque divorſum pretium paravere bonis atque ſtrenuis, decurionatus, optionatus, haſtas donaticas, aliosque honores. *Idem.*

Cogitate cum animis veſtris, ſi quid vos per laborem recte feceritis, labor ille a vobis cito recedet, benefactum a vobis dum vivitis, non abſcedet. Sed ſi quae per voluptatem nequiter feceritis, voluptas cito abibit; nequiter factum illud apud vos ſemper manebit. *Gellius* lib. IV. cap. I.

De Bello Carthaginensi.

Pueri atque mulieres extrudebantur famii cauſſa. *Idem* lib. XX. cap. 14.

Ho-

Apud equites] Haec oratio videtur habita in quaeſtura, cum in Africa Quaeſtor eſſet P. Scipioni Coſſ. ad bellum Punicum II. profecto. Id accidit ſub annum DXLIX. Tuditano & Cethego Coſſ. Cicero in Catone, & Bruto. Nepos, & Livius. A. Popma.

Collos] Lucil. lib. XXVII. *modo ſurſum, modo deorſum tamquam collus cernui.* Accius Epigono: *Quid ceſſo ire ad eum? bem praeſto eſt camo collum gravem.* Et ſic Naevius in Colace. Plautus, aliique. Wasse.

Hastas donaticas] Haſtas puras intelligit, id eſt, haſtilia parva ſine ferro, quae militibus ob res egregie geſtas donabantur. De quo genere doni meminerunt Suetonius, Vopiſcus, alii. Vetus inſcriptio, DONIS DONATO AB IMP. HADR. HASTA PURA. Varro de Gente pop. Rom. *Haſta pura fuit praemium apud majores ejus qui tunc primum viciſſet in proelio:* quoniam, ut Feſtus, in *celibari*, explicat, haſta ſumma armorum & imperii ſignificabat. quamobrem captivi & proſcriptorum bona ſub haſta veniebant. A. Popma.

Cogitate cum animis] Locutio elegantiſſima, qua etiam uſus eſt Terentius Adelphis: *Haec tu facito cum animo cogites.* Cicero Oratione II. de Lege agraria: *Vos tamen id poteſtis cum animis veſtris cogitare.* A. Popma.

De bello Carthaginensi] Haec fuit noviſſima Catonis actio & oratio, qua ſuaſit in Senatu bellum Punicum III. & Carthaginis excidium, autore Plutarcho 351, & eam Solinus lib. I. vocat orationem Senatoriam, ni fallor. A. Popma.

Homines defoderunt in terram dimidiatos, ignemque circumpoſuerunt, ita interfecerunt. *Idem* lib. III. cap. 14.

Aures nobis caliſcerunt ad injurias. *Nonius.*

Incerta ex quibus Orationibus.

LXIV. Villas ſuas inexcultas & rudes, ne tectorio quidem politas fuiſſe dicit, ad annum uſque aetatis ſuae ſeptuageſimum. *Gellius* lib. XIII. cap. 22.

Neque mihi aedificatio, neque vaſum, neque veſtimentum ullum eſt in manu pretioſum; neque pretioſus ſervos, neque ancilla. Si quid eſt quo utar, utor: ſi non eſt, ego ſum, quos per me uti atque frui licet. *Ibidem.*

Vitio vertunt, quia multa egeo: at ego illis, quia nequeunt egere. *Ibidem.*

Emo non quod opus eſt, ſed quod neceſſe eſt: quod non opus eſt, aſſe carum eſt. *Seneca* lib. XCIV. Epiſt. 2.

Te C. Caecili diem prodidiſſe militibus legionis tertiae, cum proditionem non haberes. *Plutarch. Catone. Feſtus.*

Tu otioſus ambulas, qui apud regem fuiſti donicum, ille tibi interdixit rem capitalem. *Cariſ.* lib. II.

Vita Deum inmortalium. *Feſtus.*

Contumelias mihi dixiſti compluriens. *Idem.*

Neque fidem, neque jusjurandum, neque pudicitiam multifacit. *Idem.*

Magnificius. *Idem.*

Mina cogi ... *Idem.*

Munificior. *Idem.*

Paſcalis ovis vetuit. *Idem.*

Pelliculationem pro inductionem a pelliciendo, dixit Cato in ea Orat. quam ſcripſit de ..... *Idem.*

....lentis numquam cuiq..... ſupremam advocationem. *Idem.*

Inpudentiam praemioſam. *Idem.*

LXV. Cedo ſi vos in eo loco eſſetis, quid feciſſetis? *Quintil.* lib. IX. c. 2.

Communem rem agi putatote, ac vos huic rei praepoſitos eſſe. *Ibid.*

Sti-

Proditionem non haberes] Id eſt, jus producendi diem, quod habebant Trib. plebis. Livius lib. III. *In carcerem eſt conjectus, eique Tribunus diem prodixit.* Et: *adeoque conſtantia ſua & Tribunos obſtupefecit & plebem, ut diem ipſi ſua voluntate prodicerent.* ita enim ibi legendum eſſe monuit doctiſſimus Joſ. Scaliger. A. Popma.

A.

Stiricidium. Cato pro C..... *Feſtus* in V.

Die? hanc. *Quintil.* cap. 4.

Tuburchinabundus. Lurchinabundus. *Idem* lib. I. cap. 10.

....nihilominus valuit ſemper.....re praeſenti cognoſcere. *Idem.*

Siremps. *Idem.*

..... ut ſolent.... ivios niſi qui ſempiterni ſunt quos..... cant ne ſpiciunt neque ratos. *Idem.*

Coepiam ſeditioſa verba loqui. *Idem.*

Urbem iſtam, ut Cato in Oratione Senatoria autumat, cum rex Hiarbas rerum in Libya potiretur, Eliſa mulier exſtruxit, domo Phoenix, & Carthadam dixit, quod Phoenicum ore exprimit civitatem novam: mox ſermone verſo in morem Punicum, & haec Eliſſa, & illa Carthago dicta eſt. *Solinus* cap. 30.

Fidem in Capitolio vicinam Jovis Optimi Maximi majores noſtri eſſe voluerunt. *Cicero* lib. III. *de Officiis.*

Catonis Cenſorii orationes aprinum exprobram callum. *Plin.* lib. XIX. cap. 51.

Exſtant Catonis in Cenſura vociferationes Mulieribus Romanis in provinciis ſtatuas poni. *Idem* lib. XXXIV. cap. 6.

Νόθον, qui non ſit legitimus, Graeci vocant; Latinum rei nomen, ut Cato quoque in oratione quadam teſtatus eſt, non habemus, ideoque peregrino utimur. *Quintil.* lib. III. cap. 6.

Grave eſſe eum qui aliis vixiſſet hominibus, apud alios crimina depellere. *Plutarch. in Vita Catonis.*

LXVI. A. Postumii Albini Annalium Lib. I.

Ea cauſa ſeſe ſtultum brutumque faciebat, groſſulos ex melle edebat. *Macrob.* XI. 16.

Historia Graeca.

Neminem ſuccenſere ſibi convenire ſi quid in his libris parum compoſite, aut minus eleganter ſcriptum foret. Nam ſum, inquit, homo Romanus,

A. Postumii Albini] Fuit aequalis aetati Catonis, cujus in eum jocus exſtat apud Gellium. Cicero in Bruto: *A. Albinus, qui Graece ſcripſit Hiſtoriam, qui Conſul cum L. Lucullo fuit, & litteratus & diſertus fuit.* Alius item Albinus, poſterior aetate, Rerum Romanarum libros verſibus ſcripſit: quorum Priſcianus hos tres verſus adducit, pag. 741.

Ille, cui ternis Capitolia celſa triumphis,
Sponte Deum patuere, cui freta nulla repoſtos
Abſcondere ſinus, non tutae moenibus urbes.

Quibus celebrat tres triumphos Pompeji, unum ex Afri-

manus, natus in Latio. Graeca oratio a nobis alieniſſima eſt; ideoque veniam gratiamque malae exiſtimationis, ſi quid eſſet erratum, poſtulavit. *Gellius* XI. 7.

De Adventu AEneae Liber.

Mezentium fugam facere coëgerunt, & poſtea per legatos amicitiam ſocietatemque Latinorum inpetravit. *Autor de Orig. Gent. R.*

Baiani Euxini comitis AEneae nutrice, & ab ejus nomine Baias vocatas. *Servius* IX. 710.

Cn. Gelli Annalium Lib. I. ... II.

Deabus ſupplicant. *Cariſius* I.

Multitudo puerorum jam erat ex raptabus. *Ibidem.*

Lib. III.

LXVII. Herſiliam, cum apud T. Tatium verba faceret, pacemque oraret, ita precatam eſſe: Neria Martis, te obſecro pacem dare, uti liceat nuptiis propriis & proſperis uti, quod de tui conjugis conſilio contigit, uti nos itidem integras raperent, unde liberos ſibi & ſuis poſteris patriae pararent. *Gellius* XIII. 12.

Capite cum aliis paucabus conſilium. *Cariſius* I.

Lib. IV. V.

Puellabus. *Ibidem.*

Lib. VI. VII.

Pro duabus pudicabus.

Lib. XV.

Anno ab Urbe condita CCCLXIII. a Tribunis militum Virgilio, Manlio, Coelio, Poſtumio, conlegiſque eorum, in Senatu tractatum quid eſſet pro-

Africa de Hiarba rege, alterum ex Hiſpania de Sertorio, tertium de Mithridate & piratis. A. Popma. Anno U.C. DCIII. Conſul fuit cum Licinio Lucullo. Tres illos verſus quos ex ejus lib. primo rerum Romanarum adducit Priſcianus, a noſtro prorſus abjudicat Voſſius de Hiſt. Lat. cap. VI. Vide Plin. VII. 10. Wasse.

Cn. Gellii] Cicero lib. I. de Divinatione Gellios jungit Fabiis, & ante Coelium ſcripſiſſe indicat. Curium vixiſſe circa annum urbis DC. ex fragmentis apparet. Meminit ejus Vopiſcus in Probo. A. Popma.

Anno ab Urbe] Reſtituo numerum *anno CCCLXV.* tum nomina Tribunorum, *Virginio*, *Manlio*, *Cornelio*, *Poſtumio.* Sex enim Trib. milit. Conſulari poteſtate iſto anno fuerunt, L. Valerius Poplicola, L. Virginius Tricoſtus, P. Cornelius Coſſus, A. Manlius Capitolinus, L. AEmilius Mamercinus, L. Poſtumius Albinus, Faſti. A. Popma.

Cal-

propter quod totiens inter paucos annos male eſſet adflicta Reſpublica, & ex praecepto Patrum L. Aquinium aruſpicem in Senatum venire juſſum, religionum requirendarum gratia, dixiſſe: Q. Sulpitium Tribunum militum ad Alliam adverſus Gallos pugnaturum, rem divinam dimicandi gratia feciſſe poſtridie Idus Quinctilis. Item apud Cremeram, multiſque aliis temporibus & locis, poſt ſacrificium die poſtero celebratum, male ceſſiſſe conflictum. Tunc Patres juſſiſſe, ut ad conlegium Pontificum de his religionibus referretur, Pontificeſque ſtatuiſſe, poſtridie omnes Kalendas, Nonas, Idus atros dies habendos, ut hi dies neque proeliares, neque puri, neque comitiales eſſent.

Lib. XXX.

Calvariaeque ejus ipſum oſſum expurgaverunt, inauraveruntque. *Cariſius* I. *Priſc.* VII.

Lib. XCVII.

Portabus. Oleabus. *Cariſ.* I.

INCERTA.

LXVIII. Fora navium. *Ibidem.*

Regerum. Lapiderum. Calchae. *Ibidem.*

Poſtquam tempeſtas ſedavit, Atherbal taurum inmolavit. *Gellius* pro *Adherbal.* XVIII. 12.

Deliquium Solis, & Deliquionem. *Servius* VIII.

Senatum decreſſe, ut aedes Saturni fieret, eique rei L. Furium Tribunum militum praefuiſſe. *Macrob.* I. 12.

Fannia lex lata eſt anno poſt Romam conditam DLXXXVIII. *Idem* II. 13.

Cum bello Latino ludi Votivi Maximi primum fierent, civitas ad arma repente eſt excitata, &c. *Cicero de Divinat.* I.

Quartos ludos Saeculares poſt annum factos tertium, C. Cornelio Lentulo,

Calvariaeque ejus] P. Licinius Craſſus Mucianus Coſ. in Aſiam ad debellandum Ariſtonicum profectus, cum praedae quam bello intentior eſſet, circumventus ab hoſtibus, caeſo exercitu periit. Caput mortui Ariſtonico oblatum fuiſſe tradunt Hiſtorici; Gellius hoc amplius, Calvariam ejus expurgatam inauratamque, nimirum in contumeliam & notam avaritiae, vel in uſum poculi, ex more barbararum gentium, de quo Petronius Satyrico. A. Popma.

Regerum, Lapiderum] Haec ſunt, opinor, verba, quae a Cn. Gellio non uſitate collocata obſervaverat Gellius Noct. Atticar. lib. VIII. cap. 13. fortean etiam illa, *Portabus*, *Oleabus*, *Pudica-*

tulo, L. Mummio Achaico Coſſ. id eſt, DCVIII. anno. *Cenſorin. de Die natali.*

Doxius, Coeli filius, lutei aedificii inventor, exemplo ſumto ab hirundinum nidis. *Ibidem.*

Soli, Oceani filio, medicinae quoque inventionem & mellis adſignat. *Ibid.*

Menſuras & pondera Palamedes invenit. *Ibidem.*

Cadmus ex Phoenice in Graeciam, inde Evander in Italiam adtulit literas. *Victorin. de Orthograph.*

Sabinos a Sabo Lacedaemonio trahere originem. *Servius* ad VIII. *AEn.* 638.

LXIX. Ταῦτα δὲ γενέσθαι τινὲς μὲν γράφουσι κατὰ τὸν πρῶτον ἐνιαυτὸν τῆς Ῥωμύλου ἀρχῆς. Γναῖος δὲ Γέλλιος κατὰ τὸν τέταρτον. Dionyſ. Halicarn. lib. II. pag. 100. lin. 16. de Raptu Sabinorum loquitur.

Παράδειγμα ἔλαβεν παρὰ τῆς Ἀρδεατῶν πόλεως. De Inſtitutione Saliorum Dionyſ. lib. II. pag. 131. lin. 9.

Numa reliquit θυγατέρα μόνην, ἐξ ἧς ἐγένετο Ἄγκος Μάρκιος, ὁ τέταρτος ἀπ' ἐκείνου γενόμενος Ῥωμαίων βασιλεύς. Idem lib. II. pag. 136. 4.

Παραγίνεται δ' εἰς Ῥώμην (Tarquinius Priſcus) Ἄγκου Μαρκίου βασιλεύοντος, κατὰ τὸν πρῶτον ἐνιαυτὸν τῆς βασιλείας. Idem IV. pag. 211. lin. 41.

Licinius & Gellius οὐδὲν ἐξητακότες, οὔτε τῶν εἰκότων, οὔτε τῶν δυνατῶν, αὐτὸν εἰσάγουσι τὸν βασιλέα Ταρκύνιον ἀγωνιζόμενον ἐφ' ἵππου καὶ τιτρωσκόμενον, ἄνδρα ἐνενήκοντα ἔτεσι προσάγοντα. Idem lib. VI. pag. 349. lin. 13.

SEX. GELLII ORIGO GENTIS ROMANAE.

Lavinia, ab AEnea gravida relicta, metu, veluti inſecuturi ſe, Aſcanii, in ſilvam profugit ad magiſtrum patrii pecoris Tyrrhum, ibique enixa eſt puerum, qui a loci qualitate Silvius eſt dictus. *Auctor de Origine Gent. Rom.*

AGELLII HISTORIARUM LIB. I.

Et quod bubo in columna aedis Jovis conſpectus eſt. *Nonius, Bubo maſcul.* L.

dicabus. vide aliud Fragm. poſt Salluſtium. A. POPMA.

SABINOS A SABO LACEDAEMONIO] Ita ſcripſi, ſecutus fidem Servii: quam tamen requiro in eo quod ait, Catonem idem referre. Non enim Cato hoc retulit, ſed refutavit, ut commentum Graecorum; quod apparet ex Dionyſio lib. II. & excerptis Originum: ideo ibi in fragmentis ſcripſi, *a Sabolori daemone.* Strabo lib. V. ait Tarentinorum figmentum eſſe, Sabinos a Lacedaemoniis ortos, quo finitimos ac praepotentes Samnites ſibi conciliarent. A. POPMA.

AGELLII HISTORIARUM] Sic habent libri Nonii, ſed corrupte, pro A. Gelli, vel Gelli, ſcilicet Cn. Gellii. Antonius Auguſtinus legit *Aſellio*: quod minime probo. A. POPMA.

ET QUOD BUBO] Bubo in urbibus aut omnino in luce viſus, dirum oſtentum erat. Ut M. Plautio

Digitized by Google

L. Calpurnii Pisonis Frugi Censorii Annalium Lib. I.

LXX. Eumdem Romulum dicunt ad coenam vocatum ibi non multum bibiſſe, quia poſtridie negotium haberet. Ei dicunt, Romule, ſi iſtuc omnes homines faciant, vinum vilius ſit. Is reſpondit: Immo vero rarum, ſi quantum quiſque volet, bibat. Nam ego bibi quantum volui. *Gellius* II. 14.

Cujus unius praemio multorum adlicuit animos. *Priſcianus* X.

Italia a vitulis. *Varro de Re ruſt.* Lib. I. cap. 1.

Sabino bello quod fuit Romulo & Tatio, virum fortiſſimum, Metium Curtium Sabinum, cum Romulus cum ſuis ex ſuperiore parte inpreſſionem feciſſet, Curtium in locum paluſtrem, qui tum fuit in foro, antequam cloacae ſunt factae, ſeceſſiſſe, atque ſuos in Capitolium recepiſſe. Ab eo lacum inveniſſe nomen. *Idem de L. Lat.* IV.

LXXI. Janualis porta dicta ab Jano, & ideo ibi poſitum Jani ſignum, & inſtitutum a Numa Pompilio ut ſit clauſa ſemper, niſi cum bellum ſit. *Ibidem.*

Fulmen evocatum a Porſena rege, & ante eum a Numa ſaepius hoc factitatum. *Plin.* II. 53.

Tullum Hoſtilium regem ex Numae libris eodem quo illum ſacrificio Jovem coelo devocare conatum, quoniam parum rite quaedam feciſſet, fulmine ictum. *Idem* XXVIII. 2.

Millia pondo argenti ſepoſita in aedificationem Capitolii. *Livius* I.

Ὁ Νουμᾶς ἐτελεύτησεν, οὐ ταχείας οὐδ᾽ αἰφνιδίου γενομένης αὐτῷ τῆς τελευτῆς, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν ὑπὸ γήρως καὶ νόσου μαλακῆς ἀπομαραινόμενος. Plutarch. in Numa pag. 47. B.

Κελεύσαντος Ἀμουλίου τὰ βρέφη λαβόντες, &c. vid. Fabium P. D. Halicarn. lib. I. pag. 64. lin. penult.

Ταρπείαν καλοῦ πράγματος ἐπιθυμίᾳ γυμνοὺς τῶν σκεπαστηρίων ὅπλων παραδοῦναι τοῖς

tio Hypſaeo Q. Fulvio Flacco Coſſ. anno DCXXVIII. & triennio poſt Cn. Domitio Ahenobarbo C. Fannio Coſſ. in Capitolio viſus, Gracchanas ſeditiones portendit, teſte Julio Obſequente. A Porma.

L. Calpurnii Pisonis] L. Calpurnius Piſo Frugi, primus cognomen id ob frugalitatem accepit. Conſul fuit cum P. Mucio Scaevola anno DCXX. Cenſor poſt ſeptem annos cum L. Metello Calvo. Annales ſuos ſcripſit circa annum Urbis ſexcenteſimum, ut ipſe indicat lib. VII. De illo ſic Cicero in Bruto: *Ipſe etiam Piſo & cauſſas egit, & multarum legum aut autor aut diſſuaſor fuit, iſque & orationes reliquit, quae jam evanuerunt, & Annales exiliter ſcriptos.* Gellius ſimpliciſſima orationis ſuavitate uſum praedicat. Plinius lib. II. *L. Piſo gravis autor.* A. Porma.

τοῖς πολίταις τοὺς πολεμίους. *Idem* Lib. II. pag. 105. lin. 38. De Tarpeja conſer pag. 106. lin. 12. 37. pag. 107. 8.

Οὐχ ἡμᾶς εἶναι Ταρκυνίου γράφω τοὺς παῖδας, ἀλλ' υἱωνοὺς, Λευκίῳ Πίσωνι τῷ Φρυγὶ συγκατατιθέμενος. *Idem* Lib. IV. pag. 213. lin. 20.

Ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἐνιαυσίων ἀναγραφῇ ἱστορίᾳ. Βουλόμενος καὶ τῶν ἐν ἄστει διατριβόντων τὸ πλῆθος εἰδέναι τῶν τε γεννωμένων καὶ ἀπογινομένων, καὶ τῶν εἰς ἄνδρας ἐγγραφομένων, ἔταξεν ὅσον ἔδει νόμισμα καταφέρειν ὑπὲρ ἑκάστου τοὺς προσήκοντας, εἰς μὲν τὸν τῆς Εἰλειθυίας θησαυρὸν, ἣν Ῥωμαῖοι καλοῦσιν Ἥραν Φωσφόρον, ὑπὲρ τῶν γεννωμένων· εἰς δὲ τὸν τῆς Ἀφροδίτης ἐν ἄλσει καθιδρυμένον, ἣν προσαγορεύουσι Λιβιτίνην, ὑπὲρ τῶν ἀπογινομένων, εἰς δὲ τὸν τῆς Νεότητος, ὑπὲρ τῶν εἰς ἄνδρας ἀρχομένων συντελεῖν· ἐξ ὧν ἤμελλε διαγνώσεσθαι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ὅσοι τε οἱ σύμπαντες ἦσαν, καὶ τίνες ἐξ αὐτῶν τὴν στρατεύσιμον ἡλικίαν εἶχον. *Idem* IV. 220. lin. 40.

ΤΑΡΠΕΙ'ΑΝ] Si haec, a Livio etiam memorata hiſtoria, vera eſſet, ratio in promtu eſſet, cur Tarpejae Virginis effigies in aede Jovis Metellina conſervaretur, uti nos docet Feſtus. Sed haec in medio relinquo, quoniam, ut Livii verbis utar. *Quae ante conditam urbem, poëticis magis decora fabulis quam incorruptis rerum geſtarum monumentis traduntur, ea nec affirmare nec refellere in animo eſt.* Et ſane, ſi id maxume vellem, turbaret omnia Servius ad AEn. I. v. 450. *Cautum erat poſt proditum a Tarpeia Virgine Capitolium ut aerei cardines fierent, quo ſtridor* ſonantius *audiretur, neque eſſet locus inſidiis.* Caeterum Serviana illa Commentatio ad, *Hinc foribus Cardo ſtridebat abenis*, in mentem revocat Iſidorum, qui verſum hunc adducit, ut exinde probet aes eſſe nullius pretii. *Inter omnia metalla*, inquit, *viliſſimum eſt & maximae poteſtatis, ideo & aenea limina: unde & Virgilius. Hinc foribus Cardo ſtridebat abenis*, quid pote ineptius? Si haec vera, deleamus Homeri locum, quo meminit χαλκῇ θεσπεσίοιο. Inducantur illa Herodoti, Χάλκος apud AEthiopes τιμιώτατος, Thalia XXIV. & haec Plinii initio libri XXXIV. *Proxima dicantur aeris metalla, cui & in uſu proximum eſt pretium: imo vero ante argentum, ac poene etiam ante aurum, Corinthio. Stipis quoque auctoritas, hinc aera militum, obaerati & aere diruti.* Quid quod idem narrat, Camillo crimini datum a Carvilio Quaeſtore, quod aerata oſtia haberet in domo, nempe quia hoc regifici luxus erat & privatae opulentiae modum per leges ſumtuarias ſtatutum excederet. Iſidorum ergo non ſinam incurrere crimen laeſae majeſtatis Reginae pecuniae, cujus perſonam toties ſuſtinuit aerea materies. Scribe itaque ex membranis, *Inter omnia metalla aes vocaliſſimum eſt.* Nam ita me amet Juno Moneta, ut haec vera eſt lectio, & licet de metallo viliore, auro contra cara. Neque haec aeris proprietas Homerum latuit. Nam de Junone, quae Stentoris imaginem induerat, hoc pacto memorat, Στέντορι εἰσαμένη μεγαλήτορι χαλκεοφώνῳ. Sequitur Homerum Lucretius, *AEraque quae clauſtris reſtantia* vociferantur. II. 450. Εὔφωνος καὶ λάλος ὁ χαλκός. Plutarch. Sympoſ. VIII. Quaeſt. 3. ubi interpres male reddit οὐδὲν μέτεστιν, *inane nihil in ſe habet*, cum ideo Plutarchus vocale eſſe dixerit quod multum inanitatis in ſe haberet. Hinc aera Ovidio, *tinnula*, Silio Italico *arguta*, Claudiano *ſonora*. Flamen Dialis aeneis cultris tondebatur, aut quia *vocalius* caeteris metallis &c. Servius. Favet etiam Lucanus, ſi lectio MS. Codicis, qui ſervatur in Bib. Publica, recipiatur. Lib. VI. c. 427.

Nec quaeſiſſe libet primis quid frugibus altrix,
AEre Jovis Dodona ſonet.

ubi editi plerique, *Ore Jovis*, at ſi MStum audias, poëta qui *tripodas Deli & Pythia antra*, ſuperius dixerat, eandem loquendi formulam ſervabit, & evadet ſui ſimilior, quaſi oracula non iis quae Delius immediate inſpiraſſet, ſed adjunctis, ut loquuntur, remotioribus deſignare voluerit. Nam aenei lebetes futura non aperuere, ſed dum reſponſa edebantur paribus ad numerum canentium vatum intervallis ictus ſuos attemperarunt. Quam in rem exſtat inſignis Auſonii locus:

Nec Dodonaei ceſſat tinnitus *aheni*,
In numerum quoties radiis ferientibus ictae,
Reſpondent dociles modulato verbere pelves.

Epiſt. XCVII. Wasse.

LIB. Ro-

Lib. II.

LXXII. Tarquinium, conlegam ſuum, quia Tarquinium nomen eſſet, *metuere*, *eumque* orat uti ſua voluntate Roma concedat. *Gellius* XV. 39.

Quodcumque deliquiſſet ignoſciturum adfirmabat. *Priſcian.* X.

Coeliae ſtatuam ab iis poſitam qui una obſides fuerant, redditis a Porſena in honorem ejus. *Plinius* XXXIV. 6.

A. Poſtumius Dictator apud lacum Regillum caſtris Latinorum expugnatis, ei, cujus maxime opera capta eſſent, hanc (auream) coronam ex praeda dedit. *Idem* XXXIII. 2.

In Aventinum ſeceſſionem factam eſſe. *Livius* LVIII.

Tum primum tributis comitiis creati Tribuni ſunt, numero etiam additi tres, perinde ac duo ante fuerint, Cn. Siccium, L. Numitorium, M. Duilium, Sp. Icilium, L. Mecilium. *Ibidem.*

Lib. III.

LXXIII. Cn. Flavius, patre libertino natus, ſcriptum faciebat, iſque in eo tempore AEdili Curuli adparebat, quo tempore AEdiles ſubrogantur; eumque primae tribus AEdilem Curulem renuntiaverunt. At AEdilis, qui comitia habebat, negat accipere, neque ſibi placere qui ſcriptum faceret, cum AEdilem fieri. Cn. Flavius Annii filius dicitur tabulas poſuiſſe, ſcriptu ſeſe abdicaſſe: iſque AEdilis Curulis factus eſt. Idem Cn. Flavius Annii F. dicitur ad conlegam veniſſe viſere aegrotum, & in conclave poſtquam introivit, adoleſcentes ibi complures nobiles ſedebant. Hi contemnentes eum, adſurgere ei nemo voluit. Cn. Flavius Annii F. id adriſit. Sellam curulem juſſit ſibi adferri. Eam in limine adpoſuit, ne quis eorum exire poſſet; utique ii omnes inviti viderent ſeſe in ſella curuli ſedentem. *Gellius* VI. 9. & *Valer. Maximus* II. 5. 2.

Roma condita, anno DXCVI. ſaeculum accipit his Conſulibus, quis pro-

Roma concedat] Gellii libri, *Romam contendat.* Corrupte, & contra fidem hiſtoriae. Wasse.

Annii filius] V. C. *Anei filius.* Popma *Cn. filius*, ex Cicerone ad Atticum IV. & Livio IX. etſi apud Plinium quoque eſt, *Annii filius.* Wasse.

Adolescentes] Mſ. Pemb. Gellii, ſupra *Collegium*, & hic, *adoleſcens.* Wasse.

Anno DXCVI.] Faſti Capitolini hoc anno edunt Conſules Sex. Julium Caeſarem, L. Aurelium Oreſtem*, quibus proximi ſunt ſuperioris anni Coſs. Lepidus, Popilius II. quorum meminit infra. A. Popma.

proximi ſunt Conſules M. AEmilius, M. F. Lepidus, C. Popilius II. abſens. *Cenſorinus*, *de Die natali.*

INCERTA.

LXXIV. Turnum matruelem Amatae fuiſſe tradit, interfectoque Latino, mortem ipſam ſibimet conſciviſſe. *Auctor de Origine Gent. Rom.*

Quem locum Deus Lycoreus, ſicut *Piſo* ait, curare dicitur. *Servius* ad AEn. II. 761.

Creati Coſſ. L. Poſtumius, T. Minucius. Hos Coſſ. Piſo, Q. Fabio & P. Decio ſuggerit, biennio exemto. *Livius* IX.

Eo anno AEdiles Curules fuiſſe C. Domitium Cn. F. Calvinum, & Sp. Carvilium Q. F. Maximum. *Idem* X.

Quinque millia hominum, cum Mago cedentes noſtros effuſe ſequeretur, caeſa ex inſidiis. *Idem* XXXV.

Victoria L. Metelli Pont. anno II. elephanti CXLII. fuere tranſvecti. L. Piſo inductos dumtaxat in circum, atque ut contemtus eorum increſceret, ab operariis haſtas praepilatas habentibus, per circum totum actos. *Plinius* XX. 6.

Papirium Maſſonem, qui primus in monte Albano triumphavit de Corſis, myrto coronatum ludos Circenſes ſpectare ſolitum. *Idem* XV. 29.

Contra Hieronem regem CCXX. naves effectas diebus XLV. *Idem* XVI. 39.

Ab Aquileja ad XII. lapidem deletum oppidum, etiam invito Senatu, a M. Claudio Marcello. *Idem* III. 19.

M. AEmilio, M. Popilio II. Coſſ. a Cenſoribus P. Cornelio Scipione M. Popilio, ſtatuas circa forum eorum, qui magiſtratum geſſerunt, ſublatas omnes, praeter eas quae populi aut Senatus ſententia ſtatutae eſſent. Eam vero quam apud aedem Telluris ſtatuiſſet ſibi Sp. Caſſius, qui regnum adfectaverat, etiam conflatam a Cenſoribus. *Idem* XXXIV. 6.

LXXV. Triclinia aerata, abacoſque, & monopedia Cn. Manlium Aſia devicta primum invexiſſe triumpho ſuo, quem duxit Urbis anno DLXVII. *Ibidem* III.

Romae

QUEM LOCUM] Agitur ibi de Aſylo Romuli apud Servium, ex quo Fragmentum hoc, a nobis huc relatum fuit. SIGEB. HAVERCAMP.

LUDOS

Romae in Capitolio in ara Jovis bello Perſei enata palma, victoriam triumphosque portendit. Hac tempeſtatibus proſtrata, eodem loco ficus enata eſt, M. Meſſalae C. Caſſii Cenſorum luſtro: a quo tempore pudicitiam ſubverſam Piſo gravis auctor prodidit. *Idem* XXVII. 15.

C. Furius Cretinus, e ſervitute liberatus, cum in parvo admodum agello largiores multo fructus perciperet, quam ex ampliſſimis vicinitas, in invidia magna erat, ceu fruges alienas pelliceret veneficiis. Quamobrem a Sp. Albino Curuli die dicta metuens damnationem, cum in ſuffragium Tribus oporteret ire, inſtrumentum ruſticum omne in forum adtulit, & adduxit filiam validam, atque, ut ait Piſo, bene curatam ac veſtitam, ferramenta egregie facta, graves ligones, vomeres ponderoſos, boves ſaturos. Poſtea dixit, veneficia mea, Quirites, haec ſunt, nec poſſum vobis oſtendere, aut in forum adducere lucubrationes meas, vigiliaſque, & ſudores. Omnium ſententiis abſolutus eſt. *Idem* XVIII. 6.

Queritur adoleſcentes peni deditos eſſe. *Cicero Epiſt.* IX. *ad Paetum.*

LXXVI. Quartos ludos Saeculares poſt annum factos tertium, Cn. Cornelio Lentulo L. Mummio Achaico Coſſ. id eſt, DCVIII. anno. *Cenſorinus de Die natali.*

Quar-

LUDOS SAECULARES] De Ludorum origine circumfertur Iſidori locus, ſed a librariis peſſime habitus, quod quia non adverterunt illi qui de ludis ex profeſſo egerunt, in medium jam adducam, ut a me in integrum reſtituatur: *Ludorum origo haec traditur: Lydii ex Aſia transeuntes, in Hetruria conſederunt duce Tyrrheno qui fratri ſuo ſucceſſerat in regno. Contentione ergo in Hetruria inter caeteros ritus ſuperſtitionum ſuarum ſpectacula quoque religionis nomine inſtituerunt.* Sed primo falſum eſt Tyrrhenum fratri in regno ſucceſſiſſe. deinde ſequentia, *Contentione ergo in Hetruria* &c. intelligi non poſſunt. Rectius membranae, *Sic L. o. t. Lydos ex Aſia tranſvectos in H. conſeſſiſſe d. T. qui fratri ſuo ceſſerat regnum. Conſeſſione ergo in H.* exſcripſit hoc in loco Tertullianum de Spectaculis cap. V. (cujus nomen more ſuo ſupprimit,) cum quo conſentit MS. Codex, niſi quod pro *fratri ſuo ſucceſſerat regni contentione. f. ſ. ſ. r. conſeſſione* exhibet perperam exhibet. Reliquum eſt ut Tertulliano addam ſuffragatores, ne mendum illi demum imputetur. Timaei opus, quod citat doctiſſimus Pater, dudum interiit, ſed nihilominus ex aliis hiſtoricis faciam, ne laboret Auctoris citantis fides. Sed Plutarchus in Romulo p. 18. *Hetruſcos in Italiam commigraſſe tradit.* De tota re Herodotum audiamus. Ἐπὶ Ἄτυος (Κότυν vocat Lib. IV. cap. 45. & ſic Dionyſ. Halicarn.) τοῦ Μάνεω βασιλέος σιτοδείην ἰσχυρὴν ἀνὰ τὴν Λυδίην πᾶσαν γενέσθαι· καὶ τοὺς Λυδοὺς τέως μὲν διάγειν λιπαρέοντας, μετὰ δὲ ὡς οὐ παύεσθαι, ἄκεα δίζησθαι· ἄλλον δὲ ἄλλο ἐπιμηχανᾶσθαι αὐτῶν· ἐξευρεθῆναι δὴ ὦν τότε καὶ τῶν κύβων, καὶ ἀλλέων πασέων παιγνιέων τὰ εἴδεα ποιεῦν δὲ ὧδε πρὸς τὸν λιμὸν ἐξευρόντας· τὴν μὲν ἑτέρην τῶν ἡμερέων παίζειν πᾶσαν, ἵνα δὴ μὴ ζητέοιεν· τὴν δὲ ἑτέρην σιτέεσθαι παυομένους τῶν παιγνιέων. Paulo poſt: ἐπεί τε δὲ οὐκ ἀνιέναι τὸ κακὸν, ἀλλ᾽ ἐπὶ μᾶλλον ἔτι βιάζεσθαι, οὕτω δὴ τὸν βασιλέα αὐτῶν δύο μοίρας διελόντα Λυδῶν πάντων, κληρῶσαι τὴν μὲν ἐπὶ μονῇ τὴν δὲ ἐπὶ ἐξόδῳ ἐκ τῆς χώρης· καὶ ἐπὶ τῇ μένειν αὐτοῦ λαγχανούσῃ τῶν μοιρέων, ἑωυτὸν τὸν βασιλέα προστάσσειν, ἐπὶ δὲ τῇ ἀπαλλασσομένῃ τὸν ἑωυτοῦ παῖδα, τῷ οὔνομα εἶναι Τυρσηνόν, &c. denique, ἔθνεα πολλὰ παραμειψαμένους ἀπικέσθαι ἐς Ὀμβρικούς. Tyrrhenus iſte fuit Hercule & Lyda genitus, ſecundum Pauſaniam in Corinth. cap. 21. At D. Halicarnaſſ. p. 21. lib. I. Vell. Paterculus I. 1. & Tacitus IV. 55. quam proxime ad Herodoti ſententiam accedunt. Poſtremo accedit Servius

ad

Digitized by Google

Quartam Sibyllam Cumaeam in Italia nominat. *Lactantius* I. cap. 6.

Commentariorum Lib. I.

In his libris ſcripta erant Philoſophiae Pythagoricae, eosque combuſtos a Q. Petilio Praetore, quia Philoſophiae ſcripta eſſent. Sed libros ſeptem juris Pontificii totidemque Pythagoricos fuiſſe. *Plinius* XIII. 13. *Liv.* XL. *Lactant.* I. 22. *Plutarch. in Numa.*

INCERTA.

Pilumnum dictum quia pellat mala infantiae. *Servius* X. 76.

Uxorem Vulcani Majeſtam, non Majam vocari. *Macrobius* I. 12.

LXXVII. Vitulam Victoriam nominari, cujus rei hoc argumentum profert, quod poſtridie Nonas Julias re bene geſta, cum pridie populus a Tuſcis in fugam verſus ſit, unde Populifugia vocantur, poſt victoriam certis ſacrificiis fiat vitulatio. *Idem* III. 2.

Novenſiles Deos eſſe novem in Sabinis, apud Trebiam conſtitutos. *Arnobius* III.

Lutatii Communium Historiarum. Lib... I... II...

Recordatum AEneam, quod aliquando ei reponſum eſſet: urbi condendae quadrupedem futuram ducem. Tum ſimulacris deorum Penatium profectum, atque illum ubi illa procubuit, enixaque eſt porculos triginta, ibidem auſpicatum. *Auctor de Origine Gent. Rom.*

tum

ad AEn. II. *Dictus Lydius a fratre Tyrrheni, Thuſci enim a Lydis originem ducunt. Nam Lydus & Tyrrhenus, duo fratres, cum eos provincia una non ferret, ſorte miſerunt, ut diviſis copiis proficiſceretur unus ad novas ſedes quaerendas* &c. p. 642. Confer etiam Dionyſium in Perieg. 347. & ejus Schol. qui aliter narrat hanc fabulam. Eſt & alius Iſidori locus XVIII, 23. de ludis Circenſibus. *Quibus equos a Mercurio diſtributos hiſtoriae docent*, lege ex Tertulliano de Spectaculis, cap. IX. *Steſichorus docet.* Pro, *communis uſus reus non erat*, Iſidorus habet, *communis uſus reatus non erat.* Apud quem lege ex MS. & Servio ad AEn. VIII. v. 636. *Circenſes autem ludi vel a circumeundo, vel quod ubi nunc metae ſunt, olim gladii ponebantur.* Wasse.

Lutatii] Hunc Varro conjungit Piſoni: nec aliud quidquam de eo mihi conſtat. Nam qui putant eſſe Q. Lutatium Catulum majorem, collegam Marii in IV. Conſulatu, falluntur. Is enim non Hiſtorias Romanorum, ſed librum de Conſulatu & de rebus geſtis ſuis ſcripſit, ut teſtatur Cicero in Bruto. Meminit Suetonius, in libello De illuſt. Grammaticis, Lutatii Daphnidis, liberti Q. Catuli minoris: *quem Hiſtorias ſcripſiſſe incompertum, & Varronem uſum teſtimonio Grammatici, aequalis aetati ſuae parum veriſimile eſt.* A. Popma. A Plutarcho vocatur Κάτλος Λυτάτιος, Conſulatum geſſit cum Cajo Mario quartum Conſule A. U. C. ıↃCLI. inquit Voſſius in H. Lat. Wasse.

Cr-

LIB. III.

Latinum pariter cum AEnea progreſſum inter proeliantes circumventum occiſumque. Nec tamen, amiſſo ſocero, AEneas Rutilis obſiſtere deſiit. Namque & Turnum interemit, hoſtibus ſuſis fugatiſque, victor Lavinium ſe cum ſuis recepit, conſenſuque omnium Latinorum Rex declaratus eſt. *Ibidem.*

Poſt eum (Latinum Silvium) regnavit Tiberius Silvius, Silvii filius. Qui cum adverſus finitimos bellum inferentes copias eduxiſſet, inter proeliantes depulſus in Albulam flumen deperiit, mutandique nominis exſtitit cauſſa. *Ibidem.*

LIB. IV.

LXXVIII. Cumanos incolas a parentibus digreſſos Parthenopen urbem condidiſſe, dictam a Parthenope Sirena, cujus corpus etiam poſtquam ob locorum ubertatem amoenitatemque magis coeptum ſit frequentari, veritos ne Cymaeam desererent, iniſſe conſilium Parthenopen diruendi: poſt etiam peſtilentia adſectos ex reſponſo Oraculi urbem reſtituiſſe, ſacraque Parthenopes cum magna religione ſuſcepiſſe. Nomen autem Neapoli ob recentem reſtitutionem inpoſuiſſe. *Philargyrius in* IV. *Georgic. ad* V. 564.

INCERTA.

LXXIX. Non modo Antenorem, ſed etiam ipſum AEneam proditorem patriae fuiſſe. *Auctor de Origine gent. Rom.*

Ba-

CYMAEAM] Pro, *Cumaeam*, recte. Silius Italicus XIII. 494. *At gravida arcanis Cymes anus* &c.: *Miratur ſonitum quieta Cyme*. Sylv. IV. v. 65. 498. *Cymaeo in antro.* Statius. Val. Flaccus in principio lib. I. *Si Cymaeae mihi conſcia vatis ſtat caſta cortina domo*, & alibi. Ubi N. Heinſius ita in antiquis Virgilii & Ovidii Codicibus exaratum ſe conſtanter inveniſſe teſtatur. Et ſane Graecis, inquit, Κύμη, non Κύμη. at apud Ptolomaeum invenio Κῦμη. Cave autem de hoc loco accipias Iſidorum Lib. XVI. cap. 1. *Creta Cimolia candida eſt a Cimaea Italiae inſula.* MS. omittit *Creta*, rectius, ut videtur, nam *Cimolis* abſolute ponitur apud Plinium alioſque. Sed quis umquam de Cymaea Italiae inſula vel fando audiverit? ſic tamen omnes editi & MſT. quibus invitis ſic legendum cenſeo, *a Cimolo* Italiae *inſula*. Ovid. Met. VII. 464. *Cretoſaque ruta Cimoli.* de hac inſula loqui Iſidorum manifeſtum eſt, quia infra dicit, *veſtimentorum pretioſos colores emollit*, quae verba habentur apud Plinium XXXV. 18. cum hujus inſulae meminit, a quo etiam pro, *confricato ſulphure*, apud Iſidor. lege *contriſtatos*. Vox autem *Inſula* in Utopiam ablegandam puto, quae ex gloſſatore nata eſt, qui quum in exemplaribus mendoſis inveniſſet *Cymaea*, *Italiae* de ſuo addidit. Dicaearchus inſulam hanc modo ex Sporadibus, modo ex Cycladibus eſſe dicit. Scylax & Strabo inter Cycladas reponunt. WASSE.

Bajani Euxini comitis AEneae nutrice & ab ejus nomine Bajas vocatas. *Servius* IX. 710.

Eum locum eſſe fulguritum, & ex Senatusconſulto ſeptum eſſe, idque factum eſſe a Curtio conſule, cui M. Genutius fuit conlega, Curtium adpellatum. *Varro de L. Lat.* IV.

Romam conditam Olympiadis VII. anno II. *Solinus.*

L. Coelii Antipatri Annalium, ſive, Historiarum Belli Punici Secundi, ad AElium Stilonem, Lib. I.

Ne aut trajiciantur aperte, quo melius aut cadat, aut volvatur oratio: quod ſe L. Coelius Antipater in pröoemio belli Punici, niſi neceſſario, facturum negat. *Cicero in Oratore.*

Legati quo miſſi ſunt veniunt, delicant mandata. *Nonius, Delicare.*

Cum jure ſine periculo bellum geri poteratur. *Idem, Poteratur.*

Qui cum iis ita foedus icitis. *Priſc.* X.

Neque ipſi eos alii modi eſſe atque Hamilcar dixit oſtendere poſſunt aliter. *Idem* XII.

Antequam Barcha perierat alii rei cauſſa in Africam eſt miſſus. *Ibidem.*

Qui intelligunt, qui faciunt, diſſentiuntur. *Idem* VIII.

Quarto Coſſ. *Gellius* X. 1.

LXXX.

A Curtio Consule.] M. Genutius Augurinus & C. Curtius Philo Coſſ. fuerunt anno Urbis cccviii. licet vulgati Livii & Caſſiodori codices edant P. Curiatium, & Dionyſii Halicarnaſſei, M. Minucium, & C. Quintium: qui ex Varronis lib. IV. de L. Lat. emendandi. A. Popma.

L. Coelii Antipatri] Cicero in Bruto: *L. Coelius Antipater, ſcriptor, quemadmodum videtis, fuit, ut temporibus illis, luculentus, juris valde peritus, multorum etiam, ut L. Craſſi, magiſter.* Et Pomponius de Origine juris: *Fuit & eodem tempore Coelius Antipater, qui Hiſtorias conſcripſit, ſed plus eloquentiae quam ſcientiae juris operam dedit.* Spartianus refert Hadrianum Imperatorem Coelium praetuliſſe Salluſtio: in quo illum judicio lapſum fuiſſe indicat Ciceronis teſtimonium de Antipatro, quod eſt de Legibus I. de Oratore II. etſi M. Brutus dignum cenſuit, quem in Epitomen redigeret. Cicero ad Atticum XIII. *Epitomen Bruti Coelianorum velim mihi mittas.* A. Popma. Fannio aetate conjunctus, inquit Cicero I. de Legibus. Siſenna autem antiquior, Paterculus Lib. II. Gracchorum temporibus vixiſſe patet ex Val. Maximo l. vii. §. 6. quo in loco, ut id obiter moneam, pro, *vitare poſſe ut eo fato non periret*, MS. Bib. Publicae legit, *ne eo fato*, & ſequentia, *propulſus e Capitolio* omittit, & ante principium hujuſce ſectionis penultima pro, *laetiorem ſtatus ſpem*, habet, *laetioris.* de hujus Hiſtorici dictione Cicero in Bruto, & ſecundo de Oratore. Idem etiam in Epiſt. ad Attic. XIII. 8. narrat Brutum hujus opus in compendium redegiſſe. Adduxit fragmentum Caecilii ex Strabone Popma, & pro Κικίλιος legit Κοίλιος, quod ego auctoritate Voſſii fretus, induxi. Intelligendus enim eſt Καικίλιος ὁ ῥήτωρ, qui hiſtoriam edidit belli Civilis. vid. Athenaeum VI. 2. Wasse.

Ad L. AElium] Eſt L. AElius Stilo Grammaticus; de quo Cicero in Bruto, Suetonius De claris Grammaticis, & nos ad Varronis de L. Lat. lib. IV. A. Popma.

Delicant 45.] Hoc eſt, explanant. Caecilius Obolostate: „ Si linguas decem habeam, vix „ habeam ſatis qui *delicem.*" Idem Pauſimacho: „ Imo vero id ante, ſoli dum ſumus, *delica.*" Accius Alpheſiboeo: „ Advereor cum te eſſe „ Alcmaeonis fratrem fictis *delicat.*" Wasse.

Periebat] *Pergeret* MS. Codex Priſciani B.

Scar-

Digitized by Google

LXXX. Sempronius Lilybaeo celocem in Africam mittit viſere locum ubi exercitum exponat. *Cariſ.* II.

Duodecies C. mil. paſſuum longe. *Ibidem.*

Commodum eſſe ſatis videtur. *Ibidem.*

Saguntinorum. *Idem* I.

Dextimos in dextris ſcuta jubet habere. *Priſcian.* III.

Armis & magno commeatu, & praeda ingenti copiantur. *Nonius*, *Copiantur.*

Domus ſuas quemque ire jubet, & ſua omnia fruniſci. *Idem*, *Fruniſci*

Arma plerique abjiciunt, atque [a] inermi in latebras ſe inlatebrant. *Idem*, *Inlatebrare.*

Et Latini ſubnixo animo [b] ex victoria inerti conſilium ineunt. *Idem*, *Subnixum.*

Primum malo publico gratias ſingulatim nomina. *Idem*, *Singulatim.*

Lib. II.

LXXXI. Si vis mihi equitatum dare, & ipſe cum caetero exercitu me ſequi, die quinti Romae in Capitolium curabo tibi [c] cena ſit cocta. *Gellius* X. 24. *Macrob.* I. 4.

Lib. III.

Imperator conclamat de medio, ut velites e ſiniſtro cornu removeantur, Gallis non dubitatim inmittantur. *Nonius*, *Dubitatim.*

Lib. IV.

Cuſtodibus diſceſſis multi interficiuntur. *Priſcian.* IX.

Lib. V.

Morboſum factum, ut ea quae oportuerint, facta non ſint. *Idem* VIII.

Nullius alius rei niſi amicitiae eorum cauſſa. *Idem* XIII. p. 960.

At aliquam huic bello finem facere. *Nonius*, *Finis feminin.*

Lib.

Sempronius Lilybaeo] Tib. Sempronius Gracchus Conſul, dux exercitus in Sicilia contra Annibalem: de cujus adventu Lilybaeum narrat Livius XXX. & Polybius III. A. Popma.

Si vis mihi equitatum] Hoc dictum iiſdem ferme verbis refert Cato lib. IV. Originum: unde Coelium ſumſiſſe monet Gellius. A. Popma.

a Inermi in latebras] V. c. *inermis*, id eſt *inermes.*

b Ex victoria inerti] V. c. *incerti*, Fulvius, *victoriae certi*, minus recte. *Iners victoria* eſt incruenta, ſine magna conflictatione parta, &, ut ait Ennius, *ſine ſanguine & ſudore.*

c Cena sit cocta] Macrobius, *cenam coctam.* Pontan.

Digitized by Google

Lib. VI.

Conſulto non paucies arceſſitum. *Idem*, *Paucies.*

Omnes ſimul terram cum claſſi adcedunt, navis atque ſcaphis egrediuntur, caſtra metati ſigna ſtatuunt. *Idem*, *Metati.*

Ipſe cum caetera copia pedetentim ſequitur. *Idem*, *Pedetentim.*

Lib. VII.

LXXXII. Reſpublica amiſſa, exſundato pulcerrumo oppido. *Idem*, *Exfundare.*

Duos & ſeptuaginta lictoris domum deportaviſſe faſcis, qui ductoribus hoſtium ante ſoluerint ferri. *Idem*, *Soluerint.*

Ipſe regis eminus equo ferit pectus advorſum, congenuclat percuſſus, dejecit dominum. *Idem*, *Congenuclare.*

Ita uti ſeſe quiſque a vobis ſtudeat aemulari in ſtatu fortunae Reipublicae, eadem re geſta, topper nihilo minore negotio acto, gratia minor eſſet. *Feſtus*, *Topper*, *fortaſſe.*

Conſuetudine uxoris indulgitate libertum. *Servius Georgic.* II.

INCERTA.

Ex ſcriptis eorum qui veri arbitrantur. *Priſcian.* VIII.

Ubi Senatus intellexit populum depeculari. *Ibidem.*

Nullae

Cum classi adcedunt] *Accedo tibi*, i. e. in tuam ſententiam, i. e. ad te venio, inquit Chariſius. *Sonantes acceſtis ſcopulos* Virg. *Accedere periculum* Plautus. Dares vero Phrygius, *applicant claſſem ad oppidum.* vid. cap. 15. quo in loco, lege ex Mſ. *Argivis Achilles eadem in concilio refert. Illi gaudent, Calchantem ovanter recipiunt.* Et paulo poſt, pro, *legatos ad Priamum vellet Helenam ei reſtituere*, lege, *mittit ſciſcitans ab eo.* Wasse.

Castra metati signa statuunt] Ex more & diſciplina militari, caſtris metatis, primo ſigna haſtis impoſita ſuis locis intra caſtra ſtatuebantur: quia nihil erat venerabilius eorum majeſtate militibus, ut ait Vegetius lib. III. *A.* Popma.

Ipse cum caetera] Noniani libri, *A navi ipſe*, corrupte, pro, *Annali* VI. *Ipſe cum.* A. Popma.

Depeculari] Hoc eſt ἀποσυλᾶν, exponente Priſciano; licet fortaſſe nunquam extra hunc locum paſſive inveniatur. Vis verbi ex Lege Julia optime innoteſcet, qua cavetur, ne quis ex pecunia ſacra aut publica auferat, neve intercipiat, neve in rem ſuam vertat, neve faciat quo quis auferat, niſi cui lege licebit, neve quis in aes publicum quid indat, neve immiſceat, neve quo quid indatur, immiſceatur, faciat ſciens dolo malo quo id pejus fiat. Labeo definit, pecuniae &c. furtum non ab eo factum cujus periculum fuit, & ideo aedituum in his quae ei tradita ſunt, peculatum non admittere. *& Martianus*, illum praedam ab hoſtibus captam ſurripuit, Ulpian. etiam illum, qui

a Vobis studeat aemulari] V. c. *nobis.* Hoc dicit: *Etiamſi homines plebei principum Reipublicae virtutes ſtudeant aemulari, & res non minus praeclaras gerant quam illi, tamen ipſorum facta eadem non aeque grata & glorioſa erunt.* Quod Cato in Originibus confirmat exemplo Leonidae ducis Lacedaemonii, & Caeditii Trib. militum. Pontan.

Digitized by Google

Nullae nationi tot, tantas, tam continuas victorias, tam brevi ſpatio datas arbitror, quam vobis. *Idem.*

Tantum bellum ſuſcitare conari adverſarios contra belloſum genus. *Nonius*, *Belloſum.*

Publicatos quippe faſtos omnes, & libros a Fulvio Nobiliori ſcripta retuliſſe. *Cariſius* I. p. 112.

Nucerum. Dii, pro diei. *Ibidem.*

Subinde. *Idem* II.

LXXXIII. Parricidatum. *Quintilian.* I.

Pelia cincinnatus. *Idem* X.

Delinquere frumentum, Sardiniam hoſtes tenere. *Servius AEneid.* IV.

Mauruſii qui circa Oceanum colunt. *Ibidem.*

Eſt in fano ſignum Apollinis ligneum, altum non minus pedes XV. *Idem* VI.

Calvaria. *Caper de Orthographia.*

Qua

qui aliquid in tabulis publicis induxerit, hoc crimine teneri aſſerit. Ejus poena primo, litis aeſtimatio in quadruplum, vid. Gellium II. 18. & Catonem in Praef. ad Lib. de Re Ruſtica: ſecundo, deportatio: tertio ultimum ſupplicium. Peculatus judicium in eos datur, inquit Hiſpalenſis, qui fraudem aerario faciunt, ubi Mſ. Codex bis *peculatum* exhibet. Verum ne illum inemendatum praeteream, pro, *Ambitus judicium eſt qui largiorem honorem capit & ambit*, uti vulgo circumfertur, lege ex membranis, *qui largitione honorem capit.* In ambitus crimine quaenam formula ſit ſervata, vide apud Aſconium in Divinationem. Ex Suetonio in Aug. patet, *eum ambitus teneri, qui turbam ſuffragiorum cauſa conduxerit, ſervos advocaverit, alienamve quam multitudinem conduxerit.* & ex Modeſtino in L. Unica ff. ad l. Juliam de ambitu: *Si quis reus, vel accuſator domum Judicis ingrediatur, item ſi municipio contra hanc legem magiſtratum quis petierit, item ſi novum vectigal inſtituerit.* WASSE.

PUBLICATOS QUIPPE] Fulvius Nobilior Faſtos in aede Herculis Muſarum, quam in circo Flaminio ex pecunia Cenſoria fecerat, poſuit, ut autor eſt Macrobius lib. I. cap. 12. A. POPMA.

NUCERUM] Id eſt *nucum*, ut *Regerum*, *Lapiderum*, pro *regum*, *lapidum*, Cn. Gellius: quae non tam nove, quam vitioſe & abſurde prolata ſunt. A. POPMA.

CIRCA OCEANUM COLUNT] Hoc eſt qui juxta, vel ad Oceanum habitant. Nepos X. 4. *Sed non paſſi ſunt hi qui circa erant. Colentes ultra Tanaim* Curt. VII. 46. formula à Graecis tracta, qui per *πέριξ* & *κύκλῳ* efferunt. Et eodem fere ſignificatu uſurpatur, quo *attingere ad* vel *in aliquid*, V. 9. Mela cap. 14. aut apud eundem *appoſita toti Boeotiae* II. 7. aut *pertinere ad*, pro *pertingere*, pro quibus omnibus uſitatius invenitur verbum *jungere.* ut apud Plin. V. 18. *Jungitur ei latere Syriae Decapolitana regio.* licet haec vox non ſemper *contactum* ſed *vicinitatem* denotet, ut alicubi apud Livium, *Vineae moenibus junctae*, hoc eſt, admotae propius urbem. Utcunque ſe res habet, certum eſt *τὸ* jungere cum *contra* nunquam inveniri. Proinde locus ille Iſidori mihi ſemper de mendo ſuſpectus eſt: *Creta Graeciae pars eſt jungens contra Peloponnenſem*, Orig. XIV. 6. Nullum tamen hic in MSS. aut Editis praeſidium, omnes quaſi data opera in errorem conjurare videntur. Parum abfuit quin legiſſem, *jacens contra Pel.* quomodo locutus eſt Mela II. 7. Sed hoc eſſet longius ab Exemplarium veſtigiis recedere. Paula itaque mutatione ſcribe, *ingens.* Eodem auctore Mela cap. 11. *Ingens & centum urbibus habitata Crete.* Solinus etiam cap. 11. Inter ortum porrigitur & occaſum *tractu longiſſimo.* quo in loco Codex MS. quo uſus ſum, pro, *pronius eſt Cretam dicere*, ut habetur in Ed. Salmaſii, legit, *plus eſt*; & in ſpatio interlineari, *promptius*, quod Salmaſianis lectionibus praefero. Pro, *Gnoſon*, item *Cynoſonthera*, de qua ampliandum pronuncio, pro, *prima mari potuit*, *prima potuit remis & ſagittis*, cui hac in re aſtipulatur Iſidorus. Sic enim ille, *prima etiam haec inſula remis & ſagittis claruit.* ſunt & alii qui magnitudinem praedicant; inter quos

Senec

Qua tempeſtate Poenus in Italiam venit. *Cicero in Bruto.*

Annibalem cum columnam auream, quae eſſet in Fano Junonis Laciniae, auferre vellet, dubitaretque utrum ea ſolida eſſet an extrinſecus inaurata, perterebraviſſe: cumque ſolidam inveniſſet, ſtatuiſſe eam tollere. Secundum quietem viſam eſſe ei Junonem praedicere ne id faceret, minitarique, ſi id feciſſet, ſe curaturum ut eum quoque oculum quo bene videret, amitteret; idque ab homine acuto non eſſe neglectum. Itaque ex eo auro quod exterebratum eſſet buculam curaſſe faciendam, & eam in ſummo columnae conlocaviſſe. *Idem, de Divinat.* I.

Cum bello Latino ludi Votivi maximi primum fierent, civitas ad arma repente eſt excitata. Itaque ludis intermiſſis Inſtaurativi conſtituti ſunt &c. *Ibidem.*

LXXXIV. C. vero Gracchus multis dixit, ſibi in ſomnis quaeſturam petenti Tiberium fratrem viſum eſſe dicere, quam vellet cunctaretur, tamen eodem ſibi leto quo ipſe interiſſet, eſſe pereundum. Hoc antequam Tribunus plebis Gracchus factus eſſet, & ſe audiſſe, & dixiſſe multis. *Ibidem.*

Eo ipſo tempore cum hoc calamitoſum fieret proelium, quo C. Flaminius occiſus eſt, tantos terrae motus in Liguribus Galliae compluribuſque inſulis, totaque in Italia factos eſſe, ut multa oppida conruerint, multis locis labes facta ſit, terraeque deſederint, fluminaque in contrarias partes fluxerint, atque amnes mare influxerint. *Ibidem.*

Per Cremonis jugum tranſiſſe Annibalem. *Livius* XXI. 38.

Servati Conſulis P. Scipionis decus ad ſervum, natione Ligurem, delegat. *Ibidem.*

Magonem cum equitatu & Hiſpanis peditibus flumen extemplo tranſnaſſe: ipſum Annibalem per ſuperiora Padi vada exercitum traduxiſſe, elephantis in ordinem ad ſuſtinendum impetum fluminis oppoſitis. *Ibidem.*

Fa-

Seneca, *Urbibus centum ſpatioſa Creta.* Dionyſius V. 502. Καὶ ἡ τοι μέγεθος ἀμείνων. Homer. Odyſſ. ξ. 10. Εὐρειάων ἐκ μὲν Κρητάων γένος εὔχομαι· Et, Κρήτη ἐν μέσῃ. Apud M. Heracleotem ob magnitudinem nonum inter inſulas locum obtinet, ſeptimum vero apud Agathemerim. Donatus ad verſum Virg. *medio jacet inſula ponto*, putat poëtam ſignate per vocem, *jacet*, immenſam Cretae latitudinem demonſtrare voluiſſe. Cujus ſententiae quo minus accedam faciunt illa Pomponii, *in orbem jacent Cyclades*. Ovidii, Quinque *jacent* terrae (Echinades) nimirum, Met. VIII. 577. & Priſcian. Perieg. V. 303. E regione *jacet* locus hic Symplegados arctae. 430. *cujus* jacet *Iſthmos imago*. Dionyſio 405. εἶδος ἰσθμοῖο, & 464. Continuoque *jacent* Gymneſiae. Dicaearchus: Πελαγία, Σκῦρος. Καὶ Εὐβοίων δ' ἀριθμὸν κειμένων. Herodian. VI. Τὴν ἀντικειμένην Ἠπείρῳ Εὐρώπῃ. & IV. Λέσβος τε τὰ ἀντικείμενα. Poſſem contra ſententiam Servianam teſtes ſexcentos producere, ſed, Οὐκ ἐμὸν ἔργον τοῦτο· πάρος δέ μοι ἄλλα μέμηλεν. Et haec ni fallor ad Iſidorum ſufficiant. Repone autem apud P. Sabinum in locum Virgilii ſupra laudatum *Philiſtides* pro, *Philyſtocles*. WASSE.

AE-

Fabium Dictatorem adverſus Annibalem rem geſſiſſe. Etiam eum primum a populo creatum Dictatorem. *Idem* XXII. 31.

Romam euntem ab Ereto divertiſſe eo Annibalem tradit, iterque ejus ab Reate, Cutiliiſque, & ab Amiterno orditur. Ex Campania in Samnium: inde in Pelignos perveniſſe, praeterque oppidum Sulmonem in Marrucinos tranſiſſe: inde Albenſi agro in Marſos: hinc Amiternum Foruloſque vicum veniſſe. *Idem* XXVI. 11.

LXXXV. Eiſdem diebus naves onerarias Poenorum ad LXXX. circa Sardiniam ab C. Octavio, qui provinciae praeërat, captae. Eas frumento miſſo ad Annibalem, commeatuque onuſtas tradit. *Idem* XXXVIII.

Quantum militum in Africam transportatum ſit *a P. Scipione*, non parvo numero inter auctores diſcrepat. Coelius, ut abſtinet numero, ita ad inmenſum multitudinis ſpeciem auget, volucres ad terram delapſas clamore militum ait, tantamque multitudinem conſcendiſſe naves, ut nemo mortalium aut in Italia aut in Sicilia relinqui videretur. *Idem* XXIX.

Praeterquam quod non merſas fluctibus naves, ceteros omnes coeleſtes maritimoſque terrores, poſtremo abreptam tempeſtate ab Africa claſſem ad inſulam AEgimurum inde aegre correctum curſum, & prope obrutis navibus, injuſſu Imperatoris, ſcaphis haud ſecus quam naufragos milites ſine armis cum ingenti tumultu in terram evaſiſſe. *Ibidem.*

Captum Hannonem tradit. *Ibidem.*

Vidiſſe ſe qui navigaſſet ex Hiſpania in AEthiopiam, commercii gratia. *Plinius* II. 17. *Capella Philolog.* Lib. VI.

Alpes in longitudinem decem millia paſſuum patere a ſupero mari ad inferum. *Idem* III. 19.

Coelius Trojanum Capyn condidiſſe Capuam tradidit, eumque AEneae fuiſſe ſobrinum. *Servius in AEneid.* X. 145.

Duos elephantos Antiocho regi in bellicis uſibus celebres etiam cum nominibus fuiſſe, noviſſeque ea. *Idem* VIII. 5.

In Averno etiam folia ſubſidere. *Idem* XX. 11. 12.

Equus

AEthiopiam] Martiani verba haec ſunt, *Cael. Antip. ſe hominem vidiſſe confirmat*, *qui* navigationis *ordine in AEthiopiam ex Hiſpania navigaſſet*: at longe rectius veterrimae Corporis Chriſti & Bib. publicae membranae (quibus in hoc auctore purgando ſum uſus) exhibent *negotiationis*. Nec ſecus Codex vetus Bibliothecae Bodleianae cujus, variantes Lectiones beneficio doctiſſimi & humaniſſimi viri J. Hudſon DD. in meam gratiam exſcripſit eruditus Juvenis. Hanc lectionem confirmant Plinius & quem ſequitur, Mela, Lib. II. cap. 66. *Navigaſſet ex Hiſpania in AEthiopiam commercii gratia.* confer hac de re Strabonem p. 98. & Herodotum 237. Sed procedit Martianus, *Idem Cornelius poſt captos Indos per Germaniam navigavit.* Quod falſum eſſe evincit Plinius hiſce verbis: *Idem Nepos &c. tradit, Q. M. Celeri Indos a rege Suevorum dono datos, qui ex India commercii cauſa navigantes, tempeſtatibus eſſent in Germaniam abrepti.* Mela habet, *a rege Baetorum.* vide Harduin. ad Lib. II. §. 60. a quo locus Martiani refingendus. Wasse.

Alii

Equus Trojanus machinamentum bellicum fuit quod equus adpellatur, ut aries & teſtudo, quibus muri vel diſcuti, vel ſubrui ſolent. *Servius in Æneid.* II.

Alii *ſubnixam* ideo capiunt, quia inpoſita eſt excelſo muro, ut Coelius hiſtoricus ait. *Servius ad Æn.* III. 393.

Q. AElii Tuberonis Historiarum Lib. I.

LXXXVI. Si quid a parentibus acceptum protinus antiquae memoriae tradiderunt. *Nonius, Protinus.*

Cum Aſcanius ab univerſo populo ad reſtituendam Laviniam cogeretur, juraretque ſe neque interemiſſe, neque ſcire ubi eſſet, Tyrrhum, petito ſilentio, in illa concionis frequentia profeſſum indicium: Si ſibi Laviniaeque, pueroque ex ea nato fides incolumitatis daretur; tumque eum acceptam Laviniam in urbem cum filio reduxiſſe. Poſt haec Aſcanius completis in Lavinio triginta annis, recordatus novae urbis, &c. *Auctor de Origine Gent. Romanae.*

Servium Tullium Regem populi Romani cum illas quinque claſſes juniorum cenſus faciendi gratia inſtitueret, pueros eſſe exiſtimaſſe, qui minores eſſent annis ſeptemdecim, atque inde ab anno ſeptimo decimo, quod idoneos jam eſſe Reipublicae arbitraretur, milites ſcripſiſſe, eoſque ad annum quadrageſimum ſextum Juniores, ſupraque eum annum Seniores adpellaſſe. *Gellius* X. 28.

Lib. IV.

Inimiciter iraſcendum non eſt. *Cariſius* II.

Lib. XIV.

LXXXVII. Pars omnis luxuriabat. *Nonius, Luxuriabat.*

IN-

Alii subnixam] Agitur ibi de urbe Petilia a Philoctete condita, vel muris cincta, de qua ibi Virgil.

Parva Philoctetae ſubnixa Petilia muro.

Haverc.

Q. AElii Tuberonis] Q. AElius Tubero Juriſperitus fuit, vita ſeverus & durus, ex inſtituto Stoicae diſciplinae, quam Panaetio magiſtro ſectabatur. Meminit ejus Cicero Pro Muraena, in Bruto, de Oratore 3. & de jure civili in artem redigendo, *Nec vero ſcientia juris majoribus ſuis Q. AElius Tubero defuit, doctrina etiam ſuperfuit.* Dionyſius virum gravem, & diligentem in hiſtoriis praedicat. Vidend. & Pomponius tit. *De Origine juris.* A. Popma. Vid. Judicium D. Halicarnaſſ. de ejus hiſt. Lib. I. Antiq. Wasse.

P.

INCERTA.

Προειδότες οἱ τοῦ Νομίτορος θύσοντας τὰ Λύκαια τοὺς νεανίσκους τῷ Πανὶ, τὴν Ἀρκαδικὴν, ὡς Εὔανδρος κατεστήσατο, θυσίαν, ἐνήδρευσαν τὸν καιρὸν ἐκεῖνον τῆς ἱερουργίας, ἡνίκα ἐχρῆν τοὺς περὶ τὸ Παλάντιον οἰκοῦντας τῶν νέων ἐκ τοῦ Λυκαίου τεθυκότας περιελθεῖν δρόμῳ τὴν κώμην γυμνοὺς, ὑπεζωσμένους τὴν αἰδῶ ταῖς δοραῖς τῶν νεοθύτων· ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ τοὺς ἱεροποιοὺς νεανίσκους οἱ βουλόμενοι, λοχήσαντες κατὰ τὸ στενόπορον τῆς ὁδοῦ, ἐπειδὴ πρῶτον τάγμα τὸ σὺν τῷ Ῥώμῳ κατ' αὐτοὺς ἐγένετο, τῶν ἀμφὶ Ῥωμύλον τε καὶ ἄλλων ὑστεριζόντων· τριχῆ γὰρ ἐνενήμεντο, καὶ ἐκ διαστήματος ᾔεσαν· οὐ περιμείναντες τοὺς λοιποὺς, ὁρμῶσιν ἐπὶ τοὺς πρώτους ἐμβοήσαντες ἀθρόοι, καὶ περιστάντες ἔβαλλον, οἱ μὲν ἀκοντίοις, οἱ δὲ λίθοις, οἱ δ' ὡς ἕκαστοι διὰ χειρὸς εἶχον· οἱ δ', ἐκπλαγέντες τῷ παραδόξῳ τοῦ πάθους, καὶ ἀμηχανοῦντες ὅτι δράσειν πρὸς ὡπλισμένους ἄνοπλοι μαχόμενοι, κατὰ πολλὴν εὐπέτειαν ἐχειρώθησαν. (de Remo ab hoſtibus capto & Albam perducto) *Dionyſ. Halic.* lib. I. p. 67. lin. 10.

M. Manlium & Q. Sulpicium Conſules in eum annum edunt. *Livius* IV.

Q. Fabium Conſulem ipſum auctorem fuiſſe differendi ſibi conſulatus in bellicoſiorem annum. *Idem* X. 9.

Bello Punico primo Atilium Regulum, Conſulem, in Africa caſtris apud Bagradam flumen poſitis, proelium grande atque acre feciſſe adverſus unum ſerpentem illic ſtabulantem, inuſitatae inmanitatis: eumque magna totius exercitus conflictione, balliſtis atque catapultis diu obpugnatum, ejusque interfecti corium longum pedes centum & viginti Romam miſiſſe. *Gellius* VI. 3.

Eumdem Regulum rediſſe Carthaginem noviſque exemplorum modis excruciatum a Poenis dicit; In atras, inquit, & profundas tenebras eum claudebant, ac diu poſt, ubi erat viſus Sol ardentiſſimus, repente educebant, & adverſus ictus Solis obpoſitum continebant, atque intendere in coelum oculos cogebant, palpebras quoque ejus, ne connivere poſſet, ſurſum ac deorſum diductas inſuebant. *Ibidem* IV.

De Officio Judicis Liber.

Praecepta AElii Tuberonis ſuper officio judicis. *Idem*. XIV. 2.

Ad C. Oppium Liber.

Si generalis ſpecies occecurrit. *Idem* VII. 9.

IN-

INCERTA.

LXXXVIII. Hinc in milleſimum annum eorum columine civitas continebitur. *Donatus in Phorm. Terent.*

Nam delinquet aut ſuperet aliquid tibi. *Servius AEneid.* IV. *Delinquere*, *Deficere.*

Nullum Senatusconſultum fieri poſſe non diſceſſione facta: quia in omnibus Senatusconſultis, etiam in iis, quae per relationem fierent, diſceſſio eſſet neceſſaria. *Gellius* XIV. 7.

Praefectum Urbi Latinarum cauſſa relictum Senatum habere poſſe. *Ibidem* VIII.

P. Rutilii Rufi Historiarum Libri.

INCERTA.

Ἰδίᾳ δὲ τῷ Μαρίῳ προσκεκρουκώς, φησίν, ὡς καὶ τῆς ἕκτης ἔτυχεν ὑπατείας, ἀργύριον εἰς τὰς φυλὰς καταβαλὼν πολὺ καὶ πριάμενος, τὸν Μέτελλον ἐκκροῦσαι τῆς ἀρχῆς, Οὐαλέριον δὲ Φλάκκον ὑπηρέτην μᾶλλον ἢ συνάρχοντα τῆς ὑπατείας λαβεῖν. [ὡς δὲ Ῥουτίλιος ἱστορεῖ] Plutarch. in Mario pag. 422. A.

LXXXIX. Admirationi fuiſſe Philoſophorum trium ſui cujuſque generis facundiam; violenta & rapida Carneades dicebat, ſcita & tereta Critolaus, modeſta Diogenes & ſobria. *Idem* VII. 14. *Paulo aliter Macrob.* I. 5. *Plin.* VII. 30. *Pauſan.* 216. *Lact.* XV. 17. *Gellius* VII. 14.

Romanos inſtituiſſe nundinas, ut octo quidem diebus in agris ruſtici opus facerent, nono autem die, intermiſſo jure, ad mercatum legeſque accipiendas Romam venirent; & ut ſcita atque conſulta frequentiore populo referrentur, quae trinundino die propoſita a ſingulis atque univerſis noſcebantur. *Macrobius* I. 16.

Scipionem hoc anno [DLXXI] mortuum. *Livius* XL.

P.

P. Rutilii Rufi] Hic vir clariſſimus, Quaeſtor ſive Legatus Mucii Scaevolae Procoſ. Aſiae fuit, Conſul cum C. Manilio anno urbis DCXLVIII. Poſtea in judicium repetundarum nomine vocatus, damnatuſque Equitum ſententiis, qui tum Gracchanis legibus judicia obtinebant, in exilium Smyrnam abiit. Ejus integritatem & conſtantiam praedicat Cicero in Bruto, de Officiis III. Seneca ubique, Ovidius:

Nec grave magnanimi robur mirare Rutili.

A. Popma. Tacit. in Agric. Athenaeus VI. & IV. Minutius Felix. Wasse.

De

De Vita sua Lib. I.

Pompejus elaboravit uti populum Romanum noſſet, eumque artificioſe ſalutaret. *Cariſius* II.

Lib. II.

Animo conſtante. *Idem* I.

Lib. III.

Pro L. familiare veniebam. *Ibidem.*

Lib. IV.

Vectigalium. *Ibidem.*

Lib. V.

Ex orbi terrarum. *Ibidem.*
Ardile. *Ibidem.*

ANNIBALICA.

XC. Ὁ δὲ Ῥουτίλιον Ῥοῦφον, συγγραφέα τῶν δὲ τῶν ἔργων ἐκέλευσε &c. (de bello Annibalico.) *Appian.* p. 522.

INCERTA.

Quod ſi me invitum abire ſiniſſet. *Diomed.*
Uni una oſtentata eſt. *Ibidem.*

De Modo AEdificiorum Oratio.

Orationes Q. Metelli de prole augenda, & Rutilii de modo aedificiorum. *Suetonius in Auguſto.*

Pro

De vita sua] Multi praeſtantes viri de Vita ſua libros ſcripſerunt, ut hic P. Rutilius, M. Scaurus, M. Varro, Auguſtus Caeſar, cujus de Vita ſua XIII. libros memorat Suetonius. A. Popma.

Pompejus elaboravit] In petitione magiſtratuum prima cura erat, ut petitor ſuo quemque civem nomine appellaret, ac ſalutaret. Unde Pompejus, cupientiſſimus honorum & imperii, elaborabat, ut ſingulos cives noſſet, eorumque nomina teneret. Contra Scipio AEmilianus objicienti Appio Claudio, ſuo in Cenſura competitori, quod is neminem civium noſſet, reſpondit: ſe dediſſe operam ut a civibus ſuis cognoſceretur, non ut ipſe eos cognoſceret. A. Popma.

Artificiose salutaret] Artificium ſalutationis erat, magnificis & blandis nominibus cives ſalutare, & appellare patrem, fratrem, amicum, prout cujuſque dignitas, aetas, ingenium ferebat, quod Horatius praecipit nomenclatori:

—— —— Frater, Pater adde:
Ut cuique eſt aetas, ita quemque facetus adopta.

A. Popma.

PRO L. CAERUCIO AD POPULUM.

Quod ego me ſpero oſtenturum. *Diomed.* I.

P. SEMPRONII ASELLIONIS HISTORIARUM LIB. I.

Verum inter eos, qui Annales relinquere voluiſſent, & eos qui res geſtas a Romanis perſcribere conati eſſent, omnium rerum hoc interfuit. Annales libri tantummodo quod factum quoque anno geſtum ſit, id demonſtrabant, id eſt, eorum quaſi qui diarium ſcribunt quam Graeci ἐφημερίδα vocant. Nobis non modo ſatis eſſe video, quod factum eſſet id pronuntiare, ſed etiam quo conſilio quaque ratione geſta eſſent, demonſtrare. *Gellius* V. 18.

XCI. Nam neque alacriores ad Rempublicam defendendam, neque ſegniores ad rem perperam faciundum Annales libri commovere quidquam poſſunt.

Scribere autem bellum quo initum Conſule, & quomodo confectum ſit, & quis triumphans introierit, exque eo libro quae in bello geſta ſint iterare, non praedicare autem interea quid Senatus decreverit, aut quae lex rogatione lata ſit, neque quibus conſiliis ea geſta ſint iterare, id fabulas pueris eſt narrare, non hiſtorias ſcribere. *Ibidem.*

LIB. III.

Fieri ſolet plerum, ut in victoria mitior manſuetiorque fiat. *Priſcianus.* V.

LIB. IV.

Nam ſe patrem ſuum audiſſe dicere: L. AEmilium Paullum, nimis bonum Imperatorem, ſignis conlatis non decertare, niſi ſumma neceſſitudo, aut ſumma ei occaſio data eſſet. *Gellius* XIII. 3.

Ut

QUOD EGO ME] Hoc Priſcianus citat ex oratione Catonis pro L. Caeſare ad populum, ut neſcias, Diomedes an Priſcianus corruptus ſit; an Cato & Rutilius idem dixerint: quod ego quidem puto. A. POPMA.

P. SEMPRONII ASELLIONIS] De hoc Gellius II. cap. 13. *Is Aſellio ſub P. Scipione Africano Trib. milit. ad Numantiam fuit, reſque eas, quibus gerundis ipſe interfuit, conſcripſit.* Cicero in Bruto, poſt Coelium hiſtorias ſcripſiſſe, nec ſe illi aequare potuiſſe indicat. A. POPMA. Caepit autem Bellum Numantinum Anno U. C. DCXIV. Q. Servilio Caepione & C. Laelio Sapiente, Coſſ. Dionyſius Lib. I. WASSE. Antiquitas cum cum Catone reponit inter λογιωτάτους τῶν Ῥωμαίων συγγραφέων. Servius ad XII. Æn.

——— ——— *pilataque plenis*
Agmina,

citat ad hunc modum: *Aſellio Hiſtoriarum tritarum.* Sed pro, *tritarum* Voſſius legendum putat, *Romanarum.* Exſtat ſub ejus nomine liber de Diviſione Italiae & Origine Urbis Romae, ſed Titulus auctorem mentitur. WASSE. Vide quae notamus pag. ſeq. 333. HAVERC.

Ut

Ut major invidia Lepido gliſceretur. *Nonius*, *Gliſcitur*.

Lib. V.

XCII. Nam Gracchus domo cum proficiſcebatur numquam minus terna aut quaterna millia hominum ſequebantur. *Gellius* II. 13.

Orare quidem coepit id ut ſe defenderent, liberoſque ſuos, eum quem virilis ſexus [a] tum in eo tempore habebat produci juſſit, populoque commendavit prope flens. *Ibidem*.

Lib. VIII.

Triariorum quartum ſignum adcedebat, ſive pilatim, ſive paſſim iter facere volebat. *Servius* XII. 121.

Lib. XI.

Tam pulcrum opus, tamque artificioſe factum, paſſus eſt dirui. *Cariſius* II.

Lib. XIII.

Facta ſua [b] ſpectare oportere, non dicta, ſi minus facundioſa eſſent. *Gellius* IV. 9.

Lib. XIV.

Crepidarium cultellum rogavit a crepidario ſutore. *Idem* XIII. 20.

Ne poſſent aut ſtationes facere hoc ſecus. *Cariſius* II.

IN-

Ut major invidia Lepido] Forte M. AEmilius Lepidus Porcina, qui Coſ. fuit anno dcxvi. cum C. Hoſtilio Mancino. Proconſul adverſus Vaccaeos male rem geſſit. Livius in epitoma lib. LVI. Eum celebrat Cicero, ut ſummum oratorem. A. Popma.

Tritarum quartum] Prior vox in Servio adhaeret titulo, *Aſellio Hiſtoriarum tritarum*, male. Nam *tritarum* intelligitur *viarum*, quarum exploratio ſignis fiebat, ſive *pilatim*, id eſt denſe, ſive paſſim & laxe exercitus ducendus eſſet. A. Popma. Repoſuimus hoc Fragm. ſuo loco. Pertinet enim ad lib. VIII. veraque ejus lectio ex melioribus Servii libris patet, quae haec eſt: *Aſellio, Hiſtoriarum VIII. Triariorum quartum* &c. non *Tritarum*, omiſſo libri numero. Haverc.

Tam pulcrum opus] Theatrum intelligit, quod inchoatum a L. Caſſio Cenſore etiam paene abſolutum, L. Scipio Aſiaticus Coſ. anno dclxx. demolitus eſt: quoniam hoc quoque videretur novarum ſeditionum materia, vel quod exiſtimaret non eſſe e republica populum Graecanicis voluptatibus aſſueſcere. Appianus de Bellis civilibus Lib. I. Vellejus lib. II. ad quem in Scholiis plura notavi. A. Popma.

Facta sua spectari] Ex oratione C. Marii Coſ.

a Tum in eo tempore] Fulvius, *tum* habebat. Mſ. Pembr. nihil movet. Pontan.
b Spectari oportere, non dicta] Alii, *ſpectari oportere, dicta non*. Pontan.

INCERTA.

XCIII. P. Craſſum Mucianum quinque habuiſſe rerum bonarum maxima, & praecipua ; quod eſſet ditiſſimus, quod nobiliſſimus, quod eloquentiſſimus, quod juris conſultiſſimus, quod Pontifex Maximus. Is cum in conſulatu obtineret Aſiam provinciam, & circumſedere, obpugnareque Leucas oppidum pararet, opuſque eſſet firma ac procera trabe, qui arietem faceret, quo muros ejus oppidi quateret, ſcripſit ad magiſtrum Architectonem [a] molis Athenienſium, ſociorum amicorumque populi Romani, ut ex malis duobus quos apud eos vidiſſet, uter major eſſet eum mittendum curaret. Tum magiſter Architecton comperto quamobrem malum deſideraret, non uti juſſus erat majorem, ſed quem eſſe magis idoneum aptioremque faciendo arieti, facilioremque portatu exiſtimabat, minorem miſit. Craſſus eum vocari juſſit, & cum interrogaſſet, Cur non quem juſſerat miſiſſet ? cauſis-rationibuſque quas dictitabat ſpretis, veſtimenta detrahi imperavit, virgiſque multum caecidit, corrumpi atque diſſolvi officium omne imperantis ratus, ſi quis ad id quod facere juſſus eſt non obſequio debito, ſed conſilio non deſiderato reſpondeat. *Gellius* l. 13.

C. Licinii Rerum Romanarum Lib. III.

XCIV. Pleminium ludis Votivis, quos Romae Africanus iterum Conſul faciebat, conatum per quoſdam, quos pretio corruperat, aliquot locis Ur-

Coſ. deſignati, cujus ſententiam ita Salluſtius expreſſit in Jugurthino : *Non ſunt compoſita verba mea, parvi id facio. Ipſa Virtus ſe ſatis oſtendit.* A. Popma.

Molis] Salmaſ. corrigit, *ad m. a. Eleatenſium* Mſ. Cod. Pembrochienſis omittit *Architectonem*, & pro *Elatenſium*, reponit *Athenienſium*, dein, *virgiſque multis*, legit. Wasse. Mirum ſane, neque aliquem ex Gellii interpretibus, neque ipſum Joſeph. Waſſe, qui ſtudioſe ſatis Jo. Sarisberienſem legit, incidiſſe in memorabilem locum Polycratici ejuſdem, qui exſtat lib. VI. cap. 12. ubi nomen Architectonis invenitur, videlicet Magni Gaji. Sed dignus eſt locus qui exſcribatur, prout ibi legitur pag. 356. *Scripſit ad Magnum Gajum majorem Athenienſium*, &c. *Tunc Magnus Gajus comperto quamobrem*, &c. Ex quibus patet vera lectio, videlicet: *Scripſit ad Magnum Gajum*, *Architectonem Athenienſium*, &c. *Tunc Magnus Architecton*, *comperto*, &c. corrupto nomine viri apud Gellium in *magiſtrum* atque *molis*, & muneris ejuſdem pariter corrupto apud Sarisberienſem in *majorem*. Haverc.

Clodii Licinii] Hunc Clodium fortaſſis ſignificat Cicero de Legibus I. 2. ubi cum de Coelio dixiſſet, ſubjicit: *Succeſſere huic Clodius*, *Aſellio*, *nihil ad Coelium*, *ſed potius ad antiquorum languorem atque inſcitiam* : quo loco nonnulli pro *Belli* perperam reponunt *Gelli*, qui ante Coelium ſcripſit, ut ſupra dixi. Niſi forte apud Ciceronem legendum ſit, *Claudium*, & de Quadrigario accipendum. A. Popma. Voſſius putat eundem deſignari a Nonio in *patibulo*. Neſcio interim an Sextus Clodius ſit ab hoc diverſus, cujus meminere Lactant. I. 22. Arnob. I. 5. vide etiam Tzetzem Chil. II. VI. 960. Cave tamen confundas cum Servio Clodio equite Romano, qui, tradente Varrone apud Plin. XXV. 3. prae doloris magnitudine crura podagroſa veneno perunxit,

[a] Molis Athenienſium] H. Stephanus, *Moleatenſium*. Pontan.

Digitized by Google

Urbem incendere, ut frangendi carceris fugiendique haberet occaſionem, patefacto dein ſcelere delegatum in Tullianum S. C. *Livius* XXXIX. & *Valer. Maximus* lib. I. cap. 1. §. 21.

C. Licinii Macri Annalium Lib. I.

Auſpicia pulcra & luculenta commemorat. *Nonius*, *Luculentum.* Non minimo opere milites quietes volebant eſſe. *Priſcian.* VI.

Fauſtuli conjugem Accam Larentiam Romuli & Remi nutricem eſſe. Hanc, regnante Romulo, Tarturio cuidam Tuſco diviti denuptam, auctamque haereditate viri, quam poſt Romulo quem educaſſet, reliquiſſe, & ab eo Parentalia diemque feſtum pietatis cauſſa ſtatutum. *Macrob.* I.

Contentionis illius pernicioſum exitum fuiſſe. Namque ibidem obſiſtentes Remum & Fauſtulum interfectos. *Auctor de Orig. Gentis Rom.*

Lib. II.

XCV. Nequaquam ſui lavandi reluant arma lue. *Nonius*, *Lues.* Perverſam eſſe alii modi poſtulare. *Priſcian.* VI.

Lib. XVI.

Omnium veſtrum neglegerit auctoritatem. *Diomedes* I. *Priſcianus* X.

IN-

unxit, aut cum Sexto illo e Sicilia Rhetore, de quo Sueton. VI. Cicero Philip. VII. 16. aut Turrino, de quo Seneca Controv. XXXI. &c. qui idem forte cum illo cujus librum de Diis citat Arnob. pag. 168. & Lactant. I. 22. Wasse.

C. Licinii Macri] Docti viri putant hunc eſſe C. Licinium Macrum oratorem, qui repetundarum reus, Cicerone Praetore judicium exercente, veritus damnationem, ſudario ore & faucibus artatis poenam morte praevenit, ut narrant Valerius & Plutarchus, & meminit Cicero ad Atticum I. & in Bruto. Ego arbitror hunc hiſtoricum eſſe alium ab illo oratore, & quidem antiquiorem. Non enim Cicero ſiluiſſet de ejus Hiſtoriis. A. Popma. At in Ciceronis de Legibus pro, *quid Accium memorem*, in quibuſdam Codicibus eſt, *Acrum*, unde Sigonius legit *Macrum.* Fulv. etiam Urſinus auctor eſt *Macrum* ſe repeſſe emendatum in libro quem cum MS. contulerat Vir doctus. Sic legit & P. Manutius, & ſic ſcribi debere putat Voſſius de H. L. lib. I. pag. 74. quod nempe de illis agit Cicero, qui ſoluta oratione ſcripſerunt; & quod temporum ratio refragatur quo minus ille Siſennae amicus eſſe potuerit. Scripſit Licinius Annales, ut eos vocat Nonius in *lues* & *luculentum*: ſive *rerum Romanorum libris*, prout *idem in patibulo* nominat. Facile interim aſſentior Mercero, pro, *Licinio*, *M. AEmilio* apud Nonium in *Profecta* reponenti, & proinde expunxi tria fragmenta ab Auſonio Popma ex Macri Ornithogonia adducta. Adeat Lector Plinium XXXII. 1. & XXXII. 2. Obiit noſter triennio poſt Virgilium, ut ex Hieronymi Chron. patet. Wasse.

Nequaquam sui lavandi] Fuit, credo, lex militaris pro tempore lata ad cohibendum nimium uſum lavationum in caſtris, Ne milites ſui lavandi gratia exuerent arma. Eſt autem in illo *ſui lavandi*, ellipſis nominis *cauſſa*, *gratia*, de qua dixi lib. II. de Uſu antiq. locutionis. A. Popma.

Omnium nostrum neglegerit] Praeteritum a praeſenti, ut Philippica XIII. ex epiſtola Antonii;

INCERTA.

Quo die Magiſtratum obiit, repente celeri gradu per forum ſe in Capitolium contendit. *Nonius*, *Contendere*.

Pars magna laevis clypea portant. *Idem*, *Clypeus neutro*.

Intercalationis originem Romulo adſignat. *Macrobius* I.

Annum vertentem ſtatim ab initio XII. menſium fuiſſe. *Cenſorin. de Die natali.*

Et in foedere Ardeatino, & in linteis libris ad Monetae inventos. *Liv.* IV.

Magiſtratum libri, quos linteos in aede repoſitos Monetae citat identidem auctores. *Ibidem*.

Eoſdem Conſules inſequenti anno refectos, Julium tertium, Virginium iterum. *Ibidem*.

Comitiorum habendorum cauſſa & ab Licinio Conſule dictum *Dictatorem*, quia conlega comitia bello praeferre feſtinante, ut continuaret conſulatum, obviam eundum pravae cupiditati fuerit. *Ibidem* VII.

XCVI. Eodem anno ᵃC. Flavius Cn. F. Scriba patre libertino, humili fortuna ortus, &c. quem antea deſiſſe ſcriptum facere arguit, tribunatu ante geſto triumviratibuſque nocturnis altero, altero coloniae deducendae. *Idem* IX.

Tertia etiam clade quae ad Cremeram accepta eſt, abominandam eam Curiam facit. *Ibidem*.

Cum Q. Fabium Conſulem non petentem omnes dicerent centuriae, ipſum auctorem fuiſſe differendi ſibi conſulatus. *Idem* X.

Amulium patruum, Rheae Sacerdotis, amore ejus captum, nubilo caelo obſcuroque aëre, cum primum inluciſcere coepiſſet, in uſum ſacrorum aquam petenti inſidiatum in luco Martis, compreſſiſſe eam: tum exactis menſibus geminos editos. *Auctor de Origine Gentis Rom.*

Οὐ μὴν Ῥωμύλυ παραγινόμενος, ὐδὲ χάριν ἱερῶν, ἀλλὰ μόνος, ὡς πείσων τοὺς ἀδικηθέντας ἀφεῖναι τοῖς δεδρακόσι τὴν ὀργήν. ἀγανακτήσαντές τε τοῦ πλήθους ἐπὶ τῷ μὴ παρα-

tonii: *Confugere Alexandriam neglegiſti.* Sic *ſini* a *fino*, Rutilius de Vita ſua, & Terentius Andria: *Sini animum ut expleret ſuum.* A. Popma.

Linteos in aede repositos Monetae] Bibliothecae autem tum demum inſtitutae cum a Paulo AEmilio Perſe devicto vis librorum ingens Romam allata eſt. Hoc enim ſtudium ab Athenienſium & AEgypti Regibus ſero ſe in Latium diffudit, uti narrat inter alios Iſidor. VII. 3. apud quem tamen male legitur, *Philadelphus, cum ſtudio bibliothecarum Piſiſtratum aemularetur, non ſolum* ſcripturas, *ſed etiam &* divinas literas *in Bib. ſuam contulit.* Supple ex membranis *non ſolum ſcripturas* gentium, *ſed &c.* Interim non abs re erit obſcurum Arnobii locum in lucem protrahere: *Unde quaeſo eſt vobis tantum ſapientiae*

ᵃ C. Flavius] Popma, *Cn. Flavius*, ut in Piſone, Cicerone, Valerio Maximo. Pontan.

Digitized by Google

παραδεδόσθαι σφίσι τοὺς ἄνδρας, ὥστε Ῥωμύλος ἐδικαίωσε καὶ ἡ τῶν Ῥωμαίων ἔκρινε βουλὴ, καὶ τῶν προσηκόντων τοῖς τεθνεῶσι κατὰ πλῆθος ὁρμησάντων ἐπ' αὐτὸν, ἀδύνατος ὢν ἔτι διαφυγεῖν τὴν ἐκ χειρὸς δίκην, καταλευσθεὶς ὑπ' αὐτῶν ἀποθνήσκει. de morte Tatii. Dion. Halicarn. lib. II. pag. 115. lin. 30.

Tarquinius Priſcus παραγίνεται εἰς Ῥώμην Ἄγκου Μαρκίου βασιλεύοντος κατὰ τὸν ὄγδοον ἐνιαυτὸν τῆς βασιλείας. Idem IV. pag. 211. lin. 40.

Παρ' Ἀλβανῶν οἴεται τὸν δικτάτωρα Ῥωμαίους εἰληφῆναι, τούτους λέγων πρώτους μετὰ τὸν Ἀμυλίου καὶ Νομίτορος θάνατον, ἐκλειπούσης τῆς βασιλικῆς συγγενείας, ἐνιαυσιαίους ἄρχοντας ἀποδεῖξαι, τὴν αὐτὴν ἔχοντας ἐξουσίαν τοῖς βασιλεῦσι, καλεῖν δὲ αὐτοὺς Δικτάτωρας. Idem lib. V. pag. 337. lin. 32.

De Ovationis inventione Menenii tempore. Τότε πρῶτον τοῦτον ἐξευρούσης τὸν θρίαμβον τῆς βουλῆς. Idem lib. V. pag. 314. lin. 4.

Οὐδὲν ἐζητηκότες, &c. Idem VI. pag. 349. lin. 14. Vide Licinium, & confer lib. VII. pag. 14. lin. 38.

Pro Thuscis.

XCVII. Quos oportuit amiſſa reſtituere, hiſce etiam relliquias averterunt. *Priſcian.* X. pag. 900.

Epistola ad Senatum.

Illi ſuam vitam mecum contendunt ᵃquorum in corpore ita crebra ſunt vulnera vitae, novae citatrici ut locus non ſit. *Nonius*, *Condere.*

ORNITHOGONIA.

——— *Vulcani toſta vapore*,
Cum virgis proſecta ferunt.

Idem, *Proſecta.*

Ce-

tiae traditum? *quia fornicem Lucullianum & Marſyam Pomponii obſignatum memoria continetis?* Quidni *fornicem Lucullanam*? de Bibliotheca nempe Luculli. *Marſyam* vero non *Pomponii*, ſed *Pompilii*, vel *Pompeji*; fuit enim admodum vetuſta ſtatua & ſignum liberae civitatis, teſte Servio. ut ſit ſententia, vos vero ideo ſapientes, quia per Bibliothecarum forulos reptantes, leges & morem fori (ubi erat Marſyas & ad quem declamitare ſolebant) ad amuſſim tenetis? Nam ſcholae & Bibliothecae in fornicibus ſive porticibus erant, ut in porticu Octaviae ſororis Auguſti regione Urbis nona, in qua etiam & horti Lucullani. De Luculli vero Bibliotheca omnibus aperta, fuſe Plutarch. in ejus vita, circa finem. Cic. de Fin. III. 1. Sed nihil temere ſtatuo. Wasse.

Quos oportuit] Legendum *Quis*: niſi antiquorum more poſuit *Hiſce* pro hi, ut Plautus *Milite*, *Nam hercle hiſce homines.* Terent. Eunucho: *hiſce hoc munere arbitrantur.* A. Popma. At III. Mſſ. noſtri nihil movent Wasse.

Ornithogonia] Nonius hunc librum tribuit Li-

ᵃ Quorum in corpore] Fulvius, *quojus in corpore ita crebra ſunt vulnera*, *uti novae cicatrici locus non ſit.* Pontan.

INCERTA.

Quo die Magiſtratum obiit, repente celeri gradu per forum ſe in Capitolium contendit. *Nonius*, *Contendere*.

Pars magna laevis clypea portant. *Idem*, *Clypeus neutro*.

Intercalationis originem Romulo adſignat. *Macrobius* I.

Annum vertentem ſtatim ab initio XII. menſium fuiſſe. *Cenſorin. de Die natali*.

Et in foedere Ardeatino, & in linteis libris ad Monetae inventos. *Liv.* IV.

Magiſtratum libri, quos linteos in aede repoſitos Monetae citat identidem auctores. *Ibidem*.

Eoſdem Conſules inſequenti anno refectos, Julium tertium, Virginium iterum. *Ibidem*.

Comitiorum habendorum cauſſa & ab Licinio Conſule dictum *Dictatorem*, quia conlega comitia bello praeferre feſtinante, ut continuaret conſulatum, obviam eundum pravae cupiditati fuerit. *Ibidem* VII.

XCVI. Eodem anno [a] C. Flavius Cn. F. Scriba patre libertino, humili fortuna ortus, &c. quem antea deſiſſe ſcriptum facere arguit, tribunatu ante geſto triumviratibuſque nocturnis altero, altero coloniae deducendae. *Idem* IX.

Tertia etiam clade quae ad Cremeram accepta eſt, abominandam eam Curiam facit. *Ibidem*.

Cum Q. Fabium Conſulem non petentem omnes dicerent centuriae, ipſum auctorem fuiſſe differendi ſibi conſulatus. *Idem* X.

Amulium patruum, Rheae Sacerdotis, amore ejus captum, nubilo caelo obſcuroque aëre, cum primum inluciſcere coepiſſet, in uſum ſacrorum aquam petenti inſidiatum in luco Martis, compreſſiſſe eam: tum exactis menſibus geminos editos. *Auctor de Origine Gentis Rom.*

Οὐ μὴν Ῥωμύλυ προαγόμενος, ὐδὲ χάριν ἱερῶν, ἀλλὰ μόνος, ὡς πείσων τοὺς ἀδικηθέντας ἀφεῖναι τοῖς δεδρακόσι τὴν ὀργήν. ἀγανακτήσαντές τε τοῦ πλήθυς ἐπὶ τῷ μὴ παρα-

tonii: *Confugere Alexandriam neglegiſti*. Sic *ſini* a *ſino*, Rutilius de Vita ſua, & Terentius Andria: *Sini animum ut expleret ſuum*. A. Popma.

Linteos in aede repositos Monetae] Bibliothecae autem tum demum inſtitutae cum a Paulo AEmilio Perſe devicto vis librorum ingens Romam allata eſt. Hoc enim ſtudium ab Athenienſium & AEgypti Regibus ſero ſe in Latium diffudit, uti narrat inter alios Iſidor. VII. 3. apud quem tamen male legitur, *Philadelphus, cum ſtudio bibliothecarum Piſiſtratum aemularetur, non ſolum* ſcripturas, *ſed etiam &* divinas literas *in Bib. ſuam contulit*. Supple ex membranis *non ſolum ſcripturas* gentium, *ſed &c.* Interim non abs re erit obſcurum Arnobii locum in lucem protrahere: *Unde quaeſo eſt vobis tantum ſapientiae*

[a] C. Flavius] Popma, *Cn. Flavius*, ut in Piſone, Cicerone, Valerio Maximo. Pontan.

Digitized by Google

παραδεδόσθαι σφίσι τοὺς ἄνδρας, ὥστε Ῥωμύλος ἐδικαίωσε καὶ ἡ τῶν Ῥωμαίων ἔκρινε βουλὴ, καὶ τῶν προσηκόντων τοῖς τεθνεῶσι κατὰ πλῆθος ὁρμησάντων ἐπ' αὐτὸν, ἀδύνατος ὢν ἔτι διαφυγεῖν τὴν ἐκ χειρὸς δίκην, καταλευσθεὶς ὑπ' αὐτῶν ἀποθνήσκει. de morte Tatii. Dion. Halicarn. lib. II. pag. 115. lin. 30.

Tarquinius Priſcus παραγίνεται εἰς Ῥώμην Ἄγκου Μαρκίου βασιλεύοντος κατὰ τὸν ὄγδοον ἐνιαυτὸν τῆς βασιλείας. Idem IV. pag. 211. lin. 40.

Παρ' Ἀλβανῶν οἴεται τὸν δικτάτωρα Ῥωμαίους εἰληφῆναι, τούτους λέγων πρώτους μετὰ τὸν Ἀμυλίου καὶ Νομίτορος θάνατον, ἐκλειπούσης τῆς βασιλικῆς συγγενείας, ἐνιαυσιαίους ἄρχοντας ἀποδεῖξαι, τὴν αὐτὴν ἔχοντας ἐξουσίαν τοῖς βασιλεῦσι, καλεῖν δὲ αὐτοὺς Δικτάτωρας. Idem lib. V. pag. 337. lin. 32.

De Ovationis inventione Menenii tempore. Τότε πρῶτον τοῦτον ἐξευρούσης τὸν θρίαμβον τῆς βουλῆς. Idem lib. V. pag. 314. lin. 4.

Οὐδὲν ἐξηταχότες, &c. Idem VI. pag. 349. lin. 14. Vide Licinium, & confer lib. VII. pag. 14. lin. 38.

Pro Thuscis.

XCVII. Quos oportuit amiſſa reſtituere, hiſce etiam relliquias averterunt. *Priſcian.* X. pag. 900.

Epistola ad Senatum.

Illi ſuam vitam mecum contendunt [a] quorum in corpore ita crebra ſunt vulnera vitae, novae citatrici ut locus non ſit. *Nonius*, *Condere.*

ORNITHOGONIA.

——— *Vulcani toſta vapore,*
Cum virgis proſecta ferunt.

Idem, *Proſecta.*

Ce-

tiae traditum? quia fornicem Lucullianum & Marſyam Pomponii obſignatum memoria continetis? Quidni *fornicem Lucullanam?* de Bibliotheca nempe Luculli. *Marſyam* vero non *Pomponii*, ſed *Pompilii*, vel *Pompeji*; fuit enim admodum vetuſta ſtatua & ſignum liberae civitatis, teſte Servio. ut ſit ſententia, vos vero ideo ſapientes, quia per Bibliothecarum forulos reptantes, leges & morem fori (ubi erat Marſyas & ad quem declamitare ſolebant) ad amuſſim tenetis? Nam ſcholae & Bibliothecae in fornicibus ſive porticibus erant, ut in porticu Octaviae ſororis Auguſti regione Urbis nona, in qua etiam & horti Lucullani. De Luculli vero Bibliotheca omnibus aperta, fuſe Plutarch. in ejus vita, circa finem. Cic. de Fin. III. 1. Sed nihil temere ſtatuo. Wasse.

Quos oportuit] Legendum *Quis*: niſi antiquorum more poſuit *Hiſce* pro hi, ut Plautus *Milite*, *Nam hercle hiſce homines.* Terent. Eunucho: *hiſce hoc munere arbitrantur.* A. Popma. At III. Mſſ. noſtri nihil movent Wasse.

Ornithogonia] Nonius hunc librum tribuit Li-

[a] Quorum in corpore] Fulvius, *quojus in corpore ita crebra ſunt vulnera, uti novae cicatrici locus non ſit.* Pontan.

Cetero moriuntur totidem diebus quod vixerit lepus: incertique temporis veneficium id eſſe. *Plinius* XXXII. 1.

Murenas tantum faeminini ſexus tradit & concipere e ſerpentibus: ob id ſibilo a piſcatoribus tamquam ſerpentibus evocari & rapi, pingueſcere lactatu, fuſte non interimi, eaſdem ferula protinus. *Ibidem* II.

LICINII RERUM ROMANARUM LIB. XXI.

Deligare ad patibulos, deligantur, & circumferuntur, cruci defiguntur. *Nonius*, *Patibulus*.

L. CASSII HEMINAE ANNALIUM LIB. I.

Et cum quo irent neſciebant, ilico manſerunt. *Nonius*, *Ilico*.

Prudens perplexim [a] ſcottino ſcribit. *Idem*, *Perplexim*.

Homerum & Heſiodum ante Romam conditam vixiſſe, Silviis Albae regnantibus, annis poſt bellum Trojanum plus centum, atque ſexaginta. *Gell.* XVII. 21.

XCVIII. Eo *Evandro* regnante forte Recaranus quidam, Graecae originis, ingentis corporis, & magnarum virium paſtor, quia erat forma & virtute ceteris antecellens, Hercules adpellatus, eodem venit. Cumque armenta ejus circa flumen Albulam paſcerentur, Cacus, Evandri ſervus, nequi-

Licinio Macro, & ad eundem fortaſſis pertinent ea quae Plinius ex Licinio deſcripſit: ſed an ſit Macri hiſtorici, neſcio. Diomedes citat AEmilium Macrum Ornithogonias lib. II. & Theriacum IV. Is eſt poëta, Ovidii amicus & familiaris, qui de avibus, ſerpentibus & herbis ſcripſit, & Iliaca ab Homero relicta pertexuit, ut in libris de Triſtibus & de Ponto teſtatur. Ejuſdem Macri nomine circumfertur libellus de Herbis; ſed adulterinus & ſuppoſititius. A. POPMA.

LICINII] Ita libri Noniani plerique, ut non conſtet, an ſint Clodii Licinii Macri. Alii tribuunt Varronis Rerum humanarum lib. XXI. ubi quae notavi vide. A. POPMA.

L. CASSII HEMINAE] De aetate Caſſii indicium facit Cenſorinus, qui illum vixiſſe refert ludis ſaecularibus quartis, C. Cornelio Lentulo L. Mummio Achaico Coſſ. anno Urbis DCVIII. tum titulus lib. IV. Annalium, quo deſcripſit bellum Punicum III. coeptum anno DCIV. A. POPMA. Plin. XIII. 13. citat Caſſium Pompon. Sabinus ad Georg. I. *perfuſa papavera ſomno*. Sed is (ut ex ipſo Fragmento patet) eſt Caſſius Dionyſius Uticenſis Magonis interpres, qui tametſi Graece ſcripſit, a Varrone Latine citari certum eſt. Et haec verba ſunt ipſius Varronis I. 38. de R. R. a quo, poſt, *paluſtrium* adde *ac montium*. interim non audiendus eſt Simlerus qui Caſſium ſcripſiſſe ad Tiberium putat, hoc enim eſſet Heminam cum Caſſio Severo confundere. WASSE.

PRUDENS PERPLEXIM SCOTINO] *Scotino* eſt *obſcure*, *ἐν αἰνίγμασι*, ut loquitur Cicero, vel leg. *Scotinos*, id eſt obſcuros ſermones, ut aenigmata, gryphos, quos vetuſtiores Latini ſcrupos dixerunt. A. POPMA.

ATQUE SEXAGINTA] Additur in Vulgg. *Annis ante Romam conditam*. Verum illa apud Gellium ad Nepotis fragmentum ſpectant. HAVERC.

PRO-

[a] SCOTTINO SCRIBIT] Fulvius & Popma *ſcotinos*: id eſt, obſcurus. PONTAN.

Digitized by Google

nequitiae verſutus & praeter cetera furaciſſimus, Recarani hoſpitis boves ſubripuit, ac ne quod eſſet indicium, averſas in ſpeluncam traxit. Cumque Recaranus, vicinis regionibus peragratis, ſcrutatiſque omnibus ejuſcemodi latebris, deſperaſſet inventurum, utcunque aequo animo diſpendium ferens, excedere his finibus conſtituerat. At vero Evander excellentiſſimae juſtitiae vir, poſtquam rem uti acta erat comperit, ſervum noxae dedit, boveſque reſtitui fecit. Tum Recaranus, ſub Aventino, Inventori Patri aram dedicavit, adpellavitque Maximam, & apud eam decimam ſui pecoris profanavit. *Auctor de Orig. Gent. Rom.*

Lib. II.

XCIX. Paſtorum vulgus ſine contentione conſentiendo praefecerat aequaliter imperio Remum & Romulum, ita ut de regno pares inter ſe eſſent. Monſtrum fit: ſus parit porcos triginta; cui rei fecerunt fanum Laribus grundilibus. *Diomed.* I.

Ne quis regnum occuparet, ſi plebs noſtra fremere imperia coepiſſet. *Servius AEneid.* I. 60. ad, *circum clauſtra fremunt.*

Cenſuit ſeſe regem Porſenam occidere. *Nonius, Cenſere.*

Et in area in Capitolio ſigna quae erant, demoliuntur. *Idem, Moliri.*

[a] Tunc Marcus praeco proletarios armavit. *Idem, Proletarii.*

Quae

Profanavit] Id eſt, *polluxit.* nam, profanatum, ſecundum Varronem de L. Lat. quod in ſacrario pollutum. eodem verbo uſus eſt Maſſurius Sabinus memoralium lib. II. B.

Monstrum fit] Hoc Romulo & Remo accidiſſe unus Caſſius memorat. Nam Cato & alii tradunt hoc monſtrum AEneae indicaſſe locum condendae Urbis. De Laribus grundilibus, dictis a grunnitu ſuis, videndi Diomedes & Nonius. A. Popma.

Et in area in Capitolio] Vetus editio Nonii: *Etiam aurea in Capitolio*: quod mihi quidem non diſplicet. Caſſius refert Regum Romanorum, & illuſtrium triumphaliumque virorum ſtatuas in Capitolio aereas fuiſſe: neque poſtea aureas vel argenteas factas, & ſi quae factae erant, eas Cenſores, ad quos pertinebat cura templorum, ſignorum & tabularum, dejeciſſe. De regum ſtatuis aereis in Capitolio teſtis Plutarchus, qui aeream L. Bruti mediam inter Regias ſtrictum gladium exſerentem, memorat: de aliis Livius & Obſequens, cum tempeſtatibus ſigna aerea in Capitolio dejecta inter prodigia notant. Quamvis iſtae aereae pleraeque fuerunt inauratae, unde turma inauratarum equeſtrium in Cicerone ad Atticum VI. Poſt Caſſii demum aetatem oppreſſa republica aureae & argenteae ſtatuae ambitioſis Imperatoribus poſitae, ut teſtantur hiſtorici & Inſcriptiones. Non auſim tamen rejicere vulgatam lectionem, cum ſciam in area Capitolina numerum ingentem ſtatuarum humanarum fuiſſe, quarum multitudo forte Cenſores offendit, ſicut Auguſtum, quem ſtatuas virorum illuſtrium ex Capitolina area, propter anguſtias, in Martium campum contuliſſe tradit Suetonius Caligula cap. XXXVI. A. Popma.

Tum Marcus praeco] Locus corruptus, de cujus emendatione nihil poſſum ſtatuere: tantum

a Tum Marcus praeco] Lipſius, *Martius Praetor.* P. Merula ad Ennii Annal. III. *Manius procos.* Popma, *Marcus Praetor.* Pontan.

Quae nata ſunt ea omnia denaſci ajunt. *Idem*, *Denaſci*, *Decreſcere*.

C. Idque admiratum eſſe gaviſi. *Priſc.* IX.

Numa conſtituit, ut piſces qui ſquamoſi non eſſent, ni pollucerent, parſimonia commentus ut convivia publica & privata coenaeque ad polvenaria facilius compararentur: ni qui ad polluctum emerent pretio minus parcerent, eaque praemercarentur. *Plinius* XXXII. 2.

Numa inſtituit far torrere, quoniam toſtum cibo ſalubrius eſſet. Id uno modo conſecutum, ſtatuendo non eſſe purum ad rem divinam, niſi toſtum. *Idem* XVIII. 2.

Servium Tullium feciſſe nundinas, ut in urbem ex agris convenirent, urbanas ruſticaſque res ordinaturi. *Macrob.* I. 16.

Decemviros qui decem tabulis addiderunt de intercalando populum rogaſſe. *Ibidem* XIII.

Anno ab Urbe condita CCCLXIII. a Tribunis militum Virgilio, Manlio, Coelio, Poſtumio conlegiſque eorum in Senatu tractatum, qui eſſet propter quod, *&c. Ibidem* XVI.

Lib III.

CI. In campo Tiburti ubi hordeum demeſſuerunt. *Priſcian.* X.

Hos libros ſi quis noſtratis ſapiens. *Idem* XII.

Nemo vicinus conſedo. *Nonius*, *Conſedo*.

Mulier cantabat tibiis Phrygiis, & altera cymbaliſſabat. *Idem*, *Cymbaliſſare*.

Homo mere literoſus. *Idem*, *Literoſus*.

Lib.

rum ſuſpicor legend. *Tum Marcus Praetor.* Ut ſit, M. Livius M. F. C. N. Denter, Druſus, praetor, C. Fabricio Luſcino Q. AEmilio Papo Coſſ. anno. CDLXXI. quae bello Gallico, duce hoſtium Druſo cominus trucidato, ſibi poſteriſque ſuis cognomen invenit: deinde Propr. aurum ex provincia Gallica retulit, Senonibus olim in obſidione Capitolii datum. Hunc primum iſto bello Gallico difficillimo proletarios cives armis inſtruxiſſe ex publico, veriſimile eſt, eo quod Auguſtinus de Civit. Dei lib. III. 17. ſcribit, proletarios armatos paulo ante bellum Tarentinum, quod incidit in annum CDLXXII. Quamvis Ennius in Annalibus tradidit Tarquinium regem bello Sabino primum proletarios armaſſe: cujus opinionem forte refutavit Caſſius, & ea occaſione de proletariis egit lib. II. in quo res geſtas regum Roman. deſcripſit. Alii legunt, *Tum Marius primus Conſul primum.* qui non animadvertunt Caſſium multo ante Marium Conſulem vixiſſe & hiſtoriam ſcripſiſſe, & Marium armaſſe capite cenſos, non proletarios. A. Popma.

Quae nata sunt] Expreſſit proverbium Graecum, *πᾶν τὸ γενόμενον καταλύεσθαι ὀφείλει*. *Denaſci* eſt *interire*, ut Graecorum *ἀπογενεῖν*. quod Lucretius *oberiri quaeque creata*. Varro De L. Lat. IV. *Omne quod naſcitur igneſcit, ideo calet, ut qui denaſcitur ignem eum amittit, ac frigeſcit.* A. Popma.

Numa constituit ut pisces] Idem tradit Feſtus his verbis: *Pollucere diis merces quas liceat ſunt far, polenta, vinum, panis fermentarius, ficus, paſſa, ſuilla, bubula, agnina, caſei, ovilla, alica, ſeſama, & oleum, piſces quibus eſt ſquama, praeter ſquarum.* De pollinctu videndus Varro. IV. A. Popma.

Mulier cantabat] Pertinet ad ritum ſacrorum Megaleſiorum, quae primum inſtituta & ce-

Digitized by Google

Lib. IV.

Bellum Poenicum poſterior. *Priſc.* VII.

Scriba Pontificius, qui cum eabus ſtuprum fecerat. *Ibidem.*

In Hiſpania pugnatum bis, utraſque noſtri loco moti. *Nonius, Utrasque, pro, utrimque.*

Ex Tiberi lacte haurire. *Idem, Lacte.*

Qua fini omnis res, atque omnes artes humanitaſque aguntur. *Idem, Humanitas.*

Cn. Terentium ſcribam, agrum ſuum in Janiculo repaſtinantem, offendiſſe arcam, in qua Numa, qui Romae regnavit, ſitus fuiſſet. In eadem libros ejus repertos, P. Cornelio L. F. Cethego, M. Baebio Q. F. Pamphilo Coſſ. ad quos a regno Numae colliguntur anni DXXXV. & hos fuiſſe e charta, majore etiamnum miraculo quod tot infoſſi duraverint annis. *Plinius* XIII. 13.

Mirabantur alii quomodo illi libri durare potuiſſent. Ille ita rationem reddebat, Lapidem fuiſſe quadratum circiter in media arca vinctum candelis quoquo vorſus. In eo lapide inſuper libros inpoſitos fuiſſe, propterea arbitrarier eos computruiſſe, & libros cedratos fuisſe, propterea arbitrarier tineas non tetigiſſe. *Ibidem*, & *Livius.*

In his libris ſcripta erant Philoſophiae Pythagoricae. Eoſque combuſtos a Q. Petilio Praetore, quia Philoſophiae ſcripta eſſent. *Idem.*

IN-

lebrata fuerunt temporibus belli Punici II. Magna matre Deum in Urbem recepta. Ea ſacra peragebant vir & mulier Phryges, qui illa per Urbem circumducebant, congregantes matronas, decantanteſque ad tibias carmina, tympana tenentes, ut ſcribit Dionyſius lib. II. a quo paululum diſſentit Hemina, qui duas mulieres ſacrificas fuiſſe ſcribit, alteram tibiis cantaſſe, alteram cymbala pulſaſſe. Unde manſit in illis ſacris uſus tibiarum & cymbalorum. Lucretius lib. II.

Tympana tenta tenant palmis & cymbala circum
Concava, raucisonoque minantur cornua cantu,
Et Phrygio ſtimulat numero cava tibia mentes.

Tibias autem Phrygias dicit, quod iis incinebantur modi Phrygii, qui religioſi habebantur. Apulejus Floridor. I. *AEolium ſimplex, ſeu Aſium varium, ſeu Lydium querulum, ſeu Phrygium religioſum, ſeu Dorium bellicoſum.* A. Popma.

Scriba Pontificius] Livius lib. XXXI. (L. Cantilius ſcriba Pontificum, quos nunc minores Pontifices appellant, qui cum Floronia ſtuprum fecerat, a Pontifice Max. eo uſque virgis in comitio caeſus erat, ut inter verbera expiraret:) ubi diſſentit ab Hemina, qui ſcribam cum duabus Veſtalibus ſtuprum feciſſe tradidit. Sed hoc factum bello Punico II. & ideo lib. III. collocandum, non IV. in quo deſcripſit Punicum poſterius. A. Popma.

Qua fini omnes res] *Qua fini, hac fini*, antique pro *quatenus*, *hactenus*, notavi ad Catonem de Re ruſtica. Mox legend. *humanitus* aguntur, ex Nonio de indiſcretis adverbiis. A. Popma.

Pamphilo] Monent nos nummi Familiae Baebiae, & hic, & apud Plinium, reponi debere Tampilo, id enim Baebiorum cognomen fuit. Haverc.

Lapidem fuisse quadratum] Livius lib. L. non meminit iſtius lapidis quadrati, ſed (duo faſces, inquit, candelis involuti ſeptenos habuere libros, non integros modo, ſed recentiſſima ſpecie.) Cur autem involuti candelis caereis, ac non caera, quae ipſa omnem humorem ac putredinem arcet, & attiſſime vincit? An ad indi-

can-

Digitized by Google

INCERTA.

CII. Quicunque propter plevitatem agro publico ejecti ſunt. *Nonius, Plevitatem.*

His perſuadet ut ilico manerent: pars ilico manet. *Idem, Ilico.*

Sinueſſae magalia addenda, murumque circum eam. *Servius* ad *AEn.* I. 425.

Adulatique erant ab amicis & adhortati. *Priſcian.* VIII.

Tarquinium Superbum, cum cloacas populum facere coëgiſſet, & ob hanc injuriam multi ſe ſuſpendio necarent, juſſiſſe, corpora eorum cruci adfigi. Tum primum turpe habitum eſt mortem ſibi conſciſcere. *Idem* XII. 603. ad, *Et modum informis lethi.*

Ab *Evandro* Faunum Deum adpellatum, ideoque aedes ſacras faunas primo adpellatas, poſtea fana dicta: & ex eo qui futura praecinerent fanaticos dici. *Servius* in I. *Georg.* 10.

Samothracas Deos, eoſdemque Romanorum Penates, proprie dici *θεοὺς μεγάλους, θεοὺς χρηστούς, θεοὺς δυνατούς.* *Macrob.* III. & IV. *& forte ex eo Servius ad AEn.* I. 382. Samothracum deos apud nos Penateis dici.

Siculum quemdam, nomine uxoris ſuae, Clytemneſtrae, condidiſſe Clytemneſtrum, mox corrupto nomine Cruſtumerium dictum. *Servius* VII. *AEn.* 631.

Primum e medicis veniſſe Romam Peloponneſo Archagatum, Lyſaniae filium, L. AEmilio, M. Livio Coſſ. anno Urbis DXXXV. eique jus Quiritium datum, & tabernam in computo Acilio emtam ob id publice. Vulnerarium eum fuiſſe e re dictum. *Plinius* XXIX. 1.

Quar-

candam religionem librorum? quia candelae etiam ſimulacris deorum & funeribus apponebantur. A. POPMA.

Hac pag. incerta quaedam Caſſii Heminae ponuntur, inter quae referendum etiam illud, *Adulatique erant ab amicis & adhortati*, ex Priſciani lib. VIII. annotatum Riccobono. PONTAN.

SINUESSIAE MAGALIA] Vide Servium AEneid. I. & Feſtum. PONTAN. Forte prior vox eſt *Punica*, denotans civitatem, munitionem, aut regiam, ut *Attegia* apud Juvenalem, *Dirue Maurorum attegias*. *Magalia* & *Mapalia*, quae ſunt ſuburbana aedificia, cortes. A. POPMA. Servius caſtigatior legit *Sinueſſae*, prout repoſui. HAVERC.

TUM PRIMUM TURPE] Infames habebantur omnes, qui deſperatione in afflictis rebus ſibi mortem conſciſcebant, in primis tamen ſuſpendioſi, de quibus in Pontificalibus libris cautum erat, ut inſepulti abjicerentur, &, ne juſta ipſis fierent, ſed ſuſpenſis oſcillis, velut per imitationem mortis, parentaretur, ut tradunt Varro, Plutarchus, & Servius ad illud Virgilii XII.

Et nodum informis leti trabe nectit ab alta.

Sed viri militares, duces ac imperatores, bello victi, ne ad ludibrium morerentur victorum, adferebant ſibi manus, idque cum laude fortitudinis & magnanimitatis. Nimirum carebant agnitione veri Dei, qua illuminati, nullis periculis, calamitatibus aut ignominiis ad ſpontaneam mortem

Digitized by Google

Quartos ludos Saeculares poſt annum factos, tertium, Cn. Cornelio Lentulo L. Mummio Achaico Coſſ. id eſt, DCVIII. anno. *Cenſorin. de Die natali* cap. 17.

Omnes ergo non tantum Poëtae, ſed Hiſtoriarum quoque ac rerum antiquarum ſcriptores, hominem fuiſſe conſentiunt, qui res ejus in Italia geſtas memoria prodiderunt. Graeci Diodorus & Thallus, Latini Nepos & Caſſius & Varro. *Lactantius* lib. I. cap. 13. & ſimiliter *Minucius Felix* in *Octavio*.

Q. Claudii Quadrigarii Annalium Lib. I.

CIII. [a] Cominius qua eſcenderat deſcendit, atque verba Gallis dedit. *Gellius* XVII. 2.

Cum his conſermonabatur. *Ibid.*

Convalles & arboreta magna erant. *Ibid.*

Putabant eos, qui foris atque qui in arce erant, inter ſe commutationes & conſilia facere. *Ibid.*

Seſe ne id quoque, quod tum ſuaderet, facturum eſſe. *Ibid.*

Nam M. Manlius, quem Capitolium ſervaſſe a Gallis ſupra oſtendi, cujuſque operam cum M. Furio Dictatore apud Gallos cumprime fortem atque exſuperabilem Reſpublica ſenſit: is & genere, & vi, & virtute bellica nemini concedebat. Simul forma, factis, eloquentia, acrimonia, confidentia pariter praecellebat, ut facile intelligeretur magnum viaticum ex ſe atque in ſe ad Rempublicam evertendam habere. *Ibidem.*

Poſtquam nuntiatum eſt, ut pugnatum eſſet in Gallos, id Civitas graviter tulit. *Ibidem.*

CIV. Cum interim Gallus quidam, nudus praeter ſcutum & gladios duos, torque atque armillis decoratus proceſſit, qui & viribus, & magnitudine, & adoleſcentia, ſimulque virtute ceteris antiſtabat. Is maxume proelio commoto, atque utriſque ſummo ſtudio pugnantibus, manu ſigni-

tem adiguntur, certiſſimam ſpem habentes ſe poſt aerumnas hujus miſerrimae vitae aliquando tandem migraturos in illud caeleſte domicilium, ubi quies, pax, & vita ſempiterna manent. A. Popma.

Q. Claudii Quadrigarii] Claudium Quadrigarium fuiſſe aequalem Siſennae refert Vellejus, Hiſtoriam, exorſum a bello Gallico & Urbe capta, perduxiſſe ad Sullanam tyrannidem; ſcripſiſſeque ſimplici & incomta orationis antiquae ſuavitate indicant fragmenta. A. Popma. Ambigit Voſſius hic ne an alius ſit Claudius ille, qui Annales Acilii Latine tranſtulit, ut narrat Livius lib. XXV. Wasse.

Qui-

a Cominius qua escenderat] A. Auguſtin. *aſcenderat*: ſed alterum antiquius. De Pontio Cominio idem refert Livius V. Pontan.

Digitized by Google

ſignificare coepit: utrimque [a]quieſcerent pugnae. Facta pauſa eſt extemplo. Silentio facto, cum voce maxuma conclamat: Si quis ſecum depugnare vellet, uti prodiret. Nemo audebat, propter magnitudinem atque immanitatem facies. Deinde Gallus irridere, atque [b]linguam exertare. Id ſubito perdolitum eſt cuidam T. Manlio, ſummo genere nato, tantum flagitium [c]Civitati accedere; e tanto exercitu neminem prodire. Is, ut dico, proceſſit, neque paſſus eſt virtutem Romanam a Gallo turpiter ſpoliari, ſcuto pedeſtri & [d]gladio Hiſpanico cinctus contra Gallum conſtitit. Metu magno [e]ea congreſſio in ipſo ponte, utroque exercitu inſpectante, facta eſt. Ita ut ante dixi conſtiterunt. Gallus ſua diſciplina, ſcuto projecto [f]cautabundus; Manlius animo magis quam arte confiſus, ſcutum ſcuto percutit, atque ſtatum Galli conturbavit. Dum ſe Gallus iterum eodem pacto conſtituere ſtudet, Manlius iterum ſcuto ſcutum percutit, atque de loco hominem iterum dejecit. Eo pacto ei ſub Gallicum gladium ſucceſſit, atque Hiſpanico pectus hauſit. Dein continue humerum dextrum eodem conceſſu incidit, neque receſſit uſquam donec ſubvertit, ne

QUIESCERENT PUGNAE] Locutio antiqua, ut *Levare religionis*, Livius. *Abſtinere irarum calidaeque rixae*, Horatius. *Liberare curae & tutelae*, Ulpianus. A. POPMA. Mſ. Pembr. *quieſcerent pugnare.* WASSE.

LINGUAM EXERTARE] Ita libri vulgati, ut Plinius lib. XXXV. cap. 4. *Pictum inficetiſſime Gallum exerentem linguam.* Veteres nonnulli *lingua exertare*, quod eſt per irriſum extra os projicere atque retrahere linguam. A. POPMA.

MANLIO SUMMO] Eutropius II. 11. *Hi* Galli *ab Urbe quarto milliario trans Anienem fluvium conſederant. Nobiliſſimus de Senatoribus T. Manlius, &c.* MS. Codex, quo uſus ſum, *Senatorius Juvenis.* Recte quidem, ſic enim Livius VII. 9. *Galli ad tertium lapidem*, &c. *diu inter primores* Juvenum *Romanorum ſilentium fuit.* deinde, *Armant inde* Juvenem Manlium *aequales.* Sed & Metaphraſtes, ἀλλ' ἀνὴρ νεανίας Μάλλιος. Fuit autem Tribunus militum ut nos docet A. Victor. de V. Illuſtr. cap. WASSE.

SCUTO PEDESTRI ET GLADIO HISPANICO] Scuta communia fuerunt peditum & equitum, ſed diverſae magnitudinis; pedeſtria longa pedes quatuor, lata duos cum dimidio, equeſtria breviora, ut ex Polybio conſtat. Gladius Hiſpanicus fuit longus & levis: nde ejus uſus Veliti. Livius lib XXXVIII. *Gladio Hiſpanienſi eſt cinctus.* Polybius lib. VI. *Enſis pendet ad dextrum femur, Hiſpanienſem vocant, anceps eſt, mucrone eximio, defertur violenter, eo quod obeliſcus ejus firmus ſtabiliſque exiſtit.* A. POPMA.

GALLUS SUA DISCIPLINA, SCUTO PROJECTO] *Projecto ſcuto* eſt *ſcuto oblongo.* Vide Macrobium lib.

a QUIESCERENT PUGNAE] Alii *quieſcerent. pugnae facta pauſa eſt, extemplo ſilentio.*

b LINGUAM EXSERTARE] Lipſius, *linguam exerrare.*

c CIVITATI ACCEDERE] H. Stephanus, *accidere.*

d GLADIO HISPANICO] V. c. *Spanico:* quomodo librarii e vulgato idiotiſmo ſcribebant *Spani* pro *Hiſpani*, & *Spanico* pro *Hiſpanico.* PONTAN.

e EA CONGRESSIO] V. c. *Eam congreſſionem in ipſo ponte utroque exercitu inſpectante factum eſt.* Lud. Carrio Antiquar. lect. II. PONTAN.

f CAUTABUNDUS] H. Stephanus *contabundus*, vel, *cantabundus*, ex more Gallorum, de quo, praeter hiſtoricos, Attius in AEneadis:

Gallei voce canora, fremitu, peragrant minitabiliter. PONTAN.

Digitized by Google

ne Gallus inpetum icti haberet. Ubi eum evertit, caput praecaedit, torquem detraxit, eamque ſanguinolentam ſibi in collum inponit. Quo ex facto ipſe poſterique ejus Torquati ſunt cognominati. *Idem* IX. 13.

CV. Cajum Pontium, Samnitem, a Dictatore Romano ſex horarum inducias poſtulaſſe. *Idem* I. 25.

Ea Lucani ubi reſciverunt, ſibi per fallacias verba data eſſe. *Idem* II. 19.

Id ubi reſciverunt propinqui obſidum quos Pontio traditos ſupra demonſtravimus, eorum parentes cum propinquis capillo paſſo in viam provolarunt. *Ibidem.*

Perſuadent cuidam adoleſcenti Lucano, qui adprime ſummo genere natus erat, ſed luxuria & nequitia pecuniam magnam conſumſerat. *Idem* VII. 11.

Quum tantus arrabo penes Samnites populi Romani eſſet. *Idem* XVII. 2.

Ea dum fiunt, Latini ſubnixo animo ex victoria inerti, conſilium ineunt. *Ibidem.*

Arma plerique abjiciunt, atque inermi inlatebrant ſeſe. *Ibidem.*

Domus ſuas quemque ire jubet, & ſua omnia frruniſci. *Ibidem.*

Et Romani multis armis, & magno commeatu, praedaque ingenti copiantur. *Ibidem.*

Sole occaſo. *Ibidem.*

Nos in medium relinquemus. *Ibidem.*

Nihil ſibi divitias opus eſſe. *Ibidem.*

CVI.

lib. VI. Saturn. ad illud Virgilii, *Projectaque ſaxa Pachyni.* Ammianus Marcellinus imitatus eſt, lib. XXIV. *Manipuli peditum obtecti ſcutis oblongis & curvis.* Sed eo praecipue loco Ammianus Siſennam aſpexerit, qui ſimiliter Marſis ejuſmodi ſcuta ad protectionem tribuit: *Marſi*, inquit, *propius ſuccedunt, atque ita ſcutis projectis tecti, ſaxa certatim levia manibus conjiciunt in hoſtes.* Ita enim legenda Siſennae ea verba alias commonuimus. *Levia ſaxa*, ſunt *lapides manuales*, ut appellat idem Siſenna libro III. Vulgo *lenta*, non *levia* editum. PONTAN. *Projectum ſcutum* quid ſit, notavi ad Siſennae lib. III. Cautabundus eſt compoſitus ad evitandas petitiones adverſarii, ut *vitabundus*. Alii malunt, *contabundus*, vel *cantabundus*: quibus non adſentior: etſi non ignoro receptum fuiſſe ex more patrio cantum Gallorum ineuntium proelium, de quo ad Siſennam. A. POPMA. Imo vero Livius lib. VIII. cap. 10. Gallum *ſtolide laetum* dixit: at, ubi de Manlio loquitur, addit: *non cantus, non exſultatio, armorumque agitatio vana &c.* Corrige igitur *cantabundus*. HAVERC.

PECTUS HAUSIT] Virgilius AEneid. X.

Per tunicam ſqualentem auro latus haurit apertum.

Ubi Servius: *Modo ferit ſignificat. Quidam Italicam locutionem putant. Cum enim a latere quis aliquem adortus occidit, Hauſit illum, dicunt.* A. POPMA.

CAPUT PRAECAEDIT] Hoc retinent libri veteres, ut *Amcaeſum*, Feſtus, *Exquaero*, *inaequius*, pro *exquiro*, *iniquius*, Plautus. de quibus lib. I. cap. XV. de Uſu antiquae locutionis. A POPMA.

EA DUM FIUNT LATINI] Quatuor fragmenta, quae ordine ſequuntur. Nonius recitat ex Coelii Annal. I. unde puto Quadrigarium ſumſiſſe; ſicut Coe-

Digitized by Google

CVI. Nam [a] haec maxime verſatur Deorum iniquitas, quod deteriores ſunt incolumiores, neque optimum quemquam inter nos ſinunt diurnare. *Ibidem.*

Et compluriens in laboribus miſerrumas vitas exegerunt. [b] Et hic minus in otiis conſumtus eſt. *Ibidem.*

Tanta ſanctitudo fani eſt, ut numquam quiſquam violare ſit auſus. *Ibidem.*

Apud aras quae vocabantur Neptuniae. *Servius AEneid.* I.

Cum non poſſetur decerni utrius putaretur victoria. *Nonius, Poſſetur.*

Prius hiſce auctoribus inde reticula galearia. *Idem, Reticulum.*

Lib. I.

His de ſubito utriſque nuntiatur ipſorum copias adeſſe. *Idem, De ſubito.*

Comprehenſare ſuos quiſque ſervare, amplexare. *Priſcianus* VIII.

Et qui erant, non [c] ignaviter potando eum diem pro meliore habuerunt. *Idem, Ignaviter.*

Inde poſtquam aliquantum receſſit, offendit montem, loca munita, res

Coelius & Hemina pleraque e Catonis Originibus acceperunt, ut ſuo loco monui. *Iners victoria* eſt, quae ſine magna confiictatione obvenit. A. Popma.

Aras] De Etymologia vocis, *arae*, vide omnino Varronem Lib. IV. de Lingua Latina, & etiam Iſidorum IV. 15. quem locum adducam ſecundum Vulcanii & Pariſienſes Edd. vel eo nomine ut ne diutius mendoſe circumferatur: *Alii aras dicunt a precationibus, id eſt, quas Graeci ἀρὰς vocant, unde contra imprecatio* Sarara *dicitur.* MS. Codex ſic exhibet: *Alii a. d. a. praedicationibus, id eſt, quas Graeci α. dicunt u. c. i.* Satura *dicitur.* & ad veram lectionem quaſi manu ducit. Scribe itaque, *unde contra imprecatio κατάρα.* & cum hae preces quae tactis aris concipiebantur iram deorum in capita inimicorum derivare putarentur, ideo *dirae* audiebant apud antiquos. Iſidorus Originum Lib. X. *Dira dicitur quod divina refertur ira.* lege cum membranis, *infertur.* Wasse.

Prius hisce auctoribus] Lipſius Epiſt. I. mutat *priviſque ductoribus indit*: ſed nulla opus mutatione. Vult auctoribus clandeſtini conſilii aut facti contra hoſtes, prius indi reticula galearia, ne agnoſcerentur. A. Popma.

Dum hi conciderentur] Vulgati codices Gellii haec tribuunt Annali CL. cum ſint ex III. in quo deſcripſit finem belli cum Pyrrho, & initium Punici primi, Q. Fabio Maximo, L. Mamilio Vitulo Coſſ. Eo bello celebratur factum Caeditii, ſive Valerii, Tribuni militum, cujus haec verba ſunt, quae Gellius paulo fuſius refert. A. Popma.

Non

a Haec] Mſ. Pembr. *hoc.* & *inquit Laberius* pro, *laboribus.* Wasse.

b Et hic minus] V. c. *minus.* Riccobonus & Auguſt. *motus.* Utrumque perperam. Ait bonos & honeſtos viros aut cito mori, aut in laboribus miſerrimam vitam exigere: contra mimos & ludiones in otiis facillime & diutiſſime vivere: quod deorum iniquitati tribuit; ignorans arcana providentiae Dei. Pontan.

c Ignaviter potando] V. c. *putando*: Fulvius & Popma *pugnando*; ſed proxima fragmenta indicant *potando* rectum eſſe. Pontan.

Digitized by Google

res omnes habere quae militibus opus ſunt, ligna, aquam, pabulum. *Idem*, *Offendere*.

Eo Conſules properatim exercitum reducunt. *Idem*, *Properatim*.

[a] Perverſum eſſe alii modi poſtulare Pyrrhum in te atque in ceteris fuiſſe. *Priſcianus* XIII.

Lib. III.

CVII. Senatus autem de noctu convenire, noctu multa domum dimitti. *Macrob.* I.

Illic occiditur mille hominum. *Gell.* I. 16.

Dum hi conciderentur, hoſtium copias ibi occupatas futurum. *Idem* I. 7.

Non Caeditio nomen fuiſſe, ſed Valerio. *Idem* III. 7.

Non Timocharem ſed Niciam adiſſe ad Conſulem, neque Legatos a Senatu miſſos, ſed a Conſulibus, & Regem populo Romano laudes atque gratias ſcripſiſſe, captivoſque omnes quos tum habuerit, reſtituiſſe & reddidiſſe. *Ibidem* VIII.

Conſules Romani ſalutem dicunt Pyrrho regi: Nos, pro tuis injuriis continuo animo ſtrenue [b] commoti, inimiciter tecum bellare ſtudemus, ſed [c] communis exempli & fidei ergo viſum eſt uti te ſalvum velimus, ut eſſet quem armis vincere poſſimus. Ad nos venit Nicias, familiaris tuus, qui ſibi pretium a nobis peteret, ſi te clam interfeciſſet. Id nos negavimus velle, neve ob eam rem quidquam commodi expectaret. [d] Et ſimul viſum eſt, ut te certiorem faceremus, ne quid ejuſmodi ſi adcidiſſet, noſtro conſilio civitates [e] putarent factum; & quod nobis non placet [f] pretio, aut praemio, aut dolis pugnare. Tu niſi caveas, jacebis. *Ibidem*.

Idem

Non ignaviter potando] Sic habent libri vulgati, ut ſit *melior dies*, feſtivus, luculentus, quomodo Plautus Epidico: *hunc hodie diem luculente habeamus*. Et Catullus, de Saturnalibus: *optimo dierum*. Vetus editio *putando*. unde forte legend. *pugnando*, & *melior dies*, eit, felicior priore, quo male pugnatum fuerat: ſicut, *melior victima*, ſuccidanea, quae, cum prima non litaſſet, immolabatur. Virgil. XII.

Hoc habet, haec melior magnis data victima Divis. A. Popma.

Ver-

a Perversum esse alii] Priſcianus: *Perverſum eſſe eis alii*. Male. Sumſit enim a Macro lib. II. ubi *eis* omiſſum. Pontan.

b Commoti] Sariſb. delet *ſtrenue*. Wasse.

c Cum muniis] Sariſberienſis. Wasse.

d Et] Omittit & Sariſberienſis, & poſt, *expectaret*, addit, *denunciavimus*. p. 278. Wasse.

e Civitates] *Civitatis quod*. Sariſber. Wasse.

f Pretio] *Aut pr. aut d.* Sariſber. Wasse.

Digitized by Google

Idem gaudium atque aegritudinem alternatim ſequi. *Nonius*, *Alternatim.*

Adeo memorari vix poteſtur, ut omnes ſimul ſuum quiſque negotium adorti eſſent. *Idem*, *Poteſtur.*

Fabius de nocte coepit hoſtibus caſtra ſimulare obpugnare, eum hoſtem delectare, dum conlega id caperet quod captabat. *Idem*, *Delectare.*

Lib. IV.

CVIII. Et ita rebus praeclariter geſtis Romam reverterunt. *Idem*, *Praeclariter.*

Sed circiter horas duas gravi praelio urſerunt, deinde in fugam ſunt conjecti. *Idem*, *Urgere.*

[a] Pluvia, imbri, lutus erat multus. *Idem*, *Lutus.*

Ut videret ac reſpueret, verminaret [b] literis addivalis, quod verminatione ad cancer pervenerit. *Priſcianus* VI.

Inter venas ſaxi abſtruſum, latentem, & quaſi divinitus abſconditum. *Servius Georg.* I.

[c] Is ubi Dacium cognovit, & patriae eum recordavit. *Nonius*, *Recordavit.*

Et dicerent caſtra capta eſſe, atque hos cohortarent uti maturent. *Idem*, *Cohortarent.*

Cladem illam vaſtiſſimam pugnae Cannenſis factam ante diem quartum Nonas Sextil. *Gellius* V. 17.

Lib.

Verminaret literis addivalis] Locus deſperatus, cui non medeor. Poſſet fieri *lituris adipatis*, id eſt, *linimentis*, *pinguibus*, *ſuccoſis*, quibus tabes corpore diffluens verminaret, quoad verminatione perveniret ad cancrum. *Quod*, pro *quoad*, antiq. A. Popma.

Inter venas saxi] Inter oppida Sallentinorum, quae ad Annibalem defeciſſe ſcribit Livius, fortaſſis fuit Egnatia, ubi erat admirandum ſaxum, cujus ita meminit Plinius lib. II. cap. 107. *In Sallentino oppido Egnatia, impoſito ligno in ſaxum quoddam ibi ſacrum, protinus flammam exiſtere.* Idem videtur retuliſſe Quadrigarius in narratione rerum iſtic geſtarum, & exiſtimaſſe, ignem eſſe inter venas ſaxi latentem & divinitus abſconditum. At nos lib. III. Cauſarum naturalium longe aliam reddidimus rationem, quam operae pretium eſt hic adſcribere: *Saxum illud Egnatianum fuit bituminoſum, ut hodieque in agro Mutinenſi & Neapolitano ſunt ſaxa, e quibus manat aut eruitur bitumen oleaceum, quod dicitur petroleum, quaſi petrae oleum. Lignum autem fuit ignitum, vel calida aqua bituminoſa tinctum, quod a ſaxeo bitumine protinus accendebatur.* A. Popma.

Acto-

a Pluvia, imbri] Fulvius: *pluviae*: ſed *pluvia imber* pro *imbrica*, ut *Troja gaza* & ſimilia. Pontan.
b Literis addivalis] Popma, *lituris adipatis*. Pontan.
c Ubi Dacium] A. Auguſtin. *Decium*. *Dacius* gentile, ex *Dacia*. Pontan.

Digitized by Google

Lib. VI.

CIX. Actorius Taureae dexterum humerum ſauciat, atque ita reſiliit. *Priſcianus* X.

Deinde facti Conſules Sempronius Gracchus iterum Q. Fabius Maxumus, filius ejus qui priore anno erat Conſul. Ei Conſuli pater Proconſul obviam in equo vehens venit, neque deſcendere voluit, quod pater erat. Et, quod inter eos ſciebant maxuma concordia convenire, lictores non auſi ſunt deſcendere jubere. Ubi juxta venit, tum Conſul ait: Deſcendere jube. Quod poſteaquam lictor ille, qui adparebat, cito intellexit, Maxumum Proconſulem deſcendere juſſit. Fabius imperio paret, & filium conlaudavit, cum imperium quod populi eſſet, retineret. *Gellius* II. 2.

Paene factum eſt quin caſtra relinquerent, atque cederent hoſti. *Idem* XVII. 13.

Ne nos ad certationem cenſeas haec incepiſſe. *Nonius*, *Cenſere*.

Aliquantiſper pugnato nihil promovet Poenus. *Idem*, *Aliquantiſper*.

Lib. VII.

Animos eorum habentia inflarat. *Idem*, *Habentia*.

Lib. VIII.

CX. In eo loco populus murmurari coepit. *Idem*, *Murmurari*.

Romam venit, vix ſuperat quin triumphus decernatur. *Gellius* XVII. 13.

Quin prior bellum, quod cum his geſtum erat, meminiſſent. *Priſcianus* VII. pag. 767.

Ubi decreverunt, commemorant Graccho foedus prior Pompejanum non eſſe ſervatum. *Ibidem*.

Flacco

Actorius Taureae] Jubellius Taurea Campanus eques fortiſſimus, de quo Livius lib. XXIII. A. Popma.

Aliquantisper pugnato] Genus loquendi antiquum, pro, *cum pugnaviſſet*, ut Salluſt. Hiſtor. V. *Comperto*, *audito*, id eſt, *cum comperiſſet*, *audiviſſet*. Priſcianus lib. XVIII. A. Popma.

Animos eorum habentia] *Habere* veteres interdum uſurpant ἀπλῶς; omiſſo divitiarum aut opum nomine. Cicero ad Nepotem: *Qui habet, ultro appetitur; qui non habet, ultro aſpernatur.* Hinc Quadrigario *Habentia*, pro divitiarum copia, abundantia, qua homines plerumque ferociunt & ſuperbeſcunt. Sed eſt in nonnullis libris *inflammarat*: cui verbo magis conveniret *haventia*, id eſt, cupiditas, ab *haveo*. A. Popma.

Graccho foedus prior] Legendum *Gracchi*, ut dicat, Hiſpanos queſtos, Gracchi foedus primum, alterum Pompeji, non eſſe ſervatum. Nam

Tiber.

Flacco oſpicatur. *Diomedes* I.

Lib. XII.

Quinque priſtis, navigium forma a marina bellua dictum eſt. *Nonius*, *Priſtis.*

Lib. XIII.

Concione dimiſſa, Metellus in Capitolium venit cum multis mortalibus. Inde cum domum proficiſceretur, tota civitas eum reducit. *Gellius* XIII. 27.

Lib. XV.

Grundibat graviter pecus ſuillum. *Diomed.* I. *Nonius*, *Grundire.*

Lib. XVI.

Equi hinnibunde inter ſe ſpargentes terram calcibus. *Nonius*, *Hinnibunde.*

Lib. XVIII.

CXI. Si pro tua bonitate & noſtra voluntate tibi valetudo ſubpetit, eſt quod ſperemus Deos bonis benefacturum. *Gellius* I. 7.

Lib. XIX.

Sagittarius cum funditore utrimque ſummo ſtudio ſpargunt fortiſſume: ſed ſagittam atque lapidem deorſum an ſurſum mittas, hoc intereſt.

Tiber. Sempronius Gracchus, ſucceſſor Flacci, Hiſpania foedus cum Celtiberis certis conditionibus fecit, quibus in populi Rom. amicitiam accipiebantur; poſtea Q. Pompejus Coſ. victis Termantinis, cum eiſdem, ut Numantinis, iniquum foedus iniit. Livius & Appianus A. Popma.

Flacco oſpicatur] Lego, (A Flacco oſpicatur,) ſcilicet commemorationem bellorum cum Celtiberis. Q. Fulvius Flaccus, is, qui cum imperio in Hiſpania fuit, & Celtiberos debellavit. *Oſpicatur* pro *auſpicatur*, ut *borio*, *plado*, *ploſtrum*, pro *baurio*, *plaudo*, *plauſtrum*, antiquorum more. Apud Diomedem corrupte legitur: *quod nos ſuſpicatur*, *veteres oſpicatur dixerunt*. A. Popma.

Concione dimissa Metellus] Eſt, opinor, Q. Metellus Macedonicus, fortunatiſſimus & honoratiſſimus, qui Conſul, Cenſor, Augur, triumphalis, & duobus luſtris princeps Senatus, filios & nepotes habuit Conſulares & triumphales multos. De quo praeter ceteros Vellejus lib. I. A. Popma.

Si pro tua bonitate] Hoc dedi Annali XIIX. ſecutus vetuſtum codicem Fulvii. Vulgati dant XII. Fortaſſis eſt initium epiſtolae Senatus ad imperatorem Romanum, ut Metellum Macedonicum: quod ſane diverſum eſt ab eo quo communiter uſi (Si vales, bene eſt.) vel, (Si tu, exercituſque valetis, bene eſt.) A. Popma. Hunc Quadrigarii locum non ex decimo octavo, ut

Digitized by Google

eſt. Nam neutrum poteſt deorſum vorſum recte mitti ; ſed ſurſum utrumque optume. Quare milites Metelli ſauciabuntur multo minus, & quod maxume opus erat, a pinnis hoſtes defendebant facillume funditores. *Idem* IX. 1.

Tum Sulla conatus eſt, & tempore magno eduxit copias, ut Archelai turrim unam, quam ille interpoſuit ligneam, incenderet; venit, acceſſit, ligna ſubdidit, ſubmovit Graecos, ignem admovit. Satis ſunt diu conati, numquam quiverunt incendere ; ita Archelaus omnem materiam obleverat alumine. Quod Sulla atque milites mirabantur, &, poſtquam non ſuccendit, reduxit copias. *Idem* XV. 5.

C. Marium creatum ſeptimo Conſulem. *Idem* X. 1.

C. Mari, ecquando te noſtrum & Reipublicae miſerebitur? *Idem* XX. 5.

Faciem pro ſtatura dicit. *Idem* XIII. 29.

Lib. XXI.

CXII. Eum enim cum partim copiis hominum adoleſcentium placentem ſibi. *Idem* X. 13.

Crudeliter ille, nos miſericorditer, avariter ille, nos largiter. *Nonius, Avariter.*

Lib. XXII.

Cum obſideretur Grumentum, & jam ad ſummam deſperationem ventum eſſet, duos ſervos ad hoſtem transfugiſſe & operae pretium feciſſe : deinde urbe capta paſſim diſcurrente victore, illos per nota itinera ad domum in qua ſervierant praecucurriſſe; & dominam ſuam ante ſe egiſſe, & quaerentibus quaenam eſſet, dominam, & quidem crudeliſſimam ad ſupplicium ab ipſis duci profeſſos eſſe. Eductam deinde extra muros ſumma cura celaſſe, donec hoſtilis ira conſideret. Deinde, ut ſatiatus miles ad Romanos mores cito rediit, illos quoque ad ſuos

ut hic, ſed ex duodecimo Annalium adducit Gellius, & ait libri principium fuiſſe. Verba Gellii lib. I. cap. 7. haec ſunt : *In duodecimo Annali ejusdem Quadrigarii, principium libri ſic ſcriptum eſt:* Si pro tua bonitate, &c. Pontan.

Tempore] Lipſius legit, *opere magno.* Lambecius in Lucubration. Gellianis: *Cum Sulla conatus eſſet magno tempore, eduxit* &c. Wasse.

Faciem pro statura] Hoc dixit lib. I. in pugna Manlii: nec tamen auſim apud Gellium reponere, *in primo*, ubi libri habent, *in undecimo*, vel, *undeviceſimo* ; potuit enim idem diverſis locis dixiſſe. A. Popma.

Cum obsideretur Grumentum] Civitas Lucaniae, cujus meminerunt Livius, Florus, Appianus, Ptolomaeus. Alii legunt *Adrumentum*, contra omnes libros veteres. Hiſtoriam narrat etiam Macrob. lib. I. Saturnal cap. 11. quam pertinere ad bellum ſociale indicat ſeries librorum Quadrigarii. A. Popma.

Operae pretium] Sic *curae, exitus, conſcientiae pretium* apud Plin. Epiſt. 159. lib. VIII. & Tacitum, *Mereri operae pretia.* Liv. *& op. pretium habent libertatem civitatemque.* qui operam alicui locat ob mercedem, ille dicitur illam habere *pretium operae.* Pro, *operam dare* aliquando

Digitized by Google

ſuos rediſſe, & dominam ſibi ipſos dediſſe. Manumiſit utrumque e veſtigio illa. *Seneca, de Beneficiis* III. 23.

LIB. XXIII.

Sed idcirco me feciſſe; quod utrum neglegentia partim magiſtratuum, an avaritia, an calamitate populi Romani eveniſſe dicam, neſcio. *Gellius* X. 13.

INCERTA.

CXIII. Exercitu inſtructo pedetentim milites ducere coepit. *Nonius, Pedetentim.*

Ita

do *operari* invenire eſt apud Auctores, ſed rarius. Valer. Max. VIII. VII. 4. *Quo magis vacuo animo ſtudiis literarum eſſet operatus.* At MS. Codex pro, *eſſet operatus*, exhibet, *vacaret*. ſed male. Nam Valer. Max. VI. VI. 1. utrumque verbum uſurpat, *integerrimi viri ſanctitatem Reipublicae uſibus & ſacris* operatam *externae procurationi* vacare *voluit*. Tacitus: *liberalibus ibi ſtudiis* operatam, Annal III. 43. Plin. XXVI. 2. *Sedere in ſcholis auditioni* operatos *gratius erat*. Tertullian. Adverſus gentes cap. I. *domeſticis judiciis nimis* operata. Caeterum, *quod ad crudelitatem videretur* operari, pro *facere*, Latinum non eſt. Vide Jul. Capitolinum in Maximin. cap. XIII. Sed quo evidentius pateat lectionem, quam nobis propinat MS. Codex, eſſe ex Interprete, quamvis prima fronte facile, ut probae latinitatis, blandiatur, unum etiam aut alterum locum apponam, unde evidenter apparebit, Librarios pro voce Valeriana, ſed minus uſitata, aliam ea notiorem ſubſtituiſſe. *Hic*, inquit, *cum ejus ſtudii eſſet, cujus profeſſores Sophiſtae vocantur: ineptae & mordacis* opinationis *Apollinem irridendi cauſa conſuluit*. MS. pro *opinationis*, *opinionis*: neque defuturos puto, qui huic codici calculum addent: & ſane *opinio* apud Capitolinum in Antonin. Philoſ. cap. XII. ſi ſanus ſit locus, pro *opinatione* ponitur, ut etiam apud Ambroſium ad Virginem lapſam. Verum neque tanti eſt Codicis MS. aut horum apud me auctoritas, ut aliquid in recepta lectione novandum cenſeam. *Graviter* ergo *opinari* de aliquo, in hujus aevi ſcriptoribus idem ſonat, ac famam alicujus dicto mordace lacerare. *Coſmum ſervum, graviſſime de ſe* opinantem, *non ultra quam compedibus coërcuit*. Sueton. in Aug. cap. LXVII. Supra dixerat: *Neque dolore diſſimulato, ſi parcius, aut citra honorem verborum: neque gaudio, ſi grate pieque quis ſe proſecutus fuiſſet*. Idem cap LI. vim hujuſce verbi liquido oſtendit: *Cum AEmilio AEliano Cordubenſi inter caetera crimina, vel maxime objiceretur*, *quod* male opinari *de Caeſare ſoleret: converſus ad Accuſatorem: Velim*, inquit, *hoc mihi probes: faciam ſciat AElianus & me* linguam habere: *plura enim de eo* loquar. Eodem ſignificatu *exiſtimationem laedere* apud eundem & Senecam Epiſt. LXVIII. *Quid autem tecum loquaris?* (MS. Cod. *loqueris*) *quod homines de aliis libentiſſime faciunt, de te, apud te, male exiſtima. aſſueſce & dicere verum & audire.* Itaque *opinari* non tantum denotat *intra te ſequius de aliquo ſentire*, verum *ſermone & lingua exprimere.* Sed & Juſtinus XII. v. 58. *In unam cohortem, eos qui de rege durius opinati fuerant*, contribuit. & ſic MS. quo uſus ſum. ſed & Florus II. 7. *Opinatiſſima Rhodus*, i. e. ſecundis hominum rumoribus celebratiſſima, licet aliter ſentiat Pighius in notis ad IV. 8. Sed iterum ab Interprete laborat Valerius Max. V. v. 3. *Mortaliumque frequentia defectum*. ubi membranae, *affectum*, & ſic liber Danielis, qui in tantum arridet Oliverio, ut roget, an reſcribendum? *mortaliumque infrequentia adfectum*, etſi Phaedrum & Terentium ſic locutos agnoſcat. Verum miſſis Columella, Seneca & Apulejo, apud quos occurrit, audiamus Valerium Max. IV. 6. *loquendi uſu* defectum. & III. I. 1. *Vir ampliſſimus atque prudentiſſimus ſuo conſilio* defectus. iterum III. VII. 2. *Quia perfecta ars fortunae lenocinio* defecta, *fiducia juſta non exuitur*. VII. VI. 2. *alimentorumque facultate* defectos. VIII. VII. 4. *acie oculorum* defectus. Denique, *lateris etiam firmitate* defectus, VIII. VII. 1. In omnibus hiſce locis cum vulgata lectione conſentiunt omnes MſſT. Codd. & editi, ad quorum fidem textus hujuſce auctoris conſtitutus eſt. Sic enim Campenſis, Atrebatenſis, Cauchianus, Gemblacenſis, Suſianus, Liber etiam Danielis, cum quo ſaepe faciunt

Digitized by Google

Ita per ſexennium vagati, Apuliam atque agrum Campanum quod his per militem licebat, exſpoliabantur. *Idem*, *Spolior*.

Agrum Nolanum populare coeperunt. *Idem*, *Populat*.

Facite exempla eorum, ut vos cum illis congermaneſcere ſciatur. *Idem*, *Congermaneſcere*.

Senatus cenſuit referentibus Suffetis. *Feſtus*, *Suffes*, *Conſul*, *lingua Poenorum*.

Pugna acriter commiſſa multis utrimque interitis. *Priſcianus* IX.

Ad CCCL. ex conjuratis vinctos Romam miſſos, eamque deditionem ab Senatu non acceptam, quod egentium atque humilium poena defungi velle Fundanum populum cenſuerint. *Livius* VIII.

Foedere pax Caudina facta eſt. *Livius* LX.

Poſthumium, in Samnio captis aliquot urbibus, in Apulia fuſum fugatumque, faucium ipſum cum paucis Luceriam compulſum: ab Atilio in Etruria res geſtas, eumque triumphaſſe. *Idem* X.

Bis pugnatum in Olympo monte: ad XL. millia hominum caeſa. *Idem* XLVII.

Ad XV. millia Thracum praecedenti ad exploranda loca agmen Mutini Numidae occurrerunt, quadringenti equites fuerant Numidae, &c. *Ibidem*. In

ciunt Membranae Cantab. Tam nulla cauſa erat cur vulgatam lect. ſollicitaret Vir doctus, idemque Valerii Editor. Verum ne a ſolis gloſſatoribus doleret noſter, fecit, quantum in ſe erat, Epiſcopus Belvacenſis, deturbato nempe quem non caperet pleonaſmo, elegantiam ſuo ſaeculo dignam in ejus ſedem repoſuit, & pro, *poſtquam deinde*, exhibuit, *cumque poſtmodum*. Verba auctoris habentur lib. I. cap. 7. §. 6. At ne obtineat Vincentiana lectio pugnant Mſſ. omnes, quos me videre contigit. Quibus ſuffragatur Plautus, apud quem in Menechm. Act. III. *poſt deinde* invenitur, & multa alia ad eandem formam, ut *pol profecto*, Aul. III. III. 5. *una ſimul* Moſtel. IV. III. *merito jure optimo* ibid. III. III. 2. *ergo igitur* Trin. III. III. *etiam quoque* Pſeud. I. III. *propere ocyus* Ciſt. III. *vetus vetuſtum vinum* Curc. I. II. *protinus continuo* & ſexcenta ejuſmodi. Agellius alicubi *poſt deinde*, quam lectionem etiam agnoſcit Codex Pembroch. Sed en tibi optimum ſui interpretem Valerium III. III. 2. Poſtquam deinde *apud illum plus conſuetudinem dominationis*, *quam conſilii ſalubritatem valere animadvertit*. Unam dumtaxat addam ejuſdem autoris formulam, propterea quod vix alibi reperiatur: *Perſeverantique poſtulatione* extuderunt *ut exequiarum apparatus ſeſtertio nummo*, Mſ. *nummorum*, *ipſis praebentibus addiceretur* Mſ. ni fallor, melius, *adduceretur*. Sed pro, *extuderunt*, *extulerant*. At potior apud me recepta lectio, ut qui probe ſciam illam apud Plautum inveniri, Moſtell. I. III. 64. *Eundem animum oportet nunc mihi eſſe gratum*, *ut impetravi*, *atque olim*, *priuſquam id* extudi, *quum illi ſubblandiebar*; & apud Afranium in Epiſtola. Vide Nonium in voce. Sed & Suetonius in Veſp. cap. II. *Ea demum* extudit, *magis convicio quam precibus vel auctoritate*. ubi Torrentii liber, *excuſſit*, Gryphii Editio, *extrudit*. Auctor Dial. de Oratoribus cap. IX. *Cum toto anno*, *magna noctium parte*, *unum librum* extudit *& elucubravit*, *rogare ultro & ambire cogatur*, *ut ſint qui dignentur audire*. meditando nempe *extudit*, ut loquitur Maro, quod quidem in aliquibus exemplaribus depravatum eſt in *excuderet*, teſte Pierio. At e contra Petrenſis Codex, & in hoc, & verſu ſequente legit: *extunderet*. adeo verum eſt verbum vetus: *Dum vitant ſtulti vitia*, *in contraria currunt*. Sed jam tempus eſt, ut ad ipſum Valerium provocemus, qui litem dabit ſecundum nos, IV. IV. *Vixque* extuderunt *corvi*, *ut domum rediret*. WASSE.

ITA PER SEXENNIUM] Refero ad bellum Punicum, quo Annibal per multos annos Apuliam & Campaniam tenuit ac ſpoliavit, ut tradunt Hiſto-

In proelio Marcelli contra Inſubres & Comenſes captos aureos torques multos, ex quibus unum magni ponderis in Capitolio Jovi donum in aede poſitum. *Ibidem.*

Quae arae a Siſenna propitiae vocantur. *Servius AEneid.* I. 112.

Rubellius Blandus & Quadrigarius, hiſtorici, dicunt Gargarim flumen vocari in finibus Thurinis. Ad illud fuiſſe oppidum mediocre, quod Garga nunc vicus eſt, quem Troës obſcuri centum quinquaginta, ignoto & incerto duce, inſederunt; ſcilicet nomine a vertice Idaeo tranſlato, a quo civitas etiam in finibus Troicis Gargara adpellatur. *Servius Georgic.* I. 103.

Claudii Oratio in Quintium Gallum.

CXIV. Quorum jacent muraena, ulla horrea, curiaque & tabulariae publicae. *Nonius, Horrea feminino genere.*

Q. Valerii Antiatis Annalium Lib. I.

Amulius regnum obtinuit: quod ut firmiſſime poſſideret, Numitoris fratris ſui filium in venando interimendum curavit: Tum etiam Rheam Silviam, ejus ſororem, ſacerdotem Veſtae fieri juſſit, ſimulato ſomnio, quo admonitus ab eadem Dea eſſet ut id fieret; cum revera ita faciendum ſibi exiſtimaret, periculoſum ducens, ne quis ex ea naſceretur, qui avitas perſequeretur injurias. *Auctor de Origine Gent. Rom.* cap. 19.

Pueros, ex Rhea Silvia natos, Amulium regem Fauſtulo ſervo necandos dediſſe: ſed eum a Numitore exoratum, ne pueri necarentur. Accae Larentiae amicae ſuae nutriendos dediſſe: quam mulierem eo quod pretio corpus eſſet vulgare ſolita, Lupam dictam. *Ibidem* cap. 21.

Lib II.

Mater cum noviſſime aegrotaſſet, inquit, voviſſe fertur. *Cariſ.* II. Nu-

Hiſtorici. Quo etiam pertinet verſus Lucilii lib. XXXIX.

Hoc tum ille habebat, & fere omnem Apuliam. A. Popma.

Quorum jacent muraena] Lego, *Quorum jacent muri, nec ulla horrea.* Quod poſtremum, ſingulari numero & genere feminino poſitum, Nonius perperam cenſet: An autem hujus Orationis autor ſit Quadrigarius, an alius Claudius, neſcio. A. Popma.

Q. Valerii Antiatis] De hoc Vellejus lib. II. *AEqualis Siſennae Rutilius, Claudiuſque Quadrigarius, & Valerius Antias fuit.* Meminit & Plinius in indice lib. II. 3. 13. 21. 28. Livius ſcribit illum in augendo numero immodicum & intemperantem eſſe ſolere. A. Popma.

Pr.

Numam Pompilium ſacrorum cauſſa intercalationem inveniſſe. *Macrob.* I. 12.

Agonaliorum repertorem Numam Pompilium. *Ibidem* IV.

CXV. Numam illum regem, cum procurandi fulminis ſcientiam non haberet, eſſetque illi cupido noſcendi, Egeriae monitu, caſtos duodecim juvenes apud aquam celaſſe cum vinculis, ut cum Faunus & Martius Picus ad id locorum veniſſent hauſtum (nam illis aquandi ſolemne iter huc fuit) invaderent, conſtringerent, conligarent; ſed quo res fieri expeditius poſſet, regem pocula non parvi numeri vino, mulſoque compleſſe, circaque adceſſus fontis inſidioſam venturis obpoſuiſſe fallaciam. Illos more de ſolito bibendi adpetitione conreptos, ad hoſpitia nota veniſſe. Sed cum liquoribus odoratis offendiſſent fragrantia pocula, vetuſtioribus antepoſuiſſe res novas, invaſiſſe aviditer dulcedine potionis captos, hauſiſſe plus nimio, obdormiviſſe factos graves: tum bis ſenos incubuiſſe ſopitis, injeciſſe madidatis vincula, expergitoſque illos ſtatim perdocuiſſe regem, quibus ad terras modis Jupiter poſſet ſacrificiis elici: & accepta regem ſcientia rem in Aventino feciſſe divinam, elexiſſe ad terras Jovem, ab eoque quaeſiſſe ritum procurationis & morem: Jovem diu cunctatum, Expiabis, dixiſſe, capite fulgurita, regem: reſpondiſſe caepicio: Jovem rurſus, humano: retuliſſe regem, ſed capillo; Deum contra, anima: piſcis, ſubjeciſſe Pompilium. Tunc ambiguis Jovem propoſitionibus captum extuliſſe hanc vocem, Decepiſti me, Numa; nam ego humanis capitibus procurari conſtitueram fulgurita, non capillo caepicio: quoniam me tamen tua circumvenit aſtutia, quem voluiſti habeto morem: & his rebus, quas pactus es, procurationem ſemper ſuſcipies fulguritorum. *Arnobius* V. *circa principium. Et Plutarch. in Numa.*

Lib. VI.

Hoc Senatus conſultum prior factum eſt. *Priſcian.* V.

Lib. XII.

Tiberius Gracchus, qui Quaeſtor C. Mancino in Hiſpania fuerat, & ceteri qui pacem ſpeponderant. *Gellius* VII. 9.

Lib.

Piscis] Haec vox abeſt a Codice Romano & membranis. Lectio vetus fuit, *Deum contra animali ſubjeciſſe Pompilium*, pro qua Gelenius illam alteram ſubſtituit, quam ſequimur; verum Plutarchus locum ſic repraeſentat, ἀποκεκριμένου δὲ τοῦ Διὸς ἐμψύχοις, ἐπαγαγεῖν τὸν Νουμᾶν μαινίσι. unde non male conjiciunt viri docti ſic legendum: *Deum contra animali*: ſubjeciſſe Pompilium, *mae-*

Lib. XXII.

Quod noviſſime nobiſcum foedus feciſſent. *Cariſ.* II.

Lib. XXIV.

Si hae res divinae factae, riteque perlitatae eſſent, aruſpices dixerunt, omnia ex ſententia proceſſurum eſſe. *Gellius* I. 7.

Lib. XLV.

Denique Licinius, Tribunus plebis, perduellionis ei diem dixit, & comitiis diem a Q. Marcio Praetore popoſcit. *Idem* VII. 9.

Lib. LXXIV.

Eo omnes hoſtiae, vituli XXVII. conjecti, & ita omnia adulta ſunt. *Priſcian.* IX.

Lib. LXXV.

Deinde funere locato ad focum deſcendidit. *Gellius* VII. 9.

INCERTA.

CXVI. Compluria. *Gell.* V. 21.

Ambracienſis quiſpiam Tymochares, regis Pyrrhi amicus, ad C. Fabricium Conſulem furtim venit, ac praemium petivit, &, ſi de praemio conveniret, promiſit regem venenis necare. *Idem* III. 8.

Eam puellam captivam non redditam patri; ſed retentam a Scipione, atque in deliciis amoribuſque ab eo uſurpatam. *Idem* VI. 8.

Poſt Africani mortem interceſſionem iſtam pro Scipione Aſiatico factam eſſe a Tib. Graccho, neque multam inrogatam Scipioni, ſed damnatum

na. Et pro *Numa*, &c. *Non autem capillo c.* Wasse.

Et comitii diem] Comitiis centuriatis judicium perduellionis agebatur ex lege illa XII. Tabul. *De capite civis niſi per maximum comitiatum ne ferunto.* (Id eſt, centuriata comitia) Et diem comitiorum accuſator petebat a Praetore urbano, ut hic Antias indicat. A. Porma.

Digitized by Google

tum eum peculatus ob Antiochenam pecuniam; quia praedes non daret, in carcerem duci coeptum, atque ita intercedente Graccho exemtum. *Idem* VII. 19.

Acca Larentia teſtamento Romulum regem bonis ſuis haeredem fecit. *Idem* VI. 7.

Valerio Maximo inter alios honores domus quoque publice aedificata eſt in Palatio, cujus exitus, quo magis inſignis eſſet, in publicum verſus declinaretur, hoc eſt, extra privatum aperiretur. *Aſconius Pedian. in Piſonianam.*

Factum id eſſe ludis Romanis, quos fecerunt AEdiles Curules, Atilius Serranus, T. Scribonius Libo, id eos feciſſe juſſu Cenſorum Sex. AElii Paeti, C. Cornelii Cethegi. *Idem in Cornelianam.*

Ita inſtitutum eſſe, ut centeſimo quoque anno fierent (ludi Saeculares) *Cenſor. de Die nat.*

CXVII. Primos ludos Saeculares, exactis Regibus, poſt Romam conditam annis ducentis quadraginta quinque, a Valerio Publicola inſtitutos eſſe. *Ibidem.*

Secundos ludos anno poſt Urbem conditam CCCV. *Ibidem.*

Tertii ludi fuerunt P. Claudio Pulchro, Junio Pullo Coſſ. *Ibidem.*

Quartos ludos relatos eſſe L. Marcio Cenſorino M. Manilio Coſſ. poſt Romam conditam anno DCVIII. *Ibidem.*

L. Marcium, in Hiſpania interemtis Scipionibus concionantem, & milites ad ultionem exhortantem, arſiſſe ſimili modo. *Plin.* II. 107.

Oppidum Latinorum Apiolas captum a L. Tarquinio rege; ex cujus praeda is Capitolium in fine refecerit. *Idem* III. 5.

Δώδεκα μὲν εἶναι βίβλους (Numae ſcilicet) *ἱεροφαντικάς, δώδεκα δὲ ἄλλας Ἑλληνικὰς φιλοσόφους εἰς τὴν σορὸν συντεθείσας.* Plutarch. in Numa pag. 74. E.

Ἁρπασθῆναι δέ φασιν, οἱ μὲν, τριάκοντα μόνας, Οὐαλέριος δὲ Ἀντίας, ἑπτὰ, καὶ εἴκοσι καὶ πεντακοσιάς. (de numero Sabinarum) Idem in Romulo pag. 25. E.

Romanos ceciſiſſe in Hernico agro V. millia, ac CCCC. ex praedatoribus AEquorum, qui populabundi in finibus Romanis vagabantur, ab A. Poſthumio Coſ. duo millia & CCCC. caeſos, ceteram multitudinem praedam agentem, quae inciderit in Quintium, nequaquam pari defunctam eſſe caede. Interfecta inde IV. millia, & exſequendo ſubtiliter numerum CC. ait & XXX. *Liv.* III.

M. Manlium & Q. Sulpicium Conſules in eum annum. *Idem* IV.

Una caſtra Magonis capta: ſeptem millia caeſa hoſtium; altero proelio

lio eruptione pugnatum cum Aſdrubale, decem millia occiſa; quatuor millia trecentos triginta captos. *Idem* XXV.

Majorum ſcorpionum ſex millia, minorum XIII. capta: Armem praefuiſſe Punico praeſidio deditumque Romanis. *Idem* XXVI.

Praedam Etruſcam, Ligurumque montanorum captivos Carthaginem portantes, captos tradit. *Idem* XXVIII.

CXVIII. Captum Hannonem tradit. *Idem* XXIX.

Annibalem primo proelio victum eſſe a Scipione, quo duodecim millia armatorum in acie ſunt caeſa, mille & ſeptingenti capti. Legatum cum aliis decem Legatis in caſtra ad Scipionem veniſſe. *Ibidem.*

Ipſum Syphacem in caſtra Romana ad colloquium veniſſe. *Ibidem.*

Intraſſe ſaltum Villium, quia recto itinere nequierit, omnibus a rege inſeſſis, inſecutum vallem per quam mediam fertur Aous amnis, ponte raptim facto, in ripam, in qua erant caſtra regia, tranſgreſſum, acie conflixiſſe, fuſum fugatumque regem, caſtris exſutum, &c. *Idem* XXXII.

In proelio Marcelli ſupra quadraginta millia hominum caeſa, & quingenta ſeptem militaria ſigna capta, & carpenta quadringenta triginta duo, & aureos torques multos. *Idem* XXXIII.

Quaternum millium pondo argenti vectigal in decem annos, triginta quaterna millia pondo & ducenta, praeſens viginti millia pondo. Attalo abſenti AEginam inſulam, elephantoſque dono datos, & Rhodiis Stratoniceam Cariae, atque alias urbes quas Philippus tenuiſſet: Athenienſibus inſulas datas Pharan, Imbrum, Delum, Scyron. *Ibidem.*

Supra XL. millia hoſtium caeſa eo die. *Idem* XXXIV.

Et in Siciliam navigaſſe delectus cauſſa, C. Flaminium; & ex Sicilia Hiſpaniam petentem, tempeſtate in Africam delatum, vagos milites de exercitu P. Africani ſacramento rogaſſe, his duarum provinciarum delectibus, tertium in Hiſpania adjeciſſe. *Idem* XXXV.

LX. millia militum fuiſſe in regio exercitu, (Antiochi) XL. inde millia cecidiſſe; ſupra V. millia capta cum ſignis militaribus CCXXX. *Idem* XXXVI.

Ludos ob dedicationem ejus (aedis Matris Magnae Ideae) factos primos ſcenicos fuiſſe, Megaleſia adpellatos. *Ibidem.*

Duodetriginta millia hoſtium caeſa: capta tria millia & quadringentos: ſigna militaria CXXIV. equos mille ducentos triginta: carpenta ducen-

Digitized by Google

ducenta quadraginta ſeptem: ex victoribus mille quadringentos octoginta quatuor cecidiſſe. *Ibidem.*

CXIX. Rumorem celebrem Romae fuiſſe & pene pro certo habitum, recipiendi Scipionis adoleſcentis cauſſa Conſulem L. Scipionem & cum eo P. Africanum in conloquium evocatos regis, & ipſos comprehenſos eſſe, & ducibus captis confeſtim ad caſtra Romana exercitum ductum, eaque expugnata, & deletas omnes copias Romanorum fuiſſe: ob haec AEtolos ſuſtuliſſe animos, & abnuiſſe imperata facere, &c. *Idem* XXXVII.

Ad quatuor millia captivorum, quia belli minas timuerunt, ex tota inſula reddita, eamque cauſam Fabio, cum rem nullam aliam geſſiſſet, navalis triumphi ab Senatu impetrandi fuiſſe. *Ibidem.*

Non plus decem millia (in Olympo monte caeſa.) *Idem* XXXVIII.

Q. Scipioni Africano duo Q. Petilii diem dixerunt. *Ibidem.*

Placentiae famoſam mulierem, cujus amore deperiret (L. Flaminius) in convivium acceſſitam. Ibi jactantem ſe ſcorto inter cetera retuliſſe, quam acriter quaeſtiones exercuiſſet & quam multos capitis damnatos in vinculis haberet, quos ſecuri percuſſurus eſſet. Tum illam infra eum adcubantem, negaſſe umquam vidiſſe quemquam ſecuri ferientem, & pervelle id videre. Hic indulgentem amatorem unum ex illis miſeris adtrahi juſſum, ſecuri percuſſiſſe. *Idem* XXXIX.

Q. Naevius Praetor ad duo millia hominum (veneficorum) damnavit. *Ibidem.*

Scipionem mortuum Appio Claudio M. Sempronio Coſſ. *Ibidem.*

Annibalem hoc anno DLXXI. deceſſiſſe: legatis ad eam rem ad Pruſiam miſſis, praeter T. Quintium Flaminium, cujus in ea re celebre eſt nomen, L. Scipione Africano & P. Scipione Naſica Coſſ. *Ibidem.*

Numae libros Pythagoricos fuiſſe. *Idem* XL.

Attalum, Eumenis regis fratrem, legatum veniſſe Romam his Coſſ. ad deferenda de Perſeo crimina, indicandoſque adparatus belli. *Idem* XLII.

Nec claſſe adjutum ab eo (Eumene) praetorem eſſe, cum ſaepe eum literis accerſiſſet, &c. *Idem* XLIV.

Ocreſiam Virginem a Vulcano ſeu Lare adamatam & inde natum Servium narrant. οἱ δὲ περὶ Ἀντίαν οὐχ οὕτω λέγουσιν, ἀλλὰ τυχεῖν μὲν τῷ Σερουΐῳ τὴν γυναῖκα Γετανίαν θνήσκουσαν, αὐτὸν δὲ, τῆς μητρὸς παρούσης, εἰς ὕπνον ἐκ δυσθυμίας καὶ λύπης ἀποκλιθῆναι, καὶ καθεύδοντος αὐτοῦ, ταῖς γυναιξὶν ὀφθῆναι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πυρὶ περιλαμπόμενον. ὅπερ ἦν μαρτύριον αὐτῷ († αὐτοῦ) τῆς ἐκ πυρὸς

Digitized by Google

πυρὸς γλυέσεως, σημεῖον ἦ χρηστὸν ἐπὶ τὴν ἀπροσδόκητον ἡγεμονίαν, ἧς ἔτυχε μετὰ τὴν Ταρκυνίε τελευτὴν, Τανακυλλίδος σπευδασάσης. *Plutarch. de Fortuna Romanorum* pag. 323. Ed. Francof.

Cn. Aufidii Historia Graeca.

Cicero Tuſcul. V.

Aufidii Epitomae.

CXX. Aremulum Silvium non fulmine ictum, ſed terrae motu prolapſum, ſimul cum eo regiam, in Albanum lacum. Poſt illum regnavit Aventinus Silvius. *Auctor de Orig. Gentis Rom.*

L. Cornelii Sisennae Historiarum Lib. I.

Si quae celeriter ſolvi poterat [a] in altum remulcat. *Nonius*, *Remulcare.*

Nocte conſumta poſtero die per incertas vias AEſerniam, inde Romam protinus profugerant. *Idem*, *Protinus.*

Lib.

Cn. Aufidii] Cicero Tuſculan. V. *Pueris nobis Cn. Aufidius, praetorius, & in ſenatu ſententiam dicebat, nec amicis deliberantibus deërat; & Graecam ſcribebat hiſtoriam, & videbat in literis.* A. Popma. Ubi Mſ. pro *Druſi*, *Abuſi.* Wasse.

L. Cornelii Sisennae] De Siſenna exſtat judicium & teſtimonium Salluſtii in Jugurthino, Ciceronis in Bruto, de Legibus I. in Verrem II. & IV. Varronis in titulo Logiſtorici: Siſenna, vel, de Hiſtoria. Praetor fuit inter cives & peregrinos, M. Lepido, Q. Catulo Coſs. habuitque filium, Cn. Cornelium Siſennam. Hiſtoriarum libros quatuor, an quinque, priores ſcripſit de Bello Marſico, poſteriores de Bello civili Sullano. A. Popma. Vide etiam de ejus aetate Vell. Paterculum II. 9. qui cap. 14. ejuſdem libri meminit cujuſdem Statilii Siſennae, quod quidem cognomen invenitur in Gabiniis apud Valer. Maximum VIII. 1. & Dionem XXXI. ſed noſtrum *e gente Cornelia* fuiſſe docet Feſtus in *Scrupea.* Pighius ad annum DCLXVI. non inepte colligit, eum Lilybaetanum fuiſſe Praetorem, ex Ciceronis Verrinis. Wasse.

In altum remulcat] *Remulcare*, & *Remulco trahere*, eſt, navem depreſſam vel fractam remigio alterius, cui ea alligata, protrahere. Caeſar de Bello civili II. *Poſtquam relictam in littore navem conſpexit, hanc remulco abſtraxit*; & III. *Submerſamque navem remulco, multiſque funibus abduxit.* Livius lib. XLVII: *Claudas mutilaſque naves apertis navibus remulco trahentes.* Plaut. quoque Bacchid. illo verſu: *homines remigio ſequi*, nonnulli legunt *remulco*, ſed perperam, contra vim verbi & mentem poëtae. Graeci utuntur verbo adfini ῥυμουλκεῖν, *loris trahere.* Strabo IV. ῥυμουλκεῖται δὲ ῥημάτων. Porro in Nonio eſt, *remulcare trahit*, quod puto ipſius gloſſema eſſe, *remulcat*, *remulco retrahit.* Etiam numerus libri variat I. aut II. A. Popma. In ora codicis adſcriptum a Viro docto inveni, *Remulcat* omiſſum apud Nonium. Scribe: *in altum remulcat.* Haverc.

Scutis

a In altum remulcat] Nonii libri *remulcare trahit*, A. Auguſt. *remulco retrahit.* Pontan.

Digitized by Google

Lib. II.

Et Marſi propius ſuccedunt, atque ſcutis projectis tecti, ſaxa certatim lenta manibus conjiciunt in hoſtes. *Macrob.* VI. 4.

Vetus atque ingens erat arbor ilex, quae circum projectis ramis majorem partem loci ſummi tegebat. *Ibidem.*

Lib. III.

CXXI Nolitote mirari quam deſperata voluntate ad unam belli faciendi viam. *Nonius*, *Nolitote.*

De virtute eorum accuſanda proloqui ſuperſederunt. *Nonius*, *Superſedere.*

Egregias, & longe praeſtantes, ac metuendas adverſariorum opes eſſe *Nonius*, *Longe.*

Diſſipatis imbricum fragminibus ac teſtis tegularum. *Nonius*, *Imbricum.*

Inermos armati, inpeditos expediti, ſine ullo ſuorum vúlnere, cunctos interficiunt. *Nonius*, *Expediti.*

Senatus auctoritate ſagaria nunc. *Nonius*, *Sagaria.*

Mu-

Scutis projectis tecti] *Projecta ſcuta* dixit objecta telis hoſtium, & obtenta longaque ad corporis protectionem, ut Quadrigarius I. & Virgilius AEneid. VIII.

Scutis protecti corpora longis.

Erat autem ſcutorum longitudo pedum quatuor, latitudo curvae ſuperficiei pedum duorum ſemis, autore Polybio. A. Popma.

Saxa certatim lenta] Reſcribo, *levata* vel *lecta*: qualia ſunt ſaxa minora, quae manibus jaciuntur, cum majora per onagros dirigantur: maxima vero pondere formaque volubili demiſſa per praeceps devolvantur in ſubeuntes. Vegetius lib. IV. cap. 8. Sed veram loci hujus lectionem tetigit & indicavit jam olim in Notis Macrobianis Iſaacius Pontanus, legendo *levia* pro *lenta.* Eum vide ad Macrobii librum VI. cap. 4. A. Popma.

Arbor ilex] Pari forma Valer. Max. IX. xiii. 4. *Inſtituit* (*Dionyſius*) *ut candentium juglandium putaminibus barbam ſibi & capillum adurerent.* At Mſ. Codex, *glandium nucum*, & Vincentius Bellovacenſis, *glandium etiam nucum.* Scio Ciceronem *juglandium* ſcripſiſſe. Puto autem Valerium reliquiſſe *nucum juglandium.* Sic ſane locutus eſt Plinius V. vi. 1. 903. & Macrob. II. 14. nulla ſaltem neceſſitas erat cur Pighius, *nucum*, quaſi a gloſſa natum, amandaret. Eodem in loco, pro *Cloridis* Bellovacenſis legit, *Doridis*, & ſic Plutarch. in Dione, & AElianus Var. Hiſt. lib. X. Wasse.

Nolitote mirari] Verba legatorum aut ducum Italicorum, ſollicitantium populos vicinos ad belli ſocietatem. Nam, ut ait Florus, Popedius Marſos, & etiam Latinos, Afranius Umbros, totum Senatum & Conſules Samnitium Lucaniamque Teleſinus adſcivit. A. Popma.

De virtute eorum accusanda] Emendo *ac uſu bellandi*: quo praeſtabant populi Italici, inprimis Marſi, ut praeter alios teſtatur Strabo lib. I. & Silius VIII.

—— —— —— *Marſica pubes*
Et bellare manu, ac chelydris cantare ſoporem.

A. Popma.

Dissipatis imbricum &c.] Tria fragmenta, quae hic conjunxi, puto referenda eſſe ad caedem Romanorum in oppido Aſculi initio belli factam, quam Livius in Epitoma lib. LXXII. ita narrat: *Q. Servilius Proconſul in oppido Aſculo cum omnibus civibus Romanis, qui in eo oppido erant, occiſus eſt. Saga populus ſumſit.* Ubi Servilius Proconſul nominatur, qui Vellejo Praetor. A. Popma.

Sagaria nunc] Suſpicor legend. *ſaga ſumuntur* vel *ſumta*, ex Livio & Vellejo. Saga autem ſumebat

Mulierem miſſa fide ac pietate propter amoris nefarii libidinem exſtitiſſe. *Nonius*, *Mittere*.

Quod loca paluſtria quae erant, ea alte multifariam confoſſa. *Nonius*, *Multifariam*.

Atque armis de vita certatim dimicare nitebantur. *Nonius*, *Certatim*.

Romanos inpetu ſuo protelant, [a] projectos perſequuntur. *Nonius*, *Protelare*.

Diſpalati ab ſignis, digreſſi omnes ac diſſipati. *Nonius*, *Diſpalare*.

Pericilitantur tormenta ac tela, multaque genera machinamentorum. *Nonius*, *Periculum*.

Si-

bat populus, Senatu decernente, ut teſtatur Siſenna hic, & Cicero Philipp. V. & VI. ſoli conſulares togas retinebant. Philipp. VIII. *Conſulares togati eſſe ſolent, cum civitas eſt in ſagis.* A. Popma. Colerus in Notis ad Salluſt. Fragm. legit *ſago induunt.* Vir doctus in ora codicis adſcripſit, lege, *Saga rejecta ſunt.* Haverc.

Mulierem missa fide] An haec fuit mulier meretrix, quae Ser. Galbam a Lucanis comprehenſum ſervavit; de qua Livius in epitoma: *Ser. Galba a Lucanis comprehenſus, unius foeminae opera ad quam tenebatur, captivitate exemtus eſt.* De Fannia muliere impudica, ſimile fidelitatis exemplum exhibitum C. Mario captivo Minturnis, refert Plutarchus in Vita. A. Popma.

Quod loca palustria] Haec quatuor fragmenta fortaſſe pertinent ad cladem Romanorum, quam Preſentejus dux Italicus intulit. Appianus lib. I. *P. Preſenteius Perpernam cum X. M. obviam ſibi factum fugavit, caeſiſque ad quater mille reliquorum armis majore ex parte potitus.* A. Popma.

Alte confossa] Eodem ſignificatu quo Lactantius Lib. VI. cap. 4. quae ex officina Hack. prodiit 1660. *Cum ventum fuerit ad extremum (vitae) unde jam regredi non licet; cum omni ſua pulchritudine tam ſubito praeciditur; ut non ante quis fraudem proſpicere poſſit, quam praecipitatus* ex altitudine *in profunda cadat.* Sic Thomaſius & Iſaeus, ex Codice Coenobii S. Salvatoris Bononienſis contra omnium Mſſ. & Edd. fidem repoſuerunt. Hi omnes habent, *in* altitudinem *profundam cadat*, quod eſt manifeſta contradictio, inquit Gallaeus. Miſeret me ſane Lactantii, qui ad hunc uſque diem vindicem idoneum expectat. ſed ſic ſolent de Variis Lectionibus ſententiam ferre nulla veterum lectione inſtructi. Non eſt de nihilo quod toties ex nuperis editoribus audias, illos non ſcripturos exercitationes, non de quavis vocula in conſilium ituros, auctoris doctrinam venditures, non ſuam. Caute & ſapienter! Doctorum tantum *hoc opus hic labor eſt.* Donec ergo appareat qui hoc agat, ipſe veram Lectionem, pro virili, Firmiano afferam. En ergo inprimis Virgilium tibi, Georg. II. 231. alteque *jubebis In ſolido puteum dimitti.* Cicero II. de Divin. *Quum terra araretur, & ſulcus* altius *eſſet impreſſus.* Plaut. in Menechm. altus *puteus* pro *imus.* Plin. N. Hiſt. Lib. IX. cap. 24. eodem plane ſenſu, *quod deciderit in* altiſſimos *puteos.* Columella: *Opertae (foſſae) rurſus obcaecari debebunt, ſulcis in* altitudinem *tripedaneam depreſſis.* Lib. II. cap. 2. praealtum *ſpecus* Valer. Max. II. II. 1. & II. IV. 5. *Quam animoſe in profundam ſe* altitudinem *maris aut abſciſſae rupis immiſiſſet.* Senec. Epiſt. LXX. ſed fortaſſe puduit hominem Theolog. in Ethnicis immorari. Audiamus ergo Lactantium ipſum Lib. III. cap. 27. *Democritus quaſi in puteo quodam ſic* alto, *ut fundus ſit nullus, veritatem jacere demerſam.* Lego itaque cum Codicibus, *in altitudinem profundam*, & Lactantio gratulor quod vel hoc loco integer evaſerit, cum ex omni retro memoria extiterint Thomaſii. Wasse.

Protelant] i. e. *Longe propellunt.* Turpilius Lemniis: *Propter peccatum pauxillum indigniſſime patria* protelatum *eſſe ſaevitia patris.* Terent. Phorm. *Ne te iratus ſuis ſaevidictis protelet.* Apulejus lib. VIII. *Sed hanc ipſam cladem veſtris* protelamus *manibus.* Symmachus, I. 90. *vereor* protelare *teſtimonium meum.* Wasse.

Signum

a Projectos persequuntur] Fulvius, *protelator*, Popma, *projector.* Pontan.

Digitized by Google

Signum nactus a Papio quod inter eos tolli convenerat. *Nonius, Convenire.*

Omnia quae diximus loca ſtatim potitus. *Nonius, Nominativus pro Ablativo.*

Protinus agros populabundus ad Nuceriam convertit. *Nonius, Populat.*

Agilem dari facilemque victoriam, neque foſſas aut vallum remoraturum. *Nonius, Agilem.*

CXXII. Convictus tamen ex tempore ſingula conſtituit, & ſicut ſteterant manipulos obverti juſſit. *Nonius, Manipuli.*

Ac poſt armatos funditores & ſagittarios ponit. *Nonius, Funditores.*

Sparis ac lanceis eminus peterent hoſtes. *Nonius, Sparus.*

Galli materibus, ᵃ Suevi lanceis configunt. *Nonius, Lancea.*

Alii ſaltui ac velocitati certare. *Nonius, Dativus pro Ablativo.*

Poſtquam ſonu ſignorum proelium magno cum clamore virorum commiſſum eſt. *Nonius, Sonus.*

Adoriuntur adverſos, ut apertis lateribus. *Nonius, Apertum.*

ᵃ Et

SIGNUM NACTUS A PAPIO] C. Papius, unus ex ducibus Italicorum, per proditionem occupavit Nolam, urbem Romanorum, duobus millibus, qui in praeſidio erant, per caduceatorem ad ſe traſeundi poteſtate oblata. Appianus lib. I. Eo forte pertinet ſignum proditionis datum a Papio. A. POPMA.

OMNIA QUAE DIXIMUS] Idem Papius poſt Nolam captam, Stabias, Minturnas, Salernumque, Romanam coloniam, cepit, captorum oppidorum cives una cum ſervis adſcripſit in militum ſuorum numerum: pervaſtato deinde omni circum Nuceriam agro, finitima oppida ſimilis injuriae metu ad eum deſciverunt. Appianus. A. POPMA.

AGILEM DARI] Sex ſeptem fragmenta, quae hic ordine ſequuntur, forte referenda ad narrationem magni illius proelii inter Papium & L. Caeſarem prope Acerras: cujus hoc initium, quod Papius temerario auſu caſtra Conſulum oppugnabat, & vallum convellebat, ſuos prius hortatus his verbis, *Agilem dari &c.* A. POPMA.

CONVICTUS TAMEN] L. Caeſar Conſul convictus a Papio, vallum exſcindente ut pugnare cogeretur. Alii reponunt *convixus tamen ex tempore ſigna conſtituit.* Quod non improbo. A. POPMA.

GALLI MATERIBUS] In exercitu L. Caeſaris erant Gallorum peditum decem millia, ut refert Appianus. Unde Siſenna memorat Gallos & materas, jaculi ſeu teli genus proelio ipſis proprium: cujus meminit Caeſar lib. I. Livius lib. VII. & Autor ad Herennium lib. IV. Strabo lib. IV: ubi tamen lanceas quoque Gallis tribuit, ut & Diodorus Siculus: ſed uterque, opinor, ſignificat lanceas breviores, quas vulgo *Hallebardas* dicimus. Siſenna autem lanceas longas dat Suevis, Varro lib. XIV. Rerum humanarum, Hiſpanis. A. POPMA.

POSTQUAM SONU] Nonius hic obſervat *ſonu* quarta inflexione, ut *ſonitus*, *domus*, *ſuſurrus*, & ſimilia, quae notavi lib. I. de Uſu antiq. locut. Mox *clamore virorum* ſuſpicor legend. *utrorum* pro *utrorumque*, ut *pleri* pro *plerique*. Quadrigarius Annal. I. *Utri ſummo ſtudio pugnantibus.* Vellejus lib. II. *Aliorum utrius ordinis virorum*; ut eſt in libro Manuſcripto, ubi vulgo *utriuſque*. A. POPMA.

ADORIUNTUR ADVERSOS] An huc pertinet quod Appianus refert? cum Papius caſtra oppugnaret, jamque partem valli convelleret, Conſulem per averſam portam emiſſo equitatu caecidiſſe circiter ſex millia hoſtium, & inſignem victoriam adeptum: de qua ita Epitome Liviana: *L. Caeſar Coſ. feli-*

a SUEVI LANCEIS] V. c. *Sani*, pro *Spani*, id eſt, *Hiſpani*, ut in Quadrigario. PONTAN.

Digitized by Google

ᵃ Et inde equum concitatum princeps ad hoſtium permittit aciem. *Nonius, Permittere.*

Quod fortaſſean ex voluntate ſua ſumma cum claritudine celeriter confeciſſet. *Nonius, Claritudo.*

Sublatus laetitia nimia, atque inpotentia animi commotus. *Nonius, Inpotentiam.*

Poſt villarum macerias ac parietinas quinque cohortes in inſidiis reliquit. *Nonius, Maceria.*

Occulte tacitique advenientium cohortium praeſtolari occipiunt. *Nonius, Praeſtolari.*

Iiſdemque temporibus AEſernini, duplici foſſa valloque circumdati, frumento adeſo, quod ex areis in oppidum portatum eſt. *Nonius, Adeſum.*

CXXIII. Requieſcendi ſpatium nacti, condenſiores manipulatim reſiſtere hoſtibus inſtituiſſent. *Nonius, Manipulatim.*

Poſt principia paullatim recedunt, atque inde cum paucis fugae ſe mandant. *Nonius, Mandare.*

Ad binum millium numero fauciis utrimque factis. *Nonius, Binum millium numero.*

Partem cohortium propter mare conlocat in littore. *Nonius, Propter.*

Otacilium Legatum cum ſcaphis ac lembis. *Nonius, Lembus.*

Praeter catapultas ſedecim, quatuor baliſtas, viginti plauſtra, coriis ac minoribus ſagittis onuſta. *Nonius, Catapultas.*

Lon-

liciter contra Samnites pugnavit, ob eam victoriam Romae ſoga poſita ſunt. A. Popma.

Et inde equum concitatum] Tria fragmenta accipio de Caepione Legato Rutilii Coſ., qui obſeſſus cum proſpere per aciem hoſtilem erupiſſet, & ob eum ſucceſſum aequatum ei cum C. Mario Legato eſſet imperium, temerarius factus & circumventus inſidiis a Popedio, fuſo exercitu, cecidit. Livius in Epitoma lib. LXXIII. qui ſimiliter locutus alibi: *Concitant equos, permittuntque in hoſtes.* A. Popma.

Quod fortassean] Antiqua particula, qua etiam uſus Varro de Re ruſt. Gellius, & alii, quos laudavi lib. I. de Uſu antiq. locut. A. Popma.

Macerias ac parietinas] Parietinae ſunt *parietum ruinae.* Cicero ad Memmium: *Neſcio quid illud Epicuri parietinarum.* Ad Sulpitium: *In tantis tenebris, & quaſi parietinis reipublicae.* A. Popma.

Occulte tacitique] Lego, *Occulte taciteque advenientium. Advenientia*, pro *adventu*, Siſenna, ut Quadrigarius, *Habentia*, Salluſtius, *Properantia*, Plautus, *Servientia*, Lucretius, *Variantia*, Gellius *Impatientia*, & alii alia. A. Popma.

Iisdemque temporibus] AEſernini, obſeſſi ab Italicis, perſtabant in fide populi Romani, ſed fame coacti tandem deditionem fecerunt. *Appianus*, & *Livius* in Epitoma. A. Popma.

Coriis ac minoribus] Nihil muto, etſi alii malint *floriis.* Coriorum enim uſus in bello fuit prohibendis impediendiſque telis, ut apud Curtium lib. IV. & machinis muniendis ac tegendis adverſus ignem, teſte Vitruvio lib. X. cap. 21. *Storiae* autem tantum fuerunt avertendis telis, quas Caeſar lib. II. Belli civilis ita deſcribit: *Storias ex funibus ancorariis tres in longitudinem parietum turris, latas quatuor pedes fecerunt, easque ex tribus partibus, quae ad hoſtes vergebant, eminentibus trabibus circum turrim praependentes, religaverunt:*

ᵃ Et inde equum concitatum] Alii, *incitatum.* Pontan.

Digitized by Google

Longius ſcorpios, catapultas concitat. *Nonius*, *Scorpio.*

Manualis lapides diſpartit, propterea quod is ager omnis ejuſmodi telis indigebat. *Nonius*, *Tela.*

Servulum ejus praemio libertatis inductum magno cum tumultu conventum in populum produxit armatum. *Nonius*, *Populum.*

CXXIV. Tum ſubito tacuit, atque metu & ſuſpicione propriam capere non poterat quietem. *Nonius*, *Proprium.*

Baſſus adſiduitate indulgitate victus. *Nonius*, *Indulgitate.*

L. Calpurnius Piſo ex Senati conſulto duas novas tribus. *Nonius*, *Senatus & Senati.*

Lib. IV.

Quondam Sabini feruntur voviſſe, Si res communis melioribus locis con-

runt: quod unum genus tegumenti aliis locis erant experti, nullo telo neque tormento trajici poſſe. A. Popma. *Coricis* in ora codicis ſui Scaliger. Recte: nam cum ſagittis & arcu juguntur. Nonius in *Corici* Virgilii locum adducit: *Corici, leve miſſile in medium ſagittarum. Virgil.*

Coricique leves humeris, & lethifer arcus.

Virgilii locus exſtat AEneid X. 179. ibique non *Corici* ſcribitur, ut legit Nonius, ſed *coryti*; proprie autem ſunt arcuum & ſagittarum thecae; ſed Nonius, ut alia, perperam accepit, quaſi *leve miſſile* ſignificarent. Haverc.

Longius scorpios, catapultas] *Scorpius* hic ſumitur pro *telo* ſive *ſpiculo*, quod ea machina emittitur ac depellitur, ut Scorpio apud Salluſtium lib. III. Tertullianus Scorpiaco: *Bellicam machinam & retractu tela vegetantem de ſcorpio nominant. Id & ſpiculum & fiſtula eſt, paulla tenuitate invulnus & virus qua figit, effundit.* Similiter *Catapulta* pro *telo*, ut Plaut. Curculione: *Nam illae ad me catapultae crebro commeant.* A. Popma.

Conventum in populum] *Conventum populum* nove dixit, pro eo qui convenerat: ſicut Plautus, Ciſtellaria: *Patres conventos*, qui ad meretrices conveniunt; *convenas*, ex quibus nati liberi *Spurii* vocantur: *Illa te ut ego hanc mihi educam, ex patribus conventis.* Similiter *Adventus homo* qui *advenit*, Terent. Andria:

Ego commodiorem hominem adventum ad tempus non vidi.

A. Popma.

L. Calpurnius Piso] Hic fuit Conſul cum C. Mucio Scaevola anno DCXXIV. mox, ut videtur, Cenſor ex Senatus conſulto duas novas Tribus adlegit; ſicut poſtea bello ſociali anno DCLXII. cum Tuſcis, Umbris, Gallis, & reliquis Ciſpadanis populis civitas data eſſet, lege Julia octo vel decem Tribus a Cenſoribus P. Licinio Craſſo & L. Julio Caeſare additae fuerunt, in quas novi cives conjicerentur. Sed nec illae duae quas Siſenna refert Piſonem adlegiſſe, nec aliae octo diu manſerunt, novis illis civibus in veteres XXXV. diſtributis. Vidend. Vellejus, Appianus lib. I. & Strabo lib. IV. A. Popma. Apud Plinium lib. XIII. §. 27. Cajus perperam appellatur, ut in indice libri II. & XIII. & Libro ſecundo §. 54. ut & Mſſ. R. I. Colb. II. ſine compendii nota, *Lucius Piſo*, ſcribitur. Eodem plane modo, quo apud D. Halicarn. Non tamen confundendus eſt hic noſter cum illo altero Piſone, quem Plutarchus ἄνδρα ἱστορικὸν vocat. Is enim de Mario ſcripſit, & proinde aetate poſterior. Wasse.

Quondam Sabini] Strabo lib. V. refert Sabinos hoc voviſſe cum adverſus Umbros diutino bello conflictarentur, ſecutoſque morem Graecis uſitatum, atque etiam Barbaris, ut teſtatur Dionyſius lib. I. Solinus Polyhiſtore, cap. 2. *Catillus, Amphiarai filius, poſt prodigialem patris apud Thebas interitum, Oeclei juſſu, cum omni fe u vere ſacro miſſus tres liberos procreavit.* A. Popma.

Si res communis] Formula conceptionis voti, cui par & gemina illa apud Livium: *Si eodem ſtatu reſpublica ſtaret; ſi in decem annos reſpublica eodem ſtetiſſet ſtatu*; & Ciceronis: *ſi reſpublica ſtetiſſet*; ut notavi in Commentario & Caſtigationibus Epiſt. ad Atticum lib. XV. *Res communis* pro *publica*, ut *communis ſalus*, *commune malum.* A. Popma.

Digitized by Google

conſtitiſſet, ſe ver ſacrum facturos. Quo voto damnati, fetum omnem dicuntur ejus anni ſtatim conſecraſſe. *Nonius*, *Ver ſacrum.*

Perfuſe atque abunde ſemper uſi magnum pondus auri & argenti. *Nonius*, *Abunde.*

Utrumne Divi cultu erga ſe mortalium laetiſcant, an [a] ſupernae gentes humana neglegant. *Nonius*, *Laetiſcere.*

Nam clandeſtina celeriter tranſigi, apud notos cogitata dici decet, non explanari .... crebritudine. *Nonius*, *Crebritudinem.*

Ipſi Legati, concubia nocte oppido digreſſi, jam ſupra hoſtium munitionem ſuccedunt. *Nonius*, *Concubia Nocte.*

Itaque poſtero die Legatos Iguvium redeuntes apiſcitur. *Nonius*, *Apiſci.*

C. Titinnius quidam, cui minus [b] proprietas mentis ab natura tradita videretur, primo ante teſtudinem conſtitit: deinde apud Conſulem cauſſam atque excuſationem praeferre coepit. *Nonius*, *Teſtudines.*

Tum poſtquam apud Iguvinos ac Peruſinos ejus facti mentionem projecit. *Nonius*, *Projicere.*

CXXV. De contrario ſilentium oritur. *Nonius*, *Silentium.*

Inpedimentum omne de cunctis itineribus amoliuntur. *Nonius*, *Amoliri.*

Ju-

VER SACRUM FACTUROS] *Ver ſacrum* erat pecus, quod vere naſcebatur inter Kalend. Martias & pridie Kalend. Mart. quo cum potuiſſent voto ſatisfacere Sabini, hoc amplius omnem totius anni fetum conſecrarunt, ut Siſenna & Strabo tradunt. Vovendi autem faciendique Veris ſacri ritus praeſcribit Livius lib. XXII. & XXIV. A. POPMA.

QUO VOTO DAMNATI] Nonius *Damnati* perperam interpretatur, *liberati*, cum ſit, obſtricti ad exſolvendum, ubi voti compotes ſunt, ut in legatorum formula apud Juriſconſultos: *Dare damnas eſto*, pro *damnatus* & *obſtrictus*. Agroetius de Orthographia: *damnas iſtius, & iſtud legatum dicitur, hoc eſt ſolvendo eſſe, quod ſolvi omnibus modis neceſſe eſt, etſi res aliena legetur.* A. POPMA.

PERFUSE ATQUE ABUNDE] Dicit Sabinos in cultu Deorum magnificos fuiſſe, & profuſe atque abunde in ſacris uſos auro & argento. Plinius: *Sabini, ut quidam exiſtimavere, a religione & Deorum cultu Sabini appellati.* A. POPMA.

UTRUMNE DIVI] Ex Epicuraeorum ſecta, quam Siſennam ſectatum fuiſſe licet colligere ex Cicerone de Natura deorum. Mox libri vulgati *ſuperne agentes*, quod non diſplicet. A. POPMA.

NAM CLANDESTINA CELERITER] Salluſt. Catilina: *Ubi conſulueris mature facto opus eſt.* Mox ubi lacuna eſt, deſideratur, *ſermonum*, vel *verborum*, aut ſimile quid. A. POPMA.

LEGATOS IGUVIUM REDEUNTES] Iguvium oppidum Umbriae, cujus meminit Caeſar, lib. I. Belli civilis, Cicero ad Atticum lib. VII. Plinius lib. III. Silius VIII.

—— *Infeſtum nebulis humentibus olim Iguvium.*

A. POPMA.

C. TITINIUS QUIDAM] Hic videtur fuiſſe transfuga & index conſiliorum, quae Legati Italici ad Umbros perferebant: de quibus mox Siſenna, Livius Epitoma lib. LXXVII. *Caeſis a M. AEmilio Scauro Legatis Italicis.* A. POPMA.

APUD IGUVINOS] Vulgo corrupte *AEginos* vel *Alginos*. Nam Iguvini & Peruſini vicini ac finitimi, cum Iguvium a meridie proximam habeat Peruſiam. Vetus lapis: ITEMQUE IGUVINORUM SPLENDIDISSIMUS ORDO. A. POPMA.

INPEDIMENTUM OMNE] Haec & ſequentia aliquot fragmenta pertinent ad narrationem obſidionis & expugnationis Aſculi oppidi, de qua ita Flo-

a SUPERNAE GENTES] V. c. *ſuperne agentes*, vel, *ſuperna*; quod melius eſt, ut opponat *ſuperna* & *humana*. PONTAN.

b PROPRIETAS MENTIS] V, c. *menis*, alii *metus*. PONTAN.

Digitized by Google

Jumenta, pecuda, locis trepidare compluribus. *Nonius*, *Pecuda*.

Quod hoſtem non dubitatim cum pluteis ac ſcalis iter facere cernebat. *Nonius*, *Dubitatim*.

Formidine obpreſſus, quod humilem caementis inſtructum oppidi murum ſciebat. *Nonius*, *Caementa*.

Populabundus agros ad oppidum pervenit. *Gellius* XI. 15.

Armati dextera ducti, magiſque in latitudinem diſcedunt. *Nonius*, *Diſcedere*.

Multitudinem hoſtium procul conſtare viderunt. *Nonius*, *Conſtat*.

Tum in muro virile ac muliebre ſexus, populi multitudine omni conlocata. *Nonius*, *Sexus neutri generis*.

Cuſtodiae in muro ſtatuuntur cataphractorum. *Nonius*, *Cataphracti*.

Falces injectas comminuunt, pluteos propius conlocatis harpagis dejiciunt e turribus. *Nonius*, *Falces*.

De quibus partim malleolos, partim faſces ſarmentorum incenſos ſupra vallum frequentes. *Nonius*, *Malleoli*.

CXXVI.

Florus lib. IV. *Strabo vero Pompejus, omnia ferro flammave populatus, non prius finem caedium fecit, quam Aſculi everſione manibus tot exercituum Conſularium direptarumque urbium Diis litaret r.* A. Popma.

Quod hostem non] Cernebat Indacilius, dux Italicus, Romanos iter facere cum pluteis & ſcalis, inſtrumentis obſidionalibus. Plutei militares ſunt crates vimineae, ciliciis vel coriis obductae, quae trinis rotulis more carpentorum adigi ſolent & defigi, forma in unam partem devexa, ſicut aedificiorum appendiculae. Earum objectu tecti milites opus facere, ſagittas, miſſilia mittere, defenſores de propugnaculis oppidi exturbare, & ſcalis muros adſcendendi occaſionem habere posſunt. Quem uſum monſtrat Caeſar bello Gallico. Alias etiam Plutei ſunt tabulae ſive aſſeres, quibus aliquid praeſepitur aut imponitur, ut plutei in quibus ſcribimus, aut libros reponimus. Unde conjectabat illos ad obſidionem & oppugnationem Aſculi, patriae ſuae, contendere. Ulpian. tit. de act. emt. *Reticuli circa columnas, plutei circa parietes.* Juvenalis Sat. II.

Et jubet archetypos pluteum ſervare Cleanthas.

A. Popma.

Populabundus agros] Sunt, qui putant, hoc fragmentum idem eſſe cum illo, *Protinus agros populabundus Nuceriam convertit*: ſed errant. Nam illud refert Papii iter ad Nuceriam, hoc Indacilii ad Aſculum: de quo Appianus lib. I. *Aſculanus erat Indacilius: quapropter timens patriae cum octo cohortibus ſuccurrit.* A. Popma.

Virile ac muliebre sexus] Nonius, *Sexus neutro genere*, ut Salluſtii Hiſtor. III. Cariſius & Probus, *Secus*: quod per omnes caſus integra forma declinatur. *Virile & muliebre ſecus*, pro *virilis & muliebris ſexus*, uſurpant Plautus, Gellius & alii, quos citavi libr. I. de Uſu antiquae locutionis. A. Popma.

Falces injectas] Falces murales & pluteos tribuit oppugnatoribus urbis, harpagas defenſoribus ad convertendos & reſcindendos pluteos, eas Livius vocat *harpagones*, & *manus ferreas*, lib. XXVI. *Cum belli apparatu ſtrepant, ferreas quoque manus, harpagones vocant, quas operibus hoſtium injicerent, praeparabantur.* Quae ſeparat Caeſar lib. I. Belli civilis: *Manus ferreas atque harpagones paraverunt.* Et differunt forma & uſu, licet eadem ſint materia. Nam harpagones ſunt leviores, & celeriter emittuntur & retrahuntur, injectaeque convellunt: manus ferreae graviores cum pondere decidunt, comprehenduntque & retinent, ut conſtat ex Dione & Appiano lib. V. in deſcriptione Harpagonis ab Agrippa inventae. A. Popma.

De quibus partim] Ut incenderent machinas ligneas oppugnantium, vel ut aſcendentes vallum adurerent. Huic enim uſui erant Malleoli: quos praeter Nonium & Feſtum, unus omnium optime deſcribit Marcellinus lib. XXIII. Hiſtoriar. *Malleoli autem, teli genus, figurantur hac ſpecie: Sagitta eſt cannea inter ſpiculum & arundinem multifido ferro*

coag-

Digitized by Google

CXXVI. Funes expediunt clauſtra foribus inpoſita periclitantur. *Nonius*, *Expedire.*

Multi praemiſſis armis ex ſummo ſe permitterent. *Nonius*, *Permittere.*

Multi plagis adverſis icti & congenulati Romanis praecipitatis, ipſi ſupra voluti in caput. *Nonius*, *Congenulare.*

Neque porta, neque ullum foramen erat quo poſſet eruptio fieri. *Nonius*, *Foramen.*

Cohors una poſt concitata, qua murus erat interruptus, evadit. *Nonius*, *Evadere.*

Submoti, & intra moenia rurſum coacti. *Nonius*, *Cogere.*

Ultro citroque integrant in oppido caedem. *Nonius*, *Integrare.*

Quid in Rempublicam ſuam maxume conducere videretur. *Nonius*, *Conducere.*

Denique cum variis voluntatibus incerta civitas trepidaret. *Nonius*, *Civitas.*

Terrore perturbatam multitudinem ſubigunt. *Nonius*, *Subigere.*

Ab armis te recedere praeſidia de locis deducere. *Nonius*, *Deducere.*

Id me neque metu, neque calamitatis neceſſitudine inductum facere. *Nonius*, *Neceſſitudo.*

CXXVII. Agmen perturbatum pedites inſinuant, ac loco commovent. *Nonius*, *Inſinuari.*

Duae cohortes de ſubſidio procedunt atque equites protelant. *Nonius*, *Protelare.*

Exercitum diſpartiunt, ad confligendum ſe componunt. *Nonius*, *Componere.*

Ja-

congmentata, quae in muliebris coli formam, quo nentur linea ſlamina, concavatur, ventre ſubtiliter & pluriſariam patens, atque in alveo ipſo ignem cum aliquo ſuſcipit alimento, & ſic emiſſa lentius arcu invalido (ictu enim rapidiore extinguitur) ſi baeſerit uſquam, tenaciter cremat; aquiſque conſperſa acriores excitat aeſtus incendiorum, nec remedio ullo quam ſupra jacto pulvere conſopitur. A. Popma.

Praecipitatis] De muro & ſtatione dejectis. pro quo Valerius Max. *abjectis* nove utitur. V. I. 8. ubi Mſ. Codex *dejicere*, ſed male. Idem enim III. II. 5. *fortis & animoſa Civitas jacet armis noſtris* abjecta. &, VIII. I. 7. Abjecerat *inimicum eundem, dum pro certo peſſundatum credidit, erexit*: V. VIII. 5. *Nonne M. Cicero in ipſis eloquentiae ſuae caſtris teſtis* abjectus *eſt.* & III. II. 2. *unumque ex iis, magis obſcuro loco* abjectum, *corporis pondere urgeret.* I. v. 8. abjectumque *Macedonica pugna.* Neque aliter Plin. Tom. II. III. 13. & Sueton. Wasse.

Id me neque metu] De Indacilio accipio, nolente Aſculi deditionem facere, & jam in exitium vitae ruente, quod narrat Appianus: *Deſperata incolumitate civium, primum inimicos, cum ob priſtinam ſimultatem, tum ob recentem culpam, quod mandata ipſius aſpernati, caeteris ejuſdem contumaciae fuiſſent autores, contrucidavit: mox in templo rogum exſtruxit, eique lectum impoſuit, & cum amicis epulatus, poſt prolixam compotationem venenum bauſit; quo facto decubuit, hortatus amicos ut faces ſubderent, atque ita vitam finiit, ne ſuperſtes eſſet Patriae.* A. Popma.

Insinuant] Sic Lucret. *Sol aeſtum* inſinuat *per ſepta domorum.* VI. 113. *Caeſar*: inſinuare *ſe in equitum turmas.* IV. B. G. *Inſinuare alicui*, inclinante Latinitate,

Digitized by Google

Jaculis celeriter conſumtis ad gladios certationem revocaverunt. *Nonius*, *Certatio.*

Alii materibus aut lanceis, tamen medium perturbant agmen. *Nonius*, *Lancea.*

(Galli) contra magno cum molimento, ac perpetuo ſono procedunt. *Nonius*, *Molimentum.*

Conglobati, & conlecti concrepant armis. *Nonius*, *Crepare.*

Inpedimenta conlocant omnia, conſtruunt carros, & ſarraca crebra diſponunt. *Nonius*, *Carra.*

Simul & tormenta contenduntur. *Nonius*, *Contendere.*

Praetor feſtinatim de caſtellis ad caſtra maxuma pedites conduxit. *Nonius*, *Feſtinatim.*

Denique exinanitis caſtris, Romani qui clauſo ſe loco potuerant expedire. *Nonius*, *Exinanita.*

Pleriſque inermis in caſtra perſugiunt. *Nonius*, *Inermis; pro inermibus.* Ca-

nitate, pro, *indicare.* Inſinuare ſe animo, ad amicum, in amicitiam aut conſuetudinem alterius. Eo plane ſenſu quo *inſerere* apud Plautum: *Et illud autem* inſerendum *eſt conſilium vernaculum.* Et apud Livium, *unde & inſerere Deos minimis rebus.* Valerio etiam Maximo hoc verbum ex Membranis Cantabr. reſtituendum puto. Verba, ut in Edd. habentur, haec ſunt: *Quid Trebellius Claca* (*Mſ. Chaldia*) *quam aſſeveranter ſe Clodium tulit! & quidem dum de bonis ejus contendit*, &c. Mſ. *dum bonis ejus ſe* inſerere *contendit.* Lectio pura puta Valeriana. Hac enim voce libenter utitur. Verbi gratia, I. 6. *Latinis* inſerta *literis*, &c. *audientium pectoribus.* VIII. 94. *Si huic miraculo* inſeruiſſet *oculos*, id eſt, Si hoc miraculum uſurpaſſet oculis, III. 3. quam formam uſurpat Ovid. Met. II. 93.

—— *Utinamque oculos in pectora poſſes*
Inſerere!

Graviſſimis virorum operibus inſerens, III. VIII. VI. ſic lib. VI. cap. 3. §. 1. *hujus ſupplicio aeternae memoriae nota* inſerta *eſt.* VIII. VII. VII. *tantorum virorum laudibus non impudenter ſe perſona hiſtrionis* inſeruit. & magis ad hanc rem apposite IX. IV. *Craſſum & Hortenſium, quibus Minucius ignotus fuerat, tabulis haeredes* inſeruiſſent. (*Mſ. inſeruiſſet.*) Et ſic apud Sueton. inſertus *familiae & Caeſarum imaginibus.* Et apud Tacitum Hiſt. II. 64. inſerere *ſe fortunae.* Ovid. Metam. XIII. 31.

—— *Quid ſanguine cretus*
Siſyphio, furtiſque & fraude ſimillimus illi,
Inſerit *AEacidis alienae nomina gentis.*

Idem, Metam. III.

—— *Nec te Civilibus* inſere *bellis.*

Waſſe.

Jaculis] Ita emendarunt pro *accolis.* Vir doctus in marg. Poſſis, inquit, etiam ſcribere, *ac telis.* Haverc.

Galli contra magno] Hi Galli fuerunt inter auxilia L. Cluentii, ducis Italici, quibus ille inſtructus, cum Sulla juſta acie conflixit, ſed victus ante moenia Nolae urbis occubuit. Appianus. A. Popma.

Perpetuo sono procedunt] Eundem morem Gallorum notat Liv. lib. XLVIII. *Cantus ineuntium praelium, & ululatus, & tripudia, & quatientium ſcuta in patrium quendam morem, horrendus armorum crepitus: omnia de induſtria compoſita ad terrorem.* Et Diodorus Siculus lib. V. idem refert. A. Popma.

Construunt carros] Hoc omnibus Barbaris, non modo Gallis, tribuit Vegetius lib. III. cap. 10. *Omnes Barbari carris ſuis in orbem connexis ad ſimilitudinem caſtrorum, ſecuras a ſupervenientibus exigunt noctes.* Ea autem conſtructio carrorum, quae pro munimento erat, appellabatur *Carrago:* qua voce etiam hodie Galli utuntur. Ammianus lib. XXXI. de Gothis: *Incenſis malleolis ad carraginem, quam ipſi ita appellant.* Vopiſcus in Aureliano: *Quaerere praeterea ubi carrago ſit hoſtium.* A. Popma.

Praetor festinatim] Praetor fuit Coſconius, qui Samnites acie vicit, compluraque eorum

Caſtra de planitie convertit in montes, ut crebro ferculis protinus procedundo, poſſet intra fines AEſculapiorum pervenire. *Nonius*, *Protinus.*

Et partim fera vite, partim lauro & arbuſto, ac multa pino ac myrtetis abundant. *Nonius*, *Fera vite poſitum pro agreſti.*

Victoribus proprie ſpem, [a] victis adverſae fortunae majorem formidinem objecit. *Nonius*, *Proprium.*

CXXVIII. Popedius, opinione fruſtrata. *Nonius*, *Opinio.*

Quod oppidum tumulo in excelſo loco propter mare parvis moenibus inter duas fluvias intra Veſuvium, conlocatum. *Nonius*, *Fluvius femin.*

Tranſgreſſus fluviam, quae ſecundum Herculaneum ad mare pertinebat. *Nonius*, *Ibidem.*

Et prope mediam ad finem ripae pervenerant. *Nonius*, *Finis femin.*

Subito mare ſubhorreſcere, caecoſque fluctus in ſe provolvere leniter coepit. *Nonius*, *Coecum.*

Dum priſtinum vitium apud ignem per ſudorem [b] corpore exhauſerunt. *Nonius*, *Apud.*

In-

rum oppida in deditionem accepit, Salapiam vi captam incendit. Livius in Epitoma, & Appianus. A. POPMA.

UT CREBRO FERCULIS] Quae ſunt haec fercula? an pompa agminis? ut ſpolia hoſtium, ſigna, vexilla, coronae & id genus alia, ferri ſolita ante agmen, victoriae oſtentandae: ſicut in pompa triumphali, in ludis, in ſacris fercula praeferebantur. A. POPMA.

INTRA FINES AESCULAPIORUM] Ita vulgo. unde alii fecerunt *Aſculanorum*, quod non placet, ſed *Salapiorum.* Salapia oppidum in Apulia, Annibalis amore meretricio inclutum, propinquum Canuſio & Siponto, Plinius lib. III. cap. 11. Strabo VI. A. POPMA.

POPEDIUS OPINIONE] Q. Popedius Silo, dux Marſorum, autor belli ſocialis, cecidit in proelio quo Caecilius Metellus Apulos vicit. Livius & Appianus. A. POPMA.

QUOD OPPIDUM] Herculaneum, vel Pompeji, oppida maritima Campaniae, intra Veſuvium montem fumoſum. Strabo lib. V. & Plinius lib. III. *Herculaneum Pompeji haud procul ſpectante monte Veſuvio, alluente vero Sarno amne.* Utrumque poſtea Tito Veſpaſiano imperante funditus, caſu repentino, periiſſe refert Dion. A. POPMA.

TRANSGRESSUS FLUVIAM] *Tranſgreſſum* dixit eum qui tranſierat, tranſmiſeratque navibus, ut Salluſtius Hiſtor. I. apud Gellium. Fluvium autem intelligit Sarnum, quem Herculaneum & Pompejos alluere praeter Plinium, teſtatur etiam Strabo lib. V. A. POPMA.

COECOSQUE FLUCTUS] Caecos fluctus vocat latentes & tacitos, nec murmurantes ſonanteſque, quales vento quieto & non ſtrepente excitantur, futurae tempeſtatis praenuncii. Homerus vocat *κύματα κωφά.* Eleganter vero & apte Siſenna dicit Mare in ſe provolvere caecos fluctus, quos premit, nec effert: at fluctus aperti ventis ſurgentibus volvunt mare. Varro Seſquiulyſſe: *Adverſi venti ceciderunt, quod ſi pergunt diutius mare volvere.* A. POPMA.

DUM PRISTINUM VITIUM] Libri ſcripti & excuſi plerique *vinum*: quod rectum arbitror. Narrat aliquos milites manipulares vino ebrios in flumine navem evertiſſe, cum aliis militibus & tormen-

a VICTIS PROPRIE] Fulvius, *propriae*, Popma *propriam*, ex Nonio. PONTAN.
b CORPORE EXHAUSERUNT] Fulvius *corpora.* Non male. PONTAN.

Digitized by Google

Innoxios trementibus artubus repente extrahit, ſiſtitque in labro ſummo fluminis, coelo albente. *Nonius*, *Labra*, *margines vel fines.*

Macerata gravia bellica manipulorum. *Nonius*, *Manipuli.*

Baliſtas quatuor talentarias. *Nonius*, *Baliſtae.*

Prorae actuariae, trahi grandes, ac faſeli primo. *Nonius*, *Faſelus.*

Naveſque triginta, biremes ac totidem myoparones. *Nonius*, *Myoparones.*

Puppes aceto madefactis centonibus integuntur, quos ſupra perpetua claſſi ſuſpenſa cilicia obtenduntur. *Nonius Centones*, *&*, *Cilicia.*

Quibus occiſis actuarias ad viginti, naves item complures onerarias incendunt. *Nonius*, *Onerarias & Actuarias.*

CXXIX. Ego illos malos & audaces ſemper enixim contra fortunas atque honores, hujus ordinis, omnia feciſſe ac dixiſſe ſentio. *Nonius*, *Enixim.*

Eos qui hoc malum publicum clandeſtinis conſiliis comparaverunt. *Nonius*, *Comparare.*

Qui tamen quibus litibus foedera majorum ſuum diſſoluta. *Nonius*, *Accuſativus ſingularis pro genitivo plurali.*

Armis, equis, commeatibus nos magis juvarunt exleges & minus honore dignos putabitis? *Nonius*, *Exleges.*

Tamen Tudertibus Senati conſulto & populi juſſo dat civitatem. *Nonius*, *Juſſo.*

Mili-

mentis bellicis: illos extractos aquis fuiſſe igni admotos, ut vinum prius ingurgitatum per ſudorem exhaurirent, alios innoxios in ſumma fluminis ora ſoli expoſitos. A. Popma.

Macerata gravia] Ita emendavi, cum vulgo legeretur, *matereta* vel *maturata.* Cohaerent enim haec cum praecedentibus: in illis narrat milites aquis immerſos vitae diſcrimen adiiſſe, in his corrupta madore fuiſſe tormenta bellica, quae apud manipulos erant. A. Popma.

Baliſtas quatuor talentarias] Baliſtae talentariae jaciebant ſaxa talenti pondo, id eſt, pondo quadraginta, ut Centenariae, ſaxa centum pondo. Lucillius lib. XXVIII. A. Popma.

Quid sic baliſtas jacis talentarias] Quod mihi videtur proverbii forma dici in grandiloquum & jactabundum, perinde ac illud Horatianum,

Projicit ampullas & ſeſquipedalia verba.

A. Popma.

Prorae, actuariae] Forte *proraae.* Refert enim navigia minora primo loco in conflictu fuiſſe. *Propraeae naves*, parvae ſpeculatoriae, a Graeco verbo προάγειν, eaedem quae Feſto, *Proſumiae*, a *proſumendo.* *Trahi*, genus navigii oblongum, ut videtur, a *trahendo* dictum, niſi potius *Tragi*, τράγοι, a forma. A. Popma.

Puppes aceto] Vegetius lib IV. teſtatur machinas bellicas contra incendia muniri tegique centonibus & ciliciis. Siſenna naves in proelio opertas fuiſſe centonibus aceto madefactis, inſuper ciliciis obductis: quoniam acetum intenſa frigiditate igni maxime reſiſtit, ut docui lib. III. Cauſar. natural. A. Popma.

Eos] Nonii codices quidam Salluſtio adſcribunt, ſed male. A. Popma.

Tamen Tudertibus] Tudes oppidum Umbriae, ſitum in colle ac loco edito: cujus cives Tudertes, bellicoſi, Strabo lib. V. & Silius:

——— *Haud parci Martem coluiſſe Tudertes*,

Idem lib. X.

— *Pau-*

Digitized by Google

Milites, ut lex Calpurnia conceſſerat, virtutis ergo civitate donati. *Nonius*, *Ergo.*

Lucium Memmium, ſocerum Gaji Scribonii, Tribunum plebis, [a] quem Marci Livii conſiliarium fuiſſe callebant, & tunc Curionis oratorem. *Nonius*, *Callet ſignificat ſcit.*

Quoniam neque mea nex, neque interceſſio, poſſe videtur illorum dementem reprimere audaciam. *Nonius*, *Nex.*

CXXX. Cum complures menſes barba inmiſſa & intonſo capillo, lugubri veſtitu, populum vicatim flens una cum liberis circumiret, inperitum ſuſcitat vulgum. *Nonius*, *Mittere*, *& Vicatim.*

Neque aetatis granditatem, neque ea merita, nec ordinis honeſtatem aut dignitatem ſibi eſſe excuſationi. *Nonius*, *Granditatem.*

Judicium falſe factum. *Cariſius* II.

Ciſtaſque quae erant legum ferendarum gratia paratae, dejecerunt. *Nonius*, *Ciſtae.*

Idemque perſeveraverunt, ut lex perveniret ad Quaeſtorem, ac judi-

——— ——— *Pauperque Penatum,*
Sed domus haud obſcura Tuder, notuſque per Umbros
Bellator populus.
A. Popma.

Ut lex Calpurnia concesserat] Lex Calpurnia, de Civitate Italicis danda, fortaſſis lata fuit ab eodem illo C. Calpurnio Piſone, a quo duas novas tribus ex Senatuſconſulto adlectas dixit lib. II. A. Popma.

Lucium Memmium] L. & C. Memmii fratres, clari Oratores Sullanis temporibus: de quibus ita Cicero in Bruto: *Tum etiam C. L. Memmii fuerunt Oratores mediocres, accuſatores acres atque acerbi. Itaque in judicium capitis multos vocaverunt; pro reis non ſaepe dixerunt.* L. Tribunus plebis hic nominatur. Cajus in petitione Conſulatus a Saturnino, Tribuno plebis, in ipſis comitii fuiſſe interemtus eſt. De cujus facundia Salluſt. in Jugurtha. A. Popma. At Merceri Nonius habet, *Licinium.* Wasse.

Caji Scribonii] Hic eſt C. Scribonius Curio, qui Coſ. fuit cum Cn. Octavio anno Urbis DCLXXV. Orator bonus, & perpetuus improborum hoſtis, Cicero in Vatinium, Verrina II. pro Lege Manilia, pro Rabirio, Officiorum II. De eodem loquitur Salluſtius Hiſtoriarum I. & III. Valerius Max. IX. ubi Curionem omnibus honoribus abundantem praedicat. A. Popma.

Cistasque quae erant] Cum populus legum ferendarum gratia convenerat, proponebantur in pontibus duae ciſtae oblongae, e quibus tabellae ſuffragiorum miniſtrabantur, ſingulis binae, una cum litera A, quae legis antiquationem & rejectionem ſignificabat, altera cum notis V. R. id eſt, *Uti rogas*, qua lex accipiebatur, ut legiſlator rogaverat. Miniſtratis in prima pontis parte binis tabellis in extrema reddebatur una, quae pro ſuffragio valebat. Erant autem pontes conſtructionis ligneae, in modum pontium anguſtorum factae, Tributis comitiis XXV. Centuriatis XCIII. per quos cum populus tranſibat *Suffragium ferre* dicebatur. Sed accidebat interdum, ut qui volebant legiſlationem aut judicium impedire, pontes occuparent ac diſturbarent, ciſtas dejicerent, tabellas aut nullas aut unam pro libito darent. Quod indicat hic Siſenna, & Cicero lib. I. ad Atticum Epiſt. XII. Auctor Rhetoricorum ad Herennium lib. I. *Pontes diſturbat, ciſtas dejicit, impedimento eſt quo ſecius feratur lex.* A. Popma.

Ut lex perveniret ad Quaestorem] Ut Quaeſtor cognoſceret de lege, quae pro reſtitutione rei damnati lata erat. Quaeſtor hic eſt, qui judicium publicum & quaeſtionem de criminibus exercebat, eratque interdum ordinarius, ut Praetor, aliquando extraordinarius e Conſulibus aut magiſtratibus, aut plebiſcito conſtitutus. Sic Quae-

[a] Quem Marci Livii] V. c. *quem Marcilii* VII. M. Livius Druſus notus ex Hiſtoriis. Pontan.

Digitized by Google

judices, quos vellent, inſtituerent, praefeſtinatim & cupide. *Nonius, Praefeſtinatim.*

Lib. VI.

Nos una aeſtate in Aſia & Graecia geſta idcirco literis continentia mandavimus, ne vellicatim ac ſaltuatim ſcribendo, lectorum animos inpediremus. *Gellius* XII. 15. *Nonius*, *Saltuatim.*

ᵃ Quam maxume celeratim poterat in inſidiis ſuos diſponit. *Gellius*, *Ibidem. Nonius*, *Celeratim.*

Marius oſtio Liris evehitur, atque AEnariam ſuos continuatur. *Nonius*, *Continuare.*

Romanos inferendae pernici cauſa veniſſe. *Gellius* IX. 95. *Nonius*, *Pernici. Et P. Sabin. ex eo ad Virg. AEneid.* I. 6. *Munera laetitiamque Dii.*

Lib.

Quaeſtores parricidii apud Feſtum, & Pomponium de Origine juris; Nonius Quaeſtor majeſtatis judicium exercens, Suetonii Julio; *Europae Quaeſtor* pro *Quaeſitor*, qui ad Europam quaerendam miſſus erat, Plauti Milite. *Quaeſitor* ſaepius appellatur. A. Popma.

Judices, quos vellent] Quaeſitori dabantur Judices, ut judicium publicum communi conſilio exercerent. Cicero pro Muraena: de Quaeſitore peculatus, *cogendi, judices, inviti retinendi.* Similiter Judici quaeſtionum aderant & parebant alii judices. Sed ut Quaeſitor & Judex quaeſtionum diverſi, hic magiſtratus ille non, ſic & eorum judices. In Vatinium: *Diſturbato judicio, Judices, quaeſtionum de proximis ſubſelliis eſſe depoſitos.* A. Popma.

Nos una aestate] Hoc Nonius tribuit lib. I. Gellius VI. quo collocari omnino debet: Nam Sulla, profligato & pulſo Italia Mario, ſtatim profectus eſt contra Mithridatem, ejuſque praefectos, & eadem aeſtate res in Aſia & Graecia geſſit, quas ſe conjunxiſſe refert hoc libro VI. ſcilicet univerſi operis, ſed Belli Civilis primo. A. Popma.

Marius ostio Liris] Cum a Sulla intra moenia urbis victus profugeret, & Minturnis cederet Italia. Liris eſt fluvius Campaniae, qui ab Appennino monte per Veſtinos lento curſu delapſus Mi turnas urbem interfluit, & per proximum lucum, Maricae ſacratum, exit in paludes, Strabo lib. V. Plinius III. Horatius Carminum I. & III.

Umbroſae Liris per regna Maricae.

A. Popma.

Atque AEnariam] Legendum *adque*: vel potius eſt ellipſis praepoſitionis, *ad*, *circa*, *in*, ut Plautus Curculione: *Rogas, quid veniam Cariam.* Virgilius, *Italiam venit*: Apulejus, *Macedoniam profectus.* Plutarchus & Vellejus referunt Marium, cum e cuſtodia Minturnenſium evaſiſſet, conſcenſa navi, forte delatum in AEnariam Inſulam, ibi filium & amicos ſuos inveniſſe: mox in Africam contendiſſe. Eſt autem AEnaria Inſula in ſinu Puteolano, dicta a ſtatione navium AEneae, teſte Plinio & Feſto. Refertur inter Inſulas ardentes, ut montes, AEtna, Veſuvius. Cornelius Severus in AEtna:

Dicitur inciliis flagrans AEnaria quondam,
Nunc exſtincta ſuper.

Sic illum locum legendum & reſtituendum cenſeo. A. Popma.

Suos continuatur] Id eſt, adſequitur, ut Vellejus: *Adſecutus circa AEnariam filium. Continuo* & *continuor* pro *convenio*, *adſequor*, *adſector*, frequens Apulejo & poſterioris aevi ſcriptoribus. A. Popma.

Pernici] Ad quem verſum multa veterum auctorum teſtimonia citat Sabinus. Sed mendoſe, ex

a Quam maxime celeratim] Gellius *celatim.* Pontan.

Digitized by Google

Lib. VIII.

CXXXI. Caelum caligine ſtat. *Nonius*, *Stat.*

Lib. XII.

Procul ſibilus ſignificare conſuli coepit. *Priſcianus* VI.

Multi populi, plurimae conciones Dictaturam omnibus animis & ſtudiis ſuffragaverunt. *Nonius*, *Refragabunt.*

Urbe condita juxtim Numicium flumen obtruncatur. *Nonius*, *Juxtim.*

Tanto plures paſſim diſpalantur. *Nonius*, *Diſpalare.*

Hoſtes loca ſuperiora potiti. *Nonius*, *Potitus loca.*

Simul & Senatui Conſultis clariſſumis amplificati. *Nonius*, *Senatui.*

Vitam cum dolore & inſigni cruciatu carnificatus amiſit. *Priſcianus* VIII. pag. 793.

Sic in eam paludem multi piſcium ſaliendorum cauſſa navibus ſemionuſtis commeant. *Idem* X.

Curſim. Properatim. *Gellius* XII. 15.

Solum Antenorem prodidiſſe Ilium. *Servius AEneid.* I.

CXXXII. A Latino agrum conceſſum Trojanis. *Idem* XI.

Cum Sulla in agro Nolano inmolaret ante Praetorium, ab infima ara ſubito anguis emergebat, cum quidam C. Poſtumius aruſpex oraret illum,

ex Catone. *Pueri atque mulieres extra dabantur famii cauſſa.* Sed ex Gellio, quem tranſcripſit, legendum, *extrudebantur*, pro *Magius*, *Matius*. pro lib. XIII. XX. & *fami* pro *famii*, apud Lucilium. Wasse.

Coelum caligine] Coelum *caligine ſtare* dixit, cum caligine quadam ſive nube obduceretur, ſicut Virgilius AEneid. XI. *pulvere coelum Stare videt.* cum pulvis ferretur ſurſum, ejuſque caligine continua caelum obtegeretur. A. Popma.

Multi populi] Loquitur de Sulla Dictatore dicto: ſed parum libero ore locutus videtur, ut ait Salluſtius. Hoc autem fragmentum apud Nonium in vulgatis codicibus ex lib. XXII. adducitur, recte an ſecus neſcio, quoniam de numero librorum Siſennae nihil certi conſtat. Illud unum ex reliquiis videor colligere, priores quatuor an quinque fuiſſe de Bello Marſico ſive Sociali, poſteriores de Bello civili Sullano, & Rebus geſtis Sullae: illos Siſennam juvenem, hos ſeniorem edidiſſe indicat Vellejus. A. Popma.

Suffragaverunt] Apud Nonium *refragabunt*, in Edit. Quod mutarunt eo, quia Nonius dicit: *Refragabunt pro ſuffragabunt* poni: Ubi legunt *ſuffragant*, pro *ſuffragantur*. Forte in Nonio legi debet: *Refragabunt*, pro *refragabuntur*, ut in Siſennae verbis nil ſit mutandum. Ita Vir Doctus in marg. Haverc.

Urbe condita] Urbe Lavinio condita AEneas circa Numicium flumen interiit, ſive obtruncatus, ut Siſenna ait, ſive tempeſtatis ſubitae confuſione interceptus. Unde hoc fragmentum puto fuiſſe in principio lib. I. ubi ſcripturus Bellum Marſicum cum populis Italicis geſtum, prius narravit adventum AEneae in Italiam, quod ipſum quoque fecit Alexander Epheſius lib. I. Belli Marſici, quem laudat Autor de Origine gentis Romanae. A. Popma.

Mile-

lum, ut in expeditionem exercitum educeret. Id cum Sulla feciſſet, tum ante oppidum Nolam florentiſſima Samnitum caſtra cepit. *Cicero, de Divinatione* I.

Caeciliae Q. filiae ſomnio modo Marſico bello templum eſt a Senatu Junoni Soſpitae reſtitutum. Quod quidem ſomnium mirifice ad verbum cum re conveniſſe. *Ibidem.*

Somniis credi non oportere. *Ibidem.*

Initio belli Marſici, & Deorum ſimulacra ſudaviſſe, & diſceſſiſſe caelum, & ex occulto auditas eſſe voces quae pericula belli nuntiarent, & Lanuvii clypeos, quod aruſpicibus triſtiſſimum viſum eſſet, a muribus eſſe deroſos. *Ibidem.*

Praelio, quo ad Janiculum adverſus Cinnam pugnatum eſt, Pompejanus miles fratrem ſuum, dein cognito facinore, ſeipſum interfecit. *Tacitus Hiſtoriar.* III. 3.

CXXXIII. Arae, id eſt, ſaxa, inter Africam, Siciliam & Sardiniam, & Italiam, a Siſenna Propitiae vocantur. *Servius AEneid.* I.

L. Cornelii Sisennae Milesiarum Lib. I. II.

Non dignus in quem debeam Satyram calente vi adingerere. *Idem.*

Lib. XIII.

Niſi cominus excidiſſet, Quanti dantur? Tanti, inquit, Olympias. Simul haec dicens ſuavium dedit, ut ſcilicet ſubſonaret quanti pretii. *Cariſius* II.

Proin dato aliquid quod domi habebis, inquit, quod tibi non magno ſtabit. *Ibidem.*

Confeſtim ſecuta eſt. *Ibidem.*

Eamus ad ipſum, atque ipſe commodo de parte ſuperiore deſcendebat. *Ibidem.*

Obviam venit. *Ibidem.*

Te iſtuc heſterno quoque haeſiſſe oportuerat, Ariſtaee. *Ibidem.*

Quid

Milesiarum] Mileſiaci ſermones, & Mileſiacae fabulae dicebantur amatoriae, leviuſculae, a populis Mileſiiis, deliciis & amoribus unice deditis. Quo genere Mileſiacum apud Graecos ſcripſit Ariſtides, quem Siſenna in Latinum convertit. Ovidius de Triſtibus lib. II.

Vertit Ariſtidem Siſenna, nec obfuit illi
Hiſtoriae turpes inſeruiſſe jocos.

Meminit Ariſtidis fabularum Plutarchus in Craſſo, Lucianus in Amoribus. A. Porma. Vide Voſſium de Hiſt. Graecis. Wasse.

Halo-

Quid nunc os tuum ſcalpis? quid tergiverſaris, nec bene naviter is? *Ibidem.*
Nocte venimus. *Ibidem.*
Ut eum penitus utero ſuo recepit. *Ibidem.*

COMMENTARIUS IN PLAUTUM.

IN AMPHITRUONEM.

CXXXIV. Examuſſim pro examinato. Amuſſis enim eſt tabula rubricata, quae dimittitur examinandi operis gratia, an rectum opus ſurgat. *Ibidem.*

Quaecumque nomina E litera ablativo ſingulari terminantur, I litera finita adverbia fiunt, ut mani, luci.
Tractim pro lente. Tuatim, ut noſtratim. *Ibidem.*
His quatuor generibus quintum adcedit. *Rufinus*, *de Metris.*
De genere verſuum qui non ſunt uniuſmodi. *Ibidem.*

IN AULULARIAM.

Haec ſcaena anapaeſtico metro eſt, ſed conciſa ſunt, ut non intelligas. *Ibidem.*

IN CAPTIVOS.

CXXXV. His ornatus, S literam metri cauſſa omiſit. *Ibidem.*

IN POENULUM.

Halonium Poeni dicunt Deum, & producenda ſyllaba metri gratia exigit iambum. *Ibidem.*

IN RUDENTEM.

Furit extente prima ſyllaba metri cauſa. *Ibidem.*
Habiliore metro uſus eſt, ut ſolet in mulierum oratione. *Ibidem.*
Latronem producit metri cauſſa. *Ibidem.*

INCERTA SISENNNAE.

Adſentio. *Varro*, *De L. Lat.* VII. *Quintil.* I.
Mediterrea. *Feſtus*, *melius quam Mediterranea dici putat.*

Pa-

HALONIUM] Forte *Halotum*, ut ita Pōeni dixerint pro אלוהים. Vide Petitum in Miſcellaneis. V. D. *in ora Codicis ſui*. HAVERC.

Ac-

Patres familias. *Cariſius* X. *Varro* VII. *& ex iis P. Sabinus ad* XI. *AEneid.*

L. Accii Annales, ſive Historia. *Cicero, de Leg.* I.

Maxima pars Grajum Saturno, & maxime Athenae
Conficiunt ſacra, quae Cronia eſſe iterantur ab illis.
Eumque diem celebrant, per agros urbeſque fere omnes
Exercent epulis laeti: famuloſque procurant
Quiſque ſuos: noſtrique itidem, & mos traditus illinc
Iſte, ut cum Dominis famuli epulentur ibidem.
Macrobius Saturnal. I. 7.

C. Sallustii Crispi Historiarum Libri.

Ὁ δὲ οὔτε νέος ὤν, περὶ τὰς ἐπιθυμίας ἐμετρίαζε διὰ τὴν πενίαν, οὔτε γηράσας, διὰ τὴν ἡλικίαν· ἀλλὰ τοὺς περὶ γάμων καὶ σωφροσύνης εἰσηγεῖτο νόμους τοῖς πολίταις, αὐτὸς ἐρῶν καὶ μοιχεύων, ὥς φησι Σαλλούστιος. (de Sylla) *Nec Juvenis libidines refrenavit ab inopia, nec ab aetate ſenex, verum leges connubiales & ſumtuarias tulit civibus, cum ipſe interim amoribus & adulteriis indulgeret. Plutarch. in Sylla* p. 476. *Ed. Francof.* 1620.

(*Jupiter*) *illic nutritus eſſe*, quod, ut Salluſtius dicit, ideo fingitur, quia primos Cretenſes conſtat inveniſſe religionem. *Servius* ad *AEn.* III. v. 104.

S. Gellii incerta.

CXXXVI. Literas apud AEgyptios a Mercurio repertas. *Plin.* VII. 56.

Clo-

Accii Historia] Cicero lib. I. de Legibus: *Nam quid Accium memorem? cujus loquacitas habet aliquid argutiarum, nec id tamen ex illa erudita Graecorum copia, ſed ex librariolis Latinis, in orationibus autem multus & ineptus ad ſummam impudentiam. Siſenna, ejus amicus, omnes adbuc noſtros, &c.* ubi nonnulli reponunt *Macrum*. Ego puto reſcribendum *Caſſium*, ſcilicet Heminam, Hiſtoricum conjunctum aetati Siſennae, ut ante dixi. A. Popma.

ΝΟΜΟΥΣ] Ex ejus lege ſumtuaria jus poteſtaſque erat, ut Calendis, Idibus, Nonis, diebus ludorum, & feriis quibuſdam ſolennibus, *HS.* tricenos in coenam liceret inſumere; caeteris autem diebus non amplius ternos. Gell. II. 24. Macrob. III. 17. tulit etiam legem de Sumtibus funerum, notante Plutarcho. Wasse.

Mercurio] De literarum Inventoribus fuſe Hermannus Hugo & Voſſius de Art. Gram. I. 10. quorum ſcrinia compilare non eſt animus. Iſidorum tamen a me alibi ſexcentis in locis emendatum ex ingenio & veteribus membranis, hac occaſione data, inſigni gloſſemate liberabo. *Graecarum*, inquit, *literarum uſum primi Phoenices invenerunt, unde & Lucanus*: Phoenices *primi, famae ſi creditur &c.* Sequitur deinde apud Iſidorum, ut ſuſpicor, magiſtelli interpretamentum ad poëtae locum: (*Phoenices dicti a rubro mari, quod profluit in Syriam, qui Sidonem urbem inibi condiderunt*,) quam gloſſam excipiunt, *Hinc eſt quod & Phoenicio colore librorum capita deſcribuntur &c.* quae ſane verba cum verſu ſupra laudato optume cohaerebunt, ſi inſititia illa, falſa, & non ſatis Latina, ex fide Codicis Mſ. in Bib. Publica &

Clodii incerta.

Κλώδιός τις ἐν Ἐλέγχῳ χρόνων (οὕτω γάρ πως ἐπιγέγραπται τὸ βιβλίον) ἰσχυρίζεται τὰς μὲν ἀρχαίας ἐκείνας ἀναγραφὰς (vetuſta acta) *ἐν τοῖς Κελτικοῖς πάθεσι.*

& auctoritate Vincentii Bellovacenſis in ſpongiam incumbant. Neque me movet quod idem Vincentius omittit & haec - - *Poſt quem Simonides miles* (*f. Melicus*) *ſimiliter tres alias adjecit* ξ. ϑ. ψ. aut quod, pro *ſignificat*, ubique exhibet, *ſignat*, pro, *adhuc necdum*, pro, *ab adoleſcentia incipit*, *adoleſcentiam ſignificat*, cum ſit illi in more poſitum teſtimonia non ex omni parte integra proferre, ſed potius ſenſum, quam verba repraeſentare. Eſt & alius Iſidori locus de Mercurio aeque mendoſus, lib. VIII. 11. *Alas ejus in capite & in pedibus ſignificare volucrem* (Mſ. B. Pub. *voluerunt*) *fieri per aëra ſermonem.* Sic editi omnes, ſic citat Martinius in Lexico ſuo. Sed his non obſtantibus, pro *fieri*, legendum omnino cum MS. *ferri*. Dixerat enim ſupra: *Mercurius quaſi medius currens, quod ſermo currat medius.* Et paulo poſt, *quia citius verba* diſcurrunt; unde de velocitate & motu, non autem de cauſa & origine vocis accipio. Confirmat hanc lectionem Cornutus: πέδιλα ἢ φέρει πτερωτὰ, καὶ δι' ἀέρος φέρεται, συμφώνως τῷ Ὁμήρῳ καλῶς εἰρηκότι τὰ ἔπη πτερόεντα. Sed & Servius, quem ſubinde exſcribit Iſid. ad, *Vobis Mercurius pater eſt &c.* AEn. IV. *Quidam hunc in petaſo & in pedibus pinnas habere volunt; propter Orationis, cujus auctor eſt*, velocitatem. Denique Auguſtinus, unde haec depromta ſunt, qui & ipſe Arnobium praeëuntem habuit, cum ſcripto Codice conſentit lib. VII. cap. 13. de Civ. Dei. Quo in loco membranae Reginenſes, *fieri* illud exhibent cum duplici *r*, & puncto ſub ſecunda litera appoſito, quo eam prorſus tollendam innuit librarius. Reſtat jam ut duobus Servii locis plane depoſitis, at quos hac in re ſtrictim tangit Iſidorus, medicinam faciam. Prior habetur pag. 1246. AEn. VIII. *Manus illi* (Mercurio) *amputaverunt, unde etiam Hermas vocamus quoſdam ſtimulos, in modum ſignorum ſine manibus.* Lege *quaſdam ſtelas*, vel, ſi mavis, *tumulos*. Priori favent Macrobius qui Saturn. IV. cap. 19. Mercurii ſimulachra quadrato ſtatu figurari ſolo capite inſignita dicit, quo habitu plura ejuſmodi ſe vidiſſe auctor eſt Pauſanias, atque etiamnum Romae & alibi ſupereſſe norunt antiquitatis cultores. Macrobio fidem facit Plutarchus in libro, quo quaeritur, *εἰ πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον*, pag. 797. Alteri vero lectioni favent Heſychius, Suidas, Harpocratio, qui *tumulos* huic Deo conſecratos *ἑρμαίους λόφους* appellant, Iſidorus ipſe in Gloſſis diſerte vocat *Hermas*; &, gentes acervos hoſce imaginis juſtae loco habuere, ut patet ex Sibylla: Καὶ παρέδωσι λίθων συγχώματα ταῦτα σέβεσθαι. Alter Servii locus, qui medicam manum expectat, hic eſt: *Quartum, Cyllenii filium, cujus mater non proditura, quo arcu clam occiſa eſt, qui hoc metu in AEgyptum profugit, & ibi inveniſſe primum diſciplinam literarum & numerorum dicitur, qui lingua AEgyptiorum vocatur, de cujus nomine etiam menſis dictus eſt.* Lege & diſtingue, *Cujus mater non proditur, a quo Argus clam occiſus eſt &c. vocatur Thoth.* vereor ut haec conjectura in omnibus ſe doctis probet; addam itaque rationes, & primo oſtendam contra mythologorum vulgus, Cyllenium fuiſſe hominem, ejuſque uxorem ſcriptores latuiſſe; ſecundo, Cauſam profectionis in AEgyptum hujus oculeiſſimi caedem fuiſſe. Tertio, nomen Thoth a Servio excidiſſe. De Cyllenio ſive Cyllene, nam utroque modo effertur, nos certiores faciat Pauſanias, ſecundum quem Elati cujuſdam filius fuit, qui nomen Cyllenae monti dedit, Lib. VIII. 17. Quod ejus uxor Grammaticorum notitiam effugerit, ſuadent haec, quia Servius, Ampelius cap. 9. Cicero de Nat. D. III. 20. & Corvilius, ſive Carvilius, apud Scholiaſtam Statii, ad Lib. IV. Thebaidos, qui Mercurios enumerant, iiſque patres matreſque deſignant, cum ad AEgyptium illum pervenerint, patrem ſolummodo memorant, non tamen eundem, hic enim Nilum, ille Perſeum, alter Cyllenium nominat. de matre interim ne gry quidem. Cauſam vero exilii non eſt ut pluribus exponam, cum ad manum ſint Xanthi Hiſtorici verba ab Etymologo in V. Ἑρμαῖον adducta. Quae, ut ut mutila & imperfecta, ad hanc rem ſpectant: Ἀποκτείναντος Ἑρμοῦ τὸν Ἄργον, καὶ δίκας εἰσαγγελθέντων &c. dicam illi a Junone Diis Deabuſque caeteris conſcriptam narrat. Sed clarius Cicero de N. D. lib. III. §. 20. *Quintus, quem colunt Pheneatae* (Arcadiae populi non procul a Cyllene monte) *qui & Argum dicitur interemiſſe, ob eamque cauſam AEgyptum profugiſſe, atque AEgyptiis leges & literas tradidiſſe.* Cui ſuccinit Lactantius Placidus. Poſtremo vocem *Thoth* adpoſui, Cicerone, Servio & Lactantio fretus: Sic enim ille: *Hunc AEgyptii Thoth appellant: eodemque nomine anni primus menſis apud eos vocatur.* Quem locum ob oculos habuiſſe Servium, quum haec

θεοῖς τῆς πόλεως (Romae ſcil.) *ἠφανίσθαι· τὰς δὲ νῦν φαινομένας οὐκ ἀληθῶς συγκεῖσθαι, δι᾽ ἀνδρῶν χαριζομένων τισὶν, εἰς τὰ πρῶτα γένη καὶ τοὺς ἐπιφανεστάτους οἴκους ἐξ οὐ προσηκόντων εἰσβιαζομένοις. Plutarch. in Numa* p. 59. lin. 5.

Clodius ſcribit, Commentariorum IV. ſe ex arboribus fomenta excidiſſe. *Serv.* ad *AEn.* I. 180. *Rapuitque in fomite flammam.*

Aſſulae ambuſiae, (ambuſtae,) ligna excavata a fungis nomine accepto. *Ibid.*

Clodeus, (Clodius,) ſcriba Commentariorum: *inſinuo ut intro eam penitus.* Servius ad AEn. II. 290.

Cassii Heminae incerta.

CXXXVII. Cumque antea moris eſſet, uti homines decimam fructuum regibus ſuis praeſtarent; aequius ſibi ait videri, Deos potius illo honore impartiendos eſſe, quam Reges; inde videlicet tractum, ut Herculi decimam profanari mos eſſet, ſecundum quod Plautus, *In partem*, inquit, *Herculaneam*, id eſt, decimam. Conſecrata igitur ara Maxima, profanataque apud eam decima, Recaranus, eo quod Carmentis invitata, ad id ſacrum non adfuiſſet; ſanxit, ne cui feminae fas eſſet veſci ex eo, quod eidem arae ſacratum eſſet: atque † ab ea re divina feminae in totum remotae. *Auctor de Orig. Gent. Rom.* cap. 6.

M. Terentii Varronis Annalium Lib. I. II. III.

Nummum argenteum conflatum primum a Servio Tullio dicunt, is quatuor ſcriptulis major fuit quam nunc eſt. *Cariſ.* I.

Ἐν Ῥώμῃ δὲ τὸ παλαιὸν, δόρυ φησὶν γεγονέναι τοῦ Ἄρεος τὸ ξόανον. Clemens Alexand. pag. 22. Ed. L. Bat. 1616.

FA-

haec ſcripſerit, caecus ſit ipſe, oportet, qui non videt. Confer item Lactantium de Falſa Relig. lib. I. cap. 6. Wasse.

Maxima] De hac appellatione vide Servium ad VIII. AEneid. V. 270. *Cuſtos Pinaria Sacri.* Et confer cum ejuſdem Comm. ad lib. III. *Magnis diis.* Herculis Magni aedes fuit in Regione IX. quam Sulla ex Carmine Sibyllino aedificaſſe dicitur. De Carano Heraclida nonnulla Schottus ad locum, *Carranum vero, qui Cacum ſuſtulit, ſicco pede praeterit.* Audi itaque ſuper hac re Servium ad AEn. VIII. pag. 1255. Ed Baſ. 1613. *De Caco, interemto ab Hercule, tam Graeci quam Romani conſentiunt. Solus Valerius* (legendum *Verrius*) *Flaccus dicit Garanum* (*Caranum* vellem) *fuiſſe paſtorem magnarum virium, qui Cacum adflixit, omnes autem magnarum virium, apud veteres, Hercules dictos.* Cur feminae a ſacris Herculis arceantur, aliam cauſſam ex Varrone aſſignat Macrob. Sat. I. cap. 12. Wasse.

Nummum argenteum] Nummi viles & minimi pretii fuerunt regiis temporibus, quippe Numa Pompilius ligneos ſcorteoſque numinos pro congiario populo diviſit. Primus Servius Rex & aes ſigna-

Digitized by Google

Fabii Pictoris incerta.

οὗτος λέγει ἄρχοντι Ῥωμαίων μὴ ἐξεῖναι μηδενὶ σφετερίσασθαι ἐκ τοῦ δημοσίου ὠνητοῦ. Suidas in Φάβιος, ex Polybio, ut putat Valeſius.

Q. Hortensii Ortali Annales.

Fannium, qui ſcripſit hiſtoriam, generum eſſe Laelii. *Cicero ad Atticum* XII.

De virtutibus Minatii Magii. *Vellejus* II.

Oratio pro C. Rabirio.

Cicatricum mearum. *Cariſ.* I.

Oratio pro C. Verre. *Quintil.* X.

Poemata. *Gell.* XIX. 9.

INCERTA.

CXXXVIII. Abuſis jam ab omnibus locis. *Priſc.* VIII.

Cervicem. *Quint.* VIII.

T. Pomponii Attici Annales.

Quibus Coſſ. Carneades & ea legatio Romam venerit. *Cicero ad Atticum* XII.

Duos

ſignavit nota pecudum, & nummum argenteum conflavit, ut eo appenſo & rudi uterentur, ſicut antea ſolebant aere. Nam argentum demum ſignatum eſt anno Urbis conditae CDLXXXIV. Q. Ogulnio Gallo, C. Fabio Pictore Coſſ. quinque annis ante primum Bellum Punicum, ut tradit Plinius lib. XXXIII. A. Popma.

Q. Hortensii Ortali] Hortenſiorum cognomen Ortalus fuit, ut patet ex Cicerone ad Atticum lib. IV. & Tacito Annal. II. ubi de quodam Ortalo loquitur, hujus Hortenſii oratoris nepote. Videndi Cicero in Bruto, & Quintilianus. A. Popma. Cum Caecilio Metello Conſul fuit, inquit Aſconius. De ejus Annalibus Vellejus Paterculus lib. II. 16. Ejus facundiam celebrat M. Seneca in praefatione ad Controverſias. Sumtuoſum fuiſſe, & in veſtitu mollem, docent Varro de R. R. III. 6. & alibi, Plinius IX. 55. Gellius I. 5. Obiit L. AEmilio Paulo & C. Claudio Marcello Coſſ. Wasse.

Poemata] Haec erant amatoria, laſciva, ut teſtatur Ovidius in Elegiis:

Nec minus Hortenſi, nec ſunt minus improba Servi
Carmina; quis dubitet nomina tanta ſequi?

Apud Gellium lib. XIX. cap. 9. Graeculi quidam Hortenſii carmina, ut invenuſta, notant. A. Popma.

Pomponii Attici Annales] Cicero ad Atticum lib. XII. Epiſt. XXIII. non *Annales*, ſed *Annale* vel *Annalem* videtur vocaſſe. Ita enim de eo loquitur: *Scriptum eſt in tuo Annali.* Nec aliter idem Epiſt. XXX. ad Att. lib. XIII. de Libone

Digitized by Google

Duos Tribunos plebis primum creatos eſſe. *Pedianus in Cornelianam.*
Antiochi regis filio obſidi domum publice aedificatam, quae poſtea dicitur Lucillii poëtae fuiſſe. *Idem in Piſonianam.*
Romam conditam Olympiadis ſextae anno tertio. *Solinus Polyhiſtore.*

DE ROMANIS FAMILIIS LIBRI. *Nepos in Vita.*

DE CONSULATU CICERONIS LIBER GRAECUS. *Ibidem.*

CORNELII NEPOTIS CHRONICORUM.

LIB. I.

Homerum vixiſſe ante Romam conditam annis circiter centum & ſexaginta. *Gell.* XVII. 21.
Archilochum, Tullo Hoſtilio Romae regnante, jam tum fuiſſe poëmatis clarum. *Ibidem.*
M. Manlius, damnatus capitis, verberando necatus eſt. *Ibidem.*

EXEMPLORUM.

LIB. I.

LIB. II.

A virgine Veſtale. *Cariſ.* I.

LIB. III.

LIB. IV.

LIB. V.

Multis in Senatu placuiſſe, ut ii qui redire nollent, datis cuſtodibus ad Hannibalem deducerentur, &c. *Gell.* VII. 18.

DE VIRIS INLUSTRIBUS.

LIB. II.

Subinde. *Cariſius* II.

LIB.

ne loquitur. *Sed in Libonis Annali; Tredecim annis poſt Praetor eſt factus Tuditanus.* Et ſtatim Epiſt. XXXII. *Eum video in Libonis Praeterea P. Popillio* Coſſ. &c. PONTAN.

Digitized by Google

LIB. XV.

Partum. *Idem*. I.

LIB. XVI.

A fratre patruele. *Ibidem*.

DE VITA CATONIS MAJORIS, *ad T. Pomponium Atticum* LIBER. Nepos lib. II. de Vita excellent. Imperat. DE DISCRIMINE LITERATI ET ERUDITI LIBELLUS.

Literatos quidem vulgo adpellari eos, qui aliquid diligenter, & acute, ſcienterque poſſint aut dicere, aut ſcribere: caeterum proprie ſic adpellandos Poëtarum interpretes, qui a Graecis Grammatici nominantur, eoſdem Literatores vocatos. Suetonius de Inluſtr. Grammat.

Primus omnium libertinorum ſcribere hiſtoriam orſus, non niſi ab honeſtiſſimo quoquo ſcribi ſolitam. Suetonius de Claris Rhetoribus, de L. Octacilio.

Non amplius ter bibere eum ſolitum ſupra coenam in caſtris apud Mutinam. Idem in Auguſto.

INCERTA.

Graecam hiſtoriam Albini cum legiſſet M. Cato, Nae tu, inquit, Aule, nimium nugator es, cum maluiſti culpam deprecari, quam culpa vacare, &c. *Gellius* II. 7.

EPISTOLA AD CICERONEM.

Tantum abeſt ut ego magiſtram eſſe putem vitae philoſophiam, beataeque vitae perfectricem, ut nullis magis exiſtimem opus eſſe magiſtris vivendi, quam plerisque qui in ea diſputando verſantur. Video enim magnam partem eorum, qui in ſchola de pudore & continentia praecipiant argutiſſime, eoſdem in omnium libidinum cupiditatibus vivere. *Lactantius* III. 15.

DE VITA CICERONIS.

LIB. I.

Ciceronem tres & viginti annos natum primam cauſam judicii publici egiſ-

egiſſe, Sextumque Roſcium patricidii reum defendiſſe. *Gellius* XV. 28.

INCERTA.

Omnes ergo non tantum Poëtae, ſed hiſtoriarum ſcriptores, hominem fuiſſe conſentiunt, qui res ejus in Italia geſtas memoriae prodiderunt; Graeci, Diodorus & Thallus: Latini, Nepos & Caſſius & Varro. *Lactantius de Falſa Relig.* I. pag. 38.

At inter duos Boſporos, Thracium & Cimmerium directo curſu; ut auctor eſt Polybius, D. M. paſſuum interſunt. Circuitu vero totius Ponti vicies ſemel centena quinquaginta M. ut auctor eſt Varro, & fere veteres. Nepos Cornelius *trecenta millia quinquaginta* adjicit. *Plinius Natur. Hiſtor.* IV. 12.

Ultra quem gens Paphlagonia, quam Pylaemeniam aliqui dixerunt, incluſam a tergo Galatia. Oppidum Maſtya Mileſiorum, deinde Cromna. Quo loco *Henetos* adjicit Nepos Cornelius, *a quibus in Italia ortos cognomines eorum Venetos* credi poſtulat. *Plinius Natur. Hiſtor.* VI. 4.

AEdis Martis eſt circo Flaminio architectata ab Hermodoro Salaminio. *Priſc.* VIII.

Me juvene violacea purpura vigebat; cujus libra denariis centum venibat, nec multo poſt rubra Tarentina. Huic ſucceſſit dibapha Tyria, quae in libras denariis mille non poterat emi. Hac Lentulus Spinter AEdilis Curulis primus in praetexta uſus, inprobabatur: qua purpura quis non jam tricliniaria facit? *Plin.* IX. 39.

Eudoxum quemdam ſua aetate, cum Lathyrum regem fugeret, Arabico ſinu egreſſum Gades uſque pervectum. *Idem* II. 67.

Q. Metello Celeri, C. Afranii in conſulatu conlegae, ſed tum Galliae proconſuli, Indos a rege Suevorum dono datos, qui ex India commercii cauſa navigantes tempeſtatibus eſſent in Germaniam abrepti. *Ibidem.*

Fauces Oceani patere latitudinis, ubi minimum, VII. millia paſſuum, ubi vero plurimum, X. millia. *Idem* III.

Melpum, opulentia praecipuum, ab Inſubribus, & Goiis, & Senonibus deletum eſt eo die quo Camillus Veios cepit. *Ibidem* XVII.

Iſtro ex adverſo Padi fauces, contrario eorum percuſſu mari interjecto dulceſcente. *Ibidem* XVIII.

Alpes in latitudinem patere C. millia paſſuum. *Ibidem* XIX.

Ab Tingi aliam a colonia Julia. *Idem* V. 1.

Inter Pontem & Caſpium mare intereſſe CL. mill. *Idem* VI. 11.

Cer-

Digitized by Google

Cernem inſulam abeſſe ex adverſo maxime Carthaginis a continente paſſus mille. *Ibidem* XXXI.

Praecipuam auctoritatem fuiſſe lupo & aſellis. *Idem* IX. 17.

Turdos paullo ante coeptos ſaginari: ciconias magis placere quam grues. *Idem* X. 23.

Loton brevem eſſe. *Idem* XIII. 17.

Vinum expreſſum loto ultra denos dies negat durare, baccaſque contuſas cum ſiliqua ad cibos doliis condi. *Ibidem.*

Scandula contectam fuiſſe Romam uſque ad bellum Pyrrhi, annis quadringentis ſeptuaginta. *Idem* XVI. 10.

Ante Sullae victoriam duo tantum triclinia Romae fuiſſe argentea. *Idem* XXXIII. 2.

Cleophantum pictorem ſecutum in Italia Demaratum, Tarquinii Priſci Romani regis patrem. *Idem* XXXV. 3.

Primum Romae parietes cruſta marmoris operuiſſe totius domus ſuae in Coelio monte Mamurram, Formiis natum, Equitem Romanum. Eum primum totis aedibus nullam niſi e marmore columnam habuiſſe, omnes ſolidas e Caryſtio aut Lunenſi. *Idem* XXXVI. 6.

Magno fuiſſe miraculo cum P. Lentulus Spinter amphoras ex onyche, & urceos magnitudine cadorum oſtendiſſet: poſt quinquennium deinde triginta duorum pedum longitudine columnas vidiſſe. *Ibidem* VII.

Romam conditam olympiadis VII. anno ſecundo. *Solinus* II.

Annibal Marcelli reliquias in argenteam conditas urnam, injecta aurea corona, remiſit ad filium. Quum autem in ferentes urnam Numidae quidam delati molirentur eam auferre, repugnantibus illis, vi eripuerunt projeceruntque oſſa. Quo nuntiato, ad adſtantes Annibal: Quam nihil, inquit, poteſt fieri invito Deo! Numidas inde ſupplicio adfecit, neque ultra deferendorum oſſium vel conligendorum fuit ei cura. *Plutarch. in Marcello.*

Fuſum fugatumque aliquot pugnis a Marcello Annibalis exercitum. *Ibidem.*

Non ſenio vel morbo Lucullo mentem motam, ſed quod veneno eſſet a liberto Caliſthene potionatus. Dediſſe Caliſthenem illi venenum, ut inpenſius ab eo diligeretur, quod amatorium exiſtimabat eſſe; at ita id ſolviſſe & alienaſſe mentem ejus, ut viventis etiam procuraret negotia frater. *Idem in Lucullo.*

Non Craſſi, ſed Bruti, qui de Luſitanis triumphaverat, Cajum Graccum filiam in matrimonio habuiſſe. *Idem, Graccis.*

L.

L. Feneſtellae Annalium Lib. I. II.

Et quaedam exta praeſente ſuis, quaedam abſente projeciſſent. *Nonius*, *Praeſente nobis.*

Lib. XXII.

Itaque ut magiſtratum Tribuni inierunt, C. Cato, turbulentus adoleſcens & audax, nec inparatus ad dicendum, initionibus adſiduis invidiam & Ptolomaeo, qui jam profectus ex Urbe erat, & P. Lentulo Conſuli, paranti jam iter, concitare ſecundo quidem populi rumore coepit. *Nonius*, *Rumor.*

In Archaicis.[1]

CXXXIX. Hic primum venator fuit: cui cum ferinae caedis cruenta vaſtatio & ſolitudinum vagabunda errando curſilitas diſpliceret, pluſquam etiam videns contheroletas ſuos, miſerandae necis functos interitu, artis priſtinae adfectui mittens repudium, agriculturam adſectatus eſt, &c. *Fulgent.* lib. III. cap. 9.

INCERTA.

Faſcem pectoralis reticulus. *Idem*, *Reticulum maſcul.*

Quidam captum eſſe exiſtimant (Terentium) quod fieri nullo modo potuiſſe Feneſtella docet: quum inter finem ſecundi belli Punici & initium tertii natus ſit & mortuus. Nec ſi a Numidis Gaetulis captus ſit, ad ducem Romanum pervenire potuiſſet, nullo commercio inter Italicos & Afros, niſi poſt deletam Carthaginem, coepto. *Suetonius in vita Terentii.* Idem ibidem de Scipione & Laelio.

Epi-

L. Feneſtellae] Vixit ſub Auguſto, & obiit noviſſimo Tiberii Caeſaris principatu, ut ait Plinius. Vel, ut Euſebius, Cumis deceſſit ſub Auguſto. Circumfertur hodie ejus nomine libellus de Magiſtratibus, qui eſt Andreae Fiochi Florentini. A. Popma. Feneſtellam in Archaicis citat Fulgentius lib. III. Mythol. ſed locus, ni fallor, eſt corruptus; ſex enim Edd. & Codex Leidenſis, pro *Archaicis*, legit, *Martialis*, &, cenſente Savarone, deſignat illum, cujus meminit Sidonius lib. IX. Ep. XIV. & ſane ſtylus aetatem ſequiorem ſapit. Auctorem hunc Lactantius I. 6. de Falſa Relig. vocat *diligentiſſimum ſcriptorem.* Vide etiam Plinium VIII. 7. 9. 17. 35. 15. 1. 31. 11. de Pſeudo-Feneſtella vide Flavium Blondum in Hetruria ſua, & Gyraldum de Poëtis Dial. IV. Wasse.

Initionibus adsiduis] Alii, *Concionibus*, ego, *injectionibus*, propius ad antiquam ſcripturam & hiſtoriam. Nam Cato Tribunus plebis, adſidue *injiciebat* Senatui religionem, prolato e Sibyllinis verſibus oraculo, *Ne Rex cum multitudine reduce-*

Digitized by Google

EPITOMARUM LIB. II.

Quemadmodum Caeſar a piratis captus ſit, utque eos ipſe poſtea ceperit, & decollaverit. *Diomedes* I.

INCERTA.

Fruſtratus igitur a ſpe, devictus in caſtra ſe recepit. *Priſc.* VIII.

CXL. Apud quem vadatus amicitiae nodulo tenebatur. *Fulgent. Vadatus, obſtrictus.*

AEmiliam virginem XV. Kalend. Januar. eſſe damnatam. *Macrob.* I. 10.

Sequebantur eum diem Saturnalia. *Ibidem.*

Poſtero autem die, qui fuit XIII. Kalend. Januariarum, Liciniam virginem, ut cauſſam diceret, juſſam. *Ibidem.*

Defenſus eſt Catilina a M. Cicerone. *Pedianus in Catil. & Antonium. Gellius* XV.

Rutilium Attilium Nudum adpellatum, ſocerum Piſonis patris. *Idem in Piſon.*

Ad XIV. Kal. Februar. Milonem Lanuvium profectum. *Idem in Milon.* pag. 618. *Ed. Gronov.*

Ciceronem ſexto viceſimo aetatis anno pro Sex. Roſcio dixiſſe. *Gellius* XV. 28.

Annum vertentem Romae ab initio XII. menſium fuiſſe. *Cenſorin. de Die natali.*

Romae pugnaſſe *Elephantos* primum omnium in circo Claudii Pulcri aedilitate curuli, M. Antonio A. Poſtumio Coſſ. anno Urbis DCLV. *Plinius* VIII. 7.

Togas raſas Phrygianaſque divi Auguſti noviſſimis temporibus coepiſſe. *Ibidem* XLVIII.

No-

duceretur. Unde factum eſt alterum Senatuſconſultum, referente de religione Marcellino Conſule, *Regem cum multitudine reduci periculoſum Reipublicae videri*: de quo SC. meminit Cicero epiſt. II. lib. I. ad Q. Fratrem. His ergo *injectionibus* concitabat invidiam, quaſi rem malo publico futuram agerent, & Ptolomaeo Auleti Regi, & P. Lentulo Spintheri Coſs. exeunte anno paranti iter in Ciliciam provinciam ſuam. *Injicere, Objicere, Rejicere religionem*, notae locutiones. De reductione Ptolomaei vide Ciceronis epiſtolas ad Lentulum. A. POPMA.

EPITOMARUM] Eſt Epitoma Annalium Feneſtellae recentiori aevo facta, ut indicat verbum *Decollare*, pro *capite truncare*, quod ea notione Feneſtellae aetate minime receptum. A. POPMA.

APUD QUEM] Mſ. Codex Sidneienſis, *penes quem*, & pro, *nodulo*, *nudula*. WASSE.

Digitized by Google

Nomen his *mullis* a colore mulleorum calceamentorum datum. *Idem* IX. 17.

Oleam omnino non fuiſſe in Italia, Hiſpania atque Africa, Tarquinio Priſco regnante, ab annis populi Romani CLXXIII. *Idem* XV. 1.

CXLI. Calpurnium & Manilium, qui Legatus C. Marii fuerat Jugurthino bello (annulos ferreos habuiſſe.) *Idem* XXX. I.

Repoſitoriis argentum addi ſua memoria coeptum. Sed eo teſtudinea tum in uſu veniſſe. Ante ſe autem paullo lignea rotunda ſolida, nec multo majora quam menſas fuiſſe. Se quidem puero quadrata & compacta, aut acere operta, aut citro coepiſſe. Mox additum argentum in angulis, lineaſque per commiſſuras. Tympana vero, ſe juvene, adpellata ſtateras & lances, quas antiqui magidas adpellaverant. *Idem* XXXIII. 11.

Sibyllas multas fuiſſe, plurimi & maximi auctores tradiderunt: Graecorum, Ariſto Chius, & Apollodorus Erythraeus; noſtrorum, Varro & Feneſtella. Hi omnes praecipuam & nobilem praeter caeteras Erythraeam fuiſſe commemorant. *& infra*: Feneſtella etiam legatos Erythras a Senatu eſſe miſſos refert, ut hujus Sibyllae Carmina Romam deportarentur, & ea Conſules Curio & Octavius in Capitolio, quod tunc erat, curante Q. Catulo, reſtitutum, ponenda curarent. *Lactant. de Ira Dei.* cap. 21. & lib. I. cap. 6.

Ἔνιοι δὲ φασιν (ὧν καὶ Φενεστέλλας ἐστὶν) οὐδὲ αἰσθέσθαι τῆς μάχης τὸν Μάριον, ἀλλ' ἐξ ἀγρυπνιῶν καὶ κόπων, ὑπὸ σκιᾷ τινι, χαμαὶ κατακλινέντα, τοῦ συνθήματος δοθέντος, ἐνδοῦναι πρὸς ὕπνον, εἶτα μόλις ἐξεγείρεσθαι, τῆς φυγῆς γινομένης. (de pugna cum Sylla.) Plutarch. in Sylla pag. 470. B.

Διὸ καὶ τῶν ὀνομάτων πολλὰ τοῖς παλαιοῖς, Συέλλιοι καὶ Βυβολκοὶ καὶ Πόρκιοι ἦσαν, ὡς Φενεστέλλας εἴρηκεν. Idem in Quaeſt. Romanis pag. 275.

Τούτων φησὶ τὴν ἑτέραν ἤδη πρεσβῦτιν οὖσαν ὁ Φενεστέλλας ἰδεῖν αὐτὸς, καὶ πολλάκις ἀκοῦσαι μεμνημένης ταῦτα καὶ διεξιούσης προθύμως. (de puellis loquitur quae cum Craſſo fuerunt in Spelunca) Plutarch. in Craſſo 545. A.

Alii contra magis & maſculum & feminam dicunt, *de Bytho loquitur*, ne apud ſolos Lunenſes Hermaphroditum exiſtimet Annalium Commentator Feneſtella. *Tertullian. Adverſus Valentinianos* cap. XXXV. pag. 262. *Edit. Priorii Pariſ.* 1675.

TANUSII GEMINI ANNALES.

CXLII. Conjuraſſe Caeſarem cum M. Craſſo conſulari, item P. Sulla & P. Autronio. *Suetonius Julio* cap. 9.

Tanuſius adjicit, Craſſum, poenitentia vel metu, diem caedi deſtinatum

Digitized by Google

natum non obiiſſe, & idcirco, ne Caeſarem quidem ſignum, quod ab eo dari convenerat, dediſſe. *Idem*, *Ibid.*

Γανύσιος (ſic enim ſcibitur in Edit. Francofurtenſi 1620.) ὃ λέγει Κάτωνα, τῆς βουλῆς ἐπὶ τῇ νίκῃ ψηφιζομένης ἑορτὰς καὶ θυσίας, ἀποφήνασθαι γνώμην, ὡς ἐκδοτέον ἐστὶ τὸν Καίσαρα τοῖς βαρβάροις ἀφοσιουμένους τὸ παρασπόνδημα ὑπὲρ τῆς πόλεως, καὶ τὴν ἀρὰν εἰς τὸν αἴτιον τρέποντας. *Plutarch. in Caeſare* pag. 718.

Domitii Lib. I.

Non orbes farreos, ſed menſarum vice ſumendi cibi gratia apium, cujus maxima erat ibidem copia, fuiſſe ſubſtratum, quod ipſum conſumtis aliis eduliis eos comediſſe. Ac poſt ſubinde intellexiſſe illas eſſe menſas quas illos comeſturos praedictum eſſet. *Auctor de Origine Gent. Roman.* cap. XII.

Sorte Apollinis Delphici monitum AEneam ut Italiam peteret, ubi duo maria inveniſſet, prandiumque cum menſis comeſſet, ibi urbem uti conderet. *Ibidem.*

Egnatii Lib. I.

CXLIII. In ea contentione non modo Remum non eſſe occiſum, ſed etiam ulterius a Romulo vixiſſe tradit. *Idem* cap. XXIII.

Non fulmine ictum, ſed terrae motu prolapſum, *Aremulum Sylvium*, ſimul cum eo regiam in Albanum lacum. *Idem* cap. XVIII.

M. Octavii Lib. I.

Cum interim inmolata ſue in litore ſacrificium perageret, traditur forte advertiſſe Argivam claſſem, in qua Ulyxes erat: cumque vereretur, ne ab hoſte cognitus periculum ſubiret, itemque rem divinam interrumpere ſummum nefas duceret, caput velamento obduxiſſe, atque ita pleno ritu ſacra perfeciſſe. Inde poſteris traditum morem ita ſacrificandi. *Idem* cap. XII.

Amu-

L. Tanusii Gemini] Senecae & Suetonii libri nonnulli vocant *Tamuſium*. Plutarchus corrupte Κανύσιον. Vixit temporibus Julii Caeſaris, & Auguſti. Ejus Annales Seneca Ep. XCIII. notat, ut prolixos & inutiles, Epiſt. XCIV. *Annales Tanuſii, ſcis, quam non decoroſi ſint, & quid vocentur*, nempe quod *Annales Voluſi*, *cacata charta*, apud Catullum. Sueton. I. A. Popma.

Domitii, Egnatii] De aetate & ſcriptis iſtorum mihi non conſtat. Egnatii libros de Rerum Natura verſibus ſcriptos citat Macrobius. A. Popma. Sed alium eſſe ab Hiſtorico putat Voſſius. Wasse.

Ast-

Amulium, patruum Rheae ſacerdotis, amore ejus captum, nubilo coelo obſcuroque aëre cum primum inluceſcere coepiſſet, in uſum ſacrorum aquam petenti inſidiatum, in luco Martis compreſſiſſe eam: tum exactis menſibus geminos editos. Quod cum comperiſſet, celandi facti gratia per ſcelus concepti, necari juſſit ſacerdotem, partum ſibi exhiberi: Tumque Numitorem ſpe futurorum, quod hi, ſi adoleviſſent, injuriarum ſuarum quandoque ultores futuri eſſent, alios pro eis ſubdidiſſe, illoſque ſuos veros nepotes Fauſtulo paſtorum magiſtro dediſſe nutriendos. *Ibidem.*

ASINIUS POLLIO.

CXLIV. Quod probabilius facit Aſinius Pollio, Pharſalica acie caeſos profligatoſque adverſarios proſpicientem, haec eum ad verbum dixiſſe referens: Hoc voluerunt: tantis rebus geſtis C. Caeſar condemnatus eſſem, niſi ab exercitu auxilium petiiſſem. *Sueton. in Jul.* XXX.

Pollio Aſinius, parum diligenter (*Commentarios Caeſaris*) parumque integra veritate compoſitos putat: cum Caeſar pleraque & quae per alios erant geſta temere crediderit: & quae per ſe, vel conſulto vel etiam memoria lapſus, perperam ediderit: exiſtimatque reſcripturum & correcturum fuiſſe. *Idem* cap. LVI.

φησὶ δὲ τὸ μῆκος αὐτοῦ, σταδίων ἑξακισχιλίων Ἀσίνιος; Paulo poſt: φησὶ δὲ καὶ δίστομον εἶναι, μεμψάμενος τοὺς πλείω λέγοντας. *Strabo* pag. 193.

C. DRUSUS.

Infans adhuc, ut ſcriptum apud C. Druſum exſtat, repoſitus in cunas a nutricula, loco plano, poſtera luce non comparuit: & diu quaeſitus tandem in altiſſima turri repertus eſt, jacens contra ſolis exortum. *Sueton. in Auguſto* cap. XCIV.

CN.

ASINIUS POLLIO] Hic idem eſt Aſinius, quem Suetonius *Pollionem* vocat. Quod aetas Strabonis ſatis evincat. Alius autem & aevi inferioris fuit *Aſinius*, qui Agathiae *Quadratus* cognominatur; homo Italus, & qui, ut idem Agathias teſtatur, res Germanicas accurate conſcripſit, quique inter caetera, Alemannos eſſe convenas & homines miſcellaneos tradidit. Quamvis exſtitit jam nuper, qui hunc Agathiae & illum Strabonis unum eumdemque Aſinium diceret, & Alemannos, & Alemannorum vocabulum eſſe antiquiſſimum, & ante Geographica Strabonis, utpote Aſinium nominantis, celebratum. Verum id ſi ſit, cur igitur diligentiſſimus Strabo, eum tam accurate citans, Alemannos etiam eorumque vocabulum, ſicuti fecit Agathias, apud eundem non legit? aut ſi legit, cur ſuis Commentariis tam notabilem gentem non inſeruit? Sed haec aliaque ad refellendum tam putidum commentum alibi a nobis adducta ſunt fuſius, nec iſto loco repetenda. Vidend. Diſceptat. noſtrarum Chorographic. Parte altera, ad Lectorem. PONTAN.

Cn. Lentulus Gaetulicus.

Caligulam Tiburi genitum ſcribit. *Idem* cap. VIII.

Q. Tubero.

Q. Tubero tradit, haeredem ab eo ſcribi ſolitum ex conſulatu ipſius primo, uſque ad initium Civilis belli Cn. Pompejum: idque militibus pro concione recitatum. *Idem in Auguſto* cap. LXXX.

Julius Marathus.

CXLV. *Julius Marathus libertus in memoriam Auguſti* quinque pedum & dodrantis fuiſſe ſtaturam ejus tradit. *Idem in Auguſto* cap. LXXX.

Auctor eſt Julius Marathus, ante paucos quam naſceretur menſes, prodigium Romae factum publice, quo denunciabatur: Regem populi Romani Naturam parturire: Senatum exterritum cenſuiſſe, ne quis illo anno genitus educaretur: eos qui gravidas uxores haberent, quo ad ſe quiſque ſpem traheret, curaſſe ne Senatuſconſultum ad aerarium deferretur. *Idem* cap. LXXIX. *&* *iterum* cap. XCIV.

Junius Saturninus.

Junius Saturninus hoc amplius tradit, cum peracta C. Toranii tutoris ſui proſcriptione, M. Lepidus in Senatu excuſaſſet praeterita, & ſpem clementiae in poſterum feciſſet; quoniam ſatis poenarum exactum eſſet; hunc e diverſo profeſſum, ita modum ſe proſcribendi ſtatuiſſe, ut omnia ſibi reliquerit libera: in cujus tamen pertinaciae poenitentiam, poſtea T. Junium Philopoemenem, quod patronum ſuum proſcriptum celaſſe olim diceretur, equeſtri dignitate decoravit. *Sueton. in Auguſto* cap. XXVII.

M. Actorius Naso.

Idem Curio, ſed & M. Actorius Naſo, auctores ſunt, conſpiraſſe eum (*Julium Caeſarem*) etiam cum Cn. Piſone adoleſcente &c. *Sueton. in Julio* cap. IX.

Eulogius.

Exſtat Q. Eulogii ad Q. Vitellium, divi Auguſti quaeſtorem, libellus, quo continetur: Vitellios Fauno, Aboriginum rege, & Vitellia, quae mul-

multis locis pro numine coleretur, ortos, toto Latio imperaſſe. *Suetonius in Vitellio*, cap. I.

T. Ampius.

CXLVI. *Nec minoris inpotentiae voces propalam edebat, ut T. Ampius ſcribit:* Nihil eſſe Rempublicam; adpellationem modo, ſine corpore ac ſpecie. Sullam neſciſſe literas, qui dictaturam depoſuerit. Debere homines conſideratius jam loqui ſecum, ac pro legibus habere, quae dicat. *Sueton. in Julio* cap. LXXVII.

Val. Messala.

Valerius Meſſala tradit, neminem umquam libertinorum adhibitum ab eo coenae, excepto Mena, ſed adſerto in ingenuitatem, poſt proditam Sex. Pompei claſſem. *Sueton. in Auguſto* cap. LXXIV.

Cassius Severus.

Caſſius Severus, nec minus alii prodiderunt, eumdem & ſutorem veteramentarium: cujus filius ſectionibus & cognituris uberius compendium nactus, ex muliere vulgari, Antiochi cujuſdam furnariam exercentis filia, equitem Romanum genuerit. *Suetonius in Vitellio* cap. XI.

Pestanus Vibonensis.

Pedibus equos transmiſimus. *Macrobius* cap. 4. lib. IV. *Saturnal.*

Hostius.

CXLVII. *Hunc ſecutus Hoſtius poëta* in lib. II. *Belli Hiſtrici* ait:

——— Non ſi mihi linguae
Centum atque ora ſient totidem, voceſque liquatae.

Idem lib. VI. cap. 3. *Saturn.*

In

Hostius in Libro Belli Histrici] Fuit hic *Hoſtius* avus Cynthiae, quae & *Hoſtia* dicta, & quam in amoribus habuit Propertius. Qui nec ipſum hunc Hoſtium tacuit, ſed ejus gratam memoriam celebravit lib. Elegiarum III. quo quidem in loco, *Doctus avus*, eſt hic ipſe Hoſtius. Cujus & Feſtus meminit his verbis: *Hoſtius, Belli Hiſtrici* lib. III.

Per gentes alte aethereas & teſqua volabis.

Et Varro quoque apud Servium Danielis: *Hoſtius Belli Hiſtrici primo:*

Percutit atque haſtam pilans prae pondere frangit. Id.
— — *Sententia praeſto*
Pectore; pilata eſt.

Pontan.

Vocesque liquatae] Vox *liquata*, pro *diſerta*, *profluente* atque *expetita* & *igne* quaſi *liquefacta*, haud facile apud alium quempiam occurrat. Videndum autem an non aliquo huc pacto facias

IN PRIMO ANNALI.

Ille gravi ſubito devinctus vulnere habenas
Miſit equi, lapſuſque in humum defluxit, & armis
Reddidit aeratis ſonitum.

Macrob. Saturn. VI. 4.

Interea Oceani linquens Aurora cubile.

—— mitemque rigat per pectora ſomnum.

IN SEXTO.

Quod genus hoc hominum Saturno ſancte create?

Dia Minerva, ſimul autem invictus Apollo Arcitenens, Latonius.

Macrobius, Saturnal. cap. 5.

Ur-

faciat illud Act. I. verſ. 3. *Et apparuerunt illis* διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρὸς, *diſpertitae linguae tanquam ignis.* PONTAN.

SATURNO SANCTE CREATE] Dionyſius Halicarnaſſeus: *In Templo Dei Fidii, quem Romani Sanctum vocant.* Varro lingua Sabina *Sancum* dictum innuit lib. IV. de L. L. *AElius Gallus Dius Fidius dicebat Diovis filius, ut Graeci* Διόσκουροι *Caſtorem: & putabant hunc eſſe Sancum ab Sabina lingua, & Herculem ab Graeco.* Item Ovidius:

Quaerebam Nonas Sanco Fidione referrem
An tibi Semipater.

Statua, quam Romae Simoni Mago erexit populus Rom. *Sancti* quoque titulum habuerat, referente, praeter Juſtinum Martyrem, etiam Tertulliano, cap. 13. in Apologetico: *Simonem*, inquit, *Magum ſtatua & inſcriptione Sancti Dei inauguratis.* Niſi ſi SEMONI fortaſſis ſcriptum fuerit, quod ad Simonem traxerint Chriſtiani. Nam SANCUS etiam SEMO dictus, ut patet ex inſcriptionibus. Unam habet Fulvius Urſinus ad Caeſarem de Bello Gall. quae eſt ejuſmodi:

SANCTO. SANCO. SEMONI. DEO. FIDIO. SACRUM.

Simonis autem in Campo Martio ſtatua tituluſque talis fuiſſe perhibetur: SIMONI. SANCTO. DEO. Auguſtinus de eo haec habet cap. 1. de Haereſibus: *Aſſerebat Simon ſe eſſe Chriſtum. itemque Jovem ſe credi volebat.* Et ſtatim: *Imaginesque & ſuam & Helenae meretricis diſcipulis ſuis praebebat adorandas, quas & Romae tanquam Deorum ſimulacra auctoritate publica conſtituerat. In qua urbe beatus Apoſtolus Petrus eum vera omnipotentis Dei virtute extinxit.* Quorum poſtrema, ut de prioribus nunc non dicam, haudquaquam conveniunt cum verbis & narratione Lucae Actor. VIII. Ubi non Romae, ſed in Samaria objurgatus a Petro confutatuſque memoratur.

Haec fere erant, quae ad ſuperiora Hiſtoricorum Fragmenta, additumque Auctarium pro tempore, & ne pagellae vacarent, annotanda habui: illud adjiciens, L. Lucejum, italici belli & civilis Hiſtoriam, pene perfeciſſe Ciceronis tempore, ut de eo Cicero ipſe tradit lib. V. Epiſt. Famil. ad hunc ipſum Lucejum, petens, ut res etiam ſuas geſtas contexat, eaſque a perpetuis ſuis hiſtoriis ſejungat, ut fecerunt apud Graecos Calliſthenes, qui Troicum bellum, Timaeus Pyrrhi, Polybius etiam, qui Numantium bellum ſeorſim deſcripſit. PONTAN.

Apud Macrobium lib. IV. cap. 5. *Fave*, aut ſimile fortaſſe verbum deſiderari videtur: ut fuerit ſcilicet:

Dia Minerva, fave, ſimul autem invictus Apollo
Arcitenens &c.

PONTAN.

Dd

In Decimo.

Rumoreſque ferunt varios & multa requirunt.

In Undecimo.

Nomine quemque ciet, dictorum tempus adeſſe.
Commemorat. *Deinde infra.*
Confirmat dictis ſimul atque exſuſcitat acres
Ad bellandum animos, reficitque ad proelia mentes.

Pescennius Festus.

Carthaginenſes Saturno humanas hoſtias ſoliti inmolare: & cum victi eſſent ab Agathocle rege Siculorum, iratum ſibi Deum putarunt: itaque ut diligentius piaculum ſolverent, ducentos nobilium filios inmolarunt. *Lactant.* lib. I. cap. 21. *Divinar. Inſtitutionum.*

Augustus Caesar.

CXLVIII. *Ipſe Auguſtus* nihil amplius quam equeſtri familia ortum *ſe ſcribit*, vetere & locuplete, & in qua primus ſenator pater ſuus fuerit. *Sueton.* cap. II.

Inpetum ſe cepiſſe *ſcribit* frumentationes publicas in perpetuum abolendi, quod earum fiducia cultura agrorum ceſſaret: neque tamen perſeveraſſe, quia certum haberet, poſſe per ambitionem quandoque reſtitui. *Sueton.* cap. XLII.

Ipſe ſcribit invitaſſe ſe quemdam, in cujus villa maneret, qui ſpeculator ſuus olim fuiſſet. *Idem* cap. LXXIV.

De Vita sua Lib. II.

Iis ipſis Ludorum diebus, ſidus crinitum per ſeptem dies in regione coeli, quae ſub ſeptentrionibus eſt, conſpectum. Id oriebatur circa undecimam horam diei, clarumque & omnibus terris conſpicuum fuit. Eo ſidere ſignificari vulgus credidit, Caeſaris animam inter Deorum inmortalium numina receptam: quo nomine id inſigne ſimulacro

De vita sua] Capite autem 85. ait eum Auguſtum Vitam ſuam tredecim libris, Cantabrico tenus bello, nec ultra expoſuiſſe. Pontan.

mulacro capitis ejus, quod mox in foro conſecravimus, adjectum eſt. *Servius ad I. Georg.* & *Plin.* lib. II. cap. 25.

Circa horam octavam ſtella ampliſſima, quaſi lemniſcata corona, orta eſt; quam quidam ad inluſtrandam gloriam Caeſaris juvenis pertinere exiſtimabant. Ipſe animam patris ſui eſſe voluit: eique in Capitolio ſtatuam, ſuper caput auream ſtellam habentem, poſuit; inſcriptum in baſi fuerat, ΚΑΙΣΑΡΙ ΗΜΙΘΕΩ. Sed Vulcanus aruſpex in concione dixit cometen eſſe, qui ſignificaret exitum noni ſeculi & ingreſſum decimi. Sed quod invitis Diis ſecreta rerum pronunciaret, ſtatim ſe eſſe moriturum. Et nondum finita oratione, in ipſa concione concidit. *Servius ex Baebio Macro.*

Lib. X.

CXLIX. Corpora eorum, qui capite damnantur, cognatis ipſorum neganda non ſunt. Et id ſe obſervaſſe etiam D. Auguſtus lib. X. *de Vita ſua ſcribit. Ulpian. lib.* XI. *de officio Procuratoris. L. de Cadav. Damnatorum.*

C. OPPIUS.

De Vita et Rebus Africani.

Mater Africani diu ſterilis exiſtimata eſt. P. quoque Scipio, cum quo nupta erat, liberos deſperavit. Poſtea in cubiculo, atque in lecto mulieris, cum abſente marito cubans ſola obdormiſſet, viſus repente juxta eam cubare ingens anguis; iſque iis, qui viderant, territis & clamantibus elapſus inveniri non potuit. id ipſum P. Scipio ad aruſpices retulit. Ii, ſacrificio facto, reſponderunt fore, ut liberi gignerentur. Neque mulier diebus, poſteaquam ille anguis in lecto viſus eſt, multis concepit: Concepti foetus ſigna atque ſenſum patitur, exinde menſe decimo peperit, natuſque eſt hic P. Scipio Africanus, qui Annibalem & Carthaginenſes in Africa bello Punico ſecundo vicit. *Agell.* VII. 1.

Iidem literis mandarunt, Scipionem Africanum ſolitaviſſe noctis extremo, priuſquam dilucularet, in Capitolium ventitare, ac jubere aperiri cellam Jovis, atque ibi ſolum diu demorari: quaſi conſultantem de re

Agellius] Julio Hygino tribuit, quemadmodum etiam hoc, quod ſequitur. Pontan.

Digitized by Google

re publica cum Jove: AEdituoſque ejus templi ſaepe eſſe demiratos, quod ſolum id temporis in Capitolium ingredientem canes, ſemper in alios ſaevientes, neque latrarent eum neque incurrerent.

De Vita C. Marii.

C. Marium, qui ſepties conſul fuit, ſtantem ſibi extrahi paſſum varices, unum hominem, Oppius auctor eſt. *Plinius* lib. XI. cap. 35.

In Vita Cassii.

Vulgu. *Cariſius* lib. I.

Massurius Sabinus.

Libro I. *Memorialium.*

Ea mulier ex duodecim filiis maribus unum morte amiſit. In illius locum Romulus Accae Larentiae ſeſe filium dedit: ſeque & ceteros ejus filios fratres Arvales adpellavit. ex eo tempore conlegium manſit fratrum Arvalium numero duodecim: cujus ſacerdotii inſigne eſt ſpicea corona & albae infulae. *Gellius* lib. VI. cap. 2.

Lib. II.

CL. M. Octavius Herennius prima adoleſcentia tibicen, poſtquam artis diſtiſus ſuae eſt, inſtituit mercaturam. Et bene re geſta, decimam Herculi profanavit. Poſtea cum navigans hoc idem ageret, a praedonibus circumventus fortiſſime repugnavit & victor receſſit. Hunc in ſomniis Hercules docuit ſua opera ſervatum. Cui Octavius, inpetrato a magiſtratibus loco, aedem ſacravit & ſignum; VICTOREMQUE literis inciſis adpellavit. *Macrob.* III. cap. 6.

Lib. VII.

Cenſores P. Scipio Naſica & M. Popilius, quum equitum cenſum agerent, equum nimis ſtrigoſum & male habitum, ſed equitem ejus uberrimun & habitiſſimum viderunt, Et cur, inquiunt, ita eſt, ut tu ſis, quam equus curatior? Quoniam, inquit, ego me curo, equum Statius meus. Viſum eſt parum reverens eſſe reſponſum: relatuſque in aerarios, ut mos eſt. *Gellius* lib. V. cap. 20. & *Nonius*, *Strigoſus.*

Lib.

Unum hominem Oppius auctor est] Legerim *durum hominem O. a. e.* ut velit innuere Cajum Marium, duri pectoris virum, nec minus doloris quam laboris fuiſſe patientiſſimum. Pontan.

Fasto-

Digitized by Google

Lib. XI.

Civica corona tum dari ſolebat, cum is, qui civem ſervaverat, eodem tempore etiam hoſtem occiderat, neque locum in ea pugna reliquerat. Aliter jus civicae coronae negat conceſſum. Tiberium tamen Caeſarem conſultum, an civicam coronam capere poſſet, qui civem in proelio ſervaſſet & hoſtes ibidem duos interfeciſſet, ſed locum, in quo pugnabat, non retinuiſſet, eoque loco hoſtes potiti eſſent, reſcripſit, eum quoque civica dignum videri, quod adpareret tam iniquo loco ab eo ſervatum, ut etiam a fortiter pugnantibus retineri non quiverit. *Gell.* lib. V. cap. 6.

Pedibus ingredi ovantes, *dicit*, ſequentibus eos non militibus, ſed univerſo ſenatu. *Ibidem.*

Fastorum Libro II.

Vinaliorum dies Jovi facere eſt, non, ut quidam putant, Veneri.

Liberalium dies a pontificibus Agonium Martiale adpellatur.

Eam noctem deincepſque inſequentem diem qui eſt Lucarium. *Macrob.* lib. I. cap. 4.

Julius Higinus Libro VI. de Vita et Rebus Inlustrium Virorum.

CLI. Legatos *dicit* a Samnitibus ad C. Fabricium imperatorem populi Romani veniſſe; & memoratis multis magniſque rebus quae bene ac benivole, poſt redditam pacem Samnitibus feciſſet, obtuliſſe dono grandem pecuniam oraſſeque, uti acciperet utereturque, atque id facere Samnites dixiſſe, quod viderent multa ad ſplendorem domus atque victus defieri, neque pro magnitudine dignitateque lautum paratumque eſſe. Tum Fabricium planas manus ab auribus ad oculos & infra deinceps ad nares & ad os & ad gulam, atque inde porro ad ventrem imum deduxiſſe, & legatis ita reſpondiſſe: Dum illis omnibus membris, quae adtigiſſet, obſiſtere atque imperare poſſet, numquam quidquam defuturum: propterea pecuniam, qua nihil ſibi eſſet uſus, ab iis, quibus eam ſciret uſui eſſe, non accipere. *Gellius* lib. I. cap. 14.

Fastorum] De Maſſurio Sabino vide Pontanium in notis ad Macrob. Saturn. III. 6. qui Maſurius vocatur apud Athenaeum Perſium & Nonium. Alia porro ſcripſit quae in cenſum noſtrum admitti non poſſunt, ut *Commentarios de Indigenis*, *libros Juris Civilis. De furtis.* Caeterum idem Nonius Fragmentum quod ex ſeptimo adducit Gellius ex XVII. libro citat. Sed potior apud me *Gellii auctoritas* praeſertim cum quidam Noniani habent VII. & Codex Pembroch. cum Vulg. Gellii conſentit. Wasse.

Victus] MS. Pembroch. *autus.* Et, *paratumque eſſe.* Wasse.

C. CRI-

C. CRISPI SALLUSTII

HIST. FRAGMENTA,

ALIAQUE, EX SCHEDIS

JANI BROUKHUSII.

Servius ad VIII. AEn. 461. ad GEMINI CUSTODES. *Hoc & in Homero lectum eſt, & in hiſtoria Romana, quae ait:* Syphax inter duas canes ſtans Scipionem adpellavit.

Servius ad VIII. AEn. 480. INSEDIT *autem ſecundum Salluſtium:* [a] Montem ſacrum atque Aventinum inſedit.

Servius ad VIII. AEn. 557. *Ergo, ut ſolet, imaginem τὴν φαντασίαν, ut eſt: & plurima mortis imago. Hanc Salluſtius ſpeciem* dicit; ſicut ipſe dicit: ſpeciem captae urbis efficere diſcedentes.

Servius ad XII. AEn. 458. GRAVEM, *fortem. Salluſtius:* [b] Luſitaniae gravem civitatem.

Servius ad XI. AEn. 544. JUGA LONGA, *id eſt, longe poſita, remotiora. Salluſtius:* [c] & Metello procul agente longa ſpes auxiliorum. *id eſt, longe poſita.*

Servius ad X. AEn. 833. INCERTA, *dum haec geruntur, & omnino ſic eſt apud poëtas,* interea, *ſicut apud Salluſtium,* eodem tempore.

Servius ad X. AEn. 836. *talis eſt figura ſicut illa Salluſtii:* [d] Leonem, atque alias feras. *Ergo & Leo fera eſt.*

Servius ad V. AEn. 295. *item Salluſtius:* [e] ſed Mithridates extrema pueritia regnum ingreſſus, matre ſua veneno interfecta.

Eugraphius in Ter. Andr. Act. I. Sc. 1. LAUDARE FORTUNAS MEAS, *ubique Fortunae adtribuit, quod boni filii ſunt, ut & Salluſtius:* [f] praeterea viro, liberis, ſatis fortunata.

Porphyrio in Horat. lib. IV. Od. 2. ET JAM DENTE MINUS MORDEOR INVIDO,

a Vide Fragm. I. II. p. 6.
b Fragm. VI. XXI. p. 154.
c VI. XIV. p. 135.
d Jugurtha cap. VI.
e Fragm. VI. XVI. p. 139.
f Catil. cap. XXVI.

VIDO, *hoc vult intelligi de ſe, quemadmodum ait Salluſtius:* [a]gloria invidiam viciſti.

Servius ad X. AEn. 628. & iterum ad XI. AEn. *Sic Salluſtius:* [b]caſtra ſine vulnere introitum.

Servius ad II. Georg. 478. UNDE TREMOR TERRIS. *Variae ſunt Opiniones; alii dicunt ventum eſſe in concavis terrae, qui motus etiam terram movet. Salluſtius:* [c]venti per cava terrae citari.

Porphyrio in Horat. lib. I. Epiſt. 18. V. 29. *opibus, inquit, compenſo ſtultitiam, cum ſtultus ſum. Simile eſt illud Salluſtii:* [d]quia ſecundae res mire ſunt vitiis obtentui.

Servius ad IX. AEn. 558. PRENDERE SAXA MANU, *quia tunc alti non erant muri ſed ad inpetum tantum repellendum: ut etiam Salluſtius oſtendit,* [e]*ubi* Sertorium humeris ſublatum per muros adſcendiſſe *commemorat.*

Servius ad IX. AEn. 639. *Inludo tibi & inſulto tibi dicimus, nam inludo te, figuratum eſt, ut hoc loco, item, inſulto te. Salluſtius:* [f]multos a pueritia bonos inſultaverat.

Servius ad XI. *AEneid.* 515. FURTA PARO BELLI. *Inſidias, Salluſtius:* [g]Gens ad furta belli peridonea.

Servius ad VI. AEn. 14. Daedalus vero primo Sardiniam, [h]*ut dicit Salluſtius,* poſt delatus eſt Cumas.

Porphyrio in Horat. lib. III. Od. 24. CAMPESTRES. *Quod in campis ſine tectis vivant dicti ſunt, de quibus & Salluſtius ſic ait:* Scythae Nomades tenent, [i]quibus plauſtra ſedes ſunt.

Servius ad XI. AEn. 870. DESOLATIQUE MANIPLI. *Deſerti ſigniferi, quod nimii diſcriminis, namque hoc ubique dux praecipit, ut frequentes circa ſigna ſint milites, ſicut in Salluſtio legimus.*

Servius ad XI. AEn. 896. *item Salluſtius:* [k]prima qui fronte venientes exciperet. *cum de inſidiis loqueretur, quas numeri tantum pluralis eſſe plus quam manifeſtum eſt.*

Servius ad VII. AEn. 632. SALIGNAS UMBONUM CRATES, *ut Salluſtius dicit de Lucanis:* [l]Qui de vimine facta ſcuta recentibus detractis coriis, quaſi glutino adoleſcebant.

Ser-

a Jugurth. Cap. x.
b Hiſt. VI. xiv. p. 136.
c Fragm. VI. vii. p. 123.
d Fragm. I. x. p. 18. 19.
e Fragm. I. xxii. p. 41.
f Fragm. VI. xiv. p. 136.
g Fragm. I. xx. p. 33.
h Fragm. II. iv. p. 49.
i VI. xxiii. p. 146.
k Fragm. III. xiii. p. 80.
l Fragm. IV. xii. p. 105.

Digitized by Google

Servius ad VI. AEn. 23. ELATA MARI. *Perite dixit, eminens eſt enim: & bene ſitum expreſſit; ut enim Salluſtius dicit:* [a]Creta altior eſt, qua parte ſpectat Orientem.

Porphyrio in Horat. lib. II. Epiſt. 1. X. 40. *Condita poſt frumenta*] *poſt meſſem? an poſt vindemiam? nam &* autumni frumenta *Salluſtius dixit.*

Servius XII. AEn. 164. *Quotiens utimur nominibus tantum pluralis numeri & unum volumus ſignificare, ita dicimus, unas bigas, unas quadrigas, unas ſcalas. Salluſtius:* [b] Hi poſtquam in una moenia convenere.

Porphyrio in Horat. lib. II. *Servius ad IX. AEneid.* 493. Epiſt. 2. X. 81. *Salluſtius:* [c] At Sertorius vacuus hieme copias augere.

Servius ad X. AEn. 168. COSAS. *Civitas Tuſciae, quae numero dicitur ſingulari ſecundum* [d]*Salluſtium, unde apparet* Coſas *eſſe uſurpationem.*

Servius ad X. AEn. 102. *Salluſtius:* [e]jam repente viſus ſaevire Tagus.

Acro in Horat. lib. I. Sat. 10. X. 9. *non ſolum in eo eſt opus, ut pauca copioſe, ſed ut breviter multa dicantur, ſic & Cato a Salluſtio laudatur,* [f]*quod* multa paucis abſolverit. Porphyrio ibidem: *Eloquentiae virtus non tantum in eo eſt, ut pauca copioſe, ſed etiam ut multa breviter dicat, ſic & M. Cato a Salluſtio laudatur* multa paucis abſolviſſe.

Servius ad X. AEn. 340. PER DUCIS EVANDRI. *Melius Ducis, quam ſi dixiſſet Regis: hoc enim nomen exprimit ducentem in praelia. Salluſtius:* [g]quo cupidius in ore Ducis ſe quiſque bonum & ſtrenuum oſtentantes. *non dixit Proconſulis.*

Servius ad X. AEn. 281. OMEN PUGNAE. *Salluſtius:* [h]pugnam illam pro omine belli futuram.

Servius ad XII. AEn. 844. *Salluſtius de Appio, ubi eum Cotta in concione ab exercitu cogit abſcedere, dicit:* [i]ſe ejus opera non uſurum, eumque ab armis dimittit.

Servius ad XII. AEn. 661. PRO PORTIS. *Pro portis autem, ante portas,*

a Fragm. VI. XVI. p. 139.
b Cat. Cap. VI.
c Fragm. VI. XXII, p. 145.
d Fragm. VI. XIV. p. 136.
e Fragm. VI. XXI. p. 145.
f Fragm. I. I. p. 2.
g Fragm. VI. VII. p. 122.
h Fragm. VI. VII. p. 124.
i Fragm. VI. XIV. p. 135.

Digitized by Google

tas, *Salluſtius:* [a] ex parte cohortum praecipere inſtructa, & ſtationes locatae pro caſtris.

Servius ad XII. AEn. 676. JAM JAM FATA. *Salluſtianum:* [b] jam jam frater animo meo cariſſime.

Servius ad IX. AEn. 754. ALTE CONSURGIT IN ENSEM, *genus feriendi Gallicanum. Salluſtius:* [c] Regreſſi ad faciliores ictus loco cedebant.

Servius ad IX. AEn. 510. *In armorum generibus milites ſumunt ab animalibus nomina, ut aries. Salluſtius:* in modum hirci militaris.

Servius ad IX. AEn. 493. *Salluſtius:* [d] in ſecunda feſtinas cohortes compoſuerat.

Servius ad IX. AEn. 417. *Tergum pro tergus dixit Salluſtius:* [e] tergis vinciebant.

Servius ad AEn. 771. *ſane ſciendum quod ipſos equites Cataphractos dicimus*, [f] *Salluſtius:* & ſequebantur equites Cataphracti.

Servius ad IX. AEn. 234. *hunc autem ſtandi habitum & Salluſtius commemorat.* [g] Feſſi arma ſua quiſque ſtantes incumbere.

Servius ad IX. AEn. 348. *ut* [h] *Salluſtius:* ex inſolentia avidus male faciendi.

Servius ad VIII. AEn. 340. VATIS FATIDICAE. *Unde ſolum plenum non erat, ergo tale eſt ut illud in Salluſtio:* [i] in tugurio mulieris ancillae.

Huc (ad lib. IV.) refer Fragmentum a Chariſio citatum lib. II. pag. 217. edit Fabric.

Servius ad XII. AEn. 145. *ſane talis haec figura eſt ut illud Salluſtianum:* [k] Mare Ponticum dulcius eſt quam cetera, *cum nullum dulce ſit.*

Servius ad I. Georg. 56. *nam & Crocum in Cilicia* [l] apud Corycum naſci *Salluſtius meminit.*

Servius ad III. AEn. 400. *Sallentinum promontorium. Nam, ut ait Salluſtius:* [m] Omnis Italia coacta in anguſtias ſcinditur inter duo promontoria, Bruttium & Sallentinum.

Servius ad IV. AEn. 271 *Terere, verbum eſt ad ignaviam poſitum. Salluſtius:* [n] ibi triennio fruſtra trito.

Ser-

a Fragm. VI. XXI. p. 145.
b Jugurtha Cap. XVII.
c Fragm. VI. XIV. p. 136
d Fragm. VI. XXI. p. 145
e Fragm. IV. X. p. 102.
f Fragm. VI. XVIII. p. 142.
g Fragm. III. XII. p. 79.
h Fragm. VI. XVIII. p. 142.
i Jugurtha Cap. XIV.
k Fragm. VI. XIII. p. 132.
l Fragm. I. XXII. p. 41.
m Fragm. VI. XV. p. 138.
n Fragm. VI. II. 116.

Digitized by Google

Servius ad IV. AEn. 245. AGIT. *An Agit, in Actu eſt? Salluſtius:* [a]Inter certamina dominationis aut libertatis agit.

Servius ad I. Georg. 287. DIU. *Salluſtius:* [b]Diu noctuque laborare, feſtinare.

Servius ad II. Georg. 209. ANTIQUASQUE DOMOS. *aut revera antiquas aut charas. Salluſtius:* [c]Tantum antiquitatis curaeque majoribus pro Italica gente fuit.

Servius ad IV. Georg. 182. CROCUMQUE RUBENTEM. *Salluſtius in Hiſtoriis ait:* [d]In qua crocum gignitur, *genere neutro ſecundum artem uſus eſt. hic poëtice maſculino, referens ad puerum, qui in hunc florem dicitur eſſe converſus.*

Servius ad IV. Georg. 238. IN VOLNERE PONUNT. *non ſuo, ſed a ſe illato Salluſtius:* [e]injuria validiorum, *ſcilicet quam inferebant validiores.*

Servius ad I. AEn. 6. PROFUGUS. *ut in Salluſtio:* [f]Qui nullo certo exſilio vagabantur: *adeo exſilium eſt ipſa vagatio.*

Servius ad I. AEn. 75. *Sane notant Virgilium Critici, qui marito promittit uxorem: quod excuſat regia licentia, ut Salluſt.* [g]Denas alii, alii plures habent, ſed reges eo amplius.

Servius ad I. AEn. 97. *Duplices duas dicebant, ut hoc loco, & binos duos, & utroſque pro utrumque, ut Cicero:* Binos habebam, jubeo promi utroſque, *item Salluſtius, cum de duobus loqueretur:* [h]Hi utrique ad Urbem Imperatores erant.

Servius ad I. AEn. 100. *Salluſt.* [i]Romani generis diſertiſſimus.

Servius ad I. AEn. 100. *Quaeritur cur Diomedem fortiſſimum dixerit, cum poſt Achillem & Ajacem ipſe ſit tertius, unde etiam Salluſtius ait:* [k]Primum Graecorum.

Servius ad I. AEn. 111. APERIT. *oſtendit, ut Salluſtius,* [l]Caput aperire ſolitus, *id eſt nudare, oſtendere.*

Servius ad I. AEn. 120. TER. *Saepius finitus numerus pro infinito, crebros enim fluctus facit Aquilo, ut Salluſtius:* [m]Crebritate fluctuum, ut Aquilo ſolet.

Ser-

a Fragm. I. I. p. 3.
b Catil. Cap. XXVII.
c Fragm. VI. VII. p. 124.
d Fragm. I. XXII. p. 140.
e Fragm. I. III. p. 7.
f Fragm. VI. XXII. p. 145
g Jugurtha Cap. LXXX.
h Catil. Cap. XXX.
i Fragm. I. I. p. 2.
k Fragm. VI. XI. p. 129.
l Fragm. I. I. p. 2.
m Fragm. V. II. p. 111.

Servius ad I. AEn. 198. *Salluſtius ait*, Provincias inter ſe partiverant, *nam & partio & partior dicimus.*

Servius ad I. AEn. 215. *Tergus, tergoris, corium ſignificat, tergum vero tergi, dorſum ſignificat, ut Salluſtius:* [a]Scilicet quia tergis abſtinetur.

Servius ad I. AEn. 271. *dicimus autem, & nomen mihi eſt Cicero; ut, Hecyra eſt huic nomen fabulae, & Ciceronis, ut Salluſtius:* [b]Cui nomen oblivionis condiderant.

Servius ad I. AEn. 303. (Trojani) *qui non ſponte venerant ad Africam, quod utique ignorabat Dido. illo enim tempore* [c]invadendarum terrarum cauſa fuerat navigatio, *ut Salluſtius meminit.*

Servius ad I. AEn. 434. AESTATE NOVA. *bene nova, quia eſt aeſtas & adulta & praeceps, ſecundum Salluſtium.*

Servius ad I. AEn. 445. LAETISSIMUS UMBRA, *aut ſeptimus caſus eſt: aut, ſecundum Probum, genitivus: ut ſit laetiſſimus umbrae. ſicut Salluſtius:* [d]Frugum pabulique laetus ager.

Servius ad I. AEn. 480. [e]*curribus falcatis uſos eſſe majores, & Livius & Salluſtius docent.*

Servius ad I. AEn. 580. CERTOS. *Veloces, qui cito inveniant: aut fideles. utrumque enim hoc loco ſignificat, contrario, incertos pro tardis Salluſtius:* [f]Et onere turrium incertis navibus. *aliquando & firmos. ut idem:* apud latera certos locaverat.

Servius ad I. AEn. 63. *Bis intelligimus* NON, *ut ſupra diximus; ſic Salluſtius:* [g]Segnior, neque minus gravis & multiplex cura.

Servius ad II. AEn. 712. URBE EGRESSIS, *hic ablativo junxit, ut Horatius: Egreſſum magna me excepit Aricia Roma. Salluſtius accuſativo:* [h]Raro egreſſa fines ſuos.

Servius ad. III. AEn. 533. *Sic de Ponto Salluſtius:* [i]Unde hic tulit colorem, nam ſpeciem efficit Scythici arcus.

Servius ad III. AEn. 594. *Sane* cetera Grajus, *Graeca locutio eſt. ut Salluſtius:* [k]Sanctus alia.

Ser-

a Fragm. III. xi. p. 78.
b Fragm. I. xxii. p. 41.
c Fragm. VI. xxvi. p. 149.
d Fragm. VI. xxvii. p. 149.
e Fragm. II. iv. p. 50.

f Fragm. VI. xx. p. 144.
g Fragm. I xviii. p. 34.
h Fragm. VI. xxvi. p. 149.
i Fragm. VI. xxviii. p. 150.
k Fragm. VI. xxii. p. 145.

Digitized by Google

Servius ad V. AEn. 408. VERSAT, *conſiderat. Salluſtius:* [a]Exercitum majorum more verteret, *hoc eſt conſideraret.*

Servius ad IV. AEn. 23. AGNOSCO. *participium agnotus non agnitus Salluſtius:* [b]Nec inermos ex praelio viros quemquam agnoturum.

Servius ad IV. AEn. 290. NOVANDIS. *Salluſtius:* [c]Quae cauſa fuerat novandis rebus.

Servius ad III. AEn. 425. TRAHENTEM. *Salluſtius:* [d]Quod forte in lata naufragia ſorbens gurgitibus occultis millia ſexaginta Taurominitana ad littora trahit.

Servius ad III. AEn. 420. *Salluſtius* [e]Saxum *eſſe dicit* ſimile formae celebratae procul viſentibus. Vide & ſequentia, nam huc faciunt.

Servius ad V. AEn 626. *Orion* qui oritur (*ut Salluſtius dicit*) [f]juxta ſolis aeſtivi pulſum.

Servius ad V. AEn. 935. *ſecundum Philoſophos, Elyſium, eſt inſulae Fortunatae, quas ait Salluſtius* inclytas *eſſe* Homeri carminibus; *quarum deſcriptionem Pius commentator dicit eſſe ſublatam.*

Servius ad V. AEn. 540. AMBAS. *Compendioſius, quaſi* duas *diceret. Poteramus enim etiam* tertiam *ſperare. Sic Salluſtius:* [g]Inter ſecundum atque ultimum bellum Carthaginenſe, *non ait* tertium.

Servius ad VII. AEn. 303. *Condi proprie dicuntur, qui ſibi ſtatuunt civitatem.* Salluſtius: Parte conditor orbis terrarum, Forte, *Per te conditur.*

Servius ad III. AEn. 265. *nihil eſt enim fame gravius. Salluſtius:* [h]ſin vis obſtat, ferro quam fame aequius perituros.

Servius ad III. AEn. 104. JOVIS MAGNI, *quia illic dicitur nutritus eſſe, quod, ut Salluſtius* [i]*dicit, ideo fingitur, quia* primos Cretenſes conſtat inveniſſe religionem. Iterum ad VIII. AEn. 343.

Servius ad II. Georg. 98. *pleraque autem ſubaudiri, quae aperte non poſſumus dicere, & ipſe alibi docet, & Salluſtius, qui ait:* [k]Quis a Sertorio triplices inſidiae per idoneos ſaltus poſitae erant.

Servius ad III. Georg. 82. *Salluſtius dicit in Hiſtoriis, veſtes de pellibus* [l]Rhenones *vocantur.*

Ser-

a Fragm. VI. xvi. p. 139.
b Fragm. II. v. p. 51.
c Fragm. VI. xxiii. p. 146.
d Fragm. VI. viii. p. 142.
e Fragm. VI. xxvi. p. 148.
f Fragm. VI. xxvi. p. 149.
g Fragm. VI. xxvi. p. 149.
h Fragm. I. 11 p. 3.
i Fragm. VI. xxi. p. 145.
k Fragm. VI. xii. p. 131.
l Fragm. VI. xiii. p. 80.

Digitized by Google

Servius ad II. Ecl. 67. duplicat, *auget, Salluſtius:* [a] & Marius victus duplicaverat bellum.

Servius ad III. Ecl. 13. [b] *Saevus iſte Romulus.*

Servius ad VII. Ecl. 41. *In Sardinia naſcitur quaedam berba, ut Salluſtius dicit*, apiaſtri ſimilis, quae *berba* comeſa hominum rictus dolore contrahit, & quaſi ridentes interimit, *unde vulgo:* Σαρδόνιος γέλως.

Servius ad II. Ecl. 17. Ne crede. *ne confide. Salluſtius:* [c] Virtuti ſatis credebant. *id eſt, confidebant.*

Idem Ecl. II. 49. *&c ſic dictum eſt: Tum caſia atque aliis intexens ſuavibus berbis, ut in Salluſtio:* [d] Leonem, atque alias feras.

Servius ad III. Georg. 433. *Salluſtius:* [e] Quod genus ſiti magis quam alia re accenditur.

Servius ad AEn. 324. Dardaniae. *Trojae aut a Dardano Jovis & Electrae filio, aut, ſecundum Salluſtium*, a rege Dardanorum Mida, qui Phrygiam tenuit.

a Fragm. III. II. p. 63.
b Fragm. VI. VI. p. 122.
c Fragm. I. V. p. 12.
d Jugurtha Cap. CXIV.
e Jugurtha Cap. VI.

Digitized by Google

JANI BROUKHUSII
BREVES NOTAE
IN
FRAGMENTA
C. CRISPI SALLUSTII.

[a] NISI QUAE &c.] Vid. Crenius P. G. Animadv. p. 213. male Nonius *quem* legit, in voce *Cis*.

[b] QUIN SOLUS OMNIUM &c.] Videlicet ut proſcriptorum liberi in perpetuum eſſent privati petendorum honorum poteſtate, in eam rem lege lata. Vid. Sigonius in Cicer. Orat. T. III. P. II. p. 992.

[c] VETTIUS PICENS] Vid. Cic. II. de Offic. 8.

[d] QUAE SI PROBATIS &c.] Similiter Cicero Agrar. cap. VI. p. 367.

[e] PHILLIPUS &c.] Servius ad Lib. IX. AEn. 251.

[f] AUXISSE] Παθητικῶς. Vid. Lipſius IV. Qaeſt. Epiſt. XIV.

[g] A PRIMORDIO] Ad VIII. AEn. 388. Servius: *A principio Urbis ad bellum Perſi Macedonicum.* ad I. AEn 34.

[h] IN MAURITANIA] *In Mauritaniam* Lipſius IV. Quaeſt. Epiſt. 14. quem vide.

[i] BALLERA] *Balleja* Servius ad I. AEn. 522.

[k] FUFIDIUS] *Aufidius* Lipſius IV. Quaeſt. Epiſt. 14.

[l] FLUMEN TORIAM] Vid. Voſſius in Melam. p. 160. 191. Lib. II.

[m] PARATA] *Paria* ibi legitur.

[n] FRUGUM] Sic lib. I. AEn. 445. ſed *fructuum* legit ad IX. AEn. 338.

[o] GADIR HABENT] *Gandirum habent*, hoc eſt, dicunt, Donatus ad Eun. III. I. II.

[p] CANES] *Cives* Lipſ. IV. Quaeſt. Epiſt. 14.

[q] METELLUS] Nempe Q. Metellus Pius, qui *vir ſanctiſſimus & ſumma religione ac modeſtia dicitur* Ciceroni Orat. pro Balbo cap. 22. quae ſane parum conveniunt cum hiſce Salluſtianis.

[r] TRANSENNA DEMISSUM &c.] Nonius p. 180. Servius ad V. AEn. 418.

[ſ] APUD VETERES] Ita & Cicero Act. I. in Verr. cap. 10. p. 381.

[t] MACROB. SATURN.] Lib. III. cap. 6. ſed operae fuerit haec cum iſtis conferre.

[v] AT ILLI &c.] *At illi quibus vires aderant, ruere cuncti ad portas, incondita tenere.* Servius P. Daniel. ad II. Ecl. 4.

[x] CASTRA HOSTIUM &c.] Vid. Cicero pro Balbo cap. 2. Lib. III.

[y] TUM EXTERNORUM] *Termeſtinorum* Lipſius V. Quaeſt. Epiſt. 14.

[z] FERRAMENTIS] Leg. *Fragmentis* XV. VI. 6. p. 68. pro *alveos* lege *alveis*.

[a] ARU-

a Fragm. I. Cap. II. p. 4. b Cap. VIII. p. 12. c Cap. VIII. p. 14. d Cap. X. p. 21. e Cap. XII. p. 22. f Cap. XIII. p. 26. g Cap. h cap. XXI. p. 38. i Cap. XXI. p. 39. k Ibid. p. 46. l Cap. II. p. 46. m Cap. III. p. 48. n Cap. IV. p. 50. o Cap. V. p. 50. p Cap. VI. p. 53. q Cap. VII. p. 53. r ibid. p. 55. ſ Cap. VIII. p. 57. t ibid. ibid. v Cap. X. p. 59. x Cap. III. p. 64. y Cap. V. p. 66. z ibid.

Digitized by Google

[a] ARUSIANUS MESSUS] Vid. Mercerus Not. in Nonium p. 191.
[b] M. LEPIDI] *Macri Licinii.* Gronov. I. Obſ. 25. p. 203.
[c] LUCULLUS SUPERIORE &c.] Manutius in Cicer. Orat. T. II. P. I. p. 19. b.
[d] VIS TRIBUNICIA] Cic. Agrar. II. c. 6.
[e] MANDANDO] *Modo.* Hae correctiones ſunt J. F. Gronovii Lib. I. Obſerv. c. 25.
[f] QUAMVIS] *Quum vis omnis.*
[g] PRO] *Jam pro.* & dele mox, *certe.*
[h] TAMEN QUINIS MODIIS] Lipſius ita correxit I. Elect. 8.
[i] POSSUNT] *Proſint.* Lipſius: loc. cit.
[k] IGNARISSUMI QUIQUE &c.] *Ignavi cujuſque tenuiſſimas ſpes fruſtratur.* Gronov. III. Obſerv. 2. p. 446. Mox idem *qua* pro *quae.*
[l] RERUM ULTRO INJURIA] *Munerantibus pro injuria.* Gronov. loc. cit.
[m] CAVENDUS TAMEN DOLUS] Gronov. ibid. *tantum.*
[n] CLAUDIT] h. e. deficit. Vid. Lipſius IV. Quaeſt. Epiſt. XIV.
[o] AT OPPIUS &c.] Vid. Sigonius ad Fragmenta Orat. Cicer. p. 943. T. III. p. 2.
[p] ARUSIANUS] Philargyrius ad III. Georg. 53.
[q] IDEM] Aſconius in Accus. I. in Verr. cap. 23. p. 466.
[r] IGITUR DISCUBUERE] Vide Scaligerum ad Propert. p. 175. & Jac. Nicolaum Loënſem Lib. VIII. Epiphyll. Miſcell. c. 2.
[ſ] CLODIANO] Cicero I. ad Att. 19. inibi Manutius p. 54. Graevius p. 149. Turnebus XXIIII. Adv. 8. Cicero in Vatin. cap. 2.
[t] CASTELLA CUSTODES &c.] Servius ad XI. AEn. 801.
[v] TIBI PERPETUA] *Tibi, ſi perpetua pace frui liceret: niſi &c. futurum eſſet.* Lipſius IV. Quaeſt. Epiſt 14.
[x] INSOMNIS] *Inſomnia.* Lipſ. IV. Quaeſt. Epiſt. 14.
[y] PEREGRINARI] *Pergnari.* Freinſhemius ad Florum III. xx. 6.
[z] QUASI GLUTINO ADOLESCEBANT] Philargyrius ad IV. Georg. 40. Servius ad III. Georg. 155.
[aa] LEGIONES VALERIANAE] Vid. Leopardus Lib. XVII. Emend. V. cap. 1.
[bb] Philarg. ad IV. Georg. Virgilii 144. Servius ad V. AEn. 524. ad VI. 569. ad XII. 864. qui haec laudat ex XII.
[cc] QUIBUS DE CAUSIS &c.] Vid. Lipſ. I. Elect. 23. p. 428. Lib. V.
[dd] ORATI &c.] Vid. Gronov. in Cicer. XIII. ad Attic. 19. p. 426. Lib. VI.
[ee] SENECTA JAM AETATE] Servius ad XI. AEn. 165.
[ff] VENTIS &c.] Servius ad II. Georg. 478.
[gg] CULTORIBUS] Ita Lipſius IV. Quaeſt. Epiſt. 14. antea erat *cultibus.*
[hh] FUERUNT] *Fugerunt* Servius legit ad XII. AEn. 715.
[ii] PALICANUS] Vid. Cicero I. ad Attic. I. inibi Manutius p. 8. Malaſpina & Urſinus p. 10. Val. Maxim. III. VIII. 3.
[kk] PRIMAM &c.] Servius ad III. Georg. 474.
[ll] CARBO &c.] Servius ad II. AEn. 399.

*AR-

a ibid. b Cap. VII. p. 69. c Cap. IX. p. 71. d ibid. p. 72. e ibid. p. 73. f ibid. p. 74. g ibidem. h Cap. X. p. 76. i ibid. k ibid. p. 77. l Ibidem. m Cap. II. p. 77. n ibid. p. 78. o Cap. XIII. p. 80. p Cap. XIV. p. 82. q ibid. r Cap. XV. p. 83. ſ Cap. I. p. 86. t ibid. p. 88. v Cap. II. p. 90. x Cap. IV. p. 91. y Cap. IV. p. 91. z Cap. II. p. 105. aa Cap. XII. p. 105. bb Cap. I. p. 101. cc Ibid. dd Cap. II. p. 111. ee Cap. III. p. 116. ff ibid. p. 117. gg Cap. VII. p. 123. hh Ibid. p. 124. ii Cap. VIII. p. 125. kk Cap. IX. p. 125. ll ibid. p. 126.

Digitized by Google

[a] ARMATUS] *Animatus* Lipſius ad Vell. Paterc. Lib. II. cap. 18. non probante Grutero, quem vide l. c.

[b] TYRANNUMQUE ET CINNAMQUE MAXINA VOCE APAELLANS] Servius ad IV. AEn. 215.

[c] NOMENQUE] Porphyrio in Horat. Lib. IV. Od. 4. v. 38.

[d] SEPTIMIUM] Donatus ad Adelph. III. II, 12. addit autem de ſuo: *quum de amente Septimio loqueretur.*

[e] SCRIPTORUM] *Proſcriptorum.* Lipſ. IV. Quaeſt. Epiſt. 14.

[f] ITA JAM &c.] Similis locus, ſed plenior apud Servium eſt ad III. AEn. 413.

[g] PYRENAEIS] *Pyrenaeae*; ita Servius, ad XI. AEn. 7.

[h] IPSUM] Cauſſam reddit Seneca Med. vſ. 213. copioſe Naſo IV. Pont. Epiſt. 10.

[i] LINTEA] Serv. ad XI. AEn. 771. *linteo.*

[k] REBUS] Ad II. AEn. 168.

[l] AENUM] Ad III. AEn. 17.

[m] IMPEDIEBAT] Ad III. AEn. 129.

[n] THEMYSCIRII] *Threiſſi* Serv. Dan. ad XI. AEn. 659.

[o] UBI EUM &c.] Ad XII. 844.

[p] ET METELLO] Ad XI. AEn. 544.

[q] MORE] Ad XI. AEn. 619.

[r] MULTIS &c.] Multos ab adoleſcentia bonos inſultaverat. Servius ad X. AEn. 643.

[ſ] EQUIS] *Equo* legebat Servius ad X. AEn. 539.

[t] FESSUS] Idem ad VIII. AEn. 232.

[v] HISPANIAM] Idem ad I. AEn. 384. & ad III. 297.

[x] LYCIAE] Idem ad I. AEn. 424.

[y] SOTER] Id. ad II. AEn. 200. ad VI. AEn. 22. de hoc poenae genere vide in *Fuſtiarium.*

[z] SCINDITUR] Vid. *funditur.* Voſſius in Melam p. 162. ad III. AEn. 400.

[aa] ITAQUE] Ad III. AEn. 512.

[bb] QUA &c.] Ad IV. AEn. 132.

[cc] INTRORSUS] *Igitur introrſus prima Aſiae Bithynia eſt.* Servius ad V. AEn. 203. ad V. AEn. 373.

[dd] ADEO ILLIS INGENTIA &c.] Servius ad IV. Georg. 218. Vide locum, neque enim hic ſatis eſt plenus. Servius ad IV. Georg. 211. Phylargyrius ibid. verbis iisdem.

[ee] HANNIBALI, AEQUOR] *Hannibale aequore.* ad Phorm. II. 1, 13.

[ff] NEU QUIS] Ad II. AEn. 156.

[gg] ET ONERE &c.] Ad I. AEn. 580.

[hh] CUM MURUM] V. 5. ad VIII. AEn. 123.

[ii] QUIPPE] Ad VIII. AEn. 8.

[kk] SAEVIRE TAGUNS] *Lenire Tagur.* Carrio I. Emend. 11.

[ll] BELLUM &c.] Ad V. Ecl. 19.

[mm] IN QUIS &c.] Ad VIII. Ecl. 27.

[nn] SIN VIS &c.] Ad III. AEn. 265.

[oo] PAULLULUM] Ad VIII. Ecl. 4.

Nu-

a Cap. IX. p. 126. b Cap. X. p. 127. c ibid. p. 128. d ibid. e ibid. f Cap. XI. p. 130. g Cap. XII. p. 131. h Cap. XIII. p. 132. i ibid. p. 133. k ibid. l ibid. m ibid. p. 133. n ibid. p. 135. o Cap. XIV. p. 135. p ibid. q ibid. r ibid. ibid. ſ ibid. t ibid. v Cap. XV. p. 137. x ibid. y ibid. z ibid. p. 138. aa ibid. bb Cap. XVI. p. 138. cc ibid. dd ibid. p. 139 ee Cap. XVII. p. 141. ff ibid. gg Cap. XX. p. 144. hh ibid. p. 145. ii ibid. kk ibid. ll Cap. XXI. p. 145. mm ibid. nn ibid. oo Cap. XXII. p. 145.

Digitized by Google

[a] Nubes] Ad II. AEn. 285.
[b] Sanctus alia] Ad III. AEn. 594.
[c] Geronis] Ad VIII. AEn. 662.
[d] In quibus &c.] Porphyr. ad Hor. Lib. III. Od. 24. v. 9.
[e] Pelorum] Servius ad III. AEn. 411.
[f] Aristeus] Idem ad I. Georg. 14.
[g] Deportarunt] *Reportarunt.* ad XI. AEn. 421.
[h] Cares] Leg. *Carae.* ad VIII. AEn. 725.
[i] Dardania] Ad AEn. 324.
[k] Sallustius] Ad V. AEn. 251.
[l] In flaminia] ad VII. 728.
[m] Creta] Ad III. AEn. 104.
[n] Primo mense] Ibid. ad I. Georg. 43.

[o] Sallustius in Historiis] Ecce ipſa verba: Nos manet Oceanus] *In quo ſunt Inſulae Fortunatae, ad quas Salluſtius in Hiſtoria dicit victum voluiſſe in ſertorium.* ad XVI. Epod. 41.

[p] Sallustio] Cuivis potuis quam Salluſtio dare velit Seb. Corradus Quaeſtur. p. 173. non dubitat Lipſius eſſe Salluſtii III. Quaeſt. Epiſt. 14. pag. 153. Ad imitationem harum Orationum, Salluſtius ſaluberrima Gubernatoribus Provinciarum praecepta dantem in ſcenam produxit Trajanus Boccalinus Cent. I. Regguagl. 41.

[q] Antea] *Pro vero antea* ex MSS. Scip. Gentilis in Apuleji Apol. p. 2.

[r] Res docuit &c.] Vid. Cicero Paradox V. cap 1. Corn. Nepos XXV. 11, 16.

[ſ] Namque aut tu &c.] Cicero pro Marcell. cap. 1. *Quae quidem tibi nunc omnia belli vulnera ſananda ſunt, quibus praeter te mederi nemo poteſt.*

[t] Decus] Ita Lipſius IV. Quaeſt Epiſt. 14.
[v] Auctoribus] *Auctibus* Lipſ. ibid.
[x] Nequaquam] *Nequiquam* Gronov. II. Obſ. 4. p. 234.
[y] Exercitio] *Exercito.*
[z] Visi] *Viri* Lipſius III. Quaeſt. Epiſt. 14.
[aa] Classis mittenda] *Claſſi committenda.* Lipſius III. Quaeſt. Epiſt. 14.

[bb] C. Sallustii Crispi] Imo declamatoris indocti ac barbari cujus & iſta eſt, quae fertur in Salluſtium, Ciceronis, quomodo operoſe probavit Corradus in Quaeſtura a p. 149. uſque ad 223. Vid. Lipſius Oper. Critic. p. 637. alieno nomini ſua Scripta ſupponere veteris jam calumniae artificium fuit, ſic olim legebantur Orationes contumelioſae in Ciceronem C. Antonii & L. Catilinae nomine editae. Vid. Aſconius in Orat. in Toga candida p. 988.

[cc] Sed Mithridates] Scholiaſtes antiquus in Cicer. Orat. pro Lege Manil. cap. 9. *Incongruum videtur exemplum, quod Imperatori feminam comparavit. Sed ex omni parte quadrare monſtratur: primum ex loco, quod Mithridates Ponticus fuit, quae patria Medeae eſt: ex fato, quod ut illa parricidium fecit, ſic & iſte, auctore Salluſtio, & fratrem, & ſororem occidit. —— —— Bene Mithridatem Medeae comparavit. Nam & ipſe parricida eſt. Fertur enim fratrem ſuum occidiſſe, & patrem bello ſuperiore contra Sullam.*

a Cap. xxii. p. 145. ibid. p. 146. b ibid. c ibid. d Cap. xxiv. p. 147. e Cap. xxv. p. 147. f ibid. p. 148. g ibid. h ibid. i Cap. xvi. p. 148. k ibid. p. 149. l ibid. m ibid. n ibid. o ibid. p p. 153. q p. 155. r ibid. p. 156. ſ Cap. xl. p. 171. t Cap. xli. p. 173. v Cap. xlii. p. 174. x ibid. p. 177. y ibid. z Cap. lv. p. 197. aa Lib. VI. Cap. v. p. 121. bb Ibid. Cap. lxi. cc Lib. VI. Cap. xvi. p. 138.

AUSO-

Digitized by Google

AUSONII POPMAE, FRISII,
DE
USU ANTIQUAE LOCUTIONIS
LIBRI DUO;
AD
ILLUSTRATIONEM PRAECIPUE
HISTORICORUM
VETERUM,
ALIORUMQUE
SCRIPTORUM
ANTIQUORUM.

Digitized by Google

VETERUM SCRIPTORUM
DE
USU ANTIQUAE LOCUTIONIS
SENTENTIAE.

M. Varro Lib. IV. de Lingua Lat. p. 4. Edition. Scaligeriano-Stephanianae.

VETUSTAS non pauca depravat, multa tollit. Quem Puerum vidiſti formoſum, hunc vides deformem in Senecta. Tertium Seculum non videt eum hominem, quem vidit primum.

Qu. Horatius Flacc. in Lib. de Arte Poëtica, v. *61.* ſeqq.

Ut ſilvae foliis pronos mutantur in annos.
Prima cadunt: ita *Verborum vetus interit aetas*,
Et juvenum ritu florent modo nata, vigentque.

Et v. *69.* ſeqq.

—— Mortalia facta peribunt,
Nedum ſermonum ſtet honos, & gratia vivax.
Multa renaſcentur, quae jam cecidere, cadentque,
Quae nunc ſunt in honore, Vocabula, ſi volet uſus,
Quem penes arbitrium eſt, & jus, & norma loquendi.

 Quin-

Digitized by Google

Quintilianus Lib. VIII. Inſtitution. Orator. *Cap.* III. p. 364. *ſequ.* *Edition.* Pithoeiano-Stoërianae.

Cum ſint autem Verba propria, ficta, tranſlata; propriis dignitatem dat Antiquitas. Namque & ſanctiorem & magis admirabilem faciunt Orationem, quibus non quilibet fuerat uſurus, eoque ornamento acerrimi judicii *P. Virgilius* unice eſt uſus. *Olli* enim, & *Quianam* & *Mis*, & *Pone* pellucent & aſpergunt illam, quae etiam in Picturis eſt gratiſſima, Vetuſtatis inimitabilem arti auctoritatem. Sed utendum modo, nec ex ultimis tenebris repetenda.

Ibidem p. 365.

Quid multa? Totus prope mutatus eſt ſermo. *Quaedam tamen adhuc vetera Vetuſtate ipſa gratius nitent:* Quaedam etiam neceſſario interim ſumuntur, ut *Nuncupare* & *Fari:* Et multa alia etiam audientibus grata inſeri poſſunt, ſed ita demum, ſi non adpareat adfectatio.

A. Gellius Lib. I. *Noct. Attic. Cap.* X. *p.* 24. *Edition.* Tornaeſianae.

Id, quod a Caeſare, excellentis ingenii ac prudentiae Viro, in primo de *Analogia* Libro ſcriptum eſt, habe ſemper in memoria atque in pectore; ut, tamquam ſcopulum, ſic fugias inauditum atque inſolens Verbum.

IN-

INDEX CAPITUM
LIBRI PRIMI
CAPUT

I. *De Litterarum Vocalium inter ſe Commutatione.*
II. *De Mutatione Diphthongorum.*
III. *De Conſonantium inter ſe Commutatione.*
IV. *De Litterarum in Dictionibus Adjectione.*
V. *De Litterarum in Dictionibus Detractione.*
VI. *De Syllabarum in Dictionibus Adjectione.*
VII. *De Syllabarum in Dictionibus Detractione.*
VIII. *De Extremitatibus Nominum.*
IX. *De Mutatis Declinationibus, Caſibus, & Generibus.*
X. *De Pronominibus.*
XI. *De Verbis.*
XII. *De Temporibus & Modis.*
XIII. *De Adverbiis.*
XIV. *De Præpoſitionibus.*
XV. *De Compoſitione Vocum.*
XVI. *De Diſtractione & Trajectione Vocum.*

LIBRI SECUNDI
CAPUT

I. *De Partium Orationis inter ſe Commutatione.*
II. *De Permutatione Caſuum, Numerorum & Generum.*
III. *De Permutatione Temporum & Modorum.*
IV. *De Caſibus cum Nominibus junctis praeter vulgatum uſum.*
V. *De Caſibus cum Verbis junctis praeter vulgatum Uſum.*
VI. *De Participiorum & Gerundiorum Uſu antiquo.*
VII. *De Adverbiorum & Praepoſitionum Structura.*
VIII. *De Commutatione ſimplicium & junctarum Vocum.*
IX. *De Iteratis & geminatis Vocibus in Oratione.*
X. *De Parelcis.*
XI. *De Eclipticis.*

AUSONII POPMAE DE USU ANTIQUAE LOCUTIONIS

LIBER PRIMUS.

CAPUT I.

De Litterarum Vocalium inter ſe commutatione.

ANTIQUI & idonei Latinae Linguae Autores multa Vocabula uſurparunt, ab uſu & conſuetudine Sermonis noſtri penitus remota; multa longe aliter protulerunt, quam a nobis hodie vulgo efferuntur. Utriuſque generis exempla in ipſorum Scriptis non pauca reperiuntur, & plura exſtarent, niſi imperiti Librarii antiquam & minus uſitatam Locutionem fere ubique ejeciſſent. Quam cum difficile ſit in ſuam, unde vi dejecta eſt, poſſeſſionem reſtituere, nos, quod potuimus, in hoc Libello USUM ejus oſtendere, & collectis quaſi per *Saturam* undique teſtimoniis probare conati ſumus. Ut autem a minimis ordiamur, multa propter *mutuam Cognationem* & *Affinitatem* LITTERARUM Veteres promiſcue dixerunt. Nam *Litterae pleraeque omnes inter ſe locum commutarunt*, ut principes duae Vocales A & E. Unde *Defediſcor*, *Depeciſcor* ſcriptum olim notat *Priſcianus*, hodieque in Libris veteribus exſtat. Terent. in Phormione:

Neque defetiſcar *unquam adeo experirier*,

Id. ibidem:

Jam depeciſci *mortem cupio.*

Cicero pro Sex. Roſcio: *Partem ſuam* depeciſci. Et mox ita: *Ipſe tria Praedia* depectus *eſt.* Et in Verrinis frequenter. Gellius Lib. XX. *Reus*, *qui* depeciſci *noluerat.* Ulpianus Lib. 10. ad Edictum: *Hoc edicto tenetur etiam is*, *qui* depectus *eſt. Depectus* autem dicitur *turpiter* pactus. *AEquipero*, *Praepero*, ut *Reciperoetiam* nunc dicimus. Ennius Lib. II. Annal.

In-

Ingens cur animis cum concordibus aequiperari.

Gellius Lib. X. *Namque in* praeparatu *rei ruſticas per tempeſtates pluvias, quoniam otium eſt, maturari poteſt. Hieto* Plautus:

Ubi cum hietare *nodum in mentem venit.*

Caecilius:

Praei hercle tu, qui mihi oſcitans hietanſque *reſtas.*

Edor pro *Ador*, Frumenti genus, Feſtus. Similiter A & I. *ut Fontinalia* pro *Fontanalia*, Varro Lib. V. de Ling. Lat. *Juvenilis*, *Juvenalis*, Gloſſae, & Ulp. de Adulteriis. *Sane ſi* juvenali *facilitate ductus.* Rurſus *Baccbanal Bacchinal*, Plaut in Aulularia:

Ad Bacchat veni in Bacchanal *coquinatum.*

Id. ibid. *Aperitur* Bacchinal. *Librale*, *Librile*, ſcapus Librae, Feſtus. *Subigitare* retinent Libri veteres Terentii in Heautontimorumeno, *Beneficere* & *Maleficere* Pandectae Florentinae, ſicut eaedem *Fornicator* & *Fornicarius*, qui *Fornacis* accendendi curam gerit. *Aquaemanile* & *Aquiminale*, Vas, ſive Urceolus, quo aqua in truellum effundebatur lavandis manibus, Paulus Lib. VI. ad Sabinum & Lib. III. Sententiar. *Aquimanile*, χερνιβον, Gloſſarium. Item Sub- junctivi Modi verborum tertii Ordinis, quos non per *Am*, ſed per *Im* efferebant, ut *Arceſſim*, *Edim*, & alia, de quibus ſuo loco dicemus. A & U, ut *Condalus*, *Condulus*, Feſtus, & Graeci κονδύλος. *Fabalia*, *Fabulia*, Lucilius Lib. X. Satyr.

Hic in ſtercore, humu, fabulo *ſimoque atque ſuccerda.*

Varro Lib. I. de Re Ruſtica: *Id ex* fabuli *ſegete. Pedule*, indumentum *Pedis*, Ulpianus & Grammatici, *Pedale* Πεδεῖον, Gloſſarium. E & I, ut *Seco Sico*, & quae ex eo junguntur, ut *Circumſico*, *Praeſico*, *Reſico*, Varro in Libris de Re Ruſtica, & Lib. IV. de Ling Lat. *Braſica*, ut *Praeſica*, quod ex hujus ſcapo minutatim praeſicatur. *Exſico*, Plautus in Rudente:

Quin tu in paludem is, exſicasque *arundines.*

Conſiptum Ennius in Medea:

Teneor conſipta, *undique venor.*

Varro Lib. IV. de Lingua Lat. *Gallorum oſſa, qui poſſederunt Urbem ibi coacervata* ac conſipta. *Luciſcit* Plaut. in Amphitr.

Ea-

Digitized by Google

Eamus, Ampithruo, luciſcit *hoc jam*.

Quod imitatus Terentius in Heautontimor.

Luciſcit *hoc jam, ceſſo pultare oſtium.*

Augiſco, Ennius Lib. I. Annal. & ab eo Varro in Satyra Teſtament.

Qui Rem Romanam Latiumque augiſcere *voltis.*

Putiſco, *Flacciſco*, *Incurviſco* Cicero Lib. IV. de Finibus: *Animam ſui datam pro ſale ne* putiſceret. Varro Lib. IV. de Lingua Lat. *Puticuli*, *quod* putiſcebant *ibi cadavera projecta.* Pacuvius in Chryſe:

Interea loci flucti flacciſcunt.

Vetus Poëta:

Rami baccarum ubertate incurviſcere.

Milli pro mille, Lucilius Lib. IX.

Tu milli *nummum poſſis uno quaerere centum.*

Idem Lib. XV.

Hunc milli *paſſim qui vicerit atque duobus.*

Quatinus pro Quoniam, Quia, autore Feſto. Horatius Lib. III. Carmin.

— Quatenus heu! *nefas*
Virtutem incolumem odimus.

& Lib. I. Sermon. Satyr. III. v. 76. ſequ.

Denique quatinus *excidi penitus vitium irae*
Caetera item nequeunt ſtultis haerentia. ——

Suetonius in Claudio: Quatenus *ſibi matrimonia male cederent.* *Ni* pro Ne, Plautus in Menaechmis: Ni *mala*, ni *ſtulta* ſis. Idem in Mercatore: Ni *metuis tu iſta.* Varro Lib. I. de Re Ruſtica: Ni *extrinſecus ſpiritus aſlet.* Cicero ad Varronem; *Conſilii noſtri*, ni, *ſi eos quidem, qui id ſecuti non ſunt, non poeniteat, nobis poenitendum putarem.* Virgil. Lib. III. AEneid. Ni *teneant curſus.* *Em & Im pro* Eum, Feſtus. *Endo*, vel *Indo* pro In, Ennius & alii. E diverſo *Amecus*, *Menerva*, *Mage-*

Digitized by Google

geſter, dixerunt Vetuſtiſſimi, ut Ennius Lib. I. Annal. *Daidala Menerva; Genetrix* Virgilius & Lucretius, ut ipſorum antiqui teſtantur Libri. (a) *Derigo* Varro Lib. I. de Re Ruſtica, & ab eo *Derectarii*, qui in aliena Coenacula ſe dirigunt furandi animo, *idem Dejudico*, *Intellego*, *Deſpero*, *Delenimentum*, *Deverticulum* edunt Libri Juriſconſultorum. *Specio* pro Spicio, id eſt, Video, Plautus: *Nunc ſpecimen* ſpecitur. *felix* Herba, & *Felicula*, Cato de Re Ruſtica: & Felicata *patera ad ejus Herbae ſpeciem caelata*, Feſtus & Cicero in Paradoxis: Felicitas *iſtorum pateras. Ques* pro Quis; Ennius & Cato. *Here* Adverbium. Juvenalis Satyra I.

Res hodie minor eſt, here *quam fuit.*

Quam Scripturam *Priſcianus* ibidem obſervavit, & *Quintilianus* ſua aetate in uſu fuiſſe teſtatur Nam in fine Dictionum Veteres uſi indifferenter his Litteris, maxime in Adverbiis & Caſibus Dativo & Ablativo tertii Ordinis, ut infra dicemus. E & O, unde *Apello.* Sed Antiqui dicebant pro *Apollo*, Sol; *Helus Heluſa*, quod nunc Holus Holera, teſte Feſto, item *Hemo* Homo. Ennius Lib. II. Annal.

Vulturius ſilvis miſerum mandebat hemonem.

Pigneris, ut *Pignero* Verbum. Plaut. in Captivis: *Reliquit putamina.* Cato de Re Ruſt. *Si qua illata erunt*, pigneri *ſunto.* Juvenalis Satyr. III.

Pigneribus poſitis.

Gellius Lib. 16. *Obſidis vice* pignerisque *eſſe apud Rempublicam videbatur. Temperi* Adverbium & *Temperius*, id eſt maturius, a *Tempus Temperis.* Plaut. in Amphitr.

Num ſatis temperi:

Idem in Perſa:

Temperi *hanc vigilare oportet.*

Cicero Orat. IV. in Verrem: *Se ad Comitia* temperi *venturum.* Idem ad Paetum: Temperius *fiat.* Cornelius Nepos de Viris illuſtribus: C. LAELIUM *quondam in* PUTEOLANO *Kal. Mart. admonitum ab uxore*, temperius *ut diſcumberet. Memordi*, *Popoſci*, *Speſpondi* obſervat Gellius, Rurſus *Amploctor*, *Animadvorto*, *Voſter*, *Vortex*, *Vorſus* & id genus alia Vetuſtiores omnes uſurpant, quae in Catone, Plauto,

a Recentiores enim Editiones, imprimis *Virgilii*, Lib. I. *Æneid.* v. 599. Lib. II. v. 787. Lib. VIII. v. 383. Lib. IX. v. 82. 94. 117. 284. & 297. Lib. X. v. 234. & Lib. XII. v. 412. & 554. pro *GENETRIX* ſemper *Genitrix*, ſicuti ex *Aldina*, *Berſmanniana*, *Caligiana*, *Erythreanis*, (Hannovienſi *videlicet & Veneta*) *Frelloniano-Lugdunenſi*, *Meyeniana*, *Minelliana*, *Plantiniano-Antverpienſi*, *Taubmanniana* & aliis patet Editionibus.

Digitized by Google

to, Terentio, Salluſtio paſſim occurrunt, & Antiquitatis cauſſa diligenter conſervanda ſunt. *Volim* pro velim, Lucilius Lib. XXIV. Satyr.

Idola atque atomos Epicuri vincere volim.

Plautus in Aſinaria:

Meo modo loquar, quae volim.

Idem in Captivis:

Me fuiſſe, quam eſſe nimio mavolim.

Cicero Lib. II. de Natura Deorum: *Quo facilius id, quod dicere velimus, intelligi poſſit. Apprimo, Arcano, Tutiſſimo, Quotidiano* & ſimilia Adverbia, quae infra referuntur. (b) E & U, ut *Auger, Augeratus* pro Augur & Auguratus, notat Priſcianus; *Hemona*, Humana Feſtus; *Pepugi, Cecurri*, pro pupugi, cucurri, Gellius. Contra Participia *Faciundum, Vendundum* caeteraque, U Littera media proferunt Cato, Salluſtius, Varro & alii; de quibus Priſcianus Lib. I. *Apud Antiquiſſimos*, inquit, *quotiescunque* N D *ſequuntur in bis Verbis, quae a tertia Conjugatione naſcuntur, loco* E, *U ſcriptum invenimus, ut* Faciundum, Legundum, Dicundum, Vertundum, *pro Faciendum, Legendum, Dicendum, Vertendum.* I & O, ut *Olli* pro Illi, praeter vetuſtiores, Ennium, Plautum, Lucretium, etiam Virgilius, amantiſſimus antiquitatis, in *Aeneide* uſurpavit. *Agnotus* pro Agnitus: Pacuvius in Iliona:

In turbâ cognita agnota *eſt Soror.*

Apolloni pro Apollini, in aereô Nomiſmate, APOLLONI SANCTO. *Inlico*, ſive *Illico*, pro in Locô, Terent. in Phormione:

—— Exadvorſum inlico
Tonſtrina erat quaedam.

Siſpes Juno, Feſtus, pro ea quae vulgo appellatur Soſpes, aut Soſpita, à qua diverſa eſt Juno Hoſpita, cujus meminit Martianus Capella Lib. 1. Philologiae: JUNONIS *verò* HOSPITAE *Genius accitus ex nonâ. Ut enim* JUPPITER *cognominatus fuit* Hoſpitalis: *ſic* JUNO Hoſpita *dicta*, *&* Hoſpita MINERVA, *quae in Promontoriò juxta* Surrentum *Templum habuit ab* ULYSSE *conditum*, ut autor eſt Strabo, Statius Lib. 3. Silvarum:

Qua Pater aetherius menſiſque accita Deorum
Turba, atque excelſo veniat Soror Hoſpita *Templo.*

Cra-

b Scil. huj. Lib. I. Cap. XIII. de *Adverbiis.*

Craſtini, *Quarti*, *Septimi*, *Noni Die* pro Craſtino, Quarto, Septimo, Nono, de quibus Gellius. *Quivis*, *Quicquam*, *Quicum*, pro Quovis, Quocum vel Quacum, Terent. in Adelphis,

Abs quivis homine.

Plaut. in Ciſtellariâ:

—— ſed tun' unquam cum quiquam viro
Conſueviſti?

Idem in Perſâ:

Nec ſatis quicquam homine accepi.

Et in Mercatore:

Quid tua refert, quicum iſtac venerit.

Virgil. Lib. XI. *Aeneid.*

—— Accam ex aequalibus unam.
Quicum partiri curas.

I & U, ut *Exiſtumo*, *Fuo*, *Diſſupo*, *Optumus*, *Maxumus*, *Inclutus* & infinita alia omnes Veteres, atque etiam ipſe Cicero in illis Libris, in quibus Viros antiquos inducit diſſerentes de *Amicitiâ* & *Senectute*. Primus autem *C. Julius Caeſar* per I. ejuſmodi Verba enunciavit & ſcripſit. Inde caeteri ſecuti autoritatem, ut Varro & Quintilianus tradiderunt. Contrâ *Manipretium* Cato de Re Ruſticâ, & Varro Lib. IV. de Lingua Lat. *Scripulum* idem Lib. 13. de Re Ruſt. & Satyris: *Ut ne unum quidem habuerit* ſcripulum, *quem hirundinibus hoſpitis oſtenderet*. *Simus* pro ſumus Auguſtus Caeſar ſemper ſcripſit, itemque Meſſalla, Brutus & Agrippa, teſte Suetonio. *Recipero* in Juriſconſultorum & aliorum veterum Autorum manu exaratis Libris extat, atque etiam in antiquis Inſcriptionibus, ut *Romae*: SANCTO SEMONI DEO FIDIO SACRUM DE CURIA SACERDOTUM BIDENTALIUM RECIPERATIS VECTIGALIBUS.

O & A, ut *Poſthoc* pro poſthac in Lege *Papiria*: QUICUMQUE PRAETOR POSTHOC FACTUS ERIT. ET rurſus *Hac propter*, ut *Quapropter* pro Propter hoc. Varro in Satyris: Hac propter, *omnes*, *qui laborant*, *invocant*. O & U, ut *Folmen*, *Fonus*, *Populus*, *Piacolom* in Libris Foederum & Legum antiquarum. *Ollorum*, id eſt, illorum, fuit in columna Duillii. *Hoc*, *Adhoc*, *Illoc*, pro Huc, Ad huc, Illuc. Plaut. in Captivis:

Quis ait hoc, *aut quis profitetur.*

Ggg 2 Idem

Digitized by Google

Idem in Mercatore:

Hoc *non voluntas me impulit.*

Terent. in Andria:

Sublimen intra hoc *rape.*

Idem ibidem:

Cum illoc *advento ſolitudo ante oſtium.*

Idem in Adelphis:

Satis adhoc *tua nos fruſtrata eſt fides.*

Varro Lib. V. de Lingua Lat. *Voca inlicium* hoc *ad me.* Lucretius Lib. I.

Hoc *accedit uti ſolidiſſima materiai.*

Virgil. Lib. IV. AEneid.

Hoc *tunc ignipotens coelo deſcendit ab alto.*

Ulpianus ad Sabinum XVII Hoc *uſque erit procedendum. Quatenos* pro Quatenus ſcripſit Scipio Africanus, teſte Feſto. *Antiquos*, *Divos*, *Ovom*, *Servom*, *Volgus*, *Volt* & caetera, quae nunc U gemino ſcribuntur, Plautus, Terentius, Varro, & ipſe Cicero in Laelio & Catone, ut ex veteribus Libris apparet. Quam ſcribendi rationem ſua aetate deſiiſſe Quintilianus autor eſt. Idem obſervat *Hecoba & Notrix*, ac ne in *Graecis* id tantum notetur, *Dederont & Probaveront*, Ennius Lib. XVI. Annal.

Concidit, *& ſonitum ſimul inſuper arma* dederont.

Antiquae Inſcriptiones, *Fueront*, *Vixeront.* Contra *Fruns* & *Frus frundis*, *Funs funtis*, & ſimilia, de quibus ita Priſcianus Lib. I. *Multa praeterea vetuſtiſſimi in principalibus mutarunt ſyllabis*, *ut* Cungrum *pro congrum*, Cunchin *pro conchin*, Huminem *pro hominem.* Funtes *pro fontes*, Frundes *pro frondes.* Ennius:

—— *populea* fruns. Idem Lib. VII. Annal.
Rureſcunt frundes.

Utrubi, *Utrubique* habent Libri *Pandectarum*, qui ab archetypo *Florentino* manarunt. Iidem conſtanter & ſine ulla varietate referunt *Suboles*, *Adoleſcens*, *Epiſtula*, e quibus illud *Suboles* etiam in aliorum Autorum veteribus Libris perpetuo ſcribitur, eamque Scripturam confirmat Etymologia, quae in *Adoleſcens* re-

Ru-

Digitized by Google

pugnat. Utrumque enim deducitur ab antiquo verbo *Oleſco*, quod ſignificat *Creſco*, autore Feſto. Sed & *Epiſtula* in aliis multis Libris & antiquis Inſcriptionibus exſtat, neque ante JUSTINIANI *Imperatoris* tempora, ut videtur, O Litteram recepit; quamvis origine ſit *Graecum* Ἐπιστολή: quod ipſum quoque eſt in *Numiſma* & *Brundiſium*. (c) quae *Graeci* ſcribunt Νόμισμα, Βρεντέσιον U & Y mutan in *Graecis* Dictionibus; ut *Myrrha*, *Murrha*, *Myrtus*, *Murtus*, Quam commutationem obſervavit Cicero in Oratore: FURRUM *ſemper* Ennius, inquit, *nunquam* Pyrrhum, *Vi pateſcerunt* Fruges, *non* Phryges, *ut ipſius antiqui declarant Libri. Nunquam enim* Graecam *Litteram addebant: nunc autem etiam duas, & cum* Phrygum *& cum* Phrygibus *dicendum eſſet.* Ennius Lib. VIII. Annal. (d)

Purrus, *uti memorant, Divom a ſtirpe ſupremo.*

Idem *Eurudica*, *Illurica*, *Olumpus:* Livius in Odyſſea, *Cyclops Uluſſes;* Cato *Murtus*, *Mutilli* Μύλλοι Piſces, Ulpianus Lib. IX. de Officio Proconſulis: *Quod inſtituuntur Venatores, aut* Purricharii Similiter *Aſſurius*, *Muſia*, *Tumpanum* in *Juriſconſultorum* optimis Libris exſtat: ſicut contra *Lyſitania*, pro Luſitania; *Lydi* pro Ludii. Plautus in Curculione:

Fite cauſſa mea Lydi, *Barbari.*

Cymaeus pro Cumaeus, Varro Lib. I. de Re Ruſtica: *Antigonus*, *Cymaeus*, Virgilius Ecloga V. (e)

Ultima Cymaei *venit jam carminis aetas.*

Idem Lib. VI. v. 98. AEneid.

Talibus ex adyto dictis Cymaea *Sibylla.*

Ex hoc autem genere pleraque U Litteram retinuerunt, ut *Duplus*, *Sulla*, *Tuſcia:* Quaedam in I mutarunt, ut *Inclitus*, *Lacrimae*. *Stilus*, *Olimpus;* *Mitili* piſces apud Plinium: alia Y receperunt, ut *Cyclops*, *Myrtus*, *Myſia*, & ſimilia.

c Legunt & *Graeci* Βρεντέσιον, ſ. Βρυντίσιον. *Brenteſium* à *Brento* quodam (ſi *Stephano* credimus) HERCULIS Filio, aut certe a cervini Capitis ſimilitudine; quod *Meſſapii* ſua Lingua Βρεντέσιον appellabant.

d Hic Locus *Ennianus* Lib. VII. *Fragmentor.* quae *Henricus Stephani* ſtudioſiſſime excudi curavit, non extat, nec eſt reperiendus inter iſtos Verſus, quos ex incertis *Annalium* Libris ibid. p. 84. ſeqq. collectos deprehendimus.

e Non extat hic Locus Eclog. V. ſed IV. & ibi quidem v. 4. ubi *Cymaei* in plurimis Recentiorum Editionibus; rectius legitur *CUMAEI.*

Digitized by Google

CAPUT II.

De Mutatione Diphthongorum.

Ex *Vocalibus* coaleſcunt & conflantur *Diphthongi*, quibus itidem varie uſos Antiquiores obſervavimus, ut pro *Ae* nonnulli *Graecorum* more ſemper efferebant Ai: quidam *ſingulariter* tantum, cum in *Genitivum*, vel *Dativum* Caſum incidiſſent, ut Quintilianus teſtatur. Hinc *Aimilius*, *Aiternus*, *Paitus* in antiquis Marmoribus exſtat: *Maiſius*, *Nainia*, *Operai* adſervant veteres plerique Libri. Poëtae autem hac Diphthongo diſtracta fere utebantur, ui Ennius *Terrai frugiferai*, & Naevius, Lucretius, atque etiam ipſe Virgilius, cum ait: *Aulai in medio*, & *Pictai Veſtis*. *Oe* fuit loco U Vocalis; ut *Poeonio*, a quo manet, *Poenio*, *Moerus*, *Moenera*, *Poeniceus*, *OEſus*, quae nunc Punio, Murus, Munera, Puniceus, Uſus. *Commoetat* pro Commutat, Cato de Re Ruſtica. Interdum ponebatur loco I, ut *Loeberum* Liberum, *Loebertas* Libertas, Feſtus: maxime in *Nominativis* Pluralibus *Graeca* terminatione, ut *Oloe*, Olli, ſive Illi, in Lege Regia: *Si Parentis Puer verberit, aſt oloe ploraſſint.* In Carmine Saliari; *Pilomnoe Poploe*, id eſt, Pilumni Populi, ſcilicet Romani, *Pilis* in Bello uti adſueti. Au pro O, *Auſculor*, Oſculor. (a) *Aula* Olla. Unde *Aulicoqua* Exta, quae in *Ollis* coquuntur, *Raudus* Rodus; in XII. Tabulis; Rauduſculo *libram ferito.* *Caurus* Corus Ventus, *Saurex* Sorex, *Caudex* Codex, a quo *Caudicariae* Naves. E diverſo O, pro *Au*, ut *Clodius* apud Ciceronem, quem *Claudium* aliis dictum *Dio* Hiſtoricus notat, *Coda*, *Plodo*, *Ploſtrum*, *Cloſtrum*, pro Cauda, Plaudo, Plauſtrum, Clauſtrum; quae Diomedes Libro primo annotavit, & in veteribus Libris paſſim occurrunt. *Oricularius* clyſter in Libris Medicorum pro auricularius. *Deborito* Dehaurito, *Polulum*, Paululum, Cato, de Re Ruſtica: *Copo* & *Coponia* pro Caupo & Caupona, Feſtus & Cariſius. Praeter has autem *Diphthongos*, quibus hodie utimur, aliis multis uſos Veteres con-

a Cum aliquando (Menſ. np. Novembr. Anni CHR. M DC LXXIX.) *Illuſtrem atque Excellentiſſimum VIRUM* DN. JOBUM LUDOLFUM, JCTUM *celeberrimum Conſiliarium Saxo Gothanum ſplendidiſſimum*, *Linguarumque Orientt. Doctorem peritiſſimum*, *Patronum meum adhuc magnum & certum*, eumque DRESDAE in arduis Sereniſſ. DUCIS ac HERI ſui negotiis t. t. commorantem, de Origine Mutationis *DIPHTHONGI* AU in O modeſtiſſime quaererem; doctam atque eruditam hanc Reſponſionem, inque chartam benevole atque eleganter conjectam accepi ex animi ſententia: *Ad quaeſtionem Tuam*, HEKELI CL. *cur* AUSCULOR *pro* Oſculor *apud* Pacuvium *reperiatur*, *ſciendum*, *vel illius Autoris*, vel *certae Regionis cujuſdam Dialectum fuiſſe. Nihil enim inter Nationes frequentius*, *quam* permutatio DIPHTHONGI AU in O. *Hinc* MAURUS, *e* Mauritania *Oriundus* Italis MORO, *nobis* ein Mohr. *Et ſic in* Latinis *plerisque* Itali AU *in* O *mutant*. *Exempl. gr.* Laude LODE, &c. *ut veriſimile ſit*, *multos* Latinorum *olim ſic pronunciaſſe*. *Nam* Galli *pro* Aurum *dicunt* OR. *Sic* Germani *noſtri* Lauri baccam *vocant* Lorbeer / Auris Ohr. *Et vice verſa ex* O *faciunt* AU, *ut cum ex* LORA *fecerunt* Laur. *Immo pro diverſitate Regionum nonnulli pro* AUGEN *dicunt* Ogen: *pro* LAUGEN / Loſen: KAUFEN / Koſen; *quod apud* Saxones & Belgas *perpetuum eſt*, *qui dicunt*. Loopen / Kopen / & *ſimiliter*.

Digitized by Google

conſtat, ui EI pro I longa: unde *Quei*, *Lucei* in antiquis Libris: *Etruſcei*, *Sabinei* in Monumentis legitur. Quem uſum tradit Lucilius Lib. IX. Satyrar. ubi de Litteris diſputat.

Jam Puerei venere, E poſtremum facito atque I
Ut plures Puerei fiant. I ſi facis ſolum
Pupilli, Pueri, Lucilli hoc unius fiet,
Hoc Illi factum eſt uni, tenue hoc facies I.
Haec illei fecere, addes Es ut pinguius fiat.
Meille hominum, duo meillia, item huic utroque
opus meille.
Meilitiam, tenues I, Pilam, qua ludimus. Pilum
Quo pinſo tenues I, plura feceris, Peila
Quae jacimus, addes E Peila, ut plenius fiat.
Mendacei Fureique addes E, quam dare furei
Juſſeris.

Sed a *Lucilio* diſſentiunt Quintilianus & Velius Longus, qui obſervationem illam cum ſupervacuam, tum incommodam eſſe docent. OI, ut *Coilum* Coelum, *Proilium* Proelium, quod retinent Libri veteres Plauti in Menaechmis:

Ego iſtic mihi hodie apparari juſſi, apud te proilium
Hodie ut fieret: in eo uterque pro Ilio potabimus.

Ubi eſt venuſta PARONOMASIA *Proilium* & *pro Ilio*, quae nulla eſt in Voce *Proelium* OU, ut *Fourius*, *Fourer*, *Jous*, *Joudico*, aliaque hujuſmodi, quae in antiquis Inſcriptionibus exſtant.

CAPUT III.

De Conſonantium inter ſe commutatione.

Nec minor varietas & mutatio fuit inter Litteras Conſonantes, ſicut inter B & P, unde *Scapreo*, pro *Scabreo* Ennius & Pacuvius apud Nonium: *Optineo*, *Optulit*, *Suptile*, Libri & Monumenta. B & U Veteres & in pronunciando & in ſcribendo indifferenter poſuerunt, ut *Ferveo* & *Ferbeo*, *Ferbeſco*. Horatius Lib. I. Sermon.

Velatumque ſtola mea cum conferbuit *ira.*

Rebito Plautus in Captivis:

At

At ſi non rebitas huc.

Revito περικάμψω Gloſſar. *Billius* eſt apud Valerium Maximum Lib. VIII. Item *Villius* apud Livium Lib. XXIX. & XXXI. *Bagienni* Populi nominantur a Varrone Lib. I. de Re Ruſtica, qui *Vagienni* a Plinio Lib. III. Sic in antiquis Monumentis leguntur *Albus*, *Serbus*, *Amavilis*, *Venemerens* & ſimilia. Ex hoc autem promiſcuo & indifferenti Uſu iſtarum Litterarum multi errores veterum Autorum Libros inſederunt, ut in Dictionibn s*Acerbat Acervat*, *Habe*, *Have*, *Belle*, *Velle*, *Bilis*, *Vilis*, *Jubet*, *Juvet*, *Nobis*, *Novis*; quarum altera in alterius locum migravit; ſicut *Favia Lex* & *Faviana Actio*, *Jubentius*, *Jabolenus*, *Habitus* ſcriptum fuit pro *Fabia*, *Fabiana*, *Juventius*, *Javolenus*, *Avitus*. C & G. invicem commutarunt, ut *Acetare* dicebant, quod nunc dicimus Agitare, Feſtus. Idem *Calbei* & *Galbei*, *Cerrones* & *Gerrones*, *Culiocae* & *Guliocae*, *Clucidatum* & *Glucidatum*. Sic in Lege *Numae*: ACNOM FEMINAM CAEDITO. Et in XII. *Tabulis:* NEI CUM EO PACIT. Ut & in Libris *Augurum*: INTERA EA CONRECIONE, pro *Conregione*. Similiter in antiquis Marmoribus & Numiſmatis *Curges*, *Calba*, *Calbinus*, *Oculnius*, pro Gurges, Galba, Galbinus, Ogulnius. *Germalum* Montem Romae nominat Varro, *Cermalum* Feſtus; *Ancras* Arborum intervalla, Idem; *Angras* Iſidorus. *Cajus* vulgo, in *Pandectis Florentinis* eſt *Gajus*. *Gummis* a Catone dicitur *Cummis*, ut a *Graecis* κόμμι *Vacca* Oppidum & *Vaccenſes* ſunt Salluſtio, *Vaga* & *Vagenſes* Plutarcho & Ptolomaeo, quibus pleraque *Salluſtii* antiqua Exemplaria accedunt. Item *Sugambri*, *Nongaea*, *Nonagria*, *Lygurgus* habent Libri veteres. Praeterea mutant C & Qu. ut *Arquus*, *Oquulus* pro Arcus, Oculus, Priſcianus. Viciſſim *Anticus*, *Eculus* pro Antiquus, Equulus ſcripti Libri. *Quum* vel *Quom* ſcribi indicat Quintilianus, qui velut frigidam nocat, quae ſit a multis tradita Differentia, ut cum ſignificaret Tempus, Q; cum autem Cauſſam vel Conjunctionem, C acciperet. *Quoi* pro Cui paullo ante *Quintiliani* aetatem, ut diſtingueretur a Nominativo Qui, ſcribebatur, ut Virgilius Lib. III. Georgicor.

Qui non dictus Hylas.

Sic illud Terentii in Andria.

Qui mihi expurgandus eſt,

pro Cui, annotat Donatus. *Quae* ratio ſcribendi opinor induxit *Servium Grammaticum*, ut Nominativum *Qui* pro Cui, vel Quoi perperam acciperet, in illo Virgilii Ecloga IV.

Qui non riſere Parentes.

Delicia tignum, Feſtus, *Deliquiae* Vitruvius Lib IV. *Querquera* febris, Lucilius, *Quercera* Gellius Lib. XX. *Cotidie* non Quotidie, licet originem habeat a quoto die, ſcribunt

Digitized by Google

bunt Quintilianus & Victorinus. *Stercilinium* pro Sterquilinium habent Libri veteres Catonis de Re Ruſtica, & Terentii in Phormione. Quibus conſentiunt Pandectae Florentinae. *Inſeco* & *Inſequo*, id eſt, dicendo praeëo, & ſequentem verba duco. Ennius, Livius Andronicus, & Cato, ut diſputat Gellius Lib. XVIII. *Hujuſce* & *Hujuſque* promiſcue olim ſcribebant, etſi Victorinus iſta ſignificatione diſtinguit. Hinc eadem *Fortuna hujuſce diei* apud Plinium Lib. XXXIV. & *Fortuna hujuſque diei* apud Ciceronem Lib. II. de *Legibus*; & Victorem de *Regionibus* Urbis: VICUS HUJUSQUE DIEI FORT. AED. Sic D & L ut *Dacruma* Lacruma, *Dautia* Lautia, *Fidius* Filius, *Reduvia* Reluvia, aliaque id genus, de quibus praeter Feſtum, *Victorinus* his verbis: *Novenſiles ſive per L, ſive per D ſcribendum. Communionem enim habent hae Litterae apud antiquos, ut* Dinguam *Linguam*, *&* Dacrimas *Lacrimas & Capitodium Capitolium*, *& Sella a* Sede, *Olere ab* Odore. *Melicae* Gallinae appellantur, quae Medicae a Media inſula dici debebant, autore Varrone & Columella. *Delicare* pro Dedicare, & *Delicatus* pro Dedicatus, ſive Conſecratus, *Impelimenta* Impedimenta, *Caſſilem* Caſſidem, Feſtus. D & R ut *Apor*, vel *Apur*, pro Apud, idem, & Victorinus. *Medidies* Meridies, Varro Lib. IV. de Lingua Lat. In Lege *Numae*: JOVI FEDETRIO BOVIM CAEDITO. *Monerulae* pro Monedulae. Plautus in Captivis:

> *Aut* Monerulae, *aut Anates*, *aut Coturnices dantur.*

Arvectum Advectum, Cato de Re Ruſtica. *Arcedo* pro Accedo. Turpilius in Boëthuntibus:

> Qui *verba venatur mea*, *Peſtis arcedat*, *& ſermonem hinc ſublegat.*

Arfero Adfero, unde *Arferica aqua*, *quae in ſacris inferorum adferebatur*, Feſtus. Similiter *Arvenio*, *Arvento*, *Arfari*, ut notat Priſc. Lib. I. *Antiquiſſimi vero*, inquit, *pro* AD, AR, *ponebant*, Arvenas, Arventores, Arvocatos, Arfines, Arvolare, Arfari *dicentes*, pro *Advenas*, *Adventores*, *Advocatos*, *Adfines*, *Advolare*, *Adfari*. D & T, ut *Andruare* & *Antruare*, id eſt Circumflectere; *Drua* & *Trua* Cochlear, quo olla commovetur, Feſtus: & maxime in fine Dictionum, ut *Apud* & *Aput*, *Ad* & *At*, *Quod* & *Quot*, *Quodannis* & *Quotannis*, *Sed* & *Set*, *Haud* & *Haut*: quae etiam nunc in optimis & vetuſtiſſimis Libris promiſcue ſcripta reperiuntur. Id quod videtur confirmare Quintilianus Libr. I. ubi notat, quoſdam frigide obſervare ut *Ad*, cum eſſet Praepoſitio, D Litteram; cum autem Conjunctio T acciperet, Quam tamen Differentiam ſequendam praecipit Victorinus, & ſimilem tradit inter *Haud*, & *Haut*: *Haut*, inquit, *D Litteram conſervat*, *ſi ſequens vocabulum incipiat a Vocali*, *ut*, Haud aliter *minor*, *&* Haud equidem: *at cum Verbum a Conſonante incipit*, *D perdit*, *& T inducit*, *ut* Haut dudum *&* Haut multum. F & C, ut *Ecfero* Effero, *Ecfari* Effari apud Plautum ſaepe, & Lucilium Lib. XXVI.

> *Neu Myſteria ecferres foras.*

F & H, ut *Forda* & *Horda* Bos praegnans, a quo *Fordicidia* & *Hordicidia* Sacra, Varro, Idem *Foedus*, *Folus*, *Foſtis*, *Foſtia*, *Fircus*, pro Hoedus, Holus, Hoſtis, Hoſtia, Hircus, idem Feſtus. *Hanula* pro Fanula, parva Delubra idem; *Hortes* pro Fortes, Iſidorus. F & R, ut *Sufflamen*, & *Suffragmen*, *Conflages* Loca, in quae diverſi confluunt Venti, Feſtus. *Confrages*, Iſidorus. Hinc in Verſu Plauti in Curculione legit Feſtus *Clupeatum Elephantum machaera dirigit*; Nonius autem *diligit*: ubi tamen nunc melius eſt *deficit*. G & N, de quarum communione ita Varro Lib. I. de Lingua Lat. *Aggulus*, *Aggens*, *Agguilla*, *Iggerunt*, in ejuſmodi *Graeci* & *Attius* noſter binam G ſcribunt, alii N & G quod in hoc veritatem facile videre non eſt. Similiter *Agceps* & *Agcora*, Ita *Stagneum* pro Stanneo Plaut. apud Feſtum:

Murraticam autem video in vaſis ſtagneis.

Scribonius Largus: Pixide *ſtagnea*, Vaſe *ſtagneo*. Ulpianus D. ad Legem Cornel. de Falſis: *Ne quis numeros* ſtagneos, *plumbeos emere vendere dolo malo velit*. L & N, ut Lympha *Nympha*, Lingua, *Ningua*, unde Ninguoſi Garruli, Gloſſae Iſidori. Luſcitioſus & *Nuſcitioſus*, qui interdiu parum videt, Feſtus. L & R, ut Palilia & *Parilia* Sacra, Proeliaris & *Proelialis* Dies, Latiaris & *Latialis* Juppiter; *Pellicio* Perlicio, Velius Longus; Perlego *Pellego*, Terentius Scaurus in Verſu Virgilii:

Pellegerent *oculis*. —— —— ——

Agonalia Agonaria Sacra, Gloſſae; *Mortualia* Plaut. in Aſinaria:

Haec ſunt non nugae. Non enim mortualia:

Mortuaria Gellius Lib. XVIII. *Vos Philoſophi mera eſtis*, *ut* Cato *ait*, Mortuaria *gloſſaria*. *Imperia* pro *Impelia*, ſive *Impilia*, ſcribitur in Libris *Pandectarum* ex *Pauli* ad Sabinum 4. *Lecti etiam inargentati*, culcitrae, *totalia*, imperia, *Vaſa aquaria*. L & T, ut *Thetis Dea Graece*, Ennius *Thelis*,

Dea Thelis *ei mater*.

M tranſire in N adnotat Priſcianus Lib. I. maxime ſequentibus Litteris D. T. C. Q. ut Tam, *Tandem*, *Tantum*, *Tantundem*, Idem *Identidem*, Num, *Nuncubi*. Contra *Muginor*, pro *Luginor*, id eſt Nugor. Varro: *Dum iſta* muginamur *pluribus horis vivimus*. M & S mutant in fine Dictionum, ut *Demus* pro Demum, Livius Poëta, teſte Feſto, *Seorſus* pro Seorſum, Afranius apud Cariſium, *Prorſum* pro Prorſus. Idem in Emancipato:

Vetuit me ſine mercede prorſum paucies
Remeare in ludum.

N

N & R, ut *Architectores* pro Architectones, *Strigores* pro Strigones, homines magnarum virium, Feſtus. Item *Extrarius* & Extraneus, *Praecidarius* & Praecidaneus, *Proletarius* & Proletaneus, *Vicarius* & Vicaneus, *Praeſentarius* & Praeſentaneus, quae eadem eſſe, & nihil omnino differre monui Lib. II. De Differentiis Verborum. N & S migrant fere in fine Graecarum Dictionum, ut *Aris* Arin, *Eleuſis* Eleuſin, *Delphis* Delphin, *Minos* Minon, & ſimilia, quae Priſcianus obſervavit. R & S, ut *Comperce* pro Compeſce, Feſtus; *Quaere* pro Quaeſe. Plautus in Menaechmis:

Quaere meum Patrem, tecum ſimul ut veniat ad me:

Niſi quis hic malit *quaeſe;* uti in Bacchidibus:

Mirum eſt, me ut redeam te opere tanto quaeſere.

Contra *Eſit*, vel *Eſcit*, *Obeſit*, *Supereſcit*, pro Erit, Oberit, Supererit, Feſtus. in XXII. Tabulis: SI MORBUS AEVITASVE VITIUM ESIT; & QUOI AURODENTES VINCTI ESUNT. Ennius in Annalibus:

Dum quidem unus homo Romae *toga* ſupereſcit.

Lucretius Lib. I.

Ergo rerum inter ſummam minimamque quid eſcit.

Auſelii, *Papiſii*, *Valeſii*, antiquitus nominati, qui poſtea Aurelii, Papirii, Valerii, de quibus Cicero in Epiſtola ad Paetum. Varro Lib. VI. de Lingua Lat. *In quo Antiqui dicebant* S, *nunc dicunt* R, *ut in* Carmine Saliari ſunt haec: *Coſculo*, *Doloſi*, *Eſo*, *Poſt* melios *melior*, *Foedeſum* Foederum, *Pluſima plurima*, *Janitos Janitor*, Cato de Re Ruſtica: *Fundus melios erit.* Item *Amos*, *Colos*, *Mos*, *on* & ſimilia Maſculina nunc in OR finita. Plautus in Curculione:

Ejus amos *cupidam me huc prolicit.*

Clamos, Ennius Lib. XVII. Annal.

Tellitur in Coelum clamos *exortus utrimque.*

Colos, Varro in Prometheo: *Ex ſanguinibus dolore evireſcat* Colos. Sall. in Catilina: Colos *ejus exſanguis.*

Labos, *Odos*. Idem ibidem: *Igitur talibus viris non* labos *inſolitus.* Terentius in Hecyra:

Aliquis objectus eſt labos.

Digitized by Google

Plautus in Captivis:

Quorum odos *ſubbaſilicanos omnes abigit in forum.*

Idem in Curculione:

Naſo odos *obſecutus eſt meo.*

Timos, *Vapos:* Naevius Lycurgo:

Jam ibi nos implicat advenientis timos.

Lucretius Lib. VI.

Permanat odos, *friguſque.*

S & H, ut *Huſpicatur*, pro Suſpicatur, Claudium Quadrigarium Lib. VII. *Annalium* dixiſſe obſervat *Diomedes*, qui mihi tamen de mendo ſuſpectus eſt, & puto illum notare voluiſſe *Soſpicatur* pro Suſpicatur dictum, U in O verſa. Rurſus

Sos pro Hos dixit Ennius Lib. I. Annal.

Conſtitit inde loci propter ſos *Dia Dearum.*

Et Lib. III.

Circum ſoſque *ſunt magnae Gentes opulentae:*

Quibus in locis Feſtus *Sos*, pro Eos accipit. S & T ut *Adgretur*, *Exfutus*, pro Adgreſſus, Exfuſus. Ennius. *Adgrettus fari. Merto* Merſo, Lucretius Lib. V.

—— *contra nunc rerum copia mertat.*

Pulto & *Pultatio* pro Pulſo & Pulſatio. Terent. in Heautontim. *Ceſſo* pultare *oſtium.* Plaut. in Moſtellaria: *Pultabo Heus.* Idem in Bacchidibus: *Quaenam iſtaec eſt* pultatio? *Oſtentus*, *Tertus*, Oſtenſus, Terſus. Terentius in Phormione: *Ni mihi eſſet ſpes* oſtenta. Varro Lib. III. Rerum divinar. *Salute* oſtenta. Idem in Satyra Ἔχω σε: Terta *nitet galea. Ipſipti*, vel *Ipſipte* Feſtus, & Gloſſae, quod Plautus in Ciſtellaria *Ipſipſus eſt.* S & X, ut *Nugas* pro Nugax, Cariſius & Priſcianus. Varro in Synephebo: *Quod ſi Actaeon occupaſſet & ipſe prius ſuos canes comediſſet, non* nugas *ſaltatoribus in theatro fieret. Adaſſint* pro Adaxint, Plautus in Aulularia:

Utinam me Dii adaſſint *ad ſuſpendium.*

Ninſi

Digitized by Google

Ninſi pro Ninxi, Priſcianus. X & C magnam habent adfinitatem. Unde ab *Illexit* fit Illicium, autore Varrone Lib. VI. *Secus* pro Sexus neutri Generis, & unius Caſus. Plautus in Rudente:

> *Virile* Secus *nunquam ullum habuit.*

Salluſt. Lib. II. Hiſtoriar. *Concurrentium undique virile & muliebre* Secus. Gellius Lib. III. *Quod ejus virile* Secus *futurum eſt.* Auſonius:

> VESTA, CERES & JUNO, Secus *muliebre*, *ſorores.*

Idem:

> *Nota* Calidoniis *nuribus muliebre* Secus *Strix.*

Arnobius Lib. V. *In quo* Secus *virile*, *non ſolum homines ponunt.* Ammianus Marcellinus Lib. XVI. Rerum geſtarum: *Egreſſi promiſcue virile & muliebre* Secus, *ſine aetatis ullo diſcrimine*, *trucidabant.*

CAPUT IV.

De Litterarum in Dictionibus adjectione.

Ut autem Litteris commutatis, ſic quoque iiſdem adjectis, vel detractis multa Veteres variarunt. Cujus rei ignoratione plurima in optimorum Autorum Libris interpolata ſunt. Et aliquando quidem Litterae appoſitae in initio Dictionum, ut *Stlocus* Locus, *Stlatus* Latus: Unde manſit *Stlata*, genus Navigii, quod plures Malos, aut Aſſeres habet. *Stlis* Lis, a quo nuncupati Decem viri Stlitibus judicandis, *Stritavus* Tritavus, *Scenſa* Cena, *Seſopia* Eſopia, Feſtus. *Scaelum* Caelum, in carmine Saliari: *Sed jam Scaelo candens aurora.* *Gnoſco*, *Gnarro*, *Gnobilis*, *Gnavus*, *Gnatus*, quae in compoſitione nunc G. litteram ſervant, ut *Ignoſco*, *Ignarus*, *Ignobilis*, *Ignavus*, *Cognatus.* Quamvis *Cicero* aliter ſentire videatur in Oratore, cum ſcribit; *Noti erant & Navi*, *& Nari*; *quibus cum In praeponi oporteret*, *dulcius viſum eſt*, *Ignoti*, *Ignari dicere*, *quam veritas poſtulabat.* Cui conſentit Feſtus, qui *Navus* in Ennio & Plauto agnoſcit, ut etiam Libri veteres Salluſtii in Jugurtha: *Imperata navi fecerant.* Interdum autem in medio Dictionum Litterae interpoſitae, ut C in *Frucmentum*, *Ferctum*, genus Sacrificii apud Catonem, *Forctis* in XII. Tabulis: NEXO SOLUTO FORCTI SANATIQUE ITEM JOUS ESTOD *Dumecta*, *Eſcit*, pro Dumeta, Eſit, ſive, Erit, Feſtus. D in jungendis Verbis, *ut Mederga*, *Sederga*, *Tederga*: ſicut eſt in *Redarguo*, *Redimo*, *Redamo.* Plautus in Aſinaria: *Si quid* mederga *tu hodie fa'ſum dixeris.* Idem in Epidico:

co: *Meus deliquiſſet* mederga. E, ut *Cereo* Creo, a quo forte CERES Dea appellata. Varro Lib. V. de Lingua Lat. *Cerno a cereo, id eſt creando. Trabes*, Ennius & Varro in Satyris: *Plebes* Cato & Salluſtius ubique. *Arbiterium* pro Arbitrium ſaepe ſcribitur in *Pandectis Florentinis*, & in *Inſcriptione Romana*: M. LARGIUS, M F. POMPTINUS ARBITERIO LARDIAE FORTUNATAE UXORIS. *Dextera*, *Extera*, *Infera*, *Intera*, *Supera*, pro Dextra, Extra, Infra, Intra, Supra. In Libris Augurum: Intera *ea conrecione*. Cicero Arato:

> *Torvus draco ſerpit ſubter* ſuperatque *retorquens*
> *Seſe*, — — — —

Lucretius Lib. II.

> *Linquit enim* ſupera *tetri primordia viri.*

& aliis multis locis. I, ut *Audaciter*. Cicero pro Sex. Roſcio, *multa ſcelerate*, *multa* audaciter, *multa improbe feciſti*. Seneca in Libro, Quare bonis Viris mala accidant: Audaciter *Veteranus cruorem ſuum ſpectat. Cavitum*, *Ducitum*, Plautus in Milite:

> *Opportune mihi* cavita *eſt haec Epiſtola.*

Idem in Truculento:

> Quia *te* adducıturum *huc dixeras.*

Ulpianus Lib. 45. ad Edictum: Ducitum *à Graeco. Favitum*, *Faviter*, quod tamen negat Cariſius ulla Veterum autoritate, vel ratione dici. Plautus in Amphitr.

> *Sat habet* Favitorum *ſemper*, *qui recte facit.*

Idem ibidem:

> *Si cui favitores deligatos viderint.*

Lucilius Lib. XXIX.

> Favitorem *me tibi atque Amicum ſummum.*

Vacivus, *Vacivitas*, pro Vacuus, Vacuitas. Plautus in Caſina:

> *Aures vacivae ſi ſunt.*

Idem in Curculione:

> *Ita cum* vacivitate *venio laſſi lactibus.*

Ca-

Digitized by Google

Calix, *Merix*, pro Calx, Merx, idem in Poenulo:

Quin prius diſperibit faxo, quam unum calicem ebiberit.

Navita Nauta, praeter Poëtas Cato & alii. *Stribilita* genus Placentae, quod apud Catonem *Scriblita.* Plau-tus in Poenulo:

Nunc dum ſcribilitae aeſtuant occurrite.

Civitatium, *Haereditatium*, *Anuis*, *Victus*, & ſimiles Genitivi: de quibus ſuo loco dicemus. M, ut *AEditimus* pro AEdituus, in quo ineptiunt *Grammatici*, qui hoc ſignificatione diſcernunt. Varro Lib. I. de Re Ruſtica: *Rogatus ab AEditumo*, *ut dicere didicimus a Patribus noſtris*, *ut corrigimur a recentibus urbanis ab AEdituo.*

N ut *Ferinunt: Nequinunt*, *Obinunt*, *Prodinunt*, *Redinunt*, pro Feriunt, Nequeunt, Obeunt, Prodeunt, Redeunt, Feſtus. *Thenſaurus*, *vicenſimus*, *Octogenſimus*, *Totiens*, *Quotiens* habent Pandectae Florentinae: e quibus poſteriora duo etiam in aliorum *Autorum* Libris veteribus perſcripta exſtant, atque ita ſcribenda eſſe monuerunt Caper & Victorinus Grammatici. *Pauciens* obſervat Feſtus Titinii Gemina: *Uxorem* pauciens *video.* P, ut *Ips*, *Quips*, pro Is, Quis, ut alibi annotavimus. R, ut *Laneus* Lanerus, *Querceus* Quercerus. S ante M, vel T, ut *Duſmoſus*, *Caſmenae*, *Coſmittere*, Varro & Feſtus, pro Dumoſus, Camenae, Committere. Ennius Lib. I. Annal.

Muſai, *quas memorant* Caſmenas *eſſe* Latini.

Obſtineo, *Obſtrudo*, pro Obtineo, Obtrudo, in Carmine Saliari, *Sed jam caelo candens aurora* obſtinet *ſuum patrem.* Plautus in Curculione: *Atque illud prius* obſtrudamus. *Praeſtergeo* Praetergeo, idem in Pſeudolo: *Vorſa* praeſterga *ſtrata*, *lautaque.* U, ut Duo Do, *Adduo*, *Creduo*, *Redduo*, *Venunduo*; Plautus, Terentius & Vetuſtiores omnes. *Anguina* pro Angina, Gloſſae; *Bovarium* pro Boarium, antiqua Inſcriptio, IN FORO BOVARIO. *Nuculeus* Nucleus. Plautus in Caſina:

Qui e nuce nuculeum *eſſe volt.*

Idem in Captivis:

Nuculeum *amiſit*, *reliquit pigneri putamina.*

Nomenculator, *Figulinae*, *Secutio* pro Nomenclator, Figlinae, Sectio habent Pandectae Florentinae. *Lautumiae*, quas Cicero in Verrem. 7. & Feſtus dicunt Latumias, eſt in Pandectis & Seneca Lib. IX. Declam. & Controverſiarum V. *Cum Reus rogaret*, *ut in* Lautumias *transferretur*, *Ne nunc*, *inquit*, *quemquam veſtrum decipiat nomen* Latumiae, *illa animo meo non lauta res.* *Ninguo*, *Tinguo*, *Ungueo*, *Urgueo*

Digitized by Google

gueo, Varro Lib. VII. de Lingua Lat. *Et alia* urguent. Idem Lib. VIII. *Cum alia vis* urguet. Virgilius Lib. III. Georgic.

Interea toto non ſecius aequore ninguit.

Et Lib. I. AEneidos:

Quid tamen Oceano properent ſe tinguere *ſoles.*

Idem ibidem: *In brevia & ſyrtes* urguet. Lucretius Lib. IV.

Unguit *amaracino, & foribus miſer oſcula figit:*

Quam Scripturam Verborum *Unguo* & *Tinguo* approbant Valerius Probus, & Caper Grammatici. *Duonum* pro Donum in Carmine *Cn. Martii* Vatis: *Quamvis noventium duonum* neginate, id eſt negate & repudiate donum, etiam eorum, quos noveritis. Aliquando vero in fine Dictionum Litterae adjectae, ut C in Pronominibus *Hic*, *Haec*, *Iſtaec*, pro Hi, Hae, Iſtae, de quibus infra. D in omnibus fere Vocibus vocali Littera finitis, tum maxime cum ſubſequentis Dictionis prima Littera eſt vocalis. Hinc *Eſtod*, *Habetod* in XII. Tabulis, & in Columna Duilii *Altod*, *marid:* de quo ita Quintilianus Lib. I. D. Latinis *veteribus plurimis in verbis in ultimo adjecta eſt*, *quod manifeſtum eſt etiam ex* Columna roſtrata, *quae eſt* Duillio *in Foro poſita. Med*, *Sed*, *Ted*, *Meritod*, & id genus alia Ennius & Plautus. E, ut *Lacte*, *Sale*, Ennius Lib. VII. Annal.

Coeruleum ſpumat ſale conferta rate pulſum.

Cume, *Tame*, pro Cum, Tam, fuit in carmine Saliari, quod recitat Terentius Scaurus. *Virgiliae*, *Laërtiae*, & ſimiles Vocativi Nominum ſecundi Ordinis; de quibus Priſcianus Lib. VII. *Exemplare*, *Pugillare* & talia Neutra, quae hodie in AR deſinunt. I ut *Sicuti*, *Uti*, *Veluti* Ennius, Cato, & Salluſtius fere ſemper uſurpant. N, ut *Atquin*, *Caeteroquin*, pro Atqui, Ceteroqui in optimis Libris Pandectarum aliquoties occurrit. Huc pertinet geminatio Vocalium, quam etiam Quintilianus notavit, cum ſcilicet Vocalem producendam vetuſtiſſimi geminarent tam in fine, quam medio Dictionum, ut *Feelix*, *Virtuus* in Numiſmatis, *Eijus*, *Eii*, *Reii*, *Habuvit*, *Fhuvit* in libris antiquis exſtat. De quo ita Priſcian. Lib. I. *Ut Majus*, *Pejus*, *Ejus*, *in quo loco Antiqui ſolebant geminare eandem I. Litteram*, *& Maijus*, *Peijus*, *Eijus ſcribere*, *quod non aliter pronuntiari poſſet*, *quam ſi cum ſuperiore Syllaba prior I*, *cum ſequente altera proferretur*, *ut Peijus*, *Eijus*, *Maijus: & duo II pro duobus Conſonantibus accipiebant. Nam quamvis I ſic Conſonans in eadem Syllaba geminata jungi non poſſet*, *ergo non aliter*, *quam Tellus*, *Mannus proferri debuit. Unde* Pompeji *quoque Genitivum per tria I Antiqui ſcribebant*, *quorum duo ſuperiora loco Conſonantium accipiebant*, *ut ſi dicas* Pompeji. *Nam tribus III junctis*, *qualis poſſit Syllaba pronuntiari?* Quod *Caeſari*, doctiſſimo artis Grammaticae, placitum a *Victore* quoque in Arte Grammatica comprobatur, Sic *Eii*, *Reii*, Plaut.

Digitized by Google

Plaut. in Caſina:

Senex hic Maritus habitat, Eii eſt Filius.

Et mox: *Eſt eii quidam ſervus.* Item in Prologo Militis:

Magnai reii publicai gratia,

Lucretius Lib. I.

—— —— *Praeterea reii quae Corpora mittere poſſit.*

Idem Lib. V.

Nam primum quidquid fulgoris diſperit eii,

Idem ibidem:

—— —— *via, qua munita fideii.*

Fuvit, Fluvit, Fluvidus, Habuvit. Plaut. in Poenulo:

Quo genere gnata, qui Parentes fuverint.

Idem in Aſinaria:

Tot reddat ſpurcas, quot puras habuverit.

Lucretius Lib. II.

Sed quod amara vides eadem quae fluvida conſtant:

& alibi ſaepius.

CAPUT V.

De Litterarum in Dictionibus Detractione.

Rurſus Litterae omiſſae & abjectae in initio, vel medio Dictionum, & maxime Conſonantes, quas Veteres non geminaſſe, Grammatici monuerunt, ut *Anus*, *Feſus*, *Oli*, *Tera*, pro Annus, Feſtus, Illi, Terra. A, ut *Cludio*, *Cluſus*, non modo Antiquiores, ſed etiam Seneca in Epiſtolis frequenter uſurpat. *Defrudo*, praeter Plautum in Aſinaria, & Terentium in Adelphis ac Phormione, etiam Paulus

JC. Lib. IV. Quaeſtionum: *Ne commodo dotis* defrudetur. *Quod* pro Quoad, Terent. in Eunucho;

Munus noſtrum ornato verbis, quod *poteris*.

Id. ibidem:

Iſtum aemulum, quod *poteris*, *ab ea pellito*.

Cicero Lib. XII. ad Atticum: *Aut ego ad te totus*, *aut tu ad me*, quod *licebit*. Gellius Lib. XII. *Hominem poſtea*, quod *Capillus adoleſceret*, *domo continuit*. E, ut *Am*, pro Eam. Lucret. Lib. III.

Corpore qui noſtro rarus magis am *cobibeſſit*.

Ulpianus Lib. XVIII. ad Legem Juliam & Papiam: *Si totam* am *partem*, *ex qua quis Heres inſtitutus eſt*. Quo tamen loco ſuſpicor illud *Am* negligentia Librarii repetitum ex poſtrema Syllaba praecedentis Dictionis. *Audibam*, *Cuſtodibam*, *Lenibam* & ſimilia, de quibus infra. H in principio Dictionum: ut *Allex* pro Hallex, Feſtus, *Ei* pro Hei, in Libris antiquis Plauti in Caſina: Ei ei; *foetet tuus mihi ſermo*. *Em* pro Hem, Terentius in Eunucho: *Amo* em. Et: Em *Eunuchum tibi*. In Adelphis: Em *tibi reſcivit rem omnem*. Varronis Lib. de Re Ruſtica: Em, *quin adſum*; Ciceronis Lib. XIII. Epiſtolar. Em *hic ille eſt de illis maxime*. Aut poſt Conſonantes, ut Cicero & Quintilianus, itemque veteres Grammatici teſtantur. Unde etiam nunc *Broccus*, *Graecus*, *Pilippus*, *Triumpus*, *Tropaeum* retinent Nummi & Marmora, atque etiam plerique atiqui Libri. I, ut *Caldus* uſurpant Veteres omnes, *Frigdus*, *Ardus*. Attius in Annalibus:

— — — *ut quam frigidiſſimus alvus*.

Lucilius Lib. VIII. Satyrar.

Sallere muraenas, *mercem in* frigidaria *ferre*.

Idem Lib. XXVII.

Ardum, *miſerrimum atque in felix lignum* Sambucum *vocant*.

Cante, pro Canite, fuit in Carmine Saliari:

Divom exta cante, *divom Deo ſupplice* cante.

Lamna, Lamina, Horatius Lib. II. Carmin.

Abdito terris, *inimicae* lamnae.

Ulpianus ad Sabinum XLIV. *Quod neque in maſſa neque in* lamna.

Mna

Digitized by Google

Mna Mina, Plautus in Aſinaria:

Viginti argenti commodas mnas.

Idem in Curculione:

Triginta mnis *veſtem*, *aurum*.

Poenulo: *Si ego* mnam *non ultus fuero*. *Subus* pro Suibus, Varro Lib. I. de Re Ruſtica: *Ita Bubus ac* Subus, *ut fiant pingues*. Idem Lib. II. *De* Subus, *nemini ignotum*. Lucretius Lib. VI.

— *ſetigeris* ſubus *acre venenum eſt*,

& mox:

— — ſubus *haec jucunda videtur*.

Depoſtus, *Repoſtus*. Poëtae crebro uſurpant, in quibus Grammatici volunt eſſe Syncopen. M, ut *Tympanum*, *Typanum*, Gloſſae. N, ut *Pago*, *Tago*, *Attigo*, *Contigo*, Pacuv. in Teucro:

— — *ut ego ſi quiſquam me* tagit.

Plautus in Bacchidibus:

Ne attigas *Puerum iſta cauſſa*.

Apulejus Lib. IX. Metamorphoſ. *Inchoatum guſtum extremis labiis* contigebat *Adoleſcens*. Sic *Piſo*. Varro Lib. I. de Re Ruſtica: *Ut in piſtrino* piſetur *ac torreatur*. Idem Lib. IV. de Lingua Lat. *Pilum*, *quod eo far* piſunt. *Fros*. Idem Lib. XV. Antiquitat. humanar. *Fros*, *Foenum*, *Meſſis*. Et Lib. I. de Re Ruſtica: *Unde* fros *ovibus & bubus ſiet*: Virgilius Lib. II. Georgic.

— Fros *tenera imprudensque laborum*.

Columa pro Columna, teſte Quintiliano. Unde *Columen* & *Columella* forte dicta ſunt. *Tondes*, *Praſus*, *Praegnas*, *Meſis* & ſimilia retinent veteres Libri Varronis & aliorum Scriptorum, abjecta N inter Vocalem & S Litteram, eaque Veteres promiſcue ſic pronunciaſſe teſtantur Grammatici, & manet veſtigium in eo, quod ſcribitur *Cos*, id eſt Conſul. R; ut *Suſum*, *Deoſum*, *Riſum*, *Proſum*, Cato de Re Ruſtica: *Ita ſubducito* ſuſum *animam*. Varro Lib. I. de Re Ruſtica: *Qui colunt* deoſum, *magis AEſtate laborant*, *qui* ſuſum, *magis Hieme*. Idem Lib. IV. de Lingua Lat. *Clivus proximus ad* FLORE ſuſum *verſus*. Catullus?

Animo aeſtuante ruſum *deditum ad vada tetulit*.

Digitized by Google

Afranus in Emancipato :

Vetuit me ſine mercede proſum *pauciens remeare in ludum.*

Paulus Lib. II. de Adulteriis : *A Patre*, *Avo*, *Proavo & ceteris* ſuſum *verſus*, T, ut *Pacio* Pactio, *Dubio* Dubito, Feſtus. U, ut *Sis*, *Sos* & *Sas*, pro Suis, Suos & Suas, *Em*, vel *Im*, pro *Eum*, ut infra, de *Pronominibus*, dicemus *Alis*, *Alid*, pro Alius, Aliud, a quo *Aliter* Adverbium formari cenſet Priſcianus, & *Alimodi* pro Aliusmodi, Feſtus. Salluſt. in Catilina : Alis *alibi ſtantes*. Catullus de Coma *Berenices* :

Conjugium, quo non fortior auſit alis.

Lucretius Lib. I.

Quando alid *ex alio reficit Natura.*

Et Lib. II.

Sic alid *ex alio nunquam deſiſtet oriri.*

Idem Lib. V.

Sic alid *ex alio peperit diſcordia triſtis.*

Savior & Savium, pro Suavior & Suavium conſtanter retinent Libri Veteres Plauti, Terentii aliorumque, & *Savillum*, genus operis piſtorii a Suavitate apud Catonem. *Diſſavior* M. T. Cicero ad Tironem : *Etiamſi te veniens in medio foro videro*, diſſaviabor. *Circlus*, *Oraclum*, *Periclum*, *Seclum*, *Herclo*, *Singulariter*, & id genus alia exſtant apud *Poëtas* : quae metri cauſſa ita contracta volunt *Grammatici* ; cum tamen in ſoluta quoque Oratione inveniantur pleraque, ut *Tablinum*, *Figlinae*, *Triblae* apud Catonem. *Surcli* Varro Lib I. de Re Ruſtica : *Quod ex arbore per* ſurclos *defertur in terram.* *Seclum* Cicero ad Atticum. *Promiſcus*, a quo Adverbium *Promiſce* & *Promiſcam*, de quo infra. Gellius Lib. II. *Varia* Promiſcaque *& non neceſſaria.* Idem Lib. VI. *Ut promiſce dici ſolet.* Et alibi ſaepius. In fine Dictionum Litterae abjectae, ut C, *Iſti'* pro *Iſtic*. Afranius in Conſobrinis :

Hem iſti' *parentum eſt vita vilis*, liberis
Ubi malunt metui, quam vereri ſe a ſuis.

Illi', pro illic, ſaepe apud Plautum. Turpilius in Canephoro :

Haud facile eſt venire illi', *ubi ipſa eſt Sapientia.*

Te-

Digitized by Google

Terentius in Hecyra:

Illi' *ubi ſum abſidua.*

Idem in Phormione:

Interea dum ſedemus illi'.

Varro Lib. I. Hebdomadon: *Quod* illi' *Jotae mortuo faciunt ſacra.* Lucretius Lib. I.

Illi' *cum videant Solem.*

Coelius ad Ciceronem: *Domitium quemdam nobilem* illi'. E in Adverbiis hac Littera deſinentibus, ut *Volup*, *Facul*, *Difficul* pro Volupe, Facile, Difficile. H, ut *Pro*, loco Proh Salluſt. in Catilina: *Pro Deum atque Hominum fidem.* Cicero in Oeconomico: *Pro Deum immortalium*, I in Dativis quartae Declinationis. *Luxu*, *Victu*, *Sumtu*; & in Genitivis quintae Declinationis, ut *Die*, *Facie*. Item in Genitivis Nominum ſecundi Ordinis, quae geminatam Litteram I habent, ut *Oti*, *Peculi*, *Pecuari*, *Tuguri*: de quibus omnibus infra ſuo loco dicemus. M in Verbis, quae ipſo M finiuntur ſequente Vocali ut *Secundo* pro Secundum. Varro Lib. II. de Re Ruſtica: Secundo *ea cum jam paſci poſſint.* *Viſu iri* Cicero Lib. I. Officior. *Se beneficos in ſuos amicos* viſu iri. *Datu iri*, *Creditu iri*, *Debitu iri*, *Traditu iri* in Libris *Juriſconſultorum.* N abjiciunt Latini in *Graecis* Dictionibus, ut *Antipho*, *Dorco*, *Meto*, *Xeno*; ad eundemque modum plurima, quae Priſcianus obſervavit. *Laco* Horatius in Epod *aut fulvus* Laco. S., ut *Qui*, *Aliqui*, *Siqui*, *Nequi*. Terentius in Phormione: Qui *nominat mn.* Cicero: *Niſi* qui, *ut ſcis*, Parthicus *caſus acceſſerit* Idem Lib. III. Officior. *Niſi* aliqui *caſus conſilium ejus praeveniſſet.* Varro Lib. II. de Re Ruſtica: *Ne* qui *porcellus a matre opprimatur.* Idem in Lege Maenia: *Si qui patrinm majorem parentem exſtinguit.* Item Nominativi Graeci in As; *Aenea*, *Pauſania*, & Genitivi in is ut *Ogygi*, *Perſi*: de quibus infra. *Mehercule* maluit *Cicero* dicere, quam Mehercules, ut ipſe teſtatur in Oratore his verbis: *Pomeridianas quadrigas*, *quam poſtmeridianas*, *libentius dixerim*, & Mehercule *quam Mehercules* Et ita ad Caelium: *Mihi*, Mehercule *magnae curae eſt.* Quamvis in Varr *Mehercules* bis duxit, & in Catil. & pro Plancio: Pro Amerino autem & in Bruto *Hercules.* *Ambo*, *Duo* Accuſativo Caſu. Terent. in Andr Ambo *opportune vos volo.* Idem in Adelphis: *Tu illos* duo *olim pro re tollebas tua.* Plaut. in Amphitr.

— — *Puer* ambo *anguis enecat.*

Et in Epidico:

Quae Senes duo *docte ludificetur.*

Idem in Pſeudolo: *Lanios inde accerſam duo.* Lucilius:

> *Hunc pontes* TIBERINOS duo *inter captus catillo.*

Cato de Re Ruſtica: *Eo calcem cribro ſecretum indito alte digitos* duo. Varro Lib. I. de Re Ruſtica: Duo *Villicos & duas Villicas.* Idem Lib. II. *Satis eſſe* duo, *& id Marem & Foeminam.* Cicero Gallo: *Praeter nos* duo *loquitur iſto modo nemo.* Id ad Q. Fratrem: Duo *Myſos inſuiſſes in culeum.* Virg. in Bucolicis:

> *Craterasque* duo *ſtatuam.*

Id ibidem:

> *Nam ſaepe ſenex ſpe carminis* ambo
> *Luſerat.*

Et Lib. IV. Georgicor.

> *Verum ubi ductores acie revocaverit* ambo.

CAPUT VI.

De Syllabarum in Dictionibus Adjectione.

Eadem varietas & mutatio in Syllabis, quibus adjectis, vel detractis pleraſque Dictiones producebant, alias contrahebant; idque interdum in principio, ut cum *Du* ponebant loco *B*, ut *Duit* Bis, a quo *Duicenſus* Bis Cenſus, *Duidens* Bidens Hoſtia, *Duonus Cerus* id eſt, Creator bonus, *Duellum*, Bellum, *Duellicus*, Bellicus, *Duellator*, Bellator, Plautus in Captivis & Epidico, & Lucretius Lib. II.

> —— —— *Equorum duellica proles.*

Duillii, Billii in Hiſtoria *Romana* nobiles, de quibus Cicero in Oratore his verbis: *Quid vero licentius, quam quod* Hominum *etiam* Nomina *contrahebant, quae eſſent aptiora? Nam ut* Duellum *Bellum*, Duis *Bis*: *ſic* Duilium *eum, qui* Poenos *claſſe devicit*, Bilium *nominaverunt, cum ſuperiores appellati eſſent ſemper Duilii.* Aliquando Syllabas interponebant in medio Dictionum, ut *Aeviternus* Aeternus. Varro in Pſeudoneo: *Per aeviternam Hominum domum Tellurem. Aucipes, Praecipes, Principes*, de quibus Priſcianus. *Antidea* Antea. Liv. Lib. XXXII. *Si antidea Senatus Po-*

Digitized by Google

Populuſque juſſerit fieri. Interidea, Interea, Gloſſae *Indoteridea* ἐν τῷ μεταξὺ. *Poſtidea* Poſtea, Plautus in Aulularia:

Nunc, quod profectus ſum ibo poſtidea *domum.*

Idem in Caſina:

Poſtidea *rurſum denuo*,

& alibi non raro. Terent. in Hecyra:

Quid faciundum fortaſſe ſit poſtidea.

Boverum, *Suerum*, pro Boum, Suum. Cato de Re Ruſt. *Quot juga Boverum. Calim* Clam, Feſtus. *Coquin*, *Natino*, *Negino* pro Coquo, Nato, Nego, Plaut. in Aulularia: *Veni in* Bacchinal coquinatum. Cn. Marcius:

Quamvis noventium duonum neginate.

Divitior Divitiſſimus, pro Ditior Ditiſſimus. Plautus in Aulularia:

Qui me eſt divitior?

Idem in Pſeudolo:

— — *Namque hinc numquam eris nummo* divitior.

Terentius in Phormione:

Semper aliquid addant divitioribus.

Cicero Lib. II. de Officiis: *Nam Mamerco homini* divitiſſimo. Idem in Paradoxis: *Ita* divitiſſimus *habendus ſit.* Lucretius Lib. V.

Divitioris *enim ſectam plerumque ſequuntur.*

Cornelius Nepos in Vita Phocionis; *Fuit enim perpetuo pauper*, *cum* divitiſſimus *eſſe poſſet. Dubienus*, *Socienus*, pro Dubius, Socius, Feſtus, & Plautus in Amphitruone & Aulularia: *illi* ſocienn. *tuo. Fruinor* Fruor, à quo *Fruniſcor* & *Frunitum* Catonem dixiſſe notat Feſtus. *Gnaruris* Gnarus, Plaut. in Moſtellaria: *Simul gnarures vos volo eſſe.* Arnobius Lib. II. *Cur eſſe dicatis in aliis praeceptionibus* gnarures. Auſonius:

Non cultor inſtans, *non arator gnaruris.*

Itiner Iter, frequens apud veteres Poëtas; quorum teſtimonia recitant Priſcianus & Nonius, *Mavolo* Malo Plautus ſaepe, & Terentius in Hecyra:

Po.

Digitized by Google

Potiſſum ex potis & ſum,

& inde *poteſſe*, quod nos contracte Poſſum & Poſſe. Ennius:

Spero ſi ſperes, quidquam prodeſſe potiſſunt.

Lucilius Lib. I. Satyrarum p. 152.

Quo pacto Populum atque Urbem ſervare potiſſit
Amplius Romanam.

Plaut. in Aulularia:

Cenſen' talentum magnum exorari poteſſe.

Ter. in Eunucho: *Sed nihil* poteſſe. Lucret. Lib. I.

Quod ſi forte ulla credunt ratione poteſſe.

Item Lib. II.

Neve putes aeterna penes reſidere poteſſe.

Praehibeo Praebeo, Plaut. in Menaechmis:

Moelitum praehibeo

Id. ibid.

Ancillas, penum recte praehibet.

Et in Mercatore:

Si praehibuerit palam.

Speres Spes, Ennius, Varro & alii. *Tamenetſi* Tametſi, Ennius Lib. IV. Annalium:

At Romanus homo tamenetſi *res bene geſta eſt.*

Plautus in Milite:

Tamenetſi *iſtuc mihi acerbum eſt.*

Te-

Digitized by Google

Terent. in Andria:

Tamenetſi *hoc verum eſt.*

Catullus,

Quae tamenetſi *uno non eſt contenta* Catullo.

Cic. Lib. V. ad Attic. *Nos*, tamenetſi *hoc te ex aliis audire malo*, & Lib. XII. Tamenetſi *continuo congreſſuri ſumus.* Et ad Planc. *Sed* tamenetſi *antea ſcripſi, quae exiſtimavi ſcribi oportere.* Idem in Verrem: Tamenetſi *animo aequo provincia tuliſſet.* Caeſar Lib. VII. de Bello Gallico: *Quae* tamenetſi *Caeſar intelligebat.* Id. ib. *Ac* tamenetſi *dextris exertis animadvertebantur.* Ulpian. ad Edictum XXIX. *Interdum* tamenetſi *Senatusconſulto locus ſit; tamen in alium datur actio.* Idem Lib. XII. *Interdum* tamenetſi *ſcientia noceat; tamen reſtitutio facienda eſt. Totondi, Sciſcidi, Concucurri, Praecucurri*; Idem *Poſivi, Repoſivi* & ſimilia Praeterita, de quibus Priſcianus. Varro in Satyra Κενοδοξία:

Huc aucupatum concurriſtis domo.

Cato de Re Ruſtica: *Ita in Legibus* poſiverunt. Plautus in Aſinaria:

Quin pol ſi repoſivi *remum ſola ego in caſteria.*

Quin etiam in fine Dictionum Syllabas adjiciebant, ſicuti cum Monoſyllabas Voces geminabant, vel cum Particulas quaſdam, Monoſyllabas apponebant. Geminatae Voces reperiuntur minus tritae, *Quiqui*, *Quaeque*, *Quodquod*, pro Qui, Quae, Quod. Africanus:

Quodquod *quibo boni.*

Plautus in Perſa:

Si eveniunt, quaeque exopto.

Idem in Caſina:

Quiqui uti veniant.

Cicero Lib. II. de Finibus; *Omnes quiqui ſine dolore ſunt.* Varro Lib. II. de Re Ruſtica: *Is ita appellatur, quiqui admittit. Quidquid* pro Quidque, ut *Quiſquis* pro Quiſque; Cicero in Torquato: *Quocunque in loco* quiſquis *eſt.* Idem Lib. V. Tuſculanar. Qu. *Ut* quidquid *objectum eſt.* & Orat. IV. in Verrem: *Ita adorabantur omnia, ut, ubi* quidquid *eſſet, aliqua ratione invenirent.* Plautus in Trinummo:

Sin unum quidquid *ſigillatim & placide perconctabere.*

Lucretius Lib. II.

Inque ſuos quidquid *rurſus revocare meatus:*

Et alibi frequenter. *Quotquot* pro Quot. Varro Lib. IV. de Lingua Lat. *Fundat* quotquot *annis.* Idem ibidem: *Sacra quotquot menſibus feruntur in arcem* Et Lib. VIII. *Quotquot annis eodem modo exoritur.* Et Lib. III. de Re Ruſtica. *Paſtorem columbaria quotquot menſibus cebro oportet evertere.* Gellius Lib. VI. *Ut* Carthagienſes *quotquot annis darent Populos* Romano *certum pondus argenti puri puti.* Particulae Monoſyllabae Dictionibus appoſitae reperierunt AN, ut *Fortaſſean.* Attius in Antenoridis:

Fortaſſean *ſin*, *quos hic non mertat metus.*

Siſenna Lib. III. *Quod* fortaſſean *ex voluntate ſua ſumma claritudine celeriter confeciſſent.* Varro Lib. IV. de Lingua Lat. Fortaſſean *ab eo quatuor.* Idem Lib. III. de Re Ruſtica: Fortaſſean *tecum duceret ſerram.* Idem ibidem: *Hoc dico*, *quod* fortaſſean *tibi ſatis ſit.* Gellius Lib. II. Fortaſſean *auxilii petendi cauſſa.* Et Lib. XVII. Proceſſit autem *argutatori iſti* forraſſean *reprehenſio.* Id. Lib. IX. *Ac* fortaſſean *de quadrigis veterum autoritas conceſſero.* Apulejus Lib. I. Apolog. *Et* fortaſſean *praeacute reperiiſſe vobis videbamini.* Idem de Deo Socratis: Fortaſſean *inter* Graecos *praelio cognitos.* Tertull. de Anima: Fortaſſean *& de corpore*, *& valetudine aliquid accedat.* Idem de Pallio: *Quingenariam promulſidem ſupra ſcriptis* fortaſſean *menſis neceſſariam.* CUM, ut *Donicum*, pro Donec, Cato, Plautus & alii. *Mecum*, *Tecum*, pro Me, Te. Plautus in Aſinaria;

Hoc jube petere atque orare mecum.

Idem in Caſina: *Si is* mecum *oraret.* Idem ibid.

Atque ego cenſui abs te poſſe hoc mecum *impetrare.*

Et in Curculione: Tecum *oro & quaeſo.* Terent. in Hecyra: *Quamobrem* tecum *orabam.* Id. ibid. *Egi atque oravi* tecum; *uxorem ut duceres.* Gellius Lib. XX. *Sed quaeſo* tecum *tamen digrediare pauliſper e curriculis iſtis.* DE, ut Quamde Quam, Ennius apud Feſtum, & Lucretius Lib. I.

Quande GRAJUS *inter* GRAJOS, *qui vera requirunt.*

Ende, vel *Endo*, aut *Indu* pro In, quorum uſus frequens Vetuſtiſſimus fuit, & ſeorſim ut Ennius Lib. VII. Annal.

Con-

Digitized by Google

Conſilio Endo foro lato ſauctoque Senatu.

Et Lib. XVII. *Endo mari magno*: Et in Compoſitione, ut *Endogredi*, *Indopediri*, *Induperator*, & ſimilia, quae apud Lucret. & alios ita frequenter leguntur, ut nemini ignota eſſe poſſint. DUM, ut *Sedum*, pro Sed, autore Cariſio. *Agedum*, *Etiamdum*, *Nequedum*, *Primumdum*, *Hicdum*. *Quidum* apud Plautum & Comicos. Nam: ut *Quianam* Ennius, & Naevius apud Feſtum, e quibus & ſumſit Virgilius Lib. V & X. AEneid. *Numnam* apud Plautum in Amphitruone, & alibi. Varro in Agathone:

Nummam caelatus in manu dextra ſcyphus?

NE & NI, ut *Quippini* pro Quippe, Plautus frequenter; *Quiane* Virgilius Lib. IV. AEneidos:

— *Quiane auxilio juvat ante levatos.*

CAPUT VII.

De Syllabarum in dictionibus Detractione.

Vice verſa Syllabas Antiqui abjiciebant, vel in *Principio* Dictionum, ut *Rabo*, pro Arrabo. Plautus in Moſtellaria: *Fructus*, pro Uſufructus. Idem in Caſina: *Sed meus* fructus *eſt prior. Jurandum*, pro Jusjurandum, idem in Ciſtellaria:

Abi quaerere ubi tuo Jurando *ſatis ſit ſubſidii.*

Terentius in Andria:

Quia ſi forte opus ſit ad horum Jurandum mihi.

Vel in *Medio* Dictionum, *ut Apiſcor* pro Adipiſcor. Plautus in Epidico: *ſine me hominem* apiſci. Siſenna Lib. III. Hiſtoriar. *Itaque poſtero die Legatus* Iguvium *redeuntes apiſcitur*. Lucretius Lib. I.

Nec ratione animi quam quiſquam poſſit apiſci.

Tacitus Lib. III. Annal. *Praebuit Juveni materiam* apiſcendi *honoris*, & Lib. VI. *Dum dominationis apiſceretur*. Idem Lib. IV. Hiſtoriar. *Intus ſumma* apiſcendi *libido. Cuimodi*, *Cujuſquemodi*, *Cujuſque*, pro Cujuſmodi. Cujuſmodicunque, Cujuſcunque, Gellius Lib. XII. *Ea res cuimodi ſit*. Idem Lib. IX. *Demus*, inquit, *huic*

Digitized by Google

huic aliquid aeris, cujuſquemodi eſt. Et Lib. II. *Non neceſſaria rerum cujuſquemodi plurimarum & cogitatione, & petitione.* Cicero pro Flacco: *Tabulae illae ipſae, cujuſquemodi ſint, proferuntur*, Lucretius Lib. IV.

Et cujuſquemodi formarum vertere in ora.

Ulpianus de liberali Cauſſa: *Cujuſque ſit aetatis, qui emptus eſt. Damnas*, pro Damnatus, Vox propria in Formulis Legatorum: *ut* Haeres dare *damnas* eſto, & in Legibus atque Senatusconſultis, ut in Lege Manilia: COLONIS MUNICIPIBUSQUE IN QUORUM AGRO ID FACTUM ERID DARE DAMNAS ESTO. Et in Senatuſconſulto de Aquae ductibus apud *Frontinum:* SI QUIS ADVERSUS EA COMMISISSET IN SINGULAS RES IN DENA MILLIA DAMNAS ESSET. *Dis* Dives, & *Ditiae* Divitiae. Terentius in Adelphis: Dis *quidem eſſes.* Idem in Andria:

Quae ſe inboneſte optavit parare hic ditias.

Idem in Heautontimor. *Amicos*, *Genus*, *Cognatos*, *Ditias. Dortium* Divortium, Turpilius in Leucadia; *Triſtities ante* dortium. *Epoll*, Edepoll, Terent. in Eunucho: *Bene epoll narras. Nancitur*, pro Nanciſcitor in XII. Tabulis, Feſtus. *Porgo*, Porrigo, Ennius, teſte Servio, & Plautus in Epidico: *Lumbos* porgite *atque extollito.* A quo *Exporgere*, porro agere, *Exporrigere* interpretatur Feſtus. *Poſtulio*, Poſtulatio. Varro Lib. IV. de Lingua Lat. *Deum Manium* poſtulionem *poſtulare. Praequam* praeterquam. Cato Lib. I. Originum: *Fana in eo loco compluria fuerunt: ea exauguravit*, praequam *quod Termino Fanum fuit*, *id nequitum exaugurari. Prendo* Prehendo, *Proebeo* Prohibeo. Unde *Probi* dicti, qui ſe a delinquendo prohibent; & *Proebia* remedia, quae faſcinum putabantur arcere, quorum meminit Varro Lib. VI. & Feſtus. Lucret. Lib. I.

Nam ſive eſt aliquid quod proebeat *officiatque.*

Quandoque pro Quandocunque. Cicero Lib. VI. de Republica: *Quandoque ab eadem parte Sol eodemque tempore iterum defecerit.* Horatius Lib. IV. Carmin. *Quandoque trahet feroces.* Idem in Arte Poëtica:

Indignor quandoque *bonus dormitat* Homerus,

Ulpianus D. Soluto Matrimonio: *Dotis actio filiae non erit adempta*, quandoque *ſui juris filia fuerit facta.* Idem ibidem: *Hi reſtituendi ſunt.* quandoque *divortio facto.* Et alibi in Libris Juriſconſultorum: Qnandoque *venerit*, Quandoque *Liberos habuerit*, Quandoque *nupſerit*, Quandoque *conditio extiterit*, & ſimilia. *Quemque*, *quaeque* pro Quemcunque & Quaecunque. Terent. in Hecyra:

Spolies, *Iaceres*, quemque *nacta ſies.*

Idem

Digitized by Google

Idem ibidem: Quaeque *fors fortuna eſt.* Plautus in Amphitr.

> Quemque *hominem adſpexero, obtruncabo in aedibus.*

Idem ibidem:

> *Quaeque edixti modo omnia ementitus.*

Satias, Satietas, Terentius, Varro, Lucretius & alii Poëtae; Itemque Salluſtius, & Tacitus Lib. III. Annal. *An* ſatias accepit; &, Satias *in melius mutat.* *Surpio* Surripio, Plaut. in Captivis:

> *Alterum quadrimum Puerum ſervus ſurpuit.*

In Poenulo:

> *Ibi, qui eum ſurpuit.*

Lucretius Lib. I.

> — — — *motus quoque ſurpere debent.*

Horatius,

> *Quae me* ſurpuerat *mihi.*

&,

> — — — *Unum me* ſurpite *morti.*

Cicero Lib. II. ad Atticum: *Velim me* ſurpi *ea conditione, ſed facile patior.* Ita enim nos locum illum reſtituimus ex veſtigiis veteris ſcripturae *ſirpiae*, *vel* ſurpiae, *quam varie interpolarunt.* *Ubique* pro Ubicunque. Javolenus D. de contrah. Emt. *In Lege Fundi vendundi Lapidicinae in eo Fundo* ubique *eſſent, exceptae erant.* *Deum*, *Nummum.* *Meum*, & ſimiles Genitivi Plurales; Idem Praeterita *Senſti*, *Dixti*, *Acceſti*, & Infinitivi *Ceſſe Conſumſe*, & alia, quae poſt ſuo loco referemus. Similiter Antiqui adjiciebant Syllabas in fine Dictionum, atque adeo extremas partes praecidebant more *Oſcorum*, qui dicebant *Facul*, *Famul*; vel etiam *Graecorum*, apud quos inveniuntur δῶ pro δῶμα, ῥᾶ pro ῥᾴδιον & ſimilia, quae *Strabo* Lib. VIII. *Geographiae* refert, prolatis veterum *Poëtarum* teſtimoniis. Sic in Carmine Saliari fuit *Pa*, pro Parte, *Po*, pro Populo, Ennius dixit: *Ende ſuam Do*, & *Laetificum Gau*, &, *Altiſonum Coel*, pro Domum, Gaudium, Coelium. Idem Lib. VIII. Annal. Debil' *homo* Et:

Reddit, ut ex ſummo Regno famul' *infimus eſſet.*

Guberna Gubernacula, Lucilius & ab illo Lucretius, *Simil* & *Conſimil* pro Similis & Conſimilis. Plautus in Amphitr.

Nimis ſimil' *eſt mei;*
Itidem habet petaſum, ac veſtitum, tam conſimil' *eſt atque ego.*

Quibus adnumerari poſſunt Particulae in extrema parte decurtatae, ut *Forſit* pro Forſitan. Horat. Lib. I. Sermon.

Diſſimile hoc illi eſt, quia non ut forſit *honorem*
Jure mihi invideat quivis.

Simul pro Simulac, Cicero Leptae: Simul *accepi a* Seleuco *tuo Litteras.* Idem ad Atticum: Simul *aliquid audiero, ſcribam ad te* Et Lib. II. Qu. Academicar Simul *tibicen inflavit, Carmen agnoſcitur.* Idem Lib. III. de Finibus: Simul *autem cepit intelligentiam.* Lucretius Lib. I.

Cui ſimul *Infula virgineos circumdata comptus,*
Ex utraque pari Malarum parte profuſa eſt.

Virgil. Lib. IV. Georgicor.

Taygete ſimul *os terris oſtendit honeſtum.*

Horat. Lib. I. Sermon.

Quae, ſimul *inverſum contriſtat Aquarius annum.*

Idem Lib. I. Epiſtolar.

—— —— —— *Vivo & regno* ſimul, *iſta reliqui.*

Paulus ad Legem *Juliam* & *Papiam* Lib. III, *Cum in eadem Provincia degis Reipublicae adminiſtrandae cauſſa*, ſimul *agere Rempublicam cepit, ad ſimilitudinem abſentis habetur. Dein, Exin, Proin* non Poëtae ſolum uſurpant metri cauſſa, ut Feſtus putat, ſed etiam Salluſtius & Tacitus fere ſemper. Varro Lib. I. de Re Ruſtic. Exin *mutatis Litteris.* Suetonius in Tiberio: *Prandium* dein *Populo mille menſis. Augmen, Momen, Regimen*, pro Augmentum, Momentum, Regimentum, de quibus mox infra. *Praeter*, pro Praeterquam, ut *Graeci* πλὴν uſurpant, cum Nominativo jungentes. Salluſt. in Catilina: Praeter *rerum capitalium condemnatis.* Cicero Lib. V. ad Atticum: *Nullas enim adhuc acceperam*, praeter *quae mihi binae ſemel in*

Digitized by Google

in Trebellano *ſunt redditae.* Idem Lib. I. ad Q. Fratrem: *Cavendae ſunt quaedam Familiaritates*, praeter *Honeſtorum & Paucorum.* Varro Lib. I. de Re Ruſtic. Praeter *ſi aliter nequeas.* Tertullianus Lib. IV. adverſus Marcionem: Praeter *oneribus conſparſionum.* Idem ibid. *Caeterum* praeter *ex cauſſa Adulterii nec Creator disjungit.* Et adverſus Valentinianos: *Omnium*, praeter *Haereticorum Patrem.* Et alibi non raro. *Plerus* & *Plerum*, pro Pleruſque & Plerumque: Cato Lib. I. Originum: *Agrum, quem* Volſci *habuerunt*, *campeſtris* plerus ABORIGINUM *fuit* Cicero in Laelio: *Tamen haec duo levitatis & infirmitatis* pleros *convincunt.* *Quaecum* pro Quaecumque. Lucret. Lib. VI.

Morbida vis quaecum extrinſecus inſinuatur.

Ubi, pro Ubique, Plautus in Bacchidibus:

Quicunque ubi ſunt, qui fuere, quique futuri ſunt poſthac,

Uter pro Utervis, Cicer. Lib. III. de Offic. *Sibine uter rapiat, an alter cedet alteri.* Idem Paradoxis: *Quæ quando utro acceſſit.* Et pro Seſtio: *Horum utro uti volueris altero eſt carendum.*

CAPUT VIII.

De Extremitatibus nominum.

De Litteris & Syllabis hactenus. Nunc de Dictionibus, & primum quidem de Nominibus eorumque extremitatibus, quibus Veteres promiſcue atque indifferenter uſos animadvertimus: vel uti A Littera finita Nomina *Latina* primi Ordinis proferebant etiam in *Es* tertio Ordine, ut *Amicities*, *Avarities*, *Deſidies*, *Notities*, Lucretius; *Luxuries*: Cicero aliquotiens, *Proficies.* Varro Lib. II. Rerum humanar. Proficiem *exterum vel in menſam porricere*; *Triſtities* Turpilius in Leucadia: Triſtities *ante dortium. Pigrities* Livius Lib. LIV. *Romanis* pigritiem *ad ſequendum locis ignotis fecit. Delities*, *Fallacies*, *Saevities* Apulejus: *Furcilles* Feſtus. *Graeca* autem Nomina efferebant in E tertio Ordine, ut *Grammatice*, *Logice*, *Phyſice*, *Delphice*, *Menippe.* Varro in Modio: *Quod Delphice canat columna*: Idem in Thaphemenippo: *Natis quos Menippe haereſis nutricata eſt.* Similiter *Libye*, *Phoenice*, *Thrace*, *Samothrace Graeco* more, Λιβύη, Φοινίκη, Θρᾴκη, Σαμοθρᾴκη, Caeſar Belli Civilis Lib. III. *Magnam ex* Aſia *Cycladibuſque Inſulis*, Corcyra, Athenis, Ponto, Bithynia, Syria, Cilicia, *Phoenice*, Ægypto, *claſſem coëgerat.* Varro Lib. II. de Re Ruſtic. & Lib. IV de Lingua Lat. EUROPA *ab* Europa, Agenoris *Filia*, *quam ex* PHOENICE Manlius *ſcribit Taurum exportaſſe.* Idem ibidem: *Sunt pro illis, qui in* Samothrace θεοὶ δυνατοί. Lucretius Lib. V. Thracen *Biſtoniaſque plagas.*

E Littera deſinentia Nomina *Graeca* tertii Ordinis proferebant in A primo Ordine, ut Circe *Circa*, Plautus in Epidico: *Hanc adſerva* Circam. Horat. Lib. I. Epiſtolar.

SIRENUM *voces &* Circae *pocula noſti.*

Item *Volente* Circa, *Glycera*, Plautus in Milite: *Quam nominem* Glyzeram. *Dirca*, *Penelopa*, Idem; & Horatius, *Sponſi* Penelopae. Papinianus. Lib. VII. Reſponſor. *Quem* Penelopa, *recognoſcendi Viri ſignum accepit.* Mycena Virgil. Lib. V. AEneid. *Urbe Mycenae*, Semela, Horat. Lib. I. Carmin.

Jubet *me* Semelae *Pater.*

In I. indeclinabilia Generis Neutri deſinebant in *IS*, ut Foeminina tertii Ordinis, ut *Gummis*, *Sinapis*, Cato de Re Ruſtica: Gummim *pridie in aquam infundito.* Columella Lib. XII. *Nova dolia liquida* gumma *perluere.* Plautus in Pſeudolo:

Teritur ſinapis *ſcelera.*

O Littera finita pleraque deſinebant in Us, ut Pavo & *Pavus*, Capo & *Capus.* Ennius Lib. I. Annal.

Memini me fieri pavum.

Varro περὶ Ἐδεσμάτων, Pavus *e Samo.* Idem de Lingua Lat. *Ex Gallo gallinaceo caſtrato fit* Capus. Quaedam etiam Nominativum habebant ſimilem Genitivo, ut *Apollo* & *Caro.* Plaut. in Menaech. Vocandi Caſu:

Imperium tuum demutat atque Edictum Apollinis.

Livius Lib. XLVII. *Quod* LAURENTIBUS carnis, *quae dari debet*, *data non fuerat.*

U deſinentia in UM. quoque proferebant, vel in US Maſculino Genere & quarta Declinatione, ut *Cornu*, *Cornum & Cornus*, *Gelu*, *Gelum & Gelus*, *Tonitru*, *Tonitrum & Tonitrus:* quorum Exempla exſtant apud Nonium & Priſcianum, AL apponebant E, ut *Animale*, *Tribunale*, *Bidentale*, teſte Cariſio. *Sale* Ennius & Poëtae; *Torale* Varro Lib. V. de Lingua Lat. AN finita Nomina *Graeca* augebant Syllaba US, ut *Titan*, *Titanus*, Plautus in Menaechm.

Barbatum, *tremulum*, Titanum, *qui cluet Cygno patre.*

AR etiam in ARE, ut *Pugillare*, *Torculare*, *Exemplare.* Lucretius Lib. II.

Exem-

Digitized by Google

Exemplare dare, & veſtigia notitiai.

Vel in Arium, ut *Torcolarium*, Cato de Re Ruſtica: *Exemplarium*, *Lupanarium*, *Miliarium*, Juriſconſulti in Libris Pandectarum. AS finita Nomina *Graeca* ſine S, ut *Geta*, *Byrrhia*, *Chaerea*, *Clinia*, *Soſia*, Terentius, *Pterila*; Plaut. in Amphithruon. *AEnea*, Varro in Satyris, *Pauſania*, Cicero ad Appium: *Illud idem* Pauſania *dicebat*. *Marſia*, Juvenalis:

Occurris fronte obducta, ceu Marſia *victus*.

Quaedam vero in A primo Ordine, ut *Hebdomas* Hebdomada. *Lampas* Lampada. Plautus in Caſina: *Tene hanc* lampadam. Lucret. Lib. VI.

Aut etiam nona reddebant lampade *vitam*.

Cicero Tironi: *Ne in quartam* hebdomadam *incideret*. Gellius Lib. III. *Duodecimam annorum* hebdomadam *ingreſſum eſſe*, *& ad eum diem ſeptuaginta* hebdomadas *librorum conſcripſiſſe*.

AX, OX, ABS, & OPS, peregrina etiam in US more *Latinorum*, ut Thrax & *Thracus*, Cappadox *Cappadocus*, Arabs *Arabus*, AEthiops *AEthiopus*, Gellius Lib. XIX. *Cuipiam* Thraco *inſipienti & rudi*. Apulejus Lib. VIIII. de Aſino: *At ille* Cappadocum *me & ſatis forticulum denuntiat*. Lucilius Lib. XXV. Arabus *artemo*. Plautus in Bacchidibus, & in Poenulo, *Myrhinus odor* Arabus. Virgilius:

Hyrcaniſve Arabiſve *parant*, *ſeu tendere ad* INDOS.

ER & IS terminationes in multis Nominibus promiſcue erant, ut *Acer*, *acris*, *Alacer*, *alacris*, *Celeber*, *celebris*, *Equeſter & equeſtris*, *Vomis & vomer*, aliaque ſimilia, quae Priſcianus obſervavit. Similiter ER & US, ut Puer & *Puerus*, Proſper & *Proſperus*, Pulcer & *Pulcrus*, Exter & *Externus*, Socer & *Socerus*, Veter & *Vetus*, Itemque Graeca, Teucer & *Teucrus*, Evander & *Evandrus*, de quibus idem Priſcianus. Menander *Menandrus*. Cicero Tironi: Menandrus *poſtridie ad me venit*. Ovidius:

Vixerit & meretrix blanda Menandrus *erit*.

Super & *Superus*, Cato de Re Ruſtica: *Ubi* ſuper *inferque vicinus permittit*. Lucret. Lib. I. de Rer. Nat.

Naturam, quam totus habet, ſuper *ignis haberet*.

Es finita Nomina *Latina* & *Graeca* tertii Ordinis, etiam definiebant in A primo Ordine, ut *Effigia*. Plautus in Rudente:

Digitized by Google

Veneris Effigia *haec quidem eſt.*

Lucretius Lib. IV.

Dico igitur rerum Effigias *tenuiſque Figuras.*

Idem ibidem:

— Effigias *quoque debent mittere tenueis.*

Mollitia Cicero aliquotiens, & Varro Lib. I. de Re Ruſtic. *Propter foemineam* Mollitiam. Livius Lib. XLIX. Mollitia *hoſtium regiiſque opibus ditiores. Planitia* Caeſar Lib. I. de Bello civili: *Erat inter Oppidum* Ilerdam *& proximum collem* planitia, Idem Lib. IV. de Bello Alexandrino: Planitia *ex omnibus partibus ſubjecta. Proſapia* Plautus in Mercatore:

Rogitares, quis eſſet, aut unde eſſet, qua proſapia:

Cato Lib. I. Originum: *Veteres* Proſapias. Quod imitatus Salluſt. in Jugurtha: *Hominem veteris* Proſapiae; & Apulejus Lib. I. Apologia: *Omnes illae veteres* Proſapiae, *Anchiſa, Aceſta, Chryſa, Atrida.* Naevius Lib. III. Belli Punici: *At poſtquam avim de Templo* Anchiſa *ſpexit.* Virgilius: *Patris* Anchiſae. Idem: *& clari nomen* Aceſtae. Propertius:

Non ita Dardanio *gaviſus* Atrida Triumpho.

IS tertii Ordinis etiam exibant in EN neutro Genere, ut *Sangvis, Sanguen,* vel in Us, aut Jus ſecundo Ordine, ut *Gracilus*; cujus Foemininum protulit Lucilius Lib. VIII. Satyrar.

Quod gracila *eſt, pernix, quod pectore puro,*
Quod Puero *ſimilis.*

Ter. in Eunuch. *Vincto pectore ut* gracilae *fient. Hilarus*, idem in Adelphis: Hilarum *ac lubentum te fac in Gnati nuptiis.* Plaut. in Milite: Hilarus *exit.* Et alibi ſaepe. *Imberbus*, Varro Lib. V. de Actionibus ſcenicis: Imberbi *Juvenes. Inermus*, Caecilius in Hymnide: *Nihil agit in amore* inermus. Salluſt. in Jugurtha: *Ab* inermis *pedibus auxilium petere.* Idem Lib. I. Hiſtor. *Vos* inermos *retinet. Proclivus*, Plaut. in Milite: *Feciſti modo mihi ex* proclivo *palam rem.* Lucretius Lib. VI.

Et proclivus *item fiat minus impetus undis.*

Sterilus, idem Lib. II.

Et

Digitized by Google

Et ſonitu ſterila *& ſucco jejuna feruntur.*

Sublimus, Salluſtius Lib. II. Hiſtoriar. Sublima *nebula caelum obſcurabat. Articularius*, *Peculiarius.* Cato de Re Ruſtica: *Verum morbum* articularium *nulla res tantum purgat.* Ulpianus ad Edictum 77. *Parenti licere deteriorem conditionem Liberorum in rebus* peculiariis *facere.* Pomponius ad Sabinum Lib. VII. *Res tamen in cauſſa* peculiaria *manent. Vulgarius*, Afranius in Privigno: *Temeritatem repudio* vulgariam. Gellius Lib. I. *Non in compitis tantum*, *neque in plebe* vulgaria.

OR & OS Terminationes indifferentes erant in multis, ut Color, *Color*, Labor, *Labos*, Timor, *Timos*, Vapor *& Vapos*, de quibus ſupra diximus. Item OR & US, ut Algor *& Algus.* Plaut. in Rudente:

Tu vel ſuda, *vel peri* algu:

Lucret. Lib. III.

Morbis alguque fameque.

Tripector & *Tripectores.* Idem Lib. V.

Quidve tripectora *tergemini vis Geryonai.*

Verſicolor & *Verſicolorius.* Ulpian. Lib. XXII. ad Sabinum: *Lanae appellatione* verſicoloria *non* contineri.

US finita Nomina Graeca etiam in ON exibant *Graecorum* more, ut Architectus & *Architecton*, Varro in Manio, & Plaut. in Amphitr. *Deum regnator* architecton *omnibus.*

US & UM finita ſecunda Ordinis plerumque etiam in Ens tertio Ordine deſinebant, ut Benevolus, *Benevolens.* Cicero Lib. II. Rhetoricor. *Pietas per quam ſanguine Conjunctis Patriaeque* benevolens *officium*, *& diligens tribuitur cultus.* Opulentum, Validum, *Opulens*, *Valens.* Salluſt. in Jugurtha: *Erat inter ingentes ſolitudines Oppidum magnum atque* valens. Idem ibidem: *Civitas magna &* opulens. Cornelius Nepos de Viris illuſtribus: *Neque animo aequo Pauperes alienam* Opulentium *intuentur fortunam.* Suaviloquus, *Suaviloquens.* Lucretius Lib. IV.

—— —— *Volui tibi* Suaviloquenti
Carmine.

Nonnulla in EN finiebantur, abjecta ultima Syllaba, ut Fundamentum *Fundamen. Regimen*, Ennius; *Augmen*, *Momen* Lucretius; *Munimen*, Virgilius Lib. II. Georgicor.

—— —— *Effuſos* munimen *ad imbres.*

Praeterea erant Veteribus in frequenti uſu extremitates Nominum hodie quidem minus uſitatae, veluti in BILIS multa deſinebant, ut *AErumnabilis*, *Averſabilis*, *Naturabilis*, *Spirabilis*, Lucretius ,& alii. *Genitabilis* Lucret. (mallem heic legere, *Lucilius*) Lib. I. Satyrar.

AEtheris & Terrae genitabile *quaerere tempus.*

Diſciplinabilis, *Opinabilis*, *Penetrabilis*, Cicero: *Sociabilis*, *Impetrabilis*, *Inexſuperabilis*, Livius.

Plurima exibant in NTIA, ut *Decentia*, *Audientia*, *Deſpicientia*, *Diſcrepantia*, *Cohaerentia*, *Curantia*, *Negantia*, *Profluentia*, *Repugnantia*, Cicero. Salluſtius, *Properantia*; Attius, *Faventia*; Plautus *Incogitantia*, *Servientia*; Lucretius, *Repetentia*, *Pertinentia*, *Variantia*; Gellius, *Exſuperantia*, *Ignoſcentia*, *Impatientia*, *Culpa* Impatientiae *& Poena indeprecabilis ſubeunda eſſet.*

Or, ut *AEgror*, *Amaror*, *Canor*, *Sonor*, Lucretius & Virgilius Lib. I. Georgic.

—— —— *Senſu torquebit* amaror.

Nec pauciora efferebantur in TAS, ut *Famulitas*, *Solitas*, *Viciſſitas*, *Squalitas*, *Dulcitas*, *Ponderitas*, Attius; *Luculentitas*, *Pulchritas*, *Opulentitas*, *Indulcitas* Caecilius; *Differitas*, *Maximitas*, Lucretius; *Fauſtitas* Horatius; *Infortunitas*, Gellius Lib. VI. *Felicitas*, *& Infortunitas*. *Sceleritas* Martianus I. C. *Non enim Facti ſceleritatem eſſe obnoxiam.* *Malitas*, Ulpianus Lib II. ad Edictum: *Metum accipiendum* Labeo *dicit non quemlibet Timorem*, *ſed Majores* Malitatis. Item pleraque in UDO, quae nunc in *AS* deſinunt, ut *Neceſſitudo*, *Claritudo*, *Sanctitudo*, *Celeritudo.*

Caput IX.

De Mutatis Declinationibus, Caſibus, & Generibus.

Ordines quoque DECLINATIONUM Veteres mutabant, & maxime ſecundum & quartum. Hinc *Adſpectus*, *Exercitus*, *Fluctus*, *Fructus*, *Gemitus*, *Luctus*, *Ornatus*, *Partus*, *Senatus*, *Strepitus*, *Sumptus*, *Tumultus*, *Victus* & pleraque alia, quae nunc quarta tantum Declinatione efferimus, Veteres etiam ſecunda extuliſſe, *Nonius* multis teſtimoniis oſtendit: Contra quarto Ordine, *Cibus*, *Lectus*, Plaut. in Captivis:

Tantus ventri commeatus meo adeſt in portu Cibus.

Idem in Amphitr.

Prius

Prius abis, quam Lectus, *ubi cubuiſti, convaluit locus.*

Domus, Humus. Plaut. in Milite:

Fugere cupere ex hac domu.

Livius Lib. I. Domu *profugum.* Ulpianus: *Inſula injuncta* domui. Varro in Taphemenippo: *In* humu *calceos facis elixos.* Virg.

Preſſit humu *nitens:*

quod Servius perperam cenſet eſſe Adverbium. *Somnus, Sonus.* Varro Lib. I. de Re Ruſtic. *Si non diffiderem meo inſtitio Somnu*; Siſenna Lib. III. Hiſtoriar. *Poſtquam in* ſonu *Signorum proelium magno cum clamore virorum commiſſum eſt.* Sic *Succus quoque & Suſurrus.* Apulejus Lib. IX: *In amaram coenoſi* ſuccus *cariem exoleſcunt.* Idem Lib. II. Apolog. *Tibia queſtu delectabilior, & fiſtula* ſuſurru *jucundior.*

Similiter CASUS Nominum variabant, ut Genitivum ſingularem primae Declinationis efferabant per AS, Nominativo S Litteram adjicientes, ut *Familiae Familias.* Unde adhuc manet *Paterfamilias & Materfamilias.* Sic *Eſcas, Monetas, Latonas*, Livius in Odyſſea; *Terras, Fortunas*, Naevius in Bello Punico, *Curas*, Attius, *Triſtitias, Vias*, Ennius & Lucret. Lib. IV.

At reliquas tamen eſſe vias *in morte patenti.*

Auras Virgil. Lib. II. AEneid.

— — *Nihil ipſa nec* auras,
Nec ſonitus memor.

Genitivus ſingularis ſecundi Ordinis eorum Nominum, quae ante US, vel UM, Syllabam habent I, per eandem Vocalem ſimplicem, non autem geminam, efferebatur, nec id in Verſu tantum metri cauſſa, ut Priſcianus cenſet, ſed etiam in ſoluta Oratione, ut *Anni, Arcadi, Statili, Pecuari* apud Varronem de Re Ruſtica: *Septimi, Aureli, AEli, Caſſi* in antiquis Inſcriptionibus: *Tuguri, Peculi, Patavi, Oti*, Virgilius; *Appi, Claudi. Numici, Terenti*, Horatius.

Genitivum pluralem ſecundi Ordinis per Contractionem mediae Syllabae profebant non modo Poëtae, ſed etiam Oratores & Hiſtorici, ut *Nummum, Denarium, Seſtertium, Jugerum, Modium, Medimnum, Senum, Septenum, Denum, Tricenum, Deum, Fabrum, Librum.* Cic. *Studium, Theſaurum* Salluſt. *Cadum* Varr. de Vita Pop. Romani Lib. IV. *Hortenſius ſupra decem millia* cadum *haeredi reliquit. Amphorum, Duum*, Lentulus in Epiſtola ad Senatum: *Quarum minor nulla erat duum millium* amphorum: de quo admonet Cariſtus, Amphorum *dici cum additur Numerus*, Amphorarum *per ſe.*

Dativum & Ablativum pluralem *Diis, Equis, Filiis, Natis*, pro Deabus, Equabus,

Digitized by Google

bus, Filiabus, Natabus. Varro Lib. II. de Re Ruſtica: *Ut his Diis* Helicona *atque* Olympum *attribuerunt homines.* Idem Lib. III. *Sed ex his* equis. Plautus in Sticho:

Ego ibo intro, atque gratulabor veſtrum adventum filiis.

Idem in Poenulo:

O mi! here *ſalve*, Hanno *auſpicatiſſime.*
Mihi tuisque Filiis. Id. *Qui talis eſt de Natis ſuis.*

Genitivus ſingularis tertii Ordinis, in Nominibus *Graecis* praeſertim propriis IS mutabat in EI, ut *Achillei*, *Herculei*, Horat. Lib. I. Carmin.

Matronisque Phrygum claſſis Achillei.

Catullus:

Sed te jam ferre Herculei *labos eſt.*

Themiſtoclei, *Theophanei*, Cicero ad Attic. *Simonidei* Auſonius: *Concedat Cei Muſa* Simonidei: vel etiam deſinebat in I abjecta S ultima Littera, ut *Ogygi* Varro Lib. III. de Re Ruſtica: *quae ante cataclyſmon* Ogygi *condita dicuntur.* *Herculi* idem Lib. VII. de Lingua Lat. Herculi, *an Herculis clavam dici oporteret.* *Perſi* Salluſt. Lib. I. Hiſtoriar. *Ad Bellum* Perſi *Macedonicum.* Tacitus Lib. IV. Annal. *Ad Bellum* Perſi. *Chremi*, Terent. in Andria: *Puerum inde abiens conveni* Chremi, *Agathocli*, *Achilli*, *Herculi*, *Euripidi*, *Periphani*, *Sphingi*. Plautus. *Timarchidi* Cicero in Verrem: *In* Timarchidi *poteſtate.* *Ariſtoteli*, *Themiſtocli*, *Iſocrati.* Idem Virgilius: *Fortis Achati*, *acris Oronti*, *immitis Achilli*, & *pellacis Ulyſſi*; quod idem uſurpat Gellius Lib. V. *Auditores illos* Uliſſi *labores ſuos illuſtriſſime narrantis.*

Item Genitivus Nominum Graecorum in O exibat in US, ut *Didus*, *Eratus*, *Manthus*, *Sapphus.* Varro in Coſmotorynej: *Didus atque Aenaeae miſceri ſanguine ſanguen.* Virgilius: *Fatidicae Mantus*

Dativus ſingularis tertii Ordinis mutabat I in E, ut *Minore*, *Sene.* Varro Lib. I. de Re Ruſtic. *Facilius enim eis, quam* minore *natu ſunt dicto audientes.* Idem in Admirandis: *Infria* ſene *papaverem.* *Pede*, Virgilius:

Haeret pede *pes, denſusque viro vir,*

Funere, *Morte*, Propertius:

Ille meo caros donaſſet funere *crines.*

Idem:

Digitized by Google

Idem:

Si placet, inſultes, LYGDAME, morte *meae.*

In Epitaphio Plauti:

Poſtquam eſt morte *datus Plautus.*

Diſcrimine, Profeſſione, Vellejus Paterculus: Diſcrimine *veſtro me ſubtraham.* Idem: *Quam* profeſſione *ejus, qua ſemper uſus erat, congruebat. Defenſione, Exceptione*, Julianus Digeſtor. IX. *Non enim offert ſe* defenſione *alieni ſervi.* Id. ibidem: *Cum ſatisdatione doli mali* exceptione *locus erit.*

Accuſativus in IM exibat, ut *Avim*, Naevius Lib. III. Belli Punici: *At poſtquam* avim *de Templo Anchiſa ſpexit. Clavim* Tibullus: *hinc* clavim *janua ſenſit. Febrim.* Cicero ad Gallum: *Quod* febrim *non haberem*, *Lentim* Varro Lib. II. de Poëmatis: *Strigilim*, Lucilius: *Praefractam ſtrigilim, Turrim, Puppim, Reſtim, Securim*, Virgilius & alii, quorum teſtimonia adfert Priſcianus Lib. VII.

Ablativus in I ut *Avi, Ovi.* Varro Lib. VII. de Lingua. Lat. *Vulgo alii dicunt in ſingulari, hac* Ovi *&* Avi, *alii, ab hac Ove & Ave. Abſenti* Plautus in Menaechmis: *Feciſti funus* abſenti *me prandia Adfinitati* Venulejus, *Niſi ita conjunctus eſt* adfinitati. *Amni* Virgil. Lib. IX. AEneid.

— — *Nam dextra cingitur* amni.

Aſſi Lucil. Aſſi *duas ficos. Civi* Cicer. Orat. IV. in Verrem: *Quod Siculis Civibus a* Civi *Romano Civis Rom. datur.* Id. ibid. *Quod Civis cum* Civi *ageret. Colli* Lucretius Lib. II.

Nam ſaepe in Colli *tundentes pabula laeta.*

Id. ibidem:

Et veluti in viridi candor conſiſtere colli.

Fuſti, Plaut. in Captivis: Fuſti *pectito.* Salluſt. *Sorte ductos* fuſti *necant.* Valer. Maxim. Lib. VI. *Metellus Uxorem, quod Vinum bibiſſet*, fuſti *percuſſam interemit. Labi*, Lucret. Lib. V.

Nec novitate cibi, nec labi *corporis* ulla.

Orbi, id. ibid.

Pectora terrarum, qui in orbi *ſancta tuetur.*

Cic.

Digitized by Google

Cic. Lib. VII. de Republica: Orbi *terrarum comprehenſos.* Varro Lib. III. de Re Ruſtica: *Ex* orbi *ligneo.* Parti, Poſti. Plaut. in Menaechmis:

Satur nunc loquitur de me, & de parti *mea.*

Ovidius Lib. IV. Metamorphoſ.

Raptaque de dextris robuſta repagula poſti.

Sordi Lucretius Lib. VI.

Viſceribus coecis prope jam ſordique *ſepultis.*

Sorti Lucil. *Graecia Sulpicio* ſorti *datur.* Plaut. in Caſina: *Specula in* ſorti *reſtat.* Id. ibid. Sorti *ſum victus.* Contra Ablativus in E, ut Mare, Plaut. in Ciſtellaria, *tranquillo* mare. Id in Milite: *Nam ſi a* mare *abſtinuiſſem. Familiare*, *Conſtante*: *Forte*, & ſimilia, que Cariſius adnotavit.

Nominativus & Accuſativus pluralis in IS, ut *Omnis*, Terent. in Andria: Omnis *me gaudere.* Salluſt. in Catil. Omnis *homines, qui ſtudent ſeſe praeſtare. Fontis*, *Litis*, *Montis*, *Puppis*, *Reſtis*, *Navis*, *Urbis.* Virg. Lib. I. Georgic.

— — Urbis *ne inviſere Caeſar.*

Et Lib. V. AEneid.

Quoque magis feſſas optem dimittere navis.

Varro Lib. VII. de Ling. Lat. *In* Multitudinis: *hae Puppis Reſtis, & haec Puppes, Reſtes.* Id. ibid. *In* Accuſandi: *hos Montis*, *Fontis*, *hos Montes*, *Fontes.*

Genitivus Pluralis vel in UM, vel IUM, de quo ita Varro Lib. VII. de Ling. Lat. *Quod in patrico Caſu hoc genus diſpariliter dicitur Civitatum*, *Parentum*, *Civitatium*, *Parentium*, *Cohortum* Caeſar Lib. V. de Bell. Gallico: *Duplicatoque partim* cohortum *numero. Menſum* Ovidius Lib. VII. Metamorphoſ.

Et quod ſuſtinui bis menſum *quinque labores.*

Paulus Lib. XXX. ad Edictum: *Sex* menſum *erit poſt mortem filii.* Ulpianus Lib. XXXI. ad Sabinum: *Pro modo temporis omnium* menſum. *Partum* Ennius:

Jamque fere quatuor partum.

Contra, *Fraudium*, *Laudium.* Cic. Lib. III. de Officiis: *Qui fons eſt* fraudium, *maleficiorum.* Id. in Orat. II. Philippica: *Mearum* laudium. *Locupletium*, Salluſt. in Catilina: *Polliceri Tabulas novas*, *Proſcriptionem* locupletium. Cicero Lib. VII. ad Atticum: *Non moderationem, quam Sulla in pecuniis* locupletium. Id in Parado-

xis:

xis: *Proſcriptiones* locupletium. *Voluntatium.* Id. in Laelio: *In quo eſt omnis vis Amicitiae*, Voluntatium, *Studiorum*, *Aeſtatium*, *Apium*, *Civitatium*, *Facultatium*, *Haereditatium*, *Parentium*, *Paludium*, *Principium*, *Quintitatium*, *Servitutium*, Juriſconſulti plurimis in locis.

Genitivum ſingularem quarti Ordinis producebant, litera I interjecta; ut *Anuis*, Terent. in Heautontimor. *Ejus anuis cauſſa opinor.* *Domuis*, Varro in Taphemenippo: *Perrexit in interiores partes* domuis. Etſi DOMUI quoque ſcriptum exſtat generandi Caſu, pro *Domi*, in veteribus Libris Ciceronis Lib. III. de Officiis: *Eſſe* domui *ſuae cum Uxore.* Idem in Philippicis: Domui *ſuae.* Et in Tuſculanis: Domui *alienae.* *Fructius* Varro Lib. I. de Re Ruſtica: *Ejus enim ſalivam eſſe* fructius *venenum.* *Senatuis*, *Sumtuis*, *Victuis*, *Rituis*, *Graduis*, *Partuis*, idem in Fragmentis dicit.

Rurſus Dativum contrahebant, abjecta ultima Littera I, atque ita *Caeſarem* in Analogicis Libris ſcribendum tradidiſſe autor eſt Gellius Lib. IV. ut valde erraverit Priſcianus, qui ait, *Poëtas hoc metri cauſſa facere.* *Caſu*, *Conſenſu*, Caeſar Lib. VI. de Bello Gallico: *Ne minimo quidem* caſu, & Lib. VII. *Cujus* conſenſu *ne Orbis quidem terrarum poſſit obſiſtere.* *Receptu*, *Magiſtratu*; idem Lib. III. de Bello Civ. *Receptu ſuo timens.* Id. ibid. *Eadem qua venerant*, receptu *ſibi conſulebant*. & Lib. I. lo Gallico: *Qui ſummo* Magiſtratu *praeërat.* *Exercitu*, idem ibid. *Cum* Exercitu *frumentum metire oporteret.* *Impetu*, Plancus ad Ciceronem: *Quibus ſubito* impetu *ac latrocinio Parricidarum reſiſtat.* *Luxu* Salluſt. in Jugurtha: *Non ſe* luxu *atque inertiae corrumpendum dedit.* Id. ibid. *Copiaque & affluentia* luxu *proprior.* Tacitus Lib. III. Hiſtor. *Exponi ſuo* luxu *cupiditatibus alienis.* *Cruciatu* idem: Cruciatu *aut praemio cuncta pervia eſſe*, *Metu* Virgilius Lib. I. AEneid. *Parce* metu *Cytherea.* *Concubitu*, *Victu*, idem Lib. IV. Georgic. Concubitu *indulgent*, &:

> *Namque aliae* victu *invigilant.*

Niſu, Salluſt. in Jugurtha: *Quae dubia* niſu *videbantur.* *Veſtitu*, Ter. in Adelph. Veſtitu *nimium indulgis.* *Viſu* Lucret Lib. V.

> *Nec tamen hanc poſſis oculorum ſubdere* viſu.

Genitivum ſingularem quinti Ordinis ſimilem Nominativo aut per II geminum efferebant, ut hujus *Dies*, vel *Dii*, hujus *Luxuries*, vel *Luxurii*, hujus *Facies*, vel *Facii*, hujus *Pernicii*, *Progenii*: Quae multis veterum autorum teſtimoniis Gellius probat. Quibus addi poteſt illud Pacuvii in Armorum judicio: Fides *ſacratae ejus perpetuo falleret.* Et Lucret. Lib. IV.

— Rabies *unde illae haec germina ſurgunt.*

Interdum extrema Littera abjecta ſimilem Ablativo faciebant, ut *Acie*, *Die*, pro Aciei, Diei, Salluſt. Lib. I. Hiſtoriar. *Dubitavit* acie *pars.* Idem in Jugurtha: *Vix decima parte* die *reliqua.* Id. ibid. *Et jam* die *veſper aderat.* *Fide*, Plaut. in Aulularia:

Fide *cenſebam fidem multo maximam.*

Lucretius Lib. I.

Multaque praeterea tibi poſſum, commemoranda
Argumenta Fide, *dictis contendere noſtris.*

Planeus ad Ciceronem: *Quo obſide* Fide *illius & Societatis in Republica adminiſtranda uterer.* Hor. Lib. II. Carmin.

Conſtantis juvenem Fide.

Id. Lib. II. Serm. *Commiſſa* Fide. Ovid. Lib. III. Metamorphoſ.

Prima Fide *vocisque datae certamina ſumſit.*

Dativum ſingularem ſimiliter abſque I Litera extrema efferebant, ut huic *facie.* Lucil. Lib. VI.

Qui te diligit aetati facieque *tuae ſe*
Fautorem oſtendat.

GENERA quoque Nominum pleraque erant ambigua & duplicia, quae unus omnium diligentiſſime perſecutus eſt *Nonius*, a quo qui volet, petat. Nos eadem repetere non putamus operae pretium, ſed alia quaedam Veteribus uſurpata referemus. *Deus* utroque Genere enunciabatur, ut apud Graecos ὁ Θεὸς καὶ ἡ Θεὸς, Ennius Lib. I. Annal.

Reſpondit JUNO *Saturnia ſancta* Deorum.

Virgil. Lib. II. AEneid. cum VENEREM intelligeret.

Diſcedo ac ducente Deo:

Calvus: *Pollentemque* Deum VENEREM. Similiter *Agnus*, *Lupus*, *Porcus* & ſimilia, quibus, Sexui diſcernendo, addebatur Mas, aut Foemina. Ennius Lib. I. Annal.

Endo

Digitized by Google

Endo tuetur ibi Lupus Foemina.

Cato de Re Ruſtica: *Priusquam Porcum* Foeminam *immolabis.* In Lege Numae: AC NON FOEMINAM CAEDITO. *Quis*, *Quisquis*, *Quisquam* foeminino Genere uſurpant Terentius, Plautus, & alii: ut Quis *tu es Mulier*? Varro περὶ ἐξαγωγῆς; Quemnam *te eſſe dicam Feram.* Idem *Amnis*, Plautus in Mercatore: *Neque mihi ulla obſiſtet* amnis. Varro Lib. III. de Re Ruſtica: *Ubi confluit altera* amnis. Idem Lib. I. Peripl. *Propter hos fluit* amnis, *quam olim* Albulam *dicunt vocitatam. Ales*, id. Lib. III. de Re Ruſtica: *Omnium* Alitum, quae *intra parietes villae ſolent paſci.* Catullus:

—— *bona cum* bona *Nubit* alite *Virgo.*

Canalis. Varro Lib. VI. Rerum divinar. Canales eas *diſpeſcit*. Virgil. in Aetna,

Quod ſi diverſas *emittat terra* canales.

Id. ibid.

Nec tamen in rigidas *exit contenta* canales.

Maſculina; *Alvus*, Plaut. in Pſeudolo:

Cum haſce herbas hujusmodi in ſuum alvum *congerit.*

Columella de Cultu Hortorum:

Florida cum ſuboles materno *pullulat* alvo.

Rete, Plaut. in Rudente: *Non vides proferre me* uvidum retem. Varro Lib. III. de Re Ruſt. *Quibus cibus miniſtratur per* retem: &, *Tecta porticus ſit* rete cannabino.

Praeterea multa duum Generum & duplicis formae fuerunt, ut *Maſculina* & *Foeminina*, quae in US & IO ſimiliter Veteres dixerunt, *Accubitus Accubitio*, *Apparatus Apparatio*, *Abuſus Abuſio*, *Conceſſus Conceſſio*, *Conſenſus Conſenſio*, *Convictus Convictio*, *Diſceſſus Diſceſſio*, *Interitus Interitio*, *Invitatus Invitatio*, *Permiſſus*, *Permiſſio*, apud Cicer. *Partus Partio*, *Tactus Tactio*, Plaut. *Raptus Raptio*, Terent. *Adhaeſus Adhaeſio*, *Commutatus Commutatio*, *Conjectus Conjectio*, Lucret. *Occaſio Occaſus.* Ennius apud Feſtum: *Conjunctio Conjunctus*, Papinianus Lib. VII. Reſponſor. *Inſtructa* conjunctu *fuiſſent.*

Maſculina & Neutra; ut *Denarius Denarium*, *Eventus*, *Succeſſus*; *Eventum*, *Succeſſum* Cic. de Amicitia: *Moerere* hoc *ejus* Eventum. Id. ad Herennium: *Facile ex aliorum* eventis poſſunt *ſuis rationibus conſulere.* Plaut. in Milite: Succeſſus *bonus*, *Galerus Galerum*, *Gladius Gladium*, *Lituus Lituum.* Varr. Lib. I. de Re Ruſt. *Latet* conditum *gladium.* Id. Lib. IX. de Ling. Lat. *Quod dicitur a multis duo-*

Symbolum Symbola. Plaut. in Epidico:

> Paratae jam ſunt *ſcapulis* Symbolae.

Apulej. de Philoſophia: *Eorum, quae pacta ſunt* Symbola. Tertullian. adverſus Valentinianos: *Ut nautae ad* Symbolam *ſaepe exultant.*

CAPUT X.

De Pronominibus.

Pronomina longe aliter protulerunt Vetuſtiſſimi quam nos hodieque efferimus, ut *Ipſus* pro Ipſe in Comoediis paſſim legitur. *Ips*, *Quips*, pro Is, Quis, in Lege XII, Tabular. NEI JOUDICIUM FAXIT AUT QUIPS ENDO EO IM JOURE VINDICIT, Et *Ipſiptus* & *Ipſipte*, vel *Ipſipti* pro Is ipſius, & Illi ipſi, Plaut. Ciſtellaria: Ipſipſus *eſt. Ebo tu quam vos igitur fidem!* Feſtus, *Ipſipti* ipſi, neque alii. Gloſſarium: *Ipſipti*, αὐτοὶ, *Ollus* pro Illa, apud Comicos atque etiam Virgilium. *Em* & *Im*, pro Eum, notant Feſtus & Macrobius, Legumque Fragmenta retinent. Ennius:

> *Omnes corde Patrem praebent animoque Parentum*
> *Circumfuſi* im.

Terent. in Phormione:

> Im *faxo tali immiſtum, ut hic nunc eſt infortunio.*

Cato in M. Coelium: *Si* em *percuſſi*, Ulpianus Lib. XXIX. ad Edictum: *Nulla ratione id* em *conſequi poſſe. Hiſce* Nominativus pluralis pro Hi, Terent in Eunucho: hiſce *hoc munere arbitrantur.* Plaut. in Milite: *Non poſſunt mihi nunciis talis* hiſce *oculi fodiri.* Id. ibid. *Non hercle* hiſce *homines* Licinius Macer pro Tuſcis: *Quos oportuit amiſſa conſtituere*, hiſce *etiam relliquias averterunt. Hic*, *Haec*, *Iſtaec* pro Hi, Hae, Iſtae. Plaut. in Menaechmis: *Me* hic *homines inſanire praedicant.* Id. in Rudente: *Sed* haec *pauperes ſunt inopesque Puellae.* Id. in Perſa: *Quid* iſtaec *narrant.* Terent. in Andria: Haec *Nuptiae non apparabantur mihi.* Idem in Eunucho: *Continuo* haec *adornant.* Et in Hecyra: *nihil jam mi* iſtaec *res voluptatis ferunt.* *Idem* & *Isdem* pro Iidem & Iisdem, Virgil. Lib. II. AEn.

> —— —— *& ſedibus haeret in* isdem,

quam Scripturam vulgo in uſu fuiſſe teſtatur Cariſius Lib. I. *Is homo*, inquit, idem *compoſitum facit*, *niſi quia* Caeſar Lib. II. ſingulariter, IDEM, pluraliter, IIDEM *dicendum exiſtimat ; ſed conſuetudo hoc non ſervat* *Hibus* pro his, Plaut. in

Curculione teſte Cariſio; *Ibus* pro Iis; id. in Milite: *Latrones*, ibus *denumerem ſtipendium. Mis*, *Tis*, pro Mei, Tui, Ennius Lib. II. Annal.

Ingens cura mis *cum concordibus aequiperare.*

Plaut. in Poenulo: *Rebus* mis, *agundis.* & in Pſeudolo:

Mei te rogandi & tis *reſpondendi mihi.*

Mi' pro Mihi frequenter uſurpant Poëtae, ſed & Varro Lib. II. de Re Ruſtica: *Quum mi' eſſet dicta.* Id. ib. *Veni* mi' *advocatus. Mehe* pro Me apud antiquos, Tragoediarum praecipue Scriptores, in veteribus Libris inveniri teſtatur Quintilianus. *Mepte* Plaut. in Menaechmis: Mepte *potius fieri ſervum*, *quam te unquam emittam manu. Eae*, *Illae*, *Iſtae*, Genitivi & Dativi foeminini, ut Nominum *Aliae*, *Alterae*, *Neutrae*, *Udae*, *Ullae.* Terent. in Eunuch. *Hoc ipſa in itinere* alterae *Dum narrat.* Cato de Re Ruſtica; *Simillimum genus terrae* eae. Id. ibidem. Illae *rei habeto*. & alibi: *Qui tantiſper*, nullae *rei ſies*, *dum nil agis.* Plaut in Milite: *Rei* nullae aliae *eſt improbus. Sis*, *Sos & Sas*, pro Suis, Suos & Suas, Ennius apud Feſtum, & ab illo mutuatus Lucretius Lib. III.

Lumina ſis *oculis etiam bonus Ancus reliquit.*

Caput XI.

De Verbis.

Verborum Extremitates variae atque ancipites in veterum Autorum Libris occurrunt. Et alia quidem Patiendi habent TERMINATIONEM loco *Agendi*, ut inter alia a Grammaticis notata *Comperior*; Salluſt. in Jugurtha: *Sed ego* comperior BOCCHUM *magis Punica fide.* Tacitus Lib. IV. Hiſtoriar. *Gravem & ſapientem Virum fuiſſe comperior.* Apulejus Lib. I. Apolog. *Ibi ego* comperior *omnes Judices tanto Poëtae adſurrexiſſe. Fruticor*, Cicero Lib. XV. ad Atticum: *Exciſa enim eſt arbor*, *non evulſa.* Itaque *quam* fruticetur *vides. Praeſagior*, Plaut. in Bacchidibus: *Animus jam iſto dicto plus* praeſagitur *mali.* Rurſus alia in *Agendi* pro *Patiendi* extremitatem deſinunt, ut *Auſpicio*, *Aucupo*, *Auguro*, *Aſſentio*, *Amplexo*, *Commento*, *Commoro*, *Conſulo*, *Contemplo*, *Crimino*, *Cuncto*, *Digno*, *Epulo*, *Exſecro*, *Fabulo*, *Imito*, *Indipiſco*, *Laeto*, *Lucto*, *Luxurio*, *Medito*, *Miro*, *Molio*, *Opino*, *Opitulo*, *Oſculo*, *Perſcruto*, *Polliceo*, *Proficiſco*, *Rixo*, *Scruto*, *Sortio*, *Suſpico*, *Teſto*, *Tumultuo*, *Tuto*, *Vocifero*, *Ulciſco*, *Venero*: quorum omnium exempla atque teſtimonia recitant Grammatici, & Plautus ſuppeditat. *Comminiſco* utitur Apulejus Lib. IV. Metamorphoſ. *Eo volente comminiſcimus*; *Demolio*, Varro de Poëtis; *Et tamen non* demolio *aſtra.* Alphenus Lib. II. Digeſtor. *Priusquam veterem*

Digitized by Google

terem demoliret, *damni inſecti Vicino repromiſit.* Ulpianus Lib. VI. Opinionum: *Qui domum alienam invito Domino demolit.* *Naſco*, *Uto*, Cato de Re Ruſtica: *Ubi germen* naſcere *coeperit* Id. ibid. *Poſtea id* utito. *Reverto.* Tacitus Lib. III. Hiſtoriar. *Romam* revertit.

SIGNIFICATIONES Verborum itidem mutant, & quae *Patientia* vulgo ſunt, *Agendi* vim pleraque habent, ut *Bellor*, *Nutrior*, & ſimilia, quae Priſcianus annotavit. *Multor*, *Punior*, Suetonius in Auguſt. *Neque aut crebrius*, *aut perſidioſius rebellantes graviore unquam* multatus *eſt poena.* Cic. Lib. I. Tuſculan. Qu. *Multi inimicos etiam mortuos* puniuntur. Id. Lib. I. de Offic. *Neque ad ejus*, *qui* punitur *aliquem*, *aut verbis caſtigat*, *ſed ad Reipublicae utilitatem referri.* Et Orat. Philippica VIII. *Clariſſimorum hominum crudeliſſimam* puniretur *necem.* *Sacrificor*, Varro Lib. II. de Re Ruſtica: *Ibi enim ſolent* ſacrificari *lacte pro vino.* Id. ibid. *Et ipſi pro ſe* ſacrificarentur. Rurſus alia, quae *Agendi* duntaxat ſignificationem vulgo habent, *Patiendi* notione accepta inveniuntur; ut, praeter quae Priſcianus obſervavit, *Comitor*; Lucretius Lib. I.

—— *Poſſet claro* comitari *Hymenaeo.*

Conſpicor, Plaut. in Epidico:

Patrem prius ſe convenire non vult, *neque* conſpicari.

Fateor, *Loquor*, *Moror.* Cicero in Orat. II. Agraria: *Excipere nominatim agrum*, *qui publicus eſſe* fateatur. Coelius ad Ciceronem: *De damnatione frequenter* loqui *eſt coeptum.* Id. *Nec multum ac diu ludetur*, *atque ita diu*, *ut plus biennium in his tricis* moretur. *Interpretor* Suetonius in Neron. *Verba ſupplicis* interpretata, *praetorio Viro multandum pronunciante.* Paulus Lib. III. ad Sabinum: *In Teſtamentis plenius voluntates teſtantium* interpretantur. *Stipulor*, Livius Lib. XXXIII. *Circumagi*, ſtipularique *irato Conſuli*, *Tribuno item Plebi.* Suetonius Lib. IV. Praetoriorum: *Laetoria*, *quae vetat minorem annis viginti quinque ſtipulari.* *Tueor*, Varro Lib. III. de Re Ruſtica: *Et in pace a Ruſticis* Romanis *alebantur & in Bello ab his* tuebantur. Julianus Lib. XXI. Digeſtor. *Conſilio & opera Curatoris* tueri *debet non ſolum Patrimonium*, *ſed & corpus & Salus Furioſi.* Vetus Inſcriptio: PAREANT ERGO ET NOSCANT OMNES SENATUS ET POPULI ROMANII IMPERIUM DEORUM NUMINE, ET MILITUM FORTITUDINE ET TUERI ET REGI. Similit. *Admetior*, *Arbitror*, *Complector*, *Demolior*, *Exſequor*, *Funeror*, *Mentior*, *Moderor*, *Moror*, *Populor*, Juriſconſulti in Libris Digeſtorum *Agendi* ſignificatione utuntur.

CONJUGATIONUM quoque magna varietas & inconſtantia fuit, multaque duplici Conjugatione inflexa leguntur; ut Prima & Secunda, ut *Denſare Denſere.* Lucretius Lib. I.

Nec tali ratione poteſt denſerier *aër.*

Id

Digitized by Google

Id. Ibidem:

Nil prodeſſet enim calidum denſerier *ignem.*

Virgil. Lib. XI. Georgic.

—— *Juppiter humidus aſtris*
Denſet.

Id. Lib. XII. AEneid.

—— —— *Vos unanimi* denſate *catervas.*

Horat. Lib. I. Carm.

Mixta Senum ac Juvenum denſentur *funera.*

Prima, & Tertia ut: *Lavare Lavere*, Virgil. Lib. III. Georgic.

—— lavit *improba teter*
Ora cruor.

Lucretius Lib. V.

—— —— *Proluvie larga* lavare *humida ſaxa.*

Sonare Sonere. Id. Lib. VI.

Caligare oculos, ſonere *aures*, *concidere artus.*

Id. Ibid.

Scire licet non ſincerum ſonere.

Tonare Tonere: Varro in Eumenid.

Tibi tympana non inani ſonitu Matris deum tonimus.

Contra. *Comere Comare*, Terent. Heautont.

Dum moliuntur, dum comantur annus eſt.

Dicere Dicare, a quo retinemus *Dedicare*, Ennius.

Dico qui hunc dicare cupit.

Plaut.

Plaut. in Curculione:

Haud in male meditantem male dicaſſis.

Domere Domare, a quo Domitor & Domator. Attius:

Olim quod Viros domavi *& ſegetis armatae manus.*

Tibullus:

Te duce, non alias converſus terga domator,

Fodere Fodare, Ennius Lib. VII. Annal.

Illurici reſtant ſicis, ſibyniſqne fodantes.

Gerere Gerare, unde manet *Aggerare.*

Prima & Quarta, ut: *Artare Artire*, Cato de Re Ruſt. *Inter librum & ſtirpem* artito. *Dementare Dementire*, Lucret. Lib. III.

—— dementit *enim deliraque fatur.*

Apulejus Lib. II. Apolog. *Seſe mea magia in amorem inductam* dementire. Tertullianus de Anima: *Nam & cum* dementit *homo*, dementit *anima. Dolare, Dolire.* Varro in Agathone: *Coeloque* dolitus *artem oſtentat Menteris. Impetrare. Impetrire*, Plaut. in Aſinaria:

Auguratum eſt, impetritum *eſt.*

Obſtare Obſtire Id. ibid. *Ita Iracundia* obſtit *oculis. Verberare Verberire*, in Lege *Regia:* SI PARENTES PUER VERBERIT.
Secunda & Tertia, ut *Caveo Cavo*, in illo Horatii, teſte Servio:

Vade, vale, cave *ne titubes, Mandataque frangas.*

Ferveo, Fervo, Virgil. Lib. IV. AEneïd.

—— *jam littora* fervere *flammis.*

Digitized by Google

Lucret. Lib. V.

Fervere jam videas claſſem, lateque vagari,

Fulgeo Fulgo, Id. Ibid.

Fulgere *cum* coeli *donavit plaga vapores;*

Et Lib. VI.

Fulgit *item cum rareſcunt quoque nubila* coeli.

Indulgeo *Indulgo*, Terent. in Adelph.

Veſtitu nimium indulgis.

Oleo Olo, Plaut. in Moſtellaria:

Non omnes poſſunt olere unguenta exotica.

Obſideo Obſido, *Poſſideo Poſſido*. Salluſt. in Catilina: *Occulte pontem obſidunt.* Lucretius Lib. IV.

—— Obſiditque *vias oculorum.*

Id ibidem:

Aër tuit oculos prior, & poſſidit *apertos.*

Rideo Rido, *Irrideo Irrido*, Id. Lib. III.

—— *Largo diffuſo lumine* ridit.

Brutus ad Cic. Irridunt *horum lacrumas. Scateo Scato*, Lucret. Lib. V.

Nunc etiam ſcatit, & *trepido terrore repleta eſt.*

Id. ibid.

Largifluum fontem ſcatere *atque erumpere flumen.*

Plaut. in Aulul. *Si vino* ſcatit. *Teneo*, *Teno*, *Tetini*, Attius & Pacuvius apud Nonium. *Tueor*, *Contueor*, *Tuor & Contuor.* Terent. in Heautont. *qui intuitur nos.*

Lu-

Digitized by Google

Lucret. Lib. IV.

> — *In ſomnis ſaepe figuras*
> *Contuimur miras.*

Statius Lib. 8. Thebaid.

> *Namque modo infenſos utero mihi* contuor *enſes.*

Idem Lib. III.

> Intuor, INACHII *ſunt hi tibi*, *concipe*, *Reges.*

Id. ibid. *Veſtra tuor.* *Video Vido*, autore Priſcianô. Rurſus *Dico Diceo*, *Vivo Viveo*, *Claudo Claudeo* obſervarunt Grammatici. *Abnuo*, *Abnueo*, Ennius Lib. VIII. Annal.

> *Certare* abnueo, *metuo legionibus labem.*

Attero Attereo, Tacitus Lib. II. Hiſtoriar. *Mox* atteritis *opibus lubrico ſtatu.* Tibullus:

> *Aut operi inſuetas* atteruiſſe *manus.*

Compono Componeo, Cato de Re Ruſticâ: *In acervom* componeto. *Congruo Congrueo*: *Fundo Fundeo*, Terent. in Heautontim.

> *Ne nos inter nos* congruere *ſentiat.*

Id. in Adelph. *Eho jam tu verba* fundes.

Excello Exelleo, Cic. de Oratore: *In Oratoribus vero Graecis quidem admirabile eſt*, *quantum inter omnes unus* excellat. Et Ibid. *Non quod ſola ornent*, *ſed* excelleant. Et in Laelio; *Quamvis licet* excellas. *Strido Strideo*, Lucanus Lib. VI.

> *Auribus incertum feralis* ſtrideat *umbra.*

Scabo Scabeo. Lucilius:

> Scaberat *ut porcus contritis arbore coſtis.*

Tertia & Quarta, ut *Cupere Cupire.* Lucretius Lib. I.

Digitized by Google

— — perfrangere ut arcta
Naturae primus portarum clauſtra cupiret.

Parere Parire, Ennius in Epicharmo:

Ova parire *ſolet genus pennis condecoratum.*

Manilius Poëta apud Varronem: *Latona* parit *caſto complexu* JOVIS.

CAPUT XII.

De Temporibus & Modis.

Temporum in Verbis Mutationes per ſingulos Conjugationum Ordines *Grammatici* accurate tradiderunt, in quibus referendis non eſt operae pretium nos immorari. Illud unum leviter attigerunt, quod eſt obſervatione maximè dignum: Veteres aliquando Tempus Praeteritum a Praeſenti formare atque deducere, ut *Accedo*, *Decedo*, *Diſcedo*: *Accedi*, *Decedi*, *Diſcedi.* Varr. L. I. de Re Ruſtic. Diſcedimus *omnes.* Pompon. L. I. Senatus conſultor. *Quae ad haereditatem Patris* accederat. Paulus Lib. II. Decretor. *Si ſine liberis* decederit. *Cano Canui*, Salluſt. L. I. Hiſtor. *Juſſu Metelli cornicines* occanuere. *Calleſco Calleſci*, Cato in Oratione de Bello Carthaginenſi: *Aures nobis* calliſcerunt *ad injurias.* *Clepo Clepi*, Cic. Lib. II. de Legibus: *Sacrum ſacrove commendatum qui* cleperit, *rapſitve.* *Conſiſto Conſiſti.* Ennius: Conſiſtere *amnes perennes*, *arbores vento vocant.* *Neglego Neglegi.* AEmilius Macer. Lib. XVI. Annal. *Omnium noſtrum* neglegerit *autoritatem.* Cic. Philippica XIII. ex Epiſtola ANTONII: *Confugere* ALEXANDRIAM neglegiſtis. *Nexo Nexi*, Propertius Lib. I.

At tibi quae noſtro nexiſti *retia lecto*,

Premo Premi, Cato de Ruſt. *Ubi factores veſtibus* premerint. *Sino Sini*, Terent. in Andria:

Dum tempus ad eam rem tulit, ſini *animum*, *ut expleret ſuum.*

Confundo Confundi, *Relinquo Relinqui*, *Reſcindo Reſcindi*, *Rumpo*, *& Corumpo*, *Rumpi & Corrumpi*, in Libris *Pandectarum* Juris aliquotiens ſcriptum exſtat. *Tollo Tolli*, *Abſtulo Abſtuli.* Plaut. in Rudente: *Aulas* abſtulas. Ulpianus Lib. I. ad Sabinum; *Acceptilationem aliquid egiſſe*, tolliſſeque *totam Obligationem.*

Si-

Digitized by Google

Similiter Tempus Futurum praeſenti in Verbis Tertii & Quarti Ordinis ut *Dormio Dormibo*, *Largio Largibo*, Cato. *Expedio Expedibo*, *Reddo Reddibo.* Plaut. in Truculento: *Ego* expedibo, *rem perdidi apud vos.* Id. in Menaechmis: *Salvum tibi ita, ut mihi dediſti*, reddibo. *Eſurio Eſuribo.* Pomponius in Augure: *Non* eſuribis *diutius. Scio Scibo*, Terent. in Eunuch.

Modos autem, quos appellant *Grammatici*, in multis Verbis aliter *Veteres* protulerunt, veluti Imperativum monoſyllabum, appoſita E littera, ut *Dice*, *Duce*, *Face*, quae apud *Poëtas* paſſim leguntur.

Subjunctivum Verborum Tertiae Conjugationis per EM, vel per IM, ut *Attingem*, *Dicem*, Cato & alii, teſte Feſto & Quintiliano Lib. I. *Remittes* pro Remittas, Terent. in Andria:

Nam ſi rogites, remittes *jam me onerare.*

Arceſſit, *Quaerit*: pro Arceſſat; Quaerat. Plaut. in Menaechmis: *Quid velit*, *quidve* arceſſit.

Id. in Aulularia:

Quid ſi quiſpiam tamen quaerit?

Edim pro Edam. Id. Plaut. in Poenulo;

Eſt domi, *quod* edimus, *ne nos tam contemtim conteras.*

Id. in Trinummo:

—— *At pol ego*, *etſi vetat*, edim.

Et alibi frequenter. Cato de Re Ruſt. *Quod volet cibi*, *poſtea* edit. Id. ibid. *Sed ſi poterit ſolam braſſicam eſſe*, edit. Cic. ad Paetum: *Ne ego*, *te jacente*, *bona tua comedim.* Horat. Lib. III. Carminum.

Edit *cicutis allium nocentius.*

Id. Lib. II. Sermon.

Quam ſi cum lumbis quis edit.

Praeterea Indicativi Modi Imperfecta per contractionem & diminutionem mediae

diae Syllabae in Verbis, quae in IO deſinunt, ut *Cuſtodibam*, *Geſtibam* pro Cuſtodiebam, Geſtiebam. Catullus, Cuſtodibant *calathiſci*, Plaut. in Aulularia:

Scapulae geſtibant *mihi*,

Lenibam, *Nutribam* Virgilius, *Saevibam*, *Scibam* Lucretius & Terentius in Prologo Hecyrae:

Quin ſcibam *dubiam fortunam eſſe ſcenicam.*

Id. in Andria:

Propterea quod ſervibas *liberaliter.*

Et Perfecta alia, ut *Dixti*, *Senſti*, pro Dixiſti, *Revixti*, *Praeſcripſti*, Ennius Lib. I. Annal.

—— *In Roma Troja* revixti.

Terent. in Andria:

Tute ipſe rebus finem praeſcripſti.

Item Infinitivi Modi Praeterita, ut *Abſtraxe* pro Abſtraxiſſe. Lucret. *Ceſſe*. *Creſſe*. Id. Lib. I.

Nam, *quaecunque prius de parti corpora* ceſſe
Conſtitues

Et Lib. III.

Cum membris videatur in ipſo ſanguine creſſe.

Cic. Lib. XV. ad Attic. *Non videmur* ceſſe *victori*. *Diviſſe* Diviſiſſe, Horatius:

Antiquo cenſu natis diviſſe duobus.

Indixe, *Produxe*, *Subduxe*, Terent. in Adelphis:

Nam tu eum hoc modo rus produxe *ajebas.*

Var-

Digitized by Google

Varro in Satyra de Myſteriis: *Tum portitores aera* indixe. Id. Lib. II. de Re Ruſtic: *Quem ſibi Thyeſtem* ſubduxe *queritur. Promiſſe, Sumſe, Conſumſe:* Pro promiſiſſe, Sumſiſſe, Conſumſiſſe, Catull. in Epigram.

Aut facere ingenuae, aut non promiſſe, *pudicae.*

Naevius in Triphalo:

Argentum amoris cauſſa ſumſe *mutuum.*

Lucretius Lib. I.

Infinita aetas conſumſe *ante acta dieſque.*

CAPUT XIII.

De Adverbiis.

Adverbia pleraque biſariam & promiſcue efferuntur a Veteribus, ut *Here* Heri, *Veſpere* Veſperi, *Peregre* Peregri, *Praefiſcine*, Praefiſcini, quo utitur Apulejus Libro III. Floridorum, & Horat. L. II. Serm.

Nam mihi convivam quaerenti here *ductus illic.*

Terent. in Hecyra: Here *nemo voluit.* Plaut. in Pſeudolo:

Atque here *ante dixeram omnibus,*

& aliis multis locis. Idem in Amphitruone: Peregre *adveniens:* Et in Perſa: *Quia herus* peregri *eſt. Commode* & Commodo, *Cottidie* Cottidio, *Falſe* Falſo, quorum Exempla exſtant apud Cariſium. *Arcane* & Arcano, *Exigue* Exiguo, *Proxime* Proximo. *Tutiſſime* & Tutiſſimo, Caeſar Lib. II. de Bello Civili: *Domitius* arcano *cum paucis Familiaribus ſuis colloquitur.* Cic. Lib. IV. ad Atticum: Proximo a. *d.* VI. *Cal. Octobris* id. ibid. L. VIII. *Ubi* tutiſſimo *eſſent*, & Lib. XVI. *Legi* arcano *Convivis tuis. Ample* & Ampliter, *Dure* Duriter, *Longe* Longiter, *Probe* Probiter, & alia id genus multa quae *Grammatici* annotarunt. *Avare* Avariter, *Avide* Aviditer: Plaut. in Curcul.

Ingurgitat impura in ſe merum avariter,

Digitized by Google

Arnobius Lib. V. *Invaſiſſe* aviditer. *Inprimis* & Inprimo, Varro Lib. VI. de Lingua Lat. *Hominis* inprimo *in Litteris exercitati.* Gellius Lib. XVI. *Tum* inprimo *περὶ ἀξιωμάτων diſcendum. Promiſcue*, *Protinus*, Promiſcam & Protinam, Ter. in Phormione:

Hinc me conjicerem protinam *in pedes*,

Varro in Caprino Proelio : *Coetera* promiſcam *voluit communia haberi. Clare* & Claritus, *Communiter* Communitus, *Publice* Publicitus apud Terent. & alios, *Caute* & Cautim, *Diſerte* Diſertim, *Exquiſite* Exquiſitim, *Minute* Minutim, aliaque talia Adverbia in *Tim* admodum familiaria erant Veteribus. Arctim, Cic. L. XII. ad Atticum : *Nec* arctim *Pompejum teneri. Conjuratim*, *Perplexim* Plautus, *Blanditim*, *Juxtim*, *Exultim*, Lucretius. *Propritim* vel *propriatim.* Id. Lib. II.

Quid? genus humanum propritim *de quibus actum eſt.*

Arnobius Lib. III. *Uſque adeo res exigit* propriatim DEOS ſcire. *Ceſſim*, *Receſſim* Plaut. in Caſina:

Imitabor nepam: receſſim *dabo me ad parietem.*

Varro in Seſquiulyſſe: *cum domum ab Ilio* ceſſim *revertero.* Juſtinus Lib. II. *Vos*, *commiſſo praelio*, *ite* ceſſim. Alfenus JC. *Interim ſuperius ploſtrum* ceſſim *ire coepit. Illim*, *Iſtim*, pro Illinc Iſtinc, retinent antiqui Libri Lucretii & Ciceronis, cum aliis pluribus locis, tum epiſtola ad Valerium : *Qui* iſtim *nunc veniunt*, & ad Atticum Lib. IX. Illim *equidem Cn. profectum puto. Magis* Mage. Quo praeter *Lucretium* & *Virgilium* etiam Cic. in Verrem utitur, Mage *condemnatum hominem in judcium adducere don poſſe. Nenu* pro non, Lucilius & Varro apud Nonium, & Lucret. L. III. & IV.

Nenu *queunt rapidi contra conſtare leones.*

Poſtea & Poſtilla, Terentius & Plautus crebrò uſurpant. Cato in Originibus: *Saepeque* poſtilla *operam Reipublicae fortem atque ſtrenuam perhibuit. Primo* & Primum, *Poſtremò* Poſtremum, *Tertiò* Tertium, *Quartò* Quartum Veteres promiſcuè & indifferenter dixiſſe, oſtendimus Lib. IV. de Differentiis Verborum.

Praeter haec fuerunt in uſu ADVERBIA, quae fiunt ab *Auferendi* Caſu in utroque Numero, ut *Anniverſario*, *Cottidiano.* Cic. Lib. V. Atticum: *Cum anatociis* aniverſario, id eſt, annuatim anno vertente. Id. Lib. VI. de Republica: Cottidiano *in forum mille hominum cum palliis conchylio tinctis deſcenderent.* Plautus in Captivis:

Niſi cottidiano ſeſquiopus *confeceris.*

Anno

Digitized by Google

Anno pro Pridem, & *Horno*, id eſt, Hoc anno. Lucilius Lib. XXVII. Satyrar.

Utrum anno, *an* horno *te abſtuleris a viro.*

Plaut. in Amphitr.

Etiam Hiſtriones anno *tum*, *cum in proſcenio hic*
JOVEM *invocarunt*, *venit.*

Heſterno, *Poſtero*, *Hiberno*, *Matutino*. Tacitus Lib. IV. Annal. *Idemque cum* poſtero *ad Quaeſtionem traheretur.* Et Lib. XV. Poſtero. *Cum ad eoſdem cruciatus retraheretur.* Venulejus JC. *Eum*, *qui* hiberno *habuerit fundum.* Apulejus Lib. IX. Metamorphoſ. Matutino *me multis oleribus onuſtum proximam civitatem ducere conſueverat Dominus.* *Numero*, id eſt, Cito, Celeriter, apud *Comicos* paſſim legitur. *Compacto* Afrianus in Emancipato: *Te facere* compacto *omnia:*

Quod Plautus in Captivis: *Rem* de compacto *geri.*

Fortuitu. Idem in Aulularia:

Si eam ſenex anum praegnantem fortuitu *fecerit.*

Noctu, *Diu*, *Lucu* vel *Luci.* propter affinitatem Litter. I. & U. Id. ibid.

Nec noctu, *nec* diu *quietus unquam eam.*

Salluſt. Lib. I. Hiſt. Noctu diuque *vigilias tentare.* Terentius in Adelphis: *Cum primo* luci. Plaut. in Amphitr.

Nonne idem hoc lucu *me mittere potuit.*

Idem in Mercatore:

Ad portam hinc abi mane cum lucu *ſimul.*

Alternis, *Multimodis*, *Omnimodis*, Lucretius. *Gratis*, *Ingratis*, vel *Gratiis & Ingratiis*, ut *Invitis* Adverbium, obſervat Cariſius. Plautus in Aſinaria:

Cave modo ne gratiis, &c.

Et in Caſina:

Vobis invitis, *atque amborum* ingratiis.

Digitized by Google

Terent. in Eunuch. *Ingratiis ut dormiam.* Id. in Phormione: *Meam ductes gratiis.* Cicero Orat. 6. in Verrem: *Reticebunt, quae poterunt libenter, dicent, quae neceſſe erit* ingratiis. Idem pro Quinctio: *Extorquendum eſt invito atque* ingratiis; id eſt illibenter, gravate & contra voluntatem.

Caput XIV.

De Praepoſitionibus.

Fuerunt Veteribus in uſu *Praepoſitiones*, quae jam exſoleverunt *Am* & *Uls*, cujus vicem *Pomponius* de Origine Juris uſurpat *Ulsis*: *Quinque Viri* (inquiens) *conſtituti ſunt cis Tiberim* & ultis *Tiberim*. *Am* vero ſervit Loquelis, ſive Verbis, non Caſibus, ut *Amplector*, *Amputo*, *Amquiro*. Unde inter eas Praepoſitiones, quas *Probus*, *Diomedes*, aliique veteres Grammatici *Loquelares* appellant, refertur a *Cariſio* & *Feſto* his verbis: AM *Praepoſitio loquelaris ſignificat* Circum.

Praeterea ſolent Veteres interdum *Praepoſitiones* geminare, ita ut in unam Dictionem coëant & coaleſcant; veluti *Inſuper*, *Deſuper*, & quae minus uſitata, *Exante*, *Inante*, *Poſtante*, id eſt, poſt alia facta, quomodo *Graeci* dicunt ἐμπρόσθεν. Varro Lib. V. de Lingua Lat. *Poſt ante* conventionem habeat. Propertius Lib. II.

Si quis vult forma tabulas anteire vetuſtas,
Hic dominam exemplo ponat inante *meam.*

Apulejus Lib. I. Metamorphoſ. *Proxime* exante *Poecilen porticum.* *Exadvorſum*, Cato de Re Ruſt. & Terent. in Phorm.

— Exadvorſum *ilico Tonſtrina erat quaedam.*

Circumcirca, *Circumſecus*, id eſt, in ambitum & in orbem. Plautus in Aulularia:

—— —— *Occoepit ibi ſcalpturire ungulis* Circumcirca.

Apulejus Lib. V. *Coloni quique* circumſecus *venantur*, & Lib. XI. circumſecus *variegatum.* *Praeter propter*, pro praeterquam propter, ſive propter aliam cauſam, quam propter eam, de qua loquimur: Ennius in Iphigenia: *Praeter propter vitam vivitur*, id eſt, propter aliam cauſſam vivitur, quam ut vivatur, utputa propter Voluptatem, vel Gloriam.

Aliquando PRAEPOSITIONES *ſeparatae* in Oratione conjunguntur, & nihilominus *Dictionis vim* ſervant. In quo ſane errat *Priſcianus*; qui tradit, PRAEPOSITIONES, quotiens Caſu carentibus apponuntur, *Dictionis vim* ſemper amittere.

Digitized by Google

tere. Sic *In ante. Ex ante.* Varro Lib. III. de Re Ruſt. Ex ante *diem 7. Id. Feb.* Ex ante *diem 3. Id Sextil.* Cicero Lib. I. ad Atticum: In ante *diem 15. Cal. Novembr. diſtulit.* Et Lib. III. Ex ante *diem Non. Junii uſque ad pridie Cal. Septembr.* Livius Lib. XLV. *Supplicatio pro concione Populi indicta eſt* ex ante *diem 5. Id. Octobr. E circa.* Id. Lib. XXI. *Ex templo* e circa *Praetorem ad Civitates miſſi legati*, id eſt, ex iis, qui circum Praetorem erant. *In coram*, Apulejus Lib. X. *Quae mecum* incoram *publicam populi caveam frequentaret.* Sed *Verſus* & *Uſque* aliis Praepoſitionibus conjuncta tranſeunt in Adverbia: ut *Verſus* cum *Ab*, *Ad* & *In.* Varro Lib. I. de Re Ruſtica: *Ridica vitis ab ſeptentrione* verſus *tegatur.* Caeſar Lib. VI. de Bello Gallico: *Cum Legionibus tribus ad Oceanum* verſus. Salluſt. in Catilina: *Modo in* Urbem, *modo in* GALLIAM verſus. Cicero de Amicitia: *Atque is primum inſtituit in forum* verſus *agere cum Populo.* *Uſque* cum *Ab*, *Ad*, *Ex*, & *Sub.* Virgilius:

> —— *Siculo proſpexit* abuſque *Pachyno.*

Id.

> —— *Hinc* uſque *ad ſidera notus*,

&,

> Uſque ſub *obſcurum noctis.*

Terent. in Eunuch.

> *Ex AEthiopia eſt* uſque haec.

Cic. pro Flacco: *Non accepit a ſuis Civibus*, *ſed* ab Tmolo uſque *petivit.*

CAPUT XV.

De Compoſitione Vocum.

In *Compoſitione Vocabulorum* nimio plus ſibi indulſerunt Veteres, maxime Poëtae, e quibus nos pauca quaedam Vulgo minus nota, referemus. Ex tribus Dictionibus Nomina componere, quamvis Latinae Linguae non concedat *Quintilianus*, tamen fecit Lucilius *Hippocampelephantocamelus*, ex iſtis tribus Vocibus *Hippocampus*, *Elephantus*, *Camelus*. *Viticapiferae* Varro in Satyra *Magnum talentum*: *Detotonderat forcipibus* viticapiferis, quaſi Vitia capere ferre. *Quaſſagipennae*, quae quaſſis aguntur Pennis, idem *Sexageſi*: *Nec* quaſſagipennas *Anates*, *trempedas*.

 Scu-

Digitized by Google

Scutoſagittipelliger cognomen HERCULIS, quod Scutum, Sagittas, & Pellem geſtaret. Tertullianus de Pallio: *Triſeclisſenex*; & *Dulcioriloquus* de NESTORE Naevius in Alceſti, quae ut nimium Poëtica notat *Gellius*.

Ex Latino & Graeco, ut *Antelogium*, Plautus, in Menaechmis: *Nunc argumento* antelogium *quoddam hoc fuit. Dentarpagae*, Varro in Cyniciatris: *Hic bipenſiles forcipes* dentarpagae; *Signoſiae*, idem in Eumenidibus: *Imponeret aedilis* ſignoſiae. *Flexibulae, in Vimarco.* Idem in *Satyrarum* Inſcriptionibus. Contra *Epitogium*, *Anticato* Titulus Librorum Julii Caeſaris, quos ſcripſit contra *Ciceronis* laudationem Catonis. *Archigubernus* apud Javolenum JC. & *Meſonauta*, qui in Navi medium locum tenet inter Gubernatores & Remiges, ut inter Servos *Mediaſtinus*. Ulpianus Lib. XIII. ad Edictum: *Non debet exercitor Navis per Remigem, aut* Meſonautam *obligari*.

Ex Praepoſitione & duobus Vocabulis eſt *Perterreſacio*, &, quae Pacuvius dure ſtruxit, *Incurvicervicum*, *Repandiroſtrum*.

Rurſus ex duabus Praepoſitionibus & uno Vocabulo multa junguntur, ut *Incompoſitus*, *Reconditus*, &, quo Cicero utitur, *Subabſurdum*. Sic *Adindo*, Cato de Re Ruſtica; *Coaddo*, *Coaccedo*, *Exobſecro*, Plautus; *Perinungo*, *Prodeambulo*. Terenc. in Adelphis: *Prodeambulare huc libitum eſt.* Varro Lib. II. de Re Ruſtica: *Eadem re* perinungunt, & *tegunt rurſus*. *Inconcupiſco*, *Incognoſco*, Apulejus Lib. III. Floridor. *Ut non minus vobis amicitia mea capeſſenda ſit, quam mihi veſtra* inconcupiſcenda. Idem Lib. IV. *Ut* incognoſceret *more ingenii humani quiſnam eſſet*. *Redadopto*. Modeſtin. Lib. II. Regular. *Filio dato in adoptionem, quem denuo* redadoptavit. *Superanteactus*, Lucretius Lib. III.

Cum ſuperanteactam *aetatem meminiſſe nequimus*.

Tranſadigo, Virgilius:

Tranſadigit *coſtas*.

Adverbium pro Verbo compoſito jungere frequens eſt apud Comicos, ut *Introadmitto*, *Introabeo*, *Introadſpicio*. Terent. in Andria: *Acceſſi*, introadſpexi. Idem in Hecyra:

Here nemo voluit SOSTRATAM INTROADMITTERE.

Ex Praepoſitione & Adverbio ſunt *Derepente*, *Deſubito*, *Demagis*, quibus utuntur *Terentius*, *Lucretius*, & *Lucilius* aliique, *Praeterquam*, *Extraquam*, Vox frequens in Legibus & Edictis. *Adprimo*, *Abhinc*, *Dehinc*, quae ſola *Praepoſitionem* recipere *Cariſius* perperam cenſet.

Praeterea nonnulla Compoſita Verba, quae nunc contracta, vel leviter immutata efferimus, Veteres integra protulerunt, ut *Traduco Tranſduco*, in Libris *Digeſtorum* Juris, Trado *Tranſdo*. Terent. in Prologo Phormionis, Exquiro *Exquaero* Plautus in Aulularia:

Intro, exquaere, *ſitne ita, ut ego praedico*.

Idem

Digitized by Google

Idem in Captivis:

Eadem ego exhoc, quae volo, exquaeſivero.

Iniquius *Inaequius.* Idem in Poenulo:

Trado amico, nihil eſt quicquam inaequius.

Ancifum *Ancaeſum*, Conciſum *Concaeſum*, & contra *Diſtiſum*, *Pertiſum*, pro Diſtaeſum & Pertaeſum; ut teſtatur Feſtus, & Cicero in Oratore his verbis: *Conciſum, non concaeſum; ex quo quidam* Pertiſum *eſſe volunt, quod eadem conſuetudo non probavit.* Et ex contrario, quae nos *plene* efferimus, illi contrahebant, ut Tranſluceo, Tranſmitto, *Traluceo*, *Tramitto*, Lucretius; Tranſvolo *Travolo*, Tranſmeo *Trameo.* Plautus in Epidico: Travolaverunt *ad hoſtes*, &: *Mihi illanc ut* tramittas. Varro Lib. IV. de Lingua Lat. *Trua, quod* travolat *ea aqua*, Id. ibid. *Trama, quod* trameat *filum.* Transfero *Trafero*, Cicero ad Lentulum: *Cauſſam regiam alio* traferebant. Idem ad Coelium: Traferri *Nomen a* Valerio *non potuiſſe*, *Eſcendo*, *Eſcenſio*, pro Exſcendo & Exſcenſio, quo utitur Livius Lib. XLVII. Salluſt. in Jugurtha: *Non temere uti eſcenderat.* Id. ibid. *Quibus allevati Milites facilius* eſcenderent. Et mox: *Pars equos* eſcendere. Varro Lib. I. de Re Ruſt. *E vinea in arbores* eſcendit *vitis*, &: *In carnarium* eſcendit. Idem Lib. IV. de Ling. Lat. *Unde* eſcendebant *ad infimam novam viam.* Livius Lib. XLV. *Conſuli ad quadrigas mittendas* eſcendenti.

Caput XVI.

De Diſtractione & Trajectione Vocum.

Dividuntur Voces Compoſitae & quaſi in Partes ſecantur, non apud *Poëtas* modo, ſed etiam *Oratores* & *Hiſtoricos*: Simplices autem Voces non diſtrahuntur, etſi Ennius τὸ *Cerebrum* diſtraxit Lib. V. Annal.

— *Transfigit corpus* cere *comminuit* brum.

Quem nulli idonei Autores imitari voluerunt. Et interdum quidem, Compoſita Voce diviſa, nihil ejus partibus interponitur, ut *Animum advorto*, Cato de Re Ruſtica, Terent. in Prologo Andriae, & Dolabella in Epiſtola ad Ciceronem. *Arefacio* Lucret. Lib. VI.

Principio terram Sol excoquit & facit are.

Magno opere, *Summo opere*, *Tanto opere.* Licinius Macer Lib. I. Annal. *Non minimo opere Milites quietos volebant:* Cicero Lib. XII. ad Atticum: *Res indicat*, quanto opere *id cupiam.* Suetonius in Caeſare: *Quem incolumem* tanto opere *cuperent. Sh-*

tis agere, Cato de Conſulatu ſuo: *Jam noſtri apud vallum* ſatis agebant. Apulejus Lib. VIII. *Coloni multitudinem noſtram latrones rati*, ſatis agentes *rerum ſuarum*, *eximieque trepidi*. Ulpianus Lib. XXIII. ad Sabin. *Non* ſatis egerit. Plaut. in Mercatore per Μεταθεσιν.

Inſomnis egi ſatis, *& fui homo exercitus*.

Peſſum do pro Peſſundo: Terent. in Phormione: *Me*, *aut Herum* peſſum dabunt. Salluſt in Jugurtha: *Quae res plerumque magnas Civitates* peſſum dedit. Tacitus Lib. III Annal. *Quod multos etiam bonos* peſſum dedit. Frequentius autem partibus Vocis Compoſitae Dictio aliqua, vel Particula interponitur, quod genus τμήσεως familiare fuiſſe Lucilio denotat Auſonius his Verſibus:

Reſciſſo Verbo, *diſces componere Verſum;*
Lucili *Vatis ſic imitator eris.*

Sic diſtrahuntur *Areſacio*, *Excandeſacio*, *Ferveſacio*. Varro de Re Ruſtica: Are *hoc* facies. Id. ibidem: Excande *me* fecerunt. Cato de Re Ruſtica: Ferve *bene* facito. *Circumfundo*, *Circumventus*. Virgil. AEneid. Lib. I.

Et multo nebulæ circum DEA fudit *amictu*.

Ulpianus ad Sabinum XXXIV. *Siquidem* circum *in hoc* venta *eſt*. *Depetigo*, *Dedicatus* Lucil. Lib. XXX.

Illuvies, *ſcabies*, *oculos huic* deque petigo.

Conſtendere. Id. ibid.

Juratam ſe uni, *cui ſit data* deque dicata.

Detondo, Ennius Lib. III. Annal.

Deque totondit *Agros laetos atque Oppida cepit.*

Lucrifacio, Cajus Lib. XIX. ad Edictum: *Liceat* lucri *dotem* faciat. *Magnopere* Terentius in Eunucho:

THAIS maximo *me orabat* opere.

Pergratum, *Permoleſtum*, *Permagni*. Cicero Lib. I. ad Atticum: Per *mihi* per, *inquam*, gratum *feceris*. Idem Lib. V. Per *mihi erit* gratum, *ſi id curaris ad me perferen-*

Digitized by Google

ferendum. Et Lib. X. Per *enim* magni *aeſtimo Plebiſcitum*, *Senatusconſultum.* Varro Lib. III. de Vita Pop. Rom. Plebiſque ſcito *canum.* Idem Epiſtolicar. Quaeſt. IV. Senatuſque conſultum *fieri duobus modis.* Quintilianus: *Nam rogationibus*, Plebiſve ſcitis *cauta ſunt iſta.* *Quapropter* Plautus in Amphitr.

Qua *iſta* propter *dicta dicantur mihi.*

Quilibet, *Quicunque*, Salluſt. in Catilina: Cujus *rei* libet *ſimulator.* Idem de Rep. ordinanda: Cujus *rei* libet *periculum facere.* Terentius:

Quae *meo* cunque *animo lubitam eſt facere.*

Reſpublica. Plautus:

Sed ut ego ſtultus, *qui* Rem *curo* publicam.

Cicero ad Atticum: Rem *vero* publicam *penitus amiſimus.* *Septentrio*, Virgilius:

—— —— *ſeptem* ſubjecta *trioni*,

Superſum, Plautus in Curculione: *Si quid* ſuper *illi* fuerit.
Tamenetſi. Idem in Caſina: *Qui amat*; tamen *hercle* etſi *eſurit.* *Venundo*, Salluſt. Lib I. Hiſtoriar. *Quaſi Cimbricam praedam* venum, *aut dono* datam. Livius: *Ignarus omnium*, *ſe* venum *a Principibus* datos.
Quin etiam trajiciuntur Dictiones Clauſulaeque, & praepoſtero ordine locantur: quod ubi accidit, 'Αναστροφὴν eſſe volunt *Grammatici.* Accidit autem in *Nominibus*, ut cum *Cognomen* anteponitur NOMINI, veluti *Balbus Cornelius*, *Gallus Fabius* apud Ciceronem ad Atticum, *Gallus Caninius* in Epiſtola ad Coelium. *Macer Licinius*, Lib. II. ad Q. Fratrem: *Papus AEmilius*, in Laelio, *Antias Valerius*, *Curſor Papirius*, apud Livium.
Vel cum *Praenomen* cum COGNOMINE conjungitur, ut *M. Cicero*, *C. Caeſar*, *Cn. Magnus*, Varro Lib. IV. de Vita Populi Rom. *Audivi dicentem Cn. Magnum.* Vellejus Lib. II. *Filiam C. Caeſaris Cn. Magnus duxit uxorem.* Item trajiciuntur *Pronomina*, ut, *Qui Quae.* Varro Ὃν ὁ λέγει. *Aut ille cervum*, qui *volabile currens*, pro ille, qui cervum. Tibullus Lib. I.

Vidi ego, *qui Juvenem ſeros deſiſſet amores*,

pro *Juvenem*, qui. Ovidius Lib. I. Elegiar.

Quam face ſuſtineo tecta ſuperba petam:

id eſt face, quam ſuſtineo.
Verba, ut *Sis vide*, pro Vide ſis. Plautus in Aulularia: *Sis vide*, *ut incedit.*
Adverbia, ut *Nihilominus*, Coecilius in Hypobolimaeo:

Ego

Ego illud minus nihilo *exigor portorium.*

Quoad, Afranius in Promo:

Ut ſcire poſſis, ad quo *te expediat loqui.*

Cum, Caeſar: *Diutius cum noſtrorum impetum ferre non poſſent.* Id. *Diu cum eſſet pugnatum.*

Praepoſitiones, ut Lucretius: *Ea propter.* Virgil. *Italiam contra*; &, *His accenſa ſuper*; &: *Maria omnia circum.* Item: *tranſtra per & remos*, Horatius: *Quem penes*, Salluſtius: *Quos inter*, Varro: *Eum apud*, Cicero: *Memoriam praeter. Ponis ante*, Livius: *Omnibus ex.* Tacitus: *Eo coram*, *Templum juxta*, *Tiberim contra*, *Urbem extra*, *Viam propter.*

Conjunctiones, ut *Autem* poſt alterum, aut tertium Orationis verbum, apud *Plautum* frequentiſſime. *Enim* initio Orationis pro Etenim, idem in Aulularia:

Enim mihi quidem aequum eſt.

Et in Caſina:

Enim jam magis jam appropero.

Id. in Milite:

Enim cognovi nunc.

Terentius in Hecyra:

Enim laſſam oppido tum ajebant.

Cicero Lib. IV. ad Atticum: *Macroni vix videor praeſto* eſſe. *Enim auctionem.* Lucretius Lib. II.

—— —— *Enim diſtantia cum ſit.*

& Lib. VI.

—— —— *Enim praeſens dolor exſuperabat.*

Labeo Lib. II. Pithanon: *Et hoc id eſt, quod Graeci dicere ſolent ἐν πλάτει. Enim poteſt hoc memoria non teneri.* Aliquando ponitur *Enim* tertio loco. Varro in Andabatis: *Minus aurum enim non praeſtringit oculos.* Cicero Lib. XII. ad Atticum: *Pruſia cupit enim vendere.* Livius Lib. XLVI. *Eo quoque enim mittendos fore legatos. Ne*, Plautus in Pſeudolo: *Ne illi audeant*, pro illhe. Terent. in Andria: *Ah ne tu omnia*, pro tune. Cicero ad Atticum: *Ego illud ne quidem contemnam*, pro ne illud qui-

Digitized by Google

quidem. *Quamquam* Salluſt. in Jugurtha: *Quae gravia quamquam.* Tacitus: *Haec mala quamquam.* *Quae* Copula alieno loco ſolet poni, ſed apud Poëtas tantum. Plaut. in Captivis:

Eſt profecto Deus, qui quae nos gerimus, auditque & videt.

Horat.

Ore pener tetigitque crura.

Tibull.

Meſſalam terra dum ſequiturque mari.

Sed, *Sed enim.* Virgilius:

Ipſa ſed *in ſomnis inhumati venit imago.*

&:

Progeniem ſed enim *Trojano ab ſanguine duci.*

Item:

—— Impius ex quo
Tydides ſed enim *ſcelerumque inventor Ulyſſes.*

Tamen, Plaut. in Amphitr.

Sed in fugam in ſe tamen *memo convertitur.*

Id. ibid. *metuam abſentem* tamen.

Atque haec quidem hactenus de ſingulis Dictionibus, in quibus antiquae Locutionis uſus cognoſcitur; nam & exoletas Voces explicare non eſt noſtri inſtituti; & ſi quis eas noſſe deſiderat, a *Gloſſographis* petat licebit.

Digitized by Google

AUSONII POPMAE
DE
USU ANTIQUAE LOCUTIONIS.
LIBER SECUNDUS.

CAPUT I.
De Partium Orationis inter ſe Commutatione.

SEquitur ut de antiqua *Orationis* Structura, quae a communi loquendi conſuetudine multum diſſidet, nunc quoque agamus. Sed quoniam *Grammatici* antiquarum Locutionum genera prolixe tradiderunt, ut ad illorum copiam vix aliquid addi poſſe videatur, ideo nolumus in hoc loco diu immorari. Partes Orationis ſaepe confundunt Autores, atque alias pro aliis uſurpant, quam Commutationem *Graeci* vocant Ἀντιμερίαν. Sic *Nomen* loco ADVERBII, ut *Aliquid* pro Aliquantulum. Terent. *Subtriſtis viſus eſſe* aliquid Cic. pro Dejotaro: *Non enim jam metuo, ut illi tu ſuccenſeas; illud vero, ne illum tibi ſuccenſere* aliquid *ſuſpicere*. *Nullus* pro Non, Plautus aliquotiens, & Terent. in Eunucho: Nullus *mones*; Id. in Hecyra: *Etſi* nullus *dixeris*. Cic. ad Atticum L. II. *Philotimus non modo* nullus *venit*. Et Lib. XV. *Sextus ab armis* nullus *diſcedit*. *Multa* pro Multum, ut Multa *peccare*, Cic. in Topicis: *Cum mihi meiſque* multa *ſaepe caviſſes*. Et ad Appium: *Multa nos quidem queſti ſumus*. Caecinna Ciceroni: *Multa Deos venerati*. Virgil. Lib. IV. Georgic.

— — Et ſpiritus oris
Multa reluctanti obſtruitur.

Item *Adjectivum* in utroque Numero, ut Immane *ſonat*, Sublime *volans*, AEternum

num *latrans*, Virgil. Id. *Sole* recens *orto*, pro recenter, & *Stat* acerba *ſtridens*; Id. *pede terram* Crebra *ferit*: &: tranſverſa *tuentibus hirquis.* Lucret. *mortales* mutua *vivunt. Inſanum*, *Sempiternum*, pro Inſane, Sempiterno, Plaut. in Curculione: *Inſanum amare.* Id. in Aulularia: *Quod tibi ſempiternum ſalutare.*

Similiter *Nomen* pro PARTICIPIO, ut *Hunc Populum late* regem, id eſt, regnaturum.

Et pro INTERJECTIONE, ut *Juppiter*, cum adminiſtrantis eſt; ut apud Graecos, Ἡϱάκλεις, Catullus:

Doctis Juppiter & *laborioſis*,

& alibi:

Juppiter ut terſti lumina ſaepe manu.

Malum, *Infandum.* Terent. *Qui malum alii.* Virgil.

Navibus infandum amiſſis.

Pronomen pro CONJUNCTIONE, ut *Id* pro *Ideo*, in illis modis loquendi, *Id venio*, *Id revertor*, *Id quod erat*; in quibus tamen nos potius cenſemus eſſe *Eclipſin* Praepoſitionis *Ob*, vel *Propter*, ut infra dicemus. *Idem* pro Item, vel Etiam. Cic. Lib. I. Offic. *Ut ipſe ad meam utilitatem ſemper cum Graecis Latina conjunxi*, *neque id in Philoſophia ſolum*, *ſed etiam in dicendi exercitatione feci*; *Idem tibi cenſeo faciundum.* Ibid. *Eſt huic conjuncta beneficentia*, *quam* eandem *vel benignitatem*, *vel liberalitatem appellare licet.*

Verbum pro NOMINE, Perſius:

Scire *tuum nihil eſt.*

Id.

—— *Et noſtrum illud* vivere *triſte.*

Et:

Velle *ſuum cuique eſt.*

Et pro PARTICIPIO. Virgil. *Magnum dat* ferre *talentum*, pro ferendum. Id.

—— *dederatque comas* diffundere *ventis.*

Et:

—— *ille ſuo moriens dat* habere *nepoti*,

Ppp 2 Ulp.

Digitized by Google

Ulp. D. de Inofficioſo Teſt. *Cum obtinere ſpem non haberent.* Idem D. de Mon. & Honor. *Jus non habet* intercedere; Et D. Mandati: *Conſilium receperit* fraudare.

Participium loco NOMINIS, ut apud *Graecos* crebro, *Medentes*, *Venantes*, pro Medicis & Venatoribus, Lucret. Id. Lib. V.

Aëriaſque ſimul volucres variantibus armis.

id eſt variis. Virgil. Lib. IV. AEneid.

Candentis *vaccae media inter cornua fundit.*

pro Candidae. Et Lib. VI.

Quam ſuper haud ullae poterunt impune volantes,
Tendere iter pennis.

Id eſt, *volucres*? Id. Lib. VIII. *Pictis conſpectus in armis*, pro *Conſpicuus*, Et pro ADVERBIO, *Horrendum*, pro Horrende. Id. *At bellua Lernae Horrendum ſtridens.* *Lubens*, pro Lubenter. Plautus: *Duorum labori hominum parſiſſem* lubens.

Adverbium pro NOMINE, ut *Abunde*, *Large*, *Partim*; quae *Nominum* vim quandoque habere infra dicemus.

Et pro CONJUNCTIONE, ut *Quando* pro Quoniam, *Nunc*, pro ſed, ut apud Graecos νῦν pro ἀλλ. Terent. in Adelph.

Poſtremo quando conſcia ſum a me culpam hanc eſſe Procul.

Cic. Lib. I. de Divinatione: *Quae quidem multo plura evenirent, ſi ad quietem integri iremus: nunc onuſti cibo & vino confuſa & perturbata cernimus.* & alibi ſaepe.

Item loco PRONOMINIS, ut *Illic*, pro ille, apud *Comicos* non raro. Plautus in Aſinaria:

Metuo, *ne* illic *obſervarit meae falſae fallaciae.*

Terentius:

Quam illic *qui petit*, *unde is ſit theſaurus ſibi.*

Et pro PRAEPOSITIONE fere apud *Poëtas*, ut *Clanculum*, *Intus*, *Seorſum*, pro Clam, In, Sine. Terent. in Adelph.

—— *Poſtremum alii clanculum*
Patres, *quae faciunt.*

Lucret. Lib. III.

—— *Seorſum corpore toto.*

Id.

Digitized by Google

Id. ibid.

At neque ſeorſum oculi neque nares, nec manus ipſa,
Eſſe poteſt anima.

Sed & loco PROVOCABULI *Adverbium* uſurpatur; qua quidem permutatione optimi Autores crebro utuntur. Cic. ad Atticum: *Omnia conſilia differs in id tempus, cum ſcierimus, quid actum ſit.* Id. ibid. *Utinam illum diem videam, cum tibi gratias agam*, pro Quo tempore, Quo die. Varr. Lib. I. de Re Ruſt. *Quibus teneat id, qua ſerpit.* Terentius: *E Praedonibus unde eam emerat.*

Virgilius Lib. V. AEneid.

—— Volucrem trajecto in fune columbam,
Quo tendant ferrum,

id eſt, in quam.

Praepoſitio pro ADVERBIO, ut *Ante*, *Circa*, *Circum*, *Coram*, *Clam*, *Extra*, *Juxta*, *Pone*, *Prope*, *Poſt*, *Super*, *Secus*, *Ultra*, *Uſque*; quae vim *Adverbii* plerumque habere notiſſimum eſt.

Conjunctio vice ADVERBII, ut *Atque*, pro Statim, Mox. Plautus in Bacchidibus:

Dum circumſpecto atque ego tum lembum conſpicor.

Id. in Mercatore:

Poſtquam illic, quod volui, tranſegi, atque ego conſpicor
Navim ex Rhodo.

Virgilius Lib. I. Georgic.

Atque illum in praeceps prono rapit alveus amni.

Gellius Lib. XVII. *Haec verba, ubi lecta ſunt, atque ibi Taurus mihi. Ergo, Igitur*, pro Tum, Inde, Poſtea. Virgil. Lib. VI. AEneid.

Ergo iter inceptum peragunt, fluvioque propinquant.

Plaut. in Caſina:

—— Tecum loquar
Mox magis cum otium erit igitur.

Digitized by Google

Idem in Moſtellaria:

> *Miſerum eſt opus igitur, demum fodere puteum,*
> *Ubi ſitis fauces tenet.*

Et in Amphitruone:

> *Sin aliter ſient animati, neque dent, quae petant,*
> *Seſe* igitur *ſumma vi virisque eorum oppidum expugnaſcere.*

Terent. in Eunucho: *Quid* igitur *faciam? Quoniam* pro Poſtquam, Quum. Plaut. in Aulularia:

> *Is*, quoniam *moritur, ita avido ingenio fuit.*

Idem in Aſinaria: *Quid nunc*, quoniam *ambo, ut eſt lubitum, nos deluſiſtis, datisne argentum? Tamen* pro Tantum, Salluſt. & Pacuvius apud Nonium; *proinde* pro Perinde. Terent. in Phormione:

> *Proinde expiſcare quaſi non noſſes.*

Lucret. Lib. III.

> *Oſſa dedit terrae* proinde *ac famul infimus eſſet.*

Salluſt. in Jugurtha: Proinde *quaſi injuriam facere, demum id eſſet imperio uti.* Varro Lib. I. de Vita Popul. Rom. *Duabus undulatis togis eſt opertum*, proinde *ut olim Reges noſtri undulatas & praetextas ſoliti ſint habere.* Planc. Cic. *Quod ſi* proinde, *ut ipſe mereor, mihi ſucceſſerit.* Id. *Ut* proinde *ad omnia paratus eſſem.*

Species quoque partium Orationis commutantur, & aliam vim atque poteſtatem adſumunt. Sic *Nomen primigenium* pro ſuo DERIVATO, ut *Terra* Graecia, *Terra* Sicilia, apud Gellium. Ennius:

> — *late* Saturnia *Terra.*

Id.

> —— O *Terra* Thracia, *ubi Liberi fanum.*

Lucret. Lib. I.

> Italiae *Terrai oris a finibus ejus*,

Calliſtratus JC. *Ut extra Terram* Italiam *decem annis relegetur.* Virgil. Troïa *gaza per undas*, pro Trojana, &: Dardana *ſuſcitat arma.* Id. *Laticemque* Lyaeum. Et, Tem-

Digitized by Google

Tempus & Arcadii memoranda referre Magiſtri,

pro Arcadici. Varro Lib. II. de Re Ruſt. Arcadii *Aſini*. Id. ibid. *Terna atque quaterna millia* Gallia *ſuccida habere*; pro Gallicana. Salluſt. Lib. IV. Hiſtoriar. *Cum interim lumine etiam tum incerto duae* Galliae *mulieres conventum vitantes, ad menſtrua ſolvenda montem aſcendunt*. Cato Lib. IV. Originum: *Talione* vindicta *proximus cognatus ulciſcitur*. Id. in L. Veturium: *Aquam* Anienem *in ſacrarium inferre oportebat*. Gellius Lib. XIX. *Molli quodam tempeſtatis* autumnae *diae*, pro Autumnalis. Quibus gemina ſunt illa, quae ab aliis uſurpantur, *Mare Oceanum*, *Pondo Libram*, *Pondo unciam*, & *Rete Jaculum*.

Abſolutum pro COMPARATIVO, Terent. *Paullo qui eſt homo* tolerabilis, pro tolerabilior, & pro SUPERLATIVO, ut in illo *Virgilii* notat Servius, *Optime Grajugenum*. Lucret. Lib. I.

— *Omnium, quae clara clueret.*

Rurſus *Comparativum* pro ABSOLUTO, Virgil. Lib. I. AEneid.

Triſtior, *& lacrumis oculos ſuffuſa nitentes.*

Idem:

— comitem ſenioris *Aceſtae*,

Pro Senis: Quae permutationes etiam in *Adverbiis* frequentantur, ut *Cito*, pro Citius. Plaut. in Amphitr.

— *conſit cito, quam ſi tu objicias formicis papaverem.*

Id. in Captivis:

Nec quisquam eſt mihi nunc aeque melius, cui velim.

Terent. in Heautontimor.

Cui aeque audiſti commodius, quidquam eveniſſe.

Diſtributivum Numeri pro PRINCIPALI, ut *Singulus*, *Binus*, *Ternus*, *Denus*, pro Unus, Duo, Tres, Decem, & ſic deinceps in utroque Numero apud *Poëtas*, ſed apud *Oratores* & *Hiſtoricos* fere ſemper in Plurali; cujus rei paſſim reperiuntur Exempla.

Item *Partitivum* pro Principali, ut *Unus & Alter*, pro Duobus. Cicer. ad Atticum: *Quid enim eſt tantum in uno, aut altero die*, id eſt uno, aut duobus. Id. pro Cluentio: *Qui cum ad unum jam & alterum diem deſideraretur.*

Pro-

Pronomen *Suus* pro Ejus, vel Ipſius, quod tamen durum eſt & inſolens. Terent. in Hecyra: *Mater quod ſuaſit ſua.* Virgil. Lib. IV. AEneid.

Tum breviter Barcen nutricem affata Sichaei;
Namque ſuam patria antiqua cinis ater habebat.

Cic. Lib. IV. ad Atticum: *Vix tamen ſibi de mea voluntate conceſſum eſt*, pro Ipſi, vel Illi.

Verba *abſoluta* pro AGENTIBUS, & contra *agentia* pro ABSOLUTIS interdum a Veteribus uſurpari ſolent, ut *Contendo*, Lucret. Lib. IV.

—— Contendere ſe atque parare.

Id. ibidem:

Ejicere id quo ſe contendat dira libido.

Emergo, Cic. de Aruſpicum Reſponſis: *Tum ſe emergit & fertur illuc.* Nepos in Vita Attici: *Quibus ex malis ut ſe emerſerat. Erumpo, Irrumpo, Prorumpo.* Attius in Epigono:

Ita imperitus ſtupiditate erumpit ſe,

Varro in Marcipore: *Ventique frigido ſe ab axe eruperant.* Id. in Sexageſi: *Irrumpit ſe in Curiam.* Caeſar Lib. II. de Bello Civili: *Portis ſe foras erumpunt.* Virgil. Lib. I. Georgic.

Aut ubi ſub lucem denſa inter nubila ſeſe
Diverſi erumpunt radii.

Et Lib. III. AEneid.

Interdumque atram prorumpit ad aethera nubem.

Lucretius Lib. IV.

Tandem ubi ſe erupit.

Proruo, *Strepo.* Terent. in Eunucho: *Una omnes foras ſe proruunt.* Varro in Octogeſi: *Seque opifice non probiter ſtrepere. Reſono, Requieſco.* Virgil. Lib. VII. AEneid.

Dives inacceſſos ubi Solis filia lucos
Aſſiduo reſonat cantu.

Et

Digitized by Google

Et in Bucolicis:

Et mutata ſuos requierunt flumina curſus.

Rurſus *Agentia* pro ABSOLUTIS per Ellipſin *Pronominis*, vel pro *Verbis* PATIENDI, ut *Accingo*, *Averto*, Virgil. Lib. II. AEneid. Accingunt *omnes operi*, pro Accingunt ſe, vel Accinguntur. Id. *Tum prora* Avertit, *AEquo*, Cic. Lib. I. Offic. *Qui jam illis fere* aequarunt, *Ingemino*, Virgil.

Ingeminant *auſtri & denſiſſimus imber.*

Inſinuo Idem:

Tum vero tremefacta novus per pectora cunctis.
Inſinuat *pavor.*

Cic. Lib. I. de Orat. *Quod ita nati eſſemus, ut & blandiri & ſuppliciter* inſinuare *iis poſſemus, a quibus eſſet petendum.* Id. ad Nigidium: *Et in ipſius conſuetudinem, quam adhuc meus pudor mihi clauſit*, inſinuabo. *Lenio*, Salluſtius Lib. IV. Hiſtoriar. *Tum repente viſus* lenire *Tagus. Moveor*, Suetonius: *Quatenus terra in urbe moviſſet.* Gellius Lib. II. Ubi terram moviſſe *ſenſerant. Muto*, Cic. Lib. XIII. ad Attic. *De Mamurra non* mutavit. Catullus: *Tantum abhorret ac* mutat, Livius Lib. XLIX. *Mores quidem populi Romani quantum* mutaverunt, *vel hic dies argumento erit Praecipito*, *Reciproco*, Id. *Non ſepties die, ſicuti fama fert, temporibus ſtatutis* reciprocat. Et Lib. II. *Secuti dedita opera, paſſim ad illecebras propulſa pecora* praecipitavere *in inſidias.* Cic. *Loca, ubi Nilus* praecipitat *ex altiſſimis montibus.* Caeſar: *Hiems jam* praecipitaverat. Virgil. *Tum nox humida coelo* Praecipitat. *Siſto*, Id.

—— Siſtunt *amnes, terraeque dehiſcunt:*

Turbo, Idem:

—— Turbant *trepida oſtia Nili.*

Varro Lib. III. de Re Ruſtic. *Cum mare* turbaret. Lucret. Lib. V.

—— *Sinit incertis* turbare *procellis.*

Verto, *Converto* Salluſt. in Catilina: *In ſuperbiam dominationemque* convertit. Idem ibidem: *Nae iſta vobis manſuetudo & miſericordia, ſi illi arma ceperint, in miſeriam* vertat. Et alibi ſaepius. Caeſar Lib. III. Belli Civilis: *Detrimentum in bonum* verterat. Virgil. Lib. II. Georgic.

Et totae ſolidam in glaciem vertere *lacunae.*

Livius Lib. XXXIX. *Haec in perniciem adoleſcenti verterunt.* Idem: Verteratque *Scipionum invidia in Praetorem*

Itidem verba *Frequentativa* pro ſuis PRIMIGENIIS non raro Veteres, ut Cato: *Dolito*, *Emtito*, *Redemtito*, *Calleſco*; Salluſt. *Agito*, *Ductito*; Lucretius, *Coepito*, *Diſcrepito*, *Fugito*, *Imperito*, *Negito*, *Nominito*, *Renuto*; Gellius *Solito*, *Mutuito*, *Antiquo ritu* mutuitarent, id eſt, Mutua inter ſeſe Convivia agitarent, & alii alia, quae unicuique, qui vel mediocriter antiquos Scriptores triverit, obviam occurrunt.

Participia *Regentia* pro PATIENDI, ut *Vehens* pro Vectus, Gellius: *Qui ovarent introire ſolitos equo* vehentes. Contra *Patiendi* pro AGENTIBUS, ut quae vulgo ſunt notiſſima: *Conſideratus*, *Inconſideratus*, *Contentus*, *Diſertus*, *Diſcretus*, *Juratus*, *Inveteratus*, *Profuſus*, *Tacitus*, aliaque permulta. Similiter *Captatus*, *Fluctuatus*, pro Captavit, Fluctuavit. Livius Lib. LIV. *Celtiberi parumper incertis animis* fluctuati *ſunt.* Valerius Maximus: *Spreto mortalis habitu divinum* captatus. *eſt.* Idem Lib. IX. *Exiguo momento maximae rei* fluctuatus *eſt.* Idem ibidem: *Eadem haeſitatione P. Dolabellae animus fluctuatus eſt.* *Communicatus*, *Cenſus.* Ovidius Lib. I. Elegiar.

Hanc probat &, primis dilectam ſemper ab annis,
Eſt inter comites Marcia cenſa *ſuos.*

Livius Lib. IV. *Nec adverſarum rerum quaerere ſocios, cum quibus ſpem integram* communicati *non ſint.* *Deſitus*, *Meditatus*, Cicer. ad Paetum: *Primus Papiſius eſt vocari* deſitus. Et Lib. III. Tuſc. *Sunt ſemper omnia homini humana meditata.* Terent. in Phorm. *Meditata mihi ſunt omnia.* *Notus*, *Ignotus*, pro eo, qui novit, aut ignorat, non qui ignoratur. Plaut. in Pſeudolo: *Novi*, notis *praedicas.* Cicero pro Caelio: Notis *ac majoribus natu.* Idem ad Lucejum: *Ignotis nota faciebant.* *Objurgatus*, *Penetratus.* Coelius ad Ciceronem: *Curionem prorſus non mediocriter* objurgatus. Lucret. Lib. IV.

Quae penetrata *queunt ſenſum progignere acerbum.*

Vulgatus, *Uſurpatus.* Idem Lib. V. *Magnum* vulgata *per orbem.* Vetus Poëta: Uſurpata *duplex cubile.*

Adverbia quoque inter ſeſe mutua vertunt, ut *Ne* pro Non, de quo ita Terentius Scaurus: *Ne* pro NON *poſitum eſt apud antiquos, ut* Ne frendes *porcos, qui fabam frendere non poſſunt*, Neſapus, *qui non ſapit.* Plautus in Trinummo:

Filiam meam tibi deſponſatam eſſe audio, niſi tu ne vis.

Terent. in Eunucho: *Quid ne es alacris?*

Varro de Re Ruſtic. *Genibus rotundis*, ne *magnis.* *Quaſi* pro Veluti, Quemadmodum. Terent. in Adelphis:

Ita

Digitized by Google

Ita vita eſt hominum, quaſi *cum ludas teſſeris.*

Plaut. in Sticho:

> *Fuit olim* quaſi *ego ſum ſenex, & ei filiae duae erant,*
> *Quaſi nunc meae ſunt.*

Tam pro Valde, Plautus: *Ferocem facit, quia te herus* tam *amat.* Plinius Lib. VII. *Oratores quidem ambo, ſed* tam *diſpari eventu.* Vellejus Lib. II. Annal. *Nec minora conſequi potuit; ſed non* tam *concupivit.* Paulus Lib. I. Sententiar. *Niſi aut manifeſta circumſcriptio ſit, aut* tam *negligenter in ea cauſſa ſint verſati, Praetor interponere ſe non debet. Ubi* pro Poſtquam, Quum, Terentius: *Ubi ea cauſſa, quamobrem haec faciunt, erit ademta, deſinent.* Virgil.

> *Ille ubi naſcentem maculis variaverit orbem.*

Idem:

> —— *Ubi Coelum condidit umbra*
> *Juppiter.*

Ut pro Ubi, ὅπου: & *Utcunque* pro Ubicunque, Catullus: *Ut convenerat eſſe delicatos.* Varro Lib. I. de Re Ruſtica: *Alio loco ut ſtras.* Virgilius Lib. V. AEneid.

> —— *Caeſis* ut *forte juvencis.*

Horat. Lib. III. Carmin.

> *Utcunque mecum vos eritis.*

Praepoſitionum inter ſe commutatio frequentiſſima eſt, ut *Ad* & *Apud, Penes* & *Apud. Super* & *Supra*, & ſimilium, quarum exempla paſſim exſtant.

Conjunctiones item mutant, ut *Neque* pro Ne quidem, Cicer. Lib. I. ad Atticum: Neque *hoc neglexi*, & Lib. IX. Neque *ego aliter accepi. Niſi* pro Sed, *Graecorum* more, ſaepe utitur Cato de Re Ruſtica, ut ibidem annotavimus: ſed & Terentius in Andria:

> *Neſcio*, niſi *Deos fuiſſe iratos mihi ſcio.*

Et in Eunucho:

> —— *Nequeo ſatis mirari*, neque *conjicere,*
> *Niſi quidquid eſt procul hinc libet prius*
> *quid ſit ſciſcitari.*

Digitized by Google

Salluſt. in Jugurtha: *Niſi tamen intelligo illum ſupra, quam ego ſum, petere.* Cicero Lib. V. ad Atticum: Niſi *tamen id erit mibi gratiſſimum.* & Lib. II. Niſi *illud quidem mutari non video poſſe.* Quin pro Etiam, Terent. in Heautontimor.

> Quin *mibi moleſtum eſt.*

Virgil. Lib. X. AEneid.

> Quin *intra portas atque ipſis proelia miſcent*
> *Aggeribus murorum.*

Vel pro Etiam, Terent. in Eunucho:

> —— Vel *rex mibi ſemper agebat gratias.*

Idem in Andria:

> Vel *hoc quis non credat.*

Cicero Varroni: Vel *aliae quaepiam rationes honeſtas nobis & curas & actiones darent.* Virgilius in Bucolicis:

> *Carmina* vel *Coelo poſſunt deducere lunam.*

Idem Lib. X. AEneid.

> Vel *Priamo miſeranda manus.*

Caput II.

De Permutatione caſuum, Numerorum & Generum.

FREQUENTISSIMA eſt in Oratione CASUUM, NUMERORUM, & GENERUM inter ſeſe Permutatio, qua tam *Oratores* & *Hiſtorici*, quam *Poëtae* utuntur.

NOMINATIVUS pro *Genitivo*: Cicero: Conſules *alter ambove*, Salluſt. in Catilina: *Igitur initio* Reges (*nam in terris nomen imperii id primum fuit*) *diverſi pars ingenium, alii corpus exercebant*, Livius Lib. XLI. *Quando duo ordinarii* Conſules *ejus anni alter ferro, alter morbo periſſet*; pro Regum & duorum Conſulum. Et pro *Accuſativo*, ſed fere poſt Verbum Dico, Puto, Sentio, aut ſimile. Terent. in Andria:

Quae

Digitized by Google

Quae ſeſe optavit inhoneſte hic parare divitias,
Quam in patria honeſte pauper vivere.

Catullus:

Phaſelus ille quem videtis hoſpites,
Ait, fuiſſe navium celerrimus.

Virgilius Lib. II. AEneid.

—— *ſenſit medios* delapſus *in hoſtes.*

Horatius:

Patiens *vocari Caeſaris* ultor.

Ovid. Lib. I. Elegiar.

Acceptum refero verſibus eſſe nocens,

Item pro *Vocativo* apud Poëtas, Lucret. Lib. I.

Quod ſupereſt, vacuas aures mihi Memmius, *& te*
Semotum a curis adhibe veram ad rationem.

pro Memmi. Virgilius:

Projice tela manu, ſanguis meus,

pro Mi. Idem:

Armiger Heſperidum fluvius *regnator aquarum.*

Pro fluvie. Perſ.

Vos ô Patritus *ſanguis,*

Id eſt Patricie.

GENITIVUS pro *Nominativo*; Terentius *in Andria:*

—— *Quot illic* hominum *litigant,*

Pro quot homines. Idem in Phormione:

—— *Ubi in mentem ejus adventi venit.*

 Vir-

Digitized by Google

Virgilius Lib. I. AEneid.

Tu mihi quodcunque hoc regni.

Pro hoc regnum. Et pro Accuſativo, ibidem:

—— *Fontem ſuperare Timavi*,

&:

Hic tamen ille urbem Patavi.

DATIVUS pro *Accuſativo*, maxime cum Infinito *Eſſe*. Terent. *Non expedit* bonis *eſſe* nobis. Horat. in Arte:

—— —— mediocribus *eſſe* poëtis
Non Dii, non homines, non conceſſere columnae.

Brutus ad Ciceronem: *Et quis ſupplicat, ut optime* meritis *liceat eſſe* ſalvis. Martialis.

Nobis *non licet eſſe tam* diſertis.

ACCUSATIVUS pro *Nominativo*, more *Graecorum*, Terentius: Obſerves *filium, quid agat*; Pro obſerves, quid filius agat. Idem; Illum: *ut vivat, optant.* &: Eunuchum, *quem dediſti nobis, quas turbas dedit.* Plautus in Amphitr.

Naucratem, *quem convenire volui, in navi non erat.*

Cicero Sulpicio: Rem *vides, quo modo ſe habeat.* Idem ad Atticum Lib. XIV. *Noſti* virum *quam tectus.* Caeſar Lib. I. Belli Gallici: Rem frumentariam *ut ſatis commodo ſupportari poſſet, timebant.*
Item ACCUSATIVUS pro *Ablativo*. Plautus in Rudente:

Vos reſpondetote iſtinc iſtarum vicem.

Bonam, magnam, minimam partem, pro bona, magna, minima ex parte. Lucret. Lib. III.

Non minimam partem *mortis formidine aluntur.*

Idem Lib. VI.

Inde bonam partem *in lectum moerore dabantur.*

Cae-

Digitized by Google

Caeſar. Lib. I. Belli Gall. *Eos impeditos & inopinantes aggreſſus* magnam partem *concidit.* & Lib. IV. Maximam partem *lacte atque pecore vivunt.* Cicero Lib. I. Officior. Magnam *autem* partem *clementi caſtigatione licet uti.* Idem ad Paetum: *Mihi licere has res non omnino quidem*, *ſed* magnam partem *relinquere.*

VOCATIVUS *pro Nominativo* apud Poëtas, Virgilius Lib. IX. AEneid.

> Macte *nova virtute puer*,

Pro mactus. Idem Lib. X.

> —— —— miſerande *jaceres.*

Perſius:

> *Stemmate quod Tuſco ramum* milleſime *ducis*,
> *Cenſoremve tuum vel quod* trabeate *ſalutas*;

pro milleſimus & trabeatus.

ABLATIVUS pro *Genitivo*; Virgilius:

> —— Iniquo pondere *raſtros*,

pro iniqui ponderis. Idem:

> —— Lento robore *vallos.*

Et pro Dativo, Idem:

> —— *Tyria* Carthagine *qui nunc*
> *Exſpectat.*

Cicero in Philipp. *Cum tu* Narbone *menſas hoſpitum convomeres.* Idem de Natura Deorum: *Sepultus eſſe dicitur* Lacedaemone. Et ad Sulpitium: *Commendo tibi domum ejus quae eſt* Sicyone.

Numeri etiam mutantur, ut SINGULARIS pro *Plurali.* Terentius:

> Cujus *maxime mos eſt conſimilis veſtrum*, *hi ſe ad vos applicant.*

Idem:

> *Adeon' homines immutarier ex amore*, *ut non cognoſcas* eundem *eſſe*

pro eoſdem. Cicero ad Coelium: *Totum negotium non eſſe dignum viribus noſtris*; *qui majora opera in Republica ſuſtinere & poſſum & ſoleam.* Salluſt. in Catilina: *Interea ſervitia repudiabat*, cujus *initio ad eum magnae copiae conveniebant*, pro quorum.

Var-

Varro Lib. I. de Re Ruſtic. *Facilius enim eis, quam minore natu ſunt* dicto *obedientes.* Idem: *Eos praeſſe oportet, qui periti ſunt rerum ruſticarum, non ſolum enim debere imperare, ſed etiam facere ut* facientem *imitentur*, pro facientes.

Rurſus Numerus PLURALIS pro *Singulari.* Terentius in Eunucho:

Eunuchum dixti velle te, quia ſolae his *utantur Reginae.*

Cicero pro Milone: *Si tempus eſt ullum jure hominis necandi*, quae multa *ſunt*, *certe illud non modo juſtum, verum etiam neceſſarium.* Id. Lib. III. de Legibus. *Tamen libertatem iſtam largior populo, ut & autoritate* valeant & utantur *Bonis.* Virg. Lib. X. AEneid.

Fulmen, erat toto genitor quae plurima *Coelo,*
Dejicit in terras.

Numerum adſignificant, ut *Pars*, *Quiſque*, *Uterque*, Ovidius: Pars *volucres* factae. Idem: fugiuntque *Penates Quiſque ſuos.* Livius: *Suas quiſque* abirent *domos*: &, *Ad ſe* quiſque *omnia* trahant. Rurſus: Uterque transfixus *duabus* haerentes *haſtis moribundi ex equis* lapſi ſunt. Apulejus Lib. VIII. *Sarcinulis* quiſque *ſumtis ſuam viam* capeſſunt.

GENERIS autem Mutatio variis modis fit. Nam interdum Genus aliud pro alio *ponitur* ſine ullo reſpectu, ut *Foemininum* pro Neutro. Horat.

Et mammae putres, equina quales *ubera*,

Pro qualia. *Neutrum* pro Maſculino; Plautus in Aulularia: *Coquus ille* nundinale eſt. Idem in Captivis: *Fac* fidele *ſit fideli*, & in Mercatore:

Eamus intro, *non* utibile *hic locus factus tuis.*

Terentius in Eunucho:

Ego quoque una pereo, quod mihi charius *eſt*,

Pro, qui mihi charior ſum, ut inquit Donatus.

Aliquando Genus *mutatur* cum fit relatio non ad Nomen in Orationis ſerie collocatum, ſed ad aliquam Vocem ejuſdem Significationis; at Generis diverſi; ut ſunt Animans Animal, Arbos Arbuſtum, Foetus Foetura. Lucret. Lib. I.

Creſcunt arbuſta & foetus in tempora fundunt,
Quod cibus in totas uſque ab radicibus imis.

Alvus Alvearium, *Fluvius* & Flumen, *Fimus* & Stercus. Varro Lib. I. de Re Ruſtica: *Sin cogare ſecundum flumen aedificare, curandum, ne adverſum eum ponas:* Id. ibidem: *Alteram enim in partem ferri oportet e villa novum fimum, ex altera veterem*

tolli

Digitized by Google

tolli quod eſt quam recens, quod confracuit melius. Et Lib. III. *Nec ſi ex alvo in alvum in eodem loco trajicias, negligenter faciendum, ſed ſi tranſiturae ſunt apes, ea apiaſtro perfricandum. Pecora* pecudes, *ſpecus* ſpelunca. Ovidius:

Hoc pecus omne meum eſt, multae ſtabulantur in antro.

Idem:

Eſt ſpecus exeſus ſtructura pumicis aſper;
Non homini facilis, non adeunda ferae.

Nonnunquam mutatur GENUS, cum duae diſſimiles Voces in Oratione collocantur, quorum poſterior *Genere* non reſpondet, ſed ad Rem ſignificatam refertur. Terentius in Andria:

Ubi illic eſt ſcelus, qui me perdidit.

Idem in Eunucho:

Ut illum Dii Deaeque omnes ſenium perduint, qui me hodie remoratus eſt.

Idem ibidem:

Eas ſe perſonas non negat tranſtuliſſe in Eunuchum ſuam.

Virgilius:

Centauro invehitur magna.

Ennius Lib. X. Annal.

Inſignita fere tum millia militum octo
Duxit, dilectos, bellum tolerare potentes.

Salluſtius Lib. V. Hiſtoriarum: *Legiones* Valerianas *comperto lege Gabinia* Bithyniam & Pontum *Conſuli datam miſſos eſſe.* Livius: Samnitium *caeſi tria millia trecenti.* Curtius: *Duo millia crucibus affixi.*

Praeterea fit GENERIS mutatio, cum Relativum ad poſterius Verbum refertur, ut Salluſtius in Catilina: *Eſt locus in carcere, quod* Tullianum *appellant.* Varro Lib. I. de Re Ruſtica: *Videndum, ut ſit de tenero ramo ex utraque parte aequabiliter praeciſum, quas alii clavolas, alii taleas appellant.* Cicero de Legibus: *Tum domicilia conjuncta, quas Urbes dicimus.* Quintilianus: *Accentus, quas* Graeci *proſodias vocant.*

GENUS & NUMERUS ſimul mutantur, ut Virgilius;

Digitized by Google

Pars merſi tenuere ratem.

Idem:

Hic manus ob patriam pugnando vulnera paſſi.

Salluſt. in Jugurtha: *Magna pars vulnerati, aut occiſi.* Livius: *Maxima pars equitibus in flumen acti.*

Caput III.

De Permutatione Temporum, & Modorum.

Nec minus frequens eſt optimis Autoribus TEMPORUM & MODORUM Commutatio, quae inter Verborum figuras quoque cenſetur. Ita Tempus *Praeſens* pro PRAETERITO, Plautus in Moſtellaria: *Eas quanti* deſtinat, pro deſtinavit. Virgilius:

—— *Et omnis humo* fumat *Neptunia Troja.*

Cicero in Verrem VIII. *Timarchides* negat *eſſe ei periculum.* Lucretius Lib. VI.

Corpora nonnunquam poſſes retroque videre.

pro vidiſſes.

Et pro FUTURO, maxime in *Infinitivis.* Virgil.

Progeniem ſed enim Trojano a ſanguine duci
Audierat,

pro ducendam eſſe.

Praeteritum Perfectum pro PLUSQUAMPERFECTO. Idem:

Nec veni, *niſi Fata locum ſedemque dediſſent.*

pro veniſſem. Idem:

—— —— *& ni mea cura reſiſtat.*

Jam flammae tulerint, *inimicus &* hauſerit *enſis,*

pro tuliſſent, hauſiſſent. Et pro FUTURO. Idem:

—— *Proh*

Digitized by Google

— — *Prob Jupiter! ibit*
Hic ait, & noſtris, illuſerit *advena regnis.*

pro illudet. Ex Modis *Indicativus* pro Quovis Alio ſaepe ponitur. Plautus in Aulularia:

> *Ne praeſentiſcat aurum, ubi* eſt *abſconditum,*

pro ſit. Id. ibid.

> *Quae mi interbibere ſola ſi vino* ſcatit,

pro ſcateat. Cicero Lib V. ad Atticum: *Bono animo* es, pro ſis. Varro Lib. II. de Re Ruſtica: *Sed bono animo es.* Idem Lib. III. *Quatuor deinde* intromiſit *in leporarium, brevi explerit,* pro intromiſerit.

Imperativus pro INDICATIVO. Virgil.

> *Nunc te marmoreum pro tempore fecimus; at tu,*
> *Si foetura gregem ſuppleverit, aureus* eſto;

pro eris. *Optativus* pro INDICATIVO uſurpatur non apud *Latinos* modo, ſed etiam *Graecos*, ut ἔλθοι pro ἦλθεν, λαλήσοι, pro ἐλάλησεν, & ſimilia, quae adnotavit *Euſtathius* in Homerum. Varro Lib. II. de Ruſtica: *Tantum enim* fefellerit, pro fefellit.

Infinitivo pro PRAETERITO IMPERFECTO *Indicativi* Modi crebro utuntur *Poëtae & Hiſtorici*, & inprimis *Salluſtius*, atque ejus imitator, *Tacitus:* ſed & *Oratores*, ut Cicero in Verrem IV. Ridere *convivae*, machinari *ipſe*, pro ridebant, machinabatur. Id. Lib. I. Officior. Stomachari *Canius; ſed quid faceret?* & Lib. IV. ad Atticum: *Ille vehemens furere; poſt hunc vero furorem nihil, niſi caedem inimicorum* cogitare, *vicatim* ambire, *ſervis aperte ſpem libertatis* oſtendere.

Caput IV.

De Caſibus cum nominibus junctis praeter vulgatum uſum.

Veteres interdum *Caſus* a communi Sermonis uſu alienos NOMINIBUS tribuunt, ſicuti *Genitivum* jungunt his, quae vulgo DATIVUM habent, *Communis, Similis, Diſſimilis.* Terent. in Hecyra:

> *Et haec communia* omnium, *quae ſunt patrum.*

 Ci-

Digitized by Google

Cicero Lib. I. Offic. *Commune* animantium omnium *eſt conjunctionis appetitus.* Idem in Academicis: Eorum *quatuor*, *quae ſupra dixi diſſimile.* Plautus in Aſinaria: *Non ſimilem* furis hujus. Terentius in Eunucho: Domini *ſimilis es.*

Item *Genitivum* habent, non ſemper ABLATIVUM, *Anxius*, *Atrox*, *Firmatus*, *Promtus* apud Salluſtium, *Alienus*, Cicero Lib. I. de Finibus: *Quis alienum putet eſſe* ejus dignitatis, *quam mihi quiſque tribuit.* Et de Univerſitate: *Naturam fugientem*, *&* ejus copulationis *alienam.* Id. Lib. I. Quaeſt. Acad. *Et uno nomine omnia*, *quae eſſent aliena* firmare & conſtantis orationis. Id. pro Caecinna: *Alienum* cauſſae. Salluſtius in Catilina: *Neque aliena* conſilii. Lucret. Lib. VI.

> *Nec tamen haec ita ſunt* aliarum rerum *aliena.*

& Lib. III.

> *Aut quia non veniunt omnino aliena* ſalutis.

Quod imitatus Tertullianus de Reſurrectione Carnis: *In re ergo aliena* ſalutis. Et adverſus Marcionem Lib. IV. AEternitatis *aliena.* *Dignus*; Plautus in Trinummo:

> *Non ego ſum dignus* ſalutis.

Virgilius:

> *Deſcendam*, *magnorum haudquaquam indignus* avorum.

Ovidius:

> *Militia eſt* operis *altera digna* tui.

Balbus Ciceroni: *Suſcipe curam & cogitationem digniſſimam* tuae Virtutis. Martianus JC. *Ne aliquis poenam patiatur dignam* ſuae perſonae. *Falſus*, *Laſſus*, Terentius in Eunucho: *Ut falſus* animi *eſt.* Plautus in Ciſtellaria: *Ita me amor laſſum* animi *ludificat.* *Foecundus*, *Laetus.* Salluſtius Lib. II. Hiſtoriar. Frugum pabulique *laetus ager.* Tacitus Lib. VI. Annal. *Genus ſecundum* Bonorum. Idem: Annonae *foecunda.*

Ingens, *Immodicus*, Salluſt. Lib. III. Hiſtoriar. *ingens ipſe* virium, *atque* animi. Id. *immodicus* animi. Vellej. Lib. I. *Ipſe modicus* virium. Tacit. Lib. I. Annal. *Sed foemina ingens* animi. *Trepidus*, id. L. IV. Annal. *Trepidus admirationis & metus.* *Refertus*, *Completus*, *Vacuus*, Varro Lib. V. de Vita Populi Rom *Quae prius fuerunt* hominum *referta.* Cicero pro Plancio: *Audieram refertam eſſe Graeciam* ſceleratiſſimorum hominum *ac* nefariorum. & pro Lege Manilia: *Referto* praedonum *mari.* Idem in Verrem: *Completus jam* mercatorum *carcer eſſet.* Salluſt. *Ager aridus & vacuus* frugum. *Plenus* Veteres *Genitivo* junxiſſe notavit *Quintilianus*, etſi *Cicero* interdum etiam tribuit *Ablativum*: Terent. in Phorm. Vini *plenum* Var-

Digitized by Google

Varro in Eumendibus: *ego autem, qui eſſem plenus* vini *&* Veneris. Cicero in Oratione poſt Reditum in Senatum: Vini, ſomni, ſtupri *plenus*. Id. Lib. II. de Orator. Bonorum virorum *plenum forum*. Salluſt. in Jugurtha: *Quae gravia quamquam &* flagitii *plena erant*. Virgil.

Quae regio in terris noſtri *non plena* laboris.

Dativum Caſum habent *Bonus*, *Foecundus*. Salluſt. in Jugurtha: *Bonus* pecori, arbori *infoecundus*. Tacitus de Moribus Germanor. *Frugiferarum arborum impatiens*, pecori *foecunda*.

Accuſativum in vicem GENITIVI, *AEmulus*, *Oblitus illud*. Salluſtius Lib. III. Hiſtoriar. Facta Conſultaque *ejus quondam aemulus erat*. Attius:

—— Mea fata *in acie obliti*.

Vel loco ABLATIVI, ut *opus illam rem*, Plautus in Truculento:

Puero opus eſt cibum.

Varro Lib. I. de Re Ruſtica: *Centum jugeribus vinearum opus eſſe quindecim* mancipia. Cicero ad Atticum: *Video mibi opus eſſe* viaticum. Et ad Tironem: *Omnia pollicitus eſt*, quae *tibi eſſent opus*, Quod etiam cum *Nominativo* jungitur. Idem Lib. V. de Republ. *Bono patrifamilias ratiocinandi* quidam uſus *opus eſt*. Et ad Curionem: Dux *nobis &* autor *opus eſt*.

Ablativum Veteres tribuunt plurimis Nominibus, quibus nunc *Genitivus* ſervit, ut *Cupidus*, *Studioſus*. Plautus in Pſeudolo:

Vino *modo cupidae eſtis*.

Idem in Milite:

Qui niſi adulterio *ſtudioſus*.

Ferax, Virgilius:

Illa ferax oleo *eſt*.

Expers, Turpilius in Pedio:

Educta, *ut par eſt*, *expers* malitiis, *metuens fui*.

Catullus, de Coma Berenices:

— — *Virgo quondam fuit* omnibus *expers*.

Lucretius Lib. II.

Ipſa ſua per ſe ſponte omnia dis agere expers.

Salluſt. in Catilina: *Crudelitate foeneratorum plerique patria, ſed omnes* fama *atque* fortunis *expertes ſumus.*

Ablativum ſine *Praepoſitione* habent *Purus*, Horat. Lib. II. Serm. & *purus eſt* vitio; *Alius*, ut *Alius illo.* Varro Lib. II. de Re Ruſtica: *Eſt aliud* melle *propolis.* Brutus & Caſſius in Epiſtola ad Antonium: *Nos ab initio ſpectaſſe otium, nec quicquam aliud* libertate communi *quaeſiſſe exitus declarat.* Horatius:

Non putes aliam ſapiente bonoque *beatum.*

&: *alius* Lyſippo *duceret aera.* Item: *Qui ſpecies alius* Vero. Apulejus Lib. III. Metamorphoſ. *Nullam aliam* mea Fotide *malle.* Idem: *Aliam rem* invidia *nullam eſſe.*

Caput V.

De Caſibus cum Verbis Junctis Praeter Vulgatum uſum.

Similiter antiqua conſecutionis ratio a vulgata loquendi conſuetudine mutat in Verbis, quibus alios & diverſos Caſus Veteres applicant. Sic cum *Genitivo* jungunt Verba *Abundo*, *Careo*, *Egeo*, *Indigeo*, Lucilius Lib. VIII. Satyrar.

Quarum *abundemus* rerum, & quarum *indigeamus.*

Terentius: *Quaſi tu* hujus *indigeas* patris. Idem in Heautontimorum. *Praeterquam* tui *carendum quod erat.* Cicero: *Quid eſt, quod in hac cauſſa* defenſionis *egeat.* Horatius: *Eget* aeris *Cappadocum Rex. Abſtineo*, idem: *Abſtineo* irarum, calidaeque irae: quod ad *Graecorum* imitationem eſt. *Adipiſcor*, Tacitus Lib. VI. Annal. *Dum* dominationis *Adipiſceretur*, *Adficior*, *Angor*, Plautus in Epidico: *Abſurde facis, qui anges te* animi. Cicero in Verrem IV. *Angebatur tamen* animi *neceſſario.* Martianus JC. *Ejuſdem legis* poenae *adficitur. Compleo. Impleo*, Lucretius:

—— *Et* ararum *compleverat Urbes.*

Plautus in Mercator.

Impleantur meae fores elogiorum *carbonibus.*

Idem

Digitized by Google

Idem in Menaech.

Paraſitus, qui me implevit flagitii *&* formidinis.

Virgil. Lib. I. AEneid.

Implentur veteris Bacchi, pinguiſque ferinae.

Deſipio, *Diſcrucior.* Plaut. in Epidico: *Deſipiebam* mentis, *cum illas ſcriptas mittebam tibi.* Idem in Aulularia: *Diſcrucior* animi, *Fallo*, *Fallor*, Plaut. in Epidico: *Nec* ſermonis *fallebar tamen.* Lucretius Lib. I.

Nec me animi *fallit*, *quam ſint obſcura.*

Faſtidio, Plautus in Aulularia: *Faſtidit* mei. Lucilius Lib. VII. Satyrar.

Triſtes, difficiles ſumus, faſtidimus Bonorum.

Levo, *Liberor.* Livius Lib. XXI. *Levarunt animum* religionis. Ulpianus: *Puto & de eo ſenſum caſu*, *quo* curae *&* tutelae *liberetur.*

Dativo junguntur & veteribus *Anteëo*, *Antecedo*, Plautus in Amphitr. *Virtus omnibus rebus anteit profecto.* Cicero Lib. I. Officior. *Quantum natura hominis* pecudibus reliquiſque beſtiis *antecedat.* Paulus Lib. VII. Quaeſtion. *Proximus eſt*, cui *nemo antecedit. Contineo*, *Comprehendo.* Varro Lib. IV. de Lingua Lat. *Capitium ab eo, quod capiat pectus*, id eſt, ut Antiqui dicebant, indutui comprehendat. Hermogenianus D. de Condit. & Demonſtr. *Pecuniam* conditioni *comprehenſam.* Calliſtratus D. Ex quib. Cauſ. major. &c. *Quod ad eos pertinet*, *qui* ei *continentur.*

Curo, cum ſignificat Provideo, obſervo, Plaut. in Truculento: *Quia tuo & veſtimento & cibo* alienis rebus *curas.*

Attius in Antigona:

— — Jam jam neque Dii regunt,
Neque profecto Deum ſummus rex omnibus *curat.*

Apulejus Lib. I. Apologiae: *Uſque adeo* rebus meis *curat*, & alibi ſaepius. *Diſſentio*, Quintilianus: Huic opinioni *neque omnino accedo*, *neque plane diſſentio.* Columella: *Ego plurimorum* opinioni *diſſentiens.* *Decet*, ut eſt apud Graecos πρέπει. Plautus in Amphitr. *Ornatum capiam*, *qui* potis *decet.* Idem ibidem: Noſtro generi *non decet.* Terentius in Adelphis: *Ut* vobis *decet.* &: *Ita* nobis *decet.* Gellius Lib. IX. *Quam* aetati *ejus decebat.* *Inſtruo* Salluſt. Lib. II. Hiſtoriar. *Antequam regreſſus Sertorius inſtrueret* pugnae *ſuos.*

Invado, Varro Lib. IV. de Vita Populi Rom. *Tanta porro invaſit cupiditas honorum* pleriſque. Cicero ad Tironem: *Sed mirus invaſerat furor non ſo-*

lum

Digitized by Google

lum Improbis, *ſed etiam* his *qui Boni habentur*. Plautus in Epidico:

Laſſitudine invaſerunt miſero *in genua flemina*.

Caecilius in Syracuſis: *Tanta* huic *invaſit in corde indulsitas*. *Moderor*, *Praeſtolor*, Salluſt. in Catilina: *Cujus libido* gentibus *moderatur*.. Cicero pro Coelio: *Quod & pudor tuus moderatur* orationi meae. Idem Orat. I. in Catilinam: *Qui* tibi *ad forum Aurelium praeſtolarentur*.

Accuſativum Caſum Veteres addunt his Verbis: *Adverſor*, Salluſt. Lib. V. Hiſtoriar. Regem *adverſabatur*. Tacitus Lib. I. Annal. *Ambitionem Scriptoris facile adverſeris*. & Lib. XX. *Vulgus adverſari* regem. Item Lib. I. Hiſtor. Infauſtum adoptionem *adverſantes*. *Adulor*; quod notavit Quintilianus. Cicero Lib. I. Officior. *Nec adulari* nos *ſinamus*. Tacitus: Tigillinum, *aut* quem alium *Potentium adulatus eſt*. Valer. Maximus: *Si* Dioniſium *non adulareris*, *illa non eſſes*. *Condono*. Plautus in Rudente:

Mihi triobolum ob eam rem ne duis, *condono* te.

Terentius in Phormione: *Argentum*, *quod habes*, *condonamus* te. Afranius in Fratriis: *Id aurum* me *condonat*.

Egeo, *Indigeo*, Cato: *Vitio vertunt*, *quia* multa *egeo*; *at ego illis*, *quia nequeunt egere*. Salluſtius in Jugurtha: Pauca munimenta *egebat*. Cicero in Laelio: *Nihil unquam omnino indigere* amicos. *Fungor*, Terent. in Heautontimor. *Hominis et frugi & temperantis functus* officium. & in Phorm. *Functus eſt adoleſcentis* officium *liberalis*. Plaut. in Moſtellar. *Sine me alliatum fungi* fortunas meas. Suetonius in Auguſto: *Qui* ſuam vicem *praeſidendo fungerentur*. Idem: Senatoria munera *fungeretur*. *Ignoſco*, Plaut. in Amphitr. *Velatis manibus orant*, *ignoſcamus* peccatum ſuum. *Indulgeo*, Terent. in Eunucho: *Nimis* me *indulgeo*. & in Heautont. Te *indulgebant*. *Inſulto*, Salluſt. Lib. I. Hiſtor. Multos *a pueritia* bonos *inſultaverat*. *Inſervio*, Plaut. Unum me *inſervire* amantem. *&*: *Si* illum *inſervibis* ſolum. *Noceo*, id. in Milite: *Jura te non nociturum eſſe* hominem neminem. Id. ibidem; *Jura per* DIANAM & MARTEM *me nociturum* neminem, *Oblivíſcor*, Cicero Lib. I. ad Atticum: *Suaviſſimam habui recordationem clariſſimi jurisjurandi*, quod *ego non eram oblitus*. Virgil. Lib. II. AEneid.

—— *hinc jam obliviſcere* Grajos.

Potior, Terent. in Adelphis: *patria potitur* commoda. Idem: Mille *potior* gaudia. Cic. Lib. II. Officior *Clandeſtino introitu* urbem *eſt potius*. Idem Lib. II. Tuſculanar. Qu. *Aliquam gentem noſtram* urbem *potituram putem*. Nepos de Viris illuſtribus, *Qui* ſummam *Imperii potirentur*. *Propinquo*, Salluſtius Lib. IV. Hiſtoriar. *Tum vero Bithyni propinquantes* amnem Tartanium. *Studeo*, Plautus in Milite: *Minus* has res *ſtudeant*. *Utor* & *Abutor*, Cato de Re Ruſtica: *Poſtea* id *utitor*. Terentius:

Utor

Digitized by Google

Mea bona *utatur*,

Idem:

In Prologis ſcribundis operam *abutitur*,

Lucret. Lib. VI.

— — Aliquid, *quod non conſuevimus*, *uti*.

Julianus JC. D. Pro emto: *Si adverſus petentem dominum uti coeperit* exceptionem *rei voluntate ejus venditae*. Ulpianus D. Soluto Matrimonio. *Sed abutitur* dotem.

Ablativum Caſum veteres jungunt Verbo *Admiſceo*. Cicero Lib. II. de Natura Deorum: Multo calore *admixtus*. Caeſar Lib. III. Belli Civilis: *Quod admixtum* lacte *multum inopiam levat*. Lucret. Lib. IV.

AEgre admiſcetur muliebri ſemine *ſemen*.

Antefero, Salluſtius in Jugurtha: Fama, fide, *poſtremo* omnibus ſuis rebus *commodum regis anteferret*. *Caveo*, *Vito*. Plautus in Bacchidibus:

Omitte, *Lyde*, *ac cave* malo.

Idem in Curculione:

Proinde ſe domi contineant, *vitent* infortunio.

Petronius in Satyrico: *Ponere juſſit arma* & malo *cavere*. *Facio* Plautus in Milite:

Quid illa *faciemus* concubina, *quae domi eſt*?

Terent. in Eunucho: *Quid illo faciemus ſtudio?* Idem in Heautontimor. *Quid illo facias*? Niſi quis hic malit eſſe Ellipſin Praepoſitionis *Cum*, vel *De*.

Praeterea apud Veteres pleraque *Verba* compoſita habent PRAEPOSITIONEM Nomini *adjunctam*, quam vulgo fere omittunt, ut *Aſpicio*, Varro Lib. II. de Re Ruſtica: *Simul adſpicit* ad *me* Id. ibidem: *Fundanius adſpicit* ad *Scrofam*.

Adeo, Plautus in Trinummo: *Tu* ad *eum adeas*. Idem in Menaechmis: *Tu* ad *hominem*. Terentius in Andria: *Adeone* ad *eum*. Cicero pro Sex. Roſcio: Ad *Sullam Legati non adierunt*. Idem in Verrem: *Cum* ad *Praetorem in jus adiſſemus*, & alibi frequenter. Caeſar de Bello Gallico: *Univerſi* ad *Caeſarem adierunt*. Livius: *Scriba* ad *Tribunos Plebis adit*. *Aggredior*, Cicero pro Flacco: *Aggrediar jam* ad *ſingulas Civitates*. Idem de Oratore: *Cum* ad *cauſſam ſum aggreſſus*. *Illudo*, Terent. in Eunucho:

Ulciſcar, *ut ne impune* in *nos illuſeris*.

Digitized by Google

Idem in Andria:

Adeone videmur vobis eſſe idonei,
In *quibus ſic illudatis?*

Invado, Cicero: *Qui* in *fortunas hujus invaſerant. Viſo*, Plautus in Captivis: *Viſe* ad *portum.* Terentius in Hecyra: *Noſtra ilico viſere* ad *eam.*

Id. ibidem:

Heri nemo voluit viſentem ad *eam te intro admittere.*

Lucret. Lib. IV.

Nam quicunque ſuos fugitabant viſere ad *aegros.*

Id Lib. V.

— *ad hanc quia ſigna reviſunt.*

Gellius Lib. II. *Cum* ad *M. Frontonem conſularem pedibus aegrum viſeret*, & Lib. XIII. *Reviſe* ad *me.*

Rurſus ſolent Veteres interdum PRAEPOSITIONEM Nomini *detractam*, VERBO addere, ut *adigere Arbitrum*, *adigere Juſjurandum*, pro agere ad Arbitrum, ad Jusjurandum, frequentes locutiones apud Ciceronem & alios. *Impendet me* pro in me pendet. Terentius in Phormione: *Tanta* te *impendent mala.* Lucilius:

Nunc ad te redeo, *ut*, *quae res* me *impendet*, *agatur.*

Lucretius Lib. I.

—— *impendent ſaxa* mare.

Sic Cicero ad Atticum: *Hic tibi* roſtra *Cato advolat.* Caeſar Lib. VI. de Bello Gallico: *At eam regionem*, *quae* Aduaticos *adjacet.* Tacitus Lib. XV. Annal. *Advolvit* genua: & alibi: *Aſſident* moenia. Lucret. Lib. III.

— — *Connexus* corpus *adhaeret.*

Virgilius Lib. IV. Georgicor.

Frigidus ut quondam ſilvas *immurmurat auſter.*

Ovidius Lib. III. Metamorphoſ.

— *dextris adducor* littora *remis.*

CA-

Digitized by Google

Caput VI.

De Participiorum & Gerundiorum uſu antiquo.

PARTICIPIIS & GERUNDIIS, ut vocant, nimium licenter contra vulgarem & tritum morem uſi ſunt Majores. Nam PARTICIPIA quaedam habuerunt loco *Verborum* infiniti Modi, ut *Dicturum*, *Facturum*, *Futurum:* Quae ita uſurpantur, ut apud *Graecos* omnibus Numeris Generibuſque ſine diſcrimine attribuuntur λέξειν, ποιήσειν, ἔσεσθαι & ſimilia, de quibus Gellius Lib. I. Cato Lib. V. Originum: *Illi polliciti ſeſe* facturum *omnia.* Cicero in Verrem V. *Hanc ſibi rem praeſidio ſperant* futurum. Quaedam PARTICIPIA auferendi Caſu poſuerunt, ſed in Neutro Genere tantum, Salluſtius Lib. V. Hiſtoriar. *At Lucullus* audito *Q. Marcium Regem proconſule*, id eſt, cum audiſſet. Id. ibidem: *Legiones Valerianas* comperto *lege Gabinia Bithyniam & Pontum Conſuli datam*, id eſt, cum comperiſſet. Cicero Lib. II. Officior. Adjuncto *vero iidem etiam prudentes haberentur.* Livius Lib. XXI. *Satis* comperto *Ordiaeam petitures Romanos.* Tacitus Lib. I. Hiſtor. *Caecinna* comperto *vanam eſſe formidinem.* Paulus Quaeſt. Lib. II. *Non diſſimulato ſe libertum eſſe.*

GERUNDIIS in DUM itidem *Graecorum* imitatione & exemplo uſos videmus Antiquos, non Poëtas modo, ſed etiam alios Scriptores. Varro Lib. III. de Re Ruſtica: *Acus* ſubſternendum *gallinis parturientibus.* Id. ibid. *Eas haras* ſubſternendum *palea.* idem: *Canes potius cum dignitate acres & paucos* habendum. Et alibi: *In fetura* dandum *potius bordeaceos panes, quam triticeos.* Cicero ad Atticum: Iterandum *eadem iſta mihi.* Idem de Senectute: *Sed* notandum *putavi lubidinem.* Et Lib. III. Tuſculanar. *Iphigeniam Aulide duci* immolandum *jubet.* Caeſar de Bello Gallico: *Omnes cruciatus eſſe* perferendum. Virgilius Lib. II. Æneid.

—— *pacem Trojano ab rege* petendum.

Lucret.

—— *poenas in morte* timendum,

Idem: Addendum *partis alias.* Et id genus idem plurima.

Quin etiam frequens uſus fuit apud Veteres GERUNDIORUM a *Patiendi* ſignificatione. Salluſtius in Jugurtha: *Cum ad* imperandum *Tiſdrum vocaretur, rurſus coepit flectere animum ſuum*, id eſt, ut ei *imperatur*, ſive ad *parendum*, ut explicat Cicero in Epiſtola ad Paetum. Virgilius:

Frigidus in pratis cantando *rumpitur anguis;*

id eſt, dum ei *cantatur.* Idem: *uritque* videndo *Foemina*, pro dum *videtur*, &: *aegreſcitque* medendo, id eſt, dum ei *medetur.*

Caput VII.

De Adverbiorum & Praepoſitionum Structura.

Adverbia Loci Veteres cum *Genitivo* jungunt, frequentius ſane, quam vulgo notum, aut uſitatum. Sic *Inde loci* dixit Ennius Lib. I. Annal.

Conſtitit inde loci *propter ſos dia dearum.*

Idem Lib. X.

Inde loci *lituus ſonitus effundit acutos.*

Lucilius Lib. X. Satyrar.

Multis inde loci *ſermonibus concelebrarunt.*

Lucret. Lib. VI.

—— Inde loci *mortalia ſecla creavit.*

Interea loci. Pacuvius in Chryſe: *Interea loci fluĉti flaccifcunt.* Plaut. in Pſeudolo: Interea loci *ſi quid detur.* Terent. in Eunucho: *Te* interea loci *congnovi.* Et alibi. *Quo*, *Aliquo*, *Eo*, *Certo*, *Poſtea loci.* Salluſt. in Jugurtha: Poſtea loci *Conſul haud dubie jam victor pervenit in oppidum.* Plautus in Moſtellaria: *Quo venerim novi* loci. Ulpianus, D. de Servis reportandis: *Si fuerit diſtractus ſervus*, *ne* aliquo loci *moraretur.* Idem D. de Judiciis: Certo loci *adminiſtravit.* *Huc*, *Longe*, *Proxime locorum.* Terentius in Andria: *Commigravit* huc viciniae. Plautus in Mercatore: Proxime viciniae *habitat.* Cicero ad Atticum: *Tu autem* longe gentium.

Ubi loci, *Ubi gentium*, *Ubinam gentium*, *Nuſquam gentium*, quae ſunt notiſſima.

Et ADVERBIA, quae *Tempus* ſignificant, *Genitivo* junguntur, ut *Tunc temporis*, *Pridie*, *Poſtridie ejus diei:* quae poſtrema duo interdum *Accuſativo* juncta leguntur. Cicero Lib. II. ad Atticum: *Tu* pridie Compitalia *memento.* Livius: *Etiam* Poſtridie Idus *rebus divinis ſuperſedere juſſum eſt.* Ulpianus D. de Aqua quotidiana: *Si* pridie aequinoctium *autumnale.* Idem D. Soluto Matrim. *Nam ſi mulier* pridie vindemias *doti dederit.*

Item ADVERBIA, quae vim *Nominum* quandoque habent, cum *Genitivo* ſocian-

Digitized by Google

ciantur, ut *Abunde*, *Large*. Virgilius:

> *Terrorum & fraudis* abunde *eſt.*

Plautus in Truculento: Largiter *vini*, Et in Rudente: Largiter *argenti*, Largiter *mercedis*, Plancus in Orationibus: Largiter *acerbitatis*. *Partim* pro Quidam, ut Partim *hominum venerunt*, quod ſignificat. *Pars* hominum venit, id eſt, *Quidam* homines, autore Gellio. Enn. Lib. XXIII. Annal. *Utrum negligentia* partim *Magiſtratuum, an avaritia, an calamitate populi Rom. eveniſſe dicam, neſcio?* Salluſtius Lib. III. Hiſtor. *Quorum alia toleravi*, partim *repuli Deorum auxiliis & virtute mea.* De qua particula illud dignum obſervatione, eam aliquando citra geminationem uſurpari. Cato de Re Ruſtica: *Bubuleis obſequitor* partim, *quo lubentius boves curent.* Id. ibid. *Ulmos ſerito &* partim *populos.* Salluſtius in Jugurtha: *Urbes* partim *vi, alias voluntate imperio ſuo adjungit.* Cicero Lib. I. Officior. *Sunt enim quaedam ita foeda*, partim *ita flagitioſa.* Id. de Amicitia: *Nihil eſt, quod illi non perſequantur ſuis argutiis*, partim *fugiendas eſſe nimias amicitias, neque neceſſe ſit unum ſollicitum eſſe pro pluribus.* Et de Legib. *Quorum ſcelere religiones tum proſtratae afflictaeque ſunt*, partim *ex illis diſtracti ac diſſipati jacent: qui vero ex iis*, &c. Id. Lib. II. de Divinatione: *A nobiliſſimis civibus*, partim *etiam a ſe omnibus rebus ornatis trucidatus jaceret.* Lucret. Lib. V.

> *Humida ſaxa ſuper viridi ſtillantia muſco,*
> *Et* partim *plano ſcatere atque erumpere campo.*

Et alibi idem. *Tam* & *Quam* ſola ex *Adverbiis* Veteres jungunt cum *Superlativis*, vel *ſingulatim*, vel *junctim*, ad aequationem, ut Servius ait, poſita, Plaut. in Aulularia:

> Quam *ad probos propinquitate proxime te adjunxeris,*
> Tam *optumum eſt.*

Terentius in Heautontimor.

> *Quam in minima ſpe ſitus erit,*
> Tam *facillime patris pacem in leges conficiet ſuas.*

Cato de Re Ruſtica: Quam *acerbiſſima olea oleum facies*, tam *oleum optimum erit.* Varro Lib. III. de Re Ruſtica: Quam *pauciſſimos reliqueris*, tam *optimi in alendo ſunt.* Salluſt. Lib. I. Hiſtoriar. Quam *quiſque peſſime facit, tam maxime tutus eſt.* Cicero: *Cum quo ſemper* quam *familiariſſime vixerat.*

Eſt interdum, maxime apud *Comicos*, ut *Adverbia* ſint loco NOMINUM *appoſitorum:* quod idem *Graecis* uſitatum. Sic *Mulier* intus, id eſt domeſtica, & quae intus eſt, Plautus in Mercatore. Id. in Amphitr. *Tu Theſſala* intus *pateram proferto foras.* Et in Bacchidibus:

> *Ego ibi argentum jubeo jam* intus *referri foras.*

Idem in Menaechmis:

Evocate intus *mihi cocum Cylindrum actutum foras.*

Varro in Satyricis: *Donec foras nos* intus *evellaverunt.* Quibus gemina & paria ſunt illa: Parum *fides*, id eſt Parva, Satis *conſilium*, *otium*, pro multo & abundanti. Terentius in Eunucho & Phormione,

Itane parum *mihi fidem eſſe apud te?*

Cicero Lib. XII. ad Atticum, *Si* ſatis *conſilium quadam de re haberem*; & Lib. I. Rhetoric. *Vix* ſatis *otium ſtudio ſuppeditare poſſumus*, Julianus D. de Uſufructu: *Cum* plus *pretium ſolvit ſervus.*

Praepoſitioni *In*, ſive Motum denotet, ſive etiam ſine nulla Motus ſignificatione, Veteres Caſum *Accuſandi*, vel *Auferendi*, indifferenter tribuunt, cujus rei Exempla in Notis ad Catonem plurima adduximus, quibus cumuli loco addi iſta poterunt, Plautus in Amphitr. *Quid iſtuc* in *mentem eſt tibi*? Id. ibid. *Numero mihi* in *mentem fuit.* &: *Certum eſt introrumpam* in *aedibus.* Idem: *Pergam* in *aedibus nunc.* Varro Lib. IV. de Ling. Lat. *Qua* in *Coelio monte itur.* Terent. in Eunuch. *Vidit me eſſe* in *tantum honorem.* Idem in Adelphis: *Te plura* in *hanc rem peccare.* Cicero de Amicitia: *Ut ab amicis* in *magnam rem aliquam peccantibus non diſcedat.* Idem pro Lege Manilia: In *Praedonum fuiſſe poteſtatem ſciatis.* Ulpianus D. de Jurejurando: *Quaſi ventris nomine fuerit* in *poſſeſſionem.* Id. de Donation. inter Virum & Uxorem: *Finge* in *poſſeſſionem precariam mulierem remanſiſſe.* D. Julianus Qui Teſtamen fac. *Ac ſi ii, qui ea feciſſent, in hoſtium poteſtate non perveniſſent.*

Similiter Praepoſitio *Sub* cum utroque Caſu jungitur, aliter ac vulgo ſolet, ut Sub *jugum* & Sub *jugo mittere.* Livius Lib. III. Sub *hoc jugo Dictator AEquos miſit.* Caeſar Lib. I. de Bell. Gall. *Et ſub jugo miſſum.* Idem Lib. II. Sub *occaſu Solis.* Plinius Lib. VIII *Ideo* ſub *ipſa die quam maxime invia petunt.* Rurſus: Sub *conditionem datum legatum.* Sub *conditionem manumiſſum*, &: Sub *conditionem reddendarum rationum liber eſſe juſſus*, Juriſconſulti in Libris Pandectarum.

Caput VIII.

De Commutatione Simplicium & Junctarum Vocum.

Saepe apud veteres Autores, maxime Poëtas, *Simplicia*, quae vocant, *Verba* pro COMPOSITIS ponuntur, veluti *Mentum*, *Miniſcitur*, *Ventabant*; Commentum, Comminiſcitur, Adventabant, obſervat Feſtus. *Termentum*, id eſt Detrimentum dixit Plaut. in Bacchid. *Non Pelides* termento *fuit.* Paratus, *Quaeſitus*, pro

pro Apparatus, Exquaeſitus, Salluſtius Lib. II. Hiſtoriar. *Epulae* quaeſitiſſumae. Et alibi: Paratu *militum & armorum fuit.* Ovidius Lib. III. Triſt.

Eſt opus exiguum, noſtriſquo paratibus *impar.*

Vellejus Lib. II. Hiſtor. *Adventus deinde in Italiam Antonii*, paratuſque *contra eum Caeſaris.* Tacitus Lib. II. Annal. *Ne domum, ſervitia, & ceteros fortunae* paratus *repoſceret. Clarare, Clinare*, pro Declarare, Inclinare, Lucretius & Cicero in Arato & in Prognoſticis, ut:

Juppiter excelſa clarabat *ſceptra columna.*

Cedere pro Accedere, aut Venire. Plaut. in Aulularia: Cedit *miles, aes petit*; vel pro Concedere. Propertius Lib. I. Elegiar.

Quippe ubi non liceat vacuos ſeducere ocellos,
Nec vigilare alio nomine cedat *Amor.*

Ducere, Fundere, pro Inducere, Perfundere. Tibullus:

—— Nec ſtragula picta ſoporem,
Nec ſonitus placida ducere poſſit aqua.

Idem:

Mox etiam niveo fundere lacte parent.

Et alibi:

—— multo tempora funde mero.

Confligo, Attius, Lucretius & alii. Unde *Flictus* apud Virgilium: *Munero, Pendo* pro Remunero, Expendo, Plautus in Captivis:

Ut beneficium benemerenti noſtro merito muneres.

Ulpianus D. pro Socio: *Eos duntaxat ſumtus ſocietati imputabit, qui in eam rem* penſi *ſunt. Paret* pro Apparet, uſitatum in Formulis & frequens in Lib. Juriſconſultorum. Cicero in Verrem. V. *Si* paret *jugera fundi eſſe plura*: &; *Si* paret *adverſus edictum feciſſe*: & aliis locis plurimis. *Siſtere, Stinguere*, pro Conſiſtere, Exſtinguere. Lucretius Lib. I.

Ignis in coetu ſtingui *mutareque corpus.*

Id. ibidem:

Nec

Digitized by Google

Nec mortale genus, nec Divum corpora ſancta,
Exiguum poſſent horaï ſiſtere tempus.

Cicero in Arato: Stingvens *praeclara inſignia Coeli.* Idem in Verrem V. *Qui Rempublicam* ſiſtere *negat poſſe, ni ad equeſtrem ordinem judicia referantur. Sector, Teſtor, Vagor*, pro Inſector, Deteſtor, Pervagor. Propert. Lib. II.

Exagitet noſtros manes, ſectetur *& umbras,*
Inſultetque rogis, calcet & oſſa mea.

Et,

Nec quia peccaris, teſtor *te, ſed quia vulgo*
Formoſis levitas ſemper amica fuit.

Item,

Imo etiam prima terras aetate vagata *eſt.*

Tribuere pro Diſtribuere, crebro apud Ciceronem.

Rurſus Verbis *Compoſitis* frequenter Antiqui utuntur loco SIMPLICIUM. Sic *Adopinari, Adcredere*, Lucretius: *Adoro* pro Oro, Propertius: *Maneat ſic ſemper* adoro. *Inſtare, Incoenare, Inſervare*, pro Stare, Coenare, Servare, & quidem perſeveranter & continue. Suetonius in Tiberio: Inſtans *in medio Triclinio.* Idem ibidem: Innocente eo, *complura & ingentia ſaxa, fortuitu ſuperne delapſa ſunt.* Statius Lib. VIII. Thebaïdos:

An tibi felices lucos miſeratus Averni,
Rector & Elyſias dedit inſervare *volucres.*

Remigrare, Reddere, Redire, pro Migrare, Dare & Ire, ſeu Venire, ut, *Redit haereditas, quae lege & ab inteſtato obvenit.* Plautus in Poenulo:

Ad argumentum nunc viciſſatim volo
Remigrare.

Idem in Pſeudolo:

Hercle haud te ſinam emoriri, niſi mi argentum redditur.

Cato de Re Ruſtica: *Nunc ut ad rem* adeam. Salluſtius in Jugurtha: *Nunc ad inſtitutum* redeo.

Ca-

Caput IX.

De iteratis & geminatis vocibus in Oratione.

SOLENT Veteres in *Oratione* eaſdem Voces *iterare* ſine aliqua Senſus neceſſitate, idque interdum paucis aliis interpoſitis, ut Terentius in Prologo Eunuchi:

> *Habeo alia multa, quae nunc condonabitur,*
> Quae *proferentur poſt.*

Plaut. in Aulularia:

> —— —— te *jam, niſi reddi*
> *Mihi vaſa jubes, pipulo hic differam* te *ante aedes.*

Idem in Captivis:

> Hinc *alio pacto abire* hinc *non potes.*

Virgilius:

> *Inde domum ſi* forte *pedem, ſi* forte *tuliſſet,*
> *Me refero.*

Varro Lib. IV. de Lingua Lat. *Virum fortiſſimum,* Metium CURTIUM Sabinum, *cum Romulus cum ſuis ex ſuperiore parte impreſſionem feciſſet,* CURTIUM *in locum paluſtrem, qui tum fuit in foro, antequam cloacae ſunt factae, ſeceſſiſſe.* Ulpianus D. de extraordinariis Cognition. Si *imprecatus eſt,* ſi, *ut vulgari verbo impoſtorum utar,* ſi *exorcizavit.* Pomponius D. de Teſtamentis: *Nam* etiam *compotibus mentis perſonales actiones* etiam *ignorantibus acquiruntur.* Celſus D. de Legatis 3. *At eos, quos quis repoſitos habet, ut quidam Bellis civilibus factitaſſent, eos legato contineri.*

Interdum in *ſermone interrupto* multis interjectis eadem Verba reſumuntur. Cicero ad Brutum: Cave *enim exiſtimes* BRUTE, (*quanquam non eſt neceſſe, ea, me ad te, quae tibi nota ſunt, ſcribere*) cave *putes probitate, conſtantia, cura, ſtudio Reipubl. quidquam illi eſſe ſimile.* Virgilius in Bucolicis:

> Talis amor DAPHNIM, *qualis cum feſſa juvencum*
> *Per nemora atque altos quaerendo bucula lucos,*
> *Propter aquae rivum viridi procumbit in herba;*
> *Perdita, nec ſerae meminit decedere nocti:*
> Talis amor *teneat.*

 Ulpia-

Ulpianus D. de adquir. Haeredit. *Quaeſitum eſt*, an, *licet quis paternae haereditatis nihil attingat*; *aliquid tamen propter patris voluntatem habeat*, *vel faciat*, an *creditoribus paternis cogatur reſpondere*.

Aliquando non *eadem* Verba, ſed *diverſa ab his*, quae praeceſſerunt, & tamen ſignificatione paria, iterantur. Cicero Lib. I. *Tuſculanar.* Confirmato illo *de quo ſi mortales animi ſunt*, *dubitare non poſſumus*, *cum tantus interitus in morte ſit*, *ut ne minima quidem ſuſpicio ſenſus relinquatur*; hoc *igitur* probe ſtabilito & fixo, *illud excutiendum eſt*. Scaevola D. ad S. C. Trebellian. *Quaeſitum eſt*, *an Septicio filio defuncto intra viceſimum annum ſine liberis*, *hoc fideicommiſſum utrum pro portionibus haereditatis ad fratrem & ſororem ejus pertineat*. Paulus D. de Jure Fiſci: *Ejus bona*, *qui ſibi mortem conſcivit*, *non ante ad Fiſcum coguntur*, *quam prius conſtiterit*.

Huc pertinet repetitio *Antecedentis juncti cum* PRONOMINE; qua antiqui & optimi Autores crebro utuntur. Terent. in Heautontimor.

> *Habet Bonorum* exemplum, *quo* exemplo *ſibi licere id facere*, *quod illi fecerunt*, *putat*.

Idem in Hecyra:

> —— —— *Eodem ut* jure *uti ſenem*
> *Liceat*, *quo* jure *ſum uſus adoleſcentior.*

Cicero in Verrem: *Advenit* dies, *quo* die *inſtituto.* Caeſar de Bello Gallico: *Ultra eum* locum, *quo in* loco GERMANI *conſederant*. Idem: *Erant omnino itinera duo*, *quibus* itineribus *domo exire poſſent*. Servius Sulpitius ad Ciceronem: *Quae res mihi non mediocrem conſolationem attulit*, *volo tibi commemorare*, *ſi forte eadem* res *tibi minuere dolorem poſſet*.

Geminantur quoque eaedem Voces rei, de qua agitur, *intendendae*, *augendae*, quomodo *Meme* dicimus Meipſum, *Tete* Teipſum, *Voſvos* Voſmet ipſos. Sic *Atque atque* dixit Ennius in Annal.

> Atque atque *aſcendit muros* Romana *Juventus.*

Age age, *Apage apage*, Plautus & alii Poëtae frequenter, *Magis Magiſque*, *ut* Graeci Μᾶλλον μᾶλλον, *Minus minuſque. Plus pluſque*, Cicero Filius ad Tironem: *Enitar*, *ut apud Judices* magis magiſque *haec naſcens de me duplicetur opinio.* Seneca Lib. I. de Beneficiis: *Beneficium demus quod uſu* magis magiſque *placeat*. Plautus in Aulularia:

> *At ille vero* minus minuſque *impendio*
> *Curare*, minuſque *me impartire honoribus.*

Id. ibidem:

> Plus pluſque *iſthuc ſoſpitent*, *quod habes.*

Catullus:

Et

Et magis magis *in dies & horas*
Iraſcor tibi. Nimium nimiumque.

Tibullus Lib. II.

Jam venit iratus nimium nimiumque *ſeverus.*

Ovidius in Epiſtolis:

Auſus es o nimium nimiumque *oblite tuorum!*

Propere propere, Plautus in Aulularia. *Quantus quantus*, Terentius in Adelphis: *Non non*, *Nihil nihil*, Cicero, & alii alia.
Quin etiam geminantur negationes, & duae loco unius ponuntur, quo magis negent, *Graecorum* more atque exemplo. Terent. in Andriae Prologo:

Faciunt ne *intelligendo*, *ut* nihil *intelligant.*

Idem in Heautontimor.

—— —— *Agrum in his regionibus*
Meliorem neque *pretii majoris* nemo habet.

Plaut. in Epidico: Neque *ille* haut *objiciet mihi.*

Lucilius Satyrar. XVII.

Proprium vero nil neminem *habere.*

Varro Lib. II. de Vita Populi Rom. *Quod a Rege munera eorum* noluerit nemo *accipere.* Cicero Lib. III. de Finibus: *Sed quanquam negent Stoici* nec *Virtutes* nec *Vitia creſcere.* Idem Lib. IV. Quaeſt. Academic. *Quod Bonum quale ſit*, negat *omnino Epicurus ſine voluptatibus ſenſum moventibus nec ſuſpicari.*

C A P U T X.

De Parelcis.

INTERDUM Voces quaedam in *Oratione* abundant, & *Elegantiae* tantum cauſſa, non *neceſſario* ponuntur, veluti *Homo Mulier*, ut Homo *adoleſcens*, Homo *Romanus* dicit Cicero; Homo *Italicus* Varro; Nemo *homo* Plautus; Mulier *meretrix* idem & Terentius; Nemo *quiſquam*, *Nemo unus*, Suetonius in Nerone: *Quantos* nemini cuiquam *contigiſſe conſtat.* Terentius in Eunucho: Nemo *hercle* quiſquam,

& in Hecyra:

> Nemo quiſquam *illorum ad te venit.*

Cicero: Nemo *de nobis* unus *excellat*. Caeſar Lib. III. de Bello Civili: *Ad* neminem unum *ſumma imperii*. Livius Lib. I. *Quia* nemo unus *ſatis dignus Regno viſus eſt*. *Omne quicquid*, Cicero in Verrem: Omnia quaecunque *Carpinates poſtulabat facere & decernere ſolebat*. Valerius Maximus Lib. I. *Concitato impetu omne quicquid obviam fuerat proterentem*. *Omnes univerſi*. Apulejus Lib. VII. Metamorphoſ. *Talibus dictis univerſi omnes aſſenſere*. Res, Varro Lib. I. de Re Ruſtica: *Ad vaſa olearia ac trapetas, quae* Res *molae oleariae*. Idem Lib. II. *Scillae medium conterunt cum aqua ad mellis craſſitudinem; tum ea re naturam aquae tangunt*. Ulpianus D. Qui potiores in Pign. *Veluti ſi navis fuit obligata, & ad armandam eam* rem, *vel reficiendam ego credidero.*

Pronomina *Hic*, *Is*, etiam abundant, vel potius magis confirmant. Cicero in Academicis, *Jampridem ad* hunc *eum* (*ipſum me autem dicebat*) *quaedam inſtitui*. Id. ad Fabium Gallum: *Lex ſumptuaria quae videtur* λιτότητα *attuliſſe*, ea *mihi fraudi fuit*. Salluſt. in Catilina: *Sed urbana plebes*, ea *vero praeceps erat*. Similiter *Illud*, *Id*, Plautus in Pſeudolo:

> *Tibicinam illam, tuus quam gnatus deperit,*
> Eam *circumducam lepide.*

Cicero pro Coelio: *Illud tempus aetatis, quod ipſum ſua ſponte infirmum aliorum lubidine infeſtum eſt*, id *hoc loco defendo*. Id. ad Sulpicium: *Illud, quod ſupra ſcripſi*, id *tibi confirmo*. *Ille*, Terentius in Adelphis:

> *Ego* ille *agreſtis, ſaevus.*

Virgilius:

> *Multum* ille *& terris jactatus & alto.*

Idem:

> *Nunc dextra ingeminans ictus, nunc* ille *ſiniſtra.*

Mihi, *Tibi*, *Sibi*, Cicero ad Varronem: *At* tibi *repente paucis poſt diebus*. Catullus:

> *Mallem divitias* mihi *dediſſes iſti.*

Plautus in Amphitr.

> *Cum eo tu ſermonem nec joco, nec ſerio*
> Tibi *habeas.*

Id.

Id. in Captivis: *Suo ſibi ſervit patri.* &: *Suo ſucco* ſibi *vivunt.* Apulejus Lib. VII. Metamorph. *Suis* ſibi *gladiis obtruncatos relinquunt. Me, Te, Se,* Terentius in Eunucho:

Scin' me, *in quibus ſim gaudiis.*

Idem in Andria:

Quae ſeſe *inhoneſte optavit parare hic ditias.*

Plautus in Aſinaria:

Atque ego me *id facere ſtudeo.*

Salluſtius in Catilina: *Omnes homines, qui* ſeſe *ſtudent praeſtare.*

Verba, ut *Facio.* Cic. Lib. V. Tuſculanar. *Anacharſis potuit pro nihilo pecuniam ducere, noſtri Philoſophi* facere *non poſſunt.*

Adverbia, ut *Rurſum denuo. Repente ſubito, Satius potius, Propere ocyus, Poſt ibi, Ubi quando.* Plautus:

Nunc jam olim quondam,

Hercle certe, Terentius, *Poſt inde* Ennius in Epicharmo:

—— —— —— *Sed* poſt
Inde *venit divinitus pullis inſinuans ſe*
Ipſa anima.

Lucret. Lib. I.

— — Poſt inde *per artus.*

Tum porro, Idem: *Perinde quaſi.* Cicero pro Milone: Perinde quaſi *Appius ille Coecus viam munierit.* Et pro Cluentio: Perinde quaſi *ego non ab initio hujus defenſionis dixerim.*

Praepoſitiones, *Ab, Ad, Ex,* cum loci proprio nomini adjunguntur, Salluſt. in Catilina: *Jam tum Brutus ab Roma aberat.* Cicero in Verrem: *Eo die Verres ad Meſſanam venit.*

Cum, Ennius in Annal.

Effundit voces proprio cum pectore ſancto.

Terent. in Adelphis:

Haec tu facito, cum animo Cogites.

Digitized by Google

Salluſtius in Jugurtha: *Anxius trahere cum animo ſuo*, Catullus:

Tranſfer omine cum bono
Limen aureolos pedes

Idem:

—— *bona cum bona.*
Nubis alite virgo.

Cic. Lib. II. Offic. *Cum prima luce*, quod Plautus & Vetuſtiores, *Cum primo lucu*, *In*, Terent. in Adelph. *In eo me oblecto.* Lucret. Lib. IV.

—— *Longo in ſpatio pertundere ſaxa.*

Conjunctiones, *Etiam quoque*, Plautus in Amphitr. *Quoque &*, Virgilius Lib. I. AEneid.

Multa quoque & bello paſſus.

Ergo propterea, Terentius in Hecyra:

Ergo propterea te ſedulo & moneo, & hortor.

Ergo igitur, Apulejus Lib. VII. *Ergo igitur evocato ſtatim dementario. Quamvis licet*, Cicero de Amicitia: *Quamvis licet excellas.* Lucretius Lib. VI.

Proinde licet quamvis coelum terramque reantur
Interrupta fore.

Caput XI.

De Eclipticis.

Rurſus omittuntur Voces fere omnis Generis: & eſt haec *Ellipſis* frequens optimo cuique veterum Scriptorum. Sic deeſt *Actio* in illis: *Agere ad exhibendum*, *Damni infecti*, *Injuriarum*, quae in Libris Juriſconſultorum crebro occurrunt, *AEdis*, *Templum*, ut *Ad Dianae*, *Ad Veſtae*. Terent. in Adelphis: *Ubi ad Dianae veneris.* Plaut in Poenulo: *In Veneris*, Cicero pro Milone: *Cum falcibus ad Caſtoris, cum gladiis toto foro volitarunt.* Idem ad Terentiam: *Quemadmodum a Veſtae ad Tabulam Valeriam ducta eſſet.* Horatius:

Ventum

Digitized by Google

Ventum erat ad Veſtae.

Animus, *Opinio*, Cicero Lib. III. Officior. *Nec eum feſellit.* Idem Lib. XIV. ad Atticum: *Sed nos, ni me fallis, jacebimus.* Varro Lib. II. de Re Ruſt. *Tantum enim feſellerit.*

Aqua, in illis Locutionibus: *Calida*, *Frigida lavari*, *Frigidam Calidam ſuffundere.* Seneca in Lucilium: *Calida ſubinde ſuffuſa paullatum defecit.* *Cauſſa*, *Gratia*, vel *Nomine*, ut apud Graecos ἕνεκα, frequentiſſime leguntur, omiſſa non apud Hiſtoricos modo & Oratores, ſed etiam Juriſconſultos, quorum teſtimonia omnia hic adſcribere eſſet inutilis diligentiae. Terentius in Adelphis:

Ne id adſentandi magis, quam quod gratum habeam facere exiſtimes.

Salluſtius in Catilina: *Quod initio conſervandae libertatis atque augendae Reipublicae fuerat.* Idem Lib. I. Hiſtoriar. *Exercitum opprimendae libertatis habes.* Id. ibid. *Arma civilia cepit, Legum ac Libertatis ſubvertendae.* Ulpianus D. ad Leg. Juliam de Adulteriis: *Si quis evitandi criminis id egit, ut Reipublicae cauſſa abeſſet.* *Cato*, ut in illis, cum abſolute uſurpantur, *Bubula*, *Suilla*, *Ovilla*, *Ferina.* Virgilius:

Implentur veteris Bacchi, pinguiſque ferinae.

Commune, Salluſtius in Catilina: *Alia omnia ſibi cum collega ratus. Divitiae*, Cicero ad Nepotem: *Qui habet ultro appetitur; qui eſt pauper ultro aſpernatur.* *Fabula*, in Praetexta, Togata, Horatius:

Vel, qui praetextas, vel qui docuere togatas.

Plinius Lib. VII. *Qui primus togatas ſaltari inſtituit*, *Febris*, ut Tertiana, Quartana, Suetonius in Caeſare: *Quanquam morbo quartanae aggravante.* *Fides*, Terentius in Andria:

Proh Deum atque hominum!

Idem in Phormione:

Pro Deum immortalium!

Homines omittitur in tertia plurali Verborum, cum de univerſitate loquimur, ut *Dicunt*, *Ferunt*, *Sunt*, & ſimilia. Terentius: *Ita agunt*, & *ita praedicant.* Varro Lib. IV. de Ling. Lat. *Munitur opis cauſſa, ubi ſint.* Id. ibid. *Speculum a ſpeciendo, quod ibi ſpectant.* *Iter*, ut *Abeſſe bidui*, pro Bidui itinere. Cicero ad Attic. *Cum in caſtra proficiſcerer, a quibus aberam bidui.* Caeſar Lib. VI. de Bello Gallico: *Jamque ab eo non longius bidui aberant.* *Lex*, ut Titulo Librorum Juris ad Municipalem: *Lis* cum dicitur *Contra*, *vel Secundum aliquem dare.* Suetonius in Claudio; *Abſentibus ſecundum praeſentes dabat.* Plinius Lib. VII. Epiſtolarum, *Finem cognitio-*

ni

Digitized by Google

ni quaeſtio impoſuit, quae ſecundum reos dedit. Tacitus Lib. IV. Annal. *Ita ſecundum Meſſenios datum.* Quod integre dixit Cicero pro Roſcio Comoedo: *Quo minus ſecundum eos lis detur, non recuſamus. Ludi*, ut *Circenſibus*, & *Circenſium die*, Suetonius. *Ordines*, idem in Caeſare: *Seſſum in quatuordecim e ſcena. Partes*, ut *primas, ſecundas agere, ferre, tenere*, Suetonius in Caligula: *Plures ſecundarum certatim experimentum artis darent.* Terentius: *Non poſteriores feram.* Cicero ad Atticum: *Tibi primas defero.* Idem in Oratore: *In Republica noſtra primas Eloquentiae tenuerit ſemper, urbanis pacatiſque rebus, ſecundas juris ſcientia. Paſſus*, Caeſar de Bello Gallico: *Hujus eſt longitudo lateris, ut fert illorum opinio, ſeptingentorum, millium.* Plinius Lib. VIII. *Per centena millia & quinquaginta continuo curſu euntibus. Pecunia, ut Crimen Repetundarum*, quod eſt de Pecuniis repetundis, aliiſque rebus vi, aut dolo per Romanos Magiſtratus a ſociis extortis. Suetonius in Caeſare: *Dolabellam conſularem & triumphalem virum* Repetundarum *poſtulavit. Praedium, Villa*, ut *in Pompejano, in Tuſculano. Per Varronis, per Locuſtae*, apud Ciceronem ad Atticum. *Ex vicini*, Ulpianus D. de Aqua Pluvia arcenda. *Res* intelligitur in illa Formula, qua in primo congreſſu Veteres utebantur. *Satin' ſalvae*, Terent. in Eunucho: *Quid trepidas*, ſatin' ſalvae? Salluſtius in Hiſtoriarum Libris: *Percunctantibus utrinque*, Satin' ſalvae? Livius: *Quuaerentique viro*, Satin' ſalvae? *Minime inquit.* &: *Percunctatus* Satin' ſalvae? Quod alibi integre dixit: *Cum pater*, Satin' ſalvae *res interrogaret. Sacrum*, Virgilius in Bucolicis:

> *Cum faciam vitula pro frugibus, ipſe venito.*

Servius: deeſt in talibus, *A manu, a pedibus ab Epiſtolis, a Libellis. Tabulae* exauditur, cum dicimus *Duodecim*, pro duodecim Tabulis Legum Romanarum. Cicero Lib. II. de Legibus: *Diſcebamus pueri* Duodecim, *ut carmen neceſſarium, quas jam nemo diſcit. Tempus*, ut, *In praeſens*, Salluſt. *In praeſenti*, Cicero, & Livius: *In hodiernum*, Scaevola D. de Verb. Obligat. *Theatrum*, Plinius Lib. XXXVI. *Nationes, quae ſunt circa Pompeji. Tribus*, Cicero in Verrem: *Qui Verrem Romulia.* Id. in Philippica IX. *Servius Sulpicius Q. F. Lemonia Rufus*, id eſt, ex Romulia, Lemonia Tribu. *Verum, Vera* intelliguntur in illa Formula aſſentiendi & confirmandi: *Eſt hoc, Sunt iſta.* Terentius in Adelphis:

> *Nec nihil, nec omnia haec ſunt.*

Cicero de Amicitia: *Sed neſcio, quomodo hoc eſt, quod in Andria familiaris meus.* Id. ibidem: *Sunt iſta Laeli.* Et in Academicis: *Sunt inquam, iſta Varro. Via*, ut Compendaria, Recta, Terent. *Cur non recta introiſti?* Varro in Sciomachia: *Hoc dico compendiaria, ſine ulla ſollicitudine ac moleſtia dicundi ad eandem voluptatem poſſe perveniri.* Seneca ad Lucilium: *Hanc atque compendiariam excogitavit: & ad maximas te divitius compendiaria ducam. Uxor*, ut Terentia Ciceronis, Marcia Catonis, Marcia Pompeji.

Pronomina quoque omiſſa ſaepe animadvertemus, ut *Is, Ejus, Ei.* Plaut in Amphitr.

Quan-

Digitized by Google

Quantuſque amor ſiet, quod complacitum eſt ſemel;

id eſt, *Ejus, quod.* Idem in Curculione:

Ego illum reddidi, qui argentum a te attulit,

pro *Ei, qui.* Varro Lib. de Ling. Lat. *Quod ibi domus fuerit, cui cognomen fuit Marcellus*, pro *Ejus, cui. Ille, Illud.* Plautus in Perſa:

Omnes res relictas habeo prae, quod tu velis,

id eſt, *Prae illo, quod.* Curtius: *Haec vociferantem, quibus erat imperatum, jugulant*, pro *Illi, quibus.*

Idem *Verba* omittuntur, ut praeter alia *Grammaticis* notata, *Decere*, vel *Oportere.* Terent.

Tantamne rem tam negligenter agere?

Idem:

Siccine me atque illam tua opera ſollicitarier?

Virgil.

—— Mene incepto deſiſtere victam?

Evenire; ut in illa Formula qua Veteres in Conſolatione utebantur: *Velim, quae velles.* Plautus in Moſtellar.

Velim, ut velles Tranio,

id eſt, Velim eveniant. *Invocare* & *Obſecrare* in Precationibus, ut *Tuam Fidem! Venus noctu vigila*, Plautus:

Hercules tuam fidem!

Varro; &, *Dii voſtram Fidem*, in Comoediis frequenter. *Valere, vivere*, Plautus in Sticho:

Bene vos, Bene nos, Bene te, Bene me,

intellige *Vivere precor.* Tibullus:

Sed bene Meſſallam ſua quiſque ad pocula dicat.

Digitized by Google

Ex *Adverbiis* deſunt interdum ſtructurae Orationis *Magis*, *Potius*: idque *Graecorum* more, qui τὸ μᾶλλον aliquando omittunt, Plaut. in Caſina:

—— —— Ut quod vir velit
Fieri, id facias, quam adverſere contra.

Id. in Menaechmis:

Quia vidua vivam, quam tuos mores perferam.

Et in Rudente:

Tacita mulier eſt bona, quam ſemper loquax.

Terent. in Eunucho:

Qui placere ſe ſtudeat bonis, quam plurimis.

Gellius Lib. II. *Declinanda ſenſim & relinquenda eſſe dicunt, quam reſpuenda.* Et Livius, Tacitus, Apulejus atque etiam JCti harum Vocum eclipſi ſaepe utuntur, quorum teſtimonia ab aliis adnotata nihil eſt neceſſe hic adferre. *Non* omittitur poſt *Non modo*, id eſt, Nedum. Cicero pro Seſtio: *Qui non modo praecipitanti patriae ſubvenirent, ſed etiam nimis tarde concidiſſe moererent.* Orat. II. in Rullum: *Si non modo dena jugera dari vobis, ſed ne conſtipari quidem tantum numerum hominum poſſe in Agrum Campanum intelligetis.* Et Lib. I. de Oratore: *Neque ſolum inſcientiam meam, ſed ne rerum quidem magnitudinem perſpicit.* Id. Lib. X. ad Atticum: *Regnum non modo* Romano *homini, ſed ne* Perſae *quidem, tolerabile*; & alibi ſaepius. *Solum, Tantum*, Varro Lib. VII. de Ling. Lat. *Neque a diſſimilibus ſimilia, ſed etiam eadem.* Cajus D. de Verbor. Signific. *Armorum appellatio non utique Scuta, & Gladios & Galeas ſignificat, ſed & Fuſtes & Lapides.* Marcianus D. de Pignoribus. *Sed & non ſolvendae omnis pecuniae cauſſa, verum etiam de parte ejus.*

Praepoſitiones autem crebro omittuntur, ut apud Poëtas ante Provinciarum & Regionum nomina, ut *Ad*,

Italiam fato profugus Lavinaque venit
Littora.

E, Ex, in illis, quae *Graecorum* more efferuntur. *Vinum Chio, Lesbo, hoſpes Epheſo, Vultur ſilvis*; id eſt, Vinum Chium, Lesbium, Hoſpes Epheſius, Vultur ſilveſtris. Ennius in Annal.

Vulturius ſilvis *miſerum mandebat hemonem.*

Plautus in Bacchidibus:

Ephe-

Epheſo quos hoſpes debuit noſtro ſeni:

Idem in Mercatore: *Video hic hoſpitem* Zacyntho. *In*, ut idem in Curculione: *Rogat quid veniam* Cariam. Et in Perſa: Eretriam *miſit*. Papinianus D. de Condit. & Demonſtrat. *Cum* Aſiam *veniſſet*. Apulej. Lib. I. Metamorph. *Macedoniam profectus*. *Cum* omittitur, ubi denotat Comitatum. Varro in Seſquiulyſſe: *Navibus duodecim domo profectum*. Cicero in Philipp. ultima: *His viginti cohortibus nullo equitatu conflixit*. Livius Libro I. *Egreſſus omnibus copiis*. *De* intelligitur in talibus: *Quid me fiet*, *Quid me futurum eſt*, *Quid illo faciam*, apud *Comicos*; *Ob*, vel *Propter*, ut in *Id*, *huc reverti*, *uti me purgarem tibi*. Plautus in Amphitr.

Nunc id prodeo, ut conveniam Parmenonem,

Terentius. Idem in Hecyra: *Laetae exclamant: Venit; id quod me repente adſpexerant*. Ubi Donatus: *Deeſt* Propter, *ut ſit* Propter id, *ac* Per hoc, Ideo; &c. Cicero ad Q. Fratrem Lib. III. *Id quod judices nullos habemus*. Livius Lib. XLI. *Id quod erat vetuſta conjunctio cum Macedonibus*. Varro Lib. V. de Lingua Lat. integre dixit: *Id quod propter centuriata Comitia*.

Conjunctionum eclipſis in Oratione frequentiſſima eſt, inprimis copulae. *Et*, ut *Hac illac*, *Surſum deorſum*, *Velis nobis*, quae vulgo uſurpantur. Sic *Praeſente abſente*, *Juſta injuſta*, *Sex ſeptem* Terentius, *Terra mari*, *Factis dictis* Cicero, *Dextra ſiniſtra* Salluſtius. *Equis viris* Livius, *Intra extra* Plinius, *Emtum venditum* Juriſconſulti. *Etiam* deſideratur interdum poſt *Sed*, cum auget. Cicero in Lentulo: *Omnibus negotiis non interfuit ſolum*, *ſed praefuit*. Ulpianus D. de Senatoribus: *Liberos Senatorum accipere debemus*, *non tantum Senatorum Filios*, *verum omnes*, *qui geniti ex ipſis*. *Quam* omittitur antecedente Plus, Amplius, Minus vel Melius, Varro Lib. I. de Re Ruſt. *Neque enim ſi minus* CCXX. *jugera oliveti colas*, id eſt, minus, quam. Idem Lib. II. *Ne minus habeamus in centenas oves hirtas ſingulos homines*, id eſt, minus, quam ſingulos homines, Et: *Non minores oportet inire bimas*. Horatius:

—— *Melius perſaepe togatae*.

Catullus:

—— —— —— *Namque amplius horam*
Suffixum in longa me memini eſſe cruce,

Terentius: *Plus millies audivi*. Livius: *Hoſtium plus mille caeſi*, *Romanorum minus mille trecenti*. Plinius Lib. V. *Torrentes vero amplius centum*.

Digitized by Google

CASPAR BARTHIUS,

IN SUO COMMENTARIO IN

CEIRIN VIRGILIANAM.

Ad *verſ.* 141. OLIM DIU, duo ſunt Adverbia conjunctim pro uno poſita. Apulejus ſaepiſſime *Ergo igitur*, conjungit: *curioſe ſedulo*, Idem: *illico prorſus*, Vincentius Lirinenſis: *indubitanter liquido*, Optatus Afer: *libenter libere*, Salvianus. Lib. II. ad Eccleſiam Catholicam. De qualibus in *Indice Apulejano*, *σὺν θεῷ*, uberius. Notavit alia hujus generis Friſiae ſuae aeternum decus, Nobiliſſimus & Eruditiſſimus AUSONIUS POPMA in aureolis libellis *de uſu Antiquae Locutionis* (ſupra Lib. II. cap. 10. pag. 515.) quos ego Elegantiae veterioris Studioſis terendos tanquam digitos unguesque ſuos arbitror.

AUCTORES VETERES,

QUI IN HIS LIBRIS LAUDATI, VEL EMENDATI.

Afranius Comicus.
L. Apulejus Madaurenſis.
Arnobius Afer.
Atticus Trajicus Poëta.
Cato Cenſorinus.
C. Julius Caeſar.
Caecilius Comicus.
Celſus Juriſconſultus.
Catullus Poëta.
Columella.
Ennius Poëta.
Horatius Flaccus.
Julianus Juriſconſultus.
Licinius Macer, Hiſtoricus.
Livius Andronicus, Poëta.
T. Livius Hiſtoricus.
Lucilius Satyricus.
Lucretius Carus Poëta.
Marcianus Juriſconſultus.
Naevius Poëta.
Ovidius Naſo.
Pacuvius Tragicus.
Plautus Comicus.
Plinius Secundus.
Pomponius Atellanarius.
Pomponius Juriſconſultus.
Priſcianus Grammaticus.
Servius Honoratus Grammaticus.
Soſipater Chariſius Grammaticus.
Sex. Pompejus Feſtus.
M. Terentius Varro.
M. Tullius Cicero.
Q. Terentius Scaurus Grammaticus.
Turpilius Comicus.
Virgilius Maro.
Valerius Maximus.
Valerius Probus Grammaticus.
Velius Longus Grammaticus.
Vellejus Paterculus Hiſtoricus.
Ulpianus Juriſconſultus.

RECENTIORUM NOMINA,

QUORUM SCRIPTIS ADJUTI SUMUS.

Adrianus Turnebus.
Aldus Manutius.
Antonius Auguſtinus.
Antonius Muretus.
Barnabas Briſſonius.
Franciſcus Douſa.
Franciſcus Raphelengius.
Gulielmus Canterus.
Hadrianus Junius.
Jacobus Cujacius.
Janus Douſa.
Janus Gruterus.
Janus Gulielmus.
Joſephus Scaliger.
Juſtus Lipſius.
Iſaacus Caſaubonus.
Johannes Meurſius.
Joannes Fungerus.
Joannes Pontanus.
Obertus Giſanius.
Paulus Manutius.
Paulus Merula.
Petrus Faber.
Sibrandus Siccama.
Theodorus Canterus.
Thomas Linacer.

Digitized by Google

INDEX PRIMUS, SIVE
RERUM MEMORABILIUM.

A.

Aborigines cum Trojanis Romam condidere, Cat. cap. 6. genus hominum agreſte: ſine legibus, ſine imperio liberum atque ſolutum, ibid.
Adherbal, Micipſae filius, Jug. cap. 5. fine, & cap. 9. proelio vincitur a Jugurtha. cap. 14. victus Romam contendit, ibid. ejus verba in Senatu, ibid. ubivis tutior, quam in ſuo regno, ibid. a Jugurtha vincitur, cap. 21. ejus ad Jugurtham legati, de injuriis querentes, cap. 20. Cirtam profugit, cap. 21. copias adverſus Jugurtham parat, ibid. ejus litterae in Senatu recitatae, cap. 24. deditio, cap. 26. interitus, ibid.
Adoleſcentium animi molles, & aetate fluxi, Cat. cap. 14.
Adrumetum a Phoenicibus conditum, Jug. cap. 19.
Adverſae res etiam bonos detrectant. Jug. cap. 53. fine.
AEdes Concordiae, Jug. cap. 46.
AEmilius Scaurus a Jugurthae largitione ſe continet, Jug. cap. 15. ejus mores, cap. 28. a Jugurthae legatis corrumpitur, cap. 29.
AEneas, Cat. cap. 6.
AEs alienum, pro argento, aere ſolutum, Cat. cap. 33.
AEs grande conflare, Cat. cap. 14.
AEthiopes, quibus vicini, Jug. cap. 19.
Africae ſitus, & deſcriptio, Jug. cap. 17. eam qui primo incoluerint, cap. 18. a Getulis & Libybus poſſeſſa, ibid. ejus pars provincia P. R. cap. 19. ejus pars inferior a Numidis poſſeſſa, ibid.
Albinus Conſul ad bellum proficiſcitur, Jug. cap. 36. ejus caſtra a Jugurtha circumventa, cap. 38. ejus exercitus qualis, cap. 44.
Aliena largiri, liberalitas, Cat. cap. 52.
Allobroges ad conjurandum ab Umbreno ſollicitati, Cat. cap. 40. a conjuratis jusjurandum poſtulant, cap. 44. iiſdem ad conjurationem detecta praemia decernuntur, cap. 50.
Ambitio vitium virtuti propius quam avaritia, Cat. cap. 11. corrumpit animos, ibid. bonorum famam laedit, Jug. cap. 96.
Amici, officio fideque parantur, Jug. cap. 10.
Amicitia firma, idem velle: idem nolle, Cat. cap. 20. non idem quod factio, Jug. cap. 31. in diverſis mentibus eſſe non poteſt, ibid.
Animus divinus, Cat. cap. 1. ejus atque corporis dotes & munera, ibid. inſolens malarum artium, cap. 3. in conſulendo liber, neque delicto, neque libidini obnoxius, cap. 51. vitae mortalium dux atque imperator, cupidine caecus ad inceptum ſcelus rapitur. Jug. cap. 1. ignavia atque ſocordia corruptus, cap. 31. cupienti nihil ſatis feſtinatur, cap. 61. ferox, prava via ingreſſus, ubi conſueta non ſuppetunt, quae efficiat. Hiſt. VI. 39. in adverſis rebus quam in ſecundis major, Hiſt. VI. 45.
C. Annius, Leptitanorum praefectus, Jug. cap. 77. fine.
L. Annius, & P. Lucullus Tribuni pl. magiſtratum continuare nituntur, Jug. cap. 37.
Q. Annius e conjuratis Catilinae, cap. 17.
Antiochus decem millibus talentorum a Philippo ſpoliatus, Hiſt. IV. 3.
C. Antonius conſul, Cat. cap. 24. Catilinam cum exercitu perſequitur, cap. 36.
Appii dictum, *Fortunae ſuae quiſque faber*, Hiſt. VI. 30.
App. Claudius interrex, Hiſt. I. 17.
Aquila Marii in Catilinae caſtris. Cat. cap. 59.
Archelaus Mithridatis incepta impedivit, Hiſt. IV. 5.
Ariſtonicus, Attali filius, in triumpho ductus, Hiſt. IV. 4.
Armeniorum origo, Jug. cap. 18.
Aſia a Romanis obſeſſa, Hiſt. IV. 4.
Aſpar Numida, Jug. cap. 109.
Athenae ſuam celebritatem ſcriptoribus debent, Cat. cap. 8.
Athenienſium triginta tyranni, Cat. cap. 51.
Atherbal, Jug. cap. 5. & 9.
Avaritia pecuniae ſtudium habet, Cat. cap. 11. corpus animumque virilem effeminat, ibid. bellua, fera, immanis, intoleranda, Hiſt. VI. 54.
Aventinus mons, bis a plebe occupatus in ſeceſſione, Jugurtha cap. 31. & in fragmentis, lib. I. cap. 2.
Aurelia Oreſtilla, Catilinae conjux, Cat. cap. 15.
P. Autronius conjuratus, Cat. cap. 17. Conſul deſignatus, cap. 18. ambitus condemnatus, ibid.

B.

C. Baebius a Jugurtha corrumpitur, Jug. cap. 33.
L. Bellinus praetor, Jug. cap. 104.

Bellorum cauſſa, dominandi libido, Cat. cap. 2.
Bellum pace mutare, victoris in manu eſt, Cat. cap. 58. ex arbitrio ſumitur, at non ponitur, Jug. cap. 83. Caeſaris, aliorum pace mollius, Hiſtor. VI. 33.
Bellum Cimbricum, Cat. cap. 59. civile, Jugurth. cap. 5. Macedonicum, Hiſt. I. 1. IV. 3. maritimum, atque Mithridaticum, Cat. cap. 39. Punicum, Hiſt. I. 2. Romanos in officio retinuit, Jug. cap. 41. ſervile Capuae, & in Apulia, Cat. cap. 30.
Beneficii, quam maleficii immemorem eſſe multo praeſtat, Jug. cap. 31.
L. Beſtia, conjuratus, Cat. cap. 17.
L. Beſtia, Numidiam provinciam conſul ſortitur, Jug. cap. 27. avaritia corrumpitur, cap. 28. ejus de deditione conſilium cum Jugurtha, cap. 30. exercitum in Africam parat, cap. 28.
Bithynia direpta, Hiſt. IV. 4.
Bocchus Maurorum rex, Jugurt. cap. 19. ejus uxor, Jugurthae filia, cap. 80. ejus cum Jugurtha neceſſitudo, ibidem. cum Jugurtha adverſus Romanos incitat, cap. 81. cum Jugurtha conjungit exercitum, ibidem. eum a bello deſiſtere legati Metelli hortantur, cap. 83. Syllae reſpondet, cap. 102. ejus purgatio ad Romanorum expoſtulationem, ibid. ejus legati a Jugurtha corrumpuntur, ibid. fine. a Gaetulis ſpoliati, pavidi ſine decore ad Syllam profugiunt, cap. 103. ei Romanorum amicitia datur, cap. 104. ejus Punica fides, cap. 108. cum Sylla per interpretem agit, ibid. Jugurthae inſidias tendit, cap. 113. Romanis Jugurtham tradit, cap. 114.
Bomilcar Maſſivae inſidias tendit eumque obtruncandum curat, Jug. cap. 35. reus ex aequo, & bono, ibid. reum Jugurtha in Numidiam mittit, ibid. vadibus datis, judicium fugit, ib. & 61. ei Metellus perſuadet, ut ſibi Jugurtham tradat, cap. 62. a Metello corrumpitur, cap. 61. ejus epiſtola ad Nabdalſam, cap. 70. ejus in Jugurtham inſidiae detectae, cap. 71. a Jugurtha necatur, cap. 72.
Bona aliena largiri, liberalitas, Cat. cap. 52.
D. Brutus Semproniae maritus, Cat. cap. 40. ejus domus conjurationis Catilinariae haud inſcia, ibid.

C.

Cabira, Hiſt. IV. 6.
C. Caeſar Statilium cuſtodit, Cat. cap. 47. fine. Pontifex max. creatus Catulo dejecto cap. 49. ei Catulus, & Piſo infenſi, ibid. eum Cicero inter conjuratos nominare noluit, ibid. ejus ſententia de conjuratis, cap. 51. ejus natura, & mores, cap. 53. ejus, & Catonis comparatio, cap. eodem. ejus bellum aliorum pace mollius, Hiſt. VI. 33. ejus victoria civilis, Hiſt. VI. 35. ejus laus, Hiſt. VI. 45.
C. Annius, Leptitanorum praefectus. Jug. cap. 77. f.
C. Baebius a Jugurtha corrumpitur, Jug. cap. 33.
C. Cornelius Eq. Rom. conjuratus. cap. 17. pollicetur Ciceronem confodere, cap. 28
C. Cotta vovit ſe patriae, Hiſt. VI. 5. ejus conſulatus, ibid.
C. Gracchi caedes, Jug. cap. 31.
C. Julius in Apuliam a Catilina mittitur, Cat. cap. 27.
C. Marius Aquilam bello Cimbrico habuit, Cat. cap. 59.
C. Memmius tribunus pl. deſignatur, Jug. cap. 27. ejus facundia, cap. 30. oratio ad populum rogatio, cap. 31. Jugurtham praeſentem ad populum accuſat, cap. 33.
C. Murena in citeriore Gallia plures conjuratos in vincula conjicit, Cat. cap. 42. fine.
Calpurnius conſul acriter Numidiam invadit, Jug. cap. 28. a Jugurtha corrumpitur, ibid. & cap. 29.
Capitolium incenſum viginti annis ante conjurationem Catilinae, Cat. cap. 47.
Capſa, ab Hercule condita, Jug. cap. 89. oppidum Numidiae magnum, & validum, ib. ejus, & Thalae ſitus, & collatio, ibid. capitur a Mario, cap. 90. ab eodem expugnatur, atque incenditur, ibid.
Capua municipium, Cat. cap. 30. ſine.
Carthago aemula imperii Romani a ſtirpe interiit, Cat. cap. 10. ejus laus, Jug. cap. 31. deleta diſcordiam Romae peperit, Jug. cap. 41. pleraeque Africae imperitabat, Jug. cap. 79.
Caſſius Longinus conjuratus. Cat. cap. 17.
L. Caſſius praetor ad Jugurtham mittitur. Jug. cap. 32.
Catabathmos. Jug. cap. 17. & 19.
Catilina Reipublicae inſidiatur, Cat. cap. 5. ejus mores, & ingenium, ibid. ejus ſocii, cap. 14. nobilem virginem, Veſtae ſacerdotem, ſtupravit, cap. 15. ejus uxor Aurelia Oreſtilla, ibid. filium necavit, ibid. ejus conſcientiam vultus arguit, eodem capite. repetundarum reus prohibitus petere conſulatum cap. 11. ejus oratio ad conſcios conjurationis cap. 20. Ciceroni inſidias machinatur, cap. 27. & 28. conſulatum petit, cap. 26. Lege Plautia interrogatus ab L. Paullo, cap. 31. ejus reſponſio ad Ciceronis invectivam, ibid. paratus ad diſſimulanda omnia, eod. patricius. ibid. & 5. in Malliana caſtra noctu proficiſcitur. cap. 32. ejus literae ad Q. Catulum, cap. 35. ad Q. Marcium, cap. 33.

33. hoſtis a Senatu judicatur, cap. 36. ejus exercitus, cap. 52. & 56. fugam in Galliam parat. cap. 57. ſervitia repudiat, cap. 56. duobus exercitibus clauditur, cap. 57. & 58. ejus verba ad milites, cap. 58. ejus interitus, cap. 60. fortiter pugnans occiditur, cap. 61.

Catonis de conjuratis oratio, Cat. cap. 52. ejuſdem ſententia, ibid. fine. natura ac mores, cap. 53. eſſe, quam videri bonus malebat. ibid.

Catulus a Catilina litteras accipit, Cat. cap. 35. ejus & Caeſaris inimicitiae, cap. 49. Sulla faevior. Hiſt. III. 8.

Ceparius conjuratus Catilinae, Cat. cap. 46. f.

Cethegus e conjuratis Catilinae, cap. 17. captus, familiae, atque libertorum implorat opem, cap. 46. audax, ibid.

Cicero Conſul fit. Cat. cap. 24. homo novus, cap. 26. & 27. inquilinus civis urbis Romae, cap. 31. urbi praeſidio eſſe juſſus, cap. 36. Allobroges inſtituit, ut jusjurandum obſignatum ad cives perferendum exigant, cap. 44. Senatum in aedem Concordiae convocat, cap. 46. fine. de captis in ponte Milvio dubius, ibid. de conjuratis in Senatu refert, cap. 50.

Cimbricum bellum Cat. cap. 59. ejus praeda, Hiſt. I. 8.

L. Cincius ſive Sicinius de tribunicia poteſtate loqui auſus, Hiſt. III. 8.

Cinnae in Urbem reditu omnes interierunt ordines Hiſt. X. 16.

Cirtha oppugnatur a Jugurtha, Jug. cap. 21. Jugurthae tradita, cap. 26.

Civem Romanum verberibus caedi nefas, Cat. cap. 51.

Civilis belli cauſſa, Jug. cap. 4.

Cn. Piſo factioſus, Cat. cap. 28. in Hiſpaniam citeriorem miſſus, ibid.

Comedere bis die, vitio datur. Hiſt. VI. 43.

Comitia, Cat. cap. 24.

Concordiae aedes, Jug. cap. 46.

Concordia parvae res creſcunt. Jug. cap. 10.

Conjuratio Catilinae ex quibus conflata, Cat. cap. 14. & 15. prima, cap. 18. ſecunda, ibid. ejus pignus, ſanguis humanus hauſtus, cap. 22. ejus cauſſa, aes alienum, cap. 33. patefacta, cap. 41. & 50. viginti annis poſt incenſum Capitolium, cap. 47.

Conjuratorum catalogus, Catil. cap. 17. eorum partes, & ſuum cujuſque munus, cap. 42 & 43. conjiciuntur in carcerem, cap. 47. in carcere necantur. cap. 55. fine.

Conſcientia mala, digna timet. Jug. cap. 62.

Conſilium ante factum, Cat. cap. 1.

Conſilia in re militari, Hiſt. I. 11.

Conſilia prava ſaepe magis, quam bona, proſpere eveniunt. Hiſt. VI. 45.

Conſuetudo in naturam vertitur, Jug. cap. 85.

Conſulibus Romae imperantibus quantum Reſp. creverit. Cat. cap. 7.

Conſul vel a Senatu, vel a populo ſummam poteſtatem accipit, Cat. cap. 29.

Conſul deſignatus ſententiam primus rogatur. Cat. cap. 50.

Conſularis poteſtas. Cat. cap. 29. & 30.

Conſulatus petendi legitimi dies, Cat. cap. 18.

Conſulatus ante C. Marium novo homini nemini mandatus, Jug. cap. 63. & 73.

Conſultantes de rebus dubiis, odio, amicitia, ira, atque miſericordia vacare debent. Catil. cap. 51.

Conſultores peſſimi, ira, atque cupido. Cat. cap. 51.

Conſultoribus incepta prava noxae Hiſt. I. 11.

Conſulto prius quam incipias ubi conſulueris, mature facto opus eſt, Cat. 2

Cornelii tres fato Romae regnaturi, Cat. cap. 47.

Cornelius ſcriba. Hiſt. I. 8.

Q. Cornificius Cethegum cuſtodit. Cat. cap. 47.

Corporis, & animi dotes, & munera. Cat. cap. 1. Jug. cap. 2.

Corporis bona facile dilabuntur. Jug. cap. 1. & 2.

Corpus homini cum belluis commune. Cat. cap. 1.

Craſſus (Marcus) Pompejo inimicus, Cat. cap. 17. Gabinium cuſtodit, cap. 47. f. conjurationis conſcius judicatur. Cat. cap. 17. & 41. malorum patronus, ibid.

Cupido atque invidia, conſultores peſſimi, Cat. cap. 51.

Curae magnae, magna merces eſt. Hiſt. VI. 41.

Q. Curius conjuratus. Cat. cap. 7. Senatu motus a Cenſoribus probri gratia, cap. 23. ejus cum Fulvia conſuetudo, ibidem. conjurationem patefecit, cap. 23. & 25.

Cyrene, colonia, Jug. cap. 19.

Cyrenenſes magni, atque opulenti, Jug. cap. 79. quando maxime floruerint, ibid. eorundem cum Poenis de finibus conditiones initae. cap. 80.

Cyrus in Aſia bella gerere, primus coepit. Cat. cap. 2.

D

Dabar, ex gente Maſſaniſſae. Jug. cap. 108. Maſſugradae filius, ibid. interpres inter Bocchum & Sullam. cap. 109.

Damaſippus, juſſu L. Sullae, jugulatus. Cat. cap. 51.

D. Bruti domus conjurationis haud inſcia, Cat. cap. 40. ejus uxor Sempronia, ibid.

Deorum auxilia, quibus rebus parentur, Cat. cap. 52.

Diſcor-

Digitized by Google

Diſcordia res maximae dilabuntur. Jug. cap. 10.
Divitiae fluxae. Cat. cap. 1. quo modo decori habeantur, Jug. cap. 8. injuriarum ſuſpicioni obnoxiae, Jug. cap. 20.
Domi induſtria, foris juſtum imperium Romanis veteribus. Cat. cap. 52.
L. Domitii vita. Hiſt. p. 196.
L. Druſus, patronus nobilitatis. Hiſt. p. 189.
Ducum, adverſus conjuratos, catalogus. Cat. cap. 30.

E.

Egeſtas, & fames, Hiſt. III. 3.
Elephanti XL. a Romanis interfecti. Jugurth. cap. 53.
Epiſtola Atherbalis in Senatu recitata, Jug. cap. 24. Bomilcaris ad Nabdalſam. Jug. cap. 70. Catilinae ad Catulum. Cat. cap. 35. Lentuli ad Catilinam, Cat. cap. 44. Scipionis ad Micipſam. Jug. cap. 9.
Equidem ſcitis, Latina locutio, Cat. cap. 58.
Equites Rom. cum telis circum aedem Concordiae. Cat. cap. 49. Caeſari gladio minitantur, Ibid. fine. iiſdem indignum, regum peregrinorum ſatellites agere. Jug. cap. 65. & Hiſt.
Equis, viris Hiſt. p. 199.
Etruria, Sullae dominatione inops reddita, Cat. cap. 28. infamis latronibus, ibid. fine.
Eumenes. Hiſt. IV. 4.
Exempla mala, ex bonis orta. Catil. cap. 51.
Exercitus Rom. quo modo mollis evaſerit. Cat. cap. 11.

F.

Fabii Maximi apophthegma de imaginibus majorum. Jug. cap. 4.
Q. Fabius Sanga, Allobrogum patronus. Cat. cap. 41.
Factio, non idem quod amicitia. Jug. cap. 31.
Famae magis, quam irae, conſulendum. Cat. cap. 51.
Fames, miſerrima omnium mors. Hiſt. III. 2.
Familiae gladiatoriae. Cat. cap. 30. fine.
M. Favonius, civitatis onus. Hiſt. p. 197.
Feneratores, paci publicae officiunt. Hiſt. p. 170.
Fides. Hiſt. VI. 64.
Faedus nullum Senatus populique Rom. injuſſu fieri poterat. Jug. cap. 39.
Fortitudo falſa, malarum rerum audacia. Cat. cap. 52.
Fortuna ſimul cum moribus immutatur, Cat. cap. 2. in omni re dominatur. cap. 8. humana pleraque regit, ibid. & Jug. cap. 93. nihil vel eripere vel largiri poteſt. Jug. cap. 1. meliores ſequ tur. Hiſt. I. 16.
Fortunae ſuae quiſque faber, Appiï dictum. Hiſt. VI. 32.
Fuſidius honorum omnium dehoneſtamentum. Hiſt. I. 9.
Fulvia nobile Q. Curii ſcortum, Cat. 31. conjurationem Catilinae detexit, ibid.
Fulvius Nobilior conjuratus. Cat. cap. 17. ad Catilinam proficiſcitur, cap. 39. a patre necari juſſus. ibid.
Fulvius Flaccus ab Opimio conſule occiſus. Jug. cap. 16.
Furibundus, Cat. cap. 31. fine. Hiſt. p. 203.

G.

P. Gabinius Capito conjuratus. Cat. cap. 19. & 43.
Gaetuli initio Africam habuere. Jug. cap. 18. ferarum more viventes, ibidem. eorum ſitus, eod. cap. mores, ibid. genus hominum ferum, & incultum adhuc, eod. cap. eos armis aſſuefacit Jugurtha, cap. 19. a Mario fuſi fugatique. cap. 119. & 120.
Gallica gens bellicoſa, Cat. cap. 40. infeſtiſſima Romano nomini. Cat. cap. 53. armis praeſtans, ibid. apud Romanos formidabilis, Jug. cap. extremo.
Gallicum bellum. Jug. fine.
Gaudae, Maſtanabalis filio, Maſſaniſſae nepoti, regios honores Metellus negat. Jug. cap. 65.
Gladiatoriae familiae. Cat. cap. 30. ſub finem.
Gloriae itinera duo; pacis ſcilicet, ac belli, Cat. cap. 3.
Gloriae certamen, apud veteres Romanos quantum. Cat. cap. 9.
Gloria, invidiam vincere difficillimum. Jug. cap. 10.
Gloriam invidia ſequitur. Jug. cap. 55.
Gloria majorum poſteris lumen, Jug. cap. 85.
Gracchus ab Opimio conſule occiſus, Jug. cap. 16.
Gracchi, plebem in libertatem vindicare conantes, occiduntur, Jug. cap. 42.
Gracchorum caedes. ibid.
C. Gracchi lex de vocandis ex quinque claſſibus centuriis. Hiſt. VI. 53.
Graeci verberibus animadvertebant in cives. Cat. cap. 51. facundia Romanis priores, non item virtute. Cat. cap. 52.
Guluſſa & Maſtanabal fratres, morbo abſumti. Jug. cap. 5.

H.

Hannibal Romanos afflixit, Jug. cap. 5.
Haveto, *pro* Valeto. Cat. cap. 35.
Hercules in Hiſpania periit, Jug. cap. 18.
Herennius a Pompejo cum exercitu deletur. Hiſt. III. 3.

Digitized by Google

Hiempſal, Micipſae filius, Jug. cap. 5. natura ferox, Jugurtham deſpiciens, cap. 11. ejus gravius dictum Jugurtham exaſperat, ibidem. occiditur, cap. 12. ejus caput ad Jugurtham refertur, ibid. ejus libri publici. cap. 17.
Hippo a Phoenicibus condita. Jug. cap. 19.
Hiſtorias ſcribere cur arduum. Cat. cap. 3. magno uſui eſſe. ibid.
Hominis partes duae, atque utriuſque munera. Cat. cap. 1. & Jug. cap. 1. ejus induſtria belluarum vim ſuperat. ibid.
Homo adoleſcens, Cat. cap. 38. & 52. Hiſt. VI. 39.
Humana pleraque fortuna regit. Cat. cap. 8. & Jug. cap. 102. circa finem.

I.

Iguara, *pro* ignota. Jug. cap. 52. & 93.
Ignavia nemo immortalis factus. Jug. cap. 85. fine.
Imagines majorum ad virtutem accendunt. Jug. cap. 3.
Imperandum quam optimis. Hiſt.
Imperatorem agere, arduum admodum. Jug. cap. 85.
Imperium quibus artibus retineatur. Cat. cap. 2.
Imperio maximo maxima ineſt cura. Hiſt. VI. 6.
Imperia crudelia acerba magis, quam diuturna. Hiſt. VI. 35.
Incepta prava conſultoribus noxae, Hiſt. I. 11.
Indici conjurationis Catilinariae praemia conſtituta. Cat. cap. 30.
Induſtria gloria alitur. Hiſt. VI. 53.
Ingenium praeſtat viribus. Cat. cap. 1. in bello plurimum poteſt, cap. 2. ſocordia torpeſcit, Jug. cap. 1. magnum res parvas attingere nequit. Hiſt. VI. 41.
Injuriae cuique ſuae graves. Cat. c. 51.
Injuriam facere, ſummo imperio uti. Jug. cap. 31.
Inſtituta vetera corruptis moribus ludibrio ſunt. Hiſt. VI. 39.
Interrogare, pro in judicium vocare. Cat. cap. 31.
Invidia ex opulentia oritur, Cat. cap. 6.
Invidiam gloria vincere difficillimum. Jug. cap. 10.
Invidia gloriam ſequitur. Jug. cap. 55.
Ira atque cupido conſultores peſſimi. Cat. cap. 51.
Iracundia apud alios, in imperio ſuperbia. Cat. cap. 15.
Italiae vaſtitas ex bello civili, Jug. cap. 4.
Itali ſuffragia ferebant. Jug. cap. 40.
Italos necare judicio leges permittebant. Cat. cap. 51. Jug. cap. 89.
Judiciis acerbis civitas magis vaſtatur, quam corrigitur. Hiſt. VI. 40.
Jugurtha qualis, Jug. cap. 6. & 8. item 15. ipſius, Numidarum regis bellum magnum, atrox, varia victoria, cap. 5. & 6. Maſtinabalis filius ex concubina, Maſſaniſae nepos, cap. 5. a Micipſa patruo filii loco habitus, cap. eod. ejus genus, mores, ſtudia & ingenium, ibid. auxiliari exercitui praefectus, cap. 7. quibus conjecturis regnum ſibi polliceatur, cap. 8. Romanis carus, ibid. Scipioni, propter virtutem, placuit, cap. 7. a Scipione laudatur, cap. 9. adoptatur a Micipſa, ibid. & cap. 14. Micipſae decreta reſcindi oportere contendit, cap. 11. ejus ira, & inſidiae in Hiempſalem, ibid. Romanos largiendo fatigat, cap. 13. pugna Atherbalem vincit, Numidia potitur, legatos Romam mittit, cap. 14. excuſatur a legatis, cap. 15. largitionibus meliorem regni partem ſortitus eſt, cap. 16. fine. Opimium corrumpit, ibid. initio. Cirtam obſidet, cap. 21. Atherbalis regnum invadit, cap. 20. Atherbalem vincit, cap. 21. ipſius & Atherbalis comparatio, ibid. Cirtha potitur, cap. 26. in Atherbalis amicos ac propinquos crudelitas, ibid. qua potens gratia & largitione, cap. 28. ſaevitia, cap. 26. filium Romam mittit, cap. 28. cum L. Caſſio Romam venit, cap. 33. Baebium trib. pl. corrumpit, ibidem. praeiens a Memmio ad populum accuſatur, ibid. Italia decedere juſſus, cap. 35. ejus vades quinquaginta, ibid. cum Aulo, Albini conſulis fratre, foedus facit, caſtra Romana capit, cap. 37. & 38. peritia in re militari, cap. 46. ejus legati ad Metellum ſupplicatum miſſi, ibid. adhortatio ad milites, cap. 49. vincitur, c. 50. exercitus funditur, ibid. pabulum & aquam corrumpit, cap. 55. Bomilcaris perfida ſuaſione deditionem facit, cap. 54. & 62. imperata ſibi a Metello nihil cunctatus, exſequitur, ibid. bellum reſumit, ibid. fine cap. Bocchum regem generum ad bellum Romanum compellit, cap. 81. ejus filia Bocchi regis uxor, cap. 80. exercitum Gaetulorum in unum cogit. ibid. Gaetulos armis aſſuefacit, eod. capite. a Mario armis exſutus, cap. 99. occiſis equitibus vix erupit, cap. 101. apud Numantiam Latinam linguam didicit, ibid. conditiones quidem accipit, Mario tamen diffidit, cap. 112. mutat ſubinde cubiculum contra inſidias, cap. 72. proditur Romanis a Boccho, cap. 113. vinctus traditur Sullae, cap. ult.
C. Julius in Apuliam a Catilina mittitur. Cat. cap. 27.
Jus gentium, & aequum bonum, diverſa. Jug. cap. 35.
Junius Silanus ſententiam primus rogatus, Cat. cap. 50.

Digitized by Google

L.

Lacedaemonii in Graecia bella gerere primi coeperunt. Cat. cap. 2. Athenienſes vicere, Cat. cap. 51.
Laris, oppidum Numidiae. Jug. cap. 90. fine.
Latini ſuffragia ferebant. Jug. cap. 40.
Legatorum catalogus, qui regnum Numidiae diviſum mittebantur. Jug. 16.
Legati Atherbalis ad Jugurtham, de injuriis querentes. Jug. cap. 21.
Legati Bocchi a Jugurtha corrumpuntur, Jug. cap. 102. fin. a Gaetulis ſpoliati, pavidi, ſine decore ad Sullam profugiunt, cap. 103.
Legati C. Manlii ad Qu. Marcium. Cat. cap. 33. principio.
Legati a Jugurtha ad Metellum ſupplicatum miſſi. Jug. cap. 46.
Legati Jugurthae Atherbalem Romae falſo deferunt, Jug. cap. 15. S. P. Q. R. pecunia corrumpunt, cap. 15. & 16.
Legati Metelli Bocchum a bello deſiſtere hortantur. Jug. cap. 83.
Legati Romanorum ad Jugurtham, Jug. cap. 25. Atherbalem, & Jugurtham arma deponere jubent, ibid. Jugurthae pacem imperantes fruſtra diſcedunt. capitis fine.
Leges pro vita civium Romanorum. Cat. cap. 51.
Legis praeſidium a Praetore debitoribus ereptum. Cat. cap. 33.
Legum Romanarum ſuprema potentia Hiſt. VI. 50.
Leges ex libidine imperantur. Hiſt. I. 15.
P. Lentulus Sura, conjuratus. Cat. cap. 17.
Lentuli epiſtola ad Catilinam. Cat. cap. 44.
Lentulus quia praetor erat, a Conſule manu in ſenatum ducitur. Cat. cap. 46.
Lentulus conjuratus Lentulo Spintheri in cuſtodiam traditus. Cat. cap. 47.
Lentulus patricius, & conſularis in carcere necatur gula fracta. Cat. cap. 55.
Lentulus ex libris Sibyllinis ſibi regnum Romanum pollicetur. Cat. cap. 47.
Lentulum ut eripiant opifices & ſervitia ſolicitantur a clientibus ejus. Cat. cap. 50.
Lentuli ignaviam Catilina increpat. Cat. cap. 58.
Lepidus Latro proconſul exercitum ad urbem ducit. I. 17.
Leptitani, Romanis ſemper fideles, Jug. cap. 77. ad Beſtium amicitiam rogatum miſerunt, cap. 77. eorum lingua, leges & mores. cap. 78.
Leptis, a Phoenicibus condita, cap. 78. ejus ſitus, ibid.
Lex C. Gracchi de vocandis ex quinque claſſibus centuriis. Hiſt. VI. 53.
Lex Memmii. Jug. cap. 32.
Lex Plautia. Cat. cap. 31.
Lex Porcia. Cat. cap. 51.
Lex Sempronia de provinciis, Catilin. cap. 27. de vocandis ex quinque claſſibus centuriis. Hiſt. VI. 53.
Lex pro debitoribus adverſus feneratores. Cat. cap. 33.
Liberalitas non eſt aliena largiri, Cat. cap. 52.
Libertas maxime omnium tueatur. Hiſt. III. 8.
Libertas omnibus ex aequo optabilis. Hiſt. VI. 57.
Libertas periculoſa quieto ſervitio potior. Hiſt. I. 10.
Libido bona. Hiſt. VI. 60.
Libri publici Hiempſalis. Jug. cap. 17. fine.
Libyes Africam initio habuere, Jug. cap. 18. ferarum more viventes, ibid. minus quam Gaetuli, bellicoſi, ſub finem.
Liguri, cujuſdam gregarii inſidiis Mulucha capitur. Jug. cap. 93. & 94.
Locus medius apud Numidas honorificentior. Jug. cap. 11.
L. Bellienus praetor. Jug. cap. 104.
L. Beſtiae Calpurnio conſuli provincia Numidia obvenit. Jug. cap. 27.
L. Beſtia conſul avaritia corrumpitur. Jug. cap. 28.
L. Beſtiae conſulis de deditione conſilium cum Jugurtha. cap. 30.
L. Beſtia exercitum in Africam parat. cap. 28.
L. Caſſius praetor ad Jugurtham mittitur. Jug. cap. 32.
L. Caſſius deditionem Jugurthae perſuadet. ibid.
L. Catilina. Vide Catilina.
L. Cincius, ſive Sicinius, primus de tribunicia poteſtate loqui auſus. Hiſt. III. 8.
L. Domitii vita. Hiſt. VI. 55.
L. Druſus, patronus nobilitatis. Hiſt. VI. 51.
L. Lucilius & L. Annius trib. pl. magiſtratum continuare nituntur. Jug. cap. 37.
L. Manlius trib. pl. de imperatore contra Jugurtham ad populum refert. Jug. cap. 73. fine.
L. Opimius, C. Sempronio Graccho & M. Fulvio Flacco interfectis, conſul victoriam nobilitatis in plebem exercebat. Jug. cap. 16.
L. Opimius, legationis princeps, a Jugurtha corrumpitur. ibid.
L. Paullus lege Plautia Catilinam interrogat. Cat. cap. 31.
L. Poſtumius civitatis onus. Hiſt.
L. Tarquinii indicio non habetur fides. Cat. cap. 48.
L. Torquato & L. Cotta Conſulibus, Catilina & Autronius caedem parant. Cat. cap. 18.
L. Valerius Flaccus, & C. Pomptinius praetores ad Allobroges intercipiendos miſſi. Cat. cap. 45.
L. Varguntejus Ciceroni inſidias machinatur. Cat. cap. 28.

Mace-

Digitized by Google

M.

Macedonici belli & Punici cauſſa. Hiſt. IV. 3.
Magis, magiſque. Cat. cap. 5. Jug. cap. 5. & 6. & 53.
Magiſtratus minores vigiliis praeĕrant. Cat. cap. 30. fine.
Magiſtratuum inſignia a Tuſcis ſumta. Cat. cap. 51.
Magiſtratus per manus traditi. Jug. cap. 62.
Magiſtratuum creandorum ratio. Hiſt. VI. 53.
Maleficiorum publicorum, & privatorum diverſa ratio. Cat. cap. 52.
Malitia praemiis exercetur. Hiſt. VI. 54.
Mamilii trib. pl. quaeſtio in eos qui a Jugurtha corrupti, vel pactiones feciſſent. Jug. cap. 40.
C. Manlius conjurationis particeps, Catil. cap. 27. mittitur in Faeſulis, ibid. ejus ad Marcium Regem legati & mandata, cap. 33. ipſe & Catilina hoſtes a ſenatu judicantur, cap. 36. principio.
A. Manlii Torquati in filium ſeveritas. Cat. cap. 53.
L. Manlius, trib. pl. de imperatore contra Jugurtham ad populum refert. Jug. cap. 73. fine.
A. Manlius, Marii legatus. Jug. cap. 86.
Mapalia Numidarum aedificia. Jug. cap. 18. & 46.
Q. Marcius imperator ad urbem, triumphum petens. Cat. cap. 30.
M. AEmilius omnium flagitioſorum poſtremus. Hiſt. I. 12.
M. Bibulus, quibus rebus in conſulatum eruperit. Hiſt. VI. 54.
M. Cotta a Mithradate fuſus. Hiſt. IV. 5.
M. Craſſus Pompejo inimicus, Cat. cap. 17. Gabinium cuſtodit, cap. 47. fine. conjurationis conſcius judicatur, cap. 17. & 48. malorum patronus. cap. 48.
M. Favonius civitatis onus. Hiſt. VI. 55.
M. Fulvii caedes. Jug. cap. 31.
M. Lepidus Latro proconſul, Hiſt. I. 13. exercitum ad urbem ducit. ibid.
M. Livius Druſus. Hiſt. VI. 51.
M. Manlius, Q. Caepio male cum Gallis pugnarunt. Jug. cap. poſtremo.
M. Petreio exercitus adverſus Catilinam permittitur. Cat. cap. 59.
M. Scaurum legatum Jugurtha timet. Jug. cap. 25. fine.
Marius Metelli legatus, Jug. cap. 46. ei haruſpex felicia omnia portendit, Jug. cap. 63. ejus imagines, & nobilitas nullae, cap. eod. & 85. ipſius & Metelli inimicitiarum origo, cap. 64. petendi miſſionem a Metello rogat, ibid. patria, natura, mores, cap. 63. Gaudam adverſus Metellum incendit. cap. 65. a Metello dimittitur, cap. 73. ipſi novo homini conſulatus mandatur, ibid. fine. Numidia traditur a populo, adhuc eod. cap. & 84. illi Senatus licet adverſus nihil abnuere audet, cap. 84. infeſtus nobilitati, ibid. ejus ad populum oratio, cap. 85. literarum Graecarum ignarus. ibid. cicatrices adverſo corpore, eod. cap. quare ſordidus fuerit habitus, ibid. ejus in Africam expeditio, cap. 86. caſtella Jugurthae vi, praemiiſque tentat, cap. 88. Capſam capit, cap. 91. eum Numidae magis quam mortalem timent, cap. 92. ejus & Sullae pugna cum Jugurtha & Boccho, cap. 98. & 99. ejus pugna cum Mauris & Getulis, latrocinio ſimillima, cap. 97. virtus in pugna, ibid. & ſeqq. victoria non inſolentior factus, cap. 100. Jugurthae & Bocchi exercitus fundit, cap. 101. de Jugurtha triumphavit, cap. ult. Romanorum in re bellica Princeps habitus, ibid. ei iterum conſuli, decreta Gallia, eod. cap.
Maritimum atque Mithridaticum bellum. Cat. cap. 39.
Maſiniſſa Rex Numidarum. Jug. cap. 5. bellica virtute praeſtans, ibid. ejus filii tres, eod. cap. quando in Romanorum amicitiam venerit, ibid. & cap. 14. una cum Romanis Syphacem regno expulerunt, cap. eod. 14. proli Romani nominis ſtudium commendat, ibid.
Maſſiva Jugurthae regnum affectat, Jug. cap. 35. Jugurthae juſſu occiditur. ibid.
Maſtanabal & Guluſſa fratres, morbo abſumti. Jug. cap. 5.
Mauri dicti, qui antea Medi, Jug. cap. 18. Illis Bocchus imperavit, ibid. pro opibus denas, atque eo amplius uxores ducunt, cap. 80. fine. a Mario fuſi, fugatique. cap. 101.
Medi poſtea Mauri dicti, Jug. cap. 18. eorum origo. ibid.
Medius locus apud Numidas honorificentior, Jug. cap. 11.
C. Memmius tribunus pleb. Jug. cap. 27. ejus facundia, cap. 30. oratio ad populum, cap. 31. rogatio, cap. 33. Jugurtham praeſentem ad populum accuſat, cap. eod.
Metellus conſul in Numidiam ad bellum proficiſcitur, Jug. cap. 44. ejus in conſulatu collega Silanus. cap. 43. ipſi conſuli Numidia provincia obvenit, ibid. & 62. fine. fortiter rem geſturus, omnia adjumenta ignaviae ſuſtulit, cap. 45. exercitum licentia & ignavia corruptum, ad militarem diſciplinam revocat, ibid. Jugurthae legatos corrumpit, cap. 46. ejus innocentia Jugurtha ſuis rebus diffidit, ibid. expeditio in Numidiam, eod. cap. ejus calliditas, ibid. cum Jugurtha pugna, cap. 49. & 50. Numidiae oppida capit, vaſtatque agros, cap. 54. victor milites pro meritis donat, cap. 54. pr. ei ſupplicationes decretae, cap. 55. Zamam oppugnat,

 cap.

cap. 60. oppugnationem Zamae, fruſtra tentatam, omittit, cap. 61. Bomilcarem corrumpit, cap. 61. fine. Jugurtham inſidiis aggreditur, ibid. ejus ſuperbia, c. 64. Gaudae, Maſtanabalis filio, Maſſaniſſae nepoti, regios honores negat, cap. 65. ejus ſtratagema, cap. 75. Thalam oppidum obſidet, & capit, ibid. mollities animi, cap. 82. ad Bocchum legati, cap. 82. conſpectum Marii fugit, cap. 86. Romae laetiſſimis animis excipitur. cap. 88.
Metellus Celer praetor. Cat. cap. 30.
Metellus Creticus imperator ad urbem, triumphum petens, c. eod.
Micipſa, Maſiniſſae filius & regni heres, Jug. c. 5. ejus, Numidiae regis, genealogia, ibid. ejus filii duo, ibid. de adoptando Jugurtha ſecum deliberat, ibid. & cap. 10. conſilium adverſus Jugurtham, cap. 3. Jugurtham, ut bello caderet, auxiliari exercitui praeficit, ibid. verba ad Jugurtham, cap. 10. filios commendat, ibid. moritur, cap. 11. ejus in Jugurtham beneficia, cap. 10. & 14.
Militaris diſciplina magis ex animo, quam ex corpore pendet, Cat. cap. 2. non tam ex libris, quam ex acie diſcitur, Jug. cap. 85.
Milites ex claſſibus lecti, Jug. cap. 86. capite cenſi, ibid.
Militia ad pacem pertinet, Hiſt.
Miſeria fidem verbis facit Jug. cap. 24.
Miſeris parum fidei ibid.
Miſericordia in perniciem caſura, Cat. cap. 52.
Mithridates in latere vectigalium Romanorum, Hiſt. Graeciae grave ſervitium demſit, Hiſt. Nicomedem Bithynia expulit, ibid. Aſiam, ſpolium regis Antiochi, recepit, ibid. Cottam fudit, eod. loco. apud Parum, & Heracleam naufragiis militum optimos amiſit, ibid. ejus cum Lucullo proelia: ead. orat.
Morbus haud ſaepe quemquam ſuperat in Catabathmo, Jug. cap. 17.
Mores ſimul cum fortuna commutantur, Cat. c. 2.
Mors aerumnarum requies, non cruciatus, Cat. cap. 40. & cap. 51. & 52.
Mulier ancilla, Jug. cap. 12.
Mulierem pſallere, & ſaltare elegantius quam probae, non decet Cat. cap. 25.
Mulieres in comitatu Catilinae, Cat. ibid.
Mulucha flumen Mauros a Numidis dividit Jug. cap. 19. & 92.
Mulucha flumen, Jugurthae Bocchique regnum dividebat. Jug. cap. 92.
Mulucha urbs (ita Florus caſtellum ab amne fortaſſis appellat) a Mario capitur, ibid.
Munificus nemo, niſi volens, Jug. cap. 103.
Murena citeriori Galliae praefectus, Cat. cap. 42. fine.
Muthul, Numidiae flumen. Jugurt. cap. 48.

N.

Nabdalſa Bomilcaris in prodendo Jugurtha, ſocius, Jugurt. cap. 70. apud Jugurtham proditionis ſuſpicionem deprecatur, cap. 71.
Naturae iniquitas falſo ab hominibus accuſatur, Jug. cap. 1. eam quis induſtria vicerit, cap. 76. pr. una & communis omnium, Jug. cap. 85. unum omnibus finem vel ferro ſeptis ſtatuit Hiſt.
Neceſſitas extrema non eſt expectanda Hiſt.
Neceſſitudo timidos fortes facit, Cat. cap. 58.
Tib. Neronis ſententia de conjuratis. Cat. cap. 50. fine.
Nobilibus, in bello delinquentibus, fortunae bona patrocinantur. Jug. cap. 85.
Nobilitatis Rom. ſuperbiae quo primum tempore obviam itum ſit, Jug. cap. 5. ejus commune malum ſuperbia, Jug. cap. 64. ignavia a Mario reprehenditur, cap. 85. Unde petenda, ibid. eam peperiſſe, quam acceptam corrupiſſe, melius eſt, eod. cap. & cap. 31.
Novo homini ante C. Marium conſulatus nemini mandatus, Jug. cap. 63. & 73. fine.
Numantia deleta Jug. cap. 7.
Numidarum ſtudia juvenilia, Jug. cap. 6. eorum alii Jugurtham, alii Atherbalem ſequuntur, cap. 13. eorum reges, Romani nominis maxime ſtudioſi, cap. 14. eorum ſalutem ex Romanis pendere, ibid. quare hoc nomine vocati, cap. 18. eorum ingenia, cap. 56. infidi, ingenio mobiles, novarum rerum avidi, ibidem & 66. Romanos invadunt, cap. 50. fuſi, fugatique, cap. 67. & 74. eorum ſpes in pedibus, cap. 74. fine. pro opibus denas, atque eo amplius uxores ducunt, cap. 80. eorum cibus & abſtinentia, cap. 89. pabulo pecoris magis, quam arvo ſtudent, eod. cap. plerumque lacte, & ferina veſcebantur, ibid.
Numidiae pars, firmior Jugurthae, ſpecioſior Atherbali traditur, Jug. cap. 16. qui legati ad ipſam dividendam miſſi fuerint, ibid. ejus origo ac ſitus, cap. 17. & 18. &c. incrementum ibid. vaſtatur a Metello, cap. 53.
Nuſa Nicomedis filius, regno fruſtratur. Hiſt.

O.

Obſcuri vitam virtute & innocentia tuentur, Jug. cap. 85. eorum facta paucis nota, Cat. cap. 51.
Octavius Ruſo quaeſtor, Jug. cap. 4.
Ope ſumma niti. Cat. cap. 1. & 38. Jug. cap. 9. & 14. & alias ſaepe.
L. Opimius Conſul, legationis princeps, a Jug. corrumpitur, Jug. c. 16. C. Sempronio Graccho,

Digitized by Google

cho, & M. Fulvio Flacco interfectis, Conſul acerrime victoriam nobilitatis in plebem exercet, ibid.
Oratio Atherbalis coram Senatu, Jug. c. 14.
Oratio Bocchi per interpretem ad Sullam Jug. c. 110.
Oratio Caeſaris Cat. c. 51.
Oratio C. Memnii. Jug. c. 31.
Oratio Catilinae qua conjuratos hortatur, Cat. c. 20. ejuſdem, qua exercitum. c. 58.
Oratio Catonis adverſus Caeſaris ſententiam, Cat. c. 52.
Oratio legatorum Manlii. Catil. c. 33.
Oratio Marii popularis admodum. Jug. c. 85.
Oratio Micipſae ad Jugurtham Jug. c. 10.
Oratio Sullae ad Bocchum. Jugur. c. 102.
Orbis generalis diviſio Jug. c. 17.
Orta omnia occidunt, Jug. c. 2.

P.

Parta amittere majus dedecus, quam nihil periiſſe, Jug. c. 31. & 85.
Patres, Reip. Romae praeſides appellati. Cat. c. 6.
Pater filium necat conjurationis in patriam participem. Cat. c. 39. quod injuſſu ſuo in hoſtem pugnarat, c. 52.
L. Paulus lege Plautia Catilinam interrogat. Cat. c. 31.
Pax diverſis in mentibus eſſe non poteſt. Jug. c. 40. &c. haec foris Romanos in laſciviam conjecit, c. 41. ejus fundamenta. Hiſt. VI. 38.
Pecunia, maxima pernicies hominum, Hiſt. VI. 4. ejus ſtudium paci communi iofficio, ibid.
Perſarum origo, atque ſitus. Jug. c. 18. ſe per connubia Getulis permiſcuere, cap. eodem. alveos navium inverſos pro tuguriis habuere, ibid.
Perſes. Philippi filius, in ſomnis occiſus. Hiſt. IV. 4.
Petrejus, Antonii conſulis legatus. Cat. c. 59.
Philaenon arae Jug. c. 19. & 79. fine ipſo.
Pilaeni vivi terra obruti pro Poenorum rep. Jug. c. 79.
Phoenices oppida multa in Africa condidere. Jug. c. 19.
Picenus ager, Cat. c. 57.
Cn. Piſo factioſus, Cat. c. 18. conjurationis auctor, ibid. Quaeſtor in citeriorem Hiſpaniam propraetor miſſus, c. 19. interficitur, ibid.
C. Piſonis & Caeſaris inimicitiae, Cat. c. 49.
Piſtorienſis ager. Cat. c. 57.
Plautia lex. Cat. c. 31.
Plebis ſeceſſio a patribus, & cauſſa. Cat. c. 33. ejus inopiae ſubventum, ibid.
Plebs urbana infamis & egens, Cat. c. 37. Catilinae incepta probat, ibid. & 48. ejus opes quando imminutae, c. 39. antea novarum rerum ſtudioſa, Catilinae conſilia execrari, c. 48. ejus animi, poſt detectam conjurationem, mutati, ibid. duae ſeceſſiones, Jug. c. 31. ex ſecundis rebus inſolentia, c. 40. extremo. eam Gracchi in libertatem vindicare conantes, occiduntur, c. 42.
Pompeji remotior ab urbe exercitus, Catilinae ſpem incepti perficiendi auxit. Cat. c. 16. Craſſo inviſus, c. 17. fine. ejus potentia formidoloſa. c. 19. ad bellum maritimum atque Mithridaticum miſſus, c. 39. ipſe & Craſſus conſules tribuniciam poteſtatem reſtituere, c. 38. popularis, Hiſt. III. 2. ſua Martia facta enumerat, ibid. hoſtes per Alpes in Hiſpaniam ſummovit, ead. Epiſtol. de commeatu & ſumtibus queritur, ibid. majore fortuna, quam ſapientia, ibid. tamquam fanum debitorum, ibid. nihil aliud quam Caeſari obeſſe volebat. ead. Epiſt. de Rep. ord. VI. 46.
Q. Pompejus Rufus Praetor. Cat. c. 30.
Pontifex Max. C. Caeſar. Cat. c. 49.
Pons Mulvius, Cat. c. 45.
Populus poteſtatem ſummam dat. Cat. c. 29.
Populus Romanus quibus modis libertate exciderit, Hiſt. VI. 51.
Porcia lex. Cat. c. 52.
Portae clauſae fugam prohibent. Jug. c. 67.
Praedabundus, Jug. c. 91.
Primipili tertiae legionis centurio. Jug. c. 38.
Probitas parum per ſe tuta. Jug. c. 14.
Proelium cum Catilina committitur. Catil. c. 60.
Ptolemaeus pretio diem belli prolatat. Hiſt. IV. 5.
Publica a paucis emere periculoſum. Jug. c. 8. extremo.
P. Autronius. Cat. c. 17.
P. Gabinius Capito conjuratus. Cat. c. eod.
P. Rutilius, Metelli legatus, Mario exercitum tradit. Jug. c. 86.
P. Senius in ſenatu recitat literas, in quibus Manlium arma cepiſſe ſcriptum erat, Cat. c. 30.
P. Scipio, Imp. Rom. Jug. c. 7. ejus verba ad Jugurtham, c. 8. ejus Epiſtola ad Micipſam, c. 9. ſolitus dicere, majorum imagines vehementiſſime ſibi animum ad virtutem accendiſſe. Jug. c. 4.
P. Scipioni Naſicae Conſuli Italia provincia obvenit, Jug. c. 27.
P. Sitius Nucerinus, miſſus cum exercitu in Mauritaniam, Cat. c. 21.
P. Sulla conſul deſignatus, Cat. c. 18. ambitus condemnatus, ibid.
Punica fides, incerta Jug. c. 108.
Punicum bellum Romanos in officio retinuit. Jug. c. 41.

Pugna, latrocinio magis, quam proelio, ſimilis Jug. c. 97.

Q.

Quaeſitores, Jug. c. 40.
Quaeſtor pro praetore miſſus in Hiſpaniam Piſo. Cat. c. 19.
Q. Annius conjuratus. Cat. c. 17.
Q. Catulus proconſul. Cat. c. 35.
Q. Cornificius Cethegum cuſtodit, Cat. c. 47. fine.
Q. Curtius conjuratus, Cat. c. 17. Senatu motus a cenſoribus probri gratia c. 23. ejus cum Fulvia conſuetudo, ibid. conjurationem patefecit. eod. adhuc capite.
Q. Fabius Maximus, Jug. c. 4. ſolitus dicere, Majorum imagines vehementiſſime ſibi animum ad virtutem accendiſſe, ibid.
Q. Fabii Sangae patrocinio Allobroges plurimum uſi. Cat. c. 41.
Q. Marcius Rex ſenatus decreto Faeſulas mittitur, Cat. c. 30. ejus reſponſum ad legatorum poſtulata c. 34.
Q. Metellus Celer in agrum Picenum miſſus, Cat. c. 30.
Q. Metellus Creticus ſenatus decreto in Apuliam mittitur, ibid.
Q. Minucio Ruſo conſuli Macedonia provincia obvenit Jug. c. 35.
Q. Pompejus Rufus praetor Capuam ſenatus decreto mittitur, Cat. c. 30.

R.

Regere vi patriam, importunum. Jug. c. 3.
Regni praeſidia, ſunt amici Jug. c. 10.
Regum antiquitus ſtudia. Cat. c. 2.
Regibus Romanis imperantibus, boni, quam mali, ſuſpectiores, Cat. c. 7.
Regem armis, quam munificentia, vinci minus flagitioſum, Jug. c. 110.
Res humanae ſemper ad deterius prolabuntur Cat. c. 2. fluxae, & mobiles, Jug. c. 104.
Res ſecundae ſapientium animos fatigant. Cat. c. 11. inſolentiam pariunt. Jug. c. 40. fine. mire ſunt vitiis obtentui Hiſt. I. 10.
Reſp. duabus artibus curanda, audacia in bello. aequitate in pace, Cat. c. 9. ejus praetextu, pro ſua quiſque potentia certat, c. 38. eam quibus rebus Romani auxerint, c. 52.
Rex nomen imperii primum fuit, Cat. c. 2.
Regi conſilium dare, arduum. Hiſt. VI. 3.
Reatinus ager. Cat. c. 35.
Rhodiorum a Romanis defectio, Cat. c. 51. bello Macedonico capti, quare impuniti a Romanis ſint demiſſi, eod. cap. opibus pop. Rom. crevere, ibid. eorum judicia, Hiſt.
Romae urbis origo, Cat. c. 6. a Trojanis condita ibid. floreſcens finitimis inviſa, eod. c. libertatem adepta, brevi plurimum crevit, c. 7. ſicuti ſentina, c. 37. in ipſa fato regnaturi tres Cornelii, c. 47. ibi omnia venalia, Jug. c. 8. & 20. venalis, ſi modo invenerit emtores, Jug. c. 35. fin. in ea poſt Carthaginem deletam, orta ſeditio, c. 41. in patres, & plebem diviſa, Hiſt. VI. 49.
Romanorum antiquitus de honoribus certamen. Cat. c. 7. antiquorum Romanorum mores & inſtituta, cap. 6. & 7. & 9 eorum beneficentia, cap. 7. ſaepe parva manu fortiſſimos fudiſſe exercitus, Cat. c. 7. & 53. praeclara agere, quam ſcribere malebant. Cat. c. 8. belli gloria praeſtantes, ibid. eorum in aedificando luxuries, Cat. c. 12. & 20. erga Poenos foedifragos fides, Cat. c. 51. arma, atque tela militaria ab Samnitibus magiſtratuum inſignia a Tuſcis ſumſerunt, ibid. quam a majorum virtutibus deſciverint, Cat. c. 53. Gallis belli gloria Graecis facundia poſtfuerunt, ibid. eorum poteſtas, in curandis ſociorum injuriis, c. 14. a Jugurtha ſub jugum miſſi, Jug. c. 38. fine. eis omnia regna adverſa, Jug. c. 81. eis melius viſum eſt, amicos, quam ſervos, quaerere, Jug. c. 102. audendo, fallendo, bella & bellis ſerendo, magni facti Hiſt. IV. 8.
Rom. exercitus prima corruptio, Cat. c. 11.
Romano imperio ad occaſum, ab ortu ſolis omnia parebant Cat. c. 36. ejus finis. Hiſt. IV. 7.
Romanis equitibus indignum regum peregrinorum ſatellites agere, Jug. c. 65. & Hiſt. cum telis circum aedem Concordiae, Cat. c. 49.
Romanarum legum ſuprema potentia, Hiſt. VI. 47.
P. Rutilius, Metelli legatus, Jug. c. 50.

S.

Salluſtius a Rep. ad ſcribendas hiſtorias ſe transfert, Cat. c. 3. Jug. c. 4.
Saluti potius quam libidini conſulendum, Hiſt. VI. 39.
Sapientes pacis cauſſa bellum gerunt, laboremque ſpe otii ſuſtentant, Hiſt. VI. 40.
Saturae uſus in ſententiis exquirendis, Jug. cap. 29.
M. Scaurus, in Senatu princeps, Jug. cap. 25. qualis. ibid. a Jugurtha corruptus, c. 29. quaeſitor. c. 40. fine.
Scipio Africanus, Romani exercitus imperator bello Numantino. Jug. c. 8. ejus verba ad Jugurtham, ibid. Jugurtham laudat, ibid. Jugurthae pop. Romani ſtudium commendat, eod. capite. ejus litterae ad Micipſam. c. 9.

Scri-

Digitized by Google

Scriba Cornelius. Hiſt. I. 8.
Secundae res ſapientium animos fatigant, Cat. c. 11. inſolentiam pariunt, Jug. c. 40. fine. mire ſunt vitiis obtentui. Hiſt. I. 10.
Seditiones tribuniciae Remp. agitabant. Jug. c. 37.
Seditionibus omnia turbata. Hiſt. I. 11.
Seleucia maxima urbium. Hiſt. IV. 8.
Sempronia lex de provinciis. Jug. c. 27. de vocandis ex quinque claſſibus centuriis Hiſt. VI. 53.
Sempronia conjurationis particeps, Cat. c. 23. D. Bruti uxor c. 40. circa finem.
Senatores indigni ordine, Jug. c. 4. quadragintia in victoria civili interiere. Hiſt.
Senatus poteſtatem ſummam dat, Cat. c. 29. ejus miſericordia ac manſuetudo, Cat. c. 34. in aedem Concordiae vocatus, c. 46. circa finem. ipſe animus, plebs corpus Jug. c. 41.
Senatuſconſultum, ne quid Reſp. detrimenti caperet, Catil. cap. 29. ejus ſumma vis. Cat. c. 29. in conjuratos, ibid. & c. 50. fine: item c. 52. & 55. de Numidiae regno, de ſubveniendo Atherbali impeditur, Jug. c. 25. de prohibendis a moenibus Jugurthae legatis, Jug. c. 28.
Senatus populique Romani injuſſu foedus nullum fieri poterat. Jug. c. 39.
Senectus ipſa morbus. Hiſt. IV. 1.
L. Senius, Senator. Cat. c. 30.
Sententiam D. Junius Silanus primus rogatur, Conſul deſignatus Cat. c. 50.
Sententias per tabellas ferri ſolitas. Hiſt. VI. 57.
Septimius Camers in agrum Picenum a Catilina mittitur, Cat. c. 27.
Serpentes accenduntur ſiti. Jug. c. 89.
Sertorius Hiſpaniam citeriorem vaſtavit. Hiſt. III. 4.
Servile bellum Capuae, & in Apulia, Cat. c. 30.
Sicca oppidum quando primum a Jugurtha defecerit, Jug. c. 56.
Sidonii quo modo in Numidiam pervenerint. Jug. c. 78. Leptim condiderunt, Jug. c. 19.
Siſenna Lucius hiſtoricus. Jug. c. 95.
P. Sitius Nucerinus, conjurationis particeps. Cat. c. 21.
Societatem belli inituri quae conſiderare debeant. Hiſt. IV. 8.
Socordiae humanae imbecillitatis cauſſa Jug. c. 1.
Somnus aegrum animum facile opprimit. Jug. c. 71.
Spintheri Lentulo in cuſtodiam traditus Lentulus conjuratus, Cat. c. 47.
Sp. Albino Conſuli Numidia provincia obvenit. Jug. c. 36. a Jugurtha ludificatus, c. 38. Metello exercitum ignavum reddit, c. 44. Maſſivae perſuadet, ut regnum ab ſenatu petat. c. 35. ejus exercitus ſolutiſſime vixit. c. 44.
L. Statilius conjuratus, Cat. c. 17. illi, & Gabinio negotium datur, uti urbem incenderent, c. 43.
Sumtuum ratio ad pacem pertinet. Hiſt. VI. 39.
Superbia, commune nobilitatis malum, Jug. c. 64.
Suthul, oppidum Numidiae, obſidetur, Jug. c. 37.
Sullae fratres, Publius, & Servius conjurati, Cat. c. 17.
L. Sulla quo pacto ſibi exercitum fidum fecerit, Cat. c. 11. crudelitas, ibid. & c. 51. ejus Marii Quaeſtoris, mores, ingenium, & natura, Jug. c. 95. eloquens, c. 102. oratio ad Bocchum, ibid. a Mario ad Bocchum de communibus rebus agundis mittitur, c. 105. ejus magnanimitas, c. 106. inconſternatus animus, ibid. una cum Voluce per hoſtium caſtra proficiſcitur, c. 107. pollicetur pacem Boccho, c. 3. illi, lege belli, omnia licuerunt. Hiſt. VI. 48.
P. Sulla Conſul deſignatus, Cat. c. 18. de ambitu punitus, c. eod. Damaſippum & alios jugulari juſſit. Cat. 56.
Sullani milites gregarii Senatores facti, Cat. c. 37. rapinis aſſueti, Catilinae occaſionem augent, Cat. c. 26.
Syphacis, Numidiae regis agros, urbeſque, Romani Maſſaniſae dono dant, Jug. c. 5. & c. 14.
Syrtes in extrema Africa ſinus duo, Jug. c. 78. unde dicta, c. eod.

T.

Tanais flumen Africae, Jug. c. 90. extremo.
Tarquinius Lucius, conjurationis index, in vincula conjicitur, Cat. c. 48. ejus indicio non habetur fides, ibid.
Thereon colonia, Cyrene Jug. c. 29.
Thala, oppidum Numidiae ubi theſauri regii, Jug. c. 75. a Metello obſidetur, c. 76. capitur, ibid.
Thirmida oppidum a Jugurtha capitur, Jug. c. 12.
Tib. Gracchus regnum affectans, occiditur, Jug. c. 31.
Tib. Neronis ſententia de conjuratis, Jug. c. 50. fine ipſo.
Timor animi auribus officit, Cat. c. 58.
A. Torquatus filium necari juſſit, Cat. c. 52.
L. Torquato, & L. Cotta conſulibus Catilina, & Autronius caedem parant, Cat. c. 28.
Tribunatus pleb. ſumma poteſtas, Cat. c. 38.
Tribunicia poteſtas Pompejo, & Craſſo coſſ. reſti-

Digitized by Google

reſtituta, ibid. materia diſcordiarum. Hiſt. IV. 8.
Tribuniciae ſeditiones Remp. agitabant, Jug. c. 37.
Triginta Athenienſium tyranni, Cat. c. 51.
Triumviri capitales, Cat. c. 55.
Trojani Romam condidere, AEnea duce profugi, Cat. c. 6.
Tuba pugnae ſignum, Cat. c. 60. principio.
Tullianum, locus in carcere, Cat. c. 55.
T. Turpilius Syllanus Vaccenſium praefectus unus ex omnibus Italicis non obtruncatus a Numidis, Jug. c. 66. fine, & 67. fine. civis ex Latio, c. 69. deſertor praeſidii a Metello necatur, c. eod.
Tyrannidem affectantium catalogus. Orat. Latronis.

V.

Vacca Numidarum oppidum, forum rerum venalium Jug. c. 47.
Vaccenſes a Metello deficiunt, Romanorumque praeſidia interficiunt, Jug. c. 66. diripiuntur, c. 69. perfidiae poenas luunt, ibid.
Valentia a Pompejo deleta. Hiſt.
L. Valerius Flaccus, & C. Pomtinius praetores ad Allobroges intercipiendos miſſi. Cat. c. 45.
L. Varguntejus ſenator conjuratus, Cat. c. 17. inſidiatur Ciceroni, c. 78.
Verba virtutem non addere, Cat. c. 58. & Jug. c. 85. fine ipſo.
Vettius Picens. Hiſt. I. 8.
Via una, & ardua ad virtutem. Hiſt. VI. 53.
Victis, quanta accidant incommoda, Cat. c. 51.
Victoris in manu eſt, bellum pace mutare. Cat. c. 58.
Victoria obtenta, vel ignavis gloriari licet, Jug. c. 53. fine.
Viris labor, mulieribus munditiae conveniunt. Jug. 90.
Viris nihil reliqui quam ſolvere injuriam, aut mori per virtutem. Hiſt. I. 7.
Virtus clara aeternaque habetur, Cat. c. 1. ei honos non datur, Jug. c. 3. non eget compoſita oratione, Jug. c. 85. neque datur dono neque accipitur, ibid. poſt vitam magis ſe extollit. Hiſt. VI. 42.
Vita hominum olim ſine cupiditate agitata. Cat. c. 2. ſilentio non tranſeunda, c. 1.
Vita & mors jure naturae, Hiſt. VI. 4.
Vitabundus. Jug. c. 60. & 101. alibique.
Vitia virtutum nomina ſortita, Cat. c. 52.
Vivere qui dicantur, Cat. c. 2. ſub finem.
P. Umbrenus conjuratus, Allobroges ad conjurandum hortatur, Cat. c. 40.
Volux, a patre, Sullae obviam mittitur, Jug. c. 106. Bocchi filius, ibid. dubiae fidei apud Sullam, cap. 107.
Urbe capta, nihil reliqui fit victis. Cat. c. 52.
Uticae magna negotiatorum multitudo, Jug. c. 64.
Utres ex coriis. Jug. c. 75. & 91.
Vulgus ſeditioſum Jug. c. 65. fine ipſo.
T. Vulturtius Crotonienſis, conjuratus. Cat. c. 44. cum Allobrogibus ad Catilinam proficiſcitur, ibid. Praetoribus ſe dat, c. 45. in Ponte Mulvio capitur, ibid. de itinere, ac litteris interrogatur, c. 47. ejus indicium de conjuratis, eod. c. ei, ob detectam conjurationem, praemia decernuntur. c. 50.

Z.

Zamae ſitus, Jug. c. 57. regni Numidiae arx, cap. 56. oppugnatur, ibid. & capp. ſeqq.

Digitized by Google

INDEX SECUNDUS
IN
S A L L U S T I U M,
S I V E
GRAMMATICUS ET CRITICUS.

C. Catilinarium, J. Jugurthinum Bellum, Numerus Caput, literae partem capitis, bini numeri & literae Libros Fragmentorum & Capita deſignant.

A.

A Rep. procul habendam mihi reliquam aetatem C. 4. a. a partibus liber animus C. 4. c. a Legatis deſertus C. 46. b. diverſo itinere malos a bonis loca tetra habere C. 5. 1. alter a Gallia obſtat. C. 68. b. a ſuis longe repertus eſt C. 71. a. animum a libidine continuit J. 19. a. aut ferro aut a beſtiis interiere J. 20. c. a bono honeſtoque in pravum abſtractus *ibid.* a vero bonoque impediebat J. 32. a. a vero movit J. 5. a. &, ad voluptatem deficit VI. 52. c. multa me a vobis dehortantur J. 33. a. metum a ſcelere ſuo ad ignaviam veſtram tranſtulere J. 34. e. a Memmio perlata rogatione J. 36. d. prohibendo a delictis J. 49. e. pars a ſiniſtra tentare J. 54. b. a perſequendo deterrere J. 54. c. clamorem a tergo accepit J. 62. b. jam inde a principio belli J. 79. c. & VI. 30. c. ita ad hoc aetatis a pueritia fui ut J. 87. c. a prima adoleſc. III. 2. a ſociis cogeret J. 100. a. paullum a fuga aberat J. 107. b. Sullae, cujus facundiae a Manlio conceſſum J. 108. c. jam a principio J. 109. b. a paludibus invia I. 2. b. i. e. *propter, ob* &c. Livius, *ob res proſperas partem ſibi caventes* & alibi, *non tam ab ira, nec ab odio quam ut miles ſentiret.* Et Plin. II. 8. *ardentis a ſolis vicinitate* & Livius iterum: *avidior erat certaminis a ſpe quam ſucceſſus rerum augebat. ſic, a ſole dolet* Plin. XXIV. 5. Repulſus a Laete oppido I. 23. a caeteris digredientem II. 3. 6. procul a Gadibus ſitas. VI. 1. a. clamorem a tergo accepit J. 62. b. a tergo incurrerunt VI. 6. b. & V. 37. b. a Graccho ortae ſeditiones VI. 9. a. dictum a gubernatore illic ſepulto VI. 24. b. a Troja Capys Campaniam tenuit V. 25. c. quemquam a multis metuendum VI. 35. c. a turpitudine vacat VI. 63. c.

Ab. *Sequente Conſona, ut apud* Plautum *Epid.* I. 1. 51. &c. C. 45. c. J. 65. a. J. 80. a. *vid. Heinſ. ad Ovid. Ep. ex Ponto lib.* I. 50. ad optimum quemque ab minus bono transfertur C. 2. c. cum ab reliquis malis moribus diſſentirem C. 3. c. C. 5. a. ab incepto traheret C. 7. e. ab incendio vigiliis munitum C. 33. a. literas ab his longe diverſas C. 35. c. ab incenſo Capitolio 20. annum C. 48. b. ab odio &c. vacuos C. 52. a. J. 68. a. cavere ab illis J. 58. a. unus ab urbe; alter a Gallia obſtat, &, ab hoſtibus arma avertere C. 68. d. ab dextera rupes J. 69. ab his Centuriones lectos J. 69. a. i. e. *poſt hos* Plin. II. 16, 10. *ab his* (venere & Luna) *Mercurii ſtella* J. 68. a. primo Conventu, quem ab Regulis factum J. 12. a. utique ab ſtirpe ſocium J. 14. a. *uſque ab ſtirpe auctoritas* Plaut. Trinum. I. 2. ab ſtirpe interiit C. 10. a. ab latere hoſtis J. 15.

J. 15. b. ab occidente fines habet fretum &c. J. 20. a. J. 25. a. ſi ab jure gentium ſeſe prohibuerit J. 25. c. invicti ab hoſtibus J. 34. c. alium ab alio diverſos aggreditur J. 50. a. haud longe ab eo itinere J. 51. a. vaſtus ab natura J. 52. d. quae ab Imperatore decucrint omnia ſuis proviſa J. 53. a. ab tergo disjectos J. 54. c. male pugnatum ab ſuis J. 58. d. ab Rege defecerat J. 60. ab eo magiſtratu alium poſt alium ſibi peperit J. 67. c. ſeorſum ab Rege exercitum ductare J. 73. a. *Caſtellum* deſertum ab ea parte J. 99. b. ab omnibus partibus ſimul tecti J. 102. e. ab negotiis numquam voluptas remorata J. 100. d. tegere ab jaculis corpora J. 106. d. ab amicitia repulſum J. 110. a. multo propius eſt ab eo quo agitat ſtatu I. 15. a. *vobis ab illo bellum ſuadet* I. 17. ab Alpibus in Hiſpaniam ſubmovi III. 3. a. libera ab auctoribus patriciis ſuffragia III. 9, 6. ab imperio eorum disjunctum IV. 5. a. ut malas artes ab Juventute prohibeas VI. 4. c. ab injuria J. 115. a. ab ſtultitia retinuiſſe VI. 41. b. ab ſtirpe evertit VI. 48. c. prope jam ab occaſu reſtitueris VI. 60, 61.

Abdere ſe alii, alii arma capere J. 42. a. abdita loca ſcrutari J. 12. e. in abditam partem aedium ſeceſſit C. 20. a. regiones J. 42. a. *abdicato* magiſtratu C. 48. d.

Abducit reliquos in agrum Piſtorienſem C. 66. a.

Aberant a periculis C. 6. b. ab Roma C. 41. d. haud longe J. 40. 1. abeſſe procul a Rep. C. 19. a. Vaccam non amplius mille paſſuum J. 11. d. haud procul J. 114. a. quin praeter idoneum ducem nihil abeſt ad ſubvertendum imperium I. 13. d.

Abeunt auxilio noctis integri 57. i. e. *non vulnerati.* diverſi in locos difficiles J. 92. e.

Abibis haud repulſus J. 118. e. Valer. I. 7. 3. *victricem abituram* MS. abierat praeceps luxuria atque inopia C. 26. c. ex Africa profugus J. 39. a. ad Bocchum in Mauritaniam J. 66. d. hoſtes inultos abire ſinat J. 62. c. victi J. 81. d. longius J. 103. d. abire caſtris jubet J. 115. b. abit e conſpectu moeſtus J. 71. b.

Abjuraverat creditum C. 26. c. IV. 5. b. *vid. Plaut. Curc.* 4. 210. *Perſ.* 4. 3. 9. *& Virg. AEn.* 8. 263. *abjurataeque rapinae Symmach.* 86. a. *& Claudian. lib.* II. 6. *Hon.*

Abnuentes omnia J. 7. 1. d. *Sic Dictys, ab. jam barbaris, & noſter,* abnuente Tigrane. Neque abnuere, neque polliceri J. 51. e. probare partim, alia abnuere J. 85. c. ea paucis 1. 17. b. abnuituros 1. 18. c.

Abſens conſul factus eſt J. 122 d. Tacit. A. 41. *in me abſentem ſtatuiſſetis* An. III. 2. a.

Abſolvam de conjuratione paucis C. 40. & 39. b. quam pauciſſumis J. 20. a. & VI. 43. e. multa paucis I. 1. a. cura familiari tam parva res III. 10. d.

Abſtinentia, largitio ei oppon. C. 3. b. cum innocente abſtinentia certabat C. 63. e. abſtinetur tergis III. 11. abſtinuit armis IV. 5. d.

Abſtracta in partis J. 45. a. abſtractus eſt J. 31. a. *abſtractus adverſis* Tacit. H. IV. 2. a bono honeſtoque in pravum VI. 36. a.

Abſtulit oblivio fr. VI. 36. a.

Abſumptis fratribus morbo J. 5. d.

Abſurde in magiſtratibus creandis haud mihi quidem abſ. placet lex VI. 53. e. haud abſurdum eſt etiam bene dicere C. 3. c. ingenium ejus haud abſurdum C. 26. a. *ſic Tacit.* A. 13.

Abundantia. otio atque ab. earum rerum J. 45. a.

Abunde. quibus mala ab. C. omnia erant. 22. a. pollens potenſque & clarus J. 1. a. magna praeſidia fore J. 17. a. dictum puto ſtrenuis J. 90. e. parentes habemus J. 109. a. libertatem rati III. 11. d.

Abuti. per turpitudinem properabant. C. 13. a. abutitur veſtra ſocordia I. 15. b. J. 36 a. J. 40. c. J. 62. b. J. 32. a.

Ac. in princip. ac mihi quidem &c. C. 3. a. & 3. e. ſimul ac C. 7. a. & 29. c. ac prius quam legiones ſcriberentur C. 33. a. ſaepe opitulati ſunt: ac noviſſime memoria veſtra C. 34. b. Reip. juxta ac ſibi 38. e brevi venturum pollicetur, ac paulo ante legatos proficiſcitur C. 45. a. contra ac ratus erat C. 70. d. proinde quaſi ſint, ac non perinde habeantur, ut eorum virtus eſt qui ea J. 4. c. *ac ſane, in principio.* J. 76. *vid. Triccum.* II. 2. V. 65. 74. *& Turneb.* lib. II. cap. 29. & 18. 7. ne ſe alium putaret, ac cognitus eſſet Numantiae. J. 18. a. ac deinceps 22. d. poſtea ibid. b. ac ni, *in principio.* J. 29. a. ni ſtudium &c. ac maxume quod J. 33. a. paret: ac maxime occulte J. 39. c. ac deinde J. 40. c. Aulo omnes infeſti, ac maxume qui J. 43. a. diffidere, ac tum demum 50. a. receptui ac poſt munimento foret J. 54. b. Ac primo, *in principio* J. 57. b. Ac ni M. &c. J. 60. e. & ac ſi jam 88. ac primo J. 4. a. niſi tamen reſp. pariter, ac faeviſſumo imperio bene geſta J. 105. c. ac fuere qui dicerent 114. e. pro, *quin*, aut *immo*, nihil dolo factum ac magis calliditate Jugurthae J. 115. c. Q. C. Coſ. ac deinde I. 1. a. ac mox IV. 3. d. ac mihi ſic videtur VI. 23. d. de M. juxta ac de ſe VI. 5. e. & 53. c. J. 49. e.

Accedam quo potiſſimum infelix ac. J. 16. a. quos, aut quos appellem? J. 16. e. ſic *Plautus in Epidico:* ad provinciam J. 27. b. huc, quod habuerat nimis liberaliter. C. 11. b. Imperatori plus bonae ſpei accedebat. J. 48. a. quo improviſus, gravior accederet J. 93. c. dum quid tibi ex eo gloriae VI. 45. d. pleraque hoſtiliter loca

Digitized by Google

loca cum equitatu J. 23. b. & 66. a. eodem J. 121. e. Virg. *penituſque ſonantes* Acceſtis *ſcopulos.* de hoſtili adventu Cic. pro Milone: *tamen, acceſſum ad urbem nocturnum fuiſſe metuendum. Quo propius diſcrimen accedo* Curt. IV. 14. 24. *accedo te.* Chariſ. Accedere (de hoſtium incurſu) J. 62. b.

Accendebant animum non mediocrem pollicitando J. 8. a. contra M. vehementer J. 68. d. praelium II. 4. d. ingenium cupidum pacis vehementius J. 108. d. invidiam polluta licentia J. 108. d. vehementiſſime ſibi animum ad virtutem J. 4. d. ſtudia hominum C. 24. e. magis magiſque indies accenditur animus. C. 20. b. natura ſerpentium C. 24. c. ſiti accenditur J. 136. J. 4. c. accenſa lubidine C. 26. b. ad hoc, ſtudia Numidarum in Jugurtham accenſa. J. 6. e. *Huic ſtudia* accendit *patriae virtutis imago.* Silius I. 37. *vitia* Ovid. *de Remed.* I. 27. *in iram* Lucan. III. 27. vehementer J. 38. a. Sic accenſa plebes. J. 76. c. ex qua omnes diſcordiae ac I. 14. c. ad dominationem accenſi ſunt J. 35. a. Sic Livius IV. B. *Pun. adeo accenſae ſunt ſpes ad pellendos Sicilia Romanos.* bonum ingenium contumelia. J. 84. c. praemiorum ſpe. III. 14. a. illorum pollicitationibus J. 23. a. animus fertur accenſus in ſocios VI. 39 d.

Acceperant volentia de ambobus (*grata aut placentia*) J. 76. a. literas C. 47. e. ubi ea quae fama acceperat ex litteris Imp. ita eſſe cognovit J. 9. b. ex amicis acceperat. J. 23. a. Conſulem factum ante. J. 84. c. quos pelli jam ac. J. 107. e. poſtquam accepere ea C. 22. a. ubi ea J. 107. b. redde rationem quantum acceperis VI. 63. a. Urbem R. ſicut ego accepi C. 6. a. in meum regnum J. 10. a. & ex aliis ſanctis viris ita J. 90. a. J. 13. e. Super Numidiam Gaetulos accepimus agitare J. 22. c. J. 80. a. impune injuriam J. 34. e. poſtquam Senatus de bello illorum accepit J. 80. e. *Sic* Cic. III. *de fin.* 105. *ut de Hercule & Libero* accepimus, *& alibi Plin. Lib.* 16. poſtea vero quam accepit participem negotii Scaurum J. 31. a. ex nunciis. J. 50. a. clamorem a tergo. J. 62. b. paucis quae animus monet. VI. 34. a. quin tu ea VI. 46. c. beneficia invitus accipere. J. 101. a. ſignum aut imperium ullum J. 102. b. ne foedera acciperemus J. 17. a. in deditionem IV. 13. ſocietatem IV. 3. aequo animo C. 3. a. otium cum ſervitio I. 10. b. in deditionem accipitur J. 31. c. neque datur dono neque J. 90. a. vera accipiundi inſolens VI. 9. b. beneficiis amicitias parabant. C. 6. b. *accepta* injuria, ignoſcere, quam perſequi malebant C. 9. e. data fide atque C. 45. d. & 83. a. oratione, reſpondit J. 25. a. mercede J. 87. d. acceptam (nobilitatem) corrupiſſe J. 88. c. *acceptio* frumenti J. 31. d. acceptis vulneribus J. 108. a. nuncio J. 30. a. nomine modo imperii a vobis III. 3. a. tam acceptum hominem popularibus J. 7. a. *jucundi amici, accepti affines* Valer. V. 5. 1. in fidem IV. 4. a. divitiis magis clarum magiſque acceptum videt. VI. 52. e. magnis opibus, clarum acceptumque popularibus ſuis J. 73. a. carus acceptuſque ei J. 12. a. negotiorum curator fidus, acceptuſque & omnium conſiliorum particeps J. 74. a. Mauro ob ingenii multa bona J. 116. a. *Caeſar. A. B. Gal.* 14. *maxime plebi.* acceptus. *acceptius in vulgum* Tacitus. *&* A. Victor *in Caeſ.* pag. 421. *miror hanc Phraſin Stephanum fugiſſe. Te nihil in vita nobis* acceptius II. 7. 54. *Caligula ante principatum omnibus carus* acceptuſque *fuit* A. Vict. Epit. III. 3.

Accerſere, pro arceſſere, de his verbis notandum, quod in omnibus locis quos adducunt *Steph.* & *Nizolius*, probatiſſimi Codd. ubique exhibent *arceſſere* V. gr. apud *Salluſt.* C. 60. c. ad bellum accerſunt in omnibus meis, *arceſſunt*: vide Indices *Suetonii*, *Flori*, *Curtii*, & *Hygin.* Fab. 88. differt ab *arceſſere* quod illud *accuſare* hoc *evocare* ſign. *Lucan.* lib. VI. vſ. 252. *fatum accerſite ferro.* Codex Bib. Pub. Cantab. *arceſſite.* Sic apud Virg. G. IV. 224. *Quemque ſibi tenuis naſcentem* arceſſere *vitas.* *Codd. aliquot Pierii* accerſere. *ut & Codex Coll. Joan. apud Cantab. Petrenſis vero Pembr. & Col. Jeſ.* *retinent* arceſſere. ÆEn. VI. 119. *Si potuit manis arceſſere, nihil movent Pieriani, ex noſtris autem Col. Jeſ. & Petrenſis*, accerſere, *& ÆEn.* 5. 746. *tam Pieriani aliquot quam Jeſ.* accerſit, *& eandem inconſtantiam produnt Pandectae Florentinae.* Integros pro ſane iis C. 70. c. auxilia ab ſociis, & nomine Latino J. 43. b. praeſidia undique J. 47. a. Sullam jubet. J. 121. d. cunctos accerſiri jubet. J. 66. b. proſcriptos I. 12. c. occulte accerſitur 117. e.

Accidat. hoc niſi ne accidat provideris, ubi evenit fruſtra judicia implores C. 58. b. quorſum VI. 77. e. ſi id accidat VI. 59. a. Si ſecus huic Imperio morbo aut fato VI. 60. c. quae victis acciderent C. 53. e. Id ſocordiane an caſu acciderit J. 81. b. illis accidet merito quicquid evenerit C. 55. e. tametſi inſperantibus accidit. VI. 49. a.

Accire paucos fama cognitos J. 86. c. quanquam acciti ibant J. 108. d. poſtquam Sullam accitum audierat. J. 116. a. ac paulo ante inſitus huic urbi civis VI. 61. d.

Accreverit quid tibi litibus VI. 63. a.

Accurate & liberaliter eos habuit, non, uti meriti erant, pro vanis hoſtibus J. 111. b.

Accurrit auxilio ſuis J. 107. d.

Accuſantur veſtra Conſilia J. 89. a. naturae infirmitas J. 1. d.

Digitized by Google

Acer ipſe, bellicoſus J. 23. a. vir & infeſtus potentiae nobilitatis J. 29. a.

Acerba magis quam diuturna (*imperia crudelia*) VI. 35. d. Neceſſitudinem nobis demeres, te perſequi J. 109. a. praeda civilis acerbiſſuma I. 10. a. poenas ſolvunt IV. 5. b. res *Juſtin.* 38. 8.

Acerbius ulciſci victos J. 46. e. quin acerbius in dies &c. malefaciendo alios civitate everſum irent VI. 48. e. aſperiuſque fuit (otium) poſtquam adepti ſunt J. 45. a. quid autem acerbum aut nimis grave in convictos? C. 55. c.

Acerruma (arma) habent in eos quibus victis ſpolia maxuma ſunt IV. 8. a.

Acerrume vindictam exercuerat (nobilitatis in plebem) J. 19. a. regem impugnaverat J. 31. a. cum rem gereret J. 62. a. eo niti J. 64. a. pugnantes contra adverſos. J. 102. d. acerrumo hoſti J. 35. c.

Acie (in) prima C. 70. c. extenuata ſuorum J. 53. a. (explicata) *utitur hac voce* Livius I. Dec. lib. 4. & *alio ſenſu Cic. ſunt* extenuatiſſimae (*copiolae*) & *inopia peſſime acceptae. At in de* Nat. D. 2. *ſignificatu Salluſtiano. Itaque (aer) tum ſuſus* & extenuatus. Non praeliis neque acie b. gerendum J. 58. c. non acie neque ullo more praelii J. 102. C. *in Genitivo.* acie pars I. 17. *pro aciei.* ut *die pro* diei in Jug. vix decima parte die reliqua. Lucret. I. *Argumenta* fide *dictis contendere noſtris.* Horat. *Conſtantis Juvenem* fide. Ovid. Met. 3. *Prima* fide *vociſque datae certamina ſumſit.* duplici IV. 14. a. primam C. 69. b. triplicibus ſubſidiis inſtruxit J. 53. d. tranſvorſis principiis in planum deducit J. 53. e. exornat J. 56. d. arte ſtatuerat J. 56. e. perturbare J. 63. e. inſtruerat J. 106. a. poſtremam invadunt J. 107. a. ſicut acies movebatur J. 57. a.

Acquirit res novas veteribus VI. 39. d.

Acre invadunt IV. 11. acri ingenio J. 7. b. viro J. 47. a. vis (ſerpentium) inopia cibi acrior J. 94. c. acriter inſtare C. 70. a. ingreſſus eſt Numidiam J. 30. e. ferro an fame acrius urgear J. 26. a. adnitendum J. 87. c. eo acrius inſtare J. 99. e. in perculſos *Romanos incedere* J. 107. b. Tanto bellum acrius erit I. 15.

Acta edocent, atque audiunt (Imp. & Milites) J. 57. c. 98. c. Acta conſiliumque (publicum) J. 70. e. majorum J. 88. a. Lucan. I. 121. *ne veteres obſcurent* acta *Triumphos.* MS. *facta.* acta feliciter J. 59. a. ut erat J. 74. d. quoquo modo actae forent J. 32. a. his rebus ita actis C. 46. a. Vaccae comperit. J. 71. c. acti in crucem pars J. 16. c. belli ab aliis VI. 5. c.

Actione (in) priore vades dederat J. 39. d. ut ac. deſiſteret II. 24. a. ut de actionibus Ciceronis quereretur C. 44. a. Gracchorum obviam ierat J. 46. a. actu promtus VI. 12. c. *actuaria* navigia II. 23.

Ad hoc C. 31. c. *de hoc* V. *vid. Vallam lib.* 2. *utitur Plin. Epiſt.* 154. *Livius* I. *U.* C. 85. noſter C. 3. a. C. 32. e. & 38. e. C. 45. e. C. 62. a. J. 12. a. & 6. a. &c. vid. Flor. 28. 17. &c. C. 14. a. & 14. 11. rem fam. *ad neceſſaria* deeſſe C. 21. a. ad jusjurandum adigere C. 23. a introire ad Cic. C. 29. a. *ad urbem erant impediti, ne triumpharent* c. 31. b. ad ſocietatem belli impellat C. 41. a. poſtquam ad id loci venere C. 46. a. ad negotia transferunt J. 1. d. ad ea reſpondit J. 11. a. ad utramque rem tempus decernitur J. 12. a. ad certamen venit res J. 13. b. ad neceſſitudinem rei ſatis dictum J. 22. e. ad dominationem accenſi ſunt J. 35. a. ad populum rogationem promulgat J. 44. a. ad victoriam eo intentior niti J. 59 a. fugam animadvortit *ad ſe verſum fieri* J. 62. b. & *ad ſe verſum exercitum pergere* 72. a. ad deditionem impellit J. 66. b. ad id locorum Cic. (i. e. ad id uſque tempus) *ſic Liv.* 5. *Dec. lib.* III. & poſt id locorum noſter, ad arcem oppidi trepidare J. 71. a. ad perniciem ejus dolum quaerere J. 73. a. ad tempus non venit J. 73. c. ubi ad id loci ventum J. 78. b. ad ſtudium ſui perducit J. 82. a. ad oppidum iter conſtituunt J. 83. a. ad militiam cogere J. 87. a. ad hoc aetatis ibid. c. ad virtutem profuerunt J. 89. c. ad hoc tempus J. 90. c. Horat. *Lente Samnites* ad lumina *prima duello.* & I. 1. c. ad ſummum montis egreſſus J. 98. a. ad ſimulanda negotia altitudo ingenii J. 100. c. ad vigilias multus adeſſe J. 101. b. ad pedites convortit J. 107. ad poſtremum I. 3. a. tradite exemplum poſteris ad P. Rom. ſuimet ſanguinis caede circumveniundum I. 10. c. ad poſtremum uſque I. 12. c. ad furta belli peridoneae I. 18. c. ad alia modeſtius I. 4. e. ad diuturnitatem uſus fallerent III. 1. d. ad exitium uſque inſontis dominatus eſt III. 8. e. nomina rerum ad ignaviam mutantes III. 9. a. ad id fabricatae IV. 10. a. ad eam artem ſe quiſque armabat IV. 11. d. pecunia ad Hiſpan. bellum facta VI. 9. c. egreſſi ad faciliores ictus loco cedebant, VI. 14. a. profectus ad requiſita naturae VI. 14. c. ad Chaeroneam certaverant cum VI. 30. a. & d. ad vetera inſtituta revocans VI. 38. c. ad acerba judicia invocat (i. e. *ad Quaeſtiones ſevere exercendas*) VI. 40. b. ut omnes expergiſcantur ad libertatem VI. 51. a. ad voluptatem a vero deficit VI. 52. e. vitae neciſque poteſtatem ad te unum revocaveras VI. 63. d.

Adaequaverit eorum famam J. 4. d. *Lucius Flor.* II. 2. 14.

Addendo non demendo Reip. magnitudinem animi oſtendere VI. 39. a. verba viris virtutem non addere C. 67. a. audaciam J. 99. b. maledicta C. 31. e. quo Regi formidinem J. 41. e. mul-

Digitized by Google

multum Reip. J. 46. a. ſeveritas dignitatem addiderat C. 63. a. humilitas favorem J. 76. a. gloriamque ſibi J. 21. e. quamobrem in ſententiam non addidiſti uti C. 55. a. pluſque ſibi timoris quam potentiae addidit in reliquum J. 46. d. multum eorum animis J. 78. d. *additis praeſidiis* (Lentulo &c.) C. 51. b. auxilio perfugis J. 60. a. additamenta factionis VI. 58. c. inertiſſimi nobiles in quibus nihil eſt ad. VI. 55. b. Cic. pro Seſt. *interceſſit Ligus iſte neſcio quis, additamentum inimicorum meorum.* Apulejus de Deo S. *Non vocem, ſed vocem quampiam, quo* additamento *pretii laetatus*, Idem *Metam.* IX. p. 219.

Adduceret copias in N. J. 102. a. ad tale conſilium C. 41. a. perfugos omnes vinctos adduci J. 66. c. pars adducti J. 66. c. in ſpem maxumam C. 41. c. J. 41. e. &c. Copia, quam ipſe adduxerat C. 65. a. in Civitatem VI. 52. a. Praetorium J. 8. d.

Adepta libertate C. 7. a. victoriam prope jam J. 107. d. facile quae petebant J. 79. c. praemia ſceleris J. 23. a. non incruentam victoriam C. 71. b. Provinciam cum exercitu I. 12. d.

Adeunt caeteros, bene pelliceantur C. 42. d.

Aderant cuncti J. 59. b. qui primi J. 72. a. praeliantibus J. 98. c. advorſum hoſtes J. 99. c. quanquam ad id naves occulto aderant IV. 10. a. *Amphit.* VI. *ubi Imp.* non adeſt ad *Exercitum. ad portam adeſſet. Cic.* I. *de Orat.* in concione J. 38. a. noctis quae jam aderat auxilio J. 57. b. vobiſcum adero J. 90. d. feroces ſi paullulum modo vos languere viderint C. 60. a. *alicui Senatuſculto ſcribendo jamjam* affuiſſe. Cic. ad Corn. ſibi finem vitae adeſſe J. 9. c. modo in poſtremis ſhepe in medio adeſſe J. 49. e. intereſſe, *Andr.* IV. 4. 3. *in pariundo aliquot* affuerunt *liberae & Hecyr.* III. 3. 49. *Hunc minime opus eſt in hac re* adeſſe. *Sic*, Cic. *in Pauli pugna non* affuerat. infenſi J. 54. c. Jugurthae exitium J. 73. c. ſine metu pugnae adeſſe J. 92. a. *apud omnes* adeſſe J. 105. a. *Sic*, Plautus: *apud te* adſum *Soſia*, gratia par, ac ſi prope adeſſemus J. 109. a. vobis in bellis J. 16. a. adeſte Quirites & ſoquimini ad I. 10. e. *de hac formula vide notas, & Briſſonium de Solennibus P. R. verbis.* in priore pugna J. 107. a. haud ſane Reip. conſiliis adfuerunt. VI. 58. d.

Ademeris ſi pecuniae decus. VI. 54. a. ademptum imperium VI. 55. c. provincia alii traderetur quam J. 84. e.

Adeo incepta probabat, id adeo more ſuo videbatur facere C. 38. a. & J. 69. d. 118. a. id adeo in promtu eſſe quoniam copiam Jugurthae haberet, J. 119. a. id adeo haud mirandum VI. 52. d. id adeo malum reverterat C. 38. c. *hiſce formulis*, adeo *non eſt adverbium intendendi uti*, in adeo venuſto, ut nihil ſupra, *Sed vel expletivum ut Curcul.* XV. 37. *Nunc adeo te tu ſcire poſſis leno meam ſententiam*, & Virg. *Jamque adeo ſuper unus eram. Vel*, id adeo *ponitur pro*, id vero. *Et ſic uſurpat* Cic. id adeo *ex ipſo Sc. cognoſcite. Ponitur & pro, nedum, valde, certe etiam.* Uſque adeo uti gladio minitarentur C. 50. c. corrupta eſt I. 3. e. quorum adeo Sullam non poenitet ut & facta in gloria numeret I. 9. a. *pro, in tantum.* Praelium accendere adeo ut venirent tela in brachium II. 3. adeo illis ingenita eſt ſanctitas Regii nominis VI. 16. e.

Adferre eodem jubet C. 47. e. temeritatem J. 7. e.

Adhaerens & adjunctum proxumum dicebant veteres VI. 27. c.

Adhibentur ab utroque fidi Interp. J. 117. d. adhibitis amicis, J. 121. b.

Adhuc. caeterum adhuc aedificia incurva J. 21. b. regitis hanc I. 12. a. jure parentibus legatis I. 13. b. quibus adhuc ſuſtentamur I. 13. c. inſulam tenuit primo adhuc hominibus vacuam VI. 36.

Adigeret cum ad jusjurandum C. 23. a.

Adimunt omnia ſociis C. 12. e. dant, adimunt VI. 47. e.

Adire quoquam mihi licet J. 16. e. caſtella J. 94. a. Marium propere adit J. 98. c.

Aditu difficilis J. 96. e. perangusto J. 97. c

Adjumenta ignaviae ſuſtuliſſe J. 49. a.

Adjungere ſibi C. 25. e. alienos quam ſanguine conjunctos *retinere* J. 10. b. alias voluntate imperio ſuo adjungit J. 13. a. ſocium ſibi J. 73. a.

Adjutoribus quis Regem aggreſſus, J. 82. b.

Adjutum ultroque licentiam in vos auctum atque adjutum properatis III. 9. a. me VI. 44. b.

Adminiſter omnium Conſiliorum J. 31. a. ſine adm. geri bellum J. 77. a. opus & adm. tutati C. operum militarium J. 79. b.

Adminiſtrabant oppida per magiſtratus J. 22. d. bellique quod adm. aſperitatem oſtendere coepit J. 31. a. cum de adminiſtrando Imperio differerent J. 11. c. inter vineas ſine periculo adminiſtrare J. 97. e. majore cura illam adminiſtrari J. 87. a. in belli adminiſtratione VI. 38. a.

Adminiſtri & ſatellites Cic. *audaciae Cic. in Catil. Nepos* 185. *Vellejus* 2. J. 7. *Juſtin.* 3. 27.

Admirando munificentiam tuam VI. 45.

Admiſit in Conſilio Deorum Jupiter VI. 64. *ut*, Senec. *de B.* 3. 37. *Matrimonio produxit & lib.* II. C. II. *Triumpho ductus*, de Clem. I. 18. *In medio abduxit, & alibi ſaepe.* Plautus *tamen in*

 Con-

Concilium huc acceſſio eſt Trin. III. 2. *fuſae in farina.* Plin. XXX. 43. admiſſum facinus miſerabile J. 57. c. Scelere Coſ. J. 96. e.
Admodum anguſtum iter J. 97. d.
Admonendum te ſtatui de negotiis urbanis VI. 46. c. admonere alium egeſtatis C. 22. e. admonitus ab aliis amicis J. 110. c. tempus admonuit C. 5. d. locus eam rem J. 81. a. res J. 100. *admonere flagello bovem* Colum. II. 2. *&* Virg. *inde apud* Valerium I. 1. 6. *pro, admoveretur, lego cum MS. Cod. digna viſa eſt quae flagro admoneretur.*
Admoto ferro I. 14. a.
Adnitebatur J. 47. d. Civitas ſummo ſtudio adnitendum acrius J. 87. d. adnitente Craſſo C. 19. a. adnitimini mecum & capeſſite Remp. J. 90. c.
Adoleſcebant quaſi glutino 411. e.
Adoleſcentem 96. c. hominem, exacta aetate ſua & parvis liberis &c. hom. adol. C. 39. a. adoleſcentiae Cethegi ignoſcite C. 61. b. adoleſcentuli C. 60. c. homines. ſic *puerum infantem MS. Valer.* I. 53. *& pro, triumphum p. Pemb. locutum.* adoleſcentulus initio a ſtudio ad Remp. latus ſum C. 3. b.
Adolevit Reipubl. C. 57. a. *adulta viribus Dalmatia* Paterc. II. 110. Jugurtha J. 6. a. Perſarum Res J. 22. a. inter artes bonas integrum ingenium brevi J. 67. c. & VI. 55. c.
Adoptatum eſſe in regnum J. 25. b. cum adoptavit J. 9. b. adoptione veniſſe in regnum J. 11. c.
Adpulſi Uticam J. 27. b.
Adſcenſus aſperior J. 99. a.
Adſciviſſe plures C. 25. a.
Adſedit Adherbalem dextera J. 11. a. neque id quibus modis adſequeretur, dum ſibi R. pararet, quicquam penſi habeat C. 5. b.
Adſiſtit ipſe cum libertis propter Aquilam C. 69. c.
Adſum en conſul VI. 5. b. adſunt omnia haec praeſidio J. 87. b.
Adſtari poſtquam paludamenta III. 14. a.
Adſtrictis ſtudio ſuorum C. 4. anxie occupatis J. 64. d. majoribus adſtricto Jugurthae J. 73. a.
Advectitio vino eadem cum mercatoribus mutare J. 48. c. advehitur Uticam I. 91. e.
Advenit ubi periculum C. 24. e. dies J. 121. e. adventabant Romam J. 30. a. *tu eo quaeſitus ſervum adventes tuum. Poenul* III. 1. 58. *Vellejus* II. 59. *Curt.* III. 8. 20. Comitiorum dies J. 41. a. Antonius cum exercitu C. 59. d. ubi lux J. 104. a. veluti hoſtes adventarent J. 57. c. adventu Bocchi cognito J. 107. a. de adventu cognorit 90. a. & 112. a. multo ante adventum lucis J. 96. a. differunt vos in adventum Pompeji III. 11. a. *equitatum omnem in ea parte qua regis adventus erat agitare jubet* J. 63. a.
Adulta aeſtas nova, praeceps VI. 27. a. adultum aetate privignum C. 15. d. *Flammis adultam facem* Apulej. *M.* II. 269.
Adulterinas portarum claves parat J. 12. b. *quibus oppon. verae ſic, ad ſymbolum* Plaut. Bacchid. V. 32. *nummum.* Cic. 3. Offic. *apud Apulejum M.* 7. *auctor* adulterinus *eſt Cupido ſub aliena imagine.* pag. 178.
Advocat eo Senatum C. 17. e. concione J. 85. e. C. 66. e. vos quo pauca monerem C. 67. e. *Concio enim tam populum convocatum, quam orationem concionatoris.* Cic. in Piſonem. *Principium conciones.* Caeſ. 2. de Bello Civili: *concionem advocat militum.*
Advolvuntur genua patrum VI. 20. a.
Adverſa mihi multa ibi fuere C. 3. b. adverſum hoſtes VI. 33. a *neque adverſus neque ab tergo aut lateribus tutus* VI. 35. e. *Similiter* Plaut. *quis hic eſt qui adverſum mihi fit.* adverſa res VI. 56. a. ſi quid adverſi coörtum eſt VI. 55. a. adverſis vulneribus C. 71. a. in adverſis VI. 56. a. adverſo populi partibus J. 47. 1. in adverſo loco, redundantibus cloacis adverſo aeſtu maris III. 1. b. multoſque mortales ea cauſa advorſos habeo C. 58. d. hoſtem advorſum opprimere C. VI. 52. a. advorſa multa mihi fuere C. 3. e. inſida atque advorſa nobis Civitas C. 52. c. ſin metu ceſſerimus, eadem illa advorſa fient C. 68. a. ex neceſſariis advorſa facta J. 16. d. & 83. a. in advorſa mutant, (*pro mutantur.*) *Gellius* J. 112. d. ad hoc, rumoribus, advorſa in pravitatem, ſecunda in caſum, fortunam in temeritatem declinando corrumpebant II. 5. c. multa pericula domi militiae multa advorſa VI. 2. e. *frequentius utitur adverſo quam adverſo Auctor.* advorſis equis J. 63. d. Cicatricibus VI. 11. d. adv. colle evadunt J. 56. a. Regiae voluntates uti vehement. ſic morb. ſaepe ipſae ſibi advorſae J. 121. a. penes eoſdem ſi advorſaretur cogendi poteſtas erat J. 28. b. advorſum quieti & otio ingenium J. 10. c. muniti advorſum hoſtes J. 94. b. famem J. 94. e. latere, quod advorſum praeliantibus erat J. 98. a. lubidinem advorſum nos, metum pro nobis ſuaſiſſe J. 117. a. arma, quae ille advorſum divina & humana omnia cepit, I. 14. a. in diſſenſione Regum Jugurthae advorſus fuerat J. 39. a. locus J. 56. a. Senatus J. 86. d.
AEdificant quae homines, quae arant navigant &c. C. 26. *vid. notas.* aedificia Numidarum incurva &c. J. 21. c. ſuburbana VI. 20. c. aedificiorum ſaxa J. 71. a.
AEger pedibus C. 69. b. animus facile avaritia converſus eſt J. 31 a. *aegro in corde ſeneſcit* (*ſcribendi cacoethes*) Juv. VII. 5. *ubi MS. Cod. quo etiam uſus eſt Iſ. Caſaub. pro,* ſterili tenui.

Digitized by Google

denotat tam animi quam corporis morbum ſeu vitium. vid. Servium ad illud Virgilii, Curiſque ingentibus aeger. Ovid. de Remed. *Am* I. 26. *Livius* 2. *ab Urb.* 14. omne bellum ſummi facere caeterum aegerrume deſinere J. 85. a. tulit (hanc rem) J. 87. c. aegritudinem pati nimis molliter J. 84. c. ubi ira & aegritudo permixta ſunt J. 71. c. *per ſummam aegr. expiravit* V. Max. I. 1. 20. *ubi MS. poſt hoc factum.*

AEmula imperii Rom. C. 9. a. nos ſuſpecti ſumis aemuli, & in tempore vindices affuturi 48. a. magis bonorum quam invidi VI. 54. c. *aemulus etiam* invidum *ſignificat.* AEmulus *exceptum Triton* Virg. *AEn.* VI. *vid.* Nonium *in V. &* Valer. *lib.* II. *inſtinctu autem* aemulationis *animo diſſident. Sed* Pulman. *& Suſianus Codex legunt inſtrictum* aemulationis *bona*, *teſte Pighio*, *quibus accedit Codex Bib. Pub. Cantab.* Conſulta ejus aemula III. 13. d. Sic, *oblitus ſata apud* Attium. *Opus eſt cibum apud* Plaut. *Apuleſus cum praep. aemulus in nuptias M.* V. 171.

AEqua manu deceſſiſſet (praelio) C. 40. c. libertas VI. 57. c. humum aridam agitari vento, poſt ubi aequabilem manere. J. 57. a. fama tamen aequabili & inviolata J. 47. a. i. e. *inoffenſi tenoris. moderati aequabiliſque habitus.* Cic. Offic. Tacit. A. IV. 5. *cunctis vitae officiis aequabilis pro* aequo *ponitur apud* Tacit. lib. V. aequabilius atque conſtantius ſeſe res humanae haberent C. 26. b. aequalia prope fuere genus, aetas, eloquentia C. 63. a. loca plana J. 81. c. *inde natum aequor*, *teſtibus* Varrone Nonio *&* Cic. Acad. lib. II. *ſed ne aequo quidem & plano loco* Cic. *& noſter* C. 69. a. ordines in aequum locum deducit J. 56. d. tamen gloria tua cum multis viris fortibus aequalis eſt VI. 60. a. aequam conditionem petere J. 81. d. aeque ſibi exoptant bonus, ignarus C. 11. a. *ratus ex omnibus* aeque (e queis) aliquos ab tergo hoſtibus venturos. C. 106. b. *Quos incontanter adaeque latrones arbitrarere* Apul. M. IV. 145. *pro pariter*, *πρὸς τὸ ἴσον.* ſimile haud me legiſſe memini. aequi boni famam petit VI. 2. a. omnes aequi atque iniqui VI. 54. a. pro aequitate &c. ſuperbia &c. invaſere C. 2. c. aequitate ſeque Remque Pub. curabant. C. 9. a. ferro quam fame aequius perituros VI. 21. e. aequo animo accipit C. 3. a. multi eas (injurias) gravius aequo habuere C. 54. a. *fit reus magis ex aequo bonoque quam ex jure gentium.* i. e. ratione aequitatis quam conſuetudinis, moris. J. 39. d. aequo & modeſto jure agitatum I. 2. d. metu magis quam aequo & bono ſuſtentatum I. 15. d. ingenium meum amplius aequo probaretur VI. 46. c. aequos bonoſque favere J. 87. b. quibus bonum & aequum divitiis carius erat J. 18. b.

AEquor & terra P. & Hannibali VI. 17. b.

AErarii in furibus miſericordes C. 59. c. peculatus aerarii factus J. 35. b. me vicem praeſtare III. 3. a. inopia VI. 66. b. expilari J. 34. b.

AEre ſolutum eſt argentum C 34. b. alieno oppreſſus C. 41. a. alieno liberaret C. 41. c. parati ſervi J. 34. c. aes alienum grande conflaverat. C. 14. a. ingens C. 16. a. aes *mutuum reddere* J. 101. a.

AErumnae premunt J. 17. d. deprecor. J. 26. c. maximarum initium J. 53. b. mortem requiem C. 55. a. deformatus J. 15. a.

AEſtas adulta, praeceps, nova VI. 27. a. exactam eſſe. I. 65. a. aeſtatem pati J. 89. d. aeſtatis extremum erat J. 95. a. aeſtivi ſolis pulſum (juxta) oritur. VI. 26. a. aeſtivorum tempus Comitiorum J. 48. a. quantum temporis aeſtivorum in imperio fuit *ibid.*

AEſtu & labore languidi J. 55. a aeſtu ſecundo I. 20. a. adverſo (maris) III. 1. b. aeſtuabat invidia C. 24. c. dies noctéſque *aeſtuans* agitaret J. 98. a. VI. 52. c.

AEſtimantur praedae loco I. 12. d. vitam mortemque juxta C. 2. d. amores inimicitiaſque non ex re ſed ex commodo C. 10. c. nefanda quae aeſtumatis ea &c. I. 4. c. quinis modiis libertatem omnium III. 10. c. modeſtiam pro ſocordia aeſtument. VI. 39. d. cum facta veſtra aeſtumo C. 63. d.

AEtas imbecilla C. 3. c. *Horat. Serm.* 2. *Sat.* 2. 17. *tractari mollius aetas* imbecilla, *ſolet. pro ſenectute.* viget animus valet. C. 21. 1. poſt, ubi aetas tantummodo quaeſtui, neque luxuriae modum fecerat C. 25. a. quibus aetas animuſque *ferox erat* C. 39. a. Horat. *jam te ſequetur*: *currit enim* ferox *aetas.* Ubi primum militiae patiens J. 67. b. militaris J. 90. d. Liv. *militaris aetas jurare neminem victum niſi victorem acie exceſſurum.* Et alibi: *AEtas ſenecto corpore ilt*, *militoris animus erat.* IV. 1. a. quorum aetas voluptates attigerit VI. 38. a. adolevit VI. 55. b. animi molles & aetate fluxi C. 14. c. adultum aetate C. 15. d. extrema C. 50. exacta ſua J. 6. d. & VI. 48. c. confectus J. 9. d. prior J. 10. d. anteibat I. 11. c. ſenecta jam VI. 3. a. agere C. 4. a. procul ab Imperio Regis J. 80. contra aetatem projectum ad bellum III. 2. a. ut aetati concederet J. 11. b. & 108. d. &c. cujus aetati mors propior eſt VI. 5. a. oportunitas ſuae tranſvorſos agit J. 6. e. ad hoc aetatis J. 87. d.

AEterna vobis ſollicitudo manebit J. 35. a. virtus clara aeternaque habetur C. 1. b. gloria aeterni fierent J. 2. a. bellum aeternum VI. 34. c. animus J. 2. a.

AEvi brevis J. 1. a. longiſſimo VI. 21. c.

Affatim ad hoc commeatum (parare) J. 47. a.

Af-

Affectabant dominationes I. 3. a *invidiam regni* affectati *fecerat.* Valer. V. 7. 2. *ſic MS. & edd. ei tamquam regnum affectanti baud aeque bene. infra :* affectati *regni crimine damnavit* VIII. 5. 2. Civitates quae ab ſe defecerant, formidine, aut oſtentando praemia affectare J. 70. a. i. e. *venari & captare* Stat. Theb. II. 108. *cupit* affectatque *cruorem.* Virg. *dextram* affectari. *diligentiam in ſupervacuis.* Plin. XVII. 1. 9.

Affinis amicos propinquos J. 16. a. quos affinitas aut alia neceſſitudo traxit VI. 34. a. cognationem, affinitatem, praeterea foedus interveniſſe J. 119. e. in locum affinium ducerem J. 14. a.

Afflictare ſeſe, manus ſupplices ad caelum tendere C. 32. a. res afflictas J. 79. d. equi atque viri J. 108. a. aut quid tale capiti affligebant III. circa fin. affligebant capiti ſaxa II. 10. a. luctus affligunt hominem. alio ſenſu *Martial.* VI. 33. *ubi MS. jam miſer, pro, tam.*

Affluerent otium atque divitiae C. 37. b.

Affuit pugnae J. 77. d.

Agam haec ipſa vobiſcum una C. 21. e. uti facto opus ſit ita agant C. 46. a. ubi adoleſcentiam habuere, ibi ſenectutem agant J. 90. a. Cum tute *per mollitiem agas* exercitum ſupplicio cogere J. 89. e. uti fama & fortunis integer agas. *Abſolute pro* vivere. Tacit. Anal. III. *Non modo apud illos homines qui tum agebant &c.* nec ad Senatum referat, neve cum *populo agat* C. 7. e. *eodem ſenſu cum praepoſ. ad & agere omnia ad praeſcriptum.* Caeſar. III. B. Civil. Ciceronis etiam illud: *Cum Egnatio de re tua vehementer* Egi & *neque ſi tecum* agas, *neque ſi cum altero contrahas.* Tranſverſos J. 17. b. quantoque tutius factio noxiorum agat III. 7. a. nunc vero non id agitur, bonis an &c. vivamus C. 58 e. omittendum morem hunc quem agitis 39. c. nihil amplius in abſentem me ſtatuiſſetis quam adhuc agitis, III. 2 a agit atque habet cuncta animus. 2. b. tranſvorſos ſpe praedae J. 6. e. ſemper in certamine libertatis, aut gloriae aut dominationis agit ingenium J. 1. e. agite uti lubet I. 16. a. & VI. 4. e. ex pacatis praedas J. 36. b. quo formido latius creſceret divorſi agebant J. 59. b. aetatem J. 80. e. vineae cum ingenti periculo fruſtra agebantur J. 97. d. quae procul a mari incultius agebat J. 94. e. apud primos J. 107. a. cum Boccho multum & familiariter J. 116. a. pecus auxiliariis agendum J. 95. e. in ore gentibus agens, populo J. VI. 13. e. Metello procul agente VI. 14. a. hoſtiſque in cervicibus jam Italiae agentis III. 3. a.

Ager frugum fertilis J. 20. b. hoſtibus cognitus (*de Imperatore qui loci gnarus eſt*) arbutis conſitus J. 57. a. igni magis quam praeda vaſtabatur J. 59. c. ne inultis hoſtibus vaſtaretur, J. 73. b. arenoſus una ſpecie J. 81. a. frugum vacuus J. 95. a. pabulique laetus II. 5. c. res eorum moribus agris aucta C. 6. a. expulſa agris plebes I. 10. a. & VI. 20. e. VI. 50. e. in agro Reatino C. 37. a. urbes & agros manu caeperat J. 61. 5. c. & alibi. agros tentantes J. 21. c. *repente incautos agros invaſit* VI. 19. a.

Agere. qui demiſſi in obſcuro vitam C. 54. a. ita aetatem quaſi honores veſtros contemnant J. 88. d. & in opt. artibus J. 87. e. ab inimicis praeceps agor C. 32. e. in ore veſtro privatus VI. 3. hiemem non ex ambitione mea III. 3. e. praeclara facinora VI. 60. b. optumis moribus P. Rom. I. 2. a. aetatem ſaepe C. 4. a. velut per dementiam cuncta ſimul agere C. 43. a. pleraque tempora in venando J. 6. a. res aſperas per Jugurtham J. 63. 7. praedas J. 23. e. cum eis de omnibus pactionibus praeſens J. 31. b. vineas J. 41. a. Civitas laeta J. 59. a. agere, pugnare &c. J. 64. a. lenius J. 64. b. Joca atque ſeria cum humilimis J. 101. a. feroces quod non fugere *ac pro victoribus agere* J. 103. e. ſoli in Imperio I. 2. d. *libere* I. 5. a. *pacem* IV. 2. b. Antipodas juſtos & egregios agere VI. 23. a. quae profecto incaſſum agerentur III. J. a. quocumque modo ages ea res tibi Reique P. proſpere eveniat VI. 60. e.

Aggerem jacere J. 41. e. & 79. d. aggeribus locus importunus J. 79. d.

Aggrederetur eum vi C. 44. b. murum ſcalis eggredi J. 61. d. omnis mortalis pecunia J. 30. a. multis pollicitationibus J. 65. d. reliquos eadem via aggreſſus J. 19. b.

Agitabamus pacem J. 15. d. imperium beneficiis C. 10. a. *agitare relligiones* Arnob. p. 95. 8. *pravi doctrina* agitatius *Tertull.* 63. propius Africum mare J. 21. c. praeſidium J. 59. b. *longe aliter animo agitabat* J 11. a. Carthaginis jam exſcidia agitabat animo J 67. a. in poteſtatibus eo modo agitabat, ut J. 67. d libere VI. 50. c. dominationem oblatam inſolentius VI. 48. b. ferocius quam ſolitus erat C. 24. d. indies plura C. 25. a. alios incultius vagos agitare J. 22. d. Quae poſtquam agitare caepit pro caſtris J. 63. a. huc & illuc quaſi vitabundi, aut jacientes tela cuncta J. 70. b. praeſidia J. 89. d. pro muro dies noctesque J. 63. a. J. 99. c. quae praecepta cum agitarem J. 14. c. ubi gentium aut quid agitaret J. 58. a. J. 98. a. propius ab eo quo agitat ſtatu I. 14. a Nunc malis fructibus ipſa vix agitat III. 4. c. pleraſque res fortuna ex lubidine ſua VI. 45. a. aſperius magiſque anxius VI. 56. a.

Agmen extremum J. 54. c. munito incedere J. 50. c. in ag. principes facti J. 54. b. poſtremus in ten-

Digitized by Google

tentare J. 59. e. quadrato J. 105. a. *quare igitur tanto* agmine *atque* animis *incedit.* I. 10. vid. animus. a. laxiore III. 14. a.

Agnita gloria ſuper omnis mortalis VI. 60. d.

Agreſtia vaſta IV. 11. e. Numidarum aedificia J. 21. c.

Alacribus. cum alac. ſaltu certabat VI. 10. d. animos omnium alacres videt C. 22. e. *Junguntur* acrior & alacrior. Flor. IV. 2. 4. *Cum alacritate rates junctae* Curt. VII. 87. *impar conditio eſt laſſum cum requieto*, ſudantem *cum* alacri, *currentem cum eo qui ſteterit*, *ſubire conflictum*, Veget. III. 11. *ubi pro*, citatiores, MS. Cod. *conſentit cum opt. Stewechiano & audaciores* exhibet. *Velites levi armatura*, *corpore* alacri. *ibi MS. optimis* pro, *optime.*

Algoris, patiens C. 5. a.

Alia. poſt, ubi eorum famam atque pudorem attriverat, majora alia imperabat C. 16. a. nova diruunt alia aedificant C. 21. b. polliceri Sacerdotia, rapinas, alia omnia quae bellum &c. C. 22. a. VI. 25. e. item alios in alia loca opportuna C. 28. J. 92. a. primo fingere alia omnia C. XL. a. & ſibi cum collega ratus J. 47. a. alia aliis licentia C. 54. a. & C. 63. a. divorſi redeuntes alius ab alia parte J. 106. a. alia fuere, quae illos magnos fecere: quae nobis nulla ſunt C. 60. a. ſtudia corporis alia, alia animi J. 2. a. C. 31. a. alium alia clades oppreſſit J. 16. d. *alia deinde alia* loca petiverant J. 21. c. VI. 57. a. & J. 40. e. pecore atque alia praeda J. 23. a. illa atque alia talia J. 44. a. quaecumque fingi queunt ignaviae probra in -- fuere, & alia amplius J. 48. e. praeter milites alia omnia opportuna J. 56. a. ille probare *partim, alia* abnuere J. 44. a. J. 85. e. omnia haec praeſidio adſunt &c. virtute & innocentia: Nam alia infirma ſunt J. 87. b. haſtas, vexillum, phaleras, alia J. 89. b. *redundat*, modeſtus ad omnia alia niſi ad dominationem II. 5. c. J. 66. c. & 83. a. dicta alia ſed certatum utrimque de dominatione III. 9. a. ſanctus alia VI. 22. a. Vanum genus ut alia Africae VI. 22. e. regna atque Imp. item alia VI. 32. a. qualicumque modo tu victoriam compoſueris, ita alia omnia futura VI. 33. d. circumveniri, alia hujuſcemodi fieri &c. C. 57. c. ſed cum aliam conditionem tantummodo aequam peterent J. 81. c. aliarum atque Senatus partium C. 38. e. pars ingenium alii corpus C. 2. a. & C. 62. a. aliud alii natura iter oſtendit C. 2. e. ſunt qui ita dicant -- alii autem C. 19. c. alius alii tanti facinoris conſcii C. 23. a. alii &c. -- pars -- C. 39. d. & C. 49. d. caeteri verbo alius alii varie aſſentiebantur C. 58. a. Caeteri ſparos, alii ſudes portabant C. 65. c. amicum alii, pars hoſpitem C. ult. pars ſpe alii praemio inducti J. 13. e. alii -- pars. Pars, alii J. 55. a. & J. 70. e. J. 77. a. VI. 43. e. fuere qui &c. -- alii -- pars J. 36. c. puberes interfecti, alii, omnes venumdati J. 95. d. ſi caveris alia omnia in proclivi erunt VI. 54. c. Lentulus & Ceth. aliique C. 49. c. ex aliis rebus magis quam quod cuiquam id compertum foret haec fama valebat C. 14. c. nominibus perſolveret C. 36. c. rurſus aliis poſt aliis minitari J. 59. c. *praelia multa*, *caeterum alia levia aliis locis facere* J. 92. a. neque his ſecus atque aliis armis muniti † J. 113. a. inter alias res jacit, oportere &c. J. 11. c. bellum aliorum pace mollius geſſiſti VI. 33. a. alios in alia loca C. 28. c. eos atque alios C. 38. e. apud alios iracundia dicitur C. 54. b. alios item non armatos VI. 36. e. alius alium hortari C. 6. c. J. 53. e. J. 70. c. praeterea alium alio (dimiſit) C. 28. c. J. 16. c. Ne ſe alium putaret ac eſſet J. 18. a. panem aut quem alium cibum J. 49. a. alium ab alio diverſos aggreditur J. 50. a. aliem poſt alium ſibi peperit J. 67. c. neque conſilio neque manu priorem alium pati J. 101. c. quo inter ſe magis fidi forent alius alio conceſſere J. 12. a. quam maxime divorſi J. 54. e. & ferri C. 2. 26. aliud alii iter oſtendit C. 3. a. neque aliud ſe fatigando quam odium J. 3. e. aliud ſtans aliud ſedens VI. 64. e. C. 38. e. poteſt alio tempore, alio Conſule &c. C. 56. d. alio atque alio loco J. 75. a.

Alimenta ſervilia 16. e. ſuopte ingenio gignere VI. 1. a. *alimentorum inopia necare* Valer. J. 2. b. ubi MS. *edoſus*. Carceris III. 10. d.

Aliena mens C. 38. a. *domus non aliena Conſilii* (non inopportuna) C. 41. e. Sic, alienum *inſtitutis* Cic. Ep. V. 17. & alieniſſimum *tempus apud* Livium. *Alienum fortunae ſuae vultum gerere.* Seneca. Sic *anxius*, *atrox*, *firmatus*, *promtus apud noſtrum cum Genit.* Cic. *alienum ejus dignitatis.* Tertullian. de Reſur. Carn. *Salutis.* Rep. noſtra C. 55. a. inſtituta (extranea) C. 56. e. aliena oppon. bono J. 1. e. -- bene parata prodegerint J. 8. a. appetens ſui, profuſus C. 5. a. aeris C. 34. a. ſua loca -- & aliena J. 58. d. neu malis alienos adjungere quam ſanguine conjunctos retinere J. 10. b. quem alienum fidum invenies J. 10. c. aes alienum grande C. 25. a. ſuis rationibus videri C. 55. e.

Alienata urbs maxima J. 52. a. mente feraris amens VI. 59. a. VI. 9. 19. Curt. *voluntate alienati* J. 70. c. falſa ſuſpicione C. 36. e. *alienantur a rege* Curt. V. 9. 12.

Aliquando expergiſcimini & capeſſite Remp. C. 58. c. pro tandem *Flor.* IV. 2. 11. Cic. *pro Cluentio* 39. *Collegi me aliquando & ita conſtitui*, *fortiter eſſe agendum* & alibi ſaepe. Pro, *tandem penitus*. Sic noſter, J. 17. d. & 66. a. 109. a.

Aliquantam partem gloriae demſerit 2. VI. *in aliquanti temporis ſepulchris. Tertullian. de An.* C. 51. aliquanto numero hoſtium potiti J. 77. e. cum aliquanto majore numero quam decretum erat profectus J. 91. e. timor ſed amplior ſpes J. 113. b. aliquanto minores C. 8. d. poſteriores ſe eſſe vident J. 81. c. aliquantum armorum. Sic *al. agri Cic. pro Cluent.* 142. J. 66. e *Liv.* I. U. C. 104.

Aliquot mulieres C. 25. a. *Semper enim pluralis Num.* urbis J. 30. e. fontes J. 94. d. faciem oſtentabat *aliquot adverſis cicatricibus* & effoſſo oculo VI. 11. e. Dies VI. 31. b.

Aliquotiens neque detruſus alique terretur I. 22. c. Cic. IV. *Verrin.* alique *ad ſocios literas de iſtius injuriis miſerat.*

Aliter pro alioqui C. 30. e. (*ut apud Livium alioſque*) & C. 45. a. neve cum populo agat, qui aliter (*ſecus*) fecerit C. 57. e. longe aliter ac ratus erat J. 7. b. ne aliter quid eveniat J. 10. d. aliter atque animo gerebat J. 75. a. (*alio modo*,) ab inſidiis ejus aliter caveri nequiviſſe J. 116. a. neque ſe aliter tutum putet quam ſi I. 4. e. neque ſe aliter &c. niſi 110. a. VI. 10. d. & 42. a. ſanctus aliter & ingenio validus I. 18. a. & 18. c. niſi forte aliter quam metu jura reſtituit III. 8. b. in principio ut ſaepe VI. 52. a.

Allevati quibus milites facilius aſcenderent J. 99. a. *Vid Columel.* 186. &c.

Allicere ſervitia Romanorum J. 70. b.

Altitudine millium paſſuum praeminent 2. 6. a. pares moenium al. ſcalae IV. 1. a. aucta in altitudinem J. 98. a. ingenii incredibilis ad ſimulanda negotia J. 100. e. *Curt.* X. 9. 8. *alta diſſimulatione premere conſilium.* altius in ejus mentem deſcendit verbum J. 11. e. liberius altiuſque proceſſi dum piget &c. J. 4. e. nihil tam ex alto reperiri poſſe quod non cogitanti tibi in promptu ſit VI. 46. a. Curt. 6. 11. 28. altiore *conſilio concepta, an vino gravatus effudiſſet.*

Alter. unus ab urbe, alter a G. C. 68. a. alter-alter ipſe ego vix effugi J. 16. a. *In uno fons erat, alter uſui opportunus* J. 103. b. in altera -- at in altera tuta conſilia C. 42. a. ubi unae atque alterae ſcalae comminutae J. 64. e. illam alteram J. 19. e. J. 93. a. dum alteri alteros vincere quovis modo volunt J. 46. e. alteri apud alteros formidinem facere J. 57. c. 64. a. deinde utrique alteris freti J. 21. e. alterum alterius auxilio eget C. 1. e. *alterius ſocordia* (*aliorum*) dominationem oblatam inſolentes agitant VI. 48. a. in altero --- in altero miſeris perfugium C. 63. a. alterum cum diis, al. cum belluis nobis commune eſt C. 1. b. & J. 7. e. plures A. ſed illum alterum bello meliores J. 13. a. alterum conſulatum petis quaſi primum reddideris I. 15. a.

Amara atque aſpera virtus VI. 53. a. amarum *lucis uſum experirentur* Valer. I. 7. 9. *ubi MSS. pro*, praefectum, habet, *eum*, pro, *affecit* MS. & Aſcenſ. *affici juſſa*, & MS. B. Pub. & Pembr. *patriae. ſed magno dedecore.*

Ambire ambire, fatigare vos ſingulos J. 17. a. terra quae ab ipſis ambitur VI. 24. a. ſingulos ex Senatu ambiundo nitebantur ne J. 13. e. accire & ambiundo cogere homines J. 86. d. legibus interrogati poenas dederant C. 18. a. *fatalis* ambitus *urbi.* Lucan. I. 169. Sed, Priſc. *urbis.* Neque ſane ambiti publici I. 23. a.

Ambitio mala (a quo incepto detinuerat) C. 4. b. *mortalis* falſos fieri ſubegit C. x. d. poſſidet virtutis praemia C. 60. c. --- prava ſolet --- boni famam laedere J. 101. a. ambitione corrupta imbecilla aetas tenebatur C. 3. e. praeceps datus J. 67. e. non per oppida neque ex ambitione mea hiemem egi III. 3. a. deliquere per amb. C. 60. d. tanta temperantia inter amb. ſaevitiamque moderatum J. 49. a. per amb. ſeſe probos ſimulavere J. 87. d. per Coſ. id factum memorabant J. 91. a. & 105. d. bonus ea tempeſtate contra pericula & ambitionem VI. 19. e. neque facto ullo neque dicto abſtinere, quod modo ambitioſum foret J. 68. d. *hoc non magis ſeditioſi quam* ambitioſi *Cic. Invent.* Lib. I. 49.

Alveos afflicti fr. III. 6. a. & in Jugurth. alveos navium inverſos. Propert. *Portabat ſanctos alveus ille viros.* afflicti alveis III. 6. d.

Aluit, exercitum ſtipendio frumentoque III. 4. a. turba atque ſeditionibus. C. 38. a. VI. 4. d.

Amant. quae ſecundae res, laſcivia atque ſuperbia invaſere inceſſere. J. 45. a. ira fieri. J. 98. a. i. e. ſolet. *Apulejus* Herb. naſci amat. Cap. 41.

Amare, potare, (in malam partem) inſuevit exercitus, C. 11. e. *nempe ſcorta exercere, ut alibi noſter.* ament, potent, ubi hab. juventutem ibi ſen. ag. J. 90. a.

Amentiam ejus augere (cognita vanitate atque imperitia legati) C. 42. a. Conſcientia ſceleris ſive periculi magnitudine *amens & attonitus.* Curt. VI. 9. Confer Lucan. VII. 764. amens VI. 59. a.

Amici. hoſtis ab latere vos amici procul J. 15. d. ex amicis amiciſſumos J. 10. a. pro foederatis. C. 6. b. His amicis ſociiſque confiſus Catilina C. 16. a. Sic Curt. 4. 1. (ubi in malam partem accipitur) in amicis habere J. 7. e. ex amicis 50: vades dederat J. 39. e. Contumelioſus VI. 63. a. amicorum praeſidia circum ſe occulte habebat C. 27. e. ſatis fuit J. 109. d. uti veteres muneribus expleant J. 13.

c.

Digitized by Google

c. affinis amicos propinquos J. 16. b. inſidias per amicos tendere J. 65. b. utique ab ſtirpe ſocium atque amicum P. R. J. 14. a. & J. 26. a. neque locus neque amicus quiſquam teget quem arma non texerint C. 68. c.

Amicitia firma, idem velle C. 20. b. Maſiniſſae bona atque honeſta nobis permanſit. J. 5. d. familiari amicitia conjunxerat. J. 7. e. tibi pro noſtra gratulor. J. 9. a. in veſtra exercitum me habiturum J. 14. c. & 17. a. privata J. 17. a. *quibuſcum* bellum *aut* amicitia *fuit* J. 20. a. inter bonos amicitia, inter malos factio. J. 34. e. amicitia facilis. J. 100. d. repulſum ab amicitia J. 110. a. foedus & am. dabuntur cum meruerit J. 112. e. per am. obſecrat J. 62. b. & J. 74. e. per amicitiae fidem eripite ex J. 26. e. habere cum magnam copiam ſocietatis, amicitiaeque conjungendae. J. 85. a. in amicitiam ejus inciderat C. 14. c. in am. receptus J. 5. a. coleret. J. 8. e. cum P. R. inſtituit J. 15. a. ob veſtram infeſti ſunt. J. 16. e. quod *ei per maxumam am.* maxima copia fallendi erat J. 65. e. miſerant am. ſocietatemque rogatum J. 79. e. foedus & am. petitum J. 82. d. & J. 112. e. & 119. a. ſimulantes. IV. 3. e. glorioſe oſtentant IV. 4. b. --- amicitias parabant C. 6. d. inimicitiaſque non ex re ſed ex commodo aeſtumare C. 10. e.

Amiculo, amiculo erat ei toga picta 11. 8. a. V. Max. I. 12. *aeſtate grave* am. ubi MS. Aſcenſiana, & Bellovac. inſerunt *aureum.*

Amiſerat magnam pecuniam J. 102. a. vera rerum vocabula C. 59. a. aerumnas ſimul cum anima J. 17. d. amiſſa anima. C. 71. a. & C. 68. e. Thala J. 82. a. patrimoniis. C. 38. a. --- patre J. 10. a. loco Numidae J. 56. c. Eugraph. in A. 1. Sc. 2. Phorm. vſ. 91. *quod nos* dimitte, *hoc antiqui etiam* amitte dicebant. Ut Virg. amiſſos *hinc jam obliviſcere Graios.* Terent. *nunc* amitte *quaeſo hunc.* neque aliter accipiendus Plautus Aulul. II. 28. *Hunc ſi* amitto *hic abierit.*

Amittendae ſervitutis cura orietur VI. J. 51. a. rariſſime de iis queis libenter valedicimus uſurpatur *τὸ amittere.* --- parta quam omnino non paraviſſe J. 15. a.

Amplae ſatis res geſtæ C. 8. c.

Amplecti eum indies magis magiſque J. 7. e. quae amplexamini, retinere C. 58. c.

Amplificatum jus populi. VI. 50. a.

Amplior animus eſſet (quo legatis) C. 41. e. C. 69. a. miror Stephanum omiſiſſe. *Sic amp. honor. Cic. irae ampliores Terent. & amplior morbus. Hecyr.* III. 1. *commeatus ſpe.* J. 78. d. Spes J. 113. e. in civitate amplior illuſtriorque locus VI. 56. a praeſidii plus & uſus amplior VI. 57. e. ampliore poteſtate quam gerebat dignus. J. 67. e. exercitum numero hominum ampliorem. J. 58. a. numerum J. 113. a. honoribus uſi J. 27. a. ampliſſima regna VI. 42. a. beneficiis VI. 60. a. Urbem ampl. nomine VI. 60. a. loco caſtris parum amplo J. 103. b. amplius tam magnitudinis quam numeri illis binas aut domos continuare C. 21. a. Cum amplius duobus millibus habuiſſet C. 65. a. amplius annos triginta fuerat tribunus. C. 69. e. quo neque melius neque *amplius aliud in natura mortalium eſt.* Juſtin. III. 3. 6. & Nepos. J. 2. e. morando J. 27. e. Cuncta fuere & alia amplius J. 48. e. Spes praedae amplius quam laſſitudo poſſe J. 72. a. denas, alii plures habeant, ſed reges eo amplius J. 82. e. non amplius ab Capſa duum millium intervallo J. 96. b. armis amplius valuiſſent J. 119. a. jam inde a principio neque amplius quam regibus exactis I. 2. c. non amplius poſſent alimentis Carceris III. 10. d. non amplius patet millibus V. IV. 13. a. amplius aequo VI. 46. a.

An, vine Corporis an virtute C. I. e. & 26. e. quo illa oratio pertinuit? *an*, uti vos faceret? &c. ſcilicet quem &c. C. 54. a. *bis in eadem ſententia utitur* C. 55 e. boniſne *an* malis vivamus. *& ter.* J. 16. e. tuaſne injurias perſequar an regno conſulam J. 17. d. ne, an. 32. a. Verum id fruſtra an ob rem faciam J. 33. e. an *in principio* I. 9. b. & I. 14. a. & I. 14. e. utrum cenſetis an. III. 3. c. ſatiſne pium, tutum, glorioſum, an indecorum ſit IV. 2. c. utrum -- an. VI. 7. a. ſuſpectus fuit, incertum vero an per neglegentiam IV. 9. a. Niſi illam firmam efficis, vinci an viciſſe, quid retulit? VI. 40. a. An vero obſcura ſunt? *in principio* VI. 61. e.

Anceps periculum J. 42. c. malum C. 30. a. J. 71. a. bellum VI. 35. e.

Ancilla turpis Fufidius I. 9. a. mulieris ancillæ J. 12. e. Cui in civitate feciſti inſidias ancillaris? VI. 64. b.

Angeret me dolor VI. 48. a. Curt. 5. III. 21. pudor. angitur enim ac laceratur animi cupidine & noxarum metu, I. 14. a.

Angulo (ab) dextri lateris III. penult. Virg. 462. V. Æn. anguſtias (in) coacta Italia omnis VI. 15. d. bellum in anguſtiis futurum VI. 1. a. iter utrimque praeciſum J. 97. e.

Anima oneri C. 2. d. frui C. 2. d. libertatem non niſi cum anima amittit C. 34. e. & J. 17. d. VI. 56. e. libertas & an. noſtra C. 58. d. amiſſa. C. 71. a. *oppon. corpori* J. 2. a. pauci quibus relicta eſt (*pro vita ut ſupra* J. 16. c. ea tibi naſcenti cum anima) ſimul tradidimus. VI. 60. a. quid reliqui niſi miſeram an. C. 21. e. Satis habebatis animam retinere J. 35. e. Volentem pro maximis beneficiis animam dono dediſſe VI. 5. e. Animi virtus C. 2. b. & infra magna vi animi & corporis C. 5. a. molles & aetate fluxi C. 14. c. animi mollitia C. 60. e. Tacit.

68. Calamitate molles an. *in bonam partem* Cic. ad Attic. I. 12. *quam mollis animus & ad accipiendam & ad deponendam offenſionem ei.* Plaut. Capt. 7. 80. *Cave fidem fluxam geras* i. e. *ne ſis ſubleſtae fidei) gloria fluxa & fragilis noſter.* AEn. X. 17. *Noſne tibi fluxas Phrygiae res vertere fundo &c.* — *Autoritas, mens ſenio fluxa.* Tacitus *fortuna belli fluxa,* Cic. i. in *Bruto.* Mobilitate impulſi C. 50. e. contra lubidinem animi ſui C. 52. a. magnitudo C. 63. a. timor auribus officit C. 67. e. J. 23. a. 39. b. ferociam ibid. Uti compoſitum eſt ex corpore & anima, ita ſtudia noſtra corporis &c. J. 2. a. ut inanis ſit Nonii diſtinctio; *animus eſt quo ſapimus, anima qua vivimus; &* Accii *etiam in* Epigone; *Sapimus animo, fruimur anima ſine animo, anima eſt debilis.* Judicium animi mei mutaviſſe J. 4. a. artes variae quibus ſumma claritudo paratur J. 3. a. ad explendam an. cupidinem praeceps J. 6. c. munificentia J. 7. e. augeſcunt J. 38. e. popularium tentati J. 52. a. Cupidine angitur & laceratur I. 14. a. & alicubi Tacitus: *Saevitia, libidine dilaceratur.* animi atrox II. 2. c. Horat. II. 1. Exarſere immane quantum II. antep. Ignavi III. 8. firmatus III. 12. c. ingens III. 13. a. anxſus, incertus IV. 1. c. impotens & nimius. ibid. Territos firmavit IV. 11. a. immodicus VI. 7. c. pravitate VI. 47. a. magnit. (bis) VI. 39. c. curam ſedaverit VI. 59. a. Animus tametſi aſpernabatur C. 3. 6. liber a metu, partibus Reip. C. 4. c. ſubdolus, varius C. 5. a. ferox agitabatur C. 5. c. vaſtus C. 5. b. imbutus malis artibus C. 13. e. conſcius impurus C. 15. a. ne torpeſcerent C. 16. a. eo animus auſus eſt maxumum atque pulcherrimum facinus incipere C. 20. a. accenditur C. 20. c. valet C. 21. a. me fallit C. 21. e. crudelis C. 32. a. quo amplior eſſet C. 41. e C. 69. a. animus illis infirmior C. 60. a. obnoxius C. 60. h. aetas, virtus veſtra me hortantur C. 68. d. dux atque Imp. vitae J. 1. a. incorruptus, aeternus, rector humani generis agit atque habet cuncta J. 58. c. Cupidine caecus ad inceptum ſcelus rapiebat J. 27. c. aeger avaritia facile converſus eſt J. 31. a. ab ignavia corruptus J. 33. a. ſubigit ire obviam J. 33. d. haud ſatis moderatus fuit cupidine victoriae J. 46. b. quo cujuſque an. fert. J. 58. c. *belli ingens domi modicus,* J. 67. a Tacit. *lib.* I. 69. *ingens animi femina, &* Hiſt. IV. 66. circa finem, *ingens rerum* (ſic emendat Rhenan. pro *vigens*) *inerat contemptor an.* J. 68. a. flectitur J. 68. abſtrahitur multitudine (pro, affectu amoris) J. 82. c. arrectus J. 98. flexus J. 110. a. animus eſt ad defendenda III. 8. a. militaris 4. 1. a. negotio defuit VI 33. a. monet VI. 33. e. V. 34. a. fretus negotii magnitudine VI. 41. a. ardet omnibus VI. 44. a. ſin in te ille eſt qui jam &c. VI. 46. d. praeceps, immoderatus VI. 48. c. ſuccumbit VI. 52. d. ad voluptatem a vero deficit VI. 52. e. ex conſcientia ſpem praebet VI. 59. e. obſtinatis C. 37. d. firmioribus J. 54. d. arrectis J. 71. e. multum eorum animis addidit J. 78. d. alia hujuſcemodi animis trahebant, J. 86. e. reputate cum an. veſtris J. 87. e. & J. 13. c. J. 73. e. VI. 42. a. laetiſſumis excipitur J. 93. a. tanto agmine atque animis incedit I. 10. a. Juſtin. 3. 5. 13. *agmen pro impetu cujuslibet rei.* Virg. *Illi agmine certo Laocoonta petunt* & Georg. 3. 423. *extremaeque* agmina *caudae.* Liv. *Juvenes per medium concionem* agmine *ingreſſi.* quantis ierit in III. 9. a. in animis habetote VI. 5. d. haud ſane alio eventum expectabant C. 38. e. qui mihi atque animo meo nullius umquam delicti gratiam feciſſem C. 58. e. parato C. 68. a. *aliter animo agitabat* J. 11. 1. vid. agitabat J. 67. a. parum animo valuiſſe J. 11. d. in animo habere J. 11. c. meo cariſſume J. 17. d. *ἐμῷ κεχολωμένη θυμῷ.* Animo jam iuvaverat J. 23. e. neque vos neque Deos Im. *in animo habet,* 26. a. J. Romae omnia vaenire in animo haeſerat J. 30. a. ardebat J. 43. c. vacuum Rutilium J. 56. e. cupienti nihil ſatis feſtinatur J. 68. e. ob morbos animo parum valido J. 69. c. anxius trahere cum ſuo J. 98. a. demiſſo J. 103. a. Cum an. ſuo volvere (multum) J. 116. e. neque an. neque lingua competere I. 17. c. compotem VI. 10. e. uno pergentibus III. 8. a. multa cum an. agitanti VI. 45. c. quo magis tibi etiam atque etiam animo proſpiciendum eſt VI. 49. a. eſſe malo atque infido VI. 51. e. libero animo VI. 58. a. iniquo (graviter &) VI. 61. a. inverecundo VI. 1. c. Animum humanum (homines) per licentiam inſoleſcere C. 6 c. induxerat in C. 63. b. non mediocrem an. pollicitando accenderant J. 8. a. *flexit ſuum & beneficiis* vincere ag. J 96. a conſueta libidine continuit J. 19. a. in regnum Adh. animum intendit J. 23. a. & 47. a. augere ſuis. Ibid. e. invictum gerat advorſum divitias J. 47. e. ducem illis non an. mutatum J. 35. a. ad caetera parem an. gerant J. 58. a. ſuum an. flectere cepit J. 66. c. impellit ad deditionem J. 66. c. ſuper fortunam gerere J. 68. a. fatigare J. 73. a. de Numidia bonum habete an. J. 90. d. vortit J. 48. b. *pro advertit,* fortem gererent J. 115. a. apud *an. meum nihil carius habeo* J. 118. a. immanem inflexit VI. 48. c. ego ſic apud an. meum ſtatuo VI. 51. b. & 56. a. exercitato in ea re maxume VI. 52. a. in literis agitavi VI. 55. e. ſubegit adverſa res VI. 56. c. virilem effoeminat C. 11. a. *Animos hominum exercebat* avaritia C. 11. a. molliverant loca am. voluptaria C. 11. e. &

fatigant.

fatigant. ibid. omnium alacris C. 22. c. intentos expectatione eventus J. 48. a. tollere J. 107. b. averteret J. 119. c. movent Lepidi mandata? 1. 14. d. oppreſſit torpedo 1. 16. a. attollit ſplendor domeſticus VI. 62. a.

Animadvortatis (quod ego vos moneo quaeſoque. *abſol.* III. J. a. in cives verberibus C. 57. a. laetos modo, modo pavidos animadverteres J. 64. b. & 1. 14. a. ſuis ſe artibus tentari J. 52. a. J. 54. a. non prius omiſit niti quam animadvortit J. 39. c. animatos (in cum male) VI. 30. c.

Anni comitia impediebat J. 41. a. ubi tempore anni mare claſſibus pateſactum eſt VI. 19. e. corpus annis infirmum C. 6. e. viget aetas, contra illis annis atque divitiis omnia conſenuerunt C. 21. a. confectum J. 11. c.

Annuus (vix) ſumptus datus eſt III. 3. a.

Annuite legibus impoſitis *Liv. U. C.* 141. *annuite P. C. nutum numenque veſtrum invictum Campanis.*

Anquirant novos (amicos) J. 13. d. *grandi praemio anquiritur Apulejus* X. 49. *Florus* IV. 12. 2. vide *Giſan. ad Lucret.*

Ante. Luxu antecapere C. 13. d. tempus J. 24. e. C. 33. a. diem 6. Kal. N. C. 31. a. gloria belli Gallos ante Romanos fuiſſe C. 62. b. ante hos te providere decet J. 10. e. verba inimici ante facta ſua poneret J. 18. a. pro, *antea.* Portae ante clauſae fugam prohibebant J. 71. a. eos conſediſſe circiter duum millium intervallo J. 114. e. ne ante capiamini 1. 9. a. pro *olim*, eique oppon. *nunc* 1. 4. d. qui tibi ante optimates videbantur eoſdem nunc dementes ac furioſos vocas VI. 64. e.

Antea. Syllam atque Cinnam antea, ſe tertium eſſe cui fatum &c. C. 48. d. Sed Metello *jam antea cognitum* erat J. 50. a. *antea jam infeſtus nobilitati, tum vero multus* atque ferox inſtare.

Ante capere tempus J. 24. e. laſſitudinem &c. C. 31. dictus 2. 8.

Anteferebat pretiium aut gratiam vero J. 19. a. antehac ſaepe creditum abjuraverat C. 26. e.

Antevenire nobilitatem virtute J. 4. c. conſilia & inſidias J. 93. c. Metellum magnis itineribus J. 60. a.

Antiquitatis tantum curaeque pro Italica gente (v. Gronov.) VI. 7. d.

Anxie laturum J. 84. e. tanto aſperius magiſque anxius agitat VI. 56. a. ac miſerantem fortunas ſuas J. 66. a. laetabatur intelligens — porro autem anxius erat C. 47. a. ne bellum oriretur J. 7. a. *ira & metu* J. 11. e. Simul cupidinibus incepta patrandi & timore ſocii anxius ne J. 73. e. multis laboribus conſumptis anxius trahere cum animo ſuo J. 98. a. animi IV. 1. c. Quo ille dehoneſtamento corporis maxume laetabatur: neque illis anxius quia reliqua glorioſius retinebat VI. 11. e.

Aperiat (verum) J. 38. d. caput V. 2. a. mores utriuſque J. 62. e. cauſam conſilii C. 5. a. ſocios ſceleris J. 38. a. conjurationem C. 41. e. rem omnem C. 46. a. & 48. a. Sic: *rem Annibali aperit* Liv. & Plin. XXI. 20. Trucul. 17. 19. & pro *declarare* Cic. ſaepiſſime. Curt. v. 99. Ferro iter aperiundum eſt C. 68. a. aperte minitari VI. 34 &c. illuſtria magis magiſque in aperto ſint J. 5. a. os & lingua promta VI. 44. a. *aliam & minus tritam vocis hujus ſiniſ. vid. apud Fabrum in Notis ad Lucret. p.* 236.

Appellabantur patres C. 6. e. Curt. III. 3. 5. Adherbalis appellandi copia non fuit J. 25. a. *alius alium laeti appellant* J. 57. e. Anglicè *congratulate*, qua notione apud Steph. non occurrit. Mauros pro Medis J. 21. e. primo ſingulos appellare: hortari C. 33. c. C. 17. a. & C. 20. a. nominans ap. hortatur &c. C. 69. e. & hac *notione appellare & implorare apud* Cic. pro Quintio *conjunguntur.* *Quid agendum eſt? qui Deus appellandus eſt? cujus fides imploranda eſt?* & Verr. in 7. *imploro & appello. Quos accedam quos appellem?* J. 16. e. benigne milites J. 101. a. appellare, benigne habere: idem ambobus polliceri J. 121. a. *Plaut. Caſ.* 5. 15. *blande appellanda eſt uxor mea. Mea amoenitas quid agis?* Cic. pro Cluent. 57. *appellat hilari vultu hominem* ut blandiſſime poteſt; & ſic è contra, *appellare illepide*, pro, maledicere Bacch. V. 2. 50. *alibi ſaepe pro ad colloquium vocat* J. 113. e. & 120. a. ap. dicitque ſibi otium pro ſervitio III. 9. a. appellato Craſſo (inter conjuratos recenſito ſcil.) C. 49. e. quos PR. reges J. 69. a. per D. Imm. vos ego appello C. 58. b.

Appetebat familiaritates adoleſcentium C. 14. c. ſocietatem veſtram J. 14. e. Conſulatum J. 67. e. res laudantur & appetuntur ut earum rerum uſus eſt VI. 53. e. alieni appetens C. 5. a. gloriae militaris J. 7. a. *Sic Eutrop. de Conſtantino. militaris gloriae appetentiſſimus. ubi MS. Cod. quo uſus ſum*, attentiſſimus, *male*, *nam Paeanius vertit*, δόξης τι τῷ ἐπιθυμεῖ πολεμικῆς.

Approbat deditionem Senatus II. 3. d. proſcriptiones innoxiorum I. 8. a. quae tibi placuerint Dii Im. VI. 44. a. novum conſilium C. 53. a.

Aptis armis (non) & laxiore agmine III. 14. a. i. e. paratis. Virg. Aen. 3. *claſſem vel's aptare jubebat. &* 2. *projecto dum pede laevo Aptat ſe pugnae. aptari juſſit milites ad pugnam.* Frontin. 1. VIII. Pomponius: *Heus aptate pueri munde atque ampliter convivium. pro*, connexo *accipit Nonius.*

Apud eos jus non legibus magis quam natura valebat C. 9. a. ſunt gratia potentia divitiae (*pro penes eos*) Flaminium commoratus C. 37. a. J. 23. a. Numantiam didicerat J. 107. a. *Sic Epid.*

II. 267. *apud Thebas. corrige Nonium qui apud forum vitioſe dici putat. dixit enim Terent. Andr.* IV. 6. *ut* apud *villam Cic.* Chalcedona terra ſudi, mari exui claſſe IV. 5. c. vos plus valet L. ſcelus quam veſtra dignitas C. 53. a. pro (ab) *quae apud alios* iracundia dicitur C. 54. c. *& etiam*, C. 57. a. Apud majores noſtros, A. Manlius Torquatus filium necari juſſit *pro majorum noſtrorum memoria vel temporibus* C. 61. a. *Cic. ad Appium* III. 10. 31. *amicitiam violari* apud majores *noſtros fas non erat, & alibi.* Socii clari magis quam honeſti J. 8. a. Numidas honori ducitur J. 11. a. & J. 17. b. vos memoria remanet Avi &c. J. 26. e. plebem gravis invidia. J. 32. a. primos erat J. 50. e. & J. 107. a. altero alteri formidinem facere J. 57. c. omnis adeſſe J. 105. a. *illud tantum ſcelus inultum relinquendum* J. 114. e. *animum meum nihil carius habeo*, equidem ego ſic apud animum meum ſtatuo, VI. 51. c. & 56. a. J. 118. a. aliquantam *partem gloriae demſerat maxime apud veteres* & ſanctos viros II. VII. Samothracas Deos acceptum in fidem IV. 4. a. latera certos collocaverat VI. 15. a. indignos ſaepe erant quaſi per lubidinem data VI. 32. a.

Aqua jugi. pluvia J. 94. e. utris alia aquae idonea J. 78. a. vis J. 78. d. fons J. 97. e. aquatum egreſſus J. 98. a. hiemalibus J. 41. e.

Aras Philenis fratribus conſecravere J. 81. atque ſociis bellum paravere C. 58. a.

Arant (quae) aedificant, navigant, virtuti omnia parent C. 2. c.

Arbitrati Jugurtham J. 72. a. cujus *arbitratu* communibus negotiis conſuleretur J. 113. a. *arbitrio* paucorum belli domique agitabatur J. 45. c. utrius veſtrum arbitrio, injuriae fieri VI. 37. a.

Arbori infecundus, bonus pecori ager J. 20. b.

Arcem regni Zamam J. 60. a. ad arcem oppidi trepidare J. 71. a. habent ex ſpoliis veſtris III. 7. e.

Arceſſebant pecuniae captae J. 37. a. *quinquies occurrit vid.* accerſo. ab aratro accerſebantur V. Max. IV. 4. 4. & 5. *at in utroque loco MS. B. Pal.* a ceſſebantur &c. Capitis J. 70. b. Gabinium quo major auctoritas ſermoni ineſſet C. 41. e. procos. I. 18. a. argentum mutuum II. 4. 2. legiones in monte poſitas IV. 2. c. ad bellum Gallos C. 60. d.

Ardebat animo mederi fraternae invidiae J. 43. e. ad reprehendenda aliena facta aut dicta ardet omnibus animus VI. 44. ardens in cupiditatibus C. 5. b. *idque commune habuit cum Bruto qui de ſuo ingenio ſic pronunciat. Quicquid cupio vehementer cupio.* Cicero Epiſt. Haud procul ab ardoribus J. 21. d.

Arduum imprimis videtur VI. 3. a.

Arenoſa humi gignuntur J. 52. e.

Argenti cum non parvi pondere (equi multi) J. 31. e. pondo imperat ducenta millia J. 66. d. exercitum argento fecit VI. 2. d. Legatos Romam mittit cum argento multo J. 13. c. aere ſolutum eſt C. 34. c.

Arguituri falſum filium II. 3. d.

Argumentis in fiducia quam argumen. purgatiores dimittuntur, II. 2. a.

Arida loca atque vaſta J. 78. a.

Arma parare C. 25. a. portari C. 31. a. ſumpſerunt C 57. a. non texerint C. 68. b. ab hoſtibus avertere C. 68. d. arma tutata ſunt Numidas J. 77. e. decori eſſe J. 90. a. J. 99. a. expedire, J. 13. a. bellum atque arma vobis inviſa, I. 11. e. privata opprimundae libertatis cepiſſet I. 12. c. retinens te hortor I. 15. a. Verbis tentabitis *conabimini verbis armorum vim repellere* I. 15. c. huc convertiſſe IV. 7. c. inimicorum disjecit VI. 46. e. tegere libertatem, patriam C. 6. d. & J. 92. a. *Sic Tacitus, aurum non tegit An.* 32. I. 23. *fugientes, paludes A.* 26. tegenda armis vita 6. 2. decoris lubidinem habebat C. 7. c. recepta Reſp. 11. a. quae praemia peterent C. 22. c. & 37. a. parerent domita C. 37. b. in armis C. 38. b. omnia & luctu compleri C. 53. e. militaribus inſtructa C. 65. a. cogere J. 10. c. contendere J. 13. a. parem ſe J. 23. d. retinendum J. 24. a. expugnare Cirtam. J. 25. c. diffidere J. 54. a. in armis omnia ſita J. 55. e. *viriſque opulentum* oppidum J. 61. a. bellum parum procedebat J. 65. b. J. 75. e. exuerat J. 93. c. 6. 21. a. conſtrata humus J. 108. a. velitaribus J. 113. a. quoniam amplius valuiſſent J. 119. a. in Civilibus diverſa pars movit me a vero I. 1. b. ferox genus I. 14. d. ſollicitatae Hiſpaniae 1. 13. e. armis cultus 3. 1. d. aptis III. 14. a. abſtinuit IV. 5. d. ab a. dimittit VI. 33. a. quantumque armis viris, opulentia poſſet VI. 45. c. Corpus exercui VI. 55. e. ſtrepitus ad coelum ferri J. 64. a. aliquantum J. 66. d. opes virorum armorum & auri IV. 7. a. paratu VI. 11. a.

Armat copias J. 13. a. armata ſuperbia magiſtratuum C. 34. e. uti contra injurias armati caſis J. 34. a. hominibus obſidere C. 28. c. dedecore potius quam manu J. 43. a. corpore ingenti, perinde armatus VI. 10. a. uti quemque caſus armaverat C. 65. a. *qui manus armaverit*, J. 115. a. *manus quas juſtius in Lepidi perniciem* armaſſet *&c. Epiſt.* 10. 23. *Planci ad Cic.*

Arrectae reliquiae belli I. 13. e. animis J. 71. e. animus paulIulum J. 98. e. eos oratione ſua *arrexerat* J. 86. e.

Arrogant quod ex aliena virtute ſibi J. 88. e. ut eorum ſimultas ac *arrogantia* fert. VI. 57. a.

Artibus malis imbutus C. 13. d. Sic Prudent. *adv. ſym.* VI. 22. *doctiſſimus* artibus *ſiniſtris Fraude*

Digitized by Google

de pudicitiam perfringere, nil ſacrum putet bonis J. 4. b. ſi permanere vellet in ſuis artibus, ſin properantius pergeret C. 9. b. Civitatem retinebat in bonis J. 45. a. ſuis ſe A. tentari animadvertit J. 52. a. *dolis*, Apuleji Metam. IV. p. 152. vir egregius in aliis A. nimis molliter aegritudinem pati J. 84. c. iiſdem petere & gerere imp. J. 87. a. in optimis A. aetatem egi J. 87. d. quibus rebus & A. cariſſimus factus. 101. e. J. bonis pacis A. fr. VI. 33. adepti magiſtratum malis A. 6. 45. b. *Tacit. An.* 5. *cum artibus mariti bene compoſita temperare iſtis decebat te artibus* Plaut. Mercat. *Si eadem ſtudia arteſque Juventuti erunt*, VI. 40. a. nulla cuiquam inferior II. 6. ad eam artem ſe quiſque armabat (i. e. juxta artem) IV. 11. d. tuam egregie mirabilem -- ſemper tibi majorem animum in adverſis quam ſecundis VI. 45. e. iis retinetur imperium quibus initio partum eſt C. 2. c. his auxerat utraque (nempe, Conſcientiam ſcelerum & inopiam) C. 5. b. duabus his art. -- audacia & aequitate C. 9. a. bonae famam C. 2. d. induſtriam aliaſque bonas J. 1. b. ob eaſdem in regnum adoptatum J. 25. a. Cum propter artis bonas tum maxume quod advorſum divitias invictum animum gerebat J. 47. e. inter bonas integrum ingenium adolevit. 67. a. fidem, probitatem, caeteraſque artes bonas ſubvertit C. 10. a. & 11. a. *variae* animi J. 2. e. multae bonaeque animi & *Corporis* J. 30. d. luxuria & ignavia *peſſumae* artes J. 90. b. *pravas* malaſque lubidines VI. 40. e. in artes vitaſque varias diſpalata VI. 50. e. neque diſciplina neque artes bonae neque ingenium ullum ſatis pollet VI. 52. c. inſolens malarum artium C. 3. e. & J. 45. a. artifices, per homines talis negotii p. itinera egreſſuſque ejus explorat J. 39. d. ſuadendi *Quintil.* 2. 16. *O artificem probum! Terent. Phorm.* II. 1. 29. artificio illis opus uti turpia facta oratione tegant J. 89. c.

Arte colam me opulentur J. 89. e. artis locis IV. 6. a. quam artiſſume ire pedites J. 71. e. reliqua ſigna in ſubſidiis *artius* collocat C. 69. a. habebunt III. 9. d. qui ſe in victoria licentius, liberiuſque quam artius, futuros credebant VI. 40. a.

Arvo ſtudent, (i. e. agriculturae) J. 95. a. aſcendere murum, hoſtem ferire C. 7. b. equos J. 102. d. navim J. 27. a.

Aſper locus aut arduus C. 7. b. & *Caeſar.* III. B. Civil. quae occulte tentaverat *aſpera* foedaque evenerant C. 28. a. res C. 60. e. rupes C. 69. a. hieme J. 41. b. majora & magis aſpera aggredi (negotia) J. 94. a. neque in eo tamque aſpero negotio J. 103. a. omnes provinciae, regna, *maria aſpera aut feſſa* bellis ſunt. VI. 5. e. gloriam petis *per aſpera* quaeque diſtractus Boet. III. Pr. 8. *Lupus --- dulcedine ſanguinis* aſper. *Ovid.* 11. *Metam.* 81. omnia pervade VI. 40. b. Virtus per ſe VI. 52. a. atque dubias res C. 10. a. & J. 7. e. aſpere exercita quaeſtio J. 44. e. aſpere in Metellum de bello ſcribant J. 69. c. ſpes multo aſperior C. 21. d. adſcenſus J. 99. a. communis fortuna VI. 5. a. bellis VI. 5. a. *aſperitas* & inſolentia loci J. 54. e. in ea tanta aſperitate J. 71. a. locorum munitos J. 78. c. rem non eadem aſperitate J. 97. b. belliqne quod adminiſtrabat aſperitatem oſtendere J. 31. a. Nationes ob calorem aut aſperitatem minus frequentatae J. 20. a. ſupervadere J. 78. a. otium poſtquam adepti ſunt *aſperius* acerbiuſque fuit J. 45. a. agere inter occurſantis factioſos opinione aſperius eſt J. 87. a. quod multo magis aſperiuſque eſt VI. 33. d. tanto in adverſis aſperius magiſque anxie agitat VI. 56. a. montes C. 66. aſperum & difficile C. 41. c. aſperrume rectorem patitur C. 33. a. i. e. aegerrime.

Aſſedit, ſed ubi ille (Cicero in ſenatu) C. 32. b. & C. 62. a.

Aſſentando, non aſſ. animo indulgens neque concupita praebendo perverſam gratiam gratificans VI. 42. e.

Aſſideri Amiſum ſine proeliis IV. 1. e. aſſideri urbi. *Curt.* IV. *cap.* 31.

Aſſuetum, male jam aſſ. ad omnis vis controverſiarum III. 1. b.

Aſſumitur Scaurus adminiſter conſiliorum J. 31. a. *aſſurgere* de ſella, caput aperire ſolitum V. 2. a. nec ei *aſtutiae* aut dolus ad cavendum derat. C. 27. a.

At, in principio, *diſcretive* C. 6. c. & C. 8. e. at hi contra ignaviſſumi C. 12. e. &c. eadem Galli fatentur, ac Lentulum diſſimulantem coarguunt C. 48. a. *At enim* quis reprehendat, *in princip.* C. 55. e. At tametſi Senatus &c. tamen J. 28. a. at tametſi in ipſo magna vis animi erat, &c. parat, cujus impudentia munitus foret J. 38. a. I. 8. e. At qui ſunt hi qui Remp. occupavere? J. 34. e. Imperatori invidiae eſſe: at illi alteri &c. J. 76. a. *modo* advorſum hoſtes, *interdum* in ſolitudines pergere; *ſaepe* in fuga, *at paulo poſt* in armis ſpem habere J. 77. a. At ſcilicet ii, gratiam ab eo peperere? I. 12. c. At tum erat Lepidus cum calonibus I. 13. a.

Atque connexive ſaepiſſime, atque id jure quoniam I. 12. a. III. 12. a. III. 14. a. IV. 2. e. IV. 5. b. 5. 12. a. VI. 5. a. VI. 31. e. atque ego ſcio quam aſpera VI. 39. e. VI. 54. a. VI. 55. e. *in princip. & medio.* Atque ego in ea vita multa legendo atque audiendo ita comperi VI. 55. e. atque haec cum ita ſint VI. 62. b. Atque is cum ejuſmodi ſit VI. 63 e. canes atque equos,

poſtre-

poſtremo neque ſumtui C. 14. e. tanta vis morbi atque uti tabes invaſerat C. 37. e. aliarum atque Senatus partium C. 38. e. *Andr.* IV. 2. 15. *non Apollinis magis verum* atque *hoc reſponſum eſt & alibi, faxo tali eum mactatum* atque *hic eſt infortunio.* Atque etiam cum apud vos verba faciunt J. 88. d. 107. c. 109. d. atque ego hoc non vereor. *in principio* C. 56. e. & J. 4. a. J. 35. e. necari juſſit, atque ille egregius adoleſcens &c. C. 61. b. exſurgitis, atque etiam nunc timetis J. 33. e. ſumma ope nitemini, atque eo vehementius, quo J. 35. a. ad ea rex *aliter atque* animo gerebat J. 75. a. *haud ſecus atque* in mari J. 81. d. *etiam atque etiam* J. 89. b. non moenibus modo *& armis atque* viris J. 94. a. Graecis *atque* Lat. *juxta*, *atque* doctiſſume eruditus J. 100. a. orbes facere, *atque ita* ab omnibus partibus ſimul tecti J. 102. c. pro, *& quia*, ſed quia divorſi redeuntes &c. atque omnes idem ſignificabant J. 106. a. motu corporis pariter atque animo varius J. 121. c. dignitati *atque etiam* praeſidio I. 10. e. iter *aliud atque* Hannibal pateſeci I. 11. 3. a. libertatem gloria cariorem habeo, atque ego te oro VI. 59. b. *in caeteris locis occurrit tantum connexive.*

Atroci negotio (i. e. difficili) C. 30. e. atrocitate ſceleris eorum C. 23. e. rei magis quam fide nuntii terrentur J. 107. a. facti leniebant J. 29. a ſeditionibus Trib. atrociter Reſp. agitabatur J. 41. a. res tanta atque atrox non permovit C. 54. a. bellum variaque victoria J. 5. a. Quintil. atroces *res & miſerabiles* VI. 1. *atrociſſimum certamen* Liv. *injuria.* Claudian. *ipſe animi atrox* II. 2. d. Tacit. *lib.* 12. *atrox odii Agrippina ac Lolliae infenſa.*

Attendere forte lubuit quae res C. 62. a. ſuorum, *& hoſtium res pariter attendere* J. 93. a. *Nec ſecus* Cicero, pro Archia: *quoniam me in hoc novo genere dicendi tam diligenter attenditis. & de Finibus* III. *attendo te ſtudioſe. Brutus Ciceroni Lib.* II. *Epiſt.* 13. *utuntur fere cum dativo* Sueton. & Plinius *in* Epiſt. & Panegyr.

Attentius agetis C. 60. a.

Attigerant quem primum hoſtes, J. 106. d. voluptates ſine dedecore attigerit VI. 38. a. fulmen &c. optare ne attingat I. 14. c. eas gentes quibus bellum fuit J. 20. a. non prius bellum quam J. 48. b. parvas res tantum ingenium nequit VI. 41. c. divina mortalis VI. 42. a.

Attinuiſſe Numidam ſpe pacis J. 116. e. i. e. *tenuiſſe*, Plaut. Bacchid. IV. 3. *Ita me vadatum amore vinctumque attines*, & Mil. Gl. IV. 17. *forma hujus mores*, *virtus animum* attinere *hic tuum*, Menaechm. 5. 1. 30. Tacit. 18. *deletae omnes copiae forent*, *ni victorem exercitum attinuiſſet obſcurum noctis. vide etiam* Dictyn V. 2.

Attollit tibi animos VI. 62. a.

Attonitus formidine I. 17. b. *Novitate & miraculo Liv.* 1. *U. C.* 208. *& Ovid.* 8. *Metam.* 137.

Attribuit agendum auxiliariis J. 95. d. *pro aſſignat*, Caeſar. *ut cuique erat locus* attributus *ad munitionem accedunt*, Cic. in Catilinar. *video cui Apulia ſit attributa.*

Attriverant alteri alteros (de bello Carthag.) J. 81. a. hoſtem Flor. III. 22. 5. Juſtin. 41. 64. famam atque pudorem C. 16. a. Italiae opes J. 5. b. Sic, *attritae opes ſaepe apud* Livium. & *attritum* patrimonium *apud* Sueton. Aug. 40. 2. quantam attulerit cladem nobis ignavia Lentuli C. 67. e. ducum temeritate attrita pars exercitus J. 90. d.

Avaritia, largitio, vigebant C. 3. e. vexabat mores Civitates C. 5. e. probitatem ſubvertit C. 10. d. exercebat animos hominum C. 11. a. in avaritia nobilitatis & pecunia ſua ſpem habere J. 13. d. facile converſus eſt aeger animus, J. 31. a. immani J. 34. e. ſine modo, modeſtiaque invadere polluere & vaſtare omnia &c. J. 45. e. ab avaritia Rom. ſe defendant J. 53. a. caeci, J. 82. d. profunda, J. 83. a. attrita pars exercitus J. 90. d. & luxu corrupta juventus I. 3. c. in tempus arſere III. 9. a. bellua fera, immanis VI. 54. a. tanta vis in animos eorum veluti tabes, invaſerat J. 37. d. magna illa vis &c. VI. 54. b. famam avaritiae falſam J. 111. b.

Aucta res eorum civibus, moribus, agris C. 6. c. aucta ſeneſcunt J. 2. a. aucta in altitudinem (Ilex) J. 68. b. eaeque brevi J. 22. d. opes contusae, hoſtiumque auctae J. 47. e. Corpore, pro, *ſaginato* II. 3. a. immenſum mari III. 5. a. ultroque licentiam in vos auctum atque adjutum properatis III. 9. e. numero ſenatus VI. 57. e. quod *ab eo genere* (*pauperibus*) *celebratus auctuſque erat* J. 91. c. fiducia *augeri* noſtris coepit VI. 31. b. animi *augeſcunt* J. 38. e. *augete* ingenium viris fortibus (alii *imperium* v. notas) I. 16. b.

Auctor & ſocius Beſtiae ferebatur J. 32. a. ſublato, de conjuratione narravit C. 24. e. rerum & ſcriptorem C. 3. a. ſuam quique culpam ad negotia transferunt J. 1. d. neque ullam rem agere intendit niſi illi auctores fierent VI. 51. d. Sic, *Vetat* auctor *Apollo.* Statii Theb. 1. 400. *at MS. augur & ſic Crucei Ed.* libera ab auctoribus Patriciis ſuffragia III. 9. d. quae res nationes magnis auctoribus auxiſſent VI. 42. a. & ducis nomine II. 3. d. rerum C. 3. a. auctorem & ducem ſequimini ad recip. lib. 110. e. *auctoritas*, (quo) major ineſſet ſermoni C. 41. e. in Senatu pollebat J. 13. c. J. 27. d. Senatus prodita J. 36. c. Summa in patribus VI. 50. a.

fine

Digitized by Google

ſine auct. ſine gratia C. 17. c. Contra auct. hujus ordinis I. 16. e.

Audacia, non minor vanitas quam a. inerat C. 24. a. *malarum rerum fortitudo* vocatur C. 59. a. pro muro habetur C. 68. c. quantaque animi vis C. 71. a. ex a. temeritatem adferre &c. J. 7. c. majores noſtri, neque conſilii, neque audaciae umquam eguere C. 56. e. intoleranda J. 15. e. plurimum inerat C. 17. a. ſummae, egens, factioſus C. 18. a. virilis facinora commiſerat C. 26. a. promptam (quorum) cognoverat C. 33. a. Curt. 8. 2. 11. & J. 6. 10. lectos & exercitatos in a. C. 51. a. addere caeteris (in bonam partem) J. 99. b. beneficia veſtra penes optimos non audaciſſumos forent J. 35. a. *audaciter* II. 4. d. audax animus C. 5. a. quam audent tam videri felicem I. 9. a. audendo & fallendo magni facti IV. 8. a. auſi loco cedere C. 9. e. nihil palam J. 115. d. nihil J. 7. c.

Audiendo atque legendo multa, comperi VI. 55. e. ea poſtquam Cirtae *audita* ſunt J. 28. a. ne videret ea quae audita animus tolerare nequiverat J. 91. c. acta edocent atque audiunt J. 57. c.

Avertere per dolum Antiochum IV. 3. e. animos popularium J. 119. d. ſtatim avertitur (fugatur) J. 107. e. arma ab hoſtibus a. ea vero dementia eſt C. 68. d. *Caeſar: ab ipſo vallo portiſque caſtrorum barbaros* avertiſſent. *& Virg. Italia Teucrorum* avertere *Regem. Avertere in fugam, Livius. & averſi a praelio*, Caeſar. *& magi tempeſtates avertunt, Iſid.* 16. 11. *ex* MS. *non* evertunt *ut in vulgatis male. fontes avertere apud Caeſ. & ſanguinem* avertere *apud Celſum* 2. 11. *Dares: Phryges feſſi avertuntur. Sic enim MS. Codex cap.* 35.

Avide cupiuntur per mortalis VI. 32. a. avidior properandi factus IV. 12. a. novarum rerum J. 22. a. avidiſque ita promtiſque ducibus II. 6. c. avidiſſumus privatae gratiae VI. 3. e. *avidius alteri alteros ſauciari* J. 64. a. *Sic* Tacitus *lib.* 15. *avidus interficiendae matris Nero. &* Livius *U. C.* 2. *avide ſe certamini offerre*, & ſi liceat avidius fecerit I. 9. a. & I. 15. e. vicit in avido ingenio pravum conſilium J. 27. d. potentiae, honoris &c. J. 18. e. belli gerundi J. 39. a. malefaciendi ex inſolentia VI. 18. a.

Avorſum (ingenium) uti flecterent. J. 107. a.

Aures odio tuo oneratis VI. 64. a. officit timor animi C. 67. e. non competere I. 17. c.

Aut. (Vid. Diomed. I.) bis in eadem ſententia C. 34. c. ter. C. 40. c. & 56. c. C. 52. a. *corrective pro ſaltem*, profecto cuncti, aut magna pars J. 60. e. Nullo, aut quam pauciſſimis praeſentibus J. 117. a. *non abſimiliter Ciceronis illud in Bruto: aut ereptum illi eſt, aut certe nobis cum illis communicatum.* Pars vulnerati aut occiſi J. 62. a. forte, pro, *occiſique*, ut apud *Virg.* 1. *Georg.* 82. *verſ. preſſo ter gutture voces. Aut quater ingeminant.* imagines, *neque* Triumphos, *aut* Conſulatus oſtentare J. 89. b. Capi aut occidi J. 92. a. J. 97. e. Ingenium aut avorſum uti flecterent: aut cupidum pacis vehementer accenderent J. 108. e. *neque* animo, *neque* auribus *aut* lingua competere I. 17. d. Aut in *principio*, redde rationem &c. Aut, ſi retices, cui dubium poteſt eſſe quin paraveris VI, 63. a. *interrogative.* Et ſane Stephanus *citat locum Terentii* 1. 2. 75. *Eunuch. ubi* Aut, *interrogative poſitum putat. Sed error natus ex eo quod in MSS. Codd. exaratum*, aut *nimirum pro*, haud, alii Codd. & *rectius meo quidem judicio habent At.* tribunus, aut praefectus, aut praetor C. 69. e. & VI. 56. a.

Autem. ſunt qui ita dicant &c. *alii autem* C. 19. e. Cethegus Ciceronis januam obſideret *alius autem* alium C. 44. d. laetabatur intelligens conjuratione patefacta, civitatem periculis ereptam eſſe, *porro autem* auxius erat &c. C. 17. a. an quia &c.? quid autem acerbum? C. 55. a. Nam vi quidem regere patriam quamquam & poſſis importunum eſt. *Fruſtra autem* niti &c. extremae dementiae J. 3. c. & 10. d. laeti pacem agitabamus quippe quis hoſtis nullus erat, *Ecce autem* ex improviſo Jug. intoleranda audacia ſeſe efferens &c. J. 15. e. J. 35. e. Perge qua caepiſti. *Vos autem* P. C. quouſque &c. I. 15. e.

Auxilia amicis portare C. 6. c. deorum ſuppliciis muliebribus non parantur C. 60. e. non votis paranda I. 6. a. peditum mitteret J. 7. a. dimittere J. 8. e. accerſere ab ſociis & nomine Latino J. 43. c. & J. 86. b. palam inſtruebantur J. 14. d. ne ſuis auxilio foret J. 56. c. & C. 6. b. & *apud* Plautum *in Poenulo V.* 4. 105. in eo nihil *auxilii* C. 41. b. ſpem nullam J. 25. e. exercitum ſine frumento, ſine auxiliis IV. 8. b. repuli Deorum auxiliis & virtute mea VI. 3. b. *auxiliarios* equites J. 50. e. & J. 56. e. auxilio noctis integri abeunt J. 57. b. Cum ſuo conſilio poenas petat J. 69. a. ſuis accurrit J. 107. e. *auxiliantur* veſtra decreta J. 26. a.

B.

Barbara lingua Libyes corrupere Mauros pro Medis appellantes J. 21. d. barbarico ritu VI. 36. a. Curt. V. 56. *barbararum literarum notae. pro Italico ſemper apud* Plautum; *pro* regionibus barbarorum *apud* Juſtinum *ſaepe.*

Bella atque certamina C. 34. e. atque paces J. 35. e. civilia orta 13. a. ex bellis ferendo IV. 8. a. in B. euntibus VI. 26. a. *belli* patiens C. 7. a.

7. a. ſpolia magnifica C. 21. e. Conditio quae? C. 22. a. faciundi princeps C. 25. a. timor inſolitus inceſſerat C. 32. a. facinora, caedem, incendia C. 33. c. C. 49. a. eventum expectabant C. 38. e. ad ſocietatem C. 41. 1. ſtudium C. 42. a. ſaevitia quae? C. 53. e. gloria Gallos ante Romanos fuiſſe C. 62. d. fortunam tentare C. 66. e. haud ignarus J. 30. e. moram redimebat J. 31. a. Conficiundi J. 41. a. domique agitabatur J. 45. c. contra faciem J. 50. d. cultorem J. 58. c. ingens animus J. 67. a. patrandi ſpe J. 78. a. incepto opportuniſſimam J. 82. c. uſum aut ſtudia vulgi amiſſurus J. 86. e. & 94. d. contra jus J. 96. e. rudis J. 101. a. dubium atque pacis rationes trahere J. 102. a. componendi licentiam ipſis permittit J. 110. e. fortuna conſumſerat I. 5. c. reliquiae arrectae I. 13. c. ira belli deſenuiſſet I. 18. a. B. Lepidani gratiam fecerat III. 13. e. recentis IV. 2. c. diem precio prolatat IV. 5. d. prudentibus IV. 7. a. ab aliis acti VI. 4. d. per omne tempus VI. 35. d. adminiſtratione VI. 30. a. lege VI. 48. d. Vectigalia bellis incerta VI. 4 e. feſſa aut aſpera VI. 5. e. cum aſperrumis premerentur VI. 56. c. bello tentare C. 6. a. confecto C. 52. d. meliores J. 13. a. J. 53. b. neque pace nobis antea cognitus J. 22. e. renovato J. 40. a. vario & rerum multarum egenti J. 47. c. quae res eos in magno diuturnoque bello inter ſe habuit J. 81. a. diem circumſpicit I. 13. e. intactum I. V. 6. a. concuſſus orbis terrarum VI. 34. a. *bellum* facere C. 27. a. & 61. d. ad h. arceſſunt C. 60. d. pace mutavit C. 68. d. ſcripturus ſum, quod geſſit J. 5. a. Aut vim exſpectantem J. 15. e. *oppon. amicitiae*, J. 20. a. *ſumere* J. 23. e. & 66. e. & 85. a. *Sic Plin.* 15. 18. *ſumptum eſt Punicum bellum Tacit.* 19. *Sponte ſumebant. Ovid. Ep.* 15. 75. *Nec tamen indignor pro tanta*, ſumere *bellum. Conjuge. ſuſcipere* J. 82. a. trahi non poſſe penuria rerum neceſſariarum J. 25. e. conficeret quovis modo J. 40. a. tam facile tractum J. 40. e. non prius attingere J. 48. a. renovari J. 58. d. armis parum procedebat J. 65. c. integrum J. 76. a. intactum trahi J. 86. a. atque pacem mutare ſolitus J. 93. c. compoſitum foret J. 102. a. conditionibus componi J. 120. a. an pacem agitaturus J. 117. a. id excitabat I. 4. a. irritare maxumo gaudio I. 11. a. acrius erit I. 15. c. a vobis pacem, vobis ab illo bellum ſuadet I. 16. a. ad ſaeviſſumum projectus III. 2. a. cepi rurſus 4. 5. e. *Serum* (*pro crudele uti apud Virgil. & V. Flaccum, vid. notas*) fecit VI. 2. e. duplicaverat VI. 6. a. deſineret quibus poſſet conditionibus VI. 21. c. aliorum pace mollius VI. 33. a. aeternum atque anceps VI. 35. e. domi bellique VI. 4. a. Ennius. Hos petiis *necuit: pars occidit illa duelli: Plaut. Prol. Capt. Cic. 4. de Rep.* bellicarum rerum inſolita J. 43. a. praedas J. 45. d.

Bellua fera immanis &c. avaritia VI. 54. a. tetrior bellua *Plaut. Moſt.* 3. 1. 71. alterum nobis cum diis alterum cum belluis commune eſt C. 1. a. ritu ruere Curt. V. 9. 6. *ſaepius Elephantos, aliquando monſtrum, deſignat hoc verbum apud eundem.*

Bene facere Reip. pulchrum, benedicere haud abſurdum C. 3. a. partu C. 57. c. J. 8. a. prodegerint *Plaut. Trin.* II. 2. 66. *multa bona bene parta habemus ſed voci* parata *ſubjungit plerumque* res, *nunquam legitur* bene parata. *Ut cuique homini parata res eſt firmi amici ſunt, Stich.* 4. 1. vid. Menaech. I. 3. & compoſite diſſeruit C. 59. d. atque *ſtrenue* J. 25. a. praedicet J. 89. a. omnia non bene conſulta in virtutem trahebantur J. 97. a. evenit ea res J. 97. a. atque *decore* geſta Reſp. 106. a pugnatum a paucis contra J. 115. a. juvantibus diis I. 10. e. ſuadendi uſum IV. 3. a.

Benefacta mea Reip. procedunt J. 7. c. I. 12. a. & 13. a. ea Dii Im. approbent, beneque eveniri ſinant VI. 44. b.

Beneficia, cujus plurima in plebem eſſent C. 32. e. deberi mihi a P. R. J. 14. e. huccine evaſere J. 15. c. ante veſtra gratuito faciebam J. 37. c. populi retineas contra adverſum conſulem VI. 46. b. ſui commonefacere J. 53. d. magis quam metu imperium agitabant C. 9. e. vincere aggreſſus J. 9. c. nunquam victum J. 109. e. pro quibus vix ſane gratus videar VI. 4. a. ampliſſumis VI. 60. a. meo fratres ſunt, J. 10. b. in maxumo veſtro cum m. lacerent J. 89. a. veſtra mihi erepta ſunt J. 15. b. penes optumos forent J. 35. a. quantum cum maxumo beneficio veſtro negotiis ſuſtineam J. 87. a. neque metu coërcitum J. 96. e. metu retinere VI. 48. d.

Benigne tamen pro tempore reſpondit J. 11. a. oſtentat praedam J. 71. c. appellare milites J. 10. a. placide & benigne ſimul, pauca pro delicto verba facit J. 110. a. habere J. 121. 1. dona omnia in benignitate habebantur J. 111. e. & clementia imperium temperavere VI. 35. e. Eutrop. *cum primo anno benigne egiſſent. Sic MS. at Ed. bene.* Paeanius ὀρθῶς διαχειρισάμενοι.

Biennii infoecunditate III. 5. a. binas aut amplius domos C. 21. a. Imp. ſibi fecere C. 6. e.

Bona patria laceraverat C. 14. a. ſpes, C. 22. a. atque honeſta permanſit nobis amicitia Maſiniſſae J. 5. d. ob ingenii multa bona carus J. 116. a. voluntate (nimis) in victos VI. 36. a. Conſilia quam prava VI. 45. a. cum ſpe adoleſcentes VI. 48. c. fama eveniet VI. 59. a. lubido patriae gratificandi VI. 60. d. artis famam C. 2. c. & C. 7. e. &c. VI. 52. d. rerum cura tanta eſſet, quanto nihil profutura petunt J. 1. c. mores colebantur C. 9. a. Imperatoris

offi-

officia exſequebatur C. 70. b. atque ignavi pari periculo ſed fama impari J. 61. e. fideleſque manſere J. 79. e. honeſtique vitam exigerent J. 90. e. a bono honeſtoque in pravum abſtractus J. 31. a. *elabi a bono honeſtoque* Dictys. 2. 23. b. honeſtoque potiores divitiae J. 8. a. Cognoſcere quid boni utriſque aut contra eſſet J. 93. a. aequi boni famam petit VI. 2. a. initiis malos eventus habuit C. 11. a. boniſne an malis moribus vivamus C. 58. e. in artibus civitatem retinebat J. 45. a. quae peſſumi & ſtultiſſumi decrevere ea bonis & ſapientibus facjunda ſunt I. 11. e. negotiis impedita plebes VI. 51. a. praeliis quam fortibus conſiliis VI. 56. e. neque recte neque pro bono facturum J. 25. c. pro bono ducebatur I. 3. e. metu magis quam aequo & bono ſuſtentatum I. 15. d. *cum Gen. etiam vett. uſurpant eleganter. Sic. bono lucis fruitur: Seneca Ep.* 79. *& Herc. F.* 815. *percuſſit oculos lucis ignotae* bono, *ita enim vetus Codex C. Chriſti, & optimae magni Ducis membranae.* a vero bonoque impediebat J. 32. a. magis ex aequo bonoque quam ex jure gentium. J. 39. e. magis aemuli bonorum quam invidi eſſent. VI. 54. c. imperium ad ignaros aut minus bonos C. 55. e. F. *ignavos*, (vid. notas) aequos bonoſque favere J. 87. c.

Bonum otium conterere ſocordia C. 4. a. publicum ſimulantes C. 39. e. maxumum in celeritate putabat C. 44. e. & aequum divitiis carius J. 18. b. publicum J. 27. a. VI. 51. c. ſupra b. atque honeſtum perculſus J. 84. a. ingenium contumelia accenſum eſſe J. 84. e. animum de Numidia habete J. 90. c. & ſtrenuum VI. 6. e. VI. 57. a. & VI. 33. a. Jus bonumque apud eos non legibus magis quam natura valebat C. 9. a. ignavus C. 11. a. nemo libertatem niſi cum anima ſimul amittit 34. e. Conſilio & proelio ſtrenuus J. 7. d. ager pecori J. 20. b. Segnior fit ubi neglegas J. 36. e. gratuito haud facile quiſquam I. 14. a. ea tempeſtate contra pericula & ambitionem VI. 19. e. atque clemens ſit. V. 32. b. ubi deteriorem divitiis magis clarum, magiſque acceptum videt. VI. 52. c.

Brevi ſpatio coaluere J. 92. e. & ſupra, vita C. 1. d. aevi J. 1. a. *breviter* & modice de pace diſſeruit J. 119. a.

C.

Cadavera, inter hoſtium C. 71. a. hoſtilia volventes, C. penult. armis, cruore, luctu compleri G. 53. e. & J. 108. a.

Cadere aut ſauciari J. 97. e. plerique inermes J. 58. e.

Caeci avaritia J. 82. d. & nudum corpus ad hoſtis vortere J. 115. a. dele illud Stephani, *Comae caecae. verſus enim quem adducit ſic legendus eſt: Nec traxit caeſas ad tua membra comas. vel cum Lipſio Ep. Q. III.* 3. *ſectas, aut laeſus. caeca manus, Lucan. III.* 722. Cupidine animus J. 27. d. & 41. e.

Caede atque luctu omnia complentur J. 97. b. ad P. R. ſuimet ſanguinis caede circumveniundum I. 10. e. c. caedem, ſanguine ſanguinem, barbarico ritu explendum VI. 36. a. incendia aliaque belli facinora C. 33. e. C. 61. e. incendia fieri C. 53. e. caedem, fugam, aliaque hoſtilia J. 3. e. caedem in vos feciſſe J. 34. c. *Cic.* ſic pro *Mil.* 67. & 20. *in Bruto* & pro *Sylla* 53. ad C. parati J. 39. c. *caedes* oriantur VI. 60. c. Caedis conſilium in Non. Feb. tranſtulerunt C. 18. e. vaſtam urbem fuga & caedibus I. 8. a. confer. VI. 2. a. caeduntur inter potentium inimicitias &c. III. 12. a.

Caelo terraque penuria aquarum, arbori infoecundus J. 20. c. nocte ac nubibus obſcuratum J. 42. d. & III. 6. e.

Caetera vita eorum pro, *reliqua* C. 61. c. v. Ciceronem. praeter nomen caetera ignarus P. Romani J. 22. e. & *Tacit.* VI. 42. jugi aqua, caetera pluvia utebantur J. 94. e. cum caetera tum maxume benignitatem & ſtudium Sullae accepit J. 112. e. erat inter caeteram planitiem mons J. 97. d. clementia &c. quibus per caeteras gentis maxumi & clari eſtis I. 4. c. poſt eas caeterum exercitum in ſubſidiis locat. C. 69. e. poſtquam finem fecit; caeteri verbo, alius alii, varie aſſentiebantur C. 58. a. caeteri formidine, pars ad-alii ad. J. 77. a. lubido ſtupri, ganeae caeterique cultus C. 13. a. quo & caeterorum animos reficeret &c. C. 49. d. affinis, amicos, propinquos caeteroſque meos J. 16. c. ſed per caeteros mortales. *in princip. ſed vid. notas*, VI. 45. e.

Caeterum, in principio C. 17. c. & C. 17. a. &c. pro *ſed*, J. 2. c. claves adulterinas paret, caeterum, ubi res poſtularet, ſeipſum venturum J. 12. c. regni tantummodo procurationem exiſtumarem meam; caeterum jus & imperium penes vos eſſe J. 14. a. eos multum laborem ſuſcipere, caeterum ex omnibus maxume tutos eſſe J. 16. a. avidus potentiae honoris &c. caeterum vitia ſua callide occultans J. 18. c. perſuadet uti traderent &c. caeterum palam quae ex voluntate forent, regi nunciari jubet J. 50. b. quippe cui verbis pax nunciabatur, caeterum re bellum aſperrumum erat J. 52. a. ipſi pares, caeterum opibus diſparibus J. 56. a. J. 59. d. J. 73. e. & J. 76. b. & 78. a. 79. a. non temere pugnandi copiam facit: caeterum haud procul ab Cirta reges operitur J. 84. a. omne bellum ſumi facile: caeterum aegerrume

deſinere J. 85. a. neque de ullo negotio negare audebat: caeterum ſupplementum etiam laetus decreverat J. 86. d. praelia multa, caeterum alia levia aliis locis facere J. 92. a. non eadem aſperitate qua &c. caeterum haud ſecus difficilem J. 97. b. ex gente M. caeterum materno genere impar. J. 116. a. V. *Acidalium.* ad Capt. Plauti III. 4.

Calamitas atque clades magna Remp. oppreſſiſſet C. 40. c. in quanta ſis C. 45. e. Calamitoſum ſibi maxume incendium C. 49. a.

Callidam facundiam exercui VI. 3. e. *callida, docta faceta* Poenul. 1. 2. callidi & repertores perfidiae IV. 4. a. calliditas prava IV. 5. c. populo ſupervacanea VI. 56. a. nam callidus id modo feſtinabat. imminere J. 83. e. facundus callidus &c. J. 100. d. neque de futuro quiſquam ſatis callidus, ſatiſque prudens ſit VI. 45. a. *Sic Plaut. Aſin.* I. 3. 34. magis malus quam callidus ingenio VI. 54. d.

Calonibus & paucis ſicariis I. 13. c. per C. corpora in murum attollitur I. 22. e.

Calorem aut aſperitatem J. 20. a.

Calumnia paucorum impediti ne triumpharent C. 31. a. calumniae proximus VI. 62. c. *camera* vincta fornicibus C. 64. c. de lignea ſtructura accipit Sueton. *in Nerone* 34. inde lapidis addit noſter.

Campi, ſin oportunior fugae Campi quam collis J. 54. e. patentibus J. 108. a. & 113. a.

Candida, ſemper in periculo &c. Contra qui benignitate &c. imperium temperavere, his laeta & candida omnia viſa VI. 35. e. Canere ſigna J. 99. d. legionum tubicines J. 104. a.

Caninam facundiam exercuit VI. 11. a.

Capere, neque frigus neque laſſitudinem opperiri, ſed ea omnia luxu ante capere C. 13. c. multa ante capere quae bello uſui foret, C. 33. a. & C. 64. a. iiſdem dolis J. 15. e. locum editiorem J. 62. b. alii ad portas feſtinare, pars turres capere J. 72. b. dolis C. 14. d. *prope terrarum orbem ſedem cepit* Livius 8. *B. Maced. loca Caeſar.* 3. *B. G. & Tacit.* 12. 55. terras *Virg.* cibum J. 96. a. locum J. 97. d. arma J. 104. a. & J. 57. a. magiſtratum VI. 45. a. quidnam conſilii C. 42. a. *verbum augurum cum collegium augurum conſulebatur v. Paraei Lexic.* Pl. poenas J. 71. c. ne quid detrimenti Reſp. C. 30. a. locum caſtris J. 54. a. conſilia per otium & ex oportunitate J. 79. a. uti neque vos *capiamini* & illi fruſtra ſint J. 87. d. ne ante *capiamini* quam captum ire licet I. 9. a. requiem III. 10. a. dolis C. 14. d.

Capit pleroſque (dando & pollicendo J. 19. b. ad capiunda arma C. 28. e. Reipub. libido C. 5. a. pecuniae ab rege J. 41. a. magiſtratibus I. 9. b. Conſulatum J. 67. a. ſed pariter cum capta Thala venerant J. 79. e. caſtra III. 3. e. pecuniae arceſſebant J. 37. a. ne inulti animam amittatis neu capti potius, ſicuti pecora, trucidemini C. 68. e. defeſſis jam hoſtibus ac paulo ante ſomno captis J. 104. a. *ex qua fatigatione cum ſomno* captus *jaceret*, Juſtin. 15. 4. agros manu ceperat J. 5. c. *Hoſpes necavit hoſpitem* captum *manu* Moſtel. 2. 2. 47. pedibus IV. 15. a. amore C. 15. a. pravis cupidinibus C. 1. b. maxima invaſerat C. 5. b. in ſpem adductus pecuniae C. 41. b. *Virg.* G. 4. 79. *tibi vinclis capiendus*, dubito an pro *occupare apud idoneos Auctores*, ut in hoc loco Salluſtii. *in capiendo adverſario capere magiſtratum*, *Cic. de Leg. & noſter Fr.* VI. 45. b. vide, *ceperamus.*

Capeſſe Remp. VI. 40. b. & 45. c. laborem cum honoribus I. 6. c. *honorem* Tac. lib. XIII. 25. & III. 30. qua capeſſundam arbitror libertatem III. 7. a.

Capite poenas ſolvit J. 72. a. Capite cenſos, non ex claſſibus J. 91. d. *reſpectu ad Deum univerſos homines cap. cenſos vocat Arnob. lib.* 2. *p.* 80. de capite ex copiis judicaverit VI. 53. a. capitis arceſſere J. 76. b. *Capitalium* rerum condemnatis C. 37. a. de manifeſtis rerum capitalium more majorum ſupplicium ſumendum C. 61. e. rerum cap. vindices C. 64. e.

Capitalium rerum condemnatis C. 37. a. de manifeſtis rerum capitalium more majorum ſupplicium ſumendum C. 61. e. rerum cap. vindices C. 46. e.

Captarem incerta pro certis C. 20. a.

Captivi agri cuſtodem IV. 4. b.

Caput, ſupra caput eſt dux hoſtium C. 60. c. ſuper C. in pulvino temere poſitum J. 74. b. aperire V. 2. ult.

Carebat haud facile lubidinibus C. 13. c. videt luxu carendum I. 14. c.

Carior fides quam pecunia J. 19. d. occulto ſibi quiſque alterius potentia carior erit VI. 57. e. quam decus &c. C. 26. a. dolus atque malitia fide cariora VI. 51. d. libertatem gloria VI. 59. a. regi per obſequelam orationis graves carique 11. 6. a. animo meo cariſſume J. 17. c. bonum & aequum divitiis J. 18. b. auctoritate Senatus C. 25. a. apud animum meum nihil habeo J. 118. a. *Caritatis impatientia pro* amoris *Tacit. ſaepe.* Fore ob beneficia J. 10. a. quod juvat, quod carum aeſtumant J. 90. a. *Domi domitus fui cum* caris meis, *Nam neque edo neque emo, niſi quod eſt* cariſſumum *Plaut. Men.* Noſtris vehementer J. 7. d. acceptuſque ei ſemper fuerat J. 12. a. plebi patribuſque juxta carus J. 93. a. & J. 116. a. caros habeas J. 10. b.

Carminibus vatum & verbis retractantes, I. 12. a. quod Appius VI. 32. a.

Carptim, ut quaeque memoria digna videbantur, pe-

Digitized by Google

perſcribere C. 4. c. *C. breviterque Plin. Paneg. & Epiſt. quaeque tunc C. dixi nunc per otium jungere. C. & universos, apud Liv. & carptim ſinguli, apud Tacit.*

Caſibus aliorum perculſos VI. 31. d. *Satis bene-ſtas pro meo caſu* ſpes reliquae dignitatis conſervandae ſum ſecutus i. e. *pro ſtatu & conditione rerum mearum, ſignificatu inuſitato* C. 36. c. &, percunctatus pauca de ſtatu civitatis & quaſi dolens ejus caſum C. 41. a. compoſite atque magnifice caſum Reip. miſerati ſunt: quae belli ſaevitia &c. C. 53. e. Id ſocordiane an caſu acciderit J. 81. c. laetandum magis quam dolendum puto caſum tuum J. 17. d. miſerando J. 25. e. aut vi aut dolis ſeſe caſum victoriae inventurum J. 27. e. *Tacit.* 11. 157. *pugnae praebere. Mortis, Virg. AEn.* X. *vſ.* 156. fortunam illis praeclari facinoris caſum dare J. 60. e. Romanis utrumque caſum in tenebris difficiliorem fore J. 102. c. & 11. 6. c. caſus armaverat C. 65. a conjunxerat J. 102. e. neque regerentur magis quam regerent J. 1. e. quam gravis in ſervitium ex regno foret J. 66. e. *Caſura* in perniciem miſericordia J. 35. e. ſuamet ipſum pecunia praecipitem caſurum J. 8. e.

Caſtella & oppida, temere munita, aut ſine praeſidio capit J. 58. c. a *caſtris* ὑποκοριστικῶς, *eliſa liquida pro caſtellum ſic a monſtro, moſtellum, vid. Scalig.* 1. *Poet.* XXXI. *uſus eſt primus quod ſciam Cicero.* Natura & viris parum munita J, 92. a. &c. vicos caſtellaque I. 18. c. mediocri J. 97. c. Caſtellanorum iter anguſtum, utrimque praeciſum J. 97. e. cum *caſtellanis agreſtibus, Livius de B. Macedonico.*

Caſtra cum faſcibus &c. in caſtra ad Mallium contendit C. 37. a. propere movit C. 66. c. hoſtium invadunt J. 24. c. Circumvenit multitudine N. J. 42. b. movere tranſvorſis itineribus J. 49. e. duobus locis haud longe inter ſe caſtra faciebant J. 59. d. *Pompejus ad Attic.* 8. 163. *nam neque* caſtra *propter anni tempus & militum animos facere poſſum. Tacitus Hiſt.* IV. 26. *d. loco Gelduba nomen eſt*, caſtra *fecere*, & V. 1. e. *haud procul Hieroſolymis* caſtra *facit Plin. lib* 31. *cap.* 7. poſita J. 78. d. levi munimento poſitis J. 96. a. munire J. 105. b. locata J. 114. a. per media tranſire J. 115. e. in caſtra digreſſi J. 117. d. &c. epiſtolam in caſtra ſcorpione miſere 111. 15. e. neque ex caſtris quiſquam omnium diſceſſerat C. 37. e. milites in ſtativis caſtris habebat J. 48. d. & Tacit. 3. 21. uti locum ante caperet J. 54. a. priuſquam ex C. ſubveniretur J. 58. e. metabatur cum ortu ſolis J. 114. e. abire J. 115. a. collatis 111. 13. e. Tacit. H. 3. 57. praeda caſtrorum hoſtis remorata J. 42. e. opere caſtrorum & proelio feſſi laſſique erant J. 57. d. Munimento impeditus J. 62. e.

Cataphracti equites, ferrea omni ſpecie IV. 10. a Κατάφρακτοι ὅπλοις *ut loquitur Plut. in Alex. Horum meminit Livius lib.* 35. *Veget.* 1. 20. *inde tralata vox ab Ammiano ad Crocodili pellem, cujus* δέρμα φολιδωτόν ἐστι *juxta Diodorum.*

Catenis, in catenis habiturum Jugurtham J. 68. c.

Catervas, facinoroſorum circum ſe tamquam ſtipatorum catervas habebat C. 14. a. Apulejus M. 4. p. 151. *Catervis canum ſaevientium cinctum atque obſeſſum. Catervatim*, neque ullo more proelio J. 102. d.

Cava terrae V. 17. a.

Cavere tamen necubi hoſti oportunus fieret J. 59. a. poſtremo caveret id petere quod illi jure negaretur, pro fugere (abſtineret ſe ab iſtiuſmodi petitione) ſenſu *ſimili vetus verbum apud Ciceronem* 2. *de fin. Nemo pius eſt qui pietatem cavet.* Caveri anceps malum J. 71. a. ab inſidiis J. 116. c.

Cauſa, ſubintelligitur. C. 52. e. *Sic Plaut. Rud.* 5. 3. 18. *Tacit.* 4. Liv. ea prodendi imperii Romani, tradendae Annibali victoriae eſſe. *Ulpian.* Siquis evitandi criminis id egit ut &c. Cauſa diſſimulandi in Senatum venit C. 31. c. praeſidii C. 50. e. multoſque mortales ea cauſa adverſos habeo C. 58. d. incognita J. 17. a. largitione magis quam cauſa freti J. 18. a. itineris properandi cauſa J. 113. a. honoris obvius J. 121. e. invadendarum terrarum VI. 26. c. pacis bellum gerunt VI. 40. a. illius conjurationis fuerit conſulatus VI. 62. b. belli habere libidinem dominandi C. 2. a. publicam miſerorum ſuſcepi C. 36. a. magnam puto quo minus conſilium novum capiamus C. 57. d. Civium cum ſervis communicaſſe C. 65. c. conſilii mei aperirem C. 67. e. multis de *cauſis* praeceps ierat C. 38. a. peccandi in Praeſens minus ſuppetebat C. 16. a. cauſſa duplici, s, vicies, *eodem ſignif. quam ſcribendi rationem improbat Terentianus Scaurus, at ſic ſcripſiſſe Ciceronem & Virgilium narrat Quintilianus* 1. 7. quas tumulti cauſſa conſcripſerat C. 69. d. fidei J. 31. c. & 89. c. Cuſtodiae J. 69. a. Si ad impetrandum nihil cauſſae haberem J. 15. a. morbis *confectus* & ob eam cauſſam mente paullulum imminuta J. 96. a. dicere J. 72. b. eandem illos cauſſam belli cum Boccho habere J. 82. c. alias deinde alias morae cauſſas facere J. 40. c.

Cecidiſſet, ni fides ſpectata foret nequicquam oportuna res C. 20. b.

Cedebant loco VI. 14. a. *Sueton. in Aug.* 40. *cohortes ſiquae ceſſiſſent loco, decimatas ordeo pavit*, Tacit. G. 6. & *Caeſar* 3. *B. Civit. noſter* C. 9. c.

Cedentem veluti J. 42. a. quo cedentes tenderent

J. 55. e. fortunae C. 35. a. inſtanti J. 40. e. pars alii inſequi J. 55. a. res proſpere VI. 59. a. & C. 60. e.

Celeberrumi templi in modum II. 7. e.

Celebrantur facta pro maxumis C. 8. e. virtutem in majus J. 76. d. Tacit. 16. 33. fortuna res ex lubidine magis quam ex vero *celebrat*, *obſcuratque* C. 9. e. per invidiam ſcriptorum celebrata ſunt VI. 11. a. formae celebratae &c. VI. 26. a. forum totius regni maxume celebratum J. 51. a. *locum quadrigis celebratum*. Valer. 8. 1. 9. *Sic legit Beluacenſis*, *aliter Edd.* per ambitionem conſulis memorabant quod ab eo genere *celebratus auctusque* erat J. 91. d. feſſus per omnem Africam J. 70. d. ſeque Remp. celebravere haec atque talia faciundo J. 89. e. vetuſtatem uti caetera in majus componentem altores Jovis celebraviſſe VI. 12. a. celebritatem nominis V. 3. a.

Celeritate (in) maxumum bonum putabat C. 44. e. furtiva I. 20. e.

Cenſebant mortem ſevere vindicandam J. 18. b. minume. Sed ita cenſeo: publicandas eorum pecunias C. 57. e. & 61. e. & I. 16. e. SPQR verbis nuncient, *velle & cenſere* eos ab armis diſcedere J. 25. a. utrum cenſetis me &c. III. 3. a. ita uti cenſuerant deditionem fecit J. 28. e. Senati decretum ſit, ſicut ille C. 62. a. probri gratia moverant C. 24. a. Cenſos capite J. 91. b.

Centuriae ex confuſis quinque claſſibus ſorte ut vocarentur VI. 53. e. per centurias, item turmas aequaliter diſtribuerat J. 96. a.

Ceperamus multis laboribus VI. 60. a. opulentiam VI. 52. e. quae virtute ſimul cum anima retinerent VI. 56. e. quem locum vivus pugnando ceperat C. 71. a. manu agros J. 5. d. ex ſecundis rebus inſolentia J. 44. e. ubi quemque periculum ibi reſiſtere J. 55. a. oppidum magna gloria J. 94. d. vecordia J. 104. e. metus ex calamitate aliorum J. 90. e. bellum IV. 5. e. ſeſe conſulatum ex victis illis ſpolia cepiſſe (i. e. tamquam ſpolia) J. 86. c. quid ille ob benefacta cepiſſet cujus ſceleribus I. 12. e. arma opprimundae libertatis I. 13. a. opprimundae Reip. conſilium C. 16. b. ſomnus ut aegrum animum ſolet J. 74. a. vide *capit.*

Cernere pro aris &c. C. 69. e. Sicut audiri a ſuis aut cerni poſſent J. 64. c. *ut vana ſit illorum diſtinctio qui* cernere *de animo* videre *de corpore ſemper dici aſſerunt.* Lucret. II. 108. *Nam quod rara vides magis eſſe animalia quaedam, Foecundamque magis naturam* cernis *in illis.* Plaut. *Poen.* 19, 20. *Satin ego oculis* cerno? *Virg. terrae omniparentis alumnum* Cernere *erat. Cic. de Nat. D.* 69. *Epicurus autem qui res occultas non modo* viderit *animo &c. Sentit adeſſe Deas* Claud. de R. P. 70. 2. MSS. *cernit.*

Certabant de virtute C. 9. a. Pro ſua quiſque potentia C. 39. e. inter ſe J. 56. a. Cum ſtrenuo virtute C. 63. e. vi magna J. 64. a. haud mediocriter VI. 54. b. mancipiorum praedas *certantes* agere J. 48. e. murum petere J. 99. e. manu certare, VI. 4. c. pro ſalute J. 122. d. certaturos praelio ſeſe J. 83. e.

Certamen magnum diu inter mortalis fuit, vine-- an &c. C. 1. d. *pro* contentione *quemadmodum* Cic. pro Roſc. Amer. 81. *Quo in* certamine *perditi civis erat, non ſe ad eos jungere*, 2. *de Fin.* 109. *Et* certamen *honeſtum & diſputatio ſplendida*, *& verum ſictumque* Quintil. Inſtit. 2. 4. animos arrexit c. 40. b. ad c. ubi venit res J. 13. b. neque gloriae neque dominationis inter Civis J. 45. a. iniquum J. 58. d. atque bella inter mortalis C. 34. d. libertatis aut gloriae I. 1. e. quod in certamine dubium eſt, quorſum accidat, id per inertiam in ſe quaſi victi, recipiunt VI. 57. e.

Certe, in principio J. 33. e. pro vobis agere, aut non agere certe poſſitis III. 9. c. aut vera, aut certe haud procul a vero VI. 46. e. *certior* factus de innocentia ejus J. 50. a.

Certo, pro certo creditur C. 15. e. habetote C. 60. a.

Certos collocaverat apud latera. *Servius ad* II. *AEn. vſ.* 580. *equidem per littora* certos *Dimittam.* certos *interpretatur*, veloces *aut* fideles *aut* firmos *ut apud Salluſt. aliquando & deliberati judicii & ſic Pomponius. ego vero in utroque loco poſitum puto pro* idoneis, electis. *corrige interim Servium Ed. Baſil.* 1613. *apud quem* altera *pro* latera. *& eodem fere ſenſu Lucret.* V. 157. *Arboribus primum* certis *gravis umbra tributa eſt. &* 4. 1086. *Quae quoniam* certas *poſſunt obſidere partes. Et alicubi Virg. pro* ſtatutis. *Et venerem* certis *repetunt armenta diebus. Sic* certus *homo L.* 63. §. 9. *vero. F. de Furt. L.* 13. *pro* individuo. *& apud ICSS. certum jus. locus. vinum. aliaque ejuſmodi ſexcenta*, certum ratus quod ex amicis acceperat J. 22. e.

Cervices ſuas ſublatum (in) III. 11. a. in cervicibus Italiae agentis hoſtis III. 3. a.

Ceſſerat ſecus tentatum antea J. 23. e. proſpere inſidiae C. 27. e. in metu ceſſerimus C. 68. a. anima naturae VI. 60. e.

Cibi inopia acrior vis (ſerpentium) J. 94. d. vinoque laeti invitarent IV. 12. a. ne quis in caſtris panem aut quem alium cibum coctum venderet. J. 49. a. quis erat caro ferina. J. 21. a. *illis advorſum famem & ſitim non lubidine* J. 94. c. *tam pro temeto quam eduliis, quod rarius.* Cicero in Anton. *quum ſe cibis ingurgitaviſſet*, *&* Plin. II. 16. *N. H. inſtillant cibos atque incubant* (Gallinae.)

Cica-

Digitized by Google

Cicatrices advorſo corpore J. 89. c. VI. 11. a.

Circiter Kal. Jun. C. 17. a. circiter 12. pedes humi depreſſus C. 64. a. annos natus circiter 20. J. 68. d. duum millium intervallo J. 114. d. *Hemina apud Plin.* 13. 13. *lapidem fuiſſe quadratum* circiter in medio arcte vinctum. *quam locutionem fruſtra quaeras in Harduini Indicibus, ſed non eſt propterea trita quia ille omiſerit.*

Circuiens manipulos J. 53. a. vigilias cum legatis J. 49. c. & 105. d. *quem circumvenire nitebatur.* M. Capella *pag.* 44. 20. *MSS. B. Pub. & C. Chriſti rectius*, circumire & circuire. *Codex Oxonienſis cum edd. facit.* circuire, hortari J. 55. e.

Circum ſe habebat facinoroſorum catervas &c. C. 14. a. & 27. e. omnes qui circum ſunt &c. II. 6. a. vallatis circum omnibus locis IV. 6. a. in Apuliam circumque ea loca C. 31. a. Circum adnitente nullo, in obſidione frumentum defuit IV. 6. a.

Circumdat moenia foſſa J. 25. d. exercitu circumdato J. 27. d. multitudine effuſi conſedere 103. e.

Circumeundo ſigillatim atque ementiendo C. 49. e.

Circumgredimur Armenia IV. 8. b. *circumgredi terga* &c. apud Tacitum.

Circumſedit oppidum J. 24. e.

Circumſpectare omnia, metuere J. 75. a. *Liv. IV. B. Maced.* 153. *circum. qua nam ipſe evaderet* circumſpectabat. *Plaut. Bacch.* 5. 45. *Terent. Eunuch.* 3. 5. 54.

Circumſpiciens & tentans omnia J. 98. d. *inde Valer.* IV. 3. 3. *Circumſpecta animi moderatione ubi MS. pro, meruerit*, elegerit, *uti & Codex Danielis.* Diem bello I. 13. e.

Circumtuliſſe pateris ſanguinem &c. C. 23. a.

Circumvenire inſontes C. 16. a. ab tergo J. 102. e. exercitu moenia cuncta J. 61. b. moenia vallo foſſaque J. 79. b. P. Rom. fuimet ſanguinis caede circumveniundum I. 10. d. a Myoparonibus mari circumventa III. 5. e. *planitiem locis paullo ſuperioribus* circumventam J. 71. d. *Circumjecta ſaltibus planicies Tacit.* 2. 11. *Tacit. An.* 2. 6. *Rhenus medicas inſulas* circumveniens; *& Plin.* VIII. 7. *equitatu circumventi; ſed locis aut montibus circ. vix alibi occurrit. Virg. Cocytoſque labens ſinu circumvenit atro*, a latronibus in itinere circumventi J. III. a. dextra unde ferrum erat II. 10. a. inſidiis J. 114. c. omnibus neceſſitudinibus C. 22. e. falſis criminibus C. 35. a. ab inimicis C. 32. c. his difficultatibus J. 7. a. ab equitibus dextra ſiniſtra J. 107. e. *a latere. Hegeſip. Lib.* I. *p.* 5.

Citatis per cava terrae ventis VI. 7. a.

Citi ſpeculatores ſe oſtendunt J. 106. a. *citus eques.* Tacit. H. 3. 16. milites II. 1. citus modo, modo tardus inceſſus C. 15. e.

Cives atque ſocios coërcere omnibus modis C. 30. e. accenſus in C. 3. 9. Ingenuus C. 71. a. e. Latio J. 72. a. hoſtiſque juxta metuere J. 75. a. hoſtes cives permixti J. 55. a. etiam hoſtes aequiores quam aliis cives VI. 36. a. fertur.

Civile imperium *Horat.* mitte civiles ſuper urbe curas. -- actio *Cic.* I. *Ver.* 10. *non naturalis amor ſed civilis & opinabilis Gell.* 12. 1. *Lex Civilis ac publica Cic. pro Caecin.* 54. 1. Scientia *Quintil.* 2. 15. eodem ſenſu apud ISS. *Civiliter.* & noſter VI. 35. e. civiliter deponas bellum J. 89. d. victoriam J. 100. c. ſtudiis civilibus J. 5. b. diſcordia C. 5. a. diſſenſio oriri caepit J. 45. c. & C. 48. b. praeda I. 10. a.

Civitas permota C. 32. a. magna atque magnifica C. 52. d. ſummo ſtudio adnitebatur J. 47. e. trepida & ſollicita de belli eventu J. 59. a. opulens J. 72. b. dignitate alios, alios civitate everſum irent VI. 48. e. in C. ſeceſſio fuit VI. 50. c. aere alieno liberaret C. 41. c. periculis ereptam C. 47. a. in artibus bonis retinebat hoſtilis metus J. 45. a. confirmari I. 14. e. qui etiam a bellis I. 22. e. Luſitaniae gravem VII. 21. c. ubi eos in C. adduxeris VI. 52. a. magnas peſſum dedit J. 46. e. quae ab ſe defecerant formidine affectare J. 70. a. mapalia circumjecta civitati VI. 20. a. Principes J. 70. d. & C. 41. a.

Clade exercitus perculſus J. 48. c. quantam ipſi nobiſque attulerit C. 67. c. magnam. magna atque calamitas Remp. oppreſſiſſet C. 40. c. propinquos caeteros alium alia clades oppreſſit J. 16. a. Reip. innoxiae cladi ſunt J. 90. c. ea res magnae initium cladis fuit C. 56. c.

Clarum fieri licet C. 3. a. in congreſſu facerent J. 63. d.

Clemens erat is rumor J. 25. a. *alveus* clemens *Curtius. & Ovid.* 9. *Metam.* 24. *Auſter. Stat.* 5. *Theb.* 94. *ratibus* clemens *inſula.* Claudian. & *alibi*, *quo non* rumore *ſecundo, Palladis penetravit amor.* Bonus atque clemens VI. 32. b. Ea vero clementia erit conſuluiſſe ne -- VI. 41. a.

Clientelae multae, vetus nobilitas, majorum facta fortia, cognatorum & affinium opes J. 87. b. clientelas, gloriam, dignitatem VI. 57. d.

Clamor utrimque exortus C. 46. b. permixtus, hortatione, laetitia, gemitu J. 64. a. & tumultum hoſtilem a tergo accepit J. 62. c. tollere J. 104. d.

Clandeſtinis conſiliis V. 12. e.

Clara & magnifica J. 4. e. pollenſque facundia J. 32. c. &c. delecti ſatis clara vobis ſunt III. 3. e. ubi divitiae clarae habentur VI. 53. a. potenteſque C. 39. a. magis quam honeſti apud ſocios J. 8. a. quibus per caeteras gentes maxumi & clari eſtis I. 4. c. *inter claros magis quam inter bonos* Tacit. H. 2. 10. & magnus J. 97. a.

quis

quis te clarior, quis major? VI. 60. b. per caeteros mortales illa res clarior eſt VI. 45. e. clariſſumam in patria familiam VI. 60. a. viri Conſulis C. 55. a. clarius eſſet ſuum in Remp. ſtudium C. 50. e. fieri licet C. 3. a. acceptumque J. 73. a. Clarus atque magnus habetur C. 62. a. abunde pollens potenſque & clarus eſt J. 1. a. tam c. neque tam egregiis factis erat J. 67. e. *talis humanitatis intellectu* claruit MS. Valer. V. 1. 11. edd. *non caruit*, in tantam claritudinem brevi pervenerat J. 7. d. artes animi quibus ſumma claritudo paratur J. 3. a.

Claſſe pulcherruma exui IV. 5. e. hoſtium vitabundus III. 6. a. fuſae fugataeque C. 81. a. mare patefactum VI. 19. e.

Claſſibus. non more majorum neque ex claſſibus J. 9. a. ex confuſis 5. forte Centuriae vocarentur VI. 53. e. primae omnes judicare placet VI. 53. c. prima judicia VI. 58. e.

Claudebat nihil ſocordia VI. 13. b.

Claves adulterinas paret J. 12. c.

Clauſi in tenebris cum moerore & luctu morte graviorem vitam exiguunt J. 16. c. undique oppido J. 71. b. aliud clauſum in pectore aliud promtum in lingua C. 10. d. montibus atque copiis hoſtium C. 66. e. clauſum tenet atque obſidet J. 26. c. fame ferroque J. 42. e.

Coacta Italia in anguſtias ſcinditur in 2. Promontoria VI. 15. d. -- egeſtate locorum rapto vivere VI. 19. b. volentibus quam coactis imperitare J. 109. a. rerum neceſſitudine J. 52. a. quas nox coëgerat ſedes habebant J. 21. a. finitimos armis ſub imperium J. 21. c. quos omnis eadem metuere in unum coëgit J. 34. c. pecunias 22. e. *Tacit.* 4. 45. armatus intentuſque milites cogebat J. 105. c. cogendi poteſtas erat J. 28. e. paucos fama cognitos accire & ambiundo cogere C. 86. d. cogere ad militiam J. 87. a. exercitum ſupplicio J. 89. e. exercitum Dyrrhachium cogere I. 18. b. ut ex Latio & a ſociis cogeret J. 100. a. multitudinem in unum J. 82. a.

Coaequandis montibus C. 21. a. Coaequari gratiam omnium difficile VI. 57. d. dignitate VI. 53. e.

Coaleſcat concordia inter VI. 52. a. ilex inter ſaxa coaluerat J. 98. d. novi vetereſque J. 92. e. hi poſtquam in una moenia convenere &c. quam facile coaluerint C. 6. a.

Coarguunt diſſimulantem praeter literas, ſermonibus &c. C. 48. a. *ſi facinoris coargueretur.* Tacit. Annal. 13. 20.

Codicariae naves IV. 10. a.

Coelo tanta miſſa vis aquae J. 78. d. facta ad coelum fert J. 57. e. ſtrepitum armorum ad c. ferri J. 64. a.

Coeperat ubicumque inſequi J. 54. d. uti coeperat in hiberna proficiſcitur J. 105. a. alia hujuſcemodi coeper fieri C. 57. c. poſt ubi ſilentium coepit J. 38. c. cum primum deditio coepit J. 66. d. ex virtute nobilitas J. 88. d. ubi dies J. 96. b.

Coërcere omnibus modis ſocios C. 30. e. beneficio metu coërcitum J. 96. e.

Cogites fac c. C. 45. e. indigna virtute tua VI. 46. c.

Cognitionem, affinitatem, praeterea foedus interveniſſe, ad hoc &c. J. 119. c. & affinium J. 14. a. & J. 87. a. amicum, hoſpitem aut cognatum C. antepen.

Cognita. egregia tua fides, re C. 36. a. deditionem per nuncios cognitam approbat II. 4. b. Metelli rebus J. 59. a. literis J. 76. a. Conſilio per Sangam C. 42. d. & C. 46 a. indicio C. 17. d. advent Bocchi J. 107. a. fama paucos J. 86. c. experimentis cognitum erat Metello J. 50. a. cum Ligure promiſſa ejus cognitum miſit (ad cognoſcendum) J. 98. d. ante te cognitum J. 118. a. dicitque ſibi per Dabarem ex Sulla cognitum J. 120. a. Ne ſe alium putaret ac Numantiae cognitus eſſet J. 18. a. Cic. ad Servium 13. 2. *hominem prudentem & officioſum* cognoſces (*pro* experiri *in utroque loco*) *& pro* ſentire. Virg. *Nec tam praeſentes alibi* cognoſcere *Divos*. Nobis neque bello neque pace antea J. 22. e. Tacit. H. 1. 1. *mihi Galba, Otho Vitellius nec beneficio, nec injuria* cogniti. Ager hoſtibus J. 51. a. In ea *cognoſcenda* (Republica) VI. 45. a. res pariter attendere cognoſcere quid boni utriſque eſſet J. 93. a. fuere qui inimicos ſuos (inter cadavera) cognoſcerent. C. antepen. *Eo ſenſu*, Plautus, Poenul. *Nam veſtra nutrix primulum me* cognovit. *Ter. Eunuch.* V. 28. *ita miſerrimus fui fugitando ne quis me* cognoſceret. *Seneca. item Ovidius.* quibuſcum mandata Bocchi cognoſcit J. 112. a. rem omnem uti cognoverant aperiunt C. 42. d. operae pretium eſt, cum domos atque villas cognoveris in urbium modum exaedificatas C. 12. a. ubi de adventu M. cognoverunt J. 92. d. eos mores eamque modeſtiam viri cognovi C. 54. e. id an caſu acciderit parum cognovi J. 81. c. Cum prius omnes ſigna ſua cognoviſſent C. 48. e. *ubi cognovit iter ejus ex perfugis* C. 66. d. *de regum ſocietate cognovit* J. 84. a. pro *recognoviſſent comp. pro ſimpl. ut ſaepe* Liv. 35. *Poteſtas domini res ſuas* cognoſcendi *facta. Apulejus compoſitis utitur. ſuum ſigillum* recognoſcat Metam. X. p. 243.

Cohors praetoria C. 70. e. Peligna J. 113. a. veteranas C. 69. e. legionarias J. 55. b. delectae III. 14. d. feſtinas compoſuerat IV. 21. a. expeditis J. 50. e. auxiliariis J. 98. a. praefectis J. 50. e.

Co-

Digitized by Google

Colam. neque illos arte me opulenter J. 89. d. uti colantur boni mores VI, 52. a. colite, obſervate talem hunc virum J. 10. e.

Collatis caſtris III, 13. b.

Colle advorſo evadunt J. 56. a. ſed ex medio quaſi collis oriebatur J. 52. e. editiſſumus I. 20. a.

Collibuiſſent quae victoribus C. 53. e. C. IV, 61. e.

Colligere ſarcinas J. 102. d.

Collocat ſigna in ſubſidiis artius C. 69. a. ſuos J. 53. a. adverſum pedites hoſtium J. 55. a. in provinciam quae proxima eſt Numidiae hiemandi gratia collocat J. 65. a. praeſidiis c. 46. a.

Colloquio in c. verba facit J. 42. e. diem deligeret J. 116. e. diem decretum J. 121. a. permiſſo militibus IV, 9. a. quaſi de pace in C. veniretur J. 120. a.

Colonia Theraeon J. 20. c. & municipia patebunt C. 68. e. frumentum per municipia & colonias dare VI, 43. e. multi ex col. & municipiis C. 17. b. deducendis Triumvirum J. 46. b. in c. conſtitutas IV, 51. b.

Colos ei exſanguis C. 15. e. *Varro Prometh.* exſanguibus *dolore evireſcat Colos. Sic* labos, odos, *apud Terent. & Plautum.* vultu colore ac motu corporis atque animo varius J. 121. c.

Cominus acriter inſtare C. 70. a. faciem ſuam oſtentabat VI, 11. c.

Comitatus Allobrogum per inſidias deprehendant C. 46. a.

Comitiis habitis C. 25. a. comitiorum dies venit C. 27. e. & 41. a.

Commaculares te cum Jugurtha miſcendo J. 109. a. quorum flagitiis commacularetur laus bonorum VI. 37. e. praeter ſatellites commaculatos I. 9. e. ſe ambitu Cic. pro Cael.

Commeatibus initio paratis J. 30. e. Commeatis (i. e. *abeundi licentia pecunia quaeſita*) 5, 1. d. *quo ſenſu apud Livium alioſque ſaepiſſime.* Parati frumentum dare, commeatum portare J. 50. d. ubi ſtipendium & commeatum locaverat J. 95. e. ſpe amplior J. 78. d. multique interierant inſidiis latronum II, 5. a.

Commemorando exprobras. VI, 64. a. quid plura de tua inſolentia commemorem VI, 64. c.

Commendationi meae tribuit fiduciam egregia tua fides C. 36. a. tibi commendo, tuaeque fidei trado C. 36. e.

Commercia prohibebant ignara lingua J. 21. c.

Comminutae unae & alterae ſcalae J. 64. e. regni opes J. 66. c.

Commiſerat audaciae virilis facinora C. 26. a. committere in ſe malum facinus IV, 51. b. *qui ſcelera committi vetem* Senec. Phoeniſſ. 327. at MS. Corp. Chriſti *Sceptra com.* v. unde a ferentariis proelium committi poſſit C. 70. a.

Commodo, inimicitias ex c. aeſtumare C. 10. e. ex commodo pugnam facere J. 84. a de P. R. commodo cum iis diſſerere J. 108. e. majus ex otio meo Reip. venturum J. 4. c. Regis omnibus ſuis rebus anteferret J. 19. a. quod commodum eſt trahunt, rapiunt VI, 48. a.

Commonefacere beneficii ſui J. 53. c. uti nos commonefacias quam converſa ſit Reſp. VI, 62. d.

Commoratus paullulum, C. 69. a.

Commori hoſtibus I. 17. b. *muneri pio. Hegeſippus* I, 17. e. ſic Codex MS. Bib. Pub.

Commotus metu atque lubidine J. 27. d. inſolita re J. 68. a. neque terrore neque gratia VI, 33. a.

Commune, alterum cum diis, alterum cum belluis C. I. b. cujus arbitratu com. negotiis conſuleretur J. 112. a. utriuſque populi finis J. 81. a. quo res com. licentius gereretur J. 116. a. fortuna aſperior VI, 5. a. nobilitatis malum J. 68. a. omnium naturam J. 88. b. habitum tranſgreſſus VI, 2. a. omnium hoſtes eſſe J. 83. a. pro com. imperio privatim ſibi quiſque ſervitutem peperit VI, 50. e. ſic III, 4. a. neceſſitatibus privatim mihi conſulere.

Communias rem, ſtabiliaſque VI. 49. a. ſuos locos Jugurtha J. 70. a.

Communicaſſe cauſam civium cum ſervis fugitivis C. 65. e. communicato conſilio C. 18. b.

Commutare (tuam) contumeliam vita ſua VI, 49. a. *commutatio* tanta inceſſit poſtquam J. 13. e. *commutatis* ordinibus, J. 53. c. & 106. a.

Comparant ſimul delenimenta & differunt vos in adventum P. III. 11. a. exercitum, pro tempore & periculo C. 31. b. domum tuam vi & rapinis funeſtam tibi ac tuis VI, 62. a. iis (poenis) utendum cenſeo quae legibus comparata ſunt C. 53. a. comparate me hominem novum cum illorum ſuperbia J. 88. a. qui hoc malum publicum clandeſtinis conſiliis comparaverunt V, 10. e. *Amicitias cum animi ratione tum facilius eloquentia comparatas. Cod. vetus Petrenſis* amiratione *ſupra, ſed recentiore manu, M. Cicero de Invent.* I, 1.

Comperi artem tuam egregie mirabilem VI, 45. e. Comperior *ipſe colligo. Quaerebam,* comperiebam *nihil ad Pamphilum* Ter. comperior, *ab alio cognoſco.* in ea vita multa legendo atque audiendo ita comperi VI, 55. e. an—an—caſu parum comperimus J. 71. b. & J. 121. a. comperior J. 116. e. Tacit. Hiſt. 4. *gravem virum fuiſſe* comperior. *Apuleius* 1. *Ibi ego* comperior *omnes judices tanto adſurrexiſſe.* quod ubi comperiſſet J. 25. b. poſtquam de rebus Vaccae actis comperit J. 71. d. ea res pro magnitudine parum *comperta* C. 23. e. ubi Romae comperta ſunt C. 37. a. & alibi poſtquam Metello comperta ſunt J. 78. a. Le-

giones Valerianae *comperto*, i. e. cum comperiſſet Pontum conſuli datum IV, 1. a. Eadem forma Terent. *ut illum ſenium Dii perduint qui. &, Eunuchum ſuam. Centauro magna.* Virg. *Sammitium caeſi tria millia trecenti.* Liv. *in omnibus hiſce inſtantiis mutatur genus & refertur non ad verbum quod rem declarat ſed ad rem verbo ſignificatam. nihil frequentius* V. Tacit. 1. 66. 4. 36. &c. periculo atque negotiis compertum in bello plurimum ingenium poſſe C. 2. b. ex aliis rebus magis quam quod cuiquam id compertum foret C. 14. e. ego habeo milites C. 67. a. deis haud facile compertum narraverim J. 20. a. de eo tibi compertum erat VI, 62. e.

Competere animo, auribus, lingua I. 19. c. Tacitus Hiſt. Lib. III. Cap. 73.

Compleri omnia luctu, armis &c. C. 53. e. cohortes pro numero militum C. 65. a.

Complures boni praeſidium in eo putabant C. 19. a. novi in exercitu J. 8. a.

Componas praebeo exemplum quo rectius tua IV, 3. a. pro *pacare* Tacit. 145. &c. terrae & maria ſimul omnia componenda ſunt VI, 41. b. belli J. 110. e. caetera in majus VI, 12. a. armis parta VI. 33. a. bellum conditionibus J. 120. a.

Compoſita non ſunt verba mea: parum id facio J. 89. c. facundam & compoſitam orationem J. 89. a. Compoſite atque magnifice caſum Reip. miſerati ſunt C. 53. e. bene & comp. Caeſar in hoc ordine de vita & morte differuit C. 59. c. *Tacitus* H. 3. 37. *compoſita in magnificentiam Oratio. Hoc ſenſu Cicero* l. *de Orat.* compoſite *& apte dicere*, *&* compoſitae *orationis inſidiis fidem auditoris attentare* 217. precio compoſiti. *Nonius* exponit *redemti* J. 1. 4. c. ex ſcientia rebus pacatis compoſitiſque J. 47. d. pro *pacare* Tacitus 1. 45. *pacifici* IV, 68. *Plin.* Ep. 11. Lib. II. *vir diſpoſitus eodem ſenſu.* pacatis comp. &c. J. 99. a. exercitu in hibernaculis J. 110. c. dolo digrediuntur J. 119. e. ex compoſito prohibuerat II, 9. 1. ex corpore & anima genus hominum eſt J. 2. a. de te ipſo primum quia compoſiturus es &c. VI, 35. in ſecunda feſtinans cohortes compoſuerat VI, 21. a. Tacit. 12, 29. H. 4. 36. qualicumque modo tu victoriam c. ita alia omnia futura VI, 33. e. Res militiae & domi geſtas compoſui I, 1. a. H. 1. 4. e. 89. ſic Tacit. H. IV, 1. a. *eadem forma.* Terent. Eun. *ut illum dii deaeque omnes ſenium perduint, qui me hodie remoratus eſt — & Eunuchum* 1. 4. *acta patrum, monumenta belli, res Caeſarum &c.* Societatem praedarum cum latronibus IV, 9. Sic, *fidem componere exhibet MS. Corporis Chriſti* Martial. Epig. 9. 72. *Maſſyli leo fama jugi, pecoriſque maritus, Lanigeri, miram compoſuere fidem; Sed potior lectio eſt*, mirum qua coiere fide, *vel ſi a vulgata recedendum*, mira compoſuere fide. *Caeterum idem Codex pro*, proditor Helles, *legit* portitor. *me* compoſita *pace fefellit amor.* Propert. II. 2. Ubi Metelli dicta cum factis compoſuit J. 52. a. plura de bonis falſa, in deterius compoſuit VI, 21. d.

Comportare frumentum J. 51. a. *aurum domum regiam comportant* J. 79. d.

Comprobato eorum indicio C. 51. a.

Conari ſed prohibere ne conari quidem I. 14. e.

Concederet aetati J. 11. b. ut populi ſuffragiis integer concederet aetati Mamerci I, 11. c. id tempus quieti aut luxuriae J. 65. b. quorum in gratia plerique I, 3. a. alius alio conceſſere J. 12. a. Victi omnes in gentem nomenque imperantium J. 21. e. in paucorum dominationem III, 7. e. itaque conceſſere illuc omnes (in paucorum partes) III, 8. a. ſi ſingulis animam quam nequeo conceſſerim VI, 4. a. in Armeniam 406. a. ſi defeſſus malis injuria conceſſiſſem J. 17. e. in paucorum jus atque ditionem C. 17. b. Naturae J. 17. a. cujus facundiae non aetati a Manlio conceſſum J. 108. e.

Conceſſione Aſiae per dolum avertere ei ſubvenientem Antiochum IV, 3. c.

Concordia res parvae creſcunt J. 10. d. optimis moribus & maxima conc. egit P. Rom. I, 2. a. & pax diſturbantur I, 14. d. inter veteres & novos coaleſcat VI, 52. a. bona firmanda & VI, 38. e.

Conciderant omnes adverſis vulneribus C. 71. a. niti modo, ac ſtatim concidere J. 108. a. egregia tua ſama ſimul cum Roma brevi concidet VI, 40. a.

Conciliet ſibi gratiam incommodo Reipub. VI, 51. c.

Concione habita C. 44. a. advocata C. 66. e. & J. 38. a. donatum pro concione Jugurtham J. 8. c. quae in concione hujuſcemodi verbis differuit J. 32. e. aderat J. 38. c. & J. 58. a. ex concione diſcedit 38. c. ubi cum tota concione ab exercitu cogit diſcedere (q) VI, 14. d. populi advocavit J. 86. e. concionibus populum ad vindicandum hortari J. 32. b. omnibus concionibus Metellum capitis arceſſere J. 76. b. non ultra concionis locum memores libertatis III, 9. d.

Concitanda. ad con. ſervitia C. 47. b. quantae nunc mihi turbae concitantur III, 9. a. injuriis contumeliiſque concitatus C. 36. a.

Concupita praebendo perverſam gratiam gratificans. VI, 42. e.

Concurrebant ad eum magnae copiae C. 65. e. ho-

Digitized by Google

homines omnium ordinum corruptiſſumi I, 13. d. in caſtra tua VI, 34. c. utrimque magno clamore concurritur J. 57. a. infeſtis ſignis C. 70. a.

Concuſſerat. quod factum primo populares conjurationis conc. C. 25. a. orbis terrarum bello concuſſus foret VI, 34. a.

Condemnabar alios morte, alios pecunia VI, 62. e. *de hac voce* Muret. V. L. 20. *condemnatis* rerum capitalium C. 37. a. de cond. ſummum ſupplicium ſumebant C. 57. a. verberatuſque capite poenas ſolvit J. 72. b.

Condiderant. apud Laete oppidum cui nomen oblivionis condiderant I, 22. a. condidere atque habuere urbem Romam C. 6. a. Tr. pot. conditam à majoribus ſuis I, 9. e. conditor Capſae J. 94. a. *ſic*, *&* Sectae *Lactant.* III, 4. Scholiaſtes ined. Perſii *legit*, *reprehenſiones omnium* ſectarum *ſe armavit adverſus omnes.*

Conditio. mihi indies magis animus accenditur, dum conſidero quae con. vitae futura ſit, niſi vindicamus &c. C. 17. b. quae conditio belli foret C. 22. a. par eſt meo & hoſtium exercitui III, 4. a. Si vera & honeſta flagitium ſuperaverit, non eſt conditio: fuiſſet ſi omnino quieſſetis III, 9. c. pro *loco*, *ſtatu*, vel, *non licet*, ut apud Virgil. AEn. XII. vſ. 880. *Cur mortis adempta eſt* conditio. Metuenti ne ſi pax cum Rom. fieret, ipſe per conditiones ad ſupplicium traderetur J. 65. e. poſſe conditionibus bellum componi J. 120. a. & VI, 21. d. differre. *Dictys* III. 1.

Conditor (Capſae) Hercules J. 94. a. peſte conditos orbis terrarum (Romanos) IV, 7. e.

Condonabam alterius lubidini male facta haud facile C. 58. e. creditum condonare VI, 35. a. uti per paucos factioſos ſcelus condonaretur J. 29. a.

Conducit in unum milites J. 55. b.

Confecti vulneribus, pauci integri J. 64. c. quibus rebus C. 47. a. bello C. 52. c. praelio C. 71. a. annis J. 11. d. morbo atque aetate J. 9. d. per noſtra corpora bellum IV, 7. a. bellum quovis modo J. 40. a. ne ſiti exercitus J. 54. a. mandata brevi J. 12. e. conficiundi belli &c. J. 4. a.

Confertim, ſed alius alio quam maxume divorſi J. 54. e. confertis equis J. 106. e. ubi confertiſſumi obſtiterant J. 103. a. in conf. incurrit C. 70. e. *conferto* gradu *Tacitus* 12. 35.

Confeſſis de conf. ſupplicium ſumendum C. 61. e.

Confeſtim fecit ut nunciis lugubribus fr. 6, 11. a. *interpretatur Statil. Maximus*, *ordine & ſine intermiſſione.*

Confidunt ubi ſatis legati J. 13. e.

Confinis potentiori ſedibus pell. J. 45. e. *Paulus ad edict.* 23. *de Fin. R. L.* 4. *Hoc judicium locum habet in confinio* praediorum *ruſticorum*, *urbanorum diſplicuit: neque enim confines hi*, *ſed magis vicini dicuntur*, *& ea communibus parietibus plerumque diſterminantur.*

Confirmare pro, aſſeverare, animum excuſſo timore ſumere, ex morbo convaleſcere. *apud* Ciceronem *ſaepe.* animos eorum mollire poſtremo c. fidem publicam per ſeſe inviolatam fore J. 38. d. territos J. 42. b. data atque accepta fide ſocietatem C. 45. c. *poſtquam* pacta (ſic legendum ex MS. non acta) *confirmata ſunt. Dares cap.* 41. *ubi pro*, Scaeam portam *MS. rectius*, illam partem muri. *inſulſa eſt in editis repetitio* I, 14. e. 2. rebus poſſe confirmari ſenatum puto VI, 57. e. multa pollicendo ac miſerando caſum ſuum, confirmat uti pergerent J. 25. e. confirmato animo C. 47. a. illum diem aut omnis labores confirmaturum J. 53. d. confirmatus ab omnibus, J. 38. a. hoſtium imperitia J. 103. e. prohibendo a delictis exercitum confirmavit J. 49. e. opes factionis C. 33. e.

Confiſi diis Im. C. 60. e. ſeſe fore inviolatos &c. J. 28. a. facile apud illos principem ſe fore C. 7. e. his amicis ſociiſque C. 16. b.

Conflaverant aes alienum grande C. 25. a. illi magnam invidiam. C. 50. e.

Confligere ſtatuit cum Antonio C. 66. e.

Confodere domi ſuae imperatum C. 29. a. confoditur pugnans C. 70. e.

Confuſis quinque claſſibus VI, 53. e.

Conglobatae cunctae gentes non movere non contundere queunt hoc imperium VI. 38. e. quoſque fors conglobaverat J. 102. d.

Congreſſi (poſtquam) cong. dicit ſe miſſum J. 117. a. in *congreſſu* magnam cladem facere J. 63. e. primo pulſi milites J. 77. e.

Congruens inter ſe (multitudo) nullo modo, in artes vitaſque varias diſpalata VI, 50. e. *Nec ulla vox propoſito* congruens *eſſet audita.* Valer. 1. 5, 4. MSS. Pemb. & Pub. *aliqua vox* congruere *vitiis* Tacit. 13. 1.

Conjecerat in vincula C. 43. e. qui quidem mos uti tabes in urbem conjectus IV, 1. b.

Conjunctos ſanguine J. 10. b. habere eum magnam copiam ſocietatis amicitiaeque conjungendae J. 85. a. multos familiari amicitia conjunxerat J. 7. e.

Conjurant inter ſe principes Civitatis J. 70. b. Si conjuratio valuiſſet C. 17. e. in ea conj. fuit L. C. 24. a. ſi quis indicaſſet de conj. quae contra Remp. facta erat C. 31. c. diſſimulare de conjuratione C. 48. a. multos praeterea in ea conj. eſſe C. 48 b. patefacta C. 49. a. aliique ex conjuratione deprehenſi C. 49. d. conjur. patefaceret C. 37. e. extra conjur. C. 40. e. aperit C. 41. e. uti vos infeſtos conjurationi

conjurationi faceret C. 54. a. populares C. 25. a. & C. 59. e. principes C. 28. c. 44. a. conſcii C. 38. a. ut ſtudium conjur. vehementer ſimulent C. 42. d. caetera multitudo ſuum quiſque negotium exequeretur C. 44. a. opibus fretus C. 55. c.

Conjicio. quantum conj. VI, 19. b. *Apulejus de D. S.* p. 412.

Connubia. per connub. Gaetulos ſecum miſcuere J. 2. c.

Conquirit ex agris quamplurimum domiti pecoris J. 78. b.

Conſcii conjurationis C. 38. a. atque illi certamini conſcii inter ſe juxta ſeditionem erant (†.) VI, 31. e. animus exagitabat C. 14. b. videlicet & ſibi quiſque conſcius, VI, 51. c.

Conſcientia ſcelerum agitabatur ferox animus C. 5. c. *Conſcientiam animi non curat.* Cic. 2. de fin. 88. *Sueton.* in Nerone, *Sceleris* conſcientiam *ferre non poſſe*, *ob* conſcientiam *ſtupri accipere aliquid*, *Marcel. in L. mariti lenocinium §. Quod ait ff. ad Legem Jul. de Adult.* mentem excitam vexabat C. 15. e. ſatisfactionem ex nulla conſcientia de culpa proponere decrevi C. 36. a. delicti populum timet J. 29. a. eique timido & ex conſcientia diffidenti rebus ſuis J. 37. e. eorum alium c. alium mala fama impediebat J. 39. c. ex mala con. digna timere J. 66. e. ſcelerum exagitari I, 13. d. ſuus cuique animus ex con. ſpem praebet VI, 59. e. ne quis modeſtiam in conſcientiam duceret J. 89. a.

Conſciſſam plebem Rom. in villa pecoris modo VI, 37. e.

Conſcripſerat cohortes &c. C. 69. d.

Conſecravere aras Philaenis J. 81. e.

Conſederant equi Numidaeque inter virgulta J. 53. d. ſuperioribus locis feſſa pars J. 55. e. & J. 103. e. 56. e. &c. ſub ipſis radicibus montium C. 66. e. prope Cirtam utriuſque exercitus J. 24. c. noctemque totam itinere facto J. 96. b.

Conſequitur ejus conſilia VI, 56. b.

Conſerendi manum aut contra feriundi copia J. 54. d. manus conſerentes I, 8. e. conſerturos VI, 28. e.

Conſervandae libertatis atque augendae Reip. fuerat imperium regium &c. C. 6. d. *Cauſſa, gratia nomine, frequenter omittunt veteres.* Terent. Adelph. *Ne id aſſentandi magis quam quod gratum habeam facere exiſtimes.* Ulpian. ad L. Juliam de Adult. *Siquis evitandi criminis id egit.* Noſter alibi, *alia omnia ſibi cum collega ratus, & percunctantibus utrimque ſatin ſalvae.*

Conſideres quid tuae rationes poſtulent C. 45. e. cum conſidero quae conditio vitae futura ſit niſi C. 20. b. Cum vos conſidero milites & cum facta veſtra aeſtumo C. 68. d. *Mundo conſiderato* Auguſt. de C. Dei VIII, 1. *Codex Reginenſis; tam mirabile ſed illi ex vitae genere.*

Conſilia Car. ſibi proderet C. 27. b. vel res de qua conſultatur, vel ipſa conſultatio tuta C. 42. a. Conſilia exſecrari C. 49. a. non ea habuiſſent de Rep. 61. c. - capi talia per otium & ex oportunitate C. 79. a. c. veſtra accuſantur J. 89. a. & inſidias eorum antevenire J. 93. c. Bocchi ſpeculatum J. 116. a. Catuli ſecutus ſum I. 12. e. prava ſaepe magis bona proſpere eveniunt VI, 45. a. & J. 27. d. diſturbaverunt VI, 51. e. dum apud eos vera convaluerunt VI, 55. e. conſequitur VI, 56. a. hujuſce participes C. 17. b. ejus ignarum C. 17. c. *neque aliena* conſilii *domus* C. 41. c. i. e. non patens atque expoſita domus ſed recondita *ut alicubi Cicero*, ubi tuta conſilia habere liceret. *Caeterum nota eſt ſignificatio* ꝟ alieni *pro* incommodo. *alienus locus — tempus apud* Caeſarem & Livium *cui* Noſter *opponit ſuum, non niſi ex ſuo loco pugnae copiam facere vel ſimile quid.* & *abſolute* Plin. *alienum non fuerit in haec divertiſſe* VIII, 8. a. neque f. neque audaciae umquam eguere C. 56. e. cauſam aperirem C. 67. e. more majorum, ex conſilii decreto imperat per Legatos J. 66. d. expers I, 14. c. poenitens I, 17. b. dubius IV, 13. e. *Eodem ſenſu*, apud Tacitum *ambiguus con. lib.* 20. aeger IV, 12. a. Si id modo in pectore conſilii eſt, uti te ab inimicorum impetu vindices VI, 46. d. de ſumma VI, 58. e. ſuis eum multum officere C. 28. e. nocturnis C. 43. a. patratis J. 13. b. Clandeſtinis hoc malum pub. comparaverunt IV, 12. e. fortibus VI, 56. e. Reip. adfuerunt VI, 58. c. communicato C. 18. b. privato C. 30. a. neque exercitus *Mallii quantus, aut quo conſilio foret*, C. 30. a. in novo defenſionem non ſtatui parare 36. a. quo ſervitia repudiet C. 45. e. cum nefario conſceleratorum Reſp. in maxuma pericula venerit C. 61. e. *Valer. peſtifero ſibi nec utili Reip.* conſilio *ſe a Caeſaris concordia abruperat* I, 8. 9. *MSS. ibid. poſt, & caſu tantum.* eo conſil. uti profugere &c. C. 66. a. bonus & proelio ſtrenuus J. 7. e. pauca praeſenti conlocutus J. 31. d. vetere con. omiſſo novum quaereret J. 73. e. utriuſque dies inſidiis ſtatuitur J. 73. b. contra tantas difficultates conſilio ſatis providere J. 95. a. forte quam con. melius geſta J. 97. e. tantummodo neque conſilio, neque manu priorem alium pati J. 101. e. caeteros anteibat I, 11. c. ad hoc B. majore ſtudio quam con. profectum III, 3. a. valere decet VI, 56. c. in conſilio Deorum admiſit Jupiter O. M.

Digitized by Google

VI, 64. d. omnium adminiſter aſſumitur Scaurus J. 37. b. non ſinit conſilium ſocord. atque deſidia bonum otium conterere C. 4. a. cepit opprimundae Reip. C. 16. b. in Nonas Feb. conſilium caedis tranſtulerunt C. 18. e. facile ad tale adduci poſſe C. 41. a. quo minus novum capiamus C. 57. d. vanum C. 59. c. c. capitis ſibi quiſque C. 60. c. neque con. neque inceptum ullum fruſtra ſunt J. 7. e. eorum conſilium habet J. 66. d. ejus mirari J. 68. a. *ex copia rerum contrabit* J. 103. b. (*i. e. ducere, capere*) alibi, *dubium belli atque pacis rationes trahere.* Niſi forte cui pacem praeſtare & bellum pati conſilium eſt I, 11. e. publicum corruperunt I, 13. a. Caeterum conſilium eſt Tigranis conficere &c. IV, 7. a.

Conſiſtere pro opere milites J. 97. e. & 57. a. J.

Conſitus arbuſtis ager J. 57. a.

Conſpectum Marii fugerat J. 91. e. e conſpectu paulliſper J. 71. c.

Conſpicatur monte degrediens cum exercitu J. 53. e.

Conſtabat mihi multa agitanti paucorum &c. cuncta patraviſſe C. 62. d. & VI, 1. a. conſtat fuiſſe VI, 12. a. mihi pro vero conſtat VI, 59. b. conſtantius atque aequabilius ſeſe haberent res humanae C. 26.

Conſtituas, victoriam compoſueris &c. ſed jam quo melius, faciliuſque con. VI, 33. c. c. in coloniis cives VI, 51. a. parandi Juris & Majeſtatis conſtituendae gratia bis per ſeceſſionem occupavere J. 35. a. at L. conſtituerat ut de actionibus Ciceronis quaereretur C. 44. a. illoſque noſque & ſocios infirma pace conſtitues VI, 40. a finiſque imperii ſingulis J. 12. a. cohortes in fronte C. 69. a. agmen conſtituit J. 35. e. *AEacum in proeliis uti ducem conſtituerunt* Valer. 1. 5. *MSS. duce uti inſtituerunt.* Ei negotio proxumum diem J. 98. e. in Pyrenaeis tropaea de victis VI, 12. c. *Conjurant inter ſe dein compoſitis inter ſe rebus in diem tertium* conſtituunt J. 70. d. *rariſſime ſi unquam hoc ſignificatu*, *quanquam* Terentius, *quidem* conſtitutae *nuptiae in hunc diem*, And. 1. 5. *&* conſtituero *tempus alicui rei in III. de B. C.* Caeſar, *iter ad Cirtam conſtituunt*, J. 83. a. (pro iter facere) quae utilia viſa conſtituunt J. 119. e.

Conſtrata maria C. 13. a. — telis omnia 108. a. *ſtrati oſſibus campi* Curt. J. 9. *& cadaveribus* 9. 10.

Conſuefacit ordines habere (multitudinem) J. 82. a. Conſueta habeo omnes labores, pericula J. 87 d. Conſueta *petens e fluctibus antra* Georg. IV, 87. *ut* conſ. *amorem facile cerneres rejecit ſe in illum flens quam fam.* Andr. Ubi conſueta non ſuppetunt VI, 39. e. Terent. *non ſuppetunt dictis data.* eo vero conſueti equi (*de colle loquitur*) J. 54. e.

Conſuetudine. pub. miſerorum cauſam pro mea con. ſuſcepi C. 36. a. *Cicero pro Arch. quae de cauſa pro mea con. breviter ſimpliciterque dixi.* Quae quamquam gravia ſunt, tamen conſuetudine jam pro nihilo habentur J. 36. d. ex conſuet. ratus J 74. a. bene facere jam ex con. in naturam vertit J. 87. e. vetus ſtupri C. 24. a.

Conſuevit, ſicuti in ſolemnibus ſacris fieri con. C. 23. a.

Conſul. vobiſcum una conſul agam C. 21. e. deſignatus C. 51. c. & J. 47. a. ex factione media III, 8. a. non ex opulentia ſed ex dignitate creetur VI, 53. b. à Con. rogatus ſententiam (in ſenatu ſcil.) C. 51. d. magna illa Con. imperia & patrum decreta vos exſequendo rata efficitis III, 9. e. Coſſ. declarantur comitiis habitis C. 25. a. declarati J. 29. e. darent operam ne quid R. d. c. C. 30. e. decernit uti con. delectum habeant C. 37. a. facti J. 88. a. feciſtis nos VI, 4. a. factum con. acceperat J. 84. a. neque inſidiae conſuli procedebant C. 33. a. conſuli inſidias maturent C. 33. e. invidiam conſuli imponeret C. 44. a. diligentia clariſſ. viri conſulis C. 55. a. de facto conſulis conventus agitari C. 32. a. per ambitionem conſulis memorabant. J. 91. d. neque conſulis & aliorum principum I, 5. b.

Conſulares omnes itemque Senatus magna pars C. 26. a. conſulare imperium Romae habuerat C. 64. e.

Conſulatum petundi C. 16. e. ad Con. mandandum Tullio ſtudia hominum accendit ea res C. 24. e. mandatur J. 76. e. noſter C. 62. e. & J. 87. d. 18. e. & I, 10. e. mihi fuit VI, 45. d. gerebat J. 39. a. appetere J. 67. e. per manus tradebat nobilitas inter ſe J. 67. e. ſeſe ex victis illis ſpolia cepiſſe J. 86. a. ex rapinis adeptus eſt I, 12. d. a principio conſ. ſui C. 27. b. ingens cupido exagitabat J. 67. a. cui conſulatus maxumum imperium maxumo dedecori fuit VI, 54. d.

Conſulam. Tuaſne injurias perſequar an regno con. J. 77. d. Reipub. VI, 56. e. Communibus negotiis J. 113. a. de uxore potuit honeſtius conſuli J. 100. e. ſibi quiſque pro moribus J. 62. a. perverſe rerum potentes VI, 32. e. ubi ira impulſi male conſuluerint C. 52. a. ubi con. mature facto opus eſt C. 1. e. Reip. juxta ac ſibi C. 38. e. Ea vero clementia erit conſuluiſſe ne expellerentur VI, 41. a. cum uxore de Repub. VI, 62. e. conſultum eſt de Rhodiis C. 52. e. ſi con. ambobus vellet & ratam pacem J. 120. a. Senatus à B. conſultus eſt J. 30. a.

a. Romae Senatus de provinciis conſultus J. 66. e. Senatum de foedere conſulebat J. 43. a. *invadere manu conſulere militibus* J. 103. a. Cicero ad Marcel. IV. 9. *tuum eſt* conſulere *incolumitati & vitae &c.* Caeſar *B. G. ſaluti militum bello* Tacit. IV, 68. *de vita atque tergo regio more* I, 2. d. non cogatis neceſſitatibus privatim mihi conſulere III, 4. a. ſibi regnoque ſuo J. 85. c. ne gravius in eum J. 13. e. Conſulitur ſtatim Senatus J. 18. a. animus in conſulendo liber C. 60. c. dignitati magis quam irae J. 38. b.

Conſulta & decreta quinquennii reſcindi J. 11. c. *Proprie quae ex concilii ſententia ſtatuuntur ut decreta quae magiſtratus non adhibito concilio pronuntiat.* Liv Lib. III. haec duo jungit, *levius enim vaniuſque eſt ſua* decreta & conſulta *tollere.* pro *conſiliis* utitur Tacit. *mollibus conſultis. An.* I, 40. omnia non bene conſulta in virtutem trahebantur J. 97. a. ſeſe omnia cum illo integra habere J. 116. a. *facta conſultaque ejus aemulus* III, 13. e. conſultabant Reip. C. 6. e. de rebus dubiis 52. a. C. in medium IV, 9. a.

Conſultor idem & ſocius J. 90. e. uti fautor con. ſibi adſit J. III. e. Jovem aut alium quem deum conſultorem exſpectatis? III, 9. e. cupidine atque ira peſſumis conſultoribus graſſari J. 68. c. prava incepta conſultoribus noxae eſſe I. 11. c. copiae adſint VI, 45. a.

Conſultationibus prolatandis J. 29. a.

Conſulto & mature facto opus C. I. c. lenius agere J. 64. d. trahi ab Imp. J. 68. e. velut opere atque conſulto praeceps J. 97. d.

Conſumere, rapere, ſua parvi pendere C. 12. a. ſua atque aliena VI, 39. d. quos con. fortuna belli I, 5. d. omnis opes & ſpes privatas con. 3. 2. e. fidem III, 4. c. multa tamen oratione conſumta J. 27. c. conſumta *multa oratione invicem.* Dictys II, 5. & verbis II, 26. *eo ſenſu quo* Cicero, conſumta *ſuperiore motu & exhauſta* (actio.) de Orat. 57. multis diebus per dubitationem conſumtis J. 66. e. laboribus J. 98. a.

Contactu, neu patiamini licentiam ſcelerum, quaſi rabiem, ad integros contactu procedere I. 14. a.

Contagio quaſi peſtilentia invaſit (*loquitur de moribus imminutis*) C. 10. e.

Contemnetur, quam formidatus eſt antea tam con. I, 10. a. re.

Corrigi quoniam verba contemnitis C. 61. d. novitatem meam J. 88. a. contemto imperio veſtro J. 14. a. ſe e contemto metuendum effecit I, 12. a. inerat contemtor animus & ſuperbia J. 68. a. ne vivere contemtus videre J. 17. e.

Contendat cum majoribus ſuis probitate &c. J. 4. d. cum Legionibus parva manu C. 62. a. con. dolis atque fallaciis quoniam bonae artes deſunt C. II. a. in Caſtra ad Mallium C. 37. a. per regnum Ariobarz. ad c. quam maxumis itineribus IV, 9. e. quae *contentio* divina & humana cuncta permiſcuit J. 5. a. ex ſua con. ſeditio oriretur C. 35. b. modus erat C. 39. e.

Continentia libidini oppon. C. 2. c.

Continuare binos aut amplius domos C. 21. a. magiſtratum nitebantur J. 41. a.

Continuit animum a conſueta lubidine J. 18. e.

Contra naturam corpus voluptati, anima oneri fuit C. 2. e. imperium pugnaverat C. 9. e. at hi contra ignaviſſumi homines. C. 21. a. ſic Terent. *At tu mihi* contra *nunc videre fortunatus. pro*, ἐξ ἐναντίας etiam. *vel, ut inquit* Donat. Viciſſim, *ex adverſo* e regione. eos ſumma ope nitebatur C. 39. b. ubi videt Catilinam *contra ac* ratus erat magna vi tendere C. 70. e. Cicero pro Sylla. *Jam enim faciam &c.* contra atque *in caeteris cauſis fieri ſolet.* Falſo queritur de &c. Nam contra reputando (inquirendo in contrariam opinionem) J. 1. a. At contra Jugurtha trahere omnia J. 40. a. & J. 54. c. & pro, e *contra* J. 79. c. ſed mihi contra videtur J. 87. a. Clariores ſeſe putant quod contra eſt J. 88. e. J. 102. b. 11. e. VI. 3. a. VI. 36. a. At contra quis eſt omnium &c. in propinquo J. 60. 4. e. & 18. c. timorem animi praemia ſceleris adeptum ſeſe videt J. 23. a. inceptum ſuum veniſſe J. 27. c. pericula & inſidias firmiſſumus J. 30. e. injurias armati eatis J. 34. a. decus regium J. 38. a. Jus & injurias omnis munitus foret (cujus impudentia) J. 38. a. Verum niti J. 39. d. belli faciem J. 50. c. lubidinem animi ſui recte facere C. 52. a. contra Remp. facta C. 31. d. ea oppidani ſaxa volvere J. 61. e. Metellum vehementer accenderat J. 68. e. opinionem J. 78. e. Metellum nihil ſatis firmum J. 82. a. poſtulata Bocchi J. 85. e. tantas difficultates conſilio ſatis providere J. 95. a. hujus ordinis auctoritatem I. 16. e. aetatem projectum *ad bellum ſaeviſſumum* III, 2. a. *pericula & ambitionem bonus* VI, 19. e. morem fiducia augeri noſtris cepit VI, 31. b. Spartacum *pugnam offerre cupientibus* VI. 31. e. adverſum conſulem beneficia populi retinens VI, 46. d. eam nixi (gratiam) VI, 51. e. *divitias magna remedia ſtatuo* VI, 53. e. *ſic locuti medicorum latiniſſimi.* Plin. X. 59. e. *Contra Urticam* remedium *eſt. ſtramento &c. pro quo, aliquando* Celſus *aliique* ad *utuntur. Collyrium* ad *puſtulas* VI, 6, 12. ad *laterum dolores compoſitio eſt Apollophanis.* Lib. V. §. 6. *& adverſus.* ibid. §. 10. & Cap. 26. §. 22. hoſtes factio parabatur VI, 56. e.

Contracta rabie toleravimus 18. e. dolo aut ſocordia noſtra VI, 4. a.

Con-

Digitized by Google

Controverſiarum, ad omnis vis con. male aſſuetum III, 1. b.

Contumelia accenſum eſſe bonum ingenium J. 84. e. tantam illam ſibi ab Cicerone impoſitam C. 49. e. Cic. 6. Verrinarum. *imponere plurimas injurias contumeliaſque.* cujus contumeliam homines ignaviſſumi vita ſua commutare volunt VI, 49. a. contumeliarum in Imp. poenas petat J. 69. a. ſumtibus & con. ex rege miſerrimum ſervorum effecere IV, 4. d. injuriiſque concitatus C. 36. a. Contumelioſa dicta J. 23. e. in eos foret J. 66. a. amicis VI, 33. c.

Contundere aut movere imperium VI, 38. e. noſtrae opes contuſae hoſtiumque auctae J. 48. a. *Verbum Lucretianum* 4, 955. *Corpora conturbant magno* contuſa *labore.* unde Virg. *Bellum ingens geret Italia populoſque feroces* Contundet. *Æn.* I, 268. *&* Georg. IV, 240. Contuſoſque *animos & res miſerabere fractas.* ubi Petrenſis, *miſerabile.*

Conturbare rem, denique omnia malle quam victi abire J. 81. d. Remp. C. 49. e. & C. 38. e. conturbare omnibus & infra J. 103. c.

Convenas, agros, imperium habere IV, 7. e.

Convenerant frequentes armati C. 18. e. uti con. J. 43. e. in una moenia C. 6. a. reguli in unum J. 11. a. munditias mulieribus, viris laborem J. 90. a. uti prius quam legatos conveniret J. 27. e. ubi eos conveniſſe videt C. 20. a. Si nihil inter plebem & Patres conveniſſet III. 14. e. qui convenit in minore negotio legem obſervare C. 55. e. ſicuti Regi lubuerat, pax convenit J. 42. e. apud Plautum *abſolute* Amphit. 4. *Convenit. victi utri ſint eo proelio. Urbem &c. uti dederent.* & Terent. *dic conveniſſe.* at eodem modo cum noſtro *Livius* 10. *Nuntiarentque ei, ut ſi* pax conveniſſet. & alibi, pax *ita* convenerat *ut Hetruſcis Latiniſque fluvius Albula (Tiber.) finis eſſet &* IX. *B. Punic. In eas conditiones cum* pax conveniſſet. Conveniunt caeteros per Gabinium C. 44. e. quae pacta in conventione non praeſtitiſſent VI, 9. e. *Conventam* cum Romanis pacem fruſtra fuiſſe J. 120. a. primo *conventu* quem ab regulis factum &c. J. 12. a. dimiſit C. 22. e. vitantes IV. 11. a. ſi illi copia fieret, omnia conventura J. 85. e. fieri, arma portari C. 31. a. Romae per omnis locos & conventus de facto conſulis agitari J. 32. a.

Converſa lingua connubio Numidarum J. 80. e. eſſe in me omnium ora J. 87. c. conſiderate quam converſa rerum natura ſit I, 14. d. quam c. Reſp. VI. 62. a. *converſus* eſt animus aeger avaritia J. 31. a. *i. e. in contrariam partem* Æn. V. vſ. 465. converſaque *numina ſentis.* Et, *lintea* Horat. Ep. 16. arma huc convertiſſe IV, 7. d. ubi regium imperium in ſuperbiam dominationemque convertit C. 6. e. *vid.* Tacitum An. IV. cap. 3. *Caeſar B. C.* Virg. Georg. 2. *in glaciem* vertere *lacunae.* Liv. *haec in perniciem adoleſcenti* verterunt. Et Dictys IV. 14. *convortere* imperia ſua gratia aut ſpe aut praemiis in vol. III. 7. d. convortit ad pedites J. 107. a.

Convicti judiciis C. 14. a. indicio legatorum confeſſique ſit C. 61. d. tanti facinoris C. 55. d.

Convivia aut ſcorta exercuerint VI, 38. a. in conviviis lubidinem habebat C. 7. b. ſalutare plebem & conviviis gratiam quaerere J. 4. a. exorno parum ſcite J. 90. a.

Convocat in unum omnes C. 17. a. convocato ſenatu C. 51. b.

Coopertum miſeriis J. 15. c. flagitiis atque facinoribus C. 24. a.

Coortum eſt, ſiquid adverſi VI, 55. b. *ventus* Metam. 104. J. 81. c.

Copia, in magna copia rerum aliud alii natura iter oſtendit C. 2. d. P. Romano nunquam ea c. fuit ſcriptorum C. 8. e. quibus in otio vivere copia erat C. 17. d. latronum C. 29. e. eſt magna memorandi qui reges &c. male conſuluerint C. 52. a. Sic Plaut. Milit. *Copia vix fuit* cum *adeundi* ut contra, *rara videndi aliquem* apud Tibullum Lib. 2. Eleg. 3. emundi ab Hiſpanis J. 21. c. Adherbalis appellandi J. 25. c. ex copia rerum ſtatuit ſibi nihil agitandum J. 43. c. jubet locis ex copia maxume idoneis, vineas agere i. e. *ex omni copia* J. 79. a. ex copia tubicinum 5 numero delegit J. 98. e. & J. 110. e. & ei maxime fallendi erat per amicitiam J. 65. d. facere pugnandi J. 84. a. magnae C. 59. e. conſultorum adſint VI, 45. a. habere eum magnam copiam ſocietatis amicitiaeque conjungendae J. 85. a. quoniam cop. Jugurtha haberet &c. C. 119. a. pedeſtrium J. 53. a. fuſas C. 70. e. armat J. 13. a. parat. J. 24. a. & J. 43. d. & J. 52. a. augere VI, 21. e. ſuis filiaeque perſolveret C. 36. d. montibus atque copiis hoſtium clauſum C. 66. e. rex forma genere atque copiis potens J. 15. a. copiis integra II, 2. a. quantis familiaribus augerentur VI, 6. d. neque de capite neque de honore ex copiis quiſquam magis aut minus judicaverit VI, 53. a. — C. 36. d. pro rei copia tamen ſatis providentes exornat J. 95. a. ex copia rerum conſilium trahit J. 103. a. facta J. 110. a. in tanta doctiſſ. hominum copia I, 1. a. tam levi I, 21. e. exercitum pro loco atque copiis inſtruxit C. 69. a. *pro facultate & annona* ſaepiſſime apud *Tacitum*, eodem ſenſu *ex copia* Plaut. Caſin. *In re praeſenti* ex copia *piſcaria &c.*

Coquum pluris pretii quam villicum habeo J. 90. a.

Corpora noſtra uti tuta ab injuria forent (arma cepiſſe) C. 34. a. occiſorum J. 99. e. tegere ab jacu-

Digitized by Google

jaculis eminus emiſſis J. 106. e. agitaverat pavor I, 21. a. per calonum attollitur I, 22. e. ſacrata corpora (diis M. devota) II, 9. b. ſuſtinere nequeuntes feſſi arma incumberent III, 12. e. per noſtra bellum conficere IV, 7. a. ingenium nemo ſine corpore exercebat C. 8. e. quem locum quiſque vivus pugnando ceperat eum amiſſa anima, corpore tegebat C. 71. a. pro, *cadavere*. Sic Tacit. II, 40. 3, 5. & anima compoſitum genus hominum J. 2. a. ſalubri genus hominum J. 20. d. exercito feſſus J. 74. a. cicatrices advorſo corpore J. 89. b. aucto II, 3. a. (i. e. *ut veteres medici loquuntur impleto*) ex Lucretii *penu. pabula laeta. Quae nunc vix noſtro grandeſcunt* aucta *labore* II, 1159. & n. II, 6. a. q. qua ſuper omni corpore quietus &c. III, 6. c. mulcato faede III, 6. e. ſenecto IV, 1. a. immutilato IV, 13. a. ingenio *alii ingenuo* V. *notos* VI, 5. a. uti nihil flagitioſum corp. tuo putares VI, 61. e. aut manu ſignificare aut niti corporibus huc & illuc quaſi vitabundi J. 64. b. ſervitio utimur C. I. a. vine an virtute animi C. I. e. patiens inediae, algoris, vigiliae C. 5. a. humani ſanguinem C. 23. a. ſtupro toleraverant ſumtus ingentis C. 25. a. cultu erant omnes copiae (plebis) C. 49. a. c. ad voluptates peſſumdatus J. 1. b. vis corporis J. 2. a. & C. 2. a. & fortunae bonorum J. 2. a. cruciatus deprecor J. 26. e. & animi bonae artes J. 30. e. turpiſſumae parti dediti J. 90. a. motu varius J. 12. c. dehoneſtamento laetabatur VI, 11. d. cultu egregio ornatus VI. 21. d. corp. gaudiis VI, 42. d. corpus voluptati anima oneri C. 2. d. annis infirmum C. 6. e. effoeminat C. 11. a. liberum habere C. 34. a. arma quis c. tegitur C. 68. d. nudum & caecum ad hoſtis vortere J. 115. a. intectum renonibus corpus tegunt VI, 6. a. lacerum ſemianimum VI, 31. a. armis atque equis corpus exercui VI, 55. e. animo obedit VI, 56. a. atque ingenium patriae non ſuae quiſque potentiae exercitabat VI, 56. e.

Correcta Marii temeritas, gloriam ex culpa invenit J. 99. e.

Correptis faſcibus C. 18. a.

Corrigas delicta J. 3. a. de plebe renovanda, corrigendaque diſſerui VI, 55. d. patere vos ipſa re corrigi quoniam verba contemnitis C. 61. d. vaſtatur magis quam corrigitur civitas VI, 40. e.

Corruant ne infirmata cor VI, 32. a. imperia VI, 42. a.

Corrumpebantur vineae igni aut lapidibus J. 97. e. non ſe luxu (*antique*) atque inertiae corrumpendum dedit J. 6. a. magnas opportunitates C. 44. e. Centuriones &c. uti transfugerent J. 42. a. pabulum & aquarum fontis J. 59. e. *& domum & ſemet igni* J. 79. d. & J. 97. a. praeda a perfugis J. 79. c. diuturnitate belli res fam. J. 68. e. milites licentia atque laſcivia J. 43. e. nomen J. 21. d. vera conſilia VI, 55. e. conſilium publicum I. 13. a. acceptam corrupiſſe (nobilitatem) 88. e.

Corrupta ambitione aetas imbecilla C. 32. e. civitate C. 14. a. & 62. e. ob rem corruptam poenas metuunt J. 8. d. luxu atque avaritia I, 3. e. opes futiles & corruptae I, 9. a. mores C. 5. e. ſuperbia J. 88. d. corrupta facta paucorum VI, 9. a. proximos ejus donis J. 102. a. Paulus *in L. ut tantum. §. ſi ſervus F. de ſervo corrupto.* Plautus & Cicero *saepiſſime* J. 110. a. largitionibus & pub. frumento plebes VI. 41. d. auro J. 37. b. pecunia J. 38. e. pleriſque ex factione ejus J. 31, 1. corruptiſſumi omnium ordinum I, 13. e. corruptorem victoriae tuae VI, 36. a. ſe ſuaſque ſpes corrupturum J. 38. e. animus ab ignavia atque ſocordia J. 33. a.

Creetur praetor non ex opulentia verum ex dignitate VI, 53. c. creandis magiſtratibus (Lex de) VI, 53. d. ut ipſe in eo numero crearetur J. 44. e. omnes alii creati pro jure veſtro III, 7. c. & bonis & malis rebus illa (pecunia) creatur VI, 53. a.

Crebras vigilias ponere J. 49. e. ignibus factis J. 103. e. quam creberrumos fieri J. 114. d. *Crebritate* fluctuum VI, 9. e. impetu J. 54. a.

Credendo, ea parum cred. I, 4. c. diſſeruit, credo falſo exiſtumans ea &c. C. 59. d. & J. 95. a. credens in rem fore appellare C. 20. a. factu optimum augere &c. C. 33. a. nihil jam Metello infectum J. 79. a. neque homini cuiquam ſatis C. 32. a. oſtentui illa deditionis ſigna J. 50. e. tempori J. 75. a. ſatis virtuti ſuorum J. 114. a. *vitam ſomnio quam navi* credere *maluiſſet.* Valer. I, 7. MS. *jacens reperiſſet id.* & infra, *deſertis & ignotis.* ne quid de ſe temere C. 32. e. falſum aliquid pro vero credi C. 56. e.

Creditori, magiſtratum populo non cred. gerere VI, 39. e. tanta vis creditorum impendebat VI. 35. a. creditum abjuraverat C. 26. e. condonare VI, 35. a.

Creſcere haec (mala) primo paullatim, interdum vindicari C. 10. e. cujuſvis opes voluiſſe contra illius potentiam C. 17. e. eam flammam egregiis viris in pectore creſcere. (virtutem viz.) J. 4. d. liberos J. 6. d. *Ovid.* Faſt. III, 11. cujuſquam regnum per ſcelus J. 15. a. quo fuga atque formido latius J. 59. d. *Sic amor* Juven. & Stat. *labor.* Silius III, 107. *odium* Cic. *Virtus* Claudian. *ſeditio* Ovid. Metam. 9. Damaſippum &c. qui malo Reip. creverant C. 56. a. quae P. Romani opibus C. 52. a. Reſpub. labore atque juſtitia C. 10. a. Imperii cupido C. 10.

Digitized by Google

C. 10. b. potentia paucorum C. 40. a. licentia C. 56. a.

Criminantur. Neque ego vos ultum ire injurias hortor uti illi crim. ſed &c. III, 10. a.

Criminibus falſis circumventum C. 35. a. Tacit. H. 4. 25. Sic *inane crimen* apud Ciceronem 4. Verrin.

Criminoſe de bello loqui J. 68. e.

Cruciatum an praemia J. 73. e. omnes minores quam facinora illorum eſſe C. 54. c. deprecor c. corporis J. 26. e. virorum illuſt. I, 8. e.

Crudele intolerandumque factum ex juſtiſſimo atque optumo (imperio) C. 10. e. incendium J. 49. a. poenas (ad) aut acerba judicia invocat IV, 40. b. facinora & foeda C. 61. e. gratuito C. 16. a. ſententia C. 54. e. crudeliſſimam proſcriptionem civium perpeſſa eſt VI, 63. d. imperitabant VI, 50. e. parricidiis C. 61. a. appellatur in imperio quae apud alios iracundia C. 54. b. tuae parere bonos cogebas VI, 63. e.

Cruentam atque luctuoſam victoriam hoſtibus relinq. C. 68. e. homini ſatis credere C. 32. a. noſtrum licuit C. 34. a. mortalium C. 54. a. cripere poteſt J. 1. b. mortali J. 75. a. omnium ſatis ſunt J. 109. c.

Cuique ſua ſatis placebant C. 2. a. optimo C. 35. a.

Cujuſquemodi genus hominum C. 40. e. & C. 58. c. ibid.

Cujuſlibet rei ſimulator ac diſſimulator C. 5. a.

Culpa. à c. vacuus C. 14. c. ſatisfactionem ex nulla conſcientia de culpa proponere decrevi C. 36. a. Non mea culpa ſaepe ad vos oratum mitto. ſed vis Jugurthae ſubigit J. 26. a. ex culpa gloriam invenit J. 99. e. culpam ſuam quique auctores ad negotia transferunt J. 1. d.

Cultorem pecoris magis quam belli J. 58. b. ſui J. 4. 9. e. ejus terrae J. 20. e. pecora cultoreſque in agris J. 50. c. pecore atque cultoribus frequentabatur J. 52. e. inanis eſt VI, 7. c. fuga deſerta 1. 18. d.

Cultu regio aetatem agerent C. 38. d. corporis C. 49. a. *Tacit.* 13. 54. eodem quo liberos ſuos domi habuit J. 5. e. quam maxume miſerabili J. 38. a. humano ab cultu vaſtus J. 52. e. egregio VI, 21. d. lubido ſtupri, ganeae, caeterique cultus non minor inceſſerat C. 13. a. filiorumque ejus multus pueritiae cultus erat J. 78. a. equis & armis decoribus 3. 1. e.

Cum diis commune C. 1. b. fortuna *ſimul cum* moribus immutatur C. 2. d. avaritia cum ſuperbia invaſere C. 12. a. nefanda ſtupra fecerat cum—C. 15. a. Ipſe cum telo eſſe C. 28. d. & C. 50. e. & infra. ad ſenatum referat neve cum populo agat C. 57. a. Cum ſumma turpitudine in exſilio aetatem agere C. 68. c. magna gloria in exercitu fuerat C. 69. e. animo ſuo multa volvebat J. 6. e. & J. 13. b. & agitanti VI, 45. b. literis eum dimiſit J. 9. a. cum virtute tum gratia viri permotus J. 9. a. Jugurtha hujuſcemodi verba habuit J. 9. e. moerore vitam exigunt J. 16. b. pleraque hoſtiliter loca cum equitatu accedit J. 23. b. clamore terrebat J. 38. e. praedas cum paucis diripiebant J. 45. e. ſuppliciis mittit legatos J. 50. a. maxuma *cura* ultum ire injurias feſtinat J. 7. d. *cum cura.* Tacit. 11. 18. *pariter cum* occaſu ſolis J. 71. d. magno gaudio obvii procedunt J. 72. a. quantum cum maxumo beneficio veſtro negotii ſuſtineam J. 87. a. comparate cum illorum ſuperbia me hominem novum J. 88. a. ingenti periculo J. 97. e. humilumis agere joca atque ſeria J. 101. a. cum multa opera circumdata 1. 20. 5. Penates cum ingenti dignitate dediſtis VI, 3. e. praeſens gaudium cum mox futuro malo conceſſeris VI, 41. a. omnia mala cum honore pecuniae deſinent VI, 43. a. multi praeterea *cum ſpe bona* adoleſcentes VI, 48. e. libertatem ſuam cum Repub. venalem habere VI, 49. e. (pro *&*.) homines nobiles *cum* paucis Senatoriis VI, 50. c.

Cuncta maria terraeque patebant C. 10. a. plebes C. 38. a. ſimul agere veluti per dementiam C. 43. a. quorum potentia cuncta ea geſſerat J. 38. a. moenia exercitu circumvenit J. 61. a. procedere Mario J. 69. e. prorſus nihil intactum neque quietum pati: cuncta agitare J. 70. c. civitas magna & opulens poenae cuncta, aut praedae fuit J. 72. a. portendi Deorum nutu J. 97. a. aucta in altitudinem (arbos) quo cuncta gignentium natura fert J. 98. c. cunctaque praeſenti ignavia mutaſtis III, 11. e. aut magna pars J. 60. e. J. 61. e. novas res J. 73. a.

Cunctamini, alius alium expectantes C. 60. c. quid ſtatuatis? C. 61. a. quouſque cunctando Remp. intutam patiemini I, 15. c. ſaepe jam fortunam &c. tentatam caveat, ne illo cunctante, Numidae ſibi conſulant J. 66. b. dolo an vere cunctatus J. 121. a. *utitur & cuncta* Apul. *in D. S. ſi fides MS. Cantab. & Florent.* pag. 42. *facile cunctaverit Deos eſſe*, non tamen alibi quod ſciam, uti nec apud *Tertullianum* aut *Arnob.* Sed tamen *Accius in Alpheſiboea*, cunctant differre laborem. *Ennius*, *Hectoris lytris: Qui cupiunt arma dare Achilli, ut ipſi cunctent.* Plaut. Caſina. *Abi tu hinc: cunctas?*

Cunctique omnium ordinum III, 5. d.

Cupere agros alius C. 11. a. eadem, eadem odiſſe J. 34. e. proelium manibus facere.

Cupidine imperii J. 22. a. pro *cupiditate* apud *Apulejum* ſaepe p. 110. 209. *&c.* caecus ani-

mus J. 27. d. atque ira, peſſumis conſultoribus graſſari J. 68. d. animi laceratur & noxarum metu I, 14. c. ad explendam animi cup. praeceps J. 6. e. pravis captus ad inertiam & voluptatem peſſum datus eſt J. 1. a. ſimul cupidinibus incepta patrandi J. 73. d. flagrantes inopia & cupid. 1. 13. b. humanae more ignara viſundi J. 98. c. tam difficile quod non cupidiſſime facturi eſſent C. 41. d. ſine *cupiditate* agitabatur vita hominum C. 2. a. in cup. ardens C. 2. a. admonere alium egeſtatis, alium cup. C. 22. e. *cupidius* VI. 7. a. honoris cupido C. 3. c. gloriae tanta inceſſerat C. 7. a. dormire priuſquam ſomni cupido eſſet C. 13. d. minuebatur J. 23. e. Conſulatus c. ingens exagitabat J. 67. a. quo c. animi hortabatur J. 68. a. maxima invaſerat Marium ejus potiundi J. 94. d. profunda imperii IV, 3. a. *Tacit. altior cupido adeundi ſacram ſedem Veſpaſ. &c. lib.* X. Sic de ventre Paraſitico, *Plautus in Captiv.* 1. 2. profundum *vendis tu quidem*, & ſic *Curtius lib.* X. *caedes* profunda, Statius 10. *Theb.* gula, *Sueton. in Vitellio* 7. exercet VI, 59. a.

Cupienti animo nihil ſatis feſtinatur J. 69. a. Cupientiſſuma plebe conſul factus J. 86. a. per mortales avide cupiuntur VI, 32. a.

Cura, turba atque ſeditionibus ſine cura aluntur C. 38. a. ingens &c. occupavere C. 47. a. tanta eſſet bonarum rerum quanto ſtudio aliena petunt J. 1. 1. e. ex his magiſtratus & imperia, poſtremo omnis cura Rerumpub. J. 3. a. oriatur apud Deos humanarum rerum J. 17. c. magis odio nobilitatis quam cura reip. (i. e. *affectu in Remp.*) J. 44. e. C. 56. a. & J. 70. a. & J. 71. c. primo dein ut aegrum animum ſolet, ſomnus cepit J. 74. a. cura majore adminiſtrari illam J. 87. a. cura multiplex patres exercebat I, 17. a. abſolvit familiari III, 10. e. majore ſiquidem illi retinuerint dominationem quam vos repetiveritis libertatem III, 12. b. multa ſummo imperio ineſt VI, 6. c. cum cura dicendum VI. 23. e. J. 58. a. aut tu mederi potes aut omittenda eſt cura omnibus VI. 49. b. ſervitutis amittendae orietur (his) VI, 51. a. vel aetate vel curae ſimilitudine patres C. 6. c. ut petitionem ſuam curae haberent C. 23. a. neque curae neque gaudio locum C. 55. a. quibus injurias omnes, curae eſſe decet J. 16. e. de caeteris ſenatui curae fore J. 28. a. rati ſeſe Diis curae eſſe J. 78. c. magnae magna merces VI, 41. c. tantum antiquitatis curaeque majoribus pro Italica gente fuit VI, 7. e. quo captivis libertatis curam miſeria eximat I, 4. c. duplicat ſeneſtus, VI, 3. a. magnamque habui non ita, uti modo caperem &c. ſed etiam uti &c. VI, 45. b. VI, 56. a. animi neque nox neque dies ſedaverit VI, 59. b. P. Romani curam habet VI, 63. a. curis vacuus IV, 15. a.

Curant Remp. fruſtra I, 16. a. & C. 9. a. curabant (Metellum in convivio pub.) ultra mortalium morem II, 7. a. cum equitibus in poſtremo loco J. 50. e. *abſolute* Andr. I, 1. 43. *ſat eſt, curabo.* Plaut. Bacchid. II, 2. 49. *abi intro ego hic curabo*, quo ſenſu alibi apud eundem pro, *coenam apparare*, ſed locus non occurrit. cum *Accuſ.* Dictys 2. 32. *alterum cornu Ajax cum D. curabant.* Cum *Dativo* Apul. 42. quendam in ſiniſtra parte curare jubet J. 69. a. & J. 61. a. quo facilius ſociorum injurias curare licet J. 17. a. alienam rem ſuo periculo ſtultitiae videbatur J. 85. a. res ſuas quiſque curemus VI, 39. e. curata ductu ejus multa VI, 11. a. curatiſſume recepit J. 19. b. negotiorum curator fidus acceptuſque J. 74. a. curiam in c. impetum facturum C. 44. e.

Curſu tendere ad c. J. 96. c.

Cuſtodem agri captivi Attalum IV, 4. d. civibus miſſum & infra VI, 62. c.

Cuſtodiae cauſa J. 69. a. in c. traditi C. 51. b. in liberis cuſtodiis habeantur C. 48. c. tenebantur in c. C. 51. d. per municipia in cuſtodiis habendos C. 59. e.

D.

Dabuntur foedus & amicitia cum meruerit J. 112. e. dant ſervitium ſuum mercedem J, 5. a. adimunt &c. VI, 47. e. ſignum ſociis C. 18. e. occaſionem pugnandi C. 65. e. Caſum praeclari facinoris fortunam J. 60. d. hoſtis pene victos J. 63. e. dono VI. 32. a. operam Coſſ. ne quid R. d. c. C. 30. e. negotium Umbreno uti &c. C. 41. a. literas C. 45. e. ſignum tuba C. 70. a. honos virtuti datur J. 3. a. ſenatus utriſque J. 13. e. dono neque accipitur J. 89. e. & VI, 4. a. data atque accepta fide C. 45. a. J. 81. e. fides publica C. 49. b. & J. 65. e. Civitate I, 7. a. quaſi per lubidinem VI, 32. a. venum aut dono d. I, 8. a. pacem IV, 5. a. Pontum Conſuli V, 1. a. vadibus J. 65. d. praeceps datus eſt ambitione 67. e. exercitus Sullae VI. 9. a.

De virtute memorare C. 3. d. Catilinae Conjur. paucis abſolvam C. 4. d. cives cum c. de virtute certabant C. 9. a. multa de ignavia eorum queſtus C. 28. e. de improviſo C. 29. a. ſi quis de Conj. indicaſſet C. 31. c. de ſe temere crederent C. 22. d. ſatisfactionem ex nulla conſcientia de culpa proponere decrevi C. 36. a. *interponitur inter adject. & ſub.* C. 38. a. Multa prius de ſalute ſua Pomptinum oteſtatus C. 46. b. quid de his fieri placeat

C.

Digitized by Google

C. 51. b. de ea re referendum cenſuerat C. 51. d. cum de Lentulo caeteriſque ſtatuetis C. 60. a. non ea conſilia de Rep. habuiſſent C. 61. d. de Cethego ſumtum ſupplicium C. 64. e. cujus de virtute J. 4. a. & J. 30. d. *& alibi.* poſtquam de bello eorum accepit J. 24. e. de omnibus rebus Legatos miſſurum J. 25. c. de omnibus pactionibus praeſens agere ſtatuit J. 31. a. per omnis locos & conventus de facto conſulis agitari J. 32. a. talis fama de Caſſio erat J. 37. c. ſenatum de foedere conſulebat J. 43. a. qui de pace aut bello cum hoſtibus pactiones feciſſent J. 44. a. ſolicita de belli eventu J. 59. a. de Maſſivae nece judicium fugerat J. 65. d. de integro bellum ſumit J. 66. e. aſpere in Metellum de bello ſcribant J. 69. e. Marium fatigantem de profectione domum dimittit J. 76. a. de ullo negotio negare audebat J. 86. c. de Numidia bonum habere animum J. 90. c. de uxore potuit honeſtius conſuli J. 100. c. quaſi de pace veniretur in colloquium J. 120. c. de vita atque tergo regio more conſulere I, 2. d. de reditu ejus legem ferentem II, 1. a. certatum utrinque de dominatione in vobis ſit III, 9. a. victis tropaea conſtituit VI, 12. b. reliqui de factione ſunt VI, 55. a. de illis potiſſimum jactura ſit, quia pretii minumi ſunt VI, 55. c. de Imperio certare VI, 56. d. laborandum viſum eſt de ſumma conſilii VI, 58. e. cum de exſilio tuo rediſti VI, 64. d. de Sextio male exiſtumas VI, 64. e. deque ea re poſtulant uti referatur C. 49. c.

Debebat grandem pecuniam C. 50. c. gratiam J. 118. a. fore ut illi plurimum deberetur J. 119. a.

Decebat. locum editiorem capit quam victoribus decebat I, 21. b. quae ab imp. decuerint, ea omnia ſuis proviſa J. 53. a. decere exiſtimavi unam ex tam multis perſcribere J. 32. e. illos aequo animo pati reliquum laborem J. 71. e. quemquam ab inermis pedibus auxilium petere J. 115. a. ſumma ope niti VI, 24. d. ab ira vacuos eſſe C. 52. a. in maxuma fortuna minume iraſci C. 54. c. curae eſſe jus & injurias omnes P. R. J. 16. d. terrori eſſe vos J. 33. e.

Decedere Italia J. 39. e. 30. a.

Decernere genus poenae novum C. 55. a. de conjuratis C. 60. a. ſupplicia diis Im. J. 59. a. decernit uti Coſſ. delectum habeant C. 37. a. decernitur tempus ad utramque rem J. 12. a. pauci ferocius decernunt J. 112. c. *adverſus Herodem judicio decernere* Hegeſip. *ſic Codd. noſtri.* vulgg. *contendere exhibent.* decernuntur praemia J. 51. a. ſtipendium aliaque quae bello uſui forent J. 30. a.

Deceſſerat. poſtquam invidia d. J. 93. a. Africa J. 23. a. Romam J. 41. a. ubi formido illa mentibus d. J. 45. a.

Declaratur Coſ. M. Tullius C. 25. a. per nuncios conſuli C. 47. a.

Declinando fortunam in temeritatem II, 30. a.

Declivem ab ortu ſolis latitudinem J. 20. b.

Decora facie J. 6. a. domos ſuos gloria *decorabant* C. 12. d. bene atque decore geſta Reſp. J. 106. a. ſpoliatique, pavidi, ſine *decore* (abſque dignitatis inſignibus) ad M. profugiunt J. 111. a. praeſidio aliae *decori* fuere J. 22. b. nobilitas, quae antea *decori* fuerat, invidiae eſſe C. 76. a. *decori eſſe* arma J. 90. a. non divitias *decori habere*, VI, 42. e. armis cultus III, 1. d. & C. 7. b. Catoni ſtudium modeſtiae *decoris*, C. 63. c.

Decreta inter haec parata atque decreta C. 44. e. omnia reſcindi J. 11. d. veſtra auxiliantur J. 26. b. ſenati neglexiſſet J. 44. a. decreta Provincia Gallia (*regiones acquiſitae ſic dicebantur quod eas P. R. provicerit* Feſtus.) J. penult. Legatos & d. paratis I, 15. e. magna illa Coſſ. Imperia & patrum decreta III, 9. d. Numidia atque Italia decreta J. 29. e. *decretis* ſuis inopiae ejus opitulati ſunt C. 34. b. exercitibus I, 17. a. neque negotio defuit neque *decretis* labos VI, 3. a. ex ſenatus *decreto* nunciari jubet J. 30. a. ex conſilii *decreto* per legatos imperat J. 66. c. mollitia vobis dignitatem illi metum detrahi I, 12. b. quis reprehendat quod decretum erit in C. 55. e. per ſenatus d. conſul gladium eduxerit C. 56. e. ſenati ſit, ſicut ille cenſuerat C. 62. a. ſit uti dividerent J. 19. a. & 27. a. an decretum Conſulis ſubverterent J. 32. a. nocte quae proxuma fuit ante diem colloquio decretum J. 121. a. equidem mihi *decretum* eſt, nihil tam ex alto reperiri poſſe: quod non cogitanti tibi in promtu ſit VI, 45. e. *Decrevi* reliquam aetatem à Rep. procul habendam C. 4. a. & J. 4. a. ſatisfactionem ex nulla conſcientia de culpa proponere d. C. 36. a. idque non temere aut ex fortuna tua d. 6. 35. d. ſupplicium ſumendum d. C. 51. d. poſtquam *decreverat* non egredi provincia C. 48. b. Numidiam Metello d. ſenatus J. 67. a. & 77. a. ſupplementum J. 86. d. Marius in oppidis maritimis agere J. 105. a. d. uti familiae gladiatoriae C. 31. d. ni regnum ipſumque deditum veniſſet J. 30. a. quae peſſumi & ſtultiſſumi decrevere. fr. I, 11. d. ſi hoc itinere uti *decreveris* fr. VI, 59. a. plebes incredibile memoratu eſt quanta vi rogationem juſſerit, *decreverit*, voluerit J. 44. d. nihil etiam nunc *decreviſſe*, illo die reſponſurum J. 117. d. haec ſequi *decreviſtis* C. 68. d. d. Senatus C. 30. d. ipſe

domum revorti J. 8. d. prius omnia pati *decrevit* J. 23. d.

Decus, divitiae, gloria in oculis ſita ſunt C. 21. d. & 68. a. atque pudicitia C. 26. a. potentiae paucorum decus atque libertatem ſuam gratificari J. 3. c. fides d. pietas, *hoc eſt*, *decus nominis atque exiſtimationis ut loquitur* Arnob. 149. J. 34. e. contra d. regium J. 37. e. *ne in ejus familiam* regni decus *transferretur* Valer. I, 7. *ubi MS.* pro, *collocavit*, *collocando*, pro juſſit, jubendo. & poſt, *conſiliis* addit, *divina* J. 75. a. atque ordines omnes interierunt I, 17. b. pecuniae atque uſum demſeris VI, 41. e. divitias, honorem VI, 56. a. decus praeſidiumque VI, 59. c. *ut Horat. Od.* 1.

Dedecora. per d. praeceps ierat plebs (*i. e.* flagitioſe) *quam formam libenter uſurpat.* damna atque d. in Remp. pervenerint J. 35. d. armatus potius quam manu J. 43. a. voluptates ſine dedecore attigerit VI, 38. a. *dedecores* inultique III, 1. d. per d. amittere C. 21. a. alienam famam ſuum d. exiſtumant VI, 54. c.

Dederant poenas C. 18. a. pacto vitam d. inſomniis occidere IV, 4. a. provinciam invitus C. 19. a. 50. vades J. 39. e. volentem pro maxumis beneficiis animam dono dediſſe VI, 6. c. Patriam cum ingenti dignitate dediſtis VI, 4. a. ſeſe Praetoribus C. 46. e. poenas ſtultae laetitiae C. 59. a. dono regi agros J. 5. e. ſe luxu atque inertia corrumpendum J. 6. a. locum hoſtibus introeundi J. 42. d. peſſum J. 46. e. uſum bene ſuadendi fortuna IV, 3. a.

Dedita Cirta J. 39. a. ventri atque ſomno C. 2. c. J. 90. a. corporis gaudiis J. 2. d. obſides J. 58. d. & quaeſtui atque ſumtui C. 13. e. ipſumque deditum veniſſent J. 30. a. *Dedo.* Voveo dedoque me pro Rep. VI, 5. a. *deditio;* qualis illa *pax* aut *deditio* ſit ex qua &c. J. 35. d. cum primum coepit J. 66. e. facta J. 28. a. armis aut d. aut quovis modo bellum conficeret J. 40. a. omiſſa bellum incipit J. 70. a. in nova d. officia intenderant J. 78. e. facit J. 28. e. ut in d. acciperetur J. 31. d. polliceri J. 40. e. veram facere J. 50. a. ad *deditionem* regis animum impellit J. 66. a. inceperat, metu deſeruerat J. 73. a. eam approbat II, 4. c. *deditionis* mora induciae agitabantur J. 31. d. ſigna illa oſtentui credere J. 50. d. ſi *dedititius* eſt J. 35. c.

Deducendis coloniis Triumvirum J. 46. b. *deducit* in carcerem C. 64. a. ordines in locum aequum C. 69. a. & J. 56. d. in planum (aciem) d. J. 53. e. praeſidia deducta atque impoſita I, 15. d. ad Marium Jugurtha vinctus J. 121. e.

Deerant ad cavendum dolus aut aſtutiae C. 27. a. ad neceſſaria rem fam. C. 21. a.

Defecerunt ubi familiares opes C. 13. e. Urbes ad ſe J. 65. a. ab ſe J. 70. a. ab ſege J. 60. d. poſt *defectionem* ſociorum VI, 4. c. & VI, 17. a.

Defendant regnum ab Romanorum avaritia J. 53. a. moenia J. 60. a. eam ab injuria C. 36. e. ad defendenda aniums III, 8. a. plus poſſit audacia ubi ad defend. opes minores ſunt C. 59. e. ſua loca J. 58. e. jura populi C. 39. e. leges, judicia VI, 61. e. pro, *tueri*, aut *conſervare.* pacem optatis magis quam defenditis I, 12. b. *ſic locutus* Cicero: *ſemel enim pacem* defendi. *&* *Noſter* I, 14. e. *defenſabant* moenia J. 64. a. gloriam Lib. rem fam. VI, 56. a. *defenſionem* parare C. 36. a. *defenſores veſtri* quam foede quamque inulti perierint J. 33. a. moenium J. 25. d. *defenſus* multo ſuorum ſanguine III, 14. a.

Defeſſi ſunt de Imperio certare VI, 56. d. & exſanguibus Imperium extorqueret C. 40. d. & VI, 38. d. malis injuria conceſſiſſem J. 17. c.

Deficerent. hortari milites ne d. J. 55. d. animus ad voluptatem a vero VI, 53. a.

Defluens Tauro monte flumen II, 4. c. *defluxere.* ubi per ſocordiam vires, tempus, ingenium defluxere J. 1. e. VI, 34. c.

Deformatus arumnis J. 15. a. ne incuria d. VI, 32. b. *deformata majeſtas.* Florus II, 225. Juſtin. *deformis habitu more vecordium* II. 7. Dictys: *lacriminis atque omni ſupplicio lamentandi* 3. 11. *deformat macies* Virg. 4. G. *defuit* animus negotio, decretis labos VI, 3. a.

Degredi colle J. 54. a. monte J. 53. d. *degreſſus* eſt Alpes IV, 11. a.

Dehinc. victus profugit in provinciam *ac dehinc* Romam contendit J. 13. b. *in principio* Sueton. Tiber. cap. 51. a. *juvenes primum* dehinc *vehicula diſpoſuit. Idem* Aug. 49. Prudent. [illegible] 3. 146. *ultima carnificina dehinc. &c. quae poſtquam effatus eſt. Dona dehinc &c.* Virg. AEn. 3. & J. 42. e.

Dehoneſtamento corporis laetabatur VI, 11. e. Tacit. - *oris H.* 4. 13. *inſigne* 14. 21. v. *Gell.* 2. 27. *Juſtin.* 28. 2. 9. *bonorum omnium d.* Noſter. J. 1. d. *& ex eo Tacit. amicitiarum Hiſt.* 2. 87. *Dictys.* 3. 10.

Dehortantur a vobis J. 33. a, plura de J. ſcribere, d. m. fortuna mea J. 26. c.

Dein. primum quod, dein quia C. 3. b. J. 5. a. &c. in principio C. 33. a. Dein ubi Memmius dicendi finem fecit J. 38. d. & C. 28. b. pro, *poſtea* & J. 105. a. ne medius ex tribus foret. *Dein tamen* ut aetati concederet fatigatus a fratre vix in alteram partem tranſductus eſt. *Primum dein* novos &c. poſtremo J. 13. c. poſt eos AEthiopas eſſe, *dein loca* exuſta J. 22. d. multum animis eorum coram addidit (pluvia). Nam rati ſeſe diis Im. curae eſſe; *dein poſtera*

die

dſe ad Thalam perveniunt J. 78. e. pro, *huc accedit.* Nam quae ad hoc tempus J. tutata ſunt omnia removiſtis, avaritiam, imperitiam, ſuperbiam. *Dein* exercitus ibi eſt locorum ſciens J. 90. d. ſaepius eadem adſcendens ac deſcendens, *dein* ſtatim digrediens, caeteris audaciam addere J. 99. b. illi mature ad hiberna Rom. proficiſcuntur? dein a Gaetulis in itinere circumventi &c. J. III, a. (pro, *verum poſtea, veruntamen, vel tale quid*, olim—poſt—dein—nunc I, 13, e. *quid dein* proelia aut exped. &c. enumerem? III, 3.

Deinceps. prima colonia, *ac deinceps* duae Syrtes, deinde P. poſt, aliae urbes J. 22. d.

Deinde, in princip. J. 18. a. & J. 121. d. & J. 21. e. & J. 23. b. *alia*, *deinde* alia loca petiverant J. 21. c. & J. 67. e. & J. 40. e. parum eſt impune maleféciſſe *niſi deinde* faciundi licentia eripitur J. 36. a. invidiam *ac deinde* periculum timens J. 43. b. concionem advocavit, *deinde* hoc modo diſſeruit J. 86. e. portas obſidere jubet, *deinde ipſe* intentus propere ſequi J. 96. d. res populi Rom. Q. C. Coſſ. *ac deinde* domi militiaeque geſtas compoſui I, 1. a. pro Rep. voveo dedoque me *quam deinde* cui mandetis circumſpicite VI, 5. b. *poſt paullo—deinde---poſtremo* VI, 55. e.

Deinſuper aſtantium manibus in murum attollitur I, 22. c. ἄνωθεν.

Delapſi hoſtes aut oppreſſi VI, 2. a. (forte *dilapſi.*)

Delectum habeant C. 37. a. adverſum vos habiti delectus I, 15. c.

Delenimenta comparant III, 11. a. & Tacit. *ut aliquod exercitui Germanico* delinimentum. *Hiſt.* I, 77. d. & d.--- *vitae* 15, 63. *Vitiorum A.* 21. *eodem ſignificatu licet illud a delenio hoc a delinio* θελκτήριον *Graece*, *utitur & Livius.*

Deliberari, qui pejor an ignavior ſit d. non poteſt I, 12. a.

Delibuta perjuriis Deae. VI, 62. a.

Deliciis atque ſuperbia omiſſis, affli͏̈ctare ſeſe &c. C. 32. a.

Delicta quia reprehenderis C. 3. a. corrigas J. 3. b. pateſierent J. 37. a. occultiora fuere J. 42. a. non ſi flagitiis obſecutus, *delicta* perpeſſus &c. VI, 41. a. *delicti* gratiam haud umquam feciſſem C. 58. e. & J. 112. c. ex d. conſcientia populum timet J. 29. a. ad. prohibendo magis quam vindicando exercitum confirmavit J. 49. e. neque *delicto* neque lubidini obnoxius animus C. 60. b. *delinquere* mercede quam gratis recte facere III, 7. e.

Deliquere homines adoleſcentuli per ambitionem C. 60. e. quorum auctoritate, quae *deliquiſſet*, munita fore ſperabat J. 30. d.

Delubra ſpoliare C. 11, e. & infra.

Demendo. magnitudinem animi in addendo non d. Reipub. oſtendere VI, 39. e.

Dementes ac furioſos VI, 64. pen. avertere, ea vero *dementia* eſt C. 68. d. extremae J. 3. e. veluti per *dementiam* cuncta ſimul agere C. 43. a.

Deminutae opes nobilitatis VI, 50. a.

Demiſſi, in obſcuro vitam agunt C. 54. a. Cic. *timido animo*, *humili*, demiſſo. III. Verrin. *animum nimis timidum atque* demiſſum, & alibi; *fracto ac d. ex alacri atque laeto ſic erat humilis atque* demiſſus. 2. *Verrin.* vultu C. 32. d. animo J. 103. a.

Demitte hoc in pectus tuum, numquam victum eſſe P. R. &c. J. 109. e.

Demolitur munitiones, pluteoſque reſcindit IV, 11. a.

Demſeris. Id ita eveniet ſi d. ſumptuum licentiam VI, 38. e. & VI, 41. e. demptis obtrectationibus VI, 60. e.

Demum v. Vallam VI, 21. Verum enim vero is demum vivere (&c. C. 2. d.) & frui anima videtur) quaſi injuriam facere *id demum* eſſet imperio uti C. 12. e. *pro*, ſolum, *ſive* omnino, idem velle &c. ea demum firma amicitia eſt C. 20. a. pro, *poſtremo*, *tandem*, J. 50. a. *Sueton. Aug.* 15. e. ſecunda demum *vigilia* Frontinus I, 1. p. 153. at edd. pro, *demum*, deinde.

Denique. gratia, voce, d. omnibus modis J. 18. b. deinde -- denique poſtea J. 21. e. pro, *tandem* Jug. miſſitare, ipſe quaſi vitabundus ductare &c. Denique Aulum ſpe pactionis perpulit uti J. 42. a. Cic. pro Milone. *Itaque Milonis conſulatus qui vivo Clodio labefactare non poterat*, *mortuo* denique *tentari coeptus eſt.* d. *in principio*, pro *tandem* J. 55. a. & 66. e. & 76. d. omnia arma, tela, loca, tempora d. naturam ipſam vicerat J. 79. a. & J. 79. b. uti utres fierent curabat &c. quae mox uſui forent denique ſexto die (& *ſic factum eſt ut*) maxuma vis utrium effecta J. 96. a. d. *non ſcalis neque irruptione peractum urbis excidium.* Florus J. 7. b. & J. 104. e. igitur quarto denique die 106. a. *elegantiſſime* Florus libro 1. cap. 16. §. 3. *ubi vide Salmaſium.* etiam Caeſar de B. G. II. 33. Hirtium C. 35. *de B. Alex.* in itinere 5. denique die *in princip.* J. 119. e. Maxume vellem Remp. quietam eſſe aut &c. *denique* prava incepta conſultoribus noxae eſſe I, 11. e.

Deo. ut tanta repente mutatio non ſine Deo videretur VI, 13. b. in ſuppliciis magnifici C. 9. a. non ſuppliciis muliebribus auxilia D. parantur C. 60. e. nutu cuncta portendi J. 97. a. Ut te neque hominum neque D. pudet, quos perfidia aut perjurio violaſti I, 15. a. partim repuli d. auxiliis & virtute mea VI, 3. a. neglegere C. 10. a. homineſque teſtamur C. 34. a.

ſed per D. Im. quo illa oratio pertinuit (*in princip.*) C. 54. a. & 55. a. & 58. a. neque vos neque D. Im. in animo habeat J. 26. a. teſtari J. 73. e. apud Samothracas Deos acceptum in fidem IV, 3. d. quare capeſſe per Deos Remp. VI, 40. a. (*i. e.* per Deos rogatus.) *Dii.* magna laetitia nobis eſt, cum te talem virum dii monuere ut aliquando pacem malles J. 109. a. pro *dii boni* I, 12. a. optare, ea approbant Dii Im. beneque evenire ſinant VI, 44. a. hominibuſque infeſtus C. 15. c. Im. confiſi C. 60. e. ſi D. aut hominibus umquam ullis pepercit C. 61. b. virtute ac Diis volentibus, magni eſtis & opulenti J. 17. a. ſupplicanti per hoſtias J. 67. a. juvantibus omnia matura ſunt, victoria, praeda, laus J. 90. e. credo Diis fretus, nam contra tantas difficultates conſilio ſatis providere non poterat J. 95. a. adeſte Q. & bene juvantibus Diis M. 4. Coſ. ducem & auctorem ſequimini I, 10. e.

Deponas hoc (bellum) uti civiliter VI, 35. d. deponi cum victores velint J. 85. b. depoſitis *inimicitiis* Valer. II. 9. MS. Aſcenſ. & Hack. *diſpoſiti*, male. *ut infra*, cum *pro* eum.

Depravata gratia magna pars J. 18. a.

Deprehenſis intra moenia hoſtibus C. 60. e.

Depreſſus circiter 12 pedes humi C. 64. b. Ulpian. *ut locus deprimatur pecoris appellendi gratia. & in L.* 1. §. Quod autem alt. ff. *nequid in flum. dum vel* depreſſior *vel* altior *fiat aqua. Ex ſaxo in mirandam altitudinem* depreſſo. Cic. 7. Verr. Ovid. M. XV. 124. Virg. III. Geor. AEn. I. 55. depreſſas *convalles. Columella* I, 5. *p.* 23. *quum ex* depreſſiore *loco fuerint orſa fundamenta* &, II, 48.

Deſcendit. quod verbum in pectus J. altius quam quiſquam ratus, deſcendit J. 11. c. qua illi deſcenſus erat in Galliam properanti (ſub radicibus mont.) C. 66. b.

Deſcripto quae, qui numerus &c. VI, 58. e.

Deſenuiſſet ira belli I, 18. a.

Deſerta oppida J. 97. a. ab ea parte Caſtellum J. 99. b. eſt a legatis C. 46. b.

Deſidia atque ſocordia bonum otium conterere C. 4. a. quia d. & inertia & ſtupor eos, atque torpedo invaſit &c. C. 54. c.

Deſignati Coſſ. C. 18. a. ſperans ſi deſignatus foret (*i. e.* conſul d.) C. 27. a. Tribunus J. 29. a.

Deſinent haec mala cum honore pecuniae VI, 43. a. omne bellum ſumi facile, caeterum aegerrume deſinere J. 85. a. deſineret bellum quibus poſſet conditionibus VI, 21. c.

Deſiſteret actione II. 4. a.

Deſpecti eſtis vos in mea injuria J. 15. b. imo deſpecti & indigni Repub. habiti I, 12. e. agitandi inops deſpectuſque I, 6. e. deſpiciens ignobilitatem Jug. J. 11. a. *Q. Pompejus apud* Priſcian. 793. *Me miſerum quem mille foeminae* deſpicari auſae *ſunt.* 2. MSS. *optimae notae*, *reponunt* illae *pro* mille. recte.

Deſtinatis dominos III, 8. a. fere cum *Dat.* etiam ut ſibi mortem 15. 63. ſibi praefectum Hiſt. III. 12.

Deteriorem bonus divitiis magis clarum acceptumque videt VI, 52. e. in deterius compoſuit (falſa de bonis) VI, 21. d. deterrumi mortales 37. d. VI.

Deterrentur praelio J. 103. e.

Detineatur quibus ab malo publico d. VI, 41. ambitio mala a ſtudio C. 4. d. *verbum militare.* Propert. 2. 7. 34. detentas & Curtius 3. 1. uſus eſt. *hoſtem ita* detinuit *ut ei nec confligendi, nec abeundi daret facultatem.* Frontin. II. 1. *pag.* 188. Senec. Ep. 115. *haec res tot judices* detinet. *ubi MS.* pro, *ad mercedem*, ad ſcelera.

Detracta de pecore coria IV. 11. b. *detractae religionis poenam exegiſſe* V. Max. I, 1. 17. poſt *transtuliſſent* MS. legit *omnes qui erant numero ſuper &c.* bene.

Detrahi vobis dignitatem, iſti metum I, 12. b.

Detrectant advorſae res etiam bonos, in victoria vel ignavis gloriari licet J. 57. e. Sic Tacitus in Dial. de Orat. cap. 12. *plures hodie reperies qui Cic. gloriam quam Virgilii* detrectent, *& alibi.* per ſumma flagitia detrectantibus militiam VI, 30. e.

Detrimento. praedae magis quam d. fore alia belli facinora C. 49. a. minore illos vinci quam ſuos vincere J. 58. d.

Detruſus. neque d. aliquotiens terretur I. 22. e.

Dextimos. apud d. J. 105. a.

Dextra, ſiniſtra circumventus ab &c. J. 107. e. libertatem atque patriam in dextris veſtris portare C. 68. a.

Dicam quam pauciſſimis uti nobis interpretatum eſt ex libris Punicis J. 21. a. quin accipe tu ea quae dicam de ſumma Repub. VI, 46. e. ſunt qui ita dicant, imperia ejus injuſta barbaros nequiviſſe pati C. 19. a. diviſa dicebantur hoc modo C. 44 a. libris qui Hiemſalis dicebantur J. 20. e. habuiſſe in exercitu C. 69. d. *dicendi* finem fecit C. 58. a. *dicentur* per tabellam ſententiae VI, 58. c. pulcrum eſt benefacere Reipub. etiam *bene dicere* haud abſurdum eſt C. 2. a. fide publica dicere juſſus, omnia aperit C. 48. a. ſilere melius de C. quam parum dicere J. 22. b. piget quam ludibrio fueritis ſuperbiae paucorum J. 33. a. cauſſam J. 72. b. meam & facta mihi d. licet J. 88. e. imperata facturum J. 66. c. dicet aliquis quid igitur cenſes? J. 35. a. quaecumque dici aut fingi queunt ignaviae probra J. 48. e. apud alios iracundia dicitur C. 54. c. (vid. *dixi.*) *dicta* contumelioſa retulerant

Digitized by Google

rant J. 23. e. cum factis compoſuit J. 52. a. haruſpicis eodem intendere videt J. 68. a. ---alia ſed certatum de --(aliud praetexuerunt) III, 9. a. qui mea ſero probat IV. 5. e. ad reprehendenda aliena facta aut d. ardet omnibus animus VI, 44. a. facta exaequanda ſunt C. 3. b. aliis talibus J. 83. a. an qui me his dictis corruptorem victoriae tuae praedicent? ſcilicet quod &c. VI, 36. a. immane dictu eſt VI, 35. a. verborum ſatis dictum eſt III. 11. e.

Diducta manu hoſtium J. 27. e.

Die conſtituto J. 13. e. poſtero J. 42. e. ſuperiore J. 63. a. inermes quippe in tali die (feſto nempe) J. 70. e. certo proficiſcerentur J. 81. a. vix decima parte die (pro, *diei*) reliqua invadunt J. 102. b. Vulcanaliorum IV, 9. a. bis die ventrem onerare VI, 43. a. paucis ante diebus C. 48. a. & poſt diebus J. 11. a. itaque paucis diebus (*ſ. interpoſitis*) J. 13. b. & J. 39. e. ut in diebus proximis decem Italia decederent J. 36. a. conſumptis J. 66. e. & J. 98. a. & J. 103. a. quia diei extremum erat J. 24. b. multum proceſſerat J. 55. a. *jam diei veſper erat* J. 56. a. *quod* Tacitus *effert*, per, *flexo in veſperam die*, & Noſter I, 14. a. medio diei I, 22. e. ſtatuit ante quam liceret ſine fraude ab armis diſcedere C. 37. a. in diem tertium conſtituunt J. 70. d. praedicit ubi praeſto forent J. 78. c. proxumum ei negotio conſtituit J. 98. e. Eo poſt diem quintum quam iterum male pugnaverant, legati veniunt J. 5. a. poſt d. 10. redire jubet J. 117. b. diem bello circumſpicit I, 13. e. belli prolatat precio 4, 5. e. frumento dierum X. J. 78. a. intra legitimos d. profiteri C. 18. a. in dies magis C. 20. b. comitiorum C. 27. e. noctesque feſtinare C. 28. e. per vim aut dolis tentare J. 25. e. paucos commoratus apud Flaminium C. 37. a. inſidiis ſtatuitur J. 73. b. Jugurthae neque dies aut nox quieta J. 75. a. poſt dies 40 quam eo ventum erat J. 79. c. ubi coepit J. 96. b. aliquot dies fiducia noſtris augeri caepit & promi lingua VI, 31. c.

Differunt vos in adventum P. III, 11. a.

Difficile. nihil tam d. neque tam aſperum C. 41. c. & VI, 45. d. atque aſperum factu aliam rem aggreditur, non eadem aſperitate qua Capſenſium, caeterum haud ſecus difficilem J. 97. c. diverſi abeunt in locos difficiles (impeditos) J. 92. e. utrumque caſum Romanis difficiliorem fore J. 102. b. aditu difficilis J. 96. e. quod difficillimum in primis eſt & proelio &c. J. 7. e. inter mortalis J. 10. a.

Difficultate. ex d. rerum eadem illa exiſtumans quae C. 66. b. in ea magnum & ſapientem virum fuiſſe comperior J. 49. a. loci, coacti J. 103. d. contra tantas d. conſilio ſatis providere non poterat J. 95. a. inter has d. evadendum eſt tibi VI, 33. a. his d. circumventus J. 7. a.

Diffidens vitae ac timidus C. 46. b. veteri exercitui J. 47. a. virtuti militum J. 56. e. impenſius modo rebus ſuis J. 77. e. & J. 37. e. non tam diffidentia futuri quae imperaviſſet J. 105. c. rei ſimulare J. 64. e. diffidere ſibi patriaeque C. 32. a. ne ſui diffiderent J. 40. e. armis J. 54. a,

Digna memoria C. 4. c. poena pro factis eorum C. 53. e. ex mala conſcientia digna timere J. 66. e. ab d. & idoneis ad indignos & non id. transfertur C. 55. e. magis quod ſe dignum foret, quam quod in illos jure fieri poſſet C. 52. e. dono dignum C. 63. b.

Dignitate. deos penates cum ingenti d. dediſtis VI, 4. a. non ex opulentia ſed ex dignitate creetur VI, 53. b. huic addiderat ſeveritas C. 63. a. cepere nobilitas dignitatem populus libertatem in lubidinem vertere J. 45. a. detrahi vobis I, 12. b. famam modeſtiamque meam poſt tuam dignitatem habere VI, 45. c. gloriam d. clientelas VI, 57. d. parcite Lentulae C. 61. a. magis quam irae conſulens J. 38. a. ſatis quaeſitum per hoc ſummum imperium I, 10. e. ſtatum non obtinebam C. 36. a. reliquae conſervandae ſpes (ſum ſecutus) C. 36. b. memor generis atque priſtinae dignitatis ſuae C. 70. e. non dignos pro, *indignos* C. 36. e.

Digrediuntur utrique J. 26. d. & J. 119. e. digreſſi a parentibus J. 21. e. *unde patet* digredi diſcedere. *aliud autem eſt* degredi *deſcendere*, *ex ſuperiore loco nimirum*, *unde legend*. taurum a caeteris digredientem non ut vulgata *degr*. IV. 11. e. *quod neſcio quo fato in editionem banc irrepſerit*; *aliter enim Iſidorus Vulcanii & MS.* Codex & *ſic reponend. apud* Ammianum p. 400. lin. 2. criminari Carthag. ante tempus domo digreſſos J. 81. e. *Tacit. An.* IV, 37. a. *ad ſua tutanda* digreſſis *rebellibus*. *Contrar.* congredi & deg. Cic. 2. *de N. Deorum ut* acceſſus & digreſſus II. *Tuſc.* 9.

Dilabentur quae collecta ſunt I, 16. b. ne ſummum imperium per ſummam diſcordiam dilabi, patiaris VI, 50. a. exercitus J. 21. a. facie VI, 50. a. divitiae, vis corporis J. 2. a. res maxumae diſcordia d. J. 10. e. invidia *dilapſa* J. 29. a. tempore J. 41. a.

Dilargitis proſcriptorum bonis I, 4. a. Tacit. H, 1. *Quod ſine modo*, *ſine judicio donaret ſua*, largiretur *aliena*.

Dilata praelia magis quam pacem datam intellegerem 4, 5. e.

Diligentia. praeſenti diligentia Cl. viri Coſ. C. 55. a.

Di-

Digitized by Google

Dimiſit conventum C. 22. e. in Apuliam praeterea alium alio C. 28. c. exercitum IV, 11. a. eſſe eum per ſcelus occupata periculoſius dimiſſurum I, 6. a. tantum ſcelus impunitum pre, finere J. 36. e. ſuperbiam ſuam VI, 58. d. *ſic, dimittere jus, libertatem, matrimonia, amicitias apud* Cic. *&* *alios.* auxilia J. 8. d. domum, pollicitus operam ſuam C. 42. a. B. clam in Numidiam J. 39. e. ab armis eum VI, 14. a.

Dimotis. conſidera quale id ſit de quo conſultas: ita bonis maliſque dimotis, patenti via ad verum perges VI, 38. b. quos ſpes ſocietatis a plebe dimoverat J. 46. a.

Diremit ea res conſilium J. 19. a. proelium nox J. 65. a. *non admiſſae* dirimit *ſuffragia plebis.* Lucan. V, 394. *Priſciani. edd.* amiſſae, *at 2 MSS. ejuſdem*, admiſſae J. 45. e.

Diripiebant Remp. VI, 61. a. praedas bellicas J. 45. c. Bythiniam IV, 4. e.

Diſcebat militiam uſu per laborem C. 7. a.

Diſcedit ex concione, J. 38. e. in loca quam maxume occulta J. 60. b. ab Zama J. 65. a. in 2 partes Numidiae *in 2 factiones* Tacit. *Caeſar* 1. B. C. *a ſua ſententia* deceſſit, *ſi locus ſit ſanus, nam in* Cic. 4. defin. in eadem ſententia, MSS. optimae notae exhibent. *decedere.*

Diſciplina majorum milites laborare J. 48. b. *Pallad.* I, 1. *ut eorum doctrina nec a diſertiſſimis poſſit intelligi. MS. C. Chriſti*, eorum diſciplina. *& ſic infra p.* 85. Mart. *Tit. III. pro*, cum ordine ſuo *MS. C. Chriſti* cum diſciplina *& ibid. Tit.* 9. *MS. B. Pub.*

Diſcordia civilis C. 5. a. accenſae omnes (ex qua) I, 14. e. per d. dilabi imperium ne patiaris VI, 59. a. & certaminis ſuis I, 2. e. jurgia, diſcordias ſimultates cum hoſte exercebant C. 9. a. *diſcordioſum* ingenium Numidarum J. 70. d.

Diſcrimine nullo, ut in terrore ſolet generis aut imperii I. 22. e.

Diſertiſſumus Romani generis Cato I, 1. a.

Disjecerat. quos medios cohors Praetoria d. C. 71. a. ſic, disjectae *Catervae apud* Tacitum II, 45. ut arma inermis disjecit VI, 46. e. Reſpub. VI, 62. d. disjectos ab tergo aut lateribus circumveniebat J. 54. e.

Disjunctum undique ab imperio eorum, &c. IV, 5. a. quod disjungebat J. Bocchique regnum J. 97. c. qua in parte disjungitur Cap. ab Armenia IV, 99.

Diſpalata in artes vitaſque varias multitudo VI, 50. e. uſus eſt *Siſenna* III. Hiſt.

Diſpari genere, diſſimili lingua C. 6. a. opibus *(de exercitu & loco)* J. 56. a.

Diſperſa. ſoluta atque in multitudinem d. J. 45. c. *diſperſi a ſuis* J. 55. a. Milites paullatim d. in unum contrahit J. 103. d.

Diſpertit inter manipulos funditores J. 53. e. portus & proxuma loca Tribunis J. 63. a. equites Praefectis cohortium diſpertiverat J. 50. e.

Diſpoſitis praeſidiis C. 64. a. &c.

Diſſenſio Civilis J. 45. e. quia in diſſenſione regnum Jug. advorſus fuerat J. 39. a. propter diſſenſionem placuerat dividi theſauros J. 12. a.

Diſſentirem ab reliquis malis moribus C. 3. c. rarius hac ſignif. invenitur. *Cicero* tamen pro Fonteio. *a caeterorum more ac natura diſſentire.*

Diſſerendum mihi multis fuiſſet III, 7. a. ut facta ſit &c. C. 5. e. de timore C. 55. a. poſtea quae fecerit J. 100. e. velle cum iis de ſuo & P. R. commodo J. 108. d. de meo facto VI, 43. e. multa de adminiſt. imperio J. 11. b. hujuſcemodi verbis C. 32. e.

Diſſimili lingua C. 6. a. moribus nobilitas J. 89. e. haud diſſimiliter ſitum munitumque J. 94. e.

Diſſimulanda. ad d. omnia paratus C. 33. d. *hominem diſſimulare.* Valer. IX, 5. 1. ubi pro *divinum aemulatus*, MS. *capere conatus.* Cauſa C. 32. b. Lentulum coarguunt praeter literas, ſermonibus quos ille habere ſolitus erat C. 48. a. fingere alia omnia, diſſimulare de conjur. C. 48. a. cujuſlibet rei *ſimulator* ac *diſſimulator* C. 5. a. Cic. 1. de offic. *Dulcem & facetum, feſtivique ſermonis atque in omni ratione* ſimulatorem *quem εἴρωνα Graeci nominaverunt.* V. Flacc. II, 373. *Zephyroſque audire vocantes* diſſimulant J. 20. a. *de* morte *frequenter nempe*, *cum* poſiturae principiorum diſſolvuntur, *ut alicubi* Lucret. Arnob. Lib. 2. *ſimulare in hominibus diſcerent*, diſſimulare, *mentiri.*

Diſſolvit pleroſque ſenectus. *Parcae fatalia nentes Stamina non ulli* diſſoluenda *Deo. &*, *Cicero* 1. *de Leg. &* 2. *de fin.* mortalium mala (mortem) C. 55. a.

Diſtinuere ſuperba imperia magis quam occupatio VI, 58. c.

Diſtrahitur animus uxorum multitudine J. 82. e.

Diſtribuatur ſenatus in varia officia VI, 58. c. ad. d. pecuniam J. 12. a.

Diſturbantur palam pax & concordia I, 14. *vox bene Latina.* Plautus. *at nunc* diſturba *quas ſtatuiſti machinas.* Colum. II. 2. *Cicero* ad Attic. IV, 7. Lucret. II. 21. *Julius Exſuperantius* Cap. III. e. *quo parta* diſturbatur I, 15. a. conſilia VI, 51. e. factionem nobilitatis VI, 46. e. *noli iſtum diſturbare* Valer. Max. VIII. 77. *Lactant.* III. 17. *aedes* d.

Di-

Digitized by Google

Diditionem. in paucorum jus atque d. conceſſit C. 20. d. *quicquid Latia* ditione *ſubactum Vivit.* Claudian. *in Ruf.* I. vſ. 29. 4 *MS. legione* ſubactum.

Diu noctuque J. 42. a. & alibi. diu multumque fatigatus J. 99. b.

Diverſa inter ſe mala C. 5. b. Reges *diverſi*, pars ingenium alii corpus exercebant C. 2. a. *Ovid.* diverſis *partibus arma damus.* Sueton. de Cl. Gram. a Varrone *diverſae partis* Advocato. pars in civilibus armis (per adverſa) movit, a vero I, 1. b. diverſa capeſſunt. in fugam alii, eruditionem alii tentare III, 1. a. proemia bonos maloſque ſequi VI, 59. e. ab his longe diverſas literas C. 35. b. pro, *ſeparati.* omnes jam diverſi audiſtis C. 20. b. regem quaerere (i. e. alii alio) J. 12. d. & J. 92. e. diverſis moribus C. 62. e. paullo *diverſius* ſed omnes tamen--conciderant C. 71. a. itinere malos a bonis C. 59. e. alium ab alio diverſos aggreditur J. 50. a. diverſum eſt ab ea fama quae pleroſque obtinet J. 20. e. *diverſi* alius alio quam maxume J. 54. e. agebant quo fuga & formido latius creſceret J. 59. d. agitabatur commotus metu ac lubidine J. 27. c.

Dividit. qui locus AEgyptum ab Africa J. 22. c. *Sic loquuntur Geographi. etiam* Cicero. Attic. v. 108. *Amanum, qui Syriam a Cilicia aquarum divortio* dividit. *quod* Plinius *effert per*, diſterminat. negotia C. 44. a. praeda militibus *diviſa* J. 96. e. *diviſi.* ab Hiſpania freto *diviſos* J. 21. d. orbe Britannos. at MS. Petr. male *diffuſos. diviſione* in d. orbis terrae plerique in parte tertia Africam poſuere J. 20. a. quam in *diviſione* poſſederat (pro, *ex*) J. 52. a.

Divina atque humana promiſcua habere C. 12. a. permiſcuit contentio J. 5. a. hoſtibus tradita J. 34. c. bella atque paces, poſtremo D. & H. omnia penes paucos erant J. 35. e. quaeve H. ſuperant an D. impollutae ſunt I, 6. b. arma advorſum D. H. &c. I, 14. a. quibus non H. ulla neque D. obſtant 4, 7. e. divina attingere mortalis VI, 42. a. D. cum H. permiſcet VI, 54. a. illi aut mentem divinam eſſe J. 97. at omnium mortalium vitam divino numine inviſi VI, 59. b.

Divites. ita d. alios ut regio victu atque cultu aetatem agerent 38. d. e. *divitiae* poſtquam honori eſſe coeperunt C. 12. a. ludibrio fuiſſe videntur C. 13. a. --apud illos ſunt C. 20. e. quae prima mortales putant. C. 37. b. magnae J. 2. a. --- bono honeſtoque potiores (quibus) J. 8. a. ubi clarae habentur VI, 53. a. d. *& gloria fluxa atque fragilis* C. 1. d. ne quis divitiarum magis quam injuriae B. inceptum diceret (ſupple *cauſa*) lubidinis & d. victor J. 67. a. cupido profunda d. IV. 3. a. *eas divitias eam bonam famam* (nempe *hoſtem ferire &c. in iis poſitas eſſe* d.) C. 7. d. honeſtas eſſe volebat gloriam ingentem C. 7. e. quis tolerare poteſt illis d. ſuperare quas profundant C. 21. a. laudamus divitias ſequimur inertiam (pro, *ornamus*) C. 60. c. in veſtra amicitia exercitum d. munimenta regni me habiturum J. 14. a. advorſum d. invictum animum gerere J. 47. e. proſcriptiones innoxiorum ob divitias I, 8. a. id eſt, non divitias decori habere ſed ipſum illis flagitio eſſe VI, 42. e. nec ego magna remedia contra d. ſtatuo VI, 53. e. ex d. luxuria atque avaritia cum ſuperbia invaſere juventutem C. 12. a. nobilem maxumis divitiis C. 49. e. ſuos divitiis explevit C. 56. e. bonum & aequum d. carius J. 18. b. Seleucia inclitis divitiis IV, 8. a. divitiis magis clarum magiſque acceptum VI, 52. c.

Diurna mercede vitam mutaverit I, 13. b. is pretio condonaret.

Diuturnitatem. ad. d. uſus fallere III, 1. e.

Divulgatur fama tanti facinoris per omnem Africam J. 13. a.

Dixere. quia multi dixere de ejus virtute, praetereundum puto J. 4. a. diligentiſſime omnium qui eas res dixere J. 100. a. ſententias C. 53. a. uti dixi C. 64. a. & J. 86. a. *vid. dico.*

Docet Vaccam non amplius mille p. abeſſe J. 71. c. in eo colle quem docuimus J. 53. a. res VI, 32. a. litteris Graecis & Latinis *docta* C. 26. a.

Documenta. quarum rerum maxuma d. haec habeo C. 9. c.

Dolens. quaſi d. ejus caſum C. 41. a. *Stat.* 5. Sylv. *damna* dolens *aliena.* alia praeterea dictitare magnifica pro ſe & illis dolentia J. 86. a.

Dolis atque fallaciis contendit C. 11. a. haud difficulter capiebantur C. 14. c. interfeciſſent J. 6. e. vitae ſuae inſidiatum J. 25. b. per vim aut dolis tentare J. 25. d. fatigari J. 60. a. nihil dolo factum J. 115. d. compoſito digrediuntur J. 120. e. dolo an vere cunctatus J. 121. a. dolus parabatur Ciceroni C. 29. a. quaerere ad perniciem ejus 73. a. avertere A. ei ſubvenientem per dolum IV, 3. a. p. d. caperetur J. 11. e. cujus ſi dolum caveris VI. 54. b. illi ad cavendum dolus aut aſtutiae deerant C. 27. a. in Jug. *tantus* dolus *tantaque peritia locorum erat* J. 50. e. Numidarum nihil languidi neque remiſſi patiebatur J. 57. d. quibus dolus atque malitia fide cariora erant VI. 51. e.

Domeſticus ſplendor tibi animos attollit VI, 61. e. domeſtici *oculi annotaverunt.* Valer. I, 6. 1. at MS. *domeſticorum* & ibid. pro, P. t. r. u. *Anci regis Marci uxor.*

Domi militiaeque C. 5. e. ſaepe nobiles C. 17. c.

foris aes alienum C. 21. c. domi militiaeque, mari atque terra praeclara facinora fecit C. 62. a. multitudinis domi minuendae gratia J. 22. a. modicus J. 67. a. ob rem corruptam domi poenas metuunt J. 81. d. bellique VI, 4. a. & J. 45. d. *domo* ejus utebatur J. 12. a. extorrem J. 15. e. exul J. 16. e. vaſtatio VI, 37. a. ſuas gloria decorabant C. 12. b. atque fana expoliari C. 53. e. invitant *domos* ſuas, alius alium J. 70. e. ubi inertia atque inopia incertas domos habere ſubegit VI, 50. e. necato filio vacuam *domum* ſceleſtis nuptiis feciſſe C. 15. a. pergerent domum C. 45. d. uti tamquam ſuam domum viſens eat &c. J. 12. b. domum regiam comportant (aurum &c.) J. 79. c. hoſpitis violaſſe (de Jaſone) II, 5. d. familiamque in patria clariſſumam VI, 60. a. oppugnatum venerat VI, 62. c. paraveris VI, 62. b. & e. inteʃtae ſemiruta moenia VI, 18. b.

Dominandi lubidinem cauſſam belli habere C. 2. a. ubi animum quem *dominari* decebat, ſervitio oppreſſere VI, 43. a. *dominatione* Sullae bona amiſerat C. 29. e. d. pellere III, 7. b. certatum utrimque de dom. in vobis III, 9. a. poſt d. Sullae C. 5. b. ad d. accenſi J. 35. a. modeſtus ad alia omnia niſi ad d. II. 5. a. conceſſere omnes in d. paucorum III, 7. d. illi retinuerint III, 12. b. poſt, ubi regium imperium in ſuperbiam dominationemque convertit C. 6. e. dominationes affectabant ſub honeſto patrum nomine I, 3. a. ſpes hortababatur C. 17. d. dominationis eorum ſatietas tenet J. 35. e. certamen erat J. 45. a. retinendae omnia honeſta exiſtumat I, 6. a. ſocius III, 11. d. particeps VI, 34. a.

Dominatur in omni re fortuna C. 8. a. ad exitium uſque inſontis Tribuni dominatus eſt III, 9. a. dominis (*pro*, *poſſeſſoribus*) reſtituo I, 8. e. *ut frequenter apud ISS.* abunde libertatem rati, quia tergis abſtinetur, & huc ire licet atque illuc, munere ditum *dominorum* III, 11. e. pauci libertatem pars magna *juſtos dominos* volunt. (vid. *juſtos*) IV, 7. e. cum tute per mollitiem agas, exercitum ſupplicio cogere, hoc eſt, dominum non Imp. eſſe J. 89. e. populus qui dominus erat VI, 50. e.

Domita. cum ab occaſu ad ortum ſolis omnia d. armis parerent C. 37. b. reges bello C. 9. e. quam plurimum poteſt domiti pecoris J. 78. c. virtus omnia *domuerat* C. 7. d.

Dona militaria alia (haſtas, vexillum, phaleras) J. 89. c. omnia in benignitate habebantur J. III, d. dedit regi dono J. 5. d. dono datur atque accipitur VI. 4. a. *& alibi.* corrumpit proximos J. 102. a.

Dubia. quae ſi d. aut procul eſſent. (victoria, praeda, laus) J. 90. e. niſui J. 99. a. victoria VI, 38. a. Reſpub. ſtabiliebatur (eorum conſilio) VI, 57. a. atque aſperas res facile toleraverant C. 10. a. rebus novandis ſpes oblata eſt C. 40. c. hoſtibus inſtare, quos firmos cognoverant, eminus pugnando retinere J. 55. c. anima noſtra in dubio eſt C. 58. d. dubio atque haeſitante Jugurtha. (an proelium committeret) J. 115. e. an dubium habetis III, 8. a. cui dubium eſt quin vaſtitas &c. oriantur VI, 60. d. & 63. a.

Dubitabo. non d. eloqui VI, 49. a. dubitando & dies prolatando C. 44. e. acie pars dubitavit I, 23. a. haud *dubie* jam victor J. 108. a. & IV, 4. c. perterritis ac *dubitantibus* caeteris C. 29. a. inter *dubitationem* & moras ſenatus J. 32. a. multis diebus per d. conſumtis C. 66. e. primo, *dubius* quidnam inſolita facies oſtenderet J. 53. d. conſilii III, 13. e.

Ducant hoſtilia IV, 7. e. vigiliae ducebantur more militari J. 48. d. *ut*, ducere *ſomnos.* Virg. & *Horat.* fidem ſuam interponit quam ille non minoris quam publicam ducebat J. 37. e. quos idoneos *ducebat* J. 66. d. pro bono ducebatur I, 3. e. ſibi quiſque *ducere*, *trahere*, *rapere*, J. 45. c. vos in locum affinium J. 14. a. & ſua neceſſaria poſt illius honorem ducerent J. 76. e. ne quis modeſtiam in conſcientiam J. 89. a. veluti ficta pro falſis C. 3. a. apud Numidas honori J. 11. a. innocentia pro malivolentia duci coepit C. 12. a. neque id flagitium militiae d. J. 58. b. ea neceſſitudo apud N. levis d. J. 82. e. ſocordiae atque ignaviae VI, 51. c. quae prima mortales d. J. 45. a. & J. 79. d. per Triumphum duxere I, 4. e. murum ab angulo dextri lateris ad &c. duxit II, 10. e.

Duce AEnea profugi ſedibus incertis vagabantur C. 6. a pollicetur ſeſe itineris periculique ducem J. 99. e. Coſ. *ducem & auctorem* ſequimini ad recipiundam libertatem I, 10. e. 55. a. exquirebant duces multitudinum qui pretio vexare Remp. ſoliti erant C. 51. a. *ſic effigiem Caſſii apud Tacitum inſcriptam legimus Duci* (*vel potius DUX PARTIUM An.* XVI. 7. • Centuriones duceſque turmarum J. 42. a. avidiſque ita promtiſque ducibus uti Metel. ictu tragulae ſauciaretur II, 2. 9. exercitus pars temeritate ducum attrita J. 90. e. dux atque Imp. vitae mortalium animus J. 1. a.

Ductabat exercitum C. 17. e. quos in exercitu d. C. 19. a. *Frequentativa pro ſuis primigeniis ſaepe apud* Catonem. *dolito*, *emptito*, *redemptito*, *calleſco*: Lucret. *imperito*, *negito.* Gellius *utitur alicubi* mutuito, *ſed paullo inſolentius.*

Ductos forte VI, 15. e. ductu meo fuſi III, 2. a.

Dum. pro, *modo* vel *dummodo*, neque id (de Rep. capiunda loquitur) quibus modis aſſeque-

Digitized by Google

queretur, dum ſibi regnum pararet, quidquam penſi habebat C. 5. b. Plaut. Perſa. *Vin mea eſſe?* P. dum quidem *nec nimis diu tua ſim, volo.* *Et noſter* C. 41. d. & 51. a. &c. cuncta diſſolvere C. 55. a. C. 14. e. *in princip.* Dum haec Romae geruntur C. 34. a. vicinitatem exornat, commoratus C. 37. a. & C. 67. e. ne illi ſanguinem noſtrum largiantur, & dum paucis ſceleratis parcunt, bonos omnis perditum eant C. 59. d. liberius--proceſſi, dum me civitatis morum piget J. 4. e. *tantummodo remorati dum* in elephantis auxilium putant, poſtquam &c. J. 57. b. dum metus a Tarquinio & bellum grave Etruriae poſitum eſt. aequo & modeſto jure agitatum I, 2. d. dum vos terremini, a repetunda libertate I, 5. e. uſque eo proſperum imperium habuiſſe dum apud eos vera conſilia valuerunt VI, 55. e.

Duplicaverat bellum VI, 6. a. *Tacit.* H. 54. a. *Mors Vitellii* duplicaverat *bellum.*

Duritiam conſuetam voluptati habuit J. 105. e.

E.

E periculo eriperentur facilius C. 49. d. conſpectu abiit J. 71. c. contempto metuendum effecit I, 12. a.

Ea. primo pecuniae, dein imp. cupido crevit. ea quaſi materies fuere &c. C. 10. a. vaſa coelata mirari, ea rapere &c. C. 11. e. *redundat.* omnia ea adimere quae victores reliquerunt C. 12. e. idem velle atque n. ea demum firma amicitia eſt 20. b. ea miſericordia fuiſſe ſemper S. P. Q. R. ut nemo ab eo auxilium fruſtra petiverit C. 35. a. ſed urbana plebes, ea vero praeceps ierat C. 38. a. facta eorum fortia noverat, ea commemorando &c. C. 70. a. quae apud alios iracundia dicitur ea in imperio ſuperbia C. 54. d. multoſque mortales ea cauſa advorſos habeo C. 58. e. Nam in fuga ſalutem ſperare, cum arma quis corpus tegitur, ab hoſtibus avertere, *Ea* vero, dementia eſt C. 68. d. parare atque ea modo in animo habere, quibus H. per dolum caperetur J. 11. e. Ea tempeſtate. ſaepiſſime 41. a. J. Metellum in ea difficultate ſapientem fuiſſe J. 49. a. Id ea gratia eveniebat, quod nemo regem ſequitur J. 58. c. (*ea de cauſa*) in ea tanta aſperitate J. 71. a. ſed ſenatus paullo ante Metello N. decreverat. Ea res fruſtra fuit J. 76. e. pro, *quae*, ſaepe. ut, ventus arenam humo excitavit: ea magna vi agitata &c. J. 81. e. Quae ante beneficia veſtra &c. ea uti deferam non eſt conſilium J. 87. d. Capſenſes una modo, atque ea intra oppidum &c. J. 94. e. una & ea vetus cauſa IV, 3. a. ſcuta, verum ea Numidica J. 99. a. ex ea tempeſtate ſpes in illo ſitae J. 122. *antepen.* & ea re a nobis ad ſocietatem peteris IV, a. ſcilicet *quod ea quae hoſtibus &c. ſaepe tribuere, ea civilibus danda arbitror* VI, 36. a. *non occurrit alibi apud Salluſtium talis geminatio, praeſertim poſt,* quae. in ea re maxumo animum exercitato, uti colantur boni mores VI, 52. a. *ubi*, ea *refertur ad illa quae loco poſteriora ſunt, quae etiam forma rariſſima apud Noſtrum.* quaſi diceret; *in hac re maxume animum &c. nempe uti colantur* &c. memorare eam rem nos locus admonuit J. 81. a. Numidiam jure belli ſuam factam, eam vaſtari a M. pati nequiviſſe J. 110. a. veſtra ſocordia. Neque mihi ſatis conſilii M. an ignaviam an dementiam *eam* appellem I, 14. b. eos mores eamque modeſtiam viri cognovi C. 54. e. injurias ſuas manu vindicaturum, eamque rem belli cauſam fore J. 23. d. Neque Gr. literas didici. parum placebat eas diſcere J. 89. d.

Eadem illa movebat C. 32. b. & 66. b. & 68. c. haec ſimulantem J. 17. a. aliam rem aggreditur, non eadem aſperitate, caeterum haud ſecus difficilem J. 97. c.

Eat. tanquam ſuam domum viſens eat J. 12. c. eatis ornati contra injurias J. 34. a. bonos perditum J. 36. e.

Ecce. laeti pacem agitabimus quippe quis hoſtis nullus &c. ecce autem ex improviſo Jugurtha, intoleranda audacia &c. J. 15. e. edicto ſevero juberentur VI, 30. c.

Edidit. orationem habuit luculentam quam poſtea ſcriptam ed. C. 32. c.

Editiſſimus collis I, 20. a. immenſum editus mons J. 98. d. magna parte J. 103. c.

Edocent acta atque audiunt J. 57. e. & *alibi.* eum quae ageret J. 53. a. per legatos cuncta edoctus C. 46. a. quae parabantur J. 60. a. edoctus arte. *Tacit.* XII. 4.

Effecerat multa pollicendo ut proderet C. 27. a. ex rege miſerrumum ſervorum IV, 4. e. ſe e contemto metuendum I, 12. a. effecta maxuma vis utrium J. 96. a. memoriam longam C. 1. e. quod intenderat J. 27. e. omnia potius quam ſemet viſendum VI, 42. e. hoſtilem metum J. 113. d. firmam pacem VI, 40. a. mandata J. 62. e. juſſa J. 26. a. ut veniat ad ſe J. 65. e. rata, exſequendo III, 9. e.

Efferens ſeſe ſuperbia, audacia ſcelere J. 15. e. *rabie efferri* Apulejus 178. Efferari *Elmenh. cui non aſſentior.* Virg. Georg. III.—*caput altius.* Cic. Offic. I, 174. *neque ſummiſſum & objectum, neque ſe* efferentem *inſolentius.* Idem de Fin. *laetitia ſe. altius & incivilius* Florus. I, 26. a.

Effoeminat corpus animumque virilem C. 11. a.

Effraenatae lubidinis VI, 29. a.

Effuſe & temere euntes J. 113. a. exercitu praedari J. 59. c. hoſtes *Tacit.* XII. 31. & *Sueton.* effuſa fuga *Liv.* effuſis ac diſſipatis fructibus *Cic.* 2. de Lege Agrar. *Virg.* 7. *AEn. agris* effuſa *juventas.* effuſos hoſtis invadi poſſe. (hoc eſt palantes & incompoſitos) J. 92. e. vulgum oppido J. 72. a. ſic *Sueton. Calig.* effudit *ſe populus.*

Egebat pauca munimenta (alii quaerebant) J. 103. c. *ſed lectio recte ſe habet.* Cato. *vitio vertunt* quia multa egeo. *eodem modo* glandem veſci II, 6. 5. & nihil frui VIII, 2. 11. ultionem potiri J. VII, 12. *Juſtin.* & *licet Codices Bodleianus* & *Corporis Chriſti Oxon. & exemplaria quaedam in diverſum abeant, ſic enim MS. Cantab. Tacit. An.* III, 73. 6. *Flor.* I, 1. 28. egens, factioſus C. 18. a. alienae opis VI, 3. e. *egeſtas* facile habetur ſine damno C. 38. a. pabuli J. 48. d. miſeri, *egentes*, violentia atque crudelitate foeneratorum C. 34. a. homini potentiam quaerenti *egentiſſimus* quiſque oportuniſſumus J. 91. c. honeſtae rei VI, 50. a. locorum, rapto vivere coacti VI, 19. b.

Ego C. 2. e. eorum ego vitam mortemque juxta aeſtumo C. 2. e. ſed ego adoleſcentulus &c. C. 4. a. ſed ego quae mente agitavi C. 20. b. equidem ego ſic exiſtumo C. 54. c. parvum ego te J. &c. accepi J. 10. a. ſcio ego quam diſt. VI, 45. a. volo ego VI, 59. a. ut in Jug. 87. a. ſcio ego Q.

Egomet. partim vidi, alia egomet geſſi J. 88. a. *in princip.* Eg. in agmine &c. J. 90. a.

Egreſſi ſcalis milites prope ſumma coeperat J. 64. e. aquatum caſtris J. 98. a. extra vineas J. 99. c. anguſtias III, 12. d.

Egreſſus ejus atque itinera explorat J. 39. e.

Egregia fides C. 36. a. liberalitate C. 50. e. facinora ingenii J. 2. a. ut alia magna & egregia tua omittam J. 10. a. ſcilicet mercede I, 9. e. fama IV, 2. a. & VI, 40. a. virtute VI, 64. c. *artem tuam egregie mirabilem* comperi VI, 45. c. pro *valde*, *nimis* inquit Donatus in *Andr.* I, 13. 1. egregie cara. &, Egregie *cordatus homo catus AElius Sextus.* Ennius. *Sertus* egregie *fidelis. Cic.* ad *Q. Frat.* II. 26. *animi natura* egregie *mobilis. Lucret* nec ſecus *Horat.* 2. *Serm. Sat.* 5. *Livius* VI. *B. P. Perſius. Caeſar* 2. *B. G.* egregiis viris J. 4. e. tam clarus neque tam egregiis factis erat J. 67. c. cultu corporis ornata VI, 21. d. facinus atque memorabile J. 81. a. in aliis artibus (vir) egregius, nimis molliter aegritudinem pati J. 84. d.

Eheu in princip. me miſerum! huccine M. pater beneficia tua evaſere? J. 15. a.

Ei poſtquam juſſit provinciam J. 86. a. ei negotio proxumum diem conſtituit J. 98. e. decreta provincia Gallia J. antep. conſulebant VI, 56. e. quam maxume odiſti ei maxume obſequeris VI, 64. e.

Ejus. non ignarum ejus conſilii fuiſſe C. 17. e. decretis ſuis inopiae ejus opitulati ſunt C. 34. b. magnaque frequentia ejus ordinis C. 47. e. regnum ejus ſceleris ſui praedam fecit J. 15. e. *vid. ſuper hac re* Vallam *magno conatu magnas nugas agentem, ita enim nata eſt lingua Italica. ut ejus cultores vim reciprocationis* ſui & ſuus *aſſequi haud valeant.*

Ejuſmodi. Atque is cum ejuſm. ſit, tamen audet dicere &c. VI, 63. e.

Elato neque ſecuro eſſe animo I, 18. d.

Elegantius pſallere, ſaltare, quam neceſſe eſt probae C. 29. c.

Eloquentiam immoderatam VI, 61. a.

Eloqui non dubitabo quae mens ſuppetit VI, 49. e. a quo ſtudio &c. detinuerat, eodem regreſſus C. 46.

Ementiendo quae ſe audiſſe dicerent ex V. C. 50. e.

Emergunt ſe fundo navigia V, 12. e. probe. Nepos. Attic. *quibus ex malis ut ſe* emerſerat. *Cic. Ut* ſe emergens *oſtendit Scorpius alte.* de Aruſp. R. *iſte ſerpens quae tum hic deliteſcit tum* ſe emergit.

Eminens patibulo affigebatur V, 13. a.

Eminus miſſa tela remittere J. 62. b. terrere funditoribus J. 99. c.

Emiſſa (jacula) tormentis aut manu J. 61. e. eminus jaculis (ab) corpus tegere J. 106. e.

Emori per virtutem praeſtat &c. C. 21. a.

Emundi aut mutandi copia ab Hiſpanis erat J. 21. c.

En. adſum en Cotta conſul VI, 5. a.

Enim. non crudelis, quid enim in talis homines crudele? C. 54. e. de natura Sullae, cultuque paucis dicere. Neque enim alio loco de ejus rebus dicturi ſumus, & L. Siſenna &c. J. 100. a. & III, 11. e.

Eniſum ita ſe ab adoleſcentia J. 25. a. *ſumma ope ab iiſdem* enixo *ſtudio petierunt. Valer.* VIII, 15. 1. J. 27. a. ſimul eniterer domi M. J. 14. a. eniti decet contra VI, 33. a. imitamini virtutem & enitimini J. 10. e. v. *nitor* & *niſus.*

Enunciat dolum qui parabatur C. 29. a.

Eo magis omiſſa cop. *quae*, C. 4. c. & C. 13. e. binos Imp. ſibi fecere, eo modo minime poſſe putabant per licentiam inſoleſcere animum humanum C. 6. e. peſſumum quemque necare. eo populus laetari C. 56. a. & 59. a. ita quominus p. eo magis adſequebatur C. 64. e.

Epulis. inter ep. obtruncant J. 70. e. vino & ep. onerati J. 79. d. ſudorem, pulverem, relinquant nobis quibus illa epulis jucundiora ſunt J. 90. a.

Equites auxiliarios in utrumque latus J. 50. e.

Ne-

Digitized by Google

Numidas J. 71. d. Cataphracti, ferrea omni ſpecie IV, 10. a.

Equeſtre proelium J. 64. a. ordine C. 17. b. in formam parmae equeſtris IV, 11. e.

Equidem ego ſic exiſtumo omnis &c. eſſe C. 54. c. & J. 10. d. & VI, 35. e. poſſum equidem C. 5. a. jam pridem equidem nos &c. 59. a.

Erant, *in princip.* erant praeterea complures &c. C. 17. c. & C. 49. e. quicunque aliarum atque ſenatus partium erant C. 38. e. qui praeſidii cauſa cum telis erant circum aedem Concordiae C. 49. e. Gaetulorum magna pars erant ſub Jugurtha J. 22. e. in conſule bonae artes erant J. 30. e. eo magis (omiſſ. Copula *que*) C. 4. e. C. 13. e.

Erepta bona C. 38. e. ex ſervitute C. 49. a. beneficia veſtra J. 15. b. vita J. 17. d. libertate VI, 63. e. pecuniae J. 36. c. civitatem periculis C. 47. a. proemia ereptum eunt J. 90. b. e periculo C. 49. c. victoria parta ex manibus J. 84. e. animam C. 55. c. per vim (ex cuſtodiis pub.) C. 59. e. neque victis quidquam praeter injuriae licentiam C. 12. e. me ex manibus impiis J. 26. e. iniquitas praetoris C. 34. e.

Ericii militaris in modum III, 15. a.

Errant procul J. 89. e. pariter te errantem (Bocchum) & illum ſceleratiſſumum perſequi J. 109. a. erraſſe & Jugurthae ſcelere lapſum J. 112. e. quo facilius *errata* officiis ſuperes J. 109. e.

Eruditus. doctiſſime eruditus Graecis atque L. literis J. 100. a.

Erumperent ad Cat. caede & incendio perculſis omnibus C. 44. e. ſolus inter tela hoſtium vitabundus J. 107. e. vis piſcium ex Ponto VI, 54. e. Bibuli fortitudo atque animi vis in conſulatum VI, 54. e. *Terent. vereor ne iſtaec fortitudo in nervum* erumpat *denique.* alii globis eruptionem tentavere III, 1. a.

Et qui fecere, & qui facta aliorum ſcripſere *multi* laudantur C. 3. a. Nam & prius quam incipias conſulto & ubi conſulueris &c. C. 1. e. fuit magna vi & animi & corporis C. 5. a. nonnulli ficta & haec & multa alia &c. C. 23. a. non quia ſolvere poſſem cum & aliis nominibus &c. C. 36. b.

Etenim in principio C. 21. a. & 134. e.

Etiam. pars ingenium alii corpus exercebant. etiam tum vita hominum ſine cupiditate agitabatur C. 2. a. J. 55. a. 58. c. VI, 38. a. 18. b. & I, 13. a. pulchrum eſt benefacere Reip. etiam bene dicere haud abſurdum eſt C. 3. a. & J. 111. d. rem fam. etiam ad neceſſaria deeſſe C. 21. a. Vos cunctamini *etiam nunc* & dubitatis C. 60. d. neceſſitudo quae etiam timidos fortes facit C. 68. e. qui opulentiores etiam ſi accipit injuriam tamen J. 10. e. plerumque noctis proceſſit obſcuro etiam tum lumine J. 24. c. plura ſcribere dehortatur me fortuna mea, *etiam antea expertus ſum*, parum fidei miſeris eſſe J. 26. b. *etiam tum in prin.* J. 67. e. etiam antea nupſerat &c. in prin. J. 82. d. etiam atque etiam reputate J. 89. a. verum etiam multo magis locorum aſperitate J. 94. a. contra tantas difficultates conſilio ſatis providere non poterat, quippe etiam frumenti inopia tentabatur J. 95. a. poſt d. decimum redire jubet, ac nihil etiam tunc decreviſſe J. 117. e. ultra Romanorum & mortalium etiam morem curabant II, 7. e. parum eſt quod impune feciſti, verum etiam commemorando exprobras VI, 64. a. etiamne aures noſtras odio tuo onerabis VI, 24. a.

Evadendum eſt tibi inter has difficultates VI, 33. a. inter virgulta evadere J. 54. e. oppido properaviſſet J. 60. e. *pugnare, evadere alii* (*retreat*) *alii ſuccedere* (advance) J. 61. c. advorſo colle J. 56. d. huccine beneficia tua evaſere J. 15. b.

Evenerant. quae occulte tentaverat aſpera foedaque evenerant C. 27. e. audacia in bello ubi pax evenerat, aequitate C. 9. a. M. Macedonia evenerat J. 39. a. & 47. a. diſſenſiones vitio humani ingenii evenere I, 1. e. illis merito accidet quicquid evenerit C. 55. e. C. 58. a. pactione an caſu ita evenerit J. 71. b. ea res tibi Reique P. proſpere VI, 60. e. Id ea gratia eveniebat quod J. 58. a. id ita eveniet ſi demſeris &c. VI, 39. a. & 41. e. bona fama VI, 59. a. id adeo mature poſſe ſi J. 69. e. ea d. Im. approbent beneque evenire ſinant VI, 44. a. quid humani V, 2. a. ubi ea res bene J. 97. a. Id e. quia VI, 32. e. ſaepe prava magis quam bona conſilia proſpere eveniunt VI, 45. a.

Eventus. bonis initiis malos eventus habuit C. 11. a. in incerto erat J. 55. a.

Everſum profecti ſunt Tr. pot. I, 9. d. irent alios civitate VI, 48. e. familias ab ſtirpe VI, 48. b.

Evocat milites ex hibernis in expeditionem J. 41. a. lectos & evocatos centuriones C. 69. a.

Ex miſeriis multis requievit animus C. 4. a. ex pulcerruma peſſuma ac flagitioſiſſima facta C. 5. e. & J. 46. e. ex lubidine magis quam ex vero celebrat &c. C. 8. c. am. inimicitiaſque non ex re ſed ex commodo aeſtumare C. 10. e. pro, *propter.* ex divitiis Juventutem luxuria atque avaritia cum ſuperbia invaſere C. 12. a. uti cujuſque ſtudium ex aetate flagrabat C. 14. d. ex illis (*quos ſcil. illexerat*) teſtes ſignatoreſque falſos commodare C. 16. a. multi ex coloniis & municipiis C. 17. b. ſperans facile ſe ex voluntate Antonio uſurum C. 27. a. Tacit.

Digitized by Google

Hiſt. IV, 65. *Cuncti ex voluntate Agrippinenſium perpetravere.* luxuria ex magnis rapinis nihil reliqui fecerant C. 30. a. ex prima laetitia repente omnis triſtitia invaſit C. 12. a. ſe ex curia domum proripuit C. 33. a. ex ſuo numero legatos mittit C. 34. a. ex itinere litteras mittit C. 35. a. ſatisfactionem ex nulla conſcientia de culpa proponere decrevi C. 36. a. ſuus cuique animus ex conſcientia ſpem praebet VI, 59. e. ex victoria talia ſperabat C. 38. d. ex ſe cauſa cognita in vincula conjecerat C. 43. e. praecepto regis J. 13. c. ex ſenatus decreto jubet J. 30. a. ex praecepto Ciceronis per Gabinium caeteros conveniunt C. 45. a. ex prodigiis haruſpices reſpondiſſent C. 48. d. aliique ex conjuratione deprehenſi C. 49. d. Craſſo ex privatis negotiis obnoxii C. 49. c. ex petitione Pontificatus odio incenſus C. 50. a. liberales ex ſociorum fortunis C. 59. b. ex illis periculum metuit C. 59. c. ex omni copia 2 legiones inſtituit C. 65. a. ex omni copia circiter pars 4ta. C. 65. a. dum ex urbe praeſidia opperior C. 67. e. utrimque ex lateribus caeteros aggreditur C. 70. c. ex his magiſtratus, & Imperia (*artibus ſc.*) capiunda J. 3. a. Africano cognomen ex virtute fuit J. 5. b. alterum ex providentia timorem, alterum ex audacia temeritatem adferre &c. J. 7. e. ne medius ex tribus J. 11. a. tanta commutatio inceſſit ut ex maxuma invidia in gratiam J. 13. e. ex improviſo J. 15. e. cujus vitae neciſque poteſtas ex opibus alienis pendet J. 17. e. timido & ex conſcientia diffidenti rebus ſuis J. 37. e. ex tanta prop. tam facile tractum bellum J. 40. e. bellum tanta prop. inceptum ſocordia trahi &c. ex ſententia J. 42. a. ex delicto fratris invidiam timens J. 43. a. ex copia rerum ſtatuit ſibi nihil agitandum J. 43. e. (*vid. copia.*) ex inopia quod optumum videbatur conſilium capit J. 58. e. ex locis copia maxume idoneis vineas agere J. 79. b. ex *copia* Tubicinum 5 numero delegit J. 98. e. & J. 103. a. & J. 110. c. ex partium invidia periculum metuentes J. 44. a. cum ex Mamiliana rogatione tres quaeſitores rogarentur J. 44. e. ex oportunitate loci J. 52. a. ex eo medio quaſi collis oriebatur J. 52. e. *veritus ex anni tempore*, & inopia aquae ne ſiti conficeretur exercitus J. 54. a. nemo omnium Numida ex fuga regem ſequitur J. 58. b. prius quam ex caſtris ſubveniretur J. 58. c. Jug. magnificum ex Auli ſocordia J. 59. a. ex itinere frumentatum miſſum J. 60. b. ex occulto J. 63. a. neque id tempus ex aliorum more quieti aut luxuriae concedit J. 65. a. ex concilii decreto J. 66. c. quam gravis caſus in ſervitium ex regno foret J. 66. e. unus ex omnibus Italicis profugit intactus J. 71. b. & J. 72. b. biduum ex perfidia laetati J. 72. a. ex conſuetudine J. 74. a. & J. 72. b. talia conſilia per otium & ex oportunitate capi J. 79. a. nomen ex re inditum J. 80. a. ex commodo pugnam facere J. 84. a. ex Metelli voluntate bellum intactum trahi J. 85. e. mihi ex virtute nobilitas coepit J. 88. d. quod ex aliena virtute ſibi arrogant J. 88. e. me ex animi ſententia nulla oratio laedere J. 89. a. non ex merito ſed quaſi debitos J. 89. c. ex parente ita accepi &c. J. 90. a. neque quemquam ex calamitate aliorum metus ceperit J. 90. e. ex ſociis praedas agentes J. 93. e. M. promiſſa ejus cognitum ex praeſentibus miſit J. 98. d. ex ſpeculatoribus cognitum dicit J. 114. a. ubi ex praecepto tempus viſum J. 99. a. M. temeritas gloriam ex culpa invenit J. 99. e. cum turma ſua quam ex fortiſſimis magis quam familiariſſimis paraverat J. 103. a. ratus ex omnibus aeque aliquos ab tergo hoſtibus venturos † J. 106. e. ex concubina ortus J. 116. a. ex ſententia ambobus jurat J. 117. e. leniter & ex voluntate Sulla omnia ſe facturum J. 119. e. ex ea tempeſtate J. penult. in miſerationem ex ira vertunt I, 5. e. tumultum ex tumultu bellum ex bello ferunt I. 13. e. *eadem fere* IV. 8. a. ex qua omnes diſcordiae accenſae I. 14. e. ex compoſito II, 1. b. hiemem per oppida ex ambitione mea egi III, 3. b. praeter ſpem bonam ex vobis III, 7. b. arcem habent ex ſpoliis veſtris III, 7. e. ex factione media conſul III, 8. a. ex inſolentia avidus malefaciendi VI, 18. a. idque non temere aut ex fortuna decrevi VI, 45. e. nihil tam ex alto reperiri poſſe quod non cogitanti tibi in promtu ſit VI, 46. a. *Ovid. Vellei. ſed* ex alto *diſſimulare puto.* de honore ex copiis judicare VI, 53. a. ex dignitate creetur conſul non ex opulentia VI, 53. b. oppreſſi ex aliena libidine huc atque illuc fluctuantes agitantur VI, 57. a. ex natura diverſa praemia &c. bonos maloſque ſequi VI, 59. e.

Exacta aetate ſua magis creſcere adoleſcentem J. 6. c. non parentes exacta aetate VI, 48. e. aeſtatem J. 65. a. regibus I, 2. c.

Exaedificatas villas in urbium modum C. 12. a.

Exaequanda facta dictis C. 3. a. periculo C. 69. a. & *Juſtin.* 5. 2. 12. vires partium exaequato omnium jure 43. 1. 4.

Exagitabat conſcius animus C. 14. a. quaeſtio illa J. 38. e. conſulatus ingens cupido J. 67. a. tanta vis hominis magis leniunda quam *exagitanda* videbatur C. 49. c. cauſſa nobilitatem exagitandi J. 86. a. plebem C. 39. a. ita formidine quaſi vecordia *agitari* J. 76. a. rem jam antea vulgi rumoribus exagitatam C. 30. c. *qui cauſam ſenatus* exagitatam *concionibus im-*

pro-

proborum. *Cic.* poſt Red. Remp. ſeditionibus C. 56. b.

Exarſere animi immane quantum II, 10. a.

Excelſo. in exc. aetatem agunt C. 54. b. cujus opes in exc. ſunt VI, 45. a.

Exceſſit radicem montis VI, 22. a. vindictae modum *Valer. Max. apud V. Beluacenſem. at Edd. & MSS. aliter* IV, 1.

Excedantque inopes potentiſque trahant ex IV, 7. e.

Excidii fatum urbi adventarit VI, 38. b. neque finem niſi excidio habituri IV, 5. e.

Exicipitur M. laetiſſumis animis J. 93. a.

Exciſa oppida aut recepta enumerem III, 3. e.

Excita juventus publicis largitionibus C. 38. e. ita conſcientia mentem excitam vexabat. C. 15. e. horribili ſonitu J. 104. e. ſomno J. 76. a. excitant neque gloria neque pericula C. 67. e. arenam humo ventus J. 81. d.

Excruciatum necat Ath. J. 28. e. illum magis honore M. quam injuria ſua J. 84. c. omnibus malis J. 17. d.

Excubitum in porta cohortis ex legionibus mittere J. 105. c.

Exemplo. ubi hoc ex. per ſenatus decretum conſul gladium eduxerit C. 56. e. *exemplo aſſumere Tacit.* 68. 9. earum exemplum infra ſcriptum eſt (*the Copie*) & C. 45. e. *Plaut. Moſtell.* III, 14. *Laudant fabrum atque aedes probant ſibi quiſque inde* exemplum expetunt (*a modell.*) Paulus II. *haeredes ſolent habere* exemplum *teſtamenti Cic. Att. epiſtolam Caeſaris cujus* exemplum *ad te antea miſi. ad Q. fratrem* II, 14. *miſi ad Caeſarem eodem* exemplo *literas. vid. Plaut. Pſeud.* mala ex bonis initiis orta ſunt C. 55. c. (*preſidents*) tradite poſteris ad P. Rom. ſuimet ſanguinis caede circumveniundum I, 10. d. praebeo non validiſſumus, quo rectius tua componas IV, 3. a.

Exercebant ingenium, corpus C. 2. a. ſimultates cum hoſtibus C. 9. a. *Cic.* pro Flac. *ſimultates neſcio quas cum Libertis veſtris ex.* cum illo graves inimicitias C. 50. a. victoriam crudeliter C. 39. e. ſic, *quaeſtiones*, *odium*, *ſeditiones*, *accuſationes* &c. apud *Tacitum* alioſque. ambitio magis quam avaritia animos hominum exercebat C. 11. a. *Virg. aſes* --- Exercet, *ſub ſole labor.* patres acerrume vindictam nobilitatis in plebem J. 19. a. *exercent vitia* 204. Firmicus in Aſtron. p. 204. *E contra*, *poëtae*, *quandoque.* exercere, *curas*, *dolorem*, *diem* pro *exerceri Ovid.* 12. *Met.* 108. *Silius* 11. 75. *AEn.* X. 60. *ut monet* Servius. piraticam q. VI, 25. d. *Juſtin.* 8. 3. 13. 22. 1, 14. ſervili imperio plebem I, 2. d. ibique (caedibus rapinis &c.) juventutem ſuam exercuit C. 5. a. non Graeca facundia neque urbanis munditiis ſeſe ex. J. 67. d. caninam facundiam VI, 11. a. *Lucret.* V. 226. *nunc aurum & purpura curis* Exercent *hominum vitam.* exercere Scorta Orat. 1. ad Caeſ. cap. 38. Plautus. *haec nox ſcita eſt* exercendo ſcorto. *Catull. qui veſtrum* exercet *amorem.* exercuit *juventutem ſuam* C. 5. a. exercebant *libitinam V. Max.* V. 2. 10. & noſter VI, 38. a. ingenium ad malefaciendum VI, 3. e. corpus armis atque equis VI, 55. d. *Victoriam per ſervitium* VI, 48. a. malitia praemiis *exercetur* VI, 53. e. me illa magis cupido VI, 59. a. quaeſtio ne aſpere violenterque ex rumore & lubidine plebis J. 44. e. ingenium patriae non ſuae quiſque potentiae, *exercitabat* VI, 56. e. *cum dativo etiam Cic.* II. *Tuſc.* 69. Jovem Olympium, *cum ipſum cui ſe exercebit. at ſaepius cum praep.* ad. in *labore, patientia & factis fortibus exercitando* VI, 42. c. exercito corpore feſſus J. 74. a. lectos & exercitatos in audaciam C. 51. a. ex civitate profectos ſemper ad bellum exercitatos. *MS. Veget.* 1. 3. *poſtremo vox abeſt a Vet. Ed. Par.* 1532. & *Veſalienſi* 1670. frequentibus exercitiis ad proelia praeparare VI, 10. c. nequicquam eo (animo) hebeti atque claudo pro *exercito* uti volunt VI, 43. a.

Exercitibus decretis I, 17. a. quos in exercitu ductabat C. 19. a. dux hoſtium cum exercitu ſupra caput eſt C. 60. e. comparato J. 23. e. circumdato Cirtam irrumpere nititur J. 27. e. parato J. 20. b. in exercitu noſtro pax agitabatur J. 30. e. intento atque infeſto J. 50. b. ex. effuſo praedari J. 59. b. exercitu cuncta moenia circumv. J. 61. a. incruento J. 97. a. & VI, 25. a. ex. amborum conjuncto J. 102. a. in hibernaculis compoſito J. 110. b. ob ſeditionem provinciam cum exercitu adeptus eſt J. 12. a. rurſus admotoq. I, 14. a. optume merito III 2. a. prodito IV, 5. b. reſtituto IV, 6. a. exercitui praeerant J. 37. a. ſcribere ſupplementum J. 43. a. diffidens veteri exercitui J. 47. a. diſtribuerat pecus J. 96. a. exercitum parare C. 30. e. compararent C. 31. c. augere C. 33 a. inſtruit pro loco atque copiis C. 69. a. permittit Petreio C. 69. b. per omnem ex. gaudia &c. agitabantur C. ult. per homines callidos tentabat J. 42. a. brevi confirmavit (ad ſeveritatem caſtrenſem revocavit) J. 50. a. antevenit J. 52. a. cogebat (*drew together*) J. 58. b. & J. 70. a. cogere Dyrrachium I, 18. b. more majorum gereret J. 59. a. ubi animadvertere ad ſe vorſum exercitum pergere J. 72. a. ex. ſupplicio cogere J. 89. e. coercebat pudore magis quam malo (*i. e. poena*) J. 105. d. opprimundae libertatis habet I. 12. a. habere poſſe ſine frumento & ſtipendiis III, 3. a. aluit ſtipendio frumentoque III, 4. a. aluntur

VI,

VI, 4. e. exercitum argento fecit VI, 2. b. vertere (*i. e. conſiderare* Servius) VI, 4. e. ſibi inſuevit amare C. 11. e. quo conſilio foret exercitus C. 30. a. in manu C. 56. e. haud longe a mari conſedit exercitus J. 24. a. qui in Africam portaretur J. 29. e. & J. 43. e. ne ſiti conficeretur J. 54. a. ducebat J. 59. d. ei traditur J. 91. e. inſtrui J. 102. c. victor I, 9. d. novus I, 16. b. datus eſt VI, 9. a. clade percuſſus J. 48. b.

Exigerent boni honeſtique vitam J. 90. e. legem de pecuniis *exigundis* IV, 1. a. *acerbius* exegit *quod dederat* Cic. I. Tuſc. aes Horat. *aurum creditum* Plaut. Bacch. *nomina* Cic. i. e. *ad ſolutionem cogere. & tributa apud eundem. exigere & cogere.*

Exilio nullo certo vagabantur VI, 22. a.

Eximat. quo captivis libertatis curam miſeria ex. I, 4. e.

Exiſteret quaſi gubernator III, 6. b.

Exiſtuma quod optimum factu eſt VI, 35. e. ego ſic exiſtumabam. P. C. uti praedicantem patrem meum: qui veſtram amicitiam colerent eos multum laborem ſuſcipere, caeterum ex omnibus maxume tutos eſſe J. 16. a. equidem ego ſic exiſt. PC. &c. C. 54. c. & VI, 38. b. quanquam eadem exiſtumabat J. 115. a. alienam famam ſuum dedecus VI, 54. d. ut eorum qui dominantur ſimultas fert, ita bonum malumque publicum exiſtumant VI, 57. b. qui aliter fecerit ſenatum exiſtumare eum contra Remp. facturum C. 57. e. qui ita exiſtumarent, juventutem &c. C. 14. e. de S. male exiſtumas VI. 64. d. de M. L. juxta ac de ſe ex. VI, 51. e. illud facinus inprimis memorabile C. 4. d. utrum gravius exiſtumet (meum regnum amicitiam veſtram) nemini occultum eſt J. 26. d. quid de illo ex J. 1. a. ex difficultate rerum eadem illa exiſtumans quae ſupra diximus, Catilinam agitare C. 66. d.

Exitia maxuma Reip: atque turbulenta probate I, 10. b. adeſſe Jugurthae J. 73. e. ad exitium uſque inſontis dominatus eſt J. 111. a.

Exitum quem tantis malis ſperarent C. 41. a. dignum vitae ſuis moribus C. 64. e. utinam emori fortunis meis honeſtus exitus eſſet, ne vivere contemtus viderer J. 17. e.

Exornat. dum vicinitatem antea ſollicitatam *armis* ex. C. 37. a. aciem J. 56. e. (pro, *inſtruere*) omnibus exploratis pro rei copia ſatis *providenter* exornat J. 95. e. *exornata aedificiis* Numidia J. 19. e. parum ſcite convivium J. 90. a.

Exorſus orationem magnam IV, 1. c.

Expectare inter eas moras promiſſa legatorum J. 51. e. Cum egens alienae opis plura mala exſpectarem VI, 3. e. *expectamus tam bona quam mala* inquit Donat. Sed *exſpectare*, hoc loco, pro *timere*, ponitur. Non abſimiliter, *ſperare dolorem* Virg. *Expectatione* eventus civium animos intentos putabat J. 48. b. Sine gravi cujuſquam expectatione, neque ſane ambiti publici I, 23. b.

Expediet. tantummodo incepto opus eſt, caetera res exp. C. 21. a. priuſquam hujuſcemodi rei initium expedio J. 5. a. ſe quiſque expedire J. 113. c. veſte tectum pugionem III, 13. a. in *expeditionem* vocat J. 41. b. *educere exercitum in* exped. *Cicero* 1. *Divin.* 125. *equiteſque in* exped. *miſit Caeſar V. B. G.* in exped. proficiſcens J. 111, a. *Expeditis* peditibus ſuis J. 63. c. cum exp. manipulis J. 105. a.

Expellenda diſcordiae mala VI, 38. e. patria VI, 41. a.

Expergiſcantur, ut omnes exp. ad libertatem VI, 51. a. quin igitur expergiſcimini C. 21. e. aliquando C. 58. c.

Experimentis jam antea Metello cognitum erat J. 50. a. *Experiri* extrema omnia C. 27. c. & vim & gratiam noſtram J. 109. c.

Expertes fama atque fortunis C. 34. a. *Expers clade* Dict. II. 4. caeteris ſoli in imperio agere I, 2. d.

Expilari aerarium taciti indignabamini J. 34. b.

Expiraret per artus VI, 29. a. explananda ſunt pauca de moribus &c. C. 4. d. *Terent.* explana *mihi. Cic.* 7. *Verr.* explanandum *eſt enim diligentius.* Plin. in Paneg. expreſſit, *explanavitque* verba. *Juſtinian. Quem oporteat Epiſc.* §. 1. & explanare *voluntatem ſuam adhibitis teſtibus L.* 1. §. 2. *C. de Latr. Liber toll. in aliis non temere occurret hoc verbum.*

Expleant muneribus amicos J. 13. d. *munerare* vel *munire* ut Plautus loquitur *explere avaritiam* H. II, 13. praeceps ad explendam animi cupidinem J. 6. e. expletis Legionibus J. 92. a. & J. 23. a. expl. leg. numero hominum C. 65. a. divitiis C. 56. d.

Explicatur. unde pons in oppidum pertinens exp. VI, 6. e.

Explorare itinera Regum J. 93. b. tempora J. 39. c. *exploratum* miſit J. 58. a. parum exploratum eſt J. 93. c.

Exprobras. parum eſt quod impune feciſti, verum etiam commemorando exprobras VI, 64. a.

Expugnare Cirtam machinis omnium generum aggreditur J. 24. c. agros vaſtare, villas expugnare J. 48. e.

Expulſa agris plebes I, 10. a.

Expurgandi, & quaſi ſui exp. cauſa C. 32. b. poſtquam ſeſe parum expurgat J. 72. a.

Exquirebant duces multitudinum C. 51. a. veſcendi cauſa terra marique omnia exquirere C. 13. c. Regis ſui ſententiam J. 120. a. exquiſitis quaſi per ſaturam ſententiis J. 31. d.

Ex-

Digitized by Google

Exſangues. Cives cum Civibus manus conſertu-ros: ita defeſſos & exſ. regi aut nationi praedae futuros VI, 38. e. quin defeſſis & exſanguibus qui plus poſſet, imperium extorqueret C. 40. e. *Calvum quidem Ciceroni viſum* exſanguem *(oratorem) & attritum:* Tacitus Dialog. c. 18. d. *graviter fractum velut* exſanguem *in regno reliquit.* Juſtin. XXXI. 3. & *vires* exſangues, *apud eundem* 39. 5. pro, *timido* uſurpat *Plautus in Aulular. & ſic* Curtius VII, 1. 23. *& exſ. vulneribus idem* VII, 7. 36. Colos ei exſanguis. Noſter C. 15. e.

Exſecrari Catilinae conſilia C. 49. a. cum poſt *exſecrationem* omnes deguſtaviſſent C. 23. a.

Exſequebantur domi quod ubique apud ſocios aut hoſtes idoneum videbatur C. 47. a. boni Imp. officia C. 70. b. decreta vos exſequendo rata efficitis J. 111, e. mature mandata exſ. J. 39. a.

Exſilio. cum de ex. tuo rediſti VI, 64. d. permitti jubent leges C. 55. b. *exſulum* reliquias perſequantur III, 10. a. v. *exul.*

Expectabant belli eventum haud alio animo C. 38. e. alius alium exſpectantes cunctamini C. 60. e. extremam neceſſitatem, nihil auſus, niſi muliebri ingenio exſpectat I, 7. e. an exſpectatis dum invadat? I, 14. b. Nunc deformatus aerumnis, alienas opes exſpecto J. 15. a.

Exſtincta ſunt generis praeſidia J. 16. a. exſtinctor ſtirpis tuae J. 15. b. incendium meum ruina extinguam C. 3. tanta me extinguendi lubido invaſit 81. 15. & IV, 8. b. multos ferro aut fuga 46. e.

Exſtitiſſet. ſi nihil medium inter duo diſcreta VI, 27. c.

Exſtruendo in ext. mari divitias profundant C. 21. a.

Exſul claſſe IV, 5. e.

Exſultare, ſtrepere vocibus J. 103. e.

Exſurgitis. uti animus ab ignavia atque ſocordia corruptus ſit: qui ne nunc quidem obnoxiis inimicis exſurgitis J. 33. c.

Extenuata ſuorum acie conſedit J. 53. a.

Externis. arma ab ext. in noſmet verſa I, 8. e. *differt ab* alieno, *non loco, ſed re:* extraneus *qui extra eandem januam eſt*, extrarius *qui extra eandem aram.* Fronto.

Extincta prope jam familia J. 100. a. *extinguantur* incluſi hoſtes. *Veget.* IV. 4. *ubi MS. in Titulo cap. pro*, ne exurantur, *habet*, ne noceantur.

Extollere ſe quiſque magis magiſque, ingeniumque in promtu habere C. 7. a. extol. ſeſe & divina mortalis attingere poteſt, niſi omiſſis pecuniae & corporis gaudiis &c. VI, 42. a. virtus tanta habetur quantum verbis ea potuere extollere praeclara ingenia C. 8. e. ſecunda oratione extollit. J. 69. c. bonis invident malos extollunt C. 38. a. ad honorem VI, 47. e. illa te magis extollunt quae poſt Coſ. &c. VI, 62. e.

Extortae publice pecuniae I, 15. d.

Extra conjurationem C. 40. d. ſic extra noxam moenia J. 96. d. vineas egreſſus J. 99. c.

Extrema omnia experiri C. 27. e. aetate C. 50. a. in ext. Africa J. 80. a. munia ſequi III, 5. b. pueritia regnum ingreſſus VI, 16. d. dementiae J. 3. e. neceſſitatem I, 7. e. in ex. terris C. 16. c. ex. in rebus III, 5. b. fortunas ſuas in extremo ſitas J. 25. e. ſitum in praerupti montis extremo J. 41. e. diei ext. erat J. 24. c. agmen J. 54. c. aeſtatis J. 95. a. extulerat, uti quemque ob militare facinus pecunia aut honore extulerat J. 53. d. exuſta loca ſolis ardoribus J. 22. d.

F.

F*abricata.* uti f. ſic virtute parta quam magna induſtria haberi decet: ne incuria deformentur, &c. VI, 32. a. naves codicariae fabricatae IV, 10. a. ſcenis ad oſtentationem hiſtrionum II, 7. e.

Fabrum fortunae ſuae quemque VI, 32. a.

Fac cogites C. 45. e. bene facere Reip. pulchrum C. 3. a. facere quam dicere optumus quiſque malebat C. 8. e. fidum exercitum C. 11. c. injuriam C. 12. e. neque dicere, neque facere quicquam penſi habebat C. 24. a. verſus C. 26. c. iter per montes C. 65. e. alias deinde alias morae cauſſas J. 40. e. tum demum veram deditionem J. 50. a. formidinem & tumultum J. 57. d. *ſic turbam facere* Plautus, Terent. Cicero. Tacit. 19. *vanam formidinem, ut hoſtes*, facere. proelium J. 60. 59. e. & proelium manibus (i. e. cominus) facere J. 61. e. pugnam, niſi ſuo loco J. 65. a. tumultum J. 75. e. ſigna ſequi &c. item alia militaria facere J. 82. a. orbes, atque ita ab omnibus partibus ſimul tecti &c. J. 102. e. *Quum illi orbe* facto *ſeſe defenderent* Caeſar IV. B. G. verba apud regem J. 108. e. privatas opes I, 10. e. recte an piget? I, 14. e. quae victis toleranda ſunt, ea cum facere poſſitis patiamini potius cenſet I, 15. e. periculum 45. e. periculum libertatis VI, 49. a. malum publicum facere deſinet VI. 51. a. occulta pericula neque facere neque vitare, bonis in promptu eſt VI, 52. a. *opponitur ei*— hoſtem opprimere adverſum i. e. inſidias tendere. *Conſilia occulta* idem ſonat *atque doli occulti apud Tibull.* I. *Eleg.* IX. initium belli C. 28. e. cladem magnam in congreſſu J. 63. e. uti

Digitized by Google

uti deditionem J. 96. e. verba apud ſenatum J. 111, e. facinus C. 7. e. obnoxios fidoſque ſibi C. 14. e. infeſtos conjurationi C. 54. a. fidem verbis miſeria mea J. 26. e. hoſtilia J. 115. a. fruſtra, an ob rem, faciam, J. 33. e. Phorm. III, 2. *Non pudet vanitatis? Minime dum* ob rem: neque gloriam meam laborem illorum faciam J. 89. d. faciant quod juvat quod carum aeſtument J. 90. a. gratuito J. 87. d. caſtra, i. e. *caſtrametari* J. 59. d. & *ſic locutus* Cicero, Ep. 14. 15. *Caſtra in Lycaonia apud Iconium* faceret. *Caeſar.* 7. *B. G. Tacit.* Lib. 21. *aliique. Cum Legis Plautiae judicia domi* faciebas VI, 62. e. ſtipendium nullum VI, 43. c. iter C. 19. d. *Frontin.* I, 5. ubi MS. P. pro *Varino*, *Varenio.* alter vero *Varinio* p. 169. vide: *facio facta.*

Facetiae multae, multuſque lepos inerat C. 26. e.

Facies urbis immutata C. 32. a. ejus terribilis C. 64. b. praeclara J. 2. a. quidnam inſolita (i. e. *proſpectus*) oſtenderet J. 53. d. totius negotii varia J. 55. a. locorum cum ventis ſimul mutatur J. 80. d. prorſus in facie vultuque vecordia inerat C. 15. e. decora J. 6. a. veſtigii humani II, 1. a. *Sic* facies *loci*, arboris, *flagni*, pulveris *apud idoneos auctores.* contra belli faciem tuguria plena hominum J. 50. c.

Facile toleraverant aſperas res C. 10. a. haud facile lubidinibus carebat C. 13. e. facile ſe ex voluntate Antonio uſurum C. 27. a. facile habetur egeſtas ſine damno C. 38. a. facile pateter vos ipſa re corrigi C. 61. e. vel hoſtium ſaevitia facile eum occaſurum J. 7. a. de iis haud facile compertum narraverim J. 20. a. ex tanta properantia tam facile tractum bellum J. 40. e. evadere J. 54. e. *in principio* J. 65. e. facile & aegerrume *opponuntur* J. 85. a. haud facile gratuito bonus eſt I, 14. a. de magiſtratu facile populi judicium fit VI, 53. c. facilior aditus ad C. 44. b. egreſſi ad faciliores ictus loco cedebant VI, 13. d. amicitia facilis J. 100. d.

Facilitas illius hujus conſtantia laudabatur C. 63. a. Id ea gratia *facilius* proniuſque fuit J. 82. a. uti proſpectus, niſuſque per ſaxa facilius foret J. 99. a.

Facinora foeda crudeliaque in civis facere C. 11. b. ad f. incendebant C. 13. e. mala C. 16. a. virilis audaciae facinora commiſerat C. 26. a. caedem, incendia, aliaque belli facinora parent C. 33. e. & 49. a. militaria J. 53. d. nefanda C. 52. e. paraviſſe crudelia faedaque in civis &c. C. 61. e. praeclara C. 62. a. ingenii egregia f. ſicuti anima immortalia ſunt J. 2. a. praeclara rei militaris J. 5. b. [illegible] ſe J. 34. a. *i. e. admiſiſſet.* Cicero pro Cluentio. *tantum in ſe facinus* ſuſcipere *conatus eſt.* & alibi, fraudem, parricidium ſuſcipere. *Noſter infra* C. 29. b. egiſti VI, 60. b. cujus impio facinore in has miſerias projectus ſum J. 17. a. coopertus C. 24. a. maturandi cauſa C. 15. d. fortunam illis praeclari caſum dare: J. 60. e. quo facinus redimeret C. 14. a. peſſumum poſt conditam Romam patratum foret C. 19. c. pulcherrumum C. 20. a. quos flagitium aut facinus domo expulerat C. 38. c. in otio facinus ſuum cum animo reputans J. 13. a. admiſſum miſerabile J. 57. d. facinus, probrum, flagitium VI, 48. a. malum VI, 51. a. non flagitium a te neque malum facinus petimus VI, 60. b.

Facio id parum J. 89. b. vid. *facerent.* facit timidos fortes C. 68. e. facere privatas opes I, 10. e. Natura mihi facit finem vitae J. 9. d. in colloquio verba facit J. 42. e. copiam pugnandi J. 84. a. pro delicto ſuo pauca verba J. 110. a. delicti gratiam J. 112. e. neque amplius poteſtatem faciundam C. 40. d. belli faciundi C. 25. a. proelii J. 102. a. ſtipendiis faciundis ſeſe exercuit J. 67. c. habendus metus eſt aut *faciundus* I, 6. c. fugam J. 57. a. ſponſionem J. 81. a. Graeci optionem Carthaginienſium faciunt, *eo ſenſu quo Terentianum illud*, Voſtrum judicium fecit. i. e. *vobis judicandum reliquit* J. 81. c. plurimum timoris mihi faciunt, advorſus Tyrannidem Sullae I, 4. d. id nempe, providere quomodo tutiores ſint provinciae quod facta haud obſcurum eſt VI, 4. 3. b. impetum in curiam C. 44. e. cum *facturum* contra Remp. C. 57. e. neque recte, neque pro bono J. 25. b. imperata dicerent J. 66. b. leniter & ex voluntare Sullae omnia J. 119. a. volentia plebi IV, 9. a. clarus factus miſericordia C. 63. a. peculatus aerarii *factus* eſt J. 36. c. avidior modo properandi factus IV, 12. a. *facta* aliorum ſcripſere C. 3. a. dictis exequanda C. 3. b. pro maximis celebrantur C. 8. e. de conjuratione quae contra Remp. facta erat C. 31. c. cum facta veſtra aeſtumo C. 68. e. neu verba inimici ante facta ſua poneret J. 18. a. deditione J. 28. a. turpia J. 89. c. quorum adeo Sullam non poenitet, ut & facta in gloria numeret I, 9. a. quae pecunia ad Hiſpanienſe bellum *facta* erat VI, 9. a. ſic Spartian. Severo C. 12. *Magnam partem auri per Gallias Imperator ipſe* feciſſet. atrocitatem facti leniebant J. 29. a. locutus de invidia facti ſui J. 31. d. invidiam facti eſſe ſuper gratiam atque pecuniam ſuam J. 39. d. pro factis judicium timentes C. 14. a. digna pro factis poena C. 53. a. neque tam egregiis factis erat J. 67. e. *factis* ignibus J. 103. e. in factis fortibus exercitando VI, 42. e. opus eſt mature facto C. 1. c. facto non conſulto

opus

opus C. 44. e. grege facto C. 51. a. & J. 62. b. proelio J. 25. a. per omnis locos atque conventus de facto Col. agitari J. 31. a. noctemque totam itinere facto conſedit J. 96. b. quod factum popularis conjurationis primo concuſſerat C. 25. a. Conventu quem ab R. factum J. 12. a.

Factio inter malos, inter bonos amicitia J. 34. e. noxiorum III, 7. b. contra hoſtes parabatur VI, 56. e. non factione cum factioſo certabat C. 63. e. ex factione Scauri J. 31. a. factione magis pollebat nobilitas J. 45. b. ex f. media conſul III, 8. a. reliqui de factione VI, 55. a. factione inſtructi VI, 67. a. valuere multitudine civium C. 57. c. quibus rebus poſſent opes factionis confirment C. 33. e. additamentum habent VI, 58. d. mos partium popularium & ſenatus factionum J. 45. a. *Livius* V, 1. *ut ſeditionem Patavinorum comprimeret, quos certamine* factionum *ad inteſtinum bellum exarſiſſe* &c. *factioſi*, domi potentes J. 8. a. & VI, 47. e. homines quibus dolus atque malitia fide cariora erant VI, 51. d. factioſos, qui ſeditionibus Remp. exagitaverant C. 56. b. agere inter invidos, occurſantis, factioſos, J. 87. a. nobilem, f. novis rebus ſtudere J. 79. e. nobilis, ſummae audaciae, egens, f. C. 18. a. impiger, f. avidus potentiae, honoris, divitiarum J. 18. e. v. *fecerant.*

Facundam abunde illis & compoſitam orationem fore J. 89. a. Memmii clara pollenſque fuit J. 32. e. *facundiam* caninam exercuit VI, 11. a. loquax magis quam facundus VI, 9. a.

Fallendi copia maxuma erat ei per maxumam amicitiam J. 65. e. audendo & fallendo & bella ex belliſs ferendo magni facti IV. 8. a. *falſa* ſuſpicione alienatum C. 36. c. quae ſi tibi falſa objicio, redde rationem VI, 63. a. famam Romanorum avaritiae J. 111. a. nae illi falſi ſunt qui J. 88. d. veluti ficta pro falſis ducit C. 3. d. ſe falſis criminibus circumventum C. 35. a. Horat. 1. Ep. 17. *Mordear opprobriis* falſis. voluptatibus VI, 41. a. *falſo* per indicem nominaretur C. 50. a. falſo queritur de natura ſua genus humanum J. 57. a. multos mortalis *falſos* fieri ſubegit C. 9. d. ſignatores C. 16. a. indicem conclamant C. 49. c. neque ea res falſum me habuit J. 10. a. *vide Nonium* 110. filium arguituri II, 4. a.

Fama atque invidia vexabant C. 3. d. ἓν διὰ δυοῖν, pro, invidioſa & maligna fama. *ſic* Trogus 8. 3. *ad abolendam invidiae* famam. verum aliquanto minores quam fama feruntur C. 8. d. ex aliis rebus magis quam quod cuiquam id compertum foret haec fama valebat C. 14. e. expertes fama atque fortunis C. 34. a. atque fortuna eorum pares ſunt C. 54. a. tanti facinoris J. 13. a. genere atque copiis potens J. 15. a. quamquam ab ea fama, quae apud pleroſque obtinet, diverſum eſt J. 20. d. divulgavit J. 31. e. talis, ea tempeſtate, de Caſſio erat J. 37. e. alium conſcientia alium mala fama, & timor animi impediebat J. 39. b. *ſic*, gloria *accipitur apud ISS. nam* gloria *fruens bona legitur* Auth. Col. 1. Tit. 6. N. 6. — *ubi pro*, *facit*, Sariſberienſis *fit. ſciat quod ab eo* ſit *(qui ordinationem facit) pro nihilo eſſe, ſed & is qui contra legem* ſit *cadat ſacerdotio. ſic legend.* aequabili, & inviolata J. 47. a. de Metello fama praeclara eſſe J. 59. a. impari boni atque ignavi J. 61. e. integra J. 71. b. fama erat ſervituram eſſe IV, 5. a. illa te ſequetur IV, 8. b. & fortunis integer VI, 4. a. bona VI, 50. a. bona fama VI, 59. a. an pecuniae minus parceret C. 26. a. & C. 61. b. famam artis bonae C. 2. d. ubi eorum famam atque pudorem attriverat C. 16. a. neque prius ſedari quam virtus famam eorum adaequaverit J. 4. e. turpem J. 89. d. laedere J. 101. a. falſam avaritiae Romanae J. 111. a. aequi boni famam petit VI, 2. a. modeſtiamque meam poſt tuam dignitatem habere VI, 35. c. famam alienam ſuum dedecus exiſtumant VI, 54. c.

Fame confeciſtis III, 2. a. ferro quam f. aequius perituros VI, 21. d. opperiri C. 13. a. cibus illis advorſum famem J. 94. e. machinata regis cura II, 5. a.

Familia ea ortum ut omnia bona in ſpe haberet C. 32. e. noſtra cum P. R. amicitiam inſtituit J. 14. e. quieta erit J. 15. c. quod in familia noſtra fuit praeſtitit J. 16. a. extincta J. 100. a. ex f. Scipionis Af. VI, 61. e. & 63. a. gladiatoriae C. 3. e. in Hiſpania nomen familiae renovatum eſt J. 10. b. nolite pati regnum N. per ſcelus, & ſanguinem noſtrae familiae tabeſcere J. 17. e. vetuſtatem J. 67. a. atque libertos ſuos lectos atque exercitatos in audaciam C. 51. a. clariſſumam in patria VI, 60. a. ab ſtirpe evertit VI, 48. c. filii familiarum C. 44. d. matres C. 53. e.

Familiarem. nobis larem fam. nuſquam ullum eſſe C. 21. b. & omnibus neceſſitudinibus circumventum C. 22. e. rem conſumſi III, 4. b. ubi fam. opes defecerant C. 13. e. proxumi fam. quae Catilinae C. 14. c. amicitia conjunxerat ſibi J. 8. a. cura abſolvit III, 10. e. negotia V, 1. e. copiis augerentur VI, 6. e. corruperant res fam. J. 68. e. ex fortiſſumis magis quam familiariſſumis paraverat (*turmam*) J. 103. a.

Familiaritates adoleſcentium maxume appetebat C. 14. d. multum & familiariter agebat cum J. 116. a.

Famoſam largitionem impudentemque J. 18. e.

Fana atque domos ſpoliari C. 53. e.

Fas. contra jus faſque C. 15. a.

Faſcibus correptis C. 18. a. *ſi privati tam ponderoſa vox, quam graves* faſces *Coſ. extitiſſent* Valer. VI, 4. 1. *ubi MS. & Aſcenſ. Cui cum.*

Fatigabat fames II, 3. a. ſic *Dictyr* I, 17. ſapientum animos ſecundae res C. 11. e. fatigantem de profectione J. 76. a. ambire fatigare vos ſingulos J. 17. b. animum diu noctuque J. 73. a. neque inſomniis neque labore C. 28. c. ubi ſe dolis fatigari videt J. 60. a. *Stat. Theb.* I, 341. *de ſomno*, *Grata* laboratae *referens oblivia vitae* MS. Bib. Pub. *fatigatae.* vivos invidia fortuna fatigant VI, 60. d. fatigati regis ſuppliciis (precibus) J. 70. d. diu multumque J. 99. b. curis fatigatur animus VI, 56. b. fatigatus a fratre ut aetati concederet J. 11. b. *ſaepius.* fat. permittit J. 119. c.

Fato. ſi morbo aut fato huic imperio ſecus accidat VI, 60. d. cui fatum foret C. 48. d. qua tempeſtate N. R. fatum excidii adventarit VI, 38. d.

Faucibus. in f. urget Catilina C. 61. e. ad Siciliam vergens faucibus IV, 13. a.

Faver eorum potentiae VI, 64. d.

Favorem. in f. & gratiam venire J. 13. d. addiderat generis humilitas J. 76. b.

Fautor. ut f. conſultorque ſibi adſit J. 111. e. fautorum ſermone III, 13. d.

Fecerant. vid. *facere* rapinis nihil reliqui C. 30. a. juſta magnifice J. 11. a. imperata navi J. 79. e. multa nefanda ſtupra cum virgine nobili C. 15. a. *Cicero* pro Milon. *facere ſtuprum cum ſorore.* Liv. *qui cum Floronia ſtuprum fecerat.* modum luxuriae C. 25. a. inſidias conſuli C. 27. e. VI, 62. e. praeclara R. militaris facinora J. 5. b. flagitioſiſſuma J. 37. a. planicies limoſa paludem f. J. 41. e. quibus ſenatus belli gratiam fecerat III, 14. a. Plaut. Rudent. *jurisjurandi volo gratiam* facias. delicti animo meo C. 58. e. & ſic *Sueton.* in *Tiber.* cap. 35. & gratiam *criminis* f. *apud Livium* 1. Dec. lib. III. & qui fecere & qui facta aliorum ſcripſere C. 3. a. Imp. binos ſibi f. C. 6. e. templa C. 8. e. C. 112. e. recte atque ordine C. 52. a. talia per occaſionem C. 52. e. tantum imperium C. 57. d. neque hortor quod ſaepe fecere J. 34. a. fugam noſtris VI, 6. e. ut facta in gloria numeret, &, ſi liceat, avidius fecerit J. 9. a. finem vitae VI, 5. a. verba C. 58. d. bellum J. 118. b. vacuam domum ſceleſtis nuptiis C. 15. e. atque eo dictitare feciſſe C. 23. a. contra Remp. C. 51. b. caedem in vos J. 34. e. pactiones de pace aut B. cum hoſtibus J. 44. a. *ſic*, *Cic. ad Attic.* IV, 87. bene atque ſtrenue J. 25. a. ex amicis amiciſſumos J. 9. d. participem regni J. 15. c. villas, ſigna, &c. pluris quam Remp. C. 58. b. bellum patriae C. 61. c. regnum ejus ſceleris ſui praedam fecit J. 15. e. deditionem J. 28. c. ſic, *Quintil.* III, 8. 16. ad Occidentem pergentibus finem Oceanus fecit IV, 7. d. exercitum argento VI, 2. e. *ut alibi bellum pecunia f.* i. e. *parare*, notante *Seneca Epiſt.* 115. *Cicero*, *pro Muren.* Caeſar *paucis diebus* exercitum fecit 131. b.

Felicem, quam audeat tam videri J. 9. b. feliciter acta 59. a.

Feneratorum ſaevitia C. 34. b. fenoris opere oppreſſa plebej. I, 2. e.

Fera bellum avaritia VI, 54. a. nationes C. 10. a.

Ferat ſi maxume animus, diutius in his locis eſſe prohibet egeſtas C. 68. a. &, quo cujuſque an. fert, eo diſcedunt J. 58. b. i. e. placet. *Sic*, Ovid. Met. I, 1. *in nova* fert animus, *& alibi.* *Si modo* fert animus *gradere & ſcitabere ab ipſo.* Lucan. I, 67. Fert animus *cauſas tantarum expromere rerum. eodem fere ſenſu*, fert libido, *apud Terentium in Heautont.* III, 3. & noſter C. 22. a. quae bellum atque lubido victorum fert. Cicero V. Verrin. *Quantum lubido tulit tantum relictum eſt*, Suſtuleris, aut quod res feret, minueris VI, 52. a. Sententiam per Tabellam VI, 58. a. ad Coelum fortia facta J. 57. c. quo cuncta gignentium natura fert J. 98. d. *prout cujuſque eorum qui negotiis praeerant, aut natura aut ſtudium* ferebat *Caeſ.* III. *B. C.* ut eorum qui dominantur ſimultas ac arrogantia fert VI, 57. a. de reditu ejus legem ferentem II, 1. a. auctor & ſocius B. ferebatur J. 32. a.

Fere. iiſdem fere temporibus C. 43. a. & C. 49. c. Nam, fere, his tempeſtatibus alii &c. VI, 58. a. pro, *plerumque*, ut ruri fere ſe continebat. Phorm. 2. 3. *aut*, *ſubaudienda eſt nota Univerſalitatis. ut*, His fere *veteres facultatem dicendi exercuerunt.* ut fere fit, *Cicero de Invent.* *i. e. ut fere ſemper &c.*

Ferentariis. poſtquam eo ventum eſt; unde a f. proelium committi poſſet C. 70. a.

Ferina caro J. 21. a. ferum incultumque genus hominum J. 82. a.

Ferme. haud f. armis atque equis corpus exercui VI, 55. e.

Ferocem eſſe regis animum videt J. 58. b. ſi paullulum modo vos languere viderint, jam omnes feroces aderunt J. 60. a. ſecundis rebus J. 99. e. quod non fugere, ac pro victoribus agere J. 103. e. animo negat ſe totiens fuſum pertimeſcere J. 114. a. in otio ferocis militum animos molliverant C. 11. e. inopia rei fam. & conſcientia ſcelerum C. 5. d. adoleſcentes, quibus aetas animuſque ferox erat C. 39. a. natura, vehemens, manu promtus C. 44. e. & J. 11. a. neque lenitur animus f. J. 11. e. qui

nunc

Digitized by Google

nunc ſceleribus ſuis ferox atque praeclarus eſt J. 17. d. *i. e. elatus*, *animoſus*, *effraenis*, *etiam apud Caeſ.* Virg. *pro* fortis, *inquit* Nonius, *fraena* ferox *ſpumantia mandit.* tum vero multus atque ferox inſtare J. 86. a. genus armis ferox, & ſervitii inſolitum. I, 4. e. *ferociam* animi, quam habuerat vivus, in vultu retinens C. 71. a. *ferocius* agitare quam ſolitus erat C. 24. a.

Ferramentis navium icti III, 6. d. ſi *Fabri* Horat. 1. Ep. 1. & *tonſoria* Martial. 14. 36. *agreſtia*, auctores de RR.

Ferri aliud alio, neque mutari ac miſceri omnia C. 2. d. ad coelum ſtrepitus armorum J. 61. a.

Ferro minari ni ſibi obnoxia foret C. 24. a. iter aperiundum eſt C. 68. a. ſemperne in ferro, ſanguine, fuga verſabimur J. 15. d. aut beſtiis interiere. J. 20. d. an fame acrius urgear J. 26. a. necaverat J. 46. b. aut fuga multos mortalis extinxit J. 46. e. ſeptis ſtatuit natura finem I, 7. e. admoto I. 14. a. fame ferroque clauſum exercitum J. 42. e. circumventi dextra unde ferrum erat II, 10. a.

Fertur accenſus in ſocios VI, 39. e. uti ſe *ferunt*, Vindices III, 11. a. verum aliquanto minores tamen quam fama feruntur C. 8. e.

Feſſa bellis provincia VI, 6. d. Cic. de Divin. 1. *exercito corpore* feſſus J. 74. a. Liv. 54. *longo itinere* fatigatum & *onere* feſſum & 47. feſſi *morbis & longitudine viae*, fatigatus *corpore inquit* Serv. feſſus animo. *Sed errat*, *nam* Cic. ad Terent. *te nec animi nec corporis laboribus* defatigari. Scribundo mittundoque legatos III, 2. e. & Virg. AEn. 2. J. 10. & *longo* feſſi *decedere bello.* opere caſtrorum & proelio feſſi, laſſique erant J. 57. c.

Fertilis frugum ager J. 20. c. *utitur hac forma* Cicero 11. de N. D. *multos* fertiles *agros alios aliorum fructuum.*

Feſtina, atque uti coepiſti, perge J. 109. c. callidus id modo feſtinabat, imminuere pacem J. 83. e. Tacit. *feſtinare caedes & comitia*, H. 3. 55. *munia militiae.* Dictys 1. 16. *Fugam* Virg. *Cato in Orat. de ejus virtute*, diſtinguit inter f. & properare *ſed ſine differentia.* ni id feſtinaret J. 79. e. cuncta parat feſtinatque tanquam ad integrum bellum J. 76. a. feſtinando, agitando omnia C. 43. e. domi militiaeque intenti, feſtinare, parare C. 6. d. dies noctesque C. 28. e. trepidare, neque loco neque homini cuiquam ſatis credere C. 32. a. omnibus modis J. 43. b. & J. 59. c. ad portas alii J. 72. a. ne feſtinaret abire J. 68. d. ignarus omnium trepidet, feſtinet, J. 87. e. Cupienti nihil ſatis feſtinatur J. 69. a. quo praemiſſus erat feſtinans pergit J. 56. e. feſtinantibus in ſumma inopia patribus VI, 2. a. par in oppido feſtinatio, & ingens terror erat 31. d. *feſtinans* cohortes compoſuerat in ſecunda VI, 21. a. ficta, veluti f. pro falſis ducit C. 3. e. locutum regem exiſtumabat J. 11. a.

Fide ſua aut amicorum ſumtam mutuam C. 25. a. data atque accepta C. 45. b. publica dicere juſſus C. 48. a. publica interpoſita J. 37. a. & 37. e. *contra interpoſitam f. interfectis* Cic. de Clar. Orat. 45. & officio patiuntur amici J. 10. d. fide *pro*, *fidei* J. 19. a. *ut apud* Horat. III, 7. *Thyna merce beatum conſtantis juvenem* fide. *& ſaepe apud ſcriptores priſci aevi.* in f. & clementia P. R. magnam ſpem illi ſitam J. 38. e. magis atrocitate rei quam fide nuntii terrentur J. 107. b. Punica J. 116. e. fluxa uſus popularium animos averteret J. 119. a. atque aerumnis incluti VI, 18. a. cariora dolus atque malitia VI, 51. d. tuae fidei trado C. 36. e. parum miſeris eſſe J. 26. d. cauſa mittitur f. quaeſtor J. 31. d. & J. 89. a. popularium virtuti an fidei minus crederet J. 77. d. ſubvertit avaritia C. 10. a. f. fortunas pericula vilia habere C. 16. a. prodiderat C. 26. e. per regni fidem moneo, obteſtorque J. 10. c. per amicitiae f. J. 26. e. verbis faceret miſeria mea J. 26. e. publicam per ſe inviolatam fore, confirmat J. 38. e. mutaviſſent 60. e. in illius fidem tradere J. 66. c. fidem conſumſi III, 4. a. apud Samothracas Deos acceptum in fidem IV, 4. a. neque in hac neque in illa parte fidem habes VI, 64. f. egregia re cognita C. 36. a. ejus rei penes auctores erit J. 21. a. quorum f. cognita J. 110. c. ſpectata C. 20. a. quorum *res fideſque in manibus* ſita erant J. 76. d.

Finem ſtatuet C. 56. e. vitae adeſſe J. 9. d. vitae facit Natura J. 10. a. quem locum AEgyptum verſus finem imperii habuere J. 22. d. unum omnibus ſtatuit Natura I, 7. d. neque aliter P. Romano eſſe f. belli ait, niſi I, 10. a. ſerviundi III, 9. a. neque finem (belli) niſi excidio habituri IV, 5. a. ſi ſuam cuique rem. fam. finem ſumtuum ſtatueris VI, 39. c. neque prius finis jugulandi fuit quam C. 56. e. eorum diſcerneret J. 81. a. fine inguinum, *i. e. uſque ad inguina* fr. 314. *Sic* Cato *de R. R.* cap. 114. *amphorarium infimarum* fini, ea finis habet ab occidente fretum J. 20. a. & contumeliarum I, 9. a. iis finibus ejectus ſum quos P. R. dedit J. 15. a. pro, *tota regione*, Sic Virg. Ecl. 1. *Nos patriae* fines & *dulcia linquimus arva.* Interpres *inepte*, *ut ſolet*, *deſerimus terminos patriae*, & AEn. 1. 343. fines *Libyci. Erycis* fines 574. pro, Sicilia.

Finitimi populi C. 6. a.

Finxit pecora ventri obed. Natura C. 1. a. Horat. 4. *Di bene fecerunt inopis me*, *quodque pu-*

ſilli Finxerunt *animi* 1. Sat. 4. 18. vſ. Cicero. fingit *& creat Natura homines imitatores & narratores facetos.* 2. de Orat. 121. Fingere alia omnia, diſſimulare de C. 48. a. me verba & fugam ſimulare J. 17. a. quaecunque dici aut fingi queunt J. 48. e.

Firma amicitia idem velle &c. C. 20. b. Hecyr. 4. 1. *Ex quo* firmiorem *inter nos fore amicitiam poſthac ſcires.* Reſp erat C. 58. e. Socios in pace firma conſtitues VI, 40. a. *& infra.* quos firmos cognoverat J. 55. e. regnum ſi boni eritis, ſi mali imbecillum J. 10. d. firma *Civitas* Cic. *de amicitia* II. & *Aruſp. Reſp. valens* & firma. quae omnia illis eo firmiora (*veritati magis conſentanea, firmius probata*) videbantur quod &c. J. 68. e. Cic. *In controverſiis nihil* firmius. ad reſiſtendum firmiorem IV. 7. a. Cic. de fin. *diſcedit tamen nihilo* firmior *ad dolorem ferendum quam venerat.* qui firmioribus animis obvii hoſtibus fuerant J. 54. d. quod firmius erat natura id in laboribus habui VI, 55. e. perfugis quod genus ex copiis regis, quia fallere nequibat, firmiſſumum erat J. 60. a. firmiſſumus contra pericula & inſidias J. 30. e. firmavit reges territos animi IV, 11. a. turris praeſidiis firmat J. 25. d. firmatus animi III, 12. d. firmanda Reſp. non armis modo ſed quod multo majus multoque aſperius eſt bonis pacis artibus VI, 33. e.

Flagitia. quantum mores mei non illorum fl. poſcebant. reſpondi J. 90. c. facinus, *vi aut malitia*, flagitium *libidine, vel nequitia fit: graviora* facinora *quam fl. tamen* flagitium *ſemper in malam partem accipitur.* per ſumma fl. detrectantibus militiam VI, 30. e. (foedera) gravia & flagitii plena J. 41. e. fl. atque facinoribus coopertus C. 24. a. ſe fl. dedecoravere J. 90. c. quorum fl. commacularetur bonorum laus VI, 37. c. obſecutus flagitiis, delicta perpeſſus VI, 41. a. pro alieno ſcelere atque fl. ſua quaſi pro gloria nitebantur J. 18. a. non divitias decori habere, ſed ipſum illis flagitio eſſe VI, 43. a. cujus nullum membrum a flagitio aut facinore vacat VI, 54. e. (aes) quo flagitium aut facinus redimeret C. 14. a. domo expulerat C. 38. a. quos fl. egeſtas conſcius animus exagitabat C. 14. c. probarentne tantum flagitium (*pacem ignominioſam*) J. 32. a. neque id (fuga) flagitium militiae ducitur J. 58. b. Si vera & honeſta flagitium (*nempe nominum, rerum commutationem*) ſuperaverit J. 111. a. non facinus, non probrum aut flagitium obſtat, quo minus magiſtratus capiant VI, 48. a. non fl. a te neque malum facinus petimus VI, 60. a. *flagitioſe* venditas quod turpiſſume paraſti VI, 61. e. quanto vita illorum *praeclarior*, tanto horum ſocordia *flagitioſior* J. 88. e. ex pulcherruma peſſuma ac *flagitioſiſſima* (Civitas) C. 5. e. flagitioſiſſima facinora fecere J. 37. b. viro *flagitioſiſſumum* impune accepiſſe injuriam J. 35. e. *flagitioſorum* atque facin. catervas. † C. 14. a. omnium fl. poſtremus I, 12. a. regem armis quam munificentia vinci minus flagitioſum J. 118. b. pro, *dedecoroſum.* Item *Livius* flagitio *timoris fatendi* lib. 2 Dec. 1. nihil fl. corpori tuo putares quod alteri collibuiſſet VI, 61. e.

Flagrabat ſtudium ex aetate C. 14. d. flagrantes inopia & cupidinibus I, 13. e. Sic, flagrare *ſtudiis*, Cicero. *rumore malo*, Horat. *ardore alicujus rei*, Colum. 6. 27.

Flecterent ingenium avorſum J. 108. e. animus J. 68. a. gratia viri permotus flexit animum ſuum J. 9. b. *flexus* animus ab amicis J. 110. a.

Florentes. ipſi innoxii fl. ſine metu aetatem agere C. 40. a. quod florentibus optabile eſt IV. 3. a. quanto in ſecundis rebus *florentior*, tanto in adverſis aſperius, magiſque anxie agitat VI, 56. a. *florentes* res ſuas cum Jug. perditis miſceret J. 85. e.

Fluctibus ſuperjactis circumlavit II, 1. a. fluctus trahunt ſaxa J. 80. d.

Fluentibus rebus ſupra votum VI, 13, a.

Fluxa atque fragilis gloria divitiarum C. 1. b. fide uſus J. 119 b. rerum human. quae fluxae & mobiles J. 113 d. animi molles & aetate fluxi C. 14. c. *Druſus animi* fluxioris, *remiſſiorique vitae erat.* Sueton. in Tiber. *Mens ſenio* fluxa *Tacit.*

Foeda in civis facinora facere C. 11. b. loca tetra, inculta, foeda, atque formidoloſa C. 59. e. incultu, tenebris, odore foeda C. 64. a. atque intoleranda viris (exilium, bonorum amiſſio) C. 68. d. fuga J. 42. e. facies totius negotii, varia, incerta, foeda, atque miſerabilis J. 55. a. quae occulte tentaverat, aſpera foedaque evenerant C. 27. e. *foedavere* lumen nubes VI, 22. a. *foedatur dies.* Dictys I, 21. quam foede quamque inulti pecierunt veſtri defenſores J. 33. a. multato foede corpore III, 6. e. foedum *in modum laceratus verberibus* Liv. 9. U. C. oculi C. 15. e hominem C. 18. d.

Foedera nova accipere J. 17. a. conſulebat Senatum de foedere J. 43. a. faceret ſecum J. 42. e. foedus & amicitiam petitum miſerat J. 82. c. & J. 112. e. & J. 119. a.

Foeneratorum violentia C. 34. a. *inde apud* Valer. *cum* avaritia *conjungitur.* Avara & foeneratoria *Philoſophia ubi MS. Pembr. & Aſcenſ.* gaudio *exultabant.*

Fons aquae J. 97. e. & J. 103. d. fontes aliquot J. 94. e. fontis aquarum penuria J. 59. e.

Fore in rem credens univerſos cohortari C. 20. a. atque ego credo fore qui tanto tamque utili labo-

labori meo nomen inertiae imponant J. 4. a. ſi rex occidiſſet fore uti ſolus Numidiae potiretur J. 8. a.

Foris aes alienum domi inopia C. 21. b. d. induſtria, foris juſtum imperium C. 60. b.

Forma atque genere ſatis fortunata C. 26. a. formae gloria fluxa atque fragilis C. 1. d. ſe quiſque in formam parmae equeſtris armabat IV, 11. c.

Formidatur. quam f. antea tam contemnetur I, 10. a. ea *formidine* multi mortales dediti Romanis obſides J. 58. d. (*nempe quod agros vaſtaret, puberes interfici juſſerat.*) f. affectare civitates quae ab ſe defecerant J. 70. a. ſomno excitus arreptis armis tumultum facere: ita formidine, quaſi vecordia agitari J. 76. a. inſtantibus tumultu, terrore, formidine, quaſi vecordia ceperat J. 104. e. ſic vero quaſi f. attonitus neque animo &c. competere 117. e. turpi f. exercitum deſeruit VI, 9. e. praemia modo, f. oſtentare J. 25. d. quo regi f. adderet J. 41. e. facere J. 57. d. laſciviam magis quam f. oſtentabat J. 70. e. formidini eſſemus C. 20. e. ubi f. illa mentibus deceſſit J. 45. a. quo fuga atque f. latius creſceret J. 59. d. neque quenquam a multis metuendum eſſe quin ad eum ex multis f. recidat. VI, 35. e. *formidoloſa* his aliena virtus C. 7. a. potentia P. jam tum f. erat C. 19. d. loca tetra, inculta, foeda, atque form. C. 59. d. armatus hoſtis C. 7. d.

Fornicibus lapideis vincta C. 64. a.

Fors omnia regere J. 55. a. uti fors tulit J. 80. a. & VI, 53. e. uti quoſque fors conglobaverat J. 102. d. forte quam conſilio melius geſta J. 97. e.

Forſitan (in principio) VI, 58. e.

Forte. Niſi forte me animus fallit & vos &c. C. 22. a. & J. 3. e. Niſi forte *in principio* J. 9. e. & I, 11. e. nondum etiam vos dominationis eorum ſatietas tenet J. 35. e. *fortem* animum gerere J. 115. a. f. atque parato animo C. 68. a. facta eorum fortia C. 69. e. augere ingenium viris fortibus I, 16. d. factis exercitando VI, 42. e. f. conſiliis quam bonis proeliis VI, 56. e. tua gloria cum multis viris f. aequalis eſt VI, 60. c.

Fortiſſumus. neque a. f. infirmiſſimo generi reſiſti poſſe J. 71. b. f. quemque generoſiſſumum eſſe J. 88. b. tutiſſumum J. 92. a.

Fortitudinis immoderatae poenas dedit C. 61. a. malarum rerum audacia f. vocatur C. 59. a. incerta eſt f. dum pendet VII, 22. a. f. atque animi vis VI, 54. e.

Fortuna immutatur ſimul cum moribus C. 2. c. in omni re dominatur C. 8. a. ſaevire ac miſcere omnia C. 10. a. ea omnia praemia poſuit victoribus C. 21. e. quoſcumque moribus aut fortuna novis rebus idoneos C. 40. e. tandem vicit f. Rep. C. 42. a. in maxuma, minima licentia eſt C. 54. c. lubido gentibus moderatur C. 55. e. ſi inviderit virtuti veſtrae C. 68. c. abunde pollens potenſque & clarus eſt, neque f. eget J. 1. a. quo tempore magis fides ejus quam fortuna petenda erat J. 15. a. pro *opibus* Cic. de Amic. *Spes amplificandae* fortunae *fractior.* Si huic imperio mutaretur J. 17. a. dehortatur me mea J. 26. c. mihi f. illis probra objectantur J. 88. a. nunquam ſuper induſtriam fuit J. 110. e. belli conſumſerat I, 5. c. meliores ſequitur I, 16. e. f. autem noſtris vitiis adhuc incolumis IV, 8. a. fama & fortunis integer VI, 4. a. majore quam ſapientia VI, 33. e. non temere, aut ex f. tua decrevi VI, 45. e. fatigat vivos VI, 60. e. *fortunae* cedere C. 35. a. violentiam toleraſſe C. 62. a. bonorum fortunae J. 2. a. ſuae quemque fabrum VI, 32. a. f. belli tentare C. 66. e. & J. 7. a. praeter miſerandam f. J. 15. a. praeclari facinoris caſum dare J. 60. e. virtutem militum & f. tentatam J. 66. a. neu ſuper f. animum gereret J. 68. a. an f. opperiretur J. 98. a. declinando in temeritatem corrumpebant II, 6. e. Jug. fortunarum miſereri J. 85. e. in extremo ſitas J. 25. e. ſuas miſerantem J. 66. a. ut ſeſe ac f. ſuas venales habeat VI, 61. a. fama atque fortunis expertes C. 34. a. cum docerent de caede fratris & fortunis ſuis J. 13. a. utinam emori f. meis honeſtus exitus eſſet J. 17. e.

Fortunata ſatis viro atque liberis C. 26. a. inſula VI, 27. a.

Forum rerum venalium. Vacca J. 51. a.

Fragilis atque fluxa gloria formae C. 1. b.

Fraude. diem ſtatuit, ante quam liceret ſine fraude ab armis diſcedere C. 37. a. *antiqui* fraudem *poenam vocabant.* Ulpian. *de Edict. Aedil. unde,* ne ea res mihi fraudi ſit. idem ſonat atque *ne ea res mihi vitio detur, unde poenae ſim obnoxius.* per fraudem jus fuit (gerendi magiſtratus) J. 3. a. *Seneca* Agam. *Hunc* fraude *nunc conaris & furto aggredi* vſ. 207. *Codex MS. Corp. Chriſti, conaris inſana ag.*

Fregere laqueo gulam C. 64. e.

Frequens ſenatus decernit C. 49. d.

Frequentabantur pecore atque cultoribus J. 52. e. domum Catilinae C. 14. e. Marium J. 76. b. ſic *Sueton.* Auguſt. 53. loca minus frequentata J. 20. a. inter illos & frequentem Numidiam inculti vaſtique loci J. 80. e. Sic frequentiſſ. *aedes* Plin. Epiſt. 216. &, *auditorium* 42. *Municipium* Cicero. Lucan. I, 102. *Urbs populis* frequens. cum ſignis frequentes inced. magnaque ejus ordinis J. 47. e.

Freta quis nobilitas J. 89. e. *eo ſenſu quo,* Vobis *fretus*

Digitized by Google

fretus apud *Terent.* largitione magis quam cauſa J. 18. a. utrique alteris J. 21. e. opibus conjurationis C. 65. e. multitudine militum J. 13. a. amicitia P. R. J. 23. e. diis J. 67. a. negotii magnitudine VI, 41. a. *fretum* noſtri maris & Oceani J. 20. a. fretus *pietatem*, *Naevius apud Priſcian.* 770. at 2. MSS. Codd. pietate ſummi Dei Regis.

Fructibus malis ipſa vix agitat (Gallia) III, 4. a, i. e. *propter anni infoecunditatem.* fruges *a frumento differre docet* Cicero 5. Verrin. grave pretium eſſet III, 5. a. laboris privatus C. 36. a. frugum fertilis ager J. 20. b. vacuus J. 95. a. laetus pabulique II, 4. e.

Frui anima & vivere C. 2. d.

Frumentaria lege III, 10. d. ex itinere *frumentatum* miſſum J. 60. c. *frumenti* inopia tentabatur J. 95. a. lenire J. 96. a. magna vis J. 97. e. ex inopia gravi ſatias facta III, 5. a. dierum x. J. 78. a. publico corrupta plebes VI, 41. e. publice datum J. 48. e. affatim praebitum J. 58. d.

Fruſtra. Spes d. in manibus fruſtra fuiſſet C. 20. a. tantum facinus ſuſceperant C. 29. a. auxilium petiverit C. 35. a. judicia implores ubi evenit C. 58. a. autem niti, neque aliud ſe fatigando niſi odium quaerere extremae dementiae eſt J. 3. e. neque inceptum ullum fruſtra erat J. 7. e. (i. e. *exitu optato caruit.*) *Dictys* IV, 4. *multa tamen oratione conſumta Legati f. diſceſſere* J. 28. a. eleganter, pro, *re infecta.* ſic, *conterere tempus* fruſtra, *Cicero pro Roſcio.* verum id fruſtra an ob rem faciam J. 33. e. poſtquam videt fruſtra inceptum, neque oppidum capi J. 65. a. primo, perſequi indicem conatus, poſtquam id f. fuit J. 74. e. ſed ea res f. fuit—& fruſtra ſperata J. 86. e. cum ingenti periculo f. agebantur vineae J. 97. e. nihil me ſciente fruſtra voles J. 118. b. ſaepe antea pacem conventam cum Rom. fruſtra fuiſſe J. 77. a. ſpem f. fuiſſe intellexiſtis III, 8. e. *fruſtrantur* tenuiſſima ſpe ignaviſſumi quique III, 10. e. Jugurtham ſpes fruſtrata J. 106. a. minus J. 62. b.

Fuderit maximas copias parva manu C. 7. e.

Fuga. ex f. retractus C. 49. a. ſalutem ſperare C. 68. e. in f. captus C. 71. a. ſemperne in ſanguine ferro, fuga verſabimur? J. 15. d. foeda J. 42. e. turpi J. 113. a. ferro aut f. extinxit J. 46. e. nemo omnium *ex fuga* regem ſequitur J. 58. e. habere ſpem J. 59. a. quo fuga *atque formido* latius creſceret, divorſi agebant J. 59. b. Ea fuga rebus ſuis impenſius diffidens J. 78. a. metu inſolito impedita J. 105. a. paullulum a fuga aberat J. 107. d. vaſtam urbem fuga & caedibus I, 8. a. fuga opportunior collis J. 54. e. expeditos in fugam C. 66, e. caedem, fugam, aliaque hoſtilia J. 3. e. praeter fugam licentia atque laſcivia corruperat J. 43. e. faciunt J. 57. a. noſtris VI, 6. e. & 57. a. ad ſe vorſum fieri J. 62. d. prohibebant portae J. 71. a. maturabat navibus I, 21. e. in f. occultam ſparſi III, 1. a. agitaviſſe in longinqua Oceani VI, 20. e.

Fugerat judicium de M. nece J. 65. e. conſpectum Marii J. 91. e. iram Minois II, 3. e.

Fugitivis. cum ſervis f. communicaſſe cauſam Reipub. C. 65. e.

Fui. Ita ad hoc aetatis a pueris fui ut omnia pericula conſueta habeam J. 87. d. caeteri omnes vulgus *fuimus* C. 20. e. *fuit* magna vi animi & corporis C. 5. a.

Fundere atque fugare J. 62. b. *fuſus* atque fugatus ſaepe. f. ac pleroſque tantummodo ſauciare J. 99. e. fugant funduntque J. 24. c. &, *Lamprid. in Severo* C. 55. fuſo ſanguine III, 2. e. *funditus* miſceri omnia VI, 51. b.

Furibus. in f. aerarii miſericordes C. 59. c. ad *furta* belli peridoneae I, 18, e.

Fuſli necat forte ductos VI, 15. e. Varro de L. L. *vulgo alii dicunt in ſingulari, hac ovi & avi.* amni *apud* Virg. 9. *Colli apud* Lucret. *Et velut in viridi candor conſiſtere colli. Graecia Sulpitio* forti *datur.* Lucil. & Plaut. Aſin. II. 4 2.

Futiles. non opibus ejus quae futiles & corruptae ſunt I, 9. a.

Futuro. praeſens gaudium cum mox futuro malo conceſſeris VI, 41. a. neque de futuro quiſquam ſatis callidus, ſatiſque prudens ſit VI, 45. a. ſupplicia in poſt futuros compoſuit I, 5. e.

G.

Galliae. duae G. mulieres IV, 11. a. *primigenium pro derivato, ut, Saturnia terra,* Ennius. &, *terra Thracia.* Lucret. I. 721. *Italiae terrai oras a finibus ejus. Trota gaza pro* Trojana. &, *Dardana ſuſcitat arma. Laticemque Lyaeum.* Varro de R. R. *Arcadii aſini* Cato Orig. Lib. IV. (*a quo noſter fere caſca ſua hauſit*) *Talione vindicta proximus cognatus ulciſcitur.* Gell. 19. *aut tumnae die. Mare oceanum* apud Caeſarem pondo libram, &c.

Ganeae. libido ſtupri, ganeae, caeterique cultus C. 13. a. *ganeo*, impudicus, adulter C. 14. a.

Gauderet. quod homo inanis & ſuperbiae regiae imperio nimis g. J. 68. e. gaudia, laetitia, &c. per omnem exercitum varie agitabantur C. ult. g. atque laetitiam agitabat C. 49. a. gaudiis corporis dediti J. 2. e. omiſſis pecuniae & corporis VI, 42. e. cum magno gaudio obvii procedunt J. 72. a. repente exortum (pro metu) J. 57. e. ortum J. 59. a. praeſens cum mox futuro malo conceſſeris VI, 41. a.

Digitized by Google

Gemitu. clamor permixtus hortatione, laetitia g. J. 64. a. virorum luctus, mulierum VI, 48. e.

Genera. quae hominum g. in Senatum pervenerint J. 4. a. importuniſſima hominum VI, 48. e. nobili natus C. 5. a. diſpari, diſſimili lingua C. 6. a. genere atque forma ſatis fortunata C. 26. a. tibi genere propinqui J. 10. c. materno impar Jugurtha J. 11. a. quod ab eo genere celebratus auctuſque erat J. 91. e. cujuſque generis C. 41. e. &c. praeſidia omnia extincta J. 16. a. Malefici animalia J. 20. d. Italici multos mortales J. 51. a. humilitas favorem addiderat J. 76. a. Romani diſertiſſumus Cato I, 1. a. nullo generis aut imperii diſcrimine I, 22. e. hominum agreſte C. 6. a. cujuſcumque modi genus hominum C. 40. e. poenae novum decernere C. 55. a. humanum falſo queritur de natura ſua J. 1. a. hominum compoſitum ex corpore & anima J. 2. a. additis auxilio perfugis, quod genus, quia fallere nequibat J. 60. a. hominum ferum incultumque J. 82. a. mobile J. 96. e. militum ſuetum latrociniis II, 2. a. generoſiſſumum eſſe fortiſſumum quemque J. 88. b.

Genites ad ſubvertunda I, 5. a. perdundae pecuniae IV, 15. a. ex *gente* clariſſima Corneliorum C. 64. e. Italica VI, 7. e. victi in gentem nomenque imperantium conceſſere J. 21. e. patriae, civibus, poſtremo humanae genti VI, 52. a. pro, *generi humano.* & ſic Horat. Carm. 1. Od. 3. & tritum illud, *nuſquam gentium.* fortunae libido gentibus moderatur C. 55. e. quibus per caeteras gentis maxumi & clari eſtis I, 4. e. ſi ab jure gentium ſeſe prohibuerit J. 25. d. magis ex aequo bonoque quam ex jure gentium J. 39. d. ubi gentium J. 58. a. & III, 10. a.

Genua patrum advolvuntur VI, 20. a.

Genuiſſe. liberos ſumſiſſe quam genuiſſe J. 10. e. A. & H. ex ſeſe genuit J. 5. e.

Geram. meque voſque in omnibus rebus juxta J. 90. e. ad caetera parem animum gerant J. 58. a. gerant habeantque ſuo modo imperia III, 10. a. bellum C. 16. b. conſulatum J. 39. a. advorſum divitias invictum animum J. 47. e. aliter atque animo gerebat, placide reſpondit J. 75. a. mediocria J. 94. a. imperium J. 87. a. gerere quam fieri, tempore poſterius, re atque uſu prius eſt J. 88. a. *at in eadem ſignificatione uſurpat* Cic. II. de Orat. *Ita facta demonſtres ut iis qui audiunt, tum geri illa* fierique *videantur.* magiſtratum populo non creditori VI, 39. e. uti fortem animum gererent J. 115. a. ut res magis quam verba gererentur VI, 22. a. uti ſeſe victus gereret J. 58. a. exercitum more majorum J. 59. a. rem acerrume (de proelio) J. 62. e. neu ſuper fortunam animum gereret J. 68. a. quo res communis licentius gereretur J. 116. e. res geritur gladiis C. 70. a. tanta mobilitate ſeſe gerunt Numidae J. 60. e. potentia aut ſcelere cuncta ea geſſerat J. 38. a. quali quiſque eorum more aut modeſtia ſeſe geſſerit VI, 38. a. bellum aliorum pace mollius geſſiſti VI, 33. a. omnia uti *geſta erant* aperit C. 48. a. Reſpub. pariter ac ſaeviſſumo imperio, bene ac decore geſta J. 105. e. memoria rerum geſtarum J. 4. a.

Gignentium per loca aequalia & nuda g. J. 81. c. *& paſſive*, ſic Apul. de dogm. Platonis, *omniumque* gignentium *eſſe ſeniorem* hoc eſt, *omnium quae gignuntur.* ſic & Vitruv. bis dixit *naſcentia* V, 1. VIII, 1. pro, *enatis.* Ambroſ. de fide Reſurr. *Denique multa gignentia* &c. *Lactant. de Ira Dei.* 13. ſuopte ingenio alimenta mortalibus gignere VI, 1. a. ex ſe gigni maluerint J. 87. b. in quo crocum gignitur I, 22. a. aliiſque generibus arborum quae humi arido gignuntur J. 52. e. apud Corduennos amomum & alii *leves* odores gignuntur VI, 18. e. & Plin. Tom. II. 158. 1. odore *gravis* urina. & Tom. III, 251. 12. & 21. 5. *gravem* corporis Tom. IV, 268. 15. *aurium* 585. 11. *& alibi e contra*, odor coeni *gravis.* Virg. G. 4. 49. tamen *Dioſcorides* dicit Ἄμωμον eſſe ὀσμῆς ἱκανῶς I, 14. *hoc eſt*, odore violento, *ut Plinii verbis utar.*

Gladium. ubi hoc exemplo, per Senatus decretum, Conſul gladium eduxerit C. 56. e. oblitum ſanguine J. 107. a.

Glande eminus pugnare aut lapidibus J. 61. e.

Gliſcenti. immenſum aucto mari & vento g. III, 5. a. v. Flac. II, 270. *flatu non inſcia* gliſcit *anhelo.* &, Virg. *accenſo* gliſcit *violentia Turno.* Diſcordia *gl. auctoritas* invidia, *crudelitatis luxuria, poteſtas*, Tacitus. *cutis* Stat. 1. Theb. *periculum.* Claudian. *dum pellere leges.* Et *conſanguineo* gliſcis *regnare ſuperbus Exule.* Thebaid. III, 73. & ſic MS. B. Pub.

Globis eruptionem tentavere III, 1. a. ſi quem ex globo nobilitatis ad hoc negotium mittatis J. 87. e. *Livius* VIII, U. C. *extrema concio & circa Fabium* globus. Et alibi, *Juventum*, mulierum. *armatorum.*

Gloria divitiarum & formae fluxa atque fragilis C. 1. b. haud quaquam par ſequatur ſcriptorem & auctorem rerum C. 3. a. gloria belli Gallos ante Romanos fuiſſe C. 62. d. cum magna in exercitu fuerat C. 69. e. aeterni J. 1. e. honoraviſti meque regnumque meum J. 10. a. pars dolere pro gloria imperii J. 43. a. ex quo illi gloria opeſque inventae J. 73. b. Thalam magna gl. coeperat J. 94. e. exſutus I, 6. e. quorum adeo Sullam non poenitet ut & facta

in gloria numeret I, 9. a. magna gloria concurrentium undique virile & muliebre ſecus, per vias ac tecta omnium viſebatur II, 7. c. neque gl. movemini neque flagitio III, 11. e. magna gl. fuit T. D. imperante VI, 11. a. induſtria alitur VI, 53. a. libertatem cariorem habeo VI, 69. a. tua cum multis aequalis eſt VI, 60. c. Jugurthae virtutem regno ſuo gloriae fore exiſtumans J. 6. c. militaris appetens J. 7. a. avidus tantummodo J. 67. a. omnibuſque bonis oportere plus gloriae quam divitiarum eſſe J. 90. a. tantae adoleſcentem III, 11. c. ad gloriam virtutis via graſſatur J. 1. a. ſummam & maxumas divitias J. 34. a. veram injuſtae potentiae anteponerent J. 46. a. poſt gloriam invidiam ſequi J. 59. b. neque g. meam illorum laborem faciam J. 89. c. correcta M. temeritas, gl. ex culpa invenit J. 99. e. qui civitatis incommodum in gloriam ſuam ponit. (hoc eſt, *in gloria numeret.* ut ſupra,) VI, 62. b. nomen g. tibi addidere J. 22. c. *glorians* repente, maria montiſque polliceri C. 24. a. quae poſtquamglorioſa modo, neque belli patrandi eſſe cognovit J. 93. c. cujus amicitiam glorioſe oſtentant IV, 4. c. nihil glorioſum niſi tutum I, 6. d.

Glutino. quaſi gl. adoleſcebant IV, 4. 11.

Gnaritatis locorum fiducia III, 1. a. itineris eorum per literas gnarus I, 22. a.

Gradu pleno in collem ſubducit J. 103. c. preſſo ſilentes jam VI, 31. c. *i. e. ſuſpenſo T.* Phormio V, 6. 27. *Ovid.* 1. Faſt. 85. Suſpenſus gradus digitis. cui opponitur *ovans* gradus. Vid. Val. Flaccum II. Arg. 555. *regem inde petens ſuperabat* ovante *Litora tuta* gradu.

Graeca facundia & urbanis munditiis ſeſe exercuit J. 67. d.

Grande alienum aes conflaverat C. 14. a. & C. 25. a. grandem pecuniam debebat C. 50. e. phaſelo III, 5. c.

Graſſaretur. dum inferior omni via g. VI, 17. a. ita cupidine atque ira peſſumis conſultoribus graſſari J. 68. d. ad *gloriam* virtutis via g. abunde pollens potenſque & clarus eſt J. 1. a.

Grati. ſatis clara vobis ſunt pro quis ò grati, patres egeſtatem & famem redditis III, 3. e. vulgus fuimus, ſine *gratia*, ſine auctoritate C. 20. e. quem cenſores ſenatu probri gratia moverant C. 24. a. *neque* gratia *neque precibus neque pretio Ciceronem* impellere quivere C. 50. a. cum virtute tum gratia viri permotus J. 9. a. magna pars gratia depravata J. 18. a. multitudinis domi minuendae J. 22. a. privata devictum J. 27. a. interpellando, ac ſaepe gratia, interdum jurgiis trahendo tempus J. 29. a. parandi juris & majeſtatis conſtituendae g. J. 35. a. ſimulandi J. 41. e. tentandi J. 51. a. id ea gratia eveniebat quod J. 58. b. *Cic.* de Nat. D. *Id* ea gratia, *ut dum nati diſſipatos artus captaret parens, ipſa interea effugeret.* Id ea gratia facilius, proniuſque fuit quod J. 82. b. *Dictys* II, 8. in provinciam hiemandi g. collocat J. 65. a. petundi miſſionem rogat J. 68. a. placandi J. 74. e. ſimulabat ſe negotii g. properare J. 79. a. ponderis (*i. e.* minuendi *ponderis* g.) J. 99. b. non in gratia habituros J. 119. a. quorum in gratia plerique conceſſerant I, 3. a. concordiae I, 15. a. opprobrii VI, 7. e. neque terrore neque g. commovetur VI, 63. a. hic pecuniae aut gratiae ſervitis C. 60. c. tanta vis *gratiae*, atque pecuniae regis erat J. 29. a. avidiſſumus privatae g. VI, 3. e. g. aut inimicitias in tanta re exercere C. 54. e. mihi atque animo meo nullius umquam delicti gratiam feciſſem C. 58. e. & J. 112. e. quibus belli Lepidani g. fecerat III, 14. a. conviviis gratiam quaerere J. 4. a. ex maxuma invidia in g. & favorem nobilitatis veniret J. 13. e. pars quae vero, pretium aut g. anteferebat J. 19. a. non prius omiſit contra verum niti, quam animadvortit ſuper gratiam, atque pecuniam ſuam invidiam facti eſſe J. 39. e. placuit & vim & gratiam noſtram experiri J. 109. c. privato homini deberem. J. 118. a. g. ab eo peperere I, 12. e. perverſam gratificans VI, 42. c. qui incommodo Reip. g. ſibi conciliet VI, 51. b. ne per tantam g. ſolus rerum potiretur VI, 51. e. agit gratias J. 58. a.

Gratificandi. quod tibi ſi bona lubido fuerit patriae g. VI, 60. e. gratificans perverſam gratiam VI, 42. e. potentiae paucorum decus atque libertatem ſuam gratificari J. 3. e.

Gratis. meliuſque habent mercede delinquere, quam gratis recte facere III, 7. e. cui cum minus gratus eſſet C. 24. a. vix ſatis gratus videar, ſi ſingulis animam, conceſſerim VI. 4. a.

Gratuito. malus ne per otium torpeſcerent manus C. 16. a *odium autem ex offenſa ſic vitabis, neminem laceſſendo* gratuito. *Senec. Ep.* 105. *MS.* Bib. P. Cant. *hoc vitabis* &, *aut gratuitum.* ante veſtra beneficia g. faciebam J. 87. d.

Gratulabantur. & ei voce magna, vehementer g. VI, 6. a.

Grave. quid autem acerbum eſt aut nimis grave in homines tanti facinoris convictos C. 55. e. bellum I, 2. c. pretium fructibus III, 5. a. ſervitium IV, 5. a. civitatem Luſitaniae VI, 21. a. ſenatus verbis minae graves nunciabantur J. 27. c. — quaeſtiones habitae ſunt J. 31. a. ſeditiones ortae a Graccho VI, 9. a. morbi VI, 17. a. ſine gravi cujuſquam expectatione, neque ſane ambiti publici II, 23. a. ex inopia gravi ſatias facta III, 5. a. ex g. ſervitute in liberta-

Digitized by Google

tatem reſtituit VI, 46. c. quae quamquam gravia ſunt J. 36. c. & J. 42. e. quo improviſus gravior accederet J. 93. c. inimicitias cum illo exercebat C. 50. a. poenas C. 56. a. g. invidia apud plebem J. 32. a. quam g. caſus in ſervitium ex regno foret J. 66. e. Vir. Il, 5. e. gravis inquit *Iſidor. Orig.* X. *pro* conſilio & conſtantia *dictus*, *quia non levi motu diſſilit ſed fida conſtantiae gravitate* (*lege cum MS. fixa*) *conſiſtit.* ſenectus VI, 3. a. belli *graviſſumi* C. 44. a. omnis injuria gravitate tutior III, 9. d. graviter & iniquo animo maledicta tua paterer VI, 61. a. graviter *fers deceſſiſſe Flaccum.* Senec. Ep. 63. MS. *moleſte* ſed, *ab interprete eſt.* neque cuiquam mortalium injuriae ſuae parvae videntur: multi eas gravius aequo habuere C. 54. a. nitebantur, ne gravius in eum conſuleretur J. 13. e. utrum gravius exiſtumet *i. e.* majoris momenti J. 26. c.

Grege facto C. 51. a. & J. 62. a.

Gubernator. VI, 24. a. *uſitatius de Navium praepoſitis. ſed &* gubernare *catervas aetas ſequior.* ſic Modeſtus p. 367. ubi MS. B. P. omittit *nimirum bellicoſos* & poſt loricas, addit *induebant*, omiſſa voce, *habeant.*

Gulae irritamenta J. 94. e. immenſa VI, 63. c. fregere laqueo C. 64. c. perfregit catena *Tacit.* An. 6. 14.

Gurgitibus occultis ſorbens naufragia VI, 18. a. liquido ſub. g. *Claudian. R. P.* 116. 2. *MS.* vero *flumine.*

H.

H*abeam.* ut pericula conſueta J. 87. c. vilia C. 16. a. caros J. 10. b. fortunas ſuas venales VI, 61. d. nomen imperii Regium C. 6. d. circum ſe catervas C. 14. a. quicquam penſi C. 24. a. C. 12. a. ſancti J. 45. e. compertum C. 30. e. milites in ſtativis J. 48. d. exercitum inter hiberna J. 73. e. te cuſtodem Reſp. VI, 62. d. En habes virum dignum te J. 9. a. *Terent.* Eunuch. 5. 1. *Salvae ſumus*, habemus *hominem ipſum.* pecuniae ſtudium avaritia C. 11. a. *ipſo rei cujus* ſtudium habet, *intellectu contenta.* Quintilian. Inſtit. II, 18. dicere quod res habet C. 55. a. finis ab occidente B. J. 20. b. copiam Jugurthae J. 119. a. ſitam libertatis curam J. 34. c. multa atque oportuna quo J. 109. e. optatius VI, 49. a. praeſidia in uno III, 11. e. parentes (*ſubditos*) abunde J. 109. b. ita ſe mores C. 59. c. caedem feciſſe in vos pro munimento J. 34. e. quantum importunitatis J. 36. a. quos additamenta factionis VI, 58. c. quarum haec documenta C. 9. a. multos ea cauſa advorſos C. 58. e. imagines J. 88. e. coquum pluris pretii quam villicum J. 90. a. incertum pudeat magis an p. J. 100. e. nihil apud animum meum carius J. 118. a. patriam &c. vilia VI, 3. b. omnia venalia C. 10. e. libertatem gloria cariorem VI, 59. a. lubidinem dominandi cauſam belli C. 2. c. ingenium in promtu C. 7. a. neque modum neque modeſtiam C. 11. b. honeſte divitias C. 13. a. Imp. atque judicium ſummum domi militiaeque C. 30. e. proſperum Imp. VI, 55. e. pacem C. 32. a. corpus liberum C. 34. a. ſpem in avaritia nobilitatis J. 13. c. in ſeſe J. 64. a. velle manifeſta magis ex illo J. 38. d. eos quam maxime manifeſtos C. 42. e. pro, *teneo.* Celſus III, 18. fere vero *antiqui tales in tenebris* habebant. ordines J. 82. a. ſocietatis magnam copiam conjungendae J. 85. d. prima quae &c. J. 86. a. conſulta cum illo integra J. 116. a. famam meam poſt tuam dignitatem VI, 45. d. nihil cauſae ad impetrandum J. 15. a. cognitum quantum &c. VI, 45. c. haud occultum C. 24. e. omnia bona in ſpe C. 32. e. ſeſe ſuſpectum ſuper ſcelere J. 74. c. ingentem multitudinem J. 115. e. ferociam animi C. 79. a. ea conſilia de Repub. C. 61. d. quid conſilii C. 48. a. in poteſtate J. 120. c. bonis initiis malos eventus C. 11. a. ea res falſum me J. 10. a. eos in magno bello J. 81. a. delectum Coſſ. C. 37. a. gerant *habeantque* ſuo modo imperia III, 10. a. agit atque h. cuncta animus J. 2. a. D. Im. in animo J. 26. a. atque ea modo in animo habere quibus H. per dolum caperetur J. 11. e. *praedium quum comparare cogitabis ſic* in animo *habeto* uti ne *cupide emas.* Codex Greshamenſis pro *quum.* reponit *quom* recte. in animis habetote non me ob ſcelus caeſum VI, 6. c. negotia ſua VI, 41. d. lubidinem in ſcortis C 7. c. cum in amicis J. 91. a. ſatis animam retinere J. 35. c. *noſtri vero qui* ſatis habuerunt *ſine detrimento decedere.* Caeſar III. B. C. &, *Tacitus* X. *Livius* II. *Dec.* V. quid reliqui praeterea C. 21. c. pro his luxuriam C. 60. c. habuit pro hoſtibus J. 3. e. *pro indigno* Livius I. U. C. *melius* mercede delinquere quam III, 7. e. dubium III, 8. a. *Plautus* Captiv. *an tu dubium* habebis *etiam ſancte quum ego jurem tibi? Non* habuit dubium *quin procederent.* *Hirtius* &, *Cicero* IV. *Acad.* pro, certo III, 16. a. Sermones C. 48. a. *habita* concione C. 23. a. oratione C. 44. a. in amicis J. 7. e. verbi hujuſcemodi cum J. 9. e. Orat. luculentam C. 32. d. proelio intentos J. 99. c. ea tum cura maxime intentos habebat Rom. (*faciebat ut animum rebus ſuis ſedulo advorterent.*) quorum vulgus uſum J. 14. e. *myrobalano proximum* uſum habent *Plin.* & *Cic.* Offic. II. parum haec facinora impune ſuſcepiſſe J. 34. c. *templum violare* parum habuiſſe *niſi detexiſſet foede.* Livius:

 domi

domi eodem cultu quo liberos J. 6. a. Terent. *Numquam illam ſecus* habui *ac ſi* &c. appellare, *benigne habere* J. 121. a. in laboribus animum VI, 55. e. accurate & liberaliter J. 111. e. milites modeſto imperio J. 97. a. exercitum ſine frumento III, 3. a. multo pulcherrumam (*Remp.*) C. 60. a. nimis liberaliter (*indulgenter*) C. 11. d. Is uti tu me hic habueris, perinde illum iſtic curaverit. *Plautus* Capt. VI, 64. *munditer* Poen. IV. delicatam *Menaechm.* Remp. C. 5. e. in incertum diu C. 42. a. gravius aequo C. 54. a. ſic habuere, alia omnia prona eſſe J. 122. b. (i. e. *exiſtimavere*) magnam curam in ea cognoſcenda VI, 45. b. (*locavi, impendi*) parum honeſte pudicitiam C. 14. c. p. in propatulo C. 13. a. conſilium J. 66. c. *finite me prius proſpectare, ne uſpiam inſidiae ſient.* conſilium *quod* habere *volumus.* Camerarius *concilio*, male. &, *Liv.* IX. B. P. 26. de Numidia h. bonum animum J. 90. c. Plautus Aul. *Tace, bonum animum* habe Euclio. *habituros* in gratia J. 119. a. in veſtra amicitia exercitum, divitias J. 14. a. in catenis Jugurtham J. 68. e. Imp. conſulare Romae J. 64. (*geſſerat*) condidere atque h. C. 5. e. ubi h. adoleſcentiam ibi ſenectutem agant J. 90. a. incertas domos VI, 50. d. honori non praedae J. 34. c. (i. e. *loco praedae*) non divitias decori VI, 43. a. ne ſervilia alimenta reliqua I, 6. e. exercitum opprimundae libertatis J, 12. a. nomen Danubium VI, 10. a. *populi curam.* Gellius, VI, 63. b. XX. v. duritiam voluptati J. 105. d. aequabilius ſeſe h. res humanae C. 2. c. vigiliae *haberentur* per urbem C. 33. a. in incerto J. 50. e. paupertas probro C. 12. a. major atque clarior J. 97. a. ſicuti plerique mortalium C. 6. a. ſilentium quam maximum J. 104. a. quem magna cura haberi decet VI, 32. a. egeſtas facile ſine damno C. 38. a. audacia pro muro C. 68. e. *habentur* in liberis cuſtodiis C. 48. e. artius III, 9. c. reliquam aetatem a Rep. procul *habendam* decrevi C. 4. a. pro nihilo malum factum VI, 59. d. *habitus* ludibrio populus J. 38. e. Terent. Hecyra IV, 1. 11. *Non ſic* ludibrio *tuis factis* habitus *eſſem.* ſunt quaeſtiones graves in plebem. J. 34. a. a. delectus advorſum vos I, 15. d. comitiis C. 25. a. *habendus* metus aut faciundus I, 6. e.

Habitu. cujus de natura & h. (*Scauri.*) J. 30. d. *non tantum de cultu corporis* ut Plin. Epiſt. 100. *de fortunis*, ut Horat. de A. P. 23. *de verbis* ut, Quintilian. *principio* Lib. VIII. *ſed etiam de anima uſurpatur.* Tacitus, *qui noſtrum fere ſequitur.* Iſque *habitus animorum* fuit Lib. 17. Quintil. IV, 2. *Conſtitutus* animi habitus &, *difficile eſt nobis mutare*, habitum animi *ſemel conſtitutum. & hoc ſenſu a Salluſtio accipitur. neque enim ille oris lineamenta ſed animi vultum expreſſit.* nobilis, impiger, factioſus J. 18. c. communem tranſgreſſus VI, 2. a. *ſiquidem* talis habitus *intrantem cubiculum vidiſſent* Valer. I, 7. MS. *ſi quem.* Sueton. in Othone 12. *animo nequaquam corpus aut* habitus *competiit*, quo loco, pro, *linere* Scholiaſtes ined. *ad* Juven. 11. *& preſſum in facie, linire. &, animus tranquilliſſimus in eodem* habitu *eſt quomodo cunque res cedunt.* Senec. Ep. 36. MS. *habitum* & pro v. Lect. *habitur.*

Haereditate. Hae meae ſunt imagines non h. relictae J. 89. b. pariter cum filiis haeredem inſtituit J. 9. b. ſecundum ſcripſerat teſtamento J. 69. a. haeſerat in animo (illi) omnia Romae venire J. 80. a. *Dictys* IV, 1.

Haruſpices ex prodigiis reſpondiſſent annum B. civili cruentum fore C. 48. e. dicta eodem intendere vidit J. 67. e. dixerat Mario mirabilia portendi J. 67. a.

Haud abſurdum eſt C. 3. a. haud facile lubidinibus carebat C. 13. e. difficulter C. 14. a. haud difficile *Liv.* 7. B. P. natus haud obſcuro loco C. 24. a. haud occultum habuit C. 24. e. ingenium ejus haud abſurdum C. 26. e. haud ſane alio animo C. 38. e. haud timidi reſiſtunt C. 70. a. morbus haud ſaepe quemquam ſuperat J. 10. e. haud procul ab ardoribus J. 21. a. a vero VI, 46. e. haud longe a mari J. 24. b. & J. 51. a. quod tempus haud longe aberat J. 40. a. ignarus belli J. 30. e. ſaepe J. 36. e. animus haud ſatis moderatus J. 46. b. poſtquam, *haud procul inter ſe erant* J. 57. d. duobus locis haud *longe inter ſe caſtra faciebant* J. 59. d. tempeſtas haud ſecus ac in mari J. 81. c. diſſimiliter ſitum munitumque J. 94. c. non eadem aſperitate, caeterum haud ſecus difficilem J. 97. b. dubie jam victor J. 108. b. haud procul abeſſe J. 114. a. repulſus abibis J. 118. e. haud facilem pugnantibus vadum I, 21. d. haud dubie eſſet IV, 5. a. haud impigre, neque inultus occiditur VI, 2. a. haud multo ſecus quam ferro noceri poterat VI, 30. d. id quod factu haud obſcurum eſt VI, 43. b. id adeo haud mirandum eſt VI, 52. e. haud mihi *quidem abſurde placet lex* VI, 53. e. contemno VI, 55. a. haud ferme armis atque equis corpus exercui, ſed animum in literis agitavi VI. 55. e. haud ſane Reip. conſiliis adſuerunt VI, 58. c.

Haudquaquam. ac mihi quidem, tametſi h. par gloria ſequatur ſcriptorem & auctorem rerum C. 3. a.

Hebes lingua VI, 54. e. *de lingua rarius uſurpatur hoc verbum, tamen* Plin. *de dentium primoribus.*

bus, inquit, *concentu quodam excipientes iſtum linguae, ſerieque ſtructurae atque magnitudine, mutilantes, mollienteſve*, *aut* hebetantes *verba* lib. VII. cap. 16. §. 15. *eodem ſenſu quo illud* Poëtae. *Et titubet blaeſo ſubdola lingua ſono.* exercitum numero hominum ampliorem, ſed *hebetem* infirmumque J. 58. b. animum atque claudum VI, 43. a. *Tertullianus* Deum hebetem facit *Epicurus* 485. b. *hebeſcere* virtus C. 12. a.

Heu (in princip.) quam illa occulta civium funera VI, 37. a.

Hiavit humus multa IV, 12. a. *terra aeſtibus* hiat. *Columel.* V. ubi MS. Greſham. *circumfodi.*

Hibernaculis. exercitu in h. compoſito J. 110. b. *hiberna*, loca in urbibus & vicis. *ſed in hoc loco confunduntur. ut & apud Livium & Tacitum.* ex hibernis in expeditionem evocat J. 41. a. accerſiri jubet ex h. J. 66. c. *hiemabat* in provincia J. 43. c. i. e. *ſtationem hieme fecit.* Caeſar 1. B. G. *quae circum Aquileiam hiemabant.* Legionem cum qua hiemabat J. 71. c. hiemandi gratia collocat exercitum in provinciam J. 65. b.

Hiemalibus aquis paludem fecerat J. 41. e. dies *Columel.* II. 1. 19. locus *Plin.* 18. 7. *hieme* aſpera J. 41. b. per hiemem fabricatae IV, 10. a. in caſtris egi III, 3. b. prohibebat mari hiems IV, 6. a. & aeſtatem juxta pati J. 89. c.

Hiſtrionum. ad oſtentationem h. fabricatis ſcenis II, 7. e.

Homine claro VI, 33. e. foedum C. 19. d. & familiarem & omnibus neceſſitudinibus circumventum C. 22. e. nobilem, maxumis divitiis, ſumma potentia C. 49. d. adoleſcentem (*ſic fere Comici*) J. 6. a. tam acceptum popularibus J. 7. a. ob morbos animo parum valido J. 69. d. magnis clarum J. 73. a. factioſum J. 79. d. veteris proſapiae J. 87. e. novum J. 88. a. (*quis nullae imagines*) *P. Rom. novis atque induſtriis libenter honores mandare Cic.* VI. *Verrin.* & *Liv.* IV. U. C. *Tacit.* III. 55. IV. 15. & noſter J. 4. & J. 76. e. & C. 24. e. VI, 63. a. abundat C. I, 1. & 52. a. & C. 4. e. ignaviſſumi hom. fortiſſimi viri C. 12. e. non dignos honore honeſtatos C. 36. e. egentis, malis moribus, maxuma ſpe C. 38. e. militares C. 46. a. deliquere per ambitionem C. 60. b. nocentiſſumi, immani avaritia J. 34. e. per h. talis negotii artifices J. 39. d. callidos J. 42. a. nominis Latini J. 44. b. fideles J. 73. c. praepoſteri J. 88. a. corrupti ſuperbia J. 88. c. ſuperbiſſumi J. 89. e. maxumi nominis I, 5. a. omnium ordinum corruptiſſumi I, 13. e. inertiſſumi VI, 48. a. Deos homineſque teſtamur C. 34. a. non minor vanitas inerat quam audacia C. 24. a. ſibi, Patricio h. C. 32. e. potentiam quaerenti egentiſſumus quiſque opportuniſſumus J. 91. c. privato. *de Sulla Marii quaeſtore dicitur* J. 118. a. ſtrenuo VI, 52. a. cum h. armatis C. 29. a. & 28. e. diis hominibuſque infeſtus C. 15. e. tanta vis hominis magis leniunda quam exagitanda C. 49. c. etiam tum vita *hominum* ſine cupiditate agitabatur C. 2. a. genus agreſte C. 6. a. ferum incultumque J. 82. a. proh D. atque h. fidem C. 21. a. ſtudia accendit ad mandandum conſulatum C. 24. c. numero expleverat legiones C. 65. a. quae genera J. 4. a. plena tuguria J. 50. c. nec quiſquam hominum ſatis placebat J. 77. a. ſolus omnium poſt memoriam hominum I, 5. e. ut te neque hominum neque Deorum pudet I, 15. a. immanis vis VI, 19. e. importuniſſima genera VI, 48. e. mobile, infidum J. 96. e. quae ſaevitia, quaeve tempeſtates hominum nobilium ſunt cum indignabuntur omnia funditus miſceri. VI, 51. a. ſimultatem contemnit VI, 63. a. egregius C. 24. e. militaris C. 69. e. impiger J. 18. c. clarus & in ſenatu potens J. 19. a. inanis & ſuperbiae regiae J. 68. e. flagitioſiſſumae VI, 62. a.

Honeſta atque inhoneſta omnia vendere mos erat C. 31. b. *Tacit.* An. 2. 38. & J. 34. e. *amicitia M. bona atque honeſta* (*incorrupta*) nobis permanſit J. 5. d. Declam. in Salluſt. *quem ne amicum quidem ſuum ſatis* honeſtum *quiſquam ſibi ducit.* eodem ſenſu quo illa Cic. *amicitiae officiis diligenter ſancteque ſervatis.* Et, in *Laelio prima lex eſt; ut neque rogemus res turpes, nec faciamus rogati.* omnia cum pretio honeſta videntur J. 91. e. omnia retinendae dominationis I, 6. a. *ſubintelligitur* cauſa *perquam eleganter*, &, *alibi.* exercitum Reip. opprimundae. ſi vera & honeſta flagitium ſuperaverit III, 9. c. nominibus agitavere Remp. (*i. e. ſub obtentu boni publici* &c.) C. 39. a. ſub honeſto patrum aut plebis nomine dominationes affectabant I, 3. a. ſupra *bonum atque* honeſtum perculſus (pro, *decoro*) J. 84. a. quibus per fraudem jus fuit *tuti*, *aut* eo magis *honeſti* ſunt J. 3. a. apud ſocios *clari* magis quam *honeſti* J. 8. a. uti boni honeſtique vitam exigerent J. 90. e. quibus divitiae bono honeſtoque potiores erant J. 8. a. exitus J. 17. d. mortem VI, 3. a. *nullius h. rei egens* VI, 50. d. *exul patria, domo, ſolus atque omnium* honeſtarum *rerum egens* Tacit. 16. (rex) i. e. quae regem comitari & cohoneſtare debent J. 16. e. *honeſtiſſuma* ſuffragatione conſulatus petebatur J. 69. e. de uxore potuit honeſtius conſuli J. 100. e. gloriam ingentem divitias honeſtas. hoc eſt, *mediocres* ut vel ex oppoſitione patet C. 7. e. & VI, 60. a. *honeſtum opponitur multitudini quia*

boni :

boni pauciores & quaſi ſelecti ut unus e multis. Ac necubi aut honeſtorum *deficeret copia, aut multitudinis ſoboles.* Sueton. Aug. 46. & Veſpaſ. IX. 6. ſatis honeſtas pro meo caſu ſpes reliquae dignitatis conſervandae ſum ſecutus C. 36. e. honeſtior *occaſio beneficii quam ultionis* Juſtin. 16. 3. 11. divitiae quas *honeſte* haberi licebat, per turpitudinem abuti properabat C. 13. 2. habuiſſe parum h. pudicitiam C. 14. e. quaſi h. vixerint J. 88. e. quae h. nominari nequeant inhoneſtiſſuma VI, 54. e. & 63. e. non dignos honore honeſtatos C. 36. e. *Apulejus* VII. Elmenhorſtii. p. 194. *multo tanto pluribus beneficiis* honeſtarer.

Honoraviſti meque regnumque meum gloria J. 10. a.

Honore honeſtatos C. 36. e. uti quemque pecunia aut honore extulerat J. 53. d. illo indignus & quaſi pollutus haberetur J. 67. e. quae res Marium tum pro honore quem affectabat tum contra M. vehementer accenderat J. 68. e. illum magis honore M. quam ſua injuria excruciatum J. 84. e. pariter cum h. pecuniae deſinent VI, 43. d. neque de h. ex copiis quiſquam magis aut minus judicaverit VI, 53. a. ſua neceſſaria poſt illius h. ducerent J. 76. e. ſummum & maxumum negotium impoſuiſtis J. 89. a. ſuos ad h. extollunt VI, 48. a. gloria honorem virtutem opulentia vincit. VI, 52. e. ad imp. & h. nituntur per latrocinia potius quam bonis artibus J. 4. e. inſtituti illis (Philaenis fratribus) J. 81. e. non ex merito ſed quaſi debitos a vobis repetit J. 89. e. honori eſſe ceperunt C. 12. a. apud N. honori ducitur J. 11. a. habeant non praedae J. 34. c. invident J. 88. c. maxumis uſus C. 50. a. amplis J. 27. a. avidus J. 18. e. obvius honoris cauſa procedit J. 121. e. honos datur virtuti J. 3. a.

Horribile ſpectaculum 108. a. ſonitu J. 104. 3.

Hortandi cauſa J. 83. e. hortando erigere ad virtutem J. 25. c.

Hortari videtur res ipſa C. 5. c. alius alium C. 6. a. 17. a. monere alii, alii h. J. 64. b. nunc h. modo reliquum eſt. 3. 7. a. animus &c. me hortantur C. 68. d. hortabatur dominationis ſpes C. 17. b. cupido animi J. 68. a. His hortabor J. 89. c. appellat, hortatur, rogat C. 69. c. aggreditur atque hortatur uti petat J. 69. c. *abſolute* propere adit, acta edocet, hortatur J. 98. d. pauca pro tempore milites *hortatus* J. 53. e. equites. Fr. II. *circa finem.* quem neque gloria neque pericula excitant, nequidquam hortere C. 67. d. neque ego vos ultum injurias hortor. fr. III. 10. a. Quare moneo hortorque vos 35. a. & fr. IV. 8. a. oro hortorque Fr. VI, 59. a.

Hortatione clamor permixtus &c. J. 64. a.

Hoſtem ferire C. 7. e. atque parricidam vocare C. 32. e. infeſtum J. 25. e. tantummodo ab incepto retinere J. 59. e. tormentis eminus terrere J. 99. c. Catil. & M. hoſtes judicat Senatus C. 37. a. in confertiſſumos incurrit C. 70. e. veluti adventarent J. 57. d. majore vi urgent J. 60. c. inultos abire J. 62. e. pugnam ubi paullum remiſerant J. 64. a. quem primum hoſtes attigerant J. 106. e. undique fuſi J. 108. a. oportuni & ſceleſtiſſumi IV, 2. e. oppreſſi aut delapſi VI, 2. b. aequiores quam aliis cives VI, 36. a. facto contra h. parabatur VI, 56. e. hoſti prodidere Remp. J. 35. c. acerrumo J. 36. c. cavere tamen necubi hoſti oportunus fieret J. 59. a. hoſtibus obviam ire C. 6. d. ſimultates cum h. exercebant C. 9. a. dubitatis quid intra moenia deprehenſis h. faciatis? C. 60. d. occaſionem pugnandi non dare C. 65. e. arma ab h. avertere C. 68. d. victoriam luctuoſam relinquatis C. 68. e. ſuis animum h. terrorem augere J. 23. e. divina & humana omnia h. tradita ſunt J. 34. c. invicti ab h. J. 35. e. ſociis veſtris veluti hoſtibus utuntur J. 36. a. qui de pace aut bello cum h. pactiones feciſſent J. 44. a. ager h. cognitus J. 52. a. regio hoſtibus ignara (pro *ignota*) J. 56. d. firmioribus animis obvii h. fuerant J. 54. c. dubiis inſtare J. 55. e. ne ager inultis h. vaſtaretur J. 73. d. urbis quae viris, aut loco pro hoſtibus & advorſum ſe oportuniſſimae erant, ſingulas circumvenire J. 93, e. alios ab h. defenſabant J. 102. e. conturbatis J. 103. c. non pro vanis h. uti meriti erant, ſed accurate & liberaliter habuit J. 111. a. commori hoſtibus I, 17. b. natura VI, 36. a. ut hoſtibus tela in manus jaceret VI, 47. a. non formidoloſus C. 7. d. poene victos dare J. 64. a. communes omnium J. 83. a. quoniam is novus h. acceſſerat J. 84. a. effuſos invadi poſſe J. 92. e. ubi confertiſſumi obſtiterant J. 103. a. ad h. vortere caecum corpus J. 115. a. civis hoſtiſque juxta metuere J. 75. a. hoſtiſque in cervicibus jam Italiae agentis ab Alpibus in Hiſpaniam ſummovi III, 3. a. ubi naturam Scipionis & morem hoſtium cognorit J. 7. e. vis magna J. 42. b. ignarus *hoſtium* J. 53. d. aliquanto numero potiti J. 77. e. inter h. tela vitabundus erumpit J. 107. e. *ubi Romanos per vocem* hoſtes, *deſignat.* more per triumphum duxere IV, 4. e. partes muniri a Sulpicio VI, 48. c. non vis h. ingentem eorum animum ſubegit VI, 56. d.

Hoſtiae. multi cum ſpe bona adoleſcentes, ſicuti hoſtiae, mactati ſunt VI, 48. e. diis ſupplicanti per hoſtias J. 67. a. humanas vidiſtis I, 7. a.

Hoſtile. ne quid ab ſe h. timeret J. 93. e. metuen-

Digitized by Google

tuentes nihil h. J. 96. b. clamorem & tumultum h. a tergo accepit J. 62. d. metum efficiebant J. 113. a. animo J. 110. a. cadavera C. *penult.* omnes rerum mutationes caedem, fugam, aliaque hoſtilia portendant J. 3. e. monumenta J. 16. e. faceret J. 115. a. ducant IV, 7. e. metus in bonis artibus civitatem retinebat J. 45. a. hoſtiliter. pleraque h. loca cum equitatu accedit J. 35. b.

Huc accedebat quod C. 11. b. munificentia animi J. 7. e. huc (de Vacca op.) praeſidium impoſuit J. 51. a. niti corporibus huc & illuc quaſi vitabundi aut jacientes tela agitare J. 64. b. libertatem rati *quia huc ire licet atque illuc* III, 11. e. Tacit. *exterruit Caecina* huc illuc *ferens arma* &, lib. IV. *cum ex uſu temporis* huc illuc *mearent* Cic. ad Attic. J. 180. *ne curſum* huc & illuc *deterrima via convertiſſe arma* IV, 7. a. omnes magna mediocrique ſapientia res huc vocat, quae quiſque optuma poteſt, uti dicat VI, 33. e. huccine beneficia tua evaſere? J. 15. a.

Hujuſcemodi alia fecerat ſtupra C. 15. a. orationem C. 20. a. verba locutus eſt C. 51. d. priuſquam hujuſcemodi rei initium expedio J. 5. a. quae hujuſcemodi verbis diſſeruit J. 32. e.

Humana atque divina promiſcua habere C. 12. a. quae contentio d. atque h. cuncta permiſcuit J. 5. a. VI, 54. a. hoſtibus tradita ſunt J. 34. c. penes paucos erant J. 35. e. quaeve h. ſuperant aut d. impolluta ſunt I, 6. e. arma quae ille advorſum d. atque h. omnia cepit I, 14. a. Plaut. *dedant ſe d. atque hum. omnia in arbitrium.* Amphit. Humanae res aequabilius ſe haberent C. 2. d. more h. cupidinis ignara viſundi J. 98. b. apud d. immortalis rerum humanarum cura oriatur J. 17. c. memorem ſe J. 42. e. humanas hoſtias I, 7. a. *corporis ſanguinem* in pateris circumtuliſſe C. 23. a. generis rector animus J. 12. a. ingenii vitio evenere diſſenſiones I, 1. e. per miſerias & incerta h. generis orare I, 23. b. facie veſtigii h. Sardinia II, 1. a. quid humani eveniſſet V, 2. a. vaſtus ab natura & humano cultu J. 52. e. animum per licentiam inſoleſcere C. 6. e. ingenii more J.

Humi depreſſus (locus) circiter 12. pedes C. 64. a. pabulum J. 21. a. requieſcere J. 89. d. arenam humo excitavit J. 81. c. vento agitari J. 57. a.

Humili loco VI, 9. a. *humilimus* quiſque in armis aut militia, nullius honeſtae rei egens VI, 50. a. h. infecta ſanguine J. 108. a. Croco ſparſa II, 7. hiavit multa IV, 12. a. generis humilitas favorem addiderat J. 76. a. arborum non plane occultati J. 53. c. per humilitatem obrutum eſt aquis (*ſpatium inter Italiam & S. medium*) VI, 12. b. cum humilimis joca & ſeria agere J. 101. a. *homines cum multis rebus humiliores & infirmiores ſint, hac re beſtiis praeſtare* Cicero de Invent. 1. 4. *ubi* MS. pro *inferm.* inferiores.

J.

Jacere aggerem J. 41. c. *fideliter* jacere *fundamenta oratori futuro* Quintil. I, 4. ubi *Sarisber.* pro, *ipſaſque eas*, legit, *eaſque ipſas.* & pro, *quae vel ſola omni*, quae ſola in omni. (a jacio) Lucilius lib. 26. *Aggere in jaciendo, ſi quo eſt vineis actis opus* J. 79. b. ut *hoſtibus tela in manus jaceret* VI, 47. a. in tecta ignes VI, 31. a. tela J. 64. e. Jug. inter alias res jacit, oportere quinquennii conſulta reſcindi J. 11. e. *Tacit.* 3. jacere *fortuitos primum ſermones multaſque nec dubias ſignificationes.* Sueton. in Nerone 37. *non mediocres terrores* Cic. ad Attic. 2. 38. *vera an vana* jaceret. Liv. VI, *U. C. vocem Claudii quam temulentus* jecerat. Tacit. *An.* 12.

Jactura fit de illis potiſſimum quia pretii minumi ſunt VI, 55. a. pudicitiae perdidiſti VI, 61. e.

Jam. ſed ego quae mente agitavi omnes jam antea diverſi audiſtis C. 7. b. & C. 30. e. & J. 50. a. pro, *hinc.* ſi paullulum modo nos languere viderint, jam omnes feroces aderunt C. 60. a. At illum jam antea Conſulatus ingens cupido exagitabat J. 67. a. antea jam infeſtus nobilitati J. 86. a. ignoſcite adoleſcentiae niſi iterum jam patriae bellum fecit C. 61. d. Jamjam frater (*in principio*) J. 17. c. AEn. IV, 75. Jam jam *nec maxima Juno. Nec Saturnius hoc oculis pater aſpicit aequis.* Neque minuebatur cupido quippe qui totum ejus regnum animo jam invaſerat J. 23. e. quintum jam mentem obſeſſus teneor J. 26. a. ratus frequentiam negotiatorum & commeatuum juvaturum exercitum & jam paratis rebus munimento fore J. 51. a. *Ante jam* docti equites non confertim neque in unum ſeſe recipiebant J. 54. e. poſtquam R. conſediſſe jam accepit J. 56. e. & jam egredientibus Rom. in porta pugnam facit J. 60. e. feſſos & jam abnuentes omnia J. 71. e. jam inde a principio belli J. 79. e. jam inde *a principiis gentis.* Liv. IV. B. Pun. *Plautus.* Cicero. Ter. uti ſaepe jam victo Jugurtha conſueverat J. 84. a. Jam (*in princip.*) illa quae ſocordia noſtra collecta ſunt I, 16. d. Cretenſes impugnati ſemel jam IV, 5. e. ſi in te ille animus eſt, qui jam a principio nobilitatis factionem diſturbavit VI, 46. e. ſaepe jam audivi, qui reges &c. VI, 52. e. Jam primum juventus ſimul ac belli patiens erat C. 7. a. & multa nefanda ſtupra fece-

Digitized by Google

fecerat C. 15. a. Jamque dies conſumtus erat, cum tamen barbari nihil remittere J. 103. a. & J. 107. b. & J. 114. c. *in princip.*

Janua prohibiti. (foribus interpoſitis nempe) C. 29. a. vel a janua obſideret C. 44. b.

Ibant. qui quamquam acciti ibant, tamen placuit verba apud regem facere (*nam evocator negotium exponere debuit*) J. 108. c. praeceps C. 38. a. obviam J. 46. a. quos advorſum J. 107. c. quantis animis ierit in L. III, 9. a.

Ibi. de loco ſaepe. aut non ibi plus poſſit audacia ubi ad defendendum opes minores C. 59. c. & J. 55. a. ibi cum multa differerent J. 11. b. agmen paulliſper conſtituit. Ibi (i. e. *quo tempore*) commutatis ordinibus inſtruxit &c. J. 53. e. ſic Terent. And. ad *flammam acceſſit imprudentius ſatis cum periculo: ibi tum exanimatus P.* & in Hecyra *poſtquam videt paratas nec moram ullam, quin ducat, dari, ibi demum* (*pro tum demum*) *ita aegre tulit.* & *noſter.* ſin Numidae propius acceſſiſſent, ibi vero virtutem oſtendere J. 62. b. dein exercitus ibi eſt locorum ſciens J. 90. d. ibique, pro *in illis rebus.* Huic bella, caedes &c. grata, ibique juventutem ſuam exercuit C. 5. a. & C. 3. d. ad Remp. latus ſum, ibique mihi multa advorſa fuere. in colloquium veniretur neque J. 120. a. intempeſta nocte convocat ibique multa docet C. 28. d. in hoſtes incurrit *ibique* C. 70. e. in praetorium, ibique C. 8. d. in loca ſaltuoſa, ibique J. 58. a. & 60. a. Id ibique & in omni Africa J. 94. d.

Ictu tragulae ſauciatur II, 9. a. eorum qui in flumine ruebant necabantur II, 9. c. egreſſi ad faciliores ictus VI, 14. d.

Id. nomen Imp. id primum fuit C. 2. a. proinde quaſi injuriam facere id demum eſſet imperio uti C. 12. e. *redundat.* ſimul id quod in tali re ſolet, alii portenta nunciabant C. 31. a. neque ſolum illis aliena mens erat, ſed omnino cuncta plebes probabat. id adeo more ſuo videbatur facere, nam &c. C. 38. a. & C. 38. c. VI, 52. e. *& ſic Declam. in Salluſt.* lin. XI. Idque non temere (*poſt periodum*) VI, 45. e. *quod apud Salluſtium non invenitur.* ad id loci venere C. 46. a. Imperium ſine mora habiturum. id adeo mature poſſe. (*omittit copulam, ut ſupra* C. 38. c.) J. 69. e. caeterum ſuane an M. virtute periret. id modo agitari (*redund. ut ſupra*) J. 73. e. &, nam callidus id modo feſtinabat Bocchi pacem imminuere J. 83. e. Capſenſes una modo jugi aqua, caetera pluvia utebantur. Id ibique & in omni Africa eo facilius tolerabatur J. 94. e. Atque id jure, ut & VI, 39. a. & VI, 41. e. omnia potius quam ſemet, viſendum efficere, id eſt &c. VI, 42. c. ubi bonum publicum etiam privatim uſui eſt: id vero dubitare aggredi, ſocordiae duco VI, 51. b. ſaepe jam audivi qui reges &c. *poſt periodum ut Salluſtio ſolenne eſt*, id adeo haud mirandum VI, 52. c. Nunc vero non id agitur boniſne an malis moribus vivamus C. 58. e. impune quaelibet facere id eſt regem eſſe J. 36. c. ante id tempus J. 47. c. ratus id quod res monebat J. 51. a. quod negotium poſcebat J. 60. a.

Idem. nobis carus eſt ut idem SPQR ſit ſumma ope nitemur J. 9. a. egomet in agmine, in proelio conſultor idem, & ſocius periculi vobiſcum adeo J. 90. c.

Idonea utris & alia aquae idonea portari (*capacia*) J. 78. a. *rarius occurrit.* idoneum oppon. non *idoneo* C. 55. e. locis ex copia maxume idoneis vineas agere J. 79. a. (*ex locis in ea regione maxume idoneis*) rebus C. 40. e. eorum quos idoneos ducebat conſilium habuit J. 66. c. inſidiae per ſaltus id. poſitae III, 11. c. quod ubique apud ſocios, aut hoſtis idoneum (*imitatione dignum*) videbatur cum ſummo ſtudio domi exſequebantur C. 57. a. quoniam nos tanti viri res admonuit, idoneum viſum eſt de-dicere J. 100. a.

Igitur, ex quo genere (Soloeciſmorum) *an ſit* igitur, *in initio ſermonis poſitum, dubitari poteſt*, inquit Stephanus, *at vero, initio clauſulae apud Salluſtium in C. vicies occurrit*, ſecundo vero loco, *ſemel tantum. in Jug.* 52. *vicibus* in 2do *ſemel.* in fr. vero 8. & *ſecundo loco* 6. initio *etiam apud* Plautum in Mercat. II, 3. 20. Capt. IV, 2. 91. Bacchid. V, 1. 22. Mil. III, 1. 169. Stich. I, 3. 49. Terent.

Ignara lingua commercia prohibebant J. 21. c. (ignota) *ſic*, Tacit. II. 13. *per occulta & vigilibus* ignara. *Et* Hiſt. III. 74. *regio hoſtibus* ignara J. 56. d. *more humanae cupidinis* ignara *viſundi* J. 98. a. Agell. 8. 12. & *Dictys* II, 37. *inde Nonius*, ignarum, *quod neſciat cura ut ſit incognitum. ex quibus verbis veram lectionem depromſit* Mercerus, *quod neſciantur, aut ſit incognitum.* Virg. X. 706. ignarum *Laurens habet ora Mimanta. quamvis aliter Pierius. Interpres, per* ignorantem ſe tali loco moriturum, *inſcite vertit.* credo quia *Rhetus & Abaris* ignari *dicantur, ſed diſpar ratio nam ſomno ſepulti erant.* Eclog. 9. *Rara per* ignaros *errent animalia montes.* Sic enim Codex Romanus. Ovid. VII. Met. VI. 404. *Jamque aderat Theſeus, proles* ignara *parenti. ignarus & incautus* παιδι-κῶς *accipi probat* Muretus II. v. Lect. 11. Apulejum *ſic locutum cenſet* Sciop. *in ſuſpect. Lect.* lib. IV. Epiſt. 12. *e contra*, ignotus *pro* ignarus, Naevius Lycurgo: *ignotae iteris ſumus tute ſcis.* Cicero: *atqui illi artifices corporis ſimulacbra* ignotis *faciebant.* Plaut. Menaechm. II.

Digitized by Google

II, 2. 19. qui mihi moleſtus homini ignoto es. Ignari laboris militiae VI, 57. a. ejus conſilii non ig. (inter conjurato") C. 17. e. nominis Romani J. 82. a. loci J. 12. e. belli J. 30. e. hoſtium J. 53. d.

Ignavi atque boni fama impari J. 61. e. ſic ignavus miles ac timidus *Liv.* v. U. C. in victoria ignavis gloriari licet advorſae res etiam *bonos* detrectant J. 57. a. bonis & malis ſtrenuis & ignavis VI, 57. c. bonus, ignavus C. 11. a ignaviſſumi & *fortiſſ. oppon.* C. 12. e. ex ignavo ſtrenuum C. 67. a. boni malique primi imbelles J. 71. a. impigrae linguae, animi ignavi III, 9. e. neque ultra concionis locum memores libertatis. Donato *ignavus* eſt *qui non eſt perſeverans.* Cethegus ſemper quaerebatur de ignavia ſociorum C. 44. e. ſocordia atque ignavia C. 59. e. me merito magis quam ignavia judicium animi mei mutaviſſe J. 4. a. ubi tete ſoc. atque ignaviae tradideris C. 60. e. adjumenta ſuſtuliſſe J. 49. a. neque per ignaviam, aut vana ingenia, incerta pro certis captarem C. 20. a. per luxum atque ig. aetatem agunt J. 2. d. metum a ſcelere ſuo ad ignaviam veſtram tranſtulere J. 34. e. per ig. & ſuperbiam J. 87. a. neu nomina rerum ad ignaviam mutantes, otium pro ſervitio appelletis III, 9. b. pejor an ignavior I, 12. e. *huc reſpexit* Tacit. An. III. 35. *fruſtra noſtram* ignaviam *alia ad vocabula* transferri.

Igni magis quam praeda ager vaſtabatur J. 59. d. domum & ſemet igni corrumpunt J. 79. d. & J. 97. a. & J. 97. e. vaſtare I, 10. b. crebris ignibus factis J. 103. e.

Ignobilitatem. multaque ejus ductu curata, primo per ig. deinde per invidiam ſcriptorum celebrata ſunt VI, 11. c.

Ignorantiam. per ign. regis occiſus VI, 24. c.

Ignorantis res claudit III, 11. c.

Ignoratus nocturnis & aviis itineribus J. 58. e. Tacit. An. 20. *niſi ſervili habitu per tenebras* ignoratus *evaſiſſet.* & alibi. & Horat. *ars* ignorata, de Arte. ignorati *taceri triſte experimentum.* Plin. Ep. 164.

Ignoſcere (accepta injuria) quam perſequi malebant C. 9. e. adoleſcentiae Cethegi C. 61. c.

Ignota multis largitio J. 111. e. quid ego plura quaſi de ignotis memorem VI, 54. c. ig. atque horribili ſonitu repente exciti J. 104. e. *verba obſcuriora & ignotiora Quintil.* VII, 4. 9.

Iidem. ſequitur, *illi.* Ad quae te illi iidem hortantur. VI, 37. a. nunquam alibi nocentiſſumi iidemque ſuperbiſſumi J. 34. e.

Iiſdem temporibus Lentulus (*in principio*) C. 40. e. & C. 43. a.

Ilicet. ubi formido ea mentibus deceſſit, ilicet ea, quae ſecundae res amant, inceſſere C. 45. a.

Illa. geminatur ob vehementiam. en illa, illa, quam ſaepe optaſtis libertas C. 21. e. eadem illa movebat C. 32. b. & C. 66. a. & 68. b. & haec & illa J. 26. e. illa quam haec J. 35. e. nam illa quidem piget dicere, his annis 15. quam ludibrio fueritis &c. (*initio clauſulae*) illa & alia talia J. 44. 2.

Illectos ad proditionem J. 51. e.

Illuc. huc ire licet atque illuc III, 11. c. ex aliena libidine huc atque illuc fluctuantes VI, 57. a.

Illud. tantum il. vereor ne quis J. 17. a.

Illuſtres familias VI, 48. c. omnia illuſtria magis, magiſque in aperto ſint J. 5. a. *Cic. Lentulo. haec vides quanto expreſſiora quantoque* illuſtriora *futura ſunt.* Columel. *balnearia uſque in veſperum* illuſtria *Lib.* I. amplior illuſtriorque in civitate locus VI, 56. b.

Imagines. ſcilicet quia imag. non habeo J. 88. e. & 89. c. veteris proſapiae ac multarum imag. J. 87. e. Valer. III, 41. *generoſiſſimarum* imaginum *foetus.* ubi MS. pro, devoluti, *revolutum*, pro, *ut primum*, ac prius *& ſic Aſcenſ.* denique om. *foetus.*

Imbecilla aetas ambitione tenebatur C. 3. c. firmum regnum & imbecillum opp. J. 10. c.

Imbelles ſtrenuis op. J. 71. a. quietus imb. placidus ingenio J. 23. a. exercitus iners imb. J. 48. a.

Imitari quam invidere bonis C. 57. a. Graeciae morem C. 57. a. *Manlius eras cum Senones praecipites agebas poſtquam mutari* (MS. B Pub. & Aſcenſ.) imitari *coepiſti unus factus eſt ex Senonibus* Valer. VI, 3. 1.

Immane quantum animi exarſere III, 10. a. dictu VI, 35. d. eorum animum flexit VI, 48. e. *oppos.* manſueto *a Cicerone* I. de Invent. immanis *animo* Ovid. VIII. Metam. 117. avaritia J. 34. c. *quaeſtus* Cicero 5. Philip. hominum vis VI, 20. a. *bellua avaritia* VI, 54. a. praviſſumeque per ſceleris *immanitatem* tutus furit I, 5. e. immaturo tibi vita erepta eſt J. 17. d. *filius* immaturus *obit* Horat. 2. Serm. Sat. 8. & *iter* im. *mortis* Propert. III, Eleg. 7.

Immenſa gula VI, 63. b. in immenſum pertinens collis J. 52. e. immenſum editus (mons ſaxeus) J. 97. d. aucto mari III, 5. a. immenſus *eſt Deus* inquit *Iſidor.* VII. 1. *quia cuncta concludit, ſed omnia intra ejus omnip. coarctantur ſic* Vulcanii *&* Breuli *Edd. ſupple ex MSS. B. Pub. Pembr. & Coll. Trin.* concludit, ipſe a nullo *concluditur* ſed &c. paulo *ſuperius immortalis ſicut de eo ſcriptum eſt qui ſolus habet im. quia in ejus natura nulla eſt commutatio peſſime cohaerent iſta. tu inſere cum 3. Codd. MSS.* incommutabilis *quia. ac MS. Coll. Trin. paula variatione. quia incom. in ejus.*

Digitized by Google

Imminuerat. quamvis tempus im. mora comitiorum J. 48. a. Bocchi pacem J. 83. c. mente paullulum imminuta J. 69. a. Im. & amplificare *contraria* Cic. 4. *Acad. plebis opes* C. 40. a. & VI, 55. e. *eodem ſenſu*, im. *ſummam* Cic. V. Verrin. Id imminutum, quod caeteri dolere ſolent ego laetor J. 118. a.

Immiſſum a Cic. Tarquinium. *delegatum* Gallicus interpres, ego *per* ſubornatum *potius redderem quoniam in malam partem accipitur. quo ſignificatu* delegatus *apud idoneos auctores non occurrit.*

Immo vero maxume C. 60. e. *in princip.* & VI. 36. b.

Immoderata, incredibilia, nimis alta cupiebat C. 5. b. fortitudinis poenas dedit C. 61. a. eloquentiam VI, 61. e. incendium vero, crudele, immoderatum, putabat C. 49. a. Cic. ad Attic. 13. 28. *ſuperbum, crudelem* immoderatum *fuiſſe.* animus tam praeceps, tamque imm. fuit VI, 48. d.

Immodicus animi VI, 7. c. immodicae *notatur avaritiae* Martial. II. Epigr. 56. at MS. Cod. Corp. Chriſti pro *notatur*, *laborat.*

Immortalis factus ignavia J. 90. c. facinora ingenii egregia J. 2. a. Deos Im. vos appello C. 58. c. immunes apud Jugurtham habebantur J. 94. a. Cic. vectigalium *privatas* immunes, *ſocios vectigales habemus*, Cic. offic. III. 65.

Immutata facies Urbis C. 34. a. voluntate 121. J. a. occulta pectoris oris *immutatione* patefeciſſe J. 121. e. more C. 6. e.

Immutilato corpore IV, 13. a.

Imo. At ſcilicet gratiam ab eo peperere. *Imo* deſpecti &c. I, 12. c.

Impar materno genere J. 11. a. & J. 116. a. Cic. *Marco benevolentia* impar. impari fama J. 61. e.

Imparatum de Improviſo confodere C. 29. a.

Impediebat a vero bonoque J. 32. c. *Plin.* X, 63. *impedit partus quoſdam ab opere* J. 85. a. fuga J. 105. a. bonis negotiis. *pro, occupatus. quo ſenſu rariſſime* VI, 51. a. proſpectu *impedito* J. 81. d. *impedimenta* parabant per ſocios J. 44. a. *ſic, niſi quid impedimenti in via paſſus eſt.* Plin. Epiſt. XII. Lib. II.

Impellat ad ſocietatem belli C. 41. a. ad tantum facinus C. 50. e. negotium C. 45. a. ad deditionem regis animum J. 66. b. alios pacis ſpes J. 69. e. promiſſis onerat impellitque uti J. 12. b.

Impendebat tanta vis creditorum VI, 35. c. conſuli periculum C. 29. a. neceſſitudo illis C. 68. b.

Impenſius modo legatos ſupplices mittere J. 51. c. diffidens rebus ſuis J. 78. a. nunc nunc *impenſius* unge *Perſ.* VI, 59. Codex noſter melius. *nunc, nunc jam.* uror impenſius *Catullus.*

Imperandum. paſſive. Cum ipſe ad imp. Tiſidium vocaretur J. 66. e. (i. e. *ut imperaretur*) *Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis* (i. e. dum ei incantatur.) inquit *Servius* &, exſuperat magis. ſic, *uritque videndo. aegreſcitque medendo.* 12. 4. 6. *ubi Petrenſis*, exuberat. *Cic.* IX. 25. *Nunc redeo ad imperandum vel ad parendum potius: ita enim antiqui loquebantur.* Horat. I. Ep. 5. *Haec ego procurare & idoneus* imperor & *non invitus.* imperantur leges ex lubidine I. 15. d.

Imperator vitae mortalium animus J. 1. a.

Imperia ex his & magiſtratus J. 3. a. ad Imp. & honores nituntur J. 4. e. injuſta non perferunt J. 34. c. neque Imp. magiſtratuum neque leges valuerunt adverſus Hamilcarem J. 79. d. gerant habeantque ſuo modo III, 10. a. nomen id primum fuit C. 2. a Romani aemula C. 10. a. inſignibus C. 37. a. per imp. majeſtatem J. 26. e. pars dolere pro gloria Imperii J. 43. a. qui in legationibus aut imperiis pecunias accepiſſent J. 44. a. animi utimur C. 1. a. & C. 13. a. magno praediti C. 54. b. de adminiſtrando Imp. J. 11. b. partim vi alias voluntate imperio ſuo adjungit J. 13. a. in imperio veſtro nihil minus expectantem J. 15. a. ſoluto J. 43. e. quantum temporis aeſtivorum in imperio fuit J. 48. d. laxiore J. 68. e. ſevi habebantur, immunes J. 94. a. modeſto habiti milites J. 97. a. ſaeviſſumo 106. a. ſervili plebem exercere I, 2. b. *Vid. Donat in Andr.* I. 1. nunc eſt Procoſ. *cum imperio. i. e. cui nominatim dabatur Imp. P. R. Feſtus. Cic.* VI. *Verrin. Plaut. Trucul.* 3. 55. communi VI, 50. a. de Imp. certare VI, 56. b.

Imperitia atque vanitate Legati cognita J. 42. a. uti prudentes cum imperitis J. 53. a.

Impetu, clamore, vultu terrebat J. 38. e. victoris ſuſtinui III, 3. b.

Impigrae linguae animi ignavi III, 9. b. gladium quem ſatis impigre cruentaverat J. 107. a. haud impigre neque inultus occiditur VI, 2. a. atque acri ingenio J. 7. c.

Implere ora oculoſque J. 81. c.

Implicare aciem J. 63. e. rates implicitae 4. 1. b.

Implorarem vos J. 16. e. ubi evenit fruſtra judicia implores.

Impolluta ſunt quaeve humana aut d. 1. 6. e.

Imponeret invidiam Conſuli C. 44. a. ſervitutem civibus VI, 51. a. praeſidia J. 65. a. praeſidia deducta atque *impoſita* I, 15. d. ſervitus VI, 55. e. contumeliam ſibi a Cic. C. 50. d. legibus annuite I, 10. d. ſceleſtum ſervitium III, 8. e. *impoſuiſſe* in ratem J. 11. a. maxumum mihi negotium J. 89. a.

Importuniſſima genera hominum VI, 48. e. *qui circumſtantiarum rationem in actionibus non habent, moleſti, odioſi.* quantum importunitatis ha-

Digitized by Google

habent J. 36. a. vide *inter* imp. *tuam ſenatuſque bonitatem quid interſit* Cic. Verrin. locus machinationibus J. 97. e.

Importuoſum mare J. 20. b. Plin. Ep. lib. VI, 117. Liv. Tacit.

Impotens & nimius animi 4. 1. c.

Improbi oris I, 1. a. *Terent.* improbior ſit malus J. 36. c. patibulo improbo IV, 13. a inteſtabiliſque J. 71. d.

Imprudens atque inſons quae &c. VI, 51. a. Imprudens religionis (*ignarus*) *Dictys* I, 19.

Impudentem. largitionem famoſam impudentemque J. 18. c.

Impudicus quicumque, adulter &c. C. 14. a. *qui agit ſic dicitur non qui patitur apud auctores idoneos*, inquit *Lipſius*, ad Valer. VII, 1. & *Cicero* de Orat. 132. Et adverſus & averſus impudicus es. *ibi MS. Cod. pro*, *impudicitiae habet*, *impatientiae.* ut alter Lipſii.

Impugnati ſemel Cretenſes neque finem niſi excidio habituri IV, 56. pro, *fuſi fugatique.* quo ſenſu *Plin.* 26. 12. *impugnatur* (*morbus*) Centaureo majore, & 5. 24. hunc illi *impugnatus* curſum Taurus aufert.

Impulſu, cujus deditionem inceperat J. 73. a.

Impune accepiſſe injuriam J. 35. e. facinora ſuſcepiſſe talia J. 34. b. feciſſe VI, 64. a. impunitatem ejus rei C. 31. b. & J. 65. e.

In maxumo imperio maximam gloriam putare C. 2. a. poſtquam in una moenia convenere C. 6. a. in ſuppliciis deorum magnifici C. 9. a. In propatulo habere pudicitiam C. 13. b. quas profundant in extruendo mari C. 21. a. in oculis ſita ſunt divitiae &c. C. 21. b. in his erat Sempronia C. 26. a. ut omnia bona in ſpe haberet C. 32. e. in exilium proficiſci C. 35. a. in novo conſilio non ſtatui defenſionem parare C. 36. a. quo plebem in magiſtratu placidius tractarent C. 40. a. diu in incertum habuere quidnam conſilii caperent C. 41. d. in liberis cuſtodiis habeantur C. 48. c. in uſu quotidiano & cultu corporis erant omnes copiae C. 49. a. exercitatos in audaciam C. 51. a. in hominibus impiis, ſceleris eorum obliti de poena differunt C. 54. b. ſint miſericordes in furibus aerarii C. 59. d. quamobrem non addidiſti in ſententiam uti C. 55. a. hoc in M. Tullio neque his temporibns vereor C. 56. c. multa verba in hoc ordine feci C. 58. e. in fuga ſalutem ſperare C. 68. d. & C. 71. a ſtudia Numidarum in Jugurtham accenſa J. 6. e. ſi permanere vellet in ſuis artibus J. 8. e. in agmine adeſſe J. 101. a. pro, *ad agmen. aditum in ſcena Mimis dando* Valer. II, 6. 7. Vulgg. *Scenam.* at *Sarisberienſis*, *MS. B. Pub. Aſcenſiana*, *ſcena.* Verum eſſe quod Appius ait &c. atque *in te* maxume VI, 32. a. ſe in victoria licentius futuros VI, 40. a. ſocios in pace firma conſtitues VI, 40. a. in coloniis conſtituas VI. 51. a. in labore &c. exercitando VI, 42. e. in civitate ſeceſſio fuit VI, 50. a. in magna copia rerum alii aliud iter oſtendit C. 2. d. in cupiditatibus ardens C. 5. b.

Inaequalis militia cum alii triginta pars nullum ſtipendium faciet VI, 43. b.

Inanis homo & ſuperbiae regiae imperio nimis gaudere J. 68. c. i. e. vanus, φίλαυτος, *qui laudes ſuas libenter audit.* Cicero in Bruto. *Nihil eſt in me* inane, *ſed tamen omnium ordinum conſenſus gratiarum actio gratulatioque me commovet.* & III. Tuſcul. *in ſumma* inanitate *verſatur.* Cultoribus inſula VI, 7. a. *ſic*, inanis *aliqua re utili.* apud Ciceronem ad Attic.

Incautos agros invaſit VI, 19. a.

Incedere paullatim cohortes jubet C. 70. a. munito agmine J. 50. e. quadrato J. 105. a. acrius in perculſos Romanos J. 107. d. cum ſignis frequentes J. 49. e. quare tanto agmine atque animis incedit I, 10. non pudet aut poenitet, ſed incedunt per ora veſtra magnifice J. 34. d. *incedere eſt*, *ingredi compoſite aut cum pompa.* Seneca ad Lucil. *Tenero ac molli paſſu ſuſpendimus gradum nec ambulamus ſed* incedimus.

Incendebant juventutem ad facinora C. 13. a. pollicitando C. 39. a. patriam C. 60. c. amplius morando J. 27. e. *incendia* parare C. 28. e. & 33. e. fieri C. 53. e. inſtaurare I. 16. a. meum ruina extinguam C. 32. e. crudele, immoderatum, ab *incenſo* Capitolio 20. C. 48. e. odio *incenſus* C. 50. e.

Inceperat deditionem J. 73. a. a quo incepto ſtudioque C. 46. e. incepta patrare ſaepe ab in. retinere J. 60. a. belli optuniſſimam J. 82. e. occulto J. 96. a. ad in redeo J. 4. e. fruſtra erat nullum J. 7. e. perficere J. 11. e. contra in. ſuum veniſſe J. 27. b.

Incerta pro ſpe certa praemia C. 42. a. per miſerias & incerta humani generis orare I, 23. a. vectigalia bellis incerta i. e. *propter bella*, *vel graſſante bello* VI, 4. e. incertas domos habere ſubegit inertia atque inopia VI, 50. e. ſedibus vagabantur C. 6. a. navibus incertis onere turrium VI, 20. a. nimio ſimul & incerto onere deprimebantur I, 21. a. eo ſenſu quo, *incerta loca quae a* Tacito *opponuntur ſolidis* I, 70. & *apud* Hegeſip. *Qui ubi* vacillantibus *alveis videbant more irrumpere* III, 20. proelio ludificati J. 54. e. vultu, pavens J. 114. a. lumine 4. 11. a. in incertum habuere C. 42. a. varius incertuſque agitabatur J. 77. b.

Inceſſerat tanta cupido gloriae C. 7. b. *ingruere*, *aggredi*, *evenire.* caeterique cultus non minor libido C. 13. a. timor C. 32. a. laſcivia atque ſuperbia J. 45. a. *fames* Columel. 9. 14. Greſ-
ham.

Digitized by Google

ham. om. *acuratore.* inopia ambos 4. 6. a. is mos VI, 39. c.

Inceſſus modo citus modo tardus C. 15. e.

Incipere facinus pulcherrimum VI, 5. a. tam prava C. 20. a. & deponere bellum J. 85. d. incipitur proelium J. 61. b.

Incitabantur ſaxa per pronum. III, 15. a. ſtudio talium incitati J. 70. c. *Quemadmodum per proclive currentium, non ubi viſum eſt gradus ſiſtitur, ſed* incitato *corporis pondere ſe rapit* (MS. *ſerpit*) *ac longius quam voluit effertur.* Senec. Ep. 40.

Inclinata paullum Reſp. agitari coepit VI, 56. a. cunctos laxitate loci IV, 11. a. excavatus in tantam laxitatem ſpecus. Senec. Ep. 41. ubi MS. *manufactum.* & pro *Var. Lect.*

Inclitis divitiis regnum IV, 8. a.

Incolumis adhuc fortuna noſtris vitiis IV, 8. b.

Incorrupta cuiquam permanſerant VI, 32. a. amicos J. 110. e. animus, aeternus J. 2. a.

Incredibilem rem rati C. 49. d.

Increpabantur in Pompejum illa VI, 36. a. increpabat maledictis omnis bonos C. 22. e. ſic, *probris increpabat.* Livius.

Inculti. indocti incultique C. 2. c. aſperi incultique J. 21. a. moribus, ſordidum J. 90. a. alios incultius vagos agitare J. 22. e. agebat J. 94. e. *incultu*, tenebris, odore foeda C. 64. b. ingenium incultu atque ſocordia torpeſcere J. 2. e. ferum genus incultumque J. 82. a.

Incumberent arma ſtantes III, 12. e. *incumbam gladium.* Plaut. Caſina II, 4. 29. *Semper autem cum Dat. aut praepoſitione utitur* Tacitus.

Incuria ne deformentur fabricata VI, 32. b.

Incurrerunt eos a tergo VI, 6. e. Apulejus. *ne neſcius neſciam ſororem* incurreret. M. X. 250. Dictys II, 3. in hoſtes C. 70. e. & J. 102. d. Veget. I, 9. *acrius hoſtes incurrunt.* ——— Mauros ab altera J. 107. a. ut fugientium terga facilius comprehendant. MS. *incurrant*, recte. *Tacit.* latus 2. 17. vi noviſſimos I, 51.

Inde pro, *deinde.* ſanguinem circumtuliſſe inde aperuiſſe conſilium ſuum C. 23. a. Liv. *ab his impetum fieri* inde *eos praedas agere.* de loco J. 30. e. & J. 62. a. jam inde a I, 2. a. &c. indecorum an glorioſum 4. 2. a.

Indicare de C. 31. b. &c. *indicem* falſum eſſe 50. C. d. *indicio* cognito profugerat C. 47. d. eorum comprobato C. 51. a. Vulturtii convicti C. 61. e. Juvenc. Lib. II. Luc. 7. *ille prophetarum ſocius* (at membranae optimae notae *ſolus*) *tranſcendere viris indicio veteris ſcripti promittitur olim. Idem codex pro* a tempore, *habet* ad tempore *male. ibid.* patefacto J. 76. a. ejus falſum videri 49. e. illud ab Autronio machinatum. ibid.

Indidit. ſpecie pacis &c. quae ſceleri ſuo nomina ind. I, 10. a. nomen ex re J. 80. a.

Indomitum atque inquies ingenium humanum I, 1. e.

Induciae agitabantur deditionis mora J. 31. e. poſtulabantur J. 112. a. per inducias fecerunt. i. e. *induciarum tempore* C. 52. e.

Inducit cohortem Pr. in medios hoſtis C. 70. e. *ſic Livius ſaepe.* in animum induxerat, laborare, vigilare C. 63. e. (ſibi perſuaſerat ut) aliquando ſine *in.* Terent. *poſſum equidem*, inducere *animum ne aegre patiar*, cum Praepoſ. *Idem nunquam te aliter atque es* in animum *induxi meum.*

Indulgens animo VI, 42. b.

Induſtriae ſtudent & probitati Juventus VI, 41. a. *induſtrios*, modicos &c. J. 87. a. Valer. M. *induſtrioſum pro, ignominioſo reddidit* III, 4. 2. ubi MS. *exule. Demarato natum.* & pro, *proſpero*, habet, *ipſum* c. ſ. eventum. caeterum, *pro inviſo* abeſt, non male.

Inerat in facie vultuque vecordia C. 15. e. vanitas C. 24. a. prorſus multae facetiae, multuſque lepos inerat C. 27. a. contemtor animus & ſuperbia J, 68. a.

Inermos mittebat J. 99. a.

Infecta humus ſanguine J. 108. a. & I, 7. c. nihil jam Metello infectum credens J. 79. a.

Infoecundus arbori ager J. 20. b.

Infenſi adeſſe atque inſtare J. 54. e. intentique ſine tumultu manent J. 61. e. infeſti *intentique* Gellius 7. 3. *MS. vero Pembr. infenſique.*

Inferior pars Africae ab Numidis poſſeſſa J. 21. e.

Infeſta regi plebes J. 38. a. *adverſariis* Valer. VIII, 101. *ubi omittit*, *voluminis* Vincentius Beluat. *ut olera animalia* infeſta *non generent* Pallad. MS. C. Chriſti. *inimica. alter Codex cum Vulgg. facit.* infeſt. a ſerpentibus J. 94. a. J. 16. e. irati infeſtique dii C. 60. e. ſignis C. 70. a. nomini Rom. C. 60. d. atque intento exercitu in Num. procedit J. 50. b. infeſtos conjurationi faceret C. 54. a. diis hominibuſque C. 15. e. acer & infeſtus potentiae nobilitatis J. 29. a.

Infido ingenio facile perſuadet J. 65. e. animo eſſe VI. 51. e.

Infinita avaritia C. 11. a. ſumtu VI, 63. a.

Infirmarentur madore munimenta III, 1. b. *infirmata* corruant VI, 32. a. quanto attentius ea agetis tanto illis animus *infirmior* erit C. 60. a. *infirmitas* naturae accuſatur J. 1. e. *infirmum* corpus annis C. 6. e. hebetem exercitum infirmumque J. 58. b.

Inflexit animum immanem VI, 48. e. Virg. *inflexit ſenſus.*

Ingenia magna ſcriptorum ibi provenere C. 8. e. neque per ignaviam aut vana ingenia, incerta pro certis captarem C. 20. a. Sceleris magnitudo omnium ingenia exſuperat (*ſolertiam in poenis excogitandis*) C. 53. a. validiſſima J. 110. ingenii opibus quam virium gloriam quaerere C. 1.

Digitized by Google

C. 1. d. egregia facinora J. 2. a. ſollertia J. 7. e. libertate J. 32. a. mobilitate J. 93. e. altitudo ad ſimulanda negotia J. 100. e. ob multa bona ingenii carus &c. J. 116. a. vitio I, 1. e. tui erit probare quae vera &c. VI, 49. e. malo pravoque C. 5. a. quantum ingenio poſſem C. 63. a. negotia quae ingenio exercentur J. 4. a. pro, *natura cuique inſita.* multo maxume validus J. 6. a. impigro atque acri J. 7. a. placidus J. 23. a. avido J. 27. e. mobili J. 50. a. pro ingenio quiſque, pars eminus glande &c. J. 61. e. opera aut ingenio ſuo opus eſſe J. 74. b. muliebri I, 7. e. Ennius, *animum geritis muliebrem.* Cic. *muliebre bellum. pro Coelio.* Plautus Milite, *muliebris fides.* validus I, 18. a. loci III. 13. a. Gell. I, 9. *de oris & vultus* ingenio. & ſic MS. Pembr. inſulas ſuopte ingenio alimenta mortalibus gignere VI, 1. a. *ingenium ſoli* Plin. 14. 1. *lactis* Gell. 12. 1. & *ſic Pembr. Cod.* ſervili VI, 31. a. callidus VI, 54. e. validum ſapientia C. 6. e. vultum quam ing. bonum C. 10. e. virile C. 21. a. haud abſurdum C. 26. e. ubi intenderis C. 52. a. vires tempus defluxere J. 1. e. inter artis bonas integrum ing. brevi adolevit J. 67. a. bonum i. eſt. *morigerum* J. 84. e. avorſum paci flectere J. 108. e. quibus peritia & verum ingenium I, 23. e. exercui ad malefaciendum VI, 3. e. verſutum loquax callidum VI, 55. a. in promtu habere C. 6. e.

Ingenita ſanctitas regii nominis VI, 16. e. *ingenitum corpori virus exitiale ſerpentibus.* Plin. 7. 2. 5. *nobilitatis* Ovid. ad Piſon. Senec. ep. 11. infixum & ingenitum.

Ingens aes alienum per omnes terras C. 16. a. cura 47. a. laetitia ibid. clamor J. 61. a. animus belli ingens (i. e. *militiae ut oppon. domi* J. 67. a. ſic Vellejus 1. *modicus virium.* Tacit. An. 1. *foemina ingens animi. ſic trepidus, refertus, completus, vacuus.* metus J. 96. e. virium atque animi III, 13. a. gloriam divitias honeſtas C. 7. e. virum J. 69. e. animum VI, 56. e. populi 10. a. labores multi, ingentes VI, 5. e. virtute C. 62. e. cum periculo J. 97. e. animo J. 100. e. cum dignitate dediſtis VI, 3. e. ſumtus C. 25. a. ſolitudines J. 94. a. *ingenuo* corpori VI, 5. a. civis C. 71. b. *ſic etiam* Seneca. Ep. 9.

Ingredientem eadem J. 46. a. (*aggredientem*) acriter ingreſſus Numidiam J. 30. e. magiſtratum J. 47. a. prava via 6. 39. d.

Inhoneſta. quibus omnia honeſta atque inhoneſta vendere mos erat C. 31. a. J. 34. e. & perniciosa lubido tenet J. 3. e. vitam atque miſeram C. 20. e. inhoneſtiſſuma quae honeſte nominari nequeunt VI, 54. e.

Inimicis obnoxiis exſurgit J. 33. e. inimicitias exercere C. 54. e. Seneca. *habere amicum vult ſi ob nihil aliud, ut* exerceat *amicitiam* Ep. 9. caeduntur inter potentium inimicitias III, 12. a. ſuſcepi maxumas pro Rep. 6. 3. e. non ex re ſed ex commodo aeſtumare C. 10. e. factioni reſiſtere nequiverit C. 35. a. arma disjecit VI, 46. e.

Iniquitatem. propter iniq. loci J. 97. e. graviter & *iniquo* animo VI, 61. a.

Initiis bonis malos eventus habuere C. 11. a. omnia mala exempla ex bonis initiis orta ſunt C. 55. e. *Cic.* cum praep. *in.* de Orat. 60. in *initio accuſationis exanimatus ſum.* & *ſine praep.* pro Roſc. *Iſte qui initio proditor fuit.* MS. B. P. pro *igitur initio*, habet *igitur in initio* C. 2. a. male. *nam Salluſt. vicies utitur hac loquendi forma*, & ſemper ſine *in.* priuſquam hujuſcemodi rei initium expedio J. 5. a.

Injuria accepta, ignoſcere quam perſequi malebant C. 9. e. ab injuria tuta forent corpora noſtra C. 34. a. aut metus te ſubegit C. 55. a. vos in mea injuria deſpecti eſtis J. 15. b. ſi defeſſus malis injuriae conceſſiſſem J. 17. e. uti quiſque locupletiſſumus & injuria validior I, 3. e. omnis gravitate tutior III, 9. d. licentiam eripiebant C. 12. e. ne quis divitiarum magis quam injuriae bellum inceptum diceret C. 52. e. *paſſive.* neque cuiquam injuriae ſuae parvae videntur C. 54. a. jus atque injurias omnes, curae eſſe decet P. Rom. J. 16. e. opportunus J. 23. a. quaſi injuriam facere id demum eſſet imperio uti C. 13. a. eo animum ſuum injuriam minus tolerare J. 25. b. bono vinci ſatius eſt quam, malo more injuriam vincere J. 46. a. per injuriam malunt quam optumo jure libere agere I, 5. a. ſolvere aut mori per virtutem 17. a. ſic, ſolvere *morte ſervitium* Dictys Cretenſis V, 16. 214. remittere non audere III, 11. a. per ſuam injuriam tibi inimici VI, 34. a. & 43. e. VI. tuaſne perſequar J. 17. d. manu vindicaturum J. 23. d. uti contra injurias armati eatis J. 24. a. contumeliiſque concitatus C. 36. a.

Injuſta imperia non perferunt J. 34. d. militia 6. 43. b. ut, *injuſto tempore* Valer. ex MS. Cant. II, 7. 14. *edd. anguſto, uti &* Lucanus, *tempore anguſto* &, injuſtum, *eo ſenſu quo* Virg. Injuſta *ſub faſce.*

Innocente. cum In. abſtinentia certabat C. 63. e. factio noxiorum quam innocentes tutius agit III, 7. b. pro malivolentia duci coepit innocentia C. 12. a.

Inopia rei familiaris C. 5. b. atque mali mores ſtimulabant C. 18. a. quod inopia (*ex*, ſubintell.) minus largiri poterat C. 24. a. atque luxuria praeceps abierat C. 26. e. urgebatur J. 45. e. ex inopia quod optumum videbatur, conſilium ca-

Digitized by Google

capit. [vide *copia.*] J. 58. e. cibi acrior vis ſerpentium J. 94. b. frumenti tentabatur J. 95. a. flagrantes & cupidinibus I. 13. e. ex inopia gravi ſatias facta III, 5. a. ambos inceſſit IV, 6. a. incertas domos habere ſubegit VI, 51. d. decretis ſuis inopiae ejus opitulati ſunt C. 34. b. toleraverat mercede manuum C. 38. d. hujuſce rei ego inopiam patior (*gloriae*) J. 88. e. frumenti lenire J. 96. a. agitandi inops, deſpectuſque, (*exſutus imperio, gloria, jure*) I, 6. e.

Inquies atque indomitum ingenium humanum I, 1. e. *verbum Livianum, & ex Libris deperditis. quod nobis conſervavit* Plin. Praefat. ad N. H. *ſatis jam ſibi gloriae quaeſitum, & potuiſſe ſe deſinere ni animus* inquies *paſceretur opere.* vide Juſtinum 44. 2. *ſed MS. B. Pub. habet inquietus*, quod aevo ſequiori uſitatius. *vide etiam* XLI, 3. 3. & Apulejum lib. 9. inquieti *procacitate praeditus.* Corpore & lingua percitum & inquietem II, 6. a.

Inquilinus civis U. Romae C. 32. e.

Inrumiendi VI, 1. 1.

Inſcius & imprudens VI, 51. a.

Inſidias facere Conſuli C. 27. e. VI, 62. e. &c. quibus parabantur C. 44. b. ex inſidiis undique invaditur J. 121. e. tendere C. 28. d. maturent Conſuli C. 33. e. per inſidias deprehendere C. 46. a. eorum antevenire J. 93. b. inſidiatores Maſſivae parat J. 39. b. locum inſidiis tentare J. 50. e. circumventos J. 114. e.

Inſitus huic urbi civis VI, 61. e. *quantum odii inſitum animis* Valer. VI, 3. 1. MS. *libertatis amore*, male. inſiti *lapidum naturae ignes.* Plin. Tom. I, 258. 2.

Inſolens malarum artium animus C. 3. b. vera accipiundi VI. 9. a. *quod ea requiruntur a me quorum ſum ignarus* atque inſolens Cic. 1. de Orat. *Infamiae.* Idem *Bellorum* Tacitus. *Contumeliae*, Apulejus 275. *inſolentia* ex ſecundis rebus ceperat J. 44. e. inſolentia itineris timidos J. 99. a. ex inſolentia avidus male faciendi VI, 18. a. per inſolentiam extollere ſtudia mea J. 44. a. (pro, *inſolenter*) *inſoleſcere* animum humanum per licentiam C. 7. a. ſic *Tacitus.*

Inſolita rerum bellicarum J. 43. a. inſolitae *prodire in conventum* Cic. III. Verrin. *ſervitii* I, 4. d, non labos inſolitus C. 7. a.

Inſomniis neque labore fatigari C. 28. e. *longo mulcens* inſomnia *penſo* Valer. Flaccus II, 140. occidere IV, 4. e. exercitus, furibundus &c. VI, 59. a. *inſomnium eſt viſum nocturnum* apud Terent.

Inſperantibus accidit VI, 49. a.

Inſpoliato fano VI. 35. e.

Inſtaurare incendia I, 16. a.

Inſtinctu matris Thebas reliquit VI, 25. a. Plin. in Paneg. *multa fecimus* ſponte, *plura* inſtinctu *quodam & imperio* (i. e. *ſuaſu, & monitu*) *decurionum* Tacit. Hiſt. I, 70. & inde, *inſtructor ſceleris* apud eundem Hiſt. I. 22.

Inſtituerant mutare res inter ſe J. 21. d. duas legiones C. 65. a. haeredem cum filiis J. 9. a. amicitiam cum R. Rom. J. 15. a. nos ita inſtituit ne quem coleremus niſi P. Romanum J. 17. a.

Inſtituta majorum C. 5. e. non ad vetera revocans VI, 59. a. *aliique illis domi* honores 81. e.

Inſtructi militaribus armis 6. 65. b. intentique obviam procedunt J. 57. c. auxilia palam inſtruedantur, I, 14. e. aciem J. 53. e. proelio I, 19. e. pugnae ſuos II, 2. e.

Inſtrumenta luxuriae. pſallere, ſaltare C. 26. a. militiae caetera J. 47. a. *Dictys* I, 16.

Inſueſceret neu quibus largiri J. 8. e. potare C. 11. e. utitur *Livius.* Columella *Virgilius Tibullus*, alii.

Inſultavit bonos VI, 14. e. *qui nunc patientiam ſenis & ſegnitiem juvenis juxta* inſultet. *Tacit.* 4. fores fruſtra. *Terent. ſed rarius cum Accuſ.*

Intactum nihil, neque quietum pati J. 70. e. bellum trahi J. 86. a. bello 46. a. nemo omnium intactus profugit J. 58. e. & J. 71. a.

Intectae domus VI, 18. e. ſemiſomnis ac prope intectus Tacit. Hiſt. 5. 22. renonibus corpus tegunt VI, 6. a.

Integer populi ſuffragiis I, 11. a. fama & fortunis VI, 4. a. turpis vita integra fama J. 71. d. conſulta ſeſe omnia cum illo integra habere J. 116. a. gratia apud me J. 118. a. copiis II, 2. e. noctis auxilio abeunt J. 57. a. pauci, magna pars confecti J. 65. a. ſuis finibus J. 102. a. integros pro fauciis accerſere C. 70, a. quaſi rabiem ad integros contactu procedere I, 14. a. ingenium inter artis bonas adolevit J. 67. a. rurſus tamquam ad integrum bellum cuncta parat feſtinatque J. 76. a.

Intelligetis. cum int. aut ſerviendum eſſe &c. J. 36. a. ubi poſtquam ſolitudinem intellexit (deprehendit) J. 98. a. *percepit.* —— quas intellexi ſitas &c. Cum ſibi finem vitae adeſſe intelligeret J. 9. b. *& alibi ſaepe hoc ſenſu.*

Intenderant officia J. 87. e. pro (*augere, duplicare.*) *Tacit.* cupiditates H. I, 12. formidinem. H. 254. metum &c. quo ire int. J. 116. a. neque quod intenderat efficere poteſt J. 27. e. quocumque intenderat res advorſae erant J. 77. b. & VI, 54. a. & J. 108. b. *quo nunc primum* intendam *Terent.* J. 112. a. ubi haruſpicis dicta eodem intendere videt J. 67. e. arma atque tela tentare, intendere J. 113. b. ubi intenderis ingenium valet C. 52. a. ſuſpenſique in minime gratum ſpectaculum animo *intenduntur.* Livius I. quem locum ſumma vi capere intendit J. 97. e. & VI, 51. d. incredibile quantum

in-

Digitized by Google

intenta fuerit J. 44. d. mala I, 14. d. domi militiaeque *intenti* C. 6. b. paratique C. 28. d. infenſi intentique ſine tumultu manent J. 61. a. inſtructi int. J. 57. b. eo intentior ad victoriam niti J. 59. b. intento atque infeſto exercitu J. 50. b. ſervilibus officiis C. 4. a. ſenatus nihil ſane intentus C. 17. a. negotiis amicorum C. 63. a. Dictys 2. 4. *acies* intenta *proelio*.

Intentus. prorſus in. cuncta parare J. 25. e. & J. 32. e. propere ſequi J. 96. e. *feſtinat cornu* Claudian R. Pr. 206. MSS. Codd. quibus uſus ſum, *telo.* pro, *cornu.*

Inter tanta vitia ambitione tenebatur C. 3. 6. gloriae certamen inter ipſos erat C. 7. e. quo inter ſe magis fidi forent C. 23. a. inter haec parata atque decreta C. 44. e. planities erat inter ſiniſtros montis C. 69. a. quod difficillumum inter mortalis eſt J. 10. a. inter ſe permixti J. 20. e. tanta temperantia inter ambitionem, ſaevitiamque moderatum J. 49. a. poſtquam haud procul inter ſe erant J. 57. e. haud longe inter ſe caſtra faciebant J. 59. d. pro *invicem. nam tantundem valet*, inter ſe *apud hunc auctorem* inter artis bonas adolevit J. 67. a. epulas J. 70. e. inter hiberna Romanorum exercitum habebat J. 73. b. ea res eos in magno diuturnoque bello inter ſe habuit J. 81. a. quo in loco inter ſe obvii fuiſſent ibid. inter ingentis ſolitudinis J. 94. a. caeteram planitiem mons ſaxeus J. 97. b. vineas adminiſtrare J. 97. e. propinquos inter ſe colles occupat J. 103. a. omnia qua viſus erat, conſtrata telis, cadaveribus & inter ea humus infecta ſanguine J. 108. a. caeduntur inter potentium inimicitias III, 12. a. inter ſe propinquas inſulas VI, 1. a. interea, *apud Poëtas & Salluſt. eodem tempore.* Serv. ad AEn. X, 1543. inter ſe amant. *Cic. ſeſquipede* inter ſe *diſtantes* MS. om. *ſeſquipede* Colum. V, 6.

Interfeciſſet dolis J. 6. e. per ſummum ſcelus VI, 36. e. lubidinoſe C. 56. a.

Interim. ſtrepitu & tumultu omnia miſcere: cum interim &c. J. 12. e. de foedere conſulebat & tamen interim ſcribere ſupplementum exercitui J. 43. a. Tamen interim (*in princip.*) J. 58. a.

Internuntius J. 117. e. ſanctus vir ibid.

Interponit fidem ſuam J. 37. e. ſic, *moram int.* Valer. 64. ubi *Hack. ed. omittit. Virga ſolum quo inſiſtebat* denotavit. MS. *denotatum. interpoſita* fide publica J. 37. a.

Interrogati legibus ambitus C. 18. a. & C. 32. b. de itinere C. 47. e.

Intervalla. per int. corpore aucto remeare II, 3. a. circiter duum millium intervallo J. 114. e. quod Valentiam parvo intervallo praeterfluit II, 2. a.

Interveniſſe foedus praeterea J. 119. a.

Inteſtabilis. impius int. J. 71. b.

Inteſtina bella C. 5. a. *oppon. externo* a Tacito An. 16. 23. *ut ab externis rumoribus* inteſtinum *ſcelus obſcuraretur.*

Intoleranda atque foeda viris C. 68. d. audacia, ſcelere, atque ſuperbia ſeſe efferens J. 15. e. bellua avaritia VI, 54. a. imperium ex juſtiſſumo atque opt. crudele intolerandumque factum C. 10. e.

Intra. intra legitimos dies profiteri C. 18. a. Oceanum magis Perſae J. 21. a.

Introrſus prima. Aſiae B. eſt VI. 16. a. *Pontum* Tacit. H. 2. 81.

Intutam Remp. quouſque patiemini I, 15. b. Livius, *caſtra Gallorum* intuta, *neglectaque ab omni parte.* intutum *eſt ſcribere ſtylo* Plin. 37. 14. amicitia II, 42. obſidio h. l. 68. intuta *moenium* Tacit.

Invadendarum terrarum cauſa VI, 26. d. invadere, polluere & vaſtare omnia J. 45. e. ne popularis metus invaderet parendi ſibi J. 39. e. & J. 13. a. & J. 114. e. *ſic invaditur* undique ſimul ex inſidiis J. 121. e. pariter acre 4. 11. a. hunc lubido maxima Reip. capiundae C. 5. a. vis morbis (ſceleris) atque uti tabes pleroſque civium animos C. 38. a. Cic. III. offic. 43. *peſtis hominum vitam.* regnum animo jam J. 23. e. invaſerat in animo Florus. J. 37. a. in fortunas alicujus *Cicero* II. *Phil.* 75. *in oculos* Plaut. Aſin. cupido ejus potiundi J. 94. b. pro aequitate &c. ſuperbia invaſere C. 2. c. Varro apud Nonium *tanta porro* invaſit *cupiditas bonorum pleriſque.* pro, *inceſſerat.* Plaut. Liv. Cic. Cic. & noſter J. 26. a. & VI, 52. d. animos torpedo atque ſocordia VI. 57. a.

Invenit dignum moribus factiſque exitum vitae C. 64. e. pro, acquiro gloriam ex culpa J. 99. e. ex quo illi gloria opeſque inventae J. 73. a. ſic Terent. *Utinam tam aliquid* invenire *facile poſſis quam hoc peribit. vid. ibi* Donatum. & ſic Tacitus, Plin. Cic. *aliique innumeri.*

Invicti ab hoſtibus J. 35. c. animum gerebat advorſum divitias J. 47. e. imperium vetuſtate tabeſcere VI, 59. a.

Invideant labori, periculis etiam meis J. 88. b. virtuti veſtrae fortuna C. 68. d. magis aemuli bonorum quam *invidi* VI, 54. b. *invidia* dicta putant C. 3. d. vexabat C. 4. a. fatigat VI, 60. d. ex opulentia orta eſt C. 6. a. pleraque nobilitas invidia aeſtuabat C. 24. e. ex maxuma invidia in gratiam & favorem J. venire J. 13. e. in invidia res erat J. 27. a. Cic. ad Attic. II, 24. *Non enim poterimus ulla eſſe in invidia ſpoliati opibus* &c. quam ſententiam alibi exprimit per, *habet haec res invidiam.* dilapſa J. 29. a. gravis apud plebem J. 32. a. ex partium

Digitized by Google

tium invidia periculum metuentes J. 44. a. poſtquam invidia deceſſerat juxta carus J. 93. a. fraternae invidiae mederi animo ardebat J. 43. e. invidiam Ciceronis leniri C. 23. e. imponere conſuli optimo C. 44. a. conflaverant C. 51. e. polluta licentia invidiam accedere J. 18. e. atque pecuniam ſuam invidiam facti eſſe J. 39. e. timens ex delicto fratris J. 43. a.

Inviolata fama & aequabili J. 47. a. fidem publicam J. 38. c. deditione facta inviolatos ſeſe fore J. 28. a. *Helenam* inviolatam *eripiunt*, Dares. *Codex Sidneienſis*, *non invitam*, male, nam *infra dicit illam moeſtam legend. f. invitam.*

Invitant domos ſuas J. 78. e. ſic, *ſomnos*. Horat. *culpam*. Ovid. ſe cibo vinoque IV, 12. a. *invitavit ſeſe in coena pluſculum.* Plaut. Amphitr.

Invitus accipere beneficia J. 101. a.

Inultum tantum ſcelus relinquendum J. 114. e. Cic. I. Verrin. *impunitae atque inultae.*

Invocat te ad crudeles poenas aut acerba judicia VI, 40. b.

Joca atque ſeria cum humilimis agere J. 101. a. poſſe verſus facere jocum movere C. 26. e. *Perſius* VI. agitare jocos. ubi MS. habet, *primordia vocum.*

Ipſa. (*per ſe.*) natura ſerpentium ipſa pernicioſa, ſiti magis quam alia re, accend. J. 136. c.

Ira atque miſericordia vacuos C. 52. a. & metu anxius J. 11. c. quae ira fieri amat J. 38. e. ex ira vertunt in miſerationem I, 5. e. belli defenuiſſet I, 18. b. lenita IV, 1. c. neu magis irae veſtrae quam famae conſulatis C. 53. a. neque ſanctum aut nefandum quicquam irae barbarorum VI, 31. a. oppreſſerat J. 75. a. *iracundia* ſi quid deliquere C. 54. b. & c.

Ire quam artiſſume & ſigna occultare J. 71. e. captum licet I, 9. a. huc atque illuc abunde libertatem rati III, 11. e. cui niſi obviam *iretur* VI, 10. a.

Irritamenta gulae ſalem &c. J. 94. e. Tacit. Hiſt. 2. 62.

Irrumpere Cirtam J. 27. e. *Veget.* III, 19. *conturbatis facilius hoſtis incumbit.* ſic Edd. at MS. *imperatos irrumpit portam* J. 62. a.

Ita. in pace ita ut in bello valeret C. 2. b. *in princip. ſententiae.* Ita imperium a minus bono &c. C. 2. c. & C. 8. e. C. 29. a. &c. *ſaepe pro*, itaque & igitur, *eadem forma apud* Cic. III. de Fin. Ita *ſit ut quod bonum ſit id etiam honeſtum ſit.* ſcio fuiſſe nonnullos, qui ita exiſtumarent juventutem quae &c. C. 14. e. & C. 19. e. &c. neque quietibus ſedari ita (*adeo*) conſcientia vexabat C. 15. e. uti facto opus eſt ita agant C. 46. a. eum oratio accendet? Non ita eſt: neque &c. C. 54. a. poſtquam eos impeditos ramis arborum, atque ita disjectos circumveniri vident J. 57. a. Arnob. 219. *ſua habere venalia*, prius *ſumere atque* ita *praeſtare.* Italici J. 28. a. generis multi mortales J. 51. a.

Item. ponitur, pro, *ſimiliter etiam*, *deinde.* fuere item ea tempeſtate qui crederent &c. C. 17. e. ipſe cum telo eſſe, item alios jubere hortari C. 28. d. primum omnium qui probro praeſtabant, item alii per dedecora patrimoniis amiſſis C. 38. b. in Gallia &c. item in agro Piceno C. 43. a. alio tempore, alio conſule, cui item exercitus in manu C. 56. e. quos item uti priores mittebat J. 52. a. ſubverſis item incenſis J. 99. d. VI, 34. a. Itemne ut adhuc militia injuſta &c. VI, 43. c. impunitatem itemque decrevere uti &c. C. 31. e. & C. 47. a. & C. 62. a.

Iter faciens C. 19. e. ejus cognovit C. 66. e ferro aperiundum C. 68. a. maturavere pergere J. 81. a. *Terent. Hecyra* I, 2. *pergam quo coepi* iter. *Pergere* iter *ambitione ac periculo vacuum.* Tacit. 4. & *Valer. Flacc.* IV. & Lib. V. conſtituunt ad Cirtam J. 83. a. anguſtum, utrinque praeciſum J. 97. e. ſpeculanti ſuum J. 115. d. Vortit. I, 22. a. egreſſuſque ejus explorat J. 39. b. ex itinere literas mittit C. 35. a. & J. 60. d. retractum ex C. 39. e. diverſo malos a bonis loca tetra habere C. 59. e. erat haud longe ab illo itinere quo Metellus pergebat oppidum J. 51. a. in eo colle quem tranſvorſo itinere porrectum docuimus J. 52. e. feſſi J. 57. b. in itinere fuderat J. 93. e. facto conſedit J. 96. a. properato J. 119. e. ſi hoc itinere uti decreveris, caetera in promtu VI, 59. a. quo hoſtium itineri officeret J. 56. e. avlis ignoratus, R. palantes aggreditur J. 58. e. ſe ducem pollicetur J. 98. e. inſolentia timidos J. 99. b. properandi cauſa J. 113. a. itineris eorum per literas gnarus I, 22. a.

Jubere. ipſe cum telo adeſſe item alios jubere, hortari &c. C. 28. e. quendam in finiſtra parte curare jubet C. 69. d.

Jucundior atque obſequentior, quam parenti par eſt (*de filia*) VI. 62. a. Cic. offic. *quum relevare animos & dare ſe* jucunditati *volent*, *caveant intemperantiam*, *meminerint verecundiae.* cap. 34. ed. Rachelii. dediti turpiſſumae parti corporis &c. ſudorem pulverem & alia nobis relinquant epulis &c. *jucundiora* J. 90. a.

Judicat Mallium &c. hoſtes ſenatus C. 37. a. &c. & C. 51. b. neque de honore copiis quiſquam magis aut minus judicaverit VI, 53. a. *judicia*, repulſas, egeſtatem nobis reliquerunt C. 20. e. fruſtra implores C. 58. a. *Judicium ſignif.* juriſdictionem, *jus vero* regulam *qua in illo exercendo utimur* Liv. 49. *totam Acarnaniam* ſub jus judiciumque *regis veniſſe* 51. ſub jus judiciumque

Digitized by Google

que *ſuum totam coëgit gentem.* *in jure dicimus cum de* Praetore, *in* judicio *quum de judice privatarum litium verba facimus.* Plaut. Men. *ſeu ad populum, ſeu in jure, ſeu apud judicem.* Cic. *Leges, jura,* judicia, *ſuffragia & alibi* juris & judiciorum aequitate. Pro Quir. *In provincia jus dicebatur & Romae* judicia *dabantur.* & jura ſibimet extorquerent I, 19. e. (i. e. *judicandi poteſtas*) tradita ſunt tribus ordinibus VI, 47. c. prima claſſis quonam mittenda putem VI, 58. e. cum legis Plautiae judicia domi faciebas VI, 62. e. convicti C. 14. a. terrere caeteros C. 40. c. oppugnatus in judicio repetundarum C. 50. a. more magis quam judicio ſecuti VI, 34. a. timentes pro factis C. 14. a. animi mei mutaviſſe J. 4. b. fugerat de Maſſivae caede J. 65. e. de magiſtratu facile ſit populi judicium VI, 53. d. jus, judiciumque omnium rerum penes ſe I, 10. b.

Jugi aqua J. 94. e. ſic *Plaut. Horat.* aliique.

Jumenta levari ſarcinis J. 78. a.

Jura populi defendere C. 39. e. Trib. Pl. alia ſibi jura paravit I, 2. e. parandi juris & majeſtatis conſtituendae gratia J. 35. a. paratum a Sulla III, 7. a. & judicia ſibimet extorquerent (*populo ſcil.*) I, 9. e. belli reſcindi I, 14. e. reſtituit tribunis III, 8. a. ſi ab jure gentium ſeſe prohibuerit J. 25. c. magis ex aequo bonoque reus quam ex jure gentium J. 39. e. aequo & modeſto agitatum I, 2. b. optumo libere agere I, 5. a. exſutus I, 6. e. gentium jus repeto III, 10. a. jus bonumque apud eos non legibus magis quam natura valebat C. 9. a. contra jus faſque C. 15. a. in paucorum potentium jus atque ditionem conceſſit C. 20. d. ſine populi juſſu nullius earum rerum Conſuli jus eſt C. 31. a. libertatis imminutum C. 38. e. jus & imperium penes vos eſſe J. 14. a. jus judiciumque omnium rerum penes ſe I, 10. a. amplificatum VI, 50. a.

Jurgia exercebant cum hoſtibus C. 9. a. trahendo tempus jurgiis atrocitatem facti leniebant J. 29. a. jurgio laceſſitus C. 32. b.

Jusjurandum. adigeret ad jusjur. C. 23. a. ab Lentulo poſtulant C. 45. a.

Juſſa efficiunt J. 26. a. pro aliis toleratis III, 9. e. nautarum impediebant VI, 13 a. rogationem juſſit plebes J. 44. e. juſſis veſtris obediens erit J. 35. a. nullus hoſtis erat niſi quem vos juſſiſſetis J. 15. e. ei provinciam populus juſſit J. 86. a. Id modo excepere patres ne poſtea eoſdem Tribunos juberent. *vide* Feſtum. in V.

Juſta poſtquam illi fecerant more regio J. 11. a. *juſtos* dominos volunt IV, 8. a. (*i. e. veros.*) ſic apud R. Ruſt. Scriptores *juſtum opus.* Stat. Theb. I, 643. *ſacras ita vocibus aſperat iras.* MS. *vero pro*, ſacras, *juſtas.* ſed, *alio ſenſu quam hoc in loco apud Salluſtium.* juſtos & egregios agere Æthiopes cultu Perſarum VI, 23. a.

Juventibus diis J. 90. e. bene juv. diis I, 10. e. quod juvat quod caſum aeſtumant J. 99. a. commeatu juvaturum exercitum J. 51. a.

Juxta. eorum vitam mortemque juxta aeſtumo C. 2. d. (i. e. *tantidem*) Reip. juxta ac ſibi conſuluiſſe C. 38. e. ſuae hoſtiumque vitae juxta pepercerant C. 71. a. juxta bonos & malos lubidinoſe interficere C. 56. a. hiemem & aeſtatem juxta pati J. 89. e. carus J. 93. a. juxta mecum omnes intelligitis C. 68. a. juxta ac ſi hoſtes adeſſent J. 49. e. petenti uti ſellam juxta poneret J. 69. a. meque voſque in omnibus rebus juxta geram J. 90. e. literis graecis atque latinis juxta, atque doctiſſime eruditus J. 100. a. illi certamini conſcii inter ſe juxta ſeditionem erant VI, 31. d. amicos procul juxtaque ſitos IV, 7. e.

L.

L*abefactatis* rebus ſecundis I, 10. a.

Laborandum viſum eſt de ſumma conſilii VI, 58. e. magis id laborare ut &c. J. 101. a. pro *labore* deſidia C. 2. d. labore & aeſtu languidis J. 55. a. in labore exercitando VI, 42. e. per laborem uſu militiam diſcebat C. 7. a. multum ſuſcipere J. 16. a.* & III, 2. a. cum honoribus capeſſebant I, 6. a. ſpe otii ſuſtentant VI, 40. a. omnis & victorias confirmaturum J. 53. b. reliquos pro praeda fore J. 58. a. multi ingentes labores inſunt imperio ſummo VI, 6. d. inter labores militiae VI, 46. a. urbanum otium ingrato labori praetulerat C. 38. e. utili meo nomen inertiae imponant J. 4. a. plurimis meis quaeſivi J. 89. b. multis conſumtis J. 98. a. meis tuti IV, 5. d. corpus in laboribus habui VI, 55. e. fructu privatus C. 36. a. patiens J. 48. a. ignari VI, 57. a. labos inſolitus C. 7. a. neque animus negotio defuit neque decretis labos VI, 3. a.

Lacerant Pompejum III, 11. b. *Dictys* 2. 29. largitionibus Remp. I, 12. e. angitur & laceratur animi cupidine I, 14. b. bona patria C. 13. a.

Laedere univerſos (*verbo nimirum*) J. 86. c. me quidem ex animi ſententia nulla oratio laedere poteſt J. 89. a. famam J. 101. a. petulantiſſimis verbis laedis VI, 64. d.

Laeta. civitas antea trepida laeta agere J. 59. a. laeta & candida omnia viſa VI, 36. a. victoriam & incruentam C. 71. a. ager frugum II, 4. e. more ſuo *laetari*, exſultare, ſtrepere vocibus J. 103. e. *laetandum* puto caſum tuum J. 77. c. ex perfidia *laetati* J. 72. a. ingens laetitia oc-

cupaverat C. 47. a. magna nobis eſt cum te talem virum Dii monuere ut aliquando pacem quam bellum malles J. 109. a. ſtultae laetitiae gravis poenas C. 56. a. laetitiam agitabat, C. 49. a.

Languentibus aliis ſe impetum facturum C. 44. e. & C. 60. a. dolus Numidarum nihil languidi neque remiſſi patiebatur J. 57. b. labore & aeſtu J. 55. a. ſocordeſque III, 8. a.

Laniata navigia IV, 12. e.

Lapſum ſcelere J. 112. e. ita lapſus eſt ut hoſtibus &c. VI, 47. a.

Larem fam. nuſquam ullum eſſe C. 2. a. de latronibus inquit Valer. M. *ad lares reverterent* (viſo Scipione) *de qua lectione ut dubitem facit* Codex MS. qui pro, *ad lares* exhibet, *alacres.* Aſcenſiana, addit, *proprios*, cum *tales praemiatores ſint fere laris incerti*, *ſane ni praeceſſiſſet*, lacti, in MS. *ſententiam pedibus irem.*

Largiri minus inopia poterat C. 24. a. largitio *oppon. abſtinentiae* C. 3. e. magis quam cauſa freti J. 18. a. famoſam impudentemque J. 18. e. privatis atque publicis excita C. 38. e. largitionibus Remp. lacerari I, 12. e. & publico frumento corrupta plebes VI, 41. e. & VI, 61. c. maxume pecuniae largitor J. 100. e. *largiundo* atque pollicitando C. 39. a. quemcunque poſſunt largiundo parare J. 13. d. *largius* ſuo uſi C. 16. a.

Laſcivia. ex ſumma laetitia & laſcivia quae diuturna quies pepererat C. 32. a. corruperat licentia atque laſc. J. 43. e. atque ſuperbia inceſſere J. 45. a. & ludum magis quam formidinem oſtentabat feſtus dies J. 70. e.

Late valuit imperium J. 5. d. quo latius formido creſceret.

Latere. hoſtis ab latere. vos amici procul J. 15. d. hinc *latus* pro, *comite aſſiduo* Mart. VI, 68. *Ille tuum*, *Caſtrice*, *dulce* latus *MS. Cod. Corporis Chriſti Cantab.* dulce decus, male, *confer Epig.* II, 46. haud procul ab latere caſtelli quod adverſum proeliantibus erat J. 98. a. primo latere equites J. 7. e. ab latere incurrit Mauros J. 107. d. in latere vectigalium noſtrorum I, 13. e. ab lateribus circumveniebant disjectos J. 54. e.

Latitudinem declivem ab ortu ſolis J. 20. a.

Latrocinia. furtim, & per l. potius quam bonis artibus ad imperia nituntur J. 4. e. factum II, 2. a. *latrones* cujuſque generis C. 29. e. gentium oppreſſiſſe IV, 8. b.

Laxiore imperio quam antea habere J. 68. e. agmine IV, 14. a. laxitate loci inclinatos IV, 11. a. remoto metu laxius licentiuſque futuros J. 92. e.

Lectos & evocatos Centuriones C. 69. a. & exercitatos in audaciam C. 51. a.

Legat ſibi homines nobilis J. 30. d. *legatione* Sullae cognita J. 110. a. Valer. M. III, 2. *dum* legationis *officio fungeretur.* MS. *Aſcenſ. &* *Hack.* legionis. in legationibus pecunias accepiſſet J. 44. a. cujus leg. princeps fuit J. 19. a.

Lege Plautia interrogabatur C. 32. c. uti, more majorum C. 34. a. neque moribus neque lege aut imperio cujuſquam regebantur J. 21. a. belli VI, 48. d. obſervare legem in minore negotio cum eam in majore neglexeris C. 55. e. promulgavit IV, 1. a. paratae C. 57. c. & C. 57. c. poſtremo leges, majeſtas veſtra &c. J. 34. c. jura, judicia J. 35. e. ex lubidine imperantur I, 15. c. nullius potentia ſuper leges erat VI, 50. a. bonumque apud eos non legibus magis quam natura valebat C. 9. a. legibus ambitus interrogati C. 18. a. iis utendum cenſeo quae legibus comparata ſunt C. 53. a. annuite legibus impoſitis I, 10. d. licentia ſua pro legibus utuntur VI, 48. a.

Legionarias cohortes J. 55. b. legiones ſcriberentur C. 33. a. poſitas in monte arceſſivit IV, 1. d. cum magnis legionibus hoſtium contendiſſe C. 62. a. cum 3. legionibus in agro Piceno praeſidebat C. 66. a. expletis J. 92. a. praeſidium reſtituatis civibus C. 34. e. cupientiſſimus VI, 11. a. cum legi Plautiae judicia domi faciebas VI, 62. d. ac libertatis ſubvertundae I, 14. a.

Legitimos. intra leg. dies profiteri C. 18. a. imperium C. 6. d. *proemium ut non* legitimum *ita ſe dignum* Valer. II, 82. MS. pro, *ſe d.* legit *optandum.*

Legi ex pecunia judices VI, 53. d.

Leniebant atrocitatem facti J. 29. a. inopiam frumenti J. 96. a. invidiam C. 23. e. ira IV, 1. b. *leniter* & ex voluntate Sullae omnia ſe facturum promittit J. 119. e. neque *lenitur* animus ferox. J. 11. c. tanta vis hominum magis leniunda quam exagitanda C. 49. d. conſulto lenius agere ac diffidentiam rei ſimulare J. 64. e.

Liber mihi animus a partibus Reip. C. 4. c. in conſulendo mihi C. 60. a. libera ab auctoribus Patriciis ſuffragia III, 9. e. ſententia eorum a metu VI, 57. e.

Liberales pecuniae, laudis avidi C. 7. e. ex ſociorum fortunis C. 59. c. *liberalibus* verbis permulcti IV, 1. a. egregia *liberalitate* C. 50. e. exercitum nimis *liberaliter* habuerat C. 11. d. accurate & lib. habuit J. 111. d. *libere* agere quam optimo jure I, 5. a. *Dictys* 2. 47. *liberius* altiuſque proceſſi dum me piget J. 4. e. ſe in victoria licentius liberiuſque, quam artius futuros credebant VI, 40. a. ore parum libero J. 100. a.

Liberis. in lib. cuſtodiis habeantur C. 48. c. parvis liberis J. 6. e.

Li-

Libertas & anima noſtra in dubio eſt C. 58. e. potior periculoſa libertas quieto ſervitio I, 10. e. & animo VI, 50. a. aequa omnium VI, 57. b. optabilis juxta bonis & malis VI, 57. c. cujus de libertate ingenii J. 32. a. quam nemo bonus niſi cum anima ſimul amittit C. 34. e. extorqueret C. 40. e. deferere J. 32. d. experiar J. 33. e. per manus retinendam J. 36. a. vertere in lubidinem J. 45. c. armis tegi J. 92. c. & C. 6. d. ſequimini ad recipiundam I, 10. e. qua capeſſundam arbitror III, 7. a. quinis modiis lib. omnium aeſtumavere III, 10. e. abunde libertatem rati quia tergis abſtinetur III, 11. e. ex gravi ſervitute in lib. reſtituit VI. 46. e. cum Rep. venalem habere VI, 50. e. ut omnes expergiſcantur ad lib. VI. 51. a. gloria cariorem VI, 59. a. everſam uti reſtituas VI, 60. a. timere libertati J. 43. a. jus imminutum C. 38. e. exercitum opprimundae lib. habet I, 12. a. vindices uti ſe ferunt III, 11. d. periculum libertatis facere VI, 49. a.

Liberum atque ſolutum ſine imperio C. 6. a. corpus C. 34. b.

Libidinem dominandi cauſam belli habere C. 2. a. l. maxima invaſerat Reip. capiundae C. 5. b. ex aliena lib. huc atque illuc fluctuantes agitantur fr. II, 57. a. vid. *lubidinem.* uti libido tulit VI, 58. e.

Licentia. faciundi licentia J. 36. a. *quae tanta licentia ferri.* Lucan. I, 8. *ubi Codex Bib. Pub. inſania. & Priſciani Codex MS. vid. p.* 1072. licentia alia aliis C. 54. b. minuma in maxuma fortuna eſt C. 54. d. ubi paullatim crevit C. 56. a. veritus ne polluta licentia invidiam accenderent J. 18. e. atque laſcivia corruperat J. 43. e. ſua pro legibus utuntur VI, 48. a. per licentiam inſoleſcere animum C. 6. e. victis injuriae licentiam eripiebant C. 12. a. *in bonam partem pro*, poteſtatem. Cic. Offic. I. *Magnis enim illi & divinis bonis hanc* licentiam *adſequebantur.* belli componendi illis permittit J. 110. b. neu patiamini licentiam ſcelerum, quaſi rabiem, ad integros contactu procedere I, 14. a. ultroque licentiam in vos auctum atque adjutum properatis III. 9. c. ſi ſumtuum & rapinarum licentiam demſeris VI, 38. e. quo res communis licentius gereretur J. 116. e. licentius quam artius in victoria futuros VI, 40. a. remoto metu laxius licentiuſque futuros J. 92. e.

Licet. pro *poſſum* I, 9. a. &c. ſaepe nunc quando per illam licet, feſtina J. 109. c. omnia in victoria lege belli VI, 48. d.

Lingua diſſimili, diſpari genere C. 6. a. aliud clauſum in pectore aliud promtum in lingua habere J. 10. e. ignara commercia prohibebat J. 21. c. barbara J. 21. c. quam manu promptior J. 48. a. ejus civitatis J. 80. e. lingua animo auribus competere I, 17. e. corpore & lingua percitum & inquietem 2, 6. a. neque animo ſatis compotem VI, 10. a. fiducia augeri noſtris coepit, & promi lingua VI, 31. a. vis virtuſque in lingua ſita eſt VI, 48. a. hebes VI, 54. e. vana VI, 55. a. impigrae animi ignavi III, 9. d.

Literas allatas Foeſulis C. 31. a. dat ad. C. 45. d. L. coarguunt, praeter litteras, ſermonibus &c. C. 48. a. per literas fit certior J. 84. a. litteris graecis docta C. 26. a. cognitis J. 76. a. in literis animum agitavi VI, 55. e.

Lixae permiſti cum militibus vagabantur J. 48. e. a lixa *aqua inquit* Varro. *diſtinguit inter eas & Calones vetus enarrator* Horatii ad Sat. II. Lib. I. *ſupple obiter* Fulgentium *ex Membranis in* V. Lixa, *vel portitor aquae in expeditione nunc etiam in culina.*

Loca amoena voluptaria 9. 11. d. oportuna C. 28. d. &c. tetra, inculta C. 59. e. abdita J. 12. e. & nationes J. 20. a. caetera uſque ad M. teneat J. 22. d. accedit pleraque hoſtiliter J. 23. e. ſaltuoſa J. 42. a. praeter fluminis propinqua J. 52. e. qui ſua defendere nequiverant in alienis bellum gerere J. 58. e. occulta quam maxume J. 60. b. munita J. 62. e. arida atque vaſta J. 78. a. & J. 80. e. aequalia & nuda gignentium J. 81. d. ſola J. 110. b. ad Id loci venere C. 46. a. ſi paterentur opportunitates J. 51. a. aſperitas & inſolentia noſtros retinebat J. 54. e. propter iniquitatem J. 98. e. difficultate coacti J. 103. e. fiducia gnaritatis locorum III, 1. a. ingenio [vid. *ingenium*] III, 13. b. laxitate inclinatos IV, 11. a. aequioribus C. 66. e. ſuperioribus J. 55. c. circumventum J. 71. e. ex copia maxume idoneis vineas agere J. 79. c. editioribus J. 103. e. artis IV, 6. a. cedere loco juſſi C. 9. c. natus haud obſcuro C. 24. a. quo in loco res noſtrae ſint C. 68. a. pro loco atque copiis exercitum inſtruit C. 69. a. pro re atque loco J. 54. a. amiſſo, fuſi fugatique J. 56. d. adverſo J. 59. a. ſuo pugnam facere J. 65. a. munitae urbes loco J. 65. a. & operibus & loco J. 79. a. (*i. e.* ſitu.) alio atque alio J. 7, 5. a. in loco manentes J. 106. b. conſtituto J. 121. a. praedae loco aeſtumantur I, 12. e. *ſibi mortem* loco *immortalitatis futurum Hegeſip.* 7. humili VI, 9. a. ſummo potitur IV, 11. a. aſper C. 7. e. peccato locus eſſet C. 61. d. neque locus neque amicus quiſquam teget quem arma non texerint C. 68. d. machinationibus importunus J. 97. e. cuicumque in ſua civitate amplior illuſtriorque VI, 56. a. tantus dolus tantaque peritia locorum & militiae erat J. 50. e. ad id locorum talis vir. (*ad id uſque tempus*) J. 67.

J. 67. e. aſperitate munitos J. 78. e. facies cum ventis ſimul mutatur J. 80. e. antequam *Veſuvius* faciem loci verteret. *Tacitus*. locorum ſcientes J. 102. b. egeſtate rapto vivere coacti VI, 19. a. difficiles J. 92. c. in locum aequum ducit C. 69. a. & J. 56. e. in locum affiniuui vos ducerem J. 14. a. tumuloſum J. 96. b. non ultra concionis locum memores libertatis III, 9. c. *locupletem* fore praeda J. 86. e.

Longam quam maxume efficere C. 1. b. *longe* aliter ac ratus erat J. 7. c. haud longe a mari J. 24. c. duobus locis haud *longe* inter ſe caſtra faciebat J. 59. d.

Longinqua. in lon. Oceani VI, 20. e.

Loquax magis quam facundus VI, 9. a. Gell. I, 15. ubi Pembr. pro imitari *aſcribit*, *loquentiae* ſatis ſapientiae parum C. 5. b. *loqui* magnifice & criminoſe ſimul de bello J. 68. e.

Lubebat. uti cuique lub. ita ab ſignis aberat J. 48. e. arma pecuniam, poſtremo quicquid animo lubet, ſume, utere J. 118. a. cujus rei lubet periculum facere VI, 45. a. adimunt quae lubet VI, 47. e. ſicuti regi lubuerat J. 42. e. mihi multa legenti, forte lubuit attendere quae res maxume tanta negotia ſuſtinuiſſet C. 62. a.

Lubidine magis quam ex vero C. 8. b. —— ſumma, divitias ſuas vincere nequeunt C. 21. d. —— ſic accenſa C. 26. a. —— pernicioſa uſus J. 1. b. —— a conſueta retinuit J. 18. e. commotus metu atque lib. divorſus agitabatur J. 27. b. —— plebis 44. d. victoria ex libid. ſua uſa J. 46. d. ex illius l. geri J. 58. b. ex lub. leges imperantur fr. I, 16. ex l. ſua agitat res VI, 45. acr. l. ac licentia ſua pro legibus utuntur 6. 48. a. —— dominandi C. 2. a. in bonam partem. in militaribus equis lubidinem habebant C. 7. b. *lubidini* & uſui paruit C. 52. a. C. poſſidet. *ibid.* contra l. animi ſui *ibid.* libertatem in l. vertere. 45. a. l. g. imperitandi J. 83. a. l. advorſum nos, metum pro nobis ſuaſiſſe J. 116. e. quaſi per l. data. fr. 6. 32. a. haud facile alterius lubidini malefacta condonabam C. 58. d. animus neque delicto neque l. obnoxius C. 60. a. cibus advorſum famem atque ſitim non l. neque luxuriae erat J. 94. e. l. profundae ſumptus quaerere VI, 37. d. fr. nihil l. denegare VI, 39. a. *lubidinibus* haud facile carebat C. 13. d. l. & divitiarum victor J. 67. a. effrenatae l. VI, 29. a. l. atque ſuperbia invaſere C. 2. d. & J. 26. a. & 86. b. l. maxima invaſerat Reip. capiundae C. 5. a. l. ſtupri, ganeae C. 13. a. quae bellum & l. victorum fert C. 22. a. quibus l. atque luxuria ex magnis rapinis nihil reliqui fecerat C. 29. e. ſi l. poſſidet, ea dominatur; animus nihil valet C. 52. a. cujus l. moderatur gentibus C. 55. d. —— pernicioſa tenet J. 3. b. uti l. cujuſque erat J. 91. a. quod ſi tibi bona lubido fuerit fr. 6. 60. b. *lubidines* malas ab juventute prohibeas 6. 41. b. interficere lubidinoſe C. 5. 6. a.

Luces VI, 9. e. (*i. e. die*) lux. *fere poëtarum. natali die mihi dulcior haec* lux. Juven. 12. c. *Codex noſter*, carior. *in plurali rariſſime.* Cicero in Arato, *Illae quae fulgent* luces *ex ore coruſco* (*Illae ſtellae*) *multis ante lucibus* i. e. *diebus*. Ovid. II. de Ponto. *Feſtae luces*, Horat. IV. Od. 6. & *alibi*. vid. Macrob. I. Sat. 17.

Luctuoſam victoriam hoſtibus relinquere C. 68. e. *fratris miſeras &* luctuoſas *preces*. Cic. ad Attic. III. 60. *dederunt Heſperiae mala* luctuoſae Horat. III. Carm. Od. 6. *luctus* agitabatur per omnem exercitum C. 71. e. tibine egeſtas civium & luctus curae ſunt I, 15. a. *gemitus virorum* luctus *mulierum* VI, 48. e. *muliebrem tollite* luctum Horat. Epod. 16. & gemitus toto foro. Cic. 2. *Philip.* 89. & *gemitus ſi abjectus ſi flebilis. ei qui ſe dederit, vix eum virum dixerim.* II. Tuſc. 97. ſed & *luctus de viris*. Cic. ad Curium 7. 29. & *gemitus de foeminis dicitur.* Ovid. Metam. VII, 843. & ſubito *gemitus* inter *mea verba videbar Neſcio quos audiſſe.* (nempe uxoris)

Luculentam orationem C. 32. d.

Ludibrio videnter fuiſſe divitiae C. 13. a. ubi alienae ſuperbiae ludibrio fueris C. 21. a. habitus populus J. 38. e.

Ludificare conſulem belli modo, modo pacis mora J. 40. e. *ludificati* incerto proelio J. 54. e. Terent. Eunuch. *Tu me hic etiam nebulo* ludificabere. Plaut. Amphit. *qui* ludificas *dictis delirantibus*. & alibi ſaepe. *Quo puerorum aetas improvida* ludificetur. Lucretius, Livius, Tacitus, Cicero, Silius.

Lugubribus nuntiis VI, 2. a.

Lumen poſteris majorum gloria J. 88. e. foedavere nubes VI, 22. a. obſcuro etiam tum J. 24. d. incerto V, 10. e.

Luxu antecapere famem & ſitim C. 13. a. atque deſidia corrupta civitas C. 62. e. non ſe *luxu* neque inertiae corrumpendum dedit J. 6. a. vide Gellium IV. de his dativis. *hac forma utitur Caeſar*, caſu *&* conſenſu; receptu, magiſtratu. Tacit. *etiam Hiſt.* II. 71. *luxu & ſaginae mancipatus.* *Sic*, niſu *apud noſtrum. Unde merito vapulat Priſcian. qui poëtas hoc metri cauſſa feciſſe aſſerit.* ut, *concubitu indulgent. apud* Virg. *Victu invigilant. oculorum ſubdere viſu.* Lucret. 5. l. atque licentia carendum I, 14. d. per *luxum* atque ignaviam aetatem agunt J. 2. b. *in plurali.* Lucan. X. 110. *Nondum tranſlatos Romana in ſaecula* luxus. *& ſic membranae* B. P. Prudentius Pſychom. 430. *nimis pro luxibus*

Digitized by Google

bus *aevi. ſic veterrimus C Chriſti Codex.* Heinſii edd. *dulcibus* cum qua etiam facit Codex Bib. Pub. MS.

Luxuria atque ignavia peſſumae artes J. 90. d. probro atque *luxuria* polluta VI, 34. e. neque *luxuriae* modum fecerat C. 25. e. ſaltare &c. quae inſtrumenta *luxuriae* ſunt C. 26. a. quietae aut *luxuriae* concedit id tempus J. 65. b. —— probra J. 48. e. otio luxurioſo eſſe J. 100. e. *ſic*, luxurioſus *amor* Ovid. II. de Remed. *cultus* Quintil. 8. *frumenta.* Cic. de Orat. *laetitia* Liv. *pabula* Plin. 17. 4.

M.

Machinabatur perniciem ſenatoribus C. 19. c. *machinata* fames II, 5. a. Apulejus 67. 5. *ex ea ſalutem operi* machinatam. *cum* machinato *ſtrepitu* II, 7. e. indicium illud ab Autronio *machinatum* C. 49. e. aggeribus & aliis machinationibus locus importunus J. 97. e.

Madore ne munimenta infirmarentur III, 1. a.

Magis (potius) C. 1. a. vine corporis an virtute animi res Mil. *magis* procederet C. 1. e. eo *magis* quod &c. C. 4. e. *magis* magiſque indies C. 5. a. *magis* quam ex vero C. 8. d. ſaepe. ſed ex aliis rebus *magis* quam quod cuiquam id compertum foret C. 14. e. ſin ſolus non timet eo *magis* refert, me mihi atque vobis timere C. 59. e. quo minus petebat eo *magis* adſequebatur C. 64. a. me *magis* merito quam ignavia judicium animi mutaviſſe J. 4. c. illuſtria magiſque in aperto ſint J. 5. a. Perſae intra Oceanum *magis* J. 21. b. Gaetuli ſub ſole magis J. 21. c. neque territus aut magis quam antea demiſſo animo fuit J. 103. a. neque ego vos ultum injurias hortor, *magis* uti requiem capiatis III, 10. a. haud poenitet, magis reticuiſſe piget VI, 43. d.

Magiſtratibus capiundis I, 9. a. a prima adoleſcentia in ore veſtro privatus, & in *magiſtratibus* egi 6. 3. e. de mag. creandis VI, 53. e. abdicato magiſtratu C. 48. e. continuare nitebantur J. 41. a. ubi primum magiſtratum ingreſſus eſt J. 47. a. mandando patricium Tribunis III, 9. e. populo non creditore gerere VI, 39. e. eiſque minores magiſtratus praeceſſent C. 31. e. tenere, ipſi innoxii florentes C. 39. d. verum ex his mag. & imperia. poſtremo omnis cura Rerump. J. 3. a. per mag. adminiſtrabat oppida Punica P. Rom. J. 21. e. Romam ad m. rogandos proficiſcitur J. 31. e. ſeditioſi vulgum exagitare J. 76. b. inſignia ab Tuſcis pleraque C. 57. a.

Magna copia rerum aliud alii iter oſtendunt C. 3. a. quieta movere magna merces videbatur C. 21. d. cum m. manu C. 44. a. m. mihi copia eſt memorandi qui reges &c. C. 52. a. habere illum m. copiam ſocietatis amicitiaeque conjungendae J. 85. a. cum *magna* gloria in exercitu fuerat C. 69. e. vi tendere C. 70. e. vis animi erat J. 38. a. ſcientia militiae J. 67. a. atque inſolita re perculſi J. 78. e. fons aquae J. 103. b. gloria triumphaverat J. 122. a. & II, 6. e. imperia illa Conſulum & Patrum decreta III, 9. b. omnes *magna* mediocrique ſapientia VI, 33. e. remedia contra divitias ſtatuo VI, 53. e. frequentia ejus ordinis C. 47. e. divitiae J. 2. a. invidiam conflaverat C. 50. e. pecuniam amiſerat J. 102. a. hoſtem ferire &c. eas divitias, eam nobilitatem *magnam* putabant C. 7. e. opportunitates corrumpere C. 44. e. eſtis & opulenti virtute, ac Diis volentibus J. 17. a. & J. 81. a. atque magnifica civitas C. 52. d. multis & magnis tempeſtatibus vos cognovi fortes fidoſque mihi C. 20. a. ex m. rapinis nihil reliqui fecerat luxuria atque lubido C. 29. e. in meis periculis C. 36. a. parva manu cum magnis legionibus hoſtium contendiſſe C. 62. a. opibus clarum J. 73. a. & VI, 34. a. imperio praediti C. 54. c. *magno* uſui eſt memoria rerum geſtarum J. 4. a. hortamento erant J. 103. e. certamen inter mortales fuit vine corporis &c. C. 1. b. mare J. 21. b. ubi mare magnum eſſe & ſaevire ventis coepit J. 80. a. Lucret. II, 1. *Suave mari* magno *turbantibus aequora ventis.* pro, *tumido* & Lib. VI. *Fluminibus* magnoque *mari*, *cum frangitur aeſtu. licet haec vox non ſemper denotet* mare ventis agitatum *&*, ut *Plautus*, plenum undarum, *ſed quod Graeci per ἅλα δῖαν efferunt. ſic enim vertit* Livius Andr. *apud Feſtum* & Ennius apud Cic. 1. de Divin. *& ſic*, *apud* Virg. AEneid. *volat ille per aera magnum*, ad Homeri *ἀέρα βαθεῖαν quam proxime accedit.* beneficiis & magnificentia magnus habebatur C. 63. a.

Magnitudine. pro m. parum comperta eſt ea res C. 24. a. pecuniae a bono honeſtoque in pravum abſtractus eſt J. 31. a. proxuma eſſe Hiſtrum VI, 23. e. quo bello poſt magnitudinem nominis Romani Italiae opes maxume attriverat J. 5. b. quibus quiſque rebus magnitudinem inveniſſent VI, 42. a.

Majora & magis aſpera aggredi J. 94. a. animum in adverſis VI, 45. e. in *majus* celebrare J. 76. b. & VI. 12. a. otium in caſtris VI, 35. e.

Magnifice incedunt J. 34. d.

Magnifica ſpolia belli C. 21. c. civitas magna atque m. C. 52. a. *omnium iſtarum civitatum quas nunc* magnificas *ac nobiles audis.* MS. *vides.* Senec. Ep. 91. clara atque m. praetura &c. J. 4. e. pro ſe & illis dolentia dictitare J. 86. a. *magnifici* in ſuppliciis Deorum C. 9. a. imperium P. Rom. C. 59. e. Jugurtham magnificum ex

Digitized by Google

Auli ſocordia J. 58. a. *i. e. jactantiae & oſtentationis plenus. ſenſu non adeo pervulgato. Livius* 1. U. C. *exercitu victore reducto ipſe cum factis vir magnificus tum factorum oſtentator haud minor.* Terent. Eunuch. *ineptias & m. verba.* in otio vel magnifice vel molliter vivere copia erat C. 17. e. *Cicero* Offic. 1. *Haec praeſcripta ſervantem licet graviter*, magnifice, *animoſeque vivere*, (*in bonam partem*) ubi, om. MS. Codex B. *Pub. ubique vivere atque etiam, & alius Cod.* pro *tum* habet, *niſi quam plurimis.*

Mala ambitio detinuerat ab incepto C. 4. a. facinora edocebat C. 16. a. & V, 5. b. & VI, 60. a. aes alienum, mala res, ſpes aſperior C. 21. b. homines quibus mala abunde omnia erant C. 22. b. mortalium diſſolvere C. 55. a. exempla ex bonis initiis orta C. 59. e. fama & timor animi impediebat J. 39. b. Terent. Phorm. *quod habes ita ut voluiſti uxorem ſine mala fama.* cui m. illa parabantur J. 44. c. ex conſcientia digna timere J. 66. c. ſtudia partium magis quam bona aut mala ſua moderata J. 76. b. perpeſſus J. 10. d. intenta quaſi fulmen optare ſe quiſque ne attingat, ſed prohibere ne conari quidem I, 14. d. mea cum bonis tuis fruſtra miſceri ſperem IV, 2. a. poſt malam pugnam ab rege defecerant J. 60. d. (i. e. *pugna commiſſa, non diis non viribus aequis,*) *pugna* mala *Lacedaemoniorum in Leuctris Cic. de Divin.* mal. artium (*factionum*) J. 45. a. lubidines ab juventute prohibeas VI, 41. a. mores ſtimulabant C. 18. a. quam proelium male pugnatum ab ſuis J. 58. e. & J. 122. a. bonis initiis malos eventus habuit C. 11. a. *Tacit.* 15. 28. Annal. *ducere manipulos atque operire reliquias* malae pugnae *imperavit.* boni m. ſtrenui & imbelles J. 71. a. & VI, 57. e. malarum artium inſolens C. 3. b. rerum audacia, fortitudo vocatur C. 52. b. mos partium popularium & Senatus factionum & deinde omnium m. artium J. ſic *mala aetas* Aulul. 44. *ambitio m.* Horat. 2. Serm. Sat. I, 17. *gaudia.* AEn. VI, 56. artes bonae C. 10. a. Mala ambitio C. 4. b. artibus imbutus C. 13. d. moribus C. 3. e. venenis imbuta C. 11. a. defeſſus J. 77. e. fructibus ipſa Gallia vix agitat III, 4. a. & bonis moribus pecunia creatur VI, 53. a. virtute non *malitia* eniſum J. 25. a. pravoque ingenio C. 5. a. ancipiti *malo* permotus C. 30. a. Reip. creverant C. 56. c. bono vinci ſatius eſt quam malo more injuriam vincere J. 46. b. exercitum pudore magis quam malo coërcebat J. 105. b. quibus ab malo publico detineatur VI, 41. e. atque infido animo eſſe VI, 51. e. publicum alebat C. 38. e. occulte inſtruebatur I, 14. d. facere VI, 51. a. ſuperbia commune nobilitatis malum J. 68. a. res trepidae malum improviſum J. 96. e. gratuito potius malus atque crudelis erat C. 16. a. *at in Rep. ord.* nemo omnium eſt gratuito malus VI, 54. a. quibus dolus atque *malitia* fide cariora VI, 61. c. praemiis exercetur VI, 53. e. *mali volentia* & invidia dicta putant C. 3. c. adhoc maledicta alia cum adderet C. 32. e. maledictis increpabat omnis bonos C. 22. e. lacerarent J. 89. a. avidus VI, 18. a. *malefici* generis plura animalia J. 20. e. caetera maleficia tum perſequare ubi facta ſunt C. 58. a. beneficii quam m. immemorem eſſe J. 36. e.

Malebant bellum quam pacem C. 17. e. denique omnia malle quam victi abire J. 81. e. nihil eo maluit quam quod tibi obeſſet VI, 47. a.

Mandando patricium magiſtratum Tribunis III, 9. e. ad conſulatum mandandum M. Tullio ſtudia hominum accendit C. 24. e. & J. 76. e. ad hoc *mandata* verbis dat C. 45. e. brevi conficit J. 12. e. legationem & mandata conficere *Cic. Plancio.* 23. Plaut Ciſt. *nemo exibit: omnes intus* conficient *negotium.* Caeſar. *quae quidem res ad negotium* conficiendum *maxime fuit opportuna.* ſic *Bellum* Cic. Tacit. *curſum, diem, exercitum, facinus, famam, malum, munus, nuptias* &c. exſequitur J. 39. b. efficit J. 62. e. patefaciunt J. 111. e. quibuſcum m. Bocchi cognoſcit J. 112. a. Lepidi animos movent, qui placere ait, ſua cuique reddi I, 14. e.

Maneat expulſa agris plebes I, 10. a. fugere an manere J. 42. c.

Manibus. in m. ſpes magnae dominationis fruſtra fuiſſet C. XX, a. cruentis manibus, immani avaria J. 34. e. proelium manibus facere. (*i. e. cominus pugnare*) J. 61. e. manu parva cum magnis legionibus contendiſſe C. 62. a. quorum res fideſque in manibus ſitae erat J. 76. e. aut aequa manu diſceſſiſſet C. 40. e. manu promtus C. 44. e. & J. 48. a. & J. 7. a. Lentulum Conſul manu tenens in ſenatum perducit C. 47. c. exercitus in manu C. 56. e. urbis &c. manu ceperat J. 5. c. neque mihi in manu fuit J. 14. c. injurias ſuas manu vindicaturum J. 23. e. *i. e.* vi. *vide Broukhuſium ad Propert.* III, 16. cum praedatoria J. 23. e. hoſtium diducta J. 27. e. in veſtra ſitum eſt Quirites J. 34. a. non manu neque vi J. 35. a. tormentis aut manu emiſſa jacula J. 61. e. ſignificare aut niti corporibus J. 64. e. timidos inſolentia itineris levare manu J. 99. a. tantummodo neque conſilio neque manu priorem alium pati J. 101. a. conſulere militibus J. 103. a. cum bello melioribus manum conſererent rudes J. 53. a. manus ſanguine civili alebat C. 14. a. ne torpeſcerent per otium gratuito malus &c. C. 16. a. per m. libertatem retinendam J. 36. a. conſulatum nobilitas inter ſe per manus tra-de-

Digitized by Google

debat J. 67. e. illum ob ſuos tutandos in manus venturum J. 94. a. tela in manus jaceret VI, 47. a. rapaciſſumae VI, 63. b. in agris manuum mercede inopiam toleraverat C. 38. e.

Manifeſta magis ex illo habere velle J. 38. c. ſicuti de manifeſtis rerum capitalium more m. ſupplicium ſumendum J. 61. c. *Plautus Truculi.* I, 2. 29. manifeſtam *mendacii*, mala, *te teneo. Spirantem ac vitae* manifeſtam *advertere paſtores* Tacit. 12. *delicti*, Idem. dentque operam ut eos quam maxume manifeſtos habeant C. 42. e. tanti ſceleris Jugurtha J. 39. e.

Mapalia aedificia Numidarum agreſtium J. 21. d. circumjecta civitati VI, 20. a. ex oppidis & mapalibus J. 50. d.

Manſuetudine atque ea miſericordia SPQR. ſemper fuiſſe C. 35. a. ter, *cum* miſericordia *jungitur.*

Mare ſaevum, importuoſum J. 20. a. magnum J. 21. c. propius mare Africum agitabant J. 21. d. magnum eſſe & ſaevire ventis coepit J. 80. a. vorticoſum VI, 19. a. divitias profundant in extruendo mari C. 21. a. ſecundo prima Cyrene eſt J. 22. b. (i. e. *proximo.* vid. *Oroſium* III, 2.) immenſum aucto & vento gliſcenti III, 5. a. hiems mari prohibebat IV, 6. a. veſcendi cauſa terra marique omnia exquirere C. 13. a. placido III, 5. a. Virg. *Cum placidum ventis ſtaret* mare. *quod ex* Theocriti *ἐκ δ᾽ γαλάνα expreſſum.* Id quod deferbuit *ſtare* dicitur. *Horat.* II. 4. 68. *Hoc ubi confuſum ſectis inferbuit herbis Corycioque croco ſparſum* ſtetit. Cuncta terraeque patebant C. 10. a. conſtrata eſſe C. 13. a. maria montiſque polliceri C. 24. a. ſic Terent. *montes auri* Phorm. I. 2. Plaut. Mil. 42. 73. *montes argenti.* Gr. *θάλασσαι ἀγαθῶν, χρυσίȣ ποταμός.* terrae & maria ſimul omnia componenda ſunt VI, 41. a. fretum noſtri maris & Oceani J. 20. a. adverſo aeſtu maris III, 1. c. *maritimum* bellum C. 40. a.

Materias omnium malorum C. 10. d.

Materno genere impar J. 11. a. & J. 116. a.

Matura ſunt omnia diis juvantibus; victoria, praeda, laus J. 90. e. *maturabat* fugam I, 21. c. ſic Virg. cauſſa facinoris maturandi C. 15. e. maturandum putabam I, 12. c. *ſic* Dares cap. 39. *de his aliquem mittendum eſſe*, (*quo id ſine ſuſpicione fiat*, *celerius*, maturandumque *eſſe*) *animadvertiſſe Priamum iratum verba uncis incluſa in textum adduco ex fide Codicis Sidneienſis.* in Africam maturantes veniunt J. 25. a. iter pergere J. 81. b. inſidias Conſuli C. 33. e. Catilinam perſequi C. 37. b. *mature* facto opus C. 1. d. hique mature oppida habuere J. 21. c. regis mandata exſequitur J. 39. b. perituram J. 39. e. *& infra.* ſatis *mature* illum cum filio ſuo conſulatum petiturum J. 68. d. id adeo m. poſſe evenire ſi foret J. 69. e. ſi ſingillatim, aut pro magnitudine parem diſſerere, tempus quam res *maturius* deſeret J. 47. a. perge qua coepiſti ut quam *maturrime* merita invenias I, 15. b.

Maxuma. quarum m. rerum documenta haec habeo C. 9. e. neceſſitudo & plurimum audaciae inerat C. 17. a. ſpe, malis moribus C. 38. e. fiduciam parit I, 9. b. in ſpem m. adducti C. 41. d. in fortuna minuma licentia eſt C. 54. b. longe m. virtus fuit J. 9. a. ope niti J. 17. a. copia fallendi erat J. 65. c. cum m. cura ultum ire injurias feſtinat J. 70. d. vis utrium effecta J. 96. a. turbamenta Reip. atque exitia I, 10. a. urbium IV. 8. a. quibus victis ſpolia maxuma ſunt, acerruma in eos arma Rom. habent IV. 8. a. vis multo maxuma in plebe VI, 50. a. gloriam in m. imperio putare C. 2. a. per m. amicitiam m. ei erat fallendi copia J. 65. c. patriam m. in terris VI, 60. a. inimicitias pro Rep. ſuſcepi VI, 3. e. memoriam noſtram quam *maxume* longam efficere C. 1. b. quia prudentiſſumus quiſque negotioſus maxume erat C. 8. e. m. & clari eſtis per caeteras gentis I, 4. e. nominis homines I, 5. a. pro maxumis celebrantur C. 8. e. divitiis hominem C. 32. a. honoribus uſus C. 50. a terrori eſſet illis J. 7. c quam m. uſui eſſe P. R. J. 14. a. quantum cum maxumo beneficio veſtro negotii ſuſtineam J. 87. b. in m. veſtro beneficio cum vos meque lacerent J. 89. a. quam m. ſilentium haberi jubet J. 104. a. Jovem m. obteſtatus uti ſceleris atque perfidiae Bocchi teſtis adeſſet J. 115. a. imperium P. R. ea tempeſtate multo maxume miſerabile viſum eſt C. 37. a. & J. 6. a. & J. 38. a. qui ubique probro atque petulantia m. praeſtabant C. 38. a. immo vero maxume C. 60. e. quae res maxume tanta negotia ſuſtinuiſſet C. 62. a. Catoni ſtudium decoris ſed maxume ſeveritatis erat C. 63. b. diutius in his locis eſſe, ſi m. animus ferat frumenti egeſtas prohibet C. 68. a. caeterum ex omnibus m. tutos eſſe J. 16. a. & 18. b. duos m. impigros J. 25. e. ac maxume occulte J. 39. a. oppidum totius regni m. celebratum J. 51. a. alius alio quam m. divorſi J. 54. e. in loca quam m. occulta J. 60. b. locis ex copia m. idoneis vineas agere J. 79. a. turmatim & quam m. confertis equis J. 106. e.

Mederi fraternae invidiae J. 43. e.

Media. Reſp. quae m. fuerat dilacerata J. 45. b. m. autem planities deſerta, penuria aquae J. 52. c. Media *eſt nobis via Virg. Eclog.* 9. 59. *MS. tamen Codex Petrenſis*, *habet* omnis. per m. ejus caſtra palam tranſire J. 115. e. Apul. M. 10. 256. ex factione media Conſul III, 8. a.

in

Digitized by Google

in medio relinquimus eam rem C. 19. e. ſaepe in medio adeſſe J. 49. e. tractu pari, ſed ex eo medio quaſi collis oriebatur J. 52. e. diei I, 22. e. ſpatio relicto multorum millium VI, 24. a. *in medium* conſultare fr. IV, 9. a. *pro*, in commune. *ſic* Virgil. AEn. II, 67. *Conſulite in* medium, *& rebus ſuccurrite feſſis.* & Georg. *In* medium *quaerebant.* medius ex tribus quod apud Numidas honori ducitur J. 11. a. medius fidius C. 36. a.

Mediocrem. qui Jugurthae non m. animum pollicitando accenderent J. 8. a. etiam viros ſpe praedae tranſvorſos agat J. 6. e. m. caſtello ſatis munitus J. 97. c. omnes magna mediocrique ſapientia VI, 33. b. dolor augeret VI, 48. a.

Meliores bello J. 13. a. & J. 53. b. fortuna m. ſequitur I, 16. e. quo neque melius neque amplius aliud in natura J. 2. d. ea res forte quam conſilio melius geſta J. 97. e. meliuſque habent, mercede delinquere quam gratis recte facere III, 7. e.

Membrum nullum flagitio vacat VI, 55. b.

Memorabant. id factum alii per ambitionem Conſulis m. J. 91. e. cujus conditor Hercules memorabatur J. 94. a. falſa quae de inferis memorantur C. 59. e. memorare poſſem quibus in locis C. 7. e. *memorata* apud inferos ſupplicia VI, 3. a. quas ſupra memoravi C. 4. d. de quo paulo ante m. C. 27. e. *Tacit.* Lib. II. *cujus de potentia* memorabo. Quem legatum fuiſſe ſupra memoravimus J. 44. e. ita ſeſe habere tametſi omnes aequi atque iniqui memorent VI, 54. a. magna mihi copia eſt memorandi P. C. qui reges &c. C. 52. a. memoratu incredibile C. 6. a. &c. memores nominis Romani J. 62. a. *memoria* digna C. 4. c. ſic Valer. V, 1. 2. *ſed* MS. dignum honore memoriae. Noviſſume memoria veſtra C. 34. b. & C. 56. a. ſi ulla apud vos m. remanet avi mei. J. 26. e. noſtri longam efficere C. 1. b. ſui praeclaram relinquere majores J. 89. c. uſque ad noſtram m. J. 122. d. ſolus omnium poſt memoriam hominum I, 5. e.

Mens aliena (i. e. *averſa a Reip. bono*) C. 58. a. longe mihi alia mens eſt pro, *ſententia*, C. 58. a. *una* mens *omnibus* Georg. IV. i. e. *voluntas.* &, *noſtram nunc accipe mentem* Cic. pro Muraena *ut veſtrae* mentes *atque ſententiae cum P. R. voluntate conſentiant.* quae mens ſuppetit eloqui non dubitabo VI, 49. a. quae mente agitavi C. 20. a. mutata C. 49. a. paullulum imminuta J. 69. a. alienata ferаris amens atque furibundus VI, 59. b. ita conſcientia mentem excitam vexabat C. 15. e. in tam divorſis pax eſt J. 35. c. ubi formido illa mentibus deceſſit J. 45. a.

Menſtrua. ad m. ſolvenda IV, 11. a.

Mercede manuum inopiam tolerabat C. 38. e. quorum nemo non diurna m. vitam mutaverit I, 3. b. illum magna m. parat J. 38. a. accepta J. 87. e. mercede delinquere quam gratis recte facere III, 7. e. ſervitium ſuum mercedem dant I, 5. a. id facinus memorabile in primis exiſtimo C. 4. d. ſedes occupavere, mercedem ſcelerum I, 7. a. *mercenarius* patronus VI, 63. b. illis quieta movere magna merces videbatur C. 22. b. *& alibi bis. Dictyr.* merces pacis. quo redimitur 2. 18. in ſpe victoriae C. 42. a. magnae curae VI, 41. a.

Meridie. a. m. oriens flumen J. 52. a.

Merita ob ſua carus eſt nobis J. 9. a. perge qua coepiſti ut quam maturrume merita invenias I, 15. c. illis merito accidet quicquid evenerit C. 55. e. *magis ſuo* merito *quam fortunae beneficio magnum.* Valer. 8. 15. 2. MS. vero, *omnibus virtutis muneribus.* honores non ex merito ſed quaſi debitos a vobis repetit J. 89. e. optume merito exercitu III, 2. a. meritos in proeliis more militiae donat J. 58. a. *Tacitus Annal.* I. cap. 6. *Nuncianti Centurioni*, *ut*, mos militiae *factum eſſe quod imperaſſet.* Ovid. I. Amor. Eleg. 15. Praemia *militiae pulverulenta ſequi.* foedus & amicitia dabuntur cum meruerit J. 112. e.

Metiri pericula ſuo quiſque metu C. 32. a.

Metu perculſi C. 6. a. imperium agitabant beneficiis magis quam metu C. 9. e. ſuo quiſque pericula metire C. 32. a. *duplex eſt* inquit *Quintil.* VI. 3. *quem patimur & quem facimus.* ſine m. aetatem agere, caeteroſque judiciis terrere C. 40. d. metu terrere C. 56. a. ſin in tanto omnium metu ſolus non timet C. 59. e. ſin metu ceſſerimus C. 68. a. ira & metu anxius J. 11. e. improviſo J. 71. a. J. 102. d. quam metu deſeruit J. 73. a. neque beneficio neque metu coërcitum J. 96. e. inſolito impedita fuga J. 104. e. quo metu Italia omnis contremuerat J. 122. b. poſtquam remoto metu Punico I, 3. a. J. 92. e. ſi pejor metu veſtro fuerit (*quem vobis incuſſerit* Sylla) J. 4. e. angitur enim ac laceratur animi cupidine & noxarum metu I, 14. d. cum intelliget ſe metu magis quam aequo & bono ſuſtentatum I, 15. d. ſemper in periculo aut metu agites VI, 35. e. Itaque metu, ne per tantam gratiam ſolus rerum potiretur, contra eum nixi VI, 51. e. *metuendum* ſe e contemto effecit I, 12. a. metuens magis quam m. J. 23. a. quos omnis eadem cupere, eadem odiſſe, eadem metuere in unum coëgit J. 34. e. pericu'um ex illis metuit C. 59. e. metum a ſcelere ſuo ad ignaviam veſtram tranſtulere J. 34. e. hoſtilem efficiebant J. 113. a. in bonis artibus civitatem retine-

Digitized by Google

tinebat J. 45. a. lubidinem advorſum nos, metum pro nobis ſuaſiſſe J. 116. e. illi metum detrahi I, 12. a. aut metus aut injuria te ſubegit decernere C. 55. a. ne reliquos popularis m. invaderet parendi ſibi J. 39. e. atque moeror civitatem invaſere J. 43 a. aut Imp. ſuperbia metus ceperit J. 90. e. ingens J. 96. e. excitabat id bellum metus Pompeji victoris I, 4. a.

Miles gregarius J. 49. a. vel milite me vel Imp. utemini C. 22. a. ſcribere J. 47. a. & J. 86. e. & J. 91. a. quam laborare majorum diſciplina coëgiſſet J. 48. b. milites pro tempore pauca hortatus J. 54. a. in unum conducit J. 55. a. palantes J. 70. e. pulſi fugatique primo congreſſu J. 77. e. novi J. 92. a. & III, 3. b. praedari ſinere J. 96. e. modeſto imperio habiti J. 97. a. pro opere conſiſtere J. 97. e. benigne appellare J. 101. a. clamorem tollere J. 104. e. ſocordius ire non aptis armis & laxiore agmine III, 14. a. *niſi frequentibus exercitiis praeparaviſſet ad proelia* VI, 10. e. *ex Vegetio* I, 9. ubi MS. *Salluſtius memorat*, omiſſo *hoc*. & pro, *ſeſe*, *ſe*. perculſos VI, 31. c. manu conſulere militibus J. 103. a. prudentibus belli IV, 7. a. paululum requietis VI, 22. a. ſtrenui m. & boni Imp. officia ſimul exſequebatur C. 70 d. ferocis animos molliverat C. 11. e. pro numero m. cohortes complet C. 65. a. laſſitudinem & ſitim m. tentaturos J. 54. b. diffidens virtuti militum J. 56. e. *militare* facinus J. 53. c. qui per militare nomen provincias occupavere III, 7. e. viam VI, 13. a. more m. vigiliae ducebantur J. 48. e. tela C. 57. a. ſigna J. 53. e. item alia militaria facere J. 82. a. praecepta Graecorum J. 88. a. dona J. 89. a. equis C. 7. b. armis inſtructa C. 65. a. res, procederet vine corporis &c. C. 1. e. homo C. 69. e. & C. 46. praeclara rei m. facinora fecerat J. 5. d. gloriae appetens J. 7. a. quibus aetas m. eſt J. 90. e. Ericii III, 15. a. animus m. ſeneſto corpore IV, 1. a. Rep. opulentior erit VI, 51. a.

Militia atque inopia urgebatur populus J. 45. e. cognitos accire J. 86. c. plebi militia volenti putabatur J. 86. e. injuſta aut inaequalis VI, 43. b. inſtrumenta, arma, equos &c. J. 47. b. tantaque peritia locorum & militiae erat J. 50. e. magna ſcientia J. 67. a. more meritos donat J. 58. a. neque id (*fuga*) flagitium militiae ducitur J. 58. d. aetas patiens J. 67. a. *& domi*. Valer. IV, 4. 11. *indigentia* domi *publice impenſa funera*. MSS. *pro*, *domi*, domeſtica. & ſic Aſc. *at in* Daniel. & 2. Pigh. *indigentia domeſticae impenſa funera*. domi pericula, militiae advorſa fuere VI, 3. a. & C. 5. e. &c. ſaepius cum quae ut inter labores militiae VI, 46. a. per laborem uſu militiam diſcebat C. 7. a. & tributum toleraret I, 2. e. doctus militiam I, 19. e. detrectantibus VI, 30. e.

Minae graves Senatus verbis nunciabantur J. 28. a. *minari* interdum ferro ni —— foret C. 24. a. *Quum vehementius fremerent, ac ferro quoque minarentur. Lamprid. in* Severo 54. *militibus* noſtris Jugurthae ſervitium minari J. 99. e. uti gladio Caeſari minitarentur C. 50. e. *poſtremo omnia quae corruptus animus jubet* minitari VI, 35. a.

Miniſteria prohibebant implicitae rates IV, 1. b.

Minumum offenſae, gratia par ac ſi prope adeſſemus J. 109. a. in *minore* negotio legem obſervare C. 55. e. detrimento illos vinci, quam ſuos vincere J. 58. d. Athenienſium res geſtae aliquanto minores quam fama feruntur C. 8. e. magiſtratus C. 32. a. omnis cruciatus minores quam facinora illorum eſſe C. 54. e. ſuam fidem interponit quam ille non minoris quam publicam ducebat J. 37. e. *minus*. a. m. bono ad optimum quemque C. 2. c. ſi cauſſa peccandi in praeſens minus ſuppetabat C. 1. 6. a. conturbari Remp. quam minus valere ipſi, malebant C. 38. e. neque ſuperbia obſtabat quo minus inſtituta proba imitarentur C. 56. e. Hanc ego cauſam quo minus conſilium novum capiamus, in primis magnam puto C. 57. e. quam Gaetuli minus bellicoſi J. 21. d. ſoluta atque in multitudinem diſperſa minus poterat J. 45. e. ubi videt eos minus inſtare J. 55. a. pauci in pluribus minus fruſtrati J. 62. a. homines maxumi nominis non minus optumis majorum exemplis I, 5. a.

Mirabilem. in te praeter caeteras artem tuam egregie m. comperi, ſemper tibi majorem in adverſis animum VI, 45. c. amare, potare, vaſa caelata mirari C 11. e. ſecundae res mire ſunt vitiis obtentui I, 10. a.

Miſcendo. neu te optimum cum peſſumo omnium Jug. miſcendo commaculares J. 109. a. fortuna ſaevire ac *miſcere* omnia C. 10. a. ſtrepitu & tumultu omnia m. J. 12. e. mala mea cum bonis tuis IV, 2. a. funditus VI, 51. a. per connubia Gaetulos ſecum J. 21. b. ac mutari omnia C. 2. b. Cic. pro Roſcio. *ita ruebant in tenebris omniaque* miſcebant. *Locutio a Graecis nata*. Ariſtoph. in Equit. *τὴν βουλὴν κυκῶν*. & Eupolis de Pericle: *Ἤστραπτ᾽, ἐβρόντα, συνεκύκα τὴν Ἑλλάδα. fulgur ciens tonitruque*, miſcet *Graeciam*. Phaedr. I, 2. *Procax libertas civitatem* miſcuit. &, *de temporibus anni* Boët. Met. 6. *Nec quas ipſe coërcuit* Miſceri *patitur vices*.

Miſerabile multo maxume viſum eſt imperium P. R. ea tempeſtate C. 37. a. & pene imprudentia admiſſum facinus miſerabile J. 57. e. cultu quam maxume m. J. 38. a. miſerabilis *rens*.

Florus III. 29. *Donec terrigenae facinus* miſerabile? *fratres inter ſe ſtrictas conſeruere manus.* Ovid. Epiſt. XII. *quotieſque ſubit* miſerabile *bellum* Ep. XIII. miſerabile *corpus.* Idem 21. pro, *macie & aegritudine confectum.* & Virg. V. Eclog. 5. *Eventus tamen belli minus* miſerabilem *dimicationem fecit*, Livius 1. U. C. Facies totius negotii (*praelii*) foeda atque m. J. 54. e. *turpiter* & miſerabiliter *perituri.* Valer. 2. 6. 11. ubi MS. *in acie gaudio exultabant.* & ſic Aſcenſiana *pro quo.* Virg. *utitur* miſerabile. AEn. XII. 68. vitam miſeram atque inhoneſtam C. 21. a. quid reliqui praeter miſeram animam C. 21. b. *miſerando* caſum ſuum J. 25. e. anxium ac *miſerantum* fortunas ſuas J. 66. a. compoſite atque magnifice caſum Reip. miſerati ſunt C. 53. e. pleroſque ſecundae res in *miſerationem* ex ira vertunt I, 5. e. orare uti ſui miſeretur C. 41. e. divitiae optandae aliis, iis oneri miſeriaeque fuere C. 10. a. nae iſta vobis manſuetudo in miſeriam vertet C. 60. e. eo miſeriarum venturus eram J. 14. a. in has m. projectus J. 17. b. deſerta propter Capſenſium miſerias J. 97. a. per m. & incerta humani generis orare I, 23. b. ex m. atque periculis requievit C. 4. a. coopertum J. 15. e.

Miſericordia. Ea m. atque manſuetudine SPQR. ſemper fuiſſe ut &c. C. 35. a. ira aut m. impulſi male conſuluerint C. 52. b. in miſeriam vertet C. 60. e. ni m. in perniciem caſura eſſet J. 35. e. ne vim quam m. ejus experiri mallit J. 37. e. profugit intactus: id miſericordiane hoſpitis, an pactione an caſu evenerit parum comperimus.

Miſit legatos queſtum de injuriis J. 23. e. tela eminus miſſa remittere J. 62. c. miſſis remiſſiſque nuntiis J. 85. e. *miſſionem* rogat J. 68. a. *miſſitare* ſupplicantis legatos J. 42. a. miſſitati *codicilli.* Plin. Tom. V. 7. ſub jugum *miſſurum* J. 42. e. quo nam judicia primae claſſis mittenda putem VI, 58. e. (*quid de illis ſtatuendum*) impenſius mittere legatos J. 51. e. taedam mittere pice & ſulphure miſſam J. 60. e. certatim J. 71. a. prae ſe inermos ſinguios J. 99. b. nunciatum mittit ad S. J. 116. b. oratum J. 26. a. hac in ſpe miſit liberos ſuos in bellum haec praemia pro vulneribus, feſſus ſcribundo, mittundoque legatos III, 2. a.

Miſſam taedam pice & ſulphure J. 61. e. pro, *compoſitam. utitur etiam ſine praep.* ex. Cicero. de Univerſ. *Amor voluptate & moleſtia* miſtus. *ſed varius.*

Mobiles & fluxae (*res*) quae ſemper in advorſa mutant J. 112. e. regiae voluntates uti vehementes ſic mobiles J. 121. a. ingenio J. 50. a. tanta mobilitate Numidae ſeſe gerunt J. 59. e.

Moderabitur quis, aut quis illi finem ſtatuet C. 56. e. ſummam poteſtatem moderandi VI, 47. a. linguam J. 84. b. *linguae* moderandum *eſt mihi.* Plaut. Curcul. *animo & orationi* Cic. Ep. ad Q. & 5. Verrin. moderata J. 76. b. nihil penſi neque *moderati* haberi C. 12. a. *moderator* gentium I, 6. e. tanta temperantia inter ambitionem ſaevitiamque moderatum J. 49. a. fortuna cujus lubido gentibus moderatur C. 55. e. & per ſuperbiam VI, 57. a. in hoc ordine ita moderatur quaſi unus &c. VI, 61. e. cupidine victoriae haud ſatis animus moderatus fuit J. 46. b.

Modeſte placideque inter ſe Remp. tractabant J. 45. a. neque illis m. neque modus contentionis erat C. 39. e. avaritia ſine m. modeſtiaque invadere J. 45. e. & C. 11. b. & VI, 61. a. ſine imperio & m. habitus J. 48. a. neque m. ſuae parcere C. 14. e. Catoni ſtudium m. decoris &c. C. 63. b. eos mores eamque modeſtiam viri cognovi C. 54. e. *Taciti exſtat plane geminus locus* IV. Hiſt. *Non timemus Veſpaſianum: ea principis aetas* ea moderatio. Ne quis m. in conſcientiam duceret J. 89. a. prae ſocordia aeſtument VI, 39. e. famam modeſtiamque meam poſt tuam dignitatem habere VI, 45. e. modeſtiſſime parendo J. 7. d. ſermone uti vel modeſto vel molli vel procaci C. 26. e. cum modeſto pudore certabat C. 63. e. milites m. imperio habiti J. 97. a. aequo & m. jure agitatum I, 2. e. modeſtus ad dominationem II, 5. a.

Modi. cujuſcumque modi C. 40. e. vaſa cujuſque modi J. 78. b. ad ea Sulla pro ſe breviter & modice J. 119. a. animus belli ingens domi modicus J. 67. b. quibus adſequeretur modis quicquam penſi habuit C. 5. e. eo profuſius omnibus modis ſumtui deditus C. 13. e. multis m. mala facinora edocebat C. 16. a. & C. 21. b. & C. 27. a. &c. diviſa hoc modo dicebantur C. 44. b. ſcitis quoque modo nequiverim C. 59. e. atque ea modo in animo habere quibus H. per dolum caperetur (*hoc unum cogitabat*) J. 11. e. prorſus intentus omni modo plebis animum accendebat J. 32. e. impenſius modo legatos ſupplices mittere J. 51. e. modo eminus ſauciabantur J. 54. e. modo advorſum hoſtes interdum &c. J. 77. a. cum modo taedio rerum advorſarum omnia bello potiora duceret, interdum ſecum ipſe reputaret &c. J. 65. e. neque facto ullo neque dicto abſtinere quod modo ambitioſum foret J. 68. e. honorem quod eorum modo foret quos P. R. reges appellaviſſet J. 69. a. biduum modo ex perfidia laetati J. 72. b. quae poſtquam glorioſa modo neque belli patrandi cognovit (*glorioſa tantum neque valere ad bellum finiendum*) J. 93. e. paullulum modo prona niti modo ac ſta-

tim

tim concidere J. 108. a. nexuit catenae modo I, 19. a. & pacis modo effuſas VI, 20. a. neque modum neque modeſtiam habuere C. 11. c. domos in urbium modum exaedificatas C. 12. a. neque luxuriae modum fecerat C. 25. a. nefandum in modum VI, 31. a.

Moenia poſtquam in una convenere C. 6. a. intra m. atque in ſinu urbis C. 61. e. vallo atque foſſa moenia circumdat J. 25. d. defendant J. 60. a. cuncta exercitu circumvenit J. 61. a. ſemiruta, domus intectae VI, 18. a. inſequentes moenibus prohibuit J. 24. e. moenibus recipi legatos J. 30. a. inter laeva moenium & flumen Turiam. II, 2. a.

Moeſtus paulliſper J. 71. c.

Moleſtiſſumis verbis inſectaberis VI, 63. e.

Molles animi & aetate fluxi C. 14. e. *aetas luxu* mollior. *Claudian. de B. Get.* vſ. 160. ſed, *de aetate adulta.* ubi MS. ad 167. *totiensque ſolutis.* Ovid. Epiſt. 1. *Eſt tibi ſitque precor natus qui* mollibus *annis.* Horat Ep. II, 2. Mollibus *in pueris aut in puellis urere.* expetit plana ac mollis Italia VI, 15. e. *an eo ſenſu quo clivus* mollis. Virg. Eclog. 9. 2. *vel potius quo* Florus. *Quo fere tractu Italia* molliſſuma *eſt* III. 13. pro *temperata.* *Nihil* mollius *coelo*, *nihil uberius ſolo* 1. 16. *Coelum ipſum mitius* mollius*que ſolito.* Idem IV, 12. magnifice vel molliter vivere C. 17. e. nimis molliter aegritudinem pati J. 84. b. inertia & mollitia animi cunctamini C. 60. e. mollitia decretorum vobis dignitatem illis metum detrahi I, 12. a. ſocordiamque viri accuſare J. 73. e. cum tute per mollitiem agas J. 89. e.

Monebat uti res atque tempus C. 51. a. ratus id quod res monebat J. 51. a. magna laetitia nobis eſt cum te talem virum Dii monuere ut aliquando pacem quam bellum malles J. 109. a. per regni fidem moneo obteſtorque J. 10. b. quod ego vos moneo quaeſoque ut animadvortatis III, 4. a. & III, 9. b. monere alii alii hortari J. 64. b. mirari ejus conſilium & quaſi per amicitiam monere J. 68. a. ſed ego vos quo pauca monerem advocavi C. 67. c. quo facilius conſtituas, paucis quae me animus monet, accipe VI, 33. e. ſumat aliquem ex populo monitorem officii ſui J. 87. e.

Mons ſaxeus inter caeteram planitiem immenſum editus J. 97. c. inſedit I, 2. e. ſubverſos C. 13. a. rupti VI, 7. a. montibus coaequandis C. 21. a. per aſperos C. 66. a. in praerupti m. extremo J. 41. b. radicem exceſſit VI, 22. a. maria montiſque polliceri C. 24. b.

Monumenta V. *hoſtilia* J. 16. e.

Mora deditionis induciae agitabantur J. 31. e. aeſtivorum tempus Comitiorum mora imminuerat J. 48. a. moranti in obſidione frumentum defuit IV, 6. a. morari iter J. 81. d. inter dubitationem & moras Senatus J. 32. a. agitando J. 84. a.

Morbi tanta vis atque uti tabes pleroſque civium animos invaſerat C. 37. e. graves VI, 17. a. confectus J. 69. a. morbo abſumtis J. 5. e. poſt paullo morbo interiturae vitae parceret J. 114. e. ſi morbo jam aut fato huic imperio ſecus accidat VI, 60. d. ob morbos animo parum valido J. 69. b. m. haud ſaepe quemquam ſuperat J. 20. d.

More immutato annua imperia fecere C. 6. e. id adeo more ſuo videbatur facere C. 38. a. virorum pugnantes C. 68. e. regio juſta magnifice fecerant J. 11. a. regum J. 69. b. de vita atque tergo regio m. conſulere I, 2. d. ſuomet ipſi more praecipites eant J. 34. a. bono vinci ſatius quam malo more injuriam vincere J. 46. b. more militiae donat J. 58. a. alibi, *militari.* neque id tempus ex aliorum more quieti aut luxuriae concedit J. 65. c. humanae cupidinis ignara viſundi J. 98. b. non acie neque ullo more proelii ſed catervatim J. 102. d. more pecorum vos ſingulis habendos fruendoſque praebetis III, 7. c. m. hoſtium per triumphum duxere IV, 4. e. equeſtris proelii ſumtis tergis atque redditis VI, 14. d. Vulgi, more magis quam judicio ſecuti VI, 34. e. quali quiſque eorum more aut modeſtia ſeſe gerit VI, 38. a. Graeciae morem imitati C. 57. a. ubi naturam Scipionis & morem hoſtium cognovit J. 7. d. quoniam is inceſſit mos ut VI, 39. d. ſecuti morem Imp. ſui J. 37. a. ultra mortalium morem curabant II, 7. e. omittendum morem hunc quem agitis impigrae linguae animi ignavi III, 9. d. per hunc morem extinguent omnia IV, 8. a. contra morem fiducia augeri noſtris coepit VI, 3. a. mores corrupti C. 75. b. domi militiaeque boni m. colebantur C. 9. a. & VI, 52. a. inopia & mali m. ſtimulabant C. 18. a. eos mores eamque modeſtiam viri cognovi C. 54. c. ita ſe mores habent C. 59. d. quantum mores mei non illorum flagitia poſcebant reſpondi J. 90. c. majorum torrentis modo praecipitati I, 3. e. *prolapſi* mores *A. Victor.* cum ab reliquis malis moribus diſſentirem C. 3. e. poſtquam res eorum civibus moribus agris aucta C. 6. a. moribus aut fortuna novis rebus idoneos credebat C. 40. e. boniſne an malis moribus vivamur 58. c. diverſis fuere C. 62. e. audacia natura aut moribus ineſt C. 67. e. neque m. neque lege regebatur J. 21. a. ſibi quiſque pro *moribus* conſulunt. alii fugere J. 62. a. (pro, *ingenio*) incultis J. 90. a. corruptis VI, 39. a. malis imbuta VI, 50. e.

Mors propior eſt cujus aetati VI, 5. a. morte, im-

immoderatae fortitudinis poenas dedit C. 61. a. graviorem vitam exigunt J. 16. d. alios m. alios pecuniis condemnabis VI. 62. d. aerumnarum requiem C. 55. a. ſevere vindicandam cenſebat m. ejus J. 18. b. mortis metu nutabant J. 43. a.

Mortales. inter m. magnum certamen fuit vine corporis C. 2. c. noſtri majores religioſiſſumi mortales C. 12. b. quae prima m. putant C. 57. b. Italici generis multi mortales J. 51. a. ſtultiſſumi VI, 57. e. eo magnitudinis procederent, ubi pro mortalibus, gloria aeterni fierent J. 2. a. ſuopte ingenio alimenta m. gignere (*de inſula quadam*) VI, 1. a. multos ea cauſa advorſos habeo C. 58. e. ſicuti pleraque mortalium habentur, invidia ex opulentia orta C. 6. a. ultra mortalium morem curabant II, 7. e.

Motu, pro, *tumultu*. nam, pro *Gracchano tumultu apud V. Max.* I, 1. 1. *MS.* habet *motu*, ubi etiam XV. *viros*, pro X. (*licet aliter ſentiat Pigbius*,) &, *pro Bello Civili* Idem I, 8. 9. ſedare & animos eorum mollire J. 38. a. crudelis animus eadem illa *movebat* C. 32. a. an Lepidi mandata animos movent I, 14. e. ſenatu probri gratia moverat C. 24. a. quieta movere illis magna merces C. 22. a. jocum movere C. 26. e. Horat. I. Ep. 19. *Saepe jocum veſtri movere tumultus*, ſic, *riſum movere* Quintil. VI, 2. & Cic. *Horat.* alii. cunctae gentes conglobatae movere aut contundere queunt hoc imperium VI, 38. e. ſervile bellum C. 31. a. vis veſtra quo moveri poſſit J. 26. d. moveri quam ſeneſcere omnia malebat J. 39. a. civitas & diſſenſio civilis &c. J. 45. e. compoſita VI, 39. e. a vero I, 1. a.

Mox, veriti ne mox (*paullo poſt*) victos J. 81. a. & parare quae mox uſui forent J. 96. a. ubi pertimuere ſublatum in cervices ſuas, mox deinde demto metu lacerant III, 11. a. neque mox ingenuo corpori honeſtius quam pro veſtra ſalute finem vitae fecerit VI, 5. a.

Muliebre ſecus II, 7. a. ingenio extremam neceſſitatem exſpectat I, 7. e. pati C. 13. a. *Curt.* VI, 6. a. Non votis neque ſuppliciis m. auxilia deorum parantur C. 65. e. Ligus mulier II, 3. a. *mulieris* ancillae J. 12. e. vide *Donatum ad Phorm.* 2. 1.

Multa adverſa mihi fuere C. 3. b. multa nefanda ſtupra fecerat C. 15. a. agitanti nihil procedit C. 28. e. multa prius de ſalute ſua Pomptinum obteſtatus C. 46. b. mihi multa legenti m. audienti C. 62 a. cum animo ſuo volvebat J. 6. c. multa tamen oratione conſulta J. 27. e. *multam* magnamque curam habui in Rep. cognoſcenda VI, 45. b. ob ingenii multa bona carus J. 116. a. cum multa opera circumdata I, 20. a. humus hiavit multa, vaſta & profunda VI, 12. a. cura ſummo Imp. ineſt VI, 5. e. multae bonaeque artes J. 30. a. multi cum ſpe bona adoleſcentes VI, 48. e. quia multis & magnis tempeſtatibus vos cognovi fortes fidoſque C. 20. a. unam ex tam multis orationem ejus perſcribere J. 32. e. multo maxume miſerabile viſum Imp. Romanum C. 37. b. & J. 6. a. labore multaque cura in tantam claritudinem brevi pervenerat J. 7. c. cum auro argentoque multo J. 13. c. multo optumae Reip. J. 89. d. haud multo ſecus quam ferro noceri poterat VI, 30. d. quae cum multos dies noctesque agitaret J. 98. a. mortales ea cauſa advorſos habeo C. 58. e. multum ſuis conſiliis cum officere C. 28. e. multum Reip. addiderat J. 46. a. addidit eorum animis J. 78. e. die proceſſerat J. 55. a. ſecum ipſe multum agitaviſſe dicitur. diu multumque J. 121. c. fatigata J. 99. b. ejus multus pueritiae cultus erat J. 78. a. tum vero multus atque ferox inſtare J. 85. b. in operibus in agmine, ad vigilias multus adeſſe J. 101. a. V. Flor. IV, 2. 50. proſus multae facetiae multuſque lepos inerat C. 26. e.

Multitudine, cum magna m. arma cepiſſe C. 31. a. diſtrahitur animus J. 82. c. utroque colle m. circumdato effuſi conſedere J. 103. e. paucitas ſuperaret C. 62. e. plebis vis ſoluta atque in multitudinem diſperſa, minus poterat J. 45. d. eorum multitudinem in unum cogit J. 82. a. quoniam neque ingentem m. haberet J. 115. c. ceterae diem ſtatuit C. 37. a. domi minuendae gratia J. 22. a. duces multitudinum C. 51. a. caetera C. 44. a. nam multitudo hoſtium ne circumvenire queat, prohibent anguſtiae loci C. 68. e. togatorum J. 24. c. caetera multitudo vulgi VI, 34. a.

Munditias mulieribus, viris laborem convenire J. 90. a. non Graeca facundia neque urbanis munditiis ſeſe exercuit J. 67. d.

Munere ditium dominorum huc ire licet atque illuc III, 11. e. muneribus expleant amicos J. 13. d. & J. 23. a. *munia* extrema ſequi III, 5. b. veſtra penſantur lege frumentaria III, 10. d.

Munificentia animi J. 7. e. ob m. in ſeſe amicum rati J. 111. e.

Munimenta regni me habiturum in veſtra amicitia J. 14. c. caedem in vos feciſſe pro m. habent J. 34. e. receptui ac poſt munimento foret J. 54. c. caſtrorum impeditus J. 62. e. caſtris levi munimento poſitis J. 96. a. neque m. ullum quo cedentes tenderet J. 55. e. alios ſuper vallum in munimentis locare J. 105. d. a. Sulpicio hoſtium partes *muniri* VI, 48. d. quorum auctoritate quae deliquiſſet, *munita* fo-

fore ſperabat J. 30. e. temere J. 58. e. urbem vigiliis m. C. 33. a. advorſum hoſtes J. 94. b. per hoſtium munitiones ſaepe J. 25. c. eo ſe *munitiores* putant quo VI, 33. a. caſtris munitis J. 84. a. agmine incedere J. 56. e. *impugnandus agger, ut ſi murum ſuccederent, gravibus ſuperne ictibus conflictarentur.* Tacit. II. eum muniunt undique parietes C. 64. a. audacia pro *muro* habetur C. 68. e. agitare pro muro dies noctesque J. 99. e. muros ſucceſſerant III, 15. a. aſcendere C. 7. e. ſuffodere, ſcalis aggredi J. 61. e. potere J. 99. e. Ovid. *ſummum petit arduus arcem* II. Metam. *bellam* petita *ferro.* & *urbem bello* Virg. III. AEn.

Muſſantes vos & tetractantes verbis I, 12. a. Liv. 43. Id *decretum decem legatorum clam* muſſantes *carpebant.* de, vi vocis *vide Servium ad*, muſſantque *orat & limina circum* G. IV. m. vobis circumventus III, 8. e. Claudian. *tacita formidine* muſſant II. Eutrop. vſ. 133. ubi MS. *nunc ſaltem Excuſſae procerum mentes turbataque* muſſant *Concilia.* Stat. Theb. III, 93. ubi MS. pro, *abſtulerat.* abſciderat *plenum. Cuncti ſe ſcire fatentur Quid fortuna ferat populi ſed dicere* muſſant. AEneid. II, 345. Codex Petrenſis, *petat populi.*

Mutabant. mihi ingenium VI, 3. a. neque materia in agris neque ab Hiſpanis emundi aut mutandi copia erat J. 21. c. mutare res inter ſe inſtituerant J. 21. b. pro, *permutare.* Virg. Eclog. *Nec nautica pinus* Mutabit *merces.* Colum. lib. X. *dum viridis aetas pulchritudinem corporis conſervat, aere* mutandi ſunt & 7. 1. Horat. II. Serm. Sat. 7. *Uvam furtiva* mutat *ſtrigili.* eaque mutare cum mercatoribus advectitio J. 48. e. cunctique praeſenti ignavia mutatis III, 11. e. *felicitatem cum calamitate* Boeth. III. Proſ. 5. & ſic MS. B. Pub. fluxae & mobiles (*res humanae*) ſemper in advorſa mutant J. 112. e. nomina rerum ad ignaviam mutantes otium pro ſervitio appelletis III, 9. e. locum J. 48. e. ſi huic imperio fortuna mutetur J. 17. a. ac miſceri omnia C. 2. b. odio ſuarum rerum mutari omnia ſtudent C. 38. a. bellum me gerere juſſiſtis &c. reputate cum animis veſtris num id mutari melius ſit, ſi quem &c. J. 87. e. mente mutata C. 49. a. ut tanta repente mutatio non ſine Deo videretur VI, 13. a. omnes rerum mutationes caedem fugam portendant J. 3. e. quorum nemo non diurna mercede vitam mutaverit I, 13. d. judicium animi mei J. 4. d. fidem J. 61. e. fallere. ut Terent. Phorm. *Nequeo exorare ut maneat & cum illo ut* mutet *fidem triduum hoc.*

N.

Nacti ſummam poteſtatem C. 39. a.

Nae iſta vobis manſuetudo in miſeriam vertet C. 60. e. & J. 88. d. VI, 40. a.

Nam poſtquam C. 39. a. nam profecto C. 54. e. namque avaritia &c. *in princip.* C. 10. d. & *alibi.*

Narrandi initium facere C. 4. d.

Naſcenti tibi cum anima tradidimus VI, 60. a. nati imperio J. 34. c.

Nationes atque urbes ſubigere C. 2. a. ferae & populi ingentes vi ſubacti C. 10. a. externis VI, 36. a.

Navi fecerant imperata J. 70. d. *Cicero* pro L. Manil. *homines navi & induſtrii.*

Natum. quodcumque natum fuerat (*de frumento*) in loca munita contulerant J. 95. d. *natus* nobili genere C. 5. a. haud obſcuro loco C. 24. a. eo natus ſum ut Jugurthae ſcelerum oſtentui eſſem J. 26. e.

Natura finxit prona C. 1. a. alii aliud iter oſtendit C. 2. d. munitas urbes C. 7. e. bonum apud eos non legibus magis quam n. valebat C. 9. a. n. gens bellicoſa C. 41. a. ferox C. 44. e. quanta cujusque n. aut moribus ineſt animo audacia C. 67. e. falſo queritur de n. ſua genus humanum J. 1. a. quo neque melius neque amplius aliud in natura mortalium (*ingenium ſcil.*) J. 2. e. mortalium avida imperii J. 6. e. finem vitae facit J. 10. c. de n. & habitu Scauri J. 30. e. vaſtus (*mons*) ab natura & humano cultu J. 52. e. loci J. 53. e. pari ſinus Africae J. 80. a. ad hoc natura ſerpentium ipſa pernicioſa, ſiti magis quam alia re accenditur J. 94. d. aucta in altitudinem, quo cuncta gignentium natura fert J. 98. d. conſiderate quam converſa rerum natura ſit I, 14. e. naturae conceſſit J. 16. a. anima ceſſit VI, 60. e. vita & mors jura naturae ſunt VI, 4. a. profectus quidam Ligus ad requiſita naturae VI, 15. a. contra naturam corpus voluptati anima oneri fuit C. 2. e. n. Scipionis & morem hoſtium cognovit J. 7. d. ipſum caeteris imperitantem induſtria vicerat J. 79. a. bene facere jam ex conſuetudine in naturam vertit J. 87. c. unam & communem omnium exiſtimo J. 88. b.

Naves codicariae IV, 10. a. navibus in eos locos veniſſe J. 80. a. incertis onere turrium VI, 20. a. aſcendere J. 27. a. quaſi magnae navis ſupervacua onera VI, 55. d. ferramentis navium ictu III, 6. e. *navigia* actuaria II, 9. a. laniata IV, 12. e. ad inſulam navigio profectus eſt II, 3. a.

Naufragiis militum optumos cum navibus amiſi

Digitized by Google

IV, 6. a. necat fuſti VI, 15. e. in carcere necati J. 34. a. vivum aut necatum J. 65. e. ferro J. 46. b.

Necubi (i. e. *ne alicubi*) cavere tamen necubi hoſti opportunus fieret J. 59. b. Liv. necubi *hoſti aequo loco ſe committeret*. Varro R. R. I, 45. *ſi erunt imbres ſecuti videndum* necubi *aqua conſiſtat.*

Neceſſaria. rem familiarem ad n. deeſſe C. 21. a. ſua poſt illius honorem ducerent J. 76. c. ex neceſſariis facta ſunt advorſa J. 16. e. i. e. ex amicis & fautoribus ex omni copia neceſſariorum 5. delegit J. 110. e. & J. 69. e. penuria rerum neceſſariarum J. 25. e. extremam neceſſitatem I, 7. e. neu cogatis neceſſitatibus privatim mihi conſulere III, 4. a. rerum coactus J. 52. a. *neceſſitas* pro *neceſſitudine* Cic. pro Sulla. *ſi noſtram in accuſatione ſua* neceſſitatem *familiaritatemque violaſſet.* falſus itaque *Chariſ.* p. 76. neve nobis eam *neceſſitudinem* imponatis C. 34. e. impendet nobis eadem C. 68. c. & 68. e. pro, *neceſſitate.* Sempron. Aſellio. Lib. 4. *non decertare niſi ſumma* neceſſitudo &c. *pro, neceſſitate.* Varro modio. *aſſe pulmentarium ſedeas, quo natura aurigatur non* neceſſitudo. *Siſenna,* neceſſitudine *calamitatis inductum.* ad n. rei ſatis dictum J. 22. e. ſimul nobis demeres acerbam n. pariter te errantem & illum perſequi J. 109. a. familiarem & omnibus neceſſitudinibus circumventum C. 22. e. ea *neceſſitudo* (*affinitas*) apud Numidas levis ducitur J. 82. c. quos affinitas aut alia n. traxit VI, 34. a.

Nectere ex viminibus vaſa agreſtia IV, 11. b.

Nefanda ſtupra fecerat cum C. 15. a. facinora feciſſent C. 52. e. neque ſanctum aut nefandum quicquam fuit irae barbarorum VI, 31. a. *hunc locum reſpexit* Tacit. Hiſt. III, 33. *diverſae cupidines, & aliud cuique fas. nec quidquam illicitum.*

Negare de ullo negotio audebat J. 86. c. negitare J. 119. a.

Neglegas. bonus tantummodo ſegnior fit ubi n. at malus improbior J. 36. e. ſenati decreta J. 41. a. opulentia neglegentiam tolerabat Reſp. C. 58. e. Deos C. 10. c.

Negotia. quae res maxume tanta n. ſuſtinuiſſet C. 62. a. ſuam quique culpam actores ad negotia transferunt J. 1. c. inter haec n. J. 51. e. quae n. (*praebitio frumenti*) J. 58. c. ubi primum potuiſſet per negotia publica J. 68. b. in has regiones per Lepitanorum negotia venimus J. 81. a. ad ſimulanda negotia altitudo ingenii incredibilis J. 100. e. habeat ſua quibus ab malo publico detineatur VI, 41. c. facile eos ad tantum negotium impelli poſſe C. 45. a. ratus id quod negotium poſcebat J. 60. a. participem negotii fecit J. 31. b. negotiis & periculo compertum C. 2. b. per homines talis negotii artifices J. 39. a. facies totius n. varia &c. J. 55. a. ſimulabat negotio aliquo intentus C. 2. de. ſeſe negotii gratia properare J. 79. a. quantum cum maxumo beneficio veſtro negotii ſuſtineam J. 87. a. plerique Craſſo ex n. privatis obnoxii C. 49. d. negotiis amicorum intentus C. 63. a. ex aliis n. quae ingenio exercentur J. 3. e. bonum Pub. ut in plerîſque n. ſolet privata gratia devictum J. 27. a. ab n. numquam voluptas remorata J. 100. e. communibus conſuleretur J. 113. a. admonendum te de n. urbanis VI, 46. a. bonis n. impedita VI, 51. a. negotiis amicorum implicati VI, 58. a. in atroci negotio C. 30. e. minore & majore C. 55. e. vehementer eo n. permotus J. 6. e. infecto J. 62. e. ne qua ex eo n. ſeditio oriretur J. 75. a. de ullo n. negare audebat J. 86. c. ei n. proximum diem conſtituit J. 98. e. aſpero J. 103. a. negotiorum curator fidus J. 74. a. negotium dat uti C. 40. e. *negotiatores* Uticae J. 68. e. &c. frequentiam J. 51. a. in Gallia *negotiatus* erat C. 41. a. ſi quem ex illo globo nobilitatis ad illud, aut aliud tale negotium mittatis J. 87. c. *Plautus* Perſ. I, 1. 21. *negotium ferreum.* de ſervo q. alibi *luteum* n. *Negotioſus* prudentiſſumus quiſque J. 8. c. Plautus Mercat. *Quia enim* negotioſi *eramus noſtris negotiis.*

Nemo omnium J. 58. b. & 58. e. & VI, 54. a. & *Cicero*, nemo tam egregiis factis erat J. 67. e. bonus nemo volet VI, 5. a. ſic, *Livius.*

Neque. non famem aut ſitim, neque frigus neque l. C. 13. e. quod cognoverat neque famem C. 19. c. & C. 66. e. & C. 71. b. *quater in una periodo* C. 24. a. neque odiſſe ſed minume iraſci decet C. 54. b. agit atque habet cuncta neque ipſe habetur J. 2. a. prohibere injuriam neque pati cujuſquam regnum per ſcelus creſcere J. 15. a. petere, neque ſimul amicitiam veſtram & regnum meum ſperare J. 26. c. quod *neque* inſidiae procedebant & intellegebat urbem munitam C. 33. a. & J. 35. a. Quae poſtquam agitare coepit neque in amicis ſatis praeſidii eſt J. 39. b. neque *ego* vos hortor. *in princip.* J. 36. e. & J. 50. e. & 63. c. ſed neque more militari. *in princip.* J. 48. c. poſtquam haec dixit neque animus Marii flectitur J. 68. c. ubi *neque* agros vaſtari & eos qui primi aderant vident &c. J. 72. a. ubi *neque* epiſtolam reperit & rem cognovit J. 74. a. & J. 77. a. uti neque vos capiamini & illi fruſtra ſint J. 87. d. *eodem modo* nec *apud* Plin. P. Cap. 70. quae poſtquam glorioſa modo neque belli patrandi cognovit J. 93. e. neque vero C. 4. a. *Quintil.* II, 17. *ter in eadem ſententia* J. 104. e. neque quemquam a multis metuendum eſſe, quin ad eum ex multis formido recidavit VI, 35. e.

Ne-

Digitized by Google

Nequeuntes plerique ſuſtinere corpora III, 12. c. nequiens prohibere VI, 31. a. eo ſe munitiores quo illi quibus imperitant *nequiores* (*infirmiores*) fuere VI, 32. c. quicquid ſine ſanguine civium ulciſci *nequitur* jure factum ſit J. 34. b.

Nequicquam opportuna res cecidiſſet C. 20. a. hortere. quem neque gloria neque pericula excitant C. 67. e.

Neu quis de his ad Senatum referat *neve* cum populo agat C. 57. a. & VI, 17. e. ne tam prava inciperet neu gereret &c. J. 68. a.

Ni ea res longius ab incepto traheret C. 7. e. maturaſſet C. 19. b. ni ſibi obnoxia foret C. 24. a. timebat iram ni paruiſſet J. 27. b. neque reſiſtere quiviſſent (v. *enitor*) ni facerent &c. J. 63. e.

Nihil reliqui victis fecere C. 11. e. Senatus nihil ſane intentus (*non*) Plaut. Mil. *Num poſtquam exierunt porta* nihil *ceſſarunt illico* —— *Obſcurari atque amplexari inter ſe.* nihil vi opus eſt J. 34. a. auxilii eſſet C. 41. a. ſuſpicantes C. 45. a. ſi ad impetrandum nihil cauſſae haberem J. 15. a. penſi neque ſancti habere J. 45. e. languidi neque remiſſi patiebatur J. 57. e. cupienti nihil ſatis feſtinatur J. 69. a. intactum neque quietum pati J. 70. d. prorſus ab utriſque nihil reliquum fieri J. 76. b. nihil profuerunt doctoribus ad virtutem J. 89. e. nihil remittere ſed acrius inſtare J. 103. a. carius habeo apud animum meum J. 118. a. nihil eo maluit quam quod tibi obeſſet VI, 47. a. qui vero nihil poterat (*nempe in re de qua verba ſunt*, pecunia) is erat calumniae proximus VI, 62. c. *nihilo.* quamquam gravia tamen conſuetudine jam pro nihilo habentur J. 36. c. malum facinus pro nihilo haberi VI, 59. b.

Nimias. ob n. opes Mithridatis VI, 4. c. onere I, 21. a. *nimis* alta C. 5. b. mediocria malle quam *nimia* (Senec. Ep.) ubi MS. pro *vitaliaque*, utiliaque. Molliter aegritudinem pati J. 84. e. luxurioſe nimiſque liberaliter habuerat C. 11. d. bona voluntate in victos VI, 36. a. *nimius* fiducia 2. 2. c. nimius animi & impotens IV, 1. c.

Niſi. quae niſi his qui videre nemini credibilia ſunt C. 13. a. cum conſidero quae conditio vitae futura ſit, niſi noſmet ipſos vindicamus in libertatem C. 20. c. agam, niſi forte me animus fallit C. 21. d. quam nemo bonus niſi cum anima amittit C. 34. c. modeſtus ad alia omnia niſi ad dominationem II, 5. a. niſi forte III. 10. c. pace frui liceret niſi hoſtes opportuni & ſceleſtiſſumi III, 2. a. parum comperimus *niſi* quia *fuit* J. 71. b. ab negotiis numquam voluptas remorata niſi quod de uxore potuit honeſtius conſuli J. 100. c. faciundum niſi indicaret C. 49. c. hoc niſi providederis ne accidat C. 58. b. ignoſcite niſi iterum jam patriae bellum fecit C. 61. d. pleroſque ſenectus diſſolvit niſi qui ferro interiere J. 20. c. jumenta ſarcinis levari jubet *niſi* frumento dierum X. J. 78. b. plura ſcribere dehortatur fortuna mea &c. Niſi tamen intelligo. *in princip.* J. 26. b. (*i. e.* ſed, *more Graecorum*) ut ſaepe Cato de R. R. & Terent. Andr. *Neſcio* niſi *Deos fuiſſe iratos mihi ſcio.* Et Eunuch. *Nequeo ſatis mirari neque conjicere*, niſi *quicquid eſt*, *procul hinc libet prius quid ſit*, *ſciſcitari.* Cic. ad Attic. Niſi *tamen id erit mihi gratiſſimum.* Niſi forte. *in princip.* J. 35. b. *bis in eadem ſententia* J. 36. e. quid reſponſuros creditis, niſi ſeſe voluiſſe J. 88. b.

Niſui. quae dubia niſui videbantur J. 99. b. ſaxis eminentibus *niſus* J. 98. c. uti per ſaxa facilius foret J. 99. a. ab adoleſcentia ita ſe *eniſum* J. 25. a. ſumma ope ne tale decretum fieret J. 27. a. ſimul *eniterer* domi militiaeque quam maximo uſui eſſe P. R. J. 14. a. *enitimini* J. 10. e. ubi virtus *eniteſcere* poſſet C. 63. b. ſingulos ex Senatu ambiundo *nitebantur* ne gravius in eum conſuleretur J. 13. e. gratia, voce, ſua quaſi pro gloria J. 18. b. *ad te invadendum* nitentibus. Valer. III. 2. ſic Aſc. & MS. *Haek.* male, *invadentibus nitendum.* Frontin. I, 11. p. 180. MSS. 2. *ut decumani* niterentur, aliter edd. Boët. IV. Pr. II. a. *manibus nitens.* *Ea radice nitentibus* IV. P. 3. *ſuis viribus virtus.* ibid. Pr. 7. fruſtra autem niti, neque aliud ſe fatigando niſi odium quaerere, extremae dementiae J. 3. e. maxume ope J. 17. a. non prius omiſit contra verum niti J. 39. e. eo intentior ad victoriam niti J. 59. a. acerrume J. 64. a. corporibus huc & illuc quaſi vitabundi J. 64. b. niti modo ac ſtatim concidere J. 108. a. ille vera via nititur C. 11. a. Cirtam irrumpere J. 27. e. ad pecuniam nititur qua cuique lubet VI, 53. a. ad imperia & honores per latrocinia potius quam bonis artibus J. 4. e.

Nobiles domi C. 17. c. inertiſſumi VI, 55. d. homines VI, 58. d. nobili genere natus C. 5. a. Cic. 1. de Divin. Nobili *loco natus*, *& genere.* Verrin. 7. reges (*nomen* imperii id primum fuit) C. 2. a. virgine C. 15. a. muliere C. 24. a. adoleſcens C. 18. a. Sulla gentis patriciae nobilis fuit J. 100. a. factiſque fortibus VI, 50. a. Cic. 4. Verrin. *facinus nobile.* & *factum.* Silius: *Nomenque haud minus quam Romanum nobile bello ſentietis.* Livius 1. B. Maced. quae tempeſtates hominum nobilium VI, 51. a. pleraque nobilitas invidia aeſtuabat C. 24. e. factione magis pollebat J. 45. e. noxia atque eo perculſa J. 46. a. ex virtute nobilitas coepit J. 88.

Digitized by Google

88. e. quis mihi nova nobilitas eſt J. 88. c. quorum ex nobilitate maxuma pars erat C. 44. c. fuſa J. 69. e. hoſtem ferire magnam nobilitatem putabant C. 7. e. vindictam nobilitatis in plebem exercuerat J. 19. a. ſi quem ex illo globo nobilitatis J. 87. e. factionem diſturbavit VI, 46. c.

Nocentiſſumi iidemque ſuperbiſſumi J. 34. e.

Nocte intempeſta C. 28. c. noctem pro ſe rati J. 103. a. *noctem* agitare jubet apud aquam J. 103. c. per noctem incidit in renunculo II, 9. a. nullam quieſcere ſine ſcorto VI, 43. a. noctesque feſtinare C. 28. e. plerumque noctis J. 103. e. noctu J. 12. e. ſaepe.

Nomen. reges (nam in terris id nomen imperii primum fuit) diverſi, pars &c. C. 2. a. *Nomina propria quia ſpecialia unius enim tamen lege tantum perſonam ſignificant.* Iſid. I. 6. ſic MSS. B. *Pub. Trin.* & *Pemb.* Imp. legitimum nomen imperii regium habebant C. 6. d. utili labori meo nomen inertiae imponant J. 4. a. familiae in Hiſpania renovatum eſt J. 10. b. eorum corrupere paullatim J. 21. d. per ſocios & nomen Latinum J. 46. a. & J. 43. a. pro *tota gente.* Juſtin. 5. 6. 4. ex re inditum J. 80. a. ſicut in ſtatua praeter nomen nihil eſt additamenti VI. 55. d. in gentem nomenque imperantium conceſſere J. 21. c. nomenque Danubium habet VI, 10. a. quae indidit ſceleri ſuo I, 10. a. rerum ad ignaviam mutantes otium pro ſervitio appellets III, 9. b. unumquemque nominans appellat, hortatur, rogat C. 69. e. uti per C. indicem Caeſar falſo nominaretur C. 50. a. honeſte nominari VI, 55. c. literas ſibi nomine Catilinae redditas C. 35. a. hoc nomine (*ea cauſa*) C. 36. c. plebis nomine dominationes affectabant I, 3. a. decernite digna nomine &c. I, 16. 6. *Neronem & Druſum privignos imperatoriis* nominibus *auxit.* Tacit. An. I. 3. urbem ampliſſumo nomine VI, 60. b. Romano infeſtiſſumam gentem C. 60. d. memores n. Romani J. 61. b. imperium ſatis quaeſitum nomini majorum I, 10. c. aes alienum meis nominibus ex poſſeſſionibus ſolvere poſſem C. 36. e. honeſtis nominibus Remp. agitavere C. 39. e. ſanctitas regii n. VI, 16. c.

Non fuit conſilium ſocordia bonum otium conterere C. 4. a. *non* Conſulibus modo ſed C. 19. a. *non* quo conſcius eſſet ſed C. 35. b. non, quin poſſem C. 36. d. non ita eſt. *in princip.* C. 54. a. ad indignos & non idoneos C. 55. e. *inter,* non *& verbum cum quo in conſtructione jungitur tria aliquando ad minimum verba inſerit auctor* C. 61. d. J. 99. d. J. 38. d. & J. 58. d. eos non paullum arrexerat oratione J. 86. e. cum mille non amplius equitibus J. 113. a. *ter in eadem ſententia.* VI, 48. e. & VI, 56. b. in B. J. aut C. non invenitur.

Noſtra omnis vis C. 1. a. ſtudiaque omnia noſtra J. 2. a. memoria C. 56. a. per noſtra corpora bellum conficere IV, 7. a.

Nova diruunt, alia aedificant C. 21. a. vetera nova C. 38. a. foedera accipere J. 17. a. in n. deditione officia intenderant J. 78. e. munimenta III, 1. a. aetas, adulta, praeceps VI, 27. a. res J. 71. a. tabulas polliceri C. 22. e. res veteribus acquirit VI, 39. e. homines J. 4. e. milites J. 92. a. civibus VI, 51. a. novitate ſceleris & periculi memorabile facinus C. 4. d. Virg. III. Ecl. 18. *Pollio & ipſe facit* nova *carmina,* i. e. *admiranda.* Cic. II. de Lege Agrar. 88. *Res* nova *& admirabilis, mira novitas.* Ovid. Met. 15. 82. *perculſus rei* novitate. Cic. de Divin. 194. contemnunt novitatem meam J. 88. a. novandis dubiis rebus ſpes oblata C. 40. d. & VI, 22. a. ne quid eo ſpatio novaretur C. 64. a. & Hegeſip. *Sed ſi novare aliqua tentarent, ſic MS.* non ut editi, *novarent.* Joſeph. Antiq. 14. 17. *ὡν ὁ νεωτερίζειν ἐκάλει, quo ſenſu, ſequior aetas voce* novitate *uſus eſt.* Macrob. Sat. 7. C. 1. *Ex illa diſcordia ſperantibus in domo regnantis naſci poſſe* novitatem. quo loco Sariſber. pro, *intra ſe quieſcente veri notione* legit, *inter ſe quaeſtione migrabunt.* pro, *Demodocum,* Polyphemum, pro, *aptam,* amicam. pro, *conſortii,* convivii. defectionem in conſilio novo non ſtatui parare C. 36. a. Imperatori J. 48. a. itinere II, 5. a. amicos anquirant J. 13. d. motus VI, 31. b. n. conſilium approbo C. 53. a. & C. 57. e. ne omiſſo vetere conſilio novum conquireret J. 73. d. genus poenae decernere C. 55. a. bellum exoptabat ubi virtus eniteſcere poſſet C. 63. b. ver, & adultum, & praeceps VI, 27. a. hoſtis J. 84. a. exercitus I, 16. a. noviſſime, memoria noſtra C. 34. b. & noviſſume J. 22. e. omnium conſiliorum niſi noviſſumi particeps J. 74. a.

Nox atque praeda remorata ſunt J. 42. c. nox ulla quieta J. 76. a. neque nox neque dies curam animi ſedaverit VI. 59. b.

Noxarum metu angitur animus I, 14. b. prava incepta conſultoribus noxae eſſe I, 11. c. nobilitas noxia atque eo perculſa J. 46. a. factio noxiorum III, 7. b. vindicatum in noxios J. 35. e.

Nuda gignentium loca J. 81. e. & caecum corpus ad hoſtes vortere J. 115. a. *cur inertes terga nudatis* Boëth. IV. 7. *ubi membranae B. Pub. Cant. vetterrimae* pro, *caelum,* coelo. &c. *ſidera domat.* pro, *donat.* nudum corpus (*pro, inerme*) J. 115. a. Dares 35. *Ajacis latus nudum figit, unde ſupra legendum patet cum MS. Sidneienſ. in prima acie Ajax nudus verſatur.* nudatum praeſidiis Jugurtham J. 93. c.

Nul-

Nulla. ſatisfactionem ex nulla conſcientia de culpa proponere decrevi C. 36. a. alia fuere quae nobis nulla ſunt (*non ſunt*) C. 60. b. & I, 6. e. Terent. *memini*, *tametſi* nullus *moneas*. Cic. Attic. XII. 230. *Non, quo jam adeſſet ſed quia certe id ageret, ab armiſque* nullus *diſcederet.* At inde nulla requie mora proceſſit ad oppidum I, 20. a. abſit labos &c. quibus nulla pars fructus eſt III, 10. d. Virtus, vigilantia labos apud Graecos nulla ſunt VI, 55. b. cujus nulla pars corporis a turpitudine vacat VI, 63. c. nullius earum rerum Conſuli jus eſt C. 30. e. nullius ſtipendii homo J. 87. e. (*qui nullum ſtipendium fecit.* ut infra VI, 43. d.) nullo, aut quam pauciſſumis praeſentibus J. 117. a. nullo certo exilio vagabantur VI, 22. a.

Numeret. Quorum adeo Sullam non poenitet ut & facta in gloria numeret I, 9. a. ex ſuo *numero* legatos mittit, i. e. ex *ſua factione*, *aut grege* C. 34. a. & C. 43. e. legiones numero hominum expleverat C. 65. a. unus ex eo n. qui ad caedem (*Maſſivae nempe*) parati erant J. 39. c. cum tres quaeſitores rogarentur effecerat ut ipſe in eo numero crearetur J. 44. e. numero priores (*plures*) J. 54. e. reliqui n. quadraginta J. 57. b. ex copia tubicinum quinque numero delegit J. 98. e. exercitum n. hominum ampliorem ſed hebetem infirmumque J. 58. a. J. 113. a. aliquanto hoſtium potiti J. 77. e.

Numine inviſam mortalium vitam VI, 59. a.

Numquam ne ergo familia noſtra quieta erit J. 15. e. ab negotiis numquam voluptas remorata J. 100. e. numquam *bis tantum.*

Nunc. Nunciatum eſt vim parari. nunc Oreſtillam tibi commendo C. 56. e. nunc vero non id agitur, bonis ne an malis &c. *in princip.* C. 58. e. & C. 67. e. vos cunctamini etiam nunc & dubitatis &c. C. 60. e. nunc, quoniam J. 10. a. & J. 17. e. & J. 90. c. profecto neque Reſp. ſicuti nunc vaſtaretur J. 35. a. videte quam iniqui ſint J. 88. e. quam nunc peteret, tunc &c. J. 119. a. nunc animum advortite III, 9. c. & IV, 7. a.

Nunciabant portenta & prodigia C. 31. a. Senatus verbis minae graves nunciabantur J. 27. c. rem quietam J. 113. e.

Nuncii. magis atrocitate rei quam fide nuncii, terrentur J. 107. a. ex nunciis accepit J. 50. a. lugubribus VI, 2. a. per nuncios Conſuli declarantur C. 47. a.

Nuptiis vacuam domum feciſſe C. 15. e. nuptum mittebantur a parentibus virgines II, 4. e.

Nuſquam ullum eſſe larem jam C. 21. a.

Nutu deorum cuncta portendi J. 97. a. pro, *dantis propenſa voluntate*, *quae nutu declarari ſolebat.* *Annuit*, *&* *totum* nutu *tremefecit Olympum.* Virg. Nutus *tuus poteſt hominem ſummo ingenio*, *incolumem in civitate retinere.* Cic. ad Brutum Lib. II. 22. Nutus (Scipionis) *pro decretis patrum*, *pro populi juſſis eſſe.* &, pro Quint. *Si fas eſt reſpirare Quintium contra* nutum, *ditionemque Nevii. jungitur cum* arbitrio *&* autoritate *apud eundem de Orat.* cum voluntate Ep. 3. 10.

O.

O*b* merita ſua carus J. 9. a. & ob beneficia J. 10. a. benefacta J. 12. c. ingenii multa bona carus J. 116. a. familiae noſtrae ob veſtram amicitiam infeſtae ſunt J. 16. e. ſaevitiam ſuam J. 18. a. calorem minus frequentata J. 20. a. id fruſtra an ob rem faciam in veſtra manu ſitum eſt J. 33. e. aut cupidine caecus ob theſauros J. 41. c. ob ea Senatum de foedere conſulebat J. 43. a. ob ea feliciter acta ſupplicia diis Im. decernere J. 59. a. eam cauſſam J. 69. a. diſcordias civiſis navibus in eos locos veniſſe J. 80. a. ob rem corruptam domi poenas metuunt J. 81. c. ſuos tutandos J. 94. a. ob munificentiam in ſeſe amicum rati J. 111. e. magis Punica fide quam ob ea quae praedicabat J. 116. e. Rempublicam J. 120. e. haec ſunt praemia pro vulneribus, & totiens ob Remp. fuſo ſanguine, (I. c. *in ſalutem Rep.*) III, 2. e. niſi approbaveritis omnis proſcriptiones innoxiorum ob divitias I, 8. a. Exercitus in Aſia ob nimias opes Mithridatis aluntur VI, 4. c. ſcelus VI, 6. b. ob inediam inſolita veſcentibus VI, 17. a.

Obediens erit juſſis veſtris J. 35. e. obedientia ventri ſinxit C. 1. a.

Objectantur illis probra J. 88. a. vecordiam Mario J. 99. d. periculis J. 7. a. objectat mihi poſſeſſiones I, 8. e. objecti beſtiis J. 16. d. quae ſi tibi falſa objicio VI, 63. a.

Oblivio abſtulit VI, 36. a. obliti eſtis. Cic. III. Philip. *Nos poſt exactos reges ſervitutis* oblivio *ceperat.* in ob. venire. Decl. in Sal.

Oblonga mapalia J. 21. c. (*i. e.* longa) Liv. *Falarica miſſile telum haſtili* oblongo.

Obnoxia. minari ferro ni ſibi ob. foret C. 24. b. lubidini C. 60. b. his obnoxii quibus ſi Reſp. valeret, formidini eſſemus C. 20. e. Craſſo ex negotiis privatis C. 49. d. ne nunc quidem obnoxiis inimicis reſurgitis J. 33. e. aliis obnoxiis rurſus bellum cepi IV, 5. a. neque ſumtui parcere dum obnoxios fidoſque ſibi faceret C. 14. e. neque delicto neque lubidini C. 60. b. ille obnoxius qualem tu voles ſocietatem accipiet IV. 13. a.

Obſcurabat Coelum nebula ſublima &c. II, 6. c. *Coelum* obſcurum nocte atque nubibus obſcura-

Florus III. 29. *Donec terrigenae facinus miſerabile? fratres inter ſe ſtrictas conſeruere manus.* Ovid. Epiſt. XII. *quotieſque ſubit* miſerabile *bellum* Ep. XIII. miſerabile *corpus.* Idem 21. pro, *macie & aegritudine confectum.* & Virg. V. Eclog. 5. *Eventus tamen belli minus* miſerabilem *dimicationem fecit*, Livius 1. U. C. Facies totius negotii (*proelii*) foeda atque m. J. 54. e. *turpiter* & miſerabiliter *perituri.* Valer. 2. 6. 11. ubi MS. *in acie gaudio exultabant.* & ſic Aſcenſiana *pro quo.* Virg. *utitur* miſerabile. AEn. XII. 68. vitam miſeram atque inhoneſtam C. 21. a. quid reliqui praeter miſeram animam C. 21. b. *miſerando* caſum ſuum J. 25. e. anxium ac *miſerantem* fortunas ſuas J. 66. a. compoſite atque magnifice caſum Reip. miſerati ſunt C. 53. e. pleroſque ſecundae res in *miſerationem* ex ira vertunt I, 5. e. orare uti ſui miſeretur C. 41. e. divitiae optandae aliis, iis oneri miſeriaeque fuere C. 10. a. nae iſta vobis manſuetudo in miſeriam vertet C. 60. e. eo miſeriarum venturus eram J. 14. a. in has m. projectus J. 17. b. deſerta propter Capſenſium miſerias J. 97. a. per m. & incerta humani generis orare I, 23. b. ex m. atque periculis requievit C. 4. a. coopertum J. 15. e.

Miſericordia. Ea m. atque manſuetudine SPQR. ſemper fuiſſe ut &c. C. 35. a. ira aut m. impulſi male conſuluerint C. 52. b. in miſeriam vertet C. 60. e. ni m. in perniciem caſura eſſet J. 35. e. ne vim quam m. ejus experiri mallit J. 37. e. profugit intactus; id miſericordiane hoſpitis, an pactione an caſu evenerit parum comperimus.

Miſit legatos queſtum de injuriis J. 23. e. tela eminus miſſa remittere J. 62. c. miſſis remiſſiſque nuntiis J. 85. e. *miſſionem* rogat J. 68. a. *miſſitare* ſupplicantis legatos J. 42. a. miſſitati *codicilli.* Plin. Tom. V. 7. ſub jugum *miſſurum* J. 42. e. quo nam judicia primae claſſis mittenda putem VI, 58. e. (*quid de illis ſtatuendum*) impenſius mittere legatos J. 51. e. taedam mittere pice & ſulphure miſſam J. 60. e. certatim J. 71. a. prae ſe inermos ſingulos J. 99. b. nunciatum mittit ad S. J. 116. b. oratum J. 26. a. hac in ſpe miſit liberos ſuos in bellum haec praemia pro vulneribus, feſſus ſcribundo, mittundoque legatos III, 2. a.

Miſſam taedam pice & ſulphure J. 61. e. pro, *compoſitam. utitur etiam ſine praep.* ex. Cicero. de Univerſ. *Amor voluptate & moleſtia* miſtus. *ſed rarius.*

Mobiles & fluxae (*res*) quae ſemper in advorſa mutant J. 112. e. regiae voluntates uti vehementes ſic mobiles J. 121. a. ingenio J. 50. a. tanta mobilitate Numidae ſeſe gerunt J. 59. e.

Moderabitur quis, aut quis illi finem ſtatuet C. 56. e. ſummam poteſtatem moderandi VI, 47. a. linguam J. 84. b. *linguae moderandum eſt mihi.* Plaut. Curcul. *animo & orationi* Cic. Ep. ad Q. & 5. Verrin. moderata J. 76. b. nihil penſi neque *moderati* haberi C. 12. a. *moderator* gentium I, 6. e. tanta temperantia inter ambitionem ſaevitiamque moderatum J. 49. a. fortuna cujus lubido gentibus moderatur C. 55. e. & per ſuperbiam VI, 57. a. in hoc ordine ita moderatur quaſi unus &c. VI, 61. e. cupidine victoriae haud ſatis animus moderatus fuit J. 46. b.

Modeſte placideque inter ſe Remp. tractabant J. 45. a. neque illis m. neque modus contentionis erat C. 39. e. avaritia ſine m. modeſtiaque invadere J. 45. e. & C. 11. b. & VI, 61. a. ſine imperio & m. habitus J. 48. a. neque m. ſine parcere C. 14. e. Catoni ſtudium m. decoris &c. C. 63. b. eos mores eamque modeſtiam viri cognovi C. 54. e. *Taciti exſtat plane geminus locus* IV. Hiſt. *Non timemus Veſpaſianum: ea principis aetas* ea moderatio. Ne quis m. in conſcientiam duceret J. 89. a. prae ſocordia aeſtument VI, 39. e. famam modeſtiamque meam poſt tuam dignitatem habere VI, 45. e. modeſtiſſime parendo J. 7. d. ſermone uti vel modeſto vel molli vel procaci C. 26. e. cum modeſto pudore certabat C. 63. e. milites m. imperio habiti J. 97. a. aequo & m. jure agitatum I, 2. e. modeſtus ad dominationem II, 5. a.

Modi. cujuſcumque modi C. 40. e. vaſa cujuſque modi J. 78. b. ad ea Sulla pro ſe breviter & modice J. 119. a. animus belli ingens domi modicus J. 67. b. quibus adſequeretur modis quicquam penſi habuit C. 5. e. eo profuſus omnibus modis ſumtui deditus C. 13. e. multis m. mala facinora edocebat C. 16. a. & C. 21. b. & C. 27. a. &c. diviſa hoc modo dicebantur C. 44. b. ſcitis quoque modo nequiverim C. 59. e. atque ea modo in animo habere quibus H. per dolum caperetur (*hoc unum cogitabat*) J. 11. e. prorſus intentus omni modo plebis animum accendebat J. 32. e. impenſius modo legatos ſupplices mittere J. 51. e. modo eminus ſauciabantur J. 54. e. modo advorſum hoſtes interdum &c. J. 77. a. cum modo taedio rerum advorſarum omnia bello potiora duceret, interdum ſecum ipſe reputaret, &c. J. 65. e. neque facto ullo neque dicto abſtinere quod modo ambitioſum foret J. 68. e. honorem quod eorum modo foret quos P. R. reges appellaviſſet J. 69. a. biduum modo ex perfidia laetati J. 72. b. quae poſtquam glorioſa modo neque belli patrandi cognovit (*glorioſa tantum neque valere ad bellum finiendum*) J. 93. e. paullulum modo prona niti modo ac ſta-

tim

Digitized by Google

tim concidere J. 108. a. nexuit catenae modo I, 19. a. & pacis modo effuſas VI, 20. a. neque modum neque modeſtiam habuere C. 11. c. domos in urbium modum exaedificatas C. 12. a. neque luxuriae modum fecerat C. 25. a. nefandum in modum VI, 31. a.

Moenia poſtquam in una convenere C. 6. a. intra m. atque in ſinu urbis C. 61. e. vallo atque foſſa moenia circumdat J. 25. d. defendant J. 60. a. cuncta exercitu circumvenit J. 61. a. ſemiruta, domus inteſtae VI, 18. a. inſequentes moenibus prohibuit J. 24. c. moenibus recipi legatos J. 30. a. inter laeva moenium & flumen Turiam. II, 2. a.

Moeſtus paulliſper J. 71. c.

Moleſtiſſumis verbis infeſtaberis VI, 63. e.

Molles animi & aetate fluxi C. 14. e. *aetas luxu* mollior. *Claudian. de B. Get.* vſ. 160. ſed, *de aetate adulta.* ubi MS. ad 167. *totienſque ſolutis.* Ovid. Epiſt. 1. *Eſt tibi ſitque precor natus qui* mollibus *annis.* Horat Ep. II. 2. Mollibus *in pueris aut in puellis urere.* expetit plana ac mollis Italia VI, 15. e. *an eo ſenſu quo clivus* mollis. Virg. Eclog. 9. 2. *vel potius quo* Florus. *Quo fere tractu Italia* molliſſuma *eſt* III. 13. pro *temperata.* *Nihil* mollius *coelo*, *nihil uberius ſolo* I. 16. *Coelum ipſum mitius* molliuſque *ſolito.* Idem IV, 12. magnifice vel molliter vivere C. 17. e. nimis molliter aegritudinem pati J. 84. b. inertia & mollitia animi cunctamini C. 60. e. mollitia decretorum vobis dignitatem illis metum detrahi I, 12. a. ſocordiamque viri accuſare J. 73. e. cum tute per mollitiem agas J. 89. e.

Monebat uti res atque tempus C. 51. a. ratus id quod res monebat J. 51. a. magna laetitia nobis eſt cum te talem virum Dii monuere ut aliquando pacem quam bellum malles J. 109. a. per regni fidem moneo obteſtorque J. 10. b. quod ego vos moneo quaeſoque ut animadvortatis III, 4. a. & III, 9. b. monere alii alii hortari J. 64. b. mirari ejus conſilium & quaſi per amicitiam monere J. 68. a. ſed ego vos quo pauca monerem advocavi C. 67. e. quo facilius conſtituas, paucis quae me animus monet, accipe VI, 33. c. ſumat aliquem ex populo monitorem officii ſui J. 87. e.

Mons ſaxeus inter caeteram planitiem immenſum editus J. 97. c. inſedit I, 2. e. ſubverſos C. 13. a. rupti VI, 7. a. montibus coaequandis C. 21. a. per aſperos C. 66. a. in praerupti m. extremo J. 41. b. radicem exceſſit VI, 22. a. maria montiſque polliceri C. 24. b.

Monumenta V. *hoſtilia* J. 16. e.

Mora deditionis induciae agitabantur J. 31. e. aeſtivorum tempus Comitiorum mora imminuerat J. 48. a. moranti in obſidione frumentum defuit IV, 6. a. morari iter J. 81. d. inter dubitationem & moras Senatus J. 32. a. agitando J. 84. a.

Morbi tanta vis atque uti tabes pleroſque civium animos invaſerat C. 37. e. graves VI, 17. a. confectus J. 69. a. morbo abſumtis J. 5. e. poſt paullo morbo interiturae vitae parceret J. 114. c. ſi morbo jam aut fato huic imperio ſecus accidat VI, 60. d. ob morbos animo parum valido J. 69. b. m. haud ſaepe quemquam ſuperat J. 20. d.

More immutato annua imperia fecere C. 6. e. id adeo more ſuo videbatur facere C. 38. a. virorum pugnantes C. 68. e. regio juſta magnifice fecerant J. 11. a. regum J. 69. b. de vita atque tergo regio m. conſulere I, 2. d. ſuomet ipſi more praecipites eant J. 34. a. bono vinci ſatius quam malo more injuriam vincere J. 46. b. more militiae donat J. 58. a. alibi, *militari.* neque id tempus ex aliorum more quieti aut luxuriae concedit J. 65. c. humanae cupidinis ignara viſundi J. 98. b. non acie neque ullo more proelii ſed catervatim J. 102. d. more pecorum vos ſingulis habendos fruendoſque praebetis III, 7. c. m. hoſtium per triumphum duxere IV, 4. c. equeſtris proelii ſumtis tergis atque redditis VI, 14. d. Vulgi, more magis quam judicio ſecuti VI, 34. e. quali quiſque eorum more aut modeſtia ſeſe gerit VI, 38. a. Graeciae morem imitati C. 57. a. ubi naturam Scipionis & morem hoſtium cognovit J. 7. d. quoniam is inceſſit mos ut VI, 39. d. ſecuti morem Imp. ſui J. 37. a. ultra mortalium morem curabant II, 7. c. omittendum morem hunc quem agitis impigrae linguae animi ignavi III, 9. d. per hunc morem extinguent omnia IV. 8. a. contra morem fiducia augeri noſtris coepit VI, 3. a. mores corrupti C. 75. b. domi militiaeque boni m. colebantur C. 9. a. & VI, 52. e. inopia & mali m. ſtimulabant C. 18 a. eos mores eamque modeſtiam viri cognovi C. 54. c. ita ſe mores habent C. 59. d. quantum mores mei non illorum flagitia poſcebant reſpondi J. 90. c. majorum torrentis modo praecipitati I, 3. c. *prolapſi* mores *A. Victor.* cum ab reliquis malis moribus diſſentirem C. 3. e. poſtquam res eorum civibus moribus agris aucta C. 6. a. moribus aut fortuna novis rebus idoneos credebat C. 40. e. bonisne an malis moribus vivamus 58. c. diverſis fuere C. 62. e. audacia natura aut moribus ineſt C. 67. e. neque m. neque lege regebatur J. 21. a. ſibi quiſque pro *moribus* conſulunt. alii fugere J. 62. a. (pro, *ingenio*) incultis J. 90. a. corruptis VI, 39. a. malis imbuta VI, 50. e.

Mors propior eſt cujus aetati VI, 5. a. morte,

immoderatae fortitudinis poenas dedit C. 61. a. graviorem vitam exigunt J. 16. d. alios m, allios pecuniis condemnabis VI. 62. d. aerumnarum requiem C. 55. a. ſevere vindicandam cenſebat m. ejus J. 18. b. mortis metu nutabant J. 43. a.

Mortales. inter m. magnum certamen fuit vine corporis C. 2. c. noſtri majores religioſiſſumi mortales C. 12. b. quae prima m. putant C. 57. b. Italici generis multi mortales J. 51. a. ſtultiſſumi VI, 57. c. eo magnitudinis procederent, ubi pro mortalibus, gloria aeterni fierent J. 2. a. ſuopte ingenio alimenta m. gignere (*de inſula quadam*) VI, 1. a. multos ea cauſa advorſos habeo C. 58. e. ſicuti pleraque mortalium habentur, invidia ex opulentia orta C. 6. a. ultra mortalium morem curabant II, 7. e.

Motus, pro, *tumultu*. nam, pro *Gracchano tumultu apud V. Max.* I, 1. 1. *MS.* habet *motu*, ubi etiam XV. *viros*, pro X. (*licet aliter ſentiat Pighius*,) &c. *pro Bello Civili* Idem I, 8. 9. ſedare & animos eorum mollire J. 38. a. crudelis animus eadem illa *movebat* C. 32. a. an Lepidi mandata animos movent I, 14. e. ſenatu probri gratia moverat C. 24. a. quieta movere illis magna merces C. 22. a. jocum movere C. 26. e. Horat. I. Ep. 19. *Saepe* jocum *veſtri* movere *tumultus*. ſic, *riſum movere* Quintil. VI, 2. & Cic. *Horat.* alii. cunctae gentes conglobatae movere aut contundere queunt hoc imperium VI, 38. e. ſervile bellum C. 31. a. vis veſtra quo moveri poſſit J. 26. d. moveri quam ſeneſcere omnia malebat J. 39. a. civitas & diſſenſio civilis &c. J. 45. c. compoſita VI, 39. e. a vero I, 1. a.

Mox. veriti ne mox (*paullo poſt*) victos J. 81. a. & parare quae mox uſui forent J. 96. a. ubi pertimuere ſublatum in cervices ſuas, mox deinde demto metu lacerant III, 14. a. neque mox ingenuo corpori honeſtius quam pro veſtra ſalute finem vitae fecerit VI, 5. a.

Muliebre ſecus II, 7. a. ingenio extremam neceſſitatem exſpectat I, 7. e. pati C. 13. a. *Curt.* VI, 6. a. Non votis neque ſuppliciis m. auxilia deorum parantur C. 60. e. Ligus mulier II, 3. a. *mulieris* ancillae J. 12. e. vide *Donatum ad Phorm.* 2. 1.

Multa adverſa mihi fuere C. 3. b. multa neſanda ſtupra fecerat C. 15. a. agitanti nihil procedit C. 28. e. multa prius de ſalute ſua Pomptinum obteſtatus C. 46. b. mihi multa legenti m. audienti C. 62. a. cum animo ſuo volvebat J. 6. c. multa tamen oratione conſumta J. 27. c. *multam* magnamque curam habui in Rep. cognoſcenda VI, 45. b. ob ingenii multa bona carus J. 116. a. cum multa opera circumdata I, 20. a. humus hiavit multa, vaſta & profunda VI, 12. a. cura ſummo Imp. ineſt VI, 5. e. multae bonaeque artes J. 30. a. multi cum ſpe bona adoleſcentes VI, 48. e. quia multis & magnis tempeſtatibus vos cognovi fortes fidoſque C. 20. a. unam ex tam multis orationem ejus perſcribere J. 32. e. multo maxume miſerabile viſum Imp. Romanum C. 37. b. & J. 6. a. labore multaque cura in tantam claritudinem brevi pervenerat J. 7. c. cum auro argentoque multo J. 13. c. multo optumae Reip. J. 89. d. haud multo ſecus quam ferro noceri poterat VI, 30. d. quae cum multos dies noctesque agitaret J. 98. a. mortales ea cauſa advorſos habeo C. 58. e. multum ſuis conſiliis cum officere C. 28. e. multum Reip. addiderat J. 46. a. addidit eorum animis J. 78. e. die proceſſerat J. 55. a. ſecum ipſe multum agitaviſſe dicitur. diu multumque J. 121. c. fatigata J. 99. b. ejus multus pueritiae cultus erat J. 78. a. tum vero multus atque ferox inſtare J. 85. b. in operibus in agmine, ad vigilias multus adeſſe J. 101. a. V. Flor. IV, 2. 50. prorſus multae facetiae multuſque lepos inerat C. 26. e.

Multitudine, cum magna m. arma cepiſſe C. 31. a. diſtrahitur animus J. 82. e. utroque colle m. circumdato effuſi conſedere J. 103. e. paucitas ſuperaret C. 62. e. plebis vis ſoluta atque in multitudinem diſperſa, minus poterat J. 45. d. eorum multitudinem in unum cogit J. 82. a. quoniam neque ingentem m. haberet J. 115. e. ceterae diem ſtatuit C. 37. a. domi minuendae gratia J. 22. a. duces multitudinum C. 51. a. caetera C. 44. a. nam multitudo hoſtium ne circumvenire queat, prohibent anguſtiae loci C. 68. e. togatorum J. 24. e. caetera multitudo vulgi VI, 34. a.

Munditias mulieribus, viris laborem convenire J. 90. a. non Graeca facundia neque urbanis munditiis ſeſe exercuit J. 67. d.

Munere ditium dominorum huc ire licet atque illuc III, 11. e. muneribus explicant amicos J. 13. d. & J. 23. a. *munia* extrema ſequi III, 5. b. veſtra penſantur lege frumentaria III, 10. d.

Munificentia animi J. 7. e. ob m. in ſeſe amicum rati J. 111. c.

Munimenta regni me habiturum in veſtra amicitia J. 14. c. caedem in vos feciſſe pro m. habent J. 34. e. receptui ac poſt munimento foret J. 54. c. caſtrorum impeditus J. 62. e. caſtris levi munimento poſitis J. 96. a. neque m. ullum quo cedentes tenderet J. 55. e. alios ſuper vallum in munimentis locare J. 105. d. a. Sulpicio hoſtium partes *muniri* VI, 48. d. quorum auctoritate quae deliquiſſet, *munita* fo-

Digitized by Google

fore ſperabat J. 30. e. temere J. 58. e. urbem vigiliis m. C. 33. a. advorſum hoſtes J. 94. b. per hoſtium munitiones ſaepe J. 25. e. eo ſe *munitiores* putant quo VI, 33. a. caſtris munitis J. 84. a. agmine incedere J. 56. e. *impugnandus agger, ut ſi murum ſuccederent, gravibus ſuperne ictibus conflictarentur.* Tacit. II. eum muniunt undique parietes C. 64. a. audacia pro *muro* habetur C. 68. e. agitare pro muro dies noctesque J. 99. e. muros ſucceſſerant III, 15. a. aſcendere C. 7. e. ſuffodere, ſcalis aggredi J. 61. e. potere J. 99. e. Ovid. *ſummum* petit *arduus arcem* II. Metam. *bellam* petita *ferro.* & *urbem bello* Virg. III. AEn.

Muſſantes vos & retractantes verbis I, 12. a. Liv. 43. Id *decretum decem legatorum clam* muſſantes *carpebant.* de, vi vocis *vide Servium ad*, muſſantque *oras & limina circum* G. IV. m. vobis circumventus III, 8. e. Claudian. *tacita formidine* muſſant II. Eutrop. vſ. 133. ubi MS. *nunc ſaltem Excuſſae procerum mentes turbataque* muſſant *Concilia.* Stat. Theb. III, 93. ubi MS. pro, *abſtulerat.* abſciderat *plenum. Cuncti ſe ſcire fatentur Quid fortuna ferat populi ſed dicere* muſſant. AEneid. II, 345. Codex Petrenſis, *petat populi.*

Mutabant mihi ingenium VI, 3. a. neque materia in agris neque ab Hiſpanis emundi aut mutandi copia erat J. 21. e. mutare res inter ſe inſtituerant J. 21. b. pro, *permutare.* Virg. Eclog. *Nec nautica pinus* Mutabit *merces.* Colum. lib. X. *dum viridis aetas pulchritudinem corporis conſervat, aete* mutandi ſunt & 7. 1. Horat. II. Serm. Sat. 7. *Uvam furtiva* mutat *ſtrigili.* eaque mutare cum mercatoribus advectitio J. 48. e. cunctaque praeſenti ignavia mutatis III, 11. e. *felicitatem cum calamitate* Boëth. III. Proſ. 5. & ſic MS. B. Pub. fluxae & mobiles (*res humanae*) ſemper in advorſa mutant J. 112. e. nomina rerum ad ignaviam mutantes otium pro ſervitio appelletis III, 9. e. locum J. 48. e. ſi huic imperio fortuna mutaretur J. 17. a. ac miſceri omnia C. 2. b. odio ſuarum rerum mutari omnia ſtudent C. 38. a. bellum me gerere juſſiſtis &c. reputate cum animis veſtris num id mutari melius ſit, ſi quem &c. J. 87. e. mente mutata C. 40. a. ut tanta repente mutatio non ſine Deo videretur VI, 13. a. omnes rerum mutationes caedem fugam portendant J. 3. e. quorum nemo non diurna mercede vitam mutaverit I, 13. d. judicium animi mei J. 4. d. fidem J. 61. e. fallere. ut Terent. Phorm. *Nequeo exorare ut maneat & cum illo ut* mutet *fidem triduum hoc.*

N.

NACTI ſummam poteſtatem C. 39. a.

Nae iſta vobis manſuetudo in miſeriam vertet C. 60. e. & J. 88. d. VI, 40. a.

Nam poſtquam C. 39. a. nam profecto C. 54. e. namque avaritia &c. *in princip.* C. 10. d. & *alibi.*

Narrandi initium facere C. 4. d.

Naſcenti tibi cum anima tradidimus VI, 60. a. nati imperio J. 34. e.

Nationes atque urbes ſubigere C. 2. a. ferae & populi ingentes vi ſubacti C. 10. a. externis VI, 36. a.

Navi fecerant imperata J. 79. d. *Cicero* pro L. Manil. *homines navi & induſtrii.*

Natum. quodcumque natum fuerat (*de frumento*) in loca munita contulerant J. 95. d. *natus* nobili genere C. 5. a. haud obſcuro loco C. 24. a. eo natus ſum ut Jugurthae ſcelerum oſtentui eſſem J. 26. e.

Natura finxit prona C. 1. a. alii aliud iter oſtendit C. 2. d. munitas urbes C. 7. e. bonum apud eos non legibus magis quam n. valebat C. 9. a. n. gens bellicoſa C. 41. a. ferox C. 44. e. quanta cujuſque n. aut moribus ineſt animo audacia C. 67. e. falſo queritur de n. ſua genus humanum J. 1. a. quo neque melius neque amplius aliud in natura mortalium (*ingenium ſcil.*) J. 2. e. mortalium avida imperii J. 6. e. finem vitae facit J. 10. c. de n. & habitu Scauri J. 30. e. vaſtus (*mons*) ab natura & humano cultu J. 52. e. loci J. 53. e. pari ſinus Africae J. 80. a. ad hoc natura ſerpentium ipſa pernicioſa, ſiti magis quam alia re accenditur J. 94. d. aucta in altitudinem, quo cuncta gignentium natura fert J. 98. d. conſiderate quam converſa rerum natura ſit I, 14. e. naturae conceſſit J. 16. a. anima ceſſit VI, 60. e. vita & mors jura naturae ſunt VI, 4. a. profectus quidam Ligus ad requiſita naturae VI, 15. a. contra naturam corpus voluptati anima oneri fuit C. 2. e. n. Scipionis & morem hoſtium cognovit J. 7. d. ipſam caeteris imperitantem induſtria vicerat J. 79. a bene facere jam ex conſuetudine in naturam vertit J. 87. e. unam & communem omnium exiſtimo J. 38. b.

Naves codicariae IV, 10. a. navibus in eos locos veniſſe J. 80. a. incertis onere turrium VI, 20. a. aſcendere J. 27. a. quaſi magnae navis ſupervacua onera VI, 55. d. ferramentis navium icti III, 6. e. *navigia* actuaria II, 9. a laniata IV, 12. e. ad inſulam navigio profecutus eſt II, 3. a.

Naufragiis militum optumos cum navibus amiſi

IV, 6. a. necat fuſti VI, 15. e. in carcere necati J. 34. a. vivum aut necatum J. 65. e. ferro J. 46. b.

Necubi (i. e. *ne alicubi*) cavere tamen necubi hoſti opportunus fieret J. 59. b. Liv. necubi *hoſti aequo loco ſe committeret*. Varro R. R. I, 45. *ſi erunt imbres ſecuti videndum* necubi *aqua conſiſtat*.

Neceſſaria. rem familiarem ad n. deeſſe C. 21. a. ſua poſt illius honorem ducerent J. 76. c. ex neceſſariis facta ſunt advorſa J. 16. e. i. e. ex amicis & fautoribus ex omni copia neceſſariorum 5. delegit J. 110. e. & J. 69. e. penuria rerum neceſſariarum J. 25. e. extremam neceſſitatem I, 7. e. neu cogatis neceſſitatibus privatim mihi conſulere III, 4. a. rerum coactus J. 52. a. *neceſſitas* pro *neceſſitudine* Cic. pro Sulla. *ſi noſtram in accuſatione ſua* neceſſitatem *familiaritatemque violaſſet*. falſus itaque *Chariſ.* p. 76. neve nobis eam *neceſſitudinem* imponatis C. 34. e. impendet nobis eadem C. 68. c. & 68. e. pro, *neceſſitate*. Sempron. Aſellio. Lib. 4. *non decertare niſi ſumma* neceſſitudo &c. *pro*, *neceſſitate*. Varro modio. *aſſe pulmentarium ſedeas*, *quo natura aurigatur non* neceſſitudo. *Siſenna*, neceſſitudine *calamitatis inductum*. ad n. rei ſatis dictum J. 22. e. ſimul nobis demeres acerbam n. pariter te errantem & illum perſequi J. 109. a. familiarem & omnibus neceſſitudinibus circumventum C. 22. e. ea *neceſſitudo* (*affinitas*) apud Numidas levis ducitur J. 82. e. quos affinitas aut alia n. traxit VI, 34. a.

Nectere ex viminibus vaſa agreſtia IV, 11. b.

Nefanda ſtupra fecerat cum C. 15. a. facinora feciſſent C. 52. e. neque ſanctum aut nefandum quicquam fuit irae barbarorum VI, 31. a. *hunc locum reſpexit* Tacit. Hiſt. III, 33. *diverſae cupidines*, *& aliud cuique fas. nec quidquam illicitum.*

Negare de ullo negotio audebat J. 86. c. negitare J. 119. a.

Neglegat. bonus tantummodo ſegnior fit ubi n. at malus improbior J. 36. e. ſenati decreta J. 44. a. opulentia neglegentiam tolerabat Reſp. C. 58. e. Deos C. 10. c.

Negotia. quae res maxume tanta n. ſuſtinuiſſet C. 62. a. ſuam quiſque culpam actores ad negotia transferunt J. 1. c. inter haec n. J. 51. e. quae n. (*praebitio frumenti*) J. 58. e. ubi primum potuiſſet per negotia publica J. 68. b. in has regiones per Lepitanorum negotia venimus J. 81. a. ad ſimulanda negotia altitudo ingenii incredibilis J. 100. e. habeat ſua quibus ab malo publico detineatur VI, 41. e. facile eos ad tantum negotium impelli poſſe C. 45. a. ratus id quod negotium poſcebat J. 60. a. participem negotii fecit J. 31. b. negotiis & periculo compertum C. 2. b. per homines talis negotii artifices J. 39. a. facies totius n. varia &c. J. 55. a. ſimulabat negotio aliquo intentus C. 2. de. ſeſe negotii gratia properare J. 79. a. quantum cum maxumo beneficio veſtro negotii ſuſtineam J. 87. a. plerique Craſſo ex n. privatis obnoxii C. 49. d. negotiis amicorum intentus C. 63. a. ex aliis n. quae ingenio exercentur J. 3. e. bonum Pub. ut in pleriſque n. ſolet privata gratia devictum J. 27. a. ab n. numquam voluptas remorata J. 100. e. communibus conſuleretur J. 113. a. admonendum te de n. urbanis VI, 46. a. bonis n. impedita VI, 51. a. negotiis amicorum implicati VI, 58. a. in atroci negotio C. 30. e. minore & majore C. 55. e. vehementer eo n. permotus J. 6. e. infecto J. 62. e. ne qua ex eo n. ſeditio oriretur J. 75. a. de ullo n. negare audebat J. 86. c. ei n. proximum diem conſtituit J. 98. e. aſpero J. 103. a. negotiorum curator fidus J. 74. a. negotium dat uti C. 40. e. *negotiatores* Uticae J. 68. e. &c. frequentiam J. 51. a. in Gallia *negotiatus* erat C. 41. a. ſi quem ex illo globo nobilitatis ad illud, aut aliud tale negotium mittatis J. 87. e. *Plautus* Perſ. I, 1. 21. *negotium ferreum.* de ſervo q. alibi *luteum* n. *Negotioſus* prudentiſſumus quiſque J. 8. e. Plautus Mercat. *Quia enim* negotioſi *eramus noſtris negotiis.*

Nemo omnium J. 58. b. & 58. e. & VI, 54. a. & *Cicero*, nemo tam egregiis factis erat J. 67. e. bonus nemo volet VI, 5. a. ſic, *Livius.*

Neque. non famem aut ſitim, neque frigus neque l. C. 13. e. quod cognoverat neque famem C. 19. c. & C. 66. e. & C. 71. b. *quater in una periodo* C. 24. a. neque odiſſe ſed minume iraſci decet C. 54. b. agit atque habet cuncta neque ipſe habetur J. 2. a. prohibere injuriam neque pati cujuſquam regnum per ſcelus creſcere J. 15. a. petere, neque ſimul amicitiam veſtram & regnum meum ſperare J. 26. c. quod *neque* inſidiae procedebant *&* intellegebat urbem munitam C. 33. a. & J. 35. a. Quae poſtquam agitare coepit neque in amicis ſatis praeſidii eſt J. 39. b. neque *ego* vos hortor. *in princip.* J. 36. c. & J. 50. e. & 63. c. ſed neque more militari. *in princip.* J. 48. e. poſtquam haec dixit neque animus Marii flectitur J. 68. c. ubi *neque* agros vaſtari *&* eos qui primi aderant vident &c. J. 72. a. ubi *neque* epiſtolam reperit & rem cognovit J. 74. a. & J. 77. a. uti neque vos capiamini & illi fruſtra ſint J. 87. d. *eodem modo* nec *apud* Plin. P. Cap. 70. quae poſtquam glorioſa modo neque belli patrandi cognovit J. 93. e. neque vero C. 4. a. *Quintil.* II, 17. *ter in eadem ſententia* J. 104. e. neque quemquam a multis metuendum eſſe, quin ad eum ex multis formido recidavit VI, 35. e.

Ne-

Nequeuntes plerique ſuſtinere corpora III, 12. e. nequiens prohibere VI, 31. a. eo ſe munitiores quo illi quibus imperitant *nequiores* (*infirmiores*) fuere VI, 32. e. quicquid ſine ſanguine civium ulciſci *nequitur* jure factum ſit J. 34. b.

Nequicquam opportuna res cecidiſſet C. 20. a. hortere. quem neque gloria neque pericula excitant C. 67. e.

Neu quis de his ad Senatum referat *neve* cum populo agat C. 57. a. & VI, 17. e. ne tam prava inciperet neu gereret &c. J. 68. a.

Ni ea res longius ab incepto traheret C. 7. e. maturaſſet C. 19. b. ni ſibi obnoxia foret C. 24. a. timebat iram ni paruiſſet J. 27. b. neque reſiſtere quiviſſent (v. *enitor*) ni facerent &c. J. 63. e.

Nihil reliqui victis fecere C. 11. e. Senatus nihil ſane intentus (*non*) Plaut. Mil. *Num poſtquam exierunt porta* nihil *ceſſarunt illico* —— *Obſcurari atque amplexari inter ſe.* nihil vi opus eſt J. 34. a. auxilii eſſet C. 41. a. ſuſpicantes C. 45. a. ſi ad impetrandum nihil cauſſae haberem J. 15. a. penſi neque ſancti habere J. 45. e. languidi neque remiſſi patiebatur J. 57. e. cupienti nihil ſatis feſtinatur J. 69. a. intactum neque quietum pati J. 70. d. prorſus ab utriſque nihil reliquum fieri J. 76. b. nihil profuerunt doctoribus ad virtutem J. 89. e. nihil remittere ſed acrius inſtare J. 103. a. carius habeo apud animum meum J. 118. a. nihil eo maluit quam quod tibi obeſſet VI, 47. a. qui vero nihil poterat (*nempe in re de qua verba fiunt*, pecunia) is erat calumniae proximus VI, 62. e. *nihilo.* quamquam gravia tamen conſuetudine jam pro nihilo habentur J. 36. e. malum facinus pro nihilo haberi VI, 59. b.

Nimias. ob n. opes Mithridatis VI, 4. e. onere I, 21. a. *nimis* alta C. 5. b. mediocria malle quam *nimia* (Senec. Ep.) ubi MS. pro *vitaliaque*, utiliaque. Molliter aegritudinem pati J. 84. e. luxurioſe nimiſque liberaliter habuerat C. 11. d. bona voluntate in victos VI, 36. a. *nimius* fiducia 2. 2. e. nimius animi & impotens IV, 1. e.

Niſi. quae niſi his qui videre nemini credibilia ſunt C. 13. a. cum conſidero quae conditio vitae futura ſit, niſi noſmet ipſos vindicamus in libertatem C. 20. c. agam, niſi forte me animus fallit C. 21. d. quam nemo bonus niſi cum anima amittit C. 34. e. modeſtus ad alia omnia niſi ad dominationem II, 5. a. niſi forte III. 10. e. pace frui liceret niſi hoſtes opportuni & ſceleſtiſſimi III, 2. a. parum comperimus *niſi* quia *fuit* J. 71. b. ab negotiis numquam voluptas remorata niſi quod de uxore potuit honeſtius conſuli J. 100. e. faciundum niſi indicaret C. 49. e. hoc niſi providederis ne accidat C. 58. b. ignoſcite niſi iterum jam patriae bellum fecit C. 61. d. pleroſque ſenectus diſſolvit niſi qui ferro interiere J. 20. c. jumenta ſarcinis levari jubet *niſi* frumento dierum X. J. 78. b. plura ſcribere dehortatur fortuna mea &c. Niſi tamen intelligo. *in princip.* J. 26. b. (*i. e.* ſed, *more Graecorum*) ut ſaepe Cato de R. R. & Terent. Andr. *Neſcio* niſi *Deos fuiſſe iratos mihi ſcio.* Et Eunuch. *Nequeo ſatis mirari neque conjicere*, niſi *quicquid eſt, procul hinc libet prius quid ſit, ſciſcitari.* Cic. ad Attic. Niſi *tamen id erit mihi gratiſſimum.* Niſi forte. *in princip.* J. 35. b. *bis in eadem ſententia* J. 36. e. quid reſponſuros creditis, niſi ſeſe voluiſſe J. 88. b.

Niſui. quae dubia niſui videbantur J. 99. b. ſaxis eminentibus *niſus* J. 98. c. uti per ſaxa facilius foret J. 99. a. ab adoleſcentia ita ſe *eniſum* J. 25. a. ſumma ope ne tale decretum fieret J. 27. a. ſimul *eniterer* domi militiaeque quam maximo uſui eſſe P. R. J. 14. a. *enitimini* J. 10. e. ubi virtus *eniteſcere* poſſet C. 63. b. ſingulos ex Senatu ambiundo *nitebantur* ne gravius in eum conſuleretur J. 13. e. gratia, voce, ſua quaſi pro gloria J. 18. b. *ad te invadendum* nitentibus. Valer. III. 2. ſic Aſc. & MS. *Hack.* male, *invadentibus nitendum.* Frontin. I, 11. p. 180. MSS. 2. *ut decumani* niterentur, aliter edd. Boët. IV. Pr. II. *a. manibus nitens.* *Ea radice nitentibus* IV. P. 3. *ſuis viribus virtus.* ibid. Pr. 7. fruſtra autem niti, neque aliud ſe fatigando niſi odium quaerere, extremae dementiae J. 3. c. maxume ope J. 17. a. non prius omiſit contra verum niti J. 39. e. eo intentior ad victoriam niti J. 59. a. acerrume J. 64. a. corporibus huc & illuc quaſi vitabundi J. 64. b. niti modo ac ſtatim concidere J. 108. a. ille vera via nititur C. 11. a. Cirtam irrumpere J. 27. e. ad pecuniam nititur qua cuique lubet VI, 53. a. ad imperia & honores per latrocinia potius quam bonis artibus J. 4. e.

Nobiles domi C. 17. c. inertiſſumi VI, 55. d. homines VI, 58. d. nobili genere natus C. 5. a. Cic. 1. de Divin. Nobili *loco natus*, & *genere.* Verrin. 7. reges (*nomen* imperii id primum fuit) C. 2. a. virgine C. 15. a. muliere C. 24. a. adoleſcens C. 18. a. Sulla gentis patriciae nobilis fuit J. 100. a. factiſque fortibus VI, 50. a. Cic. 4. Verrin. *facinus nobile.* & *factum.* Silius: *Nomenque haud minus quam Romanum nobile bello ſentietis.* Livius 1. B. Maced. quae tempeſtates hominum nobilium VI, 51. a. pleraque nobilitas invidia aeſtuabat C. 24. e. factione magis pollebat J. 45. e. noxia atque eo perculſa J. 46. a. ex virtute nobilitas coepit J. 88.

Digitized by Google

88. c. quia mihi nova nobilitas eſt J. 88. c. quorum ex nobilitate maxuma pars erat C. 44. e. fuſa J. 69. e. hoſtem ferire magnam nobilitatem putabant C. 7. e. vindictam nobilitatis in plebem exercuerat J. 19. a. ſi quem ex illo globo nobilitatis J. 87. c. factionem diſturbavit VI, 46. e.

Nocentiſſumi iidemque ſuperbiſſumi J. 34. e.

Nocte intempeſta C. 28. e. noctem pro ſe rati J. 103. a. *noctem* agitare jubet apud aquam J. 103. c. per noctem incidit in renunculo II, 9. a. nullam quieſcere ſine ſcorto VI, 43. a. noctesque feſtinare C. 28. e. plerumque noctis J. 103. e. noctu J. 12. e. ſaepe.

Nomen. reges (nam in terris id nomen imperii primum fuit) diverſi, pars &c. C. 2. a. *Nomina propria quia ſpecialia unius enim tamen lege tantum perſonam ſignificant.* Iſid. I. 6. ſic MsS. B. *Pub. Trin.* & *Pemb.* Imp. legit unum nomen imperii regium habebant C. 6. d. utili labori meo nomen inertiae imponant J. 4. a. familiae in Hiſpania renovatum eſt J. 10. b. eorum corrupere paullatim J. 21. d. per ſocios & nomen Latinum J. 46. a. & J. 43. a. pro *tota gente.* Juſtin. 5. 6. 4. ex re inditum J. 80. a. ſicut in ſtatum praeter nomen nihil eſt additamenti VI. 55. d. in gentem nomenque imperantium conceſſere J. 21. c. nomenque Danubium habet VI, 10. a. quae indidit ſceleri ſuo I, 10. a. rerum ad ignaviam mutantes otium pro ſervitio appelletis III, 9. b. unumquemque nominans appellat, hortatur, rogat C. 69. e. uti per C. indicem Caeſar falſo nominaretur C. 50. a. honeſte nominari VI, 55. e. literas ſibi nomine Catilinae redditas C. 35. a. hoc nomine (*ea cauſa*) C. 36. e. plebis nomine dominationes affectabant I, 3. a. decernite digna nomine &c. I, 16. 6. *Neronem & Druſum privignos imperatoriis* nominibus *auxit.* Tacit. An. I. 3. urbem ampliſſumo nomine VI, 60. b. Romano infeſtiſſumam gentem C. 60. d. memores n. Romani J. 61. b. imperium ſatis quaeſitum nomini majorum I, 10. e. aes alienum meis nominibus ex poſſeſſionibus ſolvere poſſem C. 36. e. honeſtis nominibus Remp. agitavere C. 39. e. ſanctitas regii n. VI, 16. c.

Non fuit conſilium ſocordia bonum otium conterere C. 4. a. *non* Conſulibus modo ſed C. 19. a. *non* quo conſcius eſſet ſed C. 35. b. non, quin poſſem C. 36. d. non ita eſt. *in princip.* C. 54. a. ad indignos & non idoneos C. 55. e. *inter, non & verbum cum quo in conſtructione jungitur tela aliquando ad minimum verba inſerit auctor* C. 61. d. J. 99. d. J. 38. d. & J. 58. d. eos non paullum arrexerat oratione J. 86. c. cum mille non amplius equitibus J. 113. a. *ter in eadem ſententia.* VI, 48. e. & VI, 56. b. in B. J. aut C. non invenitur.

Noſtra omnis vis C. 1. a. ſtudiaque omnia noſtra J. 2. a. memoria C. 56. a. per noſtra corpora bellum conficere IV, 7. a.

Nova diruunt, alia aedificant C. 21. a. vetera nova C. 38. a. foedera accipere J. 17. a. in n. deditione officia intenderant J. 78. e. munimenta III, 1. a. aeſtas, adulta, praeceps VI, 27. a. res J. 71. a. tabulas polliceri C. 22. e. res veteribus acquirit VI, 39. e. homines J. 4. e. milites J. 92. a. civibus VI, 51. a. novitate ſceleris & periculi memorabile facinus C. 4. d. Virg. III. Ecl. 18. *Pollio & ipſe facit nova carmina, i. e. admiranda.* Cic. II. de Lege Agrar. 88. *Res nova & admirabilis. mira novitas.* Ovid. Met. 15. 82. *perculſus rei novitate.* Cic. de Divin. 194. contemnunt novitatem meam J. 88. a. novandis dubiis rebus ſpes oblata C. 40. d. & VI, 22. a. ne quid eo ſpatio novaretur C. 64. a. & Hegeſip. *Sed ſi novare aliqua tentarent. ſic MS.* non ut editi, *novarent.* Joſeph. Antiq. 14. 17. *ὃν ὁ νεωτερίζειν ἐλπίσει. quo ſenſu, ſequior aetas voce* novitate *uſus eſt.* Macrob. Sat. 7. C. 1. *Ex illa diſcordia ſperantibus in domo regnantis naſci poſſe* novitatem. quo loco Sarisber. pro, *intra ſe quieſcente veri notione* legit, *inter ſe quaeſtione migrabunt.* pro, *Demodocum*, Polyphemum, pro, *aptam*, amicam. pro, *conſortii*, convivii. defenſionem in conſilio novo non ſtatui parare C. 35. a. Imperatori J. 48. a. itinere II, 5. a. amicos anquirant J. 13. d. motus VI, 31. b. n. conſilium approbo C. 53. a. & C. 57. e. ne omiſſo vetere conſilio novum conquireret J. 73. d. genus poenae decernere C. 55. a. bellum exoptabat ubi virtus eniteſcere poſſet C. 63. b. ver. & adultum. & praeceps VI, 27. a. hoſtis J. 84. a. exercitus I, 16. a. noviſſime, memoria noſtra C. 34. b. & noviſſume J. 22. e. omnium conſiliorum niſi noviſſumi particeps J. 74. a.

Nox atque praeda remorata ſunt J. 42. e. nox ulla quieta J. 76. a. neque nox neque dies curam animi ſedaverit VI. 59. b.

Noxarum metu angitur animus I, 14. b. prava incepta conſultoribus noxae eſſe I, 11. e. nobilitas noxia atque eo perculſa J. 46. a. factio noxiorum III, 7. b. vindicatum in noxios J. 35. e.

Nuda gignentium loca J. 81. e. & caecum corpus ad hoſtes vortere J. 115. a. *cur inertes terga nudatis* Boëth. IV. 7. *ubi membranae B. Pub. Cant. veterrimae* pro, *coelum*, coelo. &, *ſidera domat.* pro, *donat.* nudum corpus (*pro, inermo*) J. 115. a. Dares 35. *Ajacis latus nudum figit. unde ſupra legendum patet cum MS. Sidnienſ. in prima acie Ajax* nudus *verſatur.* nudatum praeſidiis Jugurtham J. 93. e.

Nul-

Digitized by Google

Nulla. ſatisfactionem ex nulla conſcientia de culpa proponere decrevi C. 36. a. alia fuere quae nobis nulla ſunt (*non ſunt*) C. 60. b. & I, 6. e. Terent. *memini, tametſi* nullus *moneas.* Cic. Attic. XII. 230. *Non quo jam adeſſet ſed quia certe id ageret, ab armiſque* nullus *diſcederet.* At inde nulla requie mora proceſſit ad oppidum I, 20. a. abſit labos &c. quibus nulla pars fructus eſt III, 10. d. Virtus, vigilantia labos apud Graecos nulla ſunt VI, 55. b. cujus nulla pars corporis a turpitudine vacat VI, 63. c. nullius earum rerum Conſuli jus eſt C. 30. c. nullius ſtipendii homo J. 87. c. (*qui nullum ſtipendium fecit.* ut infra VI, 43. d.) nullo, aut quam pauciſſumis praeſentibus J. 117. a. nullo certo exilio vagabantur VI, 22. a.

Numeret. Quorum adeo Sullam non poenitet ut & facta in gloria numeret I, 9. a. ex ſuo *numero* legatos mittit, i. e. ex *ſua factione, aut grege* C. 34. a. & C. 43. c. legiones numero hominum expleverat C. 65. a. unus ex eo n. qui ad caedem (*Maſſivae nempe*) parati erant J. 39. c. cum tres quaeſitores rogarentur effecerat ut ipſe in eo numero crearetur J. 44. c. numero priores (*plures*) J. 54. c. reliqui n. quadraginta J. 57. b. ex copia tubicinum quinque numero delegit J. 98. c. exercitum n. hominum ampliorem ſed hebetem infirmumque J. 58. a. J. 113. a. aliquanto hoſtium potiti J. 77. e.

Numine inviſam mortalium vitam VI, 59. a.

Numquam ne ergo familia noſtra quieta erit J. 15. e. ab negotiis numquam voluptas remorata J. 100. c. nunquam *bis tantum.*

Nunc. Nunciatum eſt vim parari. nunc Oreſtillam tibi commendo C. 56. e. nunc vero non id agitur, bonis ne an malis &c. *in princip.* C. 58. c. & C. 67. e. vos cunctamini etiam nunc & dubitatis &c. C. 60. c. nunc, quoniam J. 10. a. & J. 17. e. & J. 90. c. profecto neque Reſp. ſicuti nunc vaſtaretur J. 35. a. videte quam iniqui ſint J. 88. e. quam nunc peteret, tunc &c. J. 119. a. nunc animum advortite III, 9. e. & IV, 7. a.

Nunciabant portenta & prodigia C. 31. a. Senatus verbis minae graves nunciabantur J. 27. e. rem quietam J. 113. e.

Nuncii. magis atrocitate rei quam fide nuncii, terrentur J. 107. a. ex nunciis accepit J. 50. a. lugubribus VI, 2. a. per nuncios Conſuli declarantur C. 47. a.

Nuptiis vacuam domum feciſſe C. 15. e. nuptum mittebantur a parentibus virgines II, 4. e.

Nuſquam ullum eſſe larem jam C. 21. a.

Nutu deorum cuncta portendi J. 97. a. pro, *dantis propenſa voluntate, quae nutu declarari ſolebat. Annuit, & totum* natu *tremefecit Olympum.* Virg. Nutus *tuus poteſt hominem ſummo ingenio, incolumem in civitate retinere.* Cic. ad Brutum Lib. II. 22. Nutus (Scipionis) *pro decretis patrum, pro populi juſſis eſſe.* &, pro Quint. *Si fas eſt reſpirare Quintium contra* nutum, *ditionemque Nevii. jungitur cum* arbitrio *& autoritate apud eundem de Orat.* cum voluntate Ep. 3. 10.

O.

Ob merita ſua carus J. 9. a. & ob beneficia J. 10. a. benefacta J. 12. c. ingenii multa bona carus J. 116. a. familiae noſtrae ob veſtram amicitiam infeſtae ſunt J. 16. e. ſaevitiam ſuam J. 18. a. calorem minus frequentata J. 20. a. id fruſtra an ob rem faciam in veſtra manu ſitum eſt J. 33. e. aut cupidine caecus ob theſauros J. 41. c. ob ea Senatum de foedere conſulebat J. 43. a. ob ea feliciter acta ſupplicia diis Im. decernere J. 59. a. eam cauſſam J. 69. a. diſcordias civilis navibus in eos locos veniſſe J. 80. a. ob rem corruptam domi poenas metuunt J. 81. e. ſuos tutandos J. 94. a. ob munificentiam in ſeſe amicum rati J. 111. e. magis Punica fide quam ob ea quae praedicabat J. 116. e. Rempublicam J. 120. e. haec ſunt praemia pro vulneribus, & totiens ob Remp. fuſo ſanguine, (i. e. *in ſalutem Rep.*) III, 2. e. niſi approbaveritis omnis proſcriptiones innoxiorum ob divitias I, 8. a. Exercitus in Aſia ob nimias opes Mithridatis aluntur VI, 4. e. ſcelus VI, 6. b. ob inediam inſolita veſcentibus VI, 17. a.

Obediens erit juſſis veſtris J. 35. e. obedientia ventri finxit C. 1. a.

Objectantur illis probra J. 88. a. vecordiam Mario J. 99. d. periculis J. 7. a. objectat mihi poſſeſſiones I, 8. e. objecti beſtiis J. 16. d. quae ſi tibi falſa objicio VI, 63. a.

Oblivio abſtulit VI, 36. a. obliti eſtis. Cic. III. Philip. *Nos poſt exactos reges ſervitutis* oblivio *ceperat.* in ob. venire. Decl. in Sal.

Oblonga mapalia J. 21. c. (*i. e.* longa) Liv. *Falarica miſſile telum haſtili* oblongo.

Obnoxia. minari ferro ni ſibi ob. foret C. 24. b. lubidini C. 60. b. his obnoxii quibus ſi Reſp. valeret, formidini eſſemus C. 20. e. Craſſo ex negotiis privatis C. 49. d. ne nunc quidem obnoxiis inimicis reſurgitis J. 33. e. aliis obnoxiis rurſus bellum cepi IV, 5. a. neque ſumtui parcere dum obnoxios fidoſque ſibi faceret C. 14. e. neque delicto neque lubidini C. 60. b. ille obnoxius qualem tu voles ſocietatem accipiet IV. 13. a.

Obſcurabat Coelum nebula ſublima &c. II, 6. e. *Coelum* obſcurum nocte atque nubibus obſcura-

ratum coelum J. 42. c. *Virg.* III. *AEn.* 18. obſcurant *aethera pennis* XII. AEn. & Luna obſcuratque *ſuam per juſſa ſilentia famem. Lucan.* IV. 718. *ubi MS. incaute ex hoſte videri. Hexagyla poſt ſolis occaſum jam* obſcura *luce invecti* Liv. IV. B. Pun. Ex lubidine magis quam ex vero celebrat obſcuratque C. 8. d. *Plaut. Trin.* obſcuravit *pectus tuum amor.* obſcurat *honorem Codex MS. Seduli* lib. 2. §. 1. ipſa atque ſigna militaria obſcurati J. 53. e. ſententia VI, 67. a. natus haud obſcuro loco C. 24. a. *Pompejus humili atque* obſcuro *loco natus* Cic. 7. Verrin. Liv. *genere ortus.* VI. B. Pun. qui demiſſi in obſcuro vitam agunt C. 54. a. *ſi in tanta ſcriptorum turba mea fama in* obſcuro *ſit* Liv. etiam tum lumine J. 24. c. quod factu haud obſcurum eſt VI, 43. b.

Obſecutus flagitiis VI, 41. a. regi per obſequelam orationis graves carique (*ſ. grati*) II, 6. d. tibi jucundior atque obſequentior (*filia*) quam parenti par eſt VI, 2. a.

Obſervare legem &, *negligere* op. C. 55. e. ad Heren. 29. a. *laterum leges dicuntur quibus pareant, quas* obſervent. neque ſigna neque ordines J. 55. a. imperium J. 82. a. colite obſervate talem J. 10. e.

Obſeſſa eſt Aſia ab illis IV, 4. e. armis teneor J. 26. a. occulte obſident pontem C. 46. a. *Lucret. Lib.* IV. Obſiditque *vias oculorum.* &, *alibi. multa enim verba apud antiquos duplici conjugatione praedita legimus.* v. g. *littora fervere flammis* Virg. AEn. IV. &, Lucret. V. *apud eundem fulgere cum Coeli* &c. ſic, *rido irrido.* opportuna loca armatis hominibus C. 28. e. portas J. 96. d. Januam Ciceronis C. 44. b.

Obſiſtat vis VI, 21. e.

Obſtat unus a civitate alter a Gallia C. 68. a. non divina neque humana quin trahant excidantque IV, 7. e. vita caetera eorum huic ſceleri obſtat. (*nempe ne in eos propter hoc admiſſum gravius aliquid ſtatuatur*) J. 61. c. ubi confertiſſumi obſtiterant J. 103. a.

Obſtinatis animis perditum eunt C. 37. b. *Adverſus quae omnia* obſtinato *animo Appius* (*tanta vis amentiae, verius quam amoris*) *mentem turbaverat.* Livius III. U. C.

Obtentui mire ſunt vitiis res ſecundae I. 10. a. Tabella obtentui erit, quo magis animo libero facere audeat VI, 58. a.

Obteſtatur lachrymans atque monet J. 66. a. & J. 74. e. multa Pomptinum de ſalute ſua obteſtatus C. 46. b. Jovem maxumum J. 115. a.

Obtinebam ſtatum meae dignitatis C. 36. a. ad obtinendas Hiſpanias C. 19. a. obtinendi *imperii tempus excedere* Valer. V, 43. ubi MS. pro, *ductus*, inductus. Quem locum in hac civitate VI, 64. e. ab ea fama quae pleroſque obtinet diverſum J. 20. d. obtinet nullam pro ſocia J. 82. e. regnum J. 5. c.

Obtruncabantur vice pecorum II, 8. e.

Obvenit Italia Scipioni J. 29. c. pro, *ſortito contingere. ſic loquuntur* Liv. *Cic. Varro. Quintilianus.*

Obviam ire hoſtibus C. 6. d. *properare malo & ire ſententiis. Dictys* I, 19. 2. 1. ſuperbiae nobilitatis ob. itum eſt J. 5. a. periculis J. 7. d. injuriae J. 17. e. ſceleri J. 25. c. factionis potentiae animus ſubigit J. 33. e. Gracchorum actionibus J. 46. a. procedebant ex agris J. 50. c. illis ſimul & praeſidio miſſum J. 114. a. agendum atque obviam eundum eſt I, 6. a. obvii fuerant hoſtibus firmioribus animis J. 54. e. procedunt cum magno gaudio J. 72. a. quo in loco inter ſe *obvii* fuiſſent J. 81. a. quaſi obvius honoris cauſa J. 121. e.

Occanuerunt cornicines I, 18. a. ſic, Tacitus II. *occanere cornua. veteres enim ſaepe praet. a praeſenti deducere ſolebant.* ut, *Quae ad haereditatem patris accederat.* Pompon. Lib. I. *Senatus conſultorum.* Cato in Orat. de B. Carth. *aures nobis calliſcerunt ad injurias.* ſic apud *Ciceronem* de Legibus II. *cleperit neglegerit auctoritatem. AEm. Macer. Annal.* 16. *& apud Cic. Phil.* 13. Sinl. *apud* Terent. Andr.

Occaſionem. numquam ipſi per oc. talia fecere C. 52. e. pugnandi hoſtibus non dare C. 65. e.

Occaſu. pariter cum oc. ſolis J. 71. e. & J. 96. b. prope jam ab occaſu reſtitueris VI, 60. b.

Occepere ſocordius ire IV, 14. a. *Dictys.*

Occidendum una nobis eſſe J. 17. a. capiant occidi J. 92. a. ſatis impigre occiſo pedite noſtro J. 107. a.

Occulta loca J. 60. c. occulta pectoris immutatione pateſeciſſe J. 121. e. Tacit. I. *praemiſſo Caecina ut* occulta *ſaltuum ſcrutaretur.* heu quam occulta civium funera VI, 37. a. in occultam fugam ſparſi III, 1. a. gurgitibus VI, 18. a. ex occulto invadit J. 63. a. *Plin.* IX. 42. VI, 31. a. *Paſtinaca latrocinatur* ex occulto. occulto *fabricatae* IV, 10. a. per tramites J. 52. a. tale periculum haud occultum habuit C. 24. e. nemini eſt J. 26. b. ut ad ſe colloquendi gratia occultus veniat J. 65. e. occultans ſe J. 12. b. vitia ſua callide J. 18. e. & C. 24. a. ſigna occultare J. 70. e. neque plane occultati humilitate arborum J. 53. e. incepto ſuo J. 95. e. circum ſe praeſidia amicorum *occulte* habebat C. 27. e. quae occulte tentaverat aſpera, foedaque evenerant C. 27. e. inſidiatores Maſſivae paret quam maxume occulte J. 39. a. palam. *oppon.* I, 14. e. delicta occultiora fuere J. 42. a. quam occultiſſume poteſt J. 96. b. paulo *occultius* conſilii hujuſce participes C. 17, c.

Oc-

Digitized by Google

Occupata per ſcelus periculoſius dimiſſurum I, 6. a. neque eos magis occupatio quam ſuperba imperia diſtinuere VI, 58. e. curae illum atque laetitia ingens C. 47. a. Remp. J. 34. e. plebis innoxiae patrias ſedes I, 7. a. exercitus, aerarium &c. III, 7. e. neſcio quae torpedo III, 11. e.

Occurſantis. dormientis alios oc. interficere J. 12. e.

Oceani & noſtri maris J. 20. a. in Oceani longinqua fugam agitaviſſe VI, 20. c. intra J. 21. a. *uſitatius in neutro. cum* mare *ſequitur, ſi Capro & Probo fides.*

Oculi foedi C. 15. e. Tibull. II. 6. *Nec lacrimis oculos digna eſt* foedare *loquaces.* foedi. *hoc in loco* crudeles. Terent. Eun. V. *Pro fidem deum facinus* foedum Virg. *vocat famam Deum* foedam Cic. *Nihil miſerius, nihil perditius, nihil* foedius. ep. ad Attic. VIII. 155. Plaut. Amph. foedant *& proterunt hoſtium copias.* eodem ſenſu quo oculi *liventes.* Claudian. *maligni.* Virg. *Truces* Seneca Oedip. *immites.* Ovid. Met. *in oculis ſita ſunt, divitiae, decus, gloria.* C. 21. d. effoſſo VI, 11. e.

Odio ſuarum rerum mutari omnia ſtudent C. 38. a. incenſus C. 50. a. vacuos ab odio C. 52. a. de cujus odio potentiae nobilitatis J. 32. b. ex odio arſere III, 9. a. etiamne aures noſtras odio tuo onerabis VI, 63. e. neque ſtudere neque odiſſe decet C. 54. b.

Odore foeda ejus facies (*Tulliani*) C. 64. b. Celſus 7. 29. *ſolet etiam evenire, ut is infans humore diſtendatur, exque eo profluat foedi* odoris *ſanies.* Cic. II. de N. D. 150. *intolerabili odoris* foeditate *inſectantes depellunt. Amomum* & alii leves odores gignuntur VI, 18. e. *Graece* εὐώδεις, *his opponuntur* graves *βαρεῖς acres & vehementes.* Salmaſius *ad Solin.* p. 360. niſi cum odor aut pabuli egeſtas locum mutare ſubegerat J. 48. e.

Offenſa lenius ſtreperent ſcuta J. 99. a. *Ovid. Ep.* 13. *Pes tuus* offenſus *limine.* in quo offenſae minumum gratia par J. 109. b. ſimul & invitam & offenſam J. 76. a.

Offerre pugnam VI, 31. b.

Officere conſiliis C. 28. e. ne quid vobis poſſit III, 8. a. hoſtium itineri J. 57. a. timor animi auribus C. 67. e.

Officia boni Imp. exſequebatur C. 70. e. intenderant J. 78. e. in varia officia diſtribuatur Senatus VI, 58. e. ſumat aliquem ex populo monitorem officii ſui J. 87. e. ſervilibus intentum C. 4. a. *Seneca* Ep. 77. *Ut primum juſſus eſt fungi ſervili & contumelioſo* miniſterio, ubi MS. *Lacon. ille puer,* & pro, *ita non, ita unum.* quo facilius errata officiis ſuperes J. 109. e. amici officio & fide pariuntur J. 10. c.

Olim Saturnini, poſt, Sulpitii, dein Marii I, 12. e. praeſides olim nunc dominos III, 8. a.

Omine. pugnam illam pro om. belli fututam VI, 7. e.

Omiſit non prius contra verum niti quam J. 39. e. deditione bellum incipit J. 70. a. qui hanc urbem, omiſſa cura adhuc regitis I, 2. a. ſuperbia atque deliciis, ſibi patriaeque diffidere C. 32. b. pecuniae & corporis gaudiis VI, 42. e. (pro, *penitus dimittere,*) Virg. omiſſos *hinc jam obliviſcere Grajos. navigandi quidem in AEgyptum* omiſſum *conſilium eſt.* Liv. III. B. M. *namque aut tu mederi potes aut* omittenda eſt *cura omnibus* VI, 40. b. J. 118. b. vetere conſilio novum quaereret J. 73. e. ut alia magna & egregia tua omittam J. 10. a. C. 60. c. omittendum morem hunc quem agitis III, 9. c. & J. 110. a. J. 98. a. pila, gladiis res geritur C. 70. a.

Omne bellum ſumi facile, caeterum aegerrume deſinere III, 4. e. J. 85. a. pecus equitibus agendum attribuit J. 95. e. per omne tempus belli VI, 35. e. rem uti cognoverant, aperiunt C. 42. e. exercitum C. *penult.* Africam J. 13. a. equitatum J. 53. e. *& alibi.* natus & omnem pueritiam Arpini altus J. 67. a. aetatem in optimus artibus egi J. 87. e. provinciam II, 8. a. res tutae tranquillaeque C. 16. e. omnes jam antea diverſi audiſtis C. 20. b. ſpes in memet ſitae J. 87. c. & J. 15. d. tuque & omnes tui VI, 38. a. bonos VI, 63. e. in omni re dominatur fortuna C. 8. a. ex omni copia duas legiones inſtituit C. 65. a. certamine J. 10. e. Numidiae J. 13. a. prorſus intentus omni modo plebis animum accendebat J. 32. e. nobilitate perculſa J. 37. e. ſtrepitu paveſcere J. 75. a. corpore III, 6. a. cis Taurum agro ſpoliatus eſt IV, 3. a. ſic, *tota mente atque* omni *animo intueri aliquem* Cic. II. *de Orat.* ferrea omni ſpecie IV, 10. d. omni via graſſari VI, 17. a. omnia miſceri ac mutari C. 2. c. venalia habere C. 10. e. ſacra profanaque omnia polluere C. 11. e. terra marique exquirere omnia veſcendi cauſſa C. 13. c. extrema experiri C. 27. e. honeſta atque inhoneſta C. 31. b. pavere C. 32. a. ut omnia bona in ſpe haberet C. 32. e. ad occaſum ab ortu ſolis omnia domita armis parerent C. 37. b. provincias aliaque omnia tenere C. 40. a. fingere alia omnia C. 48. a. ſibi cum collega ratus J. 47. a. fecunda & opulentia ſunt J. 17. a. ſanguinem meum quam omnia malit J. 26. a. multa me dehortantur ni ſtudium Reip. omnia ſuperet J. 33. a. trahere omnia J. 40. a. ſita in armis J. 55. e. magis quam proelium exſpectantibus J. 62. a. impunitatem & ſua omnia concederet J. 65. c. omnia bello potiora ducere J. 66. e. feſſos mi-

Digitized by Google

milites & jam abnuentes omnia J. 71. e. tentando J. 73. a. denique omnia malle quam victi abire J. 81. e. omnia cum pretio honeſta videntur J. 91. e. omnia retinendae dominationis honeſta exiſtumare I, 6. a. quibus omnia probro ac luxuria polluta erant VI, 34. e. his laeta & candida omnia viſa VI, 36. a. in victoria lege belli omnia licuerunt VI, 48. e. honeſtamenta pacis & praemia belli VI, 60. a. modis quaeſtui deditus C. 13. e. modis pecuniam trahunt C. 21. c. neceſſitudinibus circumventum C. 22. e. fortunis expulit J. 14. e. ex omnibus maxume tutos eſſe J. 16. a. unum ex om. profugiſſe J. 72. a. & J. 18. b. ſuis rebus commodum regis anteferret J. 19. b. moribus civitatis J. 46. e. ab om. partibus ſimul tecti J. 102. e. ratus ex omnibus † aeque aliquos ab tergo hoſtibus venturos J. 106. a. gratia, potentia honos divitiae apud illos ſunt C. 20. e. neque quiſquam omnium diſceſſerat C. 37. e. & C. 52. a. quis eſt omnium his moribus quin contendat J. 4. d. nemo omnium ex fuga regem ſequitur J. 58. b. & VI, 54. a. neque quemquam omnium praeda morari J. 100. a. neque cuiquam om. ſatis ſint J. 109. b. primum omnium quia C. 38. c.

Omnino non certaviſſe III, 7. b. & J. 35. e. neque omnino facere quidquam J. 104. e. ſin in tanto omnium metu ſolus non timet C. 59. e. ſolus om. poſt hominum memoriam I, 5. e. prudens omnium quae Senatus cenſuerat I, 17. e. miſerruma om. morte, confeciſtis III, 2. e. ſolos omnium liberos IV, 5. a.

Onerabis. etiamne aures noſtras odio tuo on. VI, 64. a. ſic, *onerare laudibus* Plin. Epiſt. IV. Lib. I. at, Vincentius Beluacenſis, *pro*, *non onerare eum*, *non onerare amatum.* bis die ventrem VI, 43. a. vino & epulis J. 79. d. promiſſis J. 12. a. navis J. 91. a. onere foenoris oppreſſa plebes I, 2. e. nimio ſimul & incerto I, 21. a. turrium incertis navibus VI, 20. b. anima oneri fuit C. 2. e. divitiae oneri miſeriaeque fuere C. 10. a. oneri quam uſui eſſe J. 14. & III, 4. a.

Ope ſumma niti C. 1. a. *omni* ope *atque opera eniti* Cic. Attic. XIV, 312. pro, *omnibus viribus.* & Dictys. *ne procederetur ſummis opibus annitebatur* Cap. 10. *opes belli parare* Cap. 12. quid ubique opis aut ſpei haberent C. 22. d. nitebatur ſumma ope pleraque nobilitas C. 39. b. maxuma niti J. 17. a. eniſum ſumma ne fieret tale decretum J. 27. a. opem tuli J. 118. a.

Opera ratus aut ingenio ſuo opus eſſe J. 74. b. cum multa opera circumdata I, 20. a. pretium eſt C. 12. a. aut capta urbe operae pretium fore J. 83. e.

Opere caſtrorum feſſi J. 57. b. magis quam natura munita J. 61. a. omnia natura velut opere & conſulto praeceps J. 97. d. operibus & loco munitum (i. e. *ſitu*) J. 79. a. domum ſignis aulaeis aliiſque operibus ornare VI, 42. e. mature facto opus eſt C. 1. e. facto non conſulto C. 44. e. incepto tantummodo caetera res expediet C. 21. a. perdita Reip. C. 32. e. audacia C. 68. d. nihil ſeceſſione opus eſt J. 34. a. frumento aut pabulo J. 59. c. vi J. 59. d. quae bello opus erant prima habere J. 86. c. illis artificio, uti turpia facta oratione tegant J. 89. c. decretis I, 16. a.

Operimenta equis ferreis laminis VI, 13.

Operiri laſſitudinem C. 12. e. ibique operitur cum omnibus copiis J. 96. b. operior praeſidia C. 67. e. an fortunam opperiretur J. 98. a. ibidem J. 106. a.

Opes ubi familiares defecerant C. 13. e. cujuſvis creſcere contra illius potentiam C. 17. e. *Cic.* pro Manil. *Creſcunt* opes *&* *hoſtium animi.* & noſter *civita* P. R. *omnibus creverat* C. 52. c. imminutae C. 40. a. eodem ſignificatu quo accifae apud *Horat.* II. Serm. Sat. 11. *Integris* opibus *novi non latius uſum quam nunc accifis videas.* in altera parte majores opes, tuta conſilia C. 42. a. audacia ubi opes ad defendendum minores C. 59. e. Italiae maxume attriverat Hannibal J. 5. b. inops alienas opes exſpecto J. 15. a. factionis J. 33. a. contuſae, hoſtiumque auctae J. 47. e. regni comminutas J. 66. a. deminutae VI, 50. a. ſpes atque opes civitatis in illo ſitae J. ſinet privatas facere I, 10. e. aut patrocinia quaerendo conſilium publicum corruperunt I, 13. a. cum Minois iram fugeret & opes II, 3. e. conſumſi III, 2. e. quantas opes nobilitatis pellere dominatione III, 7. a. magnas virorum, armorum & auri IV, 7. a. malae ſecundaeque res opes non ingenium mihi mutabant VI, 3. a. cujus opes in excelſo ſunt VI, 45. a. ex quo illi gloria opeſque inventae J. 73. a. ſpes opeſque ejus ex patre ſuo penderent J. 115. e. *opibus* ingenii gloriam quaerere C. 1. a. qui ex parvis opibus tantum imperium fecere C. 57. d. conjurationis fretus ſine ſpe ſine opibus J. 10. a. diſparibus J. 56. a. magnis clarum J. 73. a. ſuis confidere J. 85. a. futiles & corruptae I, 9. a. majoribus eſſet Reſp. VI, 57. d.

Opifices atque ſervitia C. 51. a. *Cic.* pro Flac. *jungit cum tabernariis.* opif. *&* *tab. atque illam omnem faecem civitatum quid eſt negotii concitare?* de Fin. 88. vid. de iis Offic. I. Cap. 42. *in ſordida arte verſantur. nec vero quidquam ingenuum poteſt habere* officina. *Nihil enim proficiunt niſi admodum mentiantur. ib.* Agreſteſque quorum res fideſque in manibus ſitae erant J. 76. c.

Opinione amplius morabatur J. 57. c. *quamobrem* opi-

Digitized by Google

opinione *celerius confido ſceleratiſſimum illum poenas daturum.* Lentulus apud Cic. Ep. *opinione pulchrior* Plaut. Mil. aſperius eſt agere inter occurſantis invidos J. 87. a. contra op. Jugurthae J. 78. e. ſic, *Caeſar* & *Cicero.*

Opitulati inopiae ejus C. 34. b.

Opportuna. laetae tranquillaeque res ſed eae prorſus op. Catilinae C. 16. e. opportuniſſimam rem incepto belli impediverant J. 82. d. in ſpem victoriae adductus ex opportunitate loci J. 52. a. nequicquam res op. cecidiſſet C. 20. a. Reip. autem op. videbatur quod is &c. C. 50. e. multa atque opportuna habes, quo facilius errata officiis ſuperes J. 109. e. hoſtes IV, 2. e. opportunior fugae collis J. 54. e. urbis quae viris aut loco pro hoſtibus & advorſum ſe opportuniſſumae erant J. 93. e. egentiſſumus quiſque J. 91. b. opportunitas ſuae aetatis J. 6. e. Cic. Ep. VII. 7. *aetatem opportuniſſimam.* talia conſilia per otium ex opportunitate capi J. 79. a. magnas corrumpere C. 44. e. ſi paterentur opportunitates loci J. 51. a. tentando poſtquam opportunos ſibi legatos cognovit J. 50. a. abſolute. ubi primum opportunum fuit J. 65. e. injuriae J. 23. b. ſic *Liv.* U. C. 61. op. hoſti necubi fieret cavere J. 59. b. uſui fons J. 103. b.

Oppida temere munita J. 58. d. hiemem per oppida ſuſtinui III, 3. b excisa III, 3. e. oppidi potiundi J. 41. e. potiti oppido J. 79. b. praefectum J. 71. e. in maritumis agere J. 105. a. prope Cirtam oppidum conſedit J. 24. d. circumſedit J. 24. e. operibus & loco munitum J. 79. a. magnum atque valens J. 94. a. incenſum J. 96. e. pons in oppidum pertinens VI, 6. a. oppido evadere J. 60. e. effuſum vulgum J. 72. a. clauſo undique J. 71. a. egreſſi J. 96. e. repulſus ab I, 22. d. *oppidani* agere pugnare J. 64. a. proelio intentos J. 79. a.

Oppreſſerat iram J. 75. a. animum ſervitio VI, 43. a. ſi Rom. oppreſſeris IV, 2. d. magna clades atque calamitas Remp. C. 40. d. & J. 16. e. tanta torpedo animos I, 16. a. publice privatumque aere alieno *oppreſſos* C. 41. a. *plus gloriae ſepulti quam* oppreſſi *attulerunt.* Valer. V. 1: 6. *ubi MS.* pro *funeribus Romanorum ducendis* expreſſit *& urbe illa.*

Oppreſſa. Idem V, 21. ubi pro, *Campanae* MS. *Capuanae.* neque per vim neque inſidiis opprimi poſſe J. 7. a. opprimundae Reip. conſilium cepit C. 16. b. exercitum opprimundae libertatis habet I, 12. a. & I, 13. a.

Opprobrii gratia VI, 7. e. (vide *gratia.*)

Oppugnare arcem J. 60. a. quod ab oppugnatione non deſiſterent J. 28. a. domum oppugnatum venerat VI, 62. e. oppugnatus in judicio repetundarum C. 58. a.

Optatis magis pacem quam defenditis I, 12. a. *optatius* habent ex tua calamitate periculum libertatis facere VI, 49. a.

Optimates tibi ante videbantur, eoſdem nunc dementes ac furioſos vocas VI, 64. d.

Optimis. in op. artibus aetatem egi J. 87. e. quare optimum factum videri per ejus caſtra palam tranſire J. 115. e. duces I, 16. d. moribus egit P. Rom. I, 2. a. majorum exemplis I, 5. a. uti quam optumis imperites VI, 33. a. imperio atque juſtiſſimo C. 11. a. optumos non audaciſſumos J. 35. a. exercitus & veterrimus VI, 37. a. factu credens C. 33. a. & C. 64. a. & C. 66. e. & VI, 35. e. quod optumum videbatur conſilium coepit J. 58. e. optumus quiſque cadere J. 98. a. pro forti genti optume merenti J. 66. a.

Opulens & magna civitas J. 72. a. me opulenter illos arte colam J. 89. e.

Opulenti. magni atque op. J. 8. a. oppidum armis viriſque op. J. 61. d. & J. 78. a. invidia ex opulentia orta C. 6. a. negiegentiam tolerabat C. 58. e. quantum armis viris opulentia poteſt VI. 45. c. non ex op. verum ex dignitate creetur VI, 53. a. pacis VI, 6. d. per op. imperia amiſerint VI, 52. e. agro viriſque *opulentior* J. 19. e. res militaris opulentior erit VI, 51. a.

Ora maritima J. 22. b. incedunt per ora veſtra magnifice J. 34. d. *Juſtin.* XVI, 5. *Victor Tyrannus captivos Senatores in Triumphi modum per* ora *civium* trahit. omnium in me converſa J. 87. d. occulta pectoris oris immutatione pateféciſſe J. 121. e. ore libero locutus J. 100. a. in ore veſtro privatus egi VI, 3. e. egentibus agens VI, 13. a.

Orans poſtquam nihil proficiebat III, 3. a. qui ſecundis rebus ſuis ad bellum orantur IV, 2. a.

Oratio illa quo pertinuit? C. 54. a. nulla laedere poteſt ex animi ſententia J. 89. a. fortem ex timido Imp. oratione fieri C. 67. a. quorum accepta J. 25. a. multa conſumta J. 28. a. ſecunda extollit J. 69. e. ſua arrexerat J. 86. e. turpia facta oratione tegant J. 89. b. habuit luculentam C. 32. d. habuit C. 58. a. &c. facundam & compoſitam J. 89. a. magnam exorſus IV, 1. d. per obſequelam orationis II, 6. a.

Orbes facere J. 102. e. orbis terrae diviſione J. 20. a.

Ordine. recte atque or. C. 52. a. ne quiſquam egrederetur J. 49. e. nullo commutato J. 106. a. inſtructos in aequum locum deducit C. 69. a. neque ſigna neque ordines obſervare J. 55. a. reſtituit J. 55. a. pro ſtatu, equeſtris &c. multa verba in hoc ordine feci C. 58. d. ſenatorii C. 17. a. veſtri J. 34. a. conſul facit, or-

dines habere ſigna ſequi J. 82. a. cujus in urbem reditu decus atque ordines omnes interierunt I, 16. a. addito C. 58. d. commutatis J. 53. e. ſine ſignis ſine ordinibus J. 102. e. homines omnium ordinum corruptiſſimi I, 13. e.

Oriantur. cui dubium eſt animi per orbem terrarum vaſtitas, bella, caedes oriantur VI, 60. d. apud Deos rerum humanarum cura J. 17. c. collis ex medio J. 52. e. flumen *oriens* a meridie J. 52. a. ea familia ortum C. 31. e. his ſervitutis amittendae cura orietur VI, 51. a. ne qua ſeditio aut bellum J. 7. a. & J. 75. a. diſſenſio civilis quaſi permixtio terrae oriri coepit J. 45. e. clamor ingens J. 61. a. invidia ex opulentia orta C. 6. a. ortus ex concubina J. 5. e. ſermo VI, 6. e.

Orginibus ſuis praeſidio fuere, (*Coloniae*) J. 22. c.

Ornata egregio cultu corporis VI, 21. b. arma ornatumque mutaverant J. 99. a. ornatum *hominibus reſtituere* Valer. MS. cod. VI, 1. 7. Aſcenſiana & Vulgg. *templorum ornamenta.*

Os apertum aut lingua promta VI. 44. a.

Oſtendam rationem qua tanta mala effugiatis C. 37. a. aſperitatem coepit J. 31. a. ſe Mario, poſtremos in agmine tentare J. 59. e. ſe cum exercitu J. 77. e. ſpeculatores citi J. 106. a. ibi vero virtutem J. 62. b. gladium J. 107. a. dubius quidnam inſolita facies oſtenderet J. 53. e. natura iter C. 2. e. (pro *declarare.*) facinora memorat, ſcelera in patrem oſtendit J. 38. d. *probatiſſimam foeminam ſicut & vivus multis ipſe rebus* oſtendit *& in morte ſua teſtamento; declaravit.* Cic. pro Caecin. 8. *ſuam ſententiam* Terent. Phorm. V. 4. *ſcelerum indicia* Cic. de Aruſp. Reſp. ipſa ſe virtus ſatis, illis artificio opus eſt &c. J. 89. e. *oſtentabat* ludum & laſciviam magis quam formidinem J. 70. e. & J. 25. e. faciem cominus VI, 11. a. oſtentando virtutem J. 7. c. praemia affectare civitates J. 70. a. triumphos ſuos J. 34. d. ſeſe quiſque bonum & ſtrenuum VI, 7. a. amicitiam glorioſe IV, 3. e. ſervitii praemium III, 10. e. praedam benigne J. 70. e. *ſcenis ad* oſtentationem hiſtrionum fabricatis II, 7. e. *Quintil.* Orat II, 10. *Nam ſi foro non praeparat, aut ſcenicae* oſtentationi, *aut furioſae vociferationi ſimillimum eſt.* *Oſtentui* ut eſſem Jugurthae ſcelerum. (*ut in me oſtenderetur*) J. 26. e. illa deditionis ſigna oſtentui credere J. 50. c. *Cic.* de L. Agrar. *Si aliud quiddam obſcure moliuntur, aliud ſpecie ſimulationis* oſtentant.

Otii ſpe laborem ſuſtentant VI, 40. a. loca voluptaria facile in otio militum animos molliverant C. 11. e. majus commodum ex otio meo quam ex aliorum negotiis Reip. venturum J. 4. c. in otio facinus ſuum cum animo reputans J. 13. b. talia conſilia per otium & ex opportunitate capi J. 79. a. quieti & otio advorſum J. 70. e. luxurioſo eſſe J. 100. e. bonum conterere C. 4. a. ne per otium torpeſcerent manus. C. 16. a. *otioſi* apud Cic. *qui ſe Rep. abſtinent.——ſuum negotium gerunt* otioſi. Lael. 86. uti per otium tuti ſimus J. 16. a. poſtquam adepti ſunt, aſperius acerbiuſque fuit J. 45. a. *grave regno.* Juſtin. XX. 1. Codex *Bib. Pub.* pro, *otium*, *hoſtium.* pro, *& m. ut & m.* pro, *quae gens*, *gentes.* metuit odit bellum I, 14. d. pauci reſiſtere quibus majus otium in caſtris quam Romae futurum erat, tanta vis creditorum impendebat VI, 35. a. quorum aetas ne per otium quidem tales voluptates attigerit VI, 38. a.

P.

Pabula ſcire incognita II, 3. a. egeſtas J. 48. e. frugum pabulique laetus ager II, 4. c. frumento aut pab. opus J. 59. c. p. pecoris magis quam arvo ſtudet J. 95. a. de humano victu, quis cibus caro ferina atque humi pabulum, uti pecoribus J. 21. a. *Animorum ingeniorumque naturale quaſi quoddam* pabulum *conſideratio contemplatioque eſt.* Cic. IV. Acad. 229. *Studii.* Idem de Seneƈt.

Pacatis. ex p. praedas agebant J. 37. e.

Pace. & in pace & per inducias nefanda facinora feciſſent C. 52. e. bellum mutavit C. 68. e. neque bello nobis antea cognitus J. 22. e. de p. aut bello pactiones feciſſent J. 44. a. ſi ambobus pacem ratam vellet J. 120. e. in colloquium ubi de pace veniretur J. 121. a. bellum aliorum pace mollius geſſiſti VI, 33. a. de p. atque bello agitandum eſt VI, 35. e. de firmanda VI, 38. a. ſocios in p. firma conſtitues VI, 40. a. neque bellum gerere, neque pacem habere C. 32. a. *ſpero etiam in praeſentia* pacem *nos habere.* Attic. VII. Ep. 133. agitabamus laeti J. 15. e. & J. 117. a. agere IV, 2. a. pacem gerens J. 50. e. *Virg.* pro *exercere* IV. AEn. 20. abnuere J. 51. e. imminuere Bocchi J. 83. e. ad ſimulandam J. 119. b. conventam cum Jmp. Rom. fruſtra fuiſſe J. 120. a. praeſtare & bellum pati I, 11. e. optatis magis quam defenditis I, 12. a. decreverunt I, 12. c. diluta proelia magis quam pacem datam IV, 5. d. ſtabiliviſſe VI, 41. a. bella atque paces J. 35. e. Sic *Plaut.* Perſa. *re placida* pacibus *perfecti & Rudente.* paces *expetiſſunt.* Horat. II. Ep. 121. *hoc* paces *habuere bonae*, *ventique ſecundi.* & alibi. *Lucret.* V. 247. *Ventorum* paces. *Varro* de vita P. Rom. *quibus de cauſis conſtituerint* paces. recuperandae J. 31. a. pacis mora ludifi-

catc

Digitized by Google

care J. 40. c. dubium belli atque pacis rationes trahere J. 102. a. ſpe attinuiſſe J. 116. e. jura repeto I, 7. c. ſpecie I, 10. a. actae VI, 6. a. modo effuſas VI, 20. a. bonis artibus VI, 33. c. cauſa bellum gerunt VI, 40. a. honeſtamenta & belli proemia VI, 60. a.

Paciſcatur vitam tantum ab eo J. 28. a. quae pacta in conventione non praeſtitiſſent VI. 9. c. Collegam *pactione* provinciae perpulerat ne contra Remp. conſentiret C. 27. c. & J. 42. a. pactio *apud Orat. & Hiſt. eſt de re publica conventio inter perſonas publicas.* pactum *de privata inter quoſlibet.* Cic. pro Caecin. *Quod edictum magiſtratus, quod foedus aut* pactio. & ad Attic. 4. *ISS. vero non agnoſcunt hanc differentiam.* Sine ulla ſeſe tradere J. 66. c. qui de *pace* aut B. *pactiones* cum hoſte feciſſent J. 44. a. ſtatuit cum eis de omnibus *pactionibus* praeſens agere J. 31. c. *pacto* vitam dederant *palam* nihil auſurum J. 115. e. &, oppon. *occulte* I, 14. c.

Balantes, vagi J. 21. a. ab ſignis aberant vagabantur & p. villas expugnare &c. J. 48. c. milites, inermes J. 70. e.

Paludamenta adſtari J. 14. a. *togam* paludamento *mutavit* VI, 2. c. *arenam aliquam aut* paludes *emat.* Cic. Agrar. 2.

Paludes. relegati in p. & ſilvam J. 1. 9. e. a *paludibus* invia I, 2. a. *deſerta* paludis *accolam Scipionem.* Valer. V. ubi MS. *civitatis ignobilis eum.*

Par. facile par ſimiliſque caeteris efficiebatur C. 14. d. parem cum liberis tuis feciſti J. 15. d. hortantur ad caetera quae laevia ſunt parem animum gerant J. 58. a. fama atque fortuna eorum pares ſunt C. 54. a. tractu pari mons J. 52. e. natura ſumus J. 80. a. equis operimenta VI, 31. a. ut par fuerat, decernit J. 43. b. offenſu minumum gratia par, ac ſi prope adeſſemus J. 109. a. exercitui meo & hoſtium par conditio III, 3. e. obſequentior quam parenti par eſt VI, 62. a.

Parabant amicitias dandis beneficiis C. 6. b. pro, *comparare.* Servi acre parati J. 34. c. Sibi regnum C. 5. c. quibus ſumma claritudo *paratur* J. 3. a. domum pecunia VI, 62. a. *Ulpian.* ad Sabin. 22. *Intereſt ipſius cauſſa* parata *ſint & legata, an ipſius cauſa emta, paratis enim omnia continentur, quae ipſius uſibus fuerunt deſtinata. emta vero ea ſola quae propter eam emta fecit maritus.* Liv. III, 34. *emtum* paratumque *pupillis.* Terent. Eunuch. *Cupio aliquot* parare *amicos beneficio meo.* interficere T. G. 18. a. impedimenta per ſocios J. 44. b. proficiſci *parabat* C. 47. a. armis contendere J. 13. a. feſtinare, parare C. 6. b. incendia C. 28. d. & C. 32. a. exercitum C. 30. e. defenſionem C. 36. a. auro amicos J. 10. b. & largiundo J. 13. d. *Baebium* Trib. Pl. J. 38. a. *moliri* parare, *atque ea modo in animo habere quibus H. per dolum caperetur* J. 11. c. prorſus intentus J. 25. e. caetera inſtrumenta militiae J. 47. b. agere, pugnare aut *parare* omnibus locis J. 64. a. cum magna cura J. 70. a. bellum nihilo ſegnius J. 78. e. flagitioſe venditas quam turpiſſime paraſti VI, 61. e. Numidiae imperare J. 13. a. copias J. 24. a. eorum perſidia pro armis uti J. 65. d. cuncta feſtinatque J. 76. a. multitudinem ad capienda arma C. 28. c. turmam ex fortiſſimis J. 103. a. libera ab auctoribus patriciis ſuffragia III, 9. c. facinora in civis patriamque C. 61. e. majus dedecus parta amittere, quam omnino non paraviſſe J. 35. a. quae ipſe perſidia clientis ſui, facere praeventum J. 74. c. alia ſibi jura I, 2. e. parandi juris & majeſtatis conſtituendae gratia J. 35. a. votis *paranda* auxilia I, 6. a. inter haec *parata* atque *decreta* C. 44. c. aliena bene *parata* prodegerint I, 8. a. leges C. 57. d. *parati* intentique J. 53. b. inſtructique J. 77. c. commeatibus J. 30. c. rebus paratis compoſitiſque J. 47. c. & J. 51. e. J. 99. a. atque forti animo C. 68. a. *paratis* militum VI, 11. a. I. *neque enim tantos auſim revocare* paratus *Stat.* Achil. II. 265. ubi MS. *abripitur.* pro, *eripitur.* Jus a Sulla III, 7. a. vis Tribunicia telum libertati paratum III, 9. b. differere J. 46. c. incendia C. 33. e.

Parcere modeſtiae ſuae C. 14. e. pecuniae an famae minus C. 26. a. dignitati Lentuli C. 61. c. claves adulterinas J. 12. c.

Parendi ſibi metus invaderet popularis J. 39. e. parere *crudelitati tuae cogebas* VI, 63. c. *neu cui, niſi legibus* pareremus I, 5. d. modeſtiſſime J. 7. c. quae homines arant &c. virtuti omnia parent C. 2. c.

Parente effoeta (*de Roma*) C. 62. e. ex p. meo & ab aliis ſanctis viris J. 90. a. *parentes* abunhabemus, (i. e. *imperio noſtro audientes*) J. 109. a. exacta aetate VI, 48. e. patriam parenteſque J. 92. e. &c. patriae, parentibus, aris atque focis C. 58. a. & VI, 60. d. repentinae caedes in parentum aut liberorum ſinum VI, 37. a.

Pariter cum filiis haeredem inſtituit teſtamento J. 9. b. ac ſi hoſtes adeſſent J. 50. e. cum occaſu ſolis J. 71. e. & J. 79. d. *pariter* omnes viles ſunt J. 82. e. diverſiſſimas res *pariter* exſpectant J. 88. d. ſuorum & hoſtium res p. attendere J. 93. a. atque in conſpectu hoſtium J. 105. a. Reip. p. ac ſaeviſſimo imperio bene atque decore geſta J. 106. a. munificus nemo putabatur niſi *pariter* volens J. 111. e. laeti ac ſpei bonae pleni eſſe J. 121. a. p. acre

omnes

omnes invadunt IV, 11. a. mala haec p. cum honore pecuniae deſinent VI, 43. a. (*ipſū. eodem tempore.*)

Pariuntur amici officio & fide J. 10. d.

Parricida veſtri Quirites VI, 3. a. hoſtem atque parricidam vocare C. 32. e. Reip. C. 55. e. & C. 61. b.

Pars ingenium, alii corpus exercebant C. 2. a. J. 54. c. & J. 55. a. & J. 70. e. J. 13. e. & ſic, *partim* &, *alia.* alii rem incredibilem rati; *pars* tametſi &c. C. 32. a. *pars* ſententiam ejus laudant: alii &c. C. 62. a. *alii*, pars *C. penult.* J. 72. a. VI, 43. c. & J. 37. c. ex omni copia pars quarta C. 65. a. *pars* in crucem acti, *pars* beſtiis objecti J. 16. c. J. 43. a. *non geminatum.* inferior Africae J. 21. e. incedunt magnifice &c. *pars* oſtentantes J. 34. d. arma capere alii, alii ſe abdere: *pars* territos confirmare J. 42. b. & J. 61. e. pauci integri magna *pars* confecti vulneribus J. 65. a. & J. 66. e. VI, 35. a. IV, 7. e. dimidia J. 68. e. vix decima parte die reliqua J. 102. b. multi per ambitionem fieri, pars J. 105. e. Illum in ſiniſtra parte curare jubet C. 69. d. in parte tertia poſuere Africam J. 20. a. in altera erat: in altera C. 42. 1. in ea parte qua adventus erat Regis J. 63. a. qua pugnae affuit J. 77. e. ab ea qua ipſe deſcenderat caſtellum tentet J. 98. a. magna editus collis J. 103. c. altior qua parte ſpectat oceanum VI, 16. e. pro virili parte VI, 44. a. neque in hac neque in illa tidem habes VI, 64. e. in abditam p. aedium ſeceſſit C. 20. a. fatigatus a fratre vix in partem alteram tranſductus eſt J. 11. b. partem Marius reliquos ducebat &c. J. 59. c. aliquantam gloriae II, 8. a. vix partem ſumtuum ſuſtinent vectigalia VI, 4. e. hoſtium muniri VI, 48. d. quae tibi partes Reip. placent VI, 64. d. Lucan. I. *Dum trepidant nullo firmatae robore* partes. parti copiarum praefectum ab Jug. J. 65. e. turpiſſumae corporis dediti J. 90. b. a partibus Reip. liber animus C. 4. c. *languentibus* partium *animis.* Ammian. 14. 1. tanta lubido in partibus erat J. 44. e. adverſo populi partibus J. 47. a. in duas diſcedunt Numidae J. 13. a. abſtracta omnia J. 45. c. copias in 4. diſtribuerat J. 106. e. partim conſcii ſibi alii ex partium invidia pericula metuentes J. 44. a. V. *Gellium* 10. 13. *Quadrig.* Annal. 23. *Utrum neglegentia*, partim *magiſtratuum*, *an avaritia*, *an calam.* V. Fr. Hiſt. Cap. 113. *noſtrae ed.* Cato de R. R. *Bubulcis obſequitor* partim *quo lubentius boves curent.* ibid. *Ulmos ſerito & partim populos.* Cic. Offic. *Sunt enim quaedam ita foeda*, partim *flagitioſa.* & de Amic. *Nihil eſt quod illi non perſequantur ſuis argutiis*, partim *fugiendas eſſe nimias amicitias &c.* Lucret. 5. *Et partim plano ſcatere.* vid. Gell. 13. 13.

Parta. bene p. vix retinemus C. 57. e. virtute VI, 32. a. armis componere VI, 33. a. bonis artibus C. 2. c.

Particeps omnium conſiliorum J. 74. a. ſic, *Conjurationis particeps* Cic. in Catilin. & ad Attic. I. 13. *Omnium meorum ſermonum & conſiliorum particeps eſſe ſoles.* dominationis VI, 34. a. regni J. 15. b. negotii J. 31. b. paulo occultius conſilii hujuſce participes C. 17. b.

Partim. (*non geminatum*) C. 51. a. vi, alias voluntate imperio ſuo adjungit J. 13. a. Graetulos accepimus *partim* in tuguriis alios incultius vagos agitare J. 22. d. (vide *pars.*) Semiſomnos partim alios arma ſumentes fugant funduntque J. 24. c. & J. 42. a. & J. 44. b. Ille probare *partim* alia abnuere J. 85. e. & J. 94. a. VI, 3. a.

Parva. Remp. ex p. magnam armis feciſſe C. 60. a. vectigalia VI, 4. b. res creſcunt concordia J. 10. e. ex opibus tantum imperium fecere C. 51. e. Copiis bella geſta cum opulentis Regibus C. 62. a. liberis J. 6. e. Valentiam intervallo praeterfiuit II, 2. a. manu C. 62. a. paruit lubidini & uſui nemo omnium ſimul C. 52. a.

Parum honeſte pudicitiam habuiſſe C. 14. e. comperta pro magnitudine ea res C. 23. e. animo valuiſſe J. 11. e. tuta per ſe ipſa probitas J. 14. e. fidei miſeris eſſe J. 26. b. conſtabat probarent ne an J. 32. a. talia facinora impune ſuſcepiſſe p. habuere: itaque J. 34. b. eſt impune male feciſſe J. 36. a. ſin id. p. procedat quovis modo interficiat J. 39. b. & 50. b. & J. 65. d. comperimus, niſi quia fuit &c. J. 71. b. poſtquam ſeſe p. expurgat, capite poenas ſolvit J. 72. b. ſibi p. idoneum ratus J. 76. a. cognovi J. 81. c. non ſunt compoſita verba mea, *parum* id facio J. 89. c. placebat. *ibid.* ſcite convivium exorno J. 90. a. exploratum eſt J. 93. e. ore p. libero locutus J. 100. a. amplo caſtris collem J. 103. d. fidere J. 129. e. credendo I, 4. d. proſperae res meae IV, 2. e.

Paſſim multis ſibi quiſque imperium petentibus brevi dilabitur exercitus J. 21. b.

Patebant cuncta maria terraeque C. 10. a. municipia atque coloniae C. 68. b. mons ſatis patens J. 97. c. via ad verum pergens VI, 38. d. campis J. 108. a. *patefacere* ſcelera J. 46. a. quanta cujuſque animo audacia ineſt tanta in bello *patere* C. 67. e. quaeſtori mandata Bocchi J. 111. e. conjurationem C. 37. e. iter nobis opportunius per Alpes III, 3. a. occulta pectoris oris immutatione J. 121. e. delicta *pate-*

t. fierent J. 37. a. conjuratione patefacta C. 47. a. indicio J. 76 a.

Paterentur. ſi p. opportunitates loci J. 51. a. vos ipſa re corrigi C. 61. d. aequo animo ni &c. J. 35 c. maledicta tua graviter & inique animo VI, 61. a. licentiam ſcelerum quaſi rabiem ad integros contactu procedere I, 14. a. jure omnia ſaeva J. 15. e. dolus N. nihil languidi neque remiſſi patiebatur J. 57. c. quouſque Remp. intutam? I, 16. e. neque mala eorum in occulto patitur (*majorum gloria*) J. 88. e. hujuſce rei inopiam *ibid.* peſſumus quiſque aſperrume rectorem VI, 33. a. civem neque leges neque dii penates I, 16. e. muliebria C. 13. a. imperia ejus injuſta C. 19. e. matres familiarum quae victoribus collibuiſſent C. 53. e. omnia prius quam J. 23. e. otium J. 59. e. nihil intactum neque quietum J. 70. c. laborem aequo animo J. 71. e. nimis molliter aegritudinem J. 84. d. hiemem & aeſtatem juxta J. 89. e. nihil apud ſe remiſſum aut apud illos tutum J. 93. d. manu priorem alium pati J. 101. e. quietem J. 108. a. bellum & pacem praeſtare I, 11. e. inediae corpus patiens C. 5. a. *Tacit.* H. 3. 26. patientior *periculi quam morae.* belli C. 7. a. laborum J. 20. c. militiae aetas J. 67. a.

Patientia veſtra in ferendis injuriis, & opes factionis a vobis dehortantur J. 33. a.

Patibulo improbo affigebatur IV, 13. a.

Patrandi incepta cupidinibus anxius J. 13. e. ſpe p. belli J. 78. a. quae glorioſa modo neque belli p. cognovit J. 93. e. fortibus conſiliis magis quam bonis procliis patrata ſunt VI, 56. c. qua re p. VI, 60. c. *patratis* conſiliis J. 13. b. eo die poſt conditam Urbem peſſimum facinus p. foret C. 19 b.

Patria bona laceraverat C. 14. a. expertes C. 34. a. pro *patria*, pro liberis, pro aris atque focis C. 69. e. p. extorrem J. 15. e. & Urbe patriaque II, 1. c. exul. J. 16. c. *patriae* ingenium exercitabat VI, 56. e. diffidere ſibi patriaeque C. 32. a. parenteſque armis tegere C. 6. d. incendere C. 60. d. portare in dextris C. 68. a. facinora in civis patriamque paraviſſe C. 61. e. ſedes I, 7. a.

Patriciae gentis nobilis fuit J. 100. a. libera ab auctoribus patriciis ſuffragia III, 9. e.

Patrimoniis amiſſis C. 38. b. quantum *patrimonii* acceperis VI. 65. a.

Patrocinia ſibi quaerendo aut opes I, 13. a. cujus p. civitas plurimum utebatur C. 42. a. ſuſcepto malorum p. C. 49. e.

Pauca de ejus moribus explananda ſunt quam initium narrandi faciam C. 4. e. hortatus pro tempore J. 53. e. munimenta egebat J. 103. e. pro delicto ſuo verba facit J. 110. a. pauci in pluribus minus fruſtrati J. 62. b. per ſuam injuriam tibi inimici VI, 34 a. *paucis* abſolvam C. 4. e. uti paucis verum abſolvam C. 39. e. poſt diebus moritur J. 11. a. Africae ſitum paucis exponere J. 20. a.

Praedas cum p. diripiebant J. 45. e. in paucis tempeſtatibus ſollertiſſumus omnium factus J. 101. a. paucis, quae me animus monet, accipe VI, 33. e. Judices a. p. probari regnum eſt VI, 53. e. agere J. 48. e.

Pavidos. laetos modo modo p. J. 64. a. pavor corpora agitaverat I, 21. d.

Paullatim creſcere, interdum vindicari (*mali mores*) C. 10. e. cohortes paullatim incedere jubet C 70. a.

Paullo. poſt paullo C. 18. a. p. diverſius. C. 71. a. locum capere paullo quam alii editiorem J. 62 b.

Paullulum imminuta mente J. 69. a. modo prona J. 98. c.

Pax ubi evenerat C 9. a. agitabatur in exercitu J. 31. e. convenit pax J. 42. e. & concordia diſturbantur palam I, 153. a.

Peccandi cauſſam praeſens minus ſuppetebat C. 16. a.

Pecore atque cultoribus frequentabatur J. 52. e. ager pecori bonus, arbori infecundus J. 20. c. pecoris domiti J. 78.

Peculatus aerarii factus J. 36. d.

Pectore. clauſum in p. C. 10. e. meditata evolvat VI, 44. a. Si id modo in p. conſilii eſt VI 46. a. multa in p. volvit, VI, 52. e. occulta pateſeciſſe J. 111. e. quod verbum in Jug. pectus altius quam quiſquam ratus deſcendit J. 11. e. Poſtremo, hoc in pectus tuum demitte &c. J. 109. e.

Pecunia. ſuamet ipſum p. praecipitem caſurum J. 8. c. in p. ſua ſpem habere advorſum P. Rom. iram J. 13. c. omnis mortalis p. aggrediantur J. 30. a. corruptum J. 38. c. ob militare facinus pecunia aut honore extulerat J. 53. d. tentare pecunia J. 70. c. facta ad Hiſpan. bellum VI, 9. b. *ut oſtenderet etiam philoſophum, ſi ei commodum eſſet*, pecuniam *facere poſſe. Cic. contra Rul.* 2. 71. poteſtas innumerabilis p. conficiendae &c. Cic. *alicubi in Ep.* ex pecunia legi judices inhoneſtum VI, 53. d. alios morte alios p. condemnabas VI, 62. c. pecuniae liberales erant C. 7. e. avaritia pecuniae ſtudium habet C. 11. a. aut gratiae ſervitis C. 60. c. magnitudine a bono honeſtoque in pravum abſtractus J. 31. a. captae arceſſebant Scaurum J. 37. a. (*bribery*) J. 41. a. publice & privatim extortae I, 16. c. perdundae genitus 3. 15. a. omiſſis p. & corporis gaudiis VI, 42. a. auctoritatem pecuniae demito VI, 53. a. ſi p. decus ademeris VI, 54. a. omnibus modis

dis trahunt, vexant C. 21. b. *vectigalibus abalienatis, ſociis vexatis, regibus atque omnibus gentibus exinanitis.* Cic. de *Leg. Agrar.* 2. 72. grandem debebat C. 50. e. ad p. diſtribuendum J. 12. a. invidiam facti eſſe ſuper pecuniam ſuam animadvortit J. 39. e. magnam amiſerat J. 102. a. ad p. qua (via) cuique lubet nititur VI, 53. a. *Vias* pecuniae *norunt Graeci, & omnia* pecuniae *cauſa faciunt.* Cic. *ad Quintum.* Lib. I. pecuniarum *repetundarum* reus C. 18. a. publicandas eorum pecunias. (*quo nomine veniunt bona omnia.*) Vide *Ulpian.* L. Pecuniae *ff. de verb. & rer. ſignif.* Cic. II. de Leg. 77. *Ad quos ejuſdem morte* pecunia *venerit.* in legationibus aut imperiis pecunias accepiſſet J. 44. a. p. coëgit quibus potuit modis II, 2. e.

Pede luxo. VI, 22. e. pedibus in ſententiam T. iturum C. 51. c. aeger C. 69. c. captum III, 15. a. invicem tractu pedis quaſi gubernator II, 6. a.

Pendere ſtipendia C. 20. d. vectigal J. 34. b. ſpes opeſque ejus penderent ex patre J. 115. e. poteſtas ex opibus alienis pendet J. 17. e. Incerta eſt fortitudo dum pendet VI, 22. a.

Penetret. neque exercitus neque moenia obſtant quo minus vi ſua penetret (*avaritia*) VI, 54. a.

Penſantur munia veſtra frumentaria lege III, 10. e. Valer. *cujus clariſſima opera injuriis* penſando lib. V. cap. 3. §. 2. ubi MS. pro, *Africae Dominam, dominicam Arcbigenes. Quaeſtuſque es non aequa meritis praemia* penſari. Boët. I. *Proſ.* 5. at MS. Coll. Jeſu pro *penſari, reddi.* Sed ex interprete lectio. *feraces inter ſe annos idem ſterileſque* penſares Lib. II. P. 1. penſatum *Clementia bellum. Flor.* IV, 2. 90. Lib. II. Proſ. 1. *Optabantque tuis dare colla lacertis, Et patriam* penſare *toris.* Stat. Achil. II. 270. MS. pro, *Troade. Iliades.* ut ſaepe *Ovidius.*

Penſi quicquam habebant C. 5. c. (i. e. *nihil conſiderati*) *a penſantibus tralatio, qui diligenter inſpiciunt in quam partem vergat pondus.* nihil p. neque moderati habere C. 12. a. &c. fuiſſet C. 61. d. neque ſancti habere J. 45. e.

Penuria aquarum coelo terraque J. 20. c. liberorum J. 25. a. rerum neceſſariarum J. 25. e.

Peperere. quae majores p. I. 5. a. gratiam ab eo I, 12. e. bonum civibus pepereris VI, 52. a. peperiſſe nobilitatem J. 88. c. ab eo magiſtratu alium poſt alium ſibi peperit J. 67. c. privatim ſibi quiſque ſervitutem VI, 50. e.

Per tantam gratiam ſolus rerum potiretur VI, 51. e. per opulentiam imperia amiſerint VI, 52. e. ſuperbiam VI. 57. a. tabellam ſententiam feret VI. 57. e. diſcordiam ſummam dilabi VI, 59. a. inſidiae per idoneos ſaltus poſitae III, 12. e. per pronum incitabantur III, 15. a. per incertum ſtolidior an vanior IV, 1. a. triumphum duxere IV, 4. e. noſtra corpora bellum conficere IV, 7. a. hiemem ad id fabricatae IV, 10. a. regnum ejus contendit IV, 10. a. per vos igitur Quirites IV, 5. e. ventis per cava terrae citatis VI, 7. a. ignobilitatem, invidiam ſcriptorum celebrata VI, 11. a. per ſumma flagitia detrectantibus VI, 30. e. per mortalis avide cupiuntur VI, 32. a. per ſuam injuriam tibi inimici VI, 34. a. ne per otium quidem tales voluptates ſine dedecore attigerit VI, 38. a. per ſaevitiam exercerent victoriam VI, 48. a. perculſa nobilitate J. 37. a. metu aberant C. 6. b. tumultu inſolito J. 42. b. repentino metu J. 62. a. magna alii inſolita re J. 78. e. caede & incendio C. 44. d. magnitudine facinoris J. 73. e. ſupra bonum atque honeſtum J. 84. a.

Perdita Rep. opus eſſe C. 32. e. non res ſuas cum Jugurthae perditis miſceret J. 85. e. bonos perditum eant C. 59. c.

Perdundae Reip. impunitatem fore C. 47. a. pecuniae genitus III, 15. a.

Perducit ad ſtudium ſui majoribus promiſſis J. 82. a.

Peregrinantes. ſicuti p. vitam tranſiere C. 2. e.

Perfecit pollicendo multa uti anteferret nec J. 19. b. inceptum J. 11. e. maleficium *Cicero pro Coelio* 42. ſcelus, *pro Cluent.* 153.

Perfidia eorum pro armis uti J. 65. d. biduum modo ex perfidia laetati J. 72. a. clientis ſui facere praeventum J. 74. e. novorum fidem in tanta p. veterum experiri periculoſum J. 77. a. ſpes omnis in ſcelere atque p. I, 4. e. quos p. aut perjurio violaſti I, 16. c. callidi & repertores perfidiae IV, 4. d. audaciſſimo cuique eſſe perfidiae VI. 6. b.

Per ſe utrumque indigens C. 1. e. probitas per ſe parum tuta J. 14. e. aliis beneficia per ſe ipſe dare J. 101. a. ſenectus per ſe gravis VI, 3. a. ipſa per ſe virtus amara VI, 53. a. *Cognitiones capitalium rerum ſine conſiliis, per ſe ſolus exercebat Liv.* 1. *U. C.* dedecus amittere C. 21. a. arma per Italiam parare C. 25. a. terrarum orbem C. 8. e. C. 31. e. exercitum omnem C. ult. per eas ſe credebat poſſe ſervitia urbana ſollicitari C. 26. a. per procuratores aut ſeipſum agere. *Cic. Attic.* IV, 86. multa per Fulviam pollicendo C. 27. d. & C. 27. e. C. 29. a. ea poteſtas per ſenatum magiſtratui permittitur C. 30. e. alios ſollicitabat C. 40. e. C. 42. e. C. 45. a. per inſidias deprehendant C. 46. a. inducias & in pace C. 52. e. ſenatus decretum conſul gladium eduxit C. 56. e. habendos per municipia C. 57. e. vim C. 59. e.

Digitized by Google

C. 59. e. per ambitionem deliquere C. 60. c. praetores idem fit C. 64. a. per liberos ſuos rogatus, defendas C. 36. e. montis iter facere C. 65. e. tramites occulte profugeret in G. C. 66. c. per illa tempora Remp. agitavere C. 39. c. *Cic. per eos dies* VII. *Verrin.* & J. 11. e. connubia Gaetulos ſecum miſcuere J. 21. c. hoſtium munitiones J. 25. e. & J. 42. d. media caſtra palam tranſire J. 115. e. dedecora C. 38. b. ignaviam & vana ingenia incerta pro certis captare C. 20. a. per ignaviam in proelio ſonum tubae audire non poſſe. *Auctor. ad Heren.* IV. 166. per luxum atque ign. aetatem agunt J. 2. a. per *otium corporis exſpectare ſenectutem Curt.* IX. 6. 19. fraudem jus fuit J. 3. a. licentiam inſoleſcere animum C. 6. e. laborem militiam diſcebat C. 7. a. otium torpeſcerent manus C. 16. a. ſocordiam vires deſluxere J. 1. b. inſolentiam ſtudium meum extollere J. 4. a. dolum caperetur J. 11. e. ſummum ſcelus adimere C. 12. e. virtutem mori C. 20. e. turpitudinem abuti C. 13. a. per ſocietatem periculi reliquos illius potentia tegeret C. 49. e. per D. immortalis quo illa oratio pertinuit C. 54. a. furtim & per latrocinia J. 4. e. per *latrocinium impoſita lex.* Cic. in Piſon. 23. per regni fidem moneo obteſtorque J. 10. a. per ſcelus creſcere regnum J. 15. a. otium tuti J. 16. a. per majeſtatem P. Romani J. 19. e. & J. 26. e. ſanguinem J. 18. e. uti per paucos factioſos Jug. ſcelus condonaretur J. 29. a. quaſi per ſaturam ſententiis exquiſitis J. 31. d. Romae per omnis locos & conventus de facto Cos. agitari J. 32. a. incedunt per ora veſtra magnifici J. 34. c. per ſeceſſionem occupavere J. 35. a. per manus libertatem retinendam J. 36. a. fidem pub. per ſeſe inviolatam fore J. 38. c. per tramites exercitum ductare J. 42. a. occultos antevenit J. 52. a. collis ſequi J. 59. d. per amicitiam perque Remp. J. 62. d. ei per maxumam amicitiam copia fallendi erat maxuma J. 65. e. multis diebus per dubitationem conſumtis J. 66. e. hoſtias diis ſupplicanti J. 67. a. facile notus per omnis tribus declaratur J. 67. e. magiſtratus inter ſe per manus tradebat J. 67. e. quaſi per amicitiam monere J. 68. a. ubi primum potuiſſet per negotia publica facturum ſeſe J. 68. c. nobilitate fuſa per legem Maniliam J. 69. e. perque ſua ante fideliter acta J. 75. a. talia conſilia per otium & ex opportunitate capi J. 79. a. quoniam in has regiones per Lepitanorum negotia venimus J. 81. a. inducias ſponſionem faciunt J. 81. a. loca aequalia ventus coortus J. 81. d. per literas fit certior J. 84. a. ſuperbiam aetatem agere J. 87. a. ambitionem ſeſe probos ſimulavere J. 87. c. cum tute per mollitiem agas J. 89. e. pecus exercitui per centurias diſtribuerat J. 96. a. uti proſpectus niſuſque per ſaxa facilius foret J. 99. a. ſigna per vigilias canere J. 104. a. quando per illam (*fortunam*) licet, feſtina J. 109. e. per caeteras gentis clari I, 4. b. per injuriam quam, optimo jure I, 5. a. per ſceleris immanitatem tutus fuerit I, 5. e. taedium aut pudorem tyrannidis eſſe &c. I, 6. a. tot vulnera & labores I, 9. e. arma *ibid.* ſummum Imp. ſatis quaeſitum erat nomini majorum I, 10. e. litteras gnarus I, 22. a. per calonum corpora in murum attollitur I, 22. e. regi per obſequelam orationis cari II, 6. a. per vias II, 7. e. exornatis aedibus *per aulaea* II, 7. e. epulae quaeſitiſſumae per provinciam &c. II, 8. a. triennium vix annuus ſumtus III, 2. e. per Alpes iter pateſeci III. 3. a. hiemem per oppida ſuſtinui III, 3. a. per nomen militare aerarium occupavere III, 7. e. per ſuffragia voſmet ipſi dominos deſtinatis III, 8. a.

Perfugium miſeris C. 63. a. *verbum Plautinum, ex Caſina. Neſcio unde auxilii, praeſidii*, perfugii *mihi, aut opum nunc copiam comparem. uſi ſunt etiam Livius Cicero, Caeſar, Tacitus.*

Perge uti coepiſti J. 109. e. qua p. praedas agere J. 23. e. itinere quo p. J. 51. a. uno animo pergentibus III, 8. a. ad ſe vorſum exercitum p. J. 72. a. pro tendere aliquo Virg. AEn. III. 198. *quo tendere* pergant. *quo loco*, pro *ſic ore precatur. Codd. MSS. Petrenſis Pembr. & Coll. Jeſ. forte* p. domum C. 45. e. properantius J. 8. e. patenti via ad verum perges VI, 38. e. feſtinans pergit J. 56. e. ad oppidum J. 63. a.

Pericula tolerare C. 10. a. villia habere C. 16. a. ſuo quiſque metu metiri C. 32. a. in maxuma venerit Reſp. C. 61. e. excitant neque gloria C. 67. d. metuentes ex partium invidia J. 44. b. conſulta habeo J. 87. d. totiens labores & p. ſuſcepiſſem III, 2. a. multa domi militiae multa advorſa fuere VI, 3. a. bonus contra p. & ambitionem VI, 19. e. occulta neque facere neque vitare (i. e. *inſidias tendere*) VI, 52. a. *aperta pericula* e contra, *Virg. quid miſeros toties in aperta* pericula *cives Projicis? ibi Cod. Petrenſis. aeterno foedere firmes. at caeteri faciunt cum Vulgg. Tibul.* I. 9. *Eſt Deus occultos qui vetat eſſe dolos* Claud. Paneg. 23. *proditor occultus. Scelus* Lucan. *pro* diſcrimine J. 55. a. *Tacit. tanquam inſonti* periculum *feciſſent.* Celſus V. 26. *modo vero* periculum *facit quodcunque magnum.* novitate periculi C. 4. e. plus timoris quam p. effecerant C. 43. e. per ſocietatem periculi C. 49. e. neque periculi neque laboris patiens J. 48. a. Ovid. Triſt. III. Eleg. 11. *Plurima ſed pelago*

 ter-

terraque pericula *paſſum.* ſocius vobiſcum adero J. 90. e. ducem ſe pollicetur J. 98. e. tum demum p. atque negotiis compertum eſt C. 2. b. ubi animus ex multis periculis atque miſeriis requievit C. 4. a. a p. aberant C. 6. b. magnis in meis p. C. 36. a. Remp. in maxumis ſervavere C. 60. e. objectare J. 17. e. invideant etiam meis J. 88. c. plurimis meis quaeſivi J. 89. b. in tutandis magis quam in ulciſcendo teneamini I, 4. e. facto non conſulto in tali periculo opus eſſe C. 44. e. in ſummo fore ſuam ſalutem J. 79. e. alienam rem periculo ſuo curare J. 85. a. cum ingenti fruſtra agebantur vineae J. 97. e. in p. aut metu agites VI, 35. e. tale p. Reip. haud occultum habuit C. 24. d. quantum impendeat Conſuli C. 29. a. quo p. aliis faceremus C. 34. a. p. ex illis metuit C. 59. e. anceps J. 42. c. ubi quemque periculum ceperat ibi reſiſtere ac propulſare J. 55. a. ex tua calamitate p. libertatis facere VI, 49. a.

Perinde ea J. 4. e. quaſi ea honori habeant J. 34. e. p. laudantur ut earum rerum uſus eſt VI, 54. a.

Peritia tanta locorum erat ut &c. J. 50. e.

Perjuriis delibuta uxor VI, 62. a. alebat perjurio lingua C. 14. a. quos perjurio aut perfidia violaſti I, 16. e.

Perlata rogatione J. 37. e.

Permanere in ſuis artibus J. 8. e. vide *artes.*

Permixtio. moveri civitas, & diſſenſio civilis quaſi p. terrae oriri coepit J. 46. a.

Permota plebes dominandi ſtudio C. 34. e. vehementer eo negotio J. 6. e.

Permulcti liberalibus verbis IV, 1. b.

Perniciem ſenatoribus machinabantur C. 19. b. ni miſericordia in perniciem caſura eſſet J. 35. e. ad p. ejus dolum quaerere J. 73. a. pernicioſa lubine paulliſper uſus J. 1. a. & J. 3. e. natura ſerpentum J. 94. b. pacem an b. gerens pernicioſior eſſet J. 50. e.

Perperam quam recte feciſſe J. 36. e.

Perpeſſa eſt crudeliſſ. proſcriptionem civium VI, 63. e. imperia ſaeva C. 19. e. ſatis eſt perpeſſos eſſe, etiam ne aures noſtras odio tuo onerabis? VI, 64. a. delicta flagitiis obſecutus VI, 41. a.

Perpulit ſpe pactionis uti inſequeretur &c. J. 42. a.

Perſcribit caſtelli planitiem J. 98. c.

Perſequar tuas injurias? J. 17. e. caetera maleficii tum perſequare ubi facta ſunt C. 58. a.

Perſ. ad bellum P. Macedonicum I, 2. a. *recto* Perſeus [illegible] *ſic*, *Varro de R. R. Quae ante cataclyſmon* Ogygi. *Et* Herculi *apud eundem de L. Lat.* VII. Tacit. *ad bellum Perſi. ſic*, *Chremi*, *Achilli*, *Timarchidi.*

Perſuadet multa pollicendo J. 50. b. Numidae J. 65. e.

Pertaeſum vos injuriae III, 8. e.

Pertinens in immenſum J. 52. e. pro, *pertingens.* pons in oppidum p. VI, 6. a. *Ulpian. de Cloacis L. Praetor. Quo minus illi* cloacam *quae ex aedibus ejus in tuas* pertinet. *Cic. de Senect. tanta eſſe conatos, quae ad poſteritatis memoriam* pertinerent *de Nat. D Lib.* 2. 136. *ad pulmones uſque* pertinent. *MS. B. Pub.* pertingat. male. *Caeſar & Liv. ſaepiſſime.* quo p. illa Oratio? an ut faceret &c. C. 54. a.

Perturbandum. ad p. Remp. C. 18. a. aciem J. 63. e. hoſtis perturbatos C. 70. e.

Pervade uti ſoles aſpera omnia VI, 40. b.

Perveniſſe in regnum adoptione J. 11. e. imperium ad minus bonos C. 55. e. ad oppidum J. 41. c. Thalam. J. 78. a. Valer. M. *Ceretem* pervenit, *ſic MS.* at male pro *Caere in oppidum pervexit.* in locum tumuloſum J. 96. c.

Perverſum gratiam gratificans VI, 42. c. *nihil ab hoc pravum & perverſum produci poſſe arbitrabantur. Cic. pro Roſc.* 17. *Ovid.* 11. *Triſt.* 60. *perverſae mentes.* Statius *tota* perverſe *conſulunt*: & eo ſe munitiores putant quo illi quibus imperitant nequiores fuere VI, 31. a. perverſe *ne dicam impudenter. Cic. Lael.* 22. vulnere VI, 31. a.

Peſſundatus eſt animus ad inertiam J. 1. b.

Peſſuma mala luxuria atque avaritia C. 5. e. artes, de iiſdem J. 90. c. conſultoribus. cupidine atque ira J. 68. d. ſervorum I, 9. a. facinus poſt conditam urbem C. 19. c. quiſque aſperrume rectorem patitur VI, 33. a. quam quiſque peſſume fecit tam maxume tutus eſt J. 34. e.

Peſte conditos Orbis terrarum IV, 7. e. ne praemia M. in peſtem ſuam converteret J. 73. e. poſtquam illa peſtis (*Carthagin. imp.*) ex Africa ejecta eſt J. 15. e. etiam ſi certa peſtis adeſſet J. 114. d. contagio quaſi peſtilentia invaſit C. 10. e.

Petebat. at is quem p. J. 23. a. pro appetere icto. *ex arena traductum verbum* Cic. in. Orat. 133. *Ut enim Athletas nec multo ſecus gladiatores videmus, nihil nec vitando facere caute, nec* petendo *vehementer, in quo, non motus hic habeat palaeſtram aliquam.* Curtius *expoſitus ipſe ad ictus undique* petebatur. *Cic.* pro Lig. *cujus latus mucro ille* petebat. magis fides ejus quam fortuna J. 15. a. foedus & amicitiam J. 112. e. conſulatum C. 18. a. ab ſenatu petere ne ſe alium putaret ac Numantiae cognitus eſſet J. 18. a. ſupra quam ego ſum J. 26. c. imperium a vobis J. 87. a. murum certantes J. 99. e. *Neceſſe eſt tanto operoſiora eſſe munimenta, quanto valentiora* (*MS. vehementiora*) *ſunt, quibus* pe-

Digitized by Google

petimur. *Senec.* Ep. 95. ſocietatem IV, 2. c. alienas opes VI, 50. e. vitam ipſe liberiſque J. 50. a. aequam conditionem J. 81. e. ut ſaepius peteret viros, quam peteretur C. 26. e. *Novercam blanditiis* petit. *Quintil.* a nobis ad ſocietatem, ab illis ad praedam peteris IV, 7. a. divitias C. 34. e. non malum facinus a te VI, 60. b. inter arma civilia aequi boni famam VI, 2. a. cohortatus ut petitionem ſuam curae haberent C. 22. e. alia deinde alia loca J. 21. d. petundi conſulatum ſpes C. 16. e. *abſolute.* petundi gratia miſſionem rogat. ſubaudi conſulatum J. 68. a.

Petulantia & probro maxume praeſtabant C. 38. b. *eo ſenſu mobilitate praeſtare. Lucret.* III. 87. judicio magis, quam morbo animi p. iſta uti VI, 61. a. petulantiſſumis verbis laedis VI, 64. e.

Pictis tabulas mirari C. 11. e.

Pietate deorum delubra, domos ſuas gloria decorabant C. 12. b.

Piget taedetque civitatis morum J. 4. e.

Piraticam exercentes VI, 25. c.

Piſcantis renunculo II, 9. e.

Pium, tutum, glorioſum an indecorum ſit IV, 1. a.

Placebant ſua cuique ſatis C. 2. a. VI, 53. c. & J. 68. a. neque conſilium aut quiſquam hominum ſatis placebat J. 77. a. parum p. eas diſcere J. 89. c. raris animus eſt ad ea quae placent defendenda III, 8. a. quae partes Reip. VI, 64. e. Senatus conſultus eſt de B. placeretne J. 30. b. & C. 57. e. quando vobis ita placet gerite ut vultis bellum J. 118. e. haud abſurde VI, 53. e.

Placide modeſteque Remp. inter ſe tractabant J. 45. a. *placide & otioſe Plaut. Poen.* p. *ſedateque dolorem ferre* Cic III. Tuſc. 99. & *loqui. in Orat.* 50. placide *leniterque objurgat.* Gell. XIII. 24. ſic *Codex Pembr.* editi, *leniter ac blande.* aliter atque animo gerebat, placide reſpondit J. 75. a. p. ſatis verba facit J. 85. e. p. & benigne J. 110. a. quo plebem in magiſtratu placidius tractarent C. 40. b. placido mari III, 5. c. *cum* placidum *ventis ſtaret mare. Eclog.* II. *Nec ſecus tres noſtri Codd. MSS. placidus* ingenio J. 23. a. *undis* placidis *natare. Ovid. Metam.* 13. 190. *moribus placidis.* Ammianus Marcellin. 207.

Placuerint. reliquum eſt optare ut ea quae tibi p. ea dii im. approbent beneque evenire ſinant VI, 44. b.

Plana Italia ac mollis VI, 15. e. in planum deducit J. 53. e. *eo ſenſu quo apud Plin. Ep.* planum *ſolum. Quod ſi univerſitatis corpus* planum *& aequabile explicaretur* Cic. de Univ. 18. *planitiem* caſtelli perſcribit J. 98. d. erat inter caeteram p. mons ſaxeus J. 97. c. p. erat inter ſiniſtros montes C. 69. a. media deſerta J. 52. e.

Plebem tractare placidius C. 40. b. vindictam nobilitatis acerrume in p. exercuerat J. 19. a. in p. quaeſtiones graves habitae ſunt J. 34. a. ex ſecundis rebus inſolentia ceperat J. 44. c. vindicare in libertatem J. 46. a. ſervili imperio patres p. exercere I, 2. b. ex gravi ſervitute in libertatem reſtituit VI, 46. e. *plebes* (*faece*) permota dominandi ſtudio C. 34. e. p. pro victa eſt III, 12. b. eo libere agitabat quia VI, 50. e. neque plebi militia volenti putabatur J. 86. e. volentis facturus IV, 9. a. plebis diſceſſio a patrib. I, 2. b.

Plena flagitii J. 42. e. *Terent. vini plenum.* Varro Eumenid. *plenus vini & Veneris. ſomni ſtupri* Cic. poſt Red. *laboris* Virg. hoſtium VI, 4. ſpei bonae J. 121. a. pleno gradu in collem ſubducit J. 103. e. *Treben. Cic.* Ep. 12. 16. *nam illum paratum ut video & ingreſſum* pleno *gradu cohortari non intermitteremus.* vid. *gradus.*

Plerumque noctis proceſſit J. 24. d. diei *Dictys* II. 4.

Plenae in modum VI, 13. a.

Plura. multo pl. bona accepiſſes J. 109. c. pauci in pluribus minus fruſtrati J. 62. a.

Plurimum poſſe ingenium compertum C. 2. b. audaciae inerat C. 17. a. utebatur ejus patrocinio C. 42. e. neque pluris pretii coquum quam villicum habeo J. 90. a. qui plus poſſet C. 40. e. & audacia C. 59. e. praeſidii & uſus amplior VI, 58. a.

Poena ſeverior C. 54. b. genus novum decernere C. 55. a. civitas poenae cuncta, aut praedae fuit J. 72. b. ſic, *eſſe in poena* Cic. *pro Ligario* 8. *in poenas* Ovid. Ep. 11. 9. dederant C. 23. e. morte p. dedit C. 61. b. mearum miſeriarum gravis p. reddat J. 17. d. hortatur uti contumeliarum in Imp. cum ſuo auxilio p. petat J. 69. d. dum pro civibus ſuis p. caperant J. 71. e. *Steph. caperent* i. e. *ferrent. ſubirent.* male. *capere enim poenam in hoſtem eſt eos in poenas cogere.* Curtius. *Achillem imitatum ſe eſſe* poena *in hoſtem capienda. eodem ſenſu* Cicero de Aruſp. reſp. 40. *magnitudo animi ad expetendas domeſtici ſanguinis* poenas *excitavit.* &, perſequi poenas inimici, pro *ulciſci male meritum* idem in Ep. ad Att. J. 187. e. acerbiſſumas ſolverunt IV, 5. d. ad crudeles p. te invocat VI, 40. b.

Poenitendum num. p. ſit reputate J. 89. a. *poenitens* conſilii I, 18. b. *poeniturum* pro, *poenitentiam acturum* VI, 10. c.

Pollebat ejus in Senatu auctoritas J. 13. e. factione nobilitas J. 45. e. J. 27. d. res eorum ſatis proſpera, ſatiſque pollens videbatur C. 6. a.

 ani-

Digitized by Google

animus ubi ad gloriam virtutis via graſſatur, abunde pollens, potenſque & clarus eſt J. 1. a. facundia ejus Romae clara pollenſque J. 32. e. non ingenium ullum ſatis pollet quin ſuccumbit VI, 52. e. *Romana majeſtas toto orbe* polleret. *Flor.* IV, 2. 8.

Polliceantur. caeteros adeant bene p. C. 42. e. tabulas novas C. 22. e. maria montiſque C. 24. a. deditionem J. 40. e. neque abnuere neque p. J. 51. e. pollicitando animum accendebant J. 8. a. illorum pollicitationibus accenſus J. 23. a. multis aggreditur J. 65. e. Sulla omnia pollicito J. 111. e.

Polluere ſacra prof. omnia C. 11. e. pollui conſulatum credebant ſi homo novus adeptus foret C. 24. e. *Valer. M.* III, 5. 1. *praeturam ab eo* pollui. ne polluta licentia invidiam accenderent J. 18. e. quibus omnia probro ac luxuria polluta erat VI, 34. e. *abſolute*, indignus illo honore, & quaſi pollutus J. 67. e.

Pondere. equi imperati cum non parvo argenti p. J. 31. e. gratia J. 99. a. *Nonius dicit*, *pro* numero *quandoque ſumi.* ut *apud* Varronem de Vita P. R. *magnum* pondus *artificum.*

Ponere vigilias crebras J. 49. e. ſic *ponere caſtra. Cic. ad Attic.* VIII. 164. *Livius. Cuſtodias portis Hirtius* V. B. *Afr. Cuſtodes*, *Cicero*, *Tibullus* Lib. I. Eleg. 2. *Nam poſita eſt noſtrae cuſtodia ſaeva puellae.* neu verba inimici ante facta ſua poneret J. 18. a. uti ſellam juxta J. 69. a. qui civitatis incommodum in gloriam ſuam ponit VI, 62. a. caſtra *poſita* munitaque J. 78. e. & levi munimento J. 96. a. inſidiae III, 13. a. epiſtolam in pulvino temere poſitam J. 74. b. legiones in monte C. 1. 4. dum bellum grave cum Etruria poſitum eſt I, 2. a. cum praedixero poſitum inſulae VI, 8. e. *Aſpera tum poſitis miteſcent ſaecula bellis. AEneid.* I. 295. *ubi tres Codd. noſtri cum Vulgg. faciunt.* & idem: *Ponuntque ferocia corda. arma* ponere apud *Liv. & Caeſarem.* poſuiſtis me Imp. Numidis J. 26. b. praemia victoribus p. fortuna C. 21. d. *Tacit.* III. 31. *Pacem ne tum quidem orabant cum bellum* poſuiſſent.

Pons pertinens in oppidum VI, 6. a. obſident occulte C. 46. a.

Populares ſceleris ſui C. 23. a. (*pro conſciis*) C. 25. a. & C. 59. e. hominem tam acceptum popularibus J. 7. a. de militibus J. 62. d. & J. 77. e. mos partium pop. & ſenatus factionum J. 45. a. animi tentati J. 52. a. pro ſubditis J. 119. a.

Populi ingentes vi ſubacti C. 10. a. partibus averſo J. 47. e. utriuſque finis communis haberetur J. 81. b. concionem advocavit J. 86. e. ſuffragiis integer I, 11. a. jus amplificatum VI, 30. a. de magiſtratu facile p. judicium fit VI, 53. d. judicia defendit VI, 61. e. reges p. finitimi C. 6. a. auxilia accerſere a populis & regibus ſociiſque J. 86. d. & J. 34. b. cum populo agat de his C. 57. e. quos finis populo ſuo peterent J. 81. e. ſumat aliquem ex populo monitorem officii ſui J. 87. e. pop. nationeſve VI, 42. a. rogationem ad populum promulgat J. 44. a. Senatum & P. R. J. 119. a. P. & Senatum J. 45. a. ei provinciam juſſit J. 86. a. gentium moderator I, 6. e.

Porrectum tranſvorſo itinere collem J. 63. a.

Porro. pro, *ſed.* laetabatur intelligens porro &c. autem anxius erat &c. C. 47. a. timebat iram Senatus, porro animus ad inceptum ſcelus rapiebat J. 27. c. in Siciliam, porro ex Sicilia J. 30. e. *in principio* VI, 42. e.

Portam irrumpit J. 62. a. *portuoſior* J. 19. e.

Portabant auxilia amicis P. R. C. 6. e. patriam in dextris C. 68. b. ſtipendium in Africam J. 40. a. commeatum J. 50. e. copias. *apud noſtrum fere innuit navigationem.* qui in Africam portaretur J. 30. a. cibum & arma miles J. 49. e. plurimum aquae J. 78. b. arma portari, conventus fieri C. 31. a. armorum *portationibus* C. 43. e.

Portendant caedem mutationes J. 3. e. ſomnio theſaurus III, 1. e. deorum nutu cuncta J. 97. a. portenta atque prodigia nunciabant C. 31. a.

Poſceret uti rei p. J. 73. b.

Poſſe plurimum ingenium compertum C. 2. b. ingenium ejus haud abſurdum, poſſe verſus facere &c. C. 26. e. pars turres capere ira amplius quam laſſitudo poſſe J. 72. a. me vicem aerarii praeſtare, an exercitum ſine frumento & ſtipendio habere poſſe? III, 3. a. in multitudinem diſperſa minus poterat J. 45. d. quam veriſſime potero paucis abſolvam C. 4. e. & C. 18. b. quis tolerare poteſt illis divitias ſuperare quas profundant C. 21. a. pejor an ignavior ſit deliberari non poteſt I, 12. a. ubi primum potuiſſet per negotia publica J. 68. c. quibus rebus poſſent opes factionis confirment C. 33. e.

Poſſidet ſi lubido C. 52. a. virtutis praemia ambitio C. 60. b. *poſſeſſionibus.* ex p. ſolvere aes alienum C. 36. e.

Poſt dominationem Sullae hunc lubido Reip. cap. invaſerat C. 5. b. paucis poſt diebus moritur J. 11. a. poſt inſidias Jugurthae J. 59. b. malam pugnam ab rege defecerant J. 60. e. ſua neceſſaria poſt illius honorem ducerent J. 76. e. hominum memoriam I, 5. e. annum II, 6. e. ſe regibus devovent & poſt eos vitam refutant VI, 16. e. modeſtiam meam poſt tuam dignitatem habere VI, 45. e. poſt quam *diviſim.* poſt dies 4 quam eo ventum erat J. 79. d.

con-

Digitized by Google

conditam Romam peſſumum facinus C. 19. b. cum poſt exſecrationem omnes deguſtaviſſent C. 23. a. quo Hannibal poſt magnitudinem nominis Romani Italiae opes maxume attriverat J. 5. b. invidiam ſequi J. 59. b. *poſt (adverb.)* ubi contagio, quaſi peſtilentia invaſit C. 10. e. & C. 16. a. p. paullo C. 18. a. poſt paullo ſaepius. paullo poſt J. 41. e. ubi periculum advenit invidia atque ſuperbia poſtfuere C. 24. e. *pro, pone.* poſt eas caeterum exercitum in ſubſidiis locat C. 69. e. & J. 22. e.

Poſtea vero quam C. 2. a. poſtea *in principio* C. 19. e.

Poſtera die J. 71. e. aliquanto poſteriores ſe eſſe vident J. 81. e. majorum gloria poſteris lumen J. 88. e. gerere quam fieri, tempore poſterius, re atque uſu prius eſt J. 88. a. tollendus in poſterum VI, 39. e.

Poſtquam. in principio C. 58. a. C. 62. a. C. 64. a. &c. ſed, poſtquam C. 66. a. J. 8. e. tamen poſtquam J. 6. e. nam poſtquam J. 46. a. poſtquam nox aderat J. 62. e. invidia deceſſerat J. 93. a. videt J. 65. a. *cum praeſente Indicat. loco praeteriti. ſaepius Dictys* IV, 1. 4. 6. facta ſunt J. 66. e. dixit J. 68. e. adepti ſunt J. 87. a.

Poſtremam aciem invadunt J. 107. a. in primis, in poſtremis, in medio adeſſe J. 59. e. ad poſtremum uſque I, 12. e. flagitioſorum poſtremus I, 12. a. ſervorum IV, 5. a. *Cic.* ad Brutum Ep. XVI. 6. *Non audacius dominari cuperent*, poſtremi *homines quam id nos prohiberemus.* & *pro Roſc.* 81. *&* *ut* poſtremi homines *alienis pecuniis locupletarentur*, *& nihil ſcitote* poſtremius *nihil nequius.* aliis ſcorta, aliis canes mercari: *poſtremo* neque ſumtui neque ſuae modeſtiae parcere C. 14. e. uti quiſque domum, aut villam, poſtremo aut vas &c. C. 56. e. *in principio* C. 61. e. & C. 63. a. C. 71. b. *poſt unicum membrum*, mulcato foede corpore, poſtremo tamen periere III, 6. e. Aſia ab ipſis obſeſſa eſt: poſtremo totam Bithiniam IV, 4. e. animus magis aut minus mature, poſtremo tamen ſuccumbit VI, 52. e. poſtpaullo —— deinde —— *poſtremo* VI, 55. e.

Poſtulant jusjurandum ab Lentulo, quod ſignatum ad civis perferrent C. 45. a. quae ſupplicium poſtulabat, parare jubet C. 64. a. ubi res poſtulabat inſidias tendit J. 39. d. pacem J. 51. e. ab Conſule induciae poſtulabantur J. 112. a. deque ea re poſtulant uti referatur C. 49. d. legionibus ſupplementum J. 86. a. tam magnifice ſumentes proelium quam poſtulaverant VI, 31. e. conſideres quid tuae rationes poſtulent C. 45. e. contra *poſtulata* Bocchi nuncios mittit.

Potare, amare, tabulas pictas mirari C. 11. e. ament, potent J. 90. a.

Potens copiis, genere, fama: nunc deformatus aerumnis J. 15. a. clarus & in ſenatu p. J. 19. a. majoribus opibus Reſp. & minus p. nobilitas VI, 57. e. abunde pollens, potenſque & clarus C. 1. a. plerique rerum potentes perverſe conſulunt VI, 32. e. caeduntur inter potentium inimicitias III, 12. a. poſtquam divitias *potentia* ſequebatur: hebeſcere virtus C. 12. a. pro ſua quiſque pot. certabant, bonum pub. ſimulantes C. 39. e. ſumma hominem p. C. 32. b. illius reliquos tegeret C. 49. e. quorum potentia & ſcelere cuncta ea geſſerat J. 38. a. cum potentia avaritia ſine modo, modeſtiaque invadere &c. J. 45. e. nullius ſuper leges erat VI, 50. e. potentiae paucorum decus atque libertatem ſuam gratificari J. 3. e. avidus J. 18. e. nobilitatis infeſtus J. 29. a. de cujus odio potentiae nobilitatis J. 32. a. corpus atque ingenium, patriae non ſuae quiſque potentiae exercitabant VI, 56. e. eorum faves VI, 64. e. cujuſvis opes voluiſſe contra illius p. creſcere C. 17. e. quaerenti egentiſſumus quiſque opportuniſſumus J. 91. e. *poteſtas* vitae neciſque ex opibus alienis pendet J. 17. e. penes eoſdem ſi advorſaretur cogendi *poteſtas* erat J. 28. e. legatis ſit poteſtas eundi J. 112. a. cum talem in poteſtate habuiſſet J. 120. e. in hoſtium poteſtate relictum iri J. 120. e. eumque in vinculis retinendum, neque amplius poteſtatem faciundam C. 49. e. ſummam moderandi de vectigalibus VI, 47. a. in poteſtatibus eo modo agitabat J. 67. e. temperare J. 87. e.

Potiora fide Jugurthae omnia J. 28. e. bello duceret J. 66. e. certaminis advorſa, pro libertate potiora eſſe forti viro quam omnino non certaviſſe III, 7. b.

Praeacutas ſudes C. 65. d. *Caeſar p. trabes in muro collocarant* B. G. allico. |

Praealta ſunt proxima terrae J. 80. a. *alveus* Livius. & *fluminis*, p. Idem.

Praebeatis. ne ſanguinem veſtrum p. III, 10. a. quae locus praebebat certatim mittere J. 71. a. pulſus patrio regno rerum human. ſpectaculum praebeo J. 17. e. exemplum quo rectius tua componas IV, 3. a. ſcorta aliis, aliis canes C. 14. e. ſi voluptatibus veſtris otium praebere vultis C. 58. d. ſuus cuique animus ex conſcientia ſpem praebet. VI, 59. e. vos ſingulis habendos III, 7. e.

Praeceps abierat luxuria C. 26. e. agor C. 32. e. ad explendam animi cupidinem J. 6. e. datus eſt ambitione J. 67. e. p. natura velut opere, atque conſulto J. 97. e. & J. 103. e. p. aeſtas adulta &c. VI, 27. a.

Prae-

Praecepta. quae p. cum agitarem J. 14. a. v. *agito.* his hortabor J. 89. c. bonis exercitando VI, 42. e. cenſeſne eorum praeceptis imperium haberi poſſe? VI, 55. e. ex praecepto Ciceronis caeteros conveniunt C. 45. a. & J. 13. e. & J. 99. a. contra p. ducis III. 12. e.

Praecipitant ſe imprudentia VI, 43. a. alii ſuper vallum praecipitarentur J. 62. e. mores torrentis modo praecipitati I, 3. e. in tanta mala J. 17. e.

Praeciſum utrimque iter J. 97. e.

Praeclara ingenia C. 8. e. facinora C. 62. a. facies J. 2. a. Lucret. —— *pro facie* praeclara *& viribus amplis* V. 1173. & alibi, *nuntia* praeclari *voltus*, *pulchrique coloris.* fama eſſe de Metello J. 59. c. proles AEmiliorum &c. I, 5. a. ſic *Valer.* Argon. memoriam ſui J. 89. e. qui bello fuerant J. 43. a. vita quanto praeclarior J. 88. e. *in malam partem* qui nunc ſceleribus ſuis ferox atque praeclarus eſt J. 17. c.

Praeda. multos mortalis cum pecore atque alia p. capit J. 23. c. reliquos labores pro praeda fore J. 58. a. jubet alia omnia eſſe praedae militum J. 58. e. igni magis quam praeda ager vaſtabatur J. 59. d. pro *actu praedandi* Dares V. 17. a perſugis corrupta J. 79. d. praeda locupletem fore J. 86. e. praeda civilis acerbiſſuma I, 10. a. praeda fuerat C. 22. e. &, magis quam detrimento fore C. 49. a. quaſi triumphos ſuos honori non praedae habeant J. 34. c. praedae loco aeſtumantur I, 12. e. regnum ſceleris ſui p. fecit J. 15. e. ibi p. locaverat J. 83. e. a nobis ad ſocietatem ab illis ad praedam peteris IV, 7. a. ſocietatem praedarum cum latronibus compoſuiſſe IV, 9. d. agere J. 23. e. ex pacatis J. 37. d. bellicas cum paucis diripiebant J. 45. e. ſe predabundum venturum J. 95. e.

Praedicantem. Ego ſic exiſtimabam uti p. audiveram patrem meum, eos multum laborem ſuſcipere &c. J. 16. a. *parum idoneum* praedicaret. *Valer.* VIII. 10. *citante Vinc. Bellov.* invito & praedicente me III, 4. e. cum praedixero poſitum inſulae VI, 8. e.

Praediti imperio C. 54. a.

Praeerant exercitui J. 37. c. provinciae legatus C. 43. e. vigiliis minores magiſtratus C. 32. a.

Praefecti regis parati frumentum dare J. 50. d. cohortium J. 50. e. itinera praefectoſque in dies mutare (*de Jugurtha*) J. 77. a. Elephantis a Jug. J. 56. d. oppido J. 70. e. & J. 79. c. tribunus aut praefectus aut legatus C. 69. e.

Praegrediens J. 99. a.

Praelium vid. *proelium.*

Praemia magna conjurationis docere C. 17. a. poſuit fortuna C. 21. e. Praemiaque *ingentis pagos & compita circum Theſidae poſuere.* & ſic, *Codd. noſtri.* Decernuntur indicio eorum comprobato C. 51. a. virtutis ambitio poſſidet C. 60. c. p. modo, modo formidinem oſtentare defenſoribus moenium J. 25. e. civitates oſtentando pr. affectare J. 70. a. p. an cruciatum mallet J. 73. e. ſequuntur malos I, 14. a. ex natura diverſa proemia bonos maloſque ſequi VI, 59. b. *Quae malum* proemia *improbos manere vult? nempe exitialia ut* Statius *vocat.* Achil. II. 140. Senec. Octav. VI. 6. *Improba* praemia *fert dira libido.* q. *Virg.* AEn. II. 526. *Perſolvant grates dignas &* praemia *reddant Debita: qui nati coram me cernere lethum Feciſti, & patrios foedaſti ſanguine vultus. Codex Pembr. vulnere pro ſanguine.* inepte. *reliqui ſapiunt.* Belli honeſtamenta pacis VI, 60. a. gratia, aut ſpe, aut praemiis vim convortere VI, 7. e. praemiis exercetur malitia VI, 53. e. inductus praemio C. 37. e. & J. 13. e. illectus J. 102. b. ſpe accenſum III, 14. a.

Praeminent altitudine VI. paſſuum II, 6. a.

Praepediebat avaritia bonas artes animi & corporis J. 30. e.

Praepoſteri homines J. 88. a. praepoſteris *enim utimur conſiliis & acta agimus.* Cic. in Lael. 85. praepoſtera *res accidere, deinde erubeſcere.* Quintil. Cic. III. de Orat. *non* praepoſteris *temporibus, non perturbato ordine.* & pro Cluentio p. *atque perverſus.* Lucret. *Omnia perverſa* praepoſtera *ſunt ratione:* Ovid. I. Triſt. *Omnia naturae,* praepoſtera *legibus ibunt.*

Praeſens. in p. minus ſuppetebat cauſſa peccandi C. 16. a. *Cic.* I. Catilin. 16. *ſi minus in* praeſens *& in poſterum. de* pactionibus p. agere J. 31. c. dolum in praeſens poſtea bellum IV, 8. a.

Praeſenti diligentia cl. viri Conſulis C. 55. a. ſic gratiam praeſentem Cic. *pro Plancio* 81. *Forma Dei* praeſens. *Stat.* I. Sylv. I. 13. *Cic.* VI. Verrin. *in difficillimis rebus* praeſens *auxilium ejus oblatum eſt.* Virg. *Nec tam* praeſentes *alibi cognoſcere Divos.* ut, *Codd. omnes.* Cuncta praeſenti ignavia mutaſtis III, 11. e. ex praeſentibus miſit J. 98. e. praeſentia defendebat. (*praeſens ſtatus*) I, 3. c.

Praeſidebat in agro Piceno cum 3 legionibus C. 66. a.

Praeſides olim nunc Dominos per ſuffragia deſtinatis III, 7. c. *praeſidia* amicorum circum ſe occulte habebat C. 27. e. parabantur C. 32. b. tanta ſint in armis C. 55. a. regni non exercitus neque theſauri, verum amici J. 10. c. generis omnia extincta ſunt J. 16. a. abunde magna in voſtra amicitia fore J. 17. a. accerſere J. 47. a. imponit J. 65. a. agitare, hoſtis ferire J. 89. c. *Tacit.* I. praeſidium *agitantes* ve-

xll.

willarii. Deducti atque impoſita I, 16. e. habebatis in uno III, 11. e. paranda VI, 52. a. cauſa C. 50. e. neque fugae neque p. ullam ſpem C. 66. e. ſatis praeſidii in amicis J. 39. b. collocatis C. 46. a. diſpoſitis C. 51. a. additis C. 51. c. turris pr. firmat J. 25. e. qui in praeſidiis erant J. 70. b. p. nudatum J. 93. e. quaſi duum millium peditum montem occupat J. 54. b. levi I, 21. a. p. in eo putabant C. 19. d. eo mitteret p. praefectumque J. 79. d. decus praeſidiumque nobis, hoſtibus terrorem VI, 59. e.

Praeſtabant maxume petulantia C. 38. a. qui ſeſe ſtudent praeſtare caeteris animalibus C. 1. e. pacem & bellum pati I, 11. e. vicem aerarii III, 2. a. pacta in conventione non praeſtitiſſent VI, 9. e. quod in familia noſtra fuit praeſtitit J. 16. a.

Praeter. nec victis quidquam p. injuriae licentiam eripiebant (*facultatem laedendi*) C. 21. a. pro *praeterquam* ἀλλὰ caeterae multitudini diem ſtatuit &c. praeter (i. e. *praeterquam*) rerum capitalium condemnatis C 37. a. *Cic. ad Attic.* V. *Nullas enim adbuc acceperam praeter quae mihi binae ſemel in Trebelliana ſunt redditae. Varro* de R. R. 1. Praeter *ſi aliter nequeas.* Tertullian. IV. adv. Marc. praeter *oneribus conſparſionum.* & alibi. Coarguunt praeter nomen caetera ignarus Pop. Romani J. 22. e. quos praeter fugam licentia corruperat J. 43. e. praeter ſolita vitioſis III, 5. a.

Praeterea. genere atque forma, p. viro atque liberis fortunata C. 26. a.

Praeterſinit parvo intervallo Valentiam II, 2. a.

Praetoria cohors medios disjecerat C 71. a.

Praetura quaſi per ſe ipſa clara & magnifica J. 4. e. in p. inimicorum arma inermis disjecit VI, 46. e. praefectura *magna olim poteſtas nunc inane nomen. Boëth.* Lib. III. Proſ. IV. *ut MSS. noſtri Bib. Pub. & Col. Jeſ. praetura ; & ſic Erffurtenſis.* recte omnino.

Praeventum facere quae ipſe paraviſſet clientis ſui perfidia J. 74. e. *Cicero* offic. III, VII. Ed. Rachel. *niſi aliquis caſus, aut occupatio conſilium ejus* praeveniſſet. *Codex MS.* quo ſum uſus, *peremiſſet*, praeventamque *gratiam intelligit.* Tacit. 17. nata a Graecis locutio. ὑποφθαμένη φάτο μῦθον, & *παρεφθάμενος Homerus.*

Prava. neu tam p. inciperet J. 68. a. ambitio J, 10. a. incepta conſultoribus noxia I, 11. e. quos ignavia aut p. calliditas armis abſtinuit IV, 5. d. via ingreſſus animus ferox VI, 39. e. ſaepe p. magis quam bona conſilia proſpere eveniunt VI, 45. a. artes malaſque lubidines ab juventute prohibeas VI, 40. e. ingenio malo p. C. 5. a. conſilium in avido ingenio vicit J. 27. d. *pravitatem.* advorſa in p. declinando corrumpebant II, 6. e. a bono honeſtoque in pravum abſtract. J. 31. a. V. *Gron. ad Liv.* IV. 26.

Premebantur. dura Carthaginenſibus p. IV, 3. a. *ſordido* premitur *jugo. Seneca Herc. F.* vſ. 267. ibi MS. *Corporis Chriſti. atque Ophionis civer.* cum bellis aſperrumis premerentur VI, 56. a. quae me p. aerumnae J. 17. b. preſſi multitudine VI, 13. a. i. e. *fuſi fugatique.* ſic *Virg.* AEn. I. 471. *Hac fugerent Graji,* premeret *Trojana juventus.* ubi *Codex Pembr. Haud procul hinc.* gradu VI VI, 31. d. *Liv.* 8. B. Pun. *Inde ubi incipiendae jam pugnae tempus erat, Hiſpanos preſſo gradu incedere jubet.* (i. e. *firmo & lento.*)

Pretii pluris coquum quam villicum J. 90. a. minumi pretii VI, 55. d. neque precibus neque pretio impellere quivere C. 50. a. qui duces multitudinum qui pretio Remp. vexare ſoliti C. 51. a. p. aut gratia effecturum J. 31. a. pretio paret inſidiatores J. 39. b. omnia cum pretio honeſta J. 91. e. vinarii &c. p. compoſiti. (i. e. *redemti*, vide *Nonium*) I, 4. d. ſoluto I, 8. e. p. diem belli prolatat IV, 5. e. *maximum verecundiae* pretio *honorem adeptus* Valer. M. IV. 52. *ſic, MS. & Aſcenſiana Ed.* operae eſt C. 12. a. vero p. aut gratiam anteferebat J. 19. a. fuerit mihi pretium aliquando eguiſſe tuae amicitiae J. 118. a. grave fructibus infoecunditate biennii III, 5. a. primipili tertiae legionis centurio J. 42. a. *primipilus eſt centuria primus & ſupremus inter decem centuriones triariorum qui primum poſt T. militum locum obtinebat. primus pilus eſt ipſe centurionatus.*

Prima. que p. mortales putant C. 37. b. & ducunt J. 45. a. quae bello opus erat prima habere J. 86. b. acie verſari C. 70. d. vigilia J. 114. e. a p. adoleſcentia VI, 3. a. primam ingreſſus Japydiam VI, 9. e. primi aderant J. 72. a. primo creſcere, interdum vindicari, poſt ubi &c. C. 10. e. & C. 25. a. & C. 48. a. & C. 56. a. J. 74. a. & J. 57. a. primo dubius, dein J. 63. d. J. 87. a. & J. 64. e. & infra VI, 50. e. deinde J. 99. e. & VI, 11. b. p. poſtea VI, 25. a. equites qui in primo locati fuerant J. 63. a. latere exercitus J. 71. e. primo indicem perſequi, poſtquam id fruſtra fuit J. 74. e. & J. 94. a. rumore I, 23. a. apud primos erat J. 50. e. ſuos J. 54. c. primum quia dehinc, quia al. dein C. 3. a. primum quia dein q. J. 5. a. & J. 13. d. primum omnium quia C. 38. a. J 60. c. & J. 90. d. III, 9. d. & VI, 47. a. ubi primum oblata eſt C. 40. d. quam primum C. 66. e. primum poſt J. 15. e. p. poſtea vero J. 31. a. primum negitare, ad hoc metuere, denique ſaepius fatigatus J. 119. b. ut primum Alpes degreſſus eſt IV, 11. a.

Princeps ſuit belli faciundi C. 25. a. primus bellum intulit. *Livius* princeps *proelium inibat*. Cic. *conſulis aliorum* principum I, 5. e. Epiſt. X. 17. *ad omnia pericula* princeps *eſſe non recuſabat*. & *pro Cluentio* pr. *atque architectus ſceleris*. *Caeſar*. p. *atque concitator belli*. *& iterum* B. G. I, 12. legationis J. 19. a. Senatus J. 27. a. ne alius alium principem exſpectantes I, 9. a.

Principia. poſt principia habere Marium J. 54. a. tranſvorſis in planum deducit J. 53. e. a principio inopi J. 109. a. jam inde a p. I, 2. b. non ut in principio III, 14. a. conjurationis C. 28. e. in agmine *principes* facti J. 54. b. civitatis J. 70. e. p. intelligendi divina Curetes VI, 12. a.

Priorem alium pati neque conſilio neque manu J. 101. a. numero J. 54. e.

Privata amicitia Jugurthae J. 17. a. gratia devictum bonum publicum J. 27. a. arma opprimundae libertatis cepiſſet (i. e. *ſine Senatus auctoritate*) I, 13. e. gratiae avidiſſumus VI, 3. e. opes facere I, 10. e. & ſpes conſumſi III, 2. e. largitionibus C. 38. d. Craſſo ex p. negotiis obnoxii C. 49. d. conſilio tueri urbem C. 30. a. & paratum exercitum I, 17. e.

Prius. pauca prius explanada ſunt quam &c. C. 4. e. Virg. *Ante pudor quam te &c.* prius quam pergerent domum C. 45. e. cum prius cognoviſſent C. 48. e. *cum Indicat. & ſubjunct.*

Pro labore deſidia C. 2. d. ficta pro falſis ducit C. 3. e. & C. 12. a. *expaveſcimus dubia* pro *certis* Senec. Ep. XIII. MS. *damus nos referendos*. facta pro maxumis celebrantur C. 8. e. pro factis judicium timentes C. 14. a. pro certo creditur C. 15. e. Quaeſtor pro Praetore miſſus C. 19. c. & J. 111. a. ea res pro magnitudine parum comperta C. 24. a. his permiſſum uti pro tempore ac periculo exercitum compararent C. 31. c. pro curia dare ſignum C. 19. b. pro meo caſu C. 36. e. digna poena pro factis C. 53. a. falſum pro vero credi C. 56. e. audacia pro muro habetur C. 68. e. pro loco atque copiis inſtruxit exercitum C. 69. a. *loco* integros pro ſauciis accerſere C. 70. e. pro mortalibus gloria aeterni fierent J. 1. e. pro concione J. 8. e. pro tempore benigne reſpondet J. 11. a. quibus pro magnitudine imperii curae eſſet decet J. 16. e. ſua quaſi pro gloria nitebantur J. 18. b. alveos navium pro tuguriis habuere J. 21. b. neque recte neque pro bono facturum ſi prohibuerit J. 25. b. uti pro conſilio imperatum erat J. 31. d. caedem in vos feciſſe pro munimento habent J. 34. e. pro nihilo habentur J. 36. c. dolore pro gloria imperii J. 43. a. ſi pro magnitudine parem differere J. 46. c. pro cujuſque ingenio pollicendo J. 53. c. & J. 61. e. pro ſe atque loco J. 54. a. pro victoria ſatis jam pugnatum reliquos labores pro praeda fore J. 58. a. ſibi quiſque pro moribus conſulunt, alii fugere alii arma capere J. 62. a. caſtris agitare J. 63. a. inſidias per amicos tendere J. 65. d. quae res Marium cum pro honore quem affectabat tum contra M. vehementer accenderat J. 68. e. tectis J. 71. a. nullam pro ſocia obtinet J. 82. e. magnifica pro ſe & illis dolentia J. 86. b. pro hoſtibus & advorſum ſe J. 93. e. pro rei copia ſatis J. 95. b. opere conſiſtere J. 97. e. muro dies noctesve agitare J. 99. e. noctem pro ſe rati J. 103. a. pauca pro delicto ſuo verba facit J. 110. a. lubidinem advorſum nos metum pro nobis ſuaſiſſe J. 117. a. pro bono ducebatur I, 3. e. praemia pro vulneribus III, 2. e. plebes quodcunque accidit pro victa eſt III, 12. b. imprudentiam ſi pro victoria oſtentant IV, 6. e. patriam cum ingenti dignitate dediſtis VI, 3. e. pugnam illam pro omine belli futuram VI, 7. e. modeſtiam pro ſocordia aeſtumant VI, 39. e. licentia & lubidine pro legibus utuntur VI, 48. a. mihi pro vero conſtat VI, 59. a.

Proba inſtituta C. 56. e. probae *abſolute*. ſaltare elegant. quam neceſſe eſt probae C. 26. a.

Probabat Catilinae incepta C. 38. a. probare partim alia abnuere J. 85. e. tui erit ingenii p. quae vera putes VI, 49. e. probarentne tantum flagitium J. 32. a. ſerio mea dicta IV, 5. e. turbamenta Reip. atque exitia probate I, 10 b. probata conditione J. 81. e. eniſum ut ab optimo quoque probaretur J. 25. a. &, amplius aequo conſilium atque ingenium meum VI, 46. a.

Probitas per ſe parum tuta J. 14. e. ignaviae & luxuriae.

Probra. quaecumque dici aut fingi queant p. J. 48. e. illis objectantur J. 88. a. probri gratia Senatu moverant. (*cauſſa ut alibi* ponderis gratia C. 24. a.) paupertas probro haberi C. 12. a. p. atque petulantia praeſtabant C. 38. a. quibus omnia p. & luxuria polluta erant VI, 34. e.

Procaci ſermone uti, vel modeſto, vel molli C. 26. e.

Procedit parum J. 39. b. neque p. inſidiae C. 33. a. bellum p. armis parum J. 65. c. procedere paullatim (de exercitu) J. 54. b. tempus J. 85. e. multum diei J. 55. a. plerumque noctis J. 24. c. *Livius* VII. 64. *Addiderunt acerbitati etiam tempus, ne praeterita ſtipendia* procederent *iis qui equo publico meruerant*. Cic. de Senect. 19. *quam aetate* proceſſiſſet. *Virg. Jamque dies alterque dies* proceſſit. *AEn.* III. 357. & *ſic noſtri Codd.* & Eclog. IX. *Dionaei* proceſſit

Cae-

Caeſaris aſtrum. & Caeſar. quantoque ejus amplius proceſſerat temporis. & *Liv.* Procedente *jam die* (*i. e. inclinante.*) Licentiam ſcelerum quaſi rabiem ad integros contactu procedere I, 14. a. vine corporis an virtute animi res m. magis p. C. 1. c. multa agitanti nihil p. C. 28. e. ſecus J. 27. e. p. Sulla J. 12. e. tardius J. 11. e. armati intentique obviam J. 57. b. obvii J. 72. a. benefacta mea Reip. J. 87. d. e caſtris viſundi gratia C. antep. ad noſtrum mare Numidae J. 21. e. liberius altiuſque dum me civitatis morum piget J. 4. e. contentio eo & vecordiae p. J. 5. a. Ille eo p. uti exiſtumet omnia retinendae dominationis honeſta I, 6. e. eo proceſſum intelligit uti &c. J. 24. a.

Prodivi. in p. erunt VI, 54. c. *locutio Plautina.*

Procul a Rep. aetatem habendam decrevi C. 4. c. haud p. ab ardoribus J. 21. e. poſtquam haud procul inter ſe erant J. 57. d. p. errant J. 89. e. ad paludem haud p. remotam II, 10. e. procul juxtaque ſitos IV, 7. e.

Procurationem regni exiſtimarem meam caeterum jus & imp. penes vos eſſe J. 14. a.

Prodegerint. niſi aliena bene parata p. I, 8. a.

Proderet ſibi conſilia Catil. C. 27. d. fidem C. 26. e. ad proditionem illectos J. 51. e. timebat J. 79. a. & J. 25. a.

Proelia aut expeditiones hibernas III, 3. e. dilata magis quam pacem datam IV, 5. e. faciundi tempus J. 102. a. & J. 24. e. J. 59. e. equeſtris more ſumtis tergis atque redditis VI, 14. e. tranſvorſis iter ſuum remoraturos J. 54. a. non p. neque acie J. 58. d. aſſideri Amiſum ſuis proeliis IV, 1. e. bonis p. magis quam fortibus conſiliis VI, 56. e. ſtrenuus & bonus conſilio J. 7. e. incerto ludificati J. 54. e. proelio certaturum J. 93. e. intentos proelio habuerat toto die J. 99. b. cum proelium inibitis C. 68. a. committi a ferentariis C. 70. a. renovare J. 55. e. male pugnatum p. J. 58. d. p. manibus facere J. 61. e. & proelium accendere II, 8. e. tam magnifice ſumentes proelium quam poſtulaverant VI, 31. e.

Profecti ſunt everſum Trib. P. per arma I, 9. e. fatigantem de profectione J. 76. a. auxilio profectum regibus IV. 8. b. quo initio profectus intenderat J. 108. d. magnis operibus profectus oppidum cepit I, 18. e. tam paucis I, 23. d. ad requiſita Naturae VI, 14. e. proficiſcens in expeditionem J. 111. d.

Profiteri intra legitimos dies C. 18. a. indicium J. 39. e.

Profugium ſibi eſſe J. 56. a. *Cic.* I. Tuſc. 194. *Portum potius paratum nobis* profugium *putemus.* al. legunt *perfugium.* vid. *eundem pro Caecin.* & *alibi* in *Epiſt.*

Profunda avaritia J. 82. e. cupido imperii IV, 5. a. hiavit humus & vaſta IV, 12. a. lubidini ſumtus quaererent VI, 37. e. profundant divitias in extruendo mari C. 21. a. *Illas aedificiorum ſpecies in quas patrimonia ſua* profuderunt. *Apulejus* de D. Socr. *J. Sariſber.* p. 400. *omittit*, omnia opulenta. *quae forte ſunt interpretis verba ad vocem* affluentia, *nam MSS. quidam non agnoſcunt.* & pro, *horridi* legit *ſordidi*, pro *amotis amolitis.* profuſus ſui al. appetens C. 5. a. *Parcus in ſuo atque appetens alieni.* Dictys IV. 22. eo profuſius omnibus modis quaeſtui deditus C. 13. d.

Prohibebant commercia ignara lingua &c. J. 21. d. miniſteria IV, 1. b. proſpectum ager arbuſtis conſitus J. 57. a. hiems mari IV, 6. a. injuriam J. 15. a. & J. 36. a. frumenti & aliarum rerum egeſtas C. 68. a. ab injuria Maurum J. 115. a. ſe ſe ab jure gentium ſi prohibuerit J. 25. b. inſequentes moenibus prohibuit J. 24. e. prohibiti janua C. 29. a. prohibitus erat petere conſulatum C. 18. a. prohibebatur pugna ingenio loci III, 13. a.

Projectum ad bellum ſaeviſſumum contra aetatem III, 2. e. cujus facinore in has miſerias p. ſum J. 17. b.

Proinde. pro *perinde.* proinde quaſi injuriam facere id demum eſſet imperio uti C. 12. e. & J. 4. e. *Terent. Phorm.* proinde *expiſcare quaſi non noſſes.* Lucret. III. *Oſſa dedit terrae* proinde *ac famul infimus eſſet.* Varro de Vita P. Rom. *duabus undulatis togis eſt opertum*, proinde *ut olim reges noſtri &c. ſoliti ſint habere.* Plancus. Cic. *Quod ſi* proinde *ut ipſe mereor mihi ſucceſſerit.* & *alibi.*

Prolatandis conſultationibus dilapſa invidia J. 29. a. heri p. ſeditionibus inquies ipſe nos in ſollicitudine retineas dubitando & dies p. magnas opportunitates corrumpere C. 44. e. pretio diem belli p. IV, 5. e. Lucret. *Effugiumque fugas* prolatet *copia ſemper.* Sic *Livius*, *Cicero*, *Tacitus*, *Silius. Columel.* prolatare *rem ruſticam.*

Promi lingua fiducia coepit VI, 31. d.

Promiſcua divina atque humana C. 12. a. Numidas atque Negotiatores promiſcue interficit J. 28. e. *Plin.* II. 37. *In capite cunctorum animalium homini plurimus pilus, jam quidem* promiſcue *maribus & foeminis.* ſic, *Livius.* prominet *latior in occidentem Sicilia* II, 1. a. Prominet *in pontum cuneatus acumine longo Collis.* Ovid. Met. 13. 777.

Promtam audaciam cognoverat C. 33. a. lingua quam manu J. 48. a. a promtiſſumo quoque defendi I, 11. e. in proeliis actu promtus VI, 12. e. aliud clauſum in pectore aliud promtum in lingua habere C. 10. e. ingenium in promtu habere C. 7. a.

Promulgat rogationem ad populum J. 44. a.

Prona finxit pecora natura C. 1. a. paullulum modo *prona* dein flexa in altitudinem J. 98. b. id ea gratia facilius proniuſque fuit J. 82. c. *Plin.* Epiſt. 163. *Quibus video a meo tuoque latere* pronum *ad honores iter* &c. trabes per pronum incitabantur 315. a. *de ponte mittere* pronum. *Catullus* Epiſt. in pronum jaculari.

Propatulo. in p. habere pudicitiam C. 13. a.

Prope ſumma ceperant ſcalis egreſſi J. 64. c. p. ad ſummum montis egreſſus eſt J. 98. b. ſinus p. in extrema Africa J. 80. a. p. jam exſtincta familia J. 100. a. p. jam adeptam victoriam J. 107. c. ac ſi prope adeſſemus J. 109. a. p. jam ab occaſu reſtitueris VI, 60. b. propior montem J. 53. a. cujus aetati mors p. eſt VI, 5. a. vitium propius virtutem C. 11. a. *ut* propius *fuerint periculum, qui vicerint.* Liv. 21. 1. *Sic Mureti liber & exemplar Florentinum op.* p. mare Africum agitabant J. 21. b. multo propius eſt ab eo quo agitat ſtatu I, 14. c.

Properabat conſpici dum tale facinus faceret C. 7. c. properandi itineris cauſſa J. 113. a. avidior factus IV, 12. a. properanti in Galliam C. 66. c. alio properare tempus monet J. 22. b. alia quae incepto uſui forent J. 41. c. p. accedere ad urbem C. 32. a. evadere oppido J. 60. c. licentiam in vos auctum atque adjutum properatis III, 9. c. properato itinere J. 119. d. ex tanta properantia tam facile tractum bellum J. 40. e. ſic *faventia* apud Attium. *ſervientia* apud Plautum. *pertinentia* & *variantia* apud Lucret. *Impatientia* apud *Gellium.* ſin properantius pergeret J. 8. c.

Propere declarantur Conſuli per nuncios C. 47. a. movit caſtra C. 66. e. mittit equitatum ad J. 62. c. jubet accerſiri J. 66. d. pergit ad R. J. 74. d. intentus p. ſequi J. 96. e.

Propinquus inter ſe, & J. 103. b. 61. a. genere tibi J. 10. c. propinquantes amnem IV, 12. a. & Tacitus. *at nuſquam cum Accuſ.*

Proponere ſatisfactionem C. 36. a. uti proponeret quae conditio belli foret C. 22. e. proponi *oportet quid afferas & id quare ita ſit oſtendere.* Cic. 2. de Orat. 94.

Propter Aquilam adſiſtit C. 69. e. diſſenſionem dividi placuerat J. 12. a. deſerta p. Capſenſium miſerias J. 97. a. Commeatum J. 105. a.

Propraetore in caſtris relicto J. 40. e. *Praetor enim appellabatur qui exercitum ducebat. ut ex hoc & aliis locis patet.*

Proripuit ſe ex curia domum C. 33. a. *Cic.* de Aruſp. R. *exanguis atque exaeſtuans ſe ex curia repente* proripuit, *cum quibuſdam fractis jam atque inanibus minis.* & *Caeſar* 1. B. C. *Livius*, *Plinius.*

Prorſus in facie vecordia inerat C. 15. e. p. neque dicere neque facere quicquam penſi habebat C. 24. a. & C. 26. e. intentus cuncta parare J. 25. e. prorſus ab utriſque nihil reliquum fieri J. 79. a.

Proſapiae veteris hominem J. 87. c. *vox ex Catonis Orig. ſumpta.* utitur etiam *Apulejus.* Apolog. 1.

Proſcriptionem polliceri locupletium C. 22. c. crudeliſſimam VI, 63. e.

Proſpectabant equeſtre proelium J. 164. a. proſpectu impedito J. 81. e. prohibebat ager conſitus arbuſtis J. 57. a. uti p. facilius foret J. 99. a. *ſepibuſque denſiſſimis interjectis* proſpectus *impediretur.* Caeſar IV. B. G.

Proſpera res C 6. a. parum IV, 2. e. imperium VI, 55. e. p. *auſpiciis* Valer. M. 1. 51. *at Codex noſter, proſperrimis.* p. curſum Idem VI, 9. 5. *locum ſic exhibet Vincentius Beluac. ſed hunc cujus felicitas ſuper plenis velis* proſperum *curſum tenuit, Orontes &c. Aſcenſ. omittit* proſperum. proſpere ceſſere C. 27. e. & C. 60. e. eventura J. 67. a. fortuna p. uſus ferat J. 98. a. conſilia eveniunt VI, 45. a.

Proſpiciendum. Quo tibi magis etiam atque etiam animo p. VI, 49. a.

Provenere ibi magna ſcriptorum ingenia C. 8. e.

Providendum eſt. Hoc autem vobis p. ne C. 53. a. ſatis providens J. 90. e. & providenter exornat J. 95. e. contra tantas difficultates conſilio ſatis providere J. 95. a. neque omnino facere aut quidquam poterat J. 104. e. Niſi provideris ne accidat C. 58. b. verum haud facile animus ubi illa (*odium timor*) officiunt C. 52. a. providentia audaciae *oppon.* J. 7. c.

Provincia Numidia ipſi evenerat J. 39. a. & J. 43. e. & J. 84. a. & 86. a. & ei decreta P. Gallia J. 122. e. *abſolute*, de Hiſpania citeriore bis C. 19. e. & II, 8. a. & de parte Africae juxta Uticam J. 13. a. & J. 27. b. & J. 27. e.

Proxuma Carthaginem loca J. 21. e. Nilum, proxuma magnitudine eſſe Hiſtrum VI, 23. a. Catilinae proxumi familiareſque C. 14. c. Bomilcari proxumo ac maxume fido ſibi J. 39. a. & J. 82. b. & J. 102. a. *Cic.* Attic. 1. *Obſervat Domitium maxume, me habet proximum.* &, alibi. *Intimus* proximus *familiariſſimus.* uti quiſque muro p. erat J. 99. e.

Prudens omnium quae ſenatus cenſuerat J. 118. d. *Dictys* I. 23. neque de futuro quiſquam ſatis callidus ſatiſque prudens ſit VI, 45. a. impigre prudenterque attendere ſuorum & hoſtium res J. 93. a. prudentes cum imperitis (*de militibus*) J. 53. b. *train'd.* Et belli prudentibus militibus IV, 7. b. *prudens enim pro ſciens.* Plin. VIII. 51. *ob ea ſe peti* prudens. *gnarus & prudens im-*

impendentium malorum. Cic. pro Seſtio 2. *Deſtituor* prudens *artis ab arte mea.* Ovid. Epiſt. V. *locorum*, Livius. *moderandi*, Tacitus.

Publica fide dicere juſſus C. 48. a. interpoſita J. 37. a. negotia J. 68. b. villa VI, 36. e. res regi VI, 52. b. miſerorum cauſam ſuſcepi C. 36. a. per ſeſe inviolatam fore fidem p. J. 38. c. ambiti I, 23. a. largitionibus C. 38. e. judiciis VI, 58. a. frumento corrupta plebes VI, 41. c. malo detineatur VI, 41. e. malum omnes alebat C. 38. e. bonum ſimulantes C. 39. e. conſilium corruperunt I, 13. e. malum occulte inſtruebatur I, 15. a. & facere deſinet VI, 51. a.

Publicandas eorum pecunias cenſuit C. 59. e.

Pudeat an pigeat magis J. 100. e. p. aut poenitet J. 34. c. ut te neque hominum neque Deorum p. quos perfidia aut perjurio violaſti I, 16. d.

Pudicitia atque decus C. 26. a. pudicitiam &c. promiſcua habere C. 12. a. in propatulo habere C. 13. a. parum honeſte habuiſſe C. 14. e. *audacia ei oppon.* C. 3. b. cum modeſto pudore certabat C. 63. e. famam atque pudorem attriverat C. 16. a. per taedium aut pudorem tyrannidis I, 6 a. pudorem atque modeſtiam pro ſocordia aeſtument VI, 39. e.

Pueritia. Ita a p. ad hoc aetatis fui ut omnis labores pericula conſueta habeam J. 87. e. extrema VI, 16. d. multus cultus J. 78. a. omnem Arpini altus J. 67. a.

Pugna prohibebatur ingenio loci III, 13. c. pugnae ſuos inſtruere II, 2. e. poſt malam p. ab rege defecerunt J. 60. e. remiſerant J. 64. b. facere ſuo loco J. 65. a. & ex commodo J. 84. a. pugnandi copiam fieri J. 56. a. urbis pugnando cepit J. 30. e. pugnare lapidibus eminus J. 61. e. male J. 108. a. p. in hoſtem J. 61. b. proelium male pugnatum a ſuis J. 58. e. bene p. adverſus multitudinem J. 115. a.

Pulcherrima claſſe exſui eum 45. e. facinus incipere C. 20. a. ex pul. peſſima & flagitioſiſſima Reip. C. 5. e. multo p. eam nos haberemus C. 60. a. *pulchrum* eſt bene facere Reip. etiam bene dicere haud abſurdum eſt C. 3. a. *Cic. de Provinc.* Nam & non ſortiri abſurdum eſt *&c.* (*i. e. auditu alienum*) *ſed quandoque ad animum transfertur.* Cic. *tam ineruditum abſurdumque.*

Pulſa agris vis hominum VI, 20. d. *Carmina procul jacebant.* Maximian. III. 10 at *MS. ſtamina penſa procul.* & *ſane ſequitur: Nec reperire viam docta.* pulſi, loco cedere auſi C. 9. e. p. fugatique prius congreſſu J. 77. e. *Reficitque in proelia* pulſos. *Virg.* AEn. II. 731. juxta ſolis aeſtivi pulſum VI, 26. a. ex patrio regno J. 17. d.

Pulveris vim J. 57. a.

Purgari ſibi alvum ſimulans VI, 1. e. fiducia quam argumentis purgatiores dimittuntur II, 2. a.

Putabam maturandum I, 12. e. Plebi militia volenti *putabatur* J. 86. a. tantummodo remorati dum in Elephantis auxilium putant J. 57. a. maximam gloriam in m. imperio putare C. 2. b. pro, *aeſtimare*, *judicare.* ſic *Terent.* IV. 7. *bene* putas. Andr. I. 1. *recte putas.* Adelph. & *eo ſenſu* putatur *apud Cic.* de Amicitia V. *Quia prudens eſſe in jure Civili* putatur *Atilius.* Ne ſe alium putaret ac Numantiae cognitus eſſet J. 18. a.

Q.

Quaeque. uti q. Jugurthae res erat laetos modo, pavidos animadverteres J. 64. b.

Quaerendo opes I, 13. d. potentiam J. 91. e. gloriam ingenii quam virium opibus C. 1. c. gratiam conviviis J. 4. b. dolum ad perniciem ejus J. 73. a. ſumtus profundae libidini VI, 37. e. omiſſo vetere conſilio novum q. J. 73. e. rogationem promulgat uti quaereretur in eos J. 44. a. vobis ſalus quaeſita eſt III, 2. e. quaeſitiſſumae epulae II, 8. a. *ſaepe apud veteres* ſimplicia *pro* comp. *inveniuntur. tormentum* apud Plaut. in Bacchid. *paratus* apud Ovid. & Vellejum & Tacitum. *clinare* & *clinamen* apud Lucret. *cedere* pro *accedere* apud Plaut. & *rurſus* comp. *pro* Simpl. *ut*, *nunc ad inſtitutum redeo.* Jugurth. Quamquam per hoc ſummum Imperium ſatis quaeſitum erat nomini majorum I, 10. e. ire dona V, 2. d. pro *adquirere*, *comparare.* quae plurimis meis laboribus & periculis quaeſivi J. 89. b. *Plaut.* Curcul. *mature* quaeſivit *pecuniam.* Terent. Adelph. *contrivi* in quaerundo *vitam atque aetatem meam.* cum ex Mamiliana rogatione tres quaeſitores rogarentur J. 44. e. quae homines arant, navigant, aedificant, virtuti omnia parent C. 2. c. (i. e. *quaecunque terrae cultura creſcunt*, *quaecunque navigationibus comparantur.*)

Quaeſo. quod ego vos moneo quaeſoque ut animadvortatis III, 4. a. & III, 9. b.

Quaeſtio. quos illa q. agitabat J. 38. e. q. exercita aſpera violenterque ex rumore plebis J. 44. e. graves habitae ſunt J. 34. a. injuſtas feciſſe J. 34. e.

Quaeſtui atque ſumtui deditus C. 13. e. q. neque luxuriae modum fecerat C. 25. a. honeſta atque inhoneſta omnia quaeſtui ſunt J. 34. e.

Quaeve humana ſuperant aut divina impolluta ſunt I, 6. e.

Quali quiſque eorum more aut modeſtia ſeſe geſſerit VI, 38. a.

Quam maxume longam C. 1. d. pro *potius quam*, ignoſcere quam perſequi malebant C. 9. e. ut eos quam maxume manifeſtos habeant C. 42. e. eſſe quam videri bonus C. 63. e. ſic *eleganter omittitur* plus apud *Valer.* factum Maſiniſſae animo quam Punico ſanguini conveniens. *MS. omittunt* plus *eleganter*, *at non capit Pighius* I, 1. 2. ſic, magis potius uti τὸ μᾶλλον apud Graecos. *Plaut.* Caſina *ut quod vir velit fieri, id facias quam adverſere contra.* Terent. *Qui placere ſe ſtudet bonis*, quam *plurimis*. Colum. I. 8. *Ferramenta duplicia* quam *numerus ſervorum exigit refecta & repoſita cuſtodiat.* Magis quam C. 10. e. potius quam J. 1. a. quam quod ex aliis rebus magis quam quod cuiquam id compertum foret C. 14. e. nihil amplius ſcire quam legatos C. 48. a. cruciatus minores quam facinora illorum C. 54. b. & C. 58. e. nobis quam illis major copia C. 60. a. non minus quam ſi J. 10. a. nihil minus quam vim exſpectantem J. 15. e. ubi vis tutius quam in J. 15. e.

Quamquam (*cum ſubjunct. quinquies*) & poſſis & delicta corrigas J. 3. d. conſideret J. 85. a. *at cum indicat. vicies.* q. crepta eſt J. 17. d. & J. 20. c. q. dederat 50 vades J. 48. c. & quamquam advorſo populi partibus fama tamen aequabili J. 47. a. q. ſuperabant J. 68. a. exiſtumo J. 88. b. convorterunt III, 7. a.

Quamvis in vobis ſit III, 9. e. & VI, 32. a.

Quando. nunc q. per illam licet J. 109. e. & J. 118. b. qui, quando talis es, maneas in ſententia I, 16. e.

Quanta in q. calamitate ſis C. 45. e. incredibile memoratu quantum intenta fuerit J. 44. c. quanti & quam multi mortales VI, 35. e. quantis animis ierit in Quinctium III, 9. a. incredibile memoratu quantum brevi creverit C. 7. a. tanta habetur quantum ea verbis potuere extollere C. 8. e. incredib. memoratu quantum intenta fuerit J. 44. e. *Boëth.* 3. P. 1. *O quantum me refoviſti.* Sed *Codex B. Pub. O quam tu me.* alter Codex a *Vulg. ſtat.* q. eſt in vobis III, 2. a.

Quare vanum equidem hoc conſilium eſt (i. e. *quamobrem*) C. 59. e. ſic *Virg.* Quare *agite o tectis juvenes ſuccedite noſtris.* & ſic ſemper C. 61. e. q. igitur I, 18. a.

Quaſi. ea quaſi venenis imbuta C. 11. a. quaſi vero ſint. *in princip.* C. 59. e. proinde quaſi ſint per ſe magnifica J. 4. e. q. navium carinae ſunt J. 21. d. ipſe, quaſi vitabundus ductare &c. J. 42. a. ex eo medio quaſi collis oriebatur J. 52. e. praeſidio quaſi duum millium occupat J. 54. b. ita aetatem agunt quaſi contemnant honores veſtros J. 88. c. alterum petis quaſi primum reddideris I, 16. a. q. vero non illius cauſa fuerit VI, 62. b. & 64. b.

Que. & abunde pollens potenſque & clarus eſt J. 1. a. id ibique & omni Africa J. 94. e. parenteſque & alia omnia J. 92. c. *Liv.* I. 9. I. 10. *Caeſar Vellejus alii.*

Quia. in principio (*videtur deeſſe*, nunc) C. 19. d. & C. 68. d. quare incedit tanto agmine &c.? Quia I, 10. a. nam hi, ſi virtute ſatis valerent, magis aemuli bonorum quam invidi eſſent. quia deſidia &c. invaſit, ſtrepunt, obtrectant *ſubintellige.* Verum quia &c. *ut ſupra.*

Quidnam conſilii caperent diu in incerto habuere C. 42. a. dubius quidnam oſtenderet inſolita facies J. 53. c. & infra.

Quies diuturna laſciviam pepererat C. 32. a. *pro pace* Plin. 15. 30. *ipſa laurus pacifera, inter armatos hoſtis* quietis *indicium.* & otium cum libertate I, 6. c. *turbae oppon.* I, 13. e. quieſcebat in lecto J. 74. a. nullam noctem ſine ſcorto quieſcere VI, 43. a. quieta movere magna merces C. 22. b. nunquamne quieta erit noſtra familia J. 15. e. rem uti erat quietam nunciant J. 114. a. quietam Remp. aut in periculis &c. I, 11. e. neque fugere neque quietem pati J. 108. a. *rara locutio. Claudian.* II. Ruffin. 2. *neque enim patiuntur ſaeva* quietem *Crimina. & ſic noſtri Codd. MSS.* nihil intactum neque quietum pati J. 70. b. & B. Get. 525. *Te patiar ſuadente fugam.* quieti aut luxuriae id tempus concedit J. 65. b. & otio advorſum J. 70. e. neque vigiliis neque *quietibus* ſedari poterat animus impurus C. 15. e. *Cicero* I. Offic. 145. *ſomno &* quietibus *caeteris.* potior viſa periculoſa libertas, quieto ſervitio I, 10. e. quietos Numidas neque colle, degredi J. 53. e. quietus aciem exornat J. 56. e. (i. e. *per otium.*)

Quin igitur expergiſcimini C. 21. c. *imperandi.* Terent. Andr. 11. *quid eſt* C. *nihil* M. quin *dic quid eſt.* Virg. quin *age ſiquid habes* Ecl. III. praeterire non fuit conſilium quin aperirem utriuſque naturam C. 62. e. quin praeter idoneum ducem nihil abeſt I, 14. a. quid opus decretis quin boni Remp. fruſtra curant I, 17. c. non quin poſſem &c. ſed C. 36. e. quin ſolus omnium compoſuit. *in princip.* I, 5. e. quin etiam *in princip.* VI, 45. a. pro, *quo minus, ſaepe.* Non luctus mulierem immanem eorum animum inflexit quin everſum irent VI, 48. e. & VI, 56. e. VI, 59. a. & VI, 60. d. pro, *quod.* cui dubium eſſe poteſt, quin opulentiam iſtam ex civium ſanguine paraveris VI, 63. b.

Quippe in *princip.* C. 12. a. & J. 89. a. q. quas honeſte habere licebat C. 13. a. q. cui verbis

pax

Digitized by Google

pax nunciabatur, caeterum re bellum aſperrumum erat J. 52. a. inermes q. in tali die (*feſto*) aggrediuntur J. 70. e. & J. 91. e. quippe etiam J. 95. d.

Quis mortalium C. 21. a. quis eſt omnium qui J. 4. d.

Quoad ſemet ipſa praecipitavit J. 45. c. vives, numquam putaveris &c. J. 118. a.

Quod redundat J. 68. b.

R.

R*abie* contracta toleravimus I, 7. e. inuſitata invaſiſti *Declam. in Salluſt.* licentiam ſcelerum quaſi rabiem ad integros contactu procedere I, 14. a.

Ramis. caeteri r. arborum impeditos J. 57. b. *rami ſunt* (*inquit* Iſidor. 17. 1.) *qui de trunco manant ſicut a ramuſculis caetera.* lege cum *Codice* B. *Pub. ſicut a ramuſculis ſurculi. vel ut Pembr. caeteri ſurculi. licet Codex Trin. omittat.*

Rapaciſſima manus VI, 63. e. rapaciſſumi *victoris inſolentiam dicti tumore pertraberet.* Valer. I, 5. 8. MS. *victi timore.*

Rapere omnes, trahere, domum alius &c. C. 11. c. & VI, 48. a. Rep. privatim ac pub. C. 11. c. conſumere C. 12. a. ſibi quiſque ducere, trahere, rapere J. 45. b. ad ſtuprum virgines III, 12. c. rapi virgines C. 53. e. animus cupid. caecus ad inceptum ſcelus rapiebat J. 27. c. *rapinarum* memores C. 16. b. ſpes ad bellum illexerat C. 66. a. ſi r. licentiam demſeris VI, 39. a. r. & incendia inſtaurare cupiunt I, 16. b. luxuria ex magnis rap. nihil reliqui fecerat.

Raris animus eſt ad ea quae placent defendenda III, 8. a. *mares raros in partu* Plin. VIII. 16.

Rati rem incredibilem C. 49. c. abunde libertatem rati quia tergis abſtinetur III, 11. e. contra ac ratus erat C. 70. e. rationem oſtendam qua effugiatis C. 41. e. conſideres quid tuae rationes poſtulent C. 45. e. belli atque pacis rationes trahere J. 102. a.

Re. in omni re dominatur C. 8. a. amicitias &c. non ex re ſed ex commodo aeſtumare C. 10. e. fides re cognita C. 36. a. deque ea re poſtulant uti referatur C. 49. c. facile paterer vos ipſa re corrigi C. 61. d. inſolita commotus J. 68. a. nomen ex re inditum J. 80. a. tempore poſterius re atque uſu prius J. 88. a. ſiti magis quam alia re accenditur J. 94. d. qua re patrata VI, 60. a. rebus ſuis diffidenti ex conſcientia J. 37. e. & impenſius J. 77. e. ex ſecundis rebus inſolentia ceperat plebem J. 44. e. paratis compoſitiſque ex ſententia J. 47. e. in rebus hoſtilibus J. 49. a. cognitis Metelli J. 59. a. novis ſtudere J. 79. e. quibus rebus ſupra bonum & honeſtum perculſus J. 84. b. meque voſque in omnibus rebus juxta geram J. 90. e. minari, ſecundis rebus feroces eſſe J. 99. d. quibus r. & artibus cariſſumus factus J. 101. e. quibus rebus aliquantam partem gloriae demſerat II, 8. d. in extremis III, 5. a. rebus ſupra votum fluentibus VI, 13. a. novandis VI, 22. b. & malis & bonis rebus (*pecunia*) creatur VI, 53. a. ejus rei impunitatem concedebant C. 31. d. ad neceſſitudinem rei ſatis dictum J. 22. e. cujus rei ſpecies erat acceptio frumenti J. 31. c. nullius idoneae rei egens J. 61. a. diffidentiam rei ſimulare J. 64. e. hujuſce rei ego inopiam patior J. 88. e. nullius honeſtae rei egens VI, 50. e. in rem fore credens C. 19. e. rem tantam mentitus C. 49. c. fruſtra an ob rem faciam J. 33. e. exploraviſſent J. 57. e. eam rem nos locus admonuit J. 81. a. ob rem corruptam J. 81. d. conturbare *ibid.* quam opportuniſſumam incepto belli impediverant J. 82. d. & J. 73. e. quam rem alii in ſuperbiam vortebant J. 84. d. nobilitas acerrume tulit J. 87. e. rem facilem renunciavere J. 89. e. quietam nunciant J. 114. a. contra ſpectatam rem VI, 31. d. ſtabilias communiaſque VI, 49. a. in principio agere intendit VI, 51. d. (vide *res.*)

Recens detracta coria IV, 11. e.

Receperat ſeſe in loca ſaltuoſa J. 58. b. curatiſſume recepit J. 19. a. armis recepta Reſp. C. 11. b. oppida exciſa aut recepta III, 3. e. neque receptam ſed captam a te Remp. VI, 37. e. in amicitiam a vobis recepti J. 14. e. recipi moenibus J. 30. a. neque in unum ſeſe recipiebant, ſed divorſi J. 54. e. per inertiam in ſe quaſi victi recipiunt (*ſervitutem*) VI, 57. e.

Recidat. nec quemquam a multis metuendum quin ad eum ex multis formido r. VI, 35. e.

Recitavit in Senatu literas Faeſulis allatas C. 31. a.

Recte atque ordine facere C. 52. b. neque r. neque pro bono facturum ſi J. 25. b. perperam quam r. J. 36. e. mercede delinquere quam gratis recte facere melius habent III, 7. e. *Quo mibi* rectius *eſſe videtur* C. 1. a. Lucretius *perſpicere* I. 32. praebeo exemplum quo rectius tua componas IV, 3. a. rector humani generis animus agit atque habet cuncta J. 2. b. Columel. III, 10. *Videmus hominibus inſpiratam velut aurigam*, rectricemque *membrorum animam. Terrarum omnium* rectorem *fore.* Curt. IV. 7. *rector Claſſium* Valer. VI. 9. 6. *ubi* Beluacenſis: *tandem propter inopiam.* equi ſine rectore exterriti I, 20. b. *Lunaque nocturnos alta* regebat *equos* Ovid. I. Triſt. Eleg. III. & Metam. *Arte leves currus, arte* regendus *amor.* Idem A. Am.

I. peſ-

r. peſſumus quiſque aſperrume rectorem patitur VI, 33. a. *multitudinis.*

Recuperandae. in pacis r. ſpem adductus J. 31. b.

Redderet. dimiſit cum literis quas r. Micipſae J. 9. a. redditas ſibi dicebat nomine Catilinae C. 35. b. *Cic.* Attic. *eam mihi abs te Epiſtolam* reddidit *quam tu Id. Febr. dederas* I. 15. nunquam tibi redditam gratiam putaveris J. 118. a. pro *relatam.* & ſic Plautus, Perſa. *Improbus eſt homo qui beneficium ſcit ſumere & reddere neſcit.* & ex eo *Terent. Phorm.* Sumtis tergis atque redditis more equeſtris proelii VI, 13. d.

Redimebat belli moram J. 31. a. quo flagitium aut facinus redimeret C. 14. a. *Plaut.* Menaech. *ego tibi* redimam *bis tanto pluris pallam* pro *ſimplici* emere. *ne obſidibus quidem pacem Arioviſti* redimere *potuiſſe.* Caeſar 1. B. G.

Referat, ad Senatum de his neve cum populo agat C. 57. e. deque ea re poſtulant uti referatur C. 49. d. & referundum cenſuerat C. 51. c.

Reficere arma tela quae ſpe pacis amiſerat J. 70. a. animos C. 49. c. ſaucios cum cura reficit J. 57. e.

Refutant vitam poſt reges VI, 16. e. a Simpl. *futare* (i. e. *arguere.* & *reprimere* ut, *ejus conatum* refutabo *Cic.* de Aruſp. Reſp. & opponitur *augere.*) Idem pro Rabir. *P. bonitatem inuſitatam claris viris non modo non aſpernari ac* refutare, *ſed complecti etiam & augere debetis.* idem *bello* refutandas *dixit. jungitur* etiam cum *rejicere* apud *Cic.* II. Tuſc. 95. *quae ſignificatio quam proxime ad Salluſtianam hanc accedit.*

Regiae ſuperbiae & inanis homo J. 68. e. voluntates uti vehementes, ſic mobiles ſaepe ſibi advorſae J. 121. a. nomen imperii habuere C. 6. e. contra decus regium J. 37. e. victu atque cultu C. 38. d. more juſta magnifice fecerant J. 11. a. regio m. de vita atque tergo conſulere I, 2. b.

Regio hoſtibus ignara J. 56. e. in abditas J. 42. a.

Regna ampliſſima VI, 41. e. per regni fidem moneo obteſtorque J. 10. c. regni procurationem meam jus & Imp. penes vos J. 14. a. munimenta me habiturum in veſtra amicitia J. 14. b. parati plebi ſua reſtituere J. 34. a. & J. 34. b. participem feciſti J. 15. c. patrio J. 17. a. an regno conſulam J. 17. c. diviſo J. 23. a. quam gravis caſus in ſervitium ex regno foret J. 66. e. integro IV, 7. a. dum ſibi regnum pararet C. 5. a. Corneliis portendi C. 48. a. obtinuit ſolus J. 5. e. firmum trado vobis J. 10. c. in regnum perveniſſe adoptione J. 11. e. creſcere per ſcelus J. 115. a. ſceleris ſui praedam fecit J. 15. e. in r. Atherbalis animum intendit J. 23. a. animo invaſerat J. 23. e. in r. adoptatum eſſe J. 25. a. armis tenet J. 26. b. J. Bocchique regnum disjungebat flumen J. 97. b. ob r. tutandum arma cepiſſe J. 110. a. judices a paucis probari regnum eſt VI, 53. e.

Regreſſus eodem, a quo incepto detinuerat me ambitio C. 4. c. antequam regreſſus inſtrueret pugnae ſuos fr. II. 2. in Hiſpaniam poſt annum fr. III. 3. c. progreſſus & regreſſus *de Luna utitur* Apulejus de D. S. p. 42. Ed. *Elmenh. ubi membranae Cant.* pro, *varia quidem*, V. quippe exhibent. & pro, *abſtito*, *abſtituto.*

Reip. a partibus Reip. liber animus C. 4. e. conſultabant C. 6. e. augendae Reip. fuerat regium Imp. C. 6. e. opprimundae conſilium cepit C. 16. b. tandem vicit fortuna Reip. C. 42. a. in parricidas Reip. decretum C. 55. e. malo Reip. creverant C. 56. b. ni ſtudium Reip. omnia ſuperet J. 33. a. ſeque vitamque ſuam Reip. condonavere J. 81. e. benefacta mea Reip. procedunt J. 87. c. innoxiae cladi ſunt J. 90. c. turbamenta atque exitia I, 10. b. occupandae R. in ſpem adducti VI, 34. e. magnitudinem enim in addendo non de mendo Reip. oſtendere VI, 39. c. incommodo gratiam ſibi conciliet VI, 51. c. haud ſane Reip. conſiliis adfuerunt VI, 58. c. quae tibi partes Reip. placent VI, 64. d. ſtudio ad Remp. latus C. 3. c. quomodo habuerint C. 5. e. imparatam docet C. 17. a. ad perturbandam C. 18. a. agitavere C. 39. a. clades atque calamitas oppreſſiſſet C. 40. e. vexare pretio duces multitudinum C. 51. a. tractarent C. 56. a. modeſte inter ſe J. 45. a. Senatum exiſtumare facturum contra eum C. 57. e. villas, tabulas veſtras pluris feciſtis quam Remp. C. 58. c. capeſſite illud ut impetus fiat in vacuam Remp. C. 60. d. occupavere J. 34. e. non ſua ignavia ſed ob Remp. in hoſtium poteſtate relictum iri J. 120. c. lacerari I, 12. e. intutam quouſque patiemini I, 16. c. fruſtra curant I, 17. b. crevit labore atque juſtitia C. 10. a. conceſſit in paucorum jus atque ditionem C. 20. a. ne quid detrimenti capiat C. 30. c. poſtquam adolevit C. 57. d. firma C. 58. e. agitabatur atrociter J. 41. a. bene atque decore geſta J. 106. a. firmanda bonis pacis artibus VI, 33. e. paulum inclinata agitari coepit VI, 56. a. adjuvetur VI, 59. a. quam converſa ſit VI, 62. a. disjecta VI, 62. b. reliquam aetatem a Rep. procul habendam C. 4. a. armis recepta C. 11. b. a R. procul abeſſe volebat foedum hominem C. 19. e. perdita opus eſſe C. 32. e. non ea conſilia de R. habuiſſent C. 61. d. pauca de R. loquar J. 90. d. curator J. 118. a. deſpecti & indigni Rep. habiti I, 12. e.

pro

pro R. maxumas inimicitias ſuſcepi VI, 3. e. impeditiſſumam domi belliquе VI, 4. a. voveo dedoque me pro R. VI, 5. a. reſtituta VI, 60. d.

Relicta quibus eſt anima J. 16. b. non hereditate r. nobilitas J. 89. b. fuſas copias ſeque cum paucis relictum videt C. 70. e. luctuoſam hoſtibus victoriam C. 68. e. relinquendum regnum aut armis retinendum J. 24. a. & tantum ſcelus inultum J. 114. e. ſigna C. 9. e. bellum C. 68. d. rem in medio C. 19. e.

Reliqua vix decima parte die J. 102. b. habet ne ſervilia quidem alimenta I, 6. e. ſpes reliquae dignitatis conſervandae ſecutus ſum C. 36. e. aetatem a R. p. procul habendam decrevi C. 4. a. quos incorruptos reliquerat J. 110. exſuti omnibus quae majores reliquere III, 7. e. gratia omnis &c. apud illos ſunt, nobis reliquerunt pericula, repulſas &c. C. 20. e. nihil reliqui victis fecere C. 11. e. lubido atque luxuria ex magnis rapinis nihil r. C. 29. e. quid reliqui habemus praeter miſeram animam C. 21. e. eſtne viris reliqui aliquid quam ſolvere injuriam aut mori I, 7. r. quid erit reliquum niſi ut obedientes vivamus J. 36. e. pater nos duos reliquit J. 16. a. in ſervitute VI, 47. e. in reliquum J. 46. e. ab utriſque nihil reliquum fieri J. 79. b. nunc hortari modo reliquum eſt III, 7. a. r. eſt optare ut &c. VI, 43. d. quaſi unus reliquus ex familia Sc. VI, 61. e. *reliquiae* belli arrectae I, 14. a. adhuc in animo regis tenues reliquiae priſtini moris haerebant VI, 2. a. V. *relicta.*

Remedia. nec ego magna r. contra divitias ſtatuo V, 53. e. mortem miſeriis ſuis exſpectare C. 41. b.

Remiſerant pugnam J. 64. a. nihil languidi aut *remiſſi* patiebatur J. 57. b. nihil apud ſe remiſſum aut apud illos tutum J. 93. c. *ut remiſſioni animorum juncta Aſcenſ. Ed.* injuncta MS. om. *ſtandi virilitas propria Romanae gentis nota eſſet.* Valer. II. 4. 2. ibi MS. *ſedens vel jacens ludor.* remiſſio ac diſſolutio animi. *Cic.* Metello V. 2. *remittere* nihil J. 103. a. injuriam III, 11. d.

Remorata hoſtis nox atque praeda J. 42. d. ab negotiis voluptas numquam J. 100. e.

Remotam haud procul III, 10. e. omnium equis C. 69. a. metu J. 92. e.

Renovanda. de plebe r. diſſerui VI, 55. e. proelium J. 55. e. renovato bello J. 39. e. nomen familiae J. 10. a.

Repertores perfidiae IV, 4. a. pro *inventores promiſcue utitur* Plaut. Bacch. A. III. 3. *factum & repperi* —— *ut mihi invenires* Pl. *fateor.*

Repetundarum pecuniarum reus C. 18. a. in judicio oppugnatus C. 50. a.

Repleta arva cultoribus VI, 15. a.

Reprehendat. quis r. quod decretum erit in parricidas C. 55. e. quae reprehenderis delicta C. 13. a.

Reptitius, accitus ac paulo ante inſitus huic urbi civis VI, 61. e. al. *repetitius* Stephanus *in Lex. haud alibi occurrit.*

Repudiabat ſervitia C. 65. e. *ſecuritas* repudianda. *Cic.* in Lael. 47.

Repulſum ab amicitia J. 110. a. haud repulſus abibis J. 118. e.

Reputando contra neque majus aliud invenias J. 1. a. quae ſibi proeliis evenerant J. 110. e. facinus ſuum in otio cum animo reputans J. 13. c. *Dictys* II, 22. & J. 73. e. etiam atque etiam num id poenitendum ſit J. 89. a. qui ſi reputaverint quibus ego temporibus magiſtratum adeptus ſum J. 4. d.

Requie. nulla requie mora (*pro requiei*) I, 20. e. requietis militibus VI, 21. e. ex periculis requievit animus C. 4. a.

Requirat. negotium cuidam dat uti legatos r. C. 41. a. requirere coepit quem exitum tantis malis ſperarent C. 41. a.

Requiſita. ad r. naturae profectus VI, 15. a. requiſitum *comitem Apulejus* M. VIII. 2.

Rerum auctorem & ſcriptorem C. 3. a. videre novarum C. 29. e. nullius earum rerum Conſuli jus eſt C. 30. e. capitalium condemnatis C. 37. a. manifeſtis C. 61. e. vera vocabula amiſimus C. 59. a. malarum audacia, fortitudo vocatur *ibid.* capitalium C. 64. b. omnium honeſtarum egens J. 16. e. apud Deos Imm. humanarum r. cura oriatur J. 17. b. penuria r. neceſſariarum J. 25. e. bellicarum inſolita J. 43. a. ex copia r. ſtatuit ſibi nihil agitandum J. 43. e. C. 2. b. venalium forum J. 51. a. coactus r. neceſſitudine J. 52. a. advorſarum taedio J. 66. e. & conſilium trahit J. 103. a. agendarum licentiam ipſis permittit J. 110. e. ignari humanarum quae fluxae &c. ſemper advorſa mutant J. 112. e. quam converſa r. natura ſit I, 15. a. nomina ad ignaviam mutantes III, 9. c. plerique r. potentes VI, 32. e. *abundat.* Nam perinde omnes res laudantur ut earum rerum uſus eſt VI. 53. e. res militaris procederet magis &c. C. 1. c. humanae aequabilius p. &c. C. 2. b. geſtas ſcribere C. 3. a. ipſa hortari videtur C. 5. e. uti res atque tempus monebat C. 51. b. & C. 58. a. & docuit VI, 32. a. J. 100. a. ſatis proſpera ſatiſque pollens C. 6. a. aſperas facile toleraverant C. 10. a. ſecundae ſapientium animos fatigant C. 12. a. tutae tranquillaeque C. 16. e. nequicquam opportuna cecidiſſet C. 20. a. tantummodo incepto opus eſt caetera res expediet C. 21. a. autem opportuna videbatur quod &c. C. 50. e.

Digitized by Google

atrox C. 54. a. dicere ſid quod res habet C. 55. a. aſpera C. 60. e. & J. 7. c. quae res maxume tanta negotia ſuſtinuiſſet C. 62. a. quoniam res obtulerat C. 62. e. quo loco res noſtrae ſint C. 67. e. geritur gladiis C. 70. a. neque ea res falſum me habuit J. 10. a. inter alias jacit J. 11. d. ubi poſtularet J. 12. e. ubi ad certamen venit J. 13. a. mutare inter ſe inſtituerant J. 21. e. quod in invidia res erat J. 27. a. in Senatu agitari coepta J. 29. a. quae ſecundae amant J. 45. b. ita ſe habent humanae, in victoria licet &c. J. 57. e. uti res erat laetos modo &c. J. 64. b. novae J. 70. e. omnes exequi ſolitus per J. 73. b. uti res poſceret C. 51. b. J. 73. b. quorum res fideſque in manibus ſitae erant J. 76. c. ea fruſtra fuit J. 77. a. ea multum eorum anima addidit J. 78. e. quae res eos in magno bello habuit inter ſe J. 81. a. florentis ſuas cum perditis miſceret J. 85. d. fruſtra ſperata J. 86. c. trepidae J. 96. e. ubi bene evenit J. 97. a. forte quam conſilio melius geſta J. 97. e. dum ea res geritur J. 99. e. ſecundae mire vitiis obtentui I, 10. a. neque enim ignorantia res claudit III, 11. e. ut res magis quam verba gererentur VI, 22. e. ſuas quiſque curemus VI, 39. e. parvas tantum ingenium attingere nequit VI, 41. c. militaris opulentior VI, 51. a. ſuas afflictas J. 79. d.

Reſcindi. decreta J. 11. d. *& ſic Valerii Codex MS.* III, 5. 2. ſed *Hack.* & *Aſcenſ. reprehenderet.* pluteos IV, 11. a.

Reſiſtendum. ad r. firmiorem IV, 7. a. haud timidi reſiſtunt C. 70. a.

Reſponderentur. ſimul edocet quae ſibi r. J. 117. a. quod exigitur, quaſi ad interrogatum exhibeatur. *Frontin. in Praeſ.* at *alter ex Codicibus quo uſus ſum*, reſpondent, *ut ſaepe apud Ciceron.* quem annum ex prodigiis reſpondiſſent Haruſpices cruentum fore C. 48. e. i. e. *oracula reddere*, *nam* reſpondere *idem valet.* benigne pro tempore J. 11. a. placide, aliter atque animo gerebat J. 75. a. quorum oratione accepta reſpondit J. 25. a.

Reſtantem. validam urbem multos dies r. vicit I, 21. a. pauci VI, 35. a.

Reſtituas. uti libertatem everſam r. C. 60. b. quod iniquitas Praetoris eripuit C. 34. e. prope jam ab occaſu VI, 60. c. ex gravi ſervitute in libertatem VI, 46. e. reſtituto exercitu apud C. IV, 6. a. *ex multa trepidatione militibus collectis aciem* reſtituit. *Livius* v. U. C. & alibi. *conſpectu ſuo proelium* reſtituit.

Reticere quae audierat non p. C. 24. a. non placuit ne quis modeſtiam in conſcientiam duceret J. 89. a.

Retineas populi beneficia VI, 46. d. cultus eo, facilius quod &c. J. 80. e. metus hoſtilis in bonis artibus civitatem retinebat J. 45. a. noſtros aſperitas & inſolentia loci retinebat J. 54. e. reliqua glorioſius VI, 11. e. ſi pertinaciter r. III, 10. a. bene parta vix r. C. 57. e. omnia retinendae dominationis honeſta exiſtumet I, 6. e. libertatis VI, 51. a. &, per manus J. 36. b. eumque in vinculis retinendum C. 49. d. armis regnum J. 24. a. ſanguine conjunctos J. 10. c. *cujus contrarium*, *abalienare* Cic. ad Lentul. I. 723. *quos fovendo in communi cauſa* retinere *potuerunt*, *invidendo* abalienarunt. & ibid. X. *te abs ſe* abalienatum *illa Epiſtola retinuiſti. Amicos* retinere. *Caeſar* VIII, B. G. *Cic.* pro Quint. *amicos obſervantia*, *rem parſimonia* retinebat 40. animam J. 35. e. firmos hoſtes eminus pugnando retinere J. 55. e. hoſtem ab incepto J. 59. e. tempeſtas haud ſecus atque in mari J. 81. e. victoriam prope adeptam J. 107. e. beneficio quam metu VI, 48. e. *conſer Terent. Adelph.* I. 1. quae virtute ceperant ſimul cum anima r. VI, 56. e. vos inermes I, 17. a. imperium iis artibus C. 2. c. dominationem III, 12. e. retinuiſſe ab ſtultitia & malis volupt. VI, 41. a. ferociam in vultu C. 71. b. retentum *diadema diu conſideraſſe* Valer. VII. 25. at *Sariſberienſis* legit. *recentem pannum.*

Retractantes verbis & muſſantes I, 12. a. (*hoc eſt. decreta ad examen revocantes.*) *Cic.* ad Att. 13. 38. *conficies igitur & quid ſine ulla dubitatione aut* retractione. & V. Tuſc. 119. *ut ſine r. libere dicere auderent.* Virg. AEn. XII. 12. *nihil eſt quod dicta* retractent *Ignavi AEneadae; nec quae pepigere recuſant* MS. *Coll. Jeſ. retractant*, male. & 889. *Quae nunc deinde mora eſt? aut quid jam Turne* retractas? ubi *Petrenſis* pro, *coruſcat*, *miniſtrat.* reliqui *Codd. cum Edd.*

Retractum ex itinere C. 40. e. & C. 49. a. & C. 48. e. ſic *ſervos fugitivos* vocat *Cicero* in Verrem. *nempe quos Tranquil. reprehenſos.*

Retulerant contumelioſa dicta J. 23. e. quod illorum magis quam ſua retuliſſe videretur J. 119. a. vinci, nam viciſſe quid retulit. VI, 40. a.

Reverterint domos VI, 43. d.

Revocans ad vetera inſtituta quae jampridem corruptis moribus ludibrio ſunt VI, 39. a. quique tardius revocati proelio exceſſerant C. 9. e. poteſtatem ad te unum VI, 63. e.

Reus magis ex aequo bonoque quam ex jure gentium J. 39. c.

Ritu barbarico caede caedem expiandum VI, 36. a.

Rogandos. ad magiſtratus r. proficiſcitur J. 31. e. cum quaeſitores rogarentur J. 44. e. rogat miſ-

Digitized by Google

miſſionem J. 68. a. perlata rogatione J. 37. e. rogationem ad populum promulgat J. 44. a. rogatus ſententiam C. 58. a.

Rudes cum bello melioribus manum conſerere J. 53. c.

Ruina extinguam incendium meum C. 32. e.

Rumor. clementer ortus r. *Dictys* III, 1. 7. rumor is clemens erat 25. a. *claro apud vulgum rumore erat.* Tacit. An. 15. ex rumore & lubidine plebis J. 44. e. primo I, 23. a. rem vulgi rumoribus exagitatam C. 30. e. conſenſu omnium ſecundo rumore ſummam belli atque exercitus in ſe ſuſcipit. *Dictys* cap. 16. *Eodem ſenſu* Tacitus *laetam famam* uſurpat. *Hiſt.* I. 27. *E contra de illaudatis, fama tacens.* Sedulius II. 10. *ubi MS. B. Pub.* jacens; *quod non diſplicet. multitudinis* rumor. *Cic.* de fin. & *Catullus, Virg. Ovid. Lucan. Mart. Sueton. Terent. Stat.*

Rurſus. ea re cognita r. tranſtulerunt in Non. Febr. C. 19. b. pro *ex adverſo* C. 62. e. & 72. a. rurſus Imp. (*ad hoc*) J. 85. e. rurſus admoto ferro invadere I, 14. c.

S.

Sacrata corpora II, 9. a. inſtrumenta diis ſacrata VI, 203.

Sacrilega ac perjuriis delibuta uxor VI, 62. parricidae ſacrilegi, convicti judiciis C. 14. a.

Sacris. in ſ. ſolemnibus C. 23. a. atque inſpoliato fano VI, 35. e.

Saepe. (in princip.) C. 34. e. & VI, 52. e. *ſaepenumero* verba feci, ſaepe C. 58. e. in maxumis ſaepe periculis C. 60. e. & J. 26. e. haud ſaepe quemquam ſuperat morbus J. 20. d. ſ. gratia, interdum jurgiis trahendo tempus J. 29. a. interdum, ſaepe VI, 60. d.

Saeva imp. perpeſſos C. 19. e. omnia J. 15. e. ſaevire fortuna ac miſcere omnia C. 10. a. mare magnum eſſe & ſ. ventis J. 80. d. mare ſ. importuoſum J. 20. c. quae belli *ſaevitia* eſſet C. 53. e. hoſtium facile cum occaſurum J. 7. b. temporis J. 41. c. quae ſ. quae tempeſtates hominum nobilium VI, 51. a. tanta temperantia inter ambitionem, ſaevitiamque moderatum J. 49. a.

Saltare elegantius quam neceſſe eſt probae C. 26. a. ſaltu cum alacribus contendebat VI, 10. b. loca ſaltuoſa J. 42. b.

Salvae. percunctantibus utrimque ſatin' ſalvae? *Sic fere Vett. in primo congreſſu. Afranius in Cinerario apud Priſcian.* 804. *Sexte frater mi* ſalve, *cum ſalvus venis, meliuſque tibi eſt, gratulor diis.* ubi *MS. B.* omittit *tibi*, & A. om. *tibi eſt.*

Salubri corpore J. 20. b. ſatiſque tuti in imperio I, 7. e. vobis ſalus quaeſita III. 2. a.

Salutare plebem & conviviis gratiam quaerere J. 4. b. multa prius de *ſalute* ſua P. obteſtatus C. 46. b. contra Remp. & ſalutem omnium facturum C. 58. e. fuga ſalutem ſperare C. 68. d. dedecore potius quam manu ſalutem quaeſiverit J. 43. a.

Sancti nihil habere J. 45. e. a parente & aliis ſanctis viris accepi J. 90. a. adeo ingenita eſt ſanctitas regii nominis VI, 16. e. *Decretique circumſpectione* ſanctiſſima. V. Max. I. 1. 20. edd. *ſanctione, pro quo ſtat Pighii conjectura, ut ſequitur,* impium opus Cenſoris retexuit, *ut ſit oppoſitio inter* ſanctitate, *&* impium. Veteres & ſanctos viros II, 8. a. neque ſ. aut nefandum quicquam fuit irae barbarorum VI, 31. a. internuncius, ſanctus vir J. 117. e. *tam* ſanctis *parentibus deſolata.* Apulejus M. IV. 153. *Junium Ruſticum accepimus Italia pulſum a Domitiano ad Paetum & Helvidium Priſcum* ſanctiſſimos *viros appellaſſe.* Lib. VIII. 11. Dio vertit ἄνθρωπος ἱερός. hoc ſenſu, *ἱερὸς τὴν τέχνην καὶ τὰ ἤθη, dicitur Daphnus apud Athaeneum.* & *Hippocrates*, Lib. IX. *ἱερώτατος. Lucian. in fugitivis: ὁ ἱερὸς ἐκεῖνος.* & *auctor apud Suidam ἄνθρωπος ἱερῶς φιλολόγος. at ratione officii dicebantur* ſacroſancti *Tr. Plebis Latinis Auctoribus. uti & SS. eccleſia in quibus eſt jus Aſyli; inde* ſacroſancta poteſtas *ponitur pro* Tribunitia. *quam propterea ſumebant Impp. ut hoc Titulo inſignirentur. aliqui autem ſcriptores hoc epithetum ad alios extenderunt. ut Hirtius* de B. H. p. 862. ed. Elzevir. 1661. *utitur hac voce.* Cic. Lael. §. 39. vid. *doctiſſ. Clericum* ad Pedonem. vſ. 253. ſanctiſſima *parens, patria.* Cic. IX. 180.

Sane. Senatus nihil ſane intentus C. 16. e. haud ſane alio animo C. 38. e. & VI, 58. d. ſint ſ. quoniam ita ſe mores habent C. 59. c. & J. 34. a. haud ſane quiſquam C. 62. e. ac ſane quod difficillumum in primis eſt J. 7. e. quae ſane fuerint noſtrae injuriae nihil ad vos J. 26. c. ſane Gracchis &c. J. 46. b. ſane bonus ea tempeſtate contra pericula VI, 19. e.

Sanguine civili alebat C. 14. a. ſemperne verſabimur in ſ. J. 15. d. infecta humus J. 108. a. & I, 7. b. ſupplicum foedarentur I, 23. b. & viſceribus civium paraſtis VI, 63. a. noſtrum maxume ulti C. 34. e. meum quam omnia malit J. 26. a. ne amplius praebeatis III, 10. a. ſuimet ſanguinis caede (*de plebe*) I, 10. b.

Sapientia validum ingenium, corpus annis infirmum C. 6. e. magna mediocrique omnes VI, 33. e.

Sarcinas colligere J. 102. b. *de privatis dicitur*,

 Ju-

Juven. VI, 15. collige ſarcinulas *dicit libertus.* ſarcinis levari jumenta J. 78. a.

Satellites pauci occupavere plebis ſedes, mercedem ſcelerum I, 7. a. commaculatos I, 9. a.

Satias facta ex inopia gravi III, 5. a.

Satis placebant C. 2. a. explorata C. 17. a. ſpectata fides veſtra C. 20. a. fortunata C. 26. a. compertum habebat C. 30. a. credere neque loco neque homini C. 32. a. ubi confidunt J. 13. e. providens J. 30. e. & J. 75. a. habebatis animam retinere J. 35. e. praeſidii eſt J. 39. a. animus moderatus haud ſatis J. 46. b. ne illos timor animi ſatis muniverat J. 61. e. ſatis ſaepe iam tentatam virtutem militum J. 66. b. mature cum filio ſuo petiturum J. 68. d. cupienti nihil ſatis feſtinatur J. 68. e. ut ea modo exercitui ſatis ſuperque foret J. 78. e. placide verba fecit J. 85. b. ipſa ſe virtus ſatis oſtendit J. 89. b. conſilio providere contra tantas diffic. J. 95. a. patens J. 97. c. magna vis J. 97. e. impigre occiſo pedite J. 107. a. mirari nequeo I, 5. a. tutum I, 8. e. illa fuerint quae rabie contracta toleravimus I, 8. e. clara vobis ſunt III, 3. e. quis mihi vivo cruciatus ſatis eſt VI, 3. a. vix ſatis gratus VI, 4. a. & VI, 43. d. compotem animo neque lingua VI, 10. a. ſatis proſpera ſatiſque pollens res eorum C. 6. a. munitae loco aut moenibus J. 61. a. callidus ſatiſque prudens VI, 45. a. ſibi ſatiſque patriae erat VI, 50. e. ingenium nullum ſatis pollet quin &c. VI, 52. e. ſi virtute ſatis valerent VI, 54. a.

Satisfactionem ex nulla conſcientia de culpa proponere decrevi C. 36. a.

Saturam. per ſ. ſententiis exquiſitis J. 31. d.

Sauciabantur eminus J. 54. e. avidius J. 64. a. fundere ac ſ. J. 99. e. reficit cum cura J. 58. a.

Saxa volvere in proxumos J. 61. e. certatim mittere J. 71. a. ingentia fluctus trahunt J. 80. d. niſus per ſaxa facilius foret J. 99. a. capiti affligebant II, 10. a. per pronum incitabantur III, 15. a. eminentibus niſus I, 98. d.

Scalis egreſſi milites J. 64. e.

Scelera ejus in patrem oſtendit J. 38. c. patefacere J. 46. a. omnium quos terra ſuſtinet ſceleratiſſimus J. 14. e. metum a ſcelere ſuo ad ignaviam veſtram tranſtulere J. 34. e. quorum potentia aut ſc. cuncta geſſerat J. 38. a. ne ſuper tali ſcelere ſuſpectum ſeſe haberet J. 7. 4. e. ſc. lapſum J. 112. e. vita caetera obſtat huic ſceleri C. 61. b. obviam iſſe J. 25. b. ſceleri & parricidio ſuo nomina indidit I, 10. a. ſuis ferox atque praeclarus eſt J. 17. d. memorabile ſceleris atque periculi novitate C. 4. e. ſui popularis C. 23. a. atrocitate C. 23. e. in ſocios ſc. aperiret J. 38. a. manifeſtus tanti J. 39. e. per ſc. immanitatem tutus furit I, 5. e. natus ut Jugurthae ſcelerum oſtentui eſſem J. 26. c. impunitas J. 35. e. ſcelerum conſcientia exagitati I, 13. e. per ſummum ſcelus C. 12. e. *ſceleſti* nuptiis feciſſe vacuam domum C. 15. e. qui ſc. impoſuerat ſervitium III, 8. e.

Sciens locorum ibi eſt J. 90. e. nihil me ſciente fruſtra voles J. 118. a. militiae magna ſcientia J. 67. a. certe *ſcio* C. 54. d. ſcio ego Quirites pleroſque &c. J. 87. a. at ego ſcio qui poſtquam Coſſ. facti ſunt J. 88. a. ſcio ego quam diff. VI, 45. de r. o. juſſus quae ſciret edicere C. 49. b. *ſcitis* equidem milites C. 67. e. parum *ſcite* convivium exorno J. 90. a.

Scilicet ne per otium torpeſcerent manus C. 16. a. infeſtos faceret, ſcilicet quem res tanta non permovit eum oratio accendet? C. 54. a. *in principio* C. 60. e. & J. 4. d. & I, 8. a. VI, 61. e. ſin ea contemnit, ſcilicet aeſtimabitis qualis illa pax ſit J. 35. b. multarum imaginum & nullius ſtipendii, ſcilicet ut in in tanta re ignarus omnium J. 87. e. ferocius decernunt, ſc. ignari humanarum rerum &c. J. 112. e. At ſc. ii qui ad &c. I, 12. e.

Scorta exercuerint VI, 38. a. in ſc. lubidinem habebat C. 7. b. nullam noctem ſine ſc. quieſcere VI, 43. a.

Scribunt aſpere in M. de bello J. 69. e. res geſtas C. 3. d. ſupplementum exercitui J. 43. a. milites J. 47 a. priuſquam legiones ſcriberentur C. 33. a. *Cic.* ad Ap. III 3. *Cenſebant ut in Italia ſupplementum meis & Bibuli legionibus* ſcriberetur. haeredem ſecundum J. 69. a. *Sic*, ſcribere ſervo libertatem, *idem ſonat ac* ei libertatem teſtamento relinquere. *Ulpian.* in L. *ſi ſervum. ff. de acquir.* Martial. X. 97. *Haeredem* ſcripſit *me Numa, convaluit.* ſic *Codex noſter MS.* orat. quam poſtea *ſcriptam* edidit C. 32. e. magna ibi provenere *ſcriptorum* ingenia C. 8. e. quarum (*literarum*) exemplum infra ſcriptum eſt C. 35. b. & C. 45. e. bellum ſcripturus ſum J. 4. e.

Scrinium cum literis C. 47. e.

Scrutari loca abdita J. 12. e.

Scuta. ubi ſigna & ſc. erant (*arx oppidi*) J. 61. a.

Seceſſio in civitate fuit VI, 50. c. nihil opus eſt J. 34. a. per ſec. occupavere Aventinum J. 35. a. in abditam partem aedium ſeceſſit C. 2. a. *Valer.* IV. 7. 2. *quo* ſeceſſu *quodam fugeris. at locus in membranis ſic concipitur: at quos ſeceſſu quodam fugeris, aut quos inſulis miſericordiae permulſeris, non cohibebis &c.*

Secunda omnia & obedientia ſunt J. 17. a. oratione extollit J. 69. e. (i. e. *benevola, propitia*) ſecundis *admurmurationibus ſenatus illum accuſavi.* Cic. *ad Q. fratrem* II. 5. *quae magiſtratus ille. dicet* ſecundis *auribus, quae ab noſtrum aliquo,*

quo,

quo, adverſis accipietis. Sic, *clamor ſecundus* apud Virg. *exiſtimatio apud* Sueton. *rumor* Horat. *populo. voluntate* Cic. ut in ſecunda re IV, 11. a. Mala ſecundaque res VI, 3. a. ſec. quam adverſis VI, 45. e. plebem ex ſecundis rebus inſolentia ceperat J. 44. e. rebus feroces eſſe J. 99. e. rebus florentior VI, 56. a. ſecundo mari prima Cyrene eſt J. 22. e. *Amne* ſecundo *defluere* (*i. e.* ſecundum *ejus curſum.*) Curt. IV. 7. *ubi* Pitiſc. *eodem ſignificatu accipit haec verba* aſtu ſecundo.

Securo eſſe animo I, 18. e. ſecura *felicitas & ſolida.* Valer. VII. 1. 2. *at MS. ſincera. inermes* ſecuroſque *interfecit.* Oroſ. V. 21. *ubi MS. Joan. pervaganti Tripolim* ſecuriſſimam *reddiderat.* Spartian. p. 624.

Secus procedit J. 27. e. haud ſecus atque in mari J. 81. e. caeterum haud ſecus difficilem J. 97. c. virile II, 7. e. *Sic Plaut. Rudente & ſequioris aevi ſcriptores. Auſon. & Ammian. Marcellin.* 16. *Apuleius.* haud multo ſecus quam ferro VI, 30. e. ſi morbo aut fato huic imperio ſecus accidat VI, 60. b.

Secuti morem Imp. ſui J. 37. a. ſpes ſatis honeſtas reliquae dignitatis conſervandae C. 36. e.

Sed &. pro, *verum*, autem C. 1. a. *in principio* C. 2. e. & C. 3. e. *tranſitivum ad aliam materiam* C. 18. a. & C. 24. a. C. 26. a. C. 37. a. ſed ipſe paucos, hoc eſt, *ſed ipſe* (ut ad eum ſtylum convertam) *paucos dies* &c. C. 36. e. C. 62. a. *adverſative* C. 36. e. & C. 43. e. &c. *ſaepiſſime. ſed profecto* C. 7. e. *correptivum.* ut impetus ſint. ſed ego haec omitto C. 60. d. *ſed*, pro, *ſed &* C. 16. a. neque illis ſolum ſed omnino pleb. C. 38. a. refert quid de his fieri placeat. ſed eos paulo ante frequens ſenatus judicaverat contra Remp. feciſſ. C. 51. b. neque ſtudere neque odiſſe ſed minume iraſci C. 54. c. decoris ſed maxume ſeveritatis ſtudium C. 63. b. placet eos dimitti, minime ? ſed ita cenſeo C. 57. c. pro, *praeterea*, lapideis fornicibus vincta: ſed odore foeda C. 64. c.

Sedaverit curam animi VI, 59. a. ſummam (virtutis) ſedari J. 4. d. ſedare motus & animos mollire J. 38. a. ſic, *famam Juvencus* Lib. II. Marc. 12. *paulo ſupra MS. B. P.* pro, *largibor, largitur.* animus neque vigiliis neque quietibus C. 15. c.

Sedere. rupti montes tumulique ſedere VI, 7. a. ſic *deſedo* apud *Senec.* Ep. 79. *montis altitudo* deſedit. *verum MS. Codex B. Pub. deſcendit.* quas nox coëgerat *ſedes* habebant J. 21. a. libertas & ſuae cuique ſedes I, 5. a. incertis vagabantur C. 6. a. ſedens aliud, aliud ſtans VI. pen.

Seditionem. juxta ſ. erant VI, 31. e. graves ortae a Graccho VI, 8. e. ſeditionibus Remp. exagitaverant C. 56. b. & J. 41. a. neu ſ. prolatandis inquies ipſe nos in ſollicitudine retineas I, 16. d.

Sella. aſſurgere de ſ. 52. e. uti ſ. juxta poneret more regum J. 69. a.

Semel jam impugnati IV, 5. c.

Senati decreto C. 31. a. C. 37. e. C. 62. a. VI, 1. b. ſenatorii ordinis C. 17. a. cum paucis ſenatoriis VI, 58. e. ſenatu probri gratia moverant C. 24. a. ex ſenatu egredienti C. 50. e. in ſenatu auctoritas pollebat J. 13. e. in ſ. potens J. 19. a. rem ad ſ. refert. C. 30. e. ad ſ. adductus C. 49. a. ſ. docerent de caede fratris J. 13. b. de foedere conſulebat J. 43. a. apud ſ. verba facerent J. 111. e. confirmari poſſe VI, 57. e. nihil ſane intentus C. 17. e. aliarum atque ſenatus partium erant C. 38. e. decernit C. 48. e. frequens d. C. 49. d. deceſſit in Catonis ſententiam C. 64. a. utriſque ſenatus datum J. 13. e. poſtquam accepit de bello illorum J. 24. e. ſenatus princeps J. 27. a. ſenatus verbis minae graves nunciabantur J. 28. a. ex ſ. decreto nunciari jubet &c. J. 30. b. a S. conſultus eſt *ibid.* mos partium popularium & ſenatus factionum J. 45. a. quibus gratiam fecerat belli III, 14. a.

Senecta jam aetate VI, 3. a. *Dictys* III, 21. corpore IV, 1. b. pleroſque diſſolvit ſenectus J. 21. c. per ſe gravis VI, 3. a. *quomodo Chimaera* ſenectutem *deſignarunt veteres docet Iſidor.* 1. 40. ubi legend. ex 3. *MSS. tunc fit ſ. ſubjacens caſibus inflexis* ſenectus gravis VI, 3. a. i. e. *ultimis Valerio* I. 8. 17. ubi pro *adeundae Scholae* MS. *alendaeque ſobolis.* Aſcenſiana, *alendaeque Scholae.* ubi adoleſcentiam habuere ibi ſenectutem agant J. 90. c. moveri quam ſeneſcere omnia malebat J. 39. a. *civitas otio* ſeneſcit i. e. *torpeſcit. Liv.* 1. U. C. 88. & de B. Maced. 40. *ubi nihil uſquam moveri viderunt: agitandum aliquid miſcendumque rati, ne cunctando* ſeneſcerent *conſilia.* ſancta J. 2. a. vires III, 10. e.

Sententia earum haec erat J. 9. a. ex animi ſententia nulla oratio laedere J. 89. a. in ſ. maneas I, 16. c. eorum obſcurior (*lata nempe per tabellam*) VI, 57. a. a metu libera VI, 57. c. dicentur VI, 58. e. ſententiam rogatus C. 51. c. in ſ. Neronis pedibus ſe iturum C. 51. d. quamobrem in ſ. non addidiſti C. 55. a. ſenatus in ejus ſen. diſceſſit C. 64. a. regis ſui exquireret J. 120 a. feret per tabellam VI, 57. e. ante me ſententias dixerunt C. 52. e. exquiſitis per ſaturam ſententiis J. 31. d.

Sentinam. Romam ſicuti in ſ. confluxerant C. 38. c.

Sentire contra Remp. C. 27. e.

Septis ferro natura finem ſtatuit I, 7. e.

Sequutur. tametſi haudquaquam par gloria ſ. ſcriptorem & auctorem rerum C. 3. a. eas potentia C. 12. a. quia illa intoleranda viris videbantur haec ſequi decreviſtis C. 69. d. ligna J. 82. a. ſequi *ſigna & ordines ſervare. Curt.* III, 2. 14. *Liv.* XXIV. 48. ducem & auctorem ſequimini I, 10. e. laudamus divitias ſequimur inertiam C. 60. b. fortuna meliores ſequitur I, 17. e. ſtudia omnia noſtra corporis alia, alia animi naturam ſequuntur J. 2. a. malos praemia I, 14. a.

Serendo bella ex bellis IV, 8. r. *Liv.* I. B. Maced. 20. *incuſaverat bella ex bellis ſeri, ne pacem unquam frui plebs poſſet.* Idem. & *certamina* ſerere; *& colloquia, crimina, diſcordias*, alibi dixit. *Plaut. lites, negotia*, ſerit bellum ex bello I, 13. d. *Florus* III, 5. 22. *alii ex aliis reges prodeunt. (debellatis aliis alii capeſſunt imp)*

Seria. joca atque ſ. cum humilumis agere J. 101. a.

Sermo ortus VI, 6. e. uti modeſto vel molli vel procaci C. 26. e. quo major auctoritas ſermoni ineſſet C. 41. e.

Serpentibus infeſta loca J. 49. c.

Servi aere parati J. 34. e.

Servili imperio plebem exercere I, 2. b. officiis intentum C. 4. a. cauſſam civium cum ſervis fugitivis communicaſſe C. 65. e. ſervitia urbana ſollicitare C. 25. e. repudiet C. 45. e. ad concitanda ſ. C. 47. a. allicere J. 70. d. ſervitii inſolitum I, 4. b. pretium oſtentaretur III, 10. e. corporis magis utimur C. 1. a. otium pro ſervitio appelletis, nomina rerum ad ignaviam mutantes III, 9. c. pecuniae aut gratiae ſervitis C. 60. d. fama erat divitem neque ſerviturum eſſe IV, 5. a. ſenati decreto ſerviundumne ſit VI, 1. b. quam gravis caſus in ſervitium ex regno foret J. 66. c. minari noſtris J. 99. e. a Sulla paratum III, 7. a. ſceleſtum impoſuerat III, 8. e. Graeciae demſi grave ſ. IV, 5. a. ad mutandum in melius VI, 20. b. ſi victoriam per ſ. exercerent VI, 48. a. impoſita ſervitus VI, 55. e. ex gravi ſ. in libertatem reſtituit VI, 46. e. privatim ſibi quiſque ſ. peperit VI, 50. e. *ſervorum* peſſumis I, 9. b. miſerrumum IV, 4. e. poſtremus IV, 5. a.

Severe vindicandam mortem ejus cenſebant J. 18. b. ſeveritas dignitatem addiderat C. 63. a. ſtudium ſeveritatis Catoni C. 63. b.

Sic pro *in tantum* C. 26. a. denique plebes ſic accenſa ut J. 76. c. equidem ego ſic exiſtumo P. C. omnis &c. C. 54. b. & C. 16. a. VI, 51. c. & VI, 33. e. uti initium ſic finis eſt J. 2. a. & J. 44. e. J. 121. a. & VI, 32. b. ſic animis eorum arrectis J. 70. e. ac ſtatim rex ſic incipit J. 117. a. ſic, *cum nihil praeceſſerit*, *valet*, adeo, omnino, prorſus. *Noſter: ſic quiſque hoſtem ferire vid. Paſſerat. in* Propert. *& Servium ad AEn.* XII. vſ. 282. Romani ſic habuere, alia omni virtuti ſuae prona eſſe J. 122. e. Flor. IV, 2. 15. i. e. *cum tanquam*, ſic *de principatu laborabant tanquam non caperet* &c. *adacto in os gladio*, ſic *inter cadavera repertus.* Idem IV, 2. 46.

Sicut ego accepi C. 6. a. aciem ſicut inſtruxerat, deducit J. 54. a. ſicut acies movebatur, magis magiſque appropinquare vident J. 57. a. quarum vis ſicut omnium ferarum, inopia cibi acrior J. 94. b. judicia, tametſi ſicut antea tradita ſunt VI, 47. e. *ſicuti ſaepius utitur noſter.* vitam ſicuti peregrinantes tranſiere C. 2. e. & C. 3. e. pro, *perinde ac.* inſontes, ſicuti ſontes circumvenire C. 16. a. cum armatis ſicuti ſalutatum, introire ad C. 29. a. pro, *veluti.* ne ſicuti pecora trucidemini C. 68. e. pro, *quo pacto.* imperat, pretio, ſicuti multa confecerat, inſidiatores paret J. 39. b.

Signa reliquere C. 9. e. & C. 9. e. ſ. vaſa caelata mirari C. 11. e. tabulas, toreumata emunt C. 21. a. perlectis literis, cum prius omnes ſigna ſua cognoviſſent C. 48. a. canere jubet C. 69. a. militaria obſcurati J. 53. e. neque ordines obſervare J. 55. a. inferre J. 60. e. & ſcuta erant ad arcem oppidi J. 71. a. occultare J. 70. e. ſequi J. 82. a. infeſtis concurrunt C. 70. a. aberat ab J. 48. e. uti cum ſ. frequentes incederent J. 49. e. antequam ſignum aut Imp. ullum accipere J. 102. c. deditionis oſtentui credere J. 50. e. quaereretur de actionibus Ciceronis, eo ſigno, caetera multitudo conjurationis ſuum quiſque negotium exequeretur C. 44. a. dato J. 24. e. *ſignatum.* jusjurandum quod ſ. ad cives perferant. C. 45. a.

Signatores falſos, (& teſtes) C. 16. a. *Suetonius in Tiberium* 23. *Illatum deinde Auguſti teſtamentum, non admiſſis* ſignatoribus *niſi Senatorii ordinis.* vide *Quintil.* V, 7. *Juven.* X, 34.

Significabant omnes idem J. 106. a.

Silentio tranſeant vitam C. 1. a. praeterire non fuit conſilium C. 62. e. poſt, ubi ſ. coepit J. 38. c. quam maxumum haberi juſſit J. 104. a. *ſilere* de C. J. 22. e. ſiletur de utraque C. 2. d.

Similis que facile par ſ. caeteris efficiebatur uſu atque illecebris C. 14. e. vel aetate vel curae ſimilitudine patres C. 6. e.

Simplex & vera via VI. 39. e. morte ſ. quidem VI, 8. e.

Simul cum moribus immutatur fortuna VI, 8. e. ſimul ac C. 7. a. ſimul quod &c. & quod C. 16. a. voluiſſe &c. ſimul conſiſum C. 17. e. C. 19. d. & C. 20. a. & J. 4. a. & J. 23. a. egeſtate ſimul ac dolore injuriae C. 29. e. ſ. (*in princip.*) C. 31. a. & J. 105. b. libertatem nemo bonus niſi cum anima ſimul amittit C. 34. e. pro *deinde.*

de. quod in invidia res erat, ſimul & a Numidis obſecrati J. 27. a. ſimul cupidinibus incepta patrandi & timore anxius J. 73. e. ſ. & inviſum & offenſum J. 76. a. cum occaſu ſolis J. 96. a milites modeſto Imp. habiti ſimul & locupletes J. 97. a. poſtquam accepit &c. ſimulque J. 56. e. ſimul undique J. 106. a. nimio ſimul & incerto opere I, 21. b.

Simulabat ſeſe negotii gratia properare J. 79. a. ad ſimulanda negotia altitudo ingenii incredibilis J. 100. e. aut ſimulandi gratia &c. J. 41. e. ad ſ. pacem J. 119. b. bonum pub. C. 39. e. metum ſimulare J. 40. e. diffidentiam rei J. 64. e. non pro ſua, aut quorum ſimulat, injuria J, 14. e. ſimulato impio teſtamento IV, 4. e. per ambitionem ſeſe probos ſim. J. 87. e. ut ſtudium conjurationis vehementer ſimulent C. 42. e. *regni metus pendentis ſupra verticem gladii terrore* ſimulavit *Boeth.* III. Prof. 41. cujuslibet rei *ſimulator* ac diſſimulator C. 5. a. Cic III. Offic. 79. *quod ſi Aquiliana definitio vera eſt, ex omni vita ſimulatio*, diſſimulatioque *tollenda.* (*ut ſit* ſimulator *qui id eſſe oſtendit, quod non eſt*, diſſimulator *qui id non eſſe quod eſt.*)

Simultas. ut ſ. ac arrogantia fert VI, 47. c. hominum nobilium VI. 63. a. exercebant cum hobus C. 9. a.

Sin. (*non praecedente* ſi.) inſidiatores Maſſivae parat ...xume occulte, ſin id parum procedat, quovis modo &c. J. 39. b. & J. 50. b. tela remittere: ſin Numidae propius acceſſiſſent (i. e. *quod ſi*) J. 62. b.

Sinant. ea dii imm. approbent beneque evenire ſinant VI, 43. d.

Singillatim circumeundo (i. e. *viritim*) C. 50. e. Cic. *pro*, ſpeciatim. *quid ego de civium ſuppliciis* ſingillatim *potius, quam* generatim *atque* univerſe *loquar* VII, Verr. III. *ſinguli* pro opibus, quiſque quam plurimas uxores habeant J. 82. e. ſingulos, modo univerſos laedere J. 96. a.

Siniſtra, dextra, circumventus J. 107. e.

Sinu. in ſ. urbis ſunt hoſtes C. 61. e.

Sita vis noſtra in animo & corpore C. 1. a. in armis omnia J. 55. e. ſpes omnis in fuga J. 58. e. virtus in lingua VI, 48. a. res fideſque in manibus J. 76. b. ſpes atque opes civitatis in illo J. *ult.* ſpem magnam illi ſ. in clementia P. Rom. J. 38. e. fortunas ſuas in extremo ſitas J. 25. e. procul juxtaque IV, 7. e. Africa paucis exponere J. 20. a. in veſtra manu J. 33. e.

Siti. ne ſ. conficeretur exercitus J. 54. a. opperiri, ſed luxu ante capere C. 13. a. laſſitudinem & ſ. militum tentaturos J. 54. a. cibus illis adverſum ſitim non lubidini neque luxuriae erat. J. 95. a.

Socia nullam (*uxorem*) pro ſocia obtinet J. 82. e. ſocii nomenque Latinum J. 47. b. nom. Latini & ſocios Italicos J. 44. c. J. 43 b. ſociorum & Latii magna vis I, 6. e. & VI, 17. a. Cic. *domum reductus ad veſperam eſt a P. Conſcriptis, a P. Romani* ſociis *& Latinis* in Laelio §. 11. ſocii atque hoſtes J. 97. a. & C. 6. d. uti quiſque voluntarius aut ex ſociis C. 65. a. ex ſociis praedator J. 48. a. his amicis ſociiſque confiſus C. 16. a. ſociorum atque civium C. 60. a. & C. 30. e. nominat ſocios C. 41. e. in ſocios ſceleris aperiret J. 38. a. inſidiarum cognoverat J. 75. a. Prudent. Pſych. 471. *Si fratris galeam fulvis radiare ceraunis Germanus vidit commilito, non timet enſem Exſerere, atque caput* ſocio *mucrone ferire.* MS. Bib. Pub. *ſocium* at membranae C. Ch. *ſocio.* aſcitum C. 48. a. utique ab ſtirpe ſocium &c. J. 14. e. ſibi adjungit J. 73. a. dominationis III, 11. e. & adminiſter omnium conſiliorum aſſumitur Scaurus J. 31. a. is auctor & ſocius Beſtiae ferebatur J. 32. a periculi J. 90. e. poſtquam de regum *ſocietate* cognovit J. 84. a. ſocietate victor fieri IV, 8. d. data atque accepta fide ſ. confirmarent C. 45. e. veſtram appetiverunt J. 14. e. ad belli ſ. orantur IV, 2. a. obnoxius ſocietatem qualem tu voles accipiet IV, 3. a. ad ſoc. peteris IV, 7. a. ſ. praedarum cum latronibus compoſuiſſe IV, 9. c. amicitiam ſocietatemque rogatum J. 79. e. ne ſocietates acciperemus J. 17. a. habere cum magnam copiam ſocietatis amicitiaeque conjungendae J. 85. a.

Socordeſque languidi ſ. III. 8. a. ſocordia atque deſidia bonum otium conterere C. 4. a. atque ignavia C. 67. e. incultu atque ſ. torpeſcere J. 2. e. ab ignavia atque ſ. corruptus animus J. 33. a. magnificum ex Auli ſocordia J. 59. a. veſtra abutitur I, 15. a. nihil ſ. claudebat VI, 13. a. modeſtiam pro ſ. aeſtument VI. 39. e. ubi ſ. tete atque ignaviae tradideris C. 60. e. id vero dubire aggredi ſ. atque ignaviae duco VI, 51. c. per ſ. vires, tempus, ingenium, defluxere J. 1. e. *in quis* mollitiem ſ. viri accuſare J. 73. & neque tamen victoria ſocors aut inſolens factus J. 105. a.

Sola. in loca ſola proficiſcitur J. 110. e. ſolis viis I, 20. b. *ſolus.* atque omnium honeſtarum rerum egens J. 16. e. omnium poſt hominum memoriam I. 5. e. & III, 7. b. (*ſoli*, opponitur *factioni.*) quantoque tutius *factio* noxiorum agat quam *ſoli* innocentes III, 7. ſic, *in* ſola *loca* pro, *deſerta*, apud *Ciceronem* de Divin. *Quum in locis* ſolis *moeſtus errores.* Terent. Andr. II. 4. 3. *meditatur alicunde ex* ſolo *loco.* vide ibi *Donatum. Plautus* Moſtell. —— *in terras* ſolas *oraſque ultimas.* Virgil. Eclog. X. 3. ſola *ſub rupe jacentem.*

Solet. quod plerumque in atroci negotio ſolet C.

30.

30. e. & J. 18. e. J. 63. e. & J. 74. a. J. 101. a.
Sollicitabant ſervitia ad eum eripiendum C. 51. a. Hiſpaniae armis ſollicitatae I, 14. a. & C. 37. a.
Sollicitudine. in ſ. nos retinere I, 16. d. aeterna vobis remanebit J. 36. a.
Solita. his praeter ſ. vitioſis III, 5. a.
Solitudine. ſpem ſalutis in ſ. aut fuga coëgiſſet habere J. 59. a. ubi poſtquam ſ. intellexit J. 98. c. in ſolitudines pergere J. 77. a. ingentes J. 94. a.
Sollertiſſumus omnium paucis tempeſtatibus factus, rudis antea & ignarus belli J. 101. a.
Solvenda. ad ſ. menſtrua IV, 11. a. *ſic*, *juſta* ſolvere. *Senec.* Hip. &, *inferias*. *Votum*, Plautus Rud. 2. ſolvere injuriam aut mori I, 7. e. ſolvere morte ſervitium, *Dictys* V, 16. 214. capite poenas J. 72. a. plebis vis.
Soluta atque in multitudinem diſperſa J. 45. e. imperio J. 43. e. pretio I, 8. e. ſine imperio liberum atque ſolutum C. 6. a. acerbiſſumas ſolvunt poenas IV, 5. d.
Somno atque ventri dediti C. 2. e. excitus J. 76. a. captis J. 104. a. ſomnus (*ut aegrum animum ſolet*) coepit J. 74. a.
Sordidum me & incultis moribus J. 90. a.
Sorte potius quam virtute regatur J. 1. a. ductos fuſti necat VI, 15. c. ut ſ. vocarentur centuriae VI, 53 e.
Sparſa humus croco II, 7. e.
Spatio. ne quid eo ſ. novaretur C. 64. a. quamquam in ſpatio millium quinquaginta loca vaſta eſſe cognoverat J. 78. a.
Spe. a ſpe liber animus C. 4. e. ita vitam inſtituiſſe ut omnia bona in ſpe haberet C. 32. e. malis moribus maxuma ſpe C. 38. e. magna merces in ſpe victoriae C. 42. a. pro incerta ſ. certa proemia C. 42. a. ſine ſ. ſine opibus J. 10. a. pars ſ. alii proemio inductis J. 13. e. tutum ſpe pactionis perpulit uti &c. J. 42. a. in Numidiam proficiſcitur magna ſpe civium J. 47. e. commeatus ſpe amplior J. 78. e. timor aliquantus, ſed ſpes amplior J. 113. a. hac in ſpe P. R. liberos ad bellum miſit III, 2. e. ignaviſſumi quique tenuiſſima ſpe fruſtrantur III. 11. e. laborem ſpe otii ſuſtentant VI, 40. b. multi cum ſpe bona adoleſcentes VI, 48. e. imperatori ex &c. plus bonae ſpei accedebat J. 48. a. bonae pleni J. 121. a. in ſ. maxumam adducti C. 41. e. contra ſpem J. 30. a. in clementia P. R. magnam illi ſpem ſitam J. 38. e. in alio magis quam in ſeſe J. 64. a. ſuus cuique animus ex conſcientia ſpem praebet VI, 59. e. hortabatur ſpes dominationis C. 17. c. aſperior C. 21. b. quibus neque res neque ſpes bona ulla C. 22. a. dubiis rebus novandis ſpes oblata eſt C. 40. d. tenet C. 68. e. & VI. 51. a. ſe ſuaſque ſpes corrupturum J. 38. e. Jugurtham ſpes fruſtrata J. 106. a. opeſque ejus ex patre ſuo penderent. J. 115. e. & ſitae in illo J. ult. opes omnes & ſpes conſumit III, 2. e. longa i. e. (*longe poſita*) *Servius* VI. 14. d. *Horat.* I. Od. 4. 1 Epiſt. V. *lenta* Ovid. II. 2 Epiſt. *longinqua* Statius 2 Sylv. I, 11. *ſperans.* maxume ſ. aut vi &c. J. 27. e. in fuga ſalutem *ſperare*, dementia C. 68. e. quem exitum tantis malis ſperarent C. 41. a. ea res fruſtra *ſperata* J. 86. e.
Specie. ſub ſ. ſenatus C. 39. a. quam uſu potiorem J. 19. a. Ager una ſpecie I. 81. a. Colum. 2. 16. *nec contentos eſſe nos oportet prima* ſpecie *ſummi ſoli*. Stat. 3. Sylv. 5. 18. *Magnificae* ſpecies *cultuſque locorum.* ſp. concordiae & pacis I, 10. a. ferrea omni ſpecie IV, 10. e. cujus rei ſpecies erat acceptio frumenti I, 31. b.
Spectaculum rerum humanarum praebeo J. 17. e. horribile J. 108. a.
Spectat. qua parte ſp. orientem VI, 16. e. mihi quidem ſatis ſpectatum eſt illum malle &c. III, 10. e.
Speculanti. cui ſ. iter ſuum cognitum J. 115. e. *ſpeculandi gratia* Valer. VI, 1. 9 *MS. quia ſcilicet tam triſtia quam laeta apparuiſſet.* *Speculatores* citi ſe oſtendunt J. 106. a. ſubdole ſpeculatum Bocchi conſilia J. 116. a.
Splendor domeſticus tibi animos attollit VI, 62. a.
Spolia belli magnifica C. 21. e. agendum atque obviam eundum ne ſpolia veſtra penes illum ſint I, 6. a. arcem habent ex ſpoliis veſtris III, 7. e.
Sponſionem faciunt per inducias J. 81. a.
Stabilias communiaſque rem VI. 49. e. quorum conſilio dubia Reſp. ſtabiliebatur VI, 57. a. pacem concordiamque VI. 41. a.
Stans aliud ſedens, de Rep. ſentis VI, 64. penult.
Statim. niti modo ac ſtatim concidere J. 108. a.
Stationes locatae pro caſtris VI, 21. b.
Stativis. in ſt. caſtris J. 48. c.
Statu ab eo in quo agitat. ſt. I. 14. e.
Statuatis. quid in alios &c. C. 55. e. de parricidis C. 61. b. arte ſtatuerat J. 56. e. res geſtas perſcribere C. 4. c. ſtatui admonendum te de negotiis urbanis VI. 46. b. caeterae multitudini diem ſt. ante quam liceret ſine fraude ab armis diſcedere C. 37. a. ex copia rerum ſt. ſibi nihil agitandum J. 44. a. dies inſidiis ſtatuitur J. 73. b. ſic apud animum meum VI, 51. c. nec ego magna remedia contra divitias ſtatuo VI. 53. e.
Stimulabant inopia & mali mores C. 18. a.
Stipatorum catervas circum ſe habere C. 14. a.
Stipendia pendere C. 20. e. multarum imag. & nullius ſtipendii J. 87. e. faciundis ſeſe exer-

cuit

Digitized by Google

cuit J. 67. c. confectis VI, 37. d. ſtipendio, armis &c. navis onerat J. 91. a. exercitum ſuum ſtipend. aluit III, 4. b. decernitur J. 20. e. portaverat in Africam J. 112. e.
Stirpe. ab ſt. interiit C. 10. a. & evertit familias VI, 48. c. ab ſ. ſocium P. R. J. 14. d. tuae extinctor J. 15. c.
Stolidior an vanior IV, 1. a. *Gellius* Lib. VIII. ſtolidos *apud noſtrum tetros, moleſtos, illepidos valere dicit, neſcio quam recte. quum de* L. Clodiano *verba faciat, de quo forte* Seneca *de Ira* III. 38. *non de Praetore noſtro, qui certe fuit* in hebeti pigritia ferox, *ut loquitur* Apulejus, & *voluntate non manu ſtrenuus.* [illegible] Dio. *Nec te moveant quod haec verba* (ſtolidus & vanus) *vix in eandem perſonam cadere videntur. frequenter occurrunt apud probatos.* Lucret. I. *Sed vanus* ſtolidis *haec omnia finxerit error.* Tacit. An. II. *Inerant & alia hujuſcemodi* ſtolida *ac vana.*
Strenue. bene atque ſt. J. 25. b. ſtrenui, boni C. 20. e. & imbelles J. 71. a. fortibus ſt. VI, 7. e. cum ſt. virtute certabat C. 63. e. ex ignavo ſt. C. 67. a. & ignavis VI, 57. e. bonum & ſt. VI, 6. e. proelio & bonus conſilio J. 7. e. VI, 33. a. magis quam felix J. 90. e.
Strepere vocibus J. 103. e. ſimul & offenſa quo lenius ſtreperent J. 99. a. ſtrepitu omni paveſcere, circumſpectare omnia J. 75. a. cum machinato ſtrepitu tonitruum coronam capiti imponebat II, 7. e.
Strictim perſcribere C. 4. e.
Student non ſumtibus atque divitiis VI, 41. e. pabulo pecoris magis quam arvo J. 95. a. mutari omnia odio ſuarum rerum C. 38. a. novis rebus J. 79. e. ſtudent ſeſe praeſtare caeteris C. 1. a. ſtudia hominum accendit ad conſ. mandandum Tullio. C. 24. e. accenſa in Jug. J. 6. e. partium J. 76. a. vulgi amiſſurus J. 86. e. noſtra alia corporis alia animi naturam ſequuntur J. 2. a. *ſtudio* latus ſum ad Remp. C. 36. a. quo incepto ſtudioque C. 4. b. civilibus bellum atque vaſtitas Italiae finem faceret J. 5. a. dominandi permota plebes C. 34. e. novarum rerum C. 38. a. non ſtudio Reip. dixiſſe C. 54. e. legundi J. 8. a. pro *deſiderio, affectu, amore.* ad bellum majore ſtudio quam conſilio profectum III, 3. a. a quo incepto ſtudioque me ambitio mala detinuerat C. 4. e. avaritia pecuniae ſtudium habet C. 11. a. uti cujuſque ſtudium ex aetate flagrabat C. 14. e. belli C. 42. a. quo ſt. ſuum in Remp. clarius eſſet C. 50. e. Catoni ſt. modeſtiae C. 63 b. in Reip. ſt. omnia ſuperet J. 33. a. promiſſis ad ſtudium ſui perducit J. 2. a. benignitatem ac ſt. Sullae accepit J. 112. e. *prima lex amicitiae*, apud Cic. in Lael. 43. ſtudium ſemper adſit, cunctatio abſit. pecuniae ſi ſuſtuleris VI, 52. b.
Stultae laetitiae poenas dedit C. 56. a. retinuiſſe ab ſt. & falſis voluptatibus VI, 41. a. quia ſtultitiae videbatur alienam rem periculo ſuo curare J. 85. a.
Stupor atque torpedo invaſit VI, 54. c. *Eam animi duritiem ſicut corporis. quod cum uritur non ſentit,* ſtuporem *potius quam virtutem putarem* Cic. pro domo 75. *Nunc* ſtuporem *Deus Rector exaggerat.* MSS. *Col. Jeſ. & B. Pub. omittunt* tribuat. *recte.* Boëth. IV. p. 5.
Stupra nefanda fecerat C. 15. a. lubido ſtupri ganeaeque C. 13. a. Erat ei cum F. ſtupri vetus conſuetudo C. 24. a. ſumtus ſtupro corporis toleraverat C. 25. a.
Suadendi uſum dedit fortuna multis rebus ereptis 43. a. ſuadet vobis ab illo bellum I, 17. b. lubidinem advorſum nos metum pro nobis J. 117. a.
Sub ſenatus ſpecie C. 39. a. ſub ipſis radicibus montium conſedit C. 66. e. ſub imperio Micipſae J. 13. a. Gaetuli ſub ſole magis, haud procul ab ardoribus J. 21. d. jugum miſſurum J. 42. e. ſub honeſto patrum aut plebis nomine dominationes affectabant I, 3. a.
Subacta Gallica gente VI, 59. a. ſubegerat locum mutare egeſtas pabuli J. 48. e. falſo fieri pecunia C. 10. e. aut metus aut injuria te ſubegit decernere &c. C. 55. a. incertas domos habere VI, 50. e. non adverſae res ingentem eorum animum VI, 56. e. ſubigere nationes atque urbes C. 2. a. vis Jugurthae J. 26. a. obviam ire animus ſ. J. 33. e.
Subdolus animus C. 5. a. *Tacit.* 16. 32. *animo perfidioſus &* ſubdolus & ſ. modeſtia VI, 22. mora III. 7. b.
Sublata lege Porcia VI, 63. e. ſubl. auctore compluribus narravit C. 24. e. in cervices ſuas III, 11. a.
Subleſtae fidei q.
Sublevando dando &c. C. 63. a.
Sublima nebula coelum obſcurabat III, 6. e. *Accius* Phoeniſſis: *Aut ſaepe ex humili ſede* ſublimae *advolant.* Lucret. I. *At nunc per maria ac terras* ſublimaque *coeli.* Sic, *gracilus* pro *gracilis.* Lucil. Sat. VIII. & Terent. *Vincto pectore ut* gracilae *fient. hilarum ac lubentem.* Adelph. *imberbi Juvenes* apud Varronem de Action. Scenicis. *ſterilus* apud Lucret. *& alia ſexcenta.*
Subſidiis. in ſ. reliqua ſigna artius collocat C. 69. a. exercitum caeterum in ſ. locat C. 69. e. triplicibus aciem inſtruxit J. 53. e. compoſitis uti ſoluerat. (i. e. *ſolitus fuerat*) II, 5. b.
Subveniretur. prius quam ex caſtris ſ. J. 58. e.

Subverſis item incenſis vineis J. 99. e. montes C. 13. a. regna 46. b. ad ſubvertendum imp. nihil abeſt I, 14. a. an ſubverterent decretum Conſulis patres, probarentne flagitium parum conſtabat J. 32. a. probitatem avaritia C. 10. d. geniti ad ea ſubvertunda quae majores virtute peperere I, 5. a. non ſua injuria ſed libertatis ſubvertundae I, 14. e.

Succedere. evadere alii, alii ſuccedere J. 61. c. teſtudine acta J. 99. c. ſucceſſerant muros III, 15. b. ſucceſſit *illum. Arnſianus.* C. Fannius. *ubi villam venerat.* Plaut. *Rogat quid veniam Cariam.* Caeſar III. 3. die Macedoniam.

Succumbit animus magis aut minus mature [ubi cupido divitiarum invaſit] VI, 52. b.

Suctum latrociniis II, 2. a.

Suffragatione honeſtiſſuma Conſulatus ei petebatur J. 69. e. libera ab auctoribus patriciis.

Suffragia libera paravere III, 9. e. ſuffragiis populi integer. (*nempe quia nondum candidatus*) I, 11. a.

Sulphure & pice taedam miſtam J. 61. e.

Sumat aliquem ex populo monitorem officii J. 87. e. pro, eligat. *Collegam ſibi ſumſit* MS. *Eutropii* l. 10. Metaph. *συνεῖλεν ἑαυτῷ.* Edd. *fecit. Sic*, ſumere *vinum. Maximianus. Aut levis fecit ſumere vina dies.* MS. laetus & pro *vino*, *multa.* ſummum ſupplicium C. 57. a. Sic *Terent. Andr.* III. 5. *Caeſar, Cic. alii.* arma ſumentes J. 24. e. Sic *Cicero* I. Tuſc. 126. Virg. *arma impia* ſumſi AEn. 12. 33. prelium magnifice VI. 31. e. bellum J 23. e. *Statimque ſumtum eſt Punicum bellum. Plin.* 15. 18. & *Tacit.* lib. 19. *Ovid.* Ep. & 4. 3. e. inſignia magiſtratuum a Tuſcis pleraque ſumſerunt C. 57. a. meliores liberos ſumſiſſe quam genuiſſe J. 10. e. *Ovid.* Met. 11. 104. *Socerumque Lycaona ſumit.* Sumtam mutuam ſua aut amicorum fide C. 25. a. omne bellum ſumi facile caeterum aegerrume deſinere J. 85. a. de integro bellum ſ. J. 67. a. pro, *tollere, accipere.* Epiſtolam ſuper caput temere poſitam ſumit J. 74. b. Sic, *ſumere argentum* apud Comicos.

Summa ope niti C. 1. a. lubidine divitias ſuas vincere nequeunt C. 21. b. ex laetitia triſtitia omnis invaſit C. 32. a. cum turpitudine in exſilio aetatem agere C 68. d. artes animi quibus ſ. claritudo paratur J. 3. a. prope ſumma ceperant milites J. 64. e. per ſ. flagitia militiam detrectantibus VI, 30. e. quae dicam de *ſumma* Reip. VI, 46. e. auctoritas ſ. in patribus VI, 49. e. laborandum de *ſumma* conſilii VI, 58. e. audaciae ſ. C. 18. a. per ſ. diſcordiam dilabi VI, 59. a. quod ubique apud hoſtis aut ſocios idoneum videbatur cum ſ. ſtudio domi exſequebantur C. 57. a. in ſ. periculo ſalutem J. 79. e. per ſ. ſcelus C. 12. e. Imp. atque judicium ſ. C. 30. e. ſupplicium C. 57. a. honorem J. 89. a. ad ſummum montis egreſſus eſt J. 98. a. ſumtis tergis atque redditis more equeſtris proelii VI, 14. a.

Sumtibus & contumeliis miſerrumum ſervorum effecere IV, 4. e. ſumptu infinito aedificare VI, 3. a. deditus C. 13. e. toleraverant ſtupro corporis C. 25. a. vix partem ſumtuum ſuſtinent vectigalia VI, 4. c. licentiam ſi demſeris VI, 39. a.

Suo loco. niſi ex inſidiis aut ſ. l. pugnam facere J. 65. a.

Super Numidiam J. 22. d. alii ſuper vallum praecipitarentur J. 62. e. neu ſuper fortunam animum gereret J. 68. a. aggerem impoſitis turribus J. 79. a. ſuper induſtriam fortuna fuit J. 100. e. nullius potentia ſ. leges erat VI, 50. c. gloria agnita ſ. omnes mortales VI, 60. d.

Superabant, quamvis gloria &c. tamen inerat contemtor animus J. 68. a. orationem falſam mores mei ſuperant J. 89. a. illis divitias ſuperare quas &c. C. 21. a. morbus quemquam J. 20. c. res exequi quae Jugurthae feſſo ſuperaverant J. 73. b. errata officiis J. 109. e.

Superba imperia C. 19. e. facinora J. 22. e. pro aequitate &c. ſuperbia &c. invaſere C. 2. e. ſ. atque deliciis omiſſis ſibi patriaeque diffidere C. 32. a. audacia intoleranda, ſuperbia atque ſcelere ſeſe efferens J. 15. e. laſcivia atque ſ. inceſſere J. 45. c. corrupti ſuperbia J. 88. d. neque ex Imp. ſuperbia quemquam metus ceperit J. 90. e. alienae ubi ludibrio fueris C. 21. a. ſ. nobilitatis obviam itum J. 5. a. & 33. a. homo inanis & ſ. regiae J. 68. e. Imp. regium in ſ. convertit C. 6. e. quam rem in ſ. vortebant J. 84. e. per ſ. aetatem agere J. 87. a. dimittent VI, 58. e.

Superior primo proelio C. 40. d. locum J. 53. b. & J. 55. c. annis J. 34. a. locis circumventam planitiem J. 70. e. diebus J. 95. e.

Superſteterant qui ſ. afflicti ſunt J. 64. e. ſcalae comminutae J. 64. e.

Supervacanea populo caliditas VI, 56. a. *ἐν περιττῷ* inquit *Demoſth.* *περὶ τοῦ.* *adeo ut* ſupervac. *quod non neceſſarium.* Supervacuum eſt diſſerere C. 55. a. & C. 68. c. Cic. ad Ap. IIII. *confirmata amicitia commemoratio officiorum ſ. eſt.* Sic, *Livius & Seneca.* ſupervacua onera magnae navis VI, 55. c.

Suppetebat minus in praeſens cauſſa peccandi C. 16. e. quae mens, eloqui non dubitabo VI, 49. e. ubi conſueta non ſ. VI, 59. e.

Supplementum exercitui ſcribere J. 43. a. poſtulare legionibus J. 86. d.

Supplicanti diis per hoſtias J. 67. a. ſupplicantis legatos J. 42. a. ſupplices manus ad coelum ten-

Digitized by Google

tendere C. 32. b. legatos ſ. mittere J. 51. d. voce C. 32. e.

Supplicia diis Im. decernere J. 59. a. compoſuit in poſtfuturos I, 5. e. exercitum cogere J. 89. e. in ſuppl. Deorum magnifici C. 9. a. muliebribus auxilia deorum parantur C. 60. e. *Varro* de R. R. 5. *ad victimas ferciunt atque ad Deorum ſervant* ſupplicia. Sic, *Tacit.* III. *Accius* Epigonis: *Nunc pergamus ut* ſuppliciis *placans caelitum aras expleam.* Afran. Fratriis. *Nullam profecto acceſſi ad aram, quin Deum* ſuppliciis *&c. nequicquam defatigarem.* Sic etiam *Plaut.* Rudent. prolog. 25. *Dictys* 6. 11. legatos cum ſ. mittit J. 50. a. fatigati regis ſ. J. 70. e. ſ. quae poſtulabat. Triumv. parare jubet C. 64. a. ad ſ. traderetur J. 65. e.

Supra ea, veluti ficta pro falſis ducit C. 3. a. quam cuiquam credibile eſt C. 5. a. caput eſt dux hoſtium C. 60. d. illum ſupra quam ego ſum petere J. 26. c. quibus rebus ſ. bonum atque honeſtum perculſus J. 84. a. rebus ſ. votum fluentibus VI, 13. a.

Suſceperant tantum facinus fruſtra C. 29. b. miſerorum cauſam C. 36. d. malorum patrocinio ſuſcepto C. 49. c. inimicitia pro Rep. VI, 3. e. talia impune J. 34. b. advorſus vos pericula labores ſ. III, 2. a. & J. 16. a. bellum advorſum R. J. 82. b.

Suſpectiores regibus boni C. 7. a. falſa ſuſpicione alienatum C. 36. e. ſuſpicionibus multis volentia plebi facturus videbatur 49. b.

Suſtentabat vitia magiſtratuum Reſp. C. 62. e. laborem ſpe otii VI, 40. a. ſuos pugnantes J. 107. e. intelligit ſe metu magis quam aequo & bono ſuſtentatum I, 17. a. quantum negotii ſuſtineam J. 87. a. quae res maxume tanta &c. C. 62. a. praeturas J. 4. e. corpora nequeuntes feſſi III, 12. e. quos terra ſuſtinet ſceleratiſſumus J. 14. d.

T.

T*abellam.* per t. ſententiam ferent VI, 57. e. & dicentur VI, 58. b. tabulas pictas mirari C. 11. e. novas polliceri C. 22. e.

Tabes pleroſque invaſerat C. 37. e. in animos eorum J. 37. a. & 41. e. *tabeſcere* regnum per ſcelus J. 17. e. vetuſtate VI, 59. a.

Tale. ad t. conſilium facile adduci poſſe C. 41. a. ad hoc aut aliud t. negotium mittatis J. 87. e. ſaxum aut quid tale II, 10. a.

Tam. quam quiſque peſſume fecit tam maxume tutus eſt J. 34. e. *haec ſola ex adverbiis veteres jungunt cum ſuperlativis.* Terent. Heaut. Quam *ad probos propinquitate proxime te adjunxeris,* Tam optumum *eſt.* *Cato* de R. R. Quam acerbiſſima *olea oleum facies* tam *oleum* optumum *erit.* Varro de R. R. 3. quam pauciſſimos *reliqueris*, tam optimi *in alendo fiunt.* & *Cic.* egregiis factis erat J. 67. e. quam formidatus antea eſt tam contemnetur 110. a. nihil tam ex alto reperiri poſſe quod non in promtu ſit tibi VI, 46. a.

Tamen. tametſi miſerat &c. tamen parabat &c. J. 13. a. ſi ad impetrandum nihil cauſſae haberem tamen erat majeſtatis P. R. prohibere injuriam J. 15. a. pro *tandem.* uti apud *Cic.* Ep. Fam. VII. 31. *Veni igitur quaeſo, ne tantum ſemen* &c. in Schotti MS. *tamen.* noſter fr. III, 6. b. multato foede corpore, poſtremo *tamen* periere. *Terent.* And. IV. Sc. 1. *Et tamen res eos cogit denegare.*

Tametſi haudquaquam ſequatur &c. C. 3. a. aſpernabatur C. 3. b. & C. 58. e. & J. 6. e. J. 11. e. J. 13. a. J. 19. a. J. 23. e. J. 28. a. &c.

Tamquam. facinoroſorum t. ſtipatorum catervas circa ſe C. 14. a. uti tamquam ſuam domum viſens eat J. 12. b.

Tandem. quae quouſque t. patiemini C. 20. e. quem t. locum in civitate obtines? VI, 64. d.

Tantum illud vereor ne quos tranſverſos agat J. 17 b. ſuadent uti ſe tradat, tantum ab eo vitam paciſcatur J. 28. a. qui t. alio praetergreſſus es uti prius defeſſi ſint homines laudando &c. VI, 32. a. illud vero amicitiae tantum VI, 3. a.

Tardius procedunt J. 11. e. tardus modo modo citus inceſſus C. 15. e.

Tegant. uti turpia facta oratione t. J. 89. b. *facta* tegenda *loqui* Tibull. I. Eleg. 1. patriam armis C. 6. b. *aliquem armis* t. *Cic.* Appio III. 10. avidius alteri ſauciare quam ſemet tegere J. 64. a. neque virtus neque arma ſatis t. 102. e. t. ab jaculis corpora J. 106. e. reliquos illius potentia C. 49. e. *ut caeteris rebus* tegas *atque tueare* Cic. Servilio Lib. 13. neque locus neque amicus teget quem arma non texerint C. 68. b. *ſpectantium conſeſſum velerum umbraculis.* Valer. II. 4. 6. ubi MS. *ante picturam. extentis. fecit lucum argentatis.* & omittit, *adornavit tranſlatum:* Aſcenſ. *verſatilem fecerunt Lucius & Cinna locum quem argentatis* &c.

Tela militaria C. 57. a. ingerunt J. 64. e. inter t. hoſtium vitabundus erumpit J. 107. e. tentare, intendere J. 113. a. venirent Metello in ſagum II, 8. e. in manus jaceret VI, 47. a. qui praeſidii cauſa cum telis erant (i. e. *armati*) C. 50. e. telum, *proprie miſſile quid denotat, quod arcu vel manu mittitur. a* telo. *unde protelo. ponitur pro enſe, lapide, haſta.* conſtrata humus J. 108. a. ſuis ruunt II. 8. e. ipſe cum telo eſſe (i. e. *gladio*) C. 28. e. *ſic* Virg. AEn. IX. 750. *At non hoc telum mea quod vi dextera verſat Effugies:*

gies: neque enim is teli *nec vulneris auctor; Sic ait: & ſubiatum alte conſurgit in* enſem. *Ubi Petrenſis, quod vi mea d.* vibrat. *& in Mediceo* librat, *Codex Coll Jeſ. Cantab.* es teli nec. *ut in Romano Codice, Forcio & aliis ſe reperiſſe teſtatur Pierius.* vis Trib. telum a majoribus libertati paratum III, 9. b. arma, tela aliaque J. 70. a.

Temere. hoc eſt. *ſtatim, ſine examine.* hinc, *temeraria altaria* apud Tertull. Apol. C. 26. *quae tumultuarie ſtructa ſunt.* ne quid ſe t. crederent C. 32. e. munita caſtella J. 58. d. & effuſe euntes J. 113. a. correcta *temeritas* Marii gloriam ex culpa invenit J. 99. e.

Temperantia tanta inter ambitionem ſaevitiamque moderatum J. 49. a. T. *eſt rationis in libidinem atque in alios non rectos impetus animi firma, &* moderata *dominatio.* Cic. de Invent. II. 54. *ubi Codex Petrenſis, pro,* invectionis, injectio, *male.* temperare in poteſtatibus J. 87. e. victoriae C. 11. e. imperium benignitate & clementia t. VI, 36. a.

Tempeſtas retinere J. 81. b. ea t. C 6. e. paucis *Dictys.* V. 9. & *noſter* B. Jug. ex eo ſpes opeſque in illo ſitae J. 122. a. ut poſt multas J. 76. e. *quae ſaevitia? quaeve tempeſtates hominum* VI, 51. a. Cic. *pro Cluentio repentina* tempeſtas *popularis, & pro Seſtio* 37. *ſeditionum ac diſcordiarum.* nam fere his t. VI, 58. a.

Tempora pleraque in venando agere J. 6. a. cuncta explorat J. 39. c. uti pro tempore atque periculo exercitum compararent C. 31. c. in tali tempore C. 49. d. alio poteſt C. 56. e. pro t. benigne reſpondit J. 11. a. dilapſo comitiorum dies adventabant J. 41. a. veritus ex anni tempore ne J. 54. a. ex tempore parari J. 73. c. ubi t. anni mare claſſibus patefactum eſt VI, 19. e. poſtero VI, 60. c. neque loco neque mortali cuiquam aut tempori ſatis credere J. 75. a. iiſdem t. C. 40. e. illoque aliiſque temporibus Jug. belli J. 105. c. quantum temporis aeſtivorum in Imp. fuit J. 148. a. ad rem tempus decernitur J. 12. a. t. monet J. 22. a. legatorum ante capere J. 24. e. jurgiis trahendo t. J. 29. a. ad tempus non venit J. 73. e. procedere J. 85. e. poſtquam t. viſum J. 96. b. & J. 99. a. omnium ad hoc. t. ferociſſumi VI, 19. d.

Tendere inſidias Conſuli C. 28. e. & J. 65. d. vi t. C. 70. c. curſu ad Capſam J. 96. c.

Tenebatur ambitione aetas imbecilla C. 3. c. loca tenent J. 22. d. Sardiniam VI, 26. a. *Nec Zephyri* tenuere *gradum* MS. Stat. Theb. II. 4. at ed. *rapuere.* obſeſſus teneor J. 26. b. lachrimas neque moderari linguam J. 84. e. ſpes victoriae tenet C. 68. e. & VI, 51. a. lubido J. 3. e. nondum vos dominationis illorum ſatietas tenet J. 35. d.

Tenebris foeda C. 64. b.

Tentabat exercitum per homines callidos J. 42:2. frumenti inopia tentabatur J. 95. a. verbis arma I, 16. e. paullatim tentando poſtquam opportunos ſibi cognovit J. 50. b. inquies haec atque illa tentans I, 15. a. agros J. 21. c. bello C. 6. b. fortunam belli C. 66. e. per vim aut dolis J. 25. e. legatos pecunia J. 31. a. inſidiis locum J. 50. e. t. infenſi adeſſe J. 54. c. & J. 59. e. tela t. intendere J. 113. b. vigilias II, 5. a. quae occulte t. aſpera foedaque evenerant C. 27. e.

Tentari ſuis ſe artibus J. 52. a. *conſulatus qui vivo Cl. labefactari non poterat mortuo denique* tentari *coeptus eſt.* Cic. pro Mil. 34. *ubi MS.* pro, *conceſſa gloria, gratia.* tentatum antea bellum ſecus ceſſerat J. 23. e. laſſitudinem & ſitim militum J. 54. b.

Tenuiſſima ſpe fruſtrantur ignaviſſumi III, 10. e.

Tergis. abunde libertatem rati quia t. abſtinetur III, 11. e. ſumtis atque redditis more equeſtris proelii VI, 14. e. ab tergo circumveniebant J. 54. c. & J. 60. e. clamorem a tergo accepit J. 112. d. & ſigna canere J. 99. e. de vita atque t. regio more conſulere I, 2. b.

Terra marique omnia exquirere veſcendi cauſa C. 13. a. quos t. ſuſtinet J. 14. e. terra fudi, exui mari claſſe IV, 5. e. permixtio J. 45. e. per cava terrae citatis ventis VI, 7. a. cuncta maria terraeque patebant C. 10. a. in extremis t. bellum gerebat C. 16. c.

Terrebat cum clamore, vultu, ſaepe impetu J. 38. e. dum vos a repetunda libertate terremini I, 5. e. terrere judiciis C. 40. b. *Virg. Criminibus* terrere *novis.* metu caeteros t. C. 56. b. eminus funditoribus J. 99. d. territos confirmare J. 42. b. territos animi firmavit IV, 11. a. terrore commovetur VI. 63. b. augere hoſtibus t. J. 23. e. terribilis ejus facies C. 64. b.

Teſtamento haeredem pariter cum filiis inſtituit J. 9 a. t. haeredem ſecundum ſcripſerat J. 69. a. ſimulatoque impio t. IV, 4. e.

Tetra loca, inculta, foeda C. 59. d.

Timens praeſentiam ejus C. 32. e. periculum J. 43. a. maxume fretus quibus reb. alii timent, (negotii magnitudine) VI, 41. a. mihi atque vobis C. 60. a. libertati J. 43. a. ex mala conſcientia digna t. J. 66. e. magis quam mortalem t. J. 97. a. ſin in tanto omnium metu ſolus non t. C. 59. e. delicti conſcientia populum t. J. 30. a.

Timidos inſolentia itineris levare manu J. 99. a.

Timor inſolitus inceſſerat C. 32. a. animi auribus

offi-

Digitized by Google

officit C. 67. e. aliquantus ſed ſpes amplior J. 113. e. contra t. animi J. 25. a. plus t. quam periculi effecerant C. 43. e. plurimum t. mihi faciunt advorſus Tyr. Sullae I, 4. b.

Taeſis. VI, 45. d. *Ennius* Annal. V. *Transfigit corpus* tere *comminuit* brum. & *facit are* Lucretius & in Proſaicis Auct. Cato de R. R. Ferve bene facito. verum aliquanto minores tamen C. 8. e.

Tolerabat opulentia neglegentiam C. 58. e. tolerare *ſumptus ſtupro corporis* —— *inopiam* —— *tributum & militiam. A. Vict. in Agrippa* Cap. 18. pro *perferre, ac invite ſuſtinere.* injuriam J. 25. b. inopiam J. 89. e. ne videret quae audita animus tolerare nequiverat J. 91. e. tributum I, 2. e. fortunae violentiam C. 62. a. animo ſervitutem toleratis J. 34. e. quae juſſa nunc pro aliis toleratis III, 9. e. aſperas res facile t. C. 10. a. ſumtus ſtupro corporis C. 25. a. inopiam manuum mercede C. 38. e.

Tollere animos J. 107. b.

Torpedinis. cujus erat decipi III, 10. e. ſi tanta t. animos oppreſſit I, 4. 5. occupavit vos neſcio quae t. III, 11. e. ſtupor eos atque t. invaſit VI. 54. b.

Totiens fuſum Numidam J. 114. a. & II, 3. e. *Non potus* (lego *non totiens*) *experta mihi medicamina proſunt*. Maximian. 165. cum MS.

Tractabant inter ſe Remp. J. 45. a. quo plebem in magiſtratu placidius tractarent C. 40. e.

Tractu pari J. 52. e. tractum bellum J. 40. e.

Tradebat conſulatum nobilitas inter ſe per manus J. 67. e. regnum in illius fidem J. 66. d. ad ſupplicium J. 65. e. ubi ſocordiae tete atque ignaviae tradideris C. 60. e. tradite exemplum poſteris I, 10. e. qui in cuſtodiam traditi erant C. 51. b. tuae fidei trado C. 36. e.

Trahant excidantque IV, 7. e. pecuniam trahunt, vexant C. 21. b. quod commodum eſt t. rapiunt VI, 48. a. rapere omnes, trahere C. 11. a. ſibi quiſque ducere, trahere, rapere J. 45. d. alia hujuſmodi animis trahebant J. 86. e. anxius trahere cum animo ſuo J. 98. a. dubium belli atque pacis rationes trahere J. 102. a. longius ab incepto C. 7. e. paulo poſt ipſi trahebantur C. 56. e. omnia non bene conſulta in virtutem trahebantur J. 97. a. trahere in verum. *pro vero habere Dictys* IV. 10. affinitas traxit VI, 34. a. fluctus ſaxa ingentia J. 80. d. trahere omnia & alias deinde alias cauſſae moras facere J. 40. e. bellum non poſſe J. 25. e. ab Imp. conſulto trahi quod &c. J. 68. e. ex M. voluntate bellum intactum trahi J. 86. a. *eodem ſignificatu quo apud Caeſarem de B. G.* 1. duci. *Graece* παράγειν *Plutarch. in Lycurg.* jurgiis trahendo tempus J. 29. a. ex copia rerum conſilium trahit J. 103. a.

Tramites. uti per t. occulte profugeret in Galliam C. 66. a. per tr. occultos exercitum Metelli antevenit J. 52. a. per ſaltuoſa loca, & tramites exercitum ductare J. 42. a. *Plin.* Paneg. 36. *oppletas undique vias, anguſtumque tramitem relictum tibi.* Cic. XII. Philip. *Num idem in Apennini* tramitibus *potero.* & XIII. Phil. *egreſſus eſt non viis ſed* tramitibus *paludatus.* Virg. G. 1. 109. *ſupercilio divoſi* tramitis & AEn. 11. 515. *Furta paro belli convexo in* tramite *ſylvae, Ut bivias armato obſidam milite fauces.* ubi *Petrenſis*, pro, *properans*, *ſuperans.* *trames proprie* inquit Lactant. Placidius *ad hunc locum Statii: alienos impia partus* —— *ſylvaeque infamis* tramite *liquit.* Thebaid. IV. *eſt via tranſverſa in ſylvis, paucis cognita.* Sed & vſ. 48. *pallentes devius umbras* Trames *agit.* (vid. *Coleri notas & Scaligerum ad Propert.*)

Tranquillae. tutae tranquillaeque res C. 17. a.

Tranſductus. fatigatus a fratre vix in partem alteram t. eſt J. 11. a.

Tranſeant. ne vitam ſilentio t. J. 11. a. *ſine morſu velle* tranſire *vitam.* Senec. de Provid. vitam ſicuti peregrinantes C. 2. e. tranſire ad regem J. 42. d. per media ejus caſtra J. 115. e.

Transfertur imperium a minus bono ad optimum quemque C. 2. e. exemplum ad indignos & non idoneos C. 56. a. ſuam quiſque culpam auctores ad negotia J. 1. e. metum a ſcelere ſuo ad ignaviam veſtram J. 34. e. in Non. Febr. conſilium caedis C. 19. b.

Transfuga leviſſume VI. 64. e.

Transgreſſu. in tr. vitare proelium conatus I, 21. a. communem habitum tranſgreſſus VI, 2. a. *de itinere maritimo. uti etiam* Sueton. & Florus.

Tranſmittit equites vado II, 9. e.

Tranſverſos a t. agat privata amicitia Jug. I. 17. a. & J. 7. a. *dolor* Flor. IV. 2. 10. & *Dictys* I, 7. itineribus caſtra movere J. 92. e. principiis in planum deducit J. 54. a. proeliis *ibid.* in eo colle quem t. itinere porrectum J. 52. e. *per medias laudes quaſi quadrigis vehentem* tranſverſa *incurrit miſera fortuna Reip.* Cic in Bruto 97. vide *notas.*

Trepida civitate J. 44. e. trepidi improviſo metu J. 102. e. res J. 96. e. Liv. *Tullius in re* trepida 12. *vovit Salios.* Horat. III. Carm. 2. trepidare ad arcem oppidi J. 71. a. t. feſtinet J. 87. e. & alibi.

Tribuiſtis praemia ſceleribus ejus I, 12. e. *Annib. vincendum Rom.* tribuit. *Valer.* IX. 1. 3. *MS. tradidit.* fiduciam commendationi meae tribuit C. 36. a.

Tributum tolerare I, 2. e.

Triennio fruſtra trito VI, 2. e. vid: *Valer. M.* III. 45. & lege ex *MS. trita notitia.*

Triumphum. per. t. duxere Ariſtonicum IV, 4. e.

Tropaea in Pyren. jugis conſtituit VI, 12. b.

Tulit, uti fors t. J. 80. a. aegerrume nobilitas J. 87. e. ut lubido VI, 58. c.

Tum demum periculis atque neg. compertum C. 2. a. pro *tunc tandem*. parricidam vocare. Tum ille C. 32. e. &c. pro, *tunc*. Nam tum Brutus ab Roma aberat. C. 41. e. & C. 48. e. pro, *tum demum*, tum perſequare ubi facta ſunt C. 58. a. *tum vero*. ſed confecto proelio t. v. cerneres C. 71. a. pro, *&c*. nam in fuga ſalutem ſperare tum arma ab hoſtibus avertere C. 68. d. pro *quo*. *Terent.* Eunuch. II. 3. *tum autem* ponit. *Ut illum dii deaeque ſenium perdant, qui me hodie remoratus eſt, meque adeo, qui reſtiterim, tum autem qui illum non flocci fecerim.* *Tum primum* J. 5. a. *etiam tum* J. 44. e. & J. 55. a. & J. 58. b. J. 67. e. IV, 11. a. VI, 18. b. VI, 38. a. *cum* virtute *tum* gratia viri permotus J. 99. a. cum-tum maxume J. 47. c. quod *poſtquam* auditur, *tum vero* ingens metus J. 114. e. *tum demum* veram deditionem facere J. 50. b. antea jam infeſtus, *tum vero* multus atque ferox inſtare J. 86. b. *quamquam* toto die Numidas intentos habuerat, *tum vero* cohortatus J. 99. c.

Tumuloſum locum J. 96. e.

Tumulti cauſa conſcripſerat C. 69. e. loca incenderent quo tumultu facilior aditus ad Conſulem C. 44. c. ſtrepitu & t. omnia miſcere J. 12. e. inſolito perculſi J. 42. b. ſine t. manent inf. nſi intentique J. 61. a. t. ex tumultu ferunt I, 12. e. t. facere J. 57. c. & J. 75. e. hoſtilem J. 62. c. intercellit B. & C. Coſſ. III, 8. e.

Turbae concitantur mihi II, 9. a. turbamenta Reip. probate I, 10. c. *turbata* ſunt omnia ſeditionibus I, 11. e.

Turmarum duces centurioneſque J. 42. a.

Turpem famam metuere J. 89. d. fuga J. 114. a. formidine VI, 9. e. *Quum eſſet propoſita fuga turpis aut glorioſa mors*. Cic. II. de fin. 156. facta oratione tegant J. 89. c. vita integra fama potior J. 71. b. ancilla Fuſidius I, 9. a. t. cuique & ſceleratiſſimo ludibrio eſt VI, 61. c. parti corporis J. 92. b. flagitioſe venditas, quam turpiſſume paraſti VI, 62. c. cum ſumma t. in exſilio aetatem agere C. 68. d. per turpitudinem abuti (de divitiis) C. 13. a. turpis *crudelis, frequent. apud Salluſt.* inquit *Steph. in Theſaur. vellem loca illa citaſſet, ſed vox foedis niſi fallor, doctiſſimo viro fraudi fuit.*

Turribus ſuper aggerem impoſitis J. 79. a. praeſidiis firmat J. 25. e.

Tuta. ut t. ab injuria forent noſtra corpora C. 34. a. conſilia C. 42. a. non moenibus ſe tutabantur J. 99. d. tutae tranquillaeque res C. 16. e. in *tutandis* periculis magis quam in ulciſcendo teneri I, 4. e. ob regnum t. J. 110. a. pedes magis quam arma tutata ſunt J. 77. e. *ſimulatis auxiliis* tutatus *eſt*. Frontin. II. 12. *Sic edd. ſed MSS. Codd. rectius exhibent* tutus. tuti ut per otium ſimus J. 16. a. injuria gravitate tutior eſt III, 9. e. quanto tutius agat factio noxiorum quam ſoli innocentes III, 7. a. ex omnibus maxume tutos eſſe J. 16. a. nihil apud illos tutum pati J. 93. e. quam quiſque peſſume fecit tam maxume tutus eſt J. 34. c.

Tyrannidis. per taedium jam aut pudorem t. eſſe eum dimiſſurum &c. 16. a.

V.

V*acuam* domum feciſſe nuptiis. (necato filio) C. 15. e. impetus fit in v. Remp. C. 60. d. v. hominibus inſulam VI, 25. a. *praedia* vacua. *Cic.* pro Roſc. Am. 15. ira atque miſericordia vacuos eſſe decet C. 52. a. *quod* vacuum *ab defenſoribus eſſe audiebat*, i. e. *a defenſoribus*. Caeſar VII. B. G. II. 176. animo vacuum J. 56. e. ſimultates exercere vacuum fuit I, 3. a. v. f. exercere diſcordias Dictys II. 7. a culpa vacuus C. 14. c. *Plaut. Merc.* vacuum *eſſe iſthoc aetate his te decebat noxiis*. Ager frugum vacuus J. 95. c. vacuus cutis III, 15. a.

Vades 50 dederat J. 39. e. & J. 65. c.

Vadoſa. alia, alia alta J. 80. a.

Vagabantur incertis ſedibus C. 6. a. nullo certo exilio VI, 22. a. vagi, palantes J. 21. a.

Valeat. quid bello v. tute ſcis J. 109. e. valuere factiones multitudine civium C. 57. c. dum apud eos vera conſilia valuerunt VI, 55. e. parum animo J. 41. d. armis amplius J. 119. a. ſi conjuratio valuiſſet C. 17. e. cujus Imp. late valuit in Africa J. 5. d. plurimum imperio res Rom. S. M. Coſſ. I, 2. a. Imp. virtus animi valeret C. 2. b. jus bonumque apud eos non legibus magis quam natura valebat C. 9. a. haec fama ex aliis rebus magis quam quod cuiquam id compertum foret C. 14. c. conſilio VI, 56. a. advorſum quem neque Imp. neque magiſtratuum neque leges valerent J. 79. e. viget aetas animus valet C. 21. a. maxume opibus C. 57. e. oppidum magnum atque *valens* J. 94. a.

Validior injuria I, 3. d. ingenia validiſſima J. 110. e. animo ob morbos parum valido J. 110. c. *mente* validus *Horat*. I. Ep. 8. ingenium ſapientia validum C. 6. c. multo maxume ingenio validus J. 6. a. & I, 19. a. animo ob morbos parum valido J. 19. d.

Valle in virgulta VI, 21. d. v. virgulta.

Vallum. ſuper v. praecipitarentur J. 62. e. alios ſuper vallum in munimentis locare J. 105. d.

Vana. neque per ignaviam aut v. ingenia incerta pro certis captarem C. 20. a. forent potius quam

Digitized by Google

quam miſeria mea fidem verbis faceret J. 26. e. lingua VI, 55. c. ſtolidior an vanior IV, 1. a. non pro vanis hoſtibus ſed liberaliter habuit J. 111. e. non minor vanitas inerat quam audacia C. 24. a. v. cognita atque imperitia. ——— ejus augere amentiam J. 24. a. Mauros VI, 28. e. & VI, 22. e. *idem de AEgyptiis.* Curt. IV. 1. 30. conſilium C. 59. e.

Varia. facies totius negotii v. incerta, foeda J. 55. a. variaque victoria bellum J. 5. a. vario b. J. 47. b. Livius. *Ibi varia victoria & velut aequo Marte pugnatum eſt.* U. C. II. in artes vitaſque varias diſpalata VI, 50. e. varie aſſentiebantur, caeteri verbo alius-alii C. 58. a. varius incertuſque agitabatur J. 77. a. vultu, colore pariter atque animo varius J. 121. d. *Flor.* varius *ingenio Antonius* IV. 3. 4. *Liv.* II. U. C. 250. *ſententiam* variavit *timor.*

Vaſta atque arida loca J. 78. a. & 94. b. vaſta rapinis Italia VI, 21. a. & I, 8. a. Accius hanc urbem ferro vaſtam faciet. hiavit humus vaſta & profunda IV, 12. a. igni magis quam praeda ager vaſtabatur J. 59. c. polluere & v. omnia J. 45. e. agros & villas expugnare J. 49. a. Reſp. J. 35. a. vaſtatio domorum VI, 37. a. locis IV, 6. a. *Meroe* vaſtis *quas nutrit arenis* Claudian. in pr. Conſ. St. 260. *MS. vatis.* Civitas magis quam corrigitur VI, 40. e. v. ad internecionem Hiſpaniam III, 4. a. bellum atque vaſtitas Italiae J. 5. a. vaſtus animus immoderata cupiebat C. 5. b. *in eodem ſignificatu.* ——— antrum *Virg.* AEn. I. 12. Aper. *Claud.* 3. Pan. 62. Caede *AEn.* VI. 101. Certamine *AEn.* XII. 111. *bona atque foedus.* Cic. I. *de Orat.* Vires *AEn.* VI. vulnera *Lucret* V. 259.

Ubi pro labore deſidia &c. invaſere C. 2. c. i. e. *vice, loco, ἀντὶ.* Eunuch. I. 2. 76. *eduxit mater pro ſua.* Cic. in Piſonem *noctem pro die.* Ubi memores de virtute C. 3. a. ubi requievit ex miſeriis & periculis C. 4. a. conſulueris C. 1. e. ubi de magna gloria bonorum memores C. 3. e. pro, *quando.* ubi pax evenerat C. 9. a. ſatis explorata ſunt, quae voluit in unum convocat C. 17. a.

Vecordiae. eoque v. proceſſit uti J. 5. a. vecordi pertinacia reſiſtebat J. 24. b. formidine quaſi vecordia agitari J. 76. a. quaſi v. ceperat J. 104. e. objectare v. J. 99. d. *heu belli* vecordia. *Silius.*

Vectigalia bellis incerta VI, 4. a. ſummam poteſtatem moderandi de v. VI, 47. b. in latere vectigalium noſtrorum I, 14. a.

Veget alterum alterius auxilio C. 1. d.

Vehementer ſimulent ſtudium Conj. C. 42. d. eo negotio permotus J. 6. e. *Ammian.* p. 274. vehementer *incertus id verebatur.* carus J. 7. e. accenſa multitudo J. 38. e. contra Metellum J. 68. e. gratulabantur VI, 6. a. *ſic v. admirari & adverſari Cicero in* IV. *Acad. &* VII. *Verrin. exſpectare literas ad Brutum Lib. II. Ep.* 15. *velim. Terent.* regiae voluntates J. 121. a. *Me ſeverum vehementemque praebeo.* Cic. IV. Catilin. vehementiſſime ſibi animum ad virtutem accendi J. 4. d. ſumma ope nitemini atque eo vehementius quo J. 35. a.

Vel. ter in eadem ſententia C. 26. e. pro, *etiam.* in victoria vel ignavis gloriari licet J. 57. e. vel *Priamo miſeranda manus.* Virg. AEn. II. 259. & *carmina* vel *coelo poſſunt deducere lunam.* Ecl. VIII. 69. *Alia exempl. habent* carmina, & e coelo *teſte Pierio, ſed cum Vulgg. faciunt* 3. *Codd. MSS. Petr. Feſ. Pembr.* Ovid. M. VI. *At nunc miſeranda* vel *hoſti.* Senec. Agam. *Cladibus noſtris daret* vel *Troja lacrimas.* vel ferro ſeptis I, 7. d. quod quidem ſcelerum illius vel maxumum eſt I, 8. e.

Velitaribus armis inſtructi J. 113. a.

Velle & cenſere J. 24. e. maxume vellem Remp. quietam eſſe &c. I, 11. e. ſi ratam pacem J. 120. c.

Venalem urbem J. 39. e. habere libertatem VI, 50. e. fortunas ſuas VI, 61. d. omnia C. 10. e. Reſp. fuit domi militiaeque J. 36. e. rerum forum J. 51. a.

Venditas eloquentiam flagitioſe VI, 61. e.

Venenis malis imbuta (avaritia) C. 11. a. *Lex vetus apud* Cic. *pro Cluentio*, Cap. 54. *Qui venenum malum fecit, fecerit.* veneno interfecta VI, 16. e.

Venerant. ſi qui in manus v. J. 107. a. domum tuam oppugnatum VI, 62. e. Reſp. in maxima pericula C. 61. e. ad ſe occultus J. 65. e. in aedem Concordiae C. 47. e. ut Metello in fagum tela venirent II, 8. e. ex invidia in gratiam & favorem J. 13. e. quaſi de pace in colloquium veniretur J. 119. & J. 121. b. contra inceptum ſuum veniſſe J. 27. a. poſtquam eo ventum eſt. unde a ferentariis p. com. poſſet C. 70. a. venturum auxilio ſuis J. 60. a. navibus in eos locos J. 80. a. quaeſitum ab eo pacem an bellum agitaturus foret J. 117. a. ipſumque deditum veniſſent J. 30. b. ſi auxilio ſuis v. J. 83. e. ubi res ad certamen venit J. 13. b. ad tempus non J. 73. d. in Africam maturantes v. J. 25. a. v. a B. J. 108. a.

Ventis ſaevire mare J. 80 a. per cava terrae citatis VI, 7. a. agitari humum aridam J. 57. a. v. gliſcenti III, 5. a.

Ventrem bis die onerare VI, 43. a. atque ſomno dediti C. 2. c. atque profundae lubidini ſumtus quaererent VI, 37. e.

Vera via nititur. *op. dolis* C. 11. a. v. veram gloriam injuſtae potentiae anteponerent J. 45. e.

atque ſimplex via eſt VI, 39. e. *Andr.* II. 5. *verus homo*, licet vera mecum recognoſcas C. 36. a. rerum vocabula C. 59. a. ſi vera & honeſta flagitium ſuperaverit III, 9. b. *verus pro aequo & juſto.* Cic. pro Murena 67. *& in Salluſt, ita egit ut nihil non aequum ac* verum *duxerit* &c. Virg. AEn. XII. 694. *Quaecumque eſt fortuna, mea eſt: me* verius *unum Pro vobis foedus luere & decernere ferro.* Codex Pembr. pro, verius, juſtius *ſed ab interprete.* Horat. *Metiri ſe quemque ſuo modulo, ac pede* verum *eſt.* Ep. VII. Si vera aeſtumare voles IV, 2. e. inſolens vera accipiundi VI, 9. a. quae vera atque utilia factu VI. 49. e. quibus peritia & verum ingenium I, 23. d. vera conſilia VI, 5. e. claves adulterinae —— verae J. 12. c. deditionem facere J. 50. a.

Verba hujuſcemodi locutus eſt C. 51. c. multa feci in hoc ordine C. 50. e. in colloquio J. 42. e. viris virtutem non addere C. 67. a. habuiſſe eum J. 9. c. neu v. inimici ante facta ſua poneret J. 18. a. compoſita J. 89. c. mandata verbis dat C. 45. e. ſenatus verbis nuncient, velle & cenſere eos ab armis diſcedere J. 25. a. & ſ. v. minae graves nunciabantur J. 27. e. & dicam quae hujuſcemodi v. diſſeruit J. 32. e. muſſantes & retractantes verbis &c. I, 12. a. verbis arma tentabitis I, 16. e. liberalibus permulcti IV, 1. b. moleſtiſſumis inſectaberis VI, 64. a. B. petulantiſſimis laedis VI, 64. d. verbo aſſentiebantur C. 58. a. verborum ſatis dictum eſt III, 11. e. in pectus J. altius deſcendit J. 11. c. ut, *alta mente repoſtum.* uti paucis v. abſolvam C. 39. d.

Vere. dolo an vere J. 121. a. ex lubidine magis quam ex vero celebrat C. 8. d. vero pretium aut gratiam anteferebat J. 19. a. a vero bonoque impediebat J. 32. a. vero ampliorem numerum efficiebat Sullae J. 113. a. (*i. e. ſpeciem praebebat.*) ad voluptatem a v. deficit VI. pro vero mihi conſtat VI, 59. b. uti paucis v. abſolvam C. 39. d.

Verberabatur malo dependens IV, 13. e. verberibus in eos animadverteretur C. 55. a. & C. 57. a.

Vereor. hoc in M. Tullio non v. C. 56. e. tantum illud v. ne quos &c. J. 17. a.

Vergens ad Siciliam faucibus IV, 13. e. *Ut reparet lapſum fatis* vergentibus *aevum.* *MS. B. Pub. Spatiis* verg. *Auctor de Phoenice* VI. 61.

Vero. neque vero agrum colendo C. 4. c. ſed urbana plebes ea vero praeceps ierat multis de cauſis C. 38. a. quaſi vero mali atque ſceleſti tantummodo in urbe C. 59. e. non timetis eam. immo vero maxume; ſed inertia cunctamini C. 60. e. nunc vero C. 68. a. arma ab hoſtibus avertere ea vero dementia eſt C. 68. d. uti pravas artes a juventute prohibeas. Ea vero clementia erit conſuluiſſe ne VI, 41. a. ſed confecto proelio tum vero cerneres C. 71. a. nunc vero exul patria J. 16. e. ſin propius acceſſiſſent ibi vero virtutem oſtendere J. 62. a. poſtquam ei P. provinciam juſſit antea jam infeſtus, tum vero multus atque ferox inſtare J. 86. a. quod poſtquam auditum eſt tum vero ingens rumor J. 11. 4. e. ubi bonum pub. etiam privatim uſui eſt: id vero dubitare aggredi ſocordiae atque ignaviae duco VI, 51. d. an vero VI, 60. e. illud vero amicitiae tantum VI, 63. b. fortunatam? immo vero infelicem VI, 63. e.

Verſabimur ſemper ne in ſanguine &c. J. 15. d. in prima acie C. 70. d.

Verſus. in Galliam v. caſtra movere C. 65. e. Cic. de Amicitia. *Is primum inſtituit in forum* verſus *agere cum populo. ſic uſque eum ab ad &c. Ab uſque Pachyno* Virg. finem imperii J. 22. b.

Verſutum ingenium VI, 55. b.

Vertere exercitum [pro, *conſiderare*, inquit *Servius* in AEn.] VI, 16. b. libertatem in lubid. J. 45. b. vertet iſta manſuetudo vobis in miſeriam C. 60. e. benefacere ex conſuetudine in naturam J. 87. c. in miſerationem ex ira I, 5. e.

Verum aliquanto minores tamen C. 8. e. non moenibus modo verum etiam multo magis aſperitate &c. J. 94. b.

Veſcebantur ferina carne J. 94. e. veſcendi cauſſa terra marique omnia exquirere C. 13. b.

Veſper diei erat J. 56. a. & J. 114. a. *Dictys.* III. 8. 3. 19.

Veſtigii humani facie II, 1. a. pro ima parte pedis Gell. V. 14. *Virg.* AEn. V. 566. veſtigia *primi Alba pedis.* Petrenſis *pedes*, male. *Cic.* IV. Acad. 220.

Veſtitus oleaſtro collis J. 52. e. *agri meſſibus.* Ovid. IV. Faſt. *Ipſi montes Epiri* veſtiti *frequentibus ſylvis.* Liv. II. B. M. *Cic.* de Nat. D. 198. *Columella* VIII. 5.

Vetat Lex Porcia C. 55 a.

Veteres fidoſque clientes C. 19. e. amicos muneribus expleant J. 13. d. & ſanctos viros II, 8. a. proſapiae J. 87. e. novorum fidem in tanta perfidia veterum J. 77. a. erat ei cum F. ſtupri v. conſuetudo C. 24. a. radices vetuſtate eminebant J. 99. a. praeter v. familiae J. 67. a. v. in majus componentes VI, 12. a.

Vexabat fama atque invidia C. 3. d. luxuria atque avaritia C. 5. c. conſcientia mentem excitam v. C. 15. d. *quae per ſummam contumeliam* vexata *eſt.* Valer. IX. 5. 2. *MS. agitata eſt.* Aſcenſ. ibid. *quas amentia*, male. pecuniam trahunt. vexant C. 21. c. Remp. pretio C. 51. a. *vexantem Remp. Gracchum* Cic. Lael. 17.

De-

Digitized by Google

Declam. in Salluſt. neque aliter vexavit ac debuit ſi quis praedae loco accepiſſet magiſtratum. Cic. 14. Catil. *lamentationem matrum familias ac* vexationem *virginum veſtalium.*

Victu regio atque cultu aetatem agere C. 38. e.

Vi ne corporis an virtute an C. 1. c. magna animi & c. fuit C. 5. a. magna tendere C. 70. e. urbes partim vi alias voluntate J. 13. a. partim vi alia metu J. 94. a. non manu neque vi C. 35. a. quanta rogationem juſſerit, decreverit, voluerit J. 44. e. ſumma capere intendit J. 97. e. vide *vis.*

Via vera nititur dolis contendit C. 11. a. ad gloriam virtutis via graſſatur J. 1. a. omni q. VI, 17. a. reliquos eadem v. aggreſſus J. 19. b. ire primum via qua capeſſundam arbitror libertatem III, 7. a. patenti ad verum perges VI, 38. d. prava ingreſſus VI, 39. e. vera atque ſimplex VI, 39. e. hac ſeu meliore alia perges VI, 44. a. ad virtutem ardua VI, 53. a. ſolis viis I, 20. a.

Vice pecorum obtruncabantur II, 8. a. *Dictys* I. 1. *teli* Juven. XV. 53. *ubi MS. Codd. pro* jejunum, genuinum odium *exhibet.* vicem aerarii me praeſtare III, 3. a. pro pugna VI, 26. e. per viciſſitudinem pugnabatur VI, 26. e.

Vici omnia ſupplicia ſcelere meo VI, 3. a. invidiam gloria J. 10. a. in ſenatu pars illa J. 19. a. in avido ingenio pravum conſilium J. 27. d. plebs pro victa eſt III, 12. d. nihil reliqui victis fecere C. 11. e. *victor* lubidinis & divitiarum J. 67. a. haud dubiam *victoriam* J. 108. a. exercitus I, 9. e. v. in manu nobis eſt C. 21. a. ex v. talia ſperabat C. 38. c. varia v. fuit J. 5. a. pro victoribus agere J. 103. e. v. quo minus uterentur J. 42. e lex ſua lubidine uſa J. 46. c. parta jam ex manibus eriperetur J. 84. e. ſocors aut inſolens factus J. 105. a imprudentiam T. pro v. oſtentant IV, 6. e. dubia etiam tum VI, 38. a. in v. ſe licentius liberiuſque quam artius futuros VI, 40. a. cui omnia in v. lege belli licuerunt VI, 48. d. victoriae temperare C. 11. e. aut vi aut dolis ſeſe caſum victoriae inventurum J. 27. e. tuae corruptorem VI, 36. a. *victoriam* crudeliter exercebant C. 39. e. luctuoſam atque cruentam hoſtibus relinquere C. 68. e. incruentam adeptus C. 71. b. eo intentior ad victoriam nitl J. 59. c. civilem J. 100. e. prope jam adeptam retinere J. 107. e. virtute partam VI, 48. a. Syllanam VI, 36. a. confirmaturum omnis J. 53. b. *victos* acerbius ulciſci J. 46. e. hoſtis pene victos dare J. 64. a. beneficiis numquam victum J. 109. e. *vincere* ſumma lubidine divitias C. 21. b. bono vinci ſatius quam malo more injuriam vincere J. 46 b. naturam J. 78. a. vis avaritiae bonis moribus vincetur VI, 54. a. virtutem opulentia VI, 52. e. minore detrimento illos vinci quam ſuos v. J. 58. d. regem armis quam munificentia vinci minus flagitioſum J. 118. a.

Viderint. ſi paullulum modo vos languere v. C. 60. a. omnium animos alacris C. 22. e. poſtquam videt fruſtra inceptum J. 65. a. ubi eodem intendere haruſpicis dicta J. 68. a. animos arrectos J. 91. a. luxu atque licentia carendum videt I, 15. a. ne meliores ſumſiſſe *videar* quam genuiſſe J. 10. e. res autem opportuna videbatur C. 50. e. uti mihi videor, differui de VI, 55. e. ne vivere contemtus viderer J. 17. e. quod illorum magis quam ſua retuliſſe videretur J. 119. a. ut tanta mutatio non ſine Deo videretur VI, 13. a. eſſe quam videri bonus malebat C. 63. e. quam audeat tam videri felicem I, 9. a. rectius mihi videtur ingenii quam virium opibus gloriam quaerere C. 1. e.

Videlicet Ironice C. 59. e. & C. 60. e. pro *ſcilicet* J. 115. e.

Vigebant avaritia &c. C. 3. b. viget aetas animus valet C. 21. a. *Seneca Ep.* 26. viget *animus & gaudet non multum ſibi eſſet cum corpore. ubi Membranae B. Pub. ſic locum illum depoſitum legunt, nolim poſſe. prodeſtne habituro aliquid habiturus eque ſi quicquid nolim non poſſe. nam ſi quid &c.*

Vigilando agendo &c. proſpere omnia cedunt C. 60. e. *vigilia* prima J. 114. e. patiens vigiliae C. 5. a. haberentur per totam urbem C. 31. e. ducebantur more militari J. 48. e. crebras ponere J. 49. e. ad vigilias multus adeſſe J. 101. a. per vigilias canere ſigna J. 104. a. ipſe circuire J. 105. b. tentare II, 5. a. neque v. neque quietibus ſedari poterat C. 15. e.

Vilia habere pericula C. 16. a. ſummum Imp. &c. VI, 3. a. bona omnia ubi divitiae clarae habentur VI, 55. a.

Villa. in publica v. VI, 36. e. uti quiſque domum aut villam concupiverat C. 56. e. &, extruere VI, 42. e. in urbium modum exaedificatas C. 12. a. expugnare J. 48. e. pluris pretii coquum quam villicum habeo J. 90. a.

Vincta fornicibus lapideis camera C. 64. a. *Cic.* II. Tuſc. 41. *aſpicite religatum aſperis* vinctumque *ſaxis.* in *vincula* conjecerat C. 43. e. in v. duci J. 38. a. in v. retinendum C. 49. d.

Vindicamus noſmet ipſos in libertatem C. 20. d. & plebem J. 46. a. uti te ab inimicorum impetu vindices VI, 46. e. *Senec.* de B. 6. *me ab illo nihilominus vindicare.* mortem ſevere v. J. 18. a. prohibendo a delictis magis quam v. J. 50. a. vindicandum in eos qui &c. J. 35. a. manu vind. J. 114. e. & J. 23. c. creſcere interdum vindicari C. 10. e. vindicatum eſt in eos C. 9. a. pro *animadverſum Cic.* VII. *Verrin.*

ſi quid vindicatum *ſevere eſt.* in noxios J. 36. c. vindices rerum capitalium C. 64. e. *ſic carcer dicitur nefariorum* vindex *Cic.* II. *in Catil. poena* vindex *Catull. Arg.* Juris ſui Trib. Pl. III, 7. a. libertatis III, 11. a. *vindictam* nobilitatis acerrume in plebem exercuerat J. 19. a.

Vineae cum ingenti periculo fruſtra agebantur J. 97. c. agere J. 41. c. & v. a ex locis maxume idoneis J. 79. b. neque inter v. ſine periculo adminiſtrare J. 97. e. extra v. egreſſus J. 99. d. vineis &c. expugnare aggreditur J. 24. e. ſubverſis, item incenſis J. 99. d.

Vino. cum v. advectitio ea permutare J. 48. e. & epulis onerati J. 79. d. cum ſe cibo vinoque laeti invitarent IV, 12. a.

Violaſſe domum AEetae II, 5. a. deos perjuria I, 15. a. violaverat *planitiem ſcrobibus inſidioſis* Prudentius Pſychom. vſ. 263. *ſic ſaltem veterrimae Corp. Chriſti membranae.*

Violenterque exercita quaeſtione J. 44. c. fortunae violentiam toleraſſe C. 62. a.

Vir acer & infeſtus P. N. J. 29. a. J. 47. a. viris addere virtutem verba C. 67. a. ſanctis J. 90. a. natura & viris munita J. 92. a. fortibus augete ingenium I, 17. e. agro viriſque opulentior J. 19. d. armis v. opulentum oppidum J. 61. a. virorum more pugnantes C. 68. e. v. atque armorum magna vis J. 97. c. mediocres (*modico contentos*) J. 6. e. memineris te virum eſſe C. 45. e. ingentem regem J. 69. e. ad id locorum talis non audebat J. 67. e. egregius in aliis artibus J. 84. a. ſanctus J. 117. e. *Juven.* Sat. 13. pati muliebria C. 13. a. ſi modo viri eſſe vultis C. 41. d. Silanum quae dixerit ſtudio Reip. dixiſſe eos mores eamque modeſtiam viri cognovi C. 44. e. clariſſ. viri Conſulis diligentia C. 55. a. ſummi J. 56. a. turpiſſumi J. 90. b.

Vires &c. per ſocordiam defluxere J. 1. a. ſeneſcunt III, 10. e. viribus pollens J. 6. a.

Virgulta in valle VI, 21. d. ſic, Plin. *arbuſtus ager* l. c. *arboribus conſitus* X, 29. & XVII, 35. arbuſtat agros arbuſta vite 17. 23.

Virile. cui v. ingenium tolerare poteſt C. 21. a. ſecus II, 7. e. animum effoeminat C. 11. a. pro virili parte dictum a me VI, 43. e. Cic. V. Verrin. VI. *ne vos plus etiam quam pars* virilis *poſtulat. Haec qui pro* virili *parte defendunt, optimates ſunt* Cic. pro Seſtio. *pro* virili *portione* in Vita Ag. *Tacitus.* ad virilia illa vocem III, 9. e. virilis audaciae facinora illa C. 26. a.

Virtus animi valeret in &c. C. 2. b. & C. 61. a. hebeſcere C. 12. a. ubi eniteſcere poſſet C. 63. b. memores J. 102. d. ipſa per ſe amara VI, 53. a. in lingua ſita vis virtuſque VI, 48. a. animi an vi corporis magis procederet C. 1. c. ubi de magna virtute bonorum memores C. 3. d. cives cum c. de virtute certabant C. 9. a. virtute magnus C. 62. e. ingenti *ibid.* cum ſtrenuo v. C. 63. c. ex vir. cognomen J. 5. c. virtute ac diis volentibus magni eſtis & opulenti J. 17. a. repuli Deorum auxiliis & virtute mea VI, 3. a. ex virtute nobilitas coepit J. 88. d. quod ex aliena v. ſibi arrogant J. 88. e. & quod vitium (*de avaritia*) propius virtutem erat C. 11. a. emori per v. C. 20. e. vehementiſſime animum ad v. accendi J. 4. e. ſuos hortando ad v. erigere J. 25. c. omnia non bene conſulta in v. trahebantur J. 97. a. quod ſi v. veſtrae fortuna inviderit C. 68. e. diffidens v. militum J. 56. e. omnia virtuti ſuae prona eſſe J. 122. e. praemia ambitio poſſidet C. 60. d. v. via graſſatur J. 1. a.

Vis noſtra omnis in animo & corpore ſita eſt C. 1. a. *δύναμις* Graecis, teſte *Servio* AEn. XII. 396. avaritiae J. 37. d. ſic vim tritici *Frontin.* III, 15. *ubi Codex unus ex noſtris magnam vini triticique partem* vis, *pro* vices III, 1. b. vis pecuniae Boët. II. Proſ. 5. morbi C. 38. a. tanta hominis magis leniunda quam exagitanda C. 49. d. animi in exercitu C. 71. a. *Curtius* X. Corporis J. 2. a. Jugurthae ſubigit J. 26. a. tanta gratiae atque pecuniae regis J. 29. a. tanta avaritiae in animos eorum invaſit veluti tabes J. 37. d. plebis ſoluta & in multitudinem diſperſa J. 45. b. aquae coelo miſſa J. 78. e. ſerpentibus; quarum vis inopia cibi acrior J. 44. d. utrium maxuma effecta eſt J. 96. a. armorum J. 97. e. ſociorum & Latii I, 7. a. Tribunicia III, 9. c. piſcium VI, 16. a. immanis hominum VI, 20. a. *Tacit.* II. 4. 53. avaritiae VI, 54. b. vim parari nunciatum eſt C. 36. e. per vim eripi C. 59. e. magis induſtriam quam vim aut tempus deeſſe J. 1. a. pulveris vim magnam J. 57. a. vim & gratiam noſtram experiri J. 109. e.

Viſceribus. ex ſanguine & v. civium paraveris opulentiam iſtam VI, 63. b.

Viſendum omnia potius ſiuam ſemet VI, 43. a. domum viſens eat J. 12. d.

Viſus qua erat J. 108. a.

Vita hominum ſine cupiditate agitabatur C. 2. a. *in tota* vita *conſtituenda.* Cic. I. Offic. 167. videlicet v. caetera huic ſceleri obſtat C. 61. b. turpis J. 71. a. vita moreſque mei falſam (*orationem*) ſuperant J. 89. a. de v. atque tergo regio more conſulere I, 2. e. & mors jura naturae ſunt VI, 4. a. cujus contumeliam homines ignaviſſumi vita ſua commutare volunt VI, 49. a. ego in ea vita multa legendo atque audiendo ita comperi VI, 55. e. diffidens vitae C. 46. b. exitum dignum moribus factiſque invenit C. 64. e. animus dux atque Imp. vitae mortalium C. 1. a. cum ſibi finem v. adeſſe intelligeret J. 9. e. &, natura facit J. 10. a. do-

lis

Digitized by Google

lis v. ſuae inſidiatum J. 25. a. poſt paullo interiturae parcere V. J. 114. d. v. ſilentio tranſire C. 1. a. & C. 2. e. miſeram atque inhoneſtam C. 21. a. ita inſtituiſſe C. 32. e. demiſſi in obſcuro vitam agunt C. 54. b. morte graviorem exigunt J. 16. d. v. tantum ab eo paciſcatur J. 28. d. & J. 90. e. nemo non diurna mercede vitam mutaverit I, 13. e. pacto v. dederant IV, 4. e. poſt eos (reges) vitam refutant VI. 16. e. eam vitam bellum aeternum atque anceps gerere VI, 35. e. ſeque v. que ſuam Reip. condonavere J. 81. e. in artes vitaſque varias diſpalata VI, 50. e. Apulejus. *Nam in eorum* vitas *quorum ſibi ſervitium Deae noſtrae majeſtas vindicavit* &c. & *pro*, *moribus*. Ter. Adel. III. 3.

Vitabundus inter tela erumpit J. 107. e. *utitur Livius*. vitantes *conventum* V, 11. a. *vitare* nec facere pericula VI, 52. a.

Vitia Imp. ſuſtentabat magnitudine ſua Reſp. C. 62. e. callide occultans J. 18. e. mire ſunt vitiis obtentui I, 10. a. fortuna noſtris vitiis adhuc incolumis IV, 8. c. quod v. propius virtutem erat. de avaritia C. 11. a.

Vivamus. nunc non id agitur bonisne an malis moribus v. C. 58. e. alius alio more viventes C. 6. a. is demum mihi vivere & frui anima C. 2. e. molliter C. 17. e. quoad vives nunquam tibi redditam gratiam putaveris J. 118. a. vivum aut necatum J. 65. e.

Vix pro *aegre*. in alteram partem tranſductus eſt fatigatus a fratre J. 11. b. pro, *non* III, 3. a. vix ſatis apertum os aut lingua promta VI, 44. a.

Ulti. quonam modo maxume u. ſanguinem noſtrum, pereamus C. 34. e.

Unde. pro, *a quo loco* C. 70. a. pro, *a quo* J. 17. c. *a qua parte* II, 9. e.

Univerſos. op. ſingulis C. 20. a. & J. 86. b. omnes J. 58. a.

Vocabula vera rerum C. 59. a. forte *vocarentur* centuriae VI, 53. e. cum ipſe ad imperandum Tiſidium vocaretur J. 66. e.

Voce ſupplici, demiſſo vultu C. 32. e. magna hortatur J. 60. e. v. magna vehementer gratulabantur VI, 6. a. ne vos ad virilia illa vocem III, 9. e. ſtrepere vocibus J. 103 e.

Volebant divitias honeſtas C. 7. e. volens earum finem III. 10. a. *volens* concedit Imp. alteri nemo VI, 32. a. plebi militia *volenti* putabatur J. 86. e. volentia de ambobus acceperant J. 76. a. & IV, 9. a. volentibus diis J. 17. a. volentibus quam coactis imperitare J. 109. a.

Volitabit fama virtutis tuae per gentes VI, 60. a. & J. 116. e.

Volvebat multa cum animo ſuo J. 6. e. ſecum C. 33. a. & J. 121. a.

Volventes hoſtilia cadavera. C. antep. *Vox huic negotio apta*, ſic, *ſaxum volvere*. Virg. VI. AEn. *& ſemianimes volvuntur equi*. Idem. Haec illis volventibus C. 42. a. ſaxa J. 60. e. multa v. in pectore VI, 51. e.

Voluerit, juſſerit, decreverit v. J. 144. e. Cic. de Leg. 2. *Ita decernebat ſenatus*, *jubebat &* volebat *populus*. id eſt, *ſuffragiis ſuis comprobabat*. Liv. 30. *Tr. plebis ad populum tulerunt*, vellent, *juberentne ſenatum decernere*. Arnob. VII. *Tantum eſto mactus quantum* volo, *tantum amplificatus quantum jubeo* &c. nihil me ſciente fruſtra voles J. 118. a. ubi ſatis explorata ſunt quae voluit C. 17. a. juſtos dominos volunt IV, 8. a. *voluntarius* aut ex ſociis venerat C. 65. a. *voluntate* ejus Piſonem aggreſſus (*volente illo*) C. 19. e. facile ſe ex v. uſurum Antonio C. 27. a. & J. 85. e. partim vi alias v. imperio ſuo adjungit J. 13. a. quae ex v. forent J. 50. b. voluntate alienati J. 70. d. immutata J. 121. b. adverſa V, 9. a. nimis in victos bona voluntate VI, 36. a. regiae v. vehementes ſaepe ſibi advorſae J. 121. a.

Voluptaria loca C. 11. b. *Plaut*. Poen. *liberam ut commonſtraremus tibi locum &* voluptarium. *Geſtientis animi elationem* voluptariam. Cic. III. de Fin. ab negotiis numquam *voluptas* remorata J. 110. e. ignaviae voluptatem & proemia virtutis J. 88. c. animus ad voluptatem a vero deficit VI, 52. e. ad inertiam & v. corporis peſſumdatus J. 1. a. tales ſine dedecore attigerit VI, 38. a. corpus voluptati anima oneri fuit C. 2. e. duritiam & alia quae caeteri miſerias vocant, voluptati habuiſſet J. 105. c. tantae eſt illis v. dominatio VI, 49. a. ſi v. veſtris otium praebere vultis C. 58. c. retinuiſſe ab ſtultitia & falſis v. VI, 41. a.

Vorſum. fugam ad ſe v. fieri J. 62. b. & J. 72. a. in ſuperbiam vortebant illam rem J. 84. e.

Vorticoſum mare VI, 19. e. *Liv*. vorticoſo *amni* I. B. Pun. 21. & VI, 23. e. vortit animum, i. e. *advertit* J. 98. b.

Votis paranda auxilia I, 6. a. rebus ſupra v. fluentibus VI, 13. a. *voveo* dedoque me pro Rep. VI, 5. a.

Urbanis munditiis ſe exercuit J. 67. a.

Urgeat. acrius ferro an fame J. 26. a. *Valer*. II. 75. *Niſi majoribus* urgerer. *non* urgeret. *ubi MS. urgerentur referri*. Aſcenſ. *Tam digna exempla tam breviter niſi majoribus* urgeret *non referrentur*. u. cum metu Jug. J. 39. a. militia atque inopia urgebatur J. 45. e.

Uſa ex lubidine victoria J. 46. e. largius ſuo C. 16. b. pecunia VI, 3. e. amplis honoribus J. 27. a.

Digitized by Google

27. a. quaſi ſacro inſpoliato fano uſi VI, 35. e. C. 42. a. cujus patrocinio plurimum utebatur. *Sedulius* II. 8. uſus *majore juventa* MS. Cod. *meliore.* uſu per laborem militiam diſcebat C. 7. b. omnes copiae in *uſu* quotidiano C. 49. a. ſpecie quam u. potiorem J. 19. e. neque quiſquam omnium libidini ſimul & uſui paruit C. 52. a. uſui opportunus J. 103. b. uſum belli amiſſurus J. 86. e. quorum vulgus indies uſum habet I, 4. a. honoribus maximis uſus C. 50. a. pernicioſa Iubidine paulliſper uſus J. 1. b. fluxa fide uſus J. 119. a. amplior eſt VI, 58. a. hoſtibus pro ſociis *utuntur.* J. 36. a. ejus domo, J. 12. a. vel Imp. vel milite me u. C. 21. e. ſume, utere, J. 118. a. victoria, J. 42. utili labori meo, J. 4. a. aut utilia aut benevolentia. J. 111. e.

Uſque eo, &c. *dum*, ſemel occurrit. uſque, pro *uſque dum* apud *Daretem* invenitur. Cap. 37. *irruptionem in caſtra facere* uſque *vincant*, *aut victi pro patria occumbant.* at MS. Sidneienſe recte, *uſque dum* clare exhibet.

Ut. in pace ita ut in bello valeret C. 2. b. pro, *quomodo* C. 5. e. ut ſpero C. 22. a. ſic accenſa ut peteret ſaepius C. 26. c. Catilina, ut erat paratus C. 32. e. ac non perinde habeantur ut eorum qui ea ſuſtinent virtus eſt J. 4. e. Jug. ut erat acri ingenio J. 7. d. ut omittam J. 10. a. ut interpretatum nobis eſt J. 20. d. eo natus ut J. 26. e. ita ad hoc aetatis a pueritia fui ut pericula &c. conſueta habeam J. 87. d. dii monuere ut malles pacem J. 109. a. ea res, ut tali negotio, probata J. 115. e. adeo non poenitet ut facta in gloria numeret I, 9. a. ut te neque hominum neque D. pudet I, 16. a. ut illis mori prohibetur ſeneſcunt vires. Sic III, 10. e. *utique* ab ſtirpe ſocium J. 14. e. tamen interpretatum eſt nobis utique rem ſeſe habere J. 20. d. & I, 9. e. pro *etiam* III, 7. a. *utpote.* Anton. haud longe aberat u. qui C. 66. e. ſequente *cum.* Valer. Max. *laeta negotia* utpote cum *divina ſuffragatione foveantur, humana minus indigent.*

Vulgi rumoribus exagitatam rem C. 30. e. vulgi multitudo caetera VI, 34. a. vulgum exagitare J. 76. a. vulgus fuimus, ſine gratia ſine auctoritate C. 20. d.

Vulnere. Metellus in v. 29. a. perverſo VI, 31. a. adverſis C. 71. a. confecti vulneribus J. 65. a. acceptis J. 108. a.

Vultis. ſi modo viri eſſe v. C. 41. e.

Vultu demiſſo C. 32. e. incerto J. 114. a. varius J. 121. d. in facie vultuque vecordia inerat C. 16. a. magiſque v. quam ingenium bonum habere C. 10. e.

Uxor ſacrilega & perjuriis delibuta VI, 62. a. niſi quod de uxore potuit honeſtius conſuli J. 110. e.

I N-

Digitized by Google

INDEX III.

SIVE

AUCTORUM

Qui in Notis emendantur, notantur, illuſtrantur.

J litera Jugurtham, C. Catilinarium, ſimplex numerus Fragmenta Hiſtoricorum, voces Indicem deſignant.

A.

Accius. ejus Lectio def. *praeditus*. C. 54.
Acidalius [Valens] repreh. C. 42.
Agellius. V. Lect. ex MSS. vocibus *ingenium*, *placide*, *infeſti*, *loquax*. em. Coelium pag. 204. bis. V. Lect. ex MS. Pemb. p. 243. V. Lex. ex eo utramque paginam faciunt. L. contra Oiſelium adſerta J. 90.
Aldhelmius em. C. 3.
Aldus. v. Manutius.
Ambroſius [v. Hegeſippus.] in offic. J. 84.
Ammianus Marcellinus explic. v. *globus*, em. *abaton*. J. 88. C. 68. em. *averſos* em. C. 44. exſertantes humeros. tentatus III, 2. immaniſſimo. IV, 10. aptus. V. Lect. ubique fere.
Ampelius [Luc.] em. *armis*. C. 12. Jug. 12. *Otbryades*. *Tyrtaeus*. ſaepius em. 87. *diverſa*.
Apollonius Collatius nove uſus v. proſpectus J. 99.
Appianus Alexandr. foede lapſus C. 28. ſuppletus C. 49.
Apulejus ejus V. Lect. MSS. Cantabr. *profundant*, *cunctatus*, *regreſſus*, *poſtremum*. em. C. 21. rauca fluenta. V. Lect. rerum C. 59. famem mortem, m. III, 2. em. *efferari* J. 94. *promicet* J. 30. J. 22. ipſe habebat J. 67. talis aſpexit. VI, 11. tentat. *dehoneſtamenti*. em. *claudcat* III, 11. Lect. vind. J. 51. explic. & def. contra Pricaeum, Jug. 114. mobili facie.
Aretinus. ejus V. Lect. J. 89. VI, 62. C. 24, 32. Jug. 1.
Arnobius. em. C. 3. *auctor rerum*, tent. C. 60. C. 64. *vinctioni*, Fr. III, 11. *prolabilem* explic. Fornicem Lucullanum. pag. 236.
Aſconius em. de Fabia virg. C. 15.
Auctor Carm. de Phoenice. *vergentibus*.
—— de Re Milit. qui Ciceronis nomen mentitur. em. C. 55. *transferri*, *effoetae*, C. 62. J. 6. *curſuque* 48. *ad clepſydram* &, *admittuntuntur*, 50. bis em. *equitibus*, *contati*, 53. *barritus*, *Numidia*, 87. *in ſcutis*, 99. *perite* & *fortiter*, *ante ſigna*.
—— Vitae Alexandri. ex MS. Fr. I, 12. & J. 23.
—— anonymus em. *re* J. 14.
—— Orationis in Salluſtium. em. *Africa interior*, J. 21.
—— Adverſus Marcionem tentat. C. 2. *veget*.
—— Belli Hiſpanienſis *Coelum ipſum*. C 55.
Auguſtinus de Civ. D. V. *conſidero*, *vagabantur*, ejus lectionem firmant membranae Reginenſes p. 270. em. I, 15. *Tageticis*.
Avienus em. *prodeſſe*, J. 16. in ora Maritim. em. *meninx* 80. Fr. II. 5. *lintea*.
Aurelianus Siccenſis [Cael.] em. *exerta*, C. 44.
Aurelius Victor. lectio def. C. 21. & paſſim, tent. J. 98. *impietate*.
Authenticae. v. Novellae Conſtitutiones.

B.

Badius aliter interpretatur Sall. Fr. III, 11. C. 20.
Barthius [Caſpar.] em. Statii exploſa J. 5. item in Portium Latr. *recens* Cap. XX. pag. 159.
Bernartius repreh. J. 66.
Boëtius Lib. de Conſol. V. Lect. *quantum*, *praefectura*, *mutare*, *nudus*, *agitantis*, *penſari*, gloſſa lib. permiſit accidere C. 46. *potius*, om.

Digitized by Google

S. 53. em. Fr. I, 1. *inquies* rejecta L. MS. *habitans*, J. 58. tent. *conceſſimus*, J. 89. em. quid, quod, J. 89. gloſſa abſterſa, *beatitudinis*, J. 58.

C.

CAESAR [Julius.] explic. contra Lipſium C. 44. *Dextris humeris*, em. *jugis*. C. 44. def. contra Urſinum C. 35. *miſerabantur* expl. C. 62. *vicinitates* dub. de V. Lect. C. 68. def. J. 15. gloſſa demt. *ſedere in acie*, J. 24. tent. *innata* VI, 16. def. contra Urſinum. *omnibus rebus* VI, 52. Lectio contra Scaligerum & Ciacc. defenſa. *longe ab*. J. 7.
Calphurnius Flaccus. em. *aſpectare*. C. 64.
Capella v. Martianum.
Carrio [Ludov.] ejus Conj. reject. VI, 34.
Caſſiodorus. em. pag. 224. *Curtius*.
Cato de R. Ruſt. J. 6. em. ex MS. illuſtr. p. 200. ill. p. 207. in Orat. ill. 213. v. *habeo*.
Celſus [Julius] em. C. 51.
Cerdanus [Ludov.] repreh. J. 109.
Chariſius redarg. *neceſſitudo* V. Lect. ex eo ſaepe.
Ciacconius [Petr.] not. C. XXII. lapſ. J. 30. *habitus*, em. reject. *infectum*. J. 79. ejus error. Fr. III, 11. Conj. reject. Fr. I, 5, 7. & I, 8. repreh. III, 10. *ab iis quibus*.
Cicero. V. Lect. ex MS. in Lib. de Invent. v. *comparatas*, *temperantia*, *humiliores*. Orat. V. *tentari*. Offic. X. *praeventum*, *agitatio*, *magnificum*, de Nat. D. *pertineat*, em. *difficile*, C. 14. tent. C. 55. *in poſterum*, V. L. ex MSS. & Priſciano. J. 10. ten. *excipere*, J. 62. Catonem ſequitur p. 207. bis. tent. C. 36. concilium, J. 1. em. cooriuntur, tent. I, 18. J. 15. ex Cod. N. *ecferre*, tent. J. 35. omniſque terra conſiſtat, em. adoptatio ex Cod. Francii, Jug. XI.
Claudianus. L. Cod. Rogerſii reject. *minas*, J. 27. tent. J. 15. *Numidam*, V. *ditione*, *vaſtis*, *ſentit*, *gurgite*, *muſſant*.
Cledonius Diomedem exſcripſit. C. 14. V. Lect. ex eo paſſim.
Codex Juſtinianeus. v. *avaritia*.
Columella. v. *evenerant*, em. C. 21. *continuis*. Arondel. MS. Lect. C. 59. addend. ex Cod. & em. C. 67. em. ex MS. C. 42. em. J. 20. *arbori*, ex MS. temere, J. 5. dub. ſuper *conſcire*, J. 5. J. 98. em. *pandentem*, *defeſſo* VI, 1. em. v. *aucta*, em.
Colvius. repr. J. 22. J. 51.
Criſpinus. ejus vera laus. C. 1. *ſtudeo*, J. 98. *perſcribit*, J. 5. poſt U. C. Fr. I, 9, 12. III, 11. III, 4. III, 8. Jug. 7, 19.
Curtius MSS. tent. *ſuppliciorum*, C. 60. ex MS. *dediticiorum*, em. J. 35. Lect. MS. reject. J. 73. *claritatis*, V. Lect. ex ubique. Lect. reject. MS. Petrenſis, J. 30.

D.

DACERIA de v. *deliberat*, aliter ſentit Fr. I, 12.
Damaſus. em. C. 31. *invectus Coelo*.
Dares Phrygius v. *nudus*, *uſque*, *maturandum*. bis. *confirmatum*, bis, em. C. 26. *paratique* em. ter. C. 29. em. ex MS. J. 71. *pariter*, em. J. 96. *opportunum*, bis. ex MS. p. 226.
Dictys Cretenſis. vide *Septimium*. *Q*. V. L. ex eo paſſim.
Dio. C. 31. item C. 57. tentat. C. 65. ſuppletus C. 49.
Diogenianus. em. C. 57.
Diomedes. v. *intuta*, V. Lect. ex eo paſſim.
Dionyſius Halicarnaſſenſis em. p. 224. bis.
Donatus em. J. 10. *oppoſitione*, mem. lapſus J. 62. V. Lect. paſſim. not. III, 4.
D'Orleans repr. J. 70.
Douza not. VI, 11. *perinde armatus*, em. reject. VI, 31. *agris*, item Fr. I, 10. *ſpes eſt*.
Drepanius Florus. tent. *pollens*, J. 1.

E.

ENARRATORES Salluſtii. not. 2. & C. 3.
Epiphanius. ejus error. VI, 2.
Eutropius. V. L. v. *ſumere*, *benigne*, vera L. C. 48. em. *Miſenios*, C. 50. tent. J. 24. patratus, &, J. 49. *Civilitate*, em. ex MS. *ſenatoribus juvenis*, pag. 242.
Exſuperantius [Julius] em. ter. in Exſup.

F.

FABER [Tan.] em. reject. Jug. 119.
Fabricius Marcoduranus. aliter ſentit de Conjur. Piſonis, C. 19. ejus error jocularis J. 17.
Feſtus. em. J. XI. in os' jeciſſet.
Florus. tent. C. 40. bis. *igni quam ferro*. *cujuſquemodi*, em. *Antigonas*, J. 22. tent. J. 100. *error vertit in conſilium*, em. ex Jornande, *Romanus*, J. 83. adoptationem, Jug. XI. em.
Frontinus. v. *reſpondeat*, *demum niterentur*, *tutatus*, *facere*, *vis*. tent. C. 27. *effecit*. ex III. MSS. bis em. G. 28. *utrobique intra noctem*. em. C. 34. *demiſit propere*, em. C. 69. *ſeditione facta*, *exſerentes*, ex MS. C. 44. em. ex MSS. I. VI. J. 14. dub. *opportunitas*, em. J. 42. *fuſi eſſent*. *ſpargerent*, em. ex MSS. *pernicitati*, J. 60. em. ex MSS. *ſex cohortes*, J. 63. em. *ex Syria*, J. 67. tent. J. 97. male capit Salluſtium. ibid. em. *ſuper imminentem*,

Digitized by Google

tem, J. 100. adſert. L. J. 100. tent. J. 102. *reliquos*, J. 106. bis em. *procucurrit*, *tum Latine* gloſſ. demtae. *auxilia eis legion.* ex MSS. em. III, 6. prava diſtinct. lib. *ſciolum nandi.*

Fulgentius Planciades. v. *lixa*, em. C. 10. *impoſſibilis*, em. C. 13. *falceque maxillae.* V. L. ex MS. pag. 174.

G.

GELLIUS v. Agellius.

Gemuſaeus. not. J. 21.

Germanicus. v. Scholiaſtes.

Glareanus. not. J. 112. not. J. VIII.

Gloſſae G. L. em. C. 5. em. C. 64. J. 5. & J. 16. dub. J. 16. em. J. 113. *burgum.* Jug. XI. Jug. 21.

Gorgias Leontinus. ill. pag. 157. b. em. *bone.* pag. 176.

Gratius. em. C. 4. *deformis ſcabies.*

Gregorius Turonenſis. em. C. 48. *attinebatur.*

H.

HARDUINUS. not. C. 36. J. 22.

Hegeſippus. ſive Ambroſius. v. *commori*, *inceſſit*, *objectantur*, *decernere*, ex MSS. ſupplet. C. 3. *adaequaret*, *retractando*, C. 6. em. *urbis finum*, C. 18. tent. C. 23. *leuire*, ex Conj. *ceſſit gratiam*, C. 58. ex MSS. em. C. 61. ex MSS. auctus ibid. *urgebat*, *dejecta turre*, gloſ. lib. *Romano foro*, C. 61. C. 70. em. *ferentariis*, C. cap. ult. em. *ſeque*, ex MS. C. C. C. *exitum vitae*, C. 32. tent. *promtae audaciae*, C. 64. em. C. 60. *nae*, C. 68. *infleta & incruenta.* ex MSS. C. 69. reject. L. *veteriſque militiae*, ex Conj. C. 10. em. *patent*, C. 37. *multo maxume miſerabile.* C. 17. *majoribus apud ſuos*, C. 33. *auſis*, pro *auſi ſunt*, C. 63. *maxime*, pro, *praecipue*, C. 15. *furore exitum*, C. 19. *in illo purolloco*, &, *in medio hoſtium*, ibid. C. 14. *parricida*, *ſacrilegus*, em. J. 5. *cometes arſit*, J. 14. V. L. MSS. *conferendum*, &, *ſpecies dominandi*, ibid. em. J. 29. *inexcruciatum*, J. 32. *cujus potens*, J. 33. ex Ingen. em. bis, *inulti*, J. 53. *infenſus aderat.* auctus ex MSS. *quem adaequare virtute*, &c. ibid. J. 56. em. *ab hoſte*, L. reject. J. 72. *ira ſuper aegritudinem facta*, J. 72. em. *elatiores*, J. 100. em. *fratres*, J. 34. em. *ſeceſſioni*, J. 44. *de indice*, L. reject. J. 21. *poteſtatem*, em. *exercitam.* J. 74. bis, 100. *intentus*, *ſuccedere*, J. 20. *duratei*, J. 47. e. *infidus*, J. 109. *nuvare*, J. 100. *juxta*, ex MSS. J. 66. *diſſenſione*, J. 90. *primum omnium*, J. 76. *lambentibus incendiis*, J. 90. *antiquus*, J. 78. *appetere debueras*, J. 118. bis, *fuerit*, *viri Hebraei*, J. 70. *itinere omni*, J. 62. *artatum*, em. *in*, *eſt* d. Fr. I, 5. *inconditus* I, 8. I, 7. *occaſionem amplam*, em. I, 8. *ſanctus alia*, tentat. *mortem miſerr. famem*, III, 2. em. III, 3. *pro quis o grati*, III, 5. *Satias*, III, 6. *mulcabant*, def. L. *recentis imp.* III, 9. III, 11. *femoribus Judae*, em. bis, III, 15. *ſuccedere muros*, III. 6. *ſuberat*, IV, 11. *regiones prohibere latrociniis*, em. ex MSS. *immutilato corpore*, IV. 13. VI, 2. *viribus*, *mandata.* VI, 7. *cava terrae & aer*, bis, VI, 20. *advolvere genua*, em. bis, VI, 32. *molliora*, VI. 47. *procerum*, V. Lect. ex eo innumeri numeri.

Heinſius [Nicol.] aliter quam ſolet. C. 18. ejus laus, J. 71.

Hertelius [Jac.] repr. J. 32.

Hieronymus. V. L. ex MS. Sidneinſi. v. *mutabant*, V. L. ex eo ſaepe V. L. Fr. I, 1. V. L. J. 21. tent. J. 1. contra videtur, I, 19. J. 63. V. L. J. 3. J. 10.

Hirtius. ejus L. adſerta. J. 53. *exiſtit.* em. J. 88. *a myride.*

Homerus. eum exſcripſit Joſephus VI, 27.

Hyginus. tent. *expilare*, J. 73. em. ter. J. 53. *compluribus. uxores.*

I.

INTERPRES Herodiani. not. C. 5.

—— Plutarchi, not. pag. 219.

—— Virgilii, not. C. 32. C. 40. C. 44. Fr. I, 19. IV, 5. J. 5. bis, J. 99. J. 109.

Jornandes. 61.

Joſephus Homerum exſcripſit. IV, 27. tent. C. 65.

Joſephus Iſcanus. em. J. 23. *dubia*, *premit.*

Iſidorus Hiſpalenſis. V. L. ex 3. MSS. Codd. v. *ſpe*, *immenſus*, *ramus*, *nomen*, bis, *ſenectus*, *avertere*, em. C. 6. *habere*, em. ex MSS. C. 31. J. 20. *ſolo laeta*, *arcifinius ager*, J. 21. J. 82. *aegris.* bis, em. Lect. def. *perducere*, ibid. em. J. 100. *mutae cicadae*, *aes vocaliſſimum.* pag. 219. em. pag. 222. *Ceſſerat regnum*, *Steſichorus*, ibid. ex Conj. *Cimolo*, pag. 224. & *contriſtatus*, ibid. largitione honorem c. pag. 222. ingens ibid. *ſcripturas gentium* ex MS. 236. pag 244. *infertur* ex MSS. & ingenio, gl. demt. pag. 269. bis, em. *ferri per aera*, &, *Melicus*, pag. 270.

Julius Exſuperantius. v. Exſup.

Junius [Fr.] not. C. 60.

Jurctus [Fr.] not. J. 72.

Juſtinus. v. *inquies*, *otium*, ex MSS. vind. L. *alienatis*, C. 36. em. C. 51. *Servitierum*, em. MSS. *deliberari*, Fr. I, 12. em. III, 14. *orientis fine*, tent. J. 14. em. & Lect. def. contra *Schefferum*, J. 26. em. *auxilia indigere*, J. 36.

tent:

Digitized by Google

tent. VI, 9. *temperantia.* IV, 10 *coloniam Macedoniam*, em. *viſcentibus* VI, 23. em. VI, 31. *Semianimus*, em. bis, J. 7. *occulto*, J. 16. em. *relinquit*, em. J. 6. *ſe ipſe*, C. 48. in cum abl. & Accuſ. *in primo*, J. 63. J. 66. in fuga, tent. pro victo fugere, J. 25. Jug. 36. auxilia indigere.
Juvenalis. ex 2. Codd. MSS. V. L. v. *aeger*, *luxuriae*, *avaritia*, affert. contra D'Orleans *conſtituit alicui*, J. 70. explic. C. 13.
Juvencus. V. L. ex MSS. *indicare*, *ſedare.* em. bis, C. 60. def. L. contra MSS. *ſpecies*, C. 62. bis, em. J. 100. *ſecunda reparatio. juxta ſimilis.* em. J. 102. *compita lata.*

L

LACTANTIUS [Luc. Coelius.] L. adſerta, *Sparti*, J. 114. em. Aricino, Jug. 31. contra Iſacum, &c. *altitudine.* pag. 256.
—— Placidus v. Schol. Statii.
Lambinus [Dionyſ.] aliter capit Plautum, J. 71.
Lampridius [Aelius.] em. C. 5. *impunitates vendere.*
Lautius. not. J. 56.
Lipſius. not. v. *impudicitia*, Caeſarem aliter capit, C. 44. not. J. XL. *in altum*, VI, 11. *animatus.*
Livius. tent. v. *proxima*, L. defenſ. C. 21. *expergiſcere vere*, em. C. 62. om. praepoſ. *in*, *reſpondit*, ex Manuſcript. C. 35. em. *infenſe coorti*, J. 1. Operarum incuria male hab. *in compoſito.* J. 50. tent. J. 57. *inſecantem iter*, tent. Fr. I, 10. *caede ſanguinis*, em. ex Varrone, p. 224. *Curtius.*
Lucanus. V. L. & tent. v. *licentia*, *acta*, *ambitus*, *dirimit*, *luxus*, *obſcurat*, *accerſite*, em. *praecedere*, C. 49. L. contra Manuſcripta, & Iſidor. adſert. *ſurgens caput*, bis, J. 94. J. 82. *fratrum thalamis*, J. 30. *firmiſſima*, J. 109. *prima vulnera*, em. *Aere Jovis*, ex Manuſcriptis, 219. bis.
Lucianus. Charonte. em. J. 12.
Lycophron. v. Scholiaſta.

M.

MACROBIUS. v. *novaretur*, em. *Titius*, pag. 174. bis.
Manutius [Aldus, Pauli Filius] not. C. 15. & C. 9.
Marcianus Heracleota. tent. C. 65.
Martialis. V. L. ex Manuſcripto, v. *affligebant*, *immodicus*, *latus*, *componere*, em. J. 114. *Aricino lecto.*
Martianus Capella. ex 3. Manuſcriptis. v. *circuiens*, em. C. 12. *indico mares.* ex Manuſcriptis, bis, J. 45. *AEgyptumque*, &, *occaſivis regionibus*, *negotiationis.* p. 299. bis.
Maximianus. ex Manuſcripto *C. C. C.* v. *ſumere*, *totiens*, *pulſa.*
Maximus [Valerius.] 3. Manuſcripta, V. Lect. & tent. v. *arceſſo*, bis, *motus*, *tabernaculum*, *admoneo*, *pervenio*, Manuſcript. L. reject. *detracta*, *aegritudinem*, *ſanctitas*, *quam*, *amiculo*, *proſperum*, *congruens*, *rapaciſſimae*, *conſtitus*, *domeſticus*, *homines adoleſcentes*, *ſpeculanti*, *abiturus*, *habitus*, *credere*, *decus*, *conſilio*, *celebrare*, *trita*, *texerit*, *in*, *faeneratorum*, *urgeor*, *amara*, *injuſta*, *legitimum*, *diſpoſitis*, *lares*, *imaginum*, *reſcindo*, *excedere*, *circumſpicere*, *militiae*, *pretio*, *utpote*, *ſeceſſione*, *ornatum*, *clarus*, *memoria*, *oppreſſos*, *obtinendi*, *affectat*, *inſitum*, *imitari*, *faſces*, *interponere*, *ſecura*, *retinebat.* V. Lect. ex Sarisber. *infeſti*, *merito*, *alimentorum*, *vexata*, *diſſimulanda*, *rector*, *impudicitia*, *paludes*, *penſantur.*
Metaphraſtes Eutropii. repr. C. 2.
—— Caeſaris. repr. J. 16.
Modeſtus. de R. Mil. v. *gubernator.*
Muretus [M. Anton.] ejus error. III, 15.

N.

NEPOS [Cornel.] ei gloſſ. demt. Fr. I, 12. *qui conſulerent Apollinem*, em. *deque ea re*, C. 49. em. ex Manuſcripto, C. 33. *proſpere cedebant*, em. C. 64. *poſtquam*, L. Manuſcript. reject. J. 30. em. ex Manuſcripto, J. 53. *providiſſet*, tent. *militiae.* J. 50. em. *eos* d. J. 81. em. VI, 7. *liceret impune.*
Nonius Marcellus. *pro Turio*, em. p. 200. bis, V. Lect. ex eo.
Novellae Conſtitutiones. em. v. fama.

O.

OBRECHTUS [Ulricus] not. C. 28.
Obſequens [Julius] tent. J. 89. *turpem famam.*
Oiſelius. [Anton.] not. J. 90.
Operarius [Jac.] not. J. 70. C. 57.
Oroſius. V. L. ex 2 *MSS.* v. *ſecuro*, tent. & em. C. 40. *vetuſtiſſimae*, C. 62. em. & tent. *notiſſimus*, em. *paces*, ex Manuſcriptis, J. 35. J. 41. *calama*, L. adſert. adv. *Lautium.* J. 56. *aequus campus.*
Ovidius. em. v. *ignara.*

P.

PALLADIUS Rutilius Taurus AEmilian. 2. Manuſcript. V. L. &c. *diſciplina*, *infeſtus*, *inſuper.* em. C. 44. *capita oculata* auctus ex Ma-

Digitized by Google

nuſcriptis, C. 68. em. J. 93. *tutum videbitur.*
Palmerius [Jan.] not. C. 5. conj. reject. *gnavus omnia*, 96.
Perſius 2. Manuſcript. v. *jocum*, *impenſius*.
Philander Vitruvium aliter intelligit, J. 36.
Pighius [Steph. Vinand.] repr. Fr. Vet. Hiſt p. 352. 361.
Plinius Jun. Epiſt. v. *onerare*.
Plinius Maj. ejus L. def. contra *Harduinum*, Turmodigos. J. 22.
Plutarchus. not. C. 28. C 44. explic. C. 57. ab eo diſſenſ. C. 40. diſſ. a Salluſtio, C. 45. ſuppletus, C. 49. J. 19. em. J. 109. ejus interp. not. Fr. Vet. Hiſt. p. 316.
Politianus [Angelus.] not. J. 29.
Pollux fallitur. VI, 2.
Pomponius Sabinus em. *Philiſtides*, p. 228. bis, em. ex Varrone, Fr. Vet. Hiſt. p. 338. bis.
Popma [Auſon.] not. Fr. Vet. Hiſt. p. 322. bis, rej. em. J. 7. per inſidias.
Porcius Latro. em. *mulcandum*, cap. VI. def. L. contra *Barthium*. p. 228.
Priapeia. em. *anum* IV, 56.
Pricaeus. ejus conj. reject. Fr. I, 8. *contacti rabie*, conj. reject. I, 12. *forte dum*, &, J. 51. *id.*
Priſcianus. Manuſcript. III. v. *fretus*, *deſpicatus*, tent. Fr. Vet. Hiſt. p. 272. V. L. em. 201. *Coelium* contra Codd. Fr. Vet. Hiſt. p. 297. V. L. ex eo paſſim.
Prudentius. v. *violaverat* ex Manuſcripto *C. C. C. luxu ſocios*.
Ptolemaeus. p. 22. em.

Q.

QUINCTILIANUS. v. *jacere*, In Decl. *reum in vita*, C. 55. *diverſa* I, 1. em. Decl. em. ex Manuſcripto, J. 34. *inulta*. em. J. 54. *medius*, tent. *circumventus agro*, J. 71. Manuſcript. L. reject. J. 74. *noctis ſecretum*.

R.

RHENANUS. L. reject. J. 57. validum firmumque.
Rivius. ejus laus. C. 49. firm. J. 103. J. 7. *per vim neque inſidiis*.
Ruaeus [Car.] repr. C. 44. C. 32. Fr. I, 19. IV, 5. J. 5. bis, 25. 41. J. 109. J. 99. repr. J. 5. rapta manu.
Ruffinus. repreh. C. 65.
Rutilius Numatianus. ejus L. def. *injuſtis*. C. 12.

S.

SALLUSTIUS. em. Catil. 5, 10, 11, 15, 17, 20, 22, 25, 31, bis. 39, 41, 50, 53, 54, 58, 60, 69. *Jug.* 3, 6, 11, 12, 13, 21, 24, 26, 37, 39, 41, 62, 75, 86, 90, 98, bis. 100, 105, 109, 110, 111. Fr. II, 3. IV, 7. VI, 23. VI, 34. VI, 44. tentatus. Catil. 5, 6, 36, 48, 50, 59. *Jug.* 3, ter. 23, 34. bis. 35, 36, 38, 64, 70, 73, 82, 89, bis. 92, 93, 97, 102, 107, 109. Fr. VI, 43. VI, 52. adfert contra Interpp. Catil. 10, 11, 48, 55, 60. Jug. 6, 7. bis. 9, 10, 11, 15, 16, bis. 17, 20, 21, 22, 25, 27, 39, 43, 44, 45, 75, 84, 85, 88, 99, 100, 112. Explicat. Catil. 3. ter. 43, 62, 66, 67. Jug. 9, 15, 20, 36, 65, 66, 87, 57, 89. Fragm. I, 10. I, 14. I, 15. I, 17. III, 4, III, 6. III, 8. III, 15. VI, 44. illuſtr. ex antiqq. paſſim.
Scaligeri Conj. non probata, C. 50.
Schefferus. not. C. 36. J. 26.
Scholiaſtes. Markii λ. repr. C. 31.
—— Statii repr. I, 21. em. J. 99, 55 *in vita*, repr. *dubium* I, 21. em. Terei. J. 52. J. 12. ex Conj. J. 53. *Aeropa*. repr. J. 53.
—— Lycophronis. em. C. 64.
—— Homeri. J. 56. repr.
—— ined. Juvenalis. em. J. 88. *miſericordiae*.
—— Germanici. em. *molli oſcillo*. J. 81.
—— Thucydidis repr. J. 14.
Schottus [Andr.] not. C. XXIII.
Sedulius. em. C. 21. *glauciſque fluentis*. em. J. 84. *lacteolae*, V. L. ex Manuſcripto, v. *obſcurat*, *meliore*, *rumore*.
Seneca. in Ep. auct. ex Manuſcriptis, J. 4. *interpolare*, J. 47. em. *proviſa*. J. 53. adſ. c. Lipſium *exiſtit*, 53. tent. ex Vincentio, J. 62. excipere, Epiſt. em. ex Manuſcript. *inane*, 87. explic. J. 11. in altum, L. rej. C. 15. em. II, 7. *thure*, Trag. V. L. ex Manuſcriptis, v. *premebantur*, *bono*, *committi*, *fraude*, in Ep. v. *viget*, *detinet*, *vita*, *habitus*, *alta*, *incitata*, rej. L. v. *graviter*, *magnifica*, tentat. J. 66. *inſerat*.
Septimius [Q.] em. C. 58. *cultus* ex Manuſcripto. L. def. contra Dacceriam, C. 62. tent. cura infecta, C. 28. em. J. 15. *ſceleris praedam*, L. def. J. 71. *abnuere*, ter. 102. *fors*, *quoſque*, *advolant*, 62. *arto* pro *atro*, J. 38. tent. *veſte miſerab.* J. 69. *cum cura*, em. J. 30. *honore*, *concelebr.* tent. VI, 20. *genibus obvolv.*
Serenus Sammonicus. C. 67. em. *inclyta*.
Servius. em. C. 24. *tradis*, repr. C. 40. *innoxius*, C. 60. fiunt. em. IV, 7. peſte conditos, tent. ex Manuſcriptis. promtius IV, repr. *vertere* VI, 16. repr. J. 109. em. bis. *ſtelas*, non proditur. Fr. Vet. Hiſt. p. 377. em. *Verrius* Fr. Vet. Hiſt. p. 377. em. averſo, J. 115.
Sidonius, L. def. c. Wowerium, J. 72. *animum adverte*, tent. C. 44. *alte cincta*.
Silius Italicus. tent. *adverſus*. J. 98.
Simlerus. ejus er. de C. Hemina Fr. Vet. Hiſt. p. 338.

Digitized by Google

Solinus. em. C. 6. *habere* ex Manuſcripto, J. 81. em. *dicta* pro, *data*.
Spartianus. tent. *ſeceſſiſſe*. VI, 15.
Statius. L. def. *laedit in amplexu*, J. 5. firm. ex Manuſcriptis & Schol. *habitu*, J. 30. firm. ex 3. Manuſcriptis *formidine prima*, explic. contra Bernartium, & Lipſii lib. *umbras*, J. 66. expl. J. 71. *ſanguis*, L. Manuſcript. rej. J. 71. *turre ſuprema*, dubit. ſuper v. *arces* & *arcto*, J. 62. firm. c. Codd. *uſtae ſudes*, C. 65. C. 32. *concuſſit equos*. firm. ex Manuſcript. Manuſcript. L. rej. C. 71. tent. *vadit contentus*, C. 50. rej. L. Arond. C. 60. *dicto manere*, v. *intento*, *fatigatae*, *auctor*, *juſtus*, *tenuerunt*, *parati*.
Stephanus Byzantinus. tent. C. 65.
——— Robert. in Lexic. Plautum male capit, J. 71. J. 23. not.
Stewichius. ejus Conj. rej. C. 54.
Strabo. em. Fr. Vet. Hiſt. p. 272.
Suetonius. tent. *uſque noctem*, C. 13. notat. C. 49. tent. VI, 47. *ut domino*.
Sulpicius Severus. not. C. 5. *carptim*. em. C. 6. *habere*. C. 29. *reliquos fecerat*, C. XI. *in bom. notitia pervenire*, V. L. rej. C. 27. 72. *exanimis*, V. L. 35. auctior ex membran. C. 3. Manuſcript. diſtinctio, C. 3. *Coactis*, C. 1. *poſtremum*, I, 3. J. 20. em. *nefando*, 34. ex Conj. *Interim Nero*. Def. L. contra Vorſtium & Druſium, J. 56. gloſſa d. *forma* 106. em. *devotus*. 106. J. 60. *fatigatum*, J. 67. altus, em. ex Codd. *uno eum modo*, J. 9. V. L. *obviam*, &, 99. Manuſcriptum omittit *ſe* eleg. J. 63. Manuſcriptum, J. 71. *vallatur*, em. *malacia*, J. 98, 26. *erigendam*, J. 66. *cum modeſtia*, J. 7. *excitus*, em. J. 75. c. optimum factum, J. 115.
Sulpicii. Rhet. Epigr. explic. C. 2.
Symmachus. ejus Lect. Def. contra Juretum, J. 72. *an advertere*.

T.

TACITUS. def. c. Lipſ. J. 3. *parcimonia*, C. Urſin. J. 4. dub. J. 14. em. *proviſa*, J. 53. *ab rude*, J. 53. adſert. c. Rhenan. J. 57.
Terentius. ejus Fr. aut V. L. apud *Priſcian*. J. 3.
Tertullianus. em. *hircumque &*. olim atque, J. 6.
Thomaſius. not. Fr. Vet. Hiſt. p. 362.
Thucydides. em. Jug. 14.
Thyſius [Ant.] not. J. 0.

V.

VALERIUS Maximus. C. 15. em. *circumſcribere*, C. 41. *retractus*, def. contra Manuſcript. injuriae maturitas, C. 2. tent. J. 10. *pariatur*, V. L. ex Manuſcriptis, Fr. Vet. Hiſt. p. 296. 322. ab Interp. liberatus, *defectum*, Fr. Vet. Hiſt. p. 352. def. & em. Fr. Vet. Hiſt. p. 361. em. *inſerere*.
Varro [Ter.] de R. R. C. 60. em. *turbaret*, ex Manuſcripto, em. *novandis*. Fr. Vet. Hiſt. p. 264. Lect. def. C. 50.
Vegetius. L. adſert. contra Codd. III, 9. *telum*, V. Lect. v. *alacer*, *extincta*, *exercitatos*, *incurrant*, *irrumpit*, Manuſcriptum L. rej. J. 53. em. J. 61. *antiquorum*, ex Manuſcriptis, & J. 78. *inſtructa*.
Vellejus Paterculus. tent. *quaeſtuario loco*. J. 67.
Vincentius Bellovacenſis not. Fr. Vet. Hiſt. p. 352.
Vindingius [Paul.] aliter ſentire videtur. C. 31. 28.
Virgilius explic. & tent. J. 5. *ingeminant plauſu*, J. 52. L. Manuſcript. dub. em. & adſt. adv. Ruaeum, J. 71. *circumventus*, tent. clamoribus pro *ſtridoribus* ex Aretino &, *inſurgens* 34. def. contra Cl. Heinſium. *receptae*, C. 50. v. media, *diviſos*, *muſſantes*, *placidi*.
Vitruvius. C. 64. V. Lect. Manuſcripti *ruinoſus*, C. 58. em. *animum advertere*, em. *non plus tres* ex MS. Ar. J. 83. V. L. ex Codd. Ar. J. 34. de Gloſſ. ſuſp. J. 97. explic. *templum*, em. *dextra ſiniſtra*, ex Manuſcripto, J. 107.
Vorſtius. [Joan.] repr. *obſervare ordin*. J. 55.
Urſinus [Fulv.] not. C. 2. & J. 4. *intercedere*, not. J. 25. VI, 35, 52. VI, 17.

X.

XENOPHON. emendatus. pro, *ἱματίῳ*, *ἱ ὑματίῳ*. J. XV.

Z.

ZANCHIUS. not. C. 20.
Zenobius. em. C. 57.

F I N I S.

AD-

Digitized by Google

ADDENDA

Ex MSS. Jani Broukhusii, *quibus demum uti licuit poſtquam per aliquot pagellas Operae proceſſerant.*

Cap. I. p. 1. C. Crispi Sallustii] Imo *C. Salluſtii Criſpi*. Vid. Malaſpina in Ciceron. XIII. ad Att. 31. p. 466. a.

Bellum Catilinarium] *Catilinae bellum* dicitur hic liber Nonio Marcello in *Audacia* p. 242. in *Neceſſitudo* p. 353. in *Periculum* p. 364. in *Præſtare* p. 371. in *Solvere* p. 390. in *Supplicium* p. 398. in *Vitam* p. 419. in *Juventus* p. 433. in *Simulare* p. 439. in *Avarum* p. 442. in *Libidinem* p. 453. in *Senati* p. 484. in *Tumulti* p. 489. 499. in *Imbuere* p. 521. in *Lanceae* p. 554. in *Ferentarii* p. 554. Servio quoque ad I. AEn. 10. qui & *Catilinarium* vocat ad XI. AEn. 708. Dicitur & *Catilina* Nonio in *Vultus* p. 427. in *Juventus* p. 433.

De Conjuratione Catilinae] Ita Donatus ad Ter. Hecyr. II. 1, 1.

Omnis homines &c.] Eugraphius ad Terent. Eunuch. Act. II. ſc. 2. Vid. Cicer. I. de Off. 30. & Macrob. I. In Somn. Scipionis.

Praestare caeteris animalibus] *Notandum cum Salluſt. dixerit* praeſtare caeteris animalibus, *Virgilius tamen* magnum praeſtet Achillen. Vetus Interpres Statii ad Lib. IV. Theb. v. 257.

p. 6. Omnis nostra vis] *Noſtra omnis* Servius ad I. Georg. 198. *nam noſtra omnis vis in animo & corpore ſita eſt.* Idem Servius ad I. AEn. 63. quem locum iterum laudans, omittit *τὸ ſita*, ad II. AEn. 451. Confer Ciceronem II. de Offic. 13.

p. 9. Commune cum belluis est] *Cum belluis commune eſt*, Servius V. AEn. 81.

p. 13. Virtus clara &c.] Id eſt, glorioſe & aeternum poſſidetur: virtutis clara & aeterna poſſeſſio eſt. Vide Gronov. Cap. XXX. Diatrib. ad Statii Sylvas p. 192.

p. 15. Nam et prius &c.] Donatus in Andr. II. 1. 34. Cicero Philipp. VI. cap. 3.

Cap. II. 29 Aliquo negotio]. *Aliqui neg.* Groſlotius Centur. Goldaſt. p. 350.

Cap. III. p. 34. Quod factis d. e.] Vide Ciceron. Divinat. in Q. Caecil. cap. 12.

p. 39. Vigebant] Forte *vegebant.*

p. 42. Fama atque i. v.] *Famaeque avidia* Muretus Lib. XVI. Var. Lect. cap. 16. *honoris cupido eâdem qua caeteros, famâ atque invidiâ vexabat.* Gronov. III. Obſervat. 1. quem vide.

Cap. IV. p. 43. Agrum colendo &c.] Videndus Angelus Decembrius VI. de Polit. Liter. p. 549. & ſeqq.

Cap. IV. p. 48. Verissime] *Veriſſume.*

Cap. V. p. 49. L. Catilina &c.] Vid. Servius ad V. AEn. 121. At Catilina non fuit *ultimus* (ut Ammiano Marcellino dicitur) *Sergiorum.* Certe poſt ejus necem vivebat L. Sergius, ex reliquis Catilinariae faecis, P. Clodii ſtipator, homo omnibus ſceleribus coopertus. Vid. Cicero Orat. pro Domo ſua Cap. 56. Plures memorat Glandorpius Onomaſtico p. 791. Ciceronis ille Sergius iterum occurrit ibid. Cap. 9. Catilinae Character luculentiſſimus eſt apud Ciceronem Catil. III. Cap. 7. pro Sulla Cap. 25. 27. pro Coelio Cap. 5. 6. Philipp. IV. Cap. 6.

p. 54. Corpus patiens &c.] Cicero Catilin. II. Cap. 5.

p. 56. Cujuslibet rei &c.] Nonius p. 439. Servius ad I. AEn. 520.

p. 57. Satis loquentiae] Alii, *eloquentiae.* Vide Voſſium de Vet. Rhetor. p. 13. *Loquentiae* jam olim legebat Anton. Codrus Sermon. XII. p. 214.

p. 58. Post dominationem L. Sullae] Quam crudeliter fecerit, quum in iis partibus eſſet Catilina, oſtendit Aſconius in Orat. in Toga Candida p. 979. a. Cicero ibidem p. 981.

p. 60. His artibus] Vid. Muretus in Lib. II. Ethicor. Ariſtot. p. 199. in Terent. p. 15. 16 Abramus in Ciceron. Orat. Tom. III. Part. I. p. 226. 227.

Res ipsa hortari &c.] Non poteſt ferri in optimo Scriptore intempeſtiva illa alio excurrendi libido. Quid eſt hoc aliud, quam opportuna loqui tempore non opportuno?

Cap. VI. p. 63. Sicuti ego accepi] Servius ad VII. AEn. 678. *Apud omnes tamen ſi diligenter advertas, de auctoribus conditarum urbium diſſenſio invenitur, adeo ut ne urbis quidem Romae origo poſſit diligenter agnoſci. Nam Salluſtius dicit: Urbem Romam, ſicuti ego accepi, condidere atque habuere initio Trojani, & cum his Aborigenes.*

Initio] *In initio* Servius ad VII. AEn. 48.

p. 71. Post ubi pericula &c.] De Thucydide ſumtum notavit Jacobus Nicolaus Loënſis

Digitized by Google

Lib. II. Epiphyll Miſc. Cap. 17.

p. 73. CURAE SIMILITUDINE &c.] Eugraphius ad Terent. Adelph. I. 2, 46.

p. 74. ADPELLABANTUR] *Adpellati ſunt* Servius ad V. AEn. 758.

p. 75. QUOD INITIO &c.] Cicero II. de Off. 12. Juſtin. I. 1.

AUGENDAE REIPUBLICAE (CAUSSA) FUERAT] Ita Manutius, Rivius, Gruterus & Obrechtus ad L. 1. Lucii Septimii Cap. 9. p. 246.

Cap. VII. p. 86. POSSEM] *Poſſum*, Servius ad XII. AEneid. 230. Vid. Ciceron. Orat. Tom. III. Part. II. p. 959.

Cap. VIII. p. 87. SED PROFECTO FORTUNA &c.] Aliter ſcripſit Jugurthae Cap. I. Videndus Decembrius VI. de Polit. Literat. p. 549.

Cap. IX. p. 92. IN SUPPLICIIS DEORUM MAGNIFICI &c.] Vid. Cicero II. de Offic. 16. pro Murena Cap. 36. pro L. Flacco Cap. 12. pro Sulla Cap. 26. Horat. Lib. II. Od. 15. Servius ad I. AEneid. 636. ubi breviter habes, quae fuſe hic Interpretes.

p. 93. DUABUS HIS ARTIBUS] Cicero II. de Offic. 8.

Cap. IX. p. 107. AMBITIO MULTOS M. F. FIERI SUBEGIT] Laudat Servius ad I. Georg. 463. ubi coëgit, idem tamen *ſubegit*, ad IV. AEneid. 283. Sententia ex Euripide hauſta, ut notavit Jacobus Nicolaus Loënſis Lib. VI. Epiphyll. Cap. 19.

Cap. XI. p. 113. AVARITIA PECUNIAE STUDIUM HABET] Cicero Philipp. I. Cap. 12. *Credo enim vos, nobiles homines, magna quaedam ſpectantes, non pecuniam, ut quidam nimis creduli ſuſpicantur, quae ſemper ab ampliſſimo quoque clariſſimoque contemta eſt, non opes violentas, & populo Romano minime ferendam potentiam, ſed caritatem civium & gloriam concupiſſe.* Vide & I. de Off. 20.

EA QUASI VENENIS MALIS INBUTA &c.] Vide Philippum Carolum ad Gellii Lib. III. Cap. 1. p. 181. *Avaritiae morbum* dixit Gallus Confeſſor Sermon. Cap. XVIII. Salluſtium exponit Lipſius Cent. Miſc. I. Epiſt. 8. p. 9. Vid. Jovian. Pontanus Lib. de Immanitate Cap. VIII. p. 598. Cap. XV. p. 605.

p. 116. BONIS INITIIS MALOS EVENTUS] Vid. Ciceron. Accuſ. III. in Verr. Cap. 35.

p. 119. CONTRA MOREM MAJORUM LUXURIOSE &c.] Cicero Catilin. II. Cap. 9. in extr.

Cap. XII. p. 130. VERUM ILLI DELUBRA &c.] Egregie Cicero Accuſat. I. in Verr. Cap. 21. p. 460.

Cap. XIII. p. 125. MARIA CONSTRATA ESSE] Al. *conſtricta.* Al. *conſtructa.* Al. *contracta.* Vide Gronov. Diatr. ad Stat. Silv. p. 254.

Cap. XIV. p. 145. ALEA] *Aleo* Groſlotius Centur. Goldaſt. p. 351.

LACERAVERAT] Recte. Vid. Gevart. II. Elector. 4. p. 57. 58.

p. 146. QUIQUE ALIENUM AES GRANDE &c.] Vid. Ciceron. Catilin. II. Cap. 4. 4. & 10. pro Murena Cap. 24. pro Sulla cap. 25. 27.

Notis CHRISTOPH. COLERI *inſerenda.*

p. 37. QUAM LIBERIS] Palmerius & Ciacconius vocem *liberis* repudiant, ut notham & ſpuriam, quibus facile ſubſcribo contra Cyprianum a Popma.

p. 41. LIBEROS SUMSISSE] Ita Graeci Theophilus & Harmenopulus λαμβάνειν, pro adoptare uſurpant, ut copioſius in Parergis dixi. Vide Nonium in *funere.* Forcean autem alluſit Micipſa ad illud Democriti παιδόδεξαι, quod & Plinius defendit in Panegyrico:

Melius eſſe adoptare, quam procreare liberos.

p. 43. MEDIUS EX TRIBUS] Ἔμφασις ineſt in illis verbis *ex tribus*, neque videntur removenda, ut cenſet Ciacconius.

ibid. QUOD APUD NUMIDAS] Lipſius legit: *Quod & apud Numidas.* Nam Romae id moris erat, ut medius locus eſſet honeſtiſſimus. Vide fontem illum ingenuum Criticae lib. III. Antiq. lect. & Elect. lib. II. c. 2.

p. 48. PROXIMUS LICTOR] Vide Turnebum lib. XI. cap. 9. lib. XXVII. c. 21. Alius ab hoc primus lictor. i. πρωτοραβδοῦχος, quem vetus Gloſſarium erudite *primivirgium* exponit.

p. 48. CLAUSA EFFRINGERE] Forte melius ſit *clauſtra.* κλεῖθρα, quae apud Iſidorum ſunt pars aedium. Sed magis dicendum *clauſtra* eſſe ſeras. Siſenna lib. 4. Hiſt. *Funes expediunt, clauſtra foribus impoſita periclitantur.*

p. 50. ARMAT] Malo cum Popma *parat.* Sic enim crebro Salluſtius.

p. 53. *Dein novas acquirant*] Quidam libri *adquirant.* ſed lego *anquirant.* Sic infra: *Per ſaturam ſententiis anquiſitis.* Non, ut in libro Thoſano Palmerii, *inquiſitis.* Tacit. III. Annal. *Quod in curia potius, quam in foro, apud Senatum, quam apud judices de morte ejus anquiritur.*

p. 55. MICIPSA PATER MEUS] Sic Maſgada Maſſaniſſae filius apud Livium lib. XLV. *Maſſaniſſam meminiſſe regnum a populo Romano partum auctumque & multiplicatum habere: uſu regni conten-*

Digitized by Google

tentum, ſcire dominium & jus eorum qui dederint eſſe.

p. 56. Quos terra sustinet] Ita & Seneca locutus eſt. Plautus Pſeudolo:

> *Quid ais quantum terram tegit hominum perjuriſſime.*

Sic enim legendum illum Plauti locum eſſe conſtanter ſentio cum Yvone Villiomaro, ſive is ipſe Scaliger eſt.

p. 69. Rerum humanarum spectaculum] Imitatus eſt Paulus Apoſt. 1 Corint. IV. Vir non tantum in reb. divinis, ſed & humanis quoque plurimum exercitatus: θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ.

p. 56. A vobis] Haec abeſſe a Bertinienſi Cod. ait Palmerius.

p. 57. Secundum ea] Ita Vet. Cod. Modii. Et notat Priſcian. lib. XIII. hic *ſecundum* pro μετὰ accipi.

p. 58. Quorum progeniem vos] Recte & acute vidit Ciacconius legendum eſſe: *progenies.* Dicit enim Atherbal eſſe P. C. progeniem populi Rom. Fruſtra igitur eſt Palmerius, qui gloſſam eſſe putat illa verba: *me nepotem.*

p. 59. Ad impetrandum] Libb. Vett. Palmerii: *Impetrandae cauſſae nihil haberem.*

p. 62. Ex inproviso] Miror, cur haec verba pro adſcriptitiis & gloſſis habeat Palmerius, cum toties ita loquantur Latini, & ipſe adeo Salluſtius.

p. 63. Extorrem patria] Pulſum patria. Iſidorus lib. X. *Proprie extorris cum vi expulſus ſit: & cum terrore ſolo patrio ejectus.* Gloſſarium *Extorris* ἐξόριστος. Paullo poſt tamen idem Atherbal dixit: *Exſul patria.* Vide Nonium.

p. 64. Ipse ego] Fateor cum Palmerio, hanc annotatiunculam jejuni cujuſdam Grammatici eſſe.

ibid. Quo potissimum accedam?] Haec eſt germana ſcriptura Salluſtii. Ita praeter ceteros vetus Poëta apud Ciceronem lib. III. Tuſcul. Quaeſt.

> *Quid petam praeſidii, aut exſequar? quove nunc auxilio & fuga*
> *Freta ſim? Arce & urbe orba ſum. quo accedam, quove applicem?*

p. 66. Postremo Massinissa] Recte; non Micipſa. Maſſiniſſa enim maxime fide & conſtantia cognitus populo Romano fuit.

p. 67. Diis volentibus] Prius hunc locum recte interpungere docuit Turneb. lib. XVIII. cap. 7.

p. 73. L. Opimius] De hoc Cicero I. Invect. Pro Seſtio, In Piſonem, In Bruto, De legibus.

p. 76. Asiam et Europam] Ad hunc locum, quaedam apud Turnebum lib. XX. cap. 29. Mihi videtur veteres propterea duas tantum parteis orbis feciſſe, quia dimidium orbem ſola Aſia: & dimidium Europa & Africa teneret. Itaque Aſiam & Europam conjunctam a veteribus Poëtis Graecis & Latinis ſaepe pro orbe uſurpari exiſtimo.

ibid. Declivem latitudinem] Ciacconius, me volente, legit *altitudinem.* Eſt enim καταβαθμὸς, κατάβασις. Pompon. Mela lib. I. cap. 8. *Catabathmos vallis devexa in AEgyptum, finit Africam.* Plinius lib. V. cap. 5.

p. 78. Plerosque senectus dissolvit] Cato, *Numidas vivaces* vocavit apud Feſtum.

p. 81. Emundi aut mutandi] Germana ſcriptura, quam & Turnebus lib. XVIII. cap. 7. vindicavit. Referenda enim haec ad veterem permutationis ritum, de quo ex Homero Jureconſulti noſtri. Infra: *Nam freto diviſi ab Hiſpania mutare res inter ſe inſtituerunt.*

p. 82. Secum miscuere] Palmerius legit: *Secus miſcuere.* i. ſexum. Ego non video operae precium mutationis. Lege tamen ejus rationes in Spicilegiis.

p. 79. Qua nox coegerat] Ita MS. Ritterſhuſii, non *quas.* Sic Oppianus de Leone. III. κυν. Εὗδε δ' ἵνα κίχησιν ἐπερχόμενος ἱερὴ νύξ.

p. 82. Semet ipsi Numidas] Feſtus: *Numidas dicimus, quos Graeci* νομάδας: *ſive quod id genus hominum pecoribus negotiatur: ſive quod herbis ut pecora aluntur.* Magis ad mentem Salluſtii Iſidorus lib. X. Heſychius: Νομάδες βαρβάρων ἀγελαῖοι. Suidas: Νομάδων ἀγελαίων βαρβάρων. Sed ita Scythas quoque appellabant, teſte eodem.

p. 83. Incurvis lateribus tecta] Palmerius ex lib. Thoſano repoſuit: *Incurvis lateribus tecto.* Egregie. Vult enim Salluſtius Mapalia habere tectum lateribus incurvis. Iſidorus lib. XIV. *Magalia aedificia Numidarum agreſtium oblonga, incurvis lateribus tecta, quaſi navium carinae ſint: ſive rotunda in modum furnorum.* Nugatur Iſidorus ex corrupto Salluſtii loco, aut ipſe potius corruptus. Dicuntur autem *Mapalia* & *Magalia.* Servius ad lib. IV. Virgil.

> *Ut primum alatis tetigit Magalia plantis.*

Magalia Afrorum caſas. Magalia & Mapalia idem ſignificant. Sed magalia ma producit: Mapalia vero corripit. Gloſſarium: *Magalia* καλύβη. Item καλύβαι Ἄφρων *Magalia.* Plautus Paenolo:

> *Altera quinquennis, altera quadrimula,*
> *Cum nutrice una periere a magalibus.*

Ubi tamen in vetuſtiſſimis Camerarii libris, quorum beneficio multa Plauti loca ſanavimus, ali-

Qq qq 3

Digitized by Google

bi ſcriptum exſtat: *Cum nutrice una periere à magalibus.* Et *magaria* debuiſſe dicere Virgilium ſcribit Servius. Lectio optima, & quam ſero tandem reſpexit ſalus. Convinco ex Iſidoro: *Magalia dicta, quaſi magaria, quia magar Punici novam villam dicunt.* Porro illud veriſſimum eſt, mapalia non tecta fuiſſe lateribus, ſed latera incurva habuiſſe. Unde enim Mauris iſtis Eremiticis lateres? Plauſum ſane meruit Palmerii acumen, cui applaudo & acclamo lubens illo Lucani verſu:

Surgere congeſto non culta mapalia culmo.

Denique magalia iſta Maurorum Juvenalis etiam *Attegias* vocat lib. V. Sat. 14. *Dirue Maurorum Attegias.* De qua voce memini me legiſſe in Politiani Miſcellaneis.

p. 84. Mauros pro Medis] Sumſit Iſidorus à Salluſtio. Quidam Mauros dictos volunt a colore. Graeci enim obſcurum ſive nigrum μαυρὸν dicunt. Hinc ubi apud Plautum legitur: *Tota merulea eſt*; lubens correxerim: *tota morula* eſt: ex lib. vet. *Morula & Maurula* idem.

p. 88. Cupidine sollicitata plebe] Ciacconius dictiones *ſollicitata* & *plebe* otioſas & nihili putat. Sed Palmerius retinet, & ſic diſtinguit: *Pars imperii cupidine ſollicitata; plebe novarum rerum avidis.* ut primum membrum ad optimates: quod ſequitur ad reges aut regni avidos; poſtremum ad ipſam multitudinem referatur.

p. 89. Igitur ad Catabathmon] Ciacconius fruſtra eſt. putat enim locum eſſe mendoſum & emendat: *Igitur a catabathmo.* Liber MSC. Conradi Rittershuſii JC. amici mei, cujus ope aliquam multa loca correxi, habet: *Igitur ad catabathmon revertar.* Unde, quamvis hebeti ingenio conjiciat legendum ſic eſſe: *Igitur ad Catabathmon. qui locus Aegyptum* &c.

p. 240. Strenui et imbecilles] MS. Pirck. *Strenui & imbelles.* Recte. Nam contraria ſunt, ſtrenuus & imbellis. Gloſſae: *Imbellis* ἀπόλεμος, ἄδετος.

A D D E N D A

Jani Melleri Palmerii *Notis.*

P. 178. Huc consul, simul tentandi gratia, et si paterentur opportunitates loci, praesidium inposuit &c.] Quaeſo quae ſententia his verbis ſubeſt: *huc conſul ſimul tentandi gratia, & ſi paterentur opportunitates loci, praeſidium impoſuit?* Et ridere poſſis emendatores, qui conantur. lego: *huc conſul, ſimul tentandi gratia, ſi paterentur; & opportunitate loci, praeſidium impoſuit.* Invadenti in Numidiam conſuli, ſigna omnia deditionis occurrebant. ea ipſa deditio an ſimulata eſſet, cum experimentum capere vellet, ſimul invitatus opportunitate loci, Vaccae oppido praeſidium impoſuit. *Si*, in hac oratione eſt, pro, *an*, ut ſaepe alias: ea res mendum peperit. Eunucho: *Idque ad eum viſam, ſi domi eſt.* Propertius:

Mane erat, & volui, ſi ſola quieſceret illa,
Viſere, at in lecto Cynthia ſola fuit.

Supra: *ubi colere & mercari: colere*, pro, *habitare*, ſeu *vivere.* Pl.

Exercere vocem, quam per vivis & colis.

Item Milite:

Liberae ſunt aedis, liber ſum egomet, colo libere. Sic enim eum locum reſtituo.

p. 181. Quam maximas potest copias omnium generum parat, &c.] Scribendum e Bertinienſi: *quam maximas poteſt copias omne genus parat.* Hoc primum: deinde Colonienſi: *Sed ex eo medio quaſi collis oriebatur immenſum pertinens, veſtitus o. a. m. aliiſque g. a. quae humi arido, atque arenoſo gignuntur*, volui, ex vitioſa ſcriptura, quam alii etiam in veteribus libris obſervarunt, *quae humi arido atque arenoſo genere gignuntur*, neque dubium libenter uſum Salluſtium, quo Lucretium, Varro, & quis non? ſingulis paginis uti ſuſtinuerunt. *Humi arido atque arenoſo*, Priſciani lectio eſt & de ea jam alii. *Immenſum pertinens*,

Digitized by Google

nens, uſque eo rectum eſt, ut diverſo hoc modo *pertingens*, ne Latinum ſit quidem. Etenim *pertingere*, ad aliquid eſt, & rem certam poſtulat, quo pertingat. Pertinere autem ſic ſaepe Cicero, De natura Deorum: *Ratio quaedam pertinens per omnem rerum naturam.* Simile ibidem: *Vim vitalem, per omnem mundum pertingentem.* Mendoſum puto & ſcribendum, *pertinentem.* ut in ejuſdem operis Lib. II. *Atque inde aliae ad renes pertinentes ſunt, per quas cadit cibus a jecore delapſus.* Sed exemplorum nemini deeſſe copia poteſt: & inibi Cicero decies repetiit.

p. 262. VALLO FOSSAQUE MOENIA CIRCUMVENIT &c.] Lego *vallo foſſaque moenia circumvenit: deinde locis ex copia idoneis vineas agere, aggerem jacere, turribus ſuper opus & adminiſtros tutari.* Glareanus idem hic eſt. Badius atque alii novum docent, & fando hactenus nemini auditum, aggerem vineis inſtructum fuiſſe. Nec deſunt id ſonare verba Salluſtii. Sed ille hoc inſuper: fortiſſimo fundamento (verba hominis ſunt) ſtabilitas fuiſſe vineas. caute! Oportuit enim nova forma eſſe, quae aggerem tolerarent: niſi nos vineas in obſidionibus ignoramus. Longe autem haec ſententia Salluſtio fuit. *Jubet* recte in Aldi & Gymnici editionibus, atque ſcriptis aliquot veteribus abeſt; nam, *agere, jacere, tutari*, pro, *agebant, jaciebant, tutabantur*, actione frequentant. *Ex copia*, valet, *pro copia*, *pro opportunitate locorum.* Erant enim loca vineis atque aggeribus minus quam opportuniſſima; ita ſolens Salluſtius loquitur. Quae porro ſunt: *turribus ſuper opus & adminiſtros tutari*: in iis, *ſuper*, adverbium; quod fefellit credo homines, ut clementiſſime dicam, non doctiſſimos, ut de ſuo benigni donarent Salluſtio, *ſuper aggerem impoſitis*; ſi qui tamen probabit, *aggerem jacere, impoſitis ſuper turribus opus, & a. t.* per me licebit, dum alterum, quod verius eſt, mihi relinquat. *Adminiſtros*, quod pro, *miniſtros*, hoc loco damnat Glareanus, non meminit ſcilicet alterius loci: *Milites neque pro opere ſiſtere, propter iniquitatem loci; neque inter vineas ſine periculo adminiſtrare. optimus quiſque cadere aut ſauciari, ceteris metus augeri.* Verbum *adminiſtrare* proprium in obſidionum machinationibus.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

005645665
Digitized by Google

itized by Google

Digitized by Google